

تصویر ابو عبد الرحمن الكردي

قاموس المستعرب

به رنگی په که م

ص . ض . ط . ظ . ع . غ . ف . ق

نوسینی :

مه لا مه حمودی گه لاله یی

۳

۲۰۹۰ ز

۱۴۳۱ ک

دارالمعرفة

به بیروت

قامووسى رسته

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✽ ناوی کتیب: «قامووسی رسته»

✽ دانراوی: مه لا مه حمودی گه لالهیی

✽ تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

✽ له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه کان ژماره ی سپاردنی (سالی (۲۱۰) ی دراوه تی.

✽ تایپ و دیزاینی: (روبار حسین)

✽ سالی چاپ: ۱۴۳۱ ک - ۲۰۱۰ ز

✽ له سه ره رکی کتیبخانه ی نارام له چاپ دراوه مو مافی چاپ کرده وی پاریزراوه بو کتیبخانه ی ناوبراو.

قاموس

رسته

به رگی سیّهم

ص • ض • ط • ظ • ع • غ • ف • ق

نوسینی:

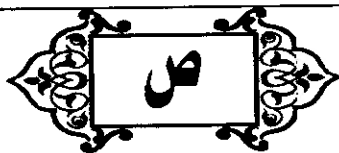
مه لا مه حمودی گه لّله یی

۳

دارالمعرفه
به یروت

۲۰۱۰ز

۱۴۳۱ک

الصَّادُ: بيتى چوارددهمى پيتمكانى

هيجايه، شوپنى هاتنه دمرهوى

كهنارى زويان و لاي زوروى ددانى

پيشمهوى سهر و وه، بهتهواومتى

پيشمهوى مهلاشو دادمگري ۵ ناوى

سورمتيكي قورنانيشه.

صَبَّ صَابًا: زورى ناوخواردموه ۵ شهرابى

زورى خواردموه ۵ بهتهواويى تيراو

بوو.

صَبَّ الرأسُ: سهرى رشكى زورى هه

هينا ۵ سهرى رشكاويى بوو.

أصاب الرأسُ: بهمانا (صَبَّ) دئ.

صَاحًا الجُرُ: توتكه سهگهكه ههولى

چاو ههليتانى داو هيشتا چاوى بؤ

ههلههاتوون.

صَاحًا الرجلُ: پياومكه ترسنوك بوو

دمگوترئ: (صَاحًا من فلان)

لهفلانكس ترساو گهردنكهچى بوو.

تَصَاحًا منه: بهمانا (صَاحًا) دئ.

صَبَّ الشَّيْنُ صَاكًا: شتهكه بؤگهنى كرد

بههوى عمرهق كردنموه يان بههوى

تهرمشوح و تهرپوونموه ۵ دمگوترئ:

(صَبَّ الرجلُ وصَبَّت الحشبة).

صَبَّك الدَّمُ: خوينهكه خهست بؤوه.

صَبَّك الشَّيْنُ بَغِيرَهُ: شتهكه بهغهميرى

خوينهوه نووسا.

صَاءَكَة: شتهكى دا.

الصَّائِكَة: بؤنى كهروى داره كه به هوى

تهرپوونموه برزئ و كهرو بئنى ۵

بؤگهنى عمرهق.

صَوَّلَ البَعِيرُ صَائَةً: حوشترمه جم و جؤلو

رهوينموه راهپهينى زور بوو (فهر

صَوَّل).

صَافِي الفَرْخُ وَغَرَهُ صَيًّا: بيچومكه هاوارى

كرد ۵ بهكهسيك كه ستهميش بكاو

شكوى همبى، دمگوترئ (تلدغ العقربُ

وتصاى) دووپشك پيوش دمداو دمى

هينزئى.

تَصَّأى: زنده رهوى كرد له هاواركردن و

دادو هيغان دا.

الصَّاءُ: نهو ناوى لهگهل منداليون دا

دپته دمرهوه ههنديكى دهمينيتهوه.

صَبَّ النَّابُ وَغَرَهُ صَبْرًا: ددانهكه سهرى

دهرهينا ۵ كهلبهكه دمرهكوت.

صَبَّ من شَيْنٍ الى شَيْنٍ: له شتيكهوه

گواستيموه بؤ شتيكى تر ۵ دمگوترئ:

(صَبَّ الرجلُ) پياومكه له ناپيى خوى

ومرگهراو چووه سهر ناپيىكى تر.

صَبَا عَلَيْهِ: له فرمان و کونترۆلی نهو
 دمرچوو ۵ هیرشی کرده سهری، لئی
 پاههپی.
 أَصْبَا النَّابُ وَغَرُهُ: ددانهکه سهری
 دهرهینا ۵ کهلبهکه دمرکهوت.
 أَصْبَا عَلَى الْقَوْمِ: هیرشی کرده سهر
 خهئکهکهو پهلاماری دانو بهباشی
 شوینهکهیان نازانی.
 الصَّابِنُون: کهسانیکن واز له ناپینی
 خویان دینن و ناپینیکی تر
 وهردهگرن ۵ تاقمو پپرتکن
 نهستیره دمهرستن و پییان وایه
 نهوان لهسهر ناپینی ههزهرتی
 (نوح)، رۆگهو فیلههیان شوینی
 ههئکردنی بای شهماله لهکاتی
 نیومرۆدا.
 صَبَّ الرَّجُلُ فِي الْوَادِي صَبِيًّا: پیاومکه به
 دۆل و شیومکهدا سهر و ژیر بۆوه.
 صَبَّ الْمَاءُ: ناومکه ههئرژا.
 صَبَّ الْمَاءُ وَغَرُهُ: ناومکهی ههئرژاند ۵
 دمگوتری: (صَبَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ) سزای
 بهسهردا باراند ۵ هورشان دمهرموئ
 ﴿فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْتَ عَذَابٍ﴾.
 صَبَّ الرَّجُلُ: فِي الْقَيْدِ: پیاومکهی لهزنجیردا
 پیومند کرد.

صَبَّ عَلَيْهِ دَرَعًا: زریهکهی لهبهرکرد.
 صَبَّ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانکهسی بو

کارمکه ههئنا.
 صَبَّ الْكَلْبُ عَلَى اللَّصِّ: سهگهکی له
 دزمکان بهردا.
 صَبَّ رَأْسُهُ: سهری دانهواند، سهری
 شوپکردموه.
 صَبَّ إِلَيْهِ صَبَابَةٌ: ههزی لئ کرد عاشقی
 بوو ۵ (فهو صَبَّ وَهِيَ صَبَّةٌ).
 أَصْبَّ الْقَوْمُ: خهئکهکه سهرمو ژیر
 بوونموه.
 اِنْصَبَّ الْمَاءُ: ناومکه ههئرژا ۵ دهگوتری
 (اِنْصَبَّ النَّاسُ عَلَى الْمَاءِ): خهئکهکه
 ههئرژانه سهرناومکه، لهوئ
 کۆبوونموه.
 اِنْصَبَّ الْبَازِي عَلَى الصَّيْدِ: ههئۆکه
 پهلاماری نیچیرمکهی دا.
 اِصْطَبَّ: ههئرژا.
 اِصْطَبَّ الْمَاءُ: ناومکهی ههئرژاند.
 اِصْطَبَّ الصَّبَابَةُ: بهراموئ بنکی
 بهرداخهکهی خواردموه ۵ بنکری
 پیالهکهی ههئقوراند.
 اِصْطَبَّ الْمَاءُ: ناومکهی ههئرشت ۵
 دمگوتری: (تَصَابَيْتُ الشَّيْءُ): کهم
 کهم شتهکهم ودمهست هینا.
 تَصَبَّبَ الْمَاءُ مِنْ فَوْقِ: ناومکه لهسهرموه
 ههئرژایه خوار.
 تَصَبَّبَ وَجْهُهُ عَرَقًا: روخساری چین
 چین نارهمی رشت ۵ دهمو چاوی

نارمقی زۆریان دهردا.

مصاب).

تَصَبَّبُ الصَّبَابَةُ: چۆری بنکی پیاله که ی خواردموه ه هه لی چۆراند.

صَبَّحَ صَبْحاً: به یانی هات بۆلای ه به یانی په لاماری دا ه پیاله که ی به یانی پیشکش کرد.

الصَّبَابَةُ: شهوق و نارمزوو ه دئهرمی و سۆزو به زمی ه عیشقی گهرم که عاشق بتوینیته وه.

صَبَّحَ الْقَوْمَ: دهمه و به یان هیرشی کرده سهر گه له که ه به یانی بردنی بۆ سهرئاو خواردنه وه.

الصَّبَابَةُ: بهرماوهی که له بنکی پیاله دا جا ئاو بی یان شله مهنی تر.

صَبَّحَهُم: به یانی توشی خیری کردن یان توشی شهر.

الصَّبُّ (ماءٌ صَبٌّ): ناویکه پزاو، هه لپزاو ه دهگوتری (أَخَذَ مَائَهُ فَصَبَّ): سه دو که متری هه لگرت.

صَبَّحَ الشَّعْرُ صَبْحاً وَصَبْحَةً: سواری تیکه ل سپایی قهره کانی بوو ه قزی ماش و برنج بوون.

صَبَّ عَلَيْهِ: به لاو کاره ساتی به سهردا بارین.

صَبَّحَ الْحَدِيدُ: ناسنه که بریسکه ی لیوه هات ه (فَهُوَ أَصْبَحَ وَهِيَ صَبَاءٌ) (ك: صَبَّحَ).

الصَّبْبُ: زهوی سه ره موخوار ه (ك: اصْبَاب).

صَبَّحَ الرَّجُلُ صَبَاحَةً: روخساری گه شایمه وه، جوان بوو ه دهگوتری: (صَبَّحَ الْغُلَامُ) ه

الصَّبَّةُ: عه شق و خوشه ویستی ه کۆمه ل و پیرو تاقم ه خوراک و تیشوی پێبوار.

(فَهُوَ صَبِيحٌ) ه (ك: صَبَاحٌ). أَصْبَحَ: که وته به یانییه وه.

صُبَّةٌ مِنَ النَّاسِ: کۆمه لیک له ناده میزاد.

أَصْبَحَ الْحَقُّ: حه ق و راستی دهرکه وت ه گۆرا له حاله تیکه وه چووه سهر حاله تیکه تر قورئان دهمه رموی: ﴿فَأَصْبَحْتُمْ بِبِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾.

صُبَّةٌ مِنَ اللَّيْلِ: به شیک له شهو ه (ك: صَبَّ).

أَصْبَحَ الْمَصْبَاحُ: چراکه ی هه لکرد. صَبَّحَ الْقَوْمَ: له بهر به یان دا هیرشی

الصَّبِيبُ: ههر شتیک هه لپزیندری. صَبِيبُ السَّيْفِ: که ناری شم شیر.

کرده سهر قه ومه که ه قورئان دهمه رموی: ﴿وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ﴾.

الْمَصْبُ: شوینی لی هه لپزان. مَصَّبَ النهر: نهو شوینه ی ناوی پوبار

صَبَّحَ فُلَانًا: به یانی باشی له فلانکه س

تیکه ل به ناوی دهریا ده بی ه (ك:

کرد ۵ لمدوعاو نراش دا دمگوترئ:
(صَبَحَكُمَ اللّٰهُ بَخْرَ).

إِصْطَبَحَ فُلَانٌ: پیااله‌می به‌یانی
خواردموه پیااله شهرابی به‌شهو
نامادمکراو بۆ به‌یانی ۵ چراکه‌ی
خوش کردو روناکی خسته ناو
ماله‌که‌وه.

تَصَابَحَ: روخوشی به‌سهرخوی دا هیناو
خوی وا نیشان دا که‌یفخوش و بی
خه‌مو خه‌یاله.

تَصَبَّحَ: به‌یانی نوست ۵ به‌رکولی ژمه
خواردنی خوارد واته: زه‌لاته‌و
ته‌وابیل و شتی له‌و جۆره.

إِسْتَصَبَّحَ: چراکه‌ی خوشکرد، روناکی
بلاوکرده‌وه.

إِسْتَصَبَّحَ بِالزَّيْتِ وَغَوَّهَ: به‌هوی زه‌پته‌وه
رووناکی چراکه‌ی درێزه پێدا.

الإِصْبَاحُ: سهرمتای رۆژ ۵ به‌یانی و
کازیوه ۵ قورئان دمفرموی: ﴿فَالِقُ
الإِصْبَاحِ﴾.

الصَّبَاحُ ۵ دمگوترئ: (حَقَّ صَبَاحٌ) حه‌ق و
مافیکی ناشکرايه.

الصَّبَاحُ مِنَ الطَّعَامِ: خواردنی تازه.

الصَّبَاحُ: سهرمتای رۆژ، به‌یانی و کازیوه
۵ دمشگوترئ: (أَنَاهُ صَبَاحٌ مَسَاءً)
هه‌میشه ده‌هاته لای.

الصَّبَاحُ: گری چراو قه‌ندیل.

الصَّبَاحِي مِنَ الدَّمِ: خوینی زۆر سوور.
الصَّبَاحِيَّةُ: به‌یانی شه‌وی به‌که‌می
بووک و زاوایی.

الصُّبْحُ: سهرمتای رۆژ، کازیوه‌ی به‌یانی
۵ قورئان دمفرموی: ﴿وَالصُّبْحُ إِذَا
تَنَفَّسَ﴾ ۵ (ك: أَصْبَاح).

الصُّبْحَانُ: روکراوه‌و رووخوش و روناک
۵ مه‌یخۆرموه‌ی به‌یانیان ئەو که‌سه‌ی
به‌یانی پیااله‌ی شله‌مه‌نی ده‌خواته‌وه
۵ بۆ ئافره‌ت دمگوترئ (صَبَّحِي) ۵
(فَعْلَان، فَعْلَى).

الصُّبْحَةُ: نووستنی به‌یانیان، به‌رکولی و
خواردنی ئەو شتانه‌ی پێش نان
خواردن ئیشتیه‌یا ده‌که‌نه‌وه.

الصُّبْحُ: شهرابی به‌یانی ۵
مه‌یخواردنه‌وه‌ی به‌یانیان ۵ ئەو
شله‌مه‌نی و خواردنه‌ی به‌یانیان
ده‌خورئ ۵ ژمه‌ی ئیواران پێی
دمگوترئ (عَبْرَق).

الصُّبْحَةُ: به‌یانی، کازیوه.

الصَّبَاحُ: چراو گلۆپ و ههرشتیک له‌و
جۆره ۵ (ك: مَصَابِيح).

مصابيح السماء: ئەستێره‌ی ئاسمان ۵
قورئان دمفرموی: ﴿وَزَيْنَا السَّمَاءَ
الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ﴾.

المِصْبَحُ: به‌مانا (المصابيح) دئ ۵ (ك:
مصابيح).

صَبْرٌ صَبْرًا: دانى به خوى داگرت و
ورمه رزو دل قايم بوو ۵ پشوو دريژ
بوو، به نارامى چاوهر وانى كرد ۵
دمگوتري

صَبْرٌ عَلَى الامر: لهسر نيشه كه خوى
گرت و پشوو دريژ بوو ۵ هات و هاوارى
نمكرد.

صَبْرٌ عَنْه نَفْسُه: خوى ئى مهنج كرد،
نەفسى خوى ئى گرتمه ۵ نەفسى خوى
كونتروژل كرد.

صَبْرٌ الْجُر: گنمه كهى كۆمه ن كرد، خپرى
هه لئا.

صَبْرٌ فَلَانًا: فلانكسى چه بس كرد، لمگه لى
كهوت.

أَصْبَرَ الطَّعام: خواردنه كه تال بوو.
أَصْبَرَ فَلَانًا: فلانكسى وا ئى كرد
خوگرو به غيرت بئ ۵ وره به رزو
لهسر خويى.

صَابِرُهُ مُصَابِرَةٌ وَصَبَارًا: له خوږاگرتن و
پشوو دريژيدا به سهريدا بالادست
بوو ۵ قورئان دمفرموى: «أَصْبِرُوا
وَصَابِرُوا وَرَاطِبُوا».

صَبْرُهُ: داواى ئى كرد خوږاگرو
پشوو دريژ بئ.

صَبْرٌ الْحَي: گنمه كهى كۆمه ن كۆمه ن
كرد.

صَبْرٌ الْجَنَّة: جهسته كهى مؤميا كرد

بۆئهموى بؤماوميهك نه رزى ۵ لمكۆن
دا ئادمميزاد به هوى جهوت و تال و
تفته وه كارى مؤميا و دمباغو شتى
وايان نه نجام داوه.

إِصْطَبَرَ: به مانا (صَبَرَ) دئ ۵ قورئان
دمفرموى: «لَا عِزَّةَ وَاصْطَبِرْ لِبِعَادَتِهِ».

تَصَبَّرَ: نەفسى خوى هه لئا بو
خوږاگرى و پشو دريژى ۵ خوږاگرى و
نارامگرتنى به سهر خوږيدا هينا.

إِسْتَصَبَرَ: گنمه كۆمه ن كۆمه ن كرد ۵
دمگوتري (استصبر الطعام) خوږاكه كه
گرد بؤوه ۵ تال بوو.

التَّصَبُّرَةُ: بهر كۆن و ئهو جوړه
خواردنه كه كاڅراى برسى خوى
پيوه دمخافلينى تا خواردنه
سهرمكه كهى بؤ ناماده دمبئ.

الصَّابِرَةُ: ئهو قورسايميه دهخريته
ناو كه شتيه وه بؤ نهموى لهره لهر
نمكات.

الصَّبَارَةُ: قفل و به لوعه و سهرقاب و
توپه وانهى گۆزه و كه نوو تهنكى و
شتى ومها.

الصَّبَارَةُ: سهرماى كوشنده.

الصَّبَار: كه سيك زور خوگرو وره
به رزو پشوو دريژ بئ ۵ قورئان
دمفرموى: «إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّكُلِّ
صَّابِرٍ شَكُورٍ» ۵ ههرواناوه بؤ

الصُّبُور: كەسپك بەسروشت خۇراڭرو
 ورە بەرزو دامەزراو بى ۋ ناۋىكە
 لەناۋە جوانەكانى خودا ۋ ماناكەشى
 ئەومبە: پەلە ناكە لە تۆلەسەندەنەۋە
 لە تاۋانبار.

الصُّبُر: ھەورى سېۋ پېر ۋ كېۋ ۋ (ك):
 صُبُر ۋ بەمانا گەورە سەركردە
 گەل ۋ نەتمەۋىش دى (ك: صُبُر).

الصُّبُور: كەسپك بەھۋى تاۋانى
 كۈشتەنەۋە بەندىكرابى.

صَبَّصَبَ الشَّيْءُ: شتەكەى بىلەۋ كىردەۋە،
 لىكى جياكرەۋە.

تَصَبَّصَبَ الشَّيْءُ: شتەكە بىلەۋ بۆۋە ۋ
 كەمپىكى ئى ماھەۋە ۋ دىگوتىرئ:
 (تَصَبَّصَبَ مَا لِي السَّاءُ) كەمپىك ناۋ
 لە كۈندەۋ كۈپەۋ شتى ۋا ماۋە ۋ
 (تَصَبَّصَبَ اللَّيْلُ) شەۋ كەمپىكى ماۋە.
 الصُّبَابُ: مانەۋە كەمپىك لە ناۋ ۋ
 شەراب لە بىكى پىالەدا.

صَبَّعَ بِهِ وَصَبَّعَ عَلَيْهِ صَبْعًا: بەقامك ۋ
 بەشىۋە گائە پىكرىن نامازى بۇ
 كىرد ۋ بەشىۋە گائە نامىز قامكى
 بۇرا داشت.

صَبَّعَ فِي الشَّيْءِ: قامكى خستە ناۋ
 شتەكەۋە ۋ دىگوتىرئ: (مَا صَبَّعَ فِي
 الطَّعَامِ): قامكى نەخستۋە ناۋ
 خواردنەكەۋە.

رومكىكى دىشتەكى، گۈشراۋەكەى
 زۇر تالەۋ گەلاگەى پان ۋ نەستۋورە،
 ھەمىشە سەۋزۋ ئاۋدارەۋ جەقلى
 ھەبە.

الصُّبُر: ورە بەرزىۋ دامەزراۋى خۇڭر
 لەبەرامبەر كارەسات دا ۋ خۇڭرى
 لەسەر دورەكەۋتەنەۋە
 خۇشەۋىست ۋ لەدەست دانى، پان
 خۇڭرى لەسەر ئەزىتە دان ۋ نازار
 بەبى ناخ ۋ ئۆف كىردن ۋ دىگوتىرئ:
 (قُلْ صَبْرًا) بەندى كىرد تا مرد.

(شەراۋى) مانكى رۇزۋو، مانكى
 رەمەزان.

الصُّبُرُ مِنَ الشَّيْءِ: لاي زوروى شت ۋ
 پەنا شتەكە ۋ (ك: أَصْبَارُ) ۋ
 دىگوتىرئ (مَالُ الْكَاسِ إِلَى أَصْبَارِهَا)
 پىالەكەى تا لاي سەۋرى پىكرەۋە ۋ
 لىۋان لىۋى كىردەۋە ۋ (أَخَذَ الشَّيْءُ
 بِأَصْبَارِهِ) شتەكەى ھەۋو ھەنگرت.

الصُّبُر: گۈشراۋى دىمەختى تال
 تاكەكى (صَبْرَةً) ۋ (ك: صَبْرٌ).

الصُّبْرَةُ: بەمانا (الصُّبَارَةُ) دى.
 الصُّبْرَةُ: كۆمەلە دانەۋىلە ۋ كۆمەلە
 خواردەمەنى ۋ دىگوتىرئ: (أَشْرَى
 الطَّعَامِ صَبْرَةً) خواردەمەنىيەكەى بە
 گۈترەۋ بە كۆمەل كىرى ۋ بەبى
 پىۋان ۋ كىشان خۇراگەكى كىرى ۋ
 (ك: صَبْرٌ وَ صَبْرًا).

- صَبَّحَ فَلَانًا: قام کی فلانکهسی ههنگاوت.
- صَبَّحَ فَلَانًا عَلَى الشَّيْءِ: به قامک فلانکهسی شارمزا کرد بۆ شتهکه، قام کی بۆ راداشت بۆلای شتهکه.
- صَبَّحَ الْإِنْسَاءُ: ئهوهی له ناو قاپهکهدا بوو له نیوان دوو پهنبهوه رژانندی بۆ شوینی پیویست بۆ ئهوهی نه پرژئ و بلآو نه بیتهوه.
- الإصْبَعُ وَالْأَصْبُعُ: په کیك له پهنبههی دهست یان پهنبههی قاج ه (ك): أصابع) ه ههروا ناوه بۆ شوین دهست و ئاسار ه دهگوترئ: (عليه من الله إصْبَعُ حَسَنَةً) (وهو حسن الإصْبَعُ فِي مَالِهِ) ه (وله فِي هَذَا الْأَمْرِ أَصْبَحَ) ه له بواری کیمادا به مادهمیهك دهگوترئ به شئوهی کۆلهکهو ستوون قهباره بیهستی.
- الأَصْبُوعُ: به مانا (الإصْبَعُ) دئ ه (ك): أصابع).
- صَبَّحَ الشَّرْبُ وَغَرَهُ صَبْغًا: قوماشهکهی رنگ کرد.
- صَبَّحَ الشَّيْءُ: شتهکهی نوقم کرد ه له شلهمههیهکهی هه لکیشا ه دهگوترئ: (صَبَّحَ يَدَهُ فِي الْمَاءِ) دهستی خسته ناو ئاوهمهوه نوهمی کرد (صَبَّحَ اللَّقْمَةُ فِي الْإِدَامِ) پاروهمهکی له پیخۆرمهکهدا نوقم کرد.
- صَبَّحَ الْحَدِيثُ: قسهکهی تیکهل به درۆو دهلهسه کرد ه دهگوترئ (صَبَّغُونِي فِي عَيْنِكَ) سمرنج و رای تۆیان بهرامبهر به من به شیوهی خراپ گۆری.
- صَبَّغَ النَّصْرَانِي وَلَدَهُ: کابرای نهصرانی مندالهکهی خۆی له ئاودا نوقم کرد له ناو ئاوی (معمودية)دا.
- أَصْبَغْتُ النَّخْلَةَ: خورماکه ئال و بۆلی تئ کهوت، گهییی لئ دیاریی دا.
- صَبَّغْتُ الْبُسْرَةَ: پینگهپین و گهیشتنی خورماکه دمرکهوت ه دهگوترئ (صَبَّغْتُ النَّخْلَةَ) به ههمان مانا.
- صَبَّغَ الثَّوْبَ: قوماشهکهی بۆیه کرد.
- إِصْطَبَّحَ بِكَذَا: بهوشته رنگی کرد.
- إِصْطَبَّحَ بِالْأَدَامِ: به پیخۆرمکه نانهکهی چهور کرد ه پیخۆرمهکی له نانهکه ههلسوو.
- تَصَبَّغَ فِي دِينِهِ وَبَدِينِهِ: له ئایینی خۆیدا دامهزراو بوو.
- الصَّبَاغُ: ئهوه شتهی قوماشی پی بۆیه دهگوترئ یان شتی تر ه ههروا ناوه بۆ پیخۆری شل.
- صِبَاغُ الدَّمِ: له بواری پزشکی دا مادهمیهکه دهبیته هۆکاری پهیدابوونی رنگی خوین ه (ك: أَصْبَغَةٌ).
- الصَّبَاغَةُ: بۆیه جیههتی، خمچیهتی.

الصَّبَاغُ: كه سَيَك نيشی بۆیه كردن بى
پيشهى بۆیه چييه تى و رنگ
كردنى قوماش ۵ درۆزن.

الصَّبِيغُ: بۆيه و رنگ ۵ بِيخُور ۵ قورئان
دمفهرموى: ﴿وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ
سَيْنَاءَ ثَبْتُ بِالذُّهْنِ وَصَبِيغٌ لِلْكَلْبِ﴾ ۵
ههروا ناوه بۆ شتى رنگ كراو ۵
(ك: أصباغ).

الصَّبْفَةُ: نهوى شتى پى رنگ دمكرى
۵ شيوى شت دواى رنگ كردنى.

صِبْغَةُ اللَّهِ: نهو فيترمت و سروشتهى
خودا ئادهميزادى لهسه دروست
كردوه ۵ نهو ئايپينهى خودا دايناوه
بۆ ئادهميزاد ۵ قورئان دمفهرموى:
﴿صِبْغَةُ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ
صِبْغَةً﴾.

المَصْبَغَةُ: خمخانه ۵ شويى بۆيه كردن
۵ (ك: مصابغ).

المَصْبُغِي: شيوميهك له ماده له ناوكى
خانهدا لهكاتى دابهش بوونى دا
ومرى دمكرى ۵ واته: (كروموسوم).
صَبَنَ عَنْهُ الْهَدِيَّةُ: ديارپيهكهى نهدايه،
لهوى بوارد بۆ يهكينيى تر.

صَبَنَ الْقَامِرُ: الكعبين: قوماركهركه هه
دوو كهعبهكهى خسته ناو دمستپيهوه
بۆ نهوى بهرامبهركهى ههلهكه تيتنى
۵ هاوهلهكهى پى دهلى: (لا لَصِين)

فَيَلَمُّ لَنْ مَهْكَو نَاگَام لَيَّيه چى دهكهى.
الصَّابُونُ: صابون، پيكا تهيهكه له
ترشه لۆكه جهورييهكان و برى
قهله ويات ۵ بۆ تاك و پارچهيهكى
دمگوترى: (صابونة).

الصَّبَانُ: صابونكه، صابون فروش.
الصَّبَانَةُ: ئاميريكه، دمفريكه
صابونهكهى تى دمخرى بۆ نهوى
لهئاوهكهدا نه توپتهوه.

المَصْبَنَةُ: كارگهى صابون ۵ (ك: مصابن).
صَبَاً فَلَان صَبَواً، وَصَبَوَةً: روى كرده
رابواردن و لهه لهعب ههزى له
ميبازى و رابواردن بوو ۵ قورئان
دمفهرموى: ﴿وَالْأَنْصَرِفُ عَنِّي كَيْدَهُنَّ
أَصْبُ إِلَيْهِنَّ﴾.

صَبَتِ الرِّيحُ: بايهكه ههلى كرد ۵ باى
صهبا ههلبوو.

الصَّبَا: تههمنى مندالى و پيگه يشتن ۵
عەشق و سۆزو خوشه ويستى.

الصَّبِي: مندال تادهگاته تههمنى لاوى ۵
يان مندالى شيره خور ۵ تيزايى
شمشير ۵ بيليلهى چاو ۵ لاشهويله
۵ (ك: صبيّة ۵ و صبيان).

صَبِيان المطر: دلۆپه بارانى بچوك.
صَبِيان الجليد: دهنكه تهزره ۵ شاگرد كه
فيري پيشه و خويندن دمكرى و ورده
ورده و به قوناغ.

الصَّبِيَّةُ: مَيِّنَهى (الصبي) به ۵ (ك):

صبايا) به.

صَبِيَّ صَبًا: كارى مندانلهى كرد.

صَبِيَّ إِلَيْهَا: بوى كوركاندو حمزى ئى كرد،

مهلى ئى بوو.

أَصَبَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرتمكه مندالى بوو چ

نير چ مى ۵ مندالى زور بوون ۵

(فهي مصب و مصيبة).

أَصَبَتِ الْفَتَاةُ فَلَانًا: كچهكه دلى فلانى

بردو سهراسيمهى كرد.

صَابِي الشَّيْءِ: شتهكهى خواركردموه،

لارى كرد ۵ واى ئى كرد ناراست بى.

صَابِي سَيْفٍ: به پيجهوانموه

شمشيرمكهى خسته كالانموه.

صَابِي السَّكِينِ: كيژدمكهى سهرمو بن

كرد ۵ دمگوترى: (صَابِ السَّكِينِ)

دمسكى شمشيرمكه بخمره لاي من.

صَابِي الْكَلَامِ: قسهكهى به شيوهى

راستو درووست نهگيپايهوه.

صَبَى رَأْسَهُ: سهرى خوى دانهواند بولاي

زموى.

تَصَابَى: خوى مندال كردموه.

تَصَابَى الْمَرْأَةُ: دلى ئافرتمكهى بوى لاي

خوى كييش كرد، ئافرتمكهى

هينايه سهر پييازي دلدارى و كموى

كرد.

الصَّبَا: كزه بايهكه له خورههلاتموه

ههئدمبى لهكاتى يهكسان بوونى

شمو و رۇژدا.

صَحْبُهُ صَحَابَةٌ وَصُحْبَةٌ: هاوپنيمتى كرد

۵ له دوعاو پارانهومدا دمگوترى

(صَحْبِكَ اللَّهُ) خودا بتپاريزى ۵

چاوديري خودات بهسهرموه بى.

أَصْحَبَ فُلَانٌ: فلان كهس هاوپنى بوى

خوى پهيدا كردن ۵ مندالهمكانى

گهوره بوون لهگهلى كهوتون و

هاوپنيمتى دهكهن ۵ شيوه

شيتييهكى بهسهردا هاتووه لهبهر

خويهموه ويته ويتيمتى.

أَصْحَبَ لَهُ: ملكهچى بوو شويى كهوت.

أَصْحَبَ فَلَانًا: فلانكهسى كرده هاوپنى

خوى.

أَصْحَبَ فَلَانًا الشَّيْءَ: فلانكهسى كرده

هاوشانى فلان شت.

صَاحِبُهُ مُصَاحِبَةٌ وَصِحَابًا: هاوپنيمتى

كرد.

إِصْطَحَبَ فَلَانًا: فلانكهسى كرده هاوپنى

خوى ۵ دمگوترى: (إِصْطَحَبَ الْقَوْمَ):

خهئكهكه ههئدئكيان بوون به

هاوپنى يهكترى.

تَصَاحَبًا: بوون به هاوپنى يهكترى.

اسْتَصْحَبَ الشَّيْءَ: هؤگرى بوو پيئوى

گيرؤده بوو پيئوى نووسا.

اسْتَصْحَبَهُ الشَّيْءُ: دواى ئى كرد نمو

شته لهگهلى بكهوى.

اِسْتَصْحَبَ فَلَائًا: بانگی فلانکسی کرد
دلوای لی کرد بییته هاورپی.

الصَّاحِبُ: هاورپی و لهگهلپوو (مراقق) ه
خاو من شت ه چاو دیری شت ه
قورئان دمفرموی: ﴿وَمَا جَعَلْنَا
أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً﴾ ه همروا
ناوه بؤ کسانیک پمپر موی پئیازو
پروگرامیک دمکمن ه و مگوو
دمگوتری: (أصحاب ابي حنيفة
وأصحاب الشافعي) ه (ك: صَحَبَ
وأصحاب وصحاب) دمگوتری: (یا
صاح) لهجیاتی (یا صاحبی).

الصَّاحِبَةُ: هاوسمر (ژن) ه قورئان
دمفرموی: ﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا
اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾.

الصَّاحِبِي: کسینکه پیغمبری دیبی و
بمخرممتی گمیشتبی و نیمانی پی
هینابی و به موسولمانیش مردبی ه
(ك: صَحَابَةُ)

لِلصَّاحِبِ: ملکهچو ژیریار ه دمگوتری:
(هو مصحاب لنا بما غلب) نهو
ژیریارو ملکهچو پابمندی فرمانی
نیمیه.

لِلصَّحْبِ: لقه دار که توینکلمهی لی
نمکراییتهموه ه چهرم تووکهکی لی
نمکراییتهموه ه دنکه خورما به
ناوکهموه.

صَحَّ الشَّيْنُ صَحًّا وَ صِحَّةً وَ صِحَاحًا: شتمکه
بی عمیبو لهکمی.

صَحَّ لِلرَّيْضِ: نهخوشمکه چاک بؤوه.
صَحَّ الْحَرْبُ: هموالهکه راست بوو (صَحَّتِ
الشَّهَادَةُ) و (صَحَّتِ الصَّلَاةُ)، (صَحَّ
العقد)، (فهر صحیح) (ك: صِحاح) بؤ
عاقلممند ه (أصحاء) بؤ ناعاقل ه و (هي
صحیحة): (ك: صِحاح، صَحَّاح).

صَحَّ لَهُ عَلَى فُلَانٍ كَذَا: نهومی لهسمر
فلانکس بؤ چهپا.

أَصَحَّ الرَّجُلُ: پیاوکه نهو عمیبو
نهخوشی و کهمو کورپیهای همیبوو
نهماو باری خوری راست بؤوه.

أَصَحَّ اللَّهُ فَلَائًا: خودا نهخوشی و
نارچهمتی فلانکسی لایرد.

صَحَّعَهُ: هله بری کرد لهکو و عمیبو
خهوشی لی لایرد ه دمگوتری:
(صَحَّحَ الْخَيْرَ وَصَحَّحَ الْكِتَابَ
وَالْحِسَابَ، وَصَحَّحَ اللَّهُ الْمَرِيضَ).

تَصَحَّحَ: چاک بؤوه ه دمگوتری: (تَصَحَّحَ
بِالدَّوَاءِ) به دهرمانهکه چاک بؤوه، به
دهرمانهکه چاکسازی له خوی دا
کرد.

اِسْتَصَحَّ مِنْ عِلَّتِهِ: له نهخوشییمکی
چاک بؤوه.

اِسْتَصَحَّ الشَّيْنُ: شتمکی به ساغی
کهوته دمست.

الصَّحاح: به مانا (الصَّحِيحُ) دئ.

(نه خوشخانه).

الصَّحَّةُ فِي الْبَدَنِ: لهش ساغی ۵
حاله تیکی سروشتیه له جهسته دا
نهندامه کانی همریه که و بهر پیک و
پیک پوئلی خوئی ببینی ۵
له شهر عدا بریتیه له وهی نه و
عیاده تهی نه نجامی دمدا په سهند
بی و قه زاکردنه وهی نه وئ ۵ یان
هوکارو سه بهب بی بو نه وهی نا کام و
نامانجی پیو پستی له سهر پهیدا ببن
و مگو له مامه نه ده نگه مامه نه که
پلهی (صیحه تی) ی هه بوو نه وه
نه نجام و نا کامه که ی لی پهیدا دمبن ۵
و مگو مولکیه مت و ته صه روف و نه و
شانه.

الصَّحِيحُ: ساغ و بی عهیب ۵ قسه ی
پشت پی به ستر او ۵ فهر مووده ی
پیغه مبه ر (د.خ) که بگاته وه سهر
پیغه مبه ر و هاوه له کانی لییه وه
ریواپه ت بکه ن و راویه کانی عادل و
به ناگاو زهره ک و وردبین و هویشار
بن.

الصَّحَّةُ: نه و شته ی ده بیته سه بهبی
بوونی شت ۵ ده گوتری: (الصوم
مَصْحَةٌ وَالسَّفر مَصْحَةٌ وَأَرْضٌ مَصْحَةٌ)
هیچ نه خوئشی و تاعون و دمر دیک
تیدا نییه ۵ هه روا ناوه بو شوئ پیک
چاره سهری نه خوئشی تیدا دمری

صَحْرَ الطَّعَامِ صَحْرًا: خواردنه که ی لینا،
کولاندی.

صَحَرَتِ الشَّمْسُ فَلَانًا: خور نازاری
ده ماغی فلا نکه سی دا.

صَحِرَ صَحْرًا وَصُحْرًا: رنگی سوراپیه کی
که می تی که وت. (فهر اصخر و هی
صحراء)

اصْحَرَ الْقَوْمُ: قه ومه که له سارادا
د مرکه وتن.

اصْحَرَ الْمَكَانُ: شو پنه که فراوان بوو.

اصْحَرَ الامر بِالْامر: نیشه که ی ناشکرا
کرد.

صَاخَرَ قَرْنَهُ: فیل و ته نه که ی له
بهرام بهرو رقه بهر مکه ی نه کرد.

إصْحَرُ: به مانا (صَحْرٌ) دئ.

الصَّحَارُ: ده گوتری: (أبرز له الأمر
صحاراً) کاره که ی به ناشکرا روبه رو
کرده وه.

الصَّحراء: ساراو دهشت که فراوان بی،
که م ناوبی ۵ (ك: الصحارى).

الصَّحِيرَةُ: خوراکیکه له شیرو پون
دروست دمری، واهمبی ناردیشی
پی و مر دمری.

صَحِمَحَ الأمر: کاره که ناشکرا بوو.

الصَّحْصَاحُ و الصَّحْمَحُ: زهوی دهشت و
فراوان ۵ (ك: صحاصح).

الصُّحُفُ وَالصُّحُفُ: لَيْكُولُهُ وَمِيهَكِي

وَمَهَا كِه وَرْدِمَكَارِي كَارُو رُودَاوَمَكَان

بِكَاو هَمْزَمَارِيان بِكَاو بِيانَزَانِي.

أَصْفَ الْكِتَابِ: كَتَبْتِيَه كَهِي پَهْرَه پَهْرَه

كُؤْكَرْدَمُوَه.

صَحَّفَ الْكَلِمَةَ: وَشَه كَهِي نُووسِي يان

خُوپَنْدِيَه وَه بَه هَلَه ۵ وَه كُو پِيُوِيَسْت

نَه يَخُوِيَنْدَمُوَه يان نَه يَنْوُوسِي، بَه هُوِي

لِي تِيَكُجُوُونِي پِيْتَه كَان لِيِي.

تَصَحَّفَتِ الْكَلِمَةُ أَوْ الصَّحِيفَةُ: وَشَه كَه

يان لاپَهْرِمَكَه لَه رَاسْتِيِيَه وَه بُوو بَه

هَلَه.

الصُّعَافَةُ: رُوْزْنَامَه وَاْنِي، نَهو كَه سَهِي

هَمْوَالَو رَاو بُوْجُوُون كُؤْدَمَكَاتَه وَه وَ

لَه رُوْزْنَامَه وَ كُوْفَارْدَا بِلَاوِي

دَمَكَاتَه وَه.

الصُّعَافُ: نَهو كَه سَهِي صَه حَافِي دَمَكَا ۵

يان خَهْرِيكِي فَرُوْشْتَنِي رُوْزْنَامَه وَ

شْتِي وَاِيَه.

الصُّعْفَةُ: قَافِيَكَه لَه قَافِي خَوَارْدَمَه نِي

وَمَكُو دَمُورِي وَ لَه كَن وَ كَاشِي وَ نَهو

جُوْرَه شْتَانَه (ك: صِحَاف).

الصُّعْفِي: نَهو كَه سَهِي زَانِيَارِي لَه

رُوْزْنَامَه وَ مَرِيْغَرِي ۵ كَه سِيْكَ كَارِي

رُوْزْنَامَه وَاْنِي نَه نَجَام بَدَا نَه وَهِي

كَرْدَبِيْتَه پِيْشَهِي خُوِي.

الصَّحِيفَةُ: لَپَهْرَهِي نُووسِرَاو يان نَه وَهِي

تَيِيْدَا نُووسِرَاوَه ۵ (ك: صَحْف) ۵

قُورْشَان دَمْفَهْرَمُوي: ﴿إِنَّ هَذَا لَفِي

الصُّحُفِ الْأُولَى، صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ

وَمُوسَى﴾ ۵ لَپَهْرَمِيَه كِي تَآيِبَه تِيَه لَه

رُوْزْنَامَه يَه ك رُوْزَانَه يان لَه كَاتِي كِي

دِيَارِي كِرَاوْدَا دَمْرَدَه جِي وَ تَآيِبَه ت دَمِي

بَه لَآيَه نِي سِيَاسِي يان كُؤْمَه لَآيَه تِي،

يان نَآبُورِي يان رُوْشَنْبِيْرِي. (ك:

صُحْف وَ صَحَائِف).

صَحِيفَةُ الرَّجُلِ: پِيْسْتِي دَمُو جَاو ۵ (ك:

صَحِيف).

الصُّحُفُ: كُؤْمَه لَه لَپَهْرَمِيَه ك كَه

پِيْكَه وَه لَكِيْزَابِن وَ تَه جَلِيْد كِرَابِن ۵

بَه زُوْرِي نَه وَ شَه يَه بُو قُورْشَانِي

پِيْرُوْز بَه كَارْدَمَه يِيْرِي ۵ (ك:

مَصَاحِف).

صَحْلَ فُلَانٍ صَحْلًا: لَه دَمَنَكِي دَا كِرِيْپَه ك

هَه بُوو ۵ دَه كُوتَرِي: (صَحْلَ صَوْتَه) (فَهو

صَحْلَ وَهِي صَحْلَةٌ: وَه رَا صَحْل وَهِي

صَحْلَاء).

صَحْنُهُ صَحْنًا: لِيِي دَا ۵ دَه كُوتَرِي:

(صَحْنَه بَرَجَلَه) قَاجِي پِيَانَا.

الصُّعْنُ: پِيَالَه شَهْرَابِي كَه وَرَه ۵ قَافِي كِي

كَه وَرَه كَه خُوْرَاكِي تِي بَكْرِي ۵

وَمَكُو لَه كَن وَ سَه عَه نَدُو نَهو جُوْرَه

دَمْفَرَانَه ۵ (ك: أَصْحَن وَ صَحَان

وَ صَحْرَن) كُؤْزَبَانِي كَه لَه نَاو مَرْگَه وَت

يان له مالئدا ە زەوى دەشتو فراوان
 كە درمختى تئىدا نەبى ە (ك):
 صُحُونُ
 صَحْنُ الْأَذْنِ: ناو گونچكە (ك: أَصْحَانُ).
 الصَّحْنَان: دوو تەشتى بچوكن بە يەكتر
 دەكئىش رېن بۇ وەدھەتئانى دەنگىكى
 تەبىەتى لە بولارى مۇسقىقاو
 گۆرانىدا.
 الصَّحْنَاء: جۆرە پىخۇرئىكە لە گۆشتى
 ماسى بچوك دروست دەكرئى.
 الصُّحُونُ: نەسبى راھەتئارو و پام كراو.
 المَصْنَعَةُ: قاپئىكە وەكو لەگەن خواردننى
 تئىدەكرئى.
 صَحَا النَّائِمُ صَحْرًا: نووستووەكە بە
 خەبەر هات.
 صَحَا السَّكْرَانُ: سەرخۆشەكە بەرى دا،
 ئاساىى بۆۋە.
 صَحَا الْقَلْبُ: دىل وەڭاگا ھاتەو ە لە خەوى
 غەفلەتو عىشق بازى بەخەبەر هات.
 صَحَتْ السَّمَاءُ: ئاسمان ساو بوو ھەورى
 پېۋە نەما.
 صَحَا الْيَوْمُ: ئەمەرقۇ خۆرەتاو فەينك بوو،
 ئەمەرقۇ خۆرەتاو بوو، سەرمای كەم بوو.
 أَصْحَى: بەمانا (صَحَا) دئ ە كەوتە ناو
 ھالەتتى بەخەبەرىو بە ئاگاھىەو ە
 كەوتە ناو و لاتئىكەو ھەساو و
 خۆرەتاو ە.

أَصْحَى فَلَانًا: فلانكەسى بەخەبەر ھىنا
 ە وای ئى كەرد خەو يان بى ھۆشى يان
 سەرخۆشى بەرى بىدا.
 الصُّحُورُ: دەگوتئى: (سَاءَ صَحْرٌ وَيَوْمٌ
 صَحْرٌ) واتە بى ھەورەو سافو بى
 گەردە.
 المِصْحَاةُ: پيالەو سوراحى شەراب كە
 لەزىو دروست كرابە ە (ك: مِصْحَاجٌ).
 المِصْحَاةُ: ھەر شتئىك خەم بېرەوئى،
 سەرخۆشى لایەرى.
 صَخَبَ الْجَمْعُ صَخْبًا: كۆمەلەكە بوو بە زاو ە
 زاو و قېرەو ھەرايان.
 صَخَبَ فُلَانٌ: فلانكەس ھولارى كەرد قېرەندى.
 صَخَبَ الْبَحْرُ: دەريا كەوتە جۈنبۈش و
 شەپۇل ھاۋىشتە ە (فُهِرَ صَاخِبٌ وَهِيَ
 صَاخِبَةٌ) ە (وھو وھى صَخُوبٌ).
 صَاخِبَةٌ: لە قېرەو ھەراو ھۆرىدا
 پىشپىكئىيان كەرد.
 اِصْطَخَبَ الْقَوْمُ: خەلەكەكە كەردىانە
 ھەراو ھۆرىاو ئىكئان و پىكئان ە
 (اِصْطَخَبَ الْمَوْجُ) شەپۇلەكان
 پىكئاندا.
 تَصَاخَبَ: بەمانا (اِصْطَخَبَ) دئى.
 صَخَّ الْحَجَرُ صَخًّا وَصَخِيحًا: بەردەكان
 لەكاتى پىك كىشاندا دەنگىيان
 ئېۋەھات.
 صَخَّ فَلَانًا صَخًّا: لە گونچكەى فلانكەسى

داو گهری کرد ه دمشگوترئ: (صَحَّ سَمْعُهُ) و (صَحَّ الصَّوْتُ أَذْنُهُ) دهنگه گونچکهی که پر کرد.
 صَحَّ الصَّلْبُ عَلَى الصَّلْبِ: رمقی به رمق کیشا دهنگی ئی هات.
 اصَحَّ سَمْعُهُ: گونچکهی که پر کرد.
 الصَّاحَةُ: گرمه و دهنگی گهوره که نهومنده به هیزبئ گونچکه که پر بکا ه دهنگی که پر نهی هاتنی قیامت و دونیا و ترانبوون.
 الصَّحَّةُ: دهنگی بهرد که بهر شتیک بکهوئ.
 صَحَّدَ الْيَوْمَ صَحْدَانًا: رۆژمه که گهرماکهی بههیز بوو.
 صَحَّذَتِ الشَّمْسُ الشَّيْثَ وَالْإِنْسَانَ صَحْدًا: خۆر له شته کهی داو نهخۆشی خست ههلی بهروکاند ه دمشگوترئ:
 (صَحَّذَةُ الْحَرْ) گهرما بهردی نهخۆشی خست.
 صَحَّدَ الْيَوْمَ صَحْدًا: نه مېرۆ گهرماکهی بههیز بوو (فهو صاخِد).
 اصَحَّدَ فُلَانٌ: فلان کهس گهرمای ئی هات، کهوته جهنگهی گهرما.
 اصْطَحَدَ الْحِرْيَاءُ: حیریا و جېرو جانه مومر به گهرمای خۆر بوو ژانه مومر بوونه مومر.
 الصَّاحِدَةُ: گهرمای نیومرۆ.

الصَّحْدَةُ: گهرمای نیومرۆ (ك: مَصَاحِد).
 الصَّيْغَرُ: بهردی زۆر رهمق ه دمشگوترئ:
 (صَحَّدَ وَصَيَّغَرَدَ) شاخ و رهمق نهی که فولینگ و پاچ کاری ئی ناکهن.
 صَخِرَ الْمَكَانُ صَخْرًا: شوینمه که بهرده لانه و شاخ و رهمق نهی زۆره ه (فهو صَخِرَ وَهِيَ صَخِرَةٌ)
 اصْخَرُ الْمَكَانُ: شوینمه که شاخ و بهردی زۆر بوو.
 الصَّاخِرُ: زهینگی ناسن که بهیهك دمکهون.
 الصَّاخِرَةُ: قاپی ناو تیندا خوارنده که له سوالهت درووست گرابی ه گۆزیلکهی ناو.
 الصَّخْرَةُ: بهردی گهوره و رهمق ه له زارابوی جیؤلوجیادا برهتیه له مادهیهکی سروشتی زموی به زۆری له یهك گرتن و تیکهئ بوونی دو (مه معدن) کان و زیاتر یهك دئ ه (ك: صَخَرٌ وَ صُخْرٌ) ه (علم الصخر): زانیارییه که له شاخ و بهرد دمشگولتیموه لهجی درووست بووه و تابهت مهنی جیهه و ج جۆریکه.
 صَدَّقَ الْحَدِيدُ: ئاسنه که ژهنگ دایه پۆشی ه دمشگوترئ:
 صَدَاتُ يَدِهِ مِنَ الْحَدِيدِ: دهستی به

ناسنهکه ژمنگاوې بوو.

صَدَّ عَنْهُ صَدًّا وَصُدَّ: روى لى وهرگړېا.

صَدِيٌّ فُلَانٍ: فلانكس خه موك و سيس بوو ۵ دمگوترى:

صَدِيقُ الْقَلْبِ: دل ژمنگى گرت.

صَدِيقُ اللُّوْنِ: ږمنگهكه ږمى تېگهړا (فهو اصدأ وهي صداء) (ك: صُدَّ).

أَصْدًا الْحَدِيدَ: ناسنهكهى والى كرد ژمنگ بښئ.

الْصَّدَا: توښهكى فش و كون كونه دمكهوښته سهر ناسن و مهعدنهى تر، به هوى و ښكهوتنى پښكهاتهى ههوا پټى پهيدا دمبى، بهزاراوهى كيميا بهو پښكهاتهيه دمگوترى: نو كسيد ۵ همروا (الصَّدَا) ناوه بو ته لځو به لځيك دمكهوښته سهر پوى شت.

صَدَحَ الطَّائِرُ صَدْحًا وَ صِدَاحًا: مهلهكه خوښندى و دهنكى بهرز كردهوه ۵ دمگوترى: (صَدَحَتِ الْغَنِيَّةُ) ټافرمته گوزرانى بيزمهكه دهنكى لى هه لږى و كهوته گوزرانى وتن ۵ (فهو صَادِح و صِدَاح وهي صَادِحَة وهي وهو صَدُوح، و مِصْدَح).

الْصَّدْحُ: ته پوښكهى بچوك و ږمه لان ۵ دركه شاخ ۵ (ك: صِدْحَان).

الصَّيْدَاخُ: خاومنى دهنكى بههيزو ناوازي گوزرانى.

الصَّيْدُخُ: بهمانا (الصَّيْدَاخُ) دئ.

صَدَّ صَدًّا: نارحمت بوو پوى وهرگړېا ۵ قورشان دمه رموى: ﴿فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ﴾ ۵ (فهو صَادَّ وهي صَادَّة).

أَصْدَّ الْجَرَحَ: ږرينهكه كيتم و زوخاوى كرد.

أَصْدَّ فُلَانًا عَنْ كَذَا: فلانكسى لهو شته مهنع كرد.

صَدَّدَ الْجَرَحَ: ږرينهكه كيتمى كرد.

الْصَّدُّ: واز لى هيټان و خو گومكردنى دولبر له عاشقهكهى ۵ لايهنى شت ۵ ږږموى ناو لهناو شيو و دولدا.

الْصَّدْدُ: لايهن و نزيك ۵ نامانچ و مهبهست ۵ بهرامبهړ ۵ دمگوترى (هذا الدار صَدَدَ هذه) ۵ (بصددها) بهرامبهړى ۵ له ميانهى قسه كړندا دمگوترى (لاحدد لي دونه ولا صَدَدَ) هيچ مانيعيكم نيبه ۵ (هو بصدد كذا) نهو خهريكى نهو شتهيه سهرگهرمى نهو شتهيه.

الصَّدِيدُ: كيتم و زوخاو.

صَدَّرَ الْأَمْرَ صَدْرًا وَصُدِّرًا: نهمرمه مؤزركراو دمرچوو.

صَدَّرَ الشَّيْءَ عَنْ غِيَةِ: شتهكه ومدى هات، پهيدا بوو ۵ دمگوترى (فلان يصدر عن كذا) فلانكس هيرو دمه لالت له فلان شتموه و مردمگري.

صَدَّرَ عَنِ الْمَكَانِ وَالرَّجُلِ صَدْرًا: له شویننه که
گمراهه وه، پاشگه زبڼوه.

صَدَّرَ إِلَى الْمَكَانِ: گه پشته نه شویننه.

صَدَّرَ فَلَانًا: فلانکه سی گمراهه وه ۵ سنگی
فلانکه سی ههنگوت.

صَدَّرَ صَدْرًا: سنگی نازاری په یداکرد.

أَصْدَرَ الْأَمْرَ: فهرمانه که ی بلاوکردوه وه
جئ به جئ ی کرد.

أَصْدَرَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْنِ: فلانکه سی له
شته گمراهه وه، مهنی کرد.

أَصْدَرَ الْقَوْمَ: خه لکه که ی تیرکرد ۵
دهگوتری: (أَطْعَمَهُمْ حَتَّى أَصْدَرَهُمْ).

أَصْدَرَ الرَّعَاءَ دَوَابَّهُمْ: شوانه کان
نازه له گانی خوږان ناوداو

له سهرناوه که گمراهه وه دواوه،
قورثان ده فهرموی: ﴿قَالَتْ لَا نَسْقِي

حَتَّى يُصْدِرَ الرَّعَاءَ﴾ ۵ همروا
دهگوتری: (فَلَان يَرُدُّ وَلَا يُصْدِرُ)

دهست به کاره که دمکا به لام ته وای
ناکا.

صَادَرَهُ عَلَى كَذَا: به جهخت و
نیلحاحه وه داوی ئی کرد.

صَادَرَتِ الدَّوْلَةُ الْأَمْوَالَ: حوکومهت
مال و سامانه که ی داگیر کرد ۵

دهستی به سهردا گرت به مهبهستی
سزادانی خاونه که ی.

صَدَّرَ الْفَرَسَ: نه سپه که له غاردان و

پیشبرکیدا پیش نه وانی تر که وت.

صَدَّرَ فَلَانًا: فلانکه سی گمراهه وه ۵

خستیه پیشه وه ی مه جلیسه که ۵ له
پیشه وه ی مه جلیسه دا ینیشاند.

صَدَّرَ الْكِتَابَ: پیشه کی بؤ کتیه که
نووسی.

صَدَّرَ الْبُضَاعَةَ: کالاکه ی له ولاتی که وه
نارد بؤ ولاتی کی تر.

تَصَدَّرَ الْفَرَسُ: به مانا (صَدَّرَ) دئ.

تَصَدَّرَ فَلَانٌ: فلانکه س له پیشه وه ی
مه جلیس دانیشت ۵ پیش

نه ته وه که ی که وت.

اسْتَصْدَرَ الْأَمْرَ: داوی دهرچوونی
فهرمانه که ی کرد.

الْأَصْدَرُ: سنگ پان و گه وره.

الْمَصَادِرُ: دهگوتری: (ما له صادر ولا
وارد) نه درهچوو نه هاتوو هیچی

نییه ۵ (طریق صادر وارد): رپگی
قهرمبالغو ناوهدان.

الْمَصَادِرَاتُ: کالای ولات که پخوانه ی
دهره وه ی ولات بکری.

الْمَصْدَارُ: پوښاکیکه سنگ داده پوښی
(سوخمه ی په خه داخراو).

الْمَصْدَارَةُ: پیشه وه ی، پیشه نگو
پیشه وه، دهگوتری: (فَلَان لَهُ الْمَصْدَارَةُ

فِي الْقَوْمِ) ۵ له لای زانایانی (نهحو)
تایبه تمهندی وشه په که به وه ی که

- له سمرمتای پستموه بڼه و مگو (آسماء الإستفهام).
- الصَّنْبُرُ: پيشه‌موی شت و دمگوتری:
- (صَنْزُ الْكِتَابِ) پيشه‌موی کتیب و (صدر النهار) سمرمتای روزه و (صدر الأمر): سمرمتای کار.
- صَدْرُ الْقَوْمِ: سمرؤکی نتموه.
- صَدْرُ الْإِنْسَانِ: سنگی ناده‌میزاد.
- (ذات الصدر) نه‌خوشی سنگ (سِل).
- (ذات الصدر) نه‌ینی ناودن و دموون.
- الصَّنْبُرُ: گم‌پانه‌موه له ناو خوارنه‌موه و یان گم‌پانه‌موه له‌کاری تر.
- (بِرم الصدر) روزه‌ی جوارمی جه‌زنی قوربان و چونکه حاجیه‌کان له مه‌کک‌موه دمگم‌پانه‌موه بۆ ولاتو شوینی خوینان.
- الصَّنْبُرَةُ: به‌مانا (الصَّنْبُرُ دئ) و سوخمه و چاکم‌تی بڼه قول که سنگ داپه‌وش و زری کورت (ک: صَنْز).
- الصَّنْبُرَةُ: لای سمروی شیو و پيشه‌موی دۆل و شیو.
- الصَّنْبُرُ: چاوک و کانی شت و نه‌موی شتی لی و مدی دئ و له‌لای زنا زمانه‌موانیه‌کان بریتیه له نیسمیک ماناکه‌ی زمانه‌ی له‌خو نه‌گرتب.
- الصَّنْبُرُ: دمگوتری: (رجل مُصَنَّر) بیاویکی سنگ پته‌موی قایم و قوله.
- صَدَحَ الْمَخْلُ: بیزنیک و که‌مگرو گل‌گیرمکه‌ی به‌دمست هینا و بردو له‌مرزاندی بۆ به‌کاره‌ینانی.
- صَدَحَ الْنبَاتُ الْأَرْضُ: روکه‌که سمری له زمو‌ی دهره‌ینا و دهرکه‌وت.
- صَدَحَ الزُّجَاجُ وَغَرَهُ: شوشه‌مکه‌ی شکاند.
- صَدَحَ الْمَسَافِرُ الْفَلَاةُ: پنبورمکه جه‌ل‌موانیه‌مکه‌ی بری.
- صَدَحَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌مکه‌ی په‌رته‌وازه کرد.
- صَدَحَ الْأَمْرُ بِهِ: کارمکه‌ی ناشکر اکر دو رونی کردموه قورشان دهم‌رموی: ﴿فَصَدَحَ بِمَا تُؤْمَرُ﴾ نه‌موی همرمانت بڼه دمگری بیگه‌ی‌مونه و بلاوی بکه‌رموه.
- صَدَحَ: سمرنیشی تووش بوو.
- صَدَعَهُ تَصْدِيعاً وَتَصْدَاعاً: زنده‌ی رموی کرد له گماندن و رونکردنه‌مودا له شکاندن و سارا برین دا و توشی سمرنیشی کرد.
- صَدَعُ: به‌مانا (صَدَعُ دئ) و قورشان دهم‌رموی: ﴿لَا يُصَدِّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ﴾.
- تَصَدَّعَ: شق بوو قه‌لشا و درزی برد و دمگوتری:
- تَصَدَّعَتِ الْأَرْضُ بِالْنبَاتِ: زموی شق بوو به‌سمر دهره‌ینانی روکه‌ی لی.
- تَصَدَّعَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌مکه په‌رته‌وازه بوون.

إِنصَدْعُ: شفقِ بُوو ۵ درزی برد.

(صدیغه).

إِنصَدْعُ الصُّبْحُ: بهیانی شبهه‌قی دا ۵

صادقه: بهرام‌بری کرد شان به‌شانی

کازیوی بهیان دمرکوت.

یه‌کتر پویشتن.

التَّصَدُّعُ: له (جیولوجی) دا بریتییه له

تَصَدُّعُ: سهرینی بو لاجانگی خوئی دانا.

تیکشکانی شاخو بهرد به‌هوی هیزی

الاصْدَغان: دوو ره‌گن له‌خوار

زورموه.

لاجانگه‌مون.

الصَّادُغُ: دادور له‌نیوان قه‌وم دا.

الصَّادُغُ: نیشانه‌یه‌که به دریزی له‌سهر

الصَّادُغُ: سهرنیشه، نازلری سهر که

لاجانگ دروست دمکری.

هوکارمکانی زورن.

الصَّدُغُ: نیوان قولینچکی چاو و

الصَّدُغُ: درزو شفق بوون له شتی ره‌مدا

گوپ‌چکه ۵ زولفسو لاجانگ ۵ (ك)

۵ قورنان دم‌قمرموی: ﴿وَالْأَرْضِ ذَاتِ

اصداغ و اصدغ).

الصَّدُغِ ۵ (ك: صدوع).

لِلصَّدْعَةِ: سهرین ۵ (ك: مصادغ).

الصَّدْعَةُ: نیوهی شتی شفق بُوو، درز تی

صَدَقَ عَنْهُ صَدَقاً وَصُدِفاً: روی وهرگیرا

بُوو بو دووکرمت ۵ جهلمبه نازل.

مهیلی کرد.

الصَّدِیغُ: شفق کراو ۵ نیوهی شتی

صَدَقَ فَلَتاً عَنِ الشَّيْءِ صَدَقاً: فلانک‌هسی

دوولمت کراو.

له شتمکه لادا.

صَدَغَ إِلَى الشَّيْءِ صُدِغاً: مهیلی بو‌لای

صَدَقَ صَدَقاً: له پویشتن دا نه‌نژوکانی

شتمکه کرد.

پویان له‌یه‌ک بُوو لیک دم‌دراو ۵ (فهر

صَدَغَ عَنْ طَرِيقِهِ: له ری‌بازی خوئی لایدا.

أَصْدَفَ وَهِيَ صَدَفَاءُ) (ك: صَدَف).

صَدَغَ فَلَتاً صَدَغاً: له لاجانگی فلانک‌هسی

أَصْدَقَهُ عَنِ الشَّيْءِ: له شتمکه‌ی لادا، له

دا ۵ خواریه‌که‌ی راست کردموه.

شتمکه‌ی گیرایموه.

صَدَغَ الْبَعْدُ وَغَرَدَ: لاجانگی حوشرمه‌کی

صَادَقَهُ مَصَادَقَةً: روبه‌روی بُووه به

داغ کرد ۵ نیشانه‌ی کرد.

رپکه‌وت تووشی یه‌کتر بوون به‌بی

صَدَغَ فَلَتاً عَنِ الْأَمْرِ: فلانک‌هسی له

نموه‌ی هیچ وادمیه‌کیان له به‌ینا

کارمه لادا.

هم‌بی.

صَدَغَ صَدَاغَةً: لاواز بُوو ۵ (فهر صدیغ و هی

تصادفا: به رپکه‌وت به‌یه‌کتر گمیشتن.

تَصَدَّقْ لَهُ: پیشی پی گرت ۵ بهرپهرچی دایه‌وه.

تَصَدَّقَ عَنْهُ: پوی ئی و مرگیړا.

الصَّدَف: روتیکردنی نه‌ز نوکانه بولای په‌کتر له‌کاتی رویشند ۵ همرشتیک گهورمو بهرزو مهبه‌ست بی، و مگوو نیشانه، دیوار، کیو ۵ لایه‌نو په‌ناو هه‌راخ.

صَدَقَ الْجَبَلُ: نه‌ملو نه‌ولای کیوه بهرام‌بهر به په‌کتر بن ۵ قورئان دمهرموئ: ﴿حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا﴾ ۵ پهردهو توپ‌کل و صه‌ده‌فی مرواری ۵ تاکه‌که‌ی (صدفة) (ک: اصداف).

الصَّدَقَةُ: کرکړاگه‌ی گوی.

الصَّدَفَتَان: دوو جهوزی کلوت که‌سه‌ری نیسقانی رانی تیدایه.

الصَّدُوفُ: ناهرمتیک پوی خوئی نیشان بینر بداو خیرا پوی و مرگیړی ۵ دهم بؤگهن.

صَدَّقَ فُلَانٌ فِي الْحَدِيثِ: فلانکه‌س راستی وت ۵ راستگو بوو ۵ واقعی روون کرده‌وه. صَدَّقَ فِي الْقِتَالِ وَغَوَّهَ: به هیزو تواناو ورمهرزییه‌وه پوی کرده‌گوړه‌پانی شهر.

صَدَّقَ فُلَانًا: هه‌والی راستی به فلان گوت ۵ دمشگوتری (صدقه الحديث) بؤ هه‌مان

مانا.

صَدَّقَ فُلَانًا النَّصِيحَةَ وَالْأَخَاءَ: به‌راستی و دل‌سوژی ناموزگاری فلانی کردو برادرهایه‌تی و دؤس‌ستایه‌تی راسته‌فینه‌ی له‌گه‌ل‌دا به‌ست.

صَدَّقَ فُلَانًا الْوَعْدَ: پابه‌ندی وادمو به‌ټینی خوئی بوو بؤ فلانکه‌س ۵ قورئان دمهرموئ: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ﴾ ۵ (فهر صادق) نه‌و راستگوئیه (فهر صادق) زور راستگوئیه ۵ (ک: صدق).

أَصْدَقَ فُلَانًا: فلانکه‌سی به راستگو له هه‌لهم دا.

أَصْدَقَ الْمَرْأَةُ: مارمیی دا به‌نافرته‌که ۵ مارمیی بؤ بریار دا.

صَادَقَهُ مَصَادَقُهُ وَصِدَاقًا: کردبه دؤستو برادهری خوئی.

صَادَقَ فُلَانًا الْمُرُودَ وَالنَّصِيحَةَ: به دل‌سوژی خو‌شه‌ویستی و ناموزگاری خوئی بؤ فلانکه‌س دهرپری.

صَدَّقَهُ وَصَدَّقَ بِهِ تَصْدِيقًا وَتَصَدَّاقًا: دانسی نا به‌راستگوئی نه‌و ۵ قسه‌ی خوئی برده‌سهر و ناواتی خوئی هی‌نایه‌دی ۵ قورئان دمهرموئ: ﴿وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ﴾.

صَدَّقَ عَلَى الْأَمْرِ: فهرمانه‌که‌ی ته‌صدیق کرد، واژوی کرد.

تَصَادَقًا: بوون به هاوړپې په کتري و
په کتريان خوڅ وېست.

تَصَادَقًا الْحَدِيثُ: همدېک لهو دوانه
قسه ي راستيان بؤ په کتر کردو
راستگو بوون له گهل په کتر.

تَصَادَقًا عَلَى الْأَمْرِ: همدوکيان
فهرمانه کهيان په سهند کردو پيې
پازی بوون ه دانيان نا به
واقيعه کېدا.

تَصَنَّقَ عَلَيْهِ: خيري پې کرد، يارمه تي
دا به مال و سامان، زمکاتي دايه.

التَّصَدِيقُ: له لای مهنطيقه کان برېتبييه
له دمک کردني حوکم و نېسېهت
له نيوان دوولايه قضيهدا ه
له يواړي ياسای نيودمو له تيډا
برېتبييه له رازی بوون و اوژو کردني
سمرؤکی دمو لهت بؤ په يمان
نامه يهک که له نيوان ولاته که ي و
ولاتيکی تر دا به ستر او ه يان
همرشيکی لهو جوړه.

الصَّادِقُ: دمگوترئ: (قر صادق الحلاوة)
خورمايه کی شيرينه ه (هو صادق
الحکم) لهو دلسوزه له بېرمارمه کی
داو هيچ شتيک راستي پې ناگوړئ
ه دمگوترئ: (فجر صادق) سپياي
که ناری ناسمان که بلاو دمبيته وه و
سمرمتهای پوژيکی تري تازه دهست

پي دمکا، له پيش نه وه فه جري
کازيب هه يه که به دريژي بهرمو
خوړناو ستوني دپاري دېدا.

الصَّادِقَةُ: ميني ه (الصادق).
الصَّدَاقُ: مارمې ژن (ك): أَصْدِيقَةٌ،
(وَصْدَقَ)

الصَّدَاقَةُ: دوستايه تي و په يوه ندي نيوان
برادرو خوڅه ويستان.

الصَّدِيقُ: نه وکه سه ي هه ميشه
پشتگيري حق و راستي دمکا ه زېده
پموي دمکا له راستگو پيدا ه نه و
که سه ي کردموه کاني پشتگيري له
قسه کاني دمکا ه قسه و کردموي
ومکو پهک وان ه خوړنان دمفرموي:
﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ
صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾ ه همروا وشه ي
(الصَّدِيقُ) نازناوي هه زرم تي
نهبوبه گره (رمزاي خوداي ني ب).

الصَّدِيقُ: ته واوله هه مموو شتيک دا ه
دمگوترئ: (رمح صادق) پميکی
راستو پمقه ه (رجلٌ صَدَقَ اللِّقَاءَ)
پياوړي خوړاگره لهکاتي پوو به
پووبوونه وه ي دوژمن.

الصَّدِيقُ: راستگو ي، پيکه اتنه وه ي قسه
بؤ وافيح، خوړاگري و وره بهرزي ه
دمگوترئ: (رجلٌ صَدَقَ) (وامرأة
صَدِيقٍ) ه کاروباري راستو بي

عمېپو دوور له كه مو كورې و درؤو
پېچو په نا ه قورنان دمهرموي:
﴿وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ
وَاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ﴾.

الصَّدَقَةُ: مارمې نافرمت ه (ك):
صَدَقَات (قورنان دمهرموي: {وَأَتُوا
النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ بِنَحْوِ الْكَلَامِ}

الصَّدَقَةُ: خيرو خيرات، نهوې كه
خاومې دارايې دمېدا به همزاران بؤ
رهزامه ندى خوداو به نيازى خير.

الصَّدِيقُ: هاومې دلسوژى راستمېينه ه
(ك): أَصْدِيَاءُ وَصُدُقَاءُ (جارى وا هميه
بهو شيوه بؤ تاك و كؤو بؤ نيرو بؤ
مې بهكاردمه پندري دمگوتري: (هر
صديق وهم صديق وهي صديق وهن
صديق).

الْمَصْدَقُ: له زارواه مهنتيقه كان دا نهو
تاكانهن كه ماناي كوليبه كه پان تېدا
به رجسته دېبى و مكوو (نارادو
ورېاو حسن و حسين رسول و
مامه نند....) دېبته (ماَصَدَقِى)
ناده ميزاد كه مفهومي كوليبه.

مِصْدَاقُ الْأَمْرِ: به لگه له سمر راستى
شته كه ه (صَدَّمَ الشَّيْءُ الشَّيْءَ صَدْمًا)
شته كه له شته كه دا پيكيان كي شا
ه پالى پيونا ه دمگوتري: (صَدَّمَ
الرَّجُلُ غَيْرَهُ) پياو كه پالهمېستوى

غمېرى خوې دا.

صَدَّمتُ النَّازِلَةَ فَلَانًا: به لاو كارسات
ناكه هان په مخى فلانكسى گرت.
صَدَّمَهُ بِالْقَوْلِ: به قسه بؤري داو بى
دهنكى كرد.

صَادَمَهُ مُصَادَمَةً وَصِدَامًا: بهرگرى
كردو پالى پيوناو بهرمنگارى بووه.
إِصْطَدَمًا: نهو دوانه هميه كه پان
بهرمنگارى نهوې تريان بؤوه.

تَصَادَمًا: به مانا (اصطدام) دئ ه
دمگوتري:

تصادمت الآراء: بېرو رايه كان جو داوازو
دزېمېك بوون.

الصَّدْمَةُ: پالنانى له ناكاو به شيوه
تهكان ه دمگوتري: (صَرَعَهُ بِصَدْمَةٍ)
به راته كانندن و پالنانى
گوزوگوممعت خستى.

صَدِي صَدِي: تينواپه تى پهرى سهند ه
(فهو صاد) ه (ك: صَدَاة) ه (وهي
صادية) ه (ك: صَوَاد) ه (وهو صِدْ وهي
صدية) ه (هر صديان وهي صديا).

أَصْدَى الْجِبَلِ: كيومه كه دهنكه كه
دووباره كردوه.

صَادَاه: بهرهنستى كرد، له گه لېدا
هملې كردو مېدارى كرد.

صَدَّى فَلَانٌ بِيَدَيْهِ تَصْدِيَةً: فلانكس
به همردوو دستى چه پلې لى ئ دا ه

قورئان دمفرموي: ﴿وَمَا كَانَ
صَلَاحُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءٌ
وَكُصْدِيَّةٌ﴾.

تَصَدَّى لِلْأَمْرِ: سهری بهر زکردموه و
بؤکارمهکی پوانی بزانی چیه و
چونه.

تَصَدَّى لِلْفُلَانِ: بهر پهرچی فلانکسی
دایمه و پوی له فلانکس کردو
ویستی قسهی له گهل بکا و قورئان
دمفرموي: ﴿أَمَّا مَنْ اسْتَفْتَى، فَأَنْتَ لَهُ
تَصَدَّى﴾.

الْصَّدَى: تینوایه تی زؤرو کوشنده و
گیرانهوی دمنگ که شاخ دوویاره
دمکاتمهو، دمگوتری: (صَمٌ صَدَاهُ)
خب بوو دمنگی نهما هموتا و (أَصَمٌ
الله صده) خودا له ناوی برد و همروا
وشه ی (الصَّدَى) بهمانا پاش
بهر پو و بردن و بهر و مردم کردنی مال و
سامانه و دمگوتری: (هو صَدَى مال)
و بالندیمیه کی نهفسانیمیه له کؤندا
پییان و ابووه له سهری کوژراو دپته
دمروه همر هاوار دمکا تینوومه و
ناوم بدنن همتا تۆلهی کوژراومکه
دمکریتموه نهوجا بیجنگ دمی.

صَرَبَ اللَّبَنُ صَرِيًّا: ماستهکی کرده ناو
مهشکهوه بؤ نهوی ترش بی برشی.
صَرَبَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ: شیرمهکی له

گونه که دا هیشتهوه و نه پدوشی و
دمشگوتری: (صَرَبَ الْبَوْلَ).

صَرَبَ اللَّبَنُ صَرِيًّا: شیرمهکی له گونه که دا
کؤبؤوه.

إِصْطَرَبَ اللَّبَنُ: ماستهکی له مهشکه دا
ورده ورده کؤکردموه و لپی گهرا
ترشاو بوو به تؤراخ.

الصَّرْبُ: شیر ترشاو ماستی ترش.
الصَّرِيْبُ: صهغی سوور و ماستی
ترش.

لِلصَّرْبِ: قاپی گهوره، منهجهل دیزه
گهوره، ماستیان تی بکری و وازی لی
بیئن تا دمترشی و (ك: مصارب).

صَرْجُ الْبِنَاءِ: باله خانهکی به صاروج
بؤیه کرد.

الصَّارِجُ: تیکه له یه که به کار دمهیندری
بؤ بؤیه کردنی دیواری باله خانه و
شتی وا.

صَرَّحَ الْأَمْرَ صَرَحًا: کارمهکی
ناشکرا کردو روونی کردموه.

صَرَّحَ الشَّيْءُ صِرَاحَةً وَصُرْحَةً: شتهکه له
خهوش و توپکل و پوش و بهلاش پاک
بؤوه (فهو صريح) (ك: صُرْحَاء و صِرَاح)
بؤ عاقله مند و (صرائح) بؤ ناعاقل.

صَارَحَ بِمَا فِي نَفْسِهِ: نهوی له دموونیا
بوو دهری خست.

صَارَحَ فَلَانًا بِالْأَمْرِ: راستهوخو دمرباری

کارمکه قسهی لهگه‌ن فلاندا کردو بهرمو روی نهوی کردموه.	الصَّرَّاحُ: پاک و بئ خموش له کهفو به‌لغو و پلو پوش ۵ دمگوترئ: (نسب صُرَّاح) نژادو بنیچه‌یهکی خاویژن ۵ (خمر صُرَّاح) شهرابی خالص و بئ غمش ۵ (تکلم به صُرَّاحاً) به ناشکرا قسهی دمبراره‌ی کردو رونی کردموه و پهردی له‌سهر لادا.
صَرَّحْتُ الحمر: شهرابه‌که کهفه‌که‌ی هه‌لداو خالص بوو هیچی پێوه نه‌ماو صافو بیگمرد بوو.	الصَّرَّاحَةُ فِي الْحَمْرِ: ناشکراو بئ چه‌ندو جوون و بئ پێچ و په‌نا.
صَرَّحَ النَّهَارُ: پۆژمه‌کی خوۆش کرد هه‌ووری نه‌ماو خوۆر دمرکه‌وتو دونیا گهرمی بووه.	الصَّرَّحُ: باله‌خانه‌ی به‌رز، بینای هه‌لجوو به‌ناسماندا ۵ به‌زاراوه‌ی تازه (ناطحة السحاب) نه‌و باله‌خانه‌ی نه‌ومنده به‌رزه شه‌ر له‌گه‌ن هه‌ور دمکا ۵ قورئان دمفه‌رموئ: ﴿يَا هَامَانَ ابْنِ لِي صَرِّحًا لِّعَلِّيْ اُبْلُغَ الْاَسْبَابَ﴾.
صَرَّحَ بِالْأَمْرِ: کارمه‌کی دمرخست ۵ (صَرَّحَ بِالْأَمْرِ) له‌باره‌ی کارمه‌که‌وه داوا قسه‌ی له‌سهر کرد.	الصَّرَّحَةُ: گۆرپه‌پانی خانوو چه‌وشه‌ی مال.
تَصَرَّحَ: به‌مانا (إِن صَرَّحَ دَيْ ۵ دمشگوترئ (كَصَرَّحَ الزَّيْدُ عَنِ الْخَمْرِ) که‌فو به‌لغه‌که له شه‌ربه‌که جیا بۆوه.	الصَّرِّيحُ: خالص و پالفته له تلپو که‌فو به‌لغو و پلو پوش ۵ ناشکراو نمایان.
التَّصْرِیح: پونکردنه‌وه و پادمبرپینی حوکوومه‌ت یان وته بیژی فه‌رمی حوکوومه‌تو دامه‌زراوه و پڕپۆژه‌و شتی وا به به‌یاننامه‌یه‌ک دمبراره‌ی کارێکی ئیداری یان سیاسی یان سه‌ربازی ... هتد ۵ یان ئیزن ومرگرتن به‌کارێک له که‌سیک خاومنی دمه‌سه‌لاتی ئیزن دان بێ.	صَرَّحَ صَرَّاحًا وَصَرِّحًا: نه‌پاندی، به هه‌موو هی‌زی هاواری کرد ۵ داوی یارمه‌تیدان و به هانه‌وه چوونی کرد. أَصْرَحَهُ: به هانه‌یه‌وه چوو. تَصَرَّحَ: له هاوارکردنه‌که‌یدا ته‌که‌للوفی به‌کار هێنا، به نابه‌دلی هاواری کرد.

إِصْطَرَّخَ: هاواری کرد، داوای یارمه‌تی و

به هاناوه چوونی کرد ۵ قورئان دمفهرموی: ﴿وَمَنْ يَصْطَرِّخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا﴾.

ئصارخوا: هاواریان کرد ۵ دق به‌مانا (إِصْطَرَّخُوا) دئ.

إِسْتَصْرَحَهُ: هاواری بو بردو داوای یارمه‌تی ئی کرد ۵ قورئان دمفهرموی: ﴿فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَنْفِ يُسْتَصْرِخُهُ﴾.

الصَّارُخُ: هاوار که‌رو په‌نا هیئ ۵ به هاناها‌توو یارمه‌تیدمر.

الصَّارِخَةُ: دمنگی هاوار که‌رو په‌نا‌هینمر.

الصَّارُوخُ: صاروخ: هاویژراویکی ناگراوییه ۵ دریژو لای سهرمودی باریک، هه‌لدمدرئ بو شوینی دوورو بو‌شایی دوور برپیه‌که‌ی به‌هوی ته‌قینه‌وه‌ی نه‌و گازانه‌یه که له بنکی صاروو‌خه‌کدا بو قوناغه‌کانی رو‌یشتنه‌که‌و به‌پئی به‌رنامه‌یه‌کی دیاریکراو دادمئرئ.

الصَّرِيخُ: هاوارکردن بو نه‌وه‌ی فریای بکه‌ون ۵ نه‌و که‌سه‌ی که‌وتوته ته‌نگانه‌و هاواری فریاکه‌وتن دمکا ۵ نه‌وکه‌سه‌ی فریای دمکه‌وئو به هانایه‌وه دئ ۵ قورئان دمفهرموی:

﴿فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ﴾.

صَوَدَ صَرَدًا: سارد بوو ۵ دمگوترئ: (صَرَدَ اليوم) نه‌مړو ساردبوو (وَصَرَدَتِ الرِّيحُ) بایمه‌که (هه‌واکه) سارد بوو.

صَوَدَ السَّهْمُ: تیره‌که هه‌له‌ی کرد نه‌ی پیکا.

صَوَدَ عَنِ الشَّيْءِ: لئی لاداو بو‌ی نه‌چوو، نه‌ی ویست.

أَصَرَدَ السَّهْمُ: تیره‌که نه‌ی پیکا. صَرَدَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی که‌م کردموه ۵ دمگوترئ: (صَرَدَ عَطَاءٌ) به‌خشینه‌که‌ی که‌م کردموه.

صَرَدَ الْأَنْاءُ: نه‌ومنده‌ی ئاو کرده سوراحیه‌که‌وه که به‌شی تیر ئاو بوون نه‌کا.

صَرَدَ فَلَانًا: نه‌ومنده‌ی ئاودا به فلانکه‌س که تینواپه‌تی نه‌شکی. صَرَدَ شَرِبَهُ: قوم قوم ئاوی دایه، چۆر چۆر ئاوی دایه.

الصَّارِدَةُ: هه‌وای ساردو سهرما، (ك: صَارِدَ).

الصَّرْدُ: پالفته کراوو کاکله‌ی شت ۵ دمگوترئ: (ذَهَبَ صَرْدٌ) زپری خالص و پوخت (كَيْبُ صَرْدٌ) سرکه‌ی پالفته ۵ (حُبُّ صَرْدٌ) خو‌شه‌ویستی بی غه‌لو غه‌ش ۵ (جاء معهُ جِيشُ صَرْدٍ) هیژیکه له‌گه‌ل هات

همموویان خزمو کهسو کاری پهکتر
 بوون، کهسی بیځانهیان لهگهل
 نهمبوو ه همرؤا وشهۍ (الصرد)
 بهمانا سمرمای زوره ه ساردیپهکی
 زور بههیز ه (ک: صرود).

الصرد: بالندمیهکه له چولهکه
 گهورمتره، سمر گهورمو دمندووک
 گهورمیه جبرو جانهموری بجووک
 راو دمکا ه وادمبی چولهکش نیچیر
 دمکا ه عمرههکان به بالندمیهکی
 شومیان داناهو.

الصردان: دوو ږمکن لمانو زمانندان.

الصرد: بای سارد که تمپایی لهگهلدا
 بی.

الصردیه: مهړېک سمرما کاری ئی
 کردیۍ (ک: صرائد).

المصرد (أرض مصرد): زمویپهکی بی
 بهرو بووم بههوی ساردو سمرماوه ه
 (رجل مصرد) پیایوکی سمرما برده
 که زوو سمرمای بیۍ ه (ریح مصرد)
 بای زور سارد (ک: مصارید).

صو صریرا: دمنگی ئی هات ه سپړهۍ ئی
 هات، جریوهۍ هات ه جیړهۍ هات ه
 دمگوتری: (صر العصفور والجذب وصر
 القلم وصر الباب).

وصرت الأذن: گوڼچکهۍ کړه کړی ئی
 هات.

صو الناقة صرا: گوانی حوشرمهکی بهست
 بو نهوهۍ بیچومهکی شیرۍ بو ئی
 نهخوری.

صر الدراهم: دیرههمهکانی خستنه ناو
 کیسهۍ تابهتیهوهو دمی کیسهکی
 بهست.

صر الصرة: کیسه پارمهکی توند بهست.

صو وجهه: ناوچهوانی لیك ناو روی گرځ
 کرد.

صو الفرس او الحمار او الکلب: نهسپهکه
 یان گوڼدیزمهکه یان سمگهکه
 گوڼچکهۍ جووت کردن ه گوڼی قولاغ
 بوو.

صو النبات: ږوومهکه سمرما لیۍ دا.

صو فلان: فلانکس رږدو چروک بوو.

أصر على الأمر: لهسمر کارمه سوور
 بوو وازی ئی نههینا ه بهزوری بو
 تاوان بهکاردمهینری ه دمگوتری:
 (أصر على الذنب) ه (أصر على شرب
 الخمر ه أصر على الكفر).

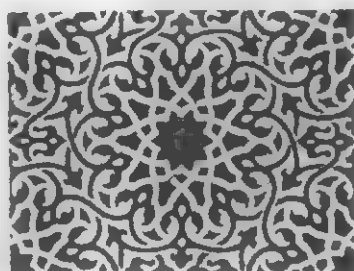
أصر السنبل: گوله دانهمولهکه نه کامل
 بوو دمنکهکی ههانهپیچابوو.

أصر الناقة: حوشرمهکی شیرۍ تیدا
 نهماو وشکی کرد.

صاره على الشیخ: توپزی ئی کرد بو
 کردنی کارمهکی.

قاشاني

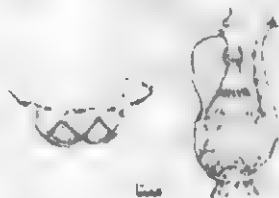
تزيير مي زده

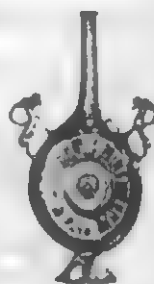
قيسه

قاشاني

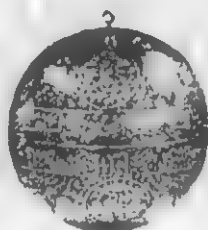
مينا

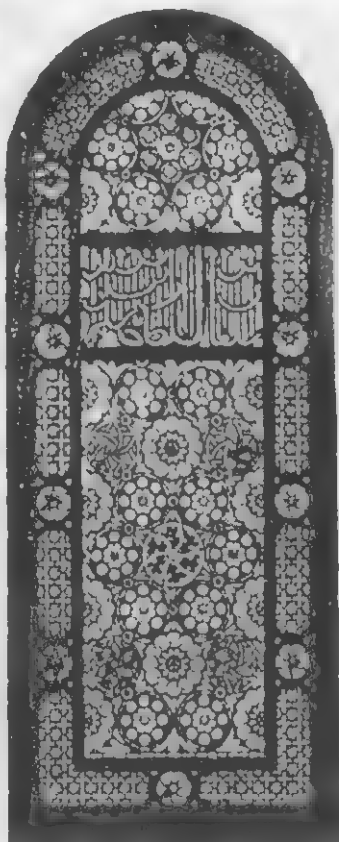
تزيير مي برادر

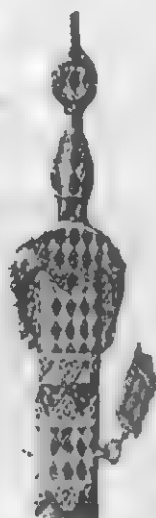
زجاج مزخرف

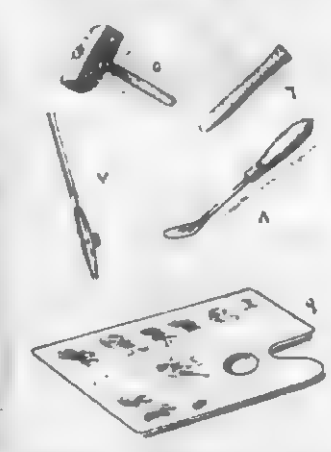
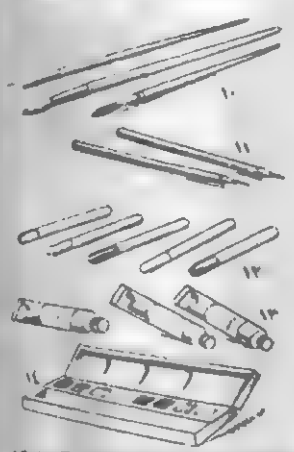
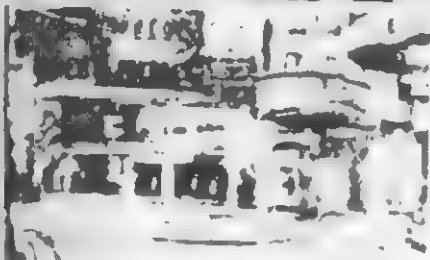
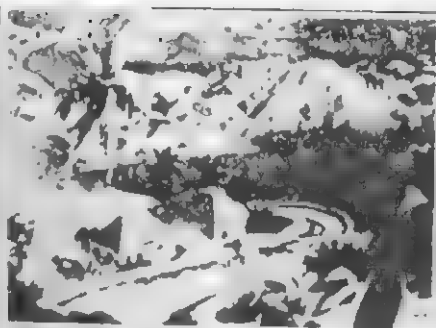
نقش علي بن ابي طالب

شباك زجاج موزن

نصوغ نقشه

١ تصوير زيتي • ٢ تصوير مائي • ٣ تصوير بالقلم الفحمي • ٤ تصوير بالأقلام السوداء • ٥ مطرقة • ٦ مسنن الزرني • ٧ مسطار • ٨ منبرد • ٩ راحة الألوان • ١٠ فرشاة • ١١ قلم الفحم • ١٢ أقلام منقوشة • ١٣ أسود لألوان الزيتية • ١٤ نغمة الألوان المائية • ١٥ نقش على الخشب • ١٦ لبت • ١٧ نقش على الجص • ١٨ نقش بارز

صَرَّرَ الناقاة: زۆر توند گوانی
حوشترهکی شهتهك دا بۆ ئهوهی
بیچومهکه نهتوانی شیرى ئی بخوا.

إصْطَرَّ الحافرُ: سمهکه رهقو پتهو بوو ۵
دمگوتری: (جاء فلان يَصْطَرُّ)
فلانکەس هات به تورپیی و هاوار
هاوارموه.

الصَّارُ: درهختی پر گهلاو لقو پۆپو
چرو پرو سیبهرخۆش.
الصَّارَةُ: پییستی (ك: صَارَ).
الصَّارور: ئهوه کهسهی ژنی نههینابی ۵
حهجی نهکردبی.

الصَّارورة: بهمانا (الصَّارور)دی.
الصَّارُ: دمزوو بهنیکه له بنی گوان
دمبهستری بۆ ئهوهی بیچووکه شیر
نهخوا ۵ پهردمو لهمپهرو بهربهست
۵ (ك: اصِرَّة).

الصَّرُّ: سهرمای کوشنده، ههواى زۆر
سارد ۵ دمگوتری: (ريح صِرٌّ و ریح
فيها صِرٌّ) قورئان دمفهرموی:
﴿كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ
قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾.

الصَّرُّ: گولی دانهویله که دانهویلهکهی
ههئنهپیچایی کامل نهبووی.

الصَّرَاءُ: بهردی لووس.
الصَّرَّة: کۆمهلو تاقم ۵ هاتو هاوارو
قیژو هوپ ۵ کوشندهی بهلاو

ناخۆشیی و شهپو گهرما ۵ دهمو چاو
گرژ بوون بههوی نارهمزانهندیی و
پئی ناخۆش بوونهوه ۵ قورئان
دمفهرموی: ﴿فَاقْبَلْتُ إِمرَأَتَهُ فِي صِرَّةٍ﴾
الصَّرَّةُ: نهپهرو هاواری بههیز ۵
کوشندهی سههما.

الصَّرَّةُ: ئهوهی شتی تی دمکری و دهمی
دمبهستری وهکو کیسهو تورهکهو
هههبانهو جانتا ۵ (ك: صَرَّرَ).
الصَّرِيْدَةُ: دهرههه و پارهی نیکل که
بهستراين.

الصَّارُ: ریخۆله، دمگوتری: (شَرِبَ حَتَّى
مَلَأَ مَصْرَءَهُ) ئهوهندهی خواردموه تا
ریخۆلهکانی پر بوون.

صَرَصَر: به دنگی گهورهه پچر پچر
هاواری کرد ۵ دمگوتری: (صَرَصَرَ
فلان و صَرَصَرَ البازي).

صَرَصَرَ التَّوَابُ: ئازهلهکانی خپ کردموه
ئههملاو ئههواى مهرو بزنه
زۆرهکانی بهسهریهکدا دادایهوهو
ئازهله تهرمیوو و بلاوهکانی
خستهوه گهئ جهلهبهکه.

ههروا بهمانا: سهرمای کوشندهو دنگی
گهورههش دی، قورئان دمفهرموی:
﴿وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحِ صَرَصَرٍ
عَاتِيَةٍ﴾.

الصَّرَصَر: سیسره، ههشههمیهکی

زبانبه خشه و به زۆرى له تهواليتو
شوينى ئاوادا دمزی، شاخی درێژی له
تاله موو ههمن ۵ زۆریه کات دهنکی
سپه سپی ههیه (ک: صَاصِر).

الصَّارُط: رینگا.

صَرَغُهُ صَرَغاً وَمَصَرَغاً: خستییه سهـر
زمو، خپی کرد ۵ دهگوتری:
(صرعته المنية) مردن فلانکەسی خپ
کرد ۵ تاروماری کرد.

صَرَغَت الرِّيحُ الزَّرْع: پشهباکه کشتو
کاله که ی لال پال خست ۵ (لهـو
مصروع و صریح).

صَرَغَ الباب: دەرگاکی کرده دوو تاکی.
صَرَغَ فلان: فلانکه تووشی بهرکه مو فی ئی
هاتن بوو ۵ شه پلای ئی هات.

صَارَعَهُ مُصَارَعَةً وَصِیرَاعاً: له
زۆرانبازی و پالهوانیتیدا به سهـریدا
زال بوو، بۆری دا.

صَرَغُهُ: زۆر بههێز به زمویدا دا.
صَرَغَ الباب: دەرگاکی کرد به دوو
تاکی.

صَرَغَ البيت: ههردوو تاکی شیعهرکه ی
والی کردن سهـروایان یهک بـ.

إِصْطَرَعَ القَوْمُ: خهـلکه که کهوتنه
کیشمو زۆرانبازی و یهکتر هینان و
بردن.

تصارع الرجلان: نهـو دوو پیاوه

ههـریه که یان ههـولی دا نهـوی تر به
زهـویدا بدا ۵ خپی بکا.

الصَّرْعُ: نهـخۆشییه که له کۆنهـندای
دهـماردا پهـیدا دهـبی لهـکهـلیدا بـ
هۆشی و گرژبوونی ماسولکه پهـیدا
دهـبن بهـگوردی پێی دهـگوتری فی،
پهـرکهـم.

الصَّرْعان: دوو لایهـنی شت ۵ دهـگوتری:
(للأمر صرعان) نیشه که دوو سهـرهـو
دوولایهـنه ۵ (جنته صرغي النهار)
بهـیانی و ئیواره هاتم بۆ لای ۵ (هـو
ذو صرعین) نهـو دوو پشهـکه.

الصَّرْعُ: هاوشیوه ۵ جۆرو فهـمی شت ۵
دهـگوتری (ما أدری علی أي صیرعي
أمره هو) نازانم نهـو لهـسهـر چ پێو
شویو و بابهـتییه که ۵ ههـروا بهـمانا
(المصارع دئ ۵ دهـگوتری: ههـما
صیرعان) نهـو دووانه دوو پالهـوانی
زۆرانبازی گۆرپهـانی.

الصَّرْعَةُ: پالهـوانیه که زۆر کهـس
بهـیخن و بهـزویدا بدن.

الصَّرْعَةُ: پالهـوانی سهـرکهـوتوو له
زۆرانبازیدا ۵ دهـگوتری: (رجل
صَرَغَة وقوم صَرَغَة).

الصَّرِيعُ: تیشکاو و بۆردراو له گۆرپهـانی
زۆرانبازیدا ۵ لال و پال کهـوتو، خپ
بوو، داھیزاو شهـپری ۵ شیت و

وَيْتَ. (ك: صرعى)

ناتاجاندا.

المصارعة: ومرضی کی جهسته ییه هیزو
توانای تیدا به کار دهینری، له
نیوان دوو پالماندا نه نجام ددری و
له گۆرمپانداو له زیر چاودیری
حه که مو به پیی بری یاسای تابهت
بسه ومرضسه نه نجام ددری ۵
همریمکه له دوو پالمانه که هه ول
هدا بهرامبرمکه ی بۆر بدا.

المصراع: تاکی دمرگا ۵ به کی له دوو
تاکی دمرگا که یه کیان به لای چه پ و
نهمی تریان به لای راستدا
دمکری نه مو ۵ هه روا ناوه بۆ نیو دیر
شیر ۵ شیریش دوو تاکی هه یه
یه کیان پیی دمگوتری (صدر) نهمی
تریان (عجز).

صَرَفَ البابُ أو القلمُ: دمرگا که جیره ی
کرد، قه له مه که سپه ی هات.
صَرَفَ نَابُهُ وصرَفَ بنايه: ددانی جیره یان
هات ددانی له جیره مو بردن.

صَرَفَ الشيءَ صَرَفًا: شته که ی له پیرموی
خوی گیراپه مو، دمگوتری: (صَرَفَ
الأجير من العمل) کری کارمکه ی له
نیشه که گیراپه مو نه به یشت بیکا ۵
(صرف الغلام عن المكتب) مندا له که ی
له مه که تب گه پرانده مو.

صَرَفَ المالَ: ماله که ی به خشی به سمر

صَرَفَ النقدَ: پارمکه ی گۆرپیه و به پارهی
تر یان به پارهی ورده.

صَرَفَ الكلامَ: قسه گانی پرانده مو.

صَرَفَ الشرابَ: شهرا به که ی تی که ل شتی
تر نه کرد.

اصْرَفَ الشرابَ: به خالصی شهرا به که ی
پیشه کش کرد، هیهی تری تی که ل
نه کرد.

صارَفَ نفسه عن الشيء: به زۆر له
خۆ کردن نه فسی خۆی له شته که
گیراپه مو.

صَرَفَ الأمرَ: کارمکه ی جیره جی کرد و
خسته سمر پیرموی خۆی ۵
دهمگوتری: (صرف الله الرياح) خودا
باه که ی لادا بۆ شوینیکی تر ۵
هه روا وشه ی (صَرَفَ) به مانا
رونکردنه و هه دئ ۵ قورئان
دهمرموی: ﴿وَلَقَدْ صَرَفْنَا لِلنَّاسِ فِي
هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ﴾.

صَرَفَ الألفاظَ: هه دئ وشه له
هه مندیکی تریان دهره ی تراون.

صَرَفَ الشرابَ: شهرا به که ی به خالصی
هیه شته و هیهی تری تی که ل نه کرد
۵ زنده رۆی کرد له گیرانه و هه
شته که له شوینی خۆی.

إصْطَرَفَ: گهرا به شوین کاسبی دا،

ههولئ کاسبی کردنی دا.

ومرگرتن و صهرف کردنی پاره.

إِنْصَرَفَ عَنْهُ: لئیی لاداو وازی ئی هیئا،

الصَّرَافَةُ: پیشه‌ی پاره‌گۆرینه‌وه.

بەه‌ج‌ی ه‌یشت ٥ قورئان

دمه‌رموئ: ﴿ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللّٰهُ

قُلُوبَهُمْ﴾.

تَصَرَّفَ فُلانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانکەس له

کارمکه‌دا فرت و ه‌یل و پلانی

ئهنج‌امدان بۆ ئەوه‌ی شتیکی دمست

بکه‌وئ، یان له شتیک رزگاری بئ.

تَصَرَّفَ لِعِیَالِهِ: کاسبی بۆ مال و

منداله‌که‌ی کرد.

تَصَرَّفَ بِه الْأَحْوال: حال و مزعی جۆراو

جۆری به‌سه‌ردا هاتن ٥ بارو دۆخی

ژیانی گۆران.

إِسْتَصَرَفَ اللّٰهُ الْمَكَارِهَ: داوای له خودا

کرد ناخۆشییه‌کانی له‌سه‌ر لابه‌ری.

تَصَارِيفُ الْأُمُور: گۆرانکاری

روداو‌ه‌کانی ژبانی که به‌سه‌ریدا

هاتوون.

تَصَارِيفُ الرِّیاح: هه‌لکردنی با له‌چه‌ند

لایه‌که‌وه.

الصَّارِفُ: که‌ئبه، ددان ٥ ده‌گوترئ: (ما

فِي فَمِهِ صَارِفٌ).

الصَّرَافُ: پاره‌گۆرمره‌وه ٥ ئەو که‌سه‌ی

پاره‌ده‌گۆرینه‌وه به‌پاره‌ی ورده‌یان

به‌پاره‌ی تر ٥ ژمیری‌ارو به‌ره‌رس

له‌سه‌ر قاصه‌و خه‌زینه‌ بۆ

الصَّرْفُ (صَرْفُ الدَّهْرِ): به‌لاو کارساتی

رۆژگار (ك: صُرُوفٌ) ٥ له‌بواری

ئابووریدا بریتییه‌ له‌گۆرینه‌وه‌ی

پاره‌ی ولات به‌پاره‌ی ولاتیکی تر ٥

هه‌روا به‌نرخ‌ی گۆرینه‌وه‌که‌ش

ده‌گوترئ ٥ له‌بواری زمانه‌وانیدا

زانباریه‌که‌ به‌هۆیه‌وه‌ چۆنیه‌تی

بینای که‌لیمه‌و شیوه‌ی دروستکردنی

ده‌زاندرئ، واته‌: (زانباری صه‌رف)

له‌زاراوه‌ی نه‌حوپیاندا بریتییه‌ له‌

لکانی ته‌نۆین (دوو سه‌ر یان دوو

بۆر یان دوو ژیر) له‌کۆتایی

وشه‌وه‌و ده‌بیته‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌

که‌ ئەو وشه‌یه‌ له‌جۆری (اسم) ٥ و

تییدا قالدۆته‌وه‌.

الصَّرْفَانُ: ره‌صاص.

الصَّرْفَانُ: شه‌و و رۆژ.

الصَّرْفُ: شتی خالص و پوخته‌و بئ

خه‌وش ٥ ده‌گوترئ: (شراب صِرف)

شه‌رابیکی خالص و بئ خه‌وشه‌

هیج‌ی له‌گه‌ل تیکه‌لاو نه‌کراوه‌.

الصَّرِيفُ: زیوی خالص ٥ شه‌رابی

خالص و بئ خه‌وش ٥ شیر که‌ تازه

دۆشرا‌بئ.

الصَّرِيفُ: ئەو که‌سه‌ی دهره‌مه‌ی زیو

صَرْمَةٌ: پارچه پارچه‌ی کرد.

إِنصَرَمَ: برپایه‌وه، دابرا ۵ رُویشتو ته‌واو
 بوو ۵ ده‌گوترئ: (إِنصَرَمَ اللَّيْلُ) شهو
 رُویشت، (إِنصَرَمَ الشَّاءُ) زستان ته‌واو
 بوو.

تَصَارَمًا: په‌کتریان برپیه‌وه ۵ برپانه‌وه.
 تَصَرَمَ: پارچه پارچه بوو رُوی
 به‌سهرچوو ۵ ده‌گوترئ: (تَصَرَمَ
 اللَّيْلُ) شهو رُویشت.

تَصَرَمَ الرَّجُلُ: فلانکس نازاو به‌جهرگو
 خُوراکر بوو.

الصَّارِمُ: ده‌گوترئ: (سيف صارم)
 شمشیری برنده ۵ (رجل صارم):
 پیاوی نازاو به‌جهرگ ۵ یان سووره
 له‌سهر کارمکانی ده‌په‌وئ نه‌نجامیان
 بدا.

الصَّارِمُ: پیست فروش: پیلاو فروش
 خوف فروش.

الصَّرْمُ: پیست.
 الصَّرْمُ: پارچه له‌ههر شتیک بی ۵
 تاقمئ خه‌لکی گۆشه‌گیر ۵ خوفی
 شیوه نعل ۵ (ك: أصرام وصرمان).

الصَّرْمَةُ: کۆمه‌له دارخورما ۵ یان
 جه‌له‌به حوشر ۵ په‌له هه‌ور.

الصَّرِيمُ: نه‌وه‌ی به‌رو بوومه‌که‌ی
 کۆکرابیته‌وه ۵ ده‌گوترئ: (شجر

ئالوگۆر ده‌کا ۵ کاروبار رُیکخه‌رو
 خاوه‌ن نه‌زموون له‌ نیشدا ۵ (ك:
 صيارف وصيارفة).

الصَّرِيفُ: به‌مانا (الصَّرِيفُ) دئ.
 الصَّرِيفُ: گهرانه‌وهو ئینصیراف ۵
 شوئنی پاره گۆرینه‌وه ۵ جۆگاو
 رُپرهمی ئاوه بۆ رهمانبوونی ئاوی
 زیاده له‌ زموی ئاو دراوو تیر ئاو
 کراو.

صَرْمَةٌ صَرْمًا: برپیه‌وه ۵ ده‌گوترئ:
 (صَرَمَ الْحَبْلُ) حه‌بله‌که‌ی بری ۵
 (صَرَمَ النَّخْلَ وَالشَّجَرَ) دار خورماکه
 یان درمخته‌که‌ی برپیه‌وه.

صَوَمَ فَلَانًا: دمنکی له‌ فلانکس دابری و
 هامو شوئ ناکا ۵ ده‌گوترئ: (صَرَمَ
 وَصَلَهُ) سیله‌ی رهمی بری ۵ (هو
 مصروم وصریم).

صَرَمَ السَّيْفُ صَرَامَةً وَصَرْمَةً: شمشیرمه
 برنده‌و تیز بوو.

صَرَمَ فَلَانٌ: فلانکس نازاو به‌جهرگو
 وره به‌رز بوو، سوور بوو له‌سهر
 گه‌یشتن به‌ نامانچو ته‌واوکردنی
 کارمکانی (هو صارم وصروم).

اصَرَمَ النَّخْلَ وَالشَّجَرَ: دارخورماکه یان
 درمخته‌که کاتی نه‌وه‌یان هاتووو
 برپرینه‌وه.

صارْمَةٌ: برپیه‌وه.

صريم وارض صريم) ۵ ميوه ي بهسمر
يەمكدا كەوتوو ۵ بەشيك له شەو يان
له رۆژ ۵ كۆمه له لمبى تاقەوه بوو له
لمبەلان.

الصَّرِيَّةُ: بەمانا (الصَّرِيم) دى ۵ كار
هايم كردن و پێكخستن و وره بەرزى
تييدا ۵ داپران ۵ جەلەبو پۆل.
صَرِي الرجل صَرِيًا: نەيهشت پياوكمە بە
ويستى خۆى بگا ۵ مەنعى كرد لەوهى
دميهويست.

صَوِي الماء واللبن والدمع: ئاوهكە يان
شيرەكە يان فرميسكەكەى له شوئنى
خۆيدا قەتيس كرد.

صَرَتِ الناقة عُنُقَهَا: حوشرەكە لەبەر
گرانى بارەكەى ملى بەرز كردەوه.
صَرِيَتِ الناقة صَرِيًا: حوشرەكە گوانى
پەر بوو له شير.

صَرِي الماء واللبن: ئاومكە يان شيرەكە له
شوئنى خۆى مايەوه و بۆگەن بوو،
گۆرا.

صَرِي الدمع: فرميسكەكە له جاودا
قەتيس ماو نەهاتە خوار.

صَرِي فلان في يد فلان: فلانكەس لاى
فلانكەس مايەوه بە حەبس كراوى.

أَصَرَتِ الناقة: حوشرەكە شيرەكەى له
گواندا مايەوه.

صَرِي الناقة: شيرى حوشرەكەى له

گوانيدا حەبس كرد.

الصَّارِي: كۆلەكەيەكە له كەشتيدا
حەبلەكانى پێوه دمهستري ۵ (ك:
صِر) هەروا ئاوه بۆ كەشتيەوانەكە
۵ (ك: صَرَاء).

الصَّارِيَّة: بىرى ئاو ۵ كۆلەكەيەكە
حەبلەكانى دۆلجەى پێوه
دمهستري.

الصَّرِي: هەرشتي زۆر بمنييتەوهو
بۆگەن بگا ۵ دمگوتري: (لبن صَرِي)
شيرەكە تامو بۆنى گۆراوه.

المَصْرَاة: ئازەتيك شيرەمەري و شيرى له
گواندا هيلدراييتەوه.

الأَصْطَبَةُ: (مشافه الكتان) واتە ئەو
وردهو خشتو خۆلەى له كەتان
هەلەدمەري لەكاتى گيرەكردن و
پاككردن دا.

المِصْطَبُ: سندانى ئاسنگەر (ك:
مصاطب).

المِصْطَبَةُ: سەكۆى لەسەر دانيشتن ۵ (ك:
مِصْطَاب).

صَغَبٌ صُغْرِيَّةٌ: فۆرس و گران بوو ۵
دمگوتري: (صَغَبُ الأمر) (وَصَغَبُ
الرجل) (وَصَغَبَتِ الدابة).

أَصْغَبَ الأمر: بەمانا (صَغَب) دى.
أَصْغَبَ الرجل: پياوكمە تووشى كارى

فۆرس بوو.

أَصْعَبُ الشَّيْءِ: شته‌ک‌هی به قورس هاته
بهردهست.

صَعْبُهُ: شته‌ک‌هی قورس کرد.

تَصَعَّبَ: به مانا (صَعَبَ) دئ.

تَصَعَّبَ الْأَمْرُ: کاره‌ک‌هی به قورس و
گران له قه‌لهم دا.

اسْتَصْعَبَ الْأَمْرُ: به مانا (صَعَبَ) دئ.

اسْتَصْعَبَ الْأَمْرُ: کاره‌ک‌هی به گران بینى
پئى وابوو قورسه.

الصَّعِيبُ: ناخوش و گران ه داکۆکیکار ه
دمگوترئ: (عقبة صعبة) و(حياة
صعبة).

الصَّعِيبَةُ: پاره‌ی گرانبه‌ها ه ومکوو زپرو
زیو و دۆلارو یۆرۆ.

الصَّعِيبُ مِنَ الرِّجَالِ: (پیاوی گراو
به‌گه‌وره) ه له حوشت‌یشدا به
حوشت‌یک دمگوترئ بۆ تۆو
به‌کاربئ و کهس بۆی نه‌بئ سوارى
بئ و بارى لئ بنئ.

صَعِدَ صَعْدًا: به‌رز بۆوه ه دمگوترئ: (صَعِدَ
الْجَبَلَ) چوووه سهر کئومه‌که ه (وَصَعِدَ
السُّلَّمُ) چوووه سهر په‌یژه‌که ه
دمشگوترئ: (صَعِدَ فِيهِ وَعَلِيهِ وَالِيهِ) ه
قورئان دمفه‌رموئ: ﴿إِنِّي يَصْعَدُ الْكَلِمُ
الطَّيِّبُ﴾ بۆلای خودا وشه‌ی خاوئو
په‌رۆز به‌رزده‌بیته‌وه.

أَصْعَدَ: به‌رز بۆوه ه دمگوترئ: (أَصْعَدَ

فِي الْأَرْضِ) به‌رزبۆوه بۆسهر به‌رزایی
یه‌ک.

أَصْعَدَ فِي الْعَدُوِّ: به‌هئزو خئیرایی بازى

دا ه قورئان دمفه‌رموئ: ﴿إِذْ
تُصْعِدُونَ وَلَا تُلُونُ عَلَى أَخِي﴾.

أَصْعَدَ فِي الْوَادِي: به‌ شیومه‌که‌دا سهرمو
ژپر بۆوه.

أَصْعَدَتِ السَّفِينَةُ: شیراع و حه‌بلئ
که‌شتیه‌که درئز کرایه‌وه و په‌شه‌با
بردئ.

صَعَدَ فِي الْجَبَلِ وَعَلِيهِ وَعَلَى الدَّرَجَةِ:
چوووه سهر کئومه‌که.

وَصَعَدَ فِيهِ النَّظَرُ: به‌ وردئ له‌سهرمه‌وه
بۆ خوارمووه له‌ خوارموه بۆ سهرموه
سه‌پری کرد.

صَعَدَ الشَّرَابُ: شه‌راپه‌که‌ی به‌ئاگر
کولاند بۆئه‌وه‌ی ره‌نگ و تامه‌که‌ی
بگۆرئ.

صَعَدَ السَّائِلُ: شله‌مه‌نییه‌که‌ی گۆری بۆ
بوخار به‌هۆی کاره‌گه‌ری گه‌رمئ.

صَعَدَ الْحَرْبُ: توندو تیژی شه‌په‌که‌ی
په‌رمه‌ی داو وای لئ کرد زیاتر
توندو تیژ ببئ.

تَصَاعَدَ، يَتَصَاعَدُ وَيَصْأَعُدُ: به‌مانا
(صَعِدَ) دئ.

تَصَاعَدَ الْأَمْرُ: کاره‌ک‌هی له‌سهر شان
قورس بوو.

تَصَعَّدَ يَتَصَعَّدُ يَصْعَدُ: بهمانا
(تصاعد) دئ.

تَصَعَّدَ فِي الشَّيْءِ: بهناخوښی و زهځمنت
لهگهل کارمکه روښت بهنمرکيکی
زور شتهکهی جی بهجی کرد
قورئان دمفرموی: ﴿كَأَلَمَّا يَصْعَدُ فِي
السَّمَاءِ﴾.

تَصَعَّدَ النَّفْسُ: بهناخوښی ههناسهی
ههئینا.

تَصَعَّدَ الشَّيْءُ الرَّجُلَ: شتهکه پیاوهمکی
ماندو گردو تینی بو هیئا.

الصُّعْدُ: دهگوترئ: (بَلَّغْ كَذَا فِصَاعِدًا):
گهپشته نهوهو زیاتریش.

الصُّعْدُ: نارحهتی و شهکهتی (عذاب
صَعْدَ): سزای زورو توند

قورئان دمفرموی: ﴿يَسْأَلُكَ عَذَابًا صَعْدًا﴾.

الصُّعْدُ: گهشهکردن بهرمو بهرزی،
دهگوترئ: (هَذَا النَّبَاتُ يَنْمُو صُعْدًا):

نهم پوهکه لهباری دريژي و بهرزی
زیاد دهکا.

الصُّعْدَاءُ: نارحهتی و شهکهتی (تنفس
الصُّعْدَاءُ): ههناسهی قول و ئازاروی.

الصُّعُودُ: نارحهتی و مهینهتی
قورئان دمفرموی: ﴿سَأَرْزُقُهُ
صُعُودًا﴾ ه کوسپو تهگهری
ناخوښ.

الصُّعِيدُ: روی زموی ه گل و خوئل ه

قورئان دمفرموی: ﴿فَتَيَمَّمُوا صَعِدًا
طَيِّبًا﴾ ه همروا ناوه بو شوینی بهرز
لهزموی و مگوو بانی مقان یان
صهعیدی میصر ه شوینی
بهرفراوان ه (ك: صُعْدَانُ وَصُعْدُ).

الصُّعَادُ: نامیری بهرزکردنهوه ه
مهصعد گهبههوی هیزی کارمباوه
بهرز دهپیتهوهو دپتهوه خوار بو
بالهخانهای بهرز بهکاردههیندرئ.

الصُّعَادُ: بهمانا (الصُّعَادُ) دئ ه (ك:
مَصَاعِدُ).

صَعْرَ صَعْرًا: ملی یان دهمو جاوی بهلایهک
دا خوارگردموه ه جاری وادمی بههوی
نهخوښییهوه دهمو جاوی یان ملی
خواردمی.

صَعْرَ فُلَانٍ: فلانکس بههوی لوتبهرزی و
خوښهزلزانییهوه روی و مرگپرا.

صَعْرَ رَأْسُهُ: سهری بجوک بوو ه (فَهُوَ أَصْعَرُ
وَهِيَ صَعْرَاءُ) ه (ك: صَعْرُ).

أَصْعَرَ خَدَّهُ: روی خووی بههوی خو
بهزلزانی و بهخو نازینهوه و مرگپرا.

صَاعَرَ: بهمانا (أَصْعَرَ) دئ.

صَعْرَ خَدَّهُ: روی خووی و مرگپرا لهبر
تهکهببورو خو بهزلزانی ه قورئان
دمفرموی: ﴿وَلَا تُصْعَرْ خَدُّكَ
لِلنَّاسِ﴾.

تَصَاعَرَ: بهمانا (صَعَرَ) دئ.

تَصَعَّرَ: بهمانا (تَصَاعَرَ) دئ.

إِصْعَرْتُ الدَّابَّةَ: وَلَاخَه كَهَى رُؤْيَشْتَنِي
خَوَى خَيْرَا كَرْدُو كَه وَتَه مَهِيه لَانُو
خَوْبَادَان.

الصَّعْرُ: دَمَرْدِيكَه تَوْشِي مَل دَمِيح (مَلَه
رَمَقَه).

صَغَصَجَ الرَّجُلُ صَغَصَجَةً وَصَغَصَاعًا:
پِيَاوَمَكَه تَرَسَاو كَه وَتَه لَه رَزِينُو
شَه قَه تَوَلَّهِي بِيح كَه وَت، كَه وَتَه هَاتُوو
جَوُو هَاوَارِي كَرْد.

صَغَصَجَ الْقَوْمُ: قَه وَمَه كَهَى تَرَسَانْدَنُو
لِيكِي بِلَاو كَرْدَن پَه رْتَه وَاوَهِي كَرْدَن.
صَغَصَجَ رَأْسُهُ بِالذَّهْنِ: رَوْنِي لَه سَه رِي دَا،
بَه تَه وَاوِيي جَه وَرِي كَرْد.

تَصَغَصَجَ الْقَوْمُ: قَه وَمَه كَه تَرَسَانُو
پَه رْتَه وَاوَه بُوون، دَه شَكُو تَرِي:
(تَصَغَصَجَتْ صَفْرُفَهْم): رِي زَه كَانِيَان
پَه رْتَه وَاوَه بُوون و لَه شَوِي نِي خَوِيَان
هَه لَكَه نَدَرَان.

تَصَغَصَجَ بِهِمُ الذَّهْرُ: رُوژْگَار گَه لُو
هُوژَه كَهَى تَه فَرُو تَوْنَا كَرْد.

الصَّغَصُجُ: پَه رْتَه وَاوَه بِلَاوَه بُوو.

صَغَفَقُ: جَه سْتَهِي لَاوَزُو سِيَس بُوو.

الصَّغَفَقُ: كَه سِيَك بِيچِي تَه بَاَزَارِ بُو
مَامَه لَه و پَارَهِي پِي نَه بِي، كَه
بَاَزَر گَانِيَك بِي شَتِيَك بَكْرِي خَوِي
پِيُوَه هَه لَوَاسِي و خَوِي بَخَاتَه گَه لِي
بُوَنَه وَهِي شَتِيَكِي دَه سَت بَكَه وَئِي ۵

(ك: صَعَفِيقَة وَصَعَفِيق).

الصَّغْفُوقُ: بَه مَانَا (الصَّغْفُوقُ) دِي ۵ (ك:
صَعَفِيق).

صَعَفَتَهُمُ السَّمَاءُ صَعَفًا: نَاسَمَان
بِرُوسَكَهِي لِي دَان.

صَعَفَتِ الصَّاعِقَةُ الْقَوْمَ: هَه وَرَه بِرُوسَكَه
لَه وَقَه وَمَهِي دَا، سَوَتَانْدَنِي لَه نَاوِي
بَرْدَن.

صَعَقَ التَّيَّارُ الْكَهْرَبِي الرَّجُلَ: كَارْمَا
لَه و پِيَاوَهِي دَا، كَارْمَا گَرْتِي.

صَعِقَ الْخَيْرَانُ صَعَقًا وَصَعَقًا وَمُصَاعِقًا:
گِيَانِلَه بَه رَه كَه دَمَنگِي بَه هِيَز بُوو،
زِي پَرَانْدِي بَارَانْدِي نَه پَرَانْدِي زَمَرَانْدِي،
دَه گَوْتَرِي: (صَعَقَ الْحِمَارُ وَصَعَقَ الثَّوْر).

صَعِقَ الرَّجُلُ: پِيَاوَمَكَه هَه وَرَه بِرُوسَكَه لِي
دَا، بِي هَوَش بُوو، خَب بُوو، گِيَانِي
دَمَر جُوو ۵ قَوْرُئَان دَمَفَه رَمُوِي: ﴿وَنُفِخَ
فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ﴾ ۵ (فَهو صَعِقَ وَهِي صَعِيقَة).

صَعِقَ: هَه وَرَه بِرُوسَكَه لِي دَا ۵ (فَهو
مَضْعُوق).

أَصْعَقَهُ: بَه مَانَا (صَعَقَهُ) دِي.

الصَّاعِقَةُ: هَه وَرَه بِرُوسَكَه؛ نَاگَرِيكَه
لَه نَاسَمَانَه وَه دِي تَه خَوَار ۵ بَه لَاو
كَارْمَسَاتِي كُوشَنْدَمُو فَه وَتِي نَمَر ۵
قَوْرُئَان دَمَفَه رَمُوِي: ﴿وَيُرْسَلُ
الصَّوَاعِقُ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾ ۵

صَغْرَ صَغْرًا: قهبارهی بچوک بوو یان	(مَانِعَةُ الصَّوَاعِقُ): کۆلهکهو عهمودی
تهمهنی کهم بوو ۵ (فهو صغیر) ۵ (ک):	ناسن و شتی وایه لهسهر بالهخانهی
صغار).	بهرز دهچه قیندرین بۆ پاریزگاری
صَغْرَ صَغَارًا: بهژیر دهستهیی و زهلیلی	لهبروسکه.
رازییه ۵ (فهو صاغر) ۵ (ک: صَغْرَةً).	الصَّعِقُ: دهنگی بهشیدمتو بههیز ۵
اصغر: کاری بچوکی نه انجام دا.	کهسیک لههوش خو چوبی ۵
أَصْغَرَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که روهکه کهی	پیاویک چاومروانی ههوره بروسکه
دریژ نه بوو.	بکا.
أَصْغَرَ فَلَانًا: فلانکه سی زهلیل و ریسوا	صِعْلَ صَعْلًا: سهبراریک و مل باریک بوو ۵
کرد.	(فهو أصعل وهي صعاء) ۵ (ک: صُعْلٌ).
صَغْرَةً: بچوکی کردموه، زهلیل و ریسوا	إِصْعَالٌ: بهمانا (صِعْلٌ) دئی.
کرد.	الصُّعْلُ: دریژ ۵ مل باریک و سهبراریک.
تَصَاغَرَ فَلَانٌ: فلانکه س لاسایی مندایی	الصُّعْلَةُ: باریکی و لاوازی و کیش سوکی
کردموه، ههئس و کهوتی مندا لانهی	لهجهسته دا ۵ درهختی دارخورما که
نواند.	قهدی خوارو لقو پرژی روتبن.
تَصَاغَرَ إِلَيْهِ نَفْسُهُ: لهپیش چاوی خوئی	صَعْلُكَ فَلَانًا: فلانکه سی ههزار خست.
خوئی به کهم زانی و به چاوی سوک	صَعْلُكَ الْبَتْلُ الدَّابُّ: گیوا گزه که
سه پیری خوئی کرد.	ناژه له کهی قه لهو کرد.
اسْتَصْغَرَ: داوای شتی بچوکی کردو پیی	تَصَعَّلَكَ الْإِبِلُ: حوشتره که کولکه کهی
رازی بوو.	روتایه وه، بهربوو.
اسْتَصْغَرَ الشَّيْءُ: شته کهی به بچوک دانا،	تَصَعَّلَكَ الرَّجُلُ: پیاوه که ههزار بوو.
به بچوکی له قه لهم دا.	الصُّعْلُوكُ: ههزار ۵ (ک: صعالیک).
الأصْغَرُ: بچوکتز ۵ (اسم تفضیل) ۵ (ک):	المُصْعَلُكُ: (رأس مصعلك): سهری خپری
أَصَاغِرَ وَأَصْغَرُونَ) ۵ (وهي صُغْرَى) ۵	بچوک.
(ک: صُغْرٌ وَصُغْرِيَّات).	صَغْرَةً صَغْرًا: تهمهنی له تهمهنی نهو
الأصْغَرَانِ: دل و زوبان.	که متر بوو، دهگوتری: (هو يصغرني
التَّصْغِيرُ: لهزاراوهی عیلمی صهرف دا	بسنة واحدة).

لهوانه‌ی لهو‌ی پایه‌کی ساکن له‌دوای

الصُّغُو: ناوه‌و‌ی لویج.

صَفَحَ عَنْهُ صَفْحًا: روی و مرگ‌پرا.

صَفَحَ عَنْ ذَنْبِهِ: لئی خوش بوو له‌تاوانی بوری.

صَفَحَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فلانکه‌سی

له‌نیشمه‌که‌ی گپ‌پرايه‌وه، نه‌یهیشت بگاته مه‌به‌ستی خوی.

صَفَحَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که‌ی یه‌ک یه‌ک رانواند.

صَفَحَ رِيقَ الْكِتَابِ: په‌ره په‌ره کتیبه‌که‌ی هه‌لداپه‌وه.

صَفَحَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی پان کرد.

صَفَحَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ: شم‌شیرمه‌که‌ی له‌باری پانی به‌فلانکه‌س کیشا، شم‌شیرمه‌که‌ی پانه‌و پان له‌فلان که‌س دا.

صَفَحَتْ جِبْهَتَهُ صَفْحًا: ناو‌چاوانی زور گوشاد بوو ه (فهر أَصْفَحُ وَهِيَ صَفْحَاءُ) ه (ك: صَفَحَ).

أَصْفَحَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی هه‌لگ‌پرايه‌وه.

أَصْفَحَ فَلَانًا عَنْ الْحَاجَةِ: فلانکه‌سی له‌پپو‌یست و مه‌به‌ستی خوی گپ‌پرايه‌وه.

صَافَحَهُ: تۆقه‌ی له‌گه‌ل دا کرد، ده‌ستی خسته ناو ده‌ستیه‌وه.

صَفَحَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی پان کرد.

بریتیه له‌و‌ی پایه‌کی ساکن له‌دوای

دووهم پیتی نیسمه‌که‌وه زیاد بکری‌و

شیوه‌ی وشه‌که‌ش گۆرانکاری تیدا

بکری، بۆمه‌به‌ستی به‌دیه‌نانی

مانای بچو‌ککر نه‌وه‌و په‌رو هوج

کردنی شته‌که وه‌کوو (حَسَنُ حُسَيْنَ،

قمر قُمَيْر، کتاب کُتِيبَ).

الصُّغَارُ: به‌مانا (الصُّغَيْرِ) دی.

الصُّفْدَةُ: تاوانی بچوک ه (ك: صَفَائِرَ).

صَفَا صَفْوًا: مه‌یلی کرد ه قور‌نان

ده‌مهرم‌وئ: ﴿إِنْ تَوَبَّأْ إِلَى اللَّهِ فَكَذَّ صَفَّتْ قُلُوبُكُمَا﴾.

صَفَّتِ الشَّمْسُ وَالنَّجْمُ: خۆر یان نه‌ستیره

به‌لای خۆر‌ناو‌دا مه‌یلی کرد خه‌ریک بوو ناو‌ابی.

صَفَا فَلَانٌ: فلانکه‌س به‌لایه‌ک دا خوار

بۆوه که‌وته سهر لاتنه‌نیشتی.

صَفَا إِلَى الْقَوْمِ: به‌دل له‌گه‌ل قه‌ومه‌که بوو

مه‌یلی نه‌وانی هه‌بوو.

صَفَا عَلَى الْقَوْمِ: به‌دل له‌گه‌ل غه‌پری

قه‌ومه‌که بوو ه لاخوار بوو.

صَفِيَ: مه‌یلی کرد.

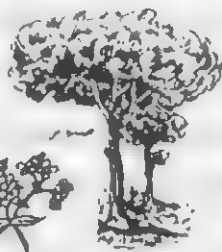
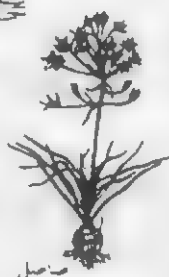
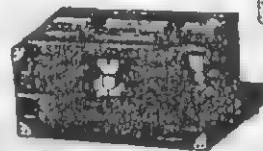
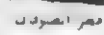
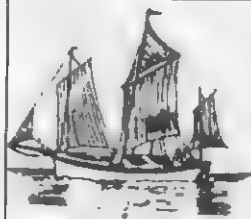
أَصْفَى إِلَى فَلَانٍ: جوان گو‌یی

له‌فلانکه‌س گرت.

أَصْفَى الْإِنَاءَ: قاپه‌که‌ی خوارکردمه‌وه

بوئنه‌وه‌ی نه‌وه‌ی تیدیاپه به‌په‌ژئی.

صَاغِيَةُ الرَّجُلِ: دارو ده‌سته‌و دهر‌بار،

الصغير حادة الحنات

مخلوق

مخلوق

مخلوق

صَفَحَ بیدیه: به هردوو دمستی چهلوی
لی دا.

صَفَحَ الشَّيْءَ: شته‌کهی به پارچه له‌و و
پارچه تهنه‌که داپووشی، یان به پولا
داپووشی.

تَصَفَّحَ الشَّيْءَ: له‌شته‌که ورد بووه، زور
سه‌یری کرد، ده‌گوتری: (تَصَفَّحَ
الْكِتَابَ): کتیبه‌کهی په‌ره په‌ره
کردو لای روانی.

تَصَفَّحَ الْقُرْمَ: له‌خه‌لکه‌که ورد بووه
بوئمه‌وی بزانی چی ده‌که‌ن و کین و
به‌ته‌مای چین، یان بوئمه‌وی
یه‌کیکیان لی بناسی.

اسْتَصَفَّحَ فُلَانًا: داوای لی‌بور دنی
له‌فلانکه‌س کرد.

اسْتَصَفَّحَ فُلَانًا ذَنْبَهُ: داوای له‌فلانکه‌س
کرد له‌تاوانی خو‌ش بښی.

الصَّفْحُ: ده‌گوتری: (لَقِيَهُ صَفْحًا):
روبه‌رو توشی بوو یان له‌ناکاوو
گوزو گوممه‌ت توشی بوو.

الصَّفْحُ: عه‌فوو لی‌بور دنی ته‌نیشتو لا،
ده‌گوتری: (صَفَحَ الْجِلَّ): پانتایی
کیو، بناری کیو ه (صَفَحَ السِّيفَ):
پانایی شمشیر ه (صَفَحَ الرَّجْلَ):
پانتایی روخسار ه (ك: صَفَحَ
وَأَصْفَحَ).

ضَرَبَ عَنْهُ صَفْحًا: روی لی وهرگی‌پرا.

صَفْحَةُ الشَّيْءِ: روی شتو لای شت ه
(صَفْحَةُ الرَّقَّةِ): رویه‌کی لابه‌ره.

صَفْحَةُ الرَّجْلِ: ته‌ختی سنگی پیاوهمه،
په‌نای سنگی، ده‌گوتری: (أَبْدَى
صَفْحَتَهُ): نه‌پنیه‌کانی ناشکرا کرد،
یان به‌ناشکرا تاوانی نه‌نجام داو
سنوری شهر و یاسای به‌زاند.

الصَّفْحَتَانِ: دوو کولم، دوو لاروممه‌ت.
الصَّفْحُ: به‌ردی پان و ته‌نک.

الصَّفْرُحُ: دلفراوان و لی‌بورده ه (امراة
صفوح): ناهرمیتیکی رو وهرگی‌رو
چه‌موش و کله‌له‌ه‌مه.

الصَّفِيحُ: ته‌ختی روی ههرشتیک پان
بی ه له‌پلیتی ناسن و ته‌نه‌که‌و شتی
له‌و جوړه‌که له‌بواړی پیشه‌سازیی دا
به‌کار دین.

الصَّفِيحَةُ: ههرشتیک پان بی له‌به‌ردو
له‌و‌حه‌و شتی له‌و‌جوړه ه روبه‌ری
ههرشتیک پان بی ه و‌ه‌کوو پانایی
شمشیر، پانایی له‌و‌حه‌ی ناسن و
ته‌نه‌که‌و به‌رد.

صَفِيحَةُ الرَّجْلِ: پیستی روخسار ه
دمبه‌یه‌که له‌ناسن و ته‌نه‌که‌و شتی
له‌و جوړه به‌نرین و زمیتی تیدمکری
ه (ك: صَفَانِحٌ وَصَفَاحٌ وَصَفِيحٌ).

صَفَانِحُ الْبَابِ: له‌و‌حه‌ی دهرگا.
المُصَفَّحُ: (أَنْفٌ مُصَفَّحٌ): لوتیک

کونه گانی رِيك بن، همرشتيک
بهله و جهو شتی وا داپوشرابی.
المَصْفَحَةُ: دمگوتری: (سيارة مُصَفَّحَةٌ):
سه پاره يه که به له و جهی پوؤلا
داپوشراوه بوئه وهی ببيتته ديرعو
پاريزمر بوئی.

صَفْدَةُ صَفْدًا: بهستی و شته کی دا
پیومندی کرد.
أَصْفَدُهُ: به مانا (صَفْدَةُ دئ) نهومندی
بی به خشی و دمنه خوری کرد تا
به به خشین پیومندی کرد.
صَفْدُهُ: بو زنده رویی له مانای
(صَفْدَةُ دئ).

الصَّفَادُ: پیومندو که له بهجه.
الصَّفْدُ: به مانا (الصَّفَادُ دئ) (ك):
أَصْفَاد) فورئان دمفه رموی:
﴿مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ ههروا
به مانا به خشی دئ.

صَفَرٌ صَفْرًا: هیتوی لی دا ههدهم و لیوی
هیته هیتی کرد.

صَفَرٌ به: بهدمنگی هیتو بانگی لی کرد.
صُفْرٌ: برسی بوو هتوشی نه خووشی
زمردویی بوو هکرمی گهدهی تیدا
پهیدا بوو (فهو مصفر).

صَفِرَ صَفْرًا وَصُفْرًا: خالی بوو، هیچی تیدا
نه ما، دمگوتری: (صَفِرَ الْبَيْتُ مِنَ الْمَاعِ):
ماله که له کالاو شتو مهك خالی بوو.

صَفِرَ الْإِنْسَاءُ مِنَ الشَّرَابِ: بهرداخو
سوارا حیه که شهرابی تیدا نه ما.
صَفِرَتْ يَدُهُ مِنَ الْمَالِ: هیج پارمو مال و
سامانی له دست دا نه ما ه (فهو
صَفِرَ).

أَصْفَرَ الشَّيْءُ: به مانا (صَفِرَ دئ).
أَصْفَرَ فَلَانٌ: فلانکس ههزار کهوت.
أَصْفَرَ الشَّيْءُ: شته کی خالی کرد له وهی
تیدا بوو.

صَفَرٌ: به مانا (صَفِرَ دئ، دمگوتری):
(صَفِرَ له): به هیتو بانگی کرد،
هیتوی بو لی دا.

صَفَرُ الشَّيْءِ: شته کی زمرد کرد ه
به رنگی زمرد رنگی کرد.

صَفَرُ الشَّوْبِ: قوماشه کی به رنگی
زمرد رنگ کرد ه پان نهو شتانهی
له قوماشه که دا بوون دمری هینان،
دمگوتری: (صَفَرُ الْبَيْتِ مِنَ الْمَاعِ):
خانومه کی له ناو مال خالی کردو
هیچی تیدا نه هیشت.

إِصْفَرٌ: رنگی زمرد بوو.
إِصْفَرُ الزَّرْعِ: کشتو کاله که وشك بوو،
کاتی دروینهو بهرو بوم
کۆگردنه وهی هات ه (هو أَصْفَر وَهِي
صفراء).

الْأَصْفَرُ: زِر ه (بسر الأصفر): نازناوی
رؤمه گانی دانیشتی کیشومری

ئاسىيى بىچوكە لەگەن
قوستەنتىنيە و دىمور بىرى.
الأصفران: زېر و زەغەران.

الصَّفَارُ: ئەمۇ پاشماۋ خۇراك و ئالغەي
لە ددانى ئازەل دا دەمىنىتەۋە.
الصَّفَارُ: فېتو، دىمگوتىرى: (في كلامه
صَفَارٌ): لەقەسەكانى دا جۈرە
دىمگىكى فېتو ئاسا ھەيە ۋ ھەروا
ناۋە بۇ كرمى ناۋسك ۋ ئاۋىكى
زەردە لەۋرگا كۆدەمىتەۋە ۋ
نەخۇشى زەردۋى، جۈرە
زەردىيەكە لەسەر پېست پەيدا
دەمى بىلەۋى كزى بان
نەخۇشىيەۋە.

الصَّفَارَةُ: رومكى پەريو و زەرد
ھەلگەراۋ.

صَفَرٌ: مانكى دوۋەمى سالى قەمەرىيە.
الصَّفَرُ: مىسى زەرد ۋ زەرفى خالى و
بەتال ۋ (ك: أصفار).

الصَّفَرُ: بىرسييەتى ۋ كرمى ناۋ رىخۋلەو
گەدە ۋ نەخۇشىيەكە روخسار پىنى
زەرد دەمى.

الصَّفَرَاءُ: زېر، پىكەتەۋ تىكەلەيەكە
لەپىكەتەكانى جەستە ۋ
شەمەنىيەكى زۇر تالە لەزاراۋا
خەزەن دەمى پەنگى زەردى مەيلەو
سۈۋرە.

الصَّفَارُ: مىسى دروستكەر، مەزگەر،
دروستكەرى مىسى زەرد.

الصَّفَارَةُ: فېتفېتۈكە (شاۋر) ئامېرىكە
قۇي پېدا دىمگى و دىمگى دى.

الصَّفَرِيَّةُ: پىرېكەن لەخەۋارچە
سەرمەتايەكان لەغىراق بوون
لەسەردەمى ئەمەۋىيەكان دا
مابوون.

الصَّفَر: دىمگىكە زۇر خاۋىي تېدايە
ۋەكوو (س: زەس).

صَفَفٌ: بەتەنىيا كەۋتە چۆلەۋانى و
سارا.

صَفَفَ الصَّفَرُ: چۆلەكەكە
جىرواندى.

الصَّفَصاف: دىمگىكە دىمگىكە
خىلافى ناۋە.

الصَّفَصَفُ: زەمى دىمگى روتەن و ھىچ
لى نەپراۋ ۋ قورئان دىمگىمۇئ:

﴿فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا﴾ دىمگى
كاكى بەكاكى و چۆلەۋانى.

الصَّفَصَفُ: چۆلەكە ۋ (ك: صفاصف).

صَفَعٌ صَفْعًا: شەپلاغە لى دا.
صَفَّ القَوْمُ صَفًّا: خەلەكە رىزىبوون ۋ
بەيەك رىز و مەستان.

صَفَّ الطَّيْرُ فِي السَّمَاءِ: بالندىمكە لەمەۋا
بالەكانى راست كەردن و چۆلە جۈلى پى

نهم کردن ۵ (فهی صافه) ۵ (ك: صافات

وصواف) ۵ قورشان دمفهرموی:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ قُرُوفَهُمْ

صافات﴾.

صَفَّ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ی ریز کرد ۵ قورشان

دمفهرموی: ﴿فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا

صَوَافٍ﴾.

صَفَّ القَوْمَ: خه‌لکه‌ک‌ی له شه‌رو شتی تردا

ریز کردن.

صَفَّ اللحمَ: گوشته‌ک‌ی توئی توئی کردو

به‌رخوری دا یان له‌سهر به‌ردی گهرم

بر‌ژاندی ۵ (فهو صغیف).

أَصَفَّ: سیبهری بو دروست کرد،

ده‌گوتری: (أَصَفَّ الْأَرِيكَ): به‌رگی

بو کورسی و فه‌نه‌فه‌که کرد.

أَصَفَّ السَّرَجَ: زینه‌ک‌ی داپوشی ۵

(أَصَفَّ الْبَيْتَ): خانو‌ک‌ی سه‌رگرت.

صَافُ الْجَيْشِ عَدُوهُ: سو‌پا له‌گه‌ل دوژمن

دا ریز ریز شه‌ری کرد، ده‌گوتری:

(صَافُ الْقَائِدُ جَنْدَهُ): سه‌رکرده‌که

سه‌ریازه‌کانی ریزکردن بو شه‌ر.

صَفَّغَهُ: زور ریکی خستن، ده‌گوتری:

(صَفَّغَتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا): ئافهرته‌که

زور به‌ریکوپییکی قزمکانی داهینان و

ریکی کردن.

إِصْطَفَ: بو موطاو‌مه‌ی (صَفَّه) دی.

تَصَافُوا: ریز ریز وه‌ستان به‌رام‌به‌ر

به‌یه‌ک.

تَصَافُوا عَلَى كَذَا: له‌سهر ئه‌و شته‌یه‌ک

راو هه‌ئو‌یست بوون.

الصَّفَّ: هیلی راست له‌هه‌رشتی‌ک ۵

خه‌لکی ریز به‌ستو ۵ قورشان

دمفهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُيُوتٌ

مُرْصُورَةٌ﴾ ۵ بو‌لی قوتابخانه،

به‌شی‌ک له‌قوتابیانی قوتابخانه ۵

(ك: صفوف).

الصَّفَفُ: پۆشاک‌یکه له‌ژیر زریوه له‌به‌ر

ده‌کری.

الصُّفَّةُ: سیبهر به‌ریبلا ۵ هو‌لی به‌رزو

به‌ره‌راوان ۵ شو‌ین‌یک‌ی سیبهر و

سه‌رگیراو له‌مزگه‌وتی مه‌دینه،

له‌سه‌رده‌می پیغه‌مه‌ردا هه‌ژاره‌کان

تییدا ده‌حه‌وانه‌وو پیغه‌مه‌ر (د.خ)

چاودیری ده‌کردن پییان ده‌گوتن

(أَصْحَابُ الصُّفَّةِ).

الصُّفَيْفُ: گوشتی ته‌نک و توئی توئی

کراو، کوتکوت کراو.

صَفَّقَ الشَّيْءَ صَفْقًا وَصَفْقَةً: وای لی دا

ده‌نگی لی‌دانه‌ک‌ی بیسترا.

صَفَّقَتِ الرِّيحُ الشَّرْبَ وَالشَّجَرَ وَالْمَاءَ:

ره‌شه‌باکه له‌قوماشه‌ک‌ی داو

جولان‌دی‌ه‌وه، له‌دره‌خته‌ک‌ی داو

لقه‌کانی هه‌ژاندن، له‌ئاوه‌ک‌ی داو

شەپۇلى پەيدا كىردى.

صَفَقَ الطائر جناحيه وبهما: بالئندەكە

بالەكانى لَيْك دان و فېرى، لەشەقەى
يالى دا.

صَفَقَ العُرد: لەوتەمرى كەمانەكەى دا،
لەزىنى كەمانەكەى دا.

صَفَقَ الباب: دەرگاگەى پېومدايەوۈ ۋ
(صَفَقَ الشراب): شەرابەكەى تېكەلاۋ
كىرد.

صَفَقَ القدح: پيالەكەى پېركىرد.

صَفَقَ البئع: مامەلەكەى مۇركىردو رۇياندى
ۋ دەستى خستە ناو دەستىيەوۈ
لەقەبەلى يەكترىان كىرد ۋ دابو
نەرىتى عەرمب وابوو كە بيانويستايە
مامەلەيك برۇيەنن يەككىيان دەستى
دەخستە ناو دەستى ئەوى تىرانەوۈ،
واتە دەستيان بەيەكتر دىكىشا ومكوو
چەپلە لىدان، ئىتر لەم روموۈ نەم
مانايە هاتووۈ.

صَفَقَ الشرِبُ صَفَاقَةً: كراسەكە تېومدان و
چىنەكەى ئەستور بوو.

صَفَقَ الوجهُ: روخسارى ناشرىن بوو ۋ
(فەر صفىق).

أَصَفَقَ القومُ على كذا: خەلكەكە لەسەر
نەوشتەى يەكيان گرتو بېرىيان دا
لەسەرى ۋ كۆك بوون لەسەرى.

أَصَفَقَ عنه: روى لى ومركىپرا.

أَصَفَقَ فلان الشيءَ والبابَ والقدحَ

والشرابَ: فلانكەس لەشتەكەى دا

دەنگى لى ھات ۋ دەرگاگەى

پېومدايەوۈ ۋ پيالەكەى پېركىرد ۋ

شەرابەكەى تېكەلاۋ كىرد.

أَصَفَقَ الناسُ الشربَ: جۇلاكە

قوماشەكەى ئەستور چىنى.

صَافَقَ: لەسەر تەنىشت نووست.

صَفَقَ: بۇ زىدەرمەوى لەماناى (صَفَقَ) دا
ھاتووۈ.

صَفَقَ بيديه: بەھەردوو دەستى چەپلەى

لى دا، بەرى دەستى راستى بەبەرى

دەستى چەپى كىشا ۋ ھەردو بەرى

دەستى بەيەكتر كىشان.

إِصْطَفَقَ: بۇ موطاۋەعەى (صَفَقَ) دى.

إِصْطَفَقَ الشيءُ: شتەكە كەوتە جۇلەو

پەلە پەل، دىگوتىرى: (إِصْطَفَقَتِ

الأشجارُ وإِصْطَفَقَ العُرد):

دەرختەكان جۇلانەوۈ، زىنى

كەوانەكەى لەرىيەوۈ.

إِصْطَفَقَ البحرُ: دىريا كەوتە جۇنبوش و

شەپۇلدان.

إِصْطَفَقَ الناسُ: خەلكەكە كەوتنە ھاتو

جۇو جەو جۇل.

إِصْطَفَقَ المجلسُ بالقرم: مەجلىسەكە

جەمەى ھات.

إِصْطَفَقَ: بۇ موطاۋەعەى (صَفَقَ) دى.

إِنْصَقَّ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هاتن و رویان تی کرد.

تَصَافَقَ الْبَانِعُ وَالْمَشْتَرِي: کرپارو فروشیارمه مامه‌لکه‌یان رویاندو رمزانه‌ندیان له‌سمر ئه‌نجامدانی دا.
تَصَفَّقَ: تلاوتلی کرد، ئه‌مدیواو دیوی کرد.

تَصَفَّقَتِ الدَّابَّةُ: نازه‌لکه‌که سمر پشت گه‌را.

تَصَفَّقَ لِلْأَمْرِ: خوی له‌کارمه‌که داو چوووه ناو نیشه‌که‌وه.

الصَّفَاقُ: پیستی ژیر پیستی سه‌ره‌وه ه به‌رده‌یه‌که له نیوان پیستو ریخۆله‌دا ه (ک: صفق).

الصَّفَاقُ: بۆمانای زنده هاتوو له‌مادی (صفق) دا.

الذِّيكُ الصَّفَاقُ: ئه‌وه که‌له‌شیرمه له‌کاتی خویندن دا بایی لیک دمدا ه هه‌روا ناوه بۆ که‌سیک زۆر مامه‌له بکاو هه‌میشه خه‌ریکی سه‌وداو مامه‌له‌یه.

الصَّفَقُ: کرپن و فروشتن ه ته‌نیشت، ده‌گوتری: (صَفَقَ الْإِنْسَانُ): دوو ته‌نیشت و دوولای ئاده‌میزاد.

صَفَقَا الْفَرَسَ: دوو لاجاوی ئه‌سپ ه (صفقا الباب): دوو تاکی دهرگا ه (ک: صفوق).

الصِّقُّ: (صِفُّ الْبَابِ): تاکی دهرگا ه (ک: صفوق و اصفاق).

الصِّقَّةُ: تۆقه‌کردن و ده‌ست خستنه ناو ده‌ستی یه‌که له‌کاتی مامه‌له‌دا و ه‌کوو ئامازمه‌کردن به‌رمزانه‌ندی و دامه‌زرانی مامه‌له‌وه سه‌ودا که هه‌روا ناوه بۆ خودی سه‌ودا که ه فروشتن، ده‌گوتری: (صَفَقَةُ رَايَةِ وَصَفَقَةٍ خَاسِرَةٍ).

الصِّقُّ: بازار که‌مامه‌له‌ی زۆری تیدا بکری ه (بۆرصه) ه (ک: مَصَافِقُ).

صَفَنَ الْفَرَسُ صُفُونًا: ئه‌سپه‌که له‌سهر سچ قاج و مستاو نوکی سمی قاجی جواره‌می له‌زه‌وی چه‌قاند.

صَفَنَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که قاجی جووت کردن.

صَفَنَ الطَّائِرُ: بالنده‌که هیلانه‌ی خوش

کرد بۆ بی‌چومکانی، پوش و په‌لاشی بۆ راخستن ه (فهو صافن) ه (ک: صُفُون).

صَفَنَ بِهَ الْأَرْضِ: به‌زه‌وی دادا، خستیه سهر زه‌وی.

صَفَنَ فَلَانًا: به‌رده‌ی گونی فلانکه‌سی دری.

صَافَنَ الْقَوْمَ: هاو‌پای خه‌لکه‌که بوو ه پشتگیری کردن ه ده‌سته و نه‌زهر له‌به‌ر دهمیان راوه‌ستا.

صَفَنَ الطَّائِرُ: بالنده‌که هیلانه‌ی خوش کرد بۆ بی‌چومکانی، پوش و په‌لاشی بۆ تیدا راخستن.

تَصَافَنَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که ناو یان به‌ش
به‌ش کرد له‌ناو خۆیان دا.

أَصْنَى الشَّاعِرُ: شاعیر که شیعری نه‌ما،
شیعری دواپی هات.

أَصْنَتِ الدَّجَاجَةُ: مریشکه‌که له‌هیلکه
جۆوه.

أَصْنَى فَلَانًا: به‌راستی دۆستایه‌تی
فلانی کردو دلسۆزانه برایه‌تی

له‌گه‌ل دا برده‌سه‌ر، دم‌گوتری:

(أَصْفَاهُ الْوَدُّ): دلسۆزانه
خۆشه‌ویستی له‌گه‌ل کرد.

أَصْنَى فَلَانًا بِكَذَا: فلانکه‌سی تایبه‌ت
کرد به‌هوشته و بۆئه‌وی دانا.

أَصْنَى الْحَاكِمِ وَغَرَهُ دَارَ فَلَانٍ وَمَالَهُ:

دادومر مال و سامانی فلانکه‌سی

هه‌موو ده‌ست به‌سه‌راگرت و

ته‌صفیه‌ی کرد.

صَافَا: راستالانه برادمری و دۆستایه‌تی

له‌گه‌ل کرد.

صَفَاءُ: چلک و پیسی و پۆخله‌واتی لـ

دامالی و پاکی کردموه و پاکی

کردموه له‌هوشانه‌ی تیکه‌لاوی بوو

بون، هه‌موو پل و پوش و مرۆرو

زریزانه و شتی تری لـ هه‌لاواردو

پاکی کردموه.

صَفْنَى مَا بَيْنَهُمَا: هه‌موو گرزی و

ناخۆشی نیوانیانى لابردو ناشتی

کردنه‌وه.

صَفَا الْحِسَابَ: کۆتایی به‌حیسابه‌که

الصَّافِنُ: رمگیکی گه‌ورمه‌یه له‌هاج دایه
نهم شاده‌ماره له‌یمری قاچه‌وه درێژ
ده‌بیته‌وه تادمگاته شاده‌ماری پان و
(ك: صُفْرَن وَصَوَائِن).

الصُّفْنُ: هه‌مبانه، تورمه‌که‌یه‌که له‌پێست
دروست ده‌گرێ، گوند نشینه‌کان
تیشووی تی ده‌گهن، زۆر جاری
وادمبێ ده‌یکه‌نه دۆلچه‌و ناوی پـ
هه‌لده‌هینج و (ك: أَصْفَان).

الصُّفْنُ: به‌رده‌ی گون و زه‌مبیله‌ی
پوشین و نه‌و پوش و په‌لاشه‌یه که
بالتنه‌ بۆ بیچمه‌کانی راده‌خا بۆ تیدا
به‌خپۆکردن و (ك: أَصْفَان وَصُفْنَان).

صَفَا صَفْرًا صَفَاءً: صاف بوو رون بوو لیلی
نه‌ما، ده‌گوتری: (صفا الماء ونحوه):
ناومه‌که رون و جوان بوو.

صفا الجو واليوم: هه‌وا صاف بوو، رۆژه‌که
رۆژێکی صاف و رون بوو، هه‌ورو
هه‌لا‌ی نه‌بوو.

صفا اليوم: نه‌مپۆ رۆژێکی خۆش بوو
ناخۆشی تیدا نه‌بوو و (فهر صاف
وصفوان).

أَصْنَى الْحَاكِمِ: بیر هه‌لکه‌نه‌که گه‌یه‌شته
به‌ردو شاخ و شوینی ره‌ق و نه‌یتوانی
چی دی بیرمه‌که هه‌لکه‌نی.

هیناو تهصفیه کرد.

هموو شتیك.

صَفَا الشَّرَكَة: حیسابی کۆمپانیاکه ی

الصَّفِيّ من كل شئ: کاکله پوخته ی

تهصفیه کردو کۆتایی پی هینا.

شتهکه له همرشتیك بی دۆستو

إِصْطَفَاهُ: هه لی یزاردو به چاکی لهقه له

برادهری هه لێزاردن دهگوتری: (هر

دا ۵ قورئان دهفهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ

صَفِيٍّ ۵ (ك: أَصْفَاء) ۵ ههروا ناوه

اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ

بو نهو غه نیمهتو دهسکهوته ی

عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾.

فهرمانپرهای موسوئمان جیای

تصافیا: لهخۆشویستنی بهکتر دا

دهکاتهوه بو خۆی پیش دابهشکردن

دلسۆزو راستال بوون.

۵ (ك: صفایا).

اسْتَصَفَاهُ: بهمانا (إِصْطَفَاهُ) دئ ۵

الصفاي: ملك و زموی و سامان خاومنی

به دۆستو خۆشهویستی خۆی

مردبی و کهس میراتگری نهبی ۵ نهو

لهقه لهم دا.

زموی و زاردی پاشاو فهرمانپرهای

اسْتَصَفَى الشَّيْءَ: پوخته ی شتهکه ی

دایدهنی بو دهستو پیوهندهکانی

برد.

اسْتَصَفَى مَال فُلَانٍ: مالی فلانکهسی

المِصْفَاءُ: شت پالێو، همرشتیك شتی پی

هه موو برد.

تهصفیه بکری ۵ هه رنامیریک شیرو

الْمِصْفَاءُ: بهردی لووس رهقو پان،

شهراپ و شله مهنی تری پی بیالێوری

دهگوتری: (ما تفرع له صَفَاءَ): کهس

۵ (ك: مصاف).

به خراپه دهستی بو درێژ ناگا،

صَقَبَ الطَّائِرُ صَقْبًا: بالندهکه قیراندی،

دهگوتری: (ما تندى صفائه): رژدو

جریواندی، قیزاندى، خویندى،

چروکهو هیچی له دهست هه ئناومری.

گارمگاری کرد.

الصَّفْوُ: صافی و لووسی ۵ رونی و

صَقَبَ الْجَسَمُ الْمُسْتَمْتًا: به بهری دهستی

ناشکرای ۵ بی گهردی.

لهقه باره بی دمنگهکی داو تهپه تهپی

الصَّفْوَان: بهردی گه وره ی لوس ۵

لی هینا.

قورئان دهفهرموی: ﴿كَمَثَلِ صَفْوَانٍ

صَقَبَ الشَّيْءَ: شتهکه ی کۆکردموه.

عَلَيْهِ ثَرَابٌ﴾.

صَقَبَ الْبِنَاءَ: بیناکه ی بهرز کردموه.

الصَّفْوَةُ من كل شئ: کاکله پوخته ی

صَقَبَ صَقْبًا: نزیک بوو.

صَقَرُ: بهههئو باز راوی کرد، بالندهی
تری پیگرتن.

تَصَقَّرُ: بهبازو ههئو راوی کرد.

الصَّاقِرُ: چاو تیز، دهگوتری: (صَقَرُ

صاقِرُ): بازیکی چاو تیزه.

الصَّاقِرَةُ: بهئو کارمسات ۵ (ك: صواقِر).

الصَّاقُورُ: پاچی دووسهرو نوک تیز

بهردی پی بشکیندری ۵ دیوی

ناوهمی ئیسقانی سهر که دمورهی

میسکی داوه ۵ (ك: صواقِر).

الصَّقَرُ: بازو ههئو ۵ (ك: أصقر

وصقور).

الصَّقَرَةُ: لیدانی خورو گهرمای تیشکی.

الصَّقَرَةُ: ناوی کهمی راوستاو.

الصَّقَّارُ: بازو ههئو بهخیو کهر،

ئهوکهسهی خهریکی راهینانی بازو

ههئو به بو پو پیکردن ۵

ئهوکهسهی راو به بازو ههئو دمکا.

صَقَقَ فِي الْبِلَادِ صَعَقًا: بهناو ولات دا رۆیی،

دهشگوتری: (صَقَقَ فِي الْقَوْلِ):

لهقهسهکردن دا فهننی نواندو بارو

شیوازی گۆرین و جوهرهکانی رهوانبیزی

بهتاقی کردنهوه.

صَقَعَ صُقْعَ كَذَا: چو بووی قهصدی ئهوی

کرد، دهگوتری: (ما أدري أين صَقَعَ).

صَقَعَ الدِّيكُ وَغَوَّ صُتِيْعًا وَصُقَاعًا:

کهلهشیرهکه خویندی.

أَصَابَ الشَّيْءُ: شتهکهی نزیک کردهوه.

صَاقِبُهُ مُصَاقِبَةٌ وَمَصَابِئُ: نزیکی بووه،

بهرامبهری بوو، دهگوتری: (جار

مصاقب): جیرانی بهرامبهر.

تصاقت البيوت: خانومکان لیک نزیک

بوون.

الصُّنْبُ: کۆلهکهی ههره بهرز لهناو

کۆلهکهکانی ژیر رهشمال دا ۵ مسته

کۆله ۵ کۆله مسته ۵ (ك: صُقُوب

وصقاب).

الصُّنْبُ: تهنیشت ۵ مال بهمالهوه،

جیرانی پهناو مال به مالهوه.

صَقَرَتِ الشَّمْسُ صَقْرًا: خور

گهرمایهکهی توند بوو.

صَقَرَتِ الشَّمْسُ فَلَاتًا: خور گهرمیهکهی

نازاری فلانکهسی دا.

صَقَرُ فَلَانِ النَّارِ: فلانکهس ناگرمکهی

ههنگیرساند.

صَقَرُ فَلَاتًا: بهناحهق جینیوی بهفلانکهس

دا ۵ (فهو صَقَار).

صَقَرُ فَلَاتًا بِالْعَصَا: بهگۆچان لهسهری

فلانکهسی دا.

صَقَرَهُ بِه الْأَرْضَ: بهزموی کیشا، لهعهردی دا

۵ خستیه سهرزموی.

صَقَرُ الْحَجَرِ: بهپاچی دووسهر بهردهکهی

شکاند.

صَقَّعَ فَلَانًا وَغَيْرِهِ صَقَّعًا: لَهْفَلَانَكهسی دا یان
لهفلان شتی دا.

صَقَّعَ بِهِ الْأَرْضَ: به زهوی دادا، خستی
به زهوی کیشا.

صَقَّعَ فَلَانًا بِكَيْ: فَلَانَكهسی به داخ کردن
نیشانه کرد.

صَقَّعَ صَقَّعًا: سهرمای سیخوارو
سه هوئبیه نندان لی دا.

صَقَّعَتِ الْأَرْضُ: زموی سیخواری له سهر
باری.

أَصْقَعَ: چووه ناو سیخوارو
سه هوئبیه نندانده وه.

الصِّقَاعُ: جه بلیکه به سهر رهشمال و
خیمه دا رایه ل دکرئو ههر دو
سهری له مدیوه دیوی خیمه و
رهشماله که به سنگی داکوتراو
به زهوی دا قایم دکرئن بؤ نه وهی
رهشبه با نه یبا ه ناسنیکه دکرئته
دهمی نه سپو و لاخی تره وه بؤ لغاو
کردنی ه (ك: صَقَّعَ وَأَصْقَعُ).

الصُّعُ: لایهن و لای شت ه (ك: أَصْقَاعُ).
الصُّعُ: نازاری سهرماو سه هوئبیه نندان.

الصُّعَّةُ: کوشندهی ساردو سهرماو
سه هوئبیه نندان.

الصُّيْعُ: سیخوارو سه هوئبیه نندان
(سیخوار شه ونمیکه له ناسمانه وه
دهبارئته سهر زموی و ده بیته

سه هوئ).

الصَّقْعُ: زمانه پاروو رهوان بیژ،
دهگوترئ: (خَطِيبُ صَقْعٍ).

صَقَّلَهُ صَقْلًا وَصَقْلًا: مشتو مالی کرد،
دهگوترئ: (صَقَّلَ السِّيفَ وَالْمِرَاةَ

و نخرهما): شمشیره که ی مشتو مال
کرد ه ناوئنه که ی پاک کردموه،

سریه وه.

صَقَّلَ كَلَامَهُ: قسه گانی خوی هه لبراردن
پا لفته و پوخته ی کردن.

صَقَّلَ الدَّابَّةَ: و لاخه که ی گرته نه ستوی
خوی بؤ به خئو کردن.

صَقَّلَ صَقْلًا: شته که مشتو مال کراو بوو
زهنگو چلکی لی کرابووه.

صَقَّلَ الْفَرَسُ: نه سپه که قه دباریک بوو.

الصَّقَالُ: مشتو مال کردن.

الصَّقَالُ: که سیك پیشه ی مشتو مال
کردن بی.

الصَّقْلُ: لاکه له که ه (صِقْلان): ههر دو
که له که.

الصَّقْلَةُ: کزو لاوازی.

الصَّقِيلُ: مشتو مال کراو ه دهگوترئ:
(سيف صَقِيلٌ وَمَعْدَنٌ صَقِيلٌ) ه (ك:

صِقَالٌ).

الصَّقِيلُ: به مانا (الصَّقَالُ) دئ ه
(ك: صِقَالٌ وَصِقَالَةٌ).

المِصْقَلَةُ: نامیری مشتو مال کردن ه
(ك: مَصَاقِل).

الصَّغَالِبَةُ: پیرپن لهنادهمیزاد زیندو
نیشتمانیان لهبنهرمتا باکوری ولاتی
بولغارپاو دمورو بهری بوو، ئیستا له
زور ولاتی خورهه لاتی نهو روپا
نیشته جی بوون و بلاو بوونه و هو
پینان دمگوتری رمگهزی سلاف یان
سولاف.

صَكُهُ صَكًا: به تهوژم پالی پیومنا، یان
بهه موو هیزی خوی شه پلاخه ی
لسی دا ه فورئسان دمفه رموی:
﴿فَصَكَّتْ بِهَا﴾: به سهر سورمانه وه
بهرومه تی خوی کیشا.
صَكُ الباب: دمرگاکه ی داخست.

إِصْطَلَّ الشَّيْثَانُ: نهو دووште پیک
کیشران لیکیان دا، دمگوتری:
(إِصْطَلَّتْ رَكْبَتَاهُ وَقَدَمَاهُ): فهیزمن
بوو نهوژنوی لیک دمدران، یان قاجی
لیک دمدران.

الْأَصْلُ: نهو کهسه ددانی پرو جوت بن
بویشاپیان تیدانه بی ه (ك: صُكُّ).
الصُّكُّ: شیک، چهکی پاره و مرگرتن
له بانق.

لِلْمِصْكُ: نامیری پیکه وه نوساندن ه
قفل و کیلون ه ددانی پرو بی
بویشایی.

صَكَمَ الْفَرَسُ: ئه سپه که لغاومکه ی جوو.
صَكَمَ الشَّيْءُ: شته که ی پال پیومنا،
به رانبهری کردو له گه لی داکه و ته
زورانبازی و هینان و بردن.
صَلَبَتِ الْحُمَى عَلَى فُلَانٍ صُلْبًا: لهرزو
تاکه له سهر فلانکهس دریژمی کیشاو
تاوی سهند.

صَلَبَهُ الْحَرُّ: گهرما سووری کرده وه
کولاندی تینی بو هینا.
صَلَبَتِ الشَّمْسُ: خورمتاو گهستی و
هه تاو بردی.

صَلَبَ الْجِسْمُ: نه ملاو نهولای جهسته ی
شهته ک داو هه ئیواسی، دمگوتری:
(صَلَبَ الْجَانِي): تاوانبارمه کی هه ئواسی.
صَلَبَ اللَّحْمُ: گوشته که ی برژاندو
چهورییه که ی لی تکاند.

صَلَبَ صِلَابَةً: توندو پته و بوو، خوی
گرتو رهق بوو.

صَلَبَ عَلَى الْمَالِ وَغَيْرِهِ: دهستی به سهر
ماله که وه گرتو رژدو چروک بوو دلی
نه هات لی بی به خشی.

صَلَبَ الشَّيْءُ: زور توندو پته و بوو،
دمگوتری: (صَلَبَ فَرْعُ الشَّجَرَةِ):
لقه دارمه که پته و بوو خوی گرت.

صَلَبَ النِّصْرَانِيَّ: مهسیحیه که صهلیبی
هه لگرت ه له سهر سینگو و روخساری
ویته ی صهلیبی دروست کرد.

صَلَبَ الْجِسْمَ: جهسته‌کە‌ی شەتەک داو
هەلیواسی ە قورئان دمه‌رموی:
﴿وَلَا صَلَبْتُكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ﴾:
بەلقی دارخورماوە هەلتان دمواسم.

صَلَبَ الشَّيْءَ: شتە‌کە‌ی پتە‌مو کرد.

صَلَبَ السَّلَاحَ: چە‌کە‌کە‌ی تیزکردو
مشتو مالی کرد.

اصْطَلَبَ الْعَظْمَ أَوِ اللَّحْمَ: بە‌ئاگر
چە‌و‌رای‌ی گوشتو ئی‌سقانە‌کە‌ی
چۆ‌راندموه، دمری هێنا.

تَصَلَّبَ: گ‌رزو رەق بوو، نە‌رمی
تێدانە‌ما، د‌م‌گ‌وت‌ری: (تصلب العود):
لقە‌دارم‌کە‌ پتە‌موو رەق بوو.

تَصَلَّبَ الشَّرِيَانُ: د‌ه‌مارە‌ خوێن‌بە‌رە‌کان‌ی
د‌ل گ‌رز بوون.

تَصَلَّبَ فِي الرَّأْيِ: لە‌پ‌راو بۆ‌چونە‌کان‌ی دا
تون‌دو تیز بوو، سور بوو لە‌سەر پ‌رای
خۆ‌ی.

الصَّالِبُ: لە‌رزو ت‌ای بە‌شیدە‌ت ە
کە‌پە‌لە‌ی گ‌ە‌رمی زۆ‌ر بێ.

الصَّلَابَةُ: رو‌ق‌ایمی، چ‌او ق‌ایمی،
د‌م‌گ‌وت‌ری: (في وجهه صلابة):

لە‌پ‌روخساری دا خۆ‌گ‌ریو پتە‌و‌ییە‌ک
هە‌یه ە بۆ‌ جە‌ستە‌یه‌ک بە‌کاردێ
لە‌سەر شێ‌ومو شێ‌وازی خۆ‌ی زۆ‌ر
ب‌م‌ی‌ن‌یتە‌وه ە زۆ‌ر گۆ‌ر‌پ‌ان‌کاری بە‌سەر‌دا
نە‌یه.

الصُّلْبُ: پتە‌موو رەقو بە‌هێ‌ز ە زە‌وی
رەقو وش‌ک و پتە‌مو ە هە‌رم‌ادە‌یه‌ک
ش‌ک‌ل و قە‌بارمو شێ‌وازی لە‌ح‌الە‌تی
ناسایی دا گۆ‌ر‌پ‌ان‌کاری بە‌سەر‌دا
نە‌یه ە بە‌پ‌ی‌چە‌وانە‌ی غازو ش‌لە‌مە‌نی
ت‌رم‌وه ە ق‌ائ‌بە‌ ن‌اس‌ن‌ی‌کە‌ ی‌ان
لە‌ع‌ون‌ص‌وری ت‌ری و‌م‌ک‌وو س‌ل‌ی‌ک‌ۆ‌ن و
مە‌نگە‌ن‌یزو ش‌تی وا ە هە‌روا مادە‌ی
(الصُّلْبُ): بە‌مانا فە‌قە‌رە‌ی پ‌شت دێ
ە قورئان دمه‌رموی: ﴿يَخْرُجُ مِنْ
بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ د‌م‌گ‌وت‌ری:
(هو من صلب فلان): واتە لە‌وه‌جە‌و
زۆ‌ر‌پ‌ی‌ه‌تی ئە‌وه ە قورئان
د‌مه‌رم‌وی: ﴿وَحَلَّالُ آبَائِكُمُ الَّذِينَ
مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ ە (ك: اصْلَبَ
واصلاب).

الصُّلْبُ: بە‌هێ‌زو بە‌شیدە‌ت ە سور‌پ‌ن‌چ‌ک
ە (ك: اصلاب).

الصُّلْبُ: بە‌هێ‌زو بە‌شیدە‌ت ە بە‌ردی
هە‌سان ە تێ‌غ‌ی تیز‌ک‌راوی مشتو
مال ک‌راو.

الصُّلْبُ: بە‌هێ‌زو توانا ە نە‌ژاد خ‌او‌پ‌ن و
ر‌م‌سە‌ن، د‌م‌گ‌وت‌ری: (هو عربي
صليب): ئە‌و عە‌ره‌ب‌یی‌ک‌ی پ‌اک نە‌ژادو
ر‌م‌سە‌نە ە هە‌روا وش‌ە‌ی (الصُّلْب):
ناوه‌ بۆ‌ سور‌پ‌ن‌چ‌ک ە هە‌ر‌ش‌ت‌ی‌ک
لە‌سەر شێ‌وه‌ی دو هێ‌لی یە‌ک‌تر ب‌ر

الرجل).

أَصْلَتِ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی دمرخست ه
دم‌گوت‌ری: (أَصْلَتِ السَّيْفُ):

شمشیرمه‌ک‌ه‌ی له‌کالان دمرک‌یشا.

إِنْصَلَّتْ: دمرکه‌وت و ناشکرا بوو.

إِنْصَلَّتْ فِي سِرِّهِ أَوْ أَمْرِهِ: له‌ رویشتن و
نیش و ک‌اری خو‌ی دا دلس‌وز و
به‌خه‌مه‌وه بوو، جیدی بو ه پیش
که‌وت.

الْإِنْصِلْتُ: نیش له‌دمست هاتوو.

الْصَّلْتُ: دمرچوو به‌دم‌روه ه لوس و
پوس.

جَبِيْنُ صَلْتُ: ناوچه‌وانی پان و گوشادو
نورانی ه (سِفْ صَلْتُ): شمشیری
بریقه‌دار ه (سَكِنُ صَلْتُ): ک‌یردی
تیزو برنده ه (أَصْلَات).

الصَّلْتَانُ: به‌هیزو تواناو چوست و
چالاک ه (ك: صِلْتَان).

صَلَّجَ صَلَجًا: که‌ر بوو ه (فُهِرَ أَصْلَجَ وَهِي
صَلَجَاءُ) ه (ك: صَلَّج).

تَصَالَجَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌ه‌س خو‌ی به‌که‌ر
نیشان دا.

الصَّلَجَةُ: پ‌رده‌یه‌ک‌ی پاریزم‌ری
ناوریشمییه.

الصَّلِيحَةُ: قالدیه زیوی پوخته کراو.
الصَّوْلُجُ: صاف و بی‌غ‌ل و غ‌ش ه
عه‌صایه‌که لایه‌ک‌ی وه‌کوو گ‌و‌چان

دروستک‌رابی جا ناسن بی‌یان له‌دارو
شتی تربی ه قه‌ناره نه‌وه‌ی له‌سه‌ری
له‌خاج د‌دری ه نه‌و د‌اره‌ی به‌ل‌ای
مه‌سیحیه‌کانه‌وه حه‌زرتی عیسی‌ای
له‌سه‌ر له‌خاج دراوه ه (ك: صُلِبَ
وَصَلَبَان).

الصَّلِيْبُ الْأَحْمَرُ: دامه‌زراومه‌ک‌ی نیو
ده‌وله‌تیه، ک‌اری سه‌ره‌ک‌ی پیشک‌ه‌ش
کردنی خزمه‌تگوزاری مرو‌ییه
له‌کاتی رودانی بومه‌له‌رزمو لافاوو
شتی وا، ئا لهم کاتانه‌دا
خزمه‌تگوزارییه‌ک‌انی پیشک‌ه‌شی
لیقه‌وماوان دم‌کا.

الصَّلِيْبُونُ: سوپای مه‌سیحیه‌ک‌انی
نه‌و روپایه چهند جاریک په‌لاماری
جیهانی نی‌سلاممیان داوه له
چاخه‌ک‌انی پانزه و دوانزه و سیانزه‌ی
زاین به‌بیانووی رزگار کردنی
به‌یتولوق‌ه‌دیس له‌چ‌نگی
موسولمانه‌کان.

صَلَّتِ اللَّبَنُ وَغَرَهُ صَلْتًا: شیرمه‌که‌ چهوری
که‌م بوو.

صَلَّتْ فَلَانًا وَغَرَهُ: غاری به‌نه‌سه‌په‌که‌ دا.
صَلَّتْ مَانِي الْقَدَحِ: نه‌وه‌ی له‌پیا‌له‌که‌دا بوو
رشتی.

صَلَّتِ الْجَبِيْنُ صَلْوَةً: ناوچه‌وانی دمرکه‌وت و
بریسه‌ک‌ه‌ی دا ه ده‌شگوت‌ری: (صَلَّتْ

قانون دمییدا به کهسیک بو

رهماکردنی نیش و کار.

الصِّلَحُ: ناشتهوایی ۵ کوټایی هیټان

بهکیشه و نیزاع ۵ کوټایی هیټان

بهشپرو کوشتار.

الصِّلَح: گونجاوو لمبار ۵ (ک: صِّلَحَاء).

المَصْلَحَة: بهمانا (الصِّلَاح) دئ ۵ سوودو

بهرزموهندی ۵ دمسټهیهکی

کارگپرپی به لهبواریکی گشتی دا

کاردمکن بو بهرزموهندی گشتی

ومکوو (مصلحة الضرائب).

صَلَحَ صَلَاحاً: بیستنی نهما، کهپر بوو ۵ (هر

اصلخ وهي صلحاء).

تَصَالَحَ: خوئی بهکهپرو گوئی گران

لهقهټم دا.

صَلَدَ صَلْدًا وَصُلُودًا: رهمقو پتهو بوو.

صَلَدَتِ الْأَرْضُ: زموییه که هیچی لی

نهرپوا، روتن بوو.

صَلَدَ فُلَانٌ: فلانکس رز دو چروک بوو

دمستی ناچیتته مالی خوئی ۵ دل رهمق

بوو.

صَلَدَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه که لهپراکردن و

غاردان دا بهتوندی قاجی بهزموی

کیشان.

صَلَدَ الزَّيْدُ: بهردو نهستی که دمنگی هاتو

ناگری لی نهبووه.

صَلَدَ فُلَانٌ بِيَدِيهِ: فلانکس چهپلهی لی

دا.

صَلَدَتِ أُنْيَابُهُ: ددانهکانی (کهټبهکانی)

سیره سپرو جیره جیرپان هات.

صَلَدَ الشَّيْئُ: بروسکهی لی دا.

صَلَدَ صَلْدًا وَصِلَادَةً: رهمقو پتهو بوو،

رز دو چروک بوو.

أَصْلَدَ: رهمقو پتهو بوو.

أَصْلَدَ الشَّيْئُ: توشی شتی رهمقو پتهو

بوو.

الأَصْلَدُ: شتی زور رهمقو پتهو ۵ پیایوی

زور پز دو چروک.

الصَّلْدُ: رهمقو لووس ۵ بهردی زور

لووس ۵ زموی رهمقن و چهقهن که

هیچی لی نهپروئ ۵ قورئان

دمفهرموی: ﴿كَمَلٌ صَفْرَانٌ عَلَيْهِ

ثُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا﴾.

رَأْسَ صَلْدٍ: سهری لوسو بی توك ۵

(جلد صَلْدٌ) ۵ پیستی لوسو بی توك

۵ همر و شهی (صَلْدٌ) ناوه بو

چهرخو شخارتهیهك دمنگی لی بی و

ناگری لی پهیدا نهبی ۵ (ک:

أصلا).

الصَّلْدُ: بو زینده رهموی لهمانای

(صَلْدٌ دئ ۵ منجهټ و دیزه که

درمنگ شتیان تییدا بکوئ ۵ (ک:

صُلْدٌ).

المِصْلَادُ: دمگوتری: (ناقة مِصْلَاد):

حوشتریکه بیچوی بوووو شیرى تیدا
 نییه ۵ (ك: مصلاید).
 المصلادة: بهمانا (المصلاد) دئ ۵ (ك:
 مصلاید).
 المصلدیم: رهقو قایم و پتهو ۵ ولاخی
 سم گهوره ۵ (ك: مصلادیم).
 مصلل الشئی: شتهکه زیرنگه ی لئ
 هات، دهنگی دایهوه ۵ دهگوتری:
 (مصلل الجرس و مصلل الخلی
 و مصلل الرعد).
 مصلل فلان: فلانکس ههپهشه ی کرد.
 مصلل بکلامه: قسهکانی پچر پچر
 دهرپهپاندن.
 مصلل الغدیر: زه لکاومکهی وشک بوو.
 المصلل: شتیک دهنک بداتهوه ۵
 ترینگی لئ بی.
 المصلل: ناوچهوانی نهسپ ۵ (ك:
 مصلل).
 المصلل: باقی مانده ی ناو لهبنکی
 زه لکاو دا یان لهبنکی تهنکی و
 بهرمیل و شتی وا دا ۵ نهو شوینه ی
 لهپشتی نهسپ سپی دهبی بههوی
 روتانهوه ی توکه که ی ۵ (ك:
 مصلل).
 مصلطه: بلاوی کردموه و رایخست.
 المصلط: پان و پور ۵ کهتهو زه بهلاج.
 المصلط: راخراوی پان.

صلع فلان صلعا: هزی پیشه سهری یان
 تۆقه سهری روتانهوه ۵ موی پیوه نهما.
 صلعت الشجرة وعرها: برزو سهره لقى
 درهخته که هه تومرین یان نازه ل
 خواردنی.
 صلعت الشمس: خور له زیر هه ور هاته
 دمر و دهرکهوت.
 تصلعت الشمس: بهمانا (صلعت) دئ.
 الاصلع: کهسیک سهری روتابیتهوه،
 پی شه سهری یان تۆقه سهری
 روتابیتهوه ۵ بو نافرمت دهگوتری:
 (صلعاء) ۵ نوکه شمشیری مشت و
 مال کراو، نووکه رمبی مشت و مال
 کراو ۵ ههرشتیک بدرهوشیتهوه و
 لووس بی ۵ (ك: صلع و صلعاء).
 الصلاع (صلاع الشمس): گهرمایى خور.
 الصلع: روتانهوه ی مووی پی شه سهر یان
 تۆقه سهر.
 الصلعة: پیستی سهر که تووکی پیوه
 نهمایى.
 الصلعة: بهمانا (الصلعة) دئ.
 الصلعة: بهردی رهقی پتهو و پان ۵
 (ك: صلاع).
 الصلیع: بهمانا (الأصلع) دئ ۵ شتیک
 لهزموی جیا بوو بیتهوه ۵ (ك:
 صلعاء) ۵ بو میینه (صلیعة) بهکار دئ
 ۵ (ك: صلايع).

صَلَفَهُ صَلَفًا: رقی لی بوو، ناخوښی

ویست.

صَلَفَ الشَّيْءُ صَلَفًا: خپرو بیړی کهم بوو ۵

دمگوتری: (صَلَفَ النَّبَات): روهکهکه

قهدو بالای کهم بوو، دانهوږتهی کهم

بوو ۵ (صَلَفَ الطَّعَامُ): خوړاکهکه

فیتامیناتی کهم بوو ۵ (صَلَفَ

السَّحَابُ): همورکه بارانی کهم بوو،

بروسکهی کهم بوو.

صَلَفَ فُلَانٌ: فلانکهس بی بهختو چاره

پشمه خه لک خوشیان ناوی ۵ (فهر

صَلَفٌ وهي صَلَفَةٌ).

أَصْلَفَ: بهمانا (صَلَفَ) دئی ۵ پمزگران

بوو، چاره قورس بوو.

أَصْلَفَ فُلَانًا وَغیره: رقی لهفلان یووه.

أَصْلَفَهُ اللَّهُ: خودا وای لی کردوه

خه لکی رقیان لی بی.

تَصَلَّفَ: چاره پشمی و بی خپری

دیارکه موت ۵ چووو ناو زموییه کی

پمقهن و پتهو.

الأصْلَفُ مِنَ الْأَرْضِ: زموی پقو پتهو که

هیچی لی نه پوی ۵ (ك: أَصَالَفُ

وَصُلَفٌ).

الصِّلَفُ: دمگوتری: (سحاب صَلِفٌ):

همورکه بروسکهو گوڼه گوڼی زوړه

به لام بارانی نییه ۵ همروا ناوه بو

خوړاکیک تامی کهم بی یان هر بی

تام بی.

الصِّلَفَاءُ: بهردی لهگهال زموی تمخت

بوو ۵ (ك: الصِّلَافِي).

الصِّلَفُ: بهمانا (الصِّلَفُ) دئی ۵ لامل،

خوار گوږچکه بوهر شان.

الصِّلِفَان: ههر دو لامل ۵ دو دارن له

دیوو نهو دیوی کورتانی ولاخ

دمبه سترین باریان پی قایم دمکری.

صَلَّقَ الْقَوْمَ: زمره رو زیانی زوړی

لهقهومکه داو کارساتی بهسر هینان

۵ دمگوتری: (صَلَّقَ فِيهِم).

صَلَّقَ اللَّحْمَ وَغیره: گوشته کهی کولاندو

کردی به چیشت.

صَلَّقَ الشَّاءَ وَغیره: مپرکهی نهم دیو نهو

دیو برژاند.

صَلَّقَتِ الشَّمْسُ فُلَانًا وَغیره: خوړ

بهگرمییه کهی زیانی بهفلانکهس

گهیاند.

صَلَّقَ فُلَانًا بِالْعَصَا: بهگوچان لهفلانکهسی

دا.

أَصْلَقَ النَّابُ: ددانه که (که لیه که)

سپری هات چونکه له ددانیکی

دمخشا.

تَصَلَّقَ: تلاوتلی کرد، نه مدیواو دیوی

کرد.

تَصَلَّقَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه که خوی گهوژاند،

تلاوتلی کرد.

- إِصْطَلَقَ: بهمانا (أَصْلَقَ) دئ.
- العلاقة: ئاويك زور مابيتهمو بؤگهنى كرديى ۵ ئاوى گهراوه.
- الصُّلُقُ: هاوارو لؤره لؤر ۵ دهنكو جيرهى ددانى حوشتر كه ليكيان دمدا.
- الصُّلُقُ: دهشتى كاكي بهكاكى ۵ (ك: اصلاق).
- الصُّلُقُ: بؤ موبالغهو زنده پرهوى لهماناي (صَلَقَ) دا دئ ۵ همروا بهوتار بيژى زمانپهوانو دهنك گهوره دمگوترئ.
- الصُّلُقُ: گوشتى كولاو ۵ گوشتى برزاو ۵ نانئ تيرى ۵ (ك: صلاق).
- المِصْلَقُ: بهمانا (الصَّلَاق) دئ ۵ (ك: مَصَالِق و مَصَالِق).
- صَلَّ الشَّيْئُ صَالِيًا: شتهكه دهنكى شيوه لهرينهمو زرينگانهموى لئ هات.
- صَلَّ بَيْضُ الْحَدِيدِ: ئاسنهكه دهنكى لئ هات بههوى پئك كيشانهوه.
- صَلَّ الْمِسْمَارُ: بزمارمهكه لهكاتى داكوتان دا دهنكى لئ هات.
- صَلَّ الْإِنَاءُ الْفَارِغُ: قاپه بهتالهكه لهكاتى پئكيشانى شتيكى تر پيئى دهنكى لئ هات زرينگه لئ هات.
- صَلَّ اللَّحْمُ صَلَوًا: گوشتهكه گؤراو بؤگهنى كرد.
- صَلَّ الشَّرَابَ صَلًّا: شهرابهكه تهنصفيه كرد.
- صَلَّ الْغُبَّ الْمَخْتَلَطَ بِالْقَرَابِ: ئاوى پئداكردو قورمهكه لهدانهمويلهكه كردهممو دئ شؤرد.
- أَصَلَ اللَّحْمَ أَوْ الْمَاءَ وَغَرَهُ: گوشتهكه بؤگهنى كردو تامو پهنكى گؤرا.
- صَلَّلَ: بؤ زنده لهماناي (صَلَّ) دئ.
- الصَّلَّ: كهرمكيوى زمپه تيزو ناخوش.
- الصَّلَاةُ: بؤ ميئنهى (الصَّلَا) دئ ۵ بهلاو كارسات.
- الصُّلَّ: گوشتى بؤگهن كردو گؤراو پان ههرشتيكي تر كه گؤراپيئو بؤنى كرديى.
- الصِّلَّ: مارى پئسو ژهمراوى پيسترين مارى ژهمراوى ۵ دمگوترئ: (صِلَّ اصلال): بهلاو نهخوشى پئس.
- الصَّلَّةُ: پئستى وشكهوه بووى بؤگهن ۵ (ك: صلال).
- الصَّلَّةُ: باى بؤگهن.
- صَلَّمَهُ صَلَمًا: برپهوه ۵ لهپشه دهرى هيئا ۵ بهزورى بؤ گوئچكهو لووت بهكاردههيندرئ دمگوترئ: (صَلَّمْ أَذْنَهُ، أَنْفَهُ).
- صَلَّمَهُ: بؤ موبالغهو زندهمؤيى لهماناي (صَلَّمْ) دا بهكار دئ.
- إِصْطَلَمَهُ: بهمانا (صَلَّمَهُ) دئ ۵ دمگوترئ:

هاتوه: ﴿وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ﴾ ۵ نوپزی کرد.

صَلَّى الله على رسوله: خودا په حمهت و سۆزی خوی پزاند به سمر پیغه مبر دا.

الصَّلَاةُ: نهم لار و نهمولای کک، راست و چهپی کک ۵ بوشایی نیوان قنگو کک ۵ ناوهمدی پشت بو نادمیزادو نازمل ۵ (ک: أصلاء).

الصَّلَاةُ: دوعاو پارانهوه ۵ دهگوتری: (صَلَّى صَلَاةً): دوعای کرد ۵ نوپز عیبادهتیکی تایبه تییهو کاتی دیاریکراوی هه یهوه له شهریهت دا به دورو دریزی باسی لیوه کراوه ۵ په حمهت و به زمی ۵ خانه ی خودا به رستی لای جوله که ۵ قورشان دهغه رموی: ﴿وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّفُضِمْتَ صَرَاعُ وَيَبَعُ وَصَلَوَاتُ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا﴾ مه بهست به وشه ی (صلوات) له نایه ته که دا شو و پنه کانی عیبادهتکردنی جوله که کانه.

المُصَلَّى من خيل السباق: نهو نه سپه به که له دا نه سپه به که م دئ له گور بهانی پیشپرکی دا ۵ بو نادمیزایش به کارده ی ندری که له دوا به که موه بی له هر نیش و کاریک دا بی.

(إِصْطَلَمَهُمُ الدُّغْرُ أَوْ الْمَوْتُ أَوْ الْعَدُوُّ):

زمانه یان مهرگ یان دوژمن له بیخی دمه نینان و له ناوی بردن. الْأَصْلَمُ: گوی بر او ۵ گوی بجوک که به سروشت گوی بجوک بن ۵ (ک: صَلَّم).

الصَّلْمَاءُ: میتینه ی (الأصلم) ۵ (ک: صَلَّم).

الصَّلْمَةُ: زریه ده چندری به نه ندازه ی کلاو له زیر کلاو و هه له نسوه له سمر دمکری ۵ (ک: صَلَّم و صَلَام).

الصِّلْمُ: به لارو کارساتی و ا شت له بیخ بیتن ۵ شمشیر.

المُصَلَّمُ: به مانا (الأصلم) دئ ۵ بو ته عبیر دانهوه له زه لیلی و بی دمه لاتی دمگوتری: (مَشَرَا بَأَذَانَ النِّعَامِ الْمُصَلَّمِ).

صَلَّيتِ الناقةَ أَوْ الْحَامِلَ: حوشرمه که یان نافرته دوو گیانه که وانیکی شل بوو چونکه نریکه بزئ.

أَصَلَّتِ الْحَامِلُ: به مانا (صلیت) دئ ۵ نریکه منداله که ی بی.

صَلَّى الفرسُ: نه سپه که له پیشپرکی دا به دووهم گه پست.

صَلَّى فلان: فلان که س نزاو پارانهوه ی کرد ۵ دمگوتری: (صَلَّى عليه): دوعای خیری بو کرد ۵ له قورشان دا

المُصَلَّى: شوینی نوپژکردن، بهرمال و تاته بهردی نوپژکردن.

صَلَّى الشَّيْءَ صَلِيًّا: شته‌که‌ی خسته ناو ناگرموه و دمگوتری: (صَلَاةُ النَّارِ وَفِيهَا وَعَلِيهَا): همروا دمگوتری: (صَلَاةُ الْعَذَابِ أَوْ الدَّلْ أَوْ الْهَوَانِ).

صَلَّى اللَّحْمَ: گوشته‌که‌ی برژاند و دمگوتری: (صَلَّى الصَّيْدَ): داوی بو نیچیرمکه نایه‌وه و (صَلَّى فَلَانًا): فلانکه‌سی خسته ناو چورتمو نه‌گبه‌تییه‌وه.

صَلَّى فِي النَّارِ رِبْهَا صَلِيًّا: له‌ناگردا سوتا و قورنان دمفهرموی: ﴿لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى﴾.

صَلَّى الْأَمْرَ رِبْهَ: چورتمو ناخو‌شی له‌کارمکه توش هات و دمگوتری: (صَلَّى بِفُلَانٍ وَصَلَّى بِبَشَرِ فَلَانٍ): گرفتاری فلانکه‌س بوو، گرفتاری شه‌ری فلان بوو و (فَهُوَ صَالٍ) و قورنان دمفهرموی: ﴿إِلَّا مَنْ هُوَ صَالٍ الْجَحِيمِ﴾. اصله‌ النار و رِبْهَا و عَلِيهَا: خستییه ناو ناگرموه.

أَصْلَى اللَّحْمَ: گوشته‌که‌ی برژاند.

صَلَا النَّارَ: خستییه ناو ناگرموه.

صَلَّى الْمَاءَ: ناو‌مه‌که‌ی گهرم کرد.

صَلَّى الْقَنَاءَ أَوْ الْعَصَا بِالنَّارِ: رمبه‌که یان عه‌صا‌که‌ی به‌سه‌ر ناگردا راداشت

بَوْنَه‌وه‌ی گهرم بی‌و نه‌رم بی‌و راستی بکاته‌وه.

إِصْطَلَى النَّارَ رِبْهَا: خو‌ی به‌ناگر گهرم کردموه و قورنان دمفهرموی: ﴿إِنِّي أَنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ﴾ و همروا دمگوتری: (فَلَانٌ لَا يَصْطَلِي بِنَارِهِ): فلانکه‌س که‌س خو به‌ناگری گهرم ناکاته‌وه، واته: نه‌ومنده نازاو چاو نه‌ترسه.

تَصَلَّى النَّارَ رِبْهَا: خو‌ی به‌ناگر گهرم کردموه.

تَصَلَّى الْقَنَاءَ: رمبه‌که‌ی به‌ناگر راداشت بو‌نه‌وه‌ی گهرم و بی‌و راستی بکاته‌وه.

الصَّلَى: ناگر و سوته‌مه‌نی.

الصَّلَاةُ الصَّلَاةُ: دمسکه‌وانی کوتانی نه‌وشتانه‌ی بو‌نی خو‌شیان لی دروست دمکری.

الصَّلِيَّ: چوونه ناو ناگر.

الصَّلَاةُ: داوی‌که دهن‌ری‌ته‌وه بو نیچیرکردن و فرتو فی‌ل و ته‌له‌که‌بازی و (ك: مَصَال).

إِصْطَالُ: پتمو بوو و (إِصْطَالُ النَّبَاتِ):

پووه‌که‌که راساو تیک چپرژاو گه‌شه‌ی کرد.

إِصْطَالُ فَلَانٍ: فلانکه‌س رقی هه‌لساو

دهگوترئ: (ما ذقت صَمَاتًا): هیچم نهچه شتووه.

الصَّمَاتُ: مه بهست دهگوترئ: (بات علی صِمَات امره): وازی نه هیتا و سوور بوو له سمر کارمه کی و دمیوه ئ نه نجامی بدا.

الصُّمْتُ: نه و شه قشه قهو حمتحه توکهو گه لوازو شتی تر که مندائی بچوک دمخافلینئ و خواردن و گریانی له بیر دمه باته وه.

الصُّمُوتُ: بیدنگ دهگوترئ: (ضَرْبَةُ صُمُوت): زمبریکی خپ کمر به بی نه وهی دنگی لی بی (مُسَدَّسٌ صَمُوت): دهمانچه ی بیدنگ ه هه روا ناوه بو شمشیر ده زری مشت و مال کراوی نهرمه لپقه ه هه روا دهگوترئ: (خلخال صموت و جاریه صموت الخخال): دنگی خه لخال لی نایه چونکه قاچی گوشتنه و پری کردوه.

الصُّمْتُ: شتی بی گیان و گه شو نما که ناوی کلور نه بی وه کوو به ردو شتی واه قفلتیک که به نارحه تی بکریته وه و شوینی کلپله که ی چه و اشه کاری تی دابی ده پنگی خالص و بی غهش که هیچی تری تیکه له نه کرابی ده نووستنی قول و

رهگی لاملی فش بوون ده (فهر مُصْمِل).

صَعَتَ صَمْتًا و صُمُوتًا و صَمَاتًا: بیدنگ بوو قسه ی نه کرد ده بو جگه له ناده میزاد دهگوترئ: (صامت) ناگوترئ (ساکت).

أَصَمَتَ الْعَلِيلُ: نه خوشه که زمانی شکاو له قسه کردن کهوت.

أَصَمْتُ فَلَانًا: فلانکه سی بیدنگ کرد. صَمْتُ: به مانا (صَمْتُ) دی.

صَمْتُ فَلَانًا: فلانکه سی بیدنگ کرد. صَمْتُ الشَّيْءِ: شته که ی والی کرد بو شایی تیدا نه ما.

الصَّمَاتُ: بیدنگ ده رشتیک نوتقی نه بی.

الصَّمَاتُ مِنَ الْمَالِ: زپرو زیو ده دهگوترئ: (ما له صَامِتٌ وَلَا نَاطِقٌ): خاومنی هیج نییه ده هیچی نییه ده (ك: صُمُوت و صوامت).

الصَّمَاتُ: بیدنگی ده له بواری ماره کردنی کج دا گوتراوه (اذنها صَمَاتها): بیدنگی کج نیشانه ی رازیو نییه تی هه روا دهگوترئ: (رماه الله بصَمَاتها): خودا زمبریکی ناراسته کرد بیدنگی کرد.

الصَّمَاتُ: شت ده چت ده هره دبی له گه ل نامرزی نه فی دا به کار به یندرئ ده

گران که به ناسانی به خه بهر نهیه.

المَصْنُوتُ: دهگوترئ: (هو يشكو الى غير

مُصِيتٍ): دادو هیغانی له لای کهسیک

دهکا که هیج شلوی نابیه شکاته که

ههستی ناجوئینی.

صَمَحَ اليومُ صَمَحاً: گهرما که به هیز بوو.

صَمَحَ الحُرُّ فلاناً: گهرما میسکی فلانی نازار

دا.

صَمَحَ فلاناً بالسرط: بهقه مچی

له فلانکهسی دا.

صَمَحَ في المسألة: زۆر له باسه که

کوئیه و هو وردبینی تیدا کرد.

الصَّمَاحُ: داخ کردن ه بۆگهن.

صَمَحَهُ صَمَحاً: له کپکرا که گویچکه

دا نازاری زهبری گه یانده په ردهی

گوئی.

الأصْمُوح: به مانا (الصَّمَاح) دئ.

الصَّمَاحُ: بۆری ناوگوینچکه دهگاته

کپکرا که گوی ه (ضرب الله على

صماخه): خودا خهوی لی خست ه

(ك: أصمخه).

الصِّمْحَةُ من النساء: ناهرمتی ناسک و

تازه بینگه یشتوو.

الصِّمَاحَةُ: نهو که لوو لوانه ی له ورگی

نازه لی کاویژکار دایه.

صَمَدٌ صَمَدٌ وَصُوداً: خوگرو دامه زراو

بوو.

صَمَدَ الشَّيْءِ وَلَهُ وَالِيه صَمَدٌ: ههصدی

شته که ی کرد.

صَمَدَتِ الشمسُ وَجْهَهُ: گرپی گهرمای

خۆر دهمو چاوی داخ کرد.

صَمَدَ القَارِوَرَةُ وَفَرَهَا: تۆپهوانه ی خسته

دهمی دیزه که وه.

أَصَمَدًا الْأَمْرَ إِلَيْهِ: نیشه که ی خسته

نهستوی نهو.

أَصَمَدَ فلاناً الى كذا: فلانکهسی ناچار

کرد بۆ نهو شته.

صَامَدَهُ مُصَامَدَةً وَصِمَاداً: به سهری دا

زال بوو له خوڤراگری و بهرگری کردن

دا.

صَمَدُهُ: بۆ زیده رهوی له مانای (صَمَد)

دا دئ.

صَمَدَ رَأْسَهُ: چهفته بهکی بچوکی له سهر

بهست.

تَصَامَدًا: کئ برکییان له گهل بهکتر کرد

له یواری بهرگری و خوڤگری دا.

الصَّمَادُ: دهگوترئ: (بات على صماد

الماء): شهوی بهرپۆژ کردموه به تهما

ناوو ههولدان بۆ ناو ه نهو چهفتهو

دهسره بهجوکه به که پیش میژمر

له سهر ده به سترئ ه تۆپهوانه ی

گۆزه و دیزه ه (ك: أصمده).

الصَّمَادَةُ: تۆپهوانه ی دیزه و گۆزه ه (ك:

صمائد).

الصَّمَدُ: شوینى بهرز، تهپۆلکهى بهرز ۵
(ك: أَصْمَدٌ وَصِمَادٌ).

الصَّمَدُ: ئەوگەسەى بۆ بهانا هاتن و
جى بهجى كردنى پېويستيات
قەصد دىكرى و لەوداوا دىكرى
پېويستياتى مەخلوقات دابىن بكا ۵
هەوا ناویكە لەناوە جوانەكانى خودا
۵ هەروا بەشتىك دىگوترى كە كلۆر
نەبى ۵ دىگوترى: (شئى صَمَدٌ):
شتىكى پتەوو پرو بى كلۆراپە.

الصَّمَدَةُ: بەردى چەقوو دامەزراو
رۆجو بەزەمى داو كەمىكى
بەدەرەوبى.

الصَّمَادُ: دىگوترى: (ناقة صَمَادٌ):
خوشترىكە خوگرە لەسەر
برسىيەتى و تىنواپەتى ۵ (ك:
مَصَامِيد).

الصَّمَدُ: مەقصود و مەبەست ۵ شتىكى
رەق و پتەو كە كلۆراپى تىدا نەبى.
صَمَرُ الْمَاءِ: صَمْرًا وَصُمْرًا: ئاومكە
لەبەرزايەو هەلپزايە شوینى تىدا
راوەستانى خۆى.

صَمَرَتُ الرِّيحِ: رەشەباگە كەوت و نەما.
صَمَرُ الرَّجُلِ: پیاومكە رۆدو جروك بوو.

صَمَرُ الشَّيْءِ: شتەكەى مەنە كرد.

صَمَرُ اللَّبَنِ صَمْرًا: ماستەكە مزر بوو.

صَمَرُ الْمَاءِ: ئاومكە بۆگەن بوو، بۆنى

ناخۆشى لى پەيدا بوو ۵ دىگوترى:
(يَدَى صَمِرَةٍ مِنَ السَّمَكِ): دەستم
بەماسى بۆنى ناخۆشى لى پەيدا بوو.
أَصْمَرَ اللَّبَنُ: ماستەكە زۆر مزر بوو.
أَصْمَرَ فُلَانٌ: فلانكەس كەوتە كاتى
خۆرناو بوون.

أَصْمَرَ الْمَتَاعَ: كالاو شت و مەكەكەى
كۆكردمەو.

صَمَرٌ: بۆ زىندەپۇى لەماناى (صَمَرٌ) دا
دى.

صَمَرُ الْمَتَاعِ: كالاو شت و مەكەكانى
كۆكردمەو.

الصَّامِرَةُ: ماستى زۆر مزر و ترش.

الصِّمْرُ: زەلكاو و شوینى ئاوى بۆگەن ۵
(ك: أَصْمَار).

الصِّمْرُ: بۆگەن ۵ دىگوترى: (أَصَابَهُ
صَمْرُ الْبَحْرِ): بۆگەنى ئاوى دەريا
كارى لى كردووه.

الصُّمِيرُ: گۆشتى وشكەو بوو بەسەر
ئىسقانەو كەبۆگەنى عەرمقى لى
دى ۵ (ك: صُمْرَاءُ) بۆئافرەت ۵
دىگوترى: (هُنَّ صُمَائِر).

الصُّمَيْرُ: كاتى ئاوا بوونى خۆر ۵
دىگوترى: (دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ فِي الصُّمَيْرِ).

صَنَصَمَ فِي كَذَا: بەمانا سووربوون
لەسەر شت، پىگىرى كردن لەداوا.

صَمَمَتِ الْقُنْفُذَةُ: زيشكه كه دهنگى
ليوههات ۵ قيزاندى.

الصَّنْصَامُ: سوور بوو له سهر داوا ۵
شمشیری پرنده و تيز كه
نه نوشتيته وه ۵ (ك: صَمَامَة).

الصَّنْصَامَةُ: به مانا (الصَّنْصَامُ) دى.

الصَّنْصَمُ: زور رزوو چروك.

الصَّنْصِصَةُ: كومه ل و تاقم ۵ ته پوله كى
پته و بهر ده لان ۵ (ك: صِنْصِمَ
و صَمَامِصَ).

الصَّنْصَمُ: زور رزوو چروك.

الصَّنْصِصَةُ: كومه ل و تاقم ۵
ته پوله كى پته و بهر ده لان ۵ (ك:
صِنْصِمَ و صَمَامِصَ).

صَمِعَ صَمْعًا: گوینچه كى بچوك بوو، پاژنه
پښى بچوك و باريك بوو.

صَمِعَتِ الْقَنَاةُ: ربه كه گريځه كى بچوك
بوو.

صَمِعَ فُلَانٌ: فلانكه س نازاو به جهرگ
بوو، ملى لى نابؤ ناو كار هسات و
گوڼى به هيچ نه دا ۵ (هو اصَمَعُ و هي
صَمْعَاءُ).

صَمَعُ الشَّيْءِ: شته كى تيز كرد.

صَمَعُ الْغَيَوانِ: گيانله بهر هكه كى كزو
كوله وار كرد.

صَمَعُ اللَّهِ الطَّبِيعِي: خودا شاخى بچوك و
تيزى بؤ ناسكه كه خولقاند.

إِصْصَعَ فِي غَضَبِهِ: له برق هه لسانه كى
دا بهر ده وام بوو.

تَصَمَّعَ: رقى له گه ل رقى تيكه لاو كرد ۵
رقى سوار رقى بوو.

تَصَمَّعَ رِيشَ السَّهْمِ: پهرو پولى پينكه وه
نووسا چونكه خويناوى بوو ۵
دهشگوتري: (تَصَمَّعَ السَّهْمُ).

الْأَصْصَعُ: بيچوو ۵ هم ناوهى له وه وه
بؤ هاتوو كه گوینچه كى بچوك و
به سهر به وه نووساون ۵ پيششى
دهگوتري: (الْأَصْلَمُ) ۵ ههروا به مانا
سهر باريك و تيز دى ۵ دهگوتري:
(نَبَاتٌ أَصْمَعُ): پوه كيكه
چزوهه كى دهر كه وت و هيشتا
نه گه شاهه ته وه ۵ (قلب اصمع)
دلنكى زيرهك و قايم و پتهو.

الصَّصِيعُ: دل قايم ۵ نازاو وره بهرز.
الصَّمْعَاءُ: دهگوتري: (أُذُنٌ صَمْعَاءُ):

گوینچه كى بچوك و نووساو
به سهر وه ۵ (قَدَمٌ صَمْعَاءُ): قاچيكه
پاژنهى ريك و پيك و ناسكه ۵
(بِرْعَمَة صَمْعَاءُ): چوزه ريه كه
هيشتا نه گه شاهه ته وه
نه كراوه ته وه ۵ (قَنَاة صَمْعَاءُ): سهر
ره مبيكه ناسنه كى پتهو و بئ
كلوډاييه.

صَوَمَعُ الشَّيْءِ: شته كى گرد كرده وه.

صَوْمَعُ الْبِنَاءِ: بَالِهَ خَانَه كَه ی بهرز
کرده وه.

الصَّوْمَعُ: کهنِشته، خانووی خودا
پهرستی مه سیحیه کان ه خه لو هی
خودا پهرستی و گو شه گیری.

الصَّوْمِعَةُ: به مانا (الصَّوْمَعُ) دئی ه
سایلو ی دانه ویلّه ه که ندوو
عه مباری دانه ویلّه تیدا هه لگرتن ه
(ک: صوامع).

أَصْنَفَتِ الشَّجَرَةَ: دره خته که صه مغی
تازه ی دردا.

أَصْنَعُ شِدْقَهُ: لاشه ویله ی که فی پیوه
بوو.

صَمَّقَهُ: صه مغی لی دا، صه مغی تی
کرد ه به صه مغ پیکیه وه نووساند.
اِسْتَصْنَعَ الشَّجَرَ: صه مغی له دره خته که
دره هینا.

التَّصْنَعُ: نه خو شیه که توشی برئی
شتی سویرو شیرین ده بی.

الصَّامِغَان: نه ملاو نه ولای دهم بولای
شه ویله.

الصَّنْعُ: ماده یه کی لینجه وه کوو غهره
وایه له برئی دره خت
دره دهیندرئی و وشک ده کریته وه
ناماده توانه وه ی تیدایه ده کریته
که ره سه ی شت پیکه وه نووسان.

الصَّنْفَانُ: به که سیک ده گوتری که

شَتِیْکِی وه کوو صه مغ
له گو یچکه ی یان له لوتیه وه بیته
در.

الصَّنْفَةُ: له بواری پزیشکی دا
هه وکردن و هاوسانیکه له قوناغی
سییه می نه خو شی زوهری
بو ماوه یی پهیدا ده بی و کیم ده کا
نه گهر له پیست دا بی.

الصَّنَاعَةُ: سه تله و قاپیکه صه مغی
تیدایه، کاغزه و شتی وای پی
به یه که وه ده نو سینرئی.

صَمَلَ صَمْلًا وَصُمْلًا: خو ی داپشت و
خو ی پر کرده وه و پتسه و بوو ه
ده گوتری: (صَمَلَ الْبَدَنُ وَصَمَلَ الْعُودُ
وَصَمَلَتِ الشَّجَرَةُ).

صَمَلَ عَنِ الطَّعَامِ: وازی له خواردن هینا.
صَمَلَ لِلْعَمَلِ وَفِيهِ: خو ی بو کاره که
راگرت و پشوو دریژ بوو ه (فهو صامِلُ
وصمیل).

أَصْمَلَهُ: وای لی کرد پشوو دریژو
خوگر بی ه ده گوتری: (أَصْمَلَهُ
الصَّيَّامُ): ریژو لاوازی کرد کزو
کوله واری کرد.

أَصْمَلَ الشَّجَرَةَ الْعَطَشُ: تینوایه تی و بی
ئاوی دره خته که ی لاوازو زهره
کرد.

الصُّوْلَةُ: پارچه ئاسنیکه باز نه یی

یان سوچداره برغوو بزماری پی
قایم دهکری.

الصِّلاخ (صِّلاخ الأذن): کپرکاگهی
گویی ۵ یان نهو ماده زهردهی
گوینچه نیفرازی دهکا وهکوو
صه مخ وایه.

الصُّلُوح: به مانا (الصِّلاخ) دی.

صَمَّ القارورة وخوا صَمَّ: ده می گۆزه که ی
گرت، تۆپه وانه ی تی هاخنی.
صَمَّ الجُرْح: برینه که ی دهرمان کردو
دهمه که ی بهست.

صَمَّ الحديث: فهرموده که ی له بهر کرد،
خستییبه میشکی خویوه.

صَمَّ فلاناً: بهشیده تو هیز له فلانکه سی دا.

صَمَّ صَمَّاً وَصَمَّماً: کهرپوو ۵ دهگوتری:
(صَمَّتْ أذنه): گوینچه کی گرا ۵ کهرپوو
۵ قورئان دهفهرموئی: ﴿وَخَسِبُوا إِلَّا
تَكُونُ لِنَفْسِهِمْ عَمْرًا﴾.

صَمَّ عن حديثه: روی له قسه کانی و مرگپر،
گوئی خوی له قسه کانی کهر کرد نه ی
ویست گوئی لی بی.

صَمَّ الجِسْمُ: قه باره که پتهوو بی کلورایی
بوو.

صَمَّ الأمرُ: کاره که گریوو، کیشهی تیکهوت
۵ (فهر اصَمَّ وهي صماء).

اصَمَّ: کهرپوو.

اصَمَّ فلاناً: فلانکه سی کهر کرد ۵ قورئان

دهفهرموئی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ﴾.

اصَمَّ القارورة: تۆپه وانه ی بۆ گۆزه که
دروست کرد.

صَمَّ في كذا أو عليه: سوور بوو له سهر
نهوشتو دهستبردار ی نه بوو.

صَمَّ السيفُ: شمشیر که تاسهر
نیسقانی بری.

صَمَّ فلاناً: فلانکه سی کهر کرد.

صَمَّ صاحبه الحديث: فهرموده که ی
به هاوه له که ی له بهر کرد.

تَصَامَّ الحديث وعنه: وای خونیشان دا که
کهرپوو قسه نابیستی.

الاصَمَّ: کهر ۵ گوئی گران ۵ که سی که هیج
هیوا به کی لی نهکری ۵ که سی که
نامۆزگاری کاری تی نهکا ۵
دهشگوتری: (جَلِمَ اصَمَّ):

له سهر مخویو و بارقوئی زۆرو بی
نه ندازه ۵ (خَطَبُ اصَمَّ): به لای
به هیزو کوشنده ۵ (مکان اصَمَّ):

شوینی روتنه و سوتهمه پۆ که هیجی
لی نه پوی ۵ (الشهر الاصم): مانگی
رهجهب، عارمه گان دابو نه ریتییان

وا بوو له مانگه دا بانگه وازییان
نهم کرد بۆ شهر ۵ (ك: صَمَّ و صَمَّان).

الصَّمَاءُ: (الفِئدة الصَّمَاءُ): لوتکه،
غودمه که بۆ نیفراتمه که ی

مەنفەزى نەبىي بۇدەرمەۋى جەستە،
ۋەمگۈ غودەى دەرەقى.

صَمَام: ناوہ بۇ بەلۋ کارماتى ناخۇش
ۋ ھەمرا بەمانا قەرمانکردنە بەبى
دەنگ بوون ۋ (صَمَام): واتە بېدەنگ
بە.

الصَّمَام: بەرەبەست ۋ تۆپەوانە ۋ قىلچە
ئۆتۈماتىكى لەكاتى زەخت لى کردن
دا بۇخۇى دەرگىتەۋە.

الصَّمَامَةُ: بەمانا (الصَّمَام) دى ۋ (ك:
صامم).

الصَّمَم: نەمانى ھەستى بېستى ۋ
گەر بوون ۋ دەگوترى: (بە صَمَم):
بەكەسىك دەگوترى بېسى بەلام
ھىدايەت نەدرى بەگوترى ئەۋەى
دەبىبىستى.

الصَّمَّة: ئازاۋ بەجەرگ ۋ دەگوترى:
(رجل صَمَّة): بېاۋىكى ئازايە.
الصَّمَام: زېشى مى ۋ (ك: صَمَم).

الصَّمِيم: ناۋمروك ۋ پوختەۋ كاكلە ۋ
ناۋمراستى دل ۋ گەرماۋ سەرماى
بەشىدەت.

صميم العضر: ئەۋ ئىسقانەى جەستە
رادەگىرى ۋ دەگوترى: (ضربه فأصاب
منه صميمه): لىلى داۋ شوپىنى
كارىگەرى گرت.

الصَّمَم: ئەۋكەسەى سوۋرە لەسەر

كاروبارى خۇى ۋ ناپەۋى كۆل بدا ۋ
شمشېرى تىزى بېندە كە ئىسقانىش
دەبېرى ۋ كەسىك بەردەۋام بى
لەسەر رۇپشتى ۋ شتى ۋا.

الصَّمَان: زەۋى پتەۋو بەردەلەن
كەلەگەل لىب دا تىكەل بى.

الصَّمَانَةُ: بەمانا (الصَّمَان) دى.
صَمَى الصَيْدُ: غەۋە صمياً ۋ صَمِيَاناً:

نېچىرەكە پىكراۋ لەبەردەستى
نېچىرەۋانەكەى دا گىيانى لەدەست دا.
صَمَى الرجل: بېاۋەكە بازى داۋ پەلەى
کرد.

أَصَمَى الصَيْدُ وَالرَّجُلُ: بەمانا
(صَمَى) دى.

أَصَمَى الصَيْدُ: نېچىرەكەى پىكاۋ كەۋتە
زېر دەستى ۋ لەھەدىس دا ھاتوۋە:

(كل ما أَصْمَيْتَ ودع ما أَغْنَيْتَ):

گۆشتى ئەۋ نېچىرە بىخۇ كەلەبەر
دەستت دا گىيان لەدەست دەدا ۋ ئەۋ
نېچىرە مەخۇ بېرىندارى دەكەى ۋ
دوۋر لەتۋ مىندار دەبىتەۋە.

أَصَمَى الرُّمِيَّةُ: باش نىشانەكەى پىكاۋ
تېرەكەى تى جەفاند.

الصَّنَاب: خۇراگىكە دەگىرتە پىخۇر
لەخەردەل ۋ مېۋۋ دروست دەگىرى.

الصَّنَابِي: ئەۋەى رەنگى لەنىۋان سوۋرە
زەرد دا بى.

صَنْجَ صَنْجاً وَصَنْجاً: سازی لی دا، سازو
سه متوری لی دا.

صَنْجَ النَّاسِ: خه لکه که ی بردموه سهر
بنه چهی خویان.

الصَّنَجُ: پلیتیکی باز نه بییه له مسو
مه عدمنی تر به یه ک دمکیشرین و
دمگیان لی دئ بو شایی و
سه ماگردن به کاردین ه ههروا چهند
پارچه سه فیجه یه کی زمردن
به قهراخی دمفهوه دا دمگوترین یان
له پهنجه ی راقیصه دا دمبن له کاتی
شایی و زماوند دا پیکیان
دمکیشی و دمگیان لی دئ ه (ک):
صَنْجَ.

الصَّنَاجُ: خاومنی سهنج یان نهوکه سه ی
یاری پی دمکا.

الصَّنَاجَةُ: بۆمانای زیده روپی له مادی
(الصَّنَاج) دا دئ.

صَنَاجَةُ الْعَرَبِ: ناز ناوی شاعیر (اعشی
قیس) ه چونکه شیعره گانی بو
گۆرانی زۆر له باربوون.

الصَّنْدُ: شهریف و نازا.

الصَّنْدِيدُ مِنَ النَّاسِ: ناده میزادی نازا ه
دهشگوتری: (برد صندید): سهرمای
به ته وژم ه (ریح صندید): بای به هیژ
ه (یوم حامی الصنادید): روژی زۆر
گهرم.

صَنْبَرَتِ النَّخْلَةُ: نه مای دره ختی
خورماکه له سهر قه دی دره خته
خورمایه کی تر پروا بوخوی
سهر به خو له زهوی دا نه پروا ه
دهشگوتری: (صَنْبَرٌ أَفْطِلَ النَّخْلَةَ):
لای خواروی قه ده دارخورماکه
باریک بوو.

الصَّنْبَرُ: باریک و ته نک له ههرشتیک بی
ه (ک: صنابر).

الصَّنْبُورُ: لقه دارخورمایه که له قه دی
دره خته خورمایه کی تر
سهره لهدا و دپروئ، به بی نهوه ی
خوی به نه مام له زهوی برپوئ ه
ههروا ناوه بو بنکی دارخورمایه ک
لای خواروی قه ده که ی باریک و بنکی
لقه گانی روتو بهری گهم بی ه
دره خته خورمای به ته نیا و دوور
له دارخورمای تر ه به لوعه ی ناو ه
کونی به لوعه ی ناو.

الصَّنْبَرُ: بای سارد کاتی دنیا هه ورو
هه لابی ه دهشگوتری: (غَدَاةٌ صَنْبَرٌ
وَلَيْلَةٌ صَنْبَرَةٌ) ه (ک: صنابر).

صَنَابِرُ الشِّتَاءِ: کاته زۆر ساردمکانی
زستان.

الصَّنْبُورُ: دره ختی سنه و بهر، زۆر
جوژی هه به برئ له جوهره گانی
به ریکی بچوکی تام خوخی هه به.

صناديد القدر: به لای رۆزگار.

الصندوق: صندوق بۆ تېداھەلگرتنى
كتيبو پۇشاك و شتى تر.

صندوق البريد: صندوقى پۇستە؛
صندوقىكە لەبىرى شوپنى تايپەت
لەسەر شەقام دادەنرى بۆ تىكرەنى
نامە و شتى وا رۆزانە يان ھەفتانە
كارمەندى پۇستە دىيانكاتە وەو
نامەكان كۆدەكاتە وەو بۇنە وەى
بگەپەنرىنە شوپنى خۇيان.

صندوق الترفير: بەشيكە لەفەرمانگەى
بەرىد مۇچە خۇرو خاوەن پارەو
پول ھەلەدەن بۆ پەزمەندەكردنى
مال و سامان و مەھرەيتانى بۆ سودو
قازانج.

صندوق الطرد: ئەو تەنكىيە ئاومىيە
كەلەتە و اليت دا دادەمە زىنەندىرى
بۇنە وەى كاتى پىويست بۆ
پاكرەنە وەى سيفۇنى ئاودەست
بەكاربەيتىرىت.

صندوق الرجل: پياوگە بەبۇنى
سەندەل خۇى بۇنخۇش كرد
سەندەل پۇشى.

الصنادل من الدواب: ئازەلى سەرگەورە
ۋە جەستە گەورە تۆكەمە و بەھىز.

الصندوق: درەختى سەندەل، دارەكەى
بۇنىكى خۇشى لى دى بۇنەكەى

بەدەست پىداھىيان و سوتاندن بلاو
دەبىتە وە دارەكەى چەند جۇرىكى
ھەيە (سورو سى و زەرد) ۋە خۇفەكە
زىرەكەى نەعلەكى پتە وەو بەتەلمە
چەرمى بارىك لەقاج شەتەك دەدرى
ۋە بەلەمىكە زىرەكەى گەوانەپىيە
لەپو بارو شتى وادا بەكار دەھىتەرى.

الصنادلاني: سەيدەلانى ۋە عەترەفۇش و
ئەوانەى دەرمانى پزىشكى دروست
دەكەن ۋە (ك: صنادلة).

الصنادل: شيشە ئاسنى بارىك و
سەرگۇچانى لىكە و گۆرەوى پى
دەچەندى ۋە ئاسنىكى سەرگۇچانى
قۇلاپە پىيە بەتەك لەسەرەيكى
دەخرى و ھەلەدەرىتە ناو ئا وەو
بۇماسى گرتەن ۋە پىشى دەگوتىرى:
(الشص).

صنع الشيء صنعاً: شتەكەى دروست كرد.
صنع به صنعاً قبيحاً: خراپەى لەگەل كرد،
نازارى دا.

صنع له أو اليه معروفاً: بەخششى خۇى
بەسەردا رشت.

صنع فرسه: جوان ئەسپەكەى بۆ پام كردو
چاودپىرى بوو، دەگوتىرى: (صنعة على
عينه): لەزىر چاودپىرى ئەودا ئەوشتەى
ھىناپە دى ۋە قورئان دەفەرموى:
(وَلْتَصْنَعْ عَلَى غَيْبِ) بۆ ئەو لەزىر

چاودیری ئیمەدا پەرورمردە ببی و بی

بگە ە ەهروا دەگوترئ: (صنعہ بعین

فلان): لەژێر چاودیری فلان دا

ئەوشتە ی هینایە دی.

صَنَعَ مَنَعًا: لەدروستکردن دا دەست

پەنگین بوو ە (فەر صَنَعَ).

اصْنَعِ الْأُخْرُقُ: حوشرمەکی باش رام

بوو.

اصْنَعِ الْفَرَسَ وَغَمْرَهُ: جوان ئەسپەکە ی

پەرورمردە کردو رای هینا بو

سواری ی.

صَانِعُهُ: لەگە ئی دا هە ئی کرد، لەگە ئی

گونجا.

صَانِعٌ عَنِ الشَّيْءِ: ئەشتەکە دا فێ ئی لی

کرد.

صَنَعُهُ: بۆ زێدە پۆ یی لەمانای

(صَنَعُهُ) دئ.

صَنَعَ الْحَارِيَّةَ: کێژمەکی باش پەرورمردە

کردو قە ئەوی کرد.

صَنَعَ الْأُمَّةَ: گە لەکە ی کردە گە ئی کی

پیشەو مرو دەست پەنگین.

اصْطَنَعَ: بۆ زێدە پۆ ی لەمانای

(صَنَعَ) دئ.

اصْطَنَعَ فُلَانٌ: فلانکەس خواردنی

نامادە کرد بۆ خێر بە هاناوە چوونی

ناتاجان.

اصْطَنَعَ عِنْدَ فُلَانٍ صَنِيعَةً: چاکە ی

لەگە ئی فلانکەس کرد.

اصْطَنَعَ فُلَانًا لِنَفْسِهِ: فلانکەسی بۆخۆ ی

هە ئی زارد ە قورئان دەفەر موی:

﴿وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾.

تَصَنَعَ: لاهی شتی کی لی دا گە نە پوو.

اِصْطَنَعَ فُلَانًا كَذَا: داوای لەفلان کرد

ئەوشتە ی بۆ دروست بکا.

التصنيع: پیشەسازی پەچاو کردن ە

گۆرینی گە ل بۆ گە ئی کی پیشەو مرو

شت دروستکەر ە بلأو کردنە وە ی

گیانی پیشەسازی لەناو گە ل دا.

الصَّانِعُ: وەستاو دەست پەنگین ە

پیشەو مر ە (ك: صَنَاع) ە دەگوترئ:

(امراة صانعة الیدین): ئافرمتیکە

دەست رەنگین و کارامو کە یبانوو.

الصِّنَاعَةُ: پیشەسازی ە ە مرکارو

کردە وە یە ک ئادە میزاد بیکو تیدا

دەست رەنگین بی.

الصُّنَاعِيَّة: دەگوترئ: (قوم صناعية):

نەتە وە یە ک باش دەزانن مآلو

سامان بخرنە گەر.

الصُّنَاعِي: کە سێ ک بەخوێندنو

فێر بوون فێری پیشەسازی ببی ە

هەروا ناوە بۆ شتی ک خۆر سکو

سروشتی نە بی دروست گرابی ە

و مکوو دە ئی ی: (حریر صناعي) ە

هەروا بە چاوگی صەناعیش

صَنَّمَ فلان: فلانکەس بتیکی دروست کرد.

صَنَّمَ الشَّيْءُ: شتەکه‌ی هینایه سەر شیوه‌ی بت.

الصَّنَمُ: په‌یکەرێکە لەبەرد یان لەدار

یان لەکانزای تر پەرستشی بۆگراوه

لای عەرەب باو بووه پێیان وابوو

پەرستنیان لەخودایان نزیک

دمکاته‌وه (ك: أصنام) ە قورئان

دەفەرموی: ﴿فَأْتُوا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ

عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ﴾.

الصَّنَمَةُ: بەمانا (الصَّنَم) دئ.

صَنَّ صَنًّا وَصَنَّا: بۆگەنی کرد، بۆنی

ناخۆشی لئ پەیدا بوو، دەرگوترئ:

(صَنَّ اللَّحْمُ وَصَنَ الْمَاءُ).

أَصَنَ: بەمانا (صَن) دئ.

أَصَنَ فلان: فلانکەس بئ دەرگ بوو ە

لوتبەرزی نواندو ترو فیزی کرد

جا یان لەبەر ڕقو تورپیی یان

بەهۆی تەگەبیورو خو بەزلزانی.

الصَّنَانُ: بۆگەن، بۆنی ناخۆش.

أَصْنَى فلان: فلانکەس خۆلەکەوه پیسی

کرد.

أَصْنَتِ الشَّجَرَةُ: درەختەکە پەلێکی لئ

جیا بۆوه، درەختەکە بەدوو پەل

یان زیاتر ڕوا.

أَصْنَى فلان: بەمانا (أَصْنَى) دئ.

جۆرێک بوو ە یان گەلای کردو

گەلاکانی جۆر جۆر بوون ە یان

گەلای دەرکرد.

صَنَّفَ الثَّمَرُ: میوه‌کە هەندیکێ

پێگەیی و هەندیکێ نا.

صَنَّفَ الْأَشْيَاءَ: کالاکانی لێک

هەلاواردن و هەرجۆری بەجیا

ڕیزکردن.

صَنَّفَ الْكِتَابَ: کتێبه‌کە‌ی تەئلیف کرد

(دای نا).

تَصَنَّفَ الشَّجَرُ: درەختەکە گەلای کردو

گەلاکانی جۆراو جۆر بوون.

تَصَنَّفَ الْأَشْيَاءَ: شتەکانی لێک بۆنەوه

هەرجۆری بەجیا ڕیز بەندو

کۆبەند بوون.

تَصَنَّفَتْ شَقَّتُهُ: لێوی قەلشی، باری گرت،

قەتماغە لەسەری دروست بوو.

الصَّنْفُ مِنَ الشَّيْءِ: جۆری شت کە

بەرپالەت لەشتی تر جیایی ە (ك:

أصناف وصنوف).

الصَّنْفَرَةُ: جۆره وەرەقیکی زبەرە داری

پئ سفت دەرکئ.

أَصْنَقَ: لەبەر خەفەت و تورپیی هیجی

نەخواردو نەخواردموه.

صَنِمَتِ الرَّائِحَةُ صَنِمًا: بۆنەکە ناخۆش

بوو، دەرگوترئ: (صَنِمَ الْجَسْمُ):

بۆگەنی جەستە.

الصُّهْبَةُ: زمره‌ی کی سورباوی مه‌یله و
سپی.

صَهْدَةُ الْحَرْ: صَهْدَةُ وَصَهْدَانَا: گهرماکه
به‌هیز بوو.

الصَّيْهْدُ: گهرمای به‌هیزو ته‌وژم.
صَهَرُ الشَّيْءِ: بالنار وحرها صَهْرًا: شته‌که‌ی
تواندموه و قورئان دمه‌رموی: ﴿يُصْهَرُ
بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ﴾.

صَهَرَهُ الْحَرْ: گهرمی تینی بو‌هیناو ته‌نگی
بی‌ه‌لجنی.

صَهَرَهُ الْخَبَزُ وَصَوَهُ: پیوی تواوه یان
مؤخی کرده پی‌خوړ.

صَهَرَّ شَعْرُهُ: قزی خوی به‌پیو چه‌ور کرد.
صَهَرَّ جِسْمُهُ: جه‌سته‌ی خوی هه‌نو، چه‌وری
کرد.

صَهَرَّ الشَّيْءُ إِلَيْهِ: شته‌که‌ی له‌خوی نزیک
کردموه.

أَصْهَرَ إِلَيْهِ: لیلی نزیک بو‌وه.
أَصْهَرَ إِلَى الْقَوْمِ وَبِهِمْ: بوو به‌زاوی
قه‌وممه‌که، ئافرمتی لی خواستن.

صَاهَرَ الْقَوْمَ وَفِيهِمْ وَالْيَهُم: به‌مانا
(أَصْهَرَ) دئ.

إِصْطَهَرَ الشَّخْمَ: پیوه‌که‌ی تواندموه و
خواردی.

إِنْصَهَرَ: توابه‌وه.
تصَاهَرَا: نه‌و بنه‌ماله ژنو ژنخوازیان

الصَّيْنَاءُ: خۆله‌که‌وه و نه‌وه‌ی دمه‌گویتنه
سهرجه‌سته له خۆله‌می‌شو دوکه‌ل.

الصَّنَوُ: هاوشان و به‌رام‌بهر و نه‌مام و
شلکه دار که‌له‌سهر‌بنکی دره‌ختیکی
تر دم‌پوئ و برای باوک و دایکی و
دم‌گوترئ: (هر صنو آخیه وهما
صنوان) و قورئان دمه‌رموی:
﴿صِنَوَانٌ وَغَيْرُ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ
وَاحِدٍ﴾.

الصَّنَوَةُ: میینه‌ی (الصَّنَو).

الصَّنَوِيْرُ: سنه‌وبهر؛ دره‌ختیکه
دم‌پویندرئ یان بو جوانی و
رازاندنه‌وه‌ی شوین یان بو سود
و مرگرتن له‌دارمه‌که‌ی هه‌ندی جوړی
هه‌یه به‌ردمه‌گرئ تامیکی خۆشی
هه‌یه.

صَهَبَ اللَّوْنُ صَهْبًا وَصُهْبَةً: ره‌نگی زمردی
سورباوی سپی واهه.

صَهَبَ صُهُوبَةً وَصَهْبًا: به‌مانا (صَهَبَ) دئ.

صُهْبَةٌ: وای لی کرد ره‌نگیکی زمردی
سورباوی سپی واهه‌ی هه‌بی.

إِنْصَهَبَ الشَّعْرُ: قزی زمردی سورباوی
سپی واهه بوو.

الْأَصْهَبُ: ره‌نگی زمردی سورباوی سپی
واشه و بو میینه‌ی دمه‌گوترئ:

(الصُّهْبَاءُ) و (ك: صُهْبٌ).
الصُّهْبَاءُ: شهراب.

صَهْلَ الْفَرَسِ صَهِيلاً وَصُهَاً: نەسبەكە
حیلاندى.

تصاهلت الخيل: نەسبەكان بۆيەكتريان
حیلكاند.

الصَّاهِلُ: نەسب ۵ (ك: صواهل).

صَهِيَّ صُهَاً: بريندار بوو، دوايى
برينەكەي تەر بوو (ئاوى كرد) ۵
دەشگوترى: (صَهِيَّ الْجَرْحُ وَصَهِيَّتْ
يده).

أَصْنَى الْفَرَسُ وَغَرَهُ: نەسبەكە جەموى
يان ناوقەدى موراغەي پىشتى ئازارى
بوو.

أَصْنَى الْمَرِيضَ: نەخۆشەكەي بەرپۇن
هەنوو خستىيە بەرخۆر.

صَاغَى الْفَرَسَ: چووه سەر قەپوچكى
زىن سواری پىشتى نەسبەكە بوو.

الصَّهْوَةُ: شوپنى زىن لەسەر پىشتى
نەسب ۵ ھەروا ناوہ بۆ تۆپەلاک و
لاى ژورووى ھەموو شتیک ۵ بورج و
بالەخانە کە لەسەر تەپوگە دروست
بکرىن ۵ شوپنى پەناو پاسار کە
حوشترى تەرمبوو تىيىدا
دەخەوینەوہ ۵ سەرچاومى ئاو
لەکیودا ۵ (ك: صِها و صُها).

الصَّهْيُونِيَّة: جەم و جۆل و تیکۆشانیکە
بۆ دروستبوونی کۆمەلگاو
قەوارمەکی سیاسى سەرەخۆ بۆ

بەيەكەوہ كرد ۵ پىوون بەزاواو
خەزورى يەكترى.

الْإِنْصِهَارُ: گۆرانی مادەي رەق و پتەو بۆ
حالەتى شلەمەنى.

الصُّهَارَةُ: تواوہ ۵ پىوو بەز ۵ مۆخ.

الصُّهْرُ: گۆراندنى مادە لەحالەتى رەقى
پتەوييەوہ بۆ حالەتى شلەمەنى.

الصِّهْرُ: خەزور، خزمایەتى بەھوى ژن
خواستەنەوہ ۵ قورشان دەفەرموى:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا
فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا﴾.

الصُّهْرُ: گۆشت برژىن ۵ بەزو پىو
تويئەرموہ ۵ (ك: صُهْر).

الصُّهْرُ: تواوہ ۵ ھەرشتیک لەحالەتى
رەقىيەوہ گۆرابى بۆ شلەمەنى.

الْمُصْهَرُ: شوپنى توانەوہ ۵ (ك: مِصاهر).
صَهْرَجٌ صِهْرِيًّا: ھەوزى ئاوى دروست
كرد ۵ ھەمباراوى بنیات نا.

صَهْرَجَ الْحَوْضَ: ھەوزەكەي بەقىرو زەفت
كونېر كرد، قىرو زەفتى لەھەوزەكە
ھەلسو.

الصِّهْرِيحُ: ھەوزىكى گەورەى ئاوہ،
ھەمباراو، تەنكى ئاو.

صَه: بى دىنگ بە، قسە مەكە.

صَهَصَةً بِالْقَوْمِ: لەخەلكە تۆرمبوو
بۆئەوہي بىدەنگيان بكا ۵ بىدەنگ
بن.

- نه ته موی جوله که له فله ستین دا ۵
 نهم ناوه له موهه دانراوه که له نزیک
 شاری نور شه لیم کیوێک ههیه پیی
 دهگوتری: (صیهون) و پال نهو
 دراوه.
- صَابَ الْمَطَرُ صَوْبًا وَصَيْبُورَةً: بارانه که
 هه لږ څا.
- صَابَ السَّحَابُ بِالْمَطَرِ: همورمه که له کاتی
 پټیوست دا بارانی پټیوستی باراند.
- صَابَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: بارانه که زهوییه که
 ناوداو تیروای کرد ۵ له کاتی پټیوست
 دا بارانه که باری.
- صَابَ السَّهْمُ: تیرمه که نیشانه که ی پیکاو
 ههنگاوتی.
- صَابَ بِهِ: کهوته شوینی خوی، شوینی
 خوی گرت.
- أَصَابَ الشَّيْءُ: گه پشته شته که.
- أَصَابَ الْقَطْبُ فَلَانًا: به لاکه سواری شانی
 فلان بوو.
- أَصَابَ بَعِينَهُ: چه سوودی پی برد، چاوی
 چه سوودی برپه مال و سامانی و
 به خیلی پی برد.
- أَصَابَ السَّهْمُ الرَّمِيَّةَ: تیرمه که
 له نیشانه که دا، نیشانه که ی پیکا ۵
 دهشگوتری: (أصاب الرامي):
 تیرهاوێزمه که تهنه گه چیه که
 نیشانه که ی ههنگاوت.
- أَصَابَ مِنَ الْمَالِ: له مال و سامانه که ی
 برد.
- صَوَّبَ السَّهْمُ: تیرمه که ئاراسته کردو
 لیی دا، ههنگاوتی.
- صَوَّبَ الْقَرْسَ: نه سپه که ی هه لینگ دا
 بهرمو نامانجی تایبته ی
 له پیشبرکی که دا.
- صَوَّبَ فَعْلَهُ أَوْ قَوْلَهُ: کردارمه که یان
 گوفتارمه که ی به پراست داناو
 په سهندی کرد.
- صَوَّبَ الْخَطَأَ: هه لکه ی راست کردموه.
- صَوَّبَ فَلَانًا: به فلان که سی گوت باشت
 کرد، دهست خوش.
- صَوَّبَ الشَّيْءَ: شته که ی شوێر کردموه،
 خواری کردموه.
- صَوَّبَ الطَّعَامَ أَوْ الْحَبَّ: خوراکه یان
 دانه ویله که ی کرده کۆمه ل.
- إِنْصَابُ الْمَاءِ: ناوکه هه لږ څا.
- تَصَوَّبَ: بۆ موطاوعه ی (صَوَّبَ)
 هاتوو ۵ ههروا به مانا سهرمو ژیر
 بوونه مویه.
- اِسْتَصَابَ رَأْيَهُ أَوْ قَوْلَهُ أَوْ فَعْلَهُ: راوو
 بۆ چونه که ی به پراست دانا په سهندی
 کرد پشتگیری قسه و کرده مکه ی
 کرد.
- اِسْتَصَوَّبَهُ: به مانا (استصا) دی.
- الصَّابُ: درمختیکه تال، گوشراویکی

سپی همیه وهکوو شیر وایه زور تالّه،
بهرجاو بکهوئ یهکسمر لهناوی
دهبا.

الصَّوَابُ: بهریهست ه حق و راستی.

الصَّوْبُ: لای شت ه دهگوترئ: (إتجه
صَوْبُهُ) روی کرده لای نهو ه
مه بهست و نامانج ه دهگوترئ: (فلان
مستقیم الصَّوْبُ): فلانکس
لهمه بهست و نامانجی خوئی لاناو
بهرو ه هدهف ههنگاو دهنئ ه ههروا
نسا بؤ بارانیك كه به نه اندازهی
پیویست ببارئ و زیان نهگهیهنئ.

الصَّوْبَةُ: خوارده مهنی کویبوه یان
دانه ویللهی خپرکراوه ه ههروا ناوه بؤ
زوریکئی له شوشه دروستکراوو پلهی
گهرمی تییدا رهچاوبکرئ و برئ
جوژی رومکی تییدا پهرومرده
دهکرئ.

الصَّوَابَةُ (صَوَابَةُ القوم): ههلبزاردهی
گهل و هۆز.

الصَّوِيبُ: ههنگیو، نامانج پیک، را
دروست.

الصَّيْبُ: ههوری باراناوی که
به نه اندازهی پیویست باران ببارینئ
ه خودی باران.

الصَّيْبُ: بهمانا (الصَّيْبُ دئ).

الصَّابُ: ههنگاوتن و پیکان ه به لای

گهورهو سامناک ه ههنگیوراو؛
که سیك زیانیکی پی بکهوئ.

الصَّيْبَةُ: به لای کارهسات، که توشی
نادهمیزاد دهبی.

الصَّوْبُجُ: تیرۆك ه نهوشتهی ههویری
پی یان پان دهگریتهوه ه (ك:
صَوَابُج).

الصَّوْبُجُ: بهمانا (الصَّوْبُجُ دئ).

صَوَاتٌ صَوْتًا وَمَوَاتًا: دهنکی لی هات،
قیزانندی، قیزانندی.

أَصَاتٌ: بهمانا (صَوَاتٌ دئ).

أَصَاتٌ بفلان: ناوی فلانکس زپاند.

أَصَاتٌ فلاتًا: وای له فلانکس کرد هاوار
بکا دهنکی لی بی.

صَوْتُ: بؤ زیده روئی لهمانای (صَوَاتٌ)
دا دئ.

صَوْتُ به: بانگی کرد.

صَوْتُ له: لههلبزاردن دا دهنکی بؤدا.

صَوْتُ الطَّنْتِ: وای له تهشتهکه کرد
دهنکی لی بی.

إِنْصَاتٌ: وهلامی دایهوه ه دهگوترئ:

(إِنْصَاتٌ فِلَانٌ لِلْأَمْرِ): فلانکس گوئ

پادیری فهرمانهکه بوو ه دواي

خوارو خیجی راست بؤوه ه

دهگوترئ: (إِنْصَاتٌ الْمَوْج).

إِنْصَاتٌ به الزمان: رۆژگار ناوبانگی

دایه.

الصَّاتُ: ناوبانگی باش که بهناو خه‌ئک
دا بلاو بیته‌وه ۵ دمنگ تیزو گه‌وره
دمنگ زږ.

الصُّوت: دمنگ ۵ دمنگان به‌نووسین
پان به‌ئامازمو دهست هه‌لږین پان
به‌قسه بو په‌سند کردنی شتیک.

الصَّيْتُ: ناوبانگی باش ۵ ده‌گوترئ:
(ذهب صيته بين الناس): ناوبانگی
باشی به‌ناو خه‌ئک دا بلاو بووه.

الصَّيْتَةُ: به‌مانا (الصَّيْتُ) دئ.
الصَّيْتُ: دمنگ گږو دمنگ تیز ۵ دمنگی
گه‌وره.

صَاخَةُ صَوْحًا: قه‌لاشتی.
صَوْحُ الثُّبْتُ ونحوه: روکه وشک بوو
شه‌قار شه‌قار بوو.

صَوْحُ النُّخْلُ: خورماکه باشو خراپی
لَيْكُ حَبَابُونَه‌وه.

صَوْحُ الرِّيحِ الشَّيْئُ: رمشه‌بایه‌که
شته‌که‌ی وشک کردموه هه‌تا شه‌قار
شه‌قار بوو وردو هارپوو ۵ هه‌روا
ده‌گوترئ: (صَوْحُ الْحَرِّ الشَّيْئُ).

إِنْصَاحٌ: شه‌ق بوو ۵ قه‌لشا ۵ دوو له‌ت
بوو.

إِنْصَاحُ الثُّبْتُ ونحوه: به‌مانا (صَوْحُ) دئ ۵
هه‌روا به‌مانا ئه‌وه دئ گوله‌که‌ی
ده‌رکه‌وت.

إِنْصَاحُ الْفَجْرِ أَوِ الْبَقُ أَوِ الْقَمَرُ: به‌پانی

پان بروسکه پان مانگ روناکی دا.
تَصَوُّحُ النَّبْتِ: به‌مانا (صَوْحُ) دئ ۵
ده‌گوترئ: (تَصَوُّحُ الْأَرْضِ):
زموییه‌که وشک بوومو شه‌قار شه‌قار
بوو.

تَصَوُّحُ الشَّعْرِ: قزی پږو بلاو بوو.
الصَّاحَةُ: زموی سوته‌مه‌رپوو هیج لی
نه‌روا ۵ (ك: صاح و صوح).
الصَّوْاحُ: سه‌ره ته‌رزی دارخورماو پږو
پالی که وشک ده‌بئو بلاو ده‌بیته‌وه
۵ که‌ج.

الصُّوْحَانُ: وشکو برینگ.
الصُّوْحَةُ: ئه‌و تیسکه خورپپانه‌ی به‌ر
ده‌بنه‌ووو بلاو ده‌بنه‌وه.

أَصَاحُ لَهُ وَالِيهِ: گوئی بۆگرت.
أَصَاحُ عَنِ الْأَمْرِ: له‌کارمکه ژپوان بووه،
که‌پایه‌وه.

أَصَاحُ عَلَى حَقِّ فُلَانٍ: له‌مافی فلان
بی‌ده‌نگ بوو ۵ چاوی لی پۆشی.

الصَّاحَةُ: به‌لاو کاره‌سات ۵ له‌بواری
پزی‌شکی دا هه‌وه‌وکردن و
ئه‌ستوربوونی ئی‌سقانه به‌هوی
لیکدان و نازار پی‌که‌یشتنه‌وه.

الصُّودِيوم: کانزایه‌کی فلزی ورشه‌داری
سپی زیوییه، زۆر به‌پیزو چاپوکه‌و
زوو له‌هه‌وادا بلاو ده‌بیته‌وه.

صَارَ صَرًّا: دمنگی هات.

صار الشئىء اليه: شتهكەى بۆلای خوۋى
كيش كردو نزيكى كردموه ۵ زوربهى
رافهكهرانى قورئان وشەى (صارى ناو
نايهتى ﴿فَصْرُھُنْ اِلَيْكَ﴾ يان بەم
مانايە تەفسیر كردووہ.

صَوْرَ صَوْرًا: خوار بۆوہ، مەبلى ئەوى گرد
۵ (فہو اصور وہي صَوْرَاءُ) ۵ (ك:
صُور).

أَصَارَہ اليه: مەبلى پى کرد، بۆلای ئەوى
خوار كردموہ.

صَوْرُهُ: وێنەى كيشا ۵ قورئان
دەفەر موى: ﴿هُوَ الَّذِي يَصَوِّرُكُمْ فِي
الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾.

صَوْرَ الشئىء أو الشَّخْصِ: بەقەلەم
وێنەى شتەكەى يان فلانكەسى
لەسەر كاغەز يان لەسەر شتى تر
كيشا يان بەنامىرى وێنەگرتن
وێنەى گرتووہ.

صَوْرَ الْأَمْرِ: وەصفىكى كرد، كە ھەموو
پێكھاتەكانى رون بكاتەوہ.

تَصَوَّرَ: وێنەو شكلى بۆ پەيدا بوو.

تَصَوَّرَ: لەزانستى دەروونزانى دا
نامادەكردنى وێنەى شتىكى ھەست
پێكراوہ لەعەقل دا بەبێ ئەوى
كارپگەرى تیدا بكا ۵ لەلای زانایانى
مەنتىق نامادەكردنى تاكە يان
ماھىيەتى شتە لەزمەن دا بەبێ

ئەوى ھوكمى نەبوون يان بوونى
بەسەر دا بدرى.

التَّصَوُّرِیة: لەقەلسەفەدا بریتیيە لەو
رێبازو بیرو بۆچونەى كەدەلئ:
كولیيات ھەر لەزمەن دا ھەيە
لەدەرمەوى زمەن دا وجودیان نییە.

التَّصَوُّير: وێنەگرتن، وێنە كيشان ۵
وێنەكیشانى شت يان شەخص
لەسەر دیوار يان لەسەر شتى تر
بەقەلەم يان بەشتى تر.

التَّصَوُّيرُ الشَّمْسِي: وێنەگرتنى شت
بەكامپىرای شەمسى.

الصَّارَةُ مِنَ الْجَبَلِ وَصَوْرُهُ: تۆقەسەر
تۆپەلاك.

الصُّوَرُ: جەلەبە رەشە ولاخ (كاگەل) ۵
(ك: أصورة وصيران).

الصُّورُ: لامل ۵ لیواری روبار ۵ (ك:
صیران).

الصُّورُ: كەرەنا ۵ شتىكە وەكوو شاخەگا
واپە فوى پێدا دەكړئ و دەنگى لى
دئ.

الصُّورَةُ: وێنە، سەرو شكڵ و روخسار ۵
جوړى شت ۵ دموگوترى: (هذا الأمر
على ثلاث صور): ئەو شتە سێ
جوړى ھەيە ۵ ماھىيەت و وێنەى
شت لەزمەن دا ۵ سێبەرى شت لە
زمەن دا يان لەعەقل دا.

صورة الحكم التنفيذية: وینهی فهرمی
برپرسار که به پیئی نهو نوسخه
برپارمکه جی به جی ده گری،
که به موری دادگا مؤرکرایو واژو
کرایو شیوازی جی به جی کردنی
تیدا رون کرایبتهوه.

الصیر: جوان روخسار.

المصور: وینه گر؛ که سیك پيشه ی
وینه گرتن بی.

المصور: مینه ی (المصور) کامیرای
وینه گرتن.

صاعت النخل صرعا: همنگه کان
هه لایزان و پهرتو بلاو بوونهوه
هه ندیکیان شوین هه ندیکیان
کهوتن.

صرع الأشياء: بهمانا (صاعها) دی.

صرع الموضع: شوینه که ی تهخت کردو
ناماده ی کرد بو پیدا رویشتن.

إنصاع: بو موطاومعه ی (صاعه) دی ه
گه پابهوه، یان به خیرایی رویشتن.

تصرع القرم: خه لکه که بلاومیان لی
کردو پهرته وازه بوون.

الصاع: ربه و قسناغی دانه ویله پیوان ه
دانیشتوانی حیجاز نامیری
(صاع) یان به چوار مود مه زنده
کردوه ه دانیشتوانی عیسراق
به ههشت (ریطل) مه زنده یان کردوه

ه هه روا ناوه بو جامیلکه ی
ناو خواردنه وه ه گوجان و عه صا ه
عه صای پاشا ه (ك: اصوع و صرعان
وصیعان).

الصاعة: زموی تهخت کراو، ناماده کراو
بو پیدارویشتن ه شوینیک
ناماده کیری بوشیکردنه وه ی لۆکه
تیدا.

الصراع: بهمانا (الصاع) دی واته: ربه
قسناغی دانه ویله پیوان ه یان
جامیلکه ی ناو تیدا خواردنه وه ه
قورشان دمه رموی: ﴿نَفَقْتُ صُرَاعَ
الْمَلِكِ﴾ ه (ك: صیعان).

صاعة صوغا وصياغة: به شیوه یه کی
جوان و ریك و پیک دروستی کرد.

صاغ المعلن: کانزایه کی کرده قالدو شتی
وا.

صاغ الكلمة: وشه که ی له سمر شیوه ی
قیاس و یاسا دروست کرد.

صاغ الكلام: رسته که ی ناماده کردو ریکی
خست.

إنصاع الشيء: بو موطاومعه ی
(صاعه) دی.

الصانغ: نالتونجی؛ که سیك پيشه ی
نهوه بی نالتون و زیوو شتی وا بکاته
خشل ه (ك: صاعه و صواغ و صياغ) ه
دمگوتری: (فلان من صاعه الكلام)

فلانكەس قەسەزان و دارپۆزەری
رستەپە ە لەوگەسانەپە باش
قەسەكەریك دەخەن ە بۆ كوێ مێینە
دەگوتری (صَوَاغ).

الصَوَاغ: بۆ زێدەرەوی لەمانای
(الصاغ) دئی ە بەزۆری بۆ ئەوگەسە
بەكاردئی كە قەسەكانی برازینتەووە
رێکیان بخاو هەلیان بەستی ە
دەگوتری: (هذه كلمة صاغها
صَوَاغ).

الصِيَاغَةُ: ئالتونچیمتی ە پیشە
بەخشل کردنی زێرو زیو ە
دەگوتری: (كلام حسن الصياغة):
رستە و تارێكە زۆر بەپێزمو جوان
دارپۆزراوە.

الصِيغَةُ: خشل ە كانزای دارپۆزراو
بەخشل كراو ە ئەصل و بنەما ە
دەگوتری: (هو من صيغة كريمة): ئەو
وەجاخزادەپەمو لەئەصل و
بنەمایەکی پەسەنە.

صيغة الامر: ئەو شیوەپەیی وشەكە
لەسەر بنیات نراوە.

صيغة الكلمة: شیوەی وشەكە
رێزکردنی پێتەکانی و بزوپنەکانی ە
(ك: صيغ) ە گوتراوە (اختلفت صيغ
الكلام): واتە لیکدان و شیوازی
رستەکان جوداوازیان هەپە.

الصيغة التنفيذية: رستەپەکی تاپەپتە
کارمەندی تاپەپتە لەسەر روپەری
بەرپارمە دەینوسی بۆئەوێ بەزۆرە
ملی بەرپارمە جی بەجی بکری.

الصيَاغ: بەمانا (الصَوَاغ) دئی.
الصيغ: قەسە رازینەرەو ە قەسە زان ە
(صيفهتی موشەبەهە) ە یان بەمانا
قەسە هەلبەست و درۆزن دئی.
الصيغَةُ: مێینە (الصيغ) ە بەهیزو
توانا.

الصَاغ: دارپشتن ە خشی دارپۆزراو
لەزێرو زیو یان لەشتی تر.
الصُوغ: خشی دروستکراو.

صاف الكبش صَوْفًا: خوری لەسەر پشتی
مەرو بەرانەكە دەرکەوتەو، توکیان
هاتەو ە یان خوری سەر پشتیان زۆر
بوو، (فهو أصوف وهي صَوْفَاء).
صَوْفَ النبات: لەسەر روەكەكە شتێك
پەیدا بوو وەكوو گەندەموو وابوو،
وەكوو خوری دەچوو.

صَوْفٌ فلاناً: فلانكەس بوو بەصووفی.
تَصَوَّفَ فلان: فلانكەس بوو بەصووفی.
التَّصَوُّفُ: رێبازیکی ئەخلاقییە
بنەماکەیی دونیانەویستی و خو
ئارایش دانە بەرمو شتی بەرز بۆ
پاککردنەوێ دەرۆن و بەرز
کردنەوێ گیان.

علم التصوف: كۆمەللىك ياساۋ رېئسان
كە صۇفىيەكان بابەندى دىمىن و جى
بەجىيان دەكەن لەناۋ كۆرۈ
كۆبۈنەۋەۋە گۆشەگىرىيەكانيان دا.

الصوف: خورى كەپىستى مەرو بەران
دادەپۇش.

صوف البحر: شتىكە لەسەر شىۋەى خورى
مەر، سەرناۋ دەكەۋى ە (ك: أصواف).
الصوفان: روھىكە پىرۋ پاللىك دەرەدەدا
دەشۈبەيتە خورى.

الصوفاني: شتىك نىسبەت بىرى بۇلاى
(صوف - خورى) بەشىۋەى ناقياس و
قاعىدە.

الصوفة: پارچە خورى، تىسكە خورى.
الصوفي: كەسىك صۇفى بىۋ پاينەندى
رېبازى صوفىنزمى بىۋ ە شارمزا
لەزائىارى صوفىيەتى دا ە ناۋەكەش
لەۋەۋە ھاتوۋە گۈايە بەھۋى دونيا
نەۋىستىيانەۋە پۇشاكى خورى
دەپۇش.

الصيفية: بەمانا (التصوف) دى.

الصواف: خورى فروش.

الصيف: ھەر قوماشىك زۆرى
پىكھاتەكەى خورى بى.

صائف به المسك: مىسكەكەى پىۋە نوسا.

صايف الطيب: بۇ نەخۇشەكە بلاۋ بۆۋە.

تصريف المسك ونحوه: خۆى بەمىسك

بۇنخۇش كرد.

صائف عليه صولاً وصولاً: ھەلەمتى بۇيرد
ە پەلامارى دا بۇنەۋەى تىكى بشكىنى.

صائف الجمل: حوشترەكە گەستى.

صائفه مصالفة وصيالاً: بەسەرى دا زال
بوو، بەرانبەرى كرد لەھەلەمت
بىردن دا.

صائف اليبس ونحوه: دەرۋپشتى
خەرمەنەكەى مالى.

صائف الحنطة ونحوها: گەنمەكەى بەناۋ
پاك كىردەۋە ھىچى پىۋە نەھىشت.
تصاؤلاً: كى بركىيان كرد لەھەلەمت
بىردن دا.

الصوئل: ھەلەمت بەرى بەزەبرو زەنگ
ە جەرىمەزە لەھەلەمت بىردن دا.

الصولة: پەلاماردان، پىركىش كردن.

الصولة: ئەۋ گەنمەى پاك كىراپىۋ
شۇرابىتەۋە بەناۋ.

الصوئل: شەنەى خەرمان سورگردن ە
خەرمان دۋاى گىرەمگردنى بەشەنە
بەھۋى باى شەمالەۋە گەنمەۋە كاكەى
لىك جىادەمكىتەۋە ە مەۋلەۋى دەلى:

خەرمانى خەمان ھا ەبەر باۋە
شەنكەر يەكىكەۋ ەۋۋشەن ەۋۋۋە

ئەۋ بىزىنگەۋ نامىزەى مرۋرو زىزانەى
پى لەگەنمەكە جىادەمكىتەۋە ە (ك:
مصاؤل).

ههتا خۆرئاوا بوون ۵ قسه نه كردن،
قورئان ده فهرموي: ﴿وَإِنِّي لَأَنذَرْتُ
لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا﴾.

الصَّوْمُ: كهسيك زۆر بهرۆزو بێ.
الصِّيَامُ: به مانا (الصَّوْم) دئ ۵ همروا
كۆي وشه (صائم) به شه.
المَصَامُ: (مَصَام الفرس): شويني
راوهستانی نه سپ.

مَصَام النجم: شويني نه ستيره، پێرهوي
نه ستيره ۵ دهگوترئ: (جِشَّةُ
والشمس في مَصَامِهَا): هاتم بۆلای
لهكاتيك دا خۆر له ناوه پرستی
ناسمان دا بوو ۵ (الصَّوْمُع
والصَّوْمُعَة): بپوانه مادهی (صَمَع).
صَان الفرس صَوْنًا: نه سپهكه راوهستاو
نوکی سمی لهزموی چهقاند بوو ۵
حهزی لهپویشتن نه بوو له بهر نه موی
سمی ئالی پێوه نه مابوو ۵ سوابوو ۵ یان
سمی دههيشا.

صَان الشَّيْءِ صَوْنًا وَصِيَانَةً: شتهكه ی
له شوینیکی باشو نه مین دا پاراست ۵
دهگوترئ: (صَان عِرْضَهُ): ناموس و
حه پای خۆی پاراست و نه بهیشت
له كه دار بێ.
إِصْطَالَهُ: بۆزله موی له مانای
(صان) دئ.

تَصَاوَنَ: خۆپارێزی كرد.

المِصْوَلَةُ: كهسيك كه ده مورو بهری
خه مرانی بێ ده مالدري ۵ (ك:
مِصَاوَل).

الصَّوْلُجُ والصَّوْلُجَةُ، الصَّوْلُجَان
والصَّوْلُجَانَةُ: بپوانه مادهی (صَلَج).

صَامَ صَوْمًا وَصِيَامًا: بهرۆزو بوو، نیهتی
هیناو خۆی له خواردن و خواردنهوه
گرتهوه له سه مهتای رۆژهوه تا خۆرئاوا
بوون.

صَامَ الفرس: نه سپهكه راست بۆوهو ئالیکی
نه خوارد.

صَامَ الماء والرَّيْحُ: ئاوهكه یان بایهكه
بۆگن بوو.

صَامَتِ الشمسُ: خۆر كه بهشته ناو قه دی
ناسمان.

صَامَ النُّعَامُ: نوعامهكه چي قنه ی خۆی
فری دا.

صَوْمُهُ: وای لی کرد بهرۆزو بێ.

إِصْطَامٌ: بۆ زله موی له مانای
(صام) دئ.

الصَّائِمُ: رۆژهوان ۵ كهسيك بهرۆزوو
بێ ۵ (ك: صَوْمٌ وَصِيَمٌ وَصَرَامٌ
وَصِيَام).

الصَّوَامُ مِنَ الْأَرْضِ: زموی بیرون و بێ ناو.
الصَّوْمُ: خۆگرتهوه له کردار و گوشتار ۵
له شهرع دا خۆگرتهوه له ههرشتیک
رۆژوی بێ بشکی، له بهره به یانهوه

تَصَاوَنَ مِنَ الْمَعَايِبِ: خَوَى لَهُ عَهَبُ وَ عَارَ
پاراست.

تَصَوَّنَ: بَهْمَانَا (تَصَاوَنَ) دئ.

الصَّوَّانُ: هَمْشْتِيكَ كَتِيْبِي تِيْدَا
بپاريزري، يان پۇشاكي تِيْدَا
هه لىگري ۵ (ك: أَصُونَةُ).

الصَّوَّانُ: بَهْرَدَمَسْتِي، جَوْرَه بَهْرَدِيكَه
زَوْر رَهَقَه كَه بَهْمَسْتِي وَ نَاسَن لِيِي
دَمَدَرِي پَزِيشكي نَگَرِي لِي دَمَبَنَهَوَه.
الصَّوَّانَةُ: نَاوَه بُو پارچَه يَهَك
لَه بَهْرَدَمَسْتِي.

الصَّيْنَةُ: بَهْمَانَا (الصَّوْنُ) دئ ۵
دَمگوتري: (هَذَا ثَوْبٌ صَيْنَةٌ) نَهَوَه
پۇشاكي هَه رَاج نِيَه بَه لَكُوو
پۇشاكيكَه لَه نَاو صِنْدُوق دَا
هه لىگري.

صَوِيَّ صَوِيَّ: وَشَك بُوو كَزُو لَاوَاز بُوو ۵
دَمگوتري: (صَوِيَّ الصَّرْعُ): گَوَانَه كَه
شِيَرِي تِيْدَانَه مَا وَشَكِي كَرَد.

أَصَوِي الْقَوْمُ: خَه لَكَه كَه دَابَه زِيَنَه سَهْر
تَه پُولَكَه ي بَهْرَدَلَان وَ پَتَهو لَهوئ
جِيِي خُوِيَان خُوَش كَرَد.

أَصَوِي فَلَان: فَلَانَكَه س نَاژَه لَه كَانِي كَزُو
لَاوَاز بُوو.

صَوِي الصُّوِي فِي الطَّرِيقِ: لَه سَهْر رِيگَاو
بُو شَارَه زَايِي نَه شَارَه زَايَان بَهْرَدِي
خَه سَتَنَه سَهْر يَهَك تَا بَزَانْدَرِي رِيگَاكَه

جَوْن دَمَرُوا.

صَوِي النَّاقَةُ: حَوَشْتَرَه كَه ي نَه دَوُشِي

بُوْنَهوَمِي شِيَر وَشَك بَكَاو قَه لَهو بِي.

صَوِي الدَّابَّةُ: وَلاَخَه كَه ي بَهْرَه لَآكَرَد
بُوْنَهوَمِي قَه لَهو بِي وَ نِيْشَات پَهِيْدَا
بَكَا.

الصُّوَةُ: تَه پُولَكَه ي رَهَق وَ پَتَهو ۵ كُوْمَه لَه
بَهْرَدِي سَهْر يَهَك نَرَاو بُو نِيْشَانَه ي
كُوِيَرَه رِيگَا ۵ (ك: صَوِي وَأَصْوَاء) ۵
لَه حَه دِيْسِي پِيْغَه مَبَهْر دَا هَاتُووَه
فَهْرَمُووِيَه تِي: (إِنَّ لِلدِّينِ صَوْءً وَمَنَاراً
كَمَنَارِ الطَّرِيقِ).

صَيًّا النُّخْلُ: خَوْرَمَاكَه رَهْنَكِي خَوْرَمَا
نَه گَه يِيوِيَه كَانِي دَمَرَكَه وَت.
صَيًّا رَاسَه: سَهْرِي خَوِي شَت وَ چَاك
پَاكِي نَه كَرَدَهوَه.

الصَّاءُ: نَهو نَاوَمِيَه لَه نَاو پَزْدَان دَا يَه ۵
نَهو خُوِيْن وَ خَوْرَه يَه دَوَاي مَنْدَالْ
بُووَن دِيْتَه دَمَر.

الصَّيَّاءُ: بَهْمَانَا (الصَّاءُ) دئ.

الصَّيْرُبُ: هَهْنَكِيو ۵ دَمَسْت رَاسْت ۵ يَان
زَوْر هَهْنَكِيو.

الصَّيَّابَةُ: بَهْمَانَا (الصَّوَابَةُ) دئ ۵
دَمَشگوتري: (هَر صَيَّابَةٌ قَوْمَةٌ): نَهو

پِيَاوَه رِيْش سِيْو پِيَاو مَاقُوْلِي
قَهوَمَه كَه يَه تِي.

صَاحٌ صَنِعاً وَصِيحاً: هَاوَارِي كَرَد،

بەھەموو ھیزی قیراندى ۋە قىزاندى،
نەيراندى....

صَاحَ به: بانگى کرد.

صَاحَ عليه: بەسەريا ھەلشاخى، لىي تورە
بوو.

صَاحَتِ الشَّجَرَةُ: درەختەكە درېژ بوو.

صَاحَ العنقود: ھېشووۈمكە يان گولەكە
دەركەوتو درېژ بوو، لەتويكلى خۆي
ھاتەدەر ۋە (فەر صائح).

صَيَحَ به: ترسا.

صَيَحَ بهم: فەوتان تىدا چون، خېپ بوون
دەنگوت بومەلەرزەو گرمەو ئالەي
فەوتىنەر لىي داون.

صَايَحَ القومُ: خەلگەكە ھەندىكيان
بانگى ھەندىكيانيان کرد.

صَاحَ فلاناً: بانگى فلانكەسى کرد.

صَيَحَ: بۆ موبالغە لە مانای (صاح) دا
دئ.

صَيَحَ الشَّيْءُ: شتەكەي قەلاشتو دەنگى
لێوھەات.

إِنْصَاحَ: قەلشاو دەنگى لى ھات.

إِنْصَاحَتِ الْأَرْضُ: زەمبىيەكە ھەندىكى
بەرورەك داپۆشراو ھەندىكى
بەرورەنى ماپەوھە ھىچى لى نەپرا.

الصَّائِعَةُ: گریان و ھاواری کۆستەكەوتوو
مردو لى مردو ۋە ترسان و خورپە
پىكەوتن ۋە (ك: صَوَائِح).

الصَّيْحَةُ: ھاوارو دەنگى تۆقینەر ۋە
فوكردن بە كەپرنای دونیا

وېرانىبوننا ۋە قورئان دەفەرموى:

﴿يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ

يَوْمَ الْخُرُوجِ﴾ ۋە ھەلمەتى لەناكاو

خاڤلگىرو زەندەمقېر كە خەلگەكە

بەتاسىيىن ۋە سزاو ەزەبى فەوتىنەر ۋە

قورئان دەفەرموى: ﴿وَأَخَذَ الَّذِينَ

ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ﴾.

الصَّيْحُ: بۆ موبالغەو زەندەمقېرى

لەمانای (الصائح) دا ئ.

صَادَ الطَّيْرُ وَالْوَحْشُ صَيْدًا: بالئەدەكە يان

نازەلە كىيويپەكەي بەداوو تەلە گرت

ۋە ھەروا بەمانا كىيش كردن و وەگىرى

كردنىش دئ ۋە دەگوترى: (صَادَ

النَّاسَ بِالْمَعْرُوفِ): بەچاكەو پىاوەتى

خەلگى بۆلای خۆي كىيش كرد

وگەرى خۆيى کرد.

صَادَ فلاناً طيْراً: بالئەدەكەي بۆ فلانكەس

گرت.

صَيْدَ صَيْدًا: مىلى خوارە يان مىلى خوار بوو

ناتوانى مىلى يادا.

أَصَادَ فلاناً و غمراً: فلانكەسى

ھەلخەلەتەند بەنىچىر بۆگرتن ۋە

داخى کرد بۆ ئەوھى ملە خەپرو

نەخۆشى مل خواربوونى نەمىنى.

إِسْطَاذَه: زۆر بە ناخۆشى راوى کرد ۋە

تابوی گیرا تهواو شه پرزه بوو.

تَصِيْدُهُ: فیل و بیلانی به کارهینا بو

نیچیر کردنى ۵ دهسگوترئ: (خرج

یتصيد) جووه دمرهوه به هیواى

نهووى نیچیر بگرئ.

إِصِيْدُ: ملی خوار بوو مله خره ی توش

بوو.

الأَصِيْدُ: ملخوار که نه توانئ به هوئ

نه خوئى ملیه وه ناوړ بداته وه ۵

لوتبهرزو فیزکهر ۵ هرکه سیټک

له پاشاو همرمانه واه دهسه لاتیکى

بی درابئ ۵ بو نافرمتیش دهگوترئ:

(صِيْدَاء) ۵ (ك: صيد).

الصَّاد: پیتیکه له پیتهکانی هیجا ۵

دمردهمل، مله خره، مل خوار بوون.

الصِّيْدُ: نهو نازدهلئى راو بکړئ ۵

گیانله بهرى دمريا ومکوو ماسى و

شتى وا ۵ قورټان دهمرموئ: ﴿أَحِلُّ

لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ﴾.

الصِّيْدُ: نهخوئشیه که توشی مل دهبئ

ناتوانئ مل بسورپئئ ۵ خو به زلزان و

لوتبهرز.

الصِّيودُ: راوچى کاراماو لیزان له بواری

راوکردن دا ۵ ههروا دهسگوترئ:

(کلب صیود وصقر صیود).

الصِّيَادُ: راوچى؛ نهوکه سهى پیشه ی

راوکردن بی.

الصِّيودُ: تیرى پټکاو، تیرټک باش

همدهمى پټکا بی.

المَصَادُ: شوینى راوکردن ۵ توفه سهى

کټو ۵ (ك: مَصَايد).

المُصْطَادُ: نیچیرموان، راوکهر ۵ راوکراو،

نیچیر.

المِصِيْدُ والمِصِيْدَةُ: تهلهو داوو نامیرى

راورکردن ۵ (ك: مَصَايد).

صَيْدَل: دمرمانسازى کرده پیشه ی

خوئ.

الصَيْدَلُ: بهرده زیو ۵ بهرده سیخرو.

الصَيْدَلَةُ: پیشه ی دمرمانسازى.

علم الصَيْدَلَةِ: زانیارییه که تییدا باسى

داوو دمرمان و تایبتمه ندى و شیوه ی

تټیکه ل کردن و گرتنه وهى

دمرمانهکانى تییدا دهکړئ ۵ (ك:

صيادلة)یه.

الصيْدلي: بهمانا (الصيْدلاني)دئ.

الصَيْدَلِيَّة: دمرمانخانه ۵ شوینى

دمرمانسازى و فروشتنى.

الصَيْدلاني: دمرمانساز نهوکه سهى

دمرمان دروست دهکاو دمیفرؤشئ ۵

زاناو کاراما له بواری دمرمانسازى دا.

الصَيْدان: بهردیکه دیزمو گلټنه ی لئ

دروست دهکړئ ۵ مس.

الصَيْدَانَةُ: دټوو درنج ۵ بهدېروشت ۵

زور بلئ.

الصَّيْدَنُ: بَهْمَانَا (الصَّيْدَلُ) دئ ۵
 دهمبايهكه له ژيړ زموى دا شوين
 بوخوى دروست دمكا ۵ چهند
 ريگايهكى چهواشهكارى و دمرياز
 بوونى دروست دمكا بونهوهى راوكمر
 نهنوانى نيچيرى بكا ۵ بالهخانهى
 توكمه و قايم ۵ پوشاگى خزو
 نهستور چندراو.

صَارَ الشَّيْءُ كَذَا صَيْرًا وَصَيْرَةً وَمَصِيرًا:
 لهحاليكهوه چووه سهر حاليكى تر.
 صار اليه: بوى گمرايهوه ۵ هاتهوه.

أَصَارُهُ كَذَا أَوْ إِلَى كَذَا: گۆرى، گۆراني
 بهسمردا هينا، كردى بهنو و شته.
 صَيْرُهُ كَذَا أَوْ إِلَى كَذَا: بهمانا
 (أصاره) دئ.

تَصَيَّرَ أَبَاهُ: ومكوو باوكى چو، لهشيومو
 روخساردا لهباوكى چوو.

الصَّائِرَةُ: لهومرى وشكهوه بوو كهدواى
 قوناغى سهوزبوونى زور مابيتتهوه.
 الصَّيَارَةُ: تهويلمو ناغملو گهورى
 نازهل و ولاخ.

الصَّيْرُ: كۆتايى كارو سهرمنجامى ۵
 لايهن و نهمللو نهولوى شت ۵
 دمگوترى: (هو على صير حاجة أخيه)
 نهو كابرايه زور گرنگى دمدا
 بهنيش و كارى براكهى و ديههوى
 بهباشى نهنجامى بدا ۵ ناويك خهلك

لهدمورى كۆبينهومو بيكهنه شوين
 ههوارى خويان ۵ درزى دمرگا و كوني
 دمرگا لاي نهلقه و شوينى كليل و
 كيلون ۵ لهحمديس دا هاتووه: (من
 نظر من صير باب فَقُتِنَتْ عينه، فهدى
 هدر) ۵ ههروا ناوه بو گهشيشى
 مهسيحيهكان.

الصَّيْرَةُ: بهمانا (الصَّيَارَةُ) دئ ۵ (ك:
 صير).

الصَّيُورُ: كۆتايى و سهرمنجامى شت ۵
 راي پهسهندو دروست.

لَلصَّيْرِ: سهرمنجام و دوا قوناغ ۵
 دمگوترى: (مصر المياه): كۆتايى
 رپرهوى ناو ۵ (مصر الخلق):
 گمرايهومو دوا قوناغى ئادهميزادو
 سهرمنجاميان ۵ قورئان دهفهرموى:
 ﴿وَالْيَهُ الْمَصِيرُ﴾.

صَاصَتِ النَّخْلَةُ صَيْصًا: دردهخته
 خورماگه خورماگاني بيزوك و
 خراب بوون، باش دمنكه خورماگاني
 ههلههپيچان بههوى خراب
 بهخيوكردنهوه يان بههوى دمردى
 تر.

أَصَاصَتِ النَّخْلَةُ: بهمانا (صَاصَت) دئ.
 صَيْصَتِ النَّخْلَةُ: بهمانا (صَاصَت) دئ.
 الصَّيْعُ: بهمانا خورمايهكه باش ههلى
 نهپيچابو و دمنكهگاني بيزوك و

هه لمزی.

صَافَ الْيَوْمُ صَيْفًا: رۆژمه زۆر گهرم بوو،

پلهی گهرمای بهرز بۆوه.

صَافَ بِالْمَكَانِ: هاوین لهوشوینه مایهوه.

صَافَ عَنْهُ: لای دا، وازی لێ هینا.

صَافَ السُّهُمُ عَنِ الْهَدَفِ: تیرمه

له نیشانه که لای دا نه پههنگاوت.

صَافَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ أَوْ النَّاسَ: زهویپه که یان

خه لکه که به هاوین بارانیان لێ باری.

أَصَافَ: کهوته هاوینهوه ۵ به پیری

مندالی بوو.

أَصَافَتِ النَّاقَةُ: حوشرمه که به هاوین

بیجوی بوو.

أَصَافَ الرَّجُلُ النِّسَاءَ: پیاوه که به گهنجی

نافرمه که یان مارنه کرد، که پیر بوو

نهمجار ماره ی کرد.

أَصَافَ الشَّيْءُ عَنْهُ: شته که یان خوار

کردهوه.

أَصَافَ اللَّهُ الشَّرَّ عَنْهُ: خودا شه پر مه که ی

لێ لادا.

صَايَفُهُ مَصَايِفُهُ وَصَيَافًا: مامه له ی

له گهل کرد هاوین بۆ هاوین.

صَيِّفَ بِالْمَكَانِ: به هاوین لهوشوینه

مایهوه.

صَيِّفَ الشَّيْءُ فَلَا سَ: شته که بهشی

ماوه ی هاوینی فلانکه سی کرد.

وشكهَلْ بَن ۵ دهق بهه مانا

(الشَّيْءُ) دئ.

الصَّيْءُ: لۆغه تیکه له (الشَّيْءُ).

الصَّيْءُ: نهو تهله خوارمه و موبوه ی

به سه هری سه مرته شیبیه و میه داوه

به نه که ی تی ده کری ۵ مه کوک و

شانهو چۆکی جۆلا که راپه ل و

پۆیه که ی پی ریک ده خا ۵ شاخه گا

۵ (ك: صَيَّاصُ).

الصَّيْءُ: به مانا (الصَّيْءُ) دئ ۵ چنگو

نینۆکی که له شیر که به قاجیه و نه ۵

شوانیک به باشی نازده لکه گانی

چاودیری بکاو به خێویان بکا ۵

قه لاد و دژو سه نگه ری قایم ۵ (ك:

صَيَّاصُ) ۵ قورشان ده فهرموی:

﴿وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ

الْكِتَابِ مِنْ صَيَّاصِهِمْ﴾.

صَاعَ الْغَنَمِ وَغَرَهَا صَيْعًا: مهرو بز نه گانی

بلاو کرد نهوه ۵ به مرته وازه ی کردن.

صَاعَ الْقَوْمِ: خه لکه که ی پیکه وه نانو

پیکه هه لێژاندن بۆ نهوه ی دژی یه ک

بنو نازاوه بکه ویت ته ناویانه وه و

به مرته وازه بن.

أَصَاعُهُ: به مانا (صَاعُهُ) دئ.

انصاع فلان: فلانکه سه خیرا گه راپه وه.

صَيَّعَ الطَّعَامَ: خوارد نه که ی له پیخۆر مه که

هه لکیشا تا به ته و او ی پیخۆر مه که ی

صَيْفُ الْمَطَرُ الْأَرْضَ أَوْ النَّاسَ: بارانەکه
به هاوین لهزموییهکه یسان
لهخه لکهکه بارئ.

اصْطافَ بِالْمَكَانِ: به هاوین لهوشوینە
مایهوه.

تَصَيَّفَ بِالْمَكَانِ: به هاوین لهوشوینە
مایهوه.

الصَّائِفُ: گهرم.

الصَّائِفَةُ: کاتی هاوین ە غهزاکردن
لهومرزی هاوین دا بۆیه غهزاکردنی
موسولمانهکان بۆ ولاتی روم بهو
ناوه ناوئراوه.

صَائِفَةُ الْقَوْمِ: بژیوی خه لکه له هاوین دا
ە (ک: صوائف).

الصَّافُ: گهرم ە دمگوترئ: (بوم صاف)
رۆژیکی گهرمه.

الصَّيْفُ: هاوین؛ پهکیکه له چوار
ومرزمهکانی سالف ە (ک: أصیاف
وصیوف).

الصَّيْفِيُّ: هاوین؛ شتی هاوینی جلی
هاوینی، میوهی هاوینی همرشتیک
له هاوین دا پهیدا ببی ە دمگوترئ:
(مطر صيفي ونبت صيفي): پووومکیک
له هاوین دا بروئ.

الصَّيْفُ: همرشتیک له هاوین دابی.

الصَّيْفَانُ مِنَ النَّاسِ: پیاویکه تا تهواو

كامل نمى زن نههينى ە ههروا
وشهى (المصيف) ناوه بۆ حوشتريک
هاوینان بپچوی ببی ە زموییهک
تهنها له هاوین دا شتی لى بروئ ە
(ک: مصایف).

المصطاف: هاوینه ههوار.

المصيف: شوینى مانهوهی هاوین،
هاوینه ههوار ە (ک: مصایف).

صاق به کذا صَيْقًا: پێوهی نووسا.

الصَّيْقُ: تهپو توژی چپو پری بهرزمهوه
بوو لهحهوادا ە عهرهق ە (ک: صیق
وصیقان).

صَاكٌ به کذا صَيْكًا: پێوهی نووسا.

صَاكُ الدَّمِّ وَغَرِه: خوینەکه وشک بۆوه،
رەق هه لها.

صَالَ عَلَيْهِ صَيْلًا وَصَيْلَانًا: برپوانه
مادهی (صَوْل).

صَيْلٌ له کذا: نهوهی بۆرپکهوت، بۆی
گونجا ە بۆی رەخسا.

الصَّيْنِيُّ: شتو مهكو كالای صینی.

الصَّيْنِيَّةُ: دموری قاپو بهلهمی چینی
که بهکاردههیم لدرین بۆنان
تیداخواردن ە (ک: صینیات).

الضَّادُّ: پیتی پانزدهمه له پیتهکانی

هیجا ۵ هه‌ندی عه‌رمب نه‌ومنده
به‌گوشراوی و کوکراوپی ده‌لین
و مگوو دال قه‌له‌وی لی دئ ۵ (پیتی

(ضاد) تایبته‌ندییه‌کی ته‌واوی
هه‌یه له‌زمانی عه‌رمبی دا ته‌نانه‌ت
هه‌ندی جار له‌جیاتی (لغة العرب)

دمگوترئ (لغة الضاد) که‌م که‌سیش
و مگوو عه‌رمب ده‌توانن نه‌و پیته
و مگوو خو‌ی دهر‌بهرن، هه‌ندی گه‌ل و

نه‌ته‌وه هه‌ر ناتوانن ته‌له‌فوظی پی
بکه‌ن، و مهن‌دی من بزانه‌م دوا عه‌رمب
که‌س به‌نه‌ندازه‌ی گورد لی‌زان نییه

بو و تنی نه‌و پیته‌و ته‌له‌فوظ
پیکردنی.

الضَّئِبُّ: گیانه‌به‌ریکی دهر‌پاییه‌و له‌ناو

ئاودا ده‌زی ۵ ده‌نکی مرواری.

الضُّوْبان من الجمال: خوشتری قه‌له‌وی
به‌هیز.

ضَّارَّةٌ ضَارَّةٌ: سته‌می لی کرد، دمگوترئ:

(ضَّارَّةٌ حَقَّةٌ): مافی ژیر پی دا، که‌می
کردموه، مافی خو‌ی نه‌دایه.

الضُّئْرَى (قِسْمَةٌ ضِئْرَى): دابه‌شکردنی
سته‌مکارانه‌و ناعه‌دالمت.

ضَّاحًا ضَّاحًا و ضَّاحًا: غال و بوغلی

کرد، هاواری کرد.

الضَّاحَاةُ: ده‌نگه ده‌نگو هاوار هاوار.

الضُّنْضِيُّ: نه‌صل و بنه‌ما، دمگوترئ:

(هو من ضُنْضِي كَرِيم) ۵ (ك:

ضَّاحِي).

ضَّعَّةٌ ضَّاطًا: له‌رویشتن دا شان و جه‌سته‌ی

هه‌له‌ه ته‌کینئ.

ضَّوْلُ الرَّجُلِ ضَّالَّةٌ وَضُورَةٌ: جه‌سته‌و

قه‌باره‌ی بچوک بوو، کزو لاواز بوو،

هیج و پوچ و بی نمود بوو، دمگوترئ:

(ضَّوْلُ رَأْيِهِ): راوو بو‌چونیکی هیج و

پوچی هه‌بوو ۵ (فَهُوَ ضَّيْلٌ) ۵ (ك:

ضُّوْلًا وَضُّوْلًا) ۵ (وهي ضَّيْلَةٌ) ۵

(ك: ضُّوْلًا)، دمگوترئ: (ما عليك في

ذلك ضُّوْلَةٌ): له‌ومدا تو هیج که‌م و

کور‌په‌کت نییه.

ضَّاعِلٌ شَخْصَةٌ: که‌سایه‌تی نه‌وی بچوک

کردموه.

تَضَاعَلٌ: به‌مانا (ضَّوْلٌ) دئ ۵ وَبِكَ

هاته‌ومو هه‌ندیکی که‌وته سه‌ر

هه‌ندیکی و پالیان لی‌ک دا ۵

که‌سایه‌تی خو‌ی شاردموو خو‌ی

بچوک کردموه.

الضُّوْلَان: مانددو بون و بارگرانی،

دمگوترئ: (هو عليه ضُّوْلَان): نه‌و

لهسمر فلان بارگرانی و نهرکه.

گرتو پاراستی.

أضْأَن فلان: فلانکەس مەری زۆر بوو.

الضَّائِبُ: خۆل، خۆله پەته.

الضَّائِن: مەر ە کەم شیر ە جەستە
جوان و رَئِک و پَئِک ە (ک: ضان

الضَّائِبَةُ: کۆلی قورس، باری گران، کە

کۆلیمەرکە نەتوانی لەزەوی بەرزی

بکاتەو، دەرگوتری: (غِرارة ضابنة):

وضین و هن ضوائن).

کۆلێکی قورس و گرانه کۆلیمەرکە

الضَّائِن: مەر، مەرە سپی، مەرپی

خوڕیدار، دەرگوتری: (لحم ضان):

لەژێر یا دیار نییه ە (ک: ضایی).

گۆشتی مەر.

الْمَضْبَا: حەشارگە ە (ک: مضایی).

الضَّائِبُ: مەشکە ی دۆ تیدا ژاندن.

ضَبَّ الماء و غمره ضَبًّا وضُرباً: ئاو مە

بە مەمی داخۆرا کەمی لی رەوان بوو،

ضَاي ضَايَا: بە مانا (ضَوَّل) دئ ە جەستە ی

دەرگوتری: (ضَبَّ الدَّمُ والغَرَقُ والرَّيْقُ):

زەعیفو لاواز بوو.

خوینی کەم لی روپی، عەرەقی کەم

ضَبًّا بالأرض وفيها ضُبُوءٌ: بەزەوییهو

کرد، تەزو لیکی کەم بوو.

نوو سا، خۆی شار دەو، دەرگوتری: (ضَبًّا

ضَبُّ بكذا أَر عليه: هەوێی بۆدا ویستی

الصادن): نیچیرەوان خۆی مەلاس دا

بە دەستی بیستی.

بۆئەوێ نیچیرە مە بختە داوی

ضَبُّ: رقو کینه ی پەیدا کرد ە رقی لی

خۆیهو.

هەلسا.

ضَبًّا منه: شەرمی لی کرد.

ضَبُّ على مافي نفسه: ئەوێ لەناخی دا

ضَبًّا عليه: پەنای بۆ برد.

بوو نە ی درکاند، شار دیهوه.

ضَبًّا به الأرض: بەزەوییهوێ نوساندو

أَضَبَّ اليَوْمُ: رۆژ مە رۆژێکی تەمو

ناهیێ هەلسیتهوه ە (فهو ضاي

مزاوی بوو.

وضي).

أَضَبَّ المكان: شوێنە مەمو مزی

أضبا على الشيء: لەشتە مە بئ دمنگ

هەبوو.

بوو لی نەدوا، دەرگوتری: (أضبا على

أَضَبَّتِ الأرض: گزوگیا زەوییه مە

ما في نفسه): ئەوێ لەدێی دا بوو

داپۆشی ە زەوییه مە مزی زۆر

شار دیهوه نە ی درکاند ە (أضبا على

بوو.

ما في يديه): ئەوێ لە دەستی دا بوو

أَضَبَّ القومُ: خەڵکە مە تیکرا بە کار مە

بە مەفرۆی نە داو دەستی بە سەرا

هه لسان و خمر یکی بوون.

أَضْبُ فُلان: فلانکس زانیاری خوی
شاردموه نه یویست، سود له قسه کانی
ببیندري.

أَضْبُ علی مافي نفسه: نهوی له دلی دا
بوو بهرق و هینه مه شارديه وه.

أَضْبُ علی مافي يديه: نهوی له دمستی
دا بوو بهتوندی پاریزگاری کردو
گرنگی یی دا.

ضَبُّ الحَشْب: پارچه ناسنی له دارمکه
شتمهک دا، تهخته دارمکه ی
به پینه ی له وحه ناسا قایم و پته و
کرد.

ضَبُّ الباب: پینه ی ناسنی له دمرگاهه
قایم کرد به مهبهستی رهخته
کردن و پته و کردنی و دمرگاهه ی وا
دروست کرد به سهر یهک دا
بشکیته وه، بجپته ناو یه که وه.

ضَبُّ الطَّب: سوسه مارمکه (بزَن
مزمکه) ی دهنه دهنه دا بۆنه وه ی
له کونه که ی بیته دمری و نیچری
بکا.

ضَبُّ الشَّيْ: توند شتمه که ی گرت بۆنه وه ی
له کیسی نه چی.

تَضَبُّ: دمستی کرد به قه له و بوون.

الضَّبَاب: تهم و مز، و مکو و همور وابه
زموی دادمهوش.

الطَّب: بزَن مزه، سوسه مار، قوړی و
گیانله بهر یکی خشوکه، پیستی
زمبره کلکی دریزه و له دمشت و
بیابانه کانی ولاتی عمره ب زوره و
رقو کینه که له ناخ دا شاراو و بی،
دمگوتري: (رجل خَبْ ضَب):
پیاویکی فیلاوی و ته له که بازه و
(ك: أَضْبُ، ضباب، ضَبَاب).

الضَّيْب: شوینی تهم و مزای.

الطَّب: سوسه ماری میینه، دمگوتري:
(إمرأة خَبْ ضَبَّ): ناخرمتی کی مکر
بازو فیلاوی و به جاوو راوه و پیستی
سوسه مار دهاغ بکری و پونی تی
بکری و پارچه ناسنی که دمرگای پی
پته و دمری و سورگی دمرگا و
شمشیر و کلیل دارینه دمرگای پی
دادمه خری و (ك: ضَبَاب).

الطَّبُوب: ولاغیک له کاتی بازدان و
رؤیشتن میز بکا.

الضَّيْب من السيف: تیزایی و تیزی
شمشیر.

الضَّيْبَة: خوراکیکه له روون و خورما
دروست دمری له تورمکه و زمری
چهرمین دا هله دمری بۆنه وه ی
ورده ورده بدری به منال بیخوا.

ضَبُّ الشَّيْ و به و علیه ضَبَّ: شتمه که ی
له ناو قوله مشتی دا به توندی

گرتو گوشی ۵ (ضَبْتُ به): هه‌لمه‌تی

بۆ برد، (ضَبْتُ فلاناً): له‌فلانکه‌سی

دا.

الضُّبَاتُ: شێر ۵ چنگی شێر ۵ (ك):

أصبنة).

ضَبَّجَ ضَبْجاً: خۆی دا به‌زموی دا به‌هۆی

ماندو بون و ناره‌حه‌تی.

ضَبَّجَ الثَّعْلَبُ ضَبْجاً وَضَبْجاً: رێویییه‌که

واهاندى، ده‌شگوتری: (ضَبَّجَ الإنسانُ

والبومُ والخیلُ): ئاده‌میزاد گونده‌بو

ئه‌سپ هانکه هانکی کرد له کاتی

هه‌ناسه‌دان دا ۵ قورئان ده‌فه‌رموی:

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا﴾.

ضَبَّحَتِ النَّارُ أَوِ الشَّمْسُ الشَّيْءَ: ئاگره‌که

یان خۆره‌که شه‌ته‌که‌ی ره‌ش

هه‌لگه‌پرا، که‌مێک پمگی گۆری.

ضَبَّحَ الْعُودُ بِالنَّارِ: سه‌ری داره‌که‌ی که‌مێک

سوتاند ۵ کردی به‌سه‌ره بزوت ۵ (فهو

مضروح وضبيح).

إِنْضَبَّحَ: بۆ موطاومعه‌ی (ضَبَّحَه‌)دئ.

انْضَبَّحَ لَوْنُهُ: ره‌نگی که‌مێک به‌لای

ره‌شی دا رۆیی که‌مێک ره‌ش

هه‌لگه‌پرا.

الضُّبَابُ: حيله‌ی ئه‌سپ ۵ واقه‌واقی

رێوی.

الضُّبْحُ: خۆل، خۆله به‌ته.

الضُّبْحَاءُ: که‌وان که‌به‌ئاگر داهێندرابێ

۵ به‌ئاگر گه‌رم گرابی و

چه‌مێندرابێته‌وه.

الْمَضْبِجُ: ئاگردان و مه‌قه‌لی که

که‌وانه‌که‌ی تێدا گه‌رم گرابی ۵ تاوه

که شتی تێدا سور بکریته‌وه.

المضبوحة: به‌ردی نه‌ستی، چه‌رخ.

ضَبَّرَ ضَبْرًا وَضَبْرَانًا: بازی دا ۵ (ضَبَّرَ

الفرسُ): ئه‌سپه‌که قاجه‌کانی

کۆکردنه‌وه بۆنه‌وی یاز بدا، ده‌گوتری:

(ضَبَّرَ المقيّدُ): ئه‌سپه پیوه‌ند کراوه‌که

بازی دا.

ضَبَّرَ الْوَجْهَ: روخساره‌که گۆرا.

ضَبَّرَ الشَّيْءَ ضَبْرًا: شه‌ته‌که‌ی خه‌رک‌ده‌مو

شه‌ته‌کی دا، ده‌شگوتری: (ضَبَّرَ الْكُتُبَ):

کتیبه‌کانی کۆکردنه‌مو توند شه‌ته‌کی

دان و کردنی به‌گورزه شه‌دمو دۆسیه.

أَضْبَرَ: به‌مانا (ضَبَّرَ)دئ.

ضَبَّرَ اللَّحْمَ: گۆشتی هه‌له‌په‌چنی و قه‌له‌و

بوو.

ضَبَّرَ الشَّيْءَ: شه‌ته‌کی کۆکردمه‌وه.

الإضبارة: کۆمه‌له کتێبییک به‌یه‌که‌وه

ببه‌ستری‌ن و بکری‌نه شه‌دده‌و گورزه ۵

(ك: أضاير).

الضُّبَارَةُ: کۆبونووه‌ی خه‌لک

په‌یماندا‌نیان به‌یه‌که‌تری.

الضُّبَارَةُ: به‌مانا (الإضبارة)دئ ۵

هه‌رشوینییک کۆکه‌رموه‌ی هیزه‌کان

بئ ۵ كۆمەللى ئادەمىزاد ۵ (ك):

ضيارى).

الضُّبَارُ: دىگوتىرى: (أَسَدُ ضُبَارِم):

شېرىكى دامەزراۋە ۵ جەستە

تېكسىمپراۋ پتەۋە.

الضُّبَارِيَّةُ: بەمانا (الضُّبَارِم) دى.

الضُّبَارُ: درەختىكە بېردارەكانى بۇ

سوتاندىن باشن ومكوو دار بەرو وايە.

الضُّبُرُ: پتەۋى ئىسقان و كۆيونەۋەى

گۆشت لەئەندامەكان دا، دىگوتىرى:

(فِرْسُ ضُبُرٍ): ئەسپىكى جەستە

تېكسىمپراۋ ۵ جۆرە دىبابەيەك بوو

لەتەختەدار دروست دىمكراۋ بەچەرم

دادەپۇشراۋ دەخرايە گەپ بۇ گرتنى

قەلاۋ سەنگەرۋ روخانلىنى

دىۋارەكانى ۵ كۆپۈ كۆمەل ۵

درەختى گۆيزى كېۋى ۵ جۆرە دار

گۆيزىكە گۆل دىكاۋ گۆيز ناگرى ۵

(ك: ضُبُور).

الضُّبُرُ: دىبابە.

الضُّبُرُ: توندو پتەۋو بەھيز ۵ ئەسپى

باز ھاۋىز، ئادەمىزادى بازدمر.

الضُّبُرُ: بەھيز ۵ توندو پتەۋ.

الضُّبُرُ: دىگوتىرى: (فِرْسُ مَضْبُرٍ):

ئەسپىكى بەھيزو تېكسىمپراۋ.

الضُّبُورُ: بەمانا (الضُّبُر) دى ۵ داس.

ضَبْسَةُ ضَبْسًا: پىكىشى لى كىرد ۵

زۆرى داۋا لى كىرد.

ضَبْسُ الرَّجُلُ ضَبْسًا: پياۋمكە بەدپەروشت

بوو، دىشگوتىرى: (ضَبْسَتْ نَفْسُهُ):

رەۋشتى خۇى گۆپى خۇى ناشىرىن

كىرد ۵ رۇدو چىروك بوو.

الضُّبْسُ: رۇدو بەخىل.

الضُّبْسُ: ئەحمەق و كەۋدىن ۵ جەستە

لاۋازو بى ھىز، دىگوتىرى: (هُوَ ضَبْسُ

شِر): شەپىنگىزو پياۋ خىراپ.

ضَبْطُهُ ضَبْطًا: شتەكەى كۆنترۇل كىردو

بەھىزو تۋانا دەستى بەسەرا گىرت ۵

باش پارىزگارى كىرد، دىگوتىرى:

(ضَبَطَ الْبِلَادَ وَغَيْرَهَا): بەرىك و

پىكى ۋلاتى كۆنترۇل كىردو بەپىۋەى

بىردو كەم و كۆپى تىدا نەھىشت ۵

(ضَبَطَ الْكِتَابَ): كەم و كۆپى

لەكتىيەكەدا نەھىشت و ھەلەكانى

چاك كىرد ۵ ھەلە بېرى كىردو سەرو

زۇرو بۆرى بۇ وشەكان دانا.

ضَبَطَ الْمُتَّهَمُ: تاۋانبارمكەى گىرت.

ضَبِطَ ضَبْطًا: بەدەستى جەپى ومكوو

دەستى راستى كارى كىرد ۵ (هُوَ أَمْبَطُ

وَمِي ضَبْطًا) ۵ (ك: ضَبْطُ).

إِنْضَبَطَ: بۇ موطاۋمەى (ضَبْطُ) دى.

تَضَبَّطَ فَلَانًا: بەرق و قىنەۋە فلانكەسى

گىرت.

الضَّبَاطُ: بەلەى زاناپانەۋە ياساپەكى

له جوتبویون بوو ۵ (فهی ضَبْعَة
وَضْبَعِي) ۵ (ك: ضِبَاع وَضْبَعِي).

أَضْبَعَتِ الدَّابَّةُ: به مانا (ضَبِعَتْ دئ).
ضَابِعُهُ بِالسَّيْفِ مُضَابِعَةً وَضَبَاعاً:

به شمشیر لیک راسان و به شمشیر
دستیان بؤ به گدی درئز کرد.

ضَبِعَ فُلَانٌ: فَلَانُكَسْ ترسا ۵ رهوشتی
بزن مزی گرت.

إِضْطَبِعَ بِالشَّوْبِ: قوماشه که ی بن ههنگل
دا.

إِسْطَبَعَتِ الدَّابَّةُ: به مانا (ضَبِعَتْ دئ).
الضَّبْعُ: قَوْلٌ: له بن ههنگله وه تا

نانیشک ۵ (ضَبْعَان): ههردوو قَوْل.
الضَّبْعُ: که متیار؛ گیانله بهر یکی

درنده یه وه له سهگ گه وره تروه
به هیز تریشه، سهری گه وروه

شه ویله ی پانه ۵ (ك: أَضْبَعُ) ۵ ههروا
وشه ی (الضَّبْعُ): به سالی بی باران و

قات و قریش دمگوتری.
الضَّبْعُ: به ناو پاسارو قوژین.

الضَّبْعَان: که متیاره نیړه ۵ نیړه
که متیار ۵ (ك: ضَبَاعِين).

المضْبَعَةُ: کۆی وشه ی (الضَّبْع) ۵ گوشتی
لاپه راسوو بن ههنگل.

ضَبْنُهُ ضَبْنًا: به لاکه له که ی هه لی گرت.
ضَبْنُ الشَّيْءِ عَنْهُ: شته که ی مهنع کرد،

گیراپه وه.

گشتیه به سه مرتاکی ره که زه که دا
خورد دمبیته وه ۵ (ك: ضَوَابِطُ) ۵
نازناوو پله یه که له ناو پولیس و
سه ریز دا واته: (نهفسه ر) ۵ (ك:
ضَبَاط).

الضَّابِطَةُ: له زه ۵ هه رشتیک به شتیکی
تره وه بنووس و شت بگری.

الْمُضَبَّطَةُ: سجل و دهنه ری که برپارو
ناموژگاری یه کانی دانی شسته

هه رمیی هکان وه کوو س سجلی
پهر له مان و دادگای باری که سیه تی

تیدا تو ماره ۵ (ك: مضابط).

ضَبِعَ الْفَرَسُ ضَبْعًا وَضُبُوعًا وَضَبْعَانًا:
نه سپه که دسته کانی هاویشن و خیرا

رؤی.

ضَبِعَ فُلَانٌ ضَبْعًا: فَلَانُكَسْ سته می کرد.

ضَبِعَ فُلَانًا: قَوْلِي بؤ فَلَانُكَسْ درئز کرد
بؤ نه وه ی لی بدا، دمگوتری: (ضَبِعَ اليه

یده بالسيف ونحوه): شمشیری بؤ
راداشت، لی راسا، دهستی بؤ درئز کرد.

ضَبِعَ عَلَى فُلَانٍ وَغَيْرِهِ: دهستی بهر ز کردمه وه
بؤ دوعا کردن له فَلَانُكَسْ.

ضَبِعَ الضَّبْعُ الْخِيَوَانَ: سوسه ماره که
گیانله بهر که ی خوارد.

ضَبِعَتِ الدَّابَّةُ ضَبْعًا: گیانله بهر
میننه که چه زی له نیړینه که ی بوو
بؤ نه وه ی که لی بدا، چه زی

ضَبْنٌ ضَبْنًا: گۆج بوو ۵ (ضَبْنُ الْمَكَانِ):

شوینمهکه تهنګ بوو، دمگوترئ: (ماء

ضَبْنٌ): ناوی رون و بی خلتەو پلته.

أَضْبَنَ الشَّيْءُ: شتمهکی خسته سمر

لاکهلهکهی و ههلی گرت.

أَضْبَنَ الدَّاءُ فَلَانًا وَغَيْرَهُ: دمردهکه فلانی

گۆج کرد.

إِضْطَبَّنَ الشَّيْءُ: شتمهکی به لاکهلهکهی

هه لگرت ۵ یان له باومشی گرت،

له نامیزی گرت ۵ به دهمستی ههلی

گرت.

الضَّبَائِلُ: گۆجی و ئیفلجی، ناخۆشی.

الضَّبْنُ: کهم و کوری و زهرمر ۵ کیوو

کهزو شوینیک که درهمدی زۆر بی

۵ (ك: أَضْبَانٌ).

الضَّبْنَةُ: گۆجی و ئیفلجی.

الضَّبْنَةُ مِنَ الرَّجُلِ: دارو دهمستی بیواو،

کهس و کارو خیزان، دۆست و ناسیاو

دهمست و پیومند.

الضَّبِينَةُ: دمگوترئ: (هَر فِي ضَبِينَةٍ

فَلَانٍ): ئەوه له زۆر سایه ی فلانکەس

دایه و ئەو پەنای داوه.

ضَبًّا إِلَيْهِ ضَبْرًا وَضُبْرًا: خۆی خسته

به نایهوه.

ضَهَبَ النَّارُ أَوْ الشَّمْسُ الشَّيْءَ ضَبْرًا: ناگر

یان تیشکی خۆر شتمهکهی گهست،

ههلی پروزاند، سوتاندى، سوری

کردموه، برژاندى.

أَضْبَى: گز بوو، قهلهوی نهما ۵

تواپهوه.

أَضْبَى السَّكْرُ بِالْقَوْمِ: سهفههکه بی سود

بوو بۆ قهوههکه هیچیان دهمستگیر

نه بوو.

الضَّابِي: خۆل ۵ گل و خۆل.

ضَجَّ ضَجًّا وَضَجِجًا: کردیه هات و هاوارو

قهر و همرا بههوی نهخۆشی و ماندوو

بونموه یان بههوی شتی ترموه.

أَضَجَّ الْقَوْمُ: خه لکهکه نارهمحت بوون.

ضَاجُهُ مُضَاجَةٌ وَضَجَّاجًا: دهمه دهمی

لهگه ل کرد، کیشی لهگه ل دا کرد.

الضَّجَّاجُ: چه ماندن و پرواندن و ژۆر

بارکردن.

الضَّجَّةُ: ههراو هۆریا، دهنکه دهنگو

ژاوه ژاو.

الضَّجُّوجُ: جاپز کهرو ئیزعاج.

ضَجِرَ بِالْأَمْرِ وَمِنْهُ ضَجْرًا: به کارمه

نارهمحت بوو له کارمه نارپازی بوو.

ضَجِرَ الْمَكَانُ: شوینمهکه تهنگه بهر بوو

جیگای ئەوانه نهبوهوه که تییدا بوون.

أَضَجَرُهُ: جاپزی کرد، وای لی کرد

نارهمحت بی.

تَضَجَّرَ: به مانا (ضَجَرٌ دئ).

الضَّجُّورُ: که سیک زۆر ئیزعاج بیو

خه لک جاپز بکا بۆ نیرو می

به کاردئ ۵ (ك: ضَجْرٌ).

ضَجَّعَ ضَجْعاً وضجوعاً: لاتهنیشتی خسته

سهر زهوی، لهسهر لاکهلهکه راکشا.

ضَجَّعَ اليه: نارهزوی نهوی کرد.

ضَجَّعَتِ الشمس أو النجم: خور یان

نهستیرهکه بهرمو ناوا بوون رۆیی.

ضَجَّعَ في الأمر: سستی لهکارمهکهدا کردو

باش نهنجامی نهدا.

أضَجَّعَ: بهمانا (ضَجَّعَ)دئ.

أضَجَّعَ في القوافي: سهرموای شیرمهکانی

باش هیتان.

أضَجَّعَ في الحركات: بزویینهکانی

بهخواری درکاندن ومکوو لهگوتنی

پیتی (الف)دا بهشیوهی (ی)بیلی.

أضَجَّعَ فلاناً: فلانکهسی لهسهر

لاتهنیشت راکیشا.

أضَجَّعَ المرضُ فلاناً: نهخوشی فلانکهسی

خسته سهر جیگا.

أضَجَّعَ الشيء: شتهکهی نزم کردموه،

خواری کرد.

ضاجَعَه مضاجعة وضجاعاً: لهسهر

لاکهلهکه لهگهلی راکشا.

أضَجَّعَ الهمُّ غمهُ وخففت بهخهی

گرت.

ضَجَّعَ في الأمر: کهمتهر خهمی

لهکارمهکهدا کرد.

ضَجَّعَتِ الشمسُ: خور بهرمو ناوا

بوون رۆیی.

إضْطَجَعَ: بهمانا (ضَجَّعَ)دئ.

دمهگوترئ: (إضْطَجَعَ).

إنضَجَّعَ: بۆ موطاومعهی (أضْجَعَهُ)دئ.

تَضَاعَجَ عن كذا: خوی لهوشته بی

ناگاگرد.

تَضَجَّعَ: بهمانا (ضَجَّعَ)دئ.

تَضَجَّعَ في الأمر: وازی لهکارمهکه هیناو

نهنجامی نهدا.

الأضْجَعُ: خوار، چهماوه، دهگوترئ: (هو

أضْجَع الثياب): ددانی پېشهوهی

خوارو شاش و پاشن ۵ (ك: ضَجَّعَ).

الضَّاجِعُ: تهمله و قونگ گران ۵

کهسیک کاری باش و پیاوانهی

لهدمس نهیه ۵ نهحمهق و ههتیو

مچه ۵ قولایی شیوو دۆل ۵ (ك:

ضَوَّاجِعُ).

الضُّجْعَةُ: گوزهرانی تهنگ ۵ دمسکورتی

۵ رای پرو پوج.

الضُّجْعَةُ: شیوهی راکشان ۵ تهملهلی ۵

کهسیک لهمال دهرنهچی، بی کارو

تهملهل و تهوهزل.

الضُّجْعِي: بهمانا (الضُّجْعَةُ)دئ.

الضُّجُوعُ: کهسیک بیرو رای لاوازی

ههبی ۵ حوشر که لهلای لهومر

بخوا ۵ کونده ناو کهزور قورس بیو

ههلگرمهکی بجهمینیتتهوه ۵ ههوری

پهرباران کهبههینواشی برپوا.

الضَّجِيعُ: به مانا (المضاجع) دئ ۵
دمگوترئ: (بنس الضجیع الجوع):
برسیایه تی خرابترین هاوئل و
هاونشینه.

المَضْجَعُ: شوینی راکشان ۵ (مضاجع
الغيث): شوینی باران بارین.

المُضْجُوعُ: که سیک رای پرو پوج بی.
ضَجَمَ الشَّيْءُ ضَجْمًا: شته که خوار بوو ۵
(وهر أضجم وهي ضجماء) ۵ (ك:
ضجَم).

تَضَاجَمَ: به مانا (ضجَم) دئ.

تضَاجَمَ الأمرُ بينهم: کاره که له نیوانیان
دا بوو به کیسه.

الضَّجْمُ: زور خور.

الضَّيْحُ: خور، بان تیشکی خور کاتیک
راستهو خو له زهوی بدا، دمگوترئ:
(جاء بالضَّيْحِ والريح): زوری شت
هینا.

ضَغَطَ السَّرَابُ: تراویلکه که
درهوشایه وه.

ضَغَطَ الأمرُ: کاره که ناشکرا بوو.

تَضَغَطَ السَّرَابُ: به مانا (ضَغَطَ) دئ.

الضُّحْصَاحُ: دمگوترئ: (ماء ضحْصاح):
تهنکه ناو که قولایی نه بی ۵ ناوی
که م.

الضُّنْطُحُ مِنَ الْمَاءِ: به مانا
(الضحْضاح) دئ ۵ له بواری جوگرافی

دا بریتییه له لبه لآن و بهرده لآن
که نزیکی روبه ری دهریا بی ۵
به ترسه وه به له مو که شتی پیدایه
تیپه ری.

ضَحِكَ ضَحْكًا وَضَحِيكًا: بیکه نی له خویشی
دا تا ددانی دهرکه وتن.

ضَحِكَ مِنْهُ: گالته ی پی کرد ۵ سه ری لی
سورما ۵ لی ترسا.

ضَحِكَ طَلْعُ النَخْلَةِ: گلوکی دارخورما که
کرایه وه پشکوت.

ضَحِكَتِ النَخْلَةُ: دارخورما که گولی
پشکوت.

ضَحِكَتِ الْأَرْضُ عَنِ النَّبَاتِ: زهوی
گزوگیای رواند.

ضَحِكَ السَّعَابُ: هه وره که بروسکه ی دا،
چه خماخه ی دا.

ضَحِكَ الطَّرِيقُ: رینگا که ناشکرا بوو ۵ (فهو
ضاحك).

أَضَحَكَتِ النَخْلَةُ: به مانا (ضَحِكَت) دئ.

أَضَحَكَ الشَّيْءُ الْإِنْسَانَ: شته که
ناده میزادی خسته بیکه نین.

أَضَحَكَ الْخَوْضُ: هه وزمکه ی پرگرد له ناو
تا له سه ری هه رزا.

ضَاحِكُهُ: له گه لی بیکه نی، دمگوترئ:
(رأيتك يُضحك المشكلات): راو

بؤچونت چورتم ته نگزه کان به کالآ
ده کاته وه.

ضَحَكُهُ: به پيكنه نينى هيئا.

الضُّحْلُ: ناوى كه م له سهر زموى، تهنكاو

تضاحك: پيكنه نى، پيكنه نينى هيئا به
خوى.

بئ و قول نه بئ ه (ك: اضحال

وضحال وضحول) ه (أُكُن الضُّحْل):

ئهو به ردميه ده خريته سهر زارگى

تَضَحَلَ: به مانا (ضَحَكَ) دئ.

بيرو قهوز ده گريو لوس دمبئ.

اسْتَضَحَلَ: به مانا (تضاحك) دئ.

ضَحَا ضُحُوّاً وَضُحُوّاً وَضُحِيّاً: خوى

الأضْحُوكَة: همرشتي ك پيكنه نين

به رخوردا ه (ضَحَا الطريق): ريگاكه

دروست بكا ببيت هوى پيكنه نين ه

ناشكرا بوو، دمركه وت، دمشگوترئ:

(ك: اضاحك).

(ضَحَا ظِل فلان): فلانكس مرد ه

الضُّاحِكَة: ئهو ددانانه ي لهكاتى

سيبهرئ نه ما ه همر و وشئ (ضَحَا):

پيكنه نين دا دمرده مهن ه خريئ

به مانا (تاوبرده) دئ، واته گهرماي خور

ته نيشت كه لبه ه (ك: ضواحك).

كارئ تيكرد.

الضُّحَالِك: كه سيك زور پيكنه نئ ه

ضَحِي ضُحُوّاً: گهرماي خور ليئ داو هه لي

گوئوكى دارخورما كه دمرگريته وه ه

قرچانده ه عه رهمي كـرد،

ريگاى ناشكرا.

له چيشته نكاودا ناني خوارد ه (فهو ضَحَّ

الضُّحْلُ: سهر سورمان ه گوئوكى

وضحيان وهو اضحي وهي ضَحِياء) ه

دارخورما كه دهم دهكات هوه ه

(ك: ضَحِي).

خونچه.

اضحى: كهوته چيشته نكاو ه نويزئ

الضُّحْكَة: كه سيك خه لك زور پئي پئ

چيشته نكاوئ كـرد، دمشگوترئ:

بكه نئ، گائته جارئ خه لك بئ.

(اضحى يفعل كذا): له چيشته نكاودا

الضُّحْكَة: كه سيك زور پئي بكه نئ.

دهستئ كرد به ...

الضُّحُوك: كه سيك زور پئي بكه نئ ه

اضحى عنه: ليئ دوركهوته وه.

ريگاى ناشكراو پون.

اضحى الشئ: شته كه ي دمرخست ه

المُضْحِكَة: عه نتيكه و شتي وا كه ناوازه

له دوعاو پارانه ودا دهگوترئ (لا

بئ و پيكنه نين دروست بكا ه (ك:

اضحى الله لنا ظَلْكَ): خودا پايهدارت

مُضْحِكات).

بكاو سيبهرت له سهرمان بئ و له ناو

ضَحَلَ الغدير ضَحْلاً: زونكاو كه ناوى

نه چئ.

كه م بوو.

ضَاخَتْ الْبِلَادُ: ولأتمكه خوره تاو لئی

داو گزوغیاکهی وشک بوو.

ضَاخَ فَلَانُ: له چیشته نگاودا هاته لای

فلان.

ضَحِيٌّ بِالْشَاةِ وَهَمَا: له چیشته نگاوی

جه ژنی قوربان دا مهرمکهی کرده

قوربانی.

ضَحَى الْحَاجُ: حاجی له رپوژانی جه ژنی

قوربان دا قوربانی سهربری.

ضَحَى بِنَفْسِهِ: خوی بهخت کرد

(ضَحَى بِمَا لَهُ): مال و سامانی خوی

به بی بهرام بهر خهرج کرد.

ضَحَى الْأَضْحَاءُ: قوربانیه کهی

سهربری.

ضَحَى عَنِ الشَّيْءِ: له شته که به کالوخو

بوو، پهلهی له کارمکه دا نه کرد.

ضَحَّ الْمِيرَانُ: حیوانه کهی نالف دا

له چیشته نگاودا.

ضَحِيٌّ الْمَاشِيَةِ: له چیشته نگاودا

چاودپری نازده له کانی کرد.

تَضَحَّى: له چیشته نگاودا خواردنی

خوارد، قاوه لئی کرد.

الْأَضْحَى مِنَ الْخَيْلِ: نه سپی شی، رهشی

مه پلهو بؤر.

الْأَضْحَاءُ: نازدهلی قوربانی، که له رپوژانی

جه ژنی قوربان دا سهردهبری.

الْإِضْحِيَّانُ مِنَ الْإِيَّامِ: رپوژانی هه ساوو

بئ هه ورو ته مو مز.

الْأَضْحِيَّةُ: به مانا (الأضْحَاءُ دئ) ه (ك):

أضاحي).

الضَّاحِيَّةُ: ناشکرا، ده گوتری: (فعله

ضاحية) به ناشکرا کارمکهی نه انجام دا

ه (مغارة ضاحية الظلال): ساراپه کی

بئ درمخت ه هه روا وشه (ضاحية)

بهو نازده ده گوتری چیشته نگاو ناو

بخواته وه ه شوینی ناشکرا له قهراخ

شار ه درمختی خورما که

له درمروهی باخ دا روابی.

الضَّوَّاحِي: ناسمانه کان.

ضَّرَاحِي الرُّومِ: نهو ناوچهو هه ریمانهی

له ولاتی روم دیارن ه (قـریش

الضَّوَّاحِي): نهو قورمیشیانهی له

ده ورو بهری مه ککه دا نیشته جی

بوون.

الضُّحَى: تیشکی خور، روناکیی خور ه

کاتی چیشته نگاو، ده گوتری:

(مالکلامه ضَحَى): قسه کهی بئ

مانایه و مانای ناشکرا نییه.

الضَّحَاءُ: به مانا (الضُّحَى) دئ ه یان کاتی

پیش نیومرؤ.

الضُّحُو: به مانا (الضُّحَى) دی.

الضُّحُوَّةُ: به مانا (الضَّحَاءُ) دئ.

الضُّحِيَّةُ: به مانا (الضُّحَى) دئ ه (ك):

ضحایا).

الْمُضْحَاةُ مِنَ الْأَرْضِ: نَهْوَ شَوَيْتَه

بهرزانه‌ی زموی که به‌کهمی خوری

لئِ نَاوَا دَمْبِي.

ضَحَّجَ الْمَاءُ ضَحْجًا: نَاوَمَكَه جَوْرَايه‌وه، هه‌لُرْژا.

ضَحَّجَتِ الْعَيْنُ: چاو فرمی‌سکی کرد.

ضَحَا الْمَاءُ رَغْوَهُ ضَحْجًا: نَاوَمَكَه‌ی پَرژاند،

هه‌لئِ هِيْنَجَا.

إِنْضَحَّ: بُو موطاوه‌عه‌ی (ضَحْخَه) دئِ ه

هه‌لُرْژا، پَرژا.

الْمِضْحَةُ: نَامِيْرِي نَاو به‌رزکردنه‌وه،

نَامِيْرِي نَاو پَرژِيْن، نَامِيْرِي نَاو

هه‌لْمَزِيْن و نَاو هه‌لْيِيْنَجَان، نَاو

فِرْپَدْمَر ه (ك: مَضَاخ).

ضَخَّمَ ضَخْمًا: قَهَبَه‌وه گه‌وره بوو ه (فَهَر

ضَخَّمَ وَضَخَّمَ) ه (ك: ضَخَام).

ضَخْمُهُ: قَهَبَارَه‌ی شته‌كه‌ی گه‌وره کرد.

الْأَضْغُمَةُ: نَهْوَ نِيْسْفَنَج و سه‌رينوْكه‌يه

نَاْفَرْمَت سَمَت و كه‌فه‌لئِ خَوِي پئِ

وَالئِ دَمَكَا زَل و گه‌وره بِنُوِيْنَن ه (ك:

أَضَاخِم).

التَّضْعُمُ: لَه‌بَوَارِي نَابَوْرِي دَا پَارَه

زَوْرِيَه.

الضَّخَامُ: گه‌وره‌وه كه‌ته‌وه زَمَبَه‌لَا ح ه

رِيْگَه‌ی پَان و پَوْر ه نَاوِي قَوْرَس ه

(ك: ضَخَام).

ضَدَّ ضَدًّا: به‌سه‌ری دَا زَال بوو ه (ضَدَّ

عَنه): لَه‌سه‌ره خَوُو به‌هِيْوَاشِي

گِيْرَايه‌وه.

أَضَدَّ: رَقِي هه‌لَسَا.

أَضَدَّ فَلَانًا وَغِيْه: دَزُو رَكَمَبَه‌ری بُو فَلَان

دَانَا.

أَضَدَّ الْإِنَاءَ: قَاپَه‌كه‌ی پَرْکَرْد.

ضَادَّة: دَزِي جَوَلَايه‌وه، رَكَمَبَه‌رايه‌تی

کَرْد.

تَضَادُّ الْأَمْرَانِ: نَهْوَ دُوْشْتَه هه‌ریه‌كه‌هِيَان

دَزِي نَهْوَی تَرِيَان بوو.

الضِّدَّ: دَز، دَوْزْمَن، نَاْحَمَز ه پِيْچَه‌وَانَه ه

هَاوْشَان ه (أَلْفَاظ الْأَضْدَاد): نَهْوَ

وْشَانَمَن دَوْمَانَاي دَز بَه‌يه‌كِيَان هه‌يه

وَمَكُوو (الْجَوْن) كه‌به‌مَانَا سَبِيْو

هه‌روا به‌مَانَا رَهْشِيْش دئِ.

الضَّيْدُ: به‌مَانَا (الضَّيْدُ) دئِ ه (ك:

أَضْدَاد).

الْمُتَضَادَّانِ: لَه‌زَارَاوَه‌ی (مَه‌نَطِيْق) دَا نَهْوَ

دُوْشْتَه‌ن بَه‌يه‌كه‌وه كُوْنَابَنَه‌وه، به‌لَام

وَادَمْبِي هه‌رِدوْگِيَان نَابِن ه وَمَكُوو

رَمْش و سَبِيْ، بُو نَمُوْنَه نَاگوْنَجِيْ

قَه‌بَارَمِيَه‌ك هه‌بِيْ لَه‌يه‌ك كَات دَا

هه‌م سَبِيْ بِيْ هه‌م رَمْش بِيْ ه به‌لَام

رِيْ دَمَكَه‌وئِ شَتِيْكَ هه‌بِيْ نَه‌رَمْش

بِيْ نَه‌سَبِيْ بِيْ به‌لَكُوو سَوْر بِيْ.

ضَدِّي ضَدِّي: رَقِي هه‌لَسَا پَرَبُوو لَه‌قَارُو

قِيْن.

أَضَدِّي الْإِنَاءَ وَغِيْه: قَاپَه‌كه‌هِيَان

كِيْسَه‌كه‌ی پَرْکَرْد.

فَلَانِي كُوشِي وَدَهْسْت خَوْشِي لِي كَرْد
يَان بَه پِيْجِه وَانِه وه دَهْسْتِي گِرْت وَ
نَه پِيْشْت هِيْج بَكَاو كَارْمَكِي لِي تِيْكَ
دَا، دَمْگوتَرِي: (ضَرْبَ الْقَاضِي عَلٰى يَدِ
فُلَانٍ): دَادومِر قُوْپْمَتِيْنَهِي خَسْتَه سَمِر
فُلَان وَ نَه پِيْشْت هِيْج مَامَه وه
گُوْپِنَه وه بَه مَال وَ سَامَانِي خُوْيه وه بَكَا.
ضَرْبَ بِالسَّيْفِ وَغِيْرَه: بَه شَمَشِيْر لَال وَ
پَالِي خَسْت.

ضَرْبَ الدَّهْرِ بَيْنَ الْقَوْمِ: زَمَانَه وَ رُوْزگار
خَه لَكِه كَهِي لِيْكَ بِلَاو كَرْدن لَه پِه كَتَرِي
جِيَا كَرْدنَه وه، لِيْكي دُوور خَسْتنَه وه،
نَاژاوهِي خَسْتَه نَاوِيَانَه وه.

ضَرْبَ الشَّيْءِ ضَرْبًا وَتَضْرِبًا: لَه شْتَه كَهِي دَا،
هَه نِگاوْتِي ه لِيْكَ كَه وَتَن، دَمْگوتَرِي:
(ضَرْبَ بَه الْأَرْضِ): بَه زَمَوِي كِيْشَا.

ضَرْبَ بَه عَرْضِ الْحَاطِطِ: وَاْزِي لَه شْتَه كَه
هِيْناو رُوِي لِيْ وَ مَرگِيْپَرَا، گِرْنَكِي پِيْ
نَه دَا.

ضَرْبَ فَلَانًا وَغِيْرَه بَكْذَا: لَه فُلَانَكِه سِي دَا،
بَه وَشْتَه لَه فُلَانِي دَا ه دَارِي حَه دِي لِي
دَا ه قُوْرشَان دَه مَه رَمُوِي: ﴿وَاَخَذَ بِيَدِكَ
ضَرْفًا فَاضْرَبَ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ﴾.

ضَرْبَتِ الْعَقْرَبُ فَلَانًا بِاِبْرَتِهَا: دُوپَشَكِه كَه
بَه چَرَمَكِهِي بَه فُلَانِي وه دَا ه
دُوپَشَك پِيْوَهِي دَا.

ضَرْبَ الْحَاقِمِ وَغِيْرَه مِنَ الْحَلِيِّ وَالْمَعَادِنِ:
هَه نِگوسْتِيْلَه كَهِي دُرُوْسْت كَرْد.

الضَّرَادِي مِنَ الْكَلَامِ: قَهْسي پِرُو پُوْج وَ
نَاشايِسْتَه ه قَهْسي بِيْ كَرْدَار.

ضَرْبَ الشَّيْءِ ضَرْبًا وَتَضْرِبَانًا: شْتَه كَه جَم وَ
جَوَلِي كَرْد.

ضَرْبَ الْقَلْبِ: دَلَه كَه لِيْي دَا.

ضَرْبَ الْعِرْقِ: رَمَكِه كَه خُوِيْنِي وَرُوْژَا.

ضَرْبَ الضَّرْسِ: دَدَانَه كَه نَاْزَارِي زُوْر بُوو.

ضَرْبَ الرَّجُلِ فِي الْأَرْضِ: پِيَاوَمَكِه بَه ناو
وَلَاتَان دَا گَه پَاو گَه شْت وَ گُوْزَارِي كَرْد،
لَه مَال دُوْر كَه وَتَه وه ه پَاپَه رِي وَ
لَه رُوْشْتَن دَا پَه لَهِي كَرْد.

ضَرْبَ فِي الْمَاءِ: لَه ناو دَا مَه لَهِي كَرْد.

ضَرْبَ فِي الْأَمْرِ بِسَهْمٍ: لَه كَارْمَكِه دَا هَاوِيَه شِي
كَرْد.

ضَرْبَ عَنِ الْأَمْرِ: وَاْزِي لَه كَارْمَكِه هِيْناو
پَشْتِي لِيْ هَه لَكَرْد.

ضَرْبَ اللَّوْنِ إِلَى اللَّوْنِ: رَه نِگَمَكِه
لَه رَه نِگَمَكِهِي تَر چُوو.

ضَرْبَ يَبْدَه إِلَى كَذَا: حَمْزِي لَه فُلَان شْت
بُوو.

ضَرْبَ إِلَيْهِ: نَامَاْزِي بُوْ كَرْد.

ضَرْبَ عَلَى الْمَكْتُوبِ وَغِيْرَه: نُوْسَرَاوَمَكِهِي
مُوْر كَرْد، وَاْژُوِي كَرْد ه زَمَرَفِي نَامَه كَهِي
دَاخَسْت.

ضَرْبَ النَّوْمِ عَلَى أَذْنِهِ: خَه وَ بَه سَمَرِي دَا
زَال بُوو.

ضَرْبَ فَلَانٍ عَلَى يَدِ فَلَانٍ: فُلَانَكِه سِي دَهْسْتِي

ضَرْبَ الدَّهْمِ: پاره‌ی زیوی لی دا، سکه‌ی زیوی لی دا.

ضَرْبَ لَه مَثَلًا: په‌ندی بۆ هینایه‌وه ه قورئان دمقهرموی: ﴿وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ﴾.

ضَرْبَ الْحَاسِبِ عَدْدًا فِي آخِرِ: ژمیریارمه‌که ژماره‌گانی لیک دان.

ضَرْبَ لَه أَجَلًا أَوْ مَوْعِدًا: کاتیکی دیاری کراوی بۆ دانا.

ضَرْبَ لَه فِي مَالِهِ أَوْ غَيْرِهِ نَصِيبًا: له‌مالی خوی به‌شیکی دیاریکراوی بۆ دانا.

ضَرْبَ الْحِمَّةِ وَغَيْرِهِ: چادره‌که‌ی هه‌لدا، بلاوی کرده‌وه‌و کۆله‌که‌گانی بۆ چه‌قاند.

ضَرْبَ اللَّيْلِ بظلامه: شه‌و داهات و تاریکی هیناو جیهانی داپۆشی.

ضَرْبَ عَلَيْهِ الذَّلَّةَ: زه‌لیلی کرد، زه‌لیلی داپه‌وشیوه ه قورئان دمقهرموی: ﴿وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ﴾.

ضَرْبَ الشَّيْءِ عَلَيْهِ: شته‌که‌ی له‌سهر پیویست کرد، ده‌گوتری: (ضَرْبَ عَلَيْهِ

خَرَجًا): دمه‌که و خه‌راجی خسته‌سهر.

ضَرْبَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شته‌که‌ی تیکه‌لی شته‌که‌ی تر کرد.

ضَرْبَ الرِّزِّ: چه‌لئوکه‌ی سپی کرد توپکله‌که‌ی لی کرده‌وه.

ضَرْبَ بَذَنَّهُ الْأَرْضِ: سه‌ری داخست و

شهرمی کرد ه پان له‌ترسا سه‌ری خوی شوپ کرد.

ضَرْبَ لَه الْأَرْضِ: له‌هه‌موو شوپنیک بۆی گه‌را.

ضَرْبَ الرِّقْمِ الْقِيَاسِي: له‌ژماره‌ی ئاسایی تیی په‌راندو ژور پپیش که‌وت.

ضَرْبَ ضَرْبًا: سه‌رمای بوو، سه‌رما کاری لی کرد.

ضَرَبْتُ الْأَرْضَ: زموی توشی به‌سته‌له‌ک بوو.

ضَرْبَ الْحَيَوَانِ: نازه‌له‌که‌ گه‌ده‌ی گه‌وره‌ بوو، سکی داجوپا.

ضَرَبْتُ يَدَهُ ضَرْبَةً: ده‌ست راست و باش هه‌نگیو بوو.

أَضْرَبَ فِي الْمَكَانِ: له‌شوینه‌که‌ مایه‌وه‌و جیی نه‌هیلار، راوه‌ستاو نه‌جولا ه بی‌ده‌نگ بوو.

أَضْرَبَ الْعَمَالُ: کریکارمکان وازیان له‌کار هیناو مانیان گرت تاداوا.

كَارِبِيهِ كَانِيَانِ جِيْ بِهِ جِيْ دَهْكَرِيْ. أَضْرَبَ عَنْهُ: روی لی وه‌رگپرا.

أَضْرَبَ الْحَبْرُ: نانه‌که‌ برژاو پیگه‌یی.

أَضْرَبَ الْقَوْمُ وَغَيْرُهُمْ: خه‌لکه‌که‌ توشی ساردو سه‌رما بون و سه‌هۆلبندان گرتنیه‌وه.

أَضْرَبَ الرِّيحُ أَوِ الْبَدِ النَّبَاتَ: ره‌شه‌ باو زیران و ساردی له‌گژوگیاکه‌ی داو خراپی کرد.

ضَرْبَ الرِّيحِ: ره‌شه‌ باو خراپی کرد.

پەلە قازە.

اضطرب البحر: دەريا شەپۋى دا.

اضطرب الأمر: كارمكە شيوا، لەگريژمەنە جوو.

اضطرب الشيء: شتەكە دريژ بوو، نەرم

بوو لەرزەى كرد، دىگوتى:

(اضطرب الجبل بينهم): پەتى

نيوانيان شل بوو ناكوكى و كيڤەيان

تيڤەوت.

اضطرب القوم: خەلكەكە ليكيان دا

تيك وروژان و پيڤكا ھەلپزان.

تضاربا: ئەو دوکەسە لەيەكتريان دا،

دەشگوتى: (تضاربا بکدا): بەفلان

شت لەيەكتريان دا.

تضارب الآراء: راو بۆچونەکانيان دژ

بەيەك بوو.

تَضَرَّبَ: کەوتە جىم و جۆل و سەرو

خوار.

استَضَرَّبَ العسل: شانە ھەنگوینەكە

نەستور بوو.

الإضراب: مانگرتن، وازھێنان لەكارو

پيشە.

الضرب: ھاوشان و ھاوشیو، جۆرو

رەگەز ە لەزاراوەى عوروزدا كۆتايى

تەفەیلەيە لەبەشى دووھمى نيو

شيعر ە (ك: أضراب وضروب

وأضرب)، دىگوتى: (رجل ضرب):

ضاربة مضاربة وضرباً: زەلامەكان

لەيەكتريان دا ھەريەكەيان زەبرى

لەوى تريان دا ە لەليدان دا

بەسەريا زال بوو زۆرتى لى دا.

ضارب فلان في ماله: بەمال و سامانى

فلان بازىرگاني دىكا بەريژمەكى

تايبەتى لەقازانچ و زيان دا.

ضارب في السوق: لەبازاردا شتى

بەھەرزاني كړى و چاومروانى كرد تا

نرخ بەرز بېتەو ە بۆنەو ە بەنرخى

بەرز بيفروشيتهو، وادەبى نرخ

دادەبەزى و زەرەر دىكا.

مَضْرَبَ: زۆرى لى دا، بۆ زيڤە رۆيى

لەماناي (مَضْرَبَ) دى.

مَضْرَبَ فلان: فلانكەس شيرى تىكەلاو

لەچەن شيرە حوشترىكى خواردەو

ە فلانكەس توشى ساردو سەرماو

سەھۆلەندان بوو.

مَضْرَبَ عينه: چاوى بەقوڤ دا چوڤ.

مَضْرَبَ الشيء بالشيء: شتەكەى تىكەل

بەشتەكەى تر كرد ە تىكى ھەلدان.

مَضْرَبَ بين القوم: خەلكەكەى ھەلنا

بۆنەو ە بەگزيەك دا بچن.

مَضْرَبَ المضربة: ليفەكەى دوورى،

تەريبي دا.

إضطرب: بەناپىك و پىكى جولايەو

كەوتە ھەلەزو دابەزو خندل حۆو

واضراب) ۵ شيريك لهكومه نيك
 حوشر بدوشري و تيكه ل بکري
 له مهنجه نيکدا ۵ يان بهوشيره
 دمگـوتري: بهـمـره يه کدا
 له حوشر مکان بدوشري و راسته و خو
 بکري ته قاپه که وه ۵ سه هون،
 سيخوار.

الضربة: ميينه ي (الضرب) ۵ که سينک
 شمشيري لي درايي ۵ پارچه مو،
 پارچه خوري، پارچه لؤکه که شي
 بکري ته وه و پاشان به پيتيک
 به سترئ و نه مجار بر پسرئ ۵
 سروشت و ته بيعت ۵ باج
 که ده خري ته سمر ملک و زموي و زارو
 داهات بؤ حيسابي ميري، به گوهر ي
 ياساو شوين و کات نه و باجه گوراني
 به سه ردا دي ۵ نه ندا ز مه که
 له برنج و چه لئوک ۵ (ک: ضرائب).

المضاربة: جوړه گري به ست و عمديکه
 له نيوان دوکـس و زياتر دا
 دمبه سترئ لايه نيک مال و ساماني
 هه بي و لايه نه که ي تر کاري تيدا بکا
 هه ردولا هاوبهش بن له قازانچ دا
 به پيژي تاييه تي ۵ له يوازي نابوري
 دا بريتييه له کپين و فروشتن که
 کومه ليکي پسور له بازاردا نه جامي
 دمدم بؤ نه وي سود له جودا وازي
 نرخه کان دا بکه ن.

بياويکي دال گوشت و قه دو بالا
 ريک و پيکه، کار که رو ده ست
 به کاره، قالب سوکه له جي به جي
 کردني نيش و کاره کاني دا ۵ (مطر
 ضرب): باراني سوک و که م ۵ (درهم
 ضرب): دير هه مي سکه لي دراو،
 زيوي سکه لي دراو.

الضرب: شانه ههنگويني سپي نه ستور.
 الضربة: پارچه ي شانه ههنگويني سپي.
 الضرب: شاره ز له ليدان دا، راست
 ههنگيو، ده ست راست.
 الضربة: يهک ليدان، زميريك
 پيکي شانيک ۵ تاوه گازو هه تاو بردو
 نه خو شيه که به هوي ليداني تيشکي
 خوړ له جهسته دا پهيدا ده بي،
 نه گهر زو هري اي نه که وي
 کوشندميه.

الضروب: زور ليدم، که سينک زور
 ليد او ليدانه که شي به نيش بي.
 الضرب: به مانا (الضروب) دي، هه روا
 به که سينک يش ده گوتري به مان و
 ساماني يه کيکي ترموه بازرگاني
 بکاو به شيکي ديار يکراوي له قازانچ
 دا بدري تي ۵ به موکه سهش ده گوتري
 له ياري قورمـاردا پوشک
 (قداح) بهاويژي ۵ هه روا ناوه بؤ
 هاوشان و رکه بهر ۵ (ک: ضرباء)

المضرب: نامیری لیدان ۵ زور لیدم،
یان زمبر و مشینی کاریگمر ۵ (ک):
(المضرب).

المضرب: بهمانا (المضرب) دئی ۵ گهوره ۵
(ک: مضارب).

المضرب: شوینی لیدان یان کاتی لیدان.
مضرب السیف: تیزایی شمشیر ۵
(مضرب الرز): شوینی کوتانی
چه لتوک ۵ شوینی سپی کردنی
چه لتوک.

المضربة: همر لیفمو چهرچه فیك زور
تهریبی دورمانی تیدا نمنجام درابی،
لیفمو پیخه فیكه دوو توئو لؤكهی
تیدا فمپش کرابیو نهمجار تهریبی
دورومانی پیدا هاتبن و جوبن.

مضربه مضرباً: قهلاشتی، دایدری.
مضرب النار: دوکه لکشی بؤ ناگرمکه کرد.
مضرب الثرب و نحوه: بهرمنگی سور
قوماشه کهی رنگ کرد، بهتؤخی نا
به لککوو بهرمنگی سوری کان،
دمشگوتری: (مضربه بکذا): رنگه کهی
تی هه لسوو.

مضربة: بؤ زنده رؤیسی لهمانای
(مضربة) دئی، دمشگوتری: (مضرب)
الکلام: قسه کانی رازاندنمه وه
جوانی کردن.

مضرب الدابة: ولاخه کهی هه لینگ دا، غاری

هئ کرد.

إنضرب: دادرا، شهقی برد، دمشگوتری:
(إنضرب الثور): خونچه که پشکوت،
دهمی کردم وه.

إنضرب الشجر: دره خته که پشکوت،
چرؤی دره خته که کرایه وه ۵
گه لاکه ی دمرکه وت.

إنضرب الطريق: رنگه که پان و پؤر بوو،
دمشگوتری: (إنضرب ما بینهم):
نیوانیان زور فراوان بو.

تضرب: بؤ موطا و معی (مضربة) دئی.
تضرب الحد: کولمه که سور بوو،
دمشگوتری: (تضربت المرأة):
نافرته که خؤی رازاندنمه، خؤی
نارایش دا یان خؤی سفور کردو
خؤی نیشانی پیاوی بیگانه دا.

تضرب بالدم: به خون رنگاو رنگ
بوو.

تضرب الشيء: شته که شهق بوو، دادرا.
تضرب الزهر: خونچه که پشکوت،
کرایه وه.

الإضرب: رنگی سور، قوماشی رنگ
کراوه بهرمنگی سور ۵ قوماشیکه
لهناوریشمی سور ۵ نهمسپی رهمسن و
خوشرؤ ۵ (ک: أضرب).

الطرب: رنگ کراو، دمشگوتری: (غذو
ضرب): بازی بههیز.

المَضْرَجُ: (ثوب مَضْرَج): قوماشی رزیو
بئ نرخ ۵ (ك: مَضَارِج).

المَضْرُوجَة: دهگوترئ: (عين مضروجة):
جاوی گه وره و کراوه.

مَضَرَحَتِ السَّوْقُ مَضْرُوحًا: بازارمکه ته پی و
مامه لئی که م تیدا نه نجام دهدئ.

مَضَرَحَ الشَّيْءِ مَضْرَجًا: شته که ی دادری،
شهمی کرد.

مَضَرَحَ الْقَبْرِ: گۆری هه لکه ند.

مَضَرَحَ الشَّيْءِ: پائی به شته که وه ناو دووری
خسته وه.

مَضَرَحَ شَهَادَةِ فُلَانٍ: شایه تی فلانی
ره تکرده وه، قبوئی نه کرد.

أَمَضَرَحَهُ: دوری خسته وه ۵ دایو هساندو
تییکی داو خراپی کرد.

أَمَضَرَحَ السَّوْقَ: بازارپی خست، جم و
جولی تیدا که م بوو.

مَضَارَعُهُ: جنیوی پی دا، تانوتی لی دا ۵
به رمنگاری بۆوه، هاوشانی کرد.

إِضْطَرَحَهُ: فرپی دایه قوژبنیکه وه.

إِنْضَرَحَ: بۆ موطاومعه ی (مَضَرَحَهُ) دی.

مَضَرَحَ: اسم فعل، به مانا فه رمان دئ،
واته به مانا (إِضْرَح) دئ.

الْمَضْرُحُ: دهگوترئ: (نية مَضَرَحَ):
مه به ستی دوور.

الْمَضْرُوحُ: بۆ زنده رقیی له مانای
(مَضَارِج) دئ، دهگوترئ: (قوس)

مَضْرُوح: که وانیکی توندو به هیزه
به ته وژم تیره که فری دها ۵ (فرس
مَضْرُوح): نه سپی سهرکه ش.

الْمَضْرُوحُ: به مانا (المضروح): دئ، واته
دور که وته ۵ گۆرو نارامگا ۵ گۆریچه
۵ (ك: مَضَارِج).

الْمَضْرُوحَة: به مانا (المضريح) دئ ۵ (ك:
مَضَارِج).

الْمَضْرُوحُ: هه لۆ، بازی بال درئز.

الْمَضْرُوحِي: به مانا (المضروح) دئ ۵ گه وره
پی اوو خانه دان و پی او مافول و
وه جاخراده.

مَضَرَهُ وَه مَضَرًا وَمَضَرًا: زیانی پی گه یاند،
خراپه ی له گه ل کرد.

مَضَرٌ فَلَانًا إِلَى كَذَا: پائی به فلانه وه ناو
ناچار ی کرد بۆنه وه.

أَضَرَّتِ الْمَرْأَةُ: زنی به سهر ژنه که ی هینا.

أَضَرَّ فُلَانٌ عَلَى السَّيْرِ الشَّدِيدِ وَغَرَهُ:
فلانکه س به صه بر بوو پشوو درئز
بوو.

أَضَرَّ عَلَى فُلَانٍ وَه: زیانی به فلانکه س
گه یاند.

أَضَرَّ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانکه سی ناچار
کردو به زور نه وه ی پی کرد.

مَضَارَةُ مَضَارَةً وَمَضَارًا: زیانی پی گه یاند،
تهنگی پی هه لچنی ۵ سهر پیچی
کرد.

اضطره اليه: ناجاری کرد بؤئمهوه ۵ شیخ
رمزای تالمهانی دهلی:

ئهو قهحبه ژنه موحتاجی کردم
موحتاجی رمشی رمشیدی کردم

قورئان دمفهرموی: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ
بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾.

تضاراً: یهکیک لهووموگان زیانی بهوی
تر گه یاند ۵ همدوکیان زیانیان پی
گهی.

تَضَرَّرَ به او منه: بههوی ئههوهه توشی
زیان بوو یان لههوهه زیانی پی
گهی.

إِستَضَرَّ به: بههوی ئههوهه توشی زیان
بوو.

الضَّرَّارَة: زیان؛ کهمکردن لهمالو
سامان دا، یان کهمکردنی کۆمهال ۵
کوژی.

الضَّرُّ: حال و مزعی خراب، ههزاری
نهداری ۵ نهخۆشی ۵ قورئان
دمفهرموی: ﴿مَسْنَا وَأَهْلْنَا الضَّرُّ﴾،
دمشگوتری: (تزوج فلان علی ضرب):
فلانکس ههوی بی ژنهکهی بهیدا
کرد ۵ زیانی بهژنهکهی گه یاند بهوه
که ژنی بهسهر هیئا.

الضَّرُّ: بهمانا (الضَّرُّ دئ، دمشگوتری:
(هو ضربُ اضرار): ئهو بهلای
بهلایانه، ناخۆشی ناخۆشییانه ۵ یان
بهلایهکی زیرمهک باش نیچیری خوی

دمدۆزیتهوه.

الضَّرُّ: تهنگو جهلهمهوه ناخۆشی ۵
نهخۆشییهک ببیته بیانوو عوزر بو
نهچون بو جیهاد ۵ نیفلیجی ۵ ههر
حاله تیک زیانبهخش بی.

الضَّرَّة: بهمانا (الضَّرَاء): دئ ۵ ههویسار
۵ یهکیک لهژنهکانی پیاویک زیاد
لهژنیکی ههیی ۵ (ك: ضرائر)،
دمگوتری: (بینهم داء الضرائر) ۵
نهخۆشی ههیساری کهوتۆته
ناویانهوه ۵ ههسودی و رقو کینه
کهوتۆته ناویانهوه ۵ بنکی گۆی
مههک ۵ مالی زۆر ۵ سنگی بهرمپی
۵ زهقایی بهرمپی.

الضَّرْوَرَة: پیویستی و ناچاری ۵
تهنگانهیهک چاری نهیی ۵
نارمحهتی و تهنگزه ۵ لهبواری
شعیردا ئهو حالتهیه کهشاعیر بو
پهوایه ههندی وشه بهشیومهکی
ناپاسایی بهکارینی بهجۆریک که
بو پهخشان نووس رهوانیه ۵ (ك:
ضرائر).

الضَّرْوَرِي: شتی پیویست ۵ ههرشتیک
بونی پیویست بیو نهبوونی
نهگونجی.

الضَّرِير: زیان لی کهوتوو ۵ کوژی
نابینا ۵ غیرمت و ناموس، دمشگوتری:

(ما أَشَدَّ ضَرِيرَه عَلٰى زَوْجِه): زور

چاودپیری ژنه که ی دهگا، دلی

له ژنه که ی پیسه ۵ (ك: أَضِرَاء).

الْمُضَارُّ: سرک، چه موش ۵ ته پ دهماخ و

دل ته پ.

الْمُضَرَّةُ: زیان، زهرمر ۵ (ك: مضار).

ضَوْسُ الشَّيْءِ ضَرْسًا: گازی له شته که گرت

۵ هه پائی لی گرت، دهگوتری: (ضَرْسَ

الْعُودِ): به ددان دارم که ی گرتووه.

ضَوْسُ الزَّمَانِ فَلَانًا: رۆژگار بۆ فلان که س

خراب بوو، سته می لی کرد.

ضَوْسُ الْبَنَرِ: به بمر د بیرم که ی هه لچنی.

ضَرْسُ الدَّابَّةِ: لوته وانه یان (دهمبین) ی

له دهمی ئاژه که شه ته ک دا بۆئه وه ی

ژێرباری بکا.

ضَرْسَتُ أَسْنَانِه ضَرْسًا: ددان ی

به خواردنی شتی ترش و مزر ئال

بوون ۵ کول بوون.

ضَرْسُ فِلَانٍ: فلان که س سه ر په ق و

چه موش و شه پانی بوو.

أَضْرَسَ الْحَامِضُ: شتی ترش و مزر

ددانی ئال کردنه وه ۵ ددان ی کرمۆل

کردن.

أَضْرَسَ بِالْكَلَامِ: به قسه بچ دهنگی کرد.

أَضْرَسَ الْأَمْرَ فَلَانًا: کارم که فلانی خسته

دله پاوکیوه.

ضَارَسَ الْأَمْرَ مَضَارَسَةً وَضِرَاسًا:

کارمگانی پشکین و به تاقی کردنه وه،

هَیْرٰی نیشه گان بوو.

ضَرْسَه: بۆ زیده رۆیی له مانای

(ضَرْسَ) دئ، چرچ و لۆچی له شته که

بهیدا کرد.

ضَرْسُ الشَّوْبِ: وینه ی ددان ی

له قوماشه که دا دروست کرد ۵

به وینه ی ددان قوماشه که ی

رازانده وه.

ضَرْسَتَه الْحَرْوبِ: شه پ و جهنگی هه مه

جۆر فلان که سی له بوته داو قالی کرد.

تضارِسُ الْبِنَاءِ وَغَوِه: پالنه خانه که ریک و

پیک دروست نه کراوه ۵ دیوار و

شیوه که ی له بار و ئه ندازیاری دروست

نه کراون ۵ خوار و خبیچ و به رزی و

نزمی تیدایه.

تضارِسُ الْقَوْمِ: خه لکه که کی شه و

همریان تیگه وتو بوو به همریان،

دوژمنایه تییان که وته ناوه وه.

تَضْرَسَ الْبِنَاءُ: به مانا (تضارس) دئ.

التضريسُ: پهیدا کردنی قورت و پیچ و

به رزی و نزمی له قه باره دا ۵

له شیوه ی به رزی و نزمی ددان ۵ (ك:

تضاریس).

تضارِسُ الْأَرْضِ: ته پۆلکه و به رزی و

نزمی سه ر پوی زهوی.

الضَّرْسُ: ددان ی هاپر ۵ خری ۵ هه روا

ناوه بۆ نامیری ناو دابه شکردن و ناو

ده رهینان ۵ (ك: أَضْرَاسٌ وَضُرُوسٌ).

ضرس العقل: يهكيك لهو چوار ددانهی

دمكهونه كوټايی ريزی ددانهگان،

لهپهندی پيشينان دا هاتووه (هو

لايعض في العلم بضرس قاطع):

زانيارپيهگانی باش كوټنترؤل

نهكردوووه ئيشو گاری ريكو پيك

نهكردوه ه ههروا ناوه بو نهو جوړه

بهردی بیرى پي ههلهدهچندری ه دركه

شاخو بهرزو نرمی سهرو بهری زموى

كهومكوو ددان بهرزو نرمييان تيذا

بهدي بكرى، دمگوترى: (رجل ضرس):

پياوځكى رهقو زبره، تهبيات توندو

تورپيه ه بارانى وردو كهه، تاوه بارانى

نهرم.

الضروس: گازنده، سهركهش، رهوش

بهه، دمگوترى: (ناقة ضروسة):

حوشترىكى بهه خووه گاز لهشير

دوشهكهى دهگرى، پان ههركهسى

لهبېچومكهى نزيك بيتهوه پهلامارى

ددها ه (حرب ضرروس): شهري

كاولكارو خويناوى.

الضررس: تهرزو سهروماو بههر ه جوړه

درهختيكه لهزموى شيندارو تهردا

دمروئ تهمهنى دريژه، لهئهوورپاو

ههندي ولاتى تری ههواسازو

موعتهدیل دمروئ ه بیرى ههچنراو

بهبهرد ه ههر بالهخانهپهك به

بهرد دروستكرايى ه بهردی

سوچدارو توركه توركه.

المضروسة: زهوپيهك بهردى توركه

توركهو سوچدارى وهكوو ددان

تيدايين.

ضَرَطٌ ضَرَطًا: تپى كهند ه (فهو ضروط

وضراط).

ضَرَطٌ ضَرَطًا: بهمانا (ضَرَطٌ) دئ.

اضْرَطُّ: تپى پي كهند ه پان كارى

قورسى پي نهنجام دا تاواى لى كرد

تپ بكهنى.

اضْرَطُّ به: بهگالته جرتى بو لى دا،

جرتى بو داكوتا ه گالتهى به

ئيشهكهى پان بهقهسهكهى كرد.

ضَرَطٌ: بهمانا (ضَرَطٌ) دئ.

ضَرَطٌ فَلَانًا وَغِيْرَه: تپى بهفلانكس

كهند ه تپى پي لى دا.

ضَرَطٌ به: بهمانا (اضْرَطُّ) دئ ه

عهربهكهان بهعهمى كورى

هينديان گوتوه (مُضْرَطُّ الحجاره):

چونكه نهومنده نازاو چاونهترسو

بههيز بووه ه بهكوردى خومان

دهليين فلانكس نهومنده وايهو

وايه بهرد دهكا بهئاو.

الضُرَاطُ: تپ ه (الضِرْوَطُ): بهمانا

(الضُرَاطُ) دئ.

ضَرَعَ الرضيعُ ضُرْعًا: شيره خوړهكه

مهكى دايكى مژى.

رَضَعْتُ الشَّمْسُ وَفَرَمَا: خَوَّرَ لَهَا وَأَبَوُون
نَزِكَ بَوَّه.

رَضَعَ الْحَيَوَانُ: گِیَانَلَه بَه رَمَكِه كَزُو لَاوَز
بُوو.

رَضَعَ إِلَيْهِ وَلَهُ: گَه رَدَنَكِه چِی بُوو ۵ دَاوای
لِی كَرْد شَتِی كِی بَدَاتِی.

رَضَعَ ضَرْعًا وَضَرَاعَةً: كَزُو لَاوَز بُوو ۵
(فَهْر ضَرْغٍ وَاضْرَعٌ وَهِيَ ضَرْعَةٌ
وَضَرَعَاءُ).

أَضْرَعْتُ الْأَنْثَى: مِیْنَه كِه مَه مَكِی
خِر كَرْد، گَوَانِی دَمَر كِه وَت.

أَضْرَعْتُ الْحَامِلُ: سَكَبَرَكِه پِیْش نَه وَی
بِیْجَه مَكِی لِی بِیْتَه وَه گَوَانِی گَه وَرَه
بُوون، نَافَرَمَتَه كِه پِیْش مَنَدَالِ بُوون
مَه مَكِی زَلِ بُوون.

أَضْرَعَ فَلَانًا: وای لَه فَلَان كَرْد ژِیْر بَارِی بِی.
أَضْرَعَ اللَّهُ خَدُّهُ: خُودَا زَه لَیْلِی وَ بِی
دَمَسَه لَاتِی كَرْد.

أَضْرَعَ الْفُلَانُ مَالًا وَنَحْوَهُ: مَالِی بَه خَشِی
بَه فَلَان، یَان شَتِی تَرِی دَاپَه.

تَضَرَعَ إِلَيْهِ وَلَهُ: گَه رَدَنَكِه چِی بُوو،
ژِیْر بَارِی بُوو.

تَضَرَعَ إِلَى اللَّهِ: لَه خُودَا پَارِی هَوَه،
لَا اِلَهِ وَه ۵ قُورْئَان دَمَفَه رَمَوِی:
﴿فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا﴾.

الضَّرْعُ: تَه مَهَن بَجُوك ۵ دَمَكُوتَرِی:
(خَد ضَارِعٌ وَجَنب ضَارِعٌ) نَزَاو

پَارِی نَه وَ مَكَار، لَه خُودَا تَرَس ۵ (جَسَمٌ
ضَارِعٌ): جَه سَتَه ی لَاوَز.

الضَّرْعُ: گُوی مَه مَك، گُوی گَوَان ۵ (ك:

ضَرُوعٌ)، دَمَشَكُوتَرِی: (مَالَه زَرِع
وَلَا ضَرِعٌ): هِیْچِی نِیَه، بِی كَشْتِو
كَالٍ وَ مَه پَرِو مَالَاتَه.

الضَّرْعُ: هَاوَشَان ۵ (ك: ضَرُوعٌ).
الضَّرْعَاءُ: مَه مَك زَل ۵ گَوَان گَه وَرَه ۵
(ك: ضَرْعٌ).

الضَّرُوعُ: بَه مَانَا (الضَّرْعَاءُ) دِی ۵ (ك:
ضَرُوعٌ).

الضَّرِيعُ: دَمَكُوتَرِی: (شَاةٌ ضَرِيعٌ):
مَه پَرِی كِه گَه لَو گَوَانِی جَوَان وَ رِیْكَو
پَرِی كِه ۵ گِیَاو گَزِی وَ رَدَكِرَاو
هَه نَجَنْدِرَاو ۵ پَزْدَان ۵ (عَه وَ سَه جِی
تَسَه پَ): جَوَزَه پَرِو مَكِی كِی دِر كَاوِیْیَه
بَه پَرِی كِی هَه یَه وَ مَكُو وَ شِیْلَان ۵
قُورْئَان دَمَفَه رَمَوِی: ﴿لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ
إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ﴾.

الضَّرَارِعُ: بَه لَای نَه حَوِیْیَه كَانَه وَه

بِرِیْتِیْیَه لَه فِیْعَلِیْكَ لَه پِیْش فِیْعَلَه
(مَاضِیْیَه گَه وَه) پَه كِی لَه پِیْتَه زَیْدَمَكَان
(اِنْ، ی، ت) هَه بِی ۵ بَه حَرِیْیَه كِه
لَه بَه حَرَمَكَانِی شِیْعِر كِی شَه مَكِی
نَه وَ مِیَه دُوجَار (مَفَاعِیْلِن فَاعِلَاتِن).

ضَرَعْتَ الْأَبْطَالَ: پَالَه وَ نَه كَانِی شِیْر نَاسَا

جولانهوه، کاری شیرانه یان نه نجام دا،
 هه لمهتو په لاماردانیان شیرانه بون.
 تـضرغت الأبطال: به مانا
 (ضرغت) دئ.

الطیرغام: شیرى به هه لمهتو تیک
 شکینه ر ۵ نازاو چاونه ترس.
 الطیرغم: به مانا (الطیرغام) دى.
 ضَرَك ضَرَاكَة: هه زارو داماو بوو، خوئ
 دارشتو دمستو مه چه کی قهوى و
 چوارشانه بوو ۵ نه حمه قو گیل.
 الضَّرَاك: چوار پهل قهوى و چوارشانه و
 دامه زراوو دهمار گشت ۵ (ك: ضركاء
 و ضرائك).

ضَرِمَت النار ضَرَمًا: ناگره که بلیسه ی
 لى هه لسا.
 ضَرِمَ فلان: فلانکه س زور رقى هه لسا،
 زوری برسى بو.

ضَرِمَ الشيء: گهرماکه ی به هیز بوو.
 ضَرِمَ فلان في الأمر: کوشى کردو په له ی کرد.
 ضَرِمَ في عدوه: له یازدان دا په له ی کرد ۵
 (فهو ضَرِم وضارم).

أَضَرَمَ النار: ناگره که ی هه لگرساند.
 أَضَرَمَ الشيء: شته که ی والى کرد
 گر پگړئ.

ضَرَمَ النار ونحوها: زنده پموى کرد
 له ناگر هه لگرسان دا.
 اضطرمت النار: به مانا (ضَرِمَت) دئ،

دمگوتړئ: (اضطرمت الشر والحرب
 بينهم): شهرو نازاوه له ناویان دا
 هه لگرسا.

اضطرمت الشيب في الرأس: موى سپى و
 پیرى به سهرى دا بلا و بؤوه.

تَطَرَمَت النار: ناگره که هه لگرسا،
 دمشگوتړئ: (تضرم عليه غضباً): رقى
 لى هه لسا.

استَظَرَمَ الحب ونحوه: دانه وپلکه که
 پیگه یی و کاتى نه وه ی هات به ناگر
 بیرژیندئ.

الظَرَام: هه لگرسانى ناگر، همرشتیک
 له چیلکه و چه وپل و شتى وا که
 ناگرى پی خوش بکړئ و زو بسوتئ.
 الظَرْم: رومکیکه دهمشته کی، بهرکی

همیه و مکوو بهرو وایه سورى
 مه پله و رشه، گولیکى سپى وردى
 هه به، بؤنى خوشه، دوکه له که شى
 بؤنى خوشه، له زور شوینى ولاتى
 لوبنان دمپوئ.

الظَرْم: به مانا (الظَرَام) دئ، خودى ناگر
 ۵ لقه دارخورماو شتى تر که
 پرژمکانى ناگریان پیوه بی.

الظَرِيم: حمریق، سوتینه ر ۵ سوتاو.
 ضَوَّ العرق أو الجرح ضَرُوءاً وضُرُوءاً: دهمارکه
 یان برینه که خوینى لى هاتو
 ناوهمستئ.

ضَرَّ الْإِنَاءَ: قابه که شلمه منه که ی تی

نهو مستاو همووی لی هاته خوار.

ضَرَّاءُ فُلَانٍ وَغِيْهِ: فُلَانٍ خَوَى شاردموه ۵
(فهر ضار).

ضَرَبِيَّ الْعَرَقِ وَغَوِه: به مانا (ضَرَّاءُ) دی.

ضَرَبِيَّ ضَرَّاءً وَضَرَّاءَ: پهره ی سه ند،
توند بوو.

ضَرَبِيَّ بَهْ او عليه: ومگری بوو، خوی پیوه
گرت ۵ سامی لی شکاو هه لیکوتایه
سهری.

أَضْرَأَ: وای لی کرد ومگری بی ۵
له خشته ی برد.

ضَرَّه: زنده رموی کرد له ومگری بوونی
دا، له خلیسکانی دا.

إِسْتَضَرَّ الصَّيْدَ وَغَوِه: نیچیرمه کی
هه لحه لمتاند به خوی نه زانی
تافرسته لی هیئا.

الضَّارِي: سه کی راهیندراو له سمر پاو ۵
درندمیه ک زور گوشت خوربی ۵
نازه لی ناسایی که له له ومپرگای خوی
دا بله ومپرئ ۵ (ک: ضار).

الضَّرَاءُ: دمشتی بی درهخت و ناو مدانی
۵ زموییه ک درهختی تیدابی و درنده
خویانی تیدا حه شار بدن ۵ ههر
درهخت و گزو گیایه ک زموی
دایوش.

الضَّرُّو: به مانا (الضَّارِي) دی ۵ توتکه

سه گ و شتی وا.

الضَّرِي: درندمو سه گ.

ضَرَّه ضَرَّاءُ: دهستی گرت به سهر نهو
شته ی که له زیر دهستی دایه.

تَضَارَّنا: شتیان دا به یه گترو به سهر
یه ک دا زال بوون.

الضَّيْرُنُ: ههرکه سیك له کاریک دا
تهنگ به یه کی تر هه لچنی، بیته
پواز بو ی ۵ کونی خولخولوکه
گه ورمبی، نه مجار پوازی لی بدری ۵
حه دیت گپررموه ی بتمان ه پیکراو و
زهین رون.

ضَغَضَعَ الْبِنَاءَ: باله خانه که ی روخاند
تاله گه ل زموی تهختی کرد.

ضَغَضَعَ الرَّجُلُ: پیاو مه کی بی هیز کرد
۵ زهلیل و زیر باری کرد.

تَضَغَضَعَ جَسْمُهُ: جهسته ی به هو ی
نه خو شو و خه م و خهفت لاواز بوو.

تَضَغَضَعَ مَالُهُ: مال و سامانی که م بوو.
تَضَغَضَعَ بَه الدَّهْرِ: رزگار زهلیل و
داماوی کرد.

الضَّغَضَاعُ: که سیك له هه موو شتی ک دا
زمعیض و لاواز بی ۵ پیای بی بیرو
بو چون، گیل و نه قام ۵ بی ورمو
ترساو لهشت.

الضَّغَضَاعُ: به مانا (الضَّغَضَاعُ) دی.

ضَغَّ الْجَمَلِ وَغَوِه ضَغَّاً: حوشرمه کی زیر

بارکرد ۵ یان دمنگی حوشرمه‌کی دا
پیی گوت (ضَعُ) بو نه‌وهی نارام
بگری.

ضَعَفَ الشَّيْءُ ضَعْفًا: شته‌کی کرد
به‌دوو چه‌ندانه.

ضَعَفَ الْقَوْمُ: ژماره‌ی خه‌لکه‌کی زور کرد.
ضَعَفَ ضَعْفًا: کزو لاواز بوو ۵ نه‌خوش
که‌وت ۵ هی‌زی نه‌ما ۵ تهن‌روستی
فه‌وتا.

ضَعَفَ الشَّيْءُ: شته‌که زیادی کرد.

أَضْعَفَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که مال و سامانی
زیادی کرد ۵ ولا‌خه‌کانی کزو لاواز
بوون.

أَضْعَفَ الشَّيْءُ: شته‌کی زیاد کرد،
دمشگوتری: (أَضْعَفَ لَهُ الرَّدُّ).

أَضْعَفَ الْقَوْمَ: به‌خشش و عه‌تای بو
خه‌لکه‌که زیاد کرد.

أَضْعَفَ الرَّجُلُ: پیاوه‌کی زمعیف کرد.

ضَاعَفَهُ: به‌خشش و عه‌تای بو زیاد کرد.
ضَعَّفَهُ: به‌مانا (أَضْعَفَ) دی.

ضَعَفَ الْحَدِيثُ أَوْ الرَّأْيُ: حه‌دیثه‌که یان
رایه‌کی به‌لاواز دانا.

ضَعَفَ الشَّيْءُ: شته‌کی دوو توئی یان
دولو کرده‌وه.

تَضَاعَفَ: بو موطاومعه‌ی (ضاعف) دی ۵
بوو به‌دوو چه‌ندانه‌ی خوئی.

اسْتَضَعَفَهُ: به‌زمعیف و لاوازی دانا ۵

زه‌لیلی کرد.

التضاعيف: (تضاعيف الشيء): نه‌وهی
له‌شته‌که دو لو بوته‌وه.

تضاعيف الكتاب: به‌راویزو نیوان
دپهره‌کانی کتیب.

الضَّعْفُ: دوچه‌ندانه له‌قه‌باره یان
له‌ژماره، یان نه‌وشته‌ی که دو توئی
یان دولو دمگرتیه‌وه.

أضعاف الكتاب: به‌راویزو نیوان دپهری
کتیب.

أضعاف الجسد: نه‌ندامی جه‌سته، یان
نیسقانی جه‌سته.

الضعفان: لاواز ۵ (ك: ضعاف).

الضَّعْفَةُ: دل کزی، که‌ودمنی ۵
نازیرمکی.

الضعف: زور کزو لاوازی ۵ دلی زور
بی هی‌زی بی ۵ (ك: ضَعْف).

الضعيف: نافرمت و کویله ۵ (ك: ضِعاف
و ضُعفاء).

المضاعف: وشه‌یه‌که نه‌گمر سی پیتی

بوو دووهم و سییه‌می له‌یه‌ک جو‌ربین
و مکو (شَدُّ، مَدُّ) نه‌گمر چوار پیتی

بوو نه‌وه‌یه پیتی یه‌که‌مو سییه‌می و
دووهمی و چواره‌می له‌یه‌ک جو‌ربین

و مکو (زلزل، قهقهه).

المضاعفة من السدوع: زریه‌که
حه‌له‌ه‌کانی دوو دوو چن‌درا‌بن.

الْمُضْعَفُ: بهمانا (المضاعف) دئ.

الْمُضْعَفَةُ: (أَرْضُ مُضْعَفَةٍ): زموییهک

بارانی که می لی درایی.

الْمُضْعَبُوسُ: خهباری ورد ۵ بیجوه ریوی

۵ (ك: ضغایس).

ضَعَّتْ الحَشِيشَ وَغَیْرَه: چیلکهو جهوئلهکهی

کرده گورزهو باقه.

ضَعَّتْ الْأَشْیَاءَ: شتهکانی تیکهل کردن ۵

تیکهل و پیکهلی کردن، دهگوترئ:

(ضَعَّتْ الْحَدِیثَ): قسهکهی تیکهل و

پیکهل کرد.

ضَعَّتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: نافرتهکه

بهدهستی قزمکانی شت و پاکی

کردنهوه، ههولی دا ناو بگاته بنکی

قزمکانی.

ضَعَّتِ الشَّيْءَ: دهستی لهشتهکه داو

بهدهست پشکنی.

أَضَعَّتِ الْعَالَمَ الرِّیَا: خهو بینهکه

خهوهکهی گیراییهوه بهشیوهی

تیکهل و پیکهل.

ضَعَّتْهُ: بۆ زنده رموی لهمانای

(ضَعَّتْ) دئ.

الضَّغَاةُ: کالای پهرپوت و بی نرخ.

الضَّيْتُ: گورزه شوړک و چیلکه ۵

همرشتیک چنگی بیا کرابی ۵ گورزه

شوړک کهپر بهدهست بی ۵ قورئان

دمهرموی: ﴿وَحُلَّ بِسَدِّكَ ضِفْنَا

فَأَضْرَبَ بِهِ وَلَا تَحْتِ﴾ ۵ (ك:

أَضْفَاتُ ۵ دهگوترئ: (أَنَا أَضْفَاتُ

من أخبار): ههوالی تیکهل و پیکهلی

هیئانه پیشموه.

أَضْفَاتُ أَحْلَامٍ: خهونی پرو پووج،

کهمانای بۆ نهگري ۵ قورئان

دمهرموی: ﴿أَضْفَاتُ أَحْلَامٍ﴾ ۵

لهپهنددا هاتووه (ضِفْتُ عَلَى إِبَالَةٍ):

بهلا لهسمر بهلا.

ضَغَطَ الْأَدْرُ اللَّتْمَةَ: بی ددان

پاروهکهی جوو ملجه ملجی لی

هیئا.

ضَغَطَ اللَّحْمَ فِي فِیْهِ: بهباشی

گوشتهکهی نهجوی.

ضَغَطَ الْكَلَامَ: قسهکهی جوان

دمرنهخست.

ضَغَطَهُ ضَغْطًا: پالهپهستوی دا،

پهستاوتی.

ضَغَطَ الْكَلَامَ: قسهکهی زور گوئی و کورتی

کردهوه.

ضَغَطَ عَلَيْهِ فِي غَرَمٍ: تهنکی بی ههلجی ۵

ژیرباری کرد، زوری لی کرد.

ضَاغَطَهُ مِضَاغَطَةً وَضِغَاطًا: پهستاوتی،

تهنکی بی ههلجی.

تَضَاغَطًا: ههریهکه لهو دوانه تهنکی

بهوی تر ههلجی.

الضَّاغَطُ: چاودیرو پاریزمری شت ۵

(ك: ضواغلط).

کردیڅ ۵ (ك: ضَغَطِي).

الْمَضْطُّعُ: زموى چال كهن او تيدا

بوستى ۵ (ك: مضاعط).

مَضَمَّه وِبِه مَضَمًّا: بهدم بهتوندى

گهستى، دهسگوتري: (مَضَمَّةُ الْفَقْرُ):

هه زارى چهوساندويه تيه وه.

اضْمَمَ الْفَمُّ: دم ليكى زور بوو.

الضَّغَامَةُ: نهو پاروه جوراويه لهدم

هرپى ددميه دم.

الضَّيْغَمُ: شيرى شهويله پان ۵ (ك:

ضياغم وضياغمه).

ضَغِنَ الْعَرْدُ مَضْنًا: دارمكه خوار بوو.

ضَغِنَ الدَّابَّةُ: ولاخهكه چه موش و سر

رهق بوو نه هاته ژر بار.

ضَغِنَ إِلَيْهِ: حمزى لى كرد.

ضَغِنَ عَلَيْهِ: رقى لى بوو، زورى ناخوش

ويست.

ضَغِنَ صَدْرُهُ: دلى پر بوو له قارو كينه ۵

(فهر ضَغِنَ وضاغِن).

ضَاغَتُهُ: به حيقدو كينه بهرامبهرى

كرد نهو پش و مكوو له دلدا ناخوشى

ويست.

إِضْطَقَّنَ الْقَوْمَ: خه لكهكه دليان له به كتر

كرمى بوو، په كتر يان ناخوش ويست.

إِضْطَقَّنَ فُلَانٌ عَلَى فُلَانٍ: فلان رقى

له فلان بوو.

إِضْطَقَّنَ بِالْثَرَبِ: به قوماشهكه دايپوشى.

الضَّغِطَةُ: ناميريكه لوكه و شتى وى

پى دبهستيو تري.

الضَّغْطُ: (ضَغَطُ الدَّمِ): نهو پاله

بهستوى خوينه يه كه شه پوله كاني

خوين له سر ديواره كاني

خوين به ركان په يدای دمكهن ۵

له زانيارى مه ساحه دا نهو هيزه

به ستاوتنه يه كه به شيويه

عه موودى دمكه وپته سر به شيك

له مه ساحه كه.

الضَّغْطُ الْجَوِي: نهو به ستاوتنه

هه واپيه يه كه له سر خاليكى

ديار يكاو به هوى نهو قورسا ييه

كوله كه ي هه واپى له سر نهو خاله

په يدای دمكا.

الضَّغْطَةُ: تهنگه بهرى، تهنگانه ۵

جه راندن ۵ ژر بار كردن.

الضَّغْطَةُ: توندو تيزى و ناخوشى ۵

نينكارى و كيشه و نيزاعى نيوان

قهر زارو خاوم قهرز كه قهر زدار

هه و دلده هه ندى له قهرز مكه ي

له سر دابشكى.

الضَّغِيطُ: پياوى بى بىرو راو بو چون ۵

بيريك ناوه كه ي گورابى و دزه

كردى بى بىريكى جيرانى ۵ يان به

بيريك دهگوتري له نزيكيه وه

بيريكى تر لى درابى و كارى

كرد بپته سر ناوى نهو و كه مى

تضاغنا: ئەو دوو ھەرىكەيان رەقە
لەۋى تىر بوو.

الضَّاعِنُ مِنَ الْحَيْلِ وَغَرَهَا: ئەسپىك
بەلىندان نەبى غار نەدا.

الضِّغْنُ: حېقدو كىنەى تەۋاو پەرە
سەندوو، دىگوتى: (سَلَّ ضِغْنِ
فُلَانٍ): فلانكەس رازى بكە ۋە مەيلو
ھەزو ئارەزو، دىگوتى: (نَاقَةُ ذَاتِ
ضِغْنٍ): حوشتىكە بۇ كۈنە زاي
خۇى دىگوركىنى ۋە (ك: اَضْغَان) ۋە
(مجمع الاضغان): دلو دىروون.

الضُّغُونُ: ئەو ۋلاخەپە كەدمپروا دەلىتى
پاشەۋ پاش دىگىتىتەۋە ۋە (ك:
ضُغْنٌ).

الضُّغِينَةُ: قىن ۋ قارى زۇر، رەقى
لەرادمبەردەر ۋە (ك: ضُغَانٌ).

ضَغَا الْقَطُ وَغَرَهُ: پشېلە يان سەگو رىۋىۋو
گورگو مار لەبەر ئازارى جەستەيان
دىنگيان لى دى.

أَضْغَا: ۋاى لى كىر دىگىتىتى،
بىقورسكىنى، بلورىنى، بواقتىنى.

ضَغَا: بەمانا (أَضْغَا) دى.
تضاغى الْقَطُ: پشېلەكە مېياۋاندى.

تضاغت الشريدة: كەشكەكەكە لەبەر
جەۋورى ۋ تىكەلى بەجەۋرى
كەبەكەۋچك تىكى ھەلەمدەى
دىنگى لىۋەھات.

الضَّاعِيَةُ: ھەرگىياندارىك بەھۋى
ئازارىك دىنگى بى ۋە بىقورنى،
بىئالنى، بىشكىكىنى، بىقورسكىنى،
بلورىنى، ..ھتە.

ضَفَدَعُ الْمَاءِ أَوْ الْمَكَانِ: ئاۋەكە يان
شۈپنەكە بۇقى زۇربوون.

الضَّفَدَعُ: بۇق ۋ (الضَّفَدَعُ): بەمانا
(الضَّفَدَعُ) دى.

ضَفَّرَ ضَفْرًا: بازى دا، خۇى ھاۋىشت.
ضَفَّرَ الشَّعْرَ: قىزىمكەنى بەسەرەكە دا
ھۈنىنەۋە يان كىرنىە سى پىرچ.

ضَفَّرَ الْغَبْلَ أَوْ الْحَيْطَ: ھەبلەكە يان
دىمىۋەكەى بادا.

ضَفَّرَ الْبِنَاءَ: دىۋارەكەى بەۋشكە كەلەك
ھەلچىنى يان بەردىمكەنى تىك ھەلگىش
كىرن.

ضَافَرُهُ عَلَيْهِ: يارمەتى دا بۇنەۋەى
بەسەرى دا زال بىي.

ضَفَّرَهُ: بۇ زىدىمپروۋى لەماناى
(ضَفَّرَهُ) دى.

إِنْضَفَرَ الْحَبْلَانِ: ھەبلەكان تىك ھالان.
تضَافَرَا عَلَيْهِ: يارمەتى يەكتىيان دا ۋ

لەدزى ئەۋ يەكتىيان گىرت ۋ
ھەرىكەكەيان يارمەتى ئەۋى تىرى دا.

الضَّفَارُ: گورىسى موۋ كەحوشترى پىچ
بەستىتەۋە ۋ پەتكە حوشتر ۋ (ك:

ضَفَّرَ).

۵ پاروی گه وره.

ضَفَّ الْقَوْمَ عَلَى الشَّيْءِ ضَفًّا: خه لکه که
کۆبونهمو پالّه پهستۆیان کرد.

ضَفَّ الْمِصْطَلَى: خۆگهرم که ره که

په نهجه کانی جوت کردن و له ناگره که
نزیکی کردنه وه.

ضَفَّ الشَّيْءَ: شته که ی کۆکردمه وه.

تَضَافُوا عَلَى الشَّيْءِ: له سه ره شته که

کۆبونهمو پالّه پهستۆیان کرد یان

زۆر کۆبونهمو ۵ مال و سامانیان که م

بوو.

الضَّفَّ: دهگوتری: (رجل ضَفَّ الحَال):

پیاوی که ومزعو حالی سادهمه.

الضَّفَّ: ته تلّه میره؛ پێرۆیه کی فره

قاچه، رنگی خۆلینی همیه

که پێست دهگه زئی خورو مکه ی

دهته نهیتهمو ۵ (ك: ضَفَفَ).

الضِفَفُ: تهنگانه و گوزمرانی ناخۆش ۵

خواردنیک نهگاته ره زهی تیربوون

۵ بخۆری زۆرو خواردنی که م ۵

خیزانی زۆرو دهست و پێوه ندی

قه مر بائع ۵ گر دپوونه وه ی خه لک

یان چه یوانی تر له سه ره ئاوو شتی

تر ۵ ههرشتیک پێومر که پرنه کا ۵

ههرشتیک پرنه بی ۵ په له کردن

له نیش و کاردا ۵ لاوازی له راو

بوچون دا ۵ په له کردن له نیش دا.

الضِفَرُ: بهمانا (الضفّار) دئی ۵ پشتین ۵

همه پارچه مویه که به جیا بادرایی و

هۆندرای ۵ کۆمه له لمبی گه وره ۵

(ك: ضفور وأضفار).

الضفیر: موی بادراو، پرچی هۆندراوه.

ضفیر البحر: قهراخی دهریا.

الضفیرة: همر کۆمه له مویه که بادرایی

یان هۆندرای ۵ دیوار که له سه ره

روخی دهریا یان چۆم دروستکرای ۵

(ك: ضفائر وضفر).

ضَفَّرَ ضَفْرًا: بازی دا، خۆی هه لدا.

ضَفَّرَ الشَّيْءَ: شته که ی به دهست یان به قاچ

هاویش، دهسگوتری: (ضَفَّرَ اللِّجَامَ أَوْ

العَلْفَ فِي فَمِ الْفَرَسِ): لغاو مکه یان

ئالیکه که ی هه لدا یه ناو ده می

نه سه به که وه.

ضَفَّرَ الْمِيسَانَ: ئالقی دا به ولاغه که ۵

ئالیک و جۆی دایه ۵ زهختی لی کرد

ئالیکه که قوت بدا.

اضْفَرَّ الشَّيْءَ: به زۆر شته که ی قوت دا.

الضَفَرُ: جۆ یان ههرشتیکی تر بکریته

ئالیک و وردبکری یان به اپدری

ئه مچار بخوسیندری بۆئهمو ی بدری

به ولاغه که.

الضَّفَارُ: هیتنه و ناژاوه گیر.

الضفيرة: جۆی وردکراو و خوسینراو بۆ

ئالیک، یان ههرشتیکی تر له و جۆره

الضَّفَّةُ: قهراخی دمربا یان هی جوم،
یان قهراخی شیو ۵ سهرمتای ناو،
پیشمتای ناو ۵ کومه‌لی نادمیزاد ۵
(ک: ضِفاف).

الضَّفَّةُ: بهمانا (الضَّفَّةُ) دئ ۵ (ک:
ضَفَفَ).

الضُّفُوف: چاو؛ که فرمیسکی زوربی،
پرناو بی ۵ ههروا ناوه بو حوشتری
بهشیر، یان مهری گوان پر له‌شیر ۵
(ک: ضَفَفَ).

الضَّغِيف: پیرو تاقم، ده‌گوتری: (فلان
لفینا و ضیفنا): فلانکس له‌پیتری
نیمه‌یه که‌توشی ناخوشی بوو
له‌خومانی ده‌گرین ۵ په‌نای دهمین.
الضَّغِيفَةُ من النبت: روهکی لاواز، باخی
سه‌وزو ته‌رو تازمو پرگزو گیا.
المضفوف: شتیک گه‌له‌کومه‌کی له‌سهر
کرایب ۵ که‌سیک شتیکی لا بوو بیو
نه‌مابی.

ضَفَنَ بالشَّيْ: شته‌کی هاو‌بشت.
ضَفَنَت الدَّابَّةُ برجلها: و‌لاخه‌که به‌قاجی
سمکولی کرد، دمش‌گوتری: (ضَفَنَتْه
برجلها): به‌قاجی سوپه‌وه، پانی
کرده‌وه.

ضَفَنَ إِلَيْه: هات بولای بونه‌وهی له‌لای
داب‌نیش ۵ له‌گه‌لی داب‌نیش.
ضَفَنَ مع الضَّيف: شوین میوانه‌کی

که‌وت.

ضَفَنَ الشَّيْءَ عَلَى الدَّابَّةِ: شته‌کی
له‌ولاخه‌که بارکرد.

ضَفَنَ ضَرْعَ النَّاظَةِ: گوانی حوشرمه‌کی
گوشی بونه‌وهی بیدوش.
ضَفَنَ فُلَانًا: شمه‌لی له‌سمتی فلانکس
هه‌لدا.

ضافته‌ علیه: یارمه‌تی دا.
تضافنوا علیه: یارمه‌تی په‌کتریان دا له
دزی نه‌و.

الضَّفَنُ: کورته بالا ۵ نه‌حمه‌ق و گیلی
قه‌له‌و.

ضَفَا الشَّيْءُ ضَفْرًا وَضَفْرًا: شته‌که گه‌شه‌ی
کردو زور بوو.
ضَفَا الثَّوْبُ: قوماشه‌که رهنه‌گه‌کی
ومرگرت هه‌لی جنی.

ضَفَا رَأْسُهُ: هژی سهری زورو پر بوو.
ضَفَا الحَرَضُ: حه‌وزمه‌که سهر ریژی کرد،
دمش‌گوتری: (فلان ضافي الفضل):
فلانکس ریژی لی دمتکی.

الضُّفَا: ته‌نیش‌تو قه‌راخ، هه‌موو شتیک
نهم لاو نه‌ولای هه‌یه ۵ لایه‌کی
شته‌که.

الضُّفْوَةُ: (ضفوة العيش): خو‌ش‌گوزمرانی
۵ ژپانی خو‌ش.

ضَكَضَكَ: له‌رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد.
ضَكَضَكَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی په‌ستاوت.

ضَكَضَكَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: بارانه که
ز مویپه که می شتهوه.

تَضَكُّضَكَ: بُو موطاومعهی
(ضكضكه) دئ ۵ گرایهوه و رُوخوْش و
دهم به پیکه نین بوو.

الضكاضك: خهپه تُوْله ۵ کورته بالاو
گُوشتن و پتهو.

الضكضاك: به مانا (الضكاضك) دئ.

ضَكُّهُ ضَكَ: په ستاوتی، شیلای،
هه ئیپشکنی.

ضَكَ الْأَمْرُ فَلَانًا: نیشه که فلانکه سی
تهنگه تاو کرد ۵ چهواشه ی کرد.

ضَكَ فَلَانًا بِالْحِجَةِ: به به لگه فلانی بوُردا.

ضَلَعَ ضَلَعًا: خواری کردموه و مگوو
په راسوو.

ضَلَعَ عَنْ الْحَقِّ: له حقه لای دا.

ضَلَعَ عَلَيْهِ: دهستدریژی کرده سهری و
نه زیه تی دا.

ضَلَعَ الْهَيَوَانُ: په راسوی ناژه له که می شکاند.

ضَلَعَ ضَلَعًا: خوار بوو، دهسگوتری: (ضَلَعَ

مع فلان): مهیلی فلانکه سی کردو

و مگری بوو، یارمه تی دا ۵ تیربوو ۵

تیراو بوو.

ضَلَعَ ضَلَاعَةً: به هیز بوو، په راسوی

نهستورو پتهو بوون.

ضَلَعَ فَمُهُ: ده می گهوره بوو ۵ ددانه گانی

جوت بوون.

أَضْلَعَتِ الدَّابَّةُ: و لاخه که می باره که می
بووه ئنه گیرا.

أَضْلَعُ لِلشَّيْءِ وَعَلَيْهِ: توانای شته که می
بوو، دهسه لاتی به سهر شته که دا شکا.

أَضْلَعُ الشَّيْءُ: شته که می خوار کرده و
دایه پنا.

أَضْلَعَ الْحِمْلُ الدَّابَّةَ: باره که گران بوو
ولاخه که می ماندو کرد.

أَضْلَعْتُهُ الْخَطَرُ: به لاو کارسات
تهنگیان پی هه لچنی.

ضَلَعَهُ: وینه ی سوچ و زاویه ی له سهر
دروست کردن.

أَضْلَعَ لِلْأَمْرِ: به کاره که هه لساو باش
نه نجامی دا.

إِضْطَلَعَ بِهِ: توانای به سهر دا شکا ۵
کاره که می نه نجام دا.

تَضَلَعَ: تیری خوارد ۵ مریوو ۵ تیراو
بوو، دهسگوتری: (تَضَلَعَ مِنَ الْعِلْمِ):

له زانیاری دا مهست بوو.

إِسْتَضَلَعَ: به مانا (تَضَلَعَ) دی.

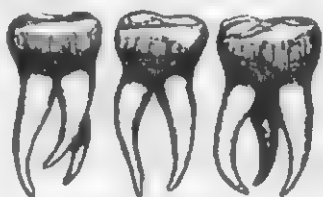
الْأَضْلَعُ: به هیزو په راسوو نهستور ۵
نهوکه سه ی ددانی و مگوو په راسوو

که وانه پی بن.

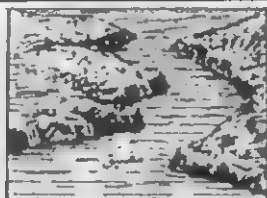
الضَّالِعُ: خوار، چهماوه ۵ (ك: ضَالِع).

الضَّلَعُ: په راسوو ۵ دارِضك خوار
بوویتهوه.

الضَّلُوعُ: زهوی جال.

أسنـان

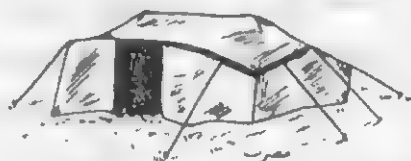
أصـلـاح

صنعة

صـرارة الفانوس

صـر

صـنـة

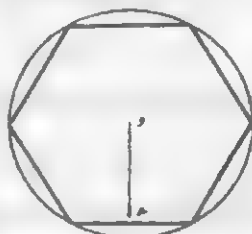
صـر

صـمـرة

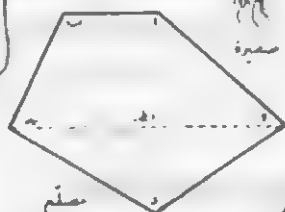
صـاد

صـنـعـ منـطـم

صـاد

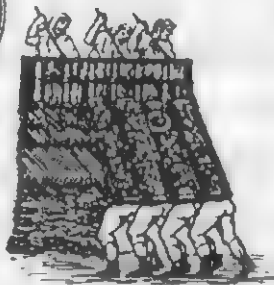
صـنـع

صـنـة

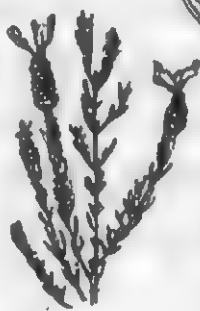
صـمـط

صـر

صـنـعة مـامـة

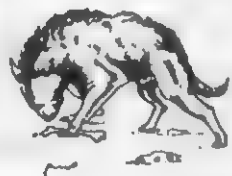
صـر

صـنـة

صـلـدة

صـر

صـنـعـ منـطـم

صـر

أَضَلَّ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ: خودا پاداشی باشی
کردم و مکانی نهدانه وه.

ضَلَّه تَضِلُّ: گومرپی کرد، سهری لی
شیواند ه بهگومرپی حسیب کرد.

ضَلَّ الْمَاءُ: ناومکهی بهردایه ناو دارو
بهردم وه.

تَضَالُ فُلَانٌ: فَلَانُكَس لَافِي گومرپی
لی دا، خَوِي بهگومرپی خسته
بهرچاو.

تَضَلَّ الْمَاءُ مِنْ تَحْتِ الشَّجَرِ: ناومک
لهژیر درمخته که دا نغرو بوو،
رُوچوو.

أَسْتَضِلُّ ضَلَالَةً: داوای لی کرا خو گوم
بکا، خو گومرپا بکا.

الْأَضْلُ: گومرپی، سهر لی شیوان ه
(ك: اَضَالِيل).

الضَّالُّ: همرکه سیك له نایینی
ومرکه مرپی، دمشگوتری: (هو ضَالُّ
تال) ه (ك: ضَلال).

الضَّالَّة: همرشتیک گوم بووبی، ههولی
دوژینه وهی بدری، دمشگوتری:
(الحكمة ضالة المؤمن): حیکمهت و
چاکسازی و کاری باش شتیکه دمی
همیشه مروفی موسولمان ههولی
بهدمسته نایان بداو، بهدوایانا
بگمپی ه (ك: ضُوال).

الضَّلَال: گوم بوون ه فهوتان و تیداچون

الضَّلِيع: بههیز ه پهراسوو پتهو ه
سینگ پان ه شان و مل قهوی ه تیری
خوار ه (ك: ضَلْع).

ضَلَّ ضَلَالًا وَضَلَالَةً: گوم بوو، دیار
نهما، دموگوتری: (ضَلَّ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ):
شته که له ناو شته کهی تر دا گوم بوو،
فهوتا، تیداچوو، پوچ بوو، دموگوتری:
(ضَلَّ سَعْيُهُ): کاریکی بی سودی نه انجام
دا یان دمسخه رُو مایه پوچ بوو.

ضَلَّ الْمَيْتَ فِي الْأَرْضِ: مردوو که له ناو
زموپیه که پُولکاو گوم بوو هیچی
بهسهر هیچه وه نهما.

ضَلَّ: رینگای لی گوم بوو، شته کهی
نهدوژیه وه.

ضَلَّ النَّاسُ: له بیر چوو که هیچی له بیر
نهما و هیج نازانی.

ضَلَّ الشَّيْءَ عَنْهُ وَفِيهِ: شته کهی له بیر
چوو ه یان له بیر براییه وه ه شته کهی
له کیس چوو.

ضَلَّ الطَّرِيقَ: رینگا کهی نهدوژیه وه.

ضَلَّ الشَّيْءُ فَلَانًا: شته که له دمست فلان
چوو، دهسه لاتی بهسمر دا نهشکا.

أَضَلَّ: وای لی کرد رینگای لی گوم بی
ه شاریدی وه، پنهانی کرد ه ژیر
خاکی کرد ه له ناوی بردو
فهوتانندی.

أَضَلَّ الشَّيْءُ فَلَانًا: شته که فلانی گومرپی
کردو رینگای لی تیک دا.

ه پوچ و بئ نرخ ه له بیر چوونه وه ه
لادان له ریگای راست به نه نه ست
یان به ه ه نه زور بئ یان که م بئ،
دمگوترئ: (هو الضلال ابن التلال):
کهس نایناسئ، کهس نازانئ کورئ
کئییه.

الضلالة: به مانا (الضلال) دئ ه
گرتنه بهری ریبازیك نه تگه په نیته
نامانج.

ضلالة العمل: کردموئ به تال و پوچ و
بئ سود.

الضل: به مانا (الضلال) دئ.

الضل: دمگوترئ: (هو ضل بن ضل):
کهس نازانئ کورئ کئییه ه به لاو
کارساتی گه وره.

الضل: ناویك به بن به ردو شاخ دا
په وان ببئو خور لی نه دا یان
ناویك به ناو درخت و چروستان دا
برپوا.

الضلة: سه رسام بون و سه ر لی
تیکچون.

الضلة: لیزانی و شاره زایی له سه فه ردا.
الضلة: دمگوترئ: (ذهب دمه ضلة):
خوینی به فه ر و چوو، تو له ی
نه سه ندرایه وه.

الضليل: که سیک زور گومرا بووبئ،
زور هوکاری گومرا بون و ریگا لی

تیکدان بزانی، بویه به (امرؤ
القیس) یان گوتوو (الملك الضلیل).

الضلول: به مانا (الضلیل) دئ ه یان
به مانا (الضال) دئ.

المضل: تراویلکه، به رده سیخرو چونکه
ناده میزادی بئ ه نه ده خه له تی.

المضلة: دمگوترئ: (فتنة مضلة):
ناشوبیکی گومرا که ره.

إضمحل: لاوازیوو ه ورده ورده لیک
هه لو ه شا هیچی نه ما، دمگوترئ:
(إضمحل السحاب): هه ورکه
ره وییه وه.

ضمح جسده وغیره بالطیب: زوری بوئی
خوش له خو هه لسوو.

ضمح فلاناً: شوین فلان کهس کهوت.

ضمحه بالطیب: زیدمرویی کرد له خو
بو نخوش کردن دا، زوری بوئی خوش
له خودا.

تضمح بالطیب: بوئی خوشی له خوئ
هه لسو، ده شکوترئ: (إضمطح
وإضمح).

الضمحة: به مانا (الضمح) دئ ه
نافرمتی قه له وی زور گوشتن ه
حوشتری قه له وی خه په تو له.

ضمعد الجرح ضمداً وضماداً: برینه که ی
به قوماشی تایبه تی پیجا.

ضمعد الجرح بالدواء: برینه که ی به دهرمان

الضَّمَدُ: قين و كينه ی زور ه سته م و
زور داری.

الْمِضْمَدَةُ: نیر؛ داریکه تایبه تییه
ده خریته سهر ملی دوو گاجوت
به که له مهو به نکه له مه له ملی
گاجوته کان شته که دمدری، ثم مجار
هه و جاپو میزان که به هوی دوو
هه به لیک به ستراون له ناو و پراستی
نیره که هاییم دم گریو هه و جاپه که
گاسنی ناسنی به نو که ومیه له زهوی
ده چه فی، جوتیار دمسکه دووی
هه و جاپه که ده گریو به نه فیزه
گاجوته کان لی ده خوریو و زهوی
دم کیل ه (ك: مضامد).

ضَمَرٌ ضَمْرًا: کزو لاواز بوو ه گوشتی
که م بوو ه چوو له ناو به که ومو
پو کایه وه.

ضَمَرُ الْعَرْدُ: دارم که ته پایی لی پراو وشک
بوو.

أَضْمَرْتُ الْمَرْأَةَ: نافرته که سکی پریوو،
مندالی له سکی کهوت.

أَضْمَرُ الشَّاعِرُ: شاعیرم که له شیعیرم که ی
دا یاسای ئیضماری به کاره یئا.

أَضْمَرُ الْخِيَوَانُ: نازه له که ی لاواز کرد،
وای لی کرد گوشتی پیوه نه میئی.

أَضْمَرُ الشَّيْءُ: شته که ی شارده وه،
دم گوتری: (أَضْمَرُ فِي نَفْسِهِ أَمْرًا).

هه نو، چهوری کرد یان دهرمانی
خسته سهر برینه که.

ضَمَدَ فُلَانًا: هاریکاری فلان که سی کردو
ریکی خست.

ضَمِنَتِ الْمَرْأَةُ فُلَانًا: نافرته که دل داری
له گهل فلان دا کرد.

ضَمَدَ ضَمْدًا: وشک بوو، بنی بوو،
دم گوتری: (ضَمَدَ الدَّمُ عَلَى الدِّيْحَةِ):
خوینم که به کوشتی به که وه وشک بووه.
ضَمَدَ عَلَيْهِ: زوری رق لی هه لسا.

أَضْمَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که ی گرد کرد و ومو
به کی خستن.

ضَمِدَهُ: بو زیدم پوی له مانای
(ضَمَدَ دئ).

تَضَمَدَ: بو موطا و دعه ی مانای
(ضَمَدَهُ دئ).

الضَّمَادُ: به نافرته ی که دم گوتری: که له
کاتی گرانی و پیداو یستی دا
دوستایه تی له گهل زیاد له پیاویک
بگری بۆئه وه ی لای هه موویان
بزوی خو ی دابین بکا ه هه پارچه
قوماشیک برین یان شکاوی پی
بیسه ستری ه نه و دهرمانه ی ده خریته
سهر برین ه (ك: أضمد و ضامد).

الضَّمَادَةُ: هه رشتیک برینی پی
بپیچریت.

الضَّمْدُ: دوستو دلدار ه (أضمد).

لهدئی خوئی دا برپاری نهجامدانی
کارمکه دی.

ضَمْرُ: وای لی کرد کزو لاواز بی،
زهلیل و ژیر باری کرد.

ضَمْرُ الفرس للسباق: نهسپهکهای
بهستهوه نالیکی باشی پید، ناوی
زوری دایه، نهمجار لهگورهپان دا
تاوی دا بونهوهی خواردنهکهای همزم
بکاو توندو تۆل بیی بۆ پیشپرکی،
ماوهی نههم جوړه بهخیوکردنه لای
عهرمهکان چل روژه.

إضطر: بهمانا (ضمر) دئ.

اضطر اللؤلؤ: مرواریدیهکان پالیان
لهپهک دا.

إنضم: بهمانا (ضمر) دئ.

ضَمْر: بۆ موطاومعهی (ضمره) دئ.

تضمرت الوجه: پیستی دهمو چاوی
چرچ بوون و نیشانهی لاوازی لی
دمرکهوت.

الإضمار: یاسایهکی زانستی عروزه
پیتی دووهمی تهفعلیهکه ساکن
دمکهی ومکوو بلئی (مُتفاعل).

الضامر: ولاخی دالگوشت ه حوشتی
کزو لاواز بههوی ماندوی ه (ك)
ضَمْر وضوامر.

الضمار: نادیار ه کاریک پیاو بتمانهای
پچ نهبی، دمگوترئ: (مال ضمار):

مال و سامانی که دمسکهوتنهوهی
نهسته مه، کاتیکی دیاری گراو نییه
بۆ و مرگرتنهوهی ه (دین ضمار):
قهرزیکه کاتی و مرگرتنهوهی
نادیاره.

الضمر: تهنگو چه نه مه، تهنگزه،
دمگوترئ: (رجل ضم): پیاویکی
قه دباریکه.

الضمور: بوکانهوه ه (الضمور العضلي):
نهخوشیهکی ماسولکهیهو بۆماوهو
ویراثیهی لهدوای تهمهنی چل سالی
توشی ئاده میزاد دمی، بهزوری
توشی ماسولکهی قاج دمی.

الضمير: ویزدان ه شاراو ه نهو رازو
نیازهی لهدئی خوت دا ههلی
دمگرتو ناهیلئ کس بیزانئ ه
نامادهباشی و خوسازدانی نهفس و
دمروونه بۆ ههست کردن بهکارو
گوفتاری باش و خراب ه ههروا بیرو
بۆچونی پهسهندو ناپهسهندو لیک
جیاکردنه و میان لهزاراو
نه حوییهکاندا به (رانار) دمگوترئ
ومکوو (أنا، أنت، هو، هي،) لقو
بۆپهکانیشیان.

الضمومران والضمیران: ریحانهی فارسی.

المضمار: شوینی بهخیوکردن و راهینانی
نهسپ بۆ پیشپرکی پان گۆرهپانی

شتيكي بۇخۇي دموئ ۋ زۆر خۇرى
تېر نەخۇر كەھەموو نىچىرەكە
بۇخۇي قۇرخ بكا ۋ بەخىلو
چروك.

الضَّمَمُ: چاۋ چنۇك كەھەموو شتيكى
بۇخۇي بوئۇ خۇپەرستو خۇ
ويست بى.

الضَّمَمُ: بەمانا (الضَّمَامُ) دى ۋ
مروقى كەتەي تىكسەراۋ ۋ يان
نازاۋ ورمبەرز ۋ (ك: ضامم).

الضَمِيلَةُ: نافرمتى گۇچو گىپرو فيج ۋ
نافرمتى شەل ۋ (ك: ضماثل).

ضَمَّ فُلَانٌ مِنْ مَالِهِ ضَمًّا: فلانكەس مالى
خۇي ھەلگرت.

ضَمَّ عَلَى الْمَالِ: ھەموو مالىكەي ھەلگرت.
ضَمَّ الْأَشْيَاءَ: شتەكانى خستەنە پەنايەك
كۆي كردنەو.

ضَمَّ الشَّيْءَ إِلَى الشَّيْءِ: شتەكەي خستە
پەنا شتەكەي تر.

ضَمَّ فُلَانٌ إِلَى صَدْرِهِ: فلانكەسى لەنامىز
گرتو بەخۇيەو ھەلگرت.

ضَمَّ جَنَاحَهُ عَنِ النَّاسِ: بالى مېھرىبانى بۇ
خەلگى كردنەو.

ضَمَّ الْحَرْفَ: بزويى بۇرى خستە سەر
پيتەكە.

ضَامَةٌ إِلَيْهِ مَضَامَةٌ وَضَامًا: بەمانا
(ضَمَّة) دى.

غارغارنەكە ۋ يان ماوۋى راھىنانو
بەخۇي كەردنى ئەسپ كە چل رۇزە ۋ
(ك: مضامير).

ضَمَّ الْغَيْرَانُ ضَمْرًا: ئازەلەكە لەكاۋىز
كردن كەوت دەمى خۇي لەكاۋىز كردن
گرتەو ھەلترسا يان لەبەر ھۇي تر.
ضَمَّ فُلَانٌ: فلانكەس بېدەنگ بوو.

ضَمَّ نَافٍ: دەمى خۇي نوقاند.

ضَمَّ عَلَى مَالِهِ: دەستى بەمالو سامانى
خۇيەو ھەلگرتو لىي نەبەخشى ۋ ملكەج
بوو ۋ زېربار بوو.

ضَمَّ فُلَانًا: فلانكەسى بېدەنگ كرد.

ضَمَّ اللَّقْمَةَ: پارومكەي قوت دا، يان زۇرى
پاروكردن.

ضَمَّ فُلَانًا: رەخنى لەفلانكەس گرت.

الضَّمُّ: گردۆلكە، تەپۆلكە ۋ كېۋى
بەتاقەو ھەلگرت ۋ كېۋىك بەردەكانى
سوربنو گلپان پېۋەنەبى.

ضَمَّ سَهْ ضَمًّا: بەھىۋاشى شتەكەي
جوى، كەم جوى.

ضَمَّ الْأَسَدُ: شېرەكە زىركاندى،
نەپاندى.

ضَمَّ فُلَانٌ: فلانكەس دلى بەھىز بوو،
نازا بوو.

ضَمَّ عَلَى الْمَالِ: مالو سامانەكەي
ھەموو ھەلگرت.

الضَّمَامُ: شېرى تورە كەھەموو

ضَامٌ فَلَانٌ فَلَانًا: فلانكەس جووه پال
 فلان لەكارىكى تر.
 اضْطَمُّ بعضه الى بعض: پالى پيوهه.
 اضْطَمَّ عليه: دايبووشى.
 اضْطَمَّ الشيء: شتهكهى هينايه پال
 خوڤهوه ۵ هينايه زير ركيضى
 خوڤهوه.
 انْضَمَّ الشيء: شتهكه ههنديكى جووه
 پال ههنديكى ترى.
 انْضَمَّ القوم: خهلكهكه پاليان
 لهيهگتره.
 الإِضْمَامَةُ: ههرشتيك ههنديكى پال
 ههنديكى ترى بلرى، كۆمهليك
 لهخهك بنهجهيان يهك نهبيو
 بجهه پال يهگترى ۵ دووسيهو
 ئيضا به ۵ گورزه قاغهزى نوسراو ۵
 كۆمهليك كتيب بهيهكهوه بهستراين
 ۵ (ك: اضميم)، دهگوترى: (فرس
 سَبَاق الأَضْمِيمِ): ئهسپيكه پيش
 ههموو رموه ئهسپهكان كهوت.
 الضِمَامُ: كۆكهرموهى شت ۵ ههرشتيك
 شتى پى ليك بلرى، دهگوترى:
 (الْقَوَى ضِمَامُ الْخَيْرِ كُلِّهِ): لهخودا
 ترسان كۆكهرموهى ههموو خيرو
 بپريكه.

الضِمَامَةُ: بهمانا (الإِضْمَامَةُ) دى.
 الضِمَّةُ: گۆرهپانى پيشپركى ئهسپ ۵

بزوينى بۆر.

الضَمِيم: ليك دراو، پيکهوه بهستراو ۵
 پال دراو بۆلاى شتى تر.
 ضَمِنَ ضَمْنًا وَضْمَانَةً: نهخوشى و بهتايهكى
 توش بوو.

ضَمِنَ عَلَى أَهْلِهِ: بوو بهبارو قورسابى
 بهسهركهس و كاريهوه.
 ضَمِنَ الرَّجُلُ ضَمَانًا: بوو بهكهفيلو
 بهرعۆده بووى پياومهكه يان نهركى
 ئهستوى پياومهكهى خسته سهرشانى
 خوى.

ضَمِنَ الشيء: بهرعۆدهى باشى و بى
 عهيبى شتهكه بوو.
 أَضْمَنَهُ اللَّهُ أَوْ غَيْرُهُ: خودا نهخوشى
 خست.

ضَمِنَ الشيء الرِّعَاءَ: شتهكهى خسته
 ناو كيسهكهوه.
 ضَمِنَ فَلَانٌ الشيءَ: فلانكەسى والى
 كرد بهرعۆدهى باشى و بى عهيبى
 شتهكه بپى.

تَضَامَنُوا: ههر يهكهپان نهركى ئهستوى
 ئهوى ترى خسته سهرشانى خوى و
 بپريارى دا ههرچى ئهه و نهتوانى
 ئههجامى بدا ئهه لهجياتى ئهه و جى
 بهجى بكا.

تَضَمَّنَ الرِّعَاءُ وَغَرَهُ الشَّيْءُ: زهرهكه
 شتهكهى لهخو گرت ۵ شتهكه تييدا
 چهوايهوه.

تَضَمَّنَتِ العبارة معنى: دمهكه راسته و

خو بان ناراسته و خو ماناكهى
گه ياند.

تَضَمَّنَ الْفَيْثُ وغره التَّبات: بارانه كه
گزوگياكهى هيناپه دمرو گه شه و
نه شهى بى دا.

التضامن: نهوميه دمهسه لاتدار بان
دموله مهنه ديارمه تيدانى بى هيزو
ههزار له نه سئوى خوئى بگرئ.

التَّضْمِين: به لاي زانا يانى زمانى
عهرمببيه وه چهنه جوړيكي ههيه،
جوړيكيان نهوميه وشهيهك
له شوپنى وشهيهكى تر دابنيى و
هه مان مامه لى له گهل بكه لى له م
روموه كه نه م وشهيه ماناي وشهكه لى
ترى له خو گرتوووه جوړيكي ترى
نهوميه شاعريك بان وتار بيژيك
حه دبسيك بان ثايه تيك بان
به شيك له شيعرى شاعريكي تر
بخاته ناو نووسينه كه لى خو به وه
به بى گورانكارى له له فظو مه عناي
دمقه هينراوه كه دا.

الضَّامِنُ: بهرعوډه بوو بؤكه سيكى تر
قهرزدار.

الضَّمان: بهرعوډه بوو و نهرك خسته
نه سئو.

ضمان الدرك: گيړانه وهى به ها بؤ كړپار
كاتى فروشيار نه پتوانى فروشراو

ته تسليم بكا.

ضمان الرهن: نهوميه بهرعوډه بوونه كه
له نرخی كالاكه كه متر بى.

ضمان الغصب: نهوميه بهرعوډه لى
نرخه كه بيبى.

ضمان المبيع: نهوميه بهرعوډه لى نرخی
فروشراوه كه بيبى كه م بى يا زور.

الضمان الإجتماعي: نهوميه دمو له ت
پارمه تيدانى ئاتاجان له خو بگرئ.

الضَّمانَة: دى كومينت و به لگه
نووسراو يكه، كه مروف له پيه وه شت
له نه سئو دمگرئ بؤ هاوه له كه لى بان
نهوميه فروشيار بهرعوډه لى نه وه بيبى
كه فروشراوه كه بى عه يپ و
له كه يه بؤ ماوميه لى دياريكراو
نهركى خوئى نه نجام دمدا بان ههر
به گوشتار بهرعوډه لى عه يپى
فروشراوه كه دمبى.

الضَّمينُ: ناووه لى شت، ژير بهر ده لى
شته كه، دمشگوتري: (يفهم من ضمن
كلامه): له ناو مروكى قسه كه لى نه وه
دمردمكه لى.

الضَّمينُ: گوج و ئيفليج، نه خوش
دلدارو عاشق، قورسا يى و بارگرانى.

الضَّمين: به مانا (الضَّامينُ) دى ۵ (ك):
ضمنا، ههروها به مانا (الضَّمينُ) دى

۵ (ك): ضمن).

المِضْمَانُ: به مانا (الضَّامِن) دى يان به مانا
(الحامِل) دى.

المضمون: ناومړۍ، دهگوتړى: (مضمون
الكتاب): يان (مضمون الكلام) ه
(ك: مضامين).

مضات المرأة مَضْنًا ومضوءاً: ناهرمتهكه
مندالى زور بوو.

مَضًا المالُ: مال و سامانهكه زور بوو.

أضنات المرأة وغيرها: به مانا
(مضات) دى.

الضنُّ من كل شيء: وجهه ونهوه ه
(ك: مَضْناء).

مَنِكَ مَنِكَ: تهنگى كردهوه،
دهگوتړى: (مَنِكَ الله عيشه): خودا
گوزمرانى تهنگ كړد.

مَنِكَ مَنِكَ ومَنِكَ: تهنگ بوو،
دهگوتړى: (مَنِكَ عيشه): ژيانى
كوله ممرگى بوو.

مَنِكَ فلان: فلانكس جهستهى لاواز بوو،
يان عمقلى كزو كه م بوو.

مَنِكَ السحاب وغيره: هه ورهكه سوارى پهك
بون و بوونه گهوال گهوال.

مَنِكَ مَنِكَ: هه لاهمهتى توش بوو، درمى
پيوه نووسا.

أضنك الله: خودا توشى هه لاهمهتى
كرد.

تضنك: مانلو كړا.

الضنالك: هه لاهمهت، درم، پهتا.

الضنالك: تيكسپراو به هيز ه درمختى
گه وره يان چرو پر ه لقو پوپو
گه لا ه (ك: مَنِكَ).

الضنك: تهنگه بهرى و كه مو كورتى
له همرشتيك دا بى.

الضنكة: به مانا (الضنالك) دى.

الضنيك: تهنگه بهر ه لاواز له جهسته دا
له بېرو باومړدا ه شوپنكه و تهو كاسه
ليس ه نانه سك و چلكاو خور ه
دابړاو.

مَضْنٌ به عليه مَضْنًا: زور رزودو چروك بوو.
مَضْنٌ بالمكان: له شوپنهكه ماپه وهو به جيبى
نه هيشته.

الضنَّانة: دهگوتړى: (أخذت الأمر
بضنائه): به بى گوزرانكارى و دمست
ليدان كارمكه م له نه ستو گرت يان
دهگوتړى: (هجمت على القرم وهم
بضنانتهم): هيرشم برده سهر
خه لكهكه هيشته بلاوميان
نه كړد بوو.

الضنن: نازاو چاونه ترس.

الضن: هه لگير اوو پاريزراو، يان شتى
به نرخ و ناوازه كه دمست لى
نابيت هوهو دلت ناپه له دمست خوټى
بدهى، دهگوتړى: (فلان مَضْنِي):
فلانكس دوستى راسته قينه مهو

دلّم نايه لهخۆمى بکهەم ه (وهو ضنى
من بين اخوانى): لهناو برادهرهکانم
دا نهو شوین و جیگای تایبهتى
ههیه.

الضنن: زور رزّدو چروک و دهست
قوجاو ه یان کهسیک شتى گرنگ
بپاریزی ه قورئان دمههرومى: ﴿وَمَا
هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنٍ﴾ ه (ك: أضناء
وهن ضنائن) ه (ضنائن الله): پیاوه
تایبهتییهکانى خودا.

الضنّة: ههرشتیک گرنگى بى بدرى كى
برکى تیدا بکرى بۆ و مدهستهینانى.
المضنون والمضنونة: ههرشتیک ناوازه
بى و خهلك ههولئ نهوه بدمن
و مدهستى بهینن.

ضنّت المرأة و غیرها ضنواً و ضناً:
نافرتهکه مندال و نهوهى زور
بوون.

ضنّی ضنى و ضناء: نهخۆشییهکهى پهرى
سهند ههتا وای لى هات جهستهى لاواز
بوو ه (فهو ضنى و ضن).

أضنى: بههوى نهخۆشى لهجیگادا
کهوت.

أضنى المرض و غیره الإنسان:
نهخۆشییهکه نادهمیزادهکهى
داتهپاندو بۆلکاندى.

ضانى المرض و غیره: بهنهخۆشییهکه
گرفتار بوو نازارى چهشت.

تضنى: خۆى بهنهخۆش خست، خۆى
بهنهخۆش دانا.

الضنى: نهخۆشى و لاواز بوونى جهسته
ه نهخۆشى درێژ خایهن.

الضنى: نهخۆش، خهسته ه (ك:
أضناء).

ضاهه: لهوچوو، کردارى وهکوو نهوى
کرد ه قورئان دمههرومى:
﴿يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
قَبْلُ﴾ ه بهزهى پىداها.

الضهياء: نافرتیک و مکوو پیاوبى
لهومدا عاددى مانگانهى نهى،
مندالئ نهى، لهه پوموه کۆنهندامى
زاوژى لهقوناغى ناکاملى دایه.

ضَهَبَ الرجلُ ضَهْباً: پیاوکه
لهپگهیهشتنى رهوشتى نیرینهى دا
دواکهوت و دیاردى پیاوحتى لى
دمرتهکهوت.

ضَهَبَ اللحمُ و غیره بالنار ضَهْباً: گوشتهکهى
برژاند، گوړى.

ضاهَبٌ: بهى پهرده قسهى ناشیرینى
ناراسته کرد.

ضَهَبَ الرمحُ أو القنّاةُ أو العصا أو
القرس بالنار: رمبهکه یان
شمشیرهکه یان عهصاکه یان
کهوانهکهى بهناگر ورده ورده گهرم
کردو مشتو مالى کردو چهماندى،
راستى کردهوه.

ضَهَبَ اللحمَ ونحوه: گوشته‌کهی برژاند
به‌لام زوری نه‌برژاند یان له‌سمر
بمردی گهرم گوشته‌کهی برژاند.

الضَّهْبَاءُ: که‌وانی تیر که به‌ناگر
چه‌میندرابیته‌وه ه (ک: ضَهَبَ).

ضَهْدُهُ ضَهْدًا: زه‌لیلی کرد، ستمی لی کرد.
أَضَهْدَهُ وبه: به‌مانا (ضَهْدَهُ) دی.

إِضْطَهَدَ: زِدْ-مِرْوی کرد
له‌چه‌وساننده‌وهی دا.

الضُّهْدَةُ: زالبون و ژدربار کردن ه
که‌سیک خه‌لک زور بچه‌وسینیته‌وه،
زور ستمی لی بکه‌ن ه (وهی
ضه‌ده).

الضَّاهِرُ: لوتکی کیو ه یان قولایی شیوو
دول ه (ک: ضواهر).

الضَّهْرُ: تۆبه‌لاکی کیو ه پارچه‌یه‌ک
له‌کیو رنگی له‌وی تر جیابی ه
کیسه‌ل ه (ک: ضهور و اضهار).

ضَهَلَ اللبنُ ونحوه: ضه‌لا و ضه‌ولا: شیرمه
ورده ورده کو بووه.

ضَهَلَ الشَّرَابُ: ناومه‌ک (شله‌مه‌نییه‌که) که‌م
بوو، رون بوو.

ضَهَلَتِ الشَّاةُ: مه‌رکه‌ شیر که‌م بوو.

ضَهَلَ الظِّلُّ: سیبهرمه‌ک لایدا، که‌م بوو،
هه‌لکشایه‌وه.

ضَهَلَ اليه: بو‌ی گه‌رایه‌وه، دم‌گوتری:
(ضَهَلَ اليه خَبَرٌ): هه‌واله‌که‌ک بیسترا،

به‌یدا بوو، زاندر.

ضَهَلَ فلاناً حقّه ضهلاً: مافی فلانی که‌م

کردموه، یان که‌م که‌م مافی خوی دایه.

أَضَهَلَ البُسْرُ: هی‌شوه خورماکه‌ک نالو

بو‌لی تی‌که‌وت، دم‌گوتری: (أَضَهَلَ

النخلُ): خورماکه‌ک بو‌لی شیرینی

تی‌که‌وت.

أَضَهَلَ الى فلان مالاً: مالو سامانه‌کهی

که‌یاند ه‌لان.

تَضَهَلَ الى فلان: به‌مانا (ضَهَلَ) دی.

أَسْتَضَهَلَ الحَبْرُ: له‌هه‌واله‌که‌ک به‌گو‌پری

خوی شتیکی لی هه‌لک‌راند.

الضَّاهِلَةُ مِنَ العیون: چاو که‌ک ناوی که‌م

بی ه (ک: ضواهر).

الضَّهْلُ: ناوی که‌م ه شیر کۆ بووه.

الضَّهْلُ مِنَ النِّعَامِ: نوعامه‌ی سپی ه

(ک: ضَهْلُ).

ضَهِيَتْ ضَهْيٌ: نافرمته‌که‌ک نه‌که‌وته

عاده‌ی مانگانه‌وه، مندالی له‌سکی

نه‌که‌وت واته‌ک سروشتی میینه‌ی تی‌دا

به‌رجه‌سته نه‌بوو.

أَضَهَى: نافرمتی نه‌زۆکی ماره‌کرد.

ضاهاه: له‌وجو، شوبه‌یاه نه‌و.

الضُّهْوَةُ: هه‌وزی ناو (چالی ناو) ه (ک:

أضه‌اء).

الضُّهْبِيُّ: هاوشان و هاو وینه ه

به‌رامبه‌ر.

که راسته و خو له‌کانه‌که‌یه‌وه
 و مرنه‌گیرئ، و مگوو بلئی (نور القمر)
 ه قورئانیس دمفه‌رموئ: ﴿هُوَ الَّذِي
 جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا﴾ ه
 (ك: أضواء).

الضوء: به‌مانا (الضوء) دئ.

ضاج الوادي و غره ضوَجاً: شیوه‌که پان و
 پۆر بوو.

ضاج عنه: لئی لادا.

إنضاج الوادي و غره: شیوه‌که پان و پۆر
 بوو.

إنضوج في زوج الوادي: چووه ناو
 قولایی شیوه‌که.

تضوج الوادي: شیوه‌که پان و پۆر بوو ه
 به‌رزو نزمی ناو شیوه‌که زۆرو
 جوَراو جوَور بوو.

الضوج: قولایی و نزمایی ناو شیو ه
 (ك: أضواج).

ضار ضوراً: زۆری برسی بوو.

ضار الشيءُ فلاناً و غيره: شته‌که زیانی
 گه‌یاند به‌فلان.

تضوّر: له‌برسا یان به‌هوی نازار تلاو
 تلی کرد.

الضوّة: برسیایه‌تی.

الضورة: مرقفی پرو پوچ و لاواز
 که‌نه‌توانئ به‌رگری له‌خوی بکا.

ضوضاً ضوضاء: هاوو قیزی کرد،

ضاء الشيءُ ضوءاً و ضياءً: شته‌که روناکی
 دا شوینه‌که‌ی روشن کردموه.

أضاء: به‌مانا (ضاء) دئ ه قورئان
 دمفه‌رموئ: ﴿يَكادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ
 لَمْ تُنْسَنَ نَارًا﴾.

أضاء الشيءُ: شته‌که‌ی والی کرد
 روناکی بدا رؤشنایی بیه‌خشی ه
 قورئان دمفه‌رموئ: ﴿فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا
 حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ﴾.

ضوّاً الشيءُ: شته‌که‌ی روناک کردموه.

ضوّه عنه: لئی لادا، خوئی لی پاراست.

تضوّاً الشيءُ: شته‌که له‌ناو روناکی دا
 بینئ (واته بینهر له‌تاریکی داو
 بینراو له‌روناکی دا بوو).

استضاء: هه‌وئی روناکی په‌یداکردنی
 دا.

استضاء به: داوای روناکی لی کرد
 وستی رؤشنایی بداتی.

الضوء: روناکی، رؤشنایی ه (ضوء
 و نور): له‌فظیان جیایه‌و مانایان

یه‌که ه یان دمگوترئ: (وشه‌ی
 (ضوء) بۆ روناکی زۆرو به‌هیز

به‌کاردئ (نور) بۆ روناکی بی هیز ه
 یان وشه‌ی (ضوء) بۆ روناکی

بنه‌په‌تی و نه‌صلئ به‌کاردئ و مگوو
 بلئی (ضوء الشمس و ضوء النار)

وه‌لی (نور) به‌و رؤشناییه‌ی دمگوترئ

دهگوترئ: (ضوضاً القوم): خه لکه که

دهستان کرد به قیر و ههراو قاوو

قیزو دمنگیان تیکه ل و پیکه ل بوو.

ضوضی ضوضاء: به مانا (ضوضاً).

الضوضاء: قاو قیزو ههراو هوریا.

الضوضی: دهق به مانا (الضوضاء) دئ.

ضوط فکه ضوطاً: شه ویله ی خوار بوو

(فهو أضوط وهي ضوطاء).

الضوطیة: قورپ بنکی چهوز و هه ویری

شلی زور ناو.

الضوطار: که سی که بجیته ناو بازارو

سه رمایه ی نه بی فرتو فیل بکا بو

پاره پهیدا کردن.

الضوطر: که تهو زه به للاحی بی خیرو

بیر.

الضوطری: به مانا (الضوطر) دئ و

گو مه لگایه ک که پیدا ویستی خویان

دابین نه که ن پیا یان دهگوترئ (بیر)

ضوطری).

أبو ضوطری: نازناوی برسیایه تی یه.

ضاع الشیئ ضوعاً: شته که جم و جولی

تیکه و تو بون و بهرامی بلاو بۆوه.

ضاعت الرائحة: بونی خوش بوو،

بۆنه که ی بلاو بۆوه.

ضاع الضع: بالنده بوم ناساکه که و ته

نالو و فیغان.

ضاع الشیئ: شته که ی چه مانده و و

جوله ی بی کرد و ترساندی، دهگوترئ:

(لأیضوعنک ماتسمع منه): گرنگی مه ده

به وه ی لئی ده بیسی، ترست لئی نه بی.

ضاع الطائر فرخه: بالنده که خوراکی بو

بیچوه گانی دابین کرد.

منوعه: بو زنده ره وی

له مانای (ضاعه) دئ.

إنضاع الفرج: بیچوه که بائی فش

کرد نه وه بۆنه وه ی دایکه که ی

خواردنی بکاته ده میه وه.

تضع: ناله و فیغانی زیاد کرد و

بالنده که دریزه ی به خویندن و ناله

نال دا.

الضع: دنگ و شین و ناله نالی بالنده ی

بوم ناسا.

الضع: بالنده یه که و کوو بوم (کونده

بوو) که ههست دهکا به راپوونی شه و

نزیک بوونه وه ی به ره به یان دهست

دهکا به خویندن و ناله نال و (ک):

أضواع وضعان).

ضان ضناً: وهجه و نه وه ی زور بون.

تضن: به مانا (ضان) دئ.

الضن: جۆره رومکی که و کوو باینجان

و جۆره ماد میه که له گه ده ی گۆلک و

کار یله دا پهیدا ده بی.

الضین: پشیله نیره و (ک: ضیان).

ضوی الیه ضیاً وضیاً: مه یلی نه وی کرد،

خوی دایه نه و.

ضوی فلاناً و غیره الیه: فلانکهسی خسته

گهڻ خوی، بولای خوی کیسی کرد.

ضوی ضروء: زمعیفو لاواز بوو، ښان باریک بوو.

ضویت الابل و غیره: حوشرمه توشی نه خویشی هه وکردن بوو.

اضوی: به مانا (ضوی) دی ۵ نافرته که

مندالی کزو لاوازی بوون ۵

لهحه دیت دا هاتووه (اغربوا ولا

تضروا): له بیگانه ژن بینن

له خرمی نریکی خوتان ژن

مه هیئن بؤئه وهی مندالی

قونبوچتان نه بن.

اضوی فلاناً: فلانکهسی والی کرد

زمعیفو لاواز ببی قونبوچ بی.

اضوی الامر و غیره: کارمه کی باش

نه انجام نه دا.

اضوی حقه: مافی پیشیل کرد، که می

دایه، دهسگوتری: (اضوی فلاناً

حقه): مافی فلانکهسی به ته وای

نه دا.

انضوی الیه: خوی پال نه ودا،

دهسگوتری: (انضوی تحت لوانه):

چووه ژیر نالای نه ووه.

الضواء: لویکه، ښان شیوه لویکه له ژیر

نهرمه کی گوی پهیدا دمبی ۵ هر

لویک رهق و وشک بی ۵ شوین

برین و شکاوی له جه سته دا.

ضاحت البلاد و غیره ضایحاً: ولات

گرانی و قات و قری تیدا نه ما.

ضاح اللبن: شیرمه کی تیکه له به ناو کرد

هه تا وای لی هات ریژه کی شیرمه زور

که م بوو، دمگوتری: (عیش مضیج):

ژیانی تیکه له به جورتم و تهنگ و

جه له مه.

ضیح اللبن: ناوی تیکه له به شیرمه

کرد.

ضیح فلاناً: ماستاوی رونی دا به فلانکهس

(دوشینکه کی دمرخوارد دا).

تضیح فلان: فلانکهس ماستاوی رونی

خوارد موه.

تضیح المستقی: ناو دهرمه کی کاتیک هاته

سهر چه وزو بیرمه کی زوری ناز له کان

ناو ښان خوارد موه.

الضیاح: ماستیک زوری ناو تیگرایی،

بو بیته دوشینکه ۵ هر دمرمان و

زهریک ناوی زوری تیکه له بکری.

الضیح: به مانا (الضیاح) دی.

ضاره کذا ضیاً: زیانی پی گه یاند ۵

قورئان دمه رموی: ﴿قَالُوا لَا ضَيْرَ

إِلَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ﴾.

ضاز ضیلاً: خوار بوو، سته می کرد،

دمگوتری: (ضاز فلاناً و ضاز حقه):

سته می لی کرد.

الضیزی: (قسمه ضیزی): دابه شکردنی

سته مکارانه ۵ قورئان دمه رموی:

﴿تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ ضِيزَى﴾.

ضاع ضیاعاً: فهوتا، پاشگوئ خرا.

أضاع فلان: فلانکهس شتو مهکه کانی

بلاو بوونه وه یان زؤر بوون.

أضاع الشيء: شته که ی فهوتاند، وای

لئ کرد بفهوتئ.

ضَيَّعَهُ: به مانا (أضاعه) دئ.

الضائع: هه زاری خاومن خیزان و مال و

مندال ۵ برسی ۵ (ك: ضيَع وضیاع).

الضَيِّعَةُ: زهوی به پیت ۵ کرده وهی

به سودو باش ۵ مامه له ی پر خیرو

بیر، دهگوترئ: (فشت علیه ضیعته):

مال و سامانی زؤر بوون ۵ یان نیش و

کاری زؤر بون ۵ نیشه کان زؤرو

هه مه جور بوون ۵ (ك: ضیاع

وضيَع).

المِضْيَاع: که سیك زؤر مالی خوی

به فیر و بدا (وهی مضیاع ومضیاعه).

المِضْيَعَةُ: پاشگوئ خستن ۵ دهشت و

ساری کاک ی به کاک ی که مروف سه ری

تیدا دمرناچ ۵ هه رشتیک ببیته

هوکاری له ناو بردن و فهوتاندنی

مال و سامان و مگوو یاری قومارو

گرمو و شتی له و جوره.

ضاف الیه ضیفاً و ضیافةً: نزیک بؤوه لئی و

وهگری بوو میوانداری کرد.

ضاف منه: لئی ترسا.

ضاف فلاناً: بوو به میوانی فلانکهس،

دهشگوترئ: (ضافه اهم و غیره): خه مو

خه فهت بوو به میوانی ۵ داوای لئ کرد

میوانداری بکا.

أضاف الیه: به مانا (ضاف) دئ،

دهشگوترئ: (أضاف الی صَوْرَتِه):

وهگری بوو و پستی لئی نزیک

ببیته وه.

أضاف منه: لئی ترسا ۵ (أضاف الشيء

الیه): شته که ی پال نه ودا خستییه

پال شته که ی تر ۵ نیسنادی دا

نیسه تی دا بؤلای فلان شت.

أضاف فلاناً: به هانای فلانه وه چوو

له خوی گرت، دالده ی دا کردییه

میوانی خوی ریزی لئ گرت ۵

قورئان دمه رموی: ﴿فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا

أَيُّهَا أَهْلُ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَ أَهْلُهَا فَأَبْرَأَ أَنْ

يُضَيِّقُوهُمَا﴾.

إنضاف الیه: چوو به هانا نهو، پالی

به وه وه دا.

تضایف الوادی وعره: شیومکه ته سک

بؤوه.

تضایف فلان الوادی: فلانکهس کهوته

ناو چال و چوئلی شیومکه وه کهوته

ناو ته نگه به رایی شیومکه وه.

تضایف السبعان فلاناً: دوو درنده کان

فلانكهسيان خسته نيوان خوځپانهوه.
تضاييف الكلاب ونهرها الصيّد وعليه:
سهگهكه نيچيرمكهى خوارد.
تضيّف فلاناً: ومگرى فلان بوو، خوځى
ويست.
استضاف فلاناً: پهناى برده بهر
فلانكهمس ه پان داواى لى كرد
ميواندارى بكا.
استضاف منه الى كذا: پهناى برده بهر
نهو.

الإضافة: لهلاى نهحوييهكان برىتييه
لهبيهكهوه نانى دوو ناوو پالندانيان
بوځلاى پهكتر بهجوړيك ناوى يهكهم
ناسين يان تايبهتمهندى تايبهتى بو
پهيدا بښى ه لهلاى زانايانى حيكمت
پهيوهندى نيوان دوو ناوه كهبوځى
پهكيكيان داخوازي بوونى نهوى
تره ومكوو (الأبوة، الإخوة، البُنوة،
الصدقة).

التضاييف: بهمانا (الإضافة) دئ.
الضيّف: ميوان ه بو نيرو مى و تاكو
كو بهكاردههيندرئ ه (ك: اضياف
وضيوف وضياف وضيافان).
الضيّف: تهنىشتو نهملاو نهولا،
نهمبهره نهوبهر، دشگوترئ:
(ضيّف الرادي وضيّف الجبل) ه (ك:
اضيايف).

الضيّفن: كهسيك بهشيوهى
مندالبازارى شوين ميوان بكهوىو
قهشمهرى پى بكا.
المضاف: كهسيك پال بنه مالهپهك
بدرئ و لهوان نهبي (زوله زابى).
المضوفة: كارى ترسناك ه نيشيك
خهك ترسيان ليځي.
المضيف: كهسيك ميوانى زور بى.
المضيفّة: شوځنى ميواندارى ه (ك:
مضاييف).

المضيفّة: بهمانا (المضوفة) دئ ه ههروا
بهمانا غهمو نارحهتى دئ.
الضيف: كهسيك بانگى خهك بكا بو
نهوى بښه ميوانى و خزمايهيتيان
بكا ه كهسيك خزمهتى نهوانه بكا
كه بهفروكه هاتو جو دمكهن.
الضيفّة: نهو كيژوله تايبهتيانهن
كهلهناو تهياردها خزمهتى
گهشتيارمگان دمكهن.

ضاق ضيقاً وضيّقاً: تنگه بهربوو ه
ويكهاتموه جيگاي نهوشتى نهكردهوه
كهتپى گرابوو، دشگوترئ: (ضاقت
حيلته): هرتو فيلى داديان نهدا.
ضاق بالامر: بهكارمكه نارحهت بوو.
ضاق صدره به: شتهكهى بو قبول نهكرا،
پى تيكيچوو ه بهلايهوه گران و قورس
بوو.

اضاق: كهوته ناو تهنگو چه له مهوه ه
مالو سامانی نه ما، هه ژار بوو، وای
لئ کرد هه ژار بکهوئ.

ضایقه فی کذا: تهنگی پی هه لجنی و
چاو پۆشی لئ نه کرد له وکاردا.
ضَیْقُهُ: به مانا (اضاقه) دئ.

ضیق علیه: نیشه که ی لئ توند کرد.

تضایق: به مانا (ضاق) دئ.

تضایق منه: لئی پر بوو، چاو پۆشی بو
لئ نه کرا، نه پیتوانی لئی بیدهنگ بی
یان ناراز بوونی خو ی بهرام بهر
دهربری.

تضایق القوم: خه لکه که له گه ل په کتر
هه لیان نه کرد، له پموشتی په کتر
نارازی بوون، نه پیتوانی پیکه وه
بژین هه ریه که یان تهنگی به نه وی
تر هه لجنی.

الضَّیْقُ: هه ژاری و نارچه ته،
هه رشتیک دل چه واشه بکاو بییته
هو ی دله راوکی و خه مو خه فته.

ضیق النفس: تهنگه نه فیه سی نه زمه یه کی
جه سته ییه توشی ئاده میزاد ده بی

ومکوو نه خو شی پرمومو شتی وا.

المضیق: تهنگانه و کارمساتی ناخو ش ه
رپرهمی تهنگه بهری ئاو، تهنگل،
تهنگه، ومکوو تهنگی دمردمه نیل و
تهنگی هورمز.

أضال المكان: شوینه که پرووه کی
(الضال) ی لئ روا.

الضال: درهختی نه بقی کیوی که به
باران ئاو بدرئ.

الضالة: تاکی (الضال) ه چه ک و سیلاح
یان تیر.

ضامه ضیماً: سته می لئ کرد ه ژیر
باری کرد.

ضام فلاناً: فلانکه سی له که دار کرد ه
که سایه تی شکاند ه زمرمر مهن دی کرد.
استضاه: به مانا (ضامه) دئ.

الظیم: سته مو چه وساندنه وه ه (ك):
ضیوم).

طام: پیتی شانزهمه له زنجیره ی

پیتسه گانی هیجاء، شوینی
هاتنه دمرهوی قهراخ زمان و بنکی
دادانی پیشینی سهره مون، دمنگیکی
قورسو به هیزو داگرندی زمان و
مه لاشووه، زانیانی پیشوو وتوبانه
دمنگه که ی (مه جهووپه) نیستا
زوربه ی ولاتانی عهره ب پیی ده لئین
(مه همووسه).

الطابور: کۆمه لیک سهر باز ژماره یان
له ههشت سهدموه بۆ ههزار ۵ ریزو
چین ۵ له هه ندئ کتییی قاموس دا
نوسراوه (تابور).

الطابور الخامس: له زاراوه ی سیاسی دا
بریتیه لهو هاوولاتیانیه ی
په یوهندیان به دوژمنه وه ههیه دژی
ولاتی خویشان یان لهو که سانه ی
له ولاتی کدا نیشته جین و له دژی لهو
ولاته په یوهندی به دوژمنه وه
دهیهستن.

طاطاً من الشئی: له شته که ی داشکانه.
طاطاً من فلان: له پیزی فلانکه سی
که مکرده وه.

طاطاً یده بعنان الفرس: جلهوی
ئهسپه که ی شل کرد.

طاطاً الحفرة ونحوها: چاله که ی قوئ
کرد.

طاطاً فرسه: ئهسپه که ی تاوداو
به ئاوژمنگی له که له که ی دا بۆنه وه ی
غاریدا.

تطاطاً: نزم بوو، بچوک بۆوه،
دهگوتری: (تطاطاً له): خوی به بچوک
دانا له ناستی دا.

طامن: بڕوانه (طمان).

طب فلان: فلان دهست ڕمگین و
کاردروست بوو، لیزان بوو.
طب به: له گه لی دا له سه ره خوو هی دی
بوو.

طب المريض ونحوه طباً: نه خو شه که ی
دەرمان کرد، تیمار کرد، دهسگوتری:
(طب له او لدانه): بۆی تیمار کرد
یان چارمه سه ری دمرمه که ی کرد ۵
جادوی لی کرد.

طب الشئی: شته که ی چاک کرد ریکی
خست.

طب خرز السقاء ونحوه: کونی کونده و
مه شه که ی به چه رم پینه کرد.

طابۀ: دهرمانی کردو چاکی کرده وه.

طبیۀ: بۆ زیدمه روی له مانای (طبه) دا.

طَبِّبَ الْخِطَّاءُ الْكُوبَ وَغَوْه: خه پاته که
پارچه په کی خسته سمر قوماشه که
بؤئه وهی پان و فراوانی بکا.

تَطَبَّبَ فُلَانٌ: فُلَانْ کس دهستی و مردایه
کاروباری پزیشکی به لام تئیدا
کارامه نه بوو.

تَطَبَّبَ لَهُ: پرسپاری بؤ له پزیشکه که
کرد.

اِسْتَطَبَّبَ لِدَالِهِ: پرسپاری بؤ
له پزیشکه که کرد دمر باره ی
نه خو شیهه که ی ئاخو کام
دمر مانه یان بؤ چارمه ری نه و
به که لکه.

اِسْتَطَبَّبَ بِالدَّاءِ وَغَوْه: چارمه ری
خوی کرد دمرانی نه خو شیهه که ی
کرد.

الطَّبَّابُ: چارمه ر.

الطَّبَّابَةُ: پیشه ی پزیشکی ه کونی
لاکیشه یی له قوماش یان کونی که
له قوماش دمگ ری بؤئه وهی
بهر فراوان بی ه پارچه پیسته په کی
لاکیشه یه دنوشتیندری ته وه به سمر
قهر اخی پیستی کی ترداو دمدر وئو
تهریب دمدری بؤئه وهی کونه
بجو که کان داپوشی و پته وی بکا ه
رنگای دریزو باریک له زموی یان له
لمبه لان.

الطَّبُّ: لیزانی و کارامایی ه دست

رمنگین و کاراما ه هاو پی له سهره
خو کار دروست.

الطَّبُّ: لیزانی و کارامایی.

الطَّبُّ: چارمه ری جهسته و دمروون ه
له سهره خو یی و دست سوکی و
فیلزانی ه جادو بازی ه دابو
نهریت.

الطَّبِيبُ: پزیشک؛ که سیك پیشه ی
پزیشکی بی نه و که سه ی خه ری کی
چارمه ری نه خو ش و دمر دمر بی ه
زانو به نه زمون له بواری پزیشکی دا
ه دست رمنگین و کاراما و لیزان ه
هاو هلی زمان پاراو و قسه زان ه (ك):
اَطِئْهُ وَاطِئَاءُ.

الطَّبِيبَةُ: که له به ری لاکیشه یی له زموی
یان له قوماش و هورو پیست ه
(ك: طاباب).

طَبَّخَهُ طَبْخًا: کولاندی، کردی به شو ربا و
بؤ خواردن ناماده ی کرد ه برژاندی
ه سوری کرده وه ه گهر می کردو
تواندیه وه، دمگوتری: (طَبَخَ الْآجَرُ):
خسته که ی سور کرده وه،
سوتاندیه وه.

طَبَخَ الْقِدْرَ وَغَوْهَا: نه وهی له نا و
منجه له که دا بو و کولاندی،
دمگوتری: (طَبَخَ الْحُرُّ الْقَمَرُ): گهر ما
میوه که ی پیگه یاند.

طَبِخُ الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ: زَیْدِمِرْمُوی کرد

لهکولاندنی خواردمهمنیهکه.

إِطْبِخْ: کَالَهک و گوندووری پهیدا کرد.

إِطْبِخِ الشَّيْءَ: شتهکهی کولاند.

إِطْبِخْ: کولیندرا.

تَطْبِخْ: کالهی خوارد.

الطَّابِخُ: لهرزو تای توند و تای بههیزو

تونندو بهردموام.

الطَّابِخَةُ: میینهی (الطَّابِخ) و گهرمای

پیش نیومرؤ و (ک: طرابخ).

الطَّابِخَةُ: گوشراوی شتی کولاو و نهو

کهفو کولهی بهدموری لیواری

منجهلهوه دهبی لهکاتی شت

تیدا کولاندن دا.

الطَّابِخَةُ: پیشهی ناشپهزی و خواردن

دروست کردن.

الطَّابِخُ: کیشت لینهر که گوشت و شتی

وا دهکولینی.

الطَّابِخُ: کَالَهک (بهزمانی خهکی

مهدینه).

الطَّبِخُ: کولاو.

الطَّبِخُ: کولاو.

المَطْبِخُ: چیشتخانه و دهگوتری: (هر

أَبِضُ الْمَطْبِخِ) بهکهسیک دهگوتری

رژدو چروک بی و (ک: مطابخ).

المَطْبِخُ: نامیری کیشت لینان و مکوو

منجهل و کهوگیرو تهباخ و نهو

جوړه شتانه و (ک: مطابخ).

طَبَّرَ طَبْرًا: بازی دا و خوی شاردموه، خوی

پهنادا.

الطَّبْرُ: جوړه چهکیکی زور کونه

ومکوو پاچ وایه.

الطَّبَّاشِي: تهباشیر؛ مادمهکی سپی

جیریه لهسر تهخته پرشو شتی وا

پتی دمنووسری.

طَبْطَبَ الْمَاءُ وَغَرِه: ناومکه پان لافاومکه

لهکاتی جیمبوش و ههلسانی دا دمنگی

لیوه هات و ههلبهزو دابهزی کردو

شهپولی دان.

طَبْطَبَ الْمَاءُ وَغَيْرِهِ: ناومکهی شلهقاندو

وای لی کرد دمنگی لی بی و

ههلبهزو دابهز بکا.

تَطْبَطَبَ الْمَاءُ وَغَرِه: بهمانا (طَبْطَبَ) دی.

الطَّبْطَابَةِ: تهخته داریکه یاری

تؤپتؤپینی بی دمکری.

الطَّبْطَبَةُ: لاسایی کردنهومی دمنگی ناو

و حیکایهت کردن و خرمه خرمو

تهپهتهپ و خشپه خشپی دمنگی

قاجه لهکاتی رویشان دا.

طَبَعَ الشَّيْءَ طَبْعًا وَطَبَاعَةً: شتهکهی چاپ

کرد، کوپی کرد لهشیومیهک

لهشیومگان دا، دهگوتری: (طبع الله

الخلق): خودا بونهومری لهوشیومهدا

هیناومته دی ۵ (طَبَعَتِ الدَّوْلَةُ التَّقْد):

حکومت پاره‌ی چاپ کرد، سکه‌ی
لیداو بهوشیوه خستیه بازاره‌وه.

طَبَعَ الْإِنَاءُ مِنَ الطِّينِ وَغَرَهُ: گوزمو کیتله‌ی
له‌قور دروست کرد، یان دموری و
پیااله‌ی له‌شوشه دروست کرد،
نمقش و نیگارو رسمی تیدا دروست
کردن.

طَبَعَ الْكِتَابَ: کتیبه‌که‌ی له‌پیته رصاص و
مه‌عدنییه‌کانه‌وه یان له‌فلیم و
له‌وحه‌کانه‌وه یان له‌دیسک و
میمورییه‌وه خسته سهر کاغزه‌زو
چاپی کرد.

طَبَعَ فَلَانًا عَلَى كَذَا: فلان‌که‌سی له‌سهر نه‌و
جۆره ره‌وشته راهیناو په‌رومرده‌ی
کرد.

طَبَعَ الشَّيْءُ وَعَلَيْهِ: شته‌که‌ی مؤرکرد،
نیمزای کردو خستیه کیسه‌وه‌و
ختمی کرد، مؤری لی دا ۵ قورنان
ده‌فه‌رموی: ﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَى
قُلُوبِهِمْ﴾: خودا دل‌ی نه‌و کاهرا‌نه‌ی
داخستوه‌و خیره‌و فه‌ر وهرناگرن و
شتی به‌که‌ک ناچیته ناو دل‌یانه‌وه.
طَبَعَ الدَّابَّةَ: باری قورسی وای له‌ولاخه‌که
بارکرد که‌نه‌یتوانی.

طَبَعَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی چلکن کردو خراپی
کرد.

طَبَعَ طَبْعًا: پیس بوو، عه‌بیدار بوو جا ج
له‌بوار‌ی جه‌سته‌یی دا بی یان
له‌بار‌ی ره‌وشته‌وه بی.

طَبَعَ السَّيْفُ: شمشیره‌که ژه‌نگاوی بوو.
طَبَعَ الثَّرْبُ: قوماشه‌که زور پیس و چلکن
بوو.

طَبَعَ فَلَانٌ: فلان‌که‌س پیاموتی له‌ده‌ست
هه‌لنه‌هات و هیچ رۆل‌یک‌ی نه‌بوو
له‌بوار‌ی چاکه‌ک‌اری دا ۵ (فه‌ر طَبَعَ
و طَبَعَ).

اطْبَعَهُ: باری قورسی لیبارکرد ۵ کو‌لی
گرانی له‌کو‌لی دا.

طَبَّعَهُ: بۆ زید‌م‌رموی له‌مانای
(طَبَّعَهُ) دئی.

طَبَّعَهُ عَلَى كَذَا: له‌سهر نه‌وشته‌ی رای
هینا ۵ چلکن و پیس و پۆخه‌لی کرد
۵ باری قورسی لیبارکرد.

إِطْبَعَ: بۆ موطاومعه‌ی (طَبَّعَهُ) دئی.
تَطْبَعُ بكذا أو بطباعه: نه‌و ره‌وشته‌ی
گرت، به‌و ره‌وشته‌و شیوازه‌وه راهات.
تَطْبَعُ الْإِنَاءُ بِالْمَاءِ: قاپه‌که پرپیو له‌ناوو
سهر‌پژی کرد.

الطَّابِعُ: نه‌وه‌ی شتی پی چاپ و کو‌پی
ده‌کری یان پیی مؤر ده‌کری ۵
نامیری داخکردن و نیشانه‌کردن ۵
ره‌وشتی باوو به‌ریلاو ۵ پوی به‌رید،
نه‌و پوله‌ی ده‌ولت چاپی ده‌کاو بری

نرخى لهسەر ديارىي دهكاو بهزهرفى

نامه و شتى واوه دهلكيندرئ.

الطَّابِعُ: بهمانا (الطَّابِعُ دئ) تهبيعهت و

رמושست و دهگوتري: (له طابع

حسن): رמושتي جوانى ههس.

الطَّبَاعَةُ: پيشهى چاپکردن و كۆپى

کردن و دمرکردن و چاپکردنى چهند

نوسخهپهك.

الطَّبِيعُ: كاكلهى لاسكى طهلع و

كرپكراگهى طهلع.

الطَّبْعُ: رמושست و شيئومو شيئاو و

صيفهى شت و لهبوارى زانيارى

دمرونناسى دا كۆمهئيك دياردهو

ناكارو رهمفتارو ههست و سلوكن كه

مروؤف پهيدايان دهكا، يان بؤماوهو

ميراتين، بههويانهوه نهم كهسه

لهوكهسه جيادهبيتهوه و (ك:طباع

و اطباع).

الطَّبْعُ: چلك و بۆخهئى زؤر و ژهنگ و

عهبب و لهككه.

الطَّبْعُ: چلكن و رמושست ناشيرين.

الطَّبِيعُ: بهمانا (الطَّبِيعُ دئ).

الطَّبِيعَةُ: رמושست و سروشت و ميزاج و

پيگهاتهى ئادهميزاد و هيئزو

توانايهكه لهجهستهدا بههويهوه

جهسته دهگاته پلهى بهرزى

سروشتي خوى.

طبيعة النار: نهو سروشتهى كه خودا

لهئاگردا دروستى كردهوه

كهسوتاندن و گهرميه.

طبيعة الدواء: نهو هيئزه كاريگهرميه

كهلهدمرمانهكهدايه.

علم الطبيعة: زانياريهكه دهربارى

سروشتي شتهكان و نهو هيئزهى

تياياندايه.

الطَّبَائِعُ الأربعة: بهلاى حوكهماو زانا

سروشست ناسه كۆنهكانهوه بریتين

لهگهرمى و ساردى و تهپى و وشكى.

الطبيعي: شتيك پال طهبيعهت بدرئ.

المطبعة: چاپخانه؛ شوپنى چاپکردن و

كۆپى كردنى كتيب و شتى وا و

كۆمهئيك ئامپرو گهرمهسى

بهكارهينان بؤ چاپکردن و كۆپى

کردن.

المطبوع: نهوى لهسهرى راهيندراره

و چاپكراو و بلاوگراوه و فيربوو

كارامه و ليزان و دهگوتري: (فلان

مطبوع في فن كذا): فلانكهس

لهوفه و نيشهدهست رهنگين و

كارامهيه و (فلان مطبوع على

الكرم): فلانكهس نانبدهي و

بياوهتى سروشت و تهبيعهتیهتى

لهسهر نهو رמושته بهرزه خولقاوه.

(طبق القوم على كذا: خهلكهكه لهسهر

ئەو شتە كۆك و يەك پاۋ بىرو
بۆچون بوون.

اطبقت عليه الحمى: بەردەوام لەرزو
تای بوو شەوو رۆژ بەرى نەدا.

اطبق الليل: شەو تاريك بوو، تاريكى
داھات.

اطبق الشئى: چىنئىكى لەشتەكە
لەسەر چىنەكەى تر دانائو رىكى
خست.

اطبَقَ الرَّحَى: بەرداشى سەرەوھى
خستە سەر بەرداشى ژېرەوھ.

اطبَقَ فَمُهُ: دەمى قوچاند، لىۋمگانى
پىكەوھ نوساندن.

اطبَقَ شَفْتِيه: لىۋى پىكەوھ نوساندن.

اطبَقَ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: شتەكە شتەكەى

ترى داپۇشى، دەگوترى: (اطبق
السحاب السماء): ھەور ئاسمانى
داپۇشى.

اطبَقَ السَّلْجُ الأرض: بەفر زەوى
داپۇشى.

طابق الفرسُ في مشيه: ئەسپەكە
لەرۋىشتن دا قاجى لەجىي دەستى
دانا.

طابق المقيد: پىۋەند لەپىكە رۋىي،
ھەنگاۋى كورتى ھەلئىنا.

طابق فلاناً: ھاۋراي فلانكەس بوو ۋ
يارمەتى دا.

اطبق على الأمر: لەكارمكەدا يارمەتى
داو ھەمناھەنگى كرد.

طابق الشيء على الشيء: بەمانا
(أطبقه)دى.

طابق بين الشئين: دوشتەكەى
بەرامبەر يەكتەر كردن.

طابق بين قميصين: دوكراسەكەى لەسەر
يەكتەر لەبەر كردن.

طَبَقَ الجازرُ: قەصابەكە جومزگەى
كوشتىيەكەى بېرىپەوھ.

طَبَقَ الحاكِمُ: دادرومرەكە بېپارو
فەرمانەكەى رىك و دادرومرانە بوو.

طَبَقَ الفرسُ وغره: ئەسپەكە ھەردو
دەستى بەيەكەوھ ھاۋىشتن و

بەيەكەوھ داينان لەغارگردن دا.

طَبَقَ الشَّيْءَ: بەمانا (أطبقه)دى.

طَبَقَ الشَّيْءَ عَلَى الشَّيْءِ: شتەكەى
خستە سەر شتەكەى تر.

طَبَقَ المصلى أو الراكع كفيه أو يديه:
نويژكەرەكە لەركووع و تەحيات

خوێندن دا دەستى خستەنە ناو

رانىەوھ يان نيوان ئەژنۇكانىەوھ،

ئەمەش كارىكى باش نيەو نەيى

لىكراوھ ۋ دەشگوترى: (طَبَقَ السحابُ

الجو): ھەورەكە بەرى ئاسمانى گرت

ۋ (طَبَقَ الماء وجه الأرض): ناومەكە

زورىبەى زەۋىيەكەى داپۇشى.

إِنطَبَقَ: شته‌كان پائیان لیكداو كهوتنه
سهریه‌ك.

إِنطَبَقَ علیه كذا: له‌گه‌لی گونجاو
موناسیبی بوو ۵ كهوته سهری.
تطابقا: نه‌و دوو شته وهك یه‌ك
هاتنه‌موو لیك چون و بهرام‌بهر
بوون.

تَطَبَّقَ: به‌مانا (انطباق) دئ.

الإطباق: نه‌وه‌یه له‌گوتنی پیته‌كه‌دا
همردو قهراخی زوبان بؤلای مه‌لاشو
بهرزبكه‌پته‌موو دهنگی پیته‌كه
به‌گه‌ورمهی بیته‌دور ۵ پیته‌کانی
(الأطباق) حوارن (ص.ض.ط.ظ).

التطبیق: راهینان و کردنی یاسا
نه‌ظهریه‌کان بؤ په‌پرهموگردنیان
به‌شیوه‌ی عمه‌لی و زانستی.
الطابق: بهرام‌بهر ۵ مه‌نجه‌ل و تاوه‌و
شتی و اكه‌شتی تیدا بکوئیندرئ ۵
خشتی سورهموکرای گه‌وره ۵
(ك: طوابق و طوابیق).

الطَبَاقُ: به‌مانا (المطابق) دئ به‌لای
زانایانی زانستی جوانکاری (البدیع)
کؤکردنه‌وه‌یه له‌نیوان دومانای
جیاواز ومکوو (مردن و ژیان، تاریک و
روناک ... هتد) ۵ هه‌روا وشه‌ی
(الطباق) کؤی (طبقة و طبق) ۵ ههر
له‌م مانا‌هدا كه ده‌گوترئ:

(السموات الطباق) له‌م روه‌وه
كه‌ناسمانه‌كان چین له‌سهر چین
له‌سهر یه‌مكن.

الطَبَاقَاءُ: نه‌موگه‌سه‌یه كه نهركه‌کانی
سواری یه‌ك بوون و هه‌موو کاتی
ژیانی گراوه‌و هیج کاتی بی نیش
نییه ۵ كه‌سیك كه قسه‌ده‌كا
لیوهمکانی ویک دینه‌وه.

الطَبَاقُ: گیا دوکه‌نه؛ رومکچی
ته‌مه‌ندرپژده‌له‌پیری تیگه‌له‌ی گوته
لوله‌بیه، له‌هه‌ندی دمفه‌ری شام‌دا
بؤ په‌رژین و پاریزکاری ترئ
به‌گاردئ.

الطَبَقُ: هاوشان و چونیه‌ك و هاوشیوه.

الطَبَقُ: بهرام‌بهر و هاوشان ۵ په‌رده‌و
دابوشهر ۵ قاپ و دموری شت تیدا
خواردن ۵ حال و وه‌زع و مه‌نزل و
پایه ۵ قورئان دمفه‌رموی: «لَتَرْكَبُنَّ
طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ» ۵ ده‌شگوترئ: (بات
یرعی طَبَقَ النجوم): شه‌و چاودیری
نه‌ستیره‌کانی کرد چون دمپړون
حال و وه‌زعیان چونه ۵ له‌یواری
پزیشکی دا بریتیه له غوضروغو
نه‌و پارچه لینجه‌ی ده‌گه‌وپته نیوان
هه‌موو دوو فقه‌ره‌ی موراغه‌ی
پشتی ناده‌میزادو گیانه‌به‌ری تر.

اطباق الرأس: ئیسقانی سهر.

بغات طَبَق: کیسه.

الطَّبَقَةُ: تهلهو داو.

الطَّبَقَةُ: چین دوا چین ۵ خه لکانی

هاوته مه نو هاوچه مرخ ۵ حال و

ومزع و پلهو پایه ۵ فقهه رمیه ک

له فقهه ره کانی پشت ۵ توپزی کی

زموی ۵ له بواری زانستی زموی ناسی

دا بریتییه له توپزی کی یه ک

شیومیی بهردی رسوبی که له پرنگو

پیکهاته دا له توپزی ژیر خویهوه

جوداوازه ۵ ومکوو چینی بهردی

ره ملی، چینی بهردی جیری.

المُطَبَّق: نهوشتهی توپکی مرواری

پیوه چهسپ دهکری تاوای لی دئ

هرده لئی خودی مروارییه که یه.

المُطَبَّق: ((رجلٌ مُطَبَّقٌ علیه)): پیاویکه

له هوش خوی جووه.

المُطَبَّق: بهندیخانه له ژیر زموی دا ۵

جوړیکه له شیتی هه می شهیی و

بهردهوام دمگوتری (جهل او جنون

مُطَبَّق) نه زانی یان شیتی بهردهوام و

هه می شهیی ۵ (حُمَى مُطَبَّقَةٌ):

له رزوتای هه می شهیی و بهردهوام.

المُطَبَّقِيَّة: نامیری که له مه ته به دا

چینه کانی قاپ و قاچاخ و

که مرسته کانی کیشیت لینانی بی ریز

دهکری.

طَبَلٌ طَبْلًا: تهپلی لی دا.

طَبَلٌ: زوری تهپل لی دا.

الطُّبْبُلُ: له بواری پزی شکی دا

هه لاوسانی ریخوله یه ومکوو

له ناکامی گرانه تادا دپته دئ.

الطُّبَالَةُ: پیشه ی تهپل لیدان.

الطُّبَالُ: خاومن تهپل ۵ تهپل لیدمر ۵

یان زاناو کاراما له تهپل لیدان دا.

الطُّبَلُ: تهپل ۵ نامیری که پیستی کی

پانی له سهر قایم دهکری و به داریکی

تایبه تی لی دمدری، زوربه ی

تهپله کان دوو رون، واته له دولاه

پیستی لی شهته ک دمدری ۵

(ك: طبول واطبال).

برود الطبل: پارچه قوماشیکه

هه رمانه هواکانی میصر کاتی خوی

له بهریان کردوه.

الطَّبْنَةُ: تهپل ۵ به زوری به تهپلیک

دمگوتری که یه ک رویی.

الطَّبْنِيَّةُ: شتی که پال تهپل بدری و

په یومندی به تهپله وه هه بی ۵

سفره و خوانیکه نانی له سهر

دهخوری ۵ (ك: طبال).

طَبَنَ النَّارَ طَبْنًا: ناگرمه ی ژیر گل دا

بۆنه وه ی پشکو ناگرمه کان

نه کوژنه وه، نه بن به خۆل.

طَبَنَ الشَّيْءَ وَلَهُ وَبَهُ طَبْنًا وَطَبَانَةً:

به شهته که ی زانی و بوی رون بۆوه.

طَبَنَ فُلَانًا وَلَهُ: فَيَلَى لَهْفَلَانْ كَرْدو
ناؤمیدی کرد.

طَبَنَ لَهُ وَبِه: بَه مانا (طَبَن) دئ.
طَابَنَةُ مُطَابَنَةِ وَطِبَانًا: نَرخ و بهای
که مکردموه لهریزو شکومندی
شکاند.

الطَّابُونُ: نَهو چال و قولکه گه ورمیه
پشکو ناگری تیدمکری بؤنه و
پشکو ناگره کان نه بنه خو له میش و
نمکوژینه و ۵ نیستا نهم وشهیه
بؤنانه و خانه به کاردئ، ههروا بؤ
فرن به کاردئ.

الطَّبْنُ: ههردارو پهردویهک هه بی شتی
پرو پوج ۵ خانوی له گل و قور
دروستکراو.

الطَّبْنَةُ: دمنگی ته نبور ۵ (ك: طَبْن).
طَبَاهُ إِلَيْهِ طَبْرًا: به شیومیهکی جوان و
نهرمو نیان بانگی لی کرد ۵
را به راهی کرد.

طَبَّيْتُ النَّاقَةَ وَغَيْرَهَا: گۆی گوانی
خوشرمه که شل بوو.

إِطْبَاهُ إِلَيْهِ: دمگوترئ: (إِطْبَى الْقُلُوبَ):
خوی له دلی خهک دا خو شه ویست
کرد ۵ به فیل و ته له که خوی لی
نزیک کرمده و فرسه تی لی هی ناو
کوشتی.

الطَّبِواءُ: خوشتریک گۆی گوانه کانی

شل بوو بی.

الطَّبِي: گۆی گوانی خوشتر نه و به شهی
بیجو له کاتی مژینی شیردا دمیخته
دهمی خو یه و ۵ وادمی بؤ هه موو
گوانه که به کاردئ ۵ (ك: أَطْبَاءُ) نهمه
تمنها بؤ نا زهل به کاردئ.

الطبوغرافية: شیوازی روبه ری زهوی
به گشتی جا سروشتی بی یان دهست
لی دراو بی.

طَبَّهٌ طَبًّا: به دهست هاویشتی ۵ لی داو
پالی پیوما بؤنه و له شوینی خوی
لای به ری.

الطَّرَّةُ: بر وانه وشه (الطَّرَةُ).

طَجَنَ الشَّيْءَ طَجْنًا: شته که ی له تا و
مه نه جل دا سور کرمده.

مَطَجَنَهُ: به مانا (طَجَنَهُ) دئ.

الطَّاجِنُ: تاوه؛ قاپی شت تیدا
سور کردنه و، قاپی کی له قور
دروستکراوی خپرو کیته له یی
خوراکی تیدا دم برژیندرئ له فرن دا
۵ (ك: طواجن).

المُطَجَّنُ: نهو کی و خوار دانای
له کیته له و شتی وادا له ناو فرن دا
دم برژیندرئ، دمگوترئ: (قَلْبَةً
مُطَجَّنَةً).

طَحَهُ طَحًا: به پاژنه پیی شیلای.

(طَحَهُ: به ری دایه و، فرپی دا.

إِطْعُ: کرایه وه که بفخوش بوو.

طَحَلَهُ طَحْلًا: سپلی ههنگاوت.

طَحَرَ طَحْرًا وَطَحَارًا وَطَحِيرًا: نالاندی،

طَحِلَ طَحْلًا: سپلی گهور بوو.

هه ناسهی سوار بوو، بههوی بار
قورسی و تهنگه نهغه سییه وه
هانکاندی.

الطَّحَالُ: سپل؛ نهندامیکه له نیوان
گه دمو په ردهی له میپر له لای چه بی
سک دایه نمرکی نه وهی هه بیه خوین
دروست بکاو خرؤکه کونه کان له ناو
به ری ۵ (ك: طَحَلْ وَاطْحِلْ).

طَحَرَ الشَّيْءُ طَحْرًا: شته که ی هاویشته،
دمشگوتری: (طَحَرَتْ عَيْنُ الْمَاءِ
الطَّحَالِبُ): کانیا وه که قه وزه ی
هه لئنا.

الطَّحَالُ: دمردیکه توشی سپل دهبی.
الطَّحِلُ: رمش و لیل ۵ رق هه لساو تورده.
الطَّحْلَاءُ: میینه ی (الْأَطْحَلُ) ۵
(ك: طَحَلْ).

طَحَرَتِ الْقِرْسُ السُّهْمُ: که وانه که
تیره که ی هاویشته.

الطَّحْلَةُ: رمنگی که له نیوان توژاوی
سپی دا ۵ رمنگی تیکه له سپی و
رمش ۵ رمنگی له شیوهی رمنگی
قه وز مدایه.

طَحَرَ الْحِجَامُ وَغَرَهُ الْقُلْفَةُ: خه ته نه که رمه که
پیستی وانیکی بری.

طَحَبَ الْمَاءُ: ناومه که قه وزه ی سمرکه وت.
طَحَلَبَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که بههوی
لیروانی گزوگیا وه رمش هه لکه را.

الطَّحَارُ: نهو که سه ی که واهه ناسهی
سوار بوو تهنگه نهغه س بوو له کاتی
هه ناسه دان دا نیخه نیخ و ناله نائی
کرد.

الطَّحْلِبُ: سه وزاییه که سهرناوی
راوه ستاو دمکه وئ ۵ قه وزه؛
رومنکی به سیت و بی گول و بی
رمنگو که لایه جهند جورئسکی
هه بیه، سهوز، زمرد، بسوننی و
سروشتین له ناوی شیرین و سوپردا
دمزی همروا له زموی شیدارو ته پردا
هه بیه ۵ (ك: طَحَالِبُ).

الطَّحُورُ: که وانیکی تیره که دور بهاوی.
طَحَطَحَ: به هیواشی پیکه نی.
طَحَطَحَ الشَّيْءُ طَحْطَحَةً وَطَحْطَحًا:
شته که ی شکانو و ردو هاری کردو
فه وتاندی، دمگوتری: (طَحَطَحَ بِهِمُ
الدُّهْرُ): رۆزگار تیسکی شکاندن و
فه وتاندنی.

تَحَطَّطَحَ: بو موطا و معه ی
(طَحَطَّحَهُ) دی.

طَحَنَ الْحَبَّ وَغَيْرَهُ طَحْنًا: دانه ویله که ی

هاري و كړدى بهنارد، دمگوترى:

(طحتهم الحرب واحداث الأيام):

شېرو روداوى روژگار نهو خه لكه

هاري، تمفرو توناي كردن.

طَحَنَةُ: زېدمپړه وي كړد له وړد هارپني

دا.

الطاحنة: خړئ؛ نهو ددانانه ي خواردن

ورد دمكهن (۱۲) ددانن دمكهنه دوا

نهو ددانانه ي له كاتي پېكه نين دا

دمردمكهون، پېيان دمگوترى هارپر ۵

(ك: طواحين).

الطاحون: ناش ۵ ناميري شت هارپن

۵ دهستاپ ۵ بهرداش ۵ (ك: طواحين).

الطاحنة: هارپن ۵ پېشه ي هارپن ۵

ناشه واني.

الطحان: نهو كه سه ي له ناش دا

كاردمكات، ناشه واني.

الطحانة: ميښه ي (الطحان) ه ۵ هروا

ناوه بو ناش و ناميري شت هارپن.

الطحن: هارپراو، نهو شته ي وردكراوه ۵

نارد.

الطحنة: نهو ه ي زور ورد كرابي،

نهو كه سه ي زور شت وردبكا ۵ كورته

بالا، كوله بڼه.

الطحون: ناشه وان، نهو كه سه ي له ناش

دا كاريكا ۵ كه تيبه سه ربازي زور

كه ووره كه ههرچي بيگاتي بېپر ويښئ،

هه موشتيك تارو مار بكا، دمگوترى:

(حرب طحون): شېري تارو مار كهر

شېري نه سته م كه هه موو شتيك

بهارې.

الطحين: وردكراو ۵ نارد ۵ هاراو.

الطحينة: تلپه ي كونجى دواى گوشيني،

كه نه م گوشراوه له دروست كړدى

شيرينه مهنى دا به كارده يښدى.

المطحان: ماري پاپوكه به ستو ۵

(ك: مطاحن).

المطحن: ناميري هارپن و شوپني شت

هارپن.

المطحنة: ناميري هارپن ۵

(ك: مطاحن).

طحا طحرا: دووركه و ته وه ۵ له هه موو

لايه كه وه گه مارو دراو.

طحا المكائ: شوپنه كه پان و فراوان بوو.

طحا الشئى: شته كه ي پان كړده وه،

رايخست ۵ بهر فراواني كړد ۵

هاويشتي، دمگوترى: (طحا بالكرة).

طحى: كرايه وه، پان بووه، دريژ بووه ۵

رپه پو روو پاكشا ۵ به زمويه وه

نوساو هه لڼه ستا هه ردانيشت.

طحى: به مانا (طحى) دى.

الطحا: دمشتايو ته ختايي له زه وي.

المطحية: روهمي پانه وه بوو به سهر

زه وي دا وه كو روهمي په يكو و

کالەك و ترۆزی و پهلپینه ... هتد.

تازمبی.

طَخْ طَخًا وَطَخَوْا: چه موش بوو، رهوشتی

ناشیرین بوو.

طَخَّ الشَّيْءُ: شته که ی فری داو دوری

خسته وه.

المِطْحَةُ: نامیری شت دوور خسته وه

ه (ك: مطاخ).

طَخًا اللَّيْلُ وَغَوَّ طَخْرًا: شهو تاریک بوو،

تاریکی که ی پهری سهندو زور

تاریک بوو.

الطَّخَاءُ: پهرده که شتی تر داپوشی ه

دهگوتری: (علی قلبه طخاء): پهرده

به سهر دلیه وه هیه داپوشی وه،

پهرده ی خه مو خه فته یان پهرده ی

نه زانی دلی داپوشی وه هه وری بهرز

که زور له زموی دوور بن.

الطَّخَوَاءُ مِنَ اللَّيَالِي وَغَوَّهَا: شهوی زور

تاریک.

الطَّخِيَاءُ: به مانا (الطخواء) دی ه

رسته ی قسه که مانا نه گه یه نی.

الطَّخِيَةُ: تاریکی زور ه په له هه ور.

طَرَأَ طَرَاءً وَطَرَوْا: پهیدا بوو، هاته

پیشه وه، سهری هه لدا ه له نا کاو

دهر که وتو پهیدا بوو.

طَرَأَ طَرَاءَةً: ناسکو تهرو تازه بوو ه (فهو

طریء).

طَرَأَهُ: ناسکی کرد وای لی کرد تهرو

الطَّارِي: غه ریبو بیگانه ه (ك: طَرَاء

و طَرَاءَ) ه بو جگه له ناده میزاد

دهگوتری (طواری).

الطَّارِثَةُ: مینه ی (الطاری) ه به لایه ک

نه زاندری له کوپوه هاتوو ه

(ك: طواری).

الطَّرَانِي: به لاو کارساتیک نه زاندری

له کوپوه هاتوو، دهگوتری: (کلام

طَرَانِي): که لایه که له چوارچیوه ی

ته ده بوو رهوشت بهرزی دا نیه.

طَرِبَ طَرِبًا: که یفخوشو ته پرده ماخ بوو،

له خوشی و ته پرده ماخی دا هه موو

جهسته ی پیدمه کن، یان له غه مو

ناره حه تی دا دهه زئی، دهگوتری:

(طَرِبَ الغناء): گورانی بیژمه که

خوشنود بوو گه شه ی کرد ه هه موو

جهسته ی له خوشی دا هه ژا ه (فهو

طَرِبَ وَطَرُوبَ وَهِي طَرُوبَ وَطَرُوبَةً).

اَطْرَبَهُ: وای لی کرد که یفخوش بی.

طَرِبَ: گورانی گوت.

طَرِبَ فِي صُرْتِهِ: دهنگی له رانده موو

ناسکی کرده وه.

طَرِبَ فُلَانًا: فلانکه سی هی نایه حاله تی

خوشی و شادمانییه وه.

اسْتَطَرِبَ: به مانا (طَرِبَ) دی ه داوی

گورانی گوتن و خوش رابواردنی کرد.

إِسْطُطْرَبَ فُلَانًا: داوای لهفلاَنکەس کرد
گۆرانی بلی و شادمانی بهرپا بکا ە
یان فُلانکەسی هیئایه جونبوش و
گۆرانی گوتن.

الطَّرْبُ: لهرزمو خوشی و
تەپدەماخییەگە توشی دەرونی
ئادەمیزاد دەبی بەهۆی پەیدا بوونی
حالتی فەرەح بەخش، یان
لەرزین و غەم کە بەسەر ئادەمیزادا
دی حالتیکی نااسایی بۆ دیتە جئ
جەم و جۆل و هەزانی بۆ پەیدا دەبی
ە بەزۆری وشە (الطَّرْب) بۆ
خۆشنودی دل و تەپدەماخی
بەگاردئ ە هەروا بۆ گۆرانی و
هەلپەڕکی بەگاردئ.

الطَّرْبُ: کەسێک زوو بکە ویتە حالتی
خۆشنودی و جونبوشە ە شتی
فەرەحیەخش زووکاری تی بکا و
بیەهزیئ ە (ک: طَرَاب).

المُطَرَّبُ: گۆرانی بیژ ە گۆرانی بیژی
دەنگ خوش و شارەزا لەگۆرانی
گوتن دا.

الطَّرِيبُ: گوللە تۆپێکی گەورەیه
کەشتی دەریایی یان فرۆکە ی شەپ
دەپهاوێژئ بۆ زیان گەپانندن
بەکەشتی دوژمن.

الطَّرْبُوش: تەپبوش، کلۆپکی سورە
لەخوری و شتی و دروست دەکری،

جاری واهەیه قوماشیکی سپی لی
دەهالێندرئ، پێش نوێژ و
خوتبەخوێنی موسولمانان لەسەری
دەمکە ە (ک: طرایش).

طَرِيفَ فُلَان: فُلانکەس داوێنی خوێ
بەسەرزەوی دا راکێشا و لەروێشتن دا
شل و شیواو بوو.

الطَّرِيَالُ: نیشانە و بورج سەنگەرێکە
لەسەر تۆپەلاکی کێو دروست دەکری
ە هەربینایەکی بەرز بی وەکوو
منارە و شتی و ە هەرلوتکە شاخ و
دیوارێکی بەرز هەلچوو بۆلای
ئاسمان ە (ک: طراییل).

الطَّرِيفُ: جەنجەر؛ نامێرێکە گەنەم و
جۆی درواوەی پێ ورد دەکری،
ولاغیك یان دوو ولاخ رای دەکێشن
بەکەوانەیی بەناو کرشەکەدا
دەخولێنەووە کرشەکە ورد دەکەن
تادەبیئتە کە ئەو کات بەشەنە و
لەشوێنیکی بەرمە با خەرمانەکە
ورده ورده بەرپا دەدا تادانەوێتە
کاگە لەپەکتر جیادەبنەو، بەوکارە
دەگوترئ خەرمان سورکردن ە
(ک: طراییل).

الطَّرْشُوث: روەکیکی مەشەخۆرە
لەپێری (السنوموریة) یە جۆریکی
تری هەیه دێژکۆتەو باریک

ههسه و گشت و گۆيان گۆرپه وهو
دان و سانيان كرد.

تَطْرَحُ: به لۆزه لۆژ روڤی و لاتە لاتى
بوو ۵ تەیلەسانى لەبەرکرد.

الأطروحة: پیش نیاز کردن و بیرو
 رادمبرین بۆ لیکۆلینه و دان و
 سان تییدا ۵ مەسلەو باسو
 خواسیك بۆ لیکۆلینه وە بخاریته
 بەر دان و سان ۵ (ك: أطاریح).

الطَّرَاجُ: شوپنى دور، زور دور.
الطَّرَجُ في الحساب: كه مكردى
ژماريه كه له ژماريه كي ترى زور
تر له خوي.

طُوحُ البحر في مصر: بریتییہ لہ زہویہ ک
بہرزیو تہوہ لہ سہر قہراخی روبری
نیل۔

الطَّرِجُ: دمرگراو؛ واته شتی کهم
لهشتی زور چهرت کرابی.

الطَّرْحَةُ: تەپلەسان کە بىرىتىيە
 لەپۇشاکیك شان و ملی پى
 دادەپۇشرى، وەلى ئىستا ناوہ بو
 پارچە قوماشیک سەروشان و ملی
 پى داپۇشرى وەگوو چارۇکەى
 ئافەرت و تارای بوک و ئەو
 چەفتەيەى لەژىر عەگالەوہ پیاوی
 عەرمب سەروشان و ملی پى
 دادەپۇشى ۵ (ک: طراح).

له چۆنلوانی ولاتی میصرو کهناری
دمریای رۆم دمرۆی.

طَرَحَ الشَّيْءُ بِهِ طَرَحًا: شَتَهَكَهُ فَرَى دَا،
 هَاوِشْتِي، دَهْگوتَرِي: (طَرَحْتُ بِهِ
 النَّوْءُ كُلَّ مَطْرَحٍ): دُورِي وَ غَهْرِي
 بِهِ هَمْوُو لَايَهْ كِي دَاوَا هَهْ لَيَدَايَه
 هَمْوُو كُونُو قُوْزِي نِيَكَه وَه.

طَرَحَ عِدْداً مِنْ عِدَد: ژماره‌یه‌کی له ژماره‌یه‌کی زوړ تر دهرکرد.

طَرَحَ عَلَيْهِ شَيْئًا: شَتِیْکِ بۆ هاویشته،
شَتِیْکِ خسته سهر ډ شته که ی بلأو
کرده وه رایخسته.

طرح عليه المسألة: مهسه له که ی خسته
به رده می و داوای لی کو لینه وه ی لی
کرد ه کاره که ی خسته به ردهستی.

طَرَحَ الشَّيْءَ عَنْهُ: شتہ کھی لئی فری داو
لئی دوور خستہ وہ۔

طَرَحَ طَرَحًا: دوورکه و ته وه ۵ (فهو طَرَحَ).
 طارحه الحديث ونحوه: گفت و گو
 له گهله کردو راوو بؤچونيان له گهله
 به کتر گؤرپه وه.

طَرَحَ الشَّيْءُ: بهمانا (طَرَحَهُ) دى.
طَرَحَ البناء: باله خانه كهى زور
بهرزگردهوه، فراوانى كرد.

اِطْرَحْهُ: بہ مانا (طَرَحَہ) دیں۔
اِطْرَحْ: بؤ موطاوعہی (طَرَحَہ) دیں۔

تطارحا الحديث ونحوه: بیرو بۆچونو

الطَّرُوحُ: نه‌وی زور شت فری دما یان
زور دووری دمخاته‌وه ۵ کهوانیک
تیرمکه‌ی به‌ته‌وژم به‌اوئ ۵
(ك: طُرُح).

الطَّرِیحُ: فری دراو، واز لی‌هیندراو
له‌بهر بی‌نرخ‌ی و هیچ و پوچی
شته‌که ۵ (ك: طراحی).

المَطْرَحُ: شوین و جی‌گای شت ۵ بویه
به‌شوینی نیشه‌جیبون و شوینی
دانیشن و یانه‌و نه‌جومه‌ن ده‌گوتری
(مَطْرَح) ۵ هه‌روا ناوه بو شوینی
دوور ۵ جاری واش دمبی و مگوو
چاوگ (مصدر میمی) به‌کاردی.

المِطْرَحُ: نامیری شت فری دان ۵ رمبی
دوور هاوین‌زراو ۵ نامیری ته‌ون
کردن.

المِطْرَحَة: رفیده؛ نه‌و شته‌ی نانی بی
ده‌خری‌ته ته‌ندورو فرنه‌وه ۵
(ك: مَطَارَح).

المَطْرَوحُ: ژماره دمرکراوه‌که که
بجو‌کتره له‌ژماره لی دمرکراوه‌که
که‌بی ده‌گوتری (مطروح منه).

الطَّرْخُون: گیاته‌رخون؛ پوه‌کیکی
ته‌مه‌ن دریزه بوینی گه‌لاکه‌ی
خوشه‌و به‌ته‌ری له‌گه‌ل خواره‌ده‌مه‌نی
دا ده‌خوری، پی‌شی ده‌گوتری
(الْخُودَان).

الطَّرِیحُ: ماسیه‌کی بجو‌که‌و خوی

دمگری و دم‌برژیندری و ده‌خوری.

طَرْدَة: دم‌ری کرد له‌بهر قیزه‌ونی یان
له‌بهر هیچ و پوچی یان به‌مه‌به‌ستی
سزادان و تۆله لی ستاندن.

طَرْدَ الْغَيْرِ ونحوه: هیرش هی‌ن و په‌لامار
دم‌رمکه‌ی راونا، شکاندی.

طَرْدَ الدُّوَابِّ: له‌ملاو نه‌ولاه و لاخه‌کانی
خرکردنه‌وه، ده‌گوتری: مه‌ره‌که‌ی
به‌سه‌ریه‌ک دا دایه‌وه.

طَرْدَ الْقَاعِدَة وَالْحَكَم: یاساو برپارمه‌کی
به‌گشتی ناراسته کرد.

طَرْدَ بَصْرَة فِي أَثَرِ الْقَوْم: چاوی له‌دوی
گه‌له‌که‌ی بوو.

طَرْدَ الْمَوْلُودَ أَحَاه: منداله‌که له‌دوا براکه‌ی
له‌دایک بوو.

طَرْدَ الْقَوْم: به‌سەر خه‌لکه‌که‌دا تی‌په‌ری.

طَرْدَ الصَّيْدَ طَرْدًا: هه‌وئی نی‌چیرکردنی
نی‌چیرمه‌کی دا.

اَطْرَدَهُ: وای له‌شته‌که کرد دمرکراو
فرپندراو بی.

اَطْرَدَ فُلَانًا مِنَ الْبَلَدِ أَوْ عَنْهُ: فه‌رمانی
کرد فلان‌که‌س له‌ولات دمریکری و
دوور بخری‌ته‌وه.

اَطْرَدَ صَاحِبَهُ: گرموی له‌گه‌ل
هاوه‌له‌که‌ی کرد له‌راکردن و
پیش‌برکی دا یان له‌قومار دا یان
له‌زورانبازی دا.

طَارِدُهُ مُطَارِدَةً وَطَرَادًا: هه‌ئمه‌تی
 بۆ‌بردو په‌لاماری دا، دهری کرد،
 دهری په‌راند ۵ پیش‌په‌کیی له‌گه‌ل دا
 کرد له‌هه‌ئمه‌ت بردن بۆ سهر‌دوژمن.
 طَرْدُهُ: بۆ زی‌د‌م‌پ‌و‌یی له‌مانای
 (طرده‌دئ).

طَرَدَ السَّوْطَ: شوپکه که یان گورزمکه‌ی
دریژ کرد.

إِطْرَدَ: به‌شویں په‌ك دا هات، زنجیره‌ی به‌ست و نه‌پراپه‌وه ۵ هه‌ربه‌م بۆنه‌یه‌وه له‌پروانگه‌ی ئهم مانایه‌ دم‌گوتری: (إِطْرَدَ الْكَلَامُ أَوِ الْحَدِيثُ): واته‌ قسه‌كانی به‌ه‌زنجیرو به‌شیوه‌یه‌کی رێك و پێك ئا‌راسته‌ كردن و مه‌به‌ستی گه‌پاند.

إِطْرَدَ النّهرُ: روبارده که بهر دموامو
به‌شیو دیه‌کی نه‌پساوه ناو ده‌کی
پیداها تو برانه‌وی نه‌یوو.

إِطْرَدَ الْقِيَاسُ: حوكمو ومصففهكه
(عیلهتو بایسهكه) بهبون و
بهنهبون دومرانیان کرد، بۆ نمونه
سهرخۆشکردن كههۆكارو عیلهتی
حوكمیكه كهحهرامبوونه دومران
دهكهن، لهههرشوینێك ومصفو
عیلهتهكه ههبوون حوكمهكه ههیه،
واته ههرشتێك ئادهمیزادی
سهرخۆشکرد چهرامه.

تطارِد الأَقْران وغيرهم في الحرب:
شمرکه رمرگان ههندی کیان
ههندی کیانیان را و مدوونا.

تظارى الشئى: شتهكه زنجيرهى بهستو
ياساكهى بهرقهرار بوو.

استطرد له في الحرب وغيرها: لهشردا
بهفيلو بو نهودي ههئي بخه له تيئي
لهمري هه لاتو دوايي هه لمه تي بو
هه نا په وه.

استطرد في الكلام: له قسه كان دا
له باسيكه وه غواستيه وه بؤ باسيكى
تر.

الطَّرَاد: (فرسان الطَّرَاد): نهو سوارچاكانه‌ی گۆڤه‌پانی شه‌پن كه‌هه‌لمه‌ت بۆیه‌كتر دمه‌ن و په‌كتر راو‌مدوو دمه‌ن، په‌كتر دمه‌نن و دمه‌ن.

الطَّرْدُ: ئەو كالاوشتو مەكەيە بەھۆی
بەریدەو لەشۆپنیکەو دەنێردری
بۆ شۆپنیکێ تر ە ئەم وشە
لەبەرپشتا چاوە، دوازی بۆکالی
نێردراو بەبەریدا بەکارهاتوو ە
لەبەری زانستی پزشکی دا بۆ
دەرھێنانی مندال لەسکی دایکی
بەشـیـوـی ناسروشتی
بەکار دەھێندرێت.

الطَّرْدُ: رَاوَجِيهَتِي وَنِيَجِيرِمَوَانِي،
دَمَكُوتَرِي: (هَذَا يَوْمَ الطَّرْدِ): نَهْمَرُوْ

رؤزی راوکردن و راوهدونانی نیچیره
 ۵ پورههنگ ۵ (ك: طرود).

الطَّرَادُ: سهریانی ریک و روبهری
 دهشت ۵ نامیریکه بهگاسنی
 ههوجارموه شتهك دمدری بؤنهوهی
 خهته جوتهكان گهوره بن ۵ كهشتی
 بچوك و تیزپره ۵ نیستا بؤ كهشتی
 جهنگی تیزپره بهكاردمهیندری.
 الطَّرَادَةُ: كهشتی جهنگی تیزپره.

الطَّرِيدُ: دمرکراو ۵ راوهدونراو
 دمرپهپندراو لهلانهی خوئی، جا
 نیچیری یان شتی تر ۵ نهو مندالهی
 دوا مندالی پئیش خوئی لهدايك
 دمی.

الطَّرِيدَةُ: دمرکراو راوهدونراو ۵ نهو
 نیچیره یان همرشتیکی تر لهلانهی
 خوئی دمرپهپندری، ریچکهو باریکه
 ری ۵ گونیك لهقوماش گرابی
 بهدریزی ۵ پهرویهكه تهپدهکری و
 ناوتهندوری پی دمسپردیتتهوه.

المَطْرَدَةُ: شوینی جلیت بازی و
 راوهدونانی نهسب سوار له کاتی
 شهرو همراداو ههلمهت بردنی
 سوارهكان بؤ یهگتری ۵ نیشانهی
 ریگاو بان ۵ (ك: مطارد).

المَطْرَدُ: همرشتیک چهמוש بی مالی
 نهبی.

طَرَطَرًا و طرورًا: جوان و روگوشادو
 پزاشیرین بوو.

طَرَّ الشَّعْرُ: موومگان روان، دهگوتری: (طَرَّ
 شاربه): نهو گهنجه موی لی هاتن
 ریشی روا، سمیلی هاتن.

طَرَّ النَّبْتُ: رومکهکه رواو دمرکهوت.

طَرَّ النُّجُومُ: نهستیرهكان ههلاتن و
 روناکیان دا.

طَرَّ الثَّوْبُ: قوماشهکی دراند، دهگوتری:
 (طَرَّهْم بالسيف).

طَرَّ الشَّعْرُ: موومگانی کورت کردنهوه.

طَرَّ البناءُ ونحوه: بالهخانهکهی بویهکردو
 جوانی کرد.

طَرَّ المالُ ونحوه: مالهکهی دزی یان رفاندی.

أَطَرَّ: شارهزای کرد ۵ بهم بهرو نهو

بهری شیومکهدا هاتوچوی کرد ۵

لهپهندی پیشینان دا هاتووه دهلی

(أَطَرَّي فَاثَك نَاعِلَه): نهوکاره قورسه

بکه تو بؤکاری وا گران لیهاگوی.

أَطَرَّ الشَّيْءُ: شتهکهی برپهوه، خستهی
 خوار.

طَرَّدَ: توپهی دروستکرد یان توپره
 نارمی پهیداگرد.

طَرَّدَ الثَّوْبُ: بؤ قوماشهکه نارمی پهیدا
 کرد ۵ توپره موری لهقوماشهکه دا.

طَرَّت الجارية: كيزمه كه بهزولفو قزى
پيشه سهرى توپه ي بۇخوۋى
دمسته بهر كرد.

الطَّرُّ: ئەو توك و كۆلك و مووميه كه دوا
برپينه وه و روتانه وه دپنه وه ۵ مۆرى
طوغرا و ئارمى شت ۵ (ك: طَرَّرَ
و طرار).

الطَّرُّ: لايەن و دمفەرو لايەنى شت ۵
پەراويز ۵ كۆمەل ۵ (ك: أطرار).

الطَّرَّة: ناوه بۆشتى بېرداوه ۵ كه نارى
هه مووشت ۵ ليوارى شيو ۵ ئەو
قزى ئافرمەت لەسەر ناوچه وانى
رېكى دىخوا داي دمهينى، كاكوڭ ۵
مۆرى طوغرا ۵ (ك: طَرَّرَ و طرار)،
دمگوترى: (بدت مخايل الامر و طرره):
نیشانەى كارو روداومكه دمركه وت.

الطَّرار: دزو گيرفانىپ ۵ گيرفانى پياو
دمدپى و دمبېرى پارمكه
دمردپندرى.

الطَّرُّو: كاكوڭى كچو كوڤ ۵ (ك: طَرَّرَ
و طرار).

الطَّرِيرُ: كاكوڭى رېك و پېك و
شانەگراو ۵ خاومەن روخسارى جوان و
رمزا شيرين و جهسته رېك و پېك ۵
گەنجىك سىمىلى بۆركردىپ.

طَرَّة طَرَّا: پالى پيومناو پالەپهستوى دا.
طَرَّو طَرَّا: رەوشتى جوان بوو دواى

نەهوى لەمەوپېش بەد خو بوو ۵
لەپۆشىنى پۆشاك و خواردن دا شتى
باش و خاوپىن بەكاردىنى ۵ خواردنى
خوش دىخواو پۆشاكى جوان و
بەنرخ لەبەردەكاو بەرپك و پېكى
خوى دەردهخا ۵ (فەر طَرَّر).

طَرَّرَ الثوب وغيره: پەراويزى نايابى بۇ
كراسەكهى دروست كرد، ئەتەمىن و
شيرازى پيوە دادرو.

تَطَرَّرَ في اللبس وغيره: شتى ناياب و
جوانى پۆشى.

الطَّراز: شيوەو شيواز، شتى باش
لەهەموو جوړېك، دىگوترى: (ليس
هذا من طرازك): ئەمە لەشيوەو
شيوازى تو نيه ۵ ئارمى قوماش و
شتى لەهوجۆره ۵ ئەو قوماش و
پۆشاكەى بۇ پاشا نامادەمەكرى ۵
ئەو شوپنەى قوماشى باشى لى
دەجىندرى و ليوەى بەرهمەم
دەهيندري ۵ (ك: طَرَّرَ و أطررة).

الطَّرَاة: پيشەى پەراويز چنى
قوماش و پۆشاك.

الطَّرَاة: پيشەى پەراويز چنى
قوماش و پۆشاك.

الطَّران: ئەهوى پەراويز چنى دەكا ۵
يان بەهەوداى ئاوريشم پەراويز
چنى كراسەكه دەكا.

الطَّرِزُ: شیوازو شیوه ۵ شتی باش
لههمرجوړیک بڼ.

الطَّرِزِي: بهمانا (الطَّرَاز) دی.

المُطَرِّزُ: بهمانا (الطَّرَاز) دی.

طَرَسَ الْكِتَابَ طَرَسًا: کتیبه‌گه‌ی
نووسیه‌وه ۵ رمشی کرده‌وه.

طَرَسَهُ: بهمانا (طَرَسَهُ) دڼ ۵ سهر

له‌نوی کتیبه‌گه‌ی نووسیه‌وه، به‌سهر

دپرمکالو کوژاوه‌کان دا چۆوه.

تَطَرَسَ فِي مَلْبَسِهِ وَمَطْعَمِهِ: پوښاک‌ی

باشی پوښی و به‌شیوه‌ی رڼک و پڼک

پوښاک‌ی پوښی ۵ خواردنی چاک‌ی

هه‌لب‌زاردو خوارد.

تَطَرَسَ عَنِ الشَّيْءِ: خوی له‌شته‌گه

پاراستو خوی له‌وه به‌رتر زانی

که‌خهریکی نه‌و چۆره شتانه بڼ.

الطَّرَسُ: کاغه‌زو په‌ړه ۵ په‌راوڼک

نوسراوڼک کوژابښته‌وه‌و دواڼی توخ

کراښته‌وه پان نوسراښته‌وه ۵

(ک: طروس و اطراس).

طَرِشَ طَرَشًا وَطَرَشَةً: گوڼی گران بوو ۵

که‌ړ بوو.

تَطَارَشَ: خوی به‌که‌ړو گوڼی گران

نیشان دا.

الْأَطْرَشُ: که‌ړو گوڼی گران ۵ بۆ مښینه

دم‌گوترئ: (طَرَشَاء) ۵ (ک: طَرَش).

الْأَطْرُوشُ: بهمانا (الْأَطْرَش) دڼ.

الطَّرَشُ: گوڼی گران.

طَرَطَرَ: شانازی به‌شتیک کرد
که‌نیه‌تی.

طَرَطَرَ بَضَانَهُ وَغَرَهَا: بانگی مه‌رمکانی

کرد بۆنه‌وه‌ی بیانده‌وښی.

الطَّرَطَرُ: شهرابی پالټیورواو، خلته‌و

پلته‌ی شهرابی پالټیورواو.

الطَّرَطُورُ: شتی باریکی درټز ۵ فیسی

درټز بۆسهری باریک ۵ نه‌قامی لاواز

۵ (ک: طَرَاطِر).

الطَّرَطِيُّ: خلته‌و پلته‌ی بنکی

پیناله‌شهراب، دواڼی به‌کاره‌یندراوه

بۆ خلته‌و پلته‌ی هه‌موو

شله‌مه‌نیه‌ک.

طَرَفَ الْبَصَرِ طَرَفًا: پیلوی چاوی

هه‌لته‌کاند، جولانندی، دم‌گوترئ:

(مَابِقِيَت مِنْهُمْ عَيْنَ تَطْرِفَ):

هه‌موویان فه‌وتان و که‌سیان نه‌ماوه.

طَرَفَ إِلَيْهِ: بۆی روانی، سه‌پری کرد.

طَرَفَ عَيْنَهُ وَبِهَا: پیلوی چاوی جولاندن

۵ (طَرَفَ الشَّيْءِ): سه‌پری شته‌گه‌ی

کرد.

طَرَفَ عَيْنَهُ الْحَزْنَ وَطَرَفَ عَيْنَهُ الْمَالَ: خه‌مو

خه‌ف‌هت پان مالو و سامان چاوی

کوڼرکردو خه‌قو راستی نه‌ببینی.

طَرَفَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلا‌نکه‌سی له‌وکاره

لادا.

طَرَفَ طَرَفَةً: ناسک و ته‌ړو تازه بوو.

اَطْرَفَ: شَتِيكى سەپرو عەنتىكەى
هينايەكايەو.

اَطْرَفَ الرَجُلَ: شَتِيكى نايابو
عەنتىكەى دايەفلان.

اَطْرَفُهُ بَكْذَا: بەديارى ئەوشتە نايابەى
دايە.

اَطْرَفَ الثَّوْبَ: قوماشەكەى
نیشانەکردو ويئەو شتى وای لەسەر
رەسم کرد ە لەقەراخەکانى ويئەى
کيشا.

طَرَفَ الجَنْدِي: سەربازەمکە لەقەراخ
شەپگەدا شەپرى کرد.

طَرَفَ الشَّيْءِ: شتەكەى خستە كەنارەو
ە قەراخى بۆداننا ە كەنارەكەى
ديارىى کرد ە شتەكەى بەناسكو
تازە لەقەلەم دا.

طَرَفَتِ الْمَرْأَةُ أَمْلَها وَأَظْفَارها:
ئافەرمەكە قامەكو نینۆكەكانى
بەخەنە پەنگ کردن، جوانى کردن.
اَطْرَفَ الشَّيْءِ: شتەكەى بەناسكو تەپرو
تازە دانا ە تازە هەلى بژارد.

تَطْرَفَ: هاتە كەنارەو، چوو قەراخ
شتەكە، دەگوترى: (تَطْرَفَتِ
الشمسُ): خۆر لەئاوابوون نزىك
بۆو.

تَطْرَفَ مِنْه: لىى دوور كەوتەو ە
لەسنوورى ئاسايى خۆى لايداو
تێپەپى کرد.

تَطْرَفَ الشَّيْءِ: قەراخى شتەكەى گرت
ە بەناسكو تەپرو تازەى لەقەلەم دا.

اِسْتَطْرَفَهُ: بەناسكو ناوازی لەقەلەم
دا.

الاطْرُوفَةُ: نوكتەى خوۆش و قەسەى
سەپرو چىرۆكى سەپرو سەمەرە ە
ديارى و شتى عەنتىكە ە شتى تازە
داهاووى سەپرو سەمەرە.

التطريف: نینۆك کردن و جوانکردنى
دەست و پەنجە.

الطَّارِفُ: شتى ناسكو دڵخۆشكەر ە
قەسەى خوۆش.

الطَّارِفَةُ: چاو ە كۆن و كەلەبەرى
خیمەو رەشمال كەدەكەونە ئەملاو
ئەولایەو مو لىيانەو دەرپوانى بۆ
دەرمو ە چەند حەلقەو قولقەيەك
كە حەبلىان تىخراو ە بەسنگە
داگوتراو مەكانەو خیمەكە شەتەك
دراو ە (ك: طوارف).

الطَّارِف: قەسەى بەتوانچ و توپىكل
بۆئەو ە بېيتە هۆى خوۆشى و
بىكەنين ە خانوپىك لەخشت
دروستكرابى و بچوك و ئەويلكەبى
واتە قوخیلكە، خانوى عەرمبە سارا
نشینەكان ە ئەو ە لەقەراخ و
بىجاخى كشت و كالى دەرپو و لى
دەكریتەو ە (ك: طَرَف و طرافة).

الطَّرْفُ: جولانندن و ههئتهكاندننى
 بېلوى چاو و خودى چاو و قورئان
 دمهرموى: ﴿وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ
 الطُّرْفِ عَيْنٍ﴾ و تېروانين و
 سهيرکردن و کۆتايى و نهوپهري
 ههموو شتېك و ههروا بهمانا
 (الطَّرْف) يش هاتوو و (ك: اطراف).
 الطَّرْف: پياوى پياوانه و سهخو
 نانبنده و نهسپى رهسهن و قسهى
 خووش و پيکهنين ناومر و
 ههرمانايهك وشهى (الطَّارِف)
 بيگرېتهوه، نههميش دمېگهيهئى و
 همر گول و بهرو بوميكى رومكى كه
 هيشتا لهخونچهكهى دابى و
 نهپشكوتوبى و نهوگهسهى لهسهر
 هيچ نيش و بېرو راپهك بهردموام
 نهبى و نهوگهسهى زوزو له
 لهومرگا و پاوانيكهوه دهگويزېتهوه
 بو لهومرگايهكى ترو لهلهومرگايهك
 دا ناميئيهوه و چاو جنوك و
 چاوليکهرو بهخيل، ههرشتييك
 ببينى پيى خوشه بوئه و بى و
 قسهى جوان و پرمانا و (ك: طروف
 و اطراف).

الطَّرْف: لهههمووشتيك نهمسهر و
 نهوسهرى و كۆتاييهكهى و ناوچه و
 دمهر و كۆمهليك لهشت و يهكيك

لهكپيارو فروشييار و (ك: اطراف).
 الطرفاء: درهختي كه لههپري
 (الطرفاوية) و درهختى (الأثل) لهو
 پيرميه.
 الطَّرْفَةُ: خاليكى سوره لهجاودا پهيدا
 دمبى لهناكامى خوين تيزان بههوى
 زهخت و زمبرېك كهله چاو دمكهوى.
 الطَّرْفَةُ: ههرشتييك تازه قهلاو
 عهنتيكهو سهرسورهيئهر بى.
 الطَّرْفَةُ: ميئيهى (الطَّرْف) و (ك: طرِف)
 و شتى چاكى عهنتيكهو ناوازه و
 قسه و گفتم و گووى خووش و گالتهو
 كهپ.
 المِطْرَف: چارهكهيهكه يان پوشاكيكه
 لهئاوريشم چوار گۆشهيهو گولى
 تيدان و (ك: مطارف).
 المِطْرَفُ من الخيل: نهسپيك سهرى
 سبى بى يان كلكى سبى بى و باقى
 جهستهى رهنكى تر بى و يان نهو
 دوو شوپنهى رمش بن و باقى
 جهستهى رهنكيگى تر بى.
 المِطْرَفَةُ: مهرېك دهوروبهرى گوپى
 سبى بى و باقى جهستهى رمش بى و
 يان بهپيچهوانهوه دهورو بهرى
 گوپچكهى رمش بى باقى جهستهى
 سبى بى.
 المِطْرُوفُ: چاو تى بر دراو، دهگوتري:

سهریهك.

اَطْرَقَ الشَّيْءُ: هه‌ندئ له‌شته‌كه‌ی خسته
سهر هه‌ندئ‌یكى.

اَطْرَقَ الشَّيْءُ بِالْجِلْدِ وَغَوْه: چه‌رمى
له‌به‌رشته‌كه‌ كرد.

اَطْرَقَ فَلَانٌ فَحَلًا: نیریه‌ه قه‌ره یان
حوشتره نیریه‌كه‌ی دا به‌فلا‌نكه‌س
بوئه‌وه‌ی بزن یان حوشتره‌كانی به‌
كه‌ن دا.

اَطْرَقَ الصَّيْدُ: ته‌له‌و داوی بو‌ نیچه‌یره‌كه‌
نایه‌وه بوئه‌وه‌ی بیگرئ.

طَارَقَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ی هه‌ندئ‌یكى
خسته سهر هه‌ندئ‌یكى و راسته‌و
هاسته‌ی كرد.

طَارَقَ الشَّيْءُ وَبَيْنَهُمَا: دوشته‌كه‌ی
خسته‌نه سهریه‌كو به‌یكى گرتن.
طَارَقَ النِّعْلُ وَغَوْهَا: نه‌عه‌له‌كانی خسته‌نه
سهریه‌كو و قاتقات داینان.

طَرَقَتِ الْحَامِلُ: ئا‌ه‌ره‌ته‌ه سكه‌یره‌كه‌ه
منداله‌كه‌ی له‌سكى دا گیربوو ه یان
هه‌ندئ‌یكى هاته‌ه دهره‌ه هه‌ندئ‌یكى ماوه
نایه‌ته‌ه دهر ه ده‌گوترئ: (طَرَقَتِ
بولدها): منداله‌كه‌ی له‌سكى دا ئاخى
بوو.

طَرَقَتِ الدَّجَاجَةُ وَغَوْهَا: مریشه‌كه‌ه
هیلكه‌ی به‌ناخوشی كرد.

(فلا‌ن مطروف به‌فلا‌ن): فلا‌نكه‌س

چاوی له‌فلا‌ن به‌یره‌وه سهریه‌كه‌سى
تر ناكا.

المَطْرُوفَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئا‌ه‌ره‌م‌تیه‌كه‌ه چا‌و
داخا‌و چا‌و زه‌ق نه‌كا.

طَرَقَ النِّجْمُ طُرُقًا: نه‌سته‌یره‌كه‌ه شه‌و
هه‌ته‌هات‌و جوان دهره‌كه‌وت.

طَرَقَ الْمَغْدَنُ طَرَفًا: مه‌عه‌ده‌نه‌كه‌ی خسته
سهر سندن‌و به‌چه‌كه‌وچ لی‌ی دا
دریزی كرد پانی كرد.

طَرَقَ الصَّرْفُ وَغَوْه: خوریه‌كه‌ی
به‌شه‌كه‌ردو شی كرده‌وه لۆكه‌كه‌ی
شی كرده‌وه به‌هه‌لاج.

طَرَقَ الْبَابُ: له‌دهره‌كه‌كه‌ی دا.
طَرَقَ الْقَوْمُ: شه‌و دهره‌نگانیك كابرا هاته‌ه

مالی نه‌و خیل‌ه‌و بوو به‌میوانیان.
طَرَقَ الطَّرِيقُ: ره‌گه‌كه‌ی پیاده‌كه‌ردو پییدا
رؤی.

طَرَقَ الْكَلَامُ: قه‌سه‌كه‌ی هی‌نایه‌ه پێشه‌وه‌وه
خسته‌یه به‌ریاس و لی‌كه‌ولینه‌وه.

طَرَقَ طَرَفًا: سه‌رى داخست‌و بیده‌نگ بوو،
قه‌سه‌ی نه‌كه‌رد ه له‌ترسا‌و به‌هۆی
حه‌به‌سانه‌وه بیده‌نگ بوو ه چا‌وی
داخست‌و خۆی لی‌ به‌ ناكا كرد.

اَطْرَقَ جَنَاحُ الطَّائِرِ: با‌ل‌ی با‌ل‌ده‌كه‌ه
هه‌ندئ له‌به‌ره‌كه‌كانی كه‌وتنه‌ه

طَرَقَ الشَّيْءُ: زۆرى شتهكه فش
كردموه.

طَرَقَ الموضعُ: شوپنهكهى كرده رېبازو
رېرمو.

طَرَقَ طريقاً: رېگاكهى تهخت و خوښ
كرد.

طَرَقَ له: رېگای بؤكردموه.

إنطرق: بؤ موطاومعهى (طَرَقَهُ) دى.

تطارق: بهدواداچونى بؤكرد.

تَطَرَّقَ اليه: ويستى رېگای بؤ بكا تهوه ۵
لئى پاراپهوه كارمكهى بؤبكاو
يارمهتى بدا، دمگوتري: (تَطَرَّقَ الى
ذهنه كذا): نهوه بهيىرى داهاتو
نهوه چووه دليهوه.

تَطَرَّقَ الى الموضوع: باسهكهى وروژانندو
خستيه بهرليكوئينهوه.

إسْتَطَرَّقَ الى الباب: رېگای دؤزيهوه
بؤلاى دمرگاكه يان بهو رېگا په دا
رؤى كدههچووه لای دمرگاكه.

إسْتَطَرَّقَ فلاناً: داواى لهفلان كرد رېگا
چارميهكى بؤ بندؤزتهوه.

إسْتَطَرَّقَ فلاناً فحلاً: داواى لهفلان كرد
خوشره نييرميهكى بداتى بؤ
كهلدانى خوشتره مييهكانى.

الطارق: ميوانى شهو، كهسيك شهو
بى بهميوانى يان بؤ مهبهستى تر
بى ۵ نهستيرمى روناك كه

بهروناكايى خوى تاريكى شهو كون
بكا ۵ روداو ۵ روداويك بهشهو رويدا
۵ (ك: طَرَق) بؤ ئادهميزاد... بؤ شتى
تر (طَوَارِق).

الطارقة: خيئل و هؤزى پياو ۵
سيسته مى بچكؤله بؤ نوسين ۵
نهوكهسهى بهردى پشك و گرمو
ديارى دمكاو دمسته گولى لى دمدا.
الطَّرَاقُ: توپزىكى پيىست كهدمكهويته
سمر توپزىكى تر ۵ تؤوى نهسپو
خوشرى نييره كه بؤكهلدان
بهكاريان ديئن.

الطَّرِيقُ: دياريكردنى بهردوچكهى فال
گرموه كههمهزندهى دمكاو لئى دمدا ۵
داوانانهوه، تهله نانهوه بؤ نيچير ۵
بهزو پيو ۵ هيىزو توانا ۵
(ك: أطراق).

الطَّرِيقَةُ: پهكجار ليىدانى پشك ۵ پهك
جار لههرشتيىك بى، دمگوتري:
(آتیه في اليوم طرقتين): لهروؤزىك دا
دووجار هاتم بؤلاى يان دمگوتري:
(آتیه في اليوم طَرَقَة واحدة).

الطَّرِيقَةُ: رېگا ۵ رېبازو بىرو بؤچونى
ناپيىنى يان سياسى يان ههربوارىك
۵ دابو نهريت ۵ رېگاو چؤنيهتى
پيىك گرتنى دوو شت يان زياترو
دانانيان لهسمر پهكتر.

الطُّرُقُ: دانانی بهرد چین لهسهر چین.
 الطَّرِيقُ: رێگا، شوینی پیدارۆیشتن ە
 رێگای پان و پۆر ە رێبازی پێری
 صوڤی و دمرویش ە (ك: طُرُق).
 طُورُقُ الطَّمَن: لهقانونی مورافهعاتدا
 بریتییه لهو هۆکاره یاسایی و بهلگه
 مادی و معنهوییه که تاوانبارو
 حوکمدراو پهناي بۆدهبا بۆنهوهی
 ئه و حوکمه ی بهسهری دا دراوه
 ههلبههشیتهوه، یان راسته و پاسته
 بکری.
 الطَّرِيقَةُ: رێباز ە ژینامه و بهسهرهاتی
 تاکهکەس ە مهزههبو بیرو بۆچون و
 پهپهروو پروگرام ە چین و توێژ ە
 (ك: طرائق).
 الطَّرَائِقُ: چینهکان ههندیکیان لهسهر
 ههندیکیان ە کۆمهڵ و تاقمی بیرو
 باومر جیاواز، دهگوتری: (لرب
 طرائق): کراسیکی رزیوو کۆنه، یان
 پارچه پارچهیه.
 الْمُسْتَطَرِقَةُ: قاپ و قاجاخی معدمنی.
 الْمِطْرَاقُ: چهکوچ ە نامیری کوتان ە
 رێگایهک زۆری رێبوار پێدا برۆن.
 الْمِطْرَاقُ مِنَ الشَّيْءِ: شتیک بهدوا
 شتیک دا بی یان هاوشان و هاوشیوه
 بی ە (ك: مطاريق).
 الْمَطَارِيقُ: بیادمهرو، دهگوتری:

(جاءت الدواب مطاريق): ولاخهکان
 بهریز بهشوین پهکدا هاتن.
 الْمِطْرَقُ: چهکوچ؛ نامیریکی ناسینه
 ناسنی گهرمکراوو مهعدمنی تری
 بی دهگوتری ە نامیریکه خوری بی
 شی دهگریتهوه یان لۆکه ی بی شی
 دهگریتهوه.
 الْمِطْرَقَةُ: بهمانا (الْمِطْرَقُ) دی.
 الْمِطْرُوقُ: کهسیک بی عهقل و گیل
 بی.
 الْمُنْطَرِقَاتُ: ئه و قهباره مهعدمنیانه ی
 بهچهکوچ راست دهگریتهوه، درێزو
 پان دهگرین.
 طَرِمْتُ يَمْرُوتَ النَّحْلِ طَرْمًا: شانه
 ههنگوینهکان پرپیون لهههنگوین.
 اطْرَمْتُ اسْنَانَهُ: ددانهکانی بهئغی
 سهوزیان گرتوه.
 الطَّارِمَةُ: خانوی بچوک لهدار
 دروستکراوی و مکوو قوبیه.
 الطَّرَامَةُ: ئه و چلک و بهلقه سهوزه ی
 دهکوهیته سهرددان ە پاشماوه ی
 خواردن لهناو ددانهکان دا.
 الطَّرْمُ: ههنگوین ە رۆنهکهره.
 الطَّرْمَةُ: زیبکه و لووه بچکۆلهیهکه
 لهناومرستی لیوی سمرو ە (ك: طَرْمَ
 وَطَرْمَ).
 الطَّرْنَشُولُ: گۆله بهرپۆزه، رومکیکه

له پېړۍ (الركبة) په گولكه كې
 هميشه روى له خوږه.
 طرې طراوة و طراة: ناسك و نهرمو شل
 بوو.
 طرو طراوة: تېرو تازمو ناسك بوو.
 اطراة: زوړى په سن كړدو رهو شته
 جوانه كانى ژماردن ۵ زېده پړوى
 كړد له پهن كړدنې و باسې رهو شته
 جوانه كانى.
 طراة: واى لى كړد ناسك بې.
 طرى الطيب: بونه خوښه كې به هوى
 راته كان و راوړه نندن بلاو كړد موه.
 الاطرية: جوړه خوړد مه نيه كې و مكوو
 هودا دمزو و وايه له نارد دروست
 دمكړئ.
 الطري: نهرمو شلو تېرو تازه ۵
 پالفته كړاو پالټوراو.
 المطراة: جوړه بونيكى خوښه.
 الطازج: تېرو تازه.
 الطزاجة: به مانا (الطازج) دى، يان
 لوغه تيكه له (الطازج).
 الطست: ته شت ۵ ټاپيكى كه وانه بيه
 له مسو شتى و دروست دمكړئ
 بوشت تېداشتن و كارى تر ۵ (ك:
 طسوت).
 طس في الارض واليها طسا: زور روښتو
 دوور كمو ته وه.

طس فلانا: فلانكه سى زامار كړد برينى
 تېكړد ۵ كيښو نيزاعى له گهل دا
 كړدو بوړى دا.
 طس الشئ في الماء ونحوه: شته كې له ناودا
 نقوم كړد ۵ به سهرى په نجهى
 شته كې گرت، يان خوړدى.
 طسس: به ناوړه وى دا روښى.
 الطاسة: برينيك قول بېو بگاته
 كلورايى.
 الطساسة: پېشه ي ته شت دروست كړدن.
 الطس: ته شت ۵ (ك: طسوس،
 واطساس).
 الطساس: ته شت دروست كړ، ته شت
 فروش ۵ نينوك ۵ (ك: طساس
 واطساس).
 الطسان: گوړه پانى شېرو جهنگ ۵
 ته پو توژ كاتى بهرپا دمبى.
 الطسة: په كجار نقوم كړدن ۵ ته شت ۵
 نينوك ۵ (ك: طساس واطساس).
 الطسة: ته شت ۵ (ك: طساس و طسس).
 الطشت: ته شت ۵ (ك: طشوت).
 طشت السماء طشا و طشيشا: ناسمان
 بارانى كزى باراند.
 طش المطر: بارانكه كه مو لاواز بوو.
 طش فلان: فلانكه س هه لاهم تى هينا ۵
 لوتى ناوى پيوه نه ماو هاته خوړو

زور پزمی و ناوی لوت و دمی
پهژاند.

الطَّشَّاشُ مِنَ الْمَطَرِ: پهژانی باران،
بارانیك نه بهرینزه بیو
نه پروهه بیو ه چاوگزو نابینا.

الطَّشَّاشُ: نه خوشیه که و مکوو
هه لاهمهت و نینفلوو منزا که کابرا
دمهژمی و ناوی لوت و دمی
دمه پریزی.

الطَّشُّ: به مانا (الطَّشَّاش) دئ.

الطَّشَّيش: بارانیکی مام ناوهندی
نه بهرینزه بیو نه بهورده باران بی.

طَعِمَ طَعْمًا وَطَعَامًا: خواردی ه چه شتی.
طَعِمَ الْفَصْنُ: لقه درخته که له درختیکی
تردا موتر به کرا.

طَعِمَ الشَّيْءُ وَمِنْهُ: شته که به ددانی
پیشینی خوارد.

اطعمتِ البُسْرَةَ: خورما که گه بی و
شیرنایی لی به دمر که وت.

اطعمتِ الشجرة: درخته که میوه که
ه بی گه بی.

اطعمتِ المأكول: تامی خواردمه منیه که
سهر سوپه ینهر بوو.

اطعمَ فلاناً: وای له فلانکس کرد شت بخوا.

اطعمَ الله فلاناً: خودا رزق و روژی دا
به فلانکس.

اطعمَ الفصنَ بآخر من غیر شجره: لقه

درخته که ی له درختیکی تر
موتور به کرد بۆنه و ی درختیکی
تر یان لی بیتهدی درخته که مش
لقه موتور به کرا و ه که ی قبول کرد.

طاعمة: نانی خوارد، یان نانی له گه ل
په کیکی تر خوارد.

طاعم الحما انشاء: کوتره که دمندوکی
خسته ناو دمندوکی مییه که وه.

طعمَ العظم: ئیسقانه که مؤخی تیدا
پهیدا بوو.

طعمَ الفصن: لقه درخته که ی
له درختیکی تردا موتور به کرد.

طعمَ الخشبَ بالصدف وغره: سه دمه و
مرواری له درخته که چه سپاند بۆ
جوانی و رازا و می.

إطعمتِ البُسْرَةَ: خورما بهر سیله که
نال و بۆلی تیکه وت و تامی شیرینی
لی پهیدا بوو.

إطعمتِ الشجرة: درخته که میوه که ی
ه بی گه بی، ده کوتری: (فلان لا یطعم):

فلانکس رام نابیی و عه قلی
مه جلیس و ناداب فیرنابی.

تطاعما: پیکه وه نانیان خوارد.

تطاعمت الحمامان: کوتره نیر که
دمندوکی خسته نیو دمندوکی کوتره
مییه که وه.

الطَّعَامُ: بخۆر ۋ خاومن خۆراك ۋ
لەبارەى خواردنەو رێك و پێك.
الطَّعَام: خۆراك، ھەرشتێك بخۆرئو
مانەوەى جەستەى پێو بەندبى ۋ
ھەرشتێك بكرئ بە بزێو وەكوو
گەنم و جوو خورماو ئەو جوورە
شتانە ۋ ئەھلى عێراقو حىجاز
بەزۆرى وشەى (الطعام) بۆگەنم
بەكار دێنن ۋ (ك: أظعمة).

طعام البحر: نهو ماسيانهی لهناو ناوی
قمراخو بیجاخی دمزیادانو
ناوهکهیان روډهچیو ماسیهکان بهیچ
راوگردن بهیدمست دمبڼ ډ
هرشتیک بهناوی دمزیادانو
روایت.

الطعامی: خۇراك فرۇش.
الطعم: تام و چىز كەبەھەستى چەشتن
كەلەزماندايە ھەستى پى دىمكرى
ومكوو شىرىنى و تالى و مزرى و
ساردى و گەرمى ... ھتد. ئەۋەى
نەفسى زىندەمەر ھەزى لى دىكا
لەخۇراك ۋ دىگوترى: (تغیر طعم
فلان): ھەستى چەژتنى فلانكەس
لەھالەتى ئاساپى خۇى دەرچوو
گۇرا ۋ ھەروا دىگوترى: (فلان ذر
طعم): فلان خاۋمن عەقل و بىرو
بۇچونى خۇيەتى ۋ (وما هو بذى

تطاعم الثلاثان: نهو دوو ماچو
 موچکهره دهمیان خسته ناو دهمی
 یهکترموه ومکوو دوو کۆتری نیرو
 می، دهمگوتری: (انه التطاعم الخلق):
 نهو مرفقه جهسته وهندامی
 ریکو بیکن.

تَطْعَمَ: بۇ موطاۋمەنى (طعم) ھاتوۋە.
تَطْعَمَ الشَّيْءُ: شتەكەنى تام كرد،
تۈزۈكى لى چەشت بۇئەۋەى بزانى
تامى جۇئە.

إِسْتَقْلَمَ الشَّيْءُ: تامی شته‌که‌ی گرد
که‌میکی لئ خسته ناو دهمی تا
بزانئ تامی چۆنه ۵ تامی کردو
به‌لایه‌وه خۆش بوو.

استطعم فلاناً: داوی خواردنی لهفلان
کرد ۵ قورئان دمفرموی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا
أَتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلُهَا﴾.

استطعم فلاناً الحديث: داوی
لهفلانکەس کرد قەسە ی بۆ
بگیرێتەوه بۆنەوهی گوێ
لهقەسەکانی بگریو تامی وتەکانی
بجێزیو لەزەمتیان لبکا.

التطعيم في النبات: نهوميہ لاسکی
رومکیک بینی له گهل لاسکی
رومکیکی ترکہ پرگو ریشہی
داکوتابن تیکیان با هه لئہی و په کتر
بگرن.

به مير انگر مکان به لکو دمگه پرتيه وه
بؤ خاومنه کهى ۵ (ك: طُعْم).

الطُعْمَةُ: نهو بوارهى رزق و روژى لى
دهسته بهر دهى.

الطُعْمِيَّةُ: جوړه خوارديکيه له ناردي
پاقله (فول) که سؤى پيوه نه بى و
برئ سهوزمو شتى وا له گهل خوى و
ته وابلې تیکه ل دمکرى و دمکرى ته
ههنگوت ههنگوتى بچوک و له ناو
روڼ و زهيت دا سور دمکرى ته وه.

الطُعْمُ: نهو نازله لى له ناو نيسقانى دا
موخ هه بى ۵ پان هه ندى به زى
تيديده ۵ نازله لى قه لى ۵ (ك: طُعْم).

الطُعْمَةُ: نهو نازله لى دادمبه سترى
(دابسته).

الطُعْمُ: به مانا (الطُعْمُ) دى.
المطعم: زور خور ۵ زور نانبدمبى ۵
زور ميوانى هه بن ۵ بؤ پياوو ژن
نهو وشهيه به کاردمهيندرى،
دمگوترى: (امراة مطعام) ۵
(ك: مطاعم).

المطعم: خوراك ۵ شوينى
پيشكه شکردنى خواردى چاك ۵
چيشته خانه ۵ (ك: مطاعم).

المطعم: که سيک له راودا شتى چاکى
دهست بکهوى ۵ دمشگوترى: (انك
مطعم مودتي): نه تو خوشه ويستى و

طعم): فلانکس خاومنى عه قل و
راى په سهند نيه.

الطُعْمُ: خواردمه نهى ۵ نهو خواردن و
شتهى که بؤماسى فپړى دمدرى
بؤنه وهى نيچير بکرى ۵ همرو ناوه
بؤ هه موو نهو شتانهى دمدرى
بهيه کى تر بؤ مهبه ستيک و مگوو
به رتيل و به خشين و ديارى ۵
شله مهنه کى زمرده لـه خوین
ومرده گيرى له رپنگهى دمدرى و شتى
واوه دمکرى ته ناوجه سته وه بؤنه وهى
چاره سمرى هه ندى نه خوشى پى
بکرى.

الطُعْمُ: به مانا (الطاعم) دى.

الطُعْمَةُ: ههرشتيک بخورى ۵ رزق و
روژى ۵ گومرك و مهرانه و سمرانه ۵
دميهك و خمر اج ۵ دمسكهوتى جهنگ
۵ شيوه و بوارى کاسبى ۵ دمگوترى:
(هو طيب الطعمة): کاسبويه کهى
جه لال و پوخته ۵ (هو خبيث
الطعمة): کاسبويه کهى پيس و
نامه شروع ۵ بانگ کردن بؤنان
خواردن "داومت" ۵ مامه ليه که
بريتيه له وه کابرا زهويه که دمدا
به پياويک بؤنه وهى به کارى بينى و
دميهك بداو به دريژاى ژيانى نه م
گرېبه ست و مامه ليه به مردموام بى
که کابرا مرد زهويه که نادري

رِيْزَت لَهْدَلِيْ مَنْ دَا بُوْخُوْت پَهِيَا
كِرْدُووه.

بهرۆيشتن.

طَعَنَ اللَّيْلُ وَغَرَّهُ: شَهْرَمُوِي كِرْد ه يَان
هه موو شه ومكه بهرپتوه بوو.

المَطْعَمُ: زُوْرخُوْر.

المَطْعَمَةُ: قُوْرگ ه دِمْگُوْتَرِي: (اَخَذَ
بِمَطْعَمِهِ): لَهْشَمِرْدَا دِهْسْتِي لَهْبِيْنِه

طَعَنَ فُلَانًا وَغِيْرَه بِالرَّمْحِ وَغِيْرَه طَعْنًا:
بهرمب لِيِي دَا يَان رَمْبِي تِيُوَه زُهْنِي.

قَاغَاي نَاو جِهْرَانْدِي ه نَهو

طَعِنَ: تُوْشِي تَاعُوْن و پَهْتَا بُوو.

كِه مَهْنَدِي نِيْچِيْرِي پِي دِمْگِيْرِي ه

طَعِنَ بَكْدَا: تُوْشِي نَهو نَهْخُوْشِيِيه يَا نَهو

نَهو چِنْگ و نِيْنُوْكِي بَالْنَدِي

بِه لَو چُوْرْتَم و نَاخُوْشِيِيه بُوو.

گُوْشْت خُوْر گُوْشْتِي پِي دِهْبِچِرِي و

طَعِنَ فِي بَطْنِهِ أَوْ فِي جَنَازَتِهِ: كِهوْتِه

دِمْگِيْرِي ه نِيْنُوْكِه گِهوْرَمِي بَالْنَدِه

گِيَاْنِه لَوووه نَزِيْكه گِيَاْنِي دِهْرَجِي.

كِه دِهْكِهوِيْتِه پِيْشِي قَاچِي ه هه موو

طَاعَنه بَكْدَا مَطَاعَنه وَطْعَانًا: ههْرِيَهْك

بَالْنَدِمِيَهْك دُوو نِيْنُوْكِي نَاوَا گِهوْرَمِي

لَهو دَوَانِه لَهْبِهْكُتْرِيَان دَا.

هَهَن گُوْشْتِيَان پِي دِمْگِيْرِي.

إِطْعَنًا: ههْرِيَهْك لَهو دَوَانِه لَهْبِهْكُتْرِيَان

طَعَنَ فِيْهِ: تَانَهِي لِي دَاو عَهْبِيو لَهْكِكِي

دَا.

تِيْدَا پَهِيْدَا كِرْدَن ه رَهْخَنَهِي لِي

طَاعُوْن: تَاعُوْن و پَهْتَا، دِهْرْدِيْكِي

گِرْت ه دِمْگُوْتَرِي: (طَعَنَ فِي عِرْضِهِ):

گُوَاَزَاوَمِيَه، هُوْكَارِهْكِي مَكْرُوْبِيْكه

طَعَنَ فِي الشَّيْءِ: چُووه نَاو شْتِهْكِهوَه،

تُوْشِي مَشْك و جِرْج دِهْبِي مِيْشُوْلِه

دِهْسْتِي بِه نِيْشِهْكِه كِرْد.

دِهْبِيگُوَاَزِيْتِهوَه بُو مَشْكِي تَرُو بُو

طَعْنَتِ الْمَرْأَةُ فِي الْحِيْضَةِ: نَاْفِرْمَتِهْكِه

نَادِهْمِيْزَاد ه (ك: طَوَاعِيْن).

چُووه نَاو عَادَهِي مَانْگَانَهِي خُوِيَهوَه.

الطَّعْنَ: زَمِيْر و هَشِيْن كِه سِيْكَ زُوْر

طَعَنَ غَصْنَ الشَّجَرَةِ فِي الدَّارِ: لَقِه

رَمْب و هَشِيْن بِي.

دِرْمَخْتِهْكِه چُووه نَاو خَانُوْمِهْكِهوَه.

الطَّعِنَ: بَه مَانَا (الطَّعْنَ) دِي ه يَان

طَعَنَ فِي السِّنِّ: چُووه سَالِهووه پِيْر بُوو.

دِهْسْت رَاسْت و لِيْـزَان

طَعَنَ فِي الْأَرْضِ: بَه نَاو زَهوِي دَا رُوِي.

لَهْزَمِيْر و مَشَانْدِنَا.

طَعَنَ الْفَرَسُ وَغَرَّهُ فِي عَنَانِهِ: نَهْسِيَهْكِه

الطَّعْنُ: لَهْهَانُوْنِي مُوْرَافَهْعَات دَا

خُوِي كِيْـشَايِهووه دِهْسْتِي كِرْد

برقت بالی هوما سایه سی سولتانی دوست بهو
خمت هات و هتی: من ناسیخی طوغرایس خونکارم

الطُّغْرَائِي: دروستکمری مۆری طوغرا

یان نووسمری طوغرا.

تَطْعَمَ علیه: خوی نهزان کرد و کاری

ههتیو مچانهی کرد.

الطُّغَامُ: خوڤری و ههتیو مچو بی

عهقل و کالقام و لاوازو خراب و پوج

لههه موو شتیک.

الطُّغَامَةُ: تاکی (الطُّغَام) و نه حمه قو

گیل و (ك: طُغَام).

الطُّغْمُ: دمريا و ناوی زور.

الطُّغُومَةُ: کاری پهست و بی ریزی و

لاوازی و زمبونی و گیلی و نهقامی.

الطُّغُومِيَّة: بهمانا (الطُّغُوم) دئ.

طَغَى طَغِيًا و طَغِيَانًا: لهسنور دمرجو، زیده

رؤیی کرد و ناو لهسنوری خوی

زیادبکاو تیپهری و هورئان

دمهرموی: ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ

حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ﴾.

طَغَتِ الْبَحْرُ: دمريا كهوته جونبوش و

شهپۆلدان و شهپۆلی دا، هه لچو و

دمگوتری: (طغى المرج): شهپۆلهكه

هه لچو.

طَغَى فلان: فلانكس لهتاوان كردن دا

رؤچوو و ستهمی كردو خوی

بهزلزانی و سهر رمقی نواندو زیده

رؤیی کرد.

بریتییه لهوه حوكمسئراو

حوكمهكهی بگهیهنیته دادگای

هه لومشاندهوه داوا بكا حوكمه

بهسهراسهپاوهكهی هه لپوهشیتهوه

بهبه لگهی قانونی.

الطُّغْنَةُ: یهكجار زهبر لیدان و

کاریگهری و شویندهستی زهبرمه.

الطُّغَيْنُ: زهبر لیندراو بریندار کراو و

(ك: طُغْن).

المِطْعَانُ: بهمانا (الطُّغَان) دئ و

(ك: مطاعين).

المِطْعِنُ: بهمانا (الطُّغْن) دئ و شوینی

زهبرهكه، شوینی عهپداریهكه،

برینهكه، رواهوهكه.

المِطْعِنُ: بهمانا (المِطْعَان) دئ.

الطُّغْرَاءُ: مۆری پادشا و تورپه ناڤم و

ناوو نیشان و عینوان كه له لای ژووری

نامه رسمیهكهكان دهنوو سړی و

دمكهو پته پشت (بسم الله) وه و

نازناوو شوورمتی حاكمو

فهрманپهروای تیدا تومارکراوه و

بنهمای ئهم وشهیه (طورغای) و

وشهیهکی تههریه رهۆم فارس

بهکاریان هیناوه، پاشان عه ره ب

لییان و مرگرتون و (الطُّغْرَى

والطُّغْرَى) ههر بهمانا (الطُّغْرَاء) ن و

نالی دمهرموی:

طَفَى به الدم: خوښی گهرم بوو، توږه
بوو، هه لږو.

اطفاه المال والسلطان: مال و سامان و
دمسه لات وای لږ کړدوه له خوډی
بایی بووو له سنووری خوډی
دمرچوو.

تطاغى الرج: شه پوله که هه لږو
هه لږو دابه زی کرد.

الطاغوت: مله ورو دیکتاتور و
دمستدیزکرو زنده روو سنوور
به زین و همرکه سیك روچوبیته ناو
زه لکاوای گومراییه وو له پریازی
حقی لای دایی و کاهین و
کوله و منانی و جادو باز و همرشتیک
جکه له خودا پهرستی بی بکری جا
نهو شته جندوکه بی یان مروف بی
یان بتو صهنه م بی و بتخانه و
(ک: طراغیت و طواغ).

الطاغية: سته مکاری گه وړه و زور
مله ورو دیکتاتور و هه وړه بروسکه و
گرمه و ناله ی زنده مقبره و قورنان
دمهرموی: ﴿فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا
بِالطَّاغِيَةِ﴾ به مانا (الطغیان) دئ واته
دمرچون له سنوور و (ک: طواغ).

الطغوى: به مانا (الطغیان) دئ و قورنان
دمهرموی: ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾.
الطغیان: له سنوور دمرچون و زنده

ږهوی کردن له سته مکاری دا و
له بواری زموی ناسی دا بریتییه له
دپوښینی روی زموی به ناوی دهریا
به جوړیک که خلتهو رمواسبی دهریا
که روبهریکی زوری زمویه که
دپوښی و چین چین بکه ویتنه
سهریه ک.

الطغیة: همرشوینیک بهرز بی و عاسی
بی و نه توانی بچیه سهری، لوتکه
شاخی لوس و بهرز.

طَفِئَتِ النارُ ونحوها طَفَأَ وطفوا:
ناگرکه خاموش بوو، کوژایه وه و
دمه گوتی: (طَفِئَ النورُ والسراج
وطَفِئَتِ العين وطَفِئَتِ الفتنة).

طَفِئَ فلان: فلانکس پوکایه وه، کوژایه وه
شکو مهندی و که سایه تی نه ماو تی
شکاو پوچایه وه و مرد.

اطفأ النار أو الفتنة ونحوهما: ناگرکه ی
کوژانده وه.

طَفَأَ النارَ وغيرها: به مانا (أطفأ) دئ.

إنطفأ: به مانا (طَفِئَ) دئ و بو
موظاومعهی (أطفأ).

المطفئ: (مُطَفِئُ الرُضف): روداویک
نه و منده کاریگر بی روداو پيش
له بیر بهریته وه.

المطفئة: ناگر کوژینه وه و شله مه نی
بی یان هه وایی.

مُطْفِئَةُ الرُّضْف: مهری قه‌ل‌مو ه به‌لای

گه‌وره کاره‌ساتی کاری‌گهر که

روداوی پیش خوی له‌بیر به‌ریته‌موه.

طَفِجَ الإِنَاءِ أَوْ النَّهْرُ طَفْحًا وَطَفْرَحًا: قاپه‌که

یان روباره‌که پر بوو له‌م لاو لای

سهری کرد، ده‌گوتری: (طَفَحَ الْكَيْلُ):

ربه‌که پر بوو له‌سهریه‌موه پ‌زا.

طَفَحَ السُّكْرَانُ: سهرخوش و مه‌ست بوو

هول سهرخوش بوو.

طَفِجَ الْقِدْرِ وَغَوَّهَا بَزِيدًا: مه‌نجه‌له‌که

که‌فو کوئی خوی فری دا.

طَفِجَتِ الْبَشْرَةُ أَوْ الْجِلْدُ: په‌له به‌سهر

پیتست و جه‌سته‌یه‌موه په‌یدا بوو.

طَفِجَ عَقْلُهُ: عه‌قلی کامل بوو.

طَفِجَتِ الْحَامِلُ: ژنه سکه‌پرکه مندالی

زور بوون.

طَفِجَتِ بِالرُّلْد: منداله‌که‌ی به‌کاملی

بوو.

طَفِجَ الْفَرَسُ وَغَوَّ: نه‌سپه‌که بازی

هاویشت و غاری دا.

طَفِجَ عَنْهُ: رویشت.

طَفِجَ الإِنَاءِ: قاپه‌که پر بوو به‌سهریه‌موه

پ‌زا.

طَفِجَتِ الرِّيحُ وَغَوَّهَا الشَّيْءُ فِي الْهَوَاءِ:

ر‌شه‌با شته‌که‌ی به‌رز کرده‌موه بو

حه‌وا.

اطْفَحَهُ: وای لی کرد هه‌لبچی سهر ناو

بی، به‌رز بیته‌موه.

طَفَحَهُ: به‌مانا (أَطْفَحَهُ) دئ.

إِطْفَحَ الْقِدْرَ وَغَوَّهَا: که‌فو به‌لای

ده‌وری مه‌نجه‌له‌که‌ی کراند، لی

کرده‌موه، ده‌گوتری: (إِطْفَحَ الطَّفَاحَةُ):

که‌فو به‌لای ده‌وری مه‌نجه‌له‌که‌ی

پاک کرده‌موه.

الطَّفَاحَةُ: نه‌و که‌فو کوئ و به‌ل‌عه‌یه

مه‌نجه‌ل و شتی وا له کاتی کولاندنی

شت تینیدا به‌ملاو به‌ولای خوی دا

ده‌ری د‌مدا ه هه‌رشتیک هه‌لبچی و

به‌قه‌راخی هه‌وزو مه‌نجه‌ل دا سهر

ری‌زبکاو برژی.

الطَّفَح: له‌ه‌واری پ‌زی‌شکی دا

نه‌خوشییه‌کی پیسته له‌نه‌خوشی

ترموه به‌یدا ده‌بی.

الطَّفَحَان: به‌مانا (الطَّفَاحُ) دئ ه بو

میینه ده‌گوتری: (الطَّفَحِي).

الطَّفَاحُ: (ف‌رس ط‌ف‌اح الق‌رادم):

نه‌سپیکی باز هاو‌یزو تیز‌ر‌موه.

المِطْفَحَةُ: نه‌سکوئ و که‌و‌گیر‌که‌ی یان

ش‌فه‌رو شتیکی وه‌هایه که‌فو به‌لای

ر‌قه‌ه‌و‌م‌بووی ده‌ورو به‌ری مه‌نجه‌لی

پ‌ی ده‌ک‌پ‌ندرئ ه (ك:م‌ط‌اف‌ح).

طَفَّرَ اللَّبَنَ طَفْرًا: شیر‌که سهر تو‌پ‌زی کرد.

طَفَّرَ فَلَانَ طَفَرًا وَطَفَرًا: فَلَانَكَمَسَ بازى
هاويشت.

طَفَّرَ الشَّيْءَ: لَهَسَمَر شتهكه وه بازى داو
خستيه دوا خويوه.

اَطْفَرَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: بَوَّز يَدْمَرْوِي
له ماناي (طَفَّرَ) هاتووه.

الطَّفْرَةُ: يَهْكَجَارُ باز هاويشتن ۵ تويژ
بهستنى شپرو ماسته كه تويژيكي
سهرموه يان رهق دمبيو ژيرهوه يان
رونه.

طَفَسَ طَفْرًا: مَرَد، خَبِ بَوو ۵ لَهْناو چوو
۵ يان بهبي ئه وهى نه خوشيه كي
ناشكرای ههبي مرد.

طَفَسَ طَفَسًا وَطَفَاسَةً: چَلَكَن بَوو، پيس
بوو.

طَفَسَ: بَهْمانا (طَفَسَ) دئ.

طَطَفَفَ: تَهْسَلِيم بَهْناحه زمكهى بوو،
بووه ديلي دوژمن.

طَطَفَفَ الطَّائِرُ: بِاللَّيْئَةِ كَهْ باله كانى
كردنه وه ۵ بالي فش كردن.

الطُّفُفَاتُ: تَهْنِيشَتَو بَهْنا ۵ ئَهْمَلَاو
ئَهْمَلَا ۵ كَهْناى روبراو دهرىا ۵
روهكى ناسكو تازه ۵ قَهْمَرَاو
بيجاخى درهخت ۵ گَهْلاى لقه دار.

الطُّفُفَةُ: كَهْلهكه ۵ گُوشْتَه نَهْرْمَهى
ورگ ۵ تَهْناكاي قَهْمَرَاخى جَهْرگ ۵
(ك: طِفَاطِف).

الطُّفُفَةُ: بَهْمانا (الطُّفُفَةُ) دئ.

طَفَّ الشَّيْءُ طَفًّا: شْتَهْكه سَهْر ناو بَوو ۵
بَهْرز بَوُوه ۵ نَزِيك بَوُوه ۵ نَامَادَه
بوو.

طَفَّتِ الشَّمْسُ: خَوَّرَ نَزِيك ناوا بَوون
بَوُوه.

طَفَّ مِنْهُ وَلَه: دَمْرَكَهوت ۵ بَهْيدَهست بَوو
بَهْناسانى دهستى دهگه يشتى.

طَفَّ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: ئَهْسَبَهكه چوستو
چالاك بوو.

طَفَّ لَهُ بِمَجْرٍ وَغَرَهُ: دَاهَاتَهوه بَهْرديك
هه لگريو تىي گري.

طَفَّ الْخَائِطُ: چَوُوه سَهْر دِيوارمكه.

طَفَّ الشَّيْءُ يَبْدَهُ أَوْ بِرَجْلِهِ: شْتَهكهى
بَهْدهستى يان بَهْقاچى بَهْرز كردموه.

طَفَّ النَّاَقَةُ وَغَرَهَا: قَاچى حوشرمكهى
بهست.

(أَطَفَّ) بَهْرز بَوُوه ۵ نَزِيك بَوُوه ۵ (أَطَفَّ)
عليه: بَهْسَهري دا رَوانى ۵ لَهْخَوِي
گرت، دايپوشى.

(أَطَفَّتِ النَّاَقَةُ أَوْ الْحَامِلُ: حوشرمكه
سَكِرْپمكه بَهْنه گاملى بيچومهكى
بوو.

(أَطَفَّ لَهُ: زِيْرَهك بَوو، تِيي گَهْبي ۵
ويستى فيتلى لئ بكا.

(أَطَفَّ عَلَيْهِ بِمَجْرٍ وَغَرَهُ: بَهْمانا (طَفَّ) دئ
واته داهاتهوه بَهْرديك هه لگريو

پييدا دا.

اَطْفُ لَهُ السيف ونحوه: شمشیرمه‌گی
دمره‌یناو لی‌ی نزیک کرده‌وه
هم‌په‌شه‌ی لی‌ کرد.

اَطْفُ الشَّئِی: شته‌که‌ی والی‌ کرد به‌رز
بی‌ته‌وه.

اَطْفُ الْکِبَلِ ونحوه: پی‌وانه‌که‌ی گه‌یانده
نه‌وبه‌ری سنورو چاک‌ پ‌ری کرد.

اَطْفُ الْمِکَال: نامیری پی‌وانه‌که‌ی
دارمال‌ کردو زنده‌که‌ی سه‌ری لا‌برد.

طَفَفَ: بُوَ زنده‌م‌رویی له‌مانای
(طَفَّ) دئ.

طَفَفَتِ الشَّمْسُ: خۆر نزیک‌ نا‌وابوون
بو‌وه.

طَفَفَ الطَّائِرُ: بالنده‌که‌ باله‌کانی فش
کردنه‌وه.

طَفَفَ بِهِ الْفَرَسُ ونحوه: نه‌سه‌به‌که‌ بازی
دا سواره‌کش له‌سه‌ر په‌شتی بو‌و.

طَفَفَ بِهِ کَذَا: پالی پی‌وه‌نا بۆ‌لای نه‌ومو
به‌رامبه‌ری کرد یان وای لی‌ کرد
ده‌ست‌ریژی بکاته‌ سه‌ر.

طَفَفَ عَلَی فُلَانٍ: که‌متری پێ‌دا له‌مافی
خۆی ۵ زیادی لی‌ وهرگرتو که‌می
پێ‌دا.

طَفَفَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَی عِيَالِهِ: چ‌روکی
له‌گه‌ل مال‌و مندالی‌ دا کرد، یان
چ‌روکی‌ و ده‌ست قو‌چ‌او‌ی گ‌رت‌ه‌به‌ر
دم‌باره‌ی به‌خ‌یو‌کردنی مال‌و

خیزانی.

طَفَفَ الْمِکَالَ ونحوه: نامیری
پی‌وانه‌که‌ی بجوک‌ کرده‌وه ۵ (ته‌رازو
بازی کرد).

إِسْتَطَفَ: به‌مانا (طَفَّ) دئ.

إِسْتَطَفَ السَّنَامَ ونحوه: دوگی
حوشترمه‌که‌ به‌رز بو‌وه.

إِسْتَطَفَ لَهُ الشَّئِی: شته‌که‌ی لی‌
دم‌که‌وت.

إِسْتَطَفَ عَلَيْهِ: به‌سه‌ری دا‌ روانی.

الطَّافَةُ: (طَافَةُ الْبِسْتَانِ): شوراو
په‌رژینی باخ‌و بیستان ۵ (ک: طراف).

الطَّفَافُ: (طَفَافُ الشَّمْسِ):
نزیک‌بو‌ونه‌وه‌ی خۆر له‌نا‌وابوون.

الطَّفَافُ مِنَ الْمِکَالِ ونحوه:
قه‌لا‌قو‌چ‌که‌ی ربه‌و قسناغ‌و پی‌ومری

تر ۵ په‌کردنی نامیری پی‌وانه‌ د‌وای
دارمال‌ کردنی ۵ تاریکایی شه‌و.

الطَّفَافَةُ: شتی که‌م‌و به‌رماوه‌ له‌بنکی
قاپ‌و مه‌نجه‌ل‌و په‌رداخ‌ دا ۵
هم‌رشتیک‌ گ‌رنگ‌ نه‌بی‌و گ‌رنگی‌ پی‌
نده‌رئ.

الطَّفُ: نه‌و به‌رزایی‌و بان‌وه‌ی له‌ولاتی
عه‌رمب‌ به‌سه‌ر ساراو ده‌شتی عی‌راق

دا دم‌روانی ۵ لایه‌نو دم‌فه‌ر ۵
که‌ناری روبا‌رو دم‌ریا ۵ دامینی کی‌و ۵

حهوشه و بهربیلای خانوو ۵
(ك: طُفُوفٌ).

الطُّفَّاف: جهسته سوکی تیزرهمو ۵
چوستو چالاک.

الطُّفِيفُ: ناتهاو ۵ کم ۵ کم می بی
نرخ ۵ بی بهاو هیچ و هوج.
طَفِقَ يَفْعَلُ الشَّيْءَ طَفْقًا وَطَفْرًا: دمستی
بهشته که کرد ۵ قورئان دمفهرموی:
﴿وَطَفِقًا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ
الْجَنَّةِ﴾.

طَفِقَ بِهِ: فرسه تی لی هینا.
طَفَّلَتِ النَّاَقَةُ وَنَحْرَهَا طَفْلًا: حوشرمه که
بیچومه کی پهرورده کرد.

طَفَّلَتِ الشَّمْسُ طَفْلًا وَطَفْرًا: خۆر
بهرمو ئاوابوون رؤی ۵ یان خۆر
لهناسوی ئاوابوون دا سوور هه لگهرا
۵ یان نزیکه لهخۆر هه لاتمهوه
دمریکه موی و گزنگی هه تاو دیاری بدا
۵ یان خۆرکه مته کاتی پیش
ئاوابوون.

طفل فلان: فلانکس که مته کاتی پیش
خۆرئاوابوون.

طِفْلُ الْبَاتِ طَفْلًا: رومه که گلی لی باری
خۆلبارانی لی پهیدا بوو خراپی
کردو نه بیشت گه شه بکا.

طَفَّلَ طِفْلَةً وَطِفَالَةً: نهرمو نیان بوو،

تمنکو لاواز بوو ۵ بوو به منداڵ.

اطْفَلَتِ الْأُنثَى: مئینه که بیچوی بوو.

اطْفَلَتِ الشَّمْسُ: خۆر بهرمو ئاوا بوون
رؤی، لهناسوی ئاوابوون دا سوور
هه لگهرا ۵ خهریکه لهخۆر
هه لاتمهوه دمریکه موی.

اطْفَلَ فُلَانٌ وَغَيْرُهُ: فلانکس که مته
کاتی پیش خۆرئاوابوونمهوه.

طَفَّلَتِ الشَّمْسُ: به مانا (طَفَّلَتْ دئ).

طَفَّلَ اللَّيْلُ: شهو داهات ۵ شهو تاریکی
خوی هینا.

طَفَّلَتِ النَّاقَةُ وَنَحْرَهَا: به مانا (طَفَّلَتْ دئ)،
دمشگوتری: (طَفَّلَتِ النَّاقَةُ وَلَدَهَا).

طَفَّلَ الْحَيْرَانُ وَغَيْرُهُ: گیانله بهرمه که
به هیواشی رؤیشت.

طَفَّلَ الْإِبِلَ وَنَحْرَهَا: له رؤیشتن دا
به هیواشی حوشرمه کی لی خوری
بۆنه موی بیچومه کی بتوانی لهگه لی
بروا.

طَفَّلَتِ الْمَاشِيَةُ الْعُشْبَ: نازه له کان گل و
خۆلیان خسته سمر گیاو گزه که و
خراپیان کرد.

طَفَّلَ الْكَلَامُ: له قسه که ورد بۆوه.

تَطَفَّلَ: بوو به خۆتی هه لقورتینهر ۵
خوی لهشت هه لقوتاند.

الطُّفَالُ: قوری وشکه وه بوو.

الطُّفْلُ: شتى نهرمو ناسكو تهنك،
دمگوترئ: (امرأة طِفْلَة الأنامل):
نافرمتيكة دمستو پهنجه نهرمو
شله ۵ قورپكي وشكهوه بووى تهبار
بهستو بههوى قورسايى نهوبهردو
شتهى لهسهريهتي ۵ (ك: طُفُولٌ
وطفال).

الطُّفْلُ: منداڭ، زارۇك كهتازه لهدايك
دهبي ۵ منداڭ تادماگاته تهمهنى
بالق بوون ۵ (ك: أطفال) ۵ گياى
كورتبه بالا ۵ پشكو ئاگرو برپشكه
ئاگر ۵ دمگوترئ: (تطايرت أطفال
النار): ههروا دمگوترئ: (هر يسمي
لي في أطفال الخوانج): نهو ههول
دمدا پيداويستى بچوك و بى نمودم
بۇ جي بهجي بكا ۵ (أتيته والليل
طفل): هاتم بۇلاى كهتازه شهو
داهاتبوو.

الطُّفْلُ: نهرمو نيان، ناسكو شلك ۵
هاتنى شهوو تاريكبوونى بهشيك
لهروبهري زهوى ۵ تاريكايى شهو ۵
كاتى پيش خورئاوابوون ۵ يان كاتى
دوا عهصر كهخور بهرمو ئاوابوون
دمروا.

طُفْلُ الْمَشِي: كۆتايى نيواره، كهخور
ئاوادمبوو كهنارى ناسمان زمرد
ههئدمگهرئ ۵ كاتى دوا ههلاتنى

خور، نهوكاتهى خور لهئاسو
دهردمكهوئ و هيشتا بهرز نهبوتهوه.
طُفْلُ الغداة: دوا خور ههلاتن، كههيشتا
گزنكى ههتاو دمركهوتوووه خور
بهرز نهبوتهوه.

الطُّفُولِيَّة: بهمانا (الطفولة) دئ.

الطُّفِيلُ: ناوى ليل كهلهبنكى چهوزدا
دهمينيتهوه.

الطُّفِيلِي: نهوكهسهى بۇ ههموو
داومتو كورو كۆبوننهوميكه دهجي
بهبي نهوى بانگ بكري، دهئين:
بياوئكى كوفههه لـهخيلى
عهبدوللاى كورى غهتهفان ههبووه
بۇ ههموو داومتو كۆرو
كۆبوننهوميكه چوووه، بهبي نهوى
بانگ بكري نامادهى ههموو شايى و
نانخواردنيكى ژن ماره كردن بووه
بۇيه پييان وتوووه: (طفيل العرائس
أو الأعراس): ئيستا ههركهسيك
بهيرموى كارى نهو بكا پال نهو
دهدرئو پيى دمگوترئ: (طفيلي) ۵
لهبواري زانستى (الأحياء) دا
بونهومريكى زيندوووه بهشيوميكى
خو ههئواسهر لهسهر حيسابى
بونهومريكى ترى زيندو دمزى.

المُطْفِلُ: خاومن منداڭ، مندالهبهر ۵
خاومن ييجو ۵ دمشگوترئ: (ليله

مطل): شهوڤڤي مندال ڪوڙه له بهر

زور ساردی.

طفا الشئ فوق الماء طفراً وطفراً: شته که

نقوم نه بوو، سمرناو بوو، سمرکهوت.

طفا الثور الوحشي: که له گا کڙوپیه که

چووه سهر ته پوڤکه که.

طفا الفرس: نه سپه که سهری خوڤی بهرز

کردموه و سهری خوڤی بادا.

طفا الظبي: ناسکه که چوستو چالاک بوو

بازی دووری هاو پشت.

طفا فلان: فلان کهس چووه ناو نیشه کهوه

ه دريژهی به بيعه قلی و نه قامی

خوڤی دا له بهرام بهر بابای

له سهره خوڤو عاقل.

طفا فلان فوق الفرس: فلان کهس خوڤی

هه لدايه سهر پستی نه سپه که.

طفت الخوصه فوق الشجرة: چروو

تمرزه له سهر دره خته که دمرکهوت ه

(فهو طاف وهي طافية).

اطفى فلان: فلان کهس بهر دموام بوو

له سهر خواردنی نهو ماسیيانه ی

سهر ناو دمه کون.

الطافية من العنب: نهو بوله ترينه ی

له شیوه و هه باره ی بوله ترينه کانی

تر جیا دمیته وه ه له وحه دیسه ی

باسی دمه جال ده کا هاتووه

دمه رموی: (وکان عینه غنبة طافية).

الطفاوة: نهو چهوری و کهفو کوله یه

دمه که و پته سهر و هه که که، دمه گوتری:

(أصبنا طفاوة من الربيع) ه شتی کمان

له به هار دمه کهوت ه خهرمانه ی

مانگو خوږ.

الطفيّة: کروک و چروڤی دره ختی (دوم)

خه تی سپی یان رهش یان زمره

له سهر پستی مار، ماری کلک کورتو

نهرمه لیقه ی پیس (کوله هوی باب)

که به سهر پستی وه دوو خیت هه ن ه

(ك: طفی) ه نه م جوړه ماره ناو پکی

تریشی هه یه پیی دمه گوتری: (ذات

الطفتين).

الطّقس: نیظام ه ته رتیب ه له لای

مه سیحیه کان ناوه بو خزمه تی

نایینی و ریو ره می بونه و

حه فله کانیان ه که شو هه و ه (ك:

طقوس).

طَقَّ طَقًا: تهقه تهقی هات ه دهنگی تهق

تهقی لی بیسترا.

طَلَطَقَ: دهنگی لی هات ه یان دهنگی

زور بوو یان دهنگی (تهق تهقی)

دوباره و سئ باره کردموه.

طَلَطَقَ الحِجارة: بهر دمه کان هه ندیکیان

کهوتنه سهر هه ندیکیان و تهقه

تهقیان هات.

مَقَطَقَتِ الدواب: ولاخهگان

بسمه‌گانیان له‌سمر زموی رهمق تمغه
ته‌فیان کرد.

مَقَطَقِ الشئی: شته‌که‌ی والی کرد
دمنگی لی بی.

طِق: لاسایی کردنه‌وه‌ی دمنگی بهره‌ده‌که
به‌یه‌گتر ده‌کی‌شرین و ده‌که‌ونه
سمریه‌که (ته‌ق و هوپ یا خرو هوپ)
یان قره‌ قری بوق که‌له‌که‌نار روبارو
شتی و ده‌قرینن و ده‌شگوتری: (هذا
لا‌یسای طِق): نه‌مه هیچ ناهین.

الطَّم: کۆمه‌ئیک که‌رسته‌و نامیری
جیا‌جیا که پیشه‌وهر به‌کاریان دین
بۆ‌کارمه‌کی و مکوو تاقمی فیتهر
تاقمی شیش به‌ست، تاقمی تمه‌که
چی، تاقمی کۆرو کۆمه‌ئیک که
کارینکی تایبه‌تی ده‌که‌ن و
هم‌ریه‌که‌یان لایه‌نینکی کارمه‌که
نه‌نجام دمد.

طَلَبَةُ طَلْباً: به‌دوی دا گه‌را ، هه‌ولی دا
ده‌ستی بکه‌وی و وستی نه‌و شته بۆ
نه‌و بی و داوی کرد بیلیرتی.

طَلِبَ طَلْباً: دوور که‌وته‌وه بۆ نه‌وه‌ی
خۆشه‌ویست بیو هه‌ولی دیتنی
بدری.

اطْلَبَ: به‌مانا (طَلَبَ) دی.

اطْلَبَ فلاناً: فربا فلان‌که‌س که‌وت و
پیداو‌یستییه‌کانی بۆ دابین کردن و

یارمه‌تی دا و ده‌شگوتری: (اطْلَبَ
فلاناً الشئی): فلان‌که‌سی ناچار‌کرد
بۆ‌نه‌وه‌ی داوی نه‌وشته بکا.

طالِبُهُ بحقه‌ مطالبه و طلباً: داوی مافی
خوی لی کرد.

طَلَبُهُ: به‌مانا (طَلَبَ) دی.

اطْلَبُهُ: به‌مانا (طَلَبَ) دی.

تَطْلَبُهُ الأمرُ کذا: کارمه‌که پی‌ویستی
به‌وه بوو.

الطالب: فوتابی نه‌وکه‌سه‌ی هه‌ولی
فی‌ربوونی زانستی دمد و به‌زوری بۆ
خوین‌نگار به‌کار دی له‌قوناغی
دواناو‌مند و کۆلیژو زانکۆدا و (ک:
طالب و طلبه).

الطّالِب: داواکراو.

الطّالِبَة: داواکراو.

الطَّلِبُ: داواکراو و ده‌گوتری: (هي
طَلِبُ فلان): نه‌و نا‌فرمه
حه‌زلی‌کراوی فلان‌که‌سه‌و عاشقی
بووه به‌مانا هه‌ول‌مردی، ده‌گوتری:
(هو طَلِبُ نساء): نه‌و پیاوه به‌دوژن
دا ده‌گه‌ری و (هي طلب رجال): نه‌و
نا‌فرمه‌ هه‌ولی دۆزینه‌وه‌ی
پیاو‌یه‌تی شوی بی بکا یان بی‌کاته
دۆستی خوی.

الطَّلِبُ: داواکراو و له‌بوازی نابوری دا
نه‌و چه‌ندیه‌ته کالایه په‌ به‌نرخیک

کرپار دمیکړئ ۵ (ک: طلبات

الطَّلَبَات). لهفانونی (مرافعات)دا

بریتیه له پېشنیاری داواچی که

پېشکشی دمکا بؤ دادگاو داوادمکا

بهمپي نمو پېشنیاره دادومر حوکم

پکا.

الطَّلَبَةُ: سمفهری دوورو دريژ.

الطَّلَبَةُ: داواکراو ۵ (ام طَلَبَةُ): نازناوی

دالاشه (داله کهرخور).

الطَّلَبَةُ: داواکراو ۵ پټويستی.

الطَّلَابُ: کهسيک داواکاری زورین.

الطَّلُوبُ: بهمانا (الطَّلَابُ)دئ،

دمگوتری: (بشر طَلُوبُ): بیریکه

ناومکهی زور لهقولی دایه ۵ (ک:

طَلَبُ).

الطَّلِيبُ: بهمانا (الطَّلِيبُ) و

(الطَّلُوبُ)دئ ۵ (ک: طَلَبَاءُ) ۵ (وهي

طلب وطلبية) ۵ (ک: طالاب).

المَطْلَبُ: بهمانا (الطَّلِيبُ)دئ ۵ همروا

بهمانا مهبهست و نیاز دئ ۵ شوینی

توږښنهومو ليکولینهوه ۵ شوینی

داواکردن ۵ (ک: مطالب).

طَلَحَ طَلْحاً وطلاحاً: ماندوو بوو

لهرؤیشتن و نهیتوانی بپوا.

طَلَحَ فلان طلاحاً: فلانکس بهد خوو بوو،

داومشا تیکجو.

طَلَحَ البعر ونخره طَلْحاً: حوشرمکهی والی

کرد ماندوو شهکعت بوو وهستاو

نهیتوانی بپوا.

طَلَحَ المكان: شوپنهکه درمختی (تملح)ی

زور بوو.

طَلَحَ الإبل: حوشرمکه بههوی خواردن

کهلای درمختی (تهلحهوه) سکی

هیشا ۵ (لهي طَلَحِي).

طَلَحَ البعير: حوشرمکه ناوسکی خالی بوو

لهخؤراك ۵ (فهر طَلَح).

اطْلَحَ: بهمانا (طَلَح)دئ.

اطْلَحَ البعير ونخره: بهمانا (طَلَحَهُ)دئ.

طَلَحَ: بهمانا (اطْلَح)دئ.

طَلَحَ البعير: بهمانا (اطْلَحَهُ)دئ.

طَلَحَ عليه: زوری تین بؤهیناو ماندوو

شهکعتی کرد.

الطَّلَحُ: درمختیکی گهورهپه لهجوری

درمختی (العضاء) حوشر گهلاکهی

دمخواو حمزی لیپیتی ۵ همروا ناوه

بؤ میوهی مؤز، که قورئان

دمفهرموی: ﴿وَطَلَحَ مُضَرَّدٌ﴾:

مهبهست مؤزه ۵ جاری وادهپی

لهجباتی (الطَّلَحُ) دمگوتری: (الطَّلَحُ)،

همروا وشهی (الطَّلَحُ) ناوه بؤ ناوی

قورای بنکی چهوزو شتی وا ۵ ورگ

خالی و برسی ۵ ریخوله ۵ (ک:

أطلاح).

الطَّلَحُ: ماندو ۵ کزو لاواز.

طَلَسَ بَصْرَةً طَلَسًا: چاوی کوپر بوون.

طَلَسَ بالشئ على وجهه: شتهکه‌ی هینا

و مکوو خوی ۵ چونی بیستیوو ناوا

گیراپیه‌وه.

طَلَسَ به في السجن وغره: فپئی دایه ناو

به‌ندیخانه‌وه.

طَلَسَ الكتاب: نووسینی ناو کتیبه‌که‌ی

شیواند تیکی دا.

طَلَسَ طَلَسًا وَطَلَسَةً: کوژان‌دیپیه‌وه.

طَلَسَ الثوب: کراسه‌که یا پۆشاکه‌که رزی

کۆن بوو ۵ یان رهنگی بۆری مه‌یله‌و

رهنش بوو.

طَلَسَةً: بۆ زیده‌ی رۆیی له‌مانای

(طَلَسَةً) دئ.

إِطْلَسَ: کوژاپیه‌وه، سراپیه‌وه، گوم بوو.

تَطْلَسَ: به‌مانا (إِطْلَسَ) دئ.

تَطْلَسَ بالطالسان: خاوی له‌ملی خوی

پینچا، خاوی به‌سه‌ر شان و ملی خوی

دا دا ۵ (طالسان): که جوژه

پۆشاکیکه له‌به‌ری کرد.

الأطلس: نه‌ومتا رهنگی بۆری مه‌یله‌و

رهنش بئ ۵ بۆیه به گورگی

بۆرمهنه‌ی مه‌یله‌و رهنش ده‌گوترئ

(الأطلس).

الأطلس: دز، سه‌گ ۵ چلکن ۵ که‌سیک

کارنکی ناشیرینی پالدرایی ۵ پارچه

ناوریشم ۵ (ک: طَلَسَ).

الأطلس الجفراي: بپروانه وشه‌ی

(الأطلس) له‌پیتی (ا) دا.

الطالسان: جوژیکه له‌سه‌رپۆش و مل

پینچ دهنریته سه‌رشان یان

له‌جه‌سته‌وه ده‌پینچرئ و نه‌بپردراوه

نه‌ده‌دروئ، له‌میسر پئی ده‌گوترئ:

(شال) ۵ بپروانه (الطالسان).

الطلس: گورگی بۆرمهنه‌ی مه‌یله‌و

رهنش ۵ پۆشاکێ چلکن یان

قوماشیک رهنگی بۆرمهنه‌ی مه‌یله‌و

رهنشی تیدا بن ۵ نوسینییک

سپردراپیتیه‌وه شوپنه‌واری مایی ۵

پینستی رانی حوشتر نه‌گهر

روتاپیتیه‌وه.

الطلساء: میننه‌ی (الأطلس) ۵ (ک:

طَلَسَ).

الطلسة: بۆرمهنه‌ی تۆزاوی مه‌یله‌و

رهنش ۵ ته‌نکه هه‌ور ۵ (ک: طَلَسَ).

الطلاسة: ته‌خته‌ی سر ۵ په‌رۆیه‌ک

ته‌خته‌ی شت له‌سه‌ر نووسراوی پئ

بسپردرپیتیه‌وه نوسینه‌که‌ی لابیرئ.

الطليئس: کوپر.

الطليئس: که‌سیک چاوی نوقابن و

هه‌له‌یه‌ن.

الطليئس: لوغه‌تییکه له (أطلسان) ۵

(ک: طاليس وطالسة) ۵ عه‌ره‌ب که

جَنِيو بهيه كِيك دمدن دهَلِيَن: (يا

ابن الطَّيْلَسَان): ناپرسمن، عهجه م.

طَلَسَم: سهری داخست و روی گرز کرد

و ساحرو جادو و جادوو ته له سمی

نووسی.

طَلَسَم الشَّيْء: خهت و هیلکاری

جوړاو جوړی بؤشته که کیشان و پیی

وابوو بهو خهت و هیلانسه ی

دمیانوسه گیانی نه ستیره

بهر زمكان به سروشته نزمه گانی

سهر زموییه و دمبه ستیته ووه

دمتوانی سود راکیشی و زیان دوور

بخاته ووه، نه م وشه یه له بنه رمت دا

وشه یه کی یونانییه و بهه موو نه و

شخانه دمگوتری که چه واشه کاری

تیدا یه و ته م و مزی نه زانی

دایپوشیوه، و مگوو لوغزو فال و قواوه

گرته ووه به خت گرته ووه و نه و

جوړه شخانه و له کوردی دا به زوری

ته لیسم به کار دهیندري و

دمگوتری: (فَكْ طَلَسَمَهْ اَوْ طَلَسِمَهْ):

ته لیسمه که ی رون کـرده ووه،

چه واشه کارییه گانی شی کرده ووه.

الطَّلَسَمُ: به مانا (الطَّلَسَمُ) دی.

طَلَطَل: دمستی راو هشان د له کاتی

رویشتن دا و به پهل راو هشان

رویشت.

طَلَطَل الشَّيْء: شته که ی جولاند.

الطَّلَاطِلُ: دمردی بی دمرمان و نازاری

پشت و نه خوشییه که پشتی

گویندريز دایر دایر دهکا.

الطَّلَاطِلَةُ: به مانا (الطَّلَاطِلُ) دی و

سهر برپینی خیرا و گوشتیه که

له قورگ دا یان نالو که وتن که وتوشی

ناده میزاد دمبی و ناتوانی خواردن و

خواردنه ووه قوت بدا.

الطُّنُطُلُ: نه خوشی بهر دموم و (ك:

طلاطل).

طَلَعَ الشَّمْسُ اَوْ الْكَوْكَبُ طُلُوعاً: خوړ

له بهر زاییه ووه دمرکه وت و خوړه لات

و نه ستیره دمرکه وت و دمشگوتری:

(طَلَعَ مِنْهُ اَوْ فِيهِ عَلَي كَذَا): نه و

رموشخانه ی تیدا به دی کردن.

طَلَعَ التَّخْلُ: دره خته خورماکه چروکه ی

دمرکه وت.

طَلَعَ عَلَيْهِ: روی تی کرد و هیرشی کرده

سمر و له نکاو هات.

طَلَعَ عَنْهُ: لپی گوم بوو و خو ی لی

شارد موه بؤنه ووه ی نه یبینی.

طَلَعَ السَّهْمُ وَغَرَهُ عَنِ الْمَدَف: تیرکه

نیشانه که ی نه پیکاو نه ی ههنگاوت.

طَلَعَ الشَّيْءَ فِيهِ: چوووه سهر شته که و پیندا

سهرکه وت.

طَلَعَ الْمَكَانَ: که پیشته شوینه که، چو بو

شوینه که.

اطْلَعَ النخلُ: به مانا (طَلَعَ) دئ.

اطْلَعَ الشجرُ: درخته که گه لای گرت.

اطْلَعَ الشجرُ: درخته که گه لای گرت.

اطْلَعَ الرامي: تهنه گ هاویژمه که تیر

هاویژمه که تیره که سهری کردو

نیشانه که ی نه پیکا.

اطْلَعَ عليه: به مانا (طَلَعَ) دئ.

اطْلَعَتِ النخلةُ: درخته خورما که در یژ

بوو، بهرز بوو.

اطْلَعَ الشئُ: وای له شته که کرد

دهریکه وی.

اطْلَعَ رأسه على الشئ: به سهر شته که ی

دا روانی بوئه وهی بیبینی.

اطْلَعَتِ النخلةُ الطلعُ: درخته خورما که

چروزمه که دمرخست.

اطْلَعَ فلاناً على كذا: فلانکه سی به سهر

شته که دا ناگادار کردو بو ی

دهرکه وت.

اطْلَعَ فلاناً: به له ی له فلانکه سی کرد.

اطْلَعَ اليه معروفاً: چا که ی له که ل کرد.

طالَعَ الشئُ مُطالعةً وطلاعاً: به هو ی

تیروانین و لی ورد بونه وه به سهر

شته که دا ناگادار بوو.

طالَعَ الكتابُ: کتیبه که ی خوینده وه.

طالَعَ فلاناً: ته ماشای نه وه ی کرد لای

فلان بوو.

طالَعَ فلاناً بالامر: فلانکه سی به سهر

کارمه که دا ناگادار کرده وه.

طالَعَ فلاناً بكتبه: کتیبه که ی بو فلان

که سی نارد بوئه وه ی به سهری دا

ناگادار بی.

طَلَعَ النخلُ: درخته خورما که

چروزمه که ی دمرکرد.

طَلَعَ الكيلُ: ربه که ی پیواو پری کرد.

إِطْلَعَ: به مانا (طَلَعَ) دئ.

إِطْلَعَ على الأمر: کارمه که ی زانی.

إِطْلَعَ على الشئ: به سهر شته که ی دا

روانی ه به سهری دا ناگادار بوو.

إِطْلَعَ اليه: به سهری دا روانی ه سهری

کرد بوئه وه ی بزانی چیه.

إِطْلَعَ للأمر: به سهر کارمه که دا بالا ده ست

بوو توانی نه نجامی بدا.

إِطْلَعَ الأمرُ: کارمه که ی زانی و به سهر

نه نییه که ی دا ناگادار بوو ه فورنان

دمه رموی: ﴿إِطْلَعَ الغيب أم إِنْخَدَ

عند الرحمن عهداً﴾.

تَطْلَعَ: به مانا (طَلَعَ) دئ.

تَطْلَعَ الإناءُ: قابه که پری بوو.

تَطْلَعَ الماءُ ونحوه من الإناءِ: ناومه که سهر

پری کردو له هه موو لایه کی

شته که وه هه لپزا.

تَطْلَعَ في مشية: له ریشتنه که ی دا خو ی

باداو لارو له نجه ی کرد.

تَطْلَعَ الى الشئ: سهری دیه نی

شته‌کە‌ی کرد ە شته‌کە‌ی زانی.

تَطَّلَعَ الى قدمه: چاوی هه‌لپری سه‌یری کرد، ده‌گوتری: (عافی الله رجلاً لم يَتَطَّلَعَ في فمك): په‌حمه‌تی خودا له‌وکه‌سه‌ی به‌دوا قسه‌کانی تۆدا نه‌گه‌را.

إِسْتَطَّلَعَ الشَّيْءُ: ویستی شته‌که‌ دهریخوا بزانی چیه.
إِسْتَطَّلَعَ رَأْيَهُ: له‌راو بۆ‌چونه‌کانی ورد بۆ‌وه تابزانی چیه.

الإِسْتِطْلَاعُ الصَّحْفِي: باسو لیکۆ‌لینه‌وه‌ی رۆژنامه‌نووسی، که‌ نووسه‌ریک یان زیاتر نه‌نجامی دمدا دهربارە‌ی روداوێک به‌وه‌سفو وی‌نه‌وه.

الطَّالِعُ: مانگی په‌کشمه‌وه ە گزنگی درۆزنی به‌ره به‌یان (هه‌جری کاذب) ە تیرێک بکه‌ویته‌ نه‌وه دیو مه‌به‌ستو سه‌ریکا ە له‌بوا‌ری نه‌ستیره‌ ناسی و ناسمانشوناسی دا نه‌وه هه‌واله‌ بی‌ بنه‌مایه‌ی نه‌ستیره‌ ناس بلاوی ده‌کاته‌وه دهربارە‌ی هه‌لاتنی نه‌ستیره‌یه‌کی تایبه‌تو په‌یدا‌بوونی روداوی سه‌پرو سه‌مه‌ره ە (ک: طَّلَعَ وطوالع).

الطَّالِعَةُ مِنَ الْإِبْلِ: په‌که‌م حوشر که‌له‌گه‌رانه‌که‌دا دهرده‌که‌وی.

الطَّلَاعُ: به‌مانا (الإِطْلَاع) دئی ە هه‌روا

ناوه‌ بۆ‌ هه‌رشوینێک خۆ‌ری لی هه‌لبی ە (طِلَاع الشَّيْءِ): پری شته‌که ە ده‌گوتری: (طِلَاع الأرض و طِلَاع الإناء) یان ده‌گوتری: (قوس طِلَاع الكف): قه‌وسه‌که‌ پری به‌ده‌سته ە (قَداح طِلَاع): په‌رداخیکه‌ پره ە (عین طِلَاع): چاوێکه‌ پره له‌فرمی‌سک ە (ک: طُلُع).

الطَّلُوعُ: شوینی به‌رز که‌لییه‌وه‌ بپروانی بۆ‌ شتیکی تر یا شوینێکی تر ە ده‌فه‌رو لایه‌نو ناوچه ە (ک: طُلُوع واطلاع).

الطَّلْعَةُ: نه‌وه‌ی دهریکه‌وی له‌شت هه‌رشتی‌ک بی ە ده‌مو چاو ە پارچه‌یه‌ک له‌چ‌روژه‌ی تازه دهرکه‌وتوی دارخورما.

الطَّلْعَةُ: نه‌وه‌ی زۆ‌ر دهریکه‌وی، یان چاو‌پروانی شت بی ە ده‌گوتری: (إمرأة طُلْعَة خبأة): ئاهه‌رمتی‌که‌ جار جار دهرده‌که‌وی و جار جاریش خۆ گوم ده‌کا ە (وطلْعَة قبة): ئاهه‌رمته‌که‌ جار جار جار سه‌ر روت ده‌کا و جار جاریش سه‌ری دادمه‌پۆشی ە (ونفس طُلْعَة): نه‌فسیکه‌ زۆ‌ر چاو‌پروانی نه‌وشته‌یه.

الطَّلَاْعُ: (طَلَا الثَّيَابا): قه‌لبوو له‌بۆ‌ته

دراوی روداوی رۇڭگارمو باش دزمانى
تەڭبىر يان بكاو ھەليان بۇ
بدۇزىتەمۇ.

الطليعة من الجيش: پيشە تاي سوپا،
يەكەم ۋە جىبەي سوپا كە دىردەكەي
ۋە ئەمۇ تاقىمۇ كۆمەلەي سوپا كە
دەنىردىن بىزانن سوپاي دوژمن
چۈنە ۋە چەندەمۇ چى دەكەن ۋە
دەشگوتى: (هو في الطليعة أو في
طليعة كذا) ۋە (ك: طلائع).

المطلع: پيشەتاو دىباچەي چامە
شيعر ۋە يەكەم دىپرە شيعرى
چامەكە ۋە شوپىنى خۇر ھەلاتن ۋە
قورئان دەفەرمۇي: ﴿حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ
مَطْلِعَ الشَّمْسِ﴾ ۋە كاتى بەيانى ۋە
خۇر ھەلاتن ۋە قورئان دەفەرمۇي:
﴿سَلَامٌ مِّنَ حَتَّىٰ مَطْلِعِ الْفَجْرِ﴾.

مطلع الأمر: شوپىنى بۇچونى كارەكەمۇ
چۈنەيتى دەست پىكرىنى ۋە رىبازى
چوونە ناومەي ۋە مەسەدە نامىرى
بەرز بوونەمۇ ۋە لە نزمىيەمۇ بۇ
بەرزى ۋە دەشگوتى: (هذا مطلع
الأكمة): ئەمە پون ۋە ئاشكرايە ۋە
(ك: مطلع).

مطلع الشمس: شوپنە جياچياكان
كە خۇر لىيانەمۇ ھەلدى، چونكە
خۇر پۇزانە شوپىنى دەرگەوتن ۋە

ئاوابوونى دەگۇرئ.
اطْلَفَ فلان: فلانكەس تۆلەگىرەمۇ
دوژمنەكەي ھەلەمۇ شاندەمۇ
پىلانەكەي پوچ كىردەمۇ.

اطْلَفَ دم القتل: خوپىنى كوزراومەي
بەفېرۇ دا.
اطْلَفَ مال فلان أو حق: مافو مالى
فلانكەسى ژېر پى دا.
اطْلَفَ فلاناً كذا: فلان شتى بەخشى
بەفلانكەس.

اطْلَفَ عليه: لىي زىادكردو لەسەرى
زىادكرد.

الطلف: بەفېرۇ دان ۋە بەتال ۋە پوچ.
الطلف: بەمانا (الطلف) دى ۋە شتى
ئاسان ۋە بەيدەست ۋە زىادەي شت ۋە
بەخشى ۋە دىارى.

الطليف: بەمانا (الطلف) دى ۋە شتى
بەلاش ۋە كارى ئاسان ۋە كەم ئەرك ۋە
ھەرزان بەھا.

طَلَّقَ طلقاً وطلاقاً: لەكۇنرۇلى ئەودا
نەما، لەژېر دەسەلاتى چوۋە دەر.

طَلَّقَت المرأة من زوجها: ئاقرەتەكە
لەژېر نىكاھى مېردەكەي چوۋە
دەمۇ لەقەيدو ئەركى مېردەكەي
رزگارى بوو.

طَلَّقَ يده بالخير: دەستى بەبەخشى ۋە
نانبەمىيى بلاۋ كىردەمۇ.

طَلَّقَ فلاناً الشيءَ: شته‌ک‌ه‌ی به‌خشی به
فلان‌ک‌ه‌س.

طَلَّقَ طَلْقاً: دوور‌ک‌ه‌وته‌وه.

طَلَّقَ طُلُوقَهُ وَطَلَّاقَةً: به‌مانا (طَلَّقَ) دئ.

طَلَّقَتِ اليَدُ: دمه‌ته‌که به‌خشنده بوو.

طَلَّقَ الوجهُ: دهمو چاوی رونو گه‌شه‌دار

بوونو که‌یف خوشو تهر‌ده‌ماخ

بوو.

طَلَّقَ اللِّسَانُ: زمانی ره‌وانو قسه شیرین

بوو.

طَلَّقَ فلانٌ: فلان‌ک‌ه‌س رو‌گوشادو رو‌خسار

جوانو قسه خوش بوو.

طَلَّقَ اليومُ: روژمه‌ک‌ه‌ی مام ناومندی بوو

نه‌سارد بوو نه‌گهرم.

طَلَّقَتِ المرأةُ من زوجها: به‌مانا

(طَلَّقَتْ) دئ.

طَلَّقَتِ المرأةُ أو الحاملُ في المخاض:

نافرته‌که نازاری ژان و نار‌ه‌حه‌تی

من‌دالبونی توش بوو (فه‌ی

مطلو‌قه).

أَطْلَقَ القومُ: خه‌ل‌ک‌ه‌که حوشرمه‌کانیان

به‌ره‌للا کردن بوژ نه‌وه‌ی بله‌وم‌رین،

بگهرین له‌وم‌رین‌کیان دمه‌ست گیر بیی.

أَطْلَقَ الشيءَ: شته‌ک‌ه‌ی به‌ره‌للا کرد

دم‌گوترئ: (أَطْلَقَ الأسيرُ): دیله‌ک‌ه‌ی

به‌ره‌لا‌کرد (أَطْلَقَ الماشيةَ):

نازه‌له‌کانی به‌ره‌لای له‌وم‌رگا کردن

(أَطْلَقَ خيله في الحلبة): نه‌سپه‌ک‌ه‌ی

له‌گوره‌پانی جلئت بازی دا هی‌ناو

برد (أَطْلَقَ المرأةُ): نافرته‌ک‌ه‌ی

ته‌لاق دا (أَطْلَقَ له العنان): به‌ره‌لای

کرد مهره‌خه‌سی کرد (أَطْلَقَ له

التصرف): ری‌گای دا چو‌ن کاردم‌گا

بی‌کا.

أَطْلَقَ الدَّواءُ بطنَهُ: دهرمانه‌که سکی

چواند (توشی گو‌فیر‌هو ره‌وانی کرد.

أَطْلَقَ الكلامُ: قسه‌ک‌ه‌ی به‌رمه‌ایی کردو

تایب‌مه‌ندی نه‌کرد به‌شتی‌ک‌ه‌وه.

أَطْلَقَ يده بخير: دمه‌ستی خو‌ی به‌خیرو

به‌خشیش بلأو کرده‌وه.

أَطْلَقَ المذْفَعُ ونحوه: تو‌په‌ک‌ه‌ی والی کرد

گولله به‌اوئ (گولله بته‌قینئ).

أَطْلَقَ كذا على كذا: نه‌وه‌ی کرده‌ ناو

بوژنه‌وه (یان نه‌و ناوه‌ی بوژ به‌کار

هی‌نا.

طَلَّقَهُ: به‌مانا (أَطْلَقَهُ) دئ.

إِطْلَقَ: دل‌خوش بوو.

إِطْلَقَ: به‌ره‌لا بوو، جولاً (له‌وه

ر‌زگاری بوو (رؤی‌ی (دم‌گوترئ:

(إِطْلَقَ يفعل كذا): دمه‌ستی کرد

به‌وشته، خه‌ریکه نه‌و شته‌بکا.

انطلق الوجه أو اللسان: رو‌خساری

گوشادو جوان بوو (زمانی کرایه‌وه‌وه

قسه شیرین بوو.

تَطْلُقُ: بهمانا (انطلق) دئ.

تَطْلُقُ الظِّيَّ ونحوه: ناسکه که بهخیرایی
رؤی.

تَطْلُقُ الخيلُ: نَسَبَه که له پيشبرکي دا
بهرههایی رؤی هیچ شتيك جلهوی
نه گرتوه.

تَطْلُقُ الفرسُ: نَسَبَه که دواي راکردن
ميزی کرد.

اِسْتَطْلُقُ: بهمانا (تَطْلُق) دئ.

اِسْتَطْلُقُ الشَّيْءُ: شته که ی به پهله کرد
ه یان داوای بهر هه لَدانی کرد ه
دمگوترئ: (اِسْتَطْلُقُ من صاحب الدين
کذا): داوای له خاومن قهرزمکه ی
کرد نه وهی بؤ بکا.

الطالِقُ: ته لاقدر او ه دمگوترئ: (امرأة
طالق): نافرته که له بهندو نمرکی
میرداری رزگاری بوو ه (ناقة أو شاة
طالق): حوشتريك یان مهرپکی
بهره لا کراوه بؤ نه وهی بهنارمزوی
خوی بله وهرئ ه (ك: طُلُق و طوالق).

الطالِقَةُ من النساء: بهمانا (الطالِق) دئ ه
همروا نه گهر بؤ حوشترو مهر و شتی
واش به کارهات ههربه مانا
(الطالِق) دئ.

الطالِقَةُ من الليالي: شهوی ههوا مام
ناومندو نه ساردو نه گهرمو بی

چورتهم و ناخوشتی ه (ك: طوالق).

الطَّلَاق: بهره لا کردن و مهره خهس
کردن ه له بواری شهرع دا بریتیه
له هه لومشانندنه وهی گریبه سستی
نیوان ژن و میرد، لابر دنی نیکاحی
نیوان ژن و میرد.

الطَّلُقُ: بهره لاو بی کووت و زنجیر ه
دمگوترئ: (طُلُقُ اليَدِ أو اليدين):
بیاو پکی دمسکراوه و نانبدیه.

فرسٌ طُلُقُ اليَدِ: نَسَبَه که دهستی
پیومندی تیدا نییه پیومند نه کراوه
ه حاجی پهت و شتی وای تی
نه خراوه، همروا وشه ی (الطَّلُقُ) ناوه
بؤ ناسک لهم روموه که تیزرویه ه
ناوه بؤ سهگی پاو چونکه بهخیرایی
به لاماری نیچیر ددها، همروا ناوه بؤ
دهم و چاوی گوشادو روخساری
جوان و دم به پیکه نین ه بؤ زمانی
رهموان و قسه شیرین ه شهوو رؤزی
ههوا خوشت و نه ساردو نه گهرم بی
رهمه باو شتی ناخوشت و زیانبه خش
ه ژانی مندالبون ه گیاهه که له بواری
بؤیه و رهمگ دا به کارده یندرئ ه
بهردی که بریسکه دارو رونه
که به ناسن پیی کیشتی پریشکی لی
دمبنه وه، دههاردی و ومکوو بؤدره
به جهسته دمکری پیستی مرؤف نهرم
دمکا.

الطَّلُقُ: بهرەڤلا ڤان دمستکراوهو نازاد بهجوریک بتوانی هه موو شتیک نه نجام بدا، روخساری گوشادو زمانی ږموان.

الطَّلُقُ: بهرەڤلا کراو ۵ دمگوتری: (بعیر او ناقه طُلُق) ۵ ههروا ناوه بو روخساری شیرین و زمانی ږموان.

الطَّلُقُ: نۆره ۵ بهشو بار ۵ ریخۆله ۵ دموران دموری گهده ۵ (ک: اطلاق).

الطَّلُقُ: روخسار شیرین و زمان ږموان ۵ قسه زان.

الطَّلُقَةُ: په کجار ژان گرتن، ڤان په کجار ته لاقدان، په ک ته لاق ڤان په کجار بهرەڤلا کردن ۵ شهوی نه ساردو نه گهرم.

الطَّلُقَةُ: ږیاویک زور ژن ته لاق بدا.

الطَّلُق: به مانا (الطَّلُقَةُ) دی.

الطَّلِيقُ: روخسار شیرین و روکراوهو زمان ږموان ۵ ڤان دیلو دمست به سمر که بهرەڤلا دمکری وازی لی دیندری بوخوی چی دمکا بیکا ۵ نهو کهسهی به زور موسولمان کراوه ۵ (ک: طلقاء).

المِطْلَاق: ږیاویک ژن ته لاق بدا ۵ خوشتری بهرەڤلا ۵ (ک: مطایق).

المُطَلَّقُ: ره او بی مهرج تایبهمندی ۵ شتی نادپاری کراو ۵

حوکم و ږپاریک که چهرتو و دلانانی تیډا نه بی ۵ ناوی بی قهیدو مهرج، ناوی سروشتی و نه گورپاو پاک و بی گهرد ۵ نه سپیک باز نهی سروشتی له قاج دا نه بی ڤان پهت و ږیومندی له قاج نه بی.

المُطَلَّقُ: نهو کهسهی دمیوه وی پشیرکي به نه سپه گهی بکا.

طَلَّ دم القیل: خوینی کوزراو که به فیرؤ رؤیسی ۵ تۆلهی نه سه ندرایه وهو خوینیشی و مر نه گیرا ۵ زموی شهونم لی دراو.

طَلَّ اللبن: شیر که کهم بوو.

طَلَّ دم فلان: خوینی فلانی به فیرؤ دا، بهتانی کردهوه.

طَلَّ فلاناً: فلان کهسی پاشگوئ خستو ههولی دا مافی پیشیل بکا.

طَلَّ المَطَرُ الأرض: بارانه که زموی به کهی ناودا، ته ری کرد.

طَلَّ فلاناً حقه: فلان کهسی مهنع کرد له مافی خوی و ههولی دا مافی لی زموت بکا.

طَلَّ الشئ بالدهن: شته کهی بهرؤن هه نوو.

طَلَّ الإبل وغرها: به زه دخت خوشتره کهی لی خو ږین.

طَلَّ دمه طلاً: به مانا (طَلَّ) دی.

طَلَّتْ الأرض: زهویپه که شهونم لیی دا
 (فهی مطلولة).

طَلَّ طَلًّا وَطَلَّالَةً: جوان و سمرنج راکیش
 بوو.

طَلَّ فلان: فلانکس که یف خوش و
 تهردهماخ بوو.

اطَّل: بهسمری دا پروانی ۵ دمشگوتری:
 (اطَّل علیه).

اطَّل: نزيك بؤوه.

اطَّل على حقه: له مافی خوی دا
 بهسمری دا زال بوو.

اطَّل عليه بالأذى ونحوه: بهردهوام بوو
 لهسر نه زیه تدانی.

اطَّل دم القتيل: خوینی کوژراوهمکی
 بهفیرؤ دا ۵ دمشگوتری: (اطَّل ذمه).

تطال: مؤلتهی داو چاومروانی کرد.

تَطَلَّت الأرض: زهویپه که گیاو گزی
 لی پرواو کهس ناوی نه کهوت، کهس
 بیی لی نهنا.

اِسْتَطَلَّ عليه: بهمانا (اطَّل) دئ.

اِسْتَطَلَّ الفرس ونحوه ذَبَّة: نه سپه که
 کلکی بهرز کردهوه.

الطَّلَاة: جوانی و روخسار شیرینی ۵

که یف خوشی و تهر دهماخی ۵
 که سایهتی هموو شتیک ۵ هه بارهی
 خانوو ههیکهلی ۵ کهلاوهی خانوو.

الطَّل: جوان و سمرنج راکیش له هه موو

شتیک دا ۵ ورده باران ۵ نمه باران
 که زور زموی تهر نهکا ۵ قورئان
 دمفهرموی: هَلْ بَانَ لَمْ يُصْنِهَا وَابِلَ
 فَطَلَّ ۵ شهونم و تهراییه که یرمگی
 درهخت و روک دهیدا بهلقو
 کهلاکان ۵ شیرو ماست ۵ پیرو
 بهسالچوو ۵ (ک: طلال و طَلَّل).

الطَّل: بهتال و پوج.

الطَّل: شوپنهوارو کهلاوه ۵ سهکوی

بهربیللاو خانوو که شوپنی دانیشتنی
 خیزانه بؤ پشودان و ههسانموه یان
 خواردن و خواردنموه ی لهسر
 دادهنری ۵ خیمه و پارچه قوماشی
 گهوره که کهشتی و بارو بارگنه ی پی
 دادهپوشری ۵ (ک: اطلال و طلول).

الطَّلَاء: خوینی پژاو.

الطَّلَّة: نافرمت ۵ زهویپه که نمه بارانی

لی درایی ۵ نازو نیعمهت له پوشتاک و
 خواردنمهنی دا ۵ شهرابی گواراو
 بهله زمت ۵ همرشتی: بؤنی خوشی
 لی بی.

الطَّلَّة: قومه شیر، قومه ماست و دؤ ۵
 مل ۵ (ک: طُلُل).

الطَّلِيل: رزاو (خسوینی پژاو) ۵

حهصیری جندراو له پهرزو پالی
 درهختی دؤم یان له توپکلی نهو
 درهخته ۵ رزیوو پوژکاو ۵ (ک: اطلَّة

بیرژیندرئ.

طَلَمَسَ: بهمانا (طَلَمَسَ) دئ واته

ته لیسمی لی کرد ۵ یان دهمو چاوی

گرژو مؤن کرد.

طَلَمَسَ الکتاب: نویسی کتیبه که ی

سرپیه وه، رمشی کرده وه.

إِطْلَمَسَ اللَّيْلُ: شهوکه تاریک بوو یان

تاریکیه که ی زور که سکون و به هیژ

بوو.

الطَّلَمِسَاءُ: تاریکی به هیژو زور تاریک

۵ زموی و ساریه که هیچ نیشانه و

باله خانمو خانوبهری تیدا نه بی ۵

ته نکه ناو.

طَلَا طَلَوْا وَطَلَاوَةً: ناسکه که ی به سته وه،

به ندی کرد.

طَلَيْتُ أَسْنَاهُ طَلًا: ددانی زمرد بوون ۵

به لغی کی سهوز که وته سهر ددانی ۵

به لغی زمرد ددانی داپوشین ۵

دمگوترئ: (طَلِي قُمُهُ): دهمو ددانی

به لغ گرتی ۵ له تینوان دهمی وشک

بوو.

أُطْلِتِ الظَّيَّةُ: ناسکه که بیچویه که یان

زیاتری بوو.

أُطْلَى فلان: فلانکه س ملی به لایه که دا

خوار بوو ۵ دمگوترئ: (ما أُطْلَى لَبِيّ

قط): هیچ پیغه مبه ریگ شوین

هه واو نارمزی خوی نه که وتوووه.

وُطِّلَ وَطْلَةً ۵ بۆ میینه (طلائل) ۵

دمگوترئ: (الطِّلُ من الأمور): شتی

به ره قمرار نه بوو ۵ دمگوترئ: (أمر

مُطِّل): کاریکی گۆراوو نابهرده واهه.

المطلول: ماست تویرکی به سهرده وه

بی و ناوی سهرکه وتبی و ابزانی

ماستی چاکه، به لام له واقع دا

خراب بی.

طَلَمَةُ: شه پلاغی لی دا.

طَلَمَ الْحَبْزَةُ: نانه که ی پان کرده وه ریکی

خست.

طَلَمَ الْحَبْزَةُ: بهمانا (طَلَمَ) دئ ۵ واته:

نانه که ی پان کرده وه ریکی خست.

طَلَمَ العرق عن جبینہ: عمرقی له ناو

چاوانی خوی سړی.

الطُّلْمُ: سفره خوان که نان و پیخوری

له سهر دادمندرئ.

الطُّلْمُ: چَلَك و به لغی دهمو ددان

که به هوئی گوی پینه دانیان پهیدا

بوو بی.

الطُّلْمَةُ: نانی برژاو به خۆله میشی زور

گهرم نانی پیشاو له ناو خۆله میشی

گهرم ۵ به ردی پان که وه کوو پنه

نانی له سهر پان بکریته وه ۵ (ک:

طَلَمَ).

المَطْلَمَةُ: تیرۆک؛ نامیری که نانی پی

پان دمکریته وه پیس نه وه ی

الطَّلَاةُ: سببایه‌تی به‌یان، روناکی
ناسوی به‌رمبه‌یان ۵ (ك: طَلَّى).

الطَّلَاةُ: بی‌چوه نازده‌ئی کی‌وی ۵
گوریس و حه‌بل یان پارچه حه‌بل ۵
شتی بی‌نرخ و به‌ها ۵ ده‌گوترئ:
(مایساری طَلَاةُ): په‌تکه گوریسیك
ناهیئ.

طَلَّى الماءُ طَلْياً وِطَلَاءً: ناومکه قه‌وزی لی
په‌یدا بوو.

طَلَّى الشَّيْءَ بكذا: شته‌که‌ی به‌شتیک
بۆ‌په‌کرد داپه‌وشی.

طَلَّى اللَّيْلُ الْآفَاقَ وَغیرها: شه‌و به‌تاریکی
خوی دونیای داپه‌وشی ۵ (طَلَّى فُلَانًا):
جنیوی به‌فلانکه‌س دا.

طَلَّى الظَّنَّ: ناسکه‌که‌ی به‌سته‌وه ۵ کردیه
کۆز و گه‌وی تایبه‌تیه‌وه.

طَلَّى فُلَانٌ: فلانکه‌س گۆرانی گوت.

طَلَّى الشَّيْءَ بكذا: زیدم‌پوی کرد له
هه‌ول‌دان بۆ‌ده‌سته‌به‌رکردنی
شته‌که.

إِطَلَّى بكذا: به‌وه چه‌وری کرد.

تَطَلَّى: بۆ‌موطاوه‌عی (طَلَاةُ) دئ ۵
خوی به‌گااته‌وه که‌پ و خۆش
رابواردنه‌وه گرت.

الطَّلَى: قومه‌شرو که‌وچکه دۆیه‌ک.

الطَّلَاءُ: نه‌وکه‌سه‌ی مه‌عدن و شتی وا
بۆ‌په‌ده‌کا.

الطَّلَاةُ: شتی به‌چوک له‌هه‌رشتیک بی ۵
زارووک ۵ بی‌چوی نازده‌ل که‌له‌دایک
ده‌بی تا خۆ ده‌گری ۵ بی‌چوی ناسک
۵ تفی وشکه‌وه بووی ناو دم ۵ یان
تفیکی لی‌نج که‌ددان داپه‌وشی و
له‌ناکامی تینوایه‌تی زۆر یان
برسییه‌تی یان نه‌خۆشی په‌یدا ده‌بی
۵ (ك: أَطْلَاءٌ وِطَلَاءٌ وِطَلَّى)یه.

الطَّلَاةُ: مل، گه‌ردن ۵ یان لامل ۵ (ك:
طَلَّى)یه.

الطَّلَاةُ: جوانی و ره‌ونه‌ق و گه‌شه‌و
نه‌شه ۵ تو‌یزیک ته‌نکه له‌سه‌ر
شیر و ماست و خوین په‌یدا ده‌بی ۵
پاشماوه‌ی خۆراک له‌ناو دم و ددان
دا.

الطَّلَاةُ: هه‌رشتیک بۆ‌چه‌ورکردن
رمگ کردن به‌کاری قه‌وز ۵ قسه‌و
باسی کورت و که‌م.

الطَّلَاةُ: گورگ ۵ نی‌چیرموانی چوست و
له‌ش سوک ۵ حه‌بلیک سه‌ریکی
له‌قاچی نازده‌له‌که ده‌خری و
سه‌رمکه‌ی تری به‌سنگیکه‌وه
ده‌به‌ستری ۵ (ك: أَطْلَاءٌ وِطَلَاءٌ).

الطَّلَاةُ: چاوه‌پوانی ۵ ته‌مه‌لی و
قونگرانی ۵ قه‌وز.

الطَّلَاةُ: به‌ئغیک سببیه زمان
داده‌پوش به‌هوی نه‌خۆشی یان
تینوایه‌تی په‌یدا ده‌بی.

الطَّلِي: بِيَجَوِي ناسك ۵ بؤيه كراو
به مخران ۵ (ك: اطلاق و طلاء).

الطَّلَاء: همرشتيك شتي تری پی بؤيه
بكری و مكوو همران و رُون و قورپو
شتی و ا ۵ دوشاوی تری ۵ زیوی
خالص و پالفته كراو ۵ نهو پهتو
جهلبه ی نازده كه ی پی
به ستر او مته وه.

الطَّلِيَاء: گروئی ۵ نهو به پړويه ی نافرمت
به خويه وه هه لدمگري له كاتي
كهوتنه ناو عادمی مانگانه يه وه.
الطَّلِيَان: به نغی زمرد كه دمكه وینته سهر
ددان.

الطَّلِيَّة: مل ۵ لامل ۵ پارچه
خورپیه كه یا لفته يه كه جهسته ی
گروپی پی جهور دمگري ۵
نه خوشییه كه دشوبه يته نه خوشی
پيست قه لشين و توك روتانه وه ۵
له لاته نیشتي مرقف پهيدا دمبی.

المِطْلِي: نامیری شت جهور كردن.
المِطْلَاء: به مانا (المِطْلِي) دی.

المِطْلِي: (أمر مِطْلِي): كارنكه
جهواشو نامه علومو تهمو مزاويه.
طَمِطَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته كه په كه مجار
كهوته عاده ی مانگانه وه ۵ (ك: طُمُتْ
و طرامِث).

طَمِطَتِ الْمَرْأَةُ: جووه لای نافرته كه، دمستی
لی دا، له گه لی جوت بوو ۵ قورنان
دمفرموی: ﴿لَمْ يَطْمِئْنُ إِنَّ قُلُوبَهُمْ
وَلَا جَانُّهُمْ﴾ ۵ دهسگوتري: (ما طِمِثْ
هذا البعيرَ حَبَلٌ): كهل سوازی نهو
حوشتره نه بوه ۵ (وما طِمِثْ هذا
المرتج أو هذه الروضةَ أحد قبلنا).

الطَّمِثُ: خوینی هیز ۵ چلك و
دژوینی.

طَمِجَ الْمَاءُ وَخَرَهُ طُمُوحاً وَطِمَاحاً: ناوكه
بهرز بؤوه.

طَمِجَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه كه جهموش بوو.

طَمِجَ إِلَيْهِ بَصْرُهُ: سهیری كرد ۵ بؤی پروانی
۵ دهسگوتري: (طَمِجَ بَصْرُهُ): جاوی
بؤ بهرز كرده وه، جاوی تی بړی.

طَمِجَ بَأَنَفُهُ: خوی بهزلزانی، فیزی كرد.

طَمِجَ إِلَى الْأَمْرِ: جاو پروانی كارمكه ی كرد.

طَمِجَتِ الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِهَا: نافرته كه
میرده كه ی به جی هیشتو جووه
بؤمالي باوانی.

طَمِجَ فِي الطَّلَبِ: له داواكارپیه كه ی دا دوور
رؤی.

اطْمَحَهُ: وای لی كرد هیواو ناواتی
بهرزی هه بن.

- اَطْمَحَ اليه بصره: چاوی بۆ هه ئیری و تهماشای کرد.
- طَمَحَ الفرسُ ونحوه: ئهسپهکه ههر دو دهستی هه ئیرین.
- طَمَحَ بالشئِ في الهواء: شتهکه ی بۆ چهوا هه ئدا.
- الطامِخُ: ههر بهرزایی و تهپۆلکهیهک ۵ نافرمتیک رقی له میردهکه ی بۆ و بروانیته پیاوی تر، دۆستایهتی لهگهڵ پیاوی بیگانهدا بگرێ ۵ (ك: طوامِخ).
- الطَمَحَةُ: پهكجار سهیر كردن.
- طَمَحَاتِ الدهر: بهلاو کارهساتی رۆژگار.
- الطَمَاحُ: کهسێک هیواو ئاواتی زۆری ههبن ۵ چلێس ۵ بۆ بهرزو دوور بروانین.
- الطَمَاحَة: نافرمتیک چاوه چاوی بۆ و بهراستو چهپ دا بروانی بۆ پیاوی بیگانهو رقی له میردهکه ی بۆ.
- الطَمُوحُ: دهگوتری: (بحر طَمُوحُ الماء): دهریاپهکه شهپۆلهکانی بهرز ۵ (بئر طموح الماء): بیرهکه ئاوی بهرز.
- طَمَرَ طَمْرًا وطمورا: بازی بۆ ژێرموه دا هه ئهاته خوار.
- طَمَرَ في الأرض ونحوها: بهناو زموی دا رۆیشتو خۆی شاردهوه.
- طَمَرَ الشئِ طَمْرًا: شتهکه ی شاردهوه به نهیانی و کهسنازانی لهکوێ شاردهموو چۆنی شاردهوه.
- طَمَرَ البئر: بیرمهکی پرکردوه.
- طَمَرَ المطمورة: چالهکه ی پرکرد لهگه نهمو شتی وا.
- طَمَرَ في ضربه: زانی ددانی تهنگی پی هه ئچنی.
- طَمِرَت يده: دمستی هاوسا.
- (اطمَره): به مانا (طَمَره) دی.
- طَمَره: زنده رموی کرد لهشاردنهوه ی شتهکهدا ۵ پیچاپهوه.
- طَمَرَ السئْر: پهردهکه ی شل کردوه، دایداپهوه ۵ کوێ کردموو خستنیه سهیرهک ۵ فهوتاندنی.
- اِطْمَرَ على فربه: له دواوه خۆی هه ئدایه سه ره پشتی ئه سپه کهو سواری بوو.
- اِطْمَرَ الشئ: به مانا (طَمَره) دی.
- الطامر بن الطامر: خۆی و باوکی نهنا سرون کهس نازانی کوپی کین و خه لکی کوین.
- الطامور: رۆژنامه ۵ (ك: طوامر).
- الطَمَارُ: شوینی بهرز ۵ سه کوێ به ربیلاو خانوو ۵ بهزوری به بی (ال) بهگاردی ۵ (بنات طمار) ۵ بهلاو کاره سات.

الطَّمْرُ: پۇشاكى كۆنى پزىوى ۋ (ك):
أطمار).

الطَّمْرُ: ئەسپى رەسەنى خۇ شېۋى باز
ھاۋىزى بەھىز.

طَمْرَةُ الشَّاب: سەرمەي گەنجىيەتى.

الطَّوْمَار: بەمانا (الطَّامُور) دى.

المِطْمَارُ: تەناف، ئەو داۋە پەتەي
رايەل دىگىرى بۇ ئەۋەي چىنە

دىۋارمىگە راست دەرچى ۋ پىشى
دەگۈترى ئىمام ۋ دىگۈترى: (ھە)

على مِطْمَار (أبيه): ئەۋە لەسەر شېۋە
شېۋازى باۋىكى كاردىكا ۋ پياۋىك

جەلە شېۋە جىلى كۆنۈ پزىۋى
لەبەردا بى ۋ (ك: مِطَامِر).

المِطْمَرُ: تەنافى دىۋار ۋ دىگۈترى:
(أَقِمِ المِطْمَرِ يا محدث): ئەي قەسەكەر،

ئەي ھەدىت گېرۋە قەسەكانت رىك
بىخە ھەلەكانت ھەلگىرۋە راستگۇ

بە لە قەسەكەردا ۋ (ك: مِطَامِر).

المِطْمُورَةُ: چاللى ھەلگىرتى ئازوخە،
چالە گەنەم جۇ كە زوربەي كات

ئەم جۇرە چالانە لەزىر زەۋى
دروست دىگىرىن ۋ بەندىخانە ۋ (ك):

مِطَامِر).

طَمَسَ الشَّيْءَ طَمَاساً: شتەكە شېۋە

شېۋازى گۇران ۋ دىگۈترى: (طَمَسَ

القَمَرُ أَوِ النِّجْمُ أَوِ البَصْرُ): واتە

مانگۈ ئەستىرە روناكىيان نەمايان
چاۋ بىنايى نەماۋ نابىنى.

طَمَسَ القلب: دىل شېۋاۋە ھىج
ۋەرنىگىرى.

طَمَسَ الشَّيْءَ عَلَيْهِ طَمَاساً: شتەكەي
شېۋاند، يان شېۋەي سىرپەۋە

كۇزاندىيەۋە، دىگۈترى: (طَمَسَ

الريخ الأثر): رەشەباكە شۈپنەكەي
سىرپەۋە پىرى كىردەۋە.

طَمَسَ الغيم الكركب: ھەۋرەكە بەرى
روناكى ئەستىرەكەي گىرت.

طَمَسَ عَيْنَهُ وَعَلِيهَا: چاۋى كۈپر كىرد ۋ
قورئان دەفەرمۇ: ﴿وَلَوْ لَشَاءَ

لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ﴾.

طَمَسَهُ: بۇ زىدەۋىي لەماناي
(طَمَسَهُ) دى.

إِطْمَسَ: بۇ موطاۋەئەي (طَمَسَهُ) دى.
تَطْمَسَ: بۇ موطاۋەئەي (طَمَسَهُ) دى.

الطَّمَسُ: دىگۈترى: (رەسم طامس):
قەبارمىيەكى پوچاۋە كۇزاۋمىيە ۋ

(طريق طامس): رىگەي دۈۋر ۋ (نجم
طامس): ئەستىرەي بىل نۇر،

ئەستىرەمىكە روناكى نەماۋە ۋ (ك):
طوامس ۋ دىگۈترى: (رجل طامس

القلب): پياۋىكى دىل داخراۋە ھىج
ۋەرنىگىرى.

الطَّمِيسُ: بەمانا (الطَّمُوس) دى ۋ

کوپرېک که پېلوی چاوی جم و
جول نهکا.

طَمَطَمَ الْبَحْرُ: دهریا ناوی زور بوو پر
بوو.

طَمَطَمَ فلان: فلانکس لهدمريادا
مهلهی کرد ۵ پان چووہ ناو
دمريادو بهدمريادا رويی.

طَمَطَمَ في كلامه: قسهکانی رون
نهکردنهوه.

الطَّمَاظِمُ: تهماته، بهکالی و بهکولای
دهخوری.

الطَّمَاظِمُ: بی زویان.

الطَّمْطَامُ: ناوهراستی دهریا ۵ ناگری
گهورهو زور.

الطَّمْطَمَانِي: بهمانا (الطَّمَاظِمُ) دئ.

الطَّمْطَمَانِيَّة: قسهی تهمو مزاوی و بی
مانا ۵ (طَّمْطَمَانِيَّة حِمِر): زاراه
نهگونجاوکانی حیمیهریبهکان ۵
ومکو نهوه (ال)ی تعریف دمکهنه
(ام) لهجیاتی بلّین (الصيام) دهلّین
(أمصيام).

الطَّمْطِمُ: بهمانا (الطَّمَاظِمُ) دئ.

الطَّمْطَمَةُ: قسهیهک بهغهری زمانی
عهرهیی بگوترئ.

الطَّمْطَمِي: بهمانا (الطَّمَاظِمُ) دئ.

طَمَعَ فيه وبه طَمَعاً وطماعية: هزی لی
کرد، ویستی بؤ نهو بی.

طَمَعَ طَمَعاً: تهماعی زور بوو.

اطْمَعَهُ: وای لی کرد تهماعی ههیی.

طَمَعَهُ: وای لی کرد تهماعی ههیی ۵

دهشگوترئ: (طَمَعَ الْمَطَرُ): بارانهکه

دهستی کرد بهبارین بهلام کهمیک

باری ۵ دهشگوترئ: (کان حديثها

تطبيع قطر): قسهکانی دهلیی

رشینهی باران.

تَطْمَعُ: بؤ موطاومعهی (طَمَعَهُ) دئ ۵

هزی لی کردو ویستی بؤ نهو بی.

الطَّمَعُ: تهماع ۵ بهتہما بوون ۵ هیواو

ثاوات ۵ بهزوری بؤ شتیک بهکار

دههیندرئ که پهیدابوونی نزيك بی

۵ (ك: أطماع).

الطَّمَاع: کهسیک زوری تهماع ههیی.

الطَّمُوعُ: بهمانا الطَّمَاعُ) دئ.

المِطْمَاعُ: بهمانا (الطَّمَاع) دئ ۵ بؤ

نیرو می بهیهک شیوه بهکار دئ.

المِطْمَاعُ من النساء: ثافرهتیک زور

تہماع بخاته بهر غهری خوی و

خهک والی بکا تهماعی تی بکهن

بهلام خوی بهدهستهوه نهدا ۵ (ك:

مطاميع).

المِطْمَعُ: بهمانا (الطَّمَعُ) دئ ۵ شتیک

داخوازی تهماع لی کردن بی ۵

شتیک تهماعی لی بکری ۵ نهو

بالندمیهی دهخریته ناو قهقهزهوه

بُوْ نِهَوِي بِالنَدَمِي تَرِي هِي
هَه لَخَه لَه تَنِي وَ فَرَسَه تِيَان لِي بِيْنِي
ه (ك: مَطَامِع).

اَطْمَلْ الْكِتَابَ وَغَرِه: نَوَسِيْنِي
نَاوَكْتِيْبَه كَهِي سِرْپِه وه رَمَشِي
كِرْدَموه.

اَلْمَطْمَعَةُ: بَه مَانَا (اَلْمَطْمَحُ) دِي.
طَمَلْ فَلَان طَمَلًا وَطَمُولًا: فَلَان كَهَس كَوْنِي
نَه دَاپِه جِي دَمَكَاو جِي نَاكَ.
طَمَلْ اَلْجَمَلُ وَغِيْرَه: حَوَشْتَرَه كَه بَه خِيْرَايِي
رَوْنِي.

اَطْمَلْ مَايِ الْخَوَاضِ وَغَرِه: هَه رَجِي نَاوِي
لَه بَنَكِي حَه وَزَمَكَه دَا بُوو هَه مَوُوِي
هَه لُكَاوَزَتَو هِي جِي تِيْدَا نَه هِيْشَت.
اِنُطْمَلْ فَلَان: فَلَان كَهَس هَاوَكَاَرِي
دَزَمَكَانِي كِرْد.

طَمَلْ اَلْاِبِلَ وَغِيْرَهَا طَمَلًا: حَوَشْتَرَه كَهِي
بَه خِيْرَايِي لِي خَوْرِي.
طَمَلْ الشَّيْءُ: شَتَه كَهِي تَوْنَد بَه سَتَو
شَه تَه كِي دَا.

اَلطَّمْلُ: هَه مَوُو شَتِيْ كِي رَمَش ه
قَوْمَاشِيْ كَ بَه تِيْرِي رَهْنَك كِرَابِي ه
مَلَه وَانَكَه، گِلَادَه ه نَاوِي لِيْلَ ه پِيَاوِي
چَه قَه چَه نَاوِي خَوِيْرِي كَه كَوِي
بَه كِرْدَمَوَمَكَانِي خَوِي نَادَاو هِيْج
گِرَنَكِي بَه وَنَادَا جِي دَه لِي وَ جِي هِي
دَه كَوْتَرِي ه نَه حَمَه قَو كِيْل ه
هَه زَارِي بِي رَه وَشَتَو حَال شِيْرِي وَ ه
گَوْرَكِي بُوْرَه قَنَه ه دَزَو جَه رَدَه ه
(ك: طَمُولٌ وَاطْمَالٌ).

طَمَلْ اَلْخَمِيْرَ: حَه صِيْرَه كَهِي چَنِي وَ خِيْتَو
كَوِي وَ نِيْشَانَهِي تِيْدَا دِرَوَسْت كِرْدَن.
طَمَلْ الشَّيْءُ بَكْذَا: شَتَه كَهِي كَوْرِي
بَه تِيْهَه لَسُوْنِي فَلَان شَت ه دَه كَوْتَرِي:
(طَمَلْ اَلذَّمُّ اَلسَّهْمُ): خَوِيْنَه كَه
لَه تِيْرَه كَه هَه لَسُوَا، تِيْرَه كَهِي خَوِيْنَاوِي
كِرْد.

اَلطَّمْلَةُ: نَهو نَاوَه قَوْرَاوُو لِيْلَهِي لَه بَنَكِي
حَه وَزَدَا دَه مِيْنِيْتَه وه پَان تَه نَكَه
قَوْرِي بَنَكِي حَه وَز.

طَمَلْ الصَّبَاغُ الثَوْبَ وَغَرِه: بُوِيَه چِيْبِيَه كَه
قَوْمَاشَه كَهِي بَاش رَهْنَك كِرْد،
رَهْنَكِي كِي تِيْرِي دَاپِه.

اَلطَّمْلَةُ: بَه مَانَا (اَلطَّمْلَةُ) دِي.
اَلطَّمْلَةُ: نَافَرَمَتِي زَه عِيْفُو لَاوَا ه (ك:
طَمَلٌ).

طَمَلْ اَلْخُبَارُ اَلْخُبَرَ بِالطَّمْلَةِ: نَانَه وَ نَانَه كَهِي
بَه تِيْرُوْ ك پَان كِرْدُوْتَه وه.

اَلطَّمُولُ مِنَ الرِّجَالِ: بَه مَانَا (اَلطَّمْلُ) دِي.

طَمَلْ بَكْذَا طَمَلًا: رَهْنَكِي كِرْد، بُوِيَه كَهِي
تِي هَه لَسُو.

الطَّمِيلُ: جهسته خویناوی شه‌لتاخ بوو

له‌خوین دا ۵ نانی پانکراوه به‌تیرۆک

۵ حصیر ۵ سهره‌تیری پان.

الطَّمِيلَةُ: میینه‌ی (الطَّمیل) ۵.

المِطْمَلَةُ: تیرۆک؛ دارێکه نانی پێ پان

دمه‌گرتیه‌وه ۵ (ک: مطامیل).

طَمَّ الشَّيْءُ طَمُومًا: شته‌که زۆر بوو تا

پهره‌ی سه‌ند ۵ دمه‌گوتری: (طَمَّ البحرُ

أو الماء).

طَمَّ الفرسُ وغيره في سيره: نه‌سه‌به‌که

چوستو تیزرۆ بوو.

طَمَّ الشَّيْءُ وعليه طَمًا: شته‌که‌ی داپۆشی و

نغرووی کرد.

طَمَّ الزَّابُ البِر: گله‌که بیرمه‌که‌ی

په‌رکرده‌وه.

طَمَّ الإِنَاءُ وغيره: قاپه‌که‌ی په‌رکرد تا له

هه‌موو لایه‌که‌وه سه‌ر په‌ژێ کرد.

طَمَّ شَعْرُهُ: قژی بپه‌هه‌وه ۵ موی بپه‌هه‌وه‌و

له‌بیخ ده‌ری هیئا.

اطَمَّ شَعْرُهُ: کاتی نه‌وه هاتوه قژی

بتاشێ موومکانی بتاشێ.

طَعَّمَ الطَّائِرُ: بالتدمه‌که له‌سه‌ر له‌قی

درمه‌خته‌که نه‌شته‌وه.

اسْتَطَمَّ شعره: به‌مانا (أَطَمَّ) دئ.

الطَّامُ: شتی که‌وره ۵ ناوی زۆر.

الطَّامَةُ: قیامه‌ت؛ روژی ره‌ستا خیز ۵

به‌لاو کارساتی وا که روداوومکانی

پیش خوی له‌یاد به‌ریته‌وه.

الطَّم: ده‌ریا.

الطَّم: ناوی زۆر ۵ ژماره‌ی زۆر ۵ شتی

سه‌ر سوپه‌ینه‌ر ۵ نه‌سه‌ی په‌سه‌ن و

چالاک ۵ بیچوی خوشتر ۵ دمه‌گوتری:

(أَتَاهُم الطَّم والرَّم): شتی زۆرو که‌می

بو‌هات.

الطُّعَةُ: گوهرایی و سه‌ر لئ شێوان ۵

پارچه‌یه‌که له‌له‌موه‌پ، به‌زۆر بو‌ ئالشی

وشک به‌کار ده‌هیندری ۵ شتی

قیزموه‌ن ۵ کۆمه‌لی ئاده‌میزاد پان

کۆمه‌لگای ئاده‌میزاد ۵ پان ناوه‌ندی

کۆمه‌لگا.

الطُّمُومُ: نه‌سه‌ی تیز په‌و.

الطُّمِيمُ: زۆر کراو ۵ (طميم الناس):

زۆرینه‌ی ئاده‌میزاد.

طَمَأَنهُ: نارامی پێ گرت ۵ هیواشی

کردمه‌وه ۵ دلنیای کرد ۵ نزمی

کردمه‌وه، خواری کردمه‌وه.

إِطْمَأَنَّ: دلنیا‌بوو، هیواش بووه ۵

دمه‌گوتری: (إِطْمَأَنَّ به القَرَارُ وإِطْمَأَنَّ

جالسًا وإِطْمَأَنَّ القلب): هیواش بوو

دامه‌زرا، دوا‌ی چه‌واشه‌ کاری و

رارا‌یی هیواش بووه، دلنیا بوو.

إِطْمَأَنَّ المَكَانُ: شوینه‌که نزم بوو،

که‌وته نزمایی.

إِطْمَأَنَّ بِالْمَكَانِ وفيه: له‌وشوینه

نیشته جی بوو ۵ شوینه که ی کرده
زیندو نیشتمانی خوئی.

إِطْمَأَنَّ عَمَّا كَانِ يَفْعَلُ: وازی هیئا
لهوکارهی دمیکرد.

تَطْمَأَنَّ: بُو موطاومعهی (طَأْمَنَهُ) دئی ۵ وا
دمبی سهنگو سوکی لهوشه که دا
دمکری دمبیته (تَطْمَأَنَّ).

الطَّمَأْنِينَةُ: ئارام گرتن ۵ بتمانیه ۵
دلنیایی.

طما الشئ طمأ: بهرز بؤوه ۵ دمگوترئ:
(طما الماء): ئاوه که بهرز بؤوه ۵
(طمن همت) ورمو هیمه تی بهرز
بؤوه ۵ (طَمَتِ المرأةُ بزوجها):
ئافرمه که له میردمکه ی ناچیزه بوو
۵ (طما به الهم): غه مو پهزاری زورو
ئهسته م بوو.

طما بالغوي نفسه: نهفسی کابرای گومرا
سه رکهش بوو ۵ گومرا بووه که
له خوئی بابی بوو، له سنور دهر جوو.
الطَّمِي: قورپو لیته که لافاو دمیهنی و
له شوینیک له سه ر زمو
دمیهنیه وه چ تهری چ وشک بی ۵
پیشی دمگوترئ (الفرین).

طما طئاً وطمأ: شهرمی کرد ۵ بی
رموشت بوو، داوین پیس بوو.

طَمِيَ فلان طئاً: شتیکی له دلی خوئی دا
شاردموه که نه پویست ئاشکرای بکا.

طَمِيَ الحِوَارُ: ئاژه له که سه پئی
به لاکه له که میوه نووسا.

طَمِيَ الإنسان: ئاده میزاد تای لی هات ۵
سه پئی گه وره بوو به هوئی تا
لیهاته نه وه.

اطئاً: گومانی بررد، روی
له به درپه وشتی و داوین پیسی کرد ۵
حهزی کرد بگه پته وه بؤ شوین و
مه نزلئ، ههزی کرد راکشی و
بخه وی، به هوئی ته به لی و
ته وه زه لیبیه وه له جیگا خزاه و
هه ئناسی ۵ ههزی له حه وزمه کردو
له ئاوه که ی خواردموه ۵ دمشگوترئ:
(حیة لا تُطْمِئ): ماره که مؤله تی
نیچیرمکه ی ناداو په کسمر دمیکوژی.

الطِّئَةُ: شک و گومان ۵ تۆمهت ۵
به درپه وشتی و داوین پیسی ۵
به رماده ی ئاو که له بنکی حه وزو
شتی وادا دمیهنیه وه ۵ دوا
هه ناسه ی ژیان و باقی مانده ی روح
له جه سه ته دا ۵ خو له می شتی
ساردموه بوو گهرمی تیدانه ماو ۵
خانویک به بهرد بکری له سارادا بؤ
نه وه ی شهو تیدانه بمیهنیه وه ۵ ته له و
فاقه بؤ گرتنی درنده ۵ (ك: اطان).

طَمِبَ طئاً: قاجی درپز بوو ۵ پهشتی

به‌کۆله‌که‌ی خیمه‌که‌وه هه‌ئۆسی.
 تطانبا: هه‌ریه‌که له‌و دوو کهسه
 کۆله‌که‌و سینگیان بۆ خیمه‌کانیان
 چه‌قاند.

الإطناب: له‌زاراوه‌ی عیلمی مه‌عانی دا
 بریتیه له‌موی وشه‌گان له‌ماناکان
 زیاترین بۆ مه‌به‌ست و سودنیک
 به‌پنجمه‌وانه‌ی کورتیری (ئيجاز) ه
 له‌نێوان (الأطناب) و (الإجاز) دا
 حاله‌تیک هه‌یه پێی دمه‌گوتری
 (المساوات).

الإطنابة: ئاغزونه‌ی قایش پشترین و
 شتی وا ه چه‌ترو بارانگروه ه په‌وه
 ئه‌سه‌پ ه کۆمه‌له بائنه ه (ك):
 أطایب) ه دمه‌گوتری: (خیل أطایب):
 نه‌سه‌په‌گان به‌شوێن یه‌که دا
 رنجکه‌یان به‌ستوووه ه (حاجات
 أطایب): ئیش و کاری زۆرو
 زه‌به‌نده‌و نه‌به‌راوه (غارات أطایب):
 هێرش و په‌لاماری یه‌که به‌دویه‌که
 داو بی برانه‌وه.

الطَّيْبُ: چه‌بلێکه خیمه‌و که‌زاوه
 شتی وای پێ شته‌که دمه‌ری ه په‌گی
 دره‌خت که زۆر رۆجو بی ه
 شاده‌ماری چه‌سته که ماسوله‌که

دریژ بوو ه ئه‌م حاله‌ته بۆ نه‌سه‌پ
 به‌عه‌مپ و نا‌په‌سه‌نی دادمه‌ری.
 طَنْبَ الرِّمْحُ: ربه‌که خوارو خنج بوو ه
 (فهو أطنب وهي طنباء) ه (ك: طَنْبُ).
 اطنپ النهز: روبارمه ربه‌وه‌که‌ی
 دریژه.
 اطنپ الرياح: رمشه‌باکه به‌هیز بوو
 له‌گه‌ل تۆزو خۆل دا.
 اطنپ الدواب: ولاخه‌گان یه‌که
 به‌دوايه‌که دا رنجکه‌یان به‌ست
 له‌رۆیشتن دا.
 اطنپ في العدو ونحوه: پێش بازده‌نه‌که
 ورد بۆوه‌و خۆی کیشایه‌وه بۆئه‌وه‌ی
 بازی باش بدا.
 اطنپ الكلام: قسه‌که‌ی دریژ کردمه‌وه ه
 زنده‌ پۆی کرد له‌قسه‌و گوشتاری دا.
 طائِبَه: کۆله‌که‌ی په‌شماله‌که‌ی
 به‌ته‌نیشته کۆله‌که‌ی په‌شمالی
 کابراوه چه‌قاند.
 طَنْبَ الشَّيْ: شته‌که زۆر بوو تاوای لی
 هات نه‌مه‌سرو ئه‌مه‌سری دیار نییه.
 طَنْبَ بالمكان: له‌وشوینه مایه‌وه ه
 دایکوتا.

طَنْبَ الخيمة: چه‌ند سنگ و کۆله‌یه‌کی
 بۆ خیمه‌و په‌شماله‌که چه‌قاندو
 خیمه‌که‌ی پێوه شته‌که دا.
 طَنْبَ السقاء: کونده ئاوه‌که‌ی

ئەحمەق.

طَلُّق: جەستەي بەخواردنى چەورى

قورس بوو ۋە كىشى زۆر بوو.

تَطَلُّق: بەمانا (طَلُّق دى).

تَطَلُّج في الكلام: لەقسەكردن دا

كارامايى بەكار ھىناو لەزۆر

لايەنەھە دوا.

الطَّلُج: جۆر ۋە ھەنن و كارامايى ۋ

سىپارمە نامىلكە ۋ (ك: طنج).

الطَّلَجْرَة: مەنجهن و لەگەن لەمسو

شتى وا ۋە ترسنۆكى خوئىرى ۋ ھان

كىنايەيە لەشارستانی چونكە

لەھاقى جوان و بەنرخ دا خواردن

دەخۆن ۋ (ك: طناجىر).

طَنَجَ طَنَخًا: ھەلەمويەكەي زىادى كرد.

طَنَجَ نَفْسَهُ: دەرونى پەيس بوو.

اطْنَحَهُ الدَّسَمَ: چەورى ھەلەموى كرد.

طَنَحَهُ: بەمانا (اطْنَحَهُ دى).

طَنَزَ به: گائەي پىن كرد ۋ پىنى پىكەنى.

طَانَزَة: گائەيمان بەيەكتر كرد.

الطَّنَاز: كەسپك زۆر گائە بەكەسانى

دەكە بكا.

المَطْنَزَة: شوئى گائە پىكردن ۋ

دەشگوترى: (قەرم مَطْنَزَة): گەل و

ھۆزىكى بى كەلك و ھىچ لەبارا

نەبوون ۋ (ك: مطانز).

ئىسقان پىكەھە دەبەستىتەھە ۋ

پەگىكە لە ئەستۇدا كە ئادەمىزاد

ئاوړ دەداتەھە درىزدەبى و دەكشى ۋ

شاپەگى لامل، دوشا دەمارن ۋ

دەفەرو لايەن ۋ (ك: أطناب، وطنبه).

اطناب الشمس: تىشكى خۆر كە

درىزدەبىتەھە ۋ دەگوترى: (مدت

الشمس أطنابها): خۆر ھىلە

تىشكەكانى درىز كەرنەھە و گزنگى

دەركەھوت ۋ (تَقَطَّبَتْ أطنابها) ۋ

خۆرئاو بوو.

الطَّنِبُ: كەسپك كۆلەكە و سنگى

خىمەكەي لەپەناكۆلەكە و سنگى

خىمەي تۆيى ۋ كەسپك پىوېست

بى دالەي بەي و بارىزگارى بەي

ۋ (ك: طَنْبَاء) ۋ بۇ مېنە دەگوترى:

(ھن طانب).

المِطْنَابُ من الجبرش: سوپاى زۆر و بى

شمار ۋ (ك: مطانېب).

المِطْنَبُ: شان ۋ (ك: مطانېب).

المِطْنَبُ: بەمانا (المِطْنَبُ دى) ۋ بەمانا

جاپا ئۆك دى و مەكوو شىر پالۆك و

شتى مەصفى ۋ (ك: مطانېب).

الطنبور: نامىرىكى مۇسقىايە ۋ

نامىرىكى ئاودىرىيە ۋ (ك: طناير).

الطَّنْبَلُ: تەنبەل و تەموزەل ۋ گىل و

طَنَطَنَ: دنه دنی کرد یان (ذَلَدَن)

مینگه منگی کرد ویزه ویزی کرد.

الطَّنْطَان: ههراو هۆریا، چهقه چهق ۵
دمگوترئ: (رَجَلٌ طَّنْطَان): پیاوئیکی

ههراو هۆریا کهره.

الطَّنْطَنَةُ: دمنگی تهنبور ۵ زۆر بلایی و

دمنگ ههتیرین ۵ قسهی سرته ۵

مینگه منگ.

طَنِيفَ طَنَفًا وَطَنَافَةً: بیکهک بکو

ئیکسپایهر بوو ۵ ناوهی داپزا ۵

خواردنی کهم بوو ۵ تۆمهتبار کرا ۵

دمگوترئ: (طَنِيفَ بَكْذَا): بهوشته

تۆمهتبار کرا.

اطَنَفَ: لهسهربانی خانوهکهی دیکووری

باران دورخهروهی دروست کرد ۵

(عَلَا الطَّنَفَ): دیکووری خانوهکهی

بهرزکردموه.

طَنَفَ فُلَانٌ لِّلْأَمْرِ: فلانکهس کارهکهی

دهست پئ کرد، لئی نزیک بووه.

طَنَفَ فُلَانًا بَكْذَا: فلانکهسی بهئهوشته

تۆمهتبار کرد.

طَنَفَ نَفْسُهُ إِلَى كَذَا: تهماعی بهرخوی

نا بو ئهوشته.

طَنَفَ الْبَسْتَان: بهرژینی بو باخهکه

کرد.

طَنَفَ الْجِدَارَ: لهسهر دیوارهکه چقل و

تهلو شتی وای دانا بو ئهوهی

نهتواندرئ پییدا سهریکهوی.

تَطَنَفَ: بو موطاومعهی (طَنَفَهُ) دئ.

تَطَنَفَ نَفْسُهُ إِلَى كَذَا: نهفسی لهوشته

نزیک بووه حمزی لئی بوو.

تَطَنَفَ الْقَوْمُ: قهومهکهی داپووشی.

الطَّنَفُ: لوتکهو دوندی تۆقهسهیری

شاخ ۵ سهقفی سهرموهی خانوو

بوئهوهی بارانی لئ دوربخاتهوه

گوئسه بانهی خانوو ۵ ههر

دیکورئ بک لهخانوهکه دور

بکهوئتهوه.

الطَّنَفُ: بهمانا (الطَّنَفُ) دئ.

طَنَفَسَ الرَّجُلُ: پیاوهکه دواي رهوشت

جوانی گۆراو رهوشتی ناشیرین بوو ۵

پوشاکی زۆری لهبهر کردن.

طَنَفَسَ السَّمَاءُ: ئاسمان ههوری چرو

په داپهوشی.

الطَّنَفِسُ: خراپو ناشیرین و بی کهک.

الطَّنَفِسَةُ: راخهر، بهرهو قالی ۵ نهو

پارچه قوماشهی بهسهر بارو

کهژاوهدا دمدری ۵ (طَنَافِس).

الطَّنَفِسَةُ: بهمانا (الطَّنَفِسَةُ) دئ.

طَنَفَشَ النَّظَرَ إِلَيْهِ: چاوی تی بری و

چاوی لئ لانهدا.

الطَّنَفَشُ: چاوکزو کهم بینا.

طَنَ طَنًا وَطَنِيًا: منگه منگی کرد، ویزه

ویزی کرد ۵ دمگوترئ: (طَنَ

الذبابُ): میشه که ویزه ویزی کرد.

طَنُّ النحاسُ: مسه که زرینگاهیه وه.

طَنُّ العودُ: عودمه که له ریپیه وه.

طَنَّتِ الاذنُ: گوچی که زرینگاهیه وه.

طَنُّ المَطْرَعُ: شته برپاوم که له کاتی

برپینه وهی دا دمگی لی هات.

اطَنَّهُ: وای لی کرد زرینگی لی بی.

اطَنُّ ساقه: قاجی برپیه وه.

طَنُّ: بۆ زیدمپویی له مانای (طَنُّ) دا دی.

الطَّنُّ: به مانا (الطَّنُّ) دی ۵ جهسته ی

نادمیزادو شتی تر ۵ تهن دروست،

تهن داهیزاو ۵ بالاو قهه و قامهت ۵

گورزه شورپک و گورزه قهه ژاژ ۵

فهرده لۆکه ی شیپکراوه ۵ کیشی

قورس که به هه زار کیلو گرام

مه زنده بکری ۵ (ك: اطنان و طنون

و طبان).

الطَّنُّانُ: بۆ زیدمپویی له مانای (طَنُّ) دا

دی ۵ بۆ مینه دمگوتری: (طَنَّاَنُ) ۵

دمگوتری: (قصيدة طنانه): چامه

شعیریکی به ناو بانگو و مه شهوره.

الطَّنِّيُّ: جهسته گه ورمو زمبه للاح.

الطَّنِّيُّ: جۆره دمگی که وه کوو دمگی

زمنگو عود دمگوتری: (قصيدة أو

خطبة أو مقالة لها طنين).

طَنِّيَّ طَنِّي: کزو لاواز بوو ۵ نه خووش بوو.

اطَنَّى: به مانا (اطَنَّا) دی ۵ مه یلی شکو

گومانی کرد ۵ جهزی له به دره وشتی

کرد مه یلی داوین پیسی کرد.

اطَنَّى فلاناً: شوینی کوشنده ی

نه هه نگاوت.

اطنى المرضُ فلاناً: نه خووشی فلانکه سی

گرته وه، توشی فلانکه س بوو ۵

باشماوه ی نه خووشی له فلانکه س دا

مایه وه ۵ دمگوتری: (حية لا تطنى):

ماریکه کوشنده ی به هه رکه سی که وه

بدا په کسه ر دمیکوژی ۵ (ضربة

لاطنى): زمیری کوشنده.

اطَنَّى الشَّجَرَ أو ثمر النخل:

دره خته که ی فروشت یان بهری

دره خته خورماکه ی فروشت.

إِطَنَّى الشَّجَرَ أو ثمر النخل: بهری

دره خته که ی یان بهری

دره خته خورماکه ی کپی.

الطَّنَّى: به مانا (الطَّنَّى) دی ۵ کزو

لاوازی، نه خووشی ۵ سپل هاوسان و

گه وره بوونی، نوسانی سپل و ریخۆله

به لاته نیشته وه ۵ گه ورمبوونی سپل

به وه ی گرانه تاو تادارییه وه ۵ به مانا

(الطَّنُّ) دی ۵ شوینی ک تاداریی ناوو

هه وای وایی هه رکه سی تیی بجی

تووشی تاداری بیی.

الطَّيْسُ: چاگبوونهوه له پێومدانی دوو پشک.

طَهَّرَ طَهْرًا وَطَهَارَةً: له پێسو پۆخه ئی پاکبووه، پاکبوونهوه له لهککهوه عهیبو خهوش.

طَهَّرَتِ الْخَائِضُ أَوْ الْفَسَاءُ: ئافرمه بپنۆژمه که له خوێنی چهیز پاکبووه، گۆتایی به عادهی مانگانهی هات یان له خوێنی پاش منداڵبوون پاک بووه، یان دواى بران و گۆتایی هاتنى دیاردهی ئهو جووره خوێتانه خوێ شت.

طَهَّرَ الشَّيْءَ بِالمَاءِ: شتهکهی به ئاو پاک کردموه، چلک و پێسی لێ کردموه. طَهَّرَ الْمَوْلُودَ: زارۆکهکهی خهته منه کرد. طَهَّرَ الْقَنَاءَ: جوگا کهی پاکمال کرد، قور و لیتهی لێ لا برد.

طَهَّرَ الْجِسْمَ: جهسته کهی له میکروب پاک کردموه به هۆی دهرمان و عهقاقیری جیا جیاوه.

إِطَهَّرَ: به مانا (نَطَهَّرَ) دئ.

تَطَهَّرَ: بۆ موطاومعهی (طَهَّرَ) دئ.

الطَّاهِرُ: پاک و خاوێن ۵ دنگوترئ: (فلان طاهر الثوب أو طاهر الذيل أو العرض): فلانکەس پۆشاکى پاک و

خاوێنه ۵ داوینپاکه ۵ چهیاو ناموس

پارێزراوه ۵ بئ عهیبو خهوشه ۵ دهمستپاکه ۵ شهریفه ۵ ئاوێکی پاکى و ما به که ئکی شت بئ پاککردنهوه و دهمست نوێژ گرتن بئ ۵ ئافرمتیک له عادهی مانگانه دا نه بئ و خوێنی چهیزو شتی وای پێدا نه یه ۵ (ك): طراهر).

الطُّهَارَةُ: خۆ پاککردنهوه و دهمست نوێژ گرتن. الطُّهَارَةُ: پێشهی خهته نه کردنی منداڵ.

الطُّهْرُ: پاکبوونهوه له پێسو پۆخه ئی و خوێنی چهیزو شتی و ۵ (ك): أطهار).

الطَّهَارُ: ئهو رۆژانه یه که ئافرمت بئ نوێژ نیه.

الطَّهْرُ: به مانا (الطَّاهِر) دئ ۵ دنگوترئ: (رجل طهر الخلق): پیاوێکی پموشت پاکه.

الطُّهُورُ: نهوشتهی بۆ خوێ پاک بئ و پاککردموه شتی تریش بئ ۵ و مکوو ئاوی پاک ۵ قورئان دمفرموئ: ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُرًا﴾.

الطُّهُورِيَّةُ: پاکبوونهوه پاککردنهوه تهواو.

المَطْهَرُ: به لای مهسیحیه کانهوه

تَطَهَّم عَنْهُ وَمِنْهُ: يَهُمَانَا (طَهَّم) دئ.

الطَهَّمُ: خَهْلَك، نَادِمِيزَاد.

الطَهْمَةُ: رَهْمَنگِيكَه نِه وَهَنْدِه گِه نَدَم

رَهْمَنگ بِي بگاته رَهْمِي.

المَطَهَّمُ: قَهْلَه وَو گُوشْتَنِي زِيَاد لِه حَه د ۵

دَهْم وَ جَاو هَه لَو سَاو ۵ لِه هَه مَوو

لَا يَه كِه وَه تَه وَاو ۵ زُور جَوَان وَ

كِه شَخَه ۵ وَ هَا جَا زَادَه.

تَطَهَّمَلْ: بَه بِي نِه وَهِي هِي جِي هِي بِي

مَلِي رِي گَاي گِرْتَه بَه ر.

تَطَهَّمَلْ لِفَلَان: جَاو وَ رَاو وَ مَاسْتَاوِي بُو

فَلَان كِرْد بُو نِه وَهِي شَتِي كِي لِي ي

دَهْمَسْت بَكِه وِي.

الطَهَّمَلْ: جِه سَتَه گِه وَرَهِي زَهْبَه لَاح وَ

نَا قَوْلَا ۵ (ك: طَهَامِلْ).

طَهَا اللَّحْمَ وَغَرَه طَهْرَا وَ طَهْرَا: گُوشْتَه كِه ي

كُولا نَد لِي ي نَا ۵ پِي ي گِه يَانَد وَ

نَامَادَهِي كِرْد بُو خَوَارَدَن، دَه گُوتَرِي:

(طَهَا الْحُبْنَز وَ طَهَا الْأَمْر): نَانَه كِه ي

بِرَزَانَد، كَارْمَكِه ي نِه نَجَام دَا بَه بَاشِي

رِي كِي خَسْت.

اَطَهِي فَلَان: فَلَان كِه س لِه كَارِي خُو ي دَا

دَهْمَسْت رَهْمَنگِي ن بُو.

الطَاهِي: جِي شَتَكَمَر، كِي ش لِي نَمَر ۵ (ك:

طَهَاة وَ طَهِي) ۵ بُو نَافَرَمْت دَه گُوتَرِي:

(طَاهِيَه وَ هَن طَاهَا).

شَوِي نِي كِه دَوَاي مَرْدَن بَه شِي وَ مِي هَكِي

كَاتِي نَهْمَسِي تِي دَا سَزَا دَهْمَرِي

بُو نِه وَهِي لِه تَاوَان پَاك بِي تَه وَه.

المَطَهْرَةُ: نَامِيرِي پَاك كِرْدَن هَه ۵ هَمَر

مَه سِي نِه وَ گُوزَه وَ تَه نِه كِه وَ شَتِي وَ هَا

كِه بَه وَوِي نَاوِي نَاوِي يَانَه وَه شَت پَاك

دَه كِرْتَه وَه ۵ (ك: مَطَاهِر).

المَطَهْرَةُ: بَه مَانَا (المَطَهْرَةُ) دئ ۵

هَمَر شَتِي ك بَه پَاكِه وَ مَكَمَر بَزْمِير دَرِي

۵ پِي غَه مَبَه ر فَه ر مَوِي هَتِي: (السَّوَاك

مَطَهْرَةُ لِلْفَم): سِي وَاك پَاكِه وَ مَكَمَرِي

نَاو دَهْمَه.

المَطَهْرُ: مَادَمِي هَكِه نَاهِي لِي شَت بُو گِه ن

بَكَا يَان بَكُورِي يَان كِي م وَ زُو خَاو بَكَا.

طَهَشَ فَلَان طَهْشَا: فَلَان كِه س نِه وَ كَارَهِي

دَهْمَسْتِي تِي وَ مَرْدَا تِي كِي دَاو بِي كِه لِي كِي

كِرْد.

طَهَشَ الْعَمَلْ: كَارْمَكِه ي شِي وَ نَد، خَرَاهِي

كِرْد.

طَهَمَ مِنْهُ: فَيَزِي لِي كِرْد، لِي ي نَه يَان بُو.

طَهَمَ الشَّيْءُ: شَتَه كِه گِه وَرَه وَ كِه تَه وَ

زَهْبَه لَاح بُو.

طَهَمَ الشَّيْءُ: شَتَه كِه ي گِه وَرَه كِرْد.

تَطَهَّمْ: بُو مَوَطَا وَ مَعَه ي (طَهْمَةُ) دئ.

تَطَهَّمُ الطَّعَامَ وَ غِيْرَه: خَوَارَدَن وَ شَتِي وَاي

پِي ش جَا وَ كِه مَوْت نَهْمَسِي لِي ي بِي زَرَا.

طَوَّحَهُ: به مانا (أطاحه) دئ.

طَوَّحَ الشَّيْءَ وَه: شته که ی له کیس دا،

فهوتانندی ناردی بۆ شوینیک لیی

نه که پرته وه ه هه لی دا بۆ چه واو

به چه واوه که و ته په له قازه ه

به گۆ جان لیی دا.

تَطَوَّحَ: دوور که و ته وه ه فرپی دا ه

دمگوترئ: (تطاوحت بهم النوى):

دوری له خو شه و یست به ه یلا کی

بردن.

تَطَوَّحَ الْقَوْمُ الْأَمْرَ بَيْنَهُمْ: خه لکه که

کی شه یان تی که و ته که و ته بهر

به ره گانی په گتری.

تَطَوَّحَ الْقَوْمُ فَلَانًا بِالضَّرْبِ وَغَرِه:

خه لکه که هه لانه سیان به لی دان

له ناو برد.

تَطَوَّحَ: هات و جوو به چه وادا.

الْمَطَّاحُ: شوینی تیدا چون ه شوینی

به رده لان و ناخوش.

المطاحَةُ: به مانا (المطاح) دئ.

الْمِطْوَأُ: نامیری شت فهوتانندن ه

نامیری شت هه لدان بۆ چه وا ه

گۆ جان و عه صا.

طَادَ طَرْدًا: جیگیر بوو، چه سپا.

طَوَّدَ فِي الْبِلَادِ تَطْوِيدًا: به ولات دا

سورایه وه.

طَوَّدَ الشَّيْءَ وَه: به مانا (طَوَّحَهُ) دئ ه

الطَّهَّاءُ: شه و تویره ره ه ی دم که و ته

سه ر شیرو خوین.

الطَّهَّايَةُ: پیشه ی کیش ت لینه ر.

الطَّهْنِيُّ: کولاندن و پی که یانندن.

الطَّهْنِيَانُ: ته خته داریکه ناوی گهر می

له سه ر سارد دم که و ته وه.

الطَّوَابُ: خشت یان خشتی سورمه وه

کراو ه تاکه که ی (طوبه) دمگوترئ:

(فَلَانٌ لَا أَجْرَةَ لَهُ وَلَا طُوبَى): واته

هیچی نییه.

الطَّوَابُ: خشت دروست که یان

فرۆشیاری خشت.

طُوبَةُ: مانگی پینجه می قیبتیه کانه.

طُوبَى: پروانه ماده ی (طیب).

طَاحَ طَرَحًا: فهوتا، تیدا چوو.

طَاحَ فَلَانٌ: فلان که هه قلی شیوا.

طَاحَ فِي الْأَرْضِ: ریگای لی تیک چوو

سه ری لی شیوا.

طَاحَ السَّهْمُ: تیره که نیشانه که ی نه پیکا.

طَاحَ بِهِ فَرَسٌ: نه سپه که وه کوو تیری کی

نیشانه نه پیکا و بردی.

طَاحَ الشَّيْءُ مِنْ يَدِهِ: شته که ی له ده ست

که و ته خوار.

اطاحه: له ناوی برد، بردی، لای برد.

اطاح شعره: قزی سه ری هه لومراند.

طاوچه: تیریان تیک گرت.

شته‌ک‌هی دریژ گردموه و به‌ری
گردموه.

إنطاد: كهوتہ حهواو بهرز بؤوه بؤ
عاسمان.

تَطَوُّدَ: بۆ موطاوعەى (طَوْدە) دى.

تَطَوُّدَ فِي الْبِلَادِ: زُورَ بِهِ وِلَاتُ دَا
سُورَاهُودَ.

الطائف: كیش قورس، گران ۵ حوشتري
جهموش و هار.

الطود: چه سپاوو جیگیر ۵ کیوی
گهورمو بهرزو سمرکاش ۵ بانوو
تهپوژکهای بهرز که بروانیته
دهشتایی ۵ بهسر نزمی دا پروانی ۵
(ک: اطواد).

ابن الطود: بهردی گه وره‌ی گلورم وه بوو
له بهر زاپیه وه ۵ دمنگانه وه.

المَطَاذُ: بهمانا (المطاحُ) دئی ۵ دمشتایی
پانو پور۔

الْعَطَاةُ: بهمانا (المطاوِد) دى ٥ (ك):
مَطَاوِد).

الْعُنْطَادُ: بهر زایی، ته پوڅلکه و گڼو ۵
جوړه فرږکه په کی زمبه لاهه ۵
نامیریکه خره غازی هیډر و جینی
تی دمکړئو له ژیر په هوه شوینی
سواربون و شت دانانی هه په،
بهره لږای هه و دمکړئو د هروا.

طار الشیخ وبه وحوله طوراً وطواراً: دھوری

دا، لىي نزيك بۆۈە.

**طَوْرَهٗ: پيشی خست، گورانکاری تيدا
کرد.**

تطور: له حالتی که ده بر دیه مهر
حالتی تر.

التطور: گورانکاری تہ درجی کہلہ

بونیهای شته زیندو مکان دا رو دها ۵

ہمارا گورنکاری تہذیبی

که له پیکهاته ی گوډمه ل دا په یدا

دەمبە ۋە يان گۆرانكارىيە ياساۋ

په یو هنډییه کومه لایه تیه کان.

الطُّوَارُ: تُهَنِّدُوهُ مَهْزَنَدَه.

طوار الطريق: شوسته‌ی ریگا که هه‌ندی

لهريڳا ڪه به رزترهو خه ٿڪ

بہسہری دا دمروا ہاوشان و

پهکسان بهو.

الطُّورُ: جاريك، كهزتيك ۵ سنور ۵

دہگوتری: (تعدی طورہ): لہسنوری

خەي دەرچوو ۵ ھەروا وشەي

(الطور) بهمانا جوړو نهو دى ۵

بہمانا حال و ہیئت دی ۵ (ک):

أطوار ۵ قوربان دممه موی: ﴿وَقَدْ

خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٠﴾

الطور: كيُو ۛ كيُوِيك درهختي لى

بروی ۵ حهوشه‌ی خانوو.

الطوراني: شتيك پال (طور) بيري ۵

ئادەمىزادى نامۇ ۋە بالئىندى نامۇ.

الطَّوَّاسُ: دمرمانیکه سکی پی دهچی ۵
سک رموان دمکا.

طَوَّشَ فلان: فلانکس همرزدارمکی
خوی مؤلّت دا.

طَوَّشَ فلاناً: فلانکسی خساند، پان
دمعباکهای بری.

الطَّوَّاشِي: خهسیندراو.
طاعَ فلان طوعاً: فلانکس گهردنکه چ
بوو.

طاعَ النبات: رومکهکه بهکهکی نهوه دئ
بکریته لهومر.

طاعَ الشجر: درختهکه بهکهکی
نهوههات میومکه کی کوبکریتهوه.

طاعَ لسانه: زمانی راهات.
طاعَ الغلام أباه: کورمکه بهقهسی باوکی
کرد.

طاعَ الكلب الحيوان: لهومرکه بهرفراوان
بوو بؤ نازدهکه دهنوانی بهکهپی

خوی جی گورکی لی بکا.
اطاع الشجر اطاعة: درختهکه

پیگهی.

اطاع الثمر: میومکه کاتی رنینو
چنینی هات.

اطاع النبات: رومکهکه بههدستی
بخورمکه کی بوو.

طاعوه: بهقهسی کرد ۵ گوی بیستی
بوو.

الطَّوْرَة: (طورة الدار) سنوری خانوو.
الطَّوْرَة: بهمانا (الطَّوْرَة) دئ.

الطَّوْرَة: رهشبینی ۵ رمل و هالی خراب.
طاس طرساً: ومکوو مانگ جوان بوو
درومشایهوه.

طاس الشيء: پیی لهشتهکه نا، ژیر قاجی
دا، شکاندی.

طوَّس المصمر: وینهگرمکه وینهی
طاوسی گرت.

طوَّس الشيء: شتهکه کی ومکوو طاوس
لی کرد رازاندییهوه.

تطوَّس: بؤ موطاومعهی (طَوَّسَه) دئ.
تطوَّست المرأة: نافرتهکه خوی

پازاندهوه.
الطاس: قاپیکه لهمسو شتی وا ناوی

پی دهخوریتتهوه.
الطَّاووس: بالداریکی جوانو رازاومیه

بهپو پوئی رنگاو رمنگه، خوی
دمکاتهوه پهری کلکی ومکوو تافیکی

کهوانهپی دومهستن ۵ نادهمیزادی
جوانو شوخ ۵ زموی سهوز که

بهجورهما گول و گولزار رازابیتتهوه ۵
(ك: طواويس و اطواس).

الطاعوس: بهمانا (الطَّاووس) دئ.
الطَّوَّاسُ: شهویک لهشهومکانی کوتابی

مانگ.
الطَّوَّاسُ: مانگ ۵ (ك: أطواس).

فلانکس پشوو درنژه بۆکاری
قورسو خۆپراگره لهبهردهم کارسات
دا.

الطَّيْعُ: گوپراپه‌ل ە دمشکوترئ: (رجل
طَيِّعُ اللسان): بپاوئکی زمانپروانه.

المُطَاعُ: به‌قسه کراو ە قسه بیستراو ە
دمگوترئ: (فلان شَحْ مطاع):

فلانکس دمست قوچامو ئه‌وهی
خودا له‌سه‌ری فهرزکردوه نای دا.

المُطَاوُغُ: گوپراپه‌ل و ته‌باو هاوړا.

المِطَاوُغُ: ئه‌وه‌که‌سه‌ی زوو گهردنکه‌جی
خۆی دهردمبرئ.

المِطَاوَعَةُ: بۆ زنده مانای (المِطَاوُغُ) دئ.

المُطَوُّغُ: به‌مانا (الْمُطَوَّرُغُ) دئ،

ئه‌وانه‌ی خۆیان ته‌رخان دمکه‌ن بۆ

جیهادو گیانبازی دمکه‌ن له‌پریگای

خوادا.

طافَ حوله وبه وعليه وفيه طوافاً وطوافاً:

به‌دهموری دا سوپراپه‌وه، ده‌وره‌ی دا.

طافَ الخيالَ: خه‌یاڵ هاته‌ سه‌ری.

طافَ الكرى أو النومَ: هه‌نۆزی برد.

(اطاف به أو عليه: به‌مانا (طاف) دئ).

طاف الشيءَ بكذا أو عليه أو فيه أو حوله:

واى لى كرد به‌دهموری دا

بسوپرته‌وه.

طَوَّفَ حوله وبه وعليه وحوله: به‌مانا

طَوَّعَ: بۆ موطاوه‌وه زنده پۆی

له‌مانای (طاع) دا دئ ە بۆ هه‌لنانو

دمنه‌دان و پالپۆمنان دئ ە قورنان

دمه‌رموی: ﴿طَوَّرَعْتُ لَهُ نَفْسَهُ قَتَلَ

أَخِيهِ فَقَتَلَهُ﴾.

إنطاعَ له: گهردنکه‌ج بوو بۆی.

تطاوع للأمر: زۆری له‌خۆکرد دمست

به‌کارمه‌که بکا بۆ ئه‌وه‌ی پێی رایی.

تَطَوَّعَ: نه‌رم بوو بۆی ە

گهردنکه‌جیونی به‌سه‌ر خۆی دا

هێنا ە زنده تاعه‌ت و خودا به‌رستی

کرد.

تَطَوَّعَ للجندية: دواى خزمه‌تى

سه‌ربازی ئیجباری، به‌ناهمزۆی خۆی

خزمه‌تکردنی تازه‌کردمه‌وه.

استطاع الشيءَ: توانای به‌سه‌ر

شته‌که‌دا شکا.

استطاع فلاناً: داواى له‌فلانکس کرد

گهردنکه‌جی بپێ.

الطَّاعَةُ: به‌گوێ کردن و گوپراپه‌لی.

الطَّوَاعِيَّةُ: به‌مانا (الطَّاعَةُ) دئ.

الطَّوُّغُ: به‌ی دمست ە دمه‌گوترئ: (هر

طَوَّغَ يدك): ئه‌وه له‌هێر دمستی

خۆت دا په‌ به‌ویستی تۆ هه‌لس و

که‌وت بکا ە دمه‌گوترئ: (فرس طوع

العنان): ئه‌سه‌پکه‌ سه‌ر نه‌رم و

رێشمه‌ خۆشه‌ ە (فلان طوع المكاره):

زیندمانای (طاف) دئی.

طَوَّفَ النَّاسُ وَالْجَرَادُ وَغَيْرَهُمَا:

ئادهمیزادو کولله زموییان پپرکرد.

طَوَّفَ الشَّيْءَ: بهدموری شتهکهدا

سورپاههوه.

تَطَوَّفَ بِهِ وَحَوْلَهُ وَفِيهِ وَعَلَيْهِ: بهمانا

(طاف) دئی.

إِسْتَطَافَ بِهِ وَعَلَيْهِ وَحَوْلَهُ: بهمانا

(طاف) دئی.

الطَّائِفُ: حهسحس که بهدموری مال

دا دمسورپتههوه بۆ پاریزگاری

کردنی، بهتایبهتی بهشهوه ه همروا

وشه (الطائف) بهمانا خهپالو

ئهئدیشه یهک دئی که بهشهوه بۆ

ئادهمیزاد دروست دمبی ه خزمهتکار

که بهرپیک و پیکی خزمهتی ئاگاهکی

دهکا.

الطَّائِفَةُ: پپرو کۆمهل و تاقم ه هورئان

دمفرموی: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ ه

کۆمهل و تاقمیک که مهزههب و بیرو

بۆجونیک کۆیان بکاتهوه.

الطائفی: شتیک نیسبمت بدرئ بۆ

ولاتی طائف و هکوه تری تایهفی ه

یان نیسبمت بدرئ بۆ تایهفهوه

تایهفهگهری.

الطائفية: دهمارگیری بۆتایهفهوه

کۆمهتیک.

الطَوَافُ: سورانهوه بهدموری کابهدا.

الطَوَافُ: دیوار ه کوندمو مهشکه فویان

تی دمکریو بهپهناپهکهوه شهتهک

دمدرین و شتیکی و مکوو لهوحهوه

تهختههداریان دمخریتته سهرو

ئهمجار خهتکیان سواردمبیو

که لهکهوان سهوتله لی دمداو بهناو

ئاودا دمروا ه حهسحس و حهرمی

شهوه که بهدموری خانوو مال دا

بسورپتههوه بۆ پاریزگاری.

الطَوَافُ: ههرشتیک زۆربو لهسنور

دمرجی بهجۆریک شتی تر داپۆشی

وهکوو توفانی سهردمی حهرزمتی

(نوح) سهلامی خوی لی بی.

الطَوَافُ: ههرشتیک زۆر بسورپتههوه ه

خزمهتکار که خزمهتی ئاگاهکی بکا

بهرپیک و پیکی ه که لهکهوان

ئهوهکهسهی بههوی که لهکهوه بهناو

ئاودا شت دینی و دمبا ه دابهشکاری

بهمرید بهناو دیهات و ولات دا.

المَطَافُ: بهمانا (الطواف) دئی ه شوینی

تهواف بهدموری کابهدا.

المَطَافُ: چاوساگی حاجیان ه

ئهوهکهسهی لهروژانی ههج دا

دمبیتته شارمزایی کاری حاجی

نابهلهد.

طَاقَه طوقاً و طاقه: دمه‌لانی به‌سمردا

شکا ۵ توانی بیکا.

(طَاقَه و علیه وله: به‌مانا (طاقه) دئ.

طَوَّقَه الطَّوَّق: توقی له‌مل کرد.

طَوَّقَه الشَّيْءَ و به: شته‌که‌ی بؤ کرده

توقو له‌ملی کرد ۵ دمه‌گوتری: (طَوَّق

الجيشُ القُدُّو: سوپا نابلو‌قه‌ی

دوژمنی دا.

طَوَّقَ الله فلاناً اداء حقّه: خودا

فلان‌که‌سی والی کرد توانای به‌سمر

شته‌که‌دا بشکی.

تَطَوَّق: بؤ موطاومعه‌ی (طَوَّقَه) دئ ۵

توقه‌ی له‌مل کرد.

تَطَوَّقَت الحیة: ماره‌که بوو به‌توقو

خوی تی باهه‌لدا.

الطَّائِقُ: به‌مانا (الطَّوَّق) دئ ۵ لوتکه

شاخو هه‌ل‌به‌زیوه‌ی کیوو کهز ۵ تاقو

که‌وانه‌ی دیکوری خانوو.

الطَّاقَة: تواناو دمه‌للات ۵ همرشتیک

ئاده‌میزاد بتوانی به‌گرانی و به

ناخوشی بیکا ۵ دمه‌که گول و ریجانه

۵ گورزه شورک ۵ گورزه حه‌بل و

دمسته گوش.

الطَّاقِيَة: کلادو ۵ کلایته.

الطَّوَّق: تواناو دمه‌للات ۵ همرشتیک

خپو که‌وانه‌یی بیو ده‌وری شتیکی

تری دابی ۵ همرشتیک بازنه‌یی

سروشتی بی و مکوو توقی گهردنی

کوتر ۵ یان دمه‌ستردبی و مکوو

بازنه‌ی دمه‌ستو خپ‌خالی قاجو

مله‌وانکه‌ی گهردن ۵ همریهم

بؤنه‌یه‌وه به‌کوتر دمه‌گوتری (ذات

الطرق)، همروا ناوه بؤ نهو حابوله‌ی

که ئاده‌میزاد به‌کاری دمه‌ینن بؤ

چونه سمر دارخورما ۵ (ك: أطواق).

الطَّوَّقَة: زموییه‌کی خهرمانه‌یی

دمه‌گویتنه نیوان دوو زموی ره‌قو

پته‌و.

المُطَوَّق من الحمام: نهو کوتره‌ی توقی

له‌گهردن دا بی.

المُطَوَّقَة: گۆزه‌ی گهورمو دمه‌سکار که

ملی هه‌بی.

طال طولاً: به‌رز بؤوه.

طال عليه طَولاً: فه‌ضل و نازو نیعمه‌تی

به‌سمردا رشت.

طال فلاناً: به‌سمر فلان دا زال بوو له‌بالا

به‌ریزی دا یان له‌نازو نیعمه‌ت دا.

طویل البعير: حوشرمه‌که لیچی سهرموه‌ی

له‌لیچی خواروی دریز تر بوو ۵

(فهر أطول وهي طَوَّل).

أطال عليه الليل: شه‌وی له‌سمر دریز

بوو.

أطال عليه: پیاومتی به‌سمردا کرد.

اطالَ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی درێژ کرد.

پیش‌پ‌ک‌ی‌ان کرد لە‌درێژی و بە‌لا
بەرزی دا لە‌پیاومتی و بە‌خ‌ش‌ندە‌یی
دا.

اطال الله بقاءه: خودا تە‌مە‌نی درێژ
کرد.

طاول في الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی درێژه پێ‌دا،
درێژی کردە‌وه.

طاول فلاناً: بە‌سەر فلان‌کە‌س دا ژاڵ

بوو لە‌بارە‌ی بە‌لا بە‌رزیه‌وه یان
لە‌بوارێ پیاومتی و بە‌خ‌ش‌ندە‌یه‌وه.

طاول فلاناً في الدَّيْنِ: قە‌رزێ فلان‌کە‌سی

دوا‌خ‌ست و لە‌کاتی خۆ‌ی دا
نە‌پیدا‌یه‌وه.

طَوَّلَ الدَّابَّةَ: حە‌بلی و لا‌خە‌کە‌ی شل

کردو رێ‌گە‌ی دا بلە‌وم‌پ‌ێ.

طَوَّلَ الشَّيْءَ: شته‌کە‌ی درێژ کرد.

تطاول: بە‌مانا (طال) دئ ە‌ هورشان

دە‌فە‌رم‌وی: ﴿وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا

فَتَطَاوَلْ عَلَيْهِمُ الْمُعْمرُ﴾ ە

بە‌راوە‌ستانە‌وه خۆ‌ی هە‌ل‌پ‌ێ

بۆ‌ئە‌م‌وی بۆ‌ دوور ب‌روانی.

تطاول الى الشَّيْءِ: ملی خۆ‌ی درێژ کرد

بۆ‌ئە‌م‌وی شته‌کە‌ ب‌پ‌ینێ ە‌ خۆ‌ی

بە‌ی‌الا بە‌رز ن‌ی‌شان دا، یان خۆ‌ی

بە‌بە‌خ‌ش‌ندە‌ ن‌ی‌شان دا ە‌ خۆ‌ی بە‌م‌زل

زانی و ف‌یز‌ی کرد.

تطاول عليه بكذا: پیاومتی بە‌س‌م‌ردا

کرد ە‌ دە‌ست درێژی کردە‌ سەر.

تطاول الرجلان: ئە‌و دوو پ‌یا‌وه

تطَوَّلَ: بۆ‌ مو‌طا‌وم‌ع‌ی (طَوَّلَ) دئ.

تطول عليه: پیاومتی بە‌س‌م‌ردا کرد.

استطال: بە‌مانا (طال) دئ.

استطال عليه: دە‌ست‌درێژی کردە‌سەر.

استطال الشَّيْءَ: شته‌کە‌ی واب‌ین‌ی کە‌
درێژه.

الطَّائِلُ: زۆ‌رو دە‌ولە‌مە‌ندو سودمە‌ند ە

ش‌کۆ‌مە‌ندئ و دە‌سه‌لات ە‌ م‌نە‌ت و

پ‌یاومتی ە‌ دە‌ولە‌مە‌ندئ و ژ‌یان

خۆ‌شی ە‌ سود و ف‌ازانج ە‌ لە‌د‌و‌ای

نە‌ف‌یه‌وه نە‌بێ و ش‌ه‌ی (الطائل) بێ

(ت‌ی‌ی خ‌پ) نابێ، و م‌کوو دە‌ئ‌ی: (ه‌ذا

أمر لا طائل تحته) ە‌ (ك: طوائل).

الطَّائِلَةُ: ی‌اری تا‌ولە ە‌ س‌فرە‌ی نان

خ‌واردن.

الطَّوَال: بە‌مانا (الطَوَّل) دئ ە‌ در‌ی‌زایی

رۆ‌ژ‌گار، د‌م‌گوت‌رئ: (لا أكلمه طَوَال

الدمر): هە‌تا هە‌تا‌یه ق‌سە‌ی لە‌گە‌ڵ

ناکە‌م ە‌ تە‌مە‌ن ە‌ د‌م‌گوت‌رئ: (طال

طَوَالك): تە‌مە‌نت در‌ی‌ز‌ی.

الطَّوَال: در‌ی‌ژ.

الطَّوَالَةُ: م‌ی‌ش د‌م‌ر‌کە‌ره‌ی و لا‌خ و ش‌تی وا.

الطَّوَلُ: فە‌ض‌ل و دە‌ولە‌مە‌ندئ و

به خشندهی ۵ دابین گردنی
 پیداوستی بؤ همرشتیک بی.
الطُولُ: درئز پیچهوانه‌ی کورت یان
 پیچهوانه‌ی یان.
الطُولُ: قونگه جرپو دواختنی کار
 به همرشیومیه ک بی.
الطُولُ: به مانا (الطُولُ) دئ ۵ حه بل و
 گوریس که سهرتکی له قاجی
 و لآخه که ده خریو سهرمکه‌ی تری
 به سنگیکه وه دمه سترئ درئزه
 بؤنهموی و لآخه که بتوانی بلمومری.
الطُولُ: مینه‌ی (الأطول) ۵ حال و
 ومزعی خویش و له بار ۵ (ک: طُول).
السَّيْعُ الطُّوْلُ: جهوت سورمتی قورنانن
 له دوا‌ی سورمتی فاتحیه به مهرجی
 (ثم انفال و براءة) بهیه ک سورمت
 حیساب بکرین ۵ همر و (السبع
 الطول): ناوه بؤ جهوت چامه
 شیعری عهرمی سهردهمی پیش
 نیسلام که پیمان دمگوترئ: (العلاقات
 السبعة).
الطُولُ: بالندمیه‌کی ناوییه دوو قاجی
 درئزی هه.
الطَوِيلُ: درئز، پیچهوانه‌ی کورت و
 پانی ۵ دمگوترئ: (هو طویل الباع):
 سه‌خی و نانبدمو دهست کراومه.
طویل الید: خائین و دزو جهرده ۵ یان

که سیك تورپو تهوسن بی زوو
 هه لچو په لاماری بهرامبهری بدا ۵
 وشه‌ی (طویل) ناوی به حرنکی
 عوروزیشه که له سهر ومزنی (فعلون
 مضاعیلن، فعلول مضاعیلن) ۵ (ک:
 طوال).
الطَوِيلَة: به مانا (الطُولُ) دئ ۵ واته
 گورسی درئز که له ناو لهومرگا دا
 و لآخی بی دمه سترئته وه بؤنهموی
 بلمومری ۵ دمگوترئ: (أرخی طویلة
 الدابة) ۵ (ک: طوال).
الطَّيْلُ والطَّيْلُ والطَّيْلَة: به مانا
 (الطُولُ) دئ.
طوي الشئ: شته‌که‌ی پیچایه وه همدی
 کردو لؤلؤ خستیه سهریه ک ۵
 قورنان دمهمومئ: ﴿يَوْمَ نَطْوِي
 السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجِلِ لِلْكَتُبِ﴾.
طوي الله عمره: خودا مراندی ته‌مه‌نی
 پیچایه وه.
طوي فلان كشيح أو نفسه عني: فلانكس
 روی لی و مرگبیرام و دمنگی لی
 دابیرم.
طوي الخبر: هه‌واله‌که‌ی شارده وه ۵
 دمگوترئ: (طوي فزاده على الأمر):
 کارمکه‌ی ناشکرا نه‌کرد.
طوي بطنه: خوی برسی کرد ۵ یان خوی
 به برسی نی——شان دا ۵

ويك بېنەومو تەراپيان تېدا بېيىتى.
الطوى: شتى دوو لۆو قەدكراو ۋ
 كىيۆكە لەشام ۋ يان شيويكە
 لەخوار كىيوى تورموه ۋ چەماومىيەكە
 ومكوو گرى واپە لەكلكى كوللەدا ۋ
 (ك: أطواء).

الطوي: پېچراوه، قەدكراو ۋ كۆمەئە
 گەم ۋ سەعاتىك لەشەو.

الطي: ناومووى شت ۋ رىقو كىيى ناو
 دل ۋ (ك: أطواء) ۋ لەبوارى زانستى
 عرووزدا لابردنى پىتى چوارەمە
 لەكىشى (مستعملن ومفعولات)
 دەبىيە (مستعملن مفعولات) ۋ لەبوارى
 زەوى ناسى دا بىرىتييە لە ويك
 ھاتنەمەى توپكىلى زەوى لەناكامى
 جەم و جولى زەوى دا كەدەبىيە ھوى
 پالە پەستۆگردنى شاخەكان
 لەپەكتە.

الطية: لای شت، ناوچەيەكى دوور ۋ
 نیاز، پىويستى.

المطوى: شتىكە رىسو بەنى لەسەر
 ھەلەمكرى ومكوو مەكۆكى جۆلا.

المطواة: كىردىكى بچوكە.

طاب الشئ طيباً وطية: پاكبۆو ھەلەل
 بوو، چاك بوو رەسەن بوو، جوان
 بوو، خۆش بوو.

لەھەدیشدا ھاتووہ (كان يطوى بطنه
 عن جاره): خۆى برسى دەکردو
 خواردنەكەى دەدايە جىرانەكەى.
طوى الأرض والبلاد: بەناو زەوى دا گەراو
 ولاتى زۆر گەرا.

طوى الله العبد: خودا خۆشەويستە
 دوورمەكى نزيك کردموه.

طوى السير الماشي: رۆيشتن رېبوارمەكى
 لاواز کرد.

طوى فلان البئر: فلانكەس بىرمەكى
 ھەلچنى بەبەرد.

طوى السقاء: كوندە ئاومە پوچايەوہ
 ويك ھاتموه.

طوى البطن: گەدە لەبەرسان ويك ھاتموه.
طوى فلان: فلانكەس برسى بوو.

اطوى: بەمانا (طوي)دئ.

انطوت الحية وغيرها: مارمەكە
 پاپۆكەى بەست.

الإنطواء: لەبوارى ھەلسەفەدا ئەومىيە
 ھەرد سەرنجى خۆى ئاراستەى
 شعورى خودى خۆى بكا بەجۆرېك
 وا لەسەرنجى خۆى دا رۆبچى
 بکەويئە ھەلەو زىادە رۆبىيەوہ.

الطاية: سەربان، روبەر ۋ خەرمانى
 خورما ۋ بەردىكى زۆر گەورە
 لەشويئىك گەبەردى ترى لى نەبن.
الطوى: كوندەو مەشكە كە خالى بىن و

طابت الأرض: زمويه که به پیت بوو،
بهرو بومی بوو.

طابت نفسه للشي: بهه و همسی نهو
بوو ۵ لهگه لی گونجا نهفسی و مری
گرت.

طاب عنه نفساً: وازی لیته نا ۵ دهگوتری:
(طابت نفسي عنه تركاً).

اطاب: شتیکی حه لال و خاوینی هی نا.
اطاب لي مكسبه: کاسبی حه لال و
خاوینی کرد.

اطاب في كلامه: قسه ی به سودو
به نرخی کردن.

اطاب للضيف وغيره: خوراکي خوش و
خاوینی خسته به رده ميوانه که ی.
اطاب الشيء: شته که خاوین کردو وای
لی کرد پاک بی ۵ یان به پاک و
خاوینی دمستی کهوت.

طیب الشيء: شته که ی والی کرد پاک و
حه لال بی ۵ بونی خوشی تیته لسو.
طیب الصبي: مندل که ی لاواندموه،
به قسه ی خوش هی نایه گروگان.

طیب خاطرة: دلی راگرت و خاتری
گرت ۵ سوحبهت و یاری لهگه ل کرد.

طیب لفرجه أو غيره نصف المال أو
الدين: نیوه ی مال یان نیوه ی
قهرزمکه ی بۆ قهرزدارمکه ی داگرت،
لی خوش بوو پیی به خشی.

تطايبا: نهو دوو که سه سوحبهت و
یاری خوشی یان لهگه ل یه کتر کرد.

تطيّب: بۆ موطاومعه ی (طیبه) دی.

استطاب: له چلک و پیشی پاک بۆوه
۵ شهرابی خواردموه.

استطاب الشيء: شته که ی به پاک و
خاوینی هاته به رچاو.

استطاب القرم: داوای شتی خاوینی
لی کردن یان داوای ناوی شیرین و
گوارای لی کردن.

الاطيب: (اسم تفضيل) ۵ بۆ نی رینه
(طربی) بۆ مینه ۵ واته پاکتر
خاوین تر حه لال تر.

الاطيبان: خواردن و نیکاح، یان
نوستن و نیکاح یان بهزو گهنجی.
الطاب: بونی خوش، شتی خاوین و
پاک.

الطابة: شهراب.

الطوبى: شتی باش و خاوین ۵ خیرو
چاکه ۵ نازو نیعمهت ۵ بهه هشت.

الطيب: بونی خوش، همرشتیک خوی
بی بونخوش بکری ۵ شتی حه لال ۵
شتی باش و باشتر لههر جوریک بی
۵ دهگوتری: (طیب العیش و طیب
الحياة).

الطيبّة من الأشياء: شتی باشتر و پاکتر

۵ دمگوترئ: (مال طَيِّسَة): مال و

سامانیکی جه لال.

الطَّيِّبُ: همرشتیک هسته کان له زمتی

لی و مر بگرن یان نه نفس جه زی لی

بکا ۵ همرشتیک زیان و بیسی تیدا

نهمب ۵ همرکه سییک پموشتی

ناشیرین و خراپی تیدا نهمب ۵

دمگوترئ: (فلان طیب الإزار، طیب

القلب): فلانکس داوین پاکه دل

پاکه ۵ (زبون طیب): زمبونیکی

مامه له خوشه، هه لس و کهوتی

جوان و ناغرانه به ۵ دمگوترئ: (إمرأة

طَيِّسَة): نافرمتیکی داوین پاک و

به حیرس و خامن جه پایه ۵ (نفس

طَيِّسَة): نه نفسیکی به هه ناعه ته و

رازیه به بهشی خوی ۵ (کلمة طَيِّبَة):

وتاریکی جوان و دلگیر بوو ۵ (بلدة

طَيِّبَة): ولاتیکی پرخیرو بیره،

ناسایش و نه من و نارامی تیدا

بهره مراره ۵ هه و سازگار و پر

بهروبوومه ۵ (ريح طَيِّبَة): بۆنیک

خوش و دهمار شیل و سوکه.

المطایبُ: شتی باش له همر جوریک

بی.

المطیبة: شوینی بۆنی خوش، کارگی

عهر.

المطیبون: پینج خیلی عهرمن (بنو

عبد مناف، بن اسد، بنو تمیم، بنو

زهره، بنو الحارث).

طاح طیحا: به هیلاک چوو.

اطاحه: به هیلاکی برد، له ناوی برد.

اطاح شقرة: قزی هه لومراند.

طیحه: له ناوی برد، هه وتاندی.

تطایح: په رت و بلا و بؤوه، بهحه وادا

چوو.

الطیخ: هه و چاری جوتکردن.

الطیخة: دمگوترئ: (أصابهم طیحة):

به لال و کارمستیک توشیان بووه

هه موویانی په رته وازه کردن.

طاح طیحا: به رهوشتی ناشیرین ناسراوه،

کردموی ناشیرینی پال دمدرئ ۵

قسه نه گونجاو دمکا ۵ نه قام بوو ۵

لوتبه ززی نواند.

طاح فلانا: کاری ناشیرینی پال فلانکس

دا، تۆمهتی خراپی خسته پال.

طاح الأمر: کارمکی خراب کرد.

طیخ علیه: زوری پیگیری لی کردو

هه وتاندی ۵ دمگوترئ: (طیخ المم أو

العذاب علیه).

طیخ الأمر: کارمکی تیک دا.

طیخ الشئی: شته که به هه تران

بۆیه کرد.

طیخ السمن الحیران: هه لهوی

سهمری کرد.	نازه له‌کە‌ی هاخنیوه له‌گۆشتو به‌ز.
طار الشئی عن الشئی: شته‌که له‌شته‌که	تَطَيِّحْ: به‌رموشتی ناشیرین بـِـیـِـزرا،
که‌وته خوار.	گوفتارو کرداری ناشیرینی پال درا.
اطار المکان: شوپنه‌که بالنده‌ی زور	الطائخ: گیل و نه‌قام قیزمونی بـِـی
بوو.	خیر.
اطار الطائر و غیره: وای کرد بالنده‌که	الطیخة: به‌مانا (الطائخ) دئ ه فیتنه ه
بفرئ.	شهر و همرا.
اطار نوم: خموی زپاند.	طار الطائر و غره طیراً و طیراناً: بالنده‌که
اطار المال و غره بینهم: ماله‌کە‌ی	فری و به‌رز بۆوه بۆ حه‌واو باله‌کانی
له‌نیوانیان دا به‌ش کرد.	لـِـیـِـک دان و هه‌وا په‌رواز بوو ه
طایره: له‌فرین دا پیش‌په‌کیان کرد ه	ده‌سگوترئ: (طار طائره): رقی
له‌فرین پیشی که‌وت.	هه‌ئسا.
طیره: فراندی، وای لئ کرد بفرئ.	طار غرابه: پیر بوو ه (طار قلبه مطاره):
إنطار: شەق بوو، درزی برد ه قه‌ئشا.	دلی بۆ لایه‌نی‌ک چوو حه‌زی لئ
تطایر: به‌مانا (طال) دئ ه به‌رتو بلاو	کرد دلی بـِـیـِـه‌وه نووسا.
بوو ه ده‌گوترئ: (تطایر القوم):	طارت نفسه شعاعاً: نه‌فسی چه‌واشه
خه‌لکه‌که په‌رته‌وازه بوون، بلاو	بوو.
بوونه‌وه ه په‌له‌یان کرد.	طار الشئی: شته‌که درێژ بوو، بلاو بۆوه.
تَطَيَّر: گه‌شبینی نواند به‌جۆره	طار له صیت أو ذکر في الناس أو الآفاق:
هه‌ئسو که‌وتیکی نه‌و بالنده‌یه ه	دمنگی دایه‌وه ناوو شوهرتی به‌ناو
له‌بناغه‌دا رمشبینی و گه‌شبینی به	خه‌ئک دا بلاو بۆوه.
بالنده‌ ده‌کرئ، به‌لام دوا‌یی مادمی	طار السَّمْنُ في الدواب و نحوها: قه‌له‌وی
(تطیر) یان به‌کاره‌ینا بۆ هه‌رشتیک	جه‌سته‌ی نازه‌له‌کە‌ی داگیر کردو
رمشبینی و گه‌شبینی بـِـی بکری ه	به‌سه‌ری دا زال بوو.
واش دمیج ده‌گوترئ: (إطیر) نه‌صلی	طار فلان الى كذا: فلان په‌له‌ی کرد.
وشه‌که (تطیر) میه قه‌ئب و ئیدغامی	طار الى بلد كذا: سهمری بۆ فلان شار
	کردو به‌رمو نه‌وی به‌هه‌رۆکه

الطَّائِرُ مِنَ الْحَيَّانِ: همر بائندمیهک
به‌دو بال به‌حه‌وادا بفری ۵ یان
گه‌شبینی و ره‌شبینی پی بکری ۵
به‌ش و بار له‌خیرو شهر ۵ قورئان
دمه‌رموی: ﴿وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلْزَمَتَاهُ
طَائِرُهُ فِي عَقِبِهِ﴾.

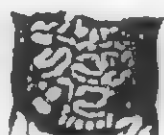
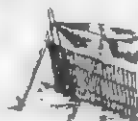
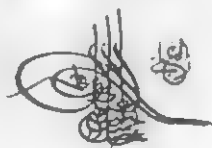
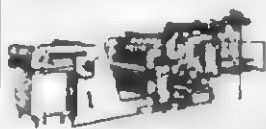
تیدا کراوه بوومته (طَیْر) ۵ قورئان
دمه‌رموی: ﴿وَإِنْ تُصِیْهُمُ سَیِّئَةٌ
یَطِیْرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ﴾.
استطار الشَّیْءُ: به‌مانا (تطایر) دی ۵
ته‌شه‌نهی کردو بلاو بۆوه ۵ (استطار
البرقُ فی أفق السماء): روناکی
هم‌ورم‌بروسکه‌که به‌که‌ناری ناسمان
دا بلاو بۆوه ۵ (استطار الفجرُ أو
الصُّبْحُ): به‌یانی گزنگی به‌ولات دا
بلاو بۆوه ۵ (استطار البلی فی الثوب):
رزینی قوماشه‌که پی‌وه چوو
ته‌نیه‌وه ۵ (استطار الشَّقُّ أو الصدغُ
فی الخائط أو الزجاجة): درزمکه
له‌دیوارمکه دمرکه‌وت یان له‌شوشه‌که
درز دیاری داو پی‌وه چوو زیادی کرد
۵ (استطار الشَّیْءُ): شته‌که‌ی والی
کرد بفری ۵ (استطار السیف):
شمشیرمکه‌ی خیرا راکیشاو روتی
کرد.

اسْطَطِرَ: گه‌شبینی پی کرا ۵ تیز
تیپه‌ری و مکوو بائنده ۵ یان دمتگوت
بائنده هه‌لی گرتوووه ۵ ترسیندرا ۵
دمگوتری: (استطیر فُزاده): دلی
ترسیندرا ۵ (أَسْطَطِرَ الفرسُ): له
رۆیشتن دا په‌له به‌ئه‌سپه‌که کرا ۵
دمگوتری: (فحل مستطار): ولاخه
نیرمیه‌کی چه‌مووشه.

طار طَائِرُهُ: رفی هه‌ئسا په‌له‌ی کرد ۵ (هر
ساکن الطائر): ئەو کابرایه پیاویکی
له‌سهره خوۆ عاقله‌نده ۵ (هر
میمون الطائر): پیاویکی موباره‌کو
پیروژه ۵ دهمگوتری: (طائرُ الله لا
طَائِرُكَ): باب‌پاری خودا جی به‌جی
بکری نه‌ک ئەو برپاره‌ی تو لی‌ی
دمترسی ۵ هه‌روا دمگوتری: (کأن
على رؤوسهم الطير): بیدم‌نگو گوئ
کراوه دل ناماده بو بیستنی شتی
به‌سود.

الطائرة: فرۆکه؛ که‌له‌سمر شیوه‌ی
بائنده دروستکراوه بو کالاً
گواس‌تنه‌موو سه‌مه‌رکردنی
ئاده‌میزادو زۆرشتی تر به‌کاردی.
الطَّيْرَةُ: شه‌پله‌و په‌له‌قازمو په‌لامار دان
(طيرة الغضب): خرابی رق هه‌لسان و
ناکامه‌که‌ی.

الطَّيْرَةُ: به‌مانا (التَّيْسُ) دی ۵
هه‌رشتیک گه‌شبینی و ره‌شبینی لی
ره‌چاو بکری.

كهسيك سمر لى شيواو بى پيى دمگوترى: (طاش سهمه).	الطَيْرِيَّةُ: نهخوشييهكى گوازاوهى فايرؤسييه، لهبالندموه
اطاشه: واى لى كرد جمو جوئى نهفامانه بكا.	دمگوازيتهوه بوئادهميزاد بهتايبهتى لهبهبهغاوه، تاى لهگهل
الطائش: چهپلهر نهو كهسهى شت بهاوىو نيشانه نهپيكي.	دهبىو چهند دياردميهكى نازارى گهدمو ريخؤلهو سى لى
الطيَّاش: سمر لى شيواوو پارا مهبهستو نامانجيكي تايبهتى نهبى	دمكهويتهوه.
ه پياوى ههرزمو بى عمقلو خيرا ههئچوو.	الطيَّارُ: فرؤكهوان.
طاع طيعاً: بهگوئى كرد، ملكهچى فهرمانيهتى.	الطيَّورُ: كهسيك زوو زوو بگوپىو لهم حالموه بجيته سمر حالتيكى ترو
طاف به: دمورهى دا ه بهدمورى دا سوپرايهوه.	جى گؤرپكىو كارگورپكى بكا.
اطافه: واى لى كرد بهدمورى دا بسورپتهوه.	المطارُ: فرؤكهخانه.
طَيْفٌ: بهمانا (طوف) دئ.	المطَّارَةُ: شويٚنيك زورى بالنده لى
تَطْيِفٌ: بهمانا (طاف واطاف) دئ ه بهمانا تهواف كردن دئ.	ههبن ه بىرى دم پان.
الطيَّاف: رمشايى شهو.	طاس طيساً: زؤر بوو.
الطَيْفُ: خهپال ه خهونو خهپال ه شيتى ه رق ههئسان ه شؤقه زپرينه،	الطَيْسُ: شتى زؤر لههر جورپك بى
قهوسو قهزوحو رمنگه جوراو جورمكاني ه (ك: اطياف).	وكموو رهملو ئاوو شتى وا ه هرشتيك وهچهو زروپتى زؤر بى
طان فلان طينا: بهباشى ئيشى قورپكارى كرد.	وكموو ميشو ههنگو شتى وا.
طان الشئى: قورى لهشتهكه ههئسو.	طاش طيشاً وطيَّشاناً: كهوته بهلهبهلو جمو جوئى ناناسايى.
	طاش فلان: فلانكس گوفتارو ريفتارى نهفامانهى ئهنيجام دا.
	طاش عقله: عمقلى كهه بوو، نهقام بوو، نهزان بوو.
	طاس السهم ونحوه عن الهدف: تيرمهكه نيشانهكهى نهپيكا لىي لادا ه

طان الكتاب أو الرسالة: نامه‌کمی به‌قور	دئ.
مؤر کرد.	تطین: قورای بوو ۵ ده‌شگوترئ:
طان الله فلاناً علی الخير أو الشر: خودا	(اطین).
سروشتی فلانکه‌سی له‌سهر خیر یان	الطین: قور.
شهر داپشتووہ.	الطینة: پارچه‌یه‌ک له‌قور ۵ له‌روژگاری
طان فيه من الصفات کذا: فلان ره‌وشتی	پیشودا نامه‌و شتی وایان پی مؤر
تیدا رواند.	کردوه ومکوو مؤم ۵ سروشت ۵ (ک:
(طائنه): به‌مانا (طائنه)دئ.	طین).
طینة: بو زنده رویی له‌مانای (طائنه)دا	الطیان: قورگره‌وه.

ظَارَ الْمَرْأَةُ وَالنَّاقَةَ: نافرمته‌ک‌ه‌ی والی کرد
سۆزی بۆ مندالی یه‌ک‌یک‌ی تر هه‌بی و
له‌خۆی بگریو به‌خیوی بکا، وای کرد
حوشترکه‌که‌ بی‌چوی حوشتریکی تر
هه‌لبگریته‌وه.

ظَارَ فَلَانًا عَلَى كَذَا: فلانکه‌سی هه‌لنا
سۆزی بۆ فلان شت بیی.

ظَارَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانکه‌سی هه‌لنا بۆ
کاره‌که‌ یان زۆری لێ کرد کاره‌که
نه‌نجام بدا.

أظَارَهَا عَلَى وَلَدٍ غَيْرِهَا: وای لێ کرد
سۆزی هه‌بی بۆ مندالی نافرمتیکی
تر، ده‌شگوتری: (أظَارَ فَلَانًا عَلَى
كَذَا).

ظَامَرَ: دایه‌نی گرت.

ظَامَرَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمته‌که‌ مندالیکی
له‌خۆ گرت بۆ نه‌وه‌ی شیرى بدات و
به‌خیوی بکا.

ظَامَرَ فَلَانٌ فَلَانًا: فلانکه‌س بوو
به‌ناوه‌لزاوای فلانکه‌س.

أظَارَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمته‌که‌ سۆزی بۆ
مندالی یه‌ک‌یک‌ی تر نواندو له‌خۆی
گرت.

أظَارَ لَوْلَهُ ظَنْرًا: دایه‌نی بۆ منداله‌ک‌ه‌ی
گرت.

الظَّاءُ: پیتی جه‌فده‌ه‌ه‌می پیت‌ه‌کانی
هیجایه‌، شوینی لێ دهرخستنی
سه‌ری زمان و قه‌راخی ددانى
پیشینه‌ی سه‌رووه‌، هه‌موو مه‌لاشوو
دادمگری.

ظَّابٌ فَلَانٌ ظَّابًا: فلانکه‌س نارۆکه‌ی گوتن،
شایی و به‌زمی گپرا ۵ هاوسه‌رگیری کرد
۵ سته‌می نواند ۵ هاتو هاواری کرد.
ظَّابٌ فَلَانٌ فَلَانًا مَظَاءَةً: فلانکه‌س خوشکی
ژنی فلانی مارمکردو بوو به
ناوه‌لزاوای.

تَظَابُ الرِّجْلَانِ: نه‌و دوو پیاوه‌ یه‌کیان
نافرمتیکی مارمکرد نه‌وی تریان
خوشکی نافرمته‌که‌ی مارمکرد ۵
بوون به‌ ناوه‌لزاوا.

الظَّابُ: ناوه‌لزاوا، می‌ردی خوشکی ژنی
پیاو.

ظَارَتِ الْمَرْأَةُ وَالنَّاقَةَ وَغَرَّهَا عَلَى وَلَدٍ
غَيْرِهَا ظَارًا وَظَنْرًا: نافرمته‌که‌
مندالی یه‌کی تری هه‌لبگریته‌وه و
سۆزی خۆی دایه‌ ۵ حوشترکه‌که‌
بی‌چوی حوشتریکی تری
هه‌لبگریته‌وه.

ظَارَ فَلَانٌ عَلَى عِدْوَةٍ: فلانکه‌س هی‌رشى
کرده‌ سه‌ر دوژمنه‌ک‌ه‌ی.

الْفَارُ: هاوشانو هاووينه ۵ دهگوترئ:

(عدو ظَارُ): دوزمنيكه هيشتا هيزي

تھاوومتی خوئی بهکار نههيناوه.

الْفَرُّ: ئافرمتيک شيريدا بهمندالي

يهکيکي تر ۵ دايهه ۵ ميَردي

ئافرمتي دايهه ۵ سوچی بالهخانه ۵

(ك: أَظُرُ وَأَظَارُ وَظُور).

الْفِرَّةُ: كۆلهكهيهك كه بكریتته

بههيزکردنی ديوار.

ظَاْفَهْ ظَاْفَا: دهری کرد، ترؤی کرد.

الظُّبَاةُ: كهمتياری شهل.

ظَبْطَبْ فلان ظَبْطَبَةً وَظَبْطَاباً: فلانكەس

هاتو هاواری کردو همپرەشەي کرد

بهشەرو کارمسات.

الظَّبْطَابُ: نهخووشي ۵ دهگوترئ: (مابه

ظَبْطَاب) هيچ نهخووشي پيئومنيه ۵

همروا وشەي (ظبطاب) ناوه بو

جۆريک له کوانو تلۆقو زيبکه ۵

زيبکهي سمر روخسار ۵ عهيبو

خەموش ۵ نيش و نازار ۵ قاوو قيژو

همراو هوريا.

الظَّبْطَبَةُ: همراو هوريا ۵ (ك: ظباطب).

الظُّبَةُ: تيزايي شمشيرو رمبو خەنجەر

۵ (ك: ظُبَا ظُباة وَظُبُون).

أُظِيت الأرض: زمويهكه ناسکی زۆر بوون.

الظُّبِيُّ: ناسك؛ جۆره ئازەلتيکی سم

دوفاقه شاخی کلۆره، بهناوبانگترین

ئاسک ناسکی عمرمبیه کهپي

دهگوترئ (الغزال الأعفر) ۵ لهپهندي

پيشينان دا هاتوو دهلي: (به داء

ظي): واته كهه نهخوش دهكهوي

يان نازاندري کوي نهخوشه ۵

دهگوترئ: (لأتركك ترك الظبي

ظله): واته جييت ديلمو نايهههوه

بؤلات چونكه ناسك كه لهشوينيک

تەرمبوو نايههههوه ئەو جيبه ۵ (ك:

أظب وظبي وظباء).

الظبيّة: کوندهی پيسته ناسک نهگەر

موومکانی پيئومبن.

المظبأة: (أرض مظباء): زمويهكه ناسکی

زۆره.

ظَوْبَ ظَرَباً: پيئومی نووسا.

الظَّربُ: لوتكه بهرد، سوچی بهرد

کهتيز بي ۵ کيوي پانهوه بوو ۵ (ك:

ظراب) ۵ لهدوعای نويزه بارانهی

پيغه مبهردا هاتوو ههرموويهتي:

(اللهم على الآكام والظراب وبطن

الأردية).

الظريان: ئازەلتيکه لهپيري ئازەله

گۆشتنهکانو سمبۆرمكانه، لهپشيله

بجوکتره گوي کورت، گوي برارو

سەر خرپە لوت دريژو قاچ کورته

بۆنيکی زۆر ناخووشي لی دی ۵

لهپهندي پيشينان دا هاتوو

(فساينهم الظربان): زمريبان

تَظَارَفَ: خوی به عاقل و ژیر نیشان داو
واپس نه بوو.

تَظَرَّفَ: به مانا (تظارف) دئ.

إِسْتَظَرَّفَهُ: به مانو نه حبيب و زیرمکی
لهغه لهم دا.

الظَّرْفُ: ههر شتیک شتیک تری تی

بخری. ه له بواری نه خودا (زمرفی

زهمان و زمرفی مهکان) به مانا کاتی

کردنی کاریک یان روداوی روداویک

ه شوینی کردنی کاریک و رودانی

روداویک ه دمشکوتری: (فلان نقی

الظرف): فلانکس دمست پاک و

نهمینه گندهل و خائین نیه ه

دمشکوتری: (رایت فلانا بظرفه):

فلانکس هم بینی خودی خوی.

الظَّرْفِيَّة: جیگر بوونی شت لهشتیک تر

دا ه ومکوو دمکوتری: (الماء في الكوز):

ناوکه لهکوزمداپه ه نهمه زمرفی

همهقییه ه زمرفی مهجاش همبه

ومکوو دمکوتری: (النجاة في الصدق) ه

(المظروف): شتیک که خرابیته ناو

شتیک ترهوه.

ظَعَنَ ظَعْنًا و ظَعُونًا: رؤی، رموی کرد.

أُظْعِنَ: رؤیاندی.

الظَّعَانُ: حه بلیکه که ژاومی به شتهک

دمدری.

الظُّعْنَةُ: گهشتی گورت ه (ك: ظَعَنَ).

لهناویان دا تسی گهنده پهرتهوازه

بوون ه (ك: ظرُبی و ظرابین).

ظَمُّ الرَّجُلُ ظَمْرًا و مَظَرَّةً: پیاومکه بهرده

سوج تیزمهکی شکاند.

ظَمُّ النَّاقَةِ: حوشرمهکی به بهردی تیز

سهربری.

أَظَرُّ الرَّجُلُ: پیاومکه کهوته ناو زمو

تاشه بهرداوی.

أَظَرُّ الْمَكَانِ: شوینهکه بهردی تیزی زور

بوون.

الظِّرُّ: بهردی سوجدار که ومکوو چهقو

تیز بی، لهروژگاری کون دا ومکوو

رمبو چهقو شتی وا بهکار هاتووه

ه (ك: ظَرَّان و ظِرار).

الظَّرَرُ: بهردی سوج تیزو دهم تیز.

الظَّرِي: نهو شوینهی نادهمیزاد ههندي

نامیری بهردینی لی و دمست هیئا.

ظَرَفَ فُلَانٌ: فلانکس عاقل و زیرهک و

نه حبيب زاده بوو ه روخساری جوان

بوو ه زیرهک بوو ه زمانرپوان بوو.

أَظَرَفَ فُلَانٌ: فلانکس رگ و دهماری زور

بوون ه مندالی ناغرو زیرمکی بوون.

أَظَرَفَ بَفْلَانٌ: باسی فلانکسی کرد

به موی که عاقل و ژیره.

أَظَرَفَ الْمَتَاعُ: زمرفی بو کالاکه بهیدا

کرد.

ظَارَفَهُ: لهناغری دا به سهریدا زال بوو.

الطَّعْمَةُ: كهژاوه و لاخی سواری كه بو

سهمگر کردن به گاردی ه كهژاوه ه زن
ه (ك: طعائن و طَعْن و اطعان).

ظَفَرُ الشَّيْءِ ظَفَرًا: نینوکی لهشته كه
چه قانند.

ظَفَرُ الرَّجُلِ: پیاوه كه نینوکی دریژ بوو.

ظَفِرَتْ عَيْنُهُ: چاوی داپوشرا
به پیستو كهی قولینچکی چاوی لای
لوتی.

ظَفِرَ فُلَانٌ عَلَى عَدُوهِ وَبَعْدَهُ: فلانكهس
به سمر دوژمنه كهی دا زال بوو
فرسه تی لی هیئاو شكانندی.

ظَفِرَ الشَّيْءُ: شته كهی به دمست هیئاو پیی
كهی.

ظَفِرَ اللَّهُ فُلَانًا عَلَى فُلَانٍ: خودا فلانكهسی
به سمر فلانكهس دا بالادست كرد.

أظْفَرَ الشَّيْءُ: نینوکی لهشته كه
هه له چه قانند.

أظْفَرَهُ اللَّهُ بَعْدَهُ: خودا به سمر
دوژمنه كهی دا بالادستی كرد.

ظَفَرَ النَّبْتُ: رومه كه به نه ندازه ی
نینوکیك سمری دمر هیئا.

ظَفَرَ الشَّيْءُ: نینوکی لهشته كه
هه له چه قانند ه شته كهی به عهتری

نه مظفار بو نخوش كرد.

ظَفَرَ اللَّهُ فُلَانًا بِفُلَانٍ: خودا فلانكهسی
به سمر فلان دا زال كرد.

ظَفَرَ الْجِلْدَ: پیسته كهی به نینو ك سفتو
لوس كرد.

ظَفَرَ فُلَانًا: دوعای سمر كه وتنی بو فلان
كرد.

تظافروا علی كذا: هاوکاری به كتریان
كرد له سمر فلان شت.

أظفار الجلد: چرچو لوچی پیست.

الأظفار: رومه کیکی بو نخوشه، شیوه ی
به منجه پیه.

الأظفور: ماده پیه کی (قرنیة) به قهراخی
نینو كه موهیه ه (ك: أظافر).

الظُّفَرُ: به مانا (الأظفرور) دی ه
دهشگوتری: (رجل مقلَم الظفر أو

كلیل الظفر): پیاو کی خو پیری و
هیج و پوچه.

الظُّفْرَةُ: پیستو كهیه كه چاو دادمپوشی
له لای لوته وه.

المظفار: نیش له دمست هاتو، دمس بو
همر گاریك به ری بوی جی به جی

دمبی.

الْمُظْفَرُ: به مانا (المظفار) دی.

ظَلَّجَ ظُلْعًا: شمل بوو، له رویشتن دا
كه میك لهنگی.

ظَلَعَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا: ولاته كه
تهنگه بهر بوو به دانیشتوانه كهی،

چیگای خه لكه كهی تیئا نابیته وه
چونكه زورن ه (لهو طالع وهي

ظالغ، ظالمة) ۵ لهپه ننډا هاتووه:
(ظالغ يقرود كسراً): پياوړېكى شهل
يارمه تى قاج شكاوړك ددما،
به كهسيك دمگوترى بوخوى لاوازيو
يارمه تى لهخوى لاوازر بدا.
الظالغ: تۆمه تبار.
الظلالغ: دمردنكه توشى مهرو بزن و
رښه ولاخ دهبې پيى دمه لڼ.
ظلفه عن الأمر: نه پيشت كار كه بكا ۵
دمگوترى: (ظلف نفسه عما يليق به):
نهمسى خوى مهنع كرد له پوهشت و
هه لس و كه وتيك كه شياوى نهو نه بې.
ظَلَفَ الصَيْدَ: سمى نيچير كهى هه نكاوت.
ظَلَفَ الأثرَ: شوين خوى كوړر كرده وه
بوئنه وهى شوينى نه كه ون.
ظَلَفَ القومَ: شوين پيى خه لكه كه كه وت.
ظَلِفَت الأرض ظلفاً: زمويه كه رهق بوو،
زبر بوو.
ظَلِفَت معيشته: ژيانى زبر بوو.
ظَلِفَتَ نَفْسُهُ عَنِ الشَّيْءِ: نهمسى خوى
شته كهى نه ويست و رمتى كرده وه ۵
دمگوترى: (هو ظَلِفَ النفس): نهو
بياوه خوى به دوور دمگري له شتى
پرو پوچ.
أظْلَفَ الأثرَ: شوين پييه كهى كوړر
كرده وه، پر كرده وه.
أظْلَفَ فلاناً عن كذا: فلانكه سى
لهو شوينه دوور خسته وه.

ظَلَفَ على كذا: له وه زيادى كرد.
الظْلَفُ: به فېر ۵ چون ۵ دمگوترى: (ذهب
دمه ظلفاً): خوښى به فېر ۵ چوو.
الظْلَفُ: سمى دووفاق كه بو رښه
ولاخ و مهرو بزن و ناسك و نهو جوړه
نازه لانه يه ۵ (ك: أظلاف وظلوف).
الظْلَفُ: زموى رهق و پتهو ۵ ژيانى زبر و
كوله مه رگى ۵ به فېر ۵ چون
دمگوترى: (ذهب دمه ظلفاً) ۵ هه روا
دمگوترى: (أخذهُ بظْلَفِهِ): هه مووى
هه لگرت و هيچى نه هيشته وه.
الظْلَفَات: تهنكو و جه له مهو چورتم.
الظْلِف: شوينى زبر و ناخوش، شوينى
به رده لان و دركاوى ۵ كارى قورسو
ناخوش ۵ چورتم و ته نكانه ۵
ژيان تال و مزع ناخوش ۵ (ك: ظْلَفَ)
۵ (ذهب به ظليفا): به خوړپايى بردى
به بې نه وهى نرخه كهى بدا ۵ يان
به ناحق بردى و ستمى كرد ۵
(ذهب دمه ظليفا): خوښى به فېر ۵
چوو ۵ (أخذ الشئ بظليفته): هه موو
شته كهى بردو هيچى نه هيشته وه.
ظَلَّ الشئ ظلالاً: شته كه پايه دار بوو.
ظَلَّ فلان يفعل كذا: فلانكه سى نهو شته
به پروژ نه نجام دا ۵ يان به رده و اوه
هه سهرى و وازى لى نه هيناوه.

أَظْلُ: سَيِّبَهْرِي دَرِيْزِر بُووَه ۵ بُوو
بِهَخاوَمَن سَيِّبَهْر.

أَظْلُ فَلَان فَلَانًا: فَلَانَكَهْس فَلَانِي خَسْتَه
زَيْرِ بَالِي خُوْيهومو دَالِدَهِي دَا.

أَظْلُ الشَّيْ فَلَانًا: شَتَهكَه لَهفَلَانَكَهْس
نَزِيك بُووَه بَهْرَهو رَوِي هَات.

ظَلَّلَ بِالسَّوْطِ: قَهْمَجِيَهكَهِي بُوْ
رَاوَهشَانَد تَا بِيْتَرَسِيْنِي.

ظَلَّلَ فَلَانًا: سَيِّبَهْرِي لَهفَلَانَكَهْس كَرْد،
خَسْتِيَه زَيْرِ بَالِي خُوْيهوه.

ظَلَّلَ اللهُ عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ: خُودَا بَهههَوْر
سَيِّبَهْرِي لِي كَرْدَن ۵ (ظَلَّلَ مِنْ

الشمس): سَيِّبَهْرِي لَهخُوِي كَرْدُو
تِيَشْكِي خُوْري لَهخُوِي لَادَا.

اسْتَظَلَّ بِالظِّلِّ: چَووَه زَيْرِ سَيِّبَهْرُو
دَانِيَشْت.

الْأَظْلُ: بَهْرَه قَامَك، دِيُوِي نَاوَمُوَهِي
بَهْمَجَهكَان.

الْفُظَالُ: سَيِّبَهْر هَهْرَشْتِيَك سَيِّبَهْرَت
لِي بَكَا.

الظِّلَالُ: (ظلال البحر): شَهپُوِي دَهْرِيَا.
الظِّلُّ: سَيِّبَهْر ۵ تِيَشْكِي خُوْز كَه

بَهپَهْرَدَهِيَهك خُوِي لِي بَشَارِيَهوه ۵
سَهْرَمَتَاي شَت ۵ دَهگوتَرِي: (ظَلَّ

الشباب): سَهْرَمَتَاي گَهنجِي ۵ (ظَلَّ
الشتاء): سَهْرَمَتَاي زَسْتَان ۵ (ظَلَّ

الليل): سَهْرَمَتَاي شَهوُو تَارِيَكِيَهكَهِي

۵ دَهگوتَرِي: (أنا في ظل الليل):

بَهنَاو تَارِيَكِي شَهو دَا هَات بُوْلَامَان ۵

(ظَلَّ السحاب): نَهو پَهْلَه هَهوَرِي

بَهْرِي خُوْز دَهگوتَرِي ۵ دَهگوتَرِي: (هَر

لِي ظَلَّ فَلَان): نَهو پِيَاوَه لَهزَيْرِ بَالِي

فَلَان دَا يَه، لَهزَيْرِ سَيِّبَهْرِي فَلَان

دَايَه ۵ هَهروَا دَهگوتَرِي: (مَشِيْتُ عَلَى

ظَلِّي، وَالتَّعَلْتُ ظَلِّي): لَهكَاتِي

نِيَوْمِرُوْدَا رُوْپِشْتَم كَاتِيَك خُوْز

لَهنيَوْمِرَاسْتِي نَاسَمَان دَا بُوو سَيِّبَهْرَم

نَهبُوو ۵ هَهروَا وَشَهِي (الظَّل): نَاوَه

بُوْ بِالْتَدَهِيَهك دَهْنِدُوْكِي وَهَاجِي

رَهشَه، سِيَنگِي سَبِيَه پَهشْتِي وَ

بَالَهكَانِي وَكَلَكِي بَهْلَهكَه، لَهْمِيَصَر

پِيِي دَهلَيْن (صِيَاد السَّمَك) رَاوَجِي

مَاسِي لَه عِيْرَاق پِيِي دَهگوتَرِي

(قَرَلِي).

الظَّلُّ: نَاوِيَك لَهزَيْرِ دَرَهخْت دَا بِيُو

خُوْز لِيِي نَهْدَا ۵ (ك: أَظْلَال).

الظُّلَّة: هَهْرَشْتِيَك سَيِّبَهْرَت لِي بَكَاو

نَههِيْلِي تِيَشْكِي خُوْز لِيِيْت بَدَا ۵

چَهْتَر ۵ (ك: ظَلَّل).

الظِّلِيل: خَاوَمَن سَيِّبَهْر ۵ بَهْرَدَهوامو

هَهْمِيَشَهِي ۵ دَهگوتَرِي: (ظَلَّ ظَلِيل):

سَيِّبَهْرِي بَهْرَدَهوامو.

الظِّلِيلَةُ: بَاخِي گَهوَرَهو خَانَه خَانَه.

الْمِظْلَّة: چَهْتَر ۵ (ك: مِظَال).

دمگوتری: (نزلسا بارض تظالم
معزها): چوپنه شوینیک نیربه
قهرمکانی شهرمقوجیان بوو.
تظلم: شکایه‌تی ستمم لیکراوی کرد.
تظلم منه: قبولی ستممی کرد.
تظلم فلاناً حقه: ستممی له‌فلان کردو
حه‌قی خوی نهدایه.
اظلم: قبولی ستممی کرد.
إنظلم: به‌مانا (تظلم) دئی.
الظلام: تاریکی.
الظلام: دمگوتری: (نظر الیه ظلاماً):
به‌تیلهی چاوی سهیری کرد.
الظلمة: نهو مافهی ستمم لیکراو
داوای دهکا ه دمگوتری: (عند فلان
ظلامی).
الظلم: بریقمو پهنه‌قی ددان ه به‌هر ه
(ك: ظلم).
الظلم: کس ه کیو ه (ك: ظلم).
الظلماء: تاریکی ه دمگوتری: (لیلة
ظلماء).
الظلمة: (لیلة ظلمة): شهوینکی تاریکه.
الظلمة: نه‌مانی روناکی ه تاریکی ناو
دهریا.
الظلم: نوعامه نیره ه (ك: ظلمان).
الظلیمة: نهو می به‌ستمم لی‌یان ساندبی
ه (ك: ظلام).

ظلم ظلماتاً ومظلمة: ستممی کردو
له‌سنوری خوی دهرچوو ه مروقی
شیاو ی نه‌خسته شوینی شیاو خوی ه
گورگی کرده شوانی مهر.
ظلم الأرض: زموی هه‌لکولی له‌شوینیک
که‌شوینی هه‌لکولین نه‌بوو.
ظلم فلاناً حقه: مافی فلانکه‌سی داگیر
کرد بی‌شیلی کرد ه که‌می دایه، لی
که‌م کرده‌موه.
ظلم الطريق: له‌ریگا لای دا ه دمگوتری:
(ما ظلمك عن أن تفعل کذا): چی
نه‌به‌یشت تو نهو کاره بکه‌ی؟
ظلم الليل ظلماتاً: شهو تاریک بوو پهمش
داهات ه دمگوتری: (أظلم الشجر وأظلم
البحر).
أظلم القوم: خه‌لکه‌که که‌وتنه شه‌موه.
أظلم الثغر: پوکی بریقهمیان لی هات.
أظلم البيت: خانومه‌کی تاریک کرد.
أظلم فلان علينا البيت: فلانکه‌س
قسه‌یه‌کی ناخوشی به‌گوئی داداین.
ظالمه مظالمه وظلاماً: ستممی لی کرد.
ظلمته: تۆمه‌تی ستممکاری پال دا.
تظالم القوم: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان
ستممیان له‌هه‌ندیکیان کرد.
تظالم الغری: نیربه قهرمکان له‌بهر
ته‌رده‌ماخی شه‌ره فوجیانه ه

الْمُظْلَمُ: زۆر تارىك (شەمە زەنگ) ۋە

دەگوتىرى: (يۈم مۇلام): رۇزگارىكە

بېر لەناشوبۇ ئازادىيە مەۋقە سەرى

لى دەرنەكا.

الْمُظْلِمُ مِنَ النَّبَاتِ: رومكىك زۆر سەۋىي

بىگاتە مەيلىۋ پەشى ۋە (يۈم مۇلام):

رۇزىكى رەش و پېر شەپو

نەگەتەيە ۋە (شەق مۇلام): قىزىكى

زۆر پەش و تارىكە.

الْمُظْلِمَةُ: ئەمە مەفە سەم لىكراۋ داۋا

دەكاتەۋە.

ظَمَى ظَمًا وَظَمَاءً وَظَمَاءَةٌ: تىنۋى بوۋ يان

زۆرى تىنۋى بوۋ.

ظَمَى إِلَيْهِ: ھەزى لىۋى بوۋ، شەۋقى بۋى

جولە ۋە (فەر ظامى و ظمى، ھەر ظمان

ۋەمى ظامى).

أَظْمَأَ: تىنۋى كەرد.

تَظْمَأُ: خۇى بۇ تىنۋايتە گەرت،

بەسەبەر بوۋ.

الظَّمُ: پەشۋى نىۋان خواردەۋە

دوۋجار ئاۋە ۋە لەپەندە ھاتوۋە: (لم

يىق مەنە الا قدر ظمء الحمار): واتە

كەمىك لەتەمەن ماۋە، لەم پۈمۈۋە

گۈندىرىز بۇ تىنۋايتە بەسەبەر

نىۋە زوۋ تىنۋى دەپ.

الظَّمَانُ: تىنۋە ۋە دەگوتىرى: (ۋجە

ظمان): دەمۈ چاۋى پەقەلەۋ كەم

گۆشت بەجۈرىك پەستى روخسارى

بەنىسقانەۋە نوۋسابى.

الظَّمَاى: تىنۋە ۋە دەگوتىرى: (رىح

ظماى): ھەۋايتە گەرم، بى

شەۋنەم تەپى ۋە (ەين ظماى): چاۋى

پەتۋەتەنەك ۋە (ساق ظماى): قاچى

پەقەلەۋ بى گۆشت.

الظَّمَاءُ: زۆر تىنۋى.

ظَمِيتِ الشِّفَةَ ظَمَى: لىۋەكە گەنەم

پەنگۈ چەچ بوۋ.

ظَمِيتِ اللَّكَّةَ: پۈكەكە كەم خۇيىن بوۋ.

ظَمِيتِ الْعَيْنَ: چاۋەكە پەتۋى تەنەك بوۋ.

ظَمِيتِ السَّاقَ: قاچەكە پەقەلەۋ كەم

گۆشت بوۋ ۋە (فەپى ظمىاء).

الْأَهْمَى: تارىك ۋە دەگوتىرى: (ظىل

أظمى): سەبەرىك پەش بىۋىنى ۋە

(رُحْ أظمى): رەبى ئەسەمەرو گەنەم

پەنگ.

الظَّنْبُ: بىكى دەرەخت.

الظَّنْبُوبُ: قەراخى لولەك لای پەشەۋە

ۋە دەگوتىرى: (قەر ظنايب الأمر):

كارەكە ئاسان كەردو لەمپەپرو

چورتمەكانى لابرەن.

ظَنَّ الشَّيْ ظَنًّا: گومانى لەشتەكە كەردو

بەتەۋاۋى نەپزانى.

ظَنَّ فُلَانًا وَبِهِ: ھەلەكەسى تۆمەتبار كەرد.

مَظَنَّةُ الشَّيْءِ: شوین گومانی شت.

الْمَظَانُ: سهرچاوهو مهراجیعی زانیاری

كه لَيْكُولْمَرْمُوهُ قوتابی زانكوو

خویندنی بالا زانیاری لی ودهست

دینن.

ظَهَرَ الشَّيْءُ ظَهْرًا: شتهكه دمركهوتوهو

دوای نهوهی دیار نه مابوو سهری

هه لدايموه.

ظَهَرَ عَلَى الْحَائِطِ وَخَرَهُ: سهر دیوار كهوت.

ظَهَرَ عَلَى الْأَمْرِ: بهسهر ئیشهكهدا ناگادار

بوو.

ظَهَرَ عَلَى عَدُوِّهِ وَبِهِ: بهسهر دوژمنهكهی

دا زال بوو.

ظَهَرَ بِالْحَاجَةِ: كه مبابهخی دا

به پیدایستهكان.

ظَهَرَ عَنِ الْعَارِ: عارو لهكهی پیوه

نهنووساو لی تهكیهوه.

ظَهَرَ الطَّيْرُ مِنْ بَلَدٍ كَذَا إِلَى بَلَدٍ كَذَا:

بالندمهكه لفلان ولاتهوه هاته خوار بو

فلان ولات.

ظَهَرَ بِالشَّيْءِ: نازو شانازی کرد بهوشته.

ظَهَرَ فَلَانًا ظَهْرًا: دمستی لهپشتی فلانكهس

دا بهپشتی كیشا.

ظَهَرَ الثَّرْبُ: ظیهارهی بؤكراسهكه دروست

کرد.

ظَهَرَ الْبَيْتَ وَالْحَائِطُ: چووه سهرخانومهكه

یان سهر دیوارمهكه.

أَظَنُّ فَلَانًا الشَّيْءَ: فلانكهسی والی کرد

گومان بهری.

أَظَنُّ بِهِ النَّاسَ: فلانكهسی والی کرد

بیپته جیگای تۆمهتی خه لکی.

أَظَنَّهُ: تۆمهتباری کرد.

تَظَنُّنٌ: به مانا (ظَنُّ) دی وایش دمبی

(نون) سییه دمکری به (الف)

دمگوتری: (تَظَنُّنٌ) ومکوو چۆن

(تَقْصُصٌ) دمکری به (تَقْصِيٌّ).

الظَّنَّاءُ: تۆمهت.

الظَّنُّ: دمرك کردنی شته بهشیومهكه

لايمنى بون يان نه مبوونی زیاتر بی

ه وایش دمبی (ظَنُّ) مانای یه قین

دمگه یهنه ه (ك: ظَنُونٌ وَأُظَانِيٌّ).

الظَّنَّةُ: تۆمهت ه (ك: ظَنَنْ).

الظَّنُونُ: همرشتیک بتمانته پی نه بی

ه دمگوتری: (رجل ظَنُونٌ): بیاویكه

بتمانته به عه قلی ناکری ه یان

له هه والو قسه گانی دا كه

دمیانگیریتوه تانه لیدراوهو

جیگای متمانته نییه ه (دین ظَنُونٌ):

همریكه بتمانته بهدانه وهی ناکری ه

(بئر ظَنُونٌ): بیركه نازاندی ناخو

ناوی تیدایه یان نا ه ههروا به بیاوی

گوماناوی و دل پیسیش دمگوتری.

الظَّنِيْنُ: همرشتیک بتمانته بی نه کری

ه تۆمهتبار ه كه م خیرو بیر ه (ك:

أُظْنَاءُ).

ظَهَرَ ظَهْرًا: نازاری پشتی هه‌بوو پشتی
نیشا ه (فهو ظهیر وظهیر).

أَظْهَرَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که کهوتنه نیومرؤ
نهمجار رمویان کرد له‌کاتی نیومرؤدا
دمستیان کرد به‌رؤیشتن.

أَظْهَرَ فَلَانًا عَلَى السَّرِّ: فلانکه‌سی به‌سمر
نه‌ینیه‌که‌دا ناگادار کرد.

أَظْهَرَ فَلَان الْقُرْآنَ: فلانکه‌س قورنانی
له‌بهر خوینده‌وه.

أَظْهَرَ فَلَانًا عَلَى عَدْوِهِ: یارمه‌تی
فلانکه‌سی دا بؤئه‌وه‌ی به‌سمر
دوژمنه‌که‌ی دا زال ببی.

أَظْهَرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی خسته‌باش
خویره‌وه، خستیه‌ پشتی‌وه ه
دمشگوترئ: (أَظْهَرَ حَاجَتِي وَأَظْهَرَ بِهَا):

گرنگی به‌ پیدایسته‌که‌م نه‌داو به‌بی
نرخ سه‌یری کرد.

ظَاهِر بَيْنَ الثَّوْبَيْنِ مَظَاهِرَةً: دوو
کراسه‌که‌ی به‌یه‌ک گرتن و له‌سمر
یه‌ک له‌به‌ری کردن.

ظَاهَرَ فَلَانًا: یارمه‌تی فلانکه‌سی دا.

ظَاهَرَ إِمْرَأَتَهُ وَمِنْهَا: به‌ژنه‌که‌ی گوت تو
ومکوو پشتی دایکم لیم حهرامی ه
نهمه شیوه ته‌لاقدانیک‌ی سمرده‌می
پیش نیسلام بوو، نیسلام هات
مه‌نعی کرد.

ظَهَرَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که له‌کاتی نیومرؤدا
رؤیشتن.

ظَهَرَ الْحَاجَةُ: پیدایسته‌یه‌که‌ی
دمرخست.

ظَهَرَ الصَّكُّ: له‌پشتی چه‌که‌که واژوی
کرد، جبرؤی کرد، واته نه‌وه‌ی
نووسی که‌یه‌کیکی تر مه‌بله‌غه‌که
ومربرگړئ.

تَظَاهَرُوا: یارمه‌تی یه‌که‌ریان دا ه
کؤبون‌ه‌وه بؤئه‌وه‌ی خو‌پیشان‌دان
نه‌نجام بدن دژی کاریک یان
پالپشتی بؤ کاریک.

إِسْتَظْهَرَ بِهِ: داوای یارمه‌تی کرد.

إِسْتَظْهَرَ لِلشَّيْءِ: سپیری بؤشته‌که
ناماده‌کرد، نیحتیاتی کرد.
إِسْتَظْهَرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی له‌بهر
خوینده‌وه.

الظَّاهِر: ناوئیکه له‌ناوه جوانه‌کانی
خودا ه دمشگوترئ: (قَرَأَ ظَاهِرًا):
له‌بهر خویندیه‌وه.

الظَّاهِرَةُ مِنَ الْأَرْضِ وَغَيْرِهَا: شوینیک
به‌سمر شوینیک‌ی تردا بروانئ ه
به‌رزایی و ته‌پؤلکه ه نه‌گهر بؤ چاو
به‌کارهات به‌مانا چاوی دمرپه‌ریوو
زه‌ق.

ظَاهِرَةُ الرَّجُلِ: هؤزو خیلئ پیاو خرمو
که‌سو کارو عه‌شیره‌تی.

الظَّاهِرَةُ الْجَرِيَّةُ: نه‌وه‌ی کار دمکاته سهر
بینین و خه‌یال.

الظاهرية: بېړيكن له زاناو شهر عزانانی
نیسلام، سهر مه ذهه بو پېشه وایان
(داودی کوړی عهلی کوړی خه لمفی
نیصبه هانییه به داودی ظاهری
به ناویانگه).

الظّهارة من الثوب: پوښاکیک که پر استهو
خو له جهسته نه کهوئ ژیر کراس و
فانیله نه بی فاتی دووهم سییه بی
ه هروا ناوه بو دیوی دهره وی
فه رش و فانی نه و پوهی که له سهر
زموئ ناکه وئ ه نه و پارچه
قوماشی راده خری له سهر سیسه مو
قه پوښلی نویستن، چهر جهف.

الظّهر: پشت، پېچه وانه ی سک ه (ک:
اظْهَرُ و ظْهَر و ظْهَران) ه و لاخی
سواری و بارمهر ه ریگای و شکانی ه
زموئ پته مو و پهنه و ته پوښکه و
گرد ه دهگوتری: (قرأ القرآن عن
ظهر قلبه): قورئانی له بهر
خویندموه ه (أعطاه عن ظهر يد):
به بی موکافه نه به شی پېدا ه هیج
پیاموتیه کی به سهریه وه نه بو و ه
(خفیف الظهر): کهم خیزان ه (ثقیل
الظهر): خیزان زور ه (قلبت الأمر

ظهِراً لبطن): کار کهم باش
هه لېشکنی و لی ورد بومه وه ه (هر
یاکل عن ظهر يدي): من به خپوی
ده کهم ه (أقام بين ظَهْرِيهم،
و ظهْرانيهم): له ناویان مایه وه.

الظّهر: نیومړو، کاتیک خور
له ناو پرستی ناسمان لاددا.
الظّهر: کالای ناومان.

الظّهرة: هوزو عه شیرمت و پالېشت.
الظّهری: له یاد جهوه، نیهمال کراو ه
قورئان دهفرموی: ﴿وَالْخَلَاءُ مَرُوءٌ
وَرَاءَ كُمْ ظَهْرِي﴾.

الظّهر: یارمه تیدمر ه په کی که مو یازده
که سه ی یاری که ری توپی بی.
الظاهرة: خو پېشانندانی جه ماو مری و
دهر پېنی پاو بو چون.

الظّهر: دیمه و پواله تی شت ه
په یومندلی ه صیفه تی پوه
له مورزه جیا حیاکانی سال دا ه
دهگوتری: (الظهر الربيعي، الظهر
الصيفي، الظهر الخريفي، الظهر
الشتائي).

عَبُّ النَّبَاة: روهکه که در پُز بوو.

هَبَّ الْبَحْرُ غَابًا: دهریا شه پوله گانی
تیکیانه وه هاویشته شه پوله گانی بهرز
بوونه وه ۵ دمگوتری: (عَبُّ غَابُهُ)
فلانکس دریزه ی به قسه گانی داو
زوری گوت.

تَعَبَّ الشَّرَابُ: شهرابه کی خیرا خیرا
خواردموه و زوری خواردموه و زیده
پموی کرد له خواردنه ومیدا.

الْعَبَابُ: سمره تای شت ۵ دهمسته گوئی
شت ۵ ریزی پیشه وه ی شت ۵ ناوی
زورو لافاو ۵ بهرزبوونه وه ی
شه پۆلی دهریا ۵ دمگوتری: (جاؤوا
بُعَابِهِمْ) هه موویان هاتن، گشتیان
هاتن.

الْعَبُّ: قۆله کراس و قۆله کهوا و شتی وا ۵
(ك: أَعَابَ).

الْعُبِيَّةُ: خو بهزلزانی و شانازی و
لوتبه رزی و پیاوه تی.

هَبَّتْ عِشًا: خواردنی دوو جوژه ی
دروستکرد که پپی دمگوتری: (عهیثة).
هَبَّتْ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: شته که ی تیکه لاوی
شته که ی تر کرد

هَبَّتْ عِشًا: ماندوو بوو، کاریکی بی
سوودی نه انجام دا ۵ دمگوتری: (عَبَّتْ
به الدهر) رۆژگار چهند گۆرانکاری و
هه لیه زو دابه زی پی کرد.

الْعُبِيَّةُ: خواردنه مهنیه که له دوو جوړ
خواردن دروست دمکری و مکو گهنم و

ماش و ترخینه و نهو جوژه
خواردنانه یان ههنگوین و کهره،
دۆشاوو ماست که بهیه که وه
دهخورین ۵ کۆمه له خه لکیک
همریه که یان کوری یه کی بی ۵
بزن و مهری تیکه لاو ۵ دمگوتری:
(مررنا علی غم فلان عیثة واحدة)
به لای مهری فلانکس دا راپوردین
مهر و بزن تیکه لاو بوون.

هَبَّدَ اللَّهُ عِبَادَهُ و عبودية: بهندایه تی
خودای کرد ملکه چی فهرمانه گانی
بوو.

هَبَّدَ عَبْدًا و عَبْدَةً: په شیمان بووه.

هَبَّدَ عَلَيْهِ: رقی لئی هه لسا.

عَبَّدَ مِنْهُ: لئی پهنجا، لئی دوور کهوته وه.
هَبَّدَ عَلَى نَفْسِهِ: تانه ی له خو ی دا، لۆمه ی
خو ی کرد.

هَبَّدَ عَلَيْهِ: سوور بوو له سمر نهو کاره.

عَبَّدَبَهُ: پیوه ی نووسا، کهوته گه لئ و
لئی جیا نه بووه.

هَبَّدَ عَبْدًا و عبودية: باوک و باپیری به
کۆیله کراو بوون، بهنده بوون.

أَعْبَدَ الْقَوْمُ بفلان: خه لکه که له سمر
فلانکس کۆبوونه وه لئیان دا.

أَعْبَدَ فُلَانًا: فلانکسی کرده کۆیله.

أَعْبَدَ فُلَانًا عَبْدًا: بهنده می کی کرده
مو لکی فلان.

أَعْبَدَ بِهِ: لَهُ رِبْكَاءٌ وَلَاخَمَكَمَى تَوْبَى وَ

بِهِو هَوِيَهُوهُ لَه كاروان دواكهوت.

عَبْدًا: زُيْرَبَارَى كَرْد، زَمَلِيلَى كَرْد.

عَبْدٌ فَلَانًا: فَلَانَكَمَسَى كَرْدَه كُؤِيلَه.

عَبْدُ الطَّرِيقِ: رِبْكَاهَى خُوش كَرْد ۵

(عَبْدُ الْجَعْرِ) حُوشَرَهَكَمَى زُيْرَبَار

كَرْد.

عَبْدُ السَّقِينَةِ: كَهَشْتِيَهَكَمَى بَه قِير

سُوَاخ دَا، قِيرَى تَى هَه لَسُو.

تَعَبَّدَ: خُوى تَمَرخان كَرْد بُو خُودَا

پَه رَسْتَى.

تَعَبَّدَ فَلَانًا: فَلَانَكَمَسَى كَرْدَه بَه نَدَى

خُوى ۵ دَاوَاى لَى كَرْد گُوپَرَايَه لَى

فَه رَمَانَى بَى.

إِعْتَبَدَ: كَرْدَى بَه كُؤِيلَهى خُوى.

اسْتَعْبَدَ: بَه مَانَا (إِعْتَبَدَ) دَى.

العَابِدُ: يَه كَتَا پَه رَسْت.

الْعَبَائِدُ مِنَ الْخَيْلِ وَالنَّاسِ: نَادَه مِيزَاد

يَان كُؤَمَه لَه نَه سَب كَه رُوى

رُؤِشْتَنِيَان بُو جِيِيَه كَى تَايَبَه تَى

نَه بِي وَ هَم رَه كَه يَان رُوى لَه لَايَه ك

بَى ۵ دَه گُوتَرَى: (تَفَرَّقُوا عِبَائِدُ)

پَه رَتَه و مَازَه بُوون ۵ رِبْكَاى جُودَا

جُودَا ۵ تَه پُؤَلَكَه.

الْعِبَادُ: جَهَنْد خِيَل وَ هُوزِيَكى عَه رَه ب

بُوون نَايِنَى عِيسَايَان قَبُول كَرْد وَ لَه

وَلَاتَى حِرْمَدَا نِيشْتَه جَى بُوون.

الْعِبَادَةُ: بَه نَدَايَه تَى كَرْدن بُو خُودَا

لَه رُوى تَه عَظِيْمَه وَه ۵ دَابُو نَه رِيتَى

نَه نَجَامَدَانَى نَه رَكَه نَايِنِيَه كَان.

عَبَادُ الشَّمْسِ: گُؤَلَه بَه رُؤُزَه.

الْعَبْدُ: كُؤِيلَه ۵ نَادَه مِيزَاد بَه گُشْتَى ج

نَازَاد بِن يَان كُؤِيلَه.

الْعَبْدَةُ: هِيَزُو قَه لَه وى ۵ دَه گُوتَرَى:

(نَاقَةُ ذَاتِ عِبْدَةٍ) ۵ بَه مَانَا بَه رَدَه وَاَم

بُوون وَ پَايَه دَار دَى ۵ دَه گُوتَرَى:

(مَاهَذَا الشَّرْبُ عِبْدَةٌ) نَه م قُومَاشَه

زُور خُؤُگَرَنِيَه وَ زُو دَه دِرَى.

الْعَبْدِيَّةُ: حَالَه تَى بَه نَدَايَه تَى كَرْدن

شِيَوَى بَه نَدَايَه تَى.

الْعُبُودُ: بَه مَانَا (الْعَبْدِيَّة) دَى.

الْعَبُودِيَّةُ: پِيَجَه وَاَنَهى نَازَادِيَه.

الْمُتَعَبِّدُ: شُوِيَنَى خُودَا پَه رَسْتَى ۵

خَه لُومَت خَانَه.

الْمِعْبَدُ: خَاكَه نَاز ۵ (ك: مَعَابِدُ)

الْمَعْبَدُ: شُوِيَنَى خُودَا پَه رَسْتَى ۵ (ك:

مَعَابِدُ).

الْعِبَادِلَةُ: جُوَار صَه حَابَهى عَه بَدُولَا

نَاوَن (عَبْدَاللّٰه)ى كُورِى عُمَه ر

(عَبْدَاللّٰه)ى كُورِى عَه بَسَا (عَبْدَاللّٰه)ى

كُورِى مَه سَعُود (عَبْدَاللّٰه)ى كُورِى

زُوبَه يَد.

الْقَبْدَلُ: كُؤِيلَه.

الْقَبْدَلِيُّ: رُوَوَه كِيَكَه لَه پِيَرَى كُؤَلَه كَه

به عهده‌لای ناسراوه.

هَبْرَ فُلانَ عِبراً: فلانکس فرمیسکی
باراندن.

هَبْرَ القومِ: خه‌لکه‌که له‌ناو چوون ۵
فهوتان.

هَبْرَ النهرِ عِبراً و عِبراً: له پو بارمکه
په‌ریه‌وه له نهم بهر بۆ نه‌ویهر.

هَبْرَ الکتابِ عِبراً: له کتیبه‌که ورد بۆوه
بیری له‌ماناو پرسته‌گانی کردوه به‌ی
نه‌وه‌ی به‌دنگ بیخوینیته‌وه.

هَبْرَ المتاعِ والدرهم: سه‌یری کالو
پاره‌گانی کرد بۆ نه‌وه‌ی مه‌زمه‌دیان
بکا بزانی چین و کیشیان چه‌نده.

هَبْرَ الرؤيا: خه‌ونه‌که‌ی لیک دایه‌وه.
هَبْرَ عِبراً: فرمیسکی دابارین ۵
ده‌شگوتری: (عِبْرَت عینه).

عَبْرَ عما في نفسه: نه‌وه‌ی له‌ دلیدا بوو
درک‌اندی و ده‌ری پری.

عَبْرَ به الأمر: کاره‌که‌ی له‌سه‌ر هورس
بوو.

عَبْرَ فلاناً: فلانک‌ه‌سی فهوتاند ۵
گریاندی.

عَبْرَ الرؤيا: خه‌ونه‌که‌ی لیک دایه‌وه
مانای کرد.

عَبْرَ عینه: فرمیسکی به‌ چاودا هی‌نایه
خوارم‌وه.

إِعْتَبَرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی به‌تاقی

کردم‌وه و له‌سه‌نگی مه‌حه‌کی دا.

إِعْتَبَرَ منه: سه‌ری لئی سوپما.

إِعْتَبَرَ به: په‌ندی ئی وهرگرت.

إِعْتَبَرَ فلاناً: متمان‌ه‌ی به‌ فلانک‌ه‌س
کرد.

إِعْتَبَرَ فلاناً عالماً: فلانک‌ه‌سی به‌ زاناو
تیگه‌پشتوو دایه‌ فه‌لهم ۵ مامه‌ل‌ه‌ی

زاناو خویندمواری له‌گه‌لدا کرد.

استعبرَ فلان: فلانک‌ه‌س فرمیسکی
دابارین ۵ ده‌شگوتری: (استعبرت
عینه).

استعبرَ فلاناً الرؤيا: داوای له‌ فلانک‌ه‌س
کرد خه‌ونه‌که‌ی بۆ لیک بداته‌وه.

الاعتبار: مه‌زمه‌ه‌ کردن ۵ ده‌شگوتری:
(هذا أمر اعتباري) نهمه‌ شتی‌که

مه‌زمه‌ه‌ه‌ گراوه و گریمانه‌ گراوه ۵
که‌رامه‌ت و پیزو که‌سایه‌تی، له‌م

پوو‌مه‌ه‌ که‌ تۆمه‌تبار دوا‌ی دادگایی
کردن که‌ تۆمه‌تی له‌سه‌ر ناچه‌سپی

داوای په‌دی نیعتیبار ده‌کا.

العابَر: ریبوار.

العابرة: ده‌شگوتری: (كلمة عابرة)
قه‌سه‌یه‌ک بوو به‌یه‌یه‌ست به‌سه‌ر

زمانی دا هات و تی‌په‌ری.

بضاعة عابرة: کالایه‌که‌ به‌ ترانزیت به‌ناو
ولاتدا تی‌ده‌په‌ری بۆ ولاتیکی تر.

العِبارة: پستهو كهلامو دهق ۵
دمگوترئ: (هذا الكلام عبارة عن
كذا): نهم دمهقه نهو مانايه
دمبهخشئ.

العَبْرُ من النهر: كهناری پوبار بهرئكي
پوبار.

العَبْرُ من الجالس: نهنجومهنو
مهجليسى قهرهبالغ ۵ ههورى خير
رؤ ۵ دالاشو بالئندى گوشت خور.
العَبْرُ: نازاو بهتوانا بؤ سهفهرو ۵ نئش
لهدمست هاتوو ۵ دمگوترئ: (هر
عبر لكل عمل) نهو پياوه بؤ ههموو
كارئكى خير گونجاوه.

العبراني: زمانى جولكهكه ۵ تاكى
جولكهكه.

العبرانية: زمانى جولكهكه.

العبرة: فرمئسك.

العبرة: پهنندو نامؤزگارى وهرگرتن به
پوداوى پابووردوو ۵ سهر سوپمان ۵
(ك: عِبْر).

العبري: بهمانا (العبراني) دئ.

العبري: نهو گياو گزديه كه لهسهر
ليواری پوبار دهرؤئ.

العبرية: بهمانا (العبرانية) دئ.

العَبْرُ من الغنم: نهو كارو بهرخهيه له
شير برپايتهوه ۵ (الشعرى العبر)
بهكئكه لهو دوو نهستيرميهى به

تهنيشت نهستيرى جهوزاوميه ۵
نهستيرمكهى تريان پئى دهگوترئ:
(الشعرى القميضاء).

العَبْرُ: بؤنى خوئشى تئكهلاو ۵ (قروم
عبر) قهوميئكى زؤرن.

المعابر: جهند تهخته دارئكن له
دروستكردنئ كهشتيدا بهكار دئرن.

المعبر: همر شتئك به هؤيهوه له پوبار
بپهرپتهوه ۵ پرد بئ يان كهلهك
بهلهمو شتى وا بئ ۵ (ك: معابر).

المعبر: پوباريك پئيدا بپهرپتهوه.

المعبرة: بهلهمو كهلهكو شتى وا: كهبه
هؤيهوه له پوبار بپهرپتهوه ۵

عَبَسَ فلان عَبساً وعبوساً: فلان روى كرؤ
كردو چرچو لؤجى خسته نيوان

پئستى ناوچاوانى و برؤى هيناوه يهك.

عَبَسَ الـيـوم: نهمرؤ رؤؤئكى گرزو

سامناك بوو ۵ (فهو عباس ، وعباس
وعبوس).

عَبَسَ عَبساً: چلكن بوو ۵

عَبَسَ الرسخ عليه: چلكهكهى پئوه وشك

بؤوه ۵ له حهديسدا هاتوووه (انه نظر

الى نعم بنى المصطلق وقد عَبَسَتْ في

ابواها وفي رواية ابعادها).

عَبَسَ: بهمانا (عَبَسَ) دئ.

تَعَبَسَ: بهمانا (عَبَسَ) دئ.

العَباسُ: شيرئكى نازا كه شيرى تر

عَبَطَ فلاناً: پهڅنه یی گرت.

أَعْبَطَهُ الموتُ: به گمنجی و بی هه بوونی نه خوښییه کی دپار مرد.

إِعْطَبَ الذبیحة: نازه له که ی به ساغی و هه لهوی سمر بری.

إِعْطَبَ: به بی نه هو ی نه خوښ بی مرد. العاطبُ: دروژن.

الْعَبْطَةُ: دمگوتری: (مات عبطة) به گمنجی مرد به بی نه هو ی نه خوښ بی.

العَبِيطُ: دمگوتری: (لم عبیط)

گوشتییکی تهرو تازه ه یان گوشتی

نه کوئیو ه (دم عبیط) خوینی تازه

ه (زعفران عبیط) زمعهفرانی تهرو

تازه ه (رجل عبیط) پیای بی

عهقل و کالقام تی نه گمیشتوو.

الْعَبَاطَةُ: بی عهقل و کال قامی.

هَبَقَ به الشی عبقاً و عباقةً: شته که ی

پیومو نووسا ه دمگوتری:

هَبَقَ به الطیبُ: بونی خوښی لیداو

بونه که ی بلاو بووه.

هَبَقَ بالمكان: لهو شوینه مایه وه.

هَبَقَ بالشی: دلی به شته که وه نووساو

حهزی لی کرد.

عَبَقَ رائحة الطیب: بونی عهترمه که ی

خوښ کرد.

له مری هه لیبین و لیبی بترسن.

الْعَبَسُ: جوړه پروو که ی پیی دمگوتری (برنوف).

الْعَبَسُ: نهو زبل و چلکه ی به کلک و لا سمتی حوشرموه رهق ده بیته وه.

هَبَطَ الثوب غبطاً: کراسه که هه لندرا.

هَبَطَ الذبیحة: به ساغ و تهنروستی سمری بری هیج نه خوښی و دمردیکی پیوه نه بوو.

عَبَطَهُ الموتُ: به جوانه مەرگی و به بی نه هو ی نه خوښ بی مرد.

هَبَطَ الثوبُ: کراسه که ی به ساغی دری.

هَبَطَ الأرضُ: له شوینیک بری هه لکهند له و مو پیش هه لنه که ندرابوو.

عَبَطَتِ الریح وجه الأرض: په شهاب روی

زمو ی وشک کردم وه و قلش قلشی کرد.

هَبَطَ الزابُ: تمپ و توژی بهرپا کرد.

هَبَطَ النبات الأرض: پوه که که زهویه که ی هه لاشت و سمری دهرینا.

هَبَطَ فلان نفسه فی الحرب: کابرا به ویستی خو ی، خو ی خسته ناو

شهرپه که وه.

عَبَطَ الفرسُ نه سپه که ی هینا و برد همتا عمرهقی کرد.

هَبَطَ الضرعُ: خوینی له گوانه که هینا.

هَبَطَ الکذب علیه: درو که ی هه لبت.

تَعَبُّقُ: خۇي بۇنخۇش كرد.

الْعَبَابَةِ: زۆرزانى قىلباز ۋ دزو

چەردەى ئازا.

العَبْقُ: دىگوتىرى: (رجل عبق) پياۋىكى

زەرىپىو شىكۆمەندە.

العَبْقَةُ: دىگوتىرى: (امراة عَبْقَةُ لَبَقَةُ)

ئافىرمىتىكى شۇخە ھەموو جۆرە

پۇشاك و بۇنىكى خۇشى ئى دىو

لەگەلى دىگونجى.

العَبْقَةُ: باقى مەندەى شت ۋ پاشماۋە.

عَبْرَ السَّرَابِ: تپاۋىلكەكە

درەوشايەۋە.

عَبْرَ: شۇنىكىكە ھەرب پېيان وايە

شۇنى جىندۇكەكانە ۋ ھەر شتىك

باش بىۋ جىگاي سەرنج بىۋ

نەسبەتى دەمدەن بۇ ئەۋ شۇپنەۋ

دەللىن: (عبرى).

العَبْرُ: ئەۋەى سەرەتا لەبنكى قەمەزاۋ

دەرۋىۋ ھىشتا تەرۋ تازەۋ سەۋزە

ۋ ھەرۋا ھەر شتىك كە ھىشتا

جروزمىەۋ سەر لە زموى دەرەتتى

پېى دىگوتىرى: (العبر) ۋ تاكەكەى

(عبرة) ۋ ئافىرمى ناسك و جوان و

بالا بەرز.

العَبْرَةُ من النساء: بەمانا (العبر) دى.

العَبْرِيُّ: پالداۋە بۇ (العبر) و سىفەتى

ھەر شتىكە كە زىدە پۇىى لە

و مەصفەكەيدا بىكرى ۋ دىگوتىرى:

(رجل عبرى وثوب عبرى).

العَبْرِيُّ: گەۋرە ۋ پىزدار ۋ دىباچ ۋ

ھەرىش و پاخمەرى بەنرخ و نەرم و

نيان ۋ قورئان دەفەرمۇى: ﴿مُتَكِينٌ

عَلَى زَرْفٍ خُضِرَ وَعَبْرِي حَسَانٌ﴾.

العَبْرِيَّة: سىفەتى ھەبىقەرى و حال و

ۋەزىيەتى.

عَبْلَ بە عبال: رۇىى.

عَبْلَ الشَّجَرِ: گەلای درەختەكەى

ھەلۋەرانە.

عَبْلَ الشَّيْ: شتەكەى پەتكەردەۋە ۋ

گىپراپەۋە بۇ شۇپنى خۇى ۋ بەندى

كرد و گلى داپەۋە ۋ دىگوتىرى: (ما

عَبْلَكَ عِنا) جى وای لە تۇكرد لە ئىمە

نادىپار بىۋ نەپەى بۇلامان.

عَبْلَتُهُ عېل: مردن پەخەىگرت.

عَبْلَ عبال: قەلەۋو كەتەۋ شان و قۇل

نەستور بوو.

عَبْلَ عبالَ: بەمانا (عبل) دى.

اعبل: بەمانا (عبل) دى.

اعبلَ الشَّجَرِ: درەختەكە گەلاكانى

پىچراۋەۋ لوول بوون ھىشتا پان

نەبوۋنەۋە.

الاعبل: كىۋى سېى، بەردى سېى.

الغابل: كوپى تازە پىگەشتوۋى

قەلەۋ.

الْعَبَالُ: گوئه کیوی.

عَبَا المتاع والجیش: کالای ناماده کرد،

الْعَبْلُ: کهتهو زهلامو زهبللاح له همر

سوپای سازدا.

شتیک بی ۵ دهگوتری: (هو عبلُ

عَبِي المتاع والجیش ونخوهما: کالاو

الذراعین) نهو پیاوه قوْل نهستوره

کهرهسی ناماده کرد، سوپای سازدا

۵ (عل الشری) قاجو قوْل نهستور

بؤ شهر.

۵ دمشگوتری: (امراة عَبْلَة)

العابیة: پوخسار جوان ۵ نافرمتی

نافرمتیکی تیکسمراو و بهژن

میروو ملوانکه هونهرموه.

رېك و پېكه ۵

العباية: عهبا.

الْعَبْلُ: گهلای درمخت که هیشتا لوول

عَبْرَة الشی: پرکمری شت نهو شتهی

بیو نهکرا بیتهوه ۵ ومکوو گهلای

دهکریته زمرهوهو و پری دمکا ۵

درمختی نهسلو طهرفاء ۵ (جاء

دهگوتری: (عبوة هذه القارورة ماء

بَعْلَه) بهشپر یوی هات بهبی نهومی

جرام) پر نهو گؤزه کیشی سهد

جهستهو سهر و سیمای خوئی رېك

غرامه.

بكا.

الْعَبْلَاءُ: بهرد، یان بهردی سپی زور

عَتَبَ عليه عَتْباً وعتاباً وعتاباً: لؤمهی کردو

نازی بهسمردا کرد داوای لی کرد که

رهدق.

عبول: ناوی مردنه (امراة عُبُول)

جاریکی تر کاریکی وانهکا دلی نهو

نافرمتی کؤست کهوتوو ۵ (الْعَبْلَة)

پیی خوْش نهبی.

سهره تیری دریژ ۵ (ك: معابل).

عَتَبَ فلان عَتْباً وعتباناً: فلانکس قاجیکی

العُباهر: گهورمو زهبللاح ۵ دریژو

هاویشتهو قاجهکهی تری ههلبری.

نهرم لهههر شتیک بی.

عَتَبَ مقطوع الرجل: به دارشعق رپویشته

العَبْهَر: گوئه یاسهمین ۵ نهگرس ۵

۵ دمشگوتری:

مرؤفی تیکسمراو.

عَتَبَ البعير ونخوه: حوشرمکه لهسهر سی

العَبْهَرَة: نافرمتی جهسته جوانو

قاج رپوی، ومکوو نهوه بیهوی بازبدا.

رپوشت جوان.

عتب البرق: چاودنیری روناکایی ههوره

عَبَا فلان عَباً: فلانکس دهمو چاوی

بروسکهکهی کرد تا تهواو بوو چاوی

درموشایهوه.

بهدوودا گیرا.

عَتَبَ الباب عَتْباً: جووه بهردمرگای مالی ۵

دمگوترئ: (ما عتبُ باب فلان) پيٽم
 نهخستوته بهر دمرگای مائی فلان.
 عَتَبَ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ عَبًا: له
 شوئيٽيکه وه گواستيه وه بؤ شوئيٽيکی
 تر.
 اعْتَبَهُ: دواي سمرزمنشت گردن رازی
 کرد.

عَتَبَ عَنِ الشَّيْءِ: وازی له شتهکه هينا.
 عَاتَبَهُ مَعَابَةً وَعِتَابًا: سمرزمنشتی کرد
 عَتَبَ فُلَانٌ: فلانکس ته مبهلی کرد ۵
 دمگوترئ: (ما عتبُ ان فعل کذا)
 نه و منده نه مایه وه دمستی به کارمه
 کرد.
 عَتَبَ عَتَبَةً: بهر هه یوانی دروست کرد.

تَعَاتَبُوا: خه لکه که لؤمه ی به کتریان
 کرد ۵ هر که سه له لای خویه وه
 سمرزمنشتی به کیکی تری کرد.
 تَعَتَّبَ الْقَوْمَ: به مانا (تعاتبوا) دئ.
 تَعَتَّبَ عَلَيْهِ: تاوانی دژ نه نجام دا.

تَعَتَّبَ الْبَابَ: بهر دمرگای بؤ دمرگا که
 دروست کرد ۵ دمشگوترئ: (فلان لا
 يتعب بشئ) فلانکس به هیچ
 عهیبیک لؤمه ناکرئ، عهیبی تیدا
 نییه.

إِعْتَصَبَ عَنِ الشَّيْءِ: پوی له شتهکه
 ومړگيږا.
 إِعْتَصَبَ الطَّرِيقَ: رڼگا ئاسانه که ی واز ئی

هیناو ملی له رڼگا خوارو خيچه که
 نا.

إِعْتَصَبَ فُلَانٌ نَفْسَهُ: دواي تی هکرین و
 ورد بوونه وه به هه لئی خوی زانی.
 إِسْتَعْتَبَ فُلَانًا: داواي رازی بوونی
 فلانکسی کرد ۵ رازی کرد.

الْأَعْتَبِيَّةُ: لؤمه ی سمرزمنشتی پی
 دمکرئ و هوکاري لؤمه گردنه که یه ۵
 (ك: أعاتب).

العِتب: که سيک زور سمرزمنشت بکا.
 الْعَتَبُ: تهنگو چه لؤمه و کاری
 ناخوش و چورتم ۵ که م و کوړی و
 گنده لی ۵ دمگوترئ: (ماي مردنه
 عتب) له خوشه و یستی لؤمه ودا هیچ
 عهیب و له که یه که نییه ۵ نیوان
 قامکه شادمو قامکه ناومړاست ۵ یان
 نیوان قامکه براتووته و قامکی
 ناومړاست ۵ نیوان دوو کیو ۵ لؤمه
 ژپانه ی که به سر عودو که ماندا
 رادمه یلئری.

العُتْبِي: رهزامندی.

الْعَتْبَةُ: سهر دمرانی مال ۵ یان لؤمه
 دارمی له دمرگای مالدا پیی به سر دا
 هه لئیه وه ۵ هه موو پلیکانه یه که
 که به هوی وه سهریکه وئ ۵ (ك:
 عَتَبَ) ۵ له بواری نه ندازیاری دا
 بریتیه له قه بارمیه که دوو

کۆلەمکەى لە ژېردا بى.

العُتُوبُ: كەسێك سەرزنەشت و لۆمە

كارى تێنەكا.

هَتَّ فُلَانًا عَتًّا: خێرا خێرا قەسەكەى بۆ

فلانكەس دووبارە دىگەردمەوه ە

دىگەوترى: (عَتَّه بِالْمَسْأَلَةِ) لە

مەسەلەكەدا زۆرى منجە منج لەگەڵ

کرد.

هَتَّ فُلَانًا بِالْكَلَامِ: بە قەسە فلانكەسى

سەرزنەشت کرد.

هَتَّ كَلَامَهُ: قەسەكانى پەق بوون.

عَاتَهُ مَعَاتَةً وَعِتَاتًا: دووبارەو سێ بارە

قەسەكەى بۆ گوتەوه تا باش لێى تى

بگا ە بەرپەرچى دايمەوهو كێشەى

لەگەڵدا كرد ە لەحمەدىسى

(الحسن) دا هاتوو (أَنْ رَجُلًا حَلَفَ

أَيْمَانًا فَعَمِلُوا بِعَاتُونِهِ) پياوێك

سۆپىندىكى خوارد خەلكەكە

بەرپەرچيان دايمەوهو پێيان گوت

بەناحەق ئەو سۆپىندىت خوارد.

تَعَتَّتَ فِي كَلَامِهِ: لە قەسەكەى دوودل

بوو تەواوى نەکرد.

هَتَدَ الشَّيْءُ عِتَادًا وَعِتَادَةً: شتەكە نامادىبوو

ە شتەكە گەوره بوو.

أَعْتَدَ الشَّيْءُ: شتەكەى حازرکرد ە

قورئان دەفەرموى: ﴿وَأَعْتَدْتُ لِمَنْ

مَتَكًا﴾.

تَعَتَّدَ فِي صَنْعَتِهِ: پێشەكەى خۆى

بەجوانى و پێك و پێكى ئەنجام دا.

الْعِتَادُ: كەمرەستەى هەر شتێك بى.

الْعِتْدُ: نامادەكراو ە دىگەوترى: (فرس

عِتْدٌ) ئەسپێكى نامادەكراو بۆ

پێشپێكى و غاردان.

الْعِتُودُ: كارو بەرخ كە بەهێز بووبو

ساليان بەسەردا تێپەر بووبى (ك:

اعْتِدَةٌ).

الْعِتِيدُ: نامادەو حازر لەدەست ە

قورئان دەفەرموى: ﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ

قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾.

الْعِتِيدَةُ: مێينهى (العتيد) ە پەغدان و

سندوفێكە ئافەرت شتە تايبەتى و

بەنرخەكانى خۆى تێدا هەلەمگري.

عَتَرُ الرُّمْحِ عَرًا وَعَرَانًا: پەمبەكە لەریمەوه.

الْعَتَارُ: بۆ زێدە پۆى لەمانای (عَتَرَ) دا

دئ ە شوێنى بەردەلان و چۆل.

الْعِتْرُ: ئەصل و بنەما ە لە پەندا هاتوو

(عادت لِعِزِّهَا لِمِسْ) بە كەسێك

دىگەوترى بگەڕێتەوه سەر دابو

نەرىتى ناشىرىنى لەوه پێشى ە

پووێكى بۆنخۆشى عەتر نامێزە،

دىگەڕێتە دەرمان.

الْعِتْرَةُ: ئەومىه پەل و پۆى ئى ببنەوه ە

ودەچەو ئەومى پياو هۆزو بنەمالەو

خەزم و كەس و كار (عِزَّةُ الثَّغْرِ) ە

اعْتَقَ العبدُ: كۆپلەكەي ئازاد كرد.

اعْتَقَ المال: مال و سامانەكەي رېڭ خست.

عَتَقَ اخمر: وازی له شهرابه كه هینا بو نهوهی كۆن بېخ و بۆنی خوش بی.

العاتِقُ: نهستۆ ۵ نیوانی شان و مل ۵ شهرابی كۆن ۵ بیچوه بالنده كاتیک كه یهكهمجار پەروپۆلی ئی دپرویتیهوه پەروپۆلی تازهی ئی دپرویتیهوه ۵ (ك: عاتِق و عَتَق).

العَتَقُ: نهجیب زادمی.

العَتِيقُ: كۆن و له میژینه ۵ بهرزو

رېزدار ۵ (ثوب عتیق) قوماشی چاك

چندراو و پختهو سفتو لووس ۵

(البیت العتیق) كابە (مالی خودا)

(العِتاق من الطیر) بالندهی درندهو

خاومنی دمنووك و چنگی تیزو در

۵ (العِتاق من الخیل) نهسپی رهسەن.

هَتَكَ في القتال عَتَكاً: له شهردا ههلمهتی

بردموهو سەرلهنوئ پهلالماری دوژمنی

دابهوه.

هَتَكَ في الأرض: بهتهنیا رۆیشتو كهسی

لهگهڵ نهبوو.

هَتَكَ عليه يضرب: ههلمهتی لهناكاو و

گورچكېری بو بردموه.

هَتَكَ على عین فاجرة: سویندی بهدرۆی

خوارد.

دروشاوه دهم و دان و پوك و قهراغی دان.

العَتِيقُ: كوشتییهك بوو كاتی خۆی

عەرمبەكان بو بتهكانیان سەریان

دەمپری

أَلْعَثَرُ من الرجال: پیاوی شان و مل

قهوی و قهلهو.

عَتَسَ في الأمر: کارهكەي به

تووندوتیزی خسته دەست خۆی.

عَتَسَ فلاناً: قارو ستهمی له فلان

گرت.

العَتِيسُ: رِق ههلساوی بههیزو توانا.

عَتَقَ الشيء عِتْقاً: كۆن بوو ۵ گهیشته

كۆتایی و دوا سنوری خۆی.

عَتَقَ المالُ: مالهكه گونجاو لهبار بوو.

عَتَقَ اليمين: سویندمكه چهسپا.

عَتَقَ العبدُ عِتْقاً: كۆپلەكه رزگاری بوو بوبه

ئازاد (فهو عاتق و عتیق) ۵ (ك: عَتَقَاء) ۵

(وهي عتيقة و عتيق ۵ ك: عتائق).

هَتَقَ الفرس عِتْقاً: نهسپهكه رهسەن بوو له

پېشپر كیندا پېشكهوت.

عَتَقَ المالُ: مالهكەي چاك كرد.

هَتَقَ فلاناً بقمه: بهدمه فلانكهسی گهست ۵

گازی ئی گرت.

هَتَقَ عِتْقاً و عِتَاقَةً: كۆن بوو ۵ پێزو نرخى

پهیدا كرد (فهو عتیق و هي عتیق

و عتیقة).

راپېڅې كړد بؤ بېنډيځانه.

هَتَلُ اِلَى الشَّرِّ عَتَلًا: بهلې كړد بؤ شهرو
ناژاوه نانهوه.

إِنْعَتَلُ: بؤ موطاومعهى (عَتَلَهْ دئ) ه
دمشگوترئ: (لا اَنْعَلْ معك): له
شوېنى خوم ناجوئيمو لیت
جيانابهوه.

تَعْتَلُ: دمگوترئ: (لا اَنْعَلُ معك) دمق
بهمانا (لا اَنْعَلُ معك) دئ.

الْعَتَالُ: كۆلېر بهكړئ ه هممال.
الْعَتْلَةُ: عهمودېكى كورتى ناسنینه
سهرنكى پانى ههپه ديوارى پې
دمروخپنډرئ درمختو بهردى پې
له زموى دمردمهپنډرئ.

الْعَتْلُ: بههپزو توانا لهههر جوړنك
بئ ه دمگوترئ: (رجل عتل)
پياوېكى وشك و تورمو تهوسنه ه
(جبل عتل) كيونكى شاخ و رمقن
سهخته.

الْعَتِيسْلُ: كړنكار ه خزمهتچى ه
دمگوترئ: (داء عتيل) دمردى
كوشنده.

الْعَتْلُ: بههپزو توانا بؤ راپېچ كردن و
راكيښان.

هَتَمَ عَتَمًا: دواكهوت و تهمبهلى ل
دمركهوت ه دمگوترئ: (عتمت حاجته)
پيداوېستيهكهى دواكهوت.

عَتَكْتِ المَراةُ على زوجها: نافرمتمكه له
ميردمكهى ناچيزه بوو، له باوكى يا
له ميردمكهى ياخى بوو.

هَتَكَ عليه بخير أو شر: بهچاكه يان
بهخراپه پخنهى لى گرت.
هَتَكَ القوم اِلَى موضع كذا: خهلكهكه
حهزيان له فلان شوېن بوو.

هَتَكَ اللبنُ أو النبيل: ماستهكه يان بيرمه
زور ترش بوو.

هَتَكَ بفلان: به فلانكهسهوه نووساو
لهگهلى بوو لى جيانهبووه.
هَتَكَ الطيب به: بونهكهى گرت.

هَتَكَ يدُه: دمستى به سنگيهوه گرت.

العاتكُ: رېزدارو بهنرخ ه ږنگى
خاليص و باش ه شتى بې خهوش ه
دمگوترئ (أحر عاتك) سورنكى زور
سور ه كهسينك زور گيرمگيركه بې.
العاتكة: ميينهى (العاتك) ه نافرمتيك
نهومنده نارايشت بكاو بونى خووش
له خوى بداو پېستى سوور
ههنگهړئ.

العتيك من الأيام: پوژگارى گهرم.

عَتَلَهْ عَتَلًا: راپكېشا بهشيوهى
راتهكاندى توندو تيزو پاله پهستو
كردنى ه قورئان دمفهرموى:
﴿خُلِدُوا فَاغْتَلَرُوا إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ﴾
ه دمشگوترئ: (عتله الى السجن)

عَمَّ عَنْ الشَّيْءِ: وازی له کارمه که هیئا دوی
نهومی که ماومیه که پیومی خمریک
بوو.

عَمَّ اللَّيْلُ: به شیک له شمو تیپه ری.
عَمَّ فُلَانٌ قِرَى ضَيْفِهِ: فلانکه س
نانخوردنی میوانه گانی دواخت.
اعَمَّ اللَّيْلُ: به مانا (عَمَّ) دی.

اعَمَّ الرَّجُلُ: پیاوه که کهوته کاتی
داهاتنی شمو و تاریک بوونی
رووبه ری زموی ه یان لهو کاته دا
نیسی کرد.
اعَمَّ الشَّيْءُ: شته که دواکهوت و پیی
چوو.

اعَمَّ عَنْهُ: وازی لی هیئاو دهستی لی
هه لگرت.

عَمَّ: کهوته کاتی سهرمتای داهاتنی
شمو ه یان لهو دمه دا کاری کرد.
عَمَّ الشَّيْءُ: شته که می دواخت.
استعَمَّ: درمنگی هیئا.

العائم: درهختیکه له پیپی زمیتونییه
ه له کیوی (الکام) له شیمالی شام
دمروی ه بهرکه می پیی دمگوتری:
(الزَّعْبُجُ).

عَمَّةُ اللَّيْلِ: تاریکایی سهرمتای شمو
دوی نه مانی سووایی هه راخی
ناسمان.

عَمَّ غَتَاهُ وَعَتَاهُ: عمقلی کهم بوو ه

کالقام بوو.

عَمَّ غَتَاهُ وَعَتَاهُ وَعَتَاهِيَّةُ: به مانا
(عَمَّ) دی.

عَمَّ فِي الشَّيْءِ: هزی له شته که کرد ه
دمگوتری: (عَمَّ فِي الْعِلْمِ) (وَعَمَّ فُلَانٌ فِي
فُلَانٍ) فلان هزی له هزیه تدانی
فلان بوو ه فلان لاسایی قسه گانی
فلانی کرده مو.

تَعَمَّ: به مانا (عَمَّ) دی.
تَعَمَّ فِي كَذَا: زنده رموی کرد له فلان
شتدا ه دمشگوتری:

تَعَمَّ فِي الْمَأْكَلِ وَالْمَلْبَسِ: زنده رموی کرد
له پوژاک و خواردندا.

تَعَمَّ عَنْهُ: خوی لی نه زان کرد، خوی لی
غافل کرد.

العَتَاهُ: شه لهل ه نه خوشییه که تووشی
میشک دمبی، له رزین و تیگچوونی
جهسته و شه بله لیدانی پیویه،
زمانی وهگو پیویست ناجوئی و
عهقلیشی تهواو نابی.

العَتَاهُ الْبَاكِرُ: کالقامیه که تووشی
گهنجی تازه پیگه یشتوو دمبی.
العَتَاهَةُ: ناده میزادی گومپراو سهر لی
شیواو.

العَتَاهِيَّةُ: به مانا (العَتَاهَةُ) دی ه گیل و
نه حمه ق.

العَتَاهِيَّةُ: گیل و نه حمه ق.

الْمُعْتَه: (رجل مُعْتَه) پیاوی کالقام ۵
 شه پله لیبراو ۵ جهسته شیواو.
 هَتَا عَثْرًا رَغِيًا: تمکه بیوری کردو له
 سنوور دمرچوو.
 هَتَا الرِّيح: رَمْشَه بَاکَه زیاد له نه ندازه بوو.
 هَتَا الشَّيْءُ: شته که ته و او بوو.
 هَتَا الشَّيْخ: پیرمه پیردمکه له ناو چوو
 که پشته که نه فته هی ۵ قورشان
 دمفه رموی: ﴿وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ
 عِتِيًّا﴾.
 تَعَثَّى: یاخی بوو ۵ فمرمانبهردار
 نه بوو.
 الْعَاتِي: خاو من هیزو تواناو به
 دمه لات (جهبار) ۵ (ك: عَتَاة) ۵ (لیل
 عات) شهوی زور تاریک.
 عَثَّتِ الْعُتَّةُ الصَّرَفَ عَثًّا: مؤرانه
 خوریه کهی خوارد.
 عَثَّتِ الْحَيَّةُ فُلَانًا: مار فلانکسی گهست.
 عَاثَ فِي الْغَنَاءِ مَعَاثَةً وَعِثَاءً: له گورانی
 گوتندا دمنگی هه لپری و دهمتی کرد
 به ناروکه گوتن.
 الْعُثْيَةُ: مؤرانوکه (ته صغیری العُثَّة) به ۵
 له په نددا هاتوو (عُثْيَةُ تَقْرُمُ جِلْدًا
 أَمْلَسَ) مؤرانوکه خهریکی برین و
 که رکردنی پیستی لووسه ۵
 به که سیك ده گوتری: بیهوی کار له
 شتیک بکاو بوی نه کری ۵ یان په کیکی

زهمی په کیکی بی تاوان بکا.
 عَثْرَ عَثْرًا وَعِثَارًا: گلا ۵ هه نه نگوت ۵
 کهوته خوار ۵ هه نه خلیسکا ۵ له په نددا
 هاتوو: (من سلك الجدد أمن العثار)
 که سیك ریگی راست و تهخت بگریته
 بهر له خلیسکان و هه نه نگوتن نه مینه
 ۵ دهم گوتری: (عَثَّ بِهِ فِرْسُهُ)
 نه سپه کهی گلاندی ۵ (عثر جده)
 شانسی و بهختی خرابی هینا.
 عَثْرَ عَلَى الشَّيْءِ عَثْرًا: به سمر شته که دا
 ناگادار بوو.
 أَعَثَرَ فُلَانًا: فلانکسی تووشی چورتم
 کرد ۵ کؤسپ و ته گهری خستنه
 به ردهم.
 أَعَثَرَ عَلَى الْأَمْرِ: به سمر کارمکه ناگادار
 بوو ۵ ناگادار کرا ۵ قورشان
 دمفه رموی: ﴿وَكَذَلِكَ أَعَثَرْنَا عَلَيْهِمْ﴾.
 عَثْرًا: وای لی کرد هه نه نگوی بکهوی ۵
 تووشی کیسه بی.
 تَعَثَّرَ: بؤ موطا و معی (عَثْرَة) دئ ۵
 دهم گوتری: (تَعَثَّرَ حَظُّهُ): بهختی
 کهوت، شانسی نه بوو ۵ (تَعَثَّرَ لِسَانُهُ)
 زمانی هه نه نگوت.
 الْعَاثِرُ: داوی نیچیرموان ۵ (ك: عواثر).
 الْعَاثِرُ: همر شتیک بگریته کؤسپ و
 ته گهره له به ردهم کاریکدا ۵ چالیک
 هه لده که ندری بؤ نه وهی شیر تـ

بكهوئ ۵ شوئنی هه ئیڤرو به
هتارمه چوون لهزمویدا ۵ دهگوترئ:
(وقع في العائور) ۵ (لقيت منه عائوراً)
۵ شهرو نهگبهتی و کۆسپو تهگهره
۵ (ك: عوائير).

العشار: شهرو نهگبهتی، ناخۆشی و
تمنگانهو چورتم.

العثر: نهو درهخت و ڤوومهکی به ناوی
باران ناودرابن.

العثرة: ههله.

العثري: همر درهخت و ڤوومکیک باران

ئاوی دابن ۵ کهسیک کاریک نهکا

بۆ دونیای یان بۆ قیامهتی باش بی

۵ بۆیه له چه دیسدا هاتوو: (أبفض

الناس الى الله العثري) بیژراوترین

کهس لای خودا کهسیکه نه بۆ دنیا

نه بۆ قیامهت کاریک باشی

له دهست هه ئه نه بی.

العشور: کهسیک زۆر شهرو نهگبهتی

پیوه بی ۵ دهگوترئ: (جُدُ عشور)

شانسی نهگبهت.

العشي: تهپ و تۆز.

عَشَّتْ يده عثلاً: دهسته شکاومهکی

به خواری گرتوه.

عَثَلَ عثلاً: زۆر بوو ۵ هه لهوو کهته بوو.

العثرل: دار خورمای وشکی کهتهو

زمبه للاح.

العثرلية: (حلية عثرلية) ریشی پان و

دریژو پپ.

عَثَمَ الجرح: برینه که وشک بۆوه به لام

چاک نه بۆتهوه.

عَثَمَ العَظْمُ عَثَمًا: ئیسقانه که به خواری

یهکی گرتوه.

عَثَمَ القربة ونحوها: کونده که به خرابی

دووریهوه.

عَثَمَ العَظْمُ عَثَمًا: به مانا (عَثَمَ) دئ.

أعَثَمَ القربة: کوندو مهشکه که خراب

دووریهوه.

عَثَمَ العَظْمُ: به مانا (عَثَمَ) دئ.

إعَثَمَ به: داوی کۆمهکی ئی کرد ۵ پپی

سوودمه ند بوو.

إعَثَمَ يده: به دهستی شته که

داهیشت.

إعَثَمَ القربة: به مانا (عَثَمَ) دئ.

العثمان: بیچوه مار ۵ بیچوه حوبارا

(گیانله بهریکی بی عه قله).

العيشم: کهتهو زمبه للاح و دریژ.

العيشوم: کهمتیار ۵ فیل ۵ (ك: عيايم).

عَثَّتِ النار عَثًا: ناگرمکه دوکه ئی

هه بوو.

عَثَنَ فلان في الجبل عَثًا: فلان کهس به

کۆمه کهدا سهرکهوت.

عَثَنَ الثوب بالطيب: بۆنی خۆشی به

قوماشه که کرد تابۆنه که مۆنجاوی

دايهومو بۆنهكەى گرت.

هَيْنَ الثَّرْبِ عَثَا: قوماشەكە بە دوکەلى

عمترەكە بۆنخۆش بوو.

عَثِنَتِ النَّارُ: بەمانا (عَثِنَتْ) دى.

عَثَنَ فُلَانٌ: فلانكەس جگەرەى كيشا.

عَثَنَ الثَّرْبُ: قوماشەكەى بە بخور

بۆندارو بۆنخۆش كرد.

عَثَنَ الشَّيْءُ: شتەكەى تىكەلاو كرد.

عَثَنَ فُلَانٌ عَلَيْهِمُ بِالْفَسَادِ: فلانكەس

گەندەلى لە ناوياندا پەيدا كرد.

الْعَثَانُ: دوکەل، بەزۆرى بۆ دوکەلى

شتى بۆنخۆشو مېشوولە کوژو شتى

وا بەكار دى ە ھەروا بۆ تەپو

تۆزىش بەگاردى.

الْعَثْنُ: بتى بچوک ە دوکەل ە

(ك: اعثان).

الْعَثْنُ مِنَ الطَّعَامِ: خۆراكى بەسەرچوو

خراپ بوو بەھۆى دوکەل.

الْمُعَثْنُ: پىشى پان و درێژ.

الْمُعَثْنُ مِنَ الطَّعَامِ: خۆراكى خراپى

دوکەل گرتوو.

الْعَثْنُونُ: رەڤن ە ئەو موانەى چەناگەو

زێر چەناگە كە درێژ دەبن ە ھەروا

ناوہ بۆ پىشى حوشتر و پىشى

نېرېيەقەرە ە زێر دەنووكى

كەلەشێر ە (ك: عثانين).

هَثَا عَثْرًا وَعَثْرًا وَعَثْرًا: زۆر گەندەل بوو،

داومشاو كەلكى نەما.

هَثِي عَثْرًا وَعَثْرًا: بەمانا (عَثَا) دى ە

لە ھورشان دا ھاتووہ: ﴿وَلَا تَعَثْرُوا فِي

الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾.

الْأَعْشَى: توکن ە پىش پىر، پىش

كۆلوانە ە (ك: عَثْرَ وَعَثِي).

الْعُثْوَةُ: ھرچى درێژ كە لە نەرمایى

گوێچكە تێپەربكەن.

هَجِبَ مِنْهُ عَجْبًا وَعَجْبًا: ئىنكارى

كرد چونكە كەم بارى پێوہ گرتبوو.

أَعْجَبَهُ الْأَمْرُ: كارەكە وای لى كرد

سەرى سوڤ بىنى.

أَعْجَبَ الشَّيْءُ فُلَانًا: شتەكە فلانكەسى

سەرسام كرد، پێى خۆشحال بوو.

أَعْجَبَ بِهِ: پێى سەرسام بوو پێى

خۆشحال بوو.

أَعْجَبَ بِنَفْسِهِ: بەخۆى سەرسام بوو

خۆى بە گەورە زانى و لووتبەرزى

نواند.

عَجَبُهُ: سەرسامى كرد.

تَعَجَّبَ: بۆ موطاوى (عَجَبُهُ) دى.

تَعَجَّبَ مِنْهُ: بەمانا (عَجِبَ) دى.

تَعَجَّبَ الشَّيْءُ فُلَانًا: ئەو شتە فلانى

مەدھۆش و مەست و ھەيرانى كرد.

إِسْتَعْجَبَ: سەرسووڤمانى بى ئەنلەزە

بوو، زۆرى بەلاوہ سەیر بوو.

الْأَعْجُوبَةُ: ھەرشتيك سەربكىشى بۆ

◦ سمر سوورمان ◦ (ك: أعاجيب).
خر کردن.

أعجبت الريح: به مانا (عَجَّتْ دئ).

أعج اليوم: رَهْشَه بَاکَه ی توند بوو.

عَجَّ الغبار: تَه پ وتوژی هه لساند.

عَجَّ البيت دخاناً: خانووه که ی پرکرد له دوکهل.

تعَجَّ: بۆ موطاومعه ی (عَجَّجَه) دئ.

العجاج: تَه پ وتوژ ◦ دوکهل ◦

شوانکاره و بۆره پیاوو

هه تیوم چه گانی نه تهوه ◦

تاکه که ی (عجاجة).

العجاجة: دمگوترئ: (لَفَ عَجَاجَتَه

عليهم) هیرشی کرده سهریان.

العجة: هیلکه و پۆن ◦ هیلکه به پۆن

یان به زمیت سوربکرپتهوه.

المعاج: ههرشتیک تَه پ وتوژ به رپا

بکا.

عَجَرَ الفرس عَجراً: نه سپه که کلکی درئ

کرد بۆ لای سمتی له کاتی پوشتندا.

عَجَرَ الفرس والرجل: نه سپه که یان

مروفه که له ترسان یان له بمر هوی تر

نیژ تهپرین.

عَجَرَ عليه بالسيف: به شمشیر هه لی

کوتایه سهر.

عَجَرَ عليه: نیلحاحی ئی کرد.

عَجَرَ الریق علی أسنانه: تفه که ی خهست

التعاجيب: به مانا (الأعاجيب) دئ.

العُجاب: ههرشتیک ببیتته هوی

سمر سوورمان ◦ قورشان دمفرموی:

{إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ}.

عَجَبٌ عَجَابٌ: زۆر سمر سوور هینه ره.

العَجَبُ: گه شهو جو له یه کی میشه

له کاتی دیتنی شتیک و

به گه ورمگرتنی.

دمگوترئ: (هذا أمر عجب) نه مه

کاریکی سمر سوور هینه ره.

العَجَبُ: دواینی هه موو شتیک ◦ بنکی

کک به لای کلیجه وه ◦ (ك: عَجْرُبٌ

و أعجاب).

العَجَبُ: خو به زلزانو به خو نازیزن.

العَجيبُ: ههرشتیک سمر بکیش بۆ

سمر سوورمان ◦ دمگوترئ:

عَجَبٌ عَجيبٌ: سمر سوورمانه که ی زۆرو

بی سنووره.

عَجَّ عَجًا وَعَجَّةً وَعَجِجًا: دهنگی هه ئیری و

هاواری کرد ◦ دمگوترئ: (عَجَّ الى الله

بالدعاء، وعَجَّ بالتلبية في الحج).

عَجَّتِ الريح: رَهْشَه بَاکَه توند بوو

تَه پ وتوژی رامالی.

عَجَّ الطريق: رینگا به رپیواران قهرمبالغ

بوو (فهو عَاجٌ وَعَجَّاج).

عَجَّ لَديا الجارية: مه می که چه که دمرکه و تن

بوو به ددانیه وه نووسا.

عَجَرَ فُلَانٌ عَنَقَةً: فلانکەس ملی خۆی لارکرد.

عَجَرَ فُلَانًا بِالْعَصَا: به گۆچان لەفلانکەسی داو شوینی لێدانەکەیی هاوسا.

عَجَرَ عَجْرًا: ئەستورو کەتەبوو، قەڵەو بوو ە گەدەیی زل بوو ە دەرگوتری: (عَجَرَ الْبَطْن) گەدە گەورە بوو (فەر) أعجر وهي عجرا).

عَاجَزَ: تیز تێپەری لە ترسان یان لەبەر هۆی تر.

إِعْتَجَرَ فُلَانٌ بِالْعِمَامَةِ: فلانکەس میزەری لەسەری خۆی پێچاو لکێکی هێنایە سەر دەموچاوی ە لە حەدیسدا هاتوو: (ان النبي صلى الله عليه وسلم دخل مكة يوم الفتح معتجراً بعمامة سوداء).

إِعْتَجَرَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرەتەکە لکێ پێچەکەیی هێنایە سەر روخساری و دەمو چاوی خۆی داپۆشی.

إِعْتَجَرَتْ فُلَانَةٌ بَغْلَامٍ أَوْ جَارِيَةٍ: فلانە ئافرەت دواي ئائومیدبوونی کوری بوو یان کچی بوو.

تَعَجَّرَ بَطْنُهُ: ورگی داچۆراو ە ورگی لۆج لۆج بوو.

الْأَعْبَرُ: پەشت دەرپەرپو شان دەرپەرپو.

العِجَارُ: قومانیکی ئافرەت دەیکاتە سەرو پێچ (ك: عَجْر).

العِجْرَاءُ: ئافرەتی شان دەرپەرپو، پەشت کۆم ە گۆچان و عەصای گری گری.

العُجْرَةُ: شوینی گۆشتن ە گری دارگۆچان و شتی تر ە یان گری دەماری جەستە ە (ك: عَجْر) ە دەرگوتری: (ذَكَرَ عُجْرَةَ وَبَجْرَةَ) هەموو عەیب و عەرەگانی باس کردن ە لە حەدیسدا هاتوو: (الى الله أشكر عجري وبجري) ە (جاء بالعجر والبجر): درۆیەکی گەورەیی

بلاوکردموه ە کاریکی گەورەیی هێنایە کایه وه ە لە بواری پزیشکیدا (عُجْرَةٌ) بریتییە لە هاوسانیکی تر لەسەر جەرگ کە لە شیرپەنجەیی گەدەموه گواستراوتمه وه بۆی.

العِجْرَةُ: شیوهی بەستنی سەرو میزەر ە دەرگوتری: (هو حسن العِجْرَة).

تَعَجَّرَ عَلَى الْقَوْمِ: شانازی بەسەر خەڵکەکەدا کردو خۆی بەزلزانی و خۆی بەسەردا سەپاندن بەبێ ئەوهی چارەیان بۆی.

تَعَجَّرَ الْأَمْرُ: پڕکێشی کارمەکی کرد بەبێ ئەوهی لێی ورد بێتمه وه.

العِجْرَةُ: هەسەیی رەق و ناخۆش ە شیواندنی کار.

عَجَارِفُ الدَّهْرِ: رُوداوی رُوژگارو به لَاف
کارمساته گانی ه تاکه کسه ی:
(عَجُوف).

عَجَارِيف الدَّهْرِ: به مانا (عجارفه).

العَجْرَفِيَّة: به مانا (العجرفة) دئ.

عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که کهوته
ساله وه پیر بوو.

عَجَزَ عَنِ الشَّيْءِ عَجْزاً وَعَجْزَانَا: بی هیزو
لاواز بوو دمه لاتئ به سهر شته کهدا
نه بوو.

عَجَزَ فُلَانٌ عَنِ الشَّيْءِ عَجْزاً: فُلَانُكُمُ
له سهر کارمکه سورنه بوو.

عَجَزَ عَنِ الْعَمَلِ: له کارمکهدا عاجزو داماو
بوو بؤی نه نجام نه درا.

عَجِزَ الرَّجُلُ أَوْ الْمَرْأَةُ: پیاومکه یا
نافرته که سمتئ گه وره بوون ه (فهر
أعجز وهي عجزاء).

عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ عَجْزاً: به مانا
(عَجَزَتْ) دئ (فهي عجوز وعجوزة) ه
(ك: عَجَز، عجائز).

أعجَزَ فُلَانٌ: فُلَانُكُمُ پيشكهوتو
كس نه یگه پشته.

أعجَزَ الشَّيْءُ فُلَاناً: شته که له کيس
فُلَانُكُمُ چوو ه فُلَانُكُمُ سی
دمه وستان کرد.

أعجَزَ فُلَاناً: فُلَانُكُمُ سی به دمهسته وسانئ
دی.

عَاجِزٌ فُلَانٌ: فُلَانُكُمُ پویشته و کس
پئی نه گه یی و کس دمه لاتئ
به سهردا نه شکا ه دمگوترئ: (طلبته
فَاجِز) پيشكهوتو کس پئی
نه گه یی.

عَاجِزٌ إِلَى فُلَانٍ: مه یلی نهوی کرد ه
دمگوترئ: (عَاجِزٌ عَنِ الْحَقِّ إِلَى بَاطِلٍ).

عَاجِزٌ فُلَاناً: پيش فُلَانُكُمُ کهوتو
لئئ برده وه.

عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که بووه پیرمزن.
عَجَزَ فُلَاناً: فُلَانُكُمُ سی به پیرو خهرو

لهقه لئه دا.

عَجَزَ الشَّاعِرُ: شاعیرمکه نیوه دپری
دووه می هیئاو صه درو عیجزی
شیرمکه ی نووسین.

العِجَازَةُ: نهو نیسفنچ و پهرؤو شته یه
که نافرته له سمتئ خوی شته که
دهدا بؤ نهوی سمتئ گه وره
بنوینن.

العِجَازُ: داوینئ شت ه نیوه دپری دووه می
شیر ه (ك: أعجاز).

أعجاز النخل: بنکی داخورما.

أعجاز الأمور: کۆتایی کارمگان ه
دمگوترئ: (ركب في الطلب أعجاز

الأبل) له ههول و تیكۆشانیدا
جۆرهما چورتم و ناخۆشی تووش

بوو.

العُجْرَةُ: دوايین کوری پیاو، کوری
بچکولهی.

العَجُوز: پیر، کهنهفت بۆ نیرو می
بهگاردی (لهم عَجَزَ وهن عَجَزَ
وعجائز).

ایام العجوز: حهوت رۆزی کۆتایی
زستان، ساردو سه‌رمان ه ههر
رۆژمو ناویکی تایبه‌تی ههیه، چوار
رۆژیان ده‌که‌ونه کۆتایی مانگی
شوباتو سێ رۆژیان ده‌که‌ونه
سه‌رمته‌ای مانگی ئازار.

العَجُوزَةُ: پیریژن.
العَجِيزَةُ: سمتی ئاه‌رمت.
المِجَاز: رینگا ه (ك: معاجیز).

العُجْرَةُ: شتی سه‌رئاساو ئاناساییو
داب‌ونه‌ریت شکین، خودا له‌سه‌ر
ده‌ستی پیغه‌مبه‌رێك ده‌ری ده‌خا
به‌مه‌به‌ستی پشتگیرکردنی په‌یامی
پیغه‌مبه‌رمکه، مه‌رجی ئه‌وه‌یه
ئاده‌میزاد نه‌توانی ئه‌وه‌ی ئه‌و
مو‌عجیزه‌ی بخته‌په‌و.

عَجَمَجَ عَجَجَجَةً: هاواری کردو ده‌نگی
به‌رزکرده‌وه تا هیزی تێدا‌بوو
قی‌راندی و نه‌پ‌اندی.

عَجَمَجَ لَمَّا عَضَهُ الظِّمَانُ: به‌که‌سیک
ده‌گوتری که‌حه‌ق و قانونی به‌سه‌ردا
ده‌چه‌سپی ده‌ست دمکا به‌هاتو

هاوارو نا‌په‌زایی خۆی به‌رام‌به‌ر
حه‌ق ده‌ردمه‌پ‌ری.

العَجَجَاجُ: ده‌نگی به‌رز له‌هه‌ر خاوه‌ن
ده‌نگیکه‌وه بی.

العَجَجَجَةُ: له‌زاراوه‌ی هۆزی قوضا‌عه‌دا

گۆپ‌ینی پیتی (پا)یه به (جیم)ی
دوا‌ی پیتی (عین) له‌جیاتی ئه‌وه‌ی
بلی: (هذا راعي خرج معي) ده‌لی:
(هذا راعج خرج معج).

عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ الطَّعَامِ: نه‌فسی خۆی
گرته‌وه له‌ خواردنیک که‌ هه‌زی لێی
بوو بۆ ئه‌وه‌ی هاو‌مه‌که‌ی بیخوا.

عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ الْمَقَابِحِ: خۆی له‌ شتی
خراب گیر‌په‌یه‌وه.

عَجَفَ نَفْسَهُ: نه‌فسی خۆی هه‌ل‌ئا بۆ پ‌شوو
دریژی و خو‌گری.

عَجَفَ نَفْسَهُ عَلَى الْمَرِيضِ: خۆی هه‌ل‌ئا بۆ
ئه‌وه‌ی پ‌شوو دریژی بۆ خ‌زمه‌ت‌کردنی
نه‌خۆشه‌که.

عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ فُلَانٍ: بی ئه‌دم‌بی و ق‌سه‌ی
نا‌ش‌یری‌نی ف‌لان‌که‌سی ق‌بو‌ل‌کردو لێی
نه‌گرت.

عَجَفَ الدَّابَّةُ: ولا‌خه‌که‌ی ک‌زو لا‌واز کرد.
عَجَفَ عَجْفًا: ک‌زبوو (فه‌ر أعجف وهي
عجفاء) ه (ك: عُجْفٌ وَ عِجَافٌ) ه
قور‌نان ده‌فه‌رم‌وی: ﴿يَا كَلْبُهَا سَبَّحْ
عِجَافٌ﴾.

عَجَفَ عَجْفًا: بهمانا (عَجَفَ) دئ.

أَعَجَفَ بِنَفْسِهِ عَلَى الْمَرِيضِ: بهمانا (عَجَفَهَا) دئ.

أَعَجَفَ الدَّابَّةَ: وِلاخه‌که‌ی کزو لاواز کرد.

عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ الطَّعَامِ: نه‌فسی خوئی لادا له خواردنی خوؤراکه‌که‌ بوئنه‌وه‌ی په‌کیکی تر بیخووا به‌رزموندی خوئی پاشگوئی خست.

الْأَعَجَفُ: ده‌گوترئ: (نصل أَعَجَفَ) سه‌رمتری باریک.

الْعَجَفَاءُ: میینه‌ی (الأعجاف) ده‌گوترئ: (أرض عجفاء) زه‌وپیه‌کی بی پیت و به‌رمکه‌ته ده‌ (و لثة عجفاء) لیوی تینو و وشکه‌وه‌ بوو ده‌ (شفتان عجفاوان) دوو لیوی تهنک.

عَجَلَ عَجَلًا وَعَجَلَةً: په‌له‌ی کرد ده‌ قورئان دم‌هرموی: ﴿وَعَجَلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى﴾.

عَجَلَ فَلَانًا: پئش فلانکه‌س که‌وت.

أَعَجَلَتِ الْبَقَرَةُ: مانگا‌که‌ بوو به‌ خاومن گوپرمکه.

أَعَجَلَتِ الْحَامِلُ: سکېرمکه‌ بیچومه‌کی به‌ ناکاملی بوو.

أَعَجَلَ فَلَانًا: فلانکه‌سی هه‌ئنا بوؤ فلان شت ده‌ پئش فلان که‌وت.

عَاجَلُهُ: په‌له‌ی له‌گه‌ئدا کرد.

عَاجِلَ فَلَانًا بَكْدًا: په‌له‌ی به‌ فلان کرد به‌و شته.

عَاجَلَهُ اللَّهُ بِذَنْبِهِ: خودا به‌ تاوانی خوئی خیرا گرتی و مؤله‌تی نه‌دا ده‌

عَجِلَ لِلضَّيْفِ: خواردنی حازرو بی نه‌رکی بوؤ میوانه‌که‌ دانا ده‌ چی

هه‌بوو نه‌وه‌ی بوؤ داناو خواردنی تایبه‌تی بوؤ نامادمنه‌کرد.

عَجِلَ فَلَانًا: پئش فلانکه‌س که‌وت ده‌ هه‌ئنا بوؤ کاری باش.

عَجِلَ لَهُ مِنَ الثَّمَنِ: نرخ‌ی کالاکه‌ی پئشکه‌شکرد نه‌یوم‌غرانده‌.

عَجِلَ اللَّحْمُ: به‌خیرایی گوشته‌که‌ی برژاند.

تَعَجَّلَ: به‌مانا (عَجَلَ) دئ.

تَعَجَّلَ فَلَانًا: فلانکه‌سی هه‌ئنا.

العَاجِلُ: حازر، پیچه‌وانه‌ی قهرز.

العَاجِلَةُ: میینه‌ی (العاجل) ده‌ کاتی حازر نه‌و کاته‌ی تییدی ده‌ ژپانی دنیا.

العَاجِلَةُ: خواردنی بی نه‌رک و حازر ده‌ نه‌و خواردنه‌ی دم‌درئ به‌ پئبوارو

نه‌رکی نییه‌.

العِجْلُ: گوله‌که‌ ده‌ (ك: عَجُول).

العِجْلَةُ: به‌مانا (العجالة) دئ.

العِجْلَةُ: په‌له‌کردن ده‌ له‌په‌نددا هاتووه‌: (رُبَّ عَجَلَةٍ تَهْبُ رَيْثًا) زوؤرجار

په‌له‌کردن دم‌بیته‌ هوئی دواکه‌وتن و

عَجْمُ فلان: فلانکس له زمانى دا جوړه
خواری و ختیجیه کی ناعمر مې تیدایه
ه نه گمر قسمه کانی پرموان نه بوون پتی
دمگو تری: (عَجْمُ الکلام).

أعْجَمَ الْكَلَامَ: قَسَمَهُ مَانَا شَيَاو
نَهْكَرْد، وَايِ ئِي كَرْد مَانَايِ كِه لَامَهْ كِه
زُورِ رَوُون وَ نَاشَكْرَا نَهْبِي، لَایَهْنِي
عَوَجَمَه تَبْدَا زَالِ بُوو.

اعجمَ الكتاب: بهمانا (عجم) دی.
تعاجم: منگه منگی کردو زمانی باداو
هینایی و بردی نه پتوانی مه بهستی
خوی دهر بیری.

استمعجم: بی دمنگ بوو ۵ دمگوتری:
(سألته فاستمعجم) پرسیارم ئی کرد بی
دمنگ بوو وه لایمی نه دابه وه.

إِسْتَعْجَمُ الْكَلَامَ عَلَيْهِ: قَسَمَ كَيْ لَا تَهْمُو
مِزَاوِي كَرْدُو لَتِي شَارِدْمُو.

الأعجم: لال ۛ (موج أعجم) شہپولی بی
دھنگو بی پرزاندنی ناو.

الأعجمي: زمان نارپوان ۵ لال ۵ (لسان
أعجمي) زوبانی ناعمرېب (کتاب
أعجمي) کتیبیکي نووسراو به
زمانی عمرېبی نارپوان یان نووسراو
په زمانی ناعمرېبی.

العَبَّاسُ: دمنکی ھەر شتیک لہ
بھروبو، میوز بی یان ھەنار یان
ھەر شتیک تری.

تاخیر بوون ۵ که وانه په که یان
قورصیکه بؤ سورانه وه دمی ۵
سوکانی سه یاره ۵ تایه ی سه یاره.
العَجُولُ: کۆست که وتوو ۵ (ك: عَجُلٌ
وعجائل).

المِعْجَالُ: سَكپر كه پيش وخت
سكهه‌ی دانى ◊ بيچومه‌ی بىي ◊
بمريهائى ◊ مندالى له‌بار بچي ◊
كورتركردنه‌وى رڼكا ◊ ده‌گوتري:
(خذ معاجل الطرق فانها اقرب).

المَعَجَلُ: پيشينه (مَعَجَلُ الصِّدَاق) مارمى
حازرو پيشينه.

عَجَمَ الحرف والكتاب: خالي له سمر
پيته كان دانا ۵ به هوى دانانى نوخته وه
دهقى ناو كتيبه كه روون بؤوه.

عَجَمَ الشَّيْءَ عَجْمًا: شته‌ک‌هی گه‌ست،
قه‌پائی بی گرت بۆ نه‌وه‌ی رمقی و
شلی شته‌که لَیْک حیا بکاته‌وه.

عَجَمَ فلاناً: فلانکەسی تاقیکردموه.
عَجَمَ عوده: کەسایەتی فلانکەسی
تاقیکردموه.

عَجَمَتَ الْأُمُورَ فَلَانًا: کارو پرو داو دهکان
 فلانکه سیان له بوخته داو ده و قالیان
 کردو ه دمشکو تری: (ما عَجَمْتُكَ
 عِني منذَ کذا) چاوم پیټ
 نهکه وتوو ه (جعلت عيني تعجمله)
 چاوم ده تیښی و وادیته یادم له مو
 پیس نه من تو دم دیوه .

العُجَامَةُ: نه‌وهی به‌تاقیدمکه‌یه‌وهو
دمیخه‌یه ناو بوته‌وه.

العُجَمُ: ناعمرمب همرکه‌سیک له نه‌ته‌وهی
عمرمب نه‌یه ۵ تاکه‌که‌ی (عَجَمِيّ) جا
به‌زمانی عمرمبی قسه بکا یان نا ۵
همروا کراوه به ناو بو نه‌ته‌وهی فارس
به‌تایبه‌تی ۵ همروا به‌مانا (العُجَام) دی.
العُجَمُ: پیچه‌وانه‌ی (العُرب).

العُجَمَاءُ: نازهل، بی زمان ۵ (صلاة
عجماء) نوپژیک به‌دمنگی به‌رز
فاتیحه و قورناتی تیدا نه‌خویندری.
المُعْجَمُ: قاموسی وشه‌گه‌لیک که
به‌شیومیه‌ک له شیومکان وشه‌کانی
تیدا ریزکراین ۵ (ک: معجمات،
ومعاجم) ۵ (حروف المعجم):
پیته‌کانی هیجا.

عَجَنَ فلان عَجْنًا: هه‌لسایه‌ه‌وه‌ا
به‌شیومیه‌ک ده‌سته‌کانی دادابونه‌ه‌ه‌ر
زموی ومکوو هه‌ویر شیل له‌به‌ر پیری
یان له‌به‌ر هه‌له‌وه‌ی و نه‌خوشی.
عَجَنَ الدقيق: ناردکه‌ی تیکه‌ل به
ناوکردو هه‌ویری شیل.

أعجنَ: پیر بوو و که‌وته‌ه‌وه‌ه‌و.
إعتجن الدقيق: ناردکه‌ی کرده‌ه‌ویرو
شیلای.

عاجنة المكان: ناو‌پراستی شوینه‌که‌ه‌و.
العُجَان: هه‌ویر شیل ۵ که‌سیک پیه‌ی

هه‌ویر شیلان بی ۵ گیل و نه‌قام.
العَجِينُ: هه‌ویر (ناردی تیکه‌ل کراو به
ناو) ۵ ژنانی و خویری ۵ (ک: عَجْن).
المِعْجَنُ: نامیری که هه‌ویری تیدا
ده‌شیلریت.

المِعْجَنَة: نامیری هه‌ویر بی شیلان.
المِعْجون من الأدوية: نه‌وه‌ه‌ه‌رمانه‌ی
ومکوو هه‌ویر شیللرابی.
عجت الأم الولد عَجْرًا: دایکه‌که‌ه‌ه‌ر
پیدانی منداله‌که‌ی له‌کاتی خو‌ی
دواخست ۵ شیری پیدا تا خو‌ی گرتو
توانی سهرپی بکه‌وه‌ی ۵ ده‌شگوتری:
(عجاء اللبن) شیری پیدا بو نه‌وه‌ی
ببیته‌ه‌ه‌ویر بو‌ی.

عَجَّ فلان فاه: فلان‌که‌س ده‌می کرده‌وه‌ه‌و.
عَجَا الشيء: شته‌که‌ی لار‌کرده‌وه‌ه‌و ۵
ده‌شگوتری: (لقي ما عجاء) توشی
چورتم و ناخوشی بوو.
عَجِيَ الصبي: فلان‌که‌س شیریکی به
منداله‌که‌ه‌و دا شیری دایکی خو‌ی نه‌بوو ۵
منداله‌که‌ی له‌ه‌ه‌ر پیره‌وه‌و خو‌راکی
تری دایه‌ه‌و.

عاجي الشيء: خهریکی شته‌که‌ه‌و بوو
پیکی خستو چاکی کرد ۵
حه‌ججاج به‌کابرایه‌کی عمرمبی
گوت ده‌تبینم له‌ه‌واری کشت وکالدا
شارمزی: وتی (انی طالما عاجيته).

عَجِيْ رَجَه: دهم و چاوى خوارو خيچ
کرد.

العُجَاوَة: شيريك كه دمكرته بزيوى
مندالى ههتيو.

العَجْوَة: جوړيكه له ههره جوړى
خورماى باشى شارى مهدينه ه
خورماى تيكه له چهند جوړيكو
كوامه لكردنى.

العَجِي: مندالى بى دايك: كه بهشيري
نافرمتيكي تر بهخيو بكرى.

عَدُّ الدَّرَاهِمِ وغيرها عَدًّا و تعداداً و عِدَّةً:
ديرهه مهكانى ههژمار كرد.

عَدُّ فُلَانًا صَادِقًا: گومانى وابوو فلانكس
راستگوڼه.

أَعَدَّ الشَّيْءَ: شتهكهى نامادهكرد.

عَادَهُ مَعَادَةً: شانازى بهسمردا كرد له
روى زوريهه بهره لستى كرد له
شهو همرادا.

عَادَ الْمَرَضُ فُلَانًا: نهخوشيهكه ماوميهك
له فلانكس دووركه و تيووه دوايى
بوى گهراپهوه ه دمگوترى: (عادته
اللسعة) ه و (عادته الحمى) له

حهديسى پيغه مبهردا هاتووه
دمه مرموى: (ما زالت أكلة الخبز

تُعَادِنِي) تا نيس تاش كاريگه رى نهو
خواردنهى خهپهر كه ژمه رى
پيو مكرابوو بهيناو بهين بوم

دمگه پي ته وه.

عَادَهُمُ الشَّيْءُ: شتهكهيان بهش كردو
به نه ندازهى نهوان بوو ه ههر كه سه
بهشى خوئ درايه.

عَدَّ الشَّيْءَ: شتهكهى ههژمار كرد ه
دمه گوترى: (عَدَدَتِ النَّائِحَةُ) ژنه
وايه شيپر كه رهكه پموشتى
مردووهكهى پهك بهيهك نهژماردن
ه شتهكهى كرد به خاومن ژماره.

إِعْتَدَّ: ژمي دردا.

إِعْتَدَّتِ الْمَرْأَةُ: نافرتهكه كهوته عيدهى
خويهوه ه دواى مردنى مي درمهكهى
يان ومركرتنى ته لاقى له مي درمهكهى
ه عيدهى بهسه رجوو.

إِعْتَدَّ بِالشَّيْءِ: شتهكهى داخلى حيساب
كردو گرنگى پيدا.

إِعْتَدَّ الشَّيْءُ: شتهكهى نامادهكرد.

تَعَادَ الْقِسْمُ: خه لكهكه ههنديكيان
سه ر ژمي رى ههنديكيان يان كرد.

تَعَدَّدَ: بوو به خاومن ژماره رى زور ه
(وهم يتعدون على الف) نهوان له
ههزار تپه پين.

اسْتَعَدَّ لَهُ: خوئ بؤ نامادهكرد.

الإِستعداد: نامادهباشى.

التَّعْدَادُ: سه ر ژمي رى كردن و ههژمار
كردن ه سه ر ژمي رى كردنى هاو لاتيان
له ماوهى تا يسه تى و ديارى كراودا.

العِدَادُ: کاتی مردن ۵ دگوتری: (هذا
عِدَادُ الحمى) نهمه کاتی هاتنی
لمرزو تایمکیمه ۵ (به مرض عِدَاد)
نهخوشییهکی لهگهله بهینیک لئی
دووردمکهوختهوهو ماومیهک بوی
دیتهموه ۵ (فلان في عِدَاد بني فلان)
فلانکس بهیهکیک له خیلئ بهنی
فلان دهمیردرئ ۵ (هذا يوم عِدَاد)
نهمه رۆزی ههینییه ۵ یان رۆزی
جهزنی رهمهزان یان جهزنی
هوربانه.
العِدُّ: ناوی رهوان که کوتایی نهیمت
ومکو ناوی جۆگهو روبر ۵ شتی
زۆرو بی شومار ۵ کۆن له میژینه
۵ دگوترئ: (حسب عِدِّ)
رسانهیمتی له میژینه ۵ هاوشانو
بهرامبر.
العُدُّ: زیبکهی دموجاو ۵ زیبکهی
گهنجیهتی (حب الشباب).
العُدُّ الرودي: زیبکهی سهر روممتو
لوت.
العُدُّ: ژماره، نهندازی ژماره
ژماردن.

العِدَادُ: نامیریکه بهگاردئ بۆ
مهزندهمکردنی کات ۵ یان بۆ
مهزندهمکردنی خیرا تپهپهپوونو
سوپانهوی ههندئ نامیر ۵ یان

نهندازی بهکارهینانی ئاو یان
غازی رووناکی کارمباو نهوشتانه.
العِدَانُ: زمانئ شتو سهردهمی شت.
العِدَّةُ: نهندازی نهموی دهمیردرئو
جهندییهتهکی ۵ کۆمهل و تاقم ۵
دگوترئ: (عدة كتب) و (عدة
رجال).

عدة المطلقة المتوفى عنها زوجها: نهمو
ماوهی شمرع داپناوه ئافرمتی تهلاق
دراو یان میرد مردوو بهبی میرد
بهسهری بهرئ.
العُدَّةُ: نامادماشئ ۵ خو نامادمکردن بۆ
روداوئیک که نزیك بی رپوبیدا ۵
(ك: عِدَّة).

العَدید: هاوشانو بهرامبر ۵ کهسیک
لهو خیلئه حیساب بکریو لهوان
نهمی ۵ (ك: أعداد وعدايد)
ژمارهئ زۆر ۵ دگوترئ: (وهم عديد
الخصى والثرى) نهوان زۆرن ومکوو
زۆری بهرده وردمو گل و خوئل ۵
(هذا عديد هذا) نهوه بهنهندازی
نهوه له زۆریدا.

العديدا: بهشو بار (ك: عدايد).

المِعْدَادُ: لهیواری ریاضهه بریتییه له
نامیریک بۆ کاری ژماردن بهگاردئ.
المعدودات: (الأيام المعدودات) رۆژانی
نهنجامدانی تهواوکردنی کاروباری

(هو عدوس السرى وهو عدوس اللیل).

العدیسة: له بواری پووهك ناسیدا
بریتییه له کونی بچکولهی شیوه
نیسکی، به زوری له همدی
پووهکه کهدا دمبی.

عَدَلْ عدلاً وعدولاً: مهیلی کرد، لایدا ه
دمگوتری:

عَدَلْ عن الطريق: له پښکا لایدا.

عَدَلْ الیه: گهراپهوه بولای.

عَدَلْ فی امره: له کاروباریدا عمدهالتهی
نواند، دادپهرومری نه انجام دا.

عَدَلْ فلاناً عن طریقہ: فلانکهسی له
پښکهی خوی گیراپهوه، لای دا.

عَدَلْ فلاناً الى طریقہ: فلانکهسی هیناپهوه
بؤ پښکهی خوی.

عَدَلْ الشیء عدلاً: شتهکهی به راست و
دروستی چهسپاند، دادپهرومرانه
رہفتاری کرد.

عَدَلْ المیزان: ترازومکهی راست کرد.

عَدَلْ الشیء بالشیء: شتهکهی بهو شته

راست و پاسته کردو وکوو پهکی
لیکړدن ه دمگوتری: (عَدَلْ بر به عدلاً)

هاوشانی بؤ خودای خوی بریاردا ه
فورثان دهمرموی: هَئِمْ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِرَبِّهِمْ يَغْدِلُونَ.

عَدَلْ فلاناً بفلان: پهکسانی خسته نیوان

چهجه: که بریتیین له سی پوژی

دوای روژی جهونی قوربان.

عَدَسٌ فی الأرض عدساً وعدوساً: پویشته ه
دمگوتری: (عدست به النیة) مردن
لهناوی برد.

عَدَسٌ بالبغل: دهنکی هیسترمکهی داو تیی
راخوړی بهوتنی (عدس).

عَدَسٌ فلاناً: خزمهتی فلانی کرد.

عَدَسٌ فلان: فلانکهس تووشی نه خووشی
خړولکه بوو.

العَدَسُ: نیسک، جوړه خواردنیکه.

العَدَسَة: خړولکه جوړه زیپکه پهکه

ومکوو پهتا کهم کهس ههیه

نهیگری ه یان سوریزمیه، نهو جوړه

زیپکهیه که لهجهستهدا پهیدا

دمبی و وکوو طاعوون وایه و

به زوری تووشی مندالی ساوا دمبی ه

یان پارچه پهکه له ماده پهکی پوون و

شفاق وکوو شوشی دوو پووبهر،

پووبهر پکیان زهق یان قول بووه ه

یان پهکیان زهق و پهکیان چاله.

عدسة العين: قهباریهکی پوون و

شفاقه و نهرمه و کهوانه پهیه بؤ

به هیزکردنی بینینی چاو دادمنری.

الْعَدَسُ مِنَ النَّاسِ والدواب:

نادممیزادی نازا بؤ پویشتن یان

ولاخی نازا بؤ پویشتن ه دمگوتری:

فلان و فلان و مكوو يهك ريفتارى
له گهل كردن.

عَدْلُ الأَمْتَةِ: كالآكهي تاتا و فمردمفهرده
كردن بؤنموى تايهكان هاوكيش بن
بؤ بار كردن به سهر پشتي ولاخه كه وه و
بارمكه خوار نه بئ.

عَدْلُ فُلَانًا فِي الْحَمَلِ: له گهل فلانكه س
له كه ژاومكه دا سوار بوو.
عَدْلُ عَدَالَةٍ وَعَدُولَةٍ: عادل بوو.
عَادِلٌ عَنْهُ: لئي لادا.

عَادِلٌ بَيْنَ الشَّيْنَيْنِ: هاوكيشه يي و
يهكسانى خسته نيوان نه و دوو
شته وه.

عَادِلُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: يهكسانى خسته
نيوان نه و دوو شته وه و مكو يهكى
لئ كردن.

عَادِلُ الْأَمْرِ: له كارمكه و مستاو
نه پړوياند.

عَدْلُ الشَّيْءِ: شته كه ي چه سپاندو پښكى
خست.

عَدْلُ الْمِكْيَالِ وَالْمِيزَانِ: تهرازوو ناميرى
پيوانه كه ي راست و درووست كردن و
كه م و كورپان تيډا نيبه.

عَدْلُ الْحُكْمِ: برپارمكه ي گوزرى
به شيو ميهك كه پئي چاكتر بوو.

عَدْلُ الشَّاهِدِ أَوْ الرَّائِي: بهر تيز پاكي
شايه ته كه يان فمردمووده

گيرمومكه ي چه سپاند، تهزكييه ي
كردن.

عَدْلُ الْمَنَاعِ: كالآكه ي كرده دوو لباري
ومكوو يهك.

إِعْتَدَلَ: ميان رموى كرد له نيوان دوو
حال يان دوو چؤنيه تيډا و مكوو
دهلئ: (اعتدل الجو بين الحرارة
والبرودة) و الماء بين الحار والبارد
و جسم معتدل بين الطول والقصر
وبين البدانة والنحافة).

إِعْتَدَلَ: پښكو پښك بوو و دمگوتري:
(هو حسنة الاعتدال) شيوه و سهر و
سيمای پښكو پښكه.

تعادلا: و مكوو يهك بوون.

الإعتدال: نه و كاته ي شه و پوژ تيډا
يهكسان دمبن و مكوو يهكهم شه و
پوژي به هارو يهكهم شه و پوژي
پايز.

العدالة: له زاراوى فهلسه فه دا يهكيكه
له و چوار پموشتو به ها
به نرخانه ي له دپر زمانه وه
فهيله سوو فه كان برپوايان پئي
هه بووه و بانگه وازيان بؤ كروون
نه و چوار ناكاره بهرزمش:
(حيكمت، نازايه تي، دست و داوئين
پاكي و دل و دروون و زمان پاكي،
عه داله ت).

همه زار که موت.

أَعْدَمَ الشَّيْءُ فَلَانًا: فلان که س شته که ی
دمست نه که موت.

أَعْدَمَ فَلَانًا: فلان که سی مهنع کرد.

أَعْدَمَ فَلَانًا الشَّيْءَ: شته که ی له کیس
فلان که س دا ۵ دمگوتری: (لا اعد
مني الله فضلك) خودا فه زل و
پیامتی تۆم له سهر نهفه وتینی هر
پایه دار بی.

أَعْدَمَ الْجَلَاذُ الْجَرَمَ: جه لادمکه
تاوانبارمکه ی ئیعدام کرد.

الإعدام: له ناوبردن و له فه نارمدان ۵
دمگوتری: (قضى الحاكم باعدام
الجرم) دادومر برپاری لهفه نارمدانی
تاوانبارمکه ی دا ۵ برپاری دا له تۆله ی
تاوانه که ی گیانی دمربچوئندری.

الْعَدَمُ: پیچه وانه ی وجود و بوونه ۵
همزاری.

الْعُدْمُ: همزاری و نه بووی.

الْعَدِيمُ: همزاری که هیچی نه بی ۵
(ك: عُدْمَاء).

الْمَعْدُومُ: نه بوو ۵ خاومن شانسو
بهخت، شتی وای بؤ دمسته بهر
دمبی بؤ کهسانی تر نایه ته دی ۵ له
جه دیسی خاتوو خه دیچه دا هاتوو:
(كلا انك تكسب المعدوم وتحمل
الكل).

الْعَدْلُ: ویزدان ۵ هاوشان و بهرامبهر ۵
پاداش ۵ فیدییه و بهمدل ۵ قورنان
دمهفرموی: ﴿وَلَا يَقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ﴾.

الْعِدْلُ: هاوشان و بهرامبهر ۵ لاتای بار
که له سهر پشتی و لاخ بی جه وائو
هۆر که له مدیوو و نهو دیوی پشتی
ولاخدا بن.

الْعَدِيلُ: هاوشان و بهرامبهر (عدیل
الرجل) میردی خوشکی خیزانی،
واته: ئاوه لزاوا ۵ (ك: أعسَدال
وَعْدَاء).

العديلتان: دوو تایینچه یان دوو شریف
که کاو لۆکه و خوریان تی دمکری و
له و لاخ باردمکری.

الْمَعَادَلَةُ: له بیواری ماتماتیکی دا
هاوکی شهیه که نادیارێک یان زیاتری
تیدیایه و دمهوی دهری بی.

الْمُعْدَلَةُ: (المنطقة المعتدلة) له بیواری
جوگرافیدا دوو ناوچهیه دمکه و نه
ئه م دیوو نهو دیوی ناوچه ی
ناومرپاست (المنطقة الإستوائية).

الْمُعْدَلَات: سووچه کانی ناو خانوو.
لِلْعَدِيلِ: دمگوتری: (ماله عنه مَعْدِلٌ)
شتیک نیه لهو شته لابدا.

عَدِمَ الْمَالُ عَدْمًا وَعُدْمًا: ماله که ی له کیس
چوو، ماله که ی فهوتاند.

أَعْدَمَ فَلَانٌ: فلان که س نه بوو بوو ۵

أَعَامَ الْقَوْمَ: خەلکەمە حوشترمکانیان

فەوتان و شیریان ئی بڕا.

أَعَامَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا حوشتری

فلانکەسی فەوتاندن و کابرا بی

شیر و ماست مایەو.

إِعْتَامَ الرَّجُلُ: پیاومکە زۆر ئارمەزۆی

ماستی کرد ە زۆری تینوو بوو.

إِعْتَامَ الشَّيْءِ: قەصدی شتەکە ی کرد ە

هەوئی بە دەستەتێنانی دا.

الْعِيَامُ: پۆز ە دەرگوتری: (سرت العیام

کله) هەموو ماوەی رۆژ لە رۆشتن

دا بووم.

الْعِمَّةُ: حەزلیکردن و تاسوخی زۆر بۆ

ماست و شیر ە تینوایەتی زۆر.

الْعِمَّةُ: لەهەموو شتێک باشەکە ی ە

(ك: عِيَم).

عَانَ الْخَفَّارُ عَيْنًا: بێرەلکەنەکە گەشتە

کارێزاو ە دەرگوتری: (خَفَّرْتُ حَتَّى

عَيْنًا).

عَانَ الْمَاءُ أَوْ الدَّمُ: ئاوێکە پەوان بوو ە

فرمێسک پۆا.

عَانَ الْبُتْرُ: بێرەکە ئاوی زۆر بوو.

عَانَ عَلَى الْقَوْمِ: چاودێر بوو بەسەر

قەومەکەو.

عَانَ فُلَانًا: چاوی هەنگاوت.

عَانَ الْخَاسِدُ فُلَانًا: چاوجنۆک بە چاوی

فلانی هەنگاوت ە چاومزاری ئی دا.

عَانَ الْقَوْمَ وَلَهُمْ عِيَانَةٌ: بوو بە چاودێر

بەسەر قەومەکەو.

هَيْنَ عَيْنًا وَعَيْنَةً: چاوی گەورە و جوان بوو

(فهر أعين وهي عيانه).

اعَانَ الْخَفَّارُ: بێرەلکەنەکە گەشتە

کارێزاو.

اعَانَ الْخَاسِدُ الشَّيْءَ: چاوی بێس و

حەسودەکە بە دوای شتەکە دا گەرا

بۆ ئەوێ بە چاوی بێهەنگیوی.

اعَيْنَ الْخَفَّارُ: بێرەلکەنەکە گەشتە

کارێزاو.

عَاينَهُ مَعَايِنَةً وَعِيَانًا: بە چاوی بێنی ە

دەرگوتری: (لَقَيْتُهُ عِيَانًا) توشی بووم و

بە چاوی خۆم بێنیم ە گومانم

لە بێنێنەکە دا نیە.

عَيْنَ الرَّجُلُ: پیاومکە کالای داو کالای

و مرگرت بەسلفە.

عَيْنُ التَّاجِرِ: بازرگانەکە کالاکانی

بە قەرەز فرۆشتن و دوازی

لە کڕیارەکە ی کڕینەو بە نەقدی و

حازر بە نەرخێ گەمتر بۆ ئەوێ

مامەلەکە ی رێباو سووی تێنەکەوێ

ە (بەگوردی حیلە شەری کرد).

عَيْنُ الشَّجَرِ: درەختەکە سەوز بوو

گوئی کرد.

عَيْنُ الْقَرْبَةِ: ئاوی کردە گوندەکەو

بۆ ئەوێ لە شوێنی دوراوەو

بینه‌کراوی بیته دمر و کونه
ورده‌کائی به‌هاوسانی دزوه‌که
بگیرین.

عَيْنُ الثَّوْبِ: کراسه‌که‌ی په‌راویز
نه‌خشاو کرد به‌چوار گوشه‌ی بچوک
بچوک تا بشویه‌یته چاوه‌گا.

عَيْنُ اللُّزُؤَةِ: مرواریه‌که‌ی کونکرد.
عَيْنُ الْحَرْبِ: شه‌رو جه‌نگه‌که‌ی
به‌رپو‌میرد.

عَيْنُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی ده‌ستنیشان کرد
له‌ناو شته‌گاندا.

عَيْنُ الْمَالِ لِفُلَانٍ: ماله‌که‌ی تاپه‌ت کرد
به‌فلان‌که‌سه‌وه.

عَيْنُ فَلَانًا: هه‌والی دا به‌فلان‌که‌س به‌و
له‌ککه‌و عه‌یپانه‌ی که‌له‌دمه‌و چاوی
دا دیارن ده‌گوتری: (عَيْنُ عَلَيْهِ)
خه‌به‌ری پاشای لی‌داو لای پاشا
رهم‌خنه‌ی ئی گرت و هه‌لو‌یسته
خراپه‌گانی دزی گه‌ل و ولات بو
پاشا رون‌کرده‌وه ده‌ش‌گوتری:
(أَيُّتِ فَلَانًا فَمَا عَيْنُ لِي بِشَيْءٍ) هاته‌مه
لای فلان و هیچی نه‌دامی.

عَيْنُ فَلَانًا فِي وَظِيفَتِهِ: فلان‌که‌سی ته‌عین
کرد له و مزیفه‌که‌یدا.

إِعْتَانُ الْقَوْمِ وَهْمٌ: هه‌والی بو‌قه‌ومه‌که
هینا.

إِعْتَانُ الشَّيْءِ: له‌شته باشه‌که‌ی

هه‌لگرت ده‌قه‌رز شته‌که‌ی کپی.
تَعَيَّنَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که سلفه‌ی و مرگرت
ده‌چاوی هه‌لپری و له‌شته‌که ورد
بو‌وه تا به‌چاو بیهه‌نگی‌وو.

تَعَيَّنَ السَّاءُ: کونده‌که کۆن بوو پزی
ته‌نک بوو.

تَعَيَّنَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: خودی شته‌که
له‌سه‌ری جه‌سپا.

تَعَيَّنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌چاوی خو‌ی
بینی.

تَعَيَّنَ الْقَوْمُ عَيْنًا: خه‌لکه‌که په‌کی‌کیان
دیاری‌کرد بو‌نه‌وه‌ی کاری سیخ‌ورپان
بو‌بکا.

الْعَائِنُ: ده‌گوتری: (مَا بِالْدارِ عَائِنُ)
که‌س له‌خانومه‌دا نیه ده‌شرب من
ماء عائن له‌ناوی ره‌وانی خوارده‌وه.
العائنةُ: میینه‌ی (العائن) ده‌عائنه‌ بنی
فلان) مال و دارایی خیلی فلان.

العَيْنُ: چاو ده‌کار‌زاو ده‌ناویک له‌زموی
بیته دمر و ره‌وان ببی ده‌هور‌شان
ده‌قه‌رموی: ﴿فِيهِمَا عَيْنَانِ ثَجْرَانِ﴾ ده
خه‌لکی شار تاکی خیزان ده‌سیخ‌ورو
جاسوس ده‌سه‌روکی سوپا ده‌پیشه‌تای
سوپا ده‌پیش سپی هوزو خیل ده
خودی شت ده‌پاره‌ی سکه لی‌دراو ده
ده‌گوتری: (إِشْرَيتُ بِالْعَيْنِ لَا بِالْدينِ):
به‌حازر کپی‌م نه‌ک به‌قه‌رز ده‌شتی

حازرو به پیدمست همرشتیک بی ۵
دمگوترئ: (بعثُ غِنَاءُ بعین) فروشتم
حازر به حازر ۵ شتی به نرخ و
کاکلهی شت ۵ دمگوترئ: (هذه
القصيدة من عيون الشعر).

هین الجمل: گوئز.

عین السمكة: نهستووریوونی پیست و
رقق بوونی و مگوو نه و خاران و
نهستوریون و رققبونهی پیستی قامکی
قاج به هوئی زهختی پیلاوموه.

العینه: باشی شت ۵ له همرشتیک
باشه کهی ۵ سلفه و پیشینه ۵
کمرستهی شهر ۵ دهسگوترئ:
(توب غنة) کراسیکی جوانه.

العیون: چاوپیس ۵ کهسیک زور چاوی
پیس بی و ههنگیو بی.

العین من الرجال: پیاوی گرینۆک ۵
کونده و گۆزمیهک ناوی له بهر برپا.
العینه: جوزئیک له مادهیهک و مگوو
نموونه بۆهه مووی.

المعان: شوین مه نزل و حیی حه وانه وه
۵ دهسگوترئ: (هم منك بعمان) نهوان
له تووه دیارن ده توانی بیان بینی.

المیان: چاو پیس و به چاو ههنگیو ۵
(ک: معاین).

المیون من الماء: نهو ناوهی
به دمر مومیه و له سهر زموی پهوان

دمبی و دمبینرئ.

المعین: به مانا (المعین) دئ.

المعین من البقر: مانگایه که نیوجه وانی
رەش بی ۵ ههروا به قوماشیک
دهسگوترئ پهراویز چن کرابی و
بهوینیهی چوارگۆشهیی بچوک
بچوکی وا بشوبهیتته چاوه گاکئیوی ۵
له بواری نه ندازیاریشدا به
چوارگۆشهیهک دهسگوترئ لایه کانی
چوونیهک بن و سوچه کانی راست
نه بووبنه وه.

عاه المال والزراع: مال و سامانه که،
کشت و کاله که توشی به لا بوو.

هیه المال والزراع: به مانا (عاه) دئ.

أعیه القوم: خه لکه که کشت و کاله که بیان
توشی به لا بوو نه خووشی تی که هوت ۵
یان نازمه له کانیان نه خووشیان تی
که هوت.

عیه بالرجل: بانگی پیاومکهی کرد
هاواری لی کرد ۵ به سه ریانه پاندی.

العائیه: هاوار و دنگ بهر زکردنه وه.

العاهه: برپاوه مادهی (عوه).

هسی فی منطقه عیاً و عیاء: زمانی گیرا،
قسهی بۆ نهگرا، نهیتوانی مه بهستی
خوی دهر برپئ ۵ دهسگوترئ: (عی بامر
و عی فی حجه).

عی الامر وبالامر: کاری خوی نه زانی ۵

(فهو عي) ه (ك: أعياء).

أعيا الرجل أو البعير في سيره: بياومه
يان حوشرمه له رؤشتنيدا ماندو
بوو زور شهكمت بوو ه دمشگوترئ:
(أعياء السير) رؤيشتن زؤرى ماندوو
کرد.

أعيا عليه الأمر: کارمه دمهوسانى
کرد نهيزانى چؤن نهنجامى بداو
لهگوپوه دهستى پى بكا ه
دهشگوترئ: (أعيا الداء الطيب)
نهخوشىيهكه پزىشكهكه
دهستهوهسان گرد همرچهنده
ههولئ دا نهيزانى چؤن قهلاجؤى
بكا.

عيا فلان: فلانكس قسهيهكى هينايه
پيشهوه كس تئى ناگا ه يان
كارئكى نهنجامدا نازاندرئ چؤنهو
چيه.

عيا صاحبه: قسهيهكى ناراسته
هاوهلهكهى كرد نازاندرئ روى
لهكئيهو مهبهست چيه.

عيا الرجل: بياومه قسهيهكى كرد يان
كارئكى نهنجامدا نازاندرئ
مهبهستى چيه.

عيا صاحبه: قسهيهكى ناراسته
هاوهلهكهى كرد نازاندرئ روى
لهكئيهو مهبهست چيه.

تعايا الرجل: خؤى وانيشاندا
كهناتوانئ قسهبكاو زمانى گيراوه
وايش نيه زمانى نهگيراوه.
تعايا بالأمر: نهپتوانى کارمه باش
نهنجام بدا.

تعايا عليه الأمر: کارمه دمهوهوسانى
کرد نهيزانى چؤن دهستى پى بكاو
چؤن نهنجامى بدا ه دمشگوترئ:
(تعايا الأمر).

تعيا بالأمر وعليه الأمر: دهق بهمانا
(تعيا به وعليه دئ).

استعيا بالأمر: کارمهكى نهزانى، بؤى
جىبهجى نهكرا.

الأعيىة: نهويه هاوهلهكهتى پى
ههلههتئنىو جهواشهى بكهى
بهيهكى لهو ههلهو غهلهتانهى
خهلك بهكاريان دئنى بؤسر ئى
شيوانندنو چاوبهستهكى.

العياء (الداء العياء): دمردئكى
كوشندهى وهها چاكبوونهوى
نهبنو دهرمانى دمست نهكهوئ.

العي: زمان گيرانو قسه بؤنهكران ه
نهبوونى توانا بؤنهوهى مهبهستى
خؤت دهربرى بهشيوهى پئويست ه
نهدؤزينهوى رنكاى مهبهست ه
نهزانينى نهنجامدانى كار.

الْعَيْنُ: پیتی نۆزدەھەمە لە پیتەکانی

هیجا ۵ شوینی ئی ھاتنە دەرەوی
کۆتایی گەرەووە بەلای دەرەو،
لەخوار زمانە بچکۆلەوہیە.

الغاز: چۆنیەتی و حالەتیکی مادەییە
لەسێ حالەتەکە ۵ بەروالەمت و
عادەت شەھافەو لەھەموو ھەپیزو
کون و کەلەبەرێک دەخزێو
دەجێتە ناویانەووەو شیوەی ئەو
دەگری، وەکەو ھەواو ئۆکسجین و
دوانەئۆکسیدی کاربۆن لە پەلە
گەرمی ئاسایی و پەستانی ئاسایدا.

غاز الفحم: تیکەلایەکی غازمکانە بۆ
گەرمکردنەووەو روناکی بەکار دەھێنرێ.
غاز الاستصباح: ھەر غازێک
بەکاربھێنرێ بۆ روناکی
بەھەلگیرساندنی.

غاز الحردل: غازێکی زەھراویە لە شەپدا
بەکار دەھێنرێ.

الغازیة: شەرابێکی شیرینەو کەمێک
زەیتی عەتر نامیزی لەگەڵ دایەو
غازی دوانەئۆکسیدی کاربۆنی
تیکەلە بەھۆی پالەپەستۆیەکی
بەھێزتر لە پالەپەستۆی ھەوا،
وادەبێ مادە تریشی تیکەل

دەگری بۆنەوہی تامی جیا و پەنگی
جیا پەیدا بکا.

غَبَّتِ الماشية في الررد غَبًّا: نازەلەکان
پۆژێک ئاویان خواردەووەو پۆژێک
نەیان خواردەووە.

غَبَّتِ الحمي على المحموم:
لەرزوتادارەکە پۆژە نارۆژێک تایی ئی
دێ.

غَبَّ الرجل في الزيارة: پیاوێکە کات دوا
کات سەردانی کرد ۵ ھەر لەم پوانگەوہ
گوتراوہ: (زر غَبًّا تَرَدَّدُ حُبًّا) ناوہ ناوہ
بچۆرە دیدەنی خەزم و دوست و ناسیاو
زوزو مەجۆ بۆنەوہی زیاتر
خۆشەویست بێ.

غَبَّ الأمر: کارەکە گەشتە کۆتایی.

غَبَّ الطعام غَبًّا وَغُيْرًا: خۆراکەکە
بۆگەنی کرد گوراو خراپ بوو.

غَبَّ فلان عنده غَبًّا: فلانکەس لای مایەوہ،
شەو لای مایەوہ.

غَبَّ الرأي: ھەلۆستەیی کرد لە دەربرپینی
راو بۆچونی خۆی ۵ بە کالەو خۆ پای
خۆی دەربرپ.

أَغَبَّ القرم: خەلکەکە نازەلەکانیان
پۆژێک ئاویان خواردەووەو پۆژێک
نەیان خواردەووە.

أَغْبَتِ الْحُلُوبَةُ: شیردەر مکه درمگ شیری
دا زوزو گوانی شیریان تی نه هاته وه.
أَغْبُ الطَّعَامُ: خوراکه که تیکجو بۆگهن
بوو.

أَغْبُ عِنْدَهُ: شمو له لای مایه وه.

أَغْبُ الْمَاشِيَةِ: نازمه کانی ئاو نه دان.

أَغْبُ الْقَوْمِ: رۆژیک هاته لای

خه لکه که و رۆژیک نه هات ۵ رۆژه

نارۆژیک سهردانی قه و مه که ی کرد.

أَغْبُ الشَّيْءِ فَلَانًا: شته که که و ته سهر

فلانکس ۵ شته که رووبه پوی

فلانکس بۆوه ۵ دمشگوتری: (فلان

لا یُعِينَا عِطَاوُهُ) به خشش و عهتای

فلانمان لی نابری، هه موو رۆژی

بۆمان دهنیری.

غَبَبَ الطَّعَامُ: خوراکه که خراپ بوو

بۆگهنی کرد.

غَبَبَ فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانکس زنده

رهوی له کارمکه دا نه کردو به ناسایی

ومری گرت.

غَبَبَ الشَّأْءُ: رۆژه نارۆژیک مهرمکه ی

دۆشی.

الْتَفَبُّ: شایه تی به درۆ.

الْغِبُّ: له هه موو شتی کدا کۆتایی و

دواپینه که یه تی ۵ دهق به مانا

(بَعْدَ) دئ ۵ دمشگوتری: (جاء غِبُّ)

دوای نه و هات ۵ (جئ الغب) له رزو

تا که رۆژه نا رۆژیک بوو.

الْغُبُّ: ئاوی سهر کردوی شه پۆلی

ده ریایه، که به سهر که نارمکانی دا

سهر پۆز ده کا ۵ شیوو دۆل ۵ (ک:

أَغَابَ وَغُبَانَ) دمشگوتری: (أَصَابَنَا

مطر سال منه الغبان) بارانی کمان لی

باری شیوو دۆله کمان لافاویان لی

هه ئسا.

الْغَبَبُ: ژیر چۆله مه، غه به به نه و

گوشت و پیسته هه لاوساوه ی له ژیر

گهر دنه وه شۆر دمبیته وه به تایبه تی

له هی ئاده میزادو که له شیرو

رمشه و لاخ ۵ (ک: أَغَابَ).

الْغَبَّةُ: ژپانی کوله مهرگی.

الْقَبِيبَةُ: گوشتی شمو ماوه ۵ گوشته

کۆن ۵ سیلاو و جوگای ته نگه به ری

قه ده پالی کیوو ناو زهوی.

الْقَبِيبَةُ: شیر ی به پانی که شمو شیر ی

تری بۆ دمدۆشری و دمه خریته

سهری و هه وین ده کری و به پانی

ده هه ژیندیری.

الْمُغْبَةُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: کۆتایی و

سهر منجایی شت ۵ دمشگوتری: (لهذا

الأمر مغبة طيبة) نه م نیشه

سهر منجایی کی باشی هه به.

الْمُغْبُ: (نور مُغْبٍ) گایه کی چۆله مه

نه ستوورو گه ورمیه.

غَبَبَ الشَّيْءُ غَبَبًا: شته که ی تیکلاو کرد ۵

دمگوترئ: (غَبَثَ الزبد بالعسل) رَوْنَه
 کهرمکه‌ی تیکه‌لی هه‌نگوین کرد.
 هَبَثَ اللُّونُ غَبْثاً وَغُبَةً: رهنگی خاکی بوو
 تمپو تۆزای بوو ۵ (فهر اغبث وهي
 غُبَاء) ۵ (ك: غُبَثَ).
 اِغْبَثْ: به‌مانا (غُبَثَ) دئ.
 الغُبَيْثَةُ: کهشک ورددمکری و تیکه‌ل
 به‌رۆن دمکری.
 غَبِجَ الْمَاءُ غَبْجاً: قوم دوا قوم ناومکه‌ی
 خواردموه.
 الغُبْجَةُ: قوم (مژده خواردنه‌وه‌ی
 شله‌مه‌نی).
 هَبَرُ غُبُوراً: ماهموه ۵ تپه‌پری.
 هَبَرُ الشَّيْءِ غَبْراً وَغُبَةً: تمپو تۆز دایپووشی
 ۵ رهنگی خاکی بوو ۵ (فهر اغبر وهي
 غبراء) ۵ (ك: غُبِرَ).
 هَبَرُ الْجَرْحِ غَبْراً: برینه‌که له‌سهر پیسی
 گوشتهموزوونی هینایه‌وه سه‌رمه‌وه‌ی
 چاک بۆوه و ناوموه‌ی داومشا بۆیه پاش
 ماومیه‌ك: زارکی برینه‌که دراپه‌وه‌و
 کیم و زوخاوی ئی هاته‌دمر ۵ (فهر غِبِرَ).
 اِغْبَرْ: تمپو تۆزی به‌رپاکرد.
 اِغْبَرُ الشَّيْءَ: رهنگی شته‌که ومکوو
 رهنگی خاکی ئی هات.
 اِغْبَرْ فِي حاجته: زۆر تیکۆشاو هه‌ولئ
 جیدی دا بۆ ئه‌نجامدانی کارمکانی و
 دابینکردنی پیداوپیستییه‌کان.

غَبَرْ: تمپو تۆزی هه‌ئساند.
 غَبَرْ فِي وجهه: پیتی کهوت ۵ ومکوو
 بلیی له پيشيه‌وه تمپو تۆزی
 هه‌ئساند.
 غَبَرُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی تمپو تۆزای
 کرد.
 غَبَرُ الضيف: دوو دهنک خورمای تازه
 پینگه‌یشتوی پيشکه‌شی میوانه‌که
 کرد ۵ دهرخواردی دا.
 تَغَبَّرْ: تمپو تۆزای بوو.
 تَغَبَّرَ الناقة: دوا چۆره شیرئ
 حوشرمه‌که‌ی دۆشی ۵ دمشگوترئ:
 (تَغَبَّرَ مِنَ الْمَرْأَةِ وَلِداً) مندائیکی
 له‌نافرمه‌که بوو ۵ قازانجی نه‌وه‌ی
 له‌ژنه‌که کرد مندائیکی ئی بوو.
 اِغْبَرُ الشَّيْءَ: به‌مانا (غَبِرَ) دئ ۵
 دمشگوترئ: (غَبِرَ اليَوْمَ) رۆزمکه‌ی
 تمپو تۆزای و خۆل باران بوو ۵
 تمپو تۆزمکه‌ی زۆر چپو پر بوو.
 اِغْبَرَتِ الارض: زموی روتن بوو هه‌جئ
 نه‌پواندو بئ به‌رو بووم بوو.
 الاغْبَرُ: تپه‌پروو کۆن و پزی ۵ بئ
 به‌قاو به‌ردموام نه‌بوو ۵ دمشگوترئ:
 (لا يَغْرُكَ عَزَّ الدُّنْيَا فَانْهَ اِغْبَرُ) با
 جوانی و رازاومیی دونیا وات ئی نه‌کا
 له‌خۆت بایی بی چونکه دونیا بئ
 به‌قاهو بۆکه‌س تاسهر نییه.

کۆتای و باقی ماندهی شهو.

(غُبْرُ المرض) کۆتایی و ناسهواره باقی

ماندمکانی نهخوشییهکه ۵ وای ئی

هاتوو بهزۆری بۆ باقی ماندهی

شیری ناو گوانی ئازهل بهکاربی ۵

ههروا ناوه بۆ باقی مانده خوینی

عادهی مانگانهی ئافرومت ۵

دهگوتری: (ناقة بها غُبْرٌ) حوشریکه

ههندیکی شیر لهگواندا ماوه ۵ (ك:

غُبْرَات).

الْغُبْرُ: بهمانا (الْغُبْرُ) دئ ۵ (ك: اغبار).

الْغُبْرُ: بهمانا (الْغُبْر) دئ ۵ مانهوهو

بهردهوامی ۵ دهردیکه له سمی

حوشردا پهیدا دهی پئی دهگوتری:

(تمبهقه).

الْغُبْرَاء: زهوی ۵ لهحه دیسا هاتوو:

(ماقَلَتِ الْغُبْرَاءُ وَلَا أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ،

أَصْدَقَ مِنْ هُجَّةِ أَبِي ذَرٍّ).

الْغُبْرَاءُ: وشكهسالهكان ۵ نهو سالانهی

بارانیان تییدا ناباری ۵ (بنو الغبراء)

ههزاره ئاتاجهكان.

الْغُبْرَتَان: دوو دهنكه خورمای تازه

پیگه یشتوو له قاپیکدا.

الْغُبْرَةُ: تهپ و تۆزاوی بوون.

الْغُبْرَةُ: بهمانا (الْغُبْر) دئ.

الْغُبْرَاءُ: شهراپیکی سهرخوشکه که

لهزورات دهگیرئ ۵ جوژه روهمیکی

الْغَابِرُ: باقی و ماوه ۵ هورئان

دهمه رموی: ﴿إِلَّا أَمْرًا كَأَنَّ مِنْ

الْغَابِرِينَ﴾: جگه له ژنهکهی

حهزهرتی لوط نهو دهمینیتهوه له

خانومه کهدا بوئه وهی عهزابه که

بیگیریتهوه.

غابر بني فلان: باقی ماندهی خیلی

فلان ۵ ههروا وشهی (الغابر) بهمانا

روژگاری رابردو دئ ۵ دهگوتری:

(كان ذلك في الزمن الغابر).

الْغُبَارُ: تهپ و تۆزو خوئه پهته ۵ جوژه

خهتیکی ورده نامهی بهگوتردا

پهوانه کراوی پی نووسراوه ۵

دهشگوتری: (طلب فلاناً فما شق

غُبَارُهُ) ههولی دا بگاته فلانکهس و

بهتۆزی پاشی نهگهی ۵ نهیگه یشتی

۵ (الْغُبَارُ الذَّرِّي) نهو ماده تیشکانه

که لهناکامی تهقینه وهی زهرپهدا

دپته جئ و رهشها بهم لاو بهولادا

بووشه و پی دوری دهبه و

له سهرزموپییه که: مکه وئ و زیان به

زینده و هوانی سه سهرزموپییه که

دهگه یهنی.

الْغُبَارِيَّةُ: تیچچون و پشیوی سییه کانه

لهناکامی هه لمزینی تهپ و تۆز

پهیدا دهی.

الْغُبْرُ: (غُبْرُ كُلِّ شَيْءٍ) کۆتایی و باقی

ماندهی هه موو شتییه ۵ (غُبْرُ اللَّيْلِ)

درهختیه له پیـری داره
 گولدارمکانه بو جوانی و بو
 مه بهستی تریش دمویندری.
 غَبَسَ اللَّیْلُ غَبَساً: شهو تاریک بوو ۵ (فهو
 اغبس وهي غباء) ۵ (ك: غَبَسَ).
 الغَبَسُ: تاریکایی ۵ رهنگی خاکی.
 الغُبْسَةُ: تاریکایی.
 غَبَسَ فُلاناً: فیلای له فلانکس کرد.
 غَبَسَ اللَّیْلُ غَبَساً وَغُبْسَةً: باقی ماندهی
 شهو تیکه ل به سپیایی بهیانی بوو.
 غَبَسَ الدَّابَّةَ: ولاخه که رهنگی خاکی بوو
 (فهو اغبس وهي غباء).
 اغْبَسَ اللَّیْلُ: به مانا (غَبَسَ) دئ.
 الغَبَسُ: باقی ماندهی شهو تاریکی
 کو تایی شهو.
 الغُبْسَةُ: تاریکایی کو تایی شهو ۵ رهنگی
 رمشی زور تاریک له رهنگی نازمه لدا.
 غَبِصَتِ الْعَيْنُ غَبْصاً: چاوی ریبو قی
 کرد به هوای گریانی زوردهو ۵ (فهی
 غَبْصاء) ۵ (ك: غَبِصَ).
 الغَبَسُ: چلکینکی سبیه له قولینچکی
 چاودا کؤدمبیتهوه.
 غَبَطَ الْخِیْرَانُ غَبَطاً: دهستی له نازمه که دا
 بوئهوهی بزانی کره یان فهلهوه.
 غَبَطَ فُلاناً: ناواته خواز بوو وهکوو
 فلانکسی لی بی ۵ نهوهی شهو پیی
 گهیشتووه له نازو نیعمهت بو نه میش

بی، به بی نهوهی ناوات بخوازی فلان
 نیعمه تهکانی نه مینن و بو نه م بین.
 غَبَطَ فُلاناً غَبَطاً: به مانا (غَبَطَ) دئ.
 غَبَطَ غَبَطَةً: حال و وهزی باش بوو (فهو
 مغبوط).
 اغْبَطَ فُلان الغَبِطَ عَلَى الدَّابَّةَ: بارو
 بارگه نه که ی به سهر پشستی
 ولاخه که وه هیشته وه لیی
 نه کردموه.
 اغْبَطَ عَلَيْهِ الْحَمَى: لهرزو تاکه ی پیوه
 ماو لیی نه که وهتهوه.
 اغْتَبَطَ: به نازو نیعمهت که یف خوش
 بوو.
 اغْتَبِطَ: به مانا (اغْتَبَطَ) دئ.
 الغَبَطُ: سوا له گهنم و سوا له جو (باقه)
 گهنم و جو که درهوی دمری سوا له
 سوا له و باقه باقه دمری ۵ پاشان
 دمری به گه لیشه و شارا.
 الغَبِطَةُ: نهومیه مرو ف حمر بکا شهو
 نازو نیعمه ته ی بو فلان هه یه
 بوئه میش دهسته بهر بی ۵ نه ک
 حمر بکا نازو نیعمهت بو نه م بیو
 بو که سانی تر نه مینن.
 الغَبِطُ: نهوهی دهری ته سهر پشستی
 ولاخ بو جی خوشکردنی ثا فرمت
 له سهری وهکوو بارو بارگه نهو
 که زاوه ۵ زموی دشتایی و پان که

قەراخەكانى بەرز بن ۋ جۇگای ناو
كە گردۆلكە دابېرئ و شەقە جۇگا
دروست بكا ۋ ھۆپ يان تېرە،
جەوالىكە دولای ھەن زاركیان
بۆلای سەرمومبە دەخرىتە سەر
پشتى ئازەل بۆنەھەى ناوى تى
بكرى يان شتى تر.

غَبَبْ فلان: فلانكەس لە كپین و
فرۆشتندا خیانەتى كرد.

الغَبَبْ: بەمانا (الغَبَبْ) دئ ۋ كە
بریتییە لە ژێر چۆلەمە واتە: ئەو
گۆشت و پێستەى لەژێر چەناگەو
شۆپ دەبیئتەو ۋ ھەندئ كەس
تایبەتیان كردو بەژێر چۆلەمەى
كەلەشـیـرو رمشـەـ و لاخ و
ئادەمیزادەو ۋ (ك: غابِغ).

غَبَبْ غَبَباً: شیرى خواردنەو
ئىوارەى پێشكەش كرد.

غَبَقْ الماشية: ئازەلەكەى ئىوارە دۆشى يان
ناوى دا.

غَبَقْ: بەمانا (غَبَقْ) دئ.

إِغْتَبَقْ: شیرى ئىوارەى خواردەو،
ئىوارە شیرى خواردەو.

إِغْتَبَقْ الماشية: ئازەلەكانى ئىوارە ناودا
يان دۆشى.

تَغَبَقْ الماشية: بەمانا (إِغْتَبَقْ) دئ.

الغَبَّان: ئەوكەسەى ئىواران شیر

دەخواتەو ۋ بۆ ئافەت دەگوترئ:
(غَبَقْ).

الغَبَقْ: ئەو شیر و شەربەت و ماستاوى
ئىواران دەخوریئتەو ۋ ئەو شیرەى
ئىوارە دەدۆشرئ ۋ ھەندى كەس
خوشرێك يان ئازەلێكى تر تايبەت
دەكا بەخۆى و ھەر شیرى ئەو
حەپوانە دەخواتەو ۋ دەگوترئ:
(هذه الناقة عبرى) ئەو خوشترە
شیرمەكەى تايبەتە بەخۆمەو
ئىواران دەپخۆمەو.

المُغْتَبَقْ: خواردنەو شیر لە ئىوارەدا ۋ
شوینى شیر خواردنەو ئىواران ۋ
يان شوینى شیر دۆشینى ئىواران.
غَبَبْ في البيع غَبَباً: لە مامەلەكەدا
زەيانى لى دا.

غَبِن الثوب: جارىكى تر بەسەر دورمانى
كراسەكەدا چۆو ۋ كراسەكەى
ھەلپىچا، ھەندىكى لە درێزى
نوشتانەو دروى بۆنەھەى گورت
بیئتەو.

غَبِنَ الشئى: شتەكەى لە شوینى
حەشارداندا شاردەو.

غَبِنَ الرجل: بەلای پیاوھەكەدا پۆیى و
نەیبىنى و ھەستى پى نەكرد.

غَبِنَ رايه غَبَباً: پاو بۆچونەكەى كورتى
ھىناو ھەلەى تیدا بوو ۋ دەشگوترئ:

(فهر غَبِيٍّ) ه (ك: أغبياء).

دمگوترئ: (لا يغبي علي ما فعلت)

دمزانم هیت کردوه ه نهوهی

کردووته لهمن نادپار نییه.

أَغْبَتِ السَّمَاءُ: ناسمان پښنه بارانیکی

بمتهوژم و لیژمه ی باراند ه

هه لږژاندنی ناوی زور ه تمپ وتوژی

گل.

غَبِيٍّ الشَّيْءُ: شته که ی داپووشی ه

دمگوترئ: (غَبَاءٌ عَنِ الشَّيْءِ) ه له

شته که ی نه دیو کرد ه (غَبَى الْبَرِّ)

سهری بیرمکه ی داپووشی و نه مجار

گلی کرده سمر ه (غَبَى الشَّعْرَ)

هزمکانی کورت کردنه وه.

تَغَابَى فُلَانٌ: فلانکس خوی غافل و بی

ناگا کرد ه دمگوترئ: (تَغَابَى الشَّيْءُ)

و تغابی عنه).

الْأَغْبَى: دمگوترئ: (غَضَنَ أَغْبَى) لقه

داریکی پر گه لایه و تیگچرژاوه ه

(ك: غَبِيٍّ).

الْغَبَاءُ: کون و که له بهرو په ناو پاسار ه

تمپ وتوژ ه نه و گله ی دمخریته

سمر شت بونه وهی دپار نه بی.

الْغَبْرَةُ: غافلی و بی ناگایی.

الْغِيَاءُ: (شجرة غيَاء): درمختیکی

چرو پرو تیگچرژاو.

هَتَّ الطَّعَامُ هَتًّا: خواردنه که خراب بوو

که لکی نه ما.

(غَبِنَ الرَّجُلُ رَأْيَهُ) پیاوکه پای خوی

به هه له زانی و وازی لی هینا.

غَبِنَ الشَّيْءُ غَبْنًا: شته که ی له بیر جووه.

إِغْتَبَنَ الشَّيْءُ: شته که ی له همشارگه دا

همشاردا.

تَغَابَنَ الْقَوْمُ: خه لکه که هه ریه که یان

بهشی نهوی که م کرده وه.

تَغَابَنَ لَهُ: دانیش تو نیسی نه کرد تا

زمرمر مهند بوو.

التَّغَابُنُ: (يوم التغابن) روژی بهشیمان

بوونه وه که روژی قیامه ته.

الْقَبْنُ: نهو شوپنه ی شتی تیدا همشار

دمدرئ ه نهو پرژو پال و سهره

زیادانه ی له قوماش دمپرین و فرئ

دمدرین.

الْقَبِينَةُ: فرت و فیل و چاو و راو ه

دمگوترئ: (لحقته في تجارته غبينة) له

مامه لکه یدا توشی فیل لی کردن

بوو فیل لی کرا.

الْمَغْبِنُ: بن هه نگل ه رمفیچک و

موسولدان لهکانی هه لرو شکان و

ناژهل دوشیندا که پیکه وه دمنوسین

ه (ك: مغابن).

غَبِيَ الشَّيْءُ عَنْ فُلَانٍ وَعَلَيْهِ وَمَنْهُ:

شته که ی لی ون بوو ه نهیناسی.

غَبِيَ فُلَانٌ الشَّيْءَ وَمَنْهُ: فلانکس

شته که ی نه توانی و ههستی پی نه کرد

غَتَّ الْكَلَامُ: قسهكه پرو پوچ و بئ كهك
دمرچوو.

غَتَّ الْمِيزَابُ فِي الْحَرَضِ: پلوسكهكه زوری
ناو ئ هاته دمر بوناو هموزمكه و
بهردموام تئی پزا.

غَتَّ الشَّارِبُ الْمَاءَ: ناو خورمكه دهمی
بهناومكهوه نا دهمی ئ نهكردموه و
ههناسهی داو خواردیهوه.

غَتَّ فُلَانًا فِي الْمَاءِ: فلانكهی خسته ناو
ناوموه و نوقمی کرد.

غَتَّ اللَّهُ الْقَوْمَ فِي الْعَذَابِ: خودا
خهككههی له عهزابدنا نوقم کرد.

غَتَّ فُلَانُ الضَّلْعَ: فلانكهی
بیكهنینهكههی شاردموه به داپوشینی
دهمی بهدمستی یان به پارچه
بهپویهك.

غَتَّ فُلَانًا: فلانكهی ماندو کردو توشی
ناخوشی و چورتی کرد له حهدهسدا
هاتوو: (فاخذني جبريلُ فغطني حتى بلغ
منيَّ الجهد).

غَتَّنِي بِالْكَلَامِ: بهقهسی نابهجی زیانی
پئ گهپاندنم دلی هیشاندم.

غَتَّ الدَّابَّةُ بِالسَّوْطِ: بهقامچی له
ولاخهكههی دا.

غَتَّ فُلَانٌ: فلانكهی شیت بوو و غههمبار
بوو و (فهر مغبرت).

غَتَّتِ الطَّعَامُ: خواردنهكههی خراب کرد،
لهكهكهی خست.

إِغْتَتِ الطَّعَامُ: بهمانا (غته) دئ.

غَتَّمَ الْحُرُّ غَتْمًا: گهرما بههیز بوو خهریک
بوو ههناسه له زیندوان بیرئ.

غَتَّمَ غَتْمًا وَغَتْمَةً: بههوی زالبوونی لایهنی
عوجمهیی نهیتوانی بهزمانی عهرمبی
مهبهستهکانی دمر بیرئ و (فهر اغتم
وهی غتماء) و (ك: غتم).

أَغْتَمَ فُلَانُ الزِّيَارَةَ: فلانكهی زور چوو و
دیدمنی و خیزانه خانهخوپیكههی
وهرز کرد.

إِغْتَمَّ الرَّجُلُ: پیاوهكه زوری خواردو
تووشی نینته لا بوو و (الغتم) نهو

كهسهی بهگهرما جهستهی سوتابئ.
غَتَّ الْجُرْحُ غَتًّا: برینهكه کیچم و زوخاو و
گوشتهمردمی تیکهوت.

غَتَّ اللَّحْمُ وَالشَّيْءُ غَتًّا وَغَثْوَةً:
گوشتهكه كهكهی نهماو لهكهك كهوت
و شتهكه خراب بوو بۆگههی کرد.

غَتَّتِ الشَّاةُ: ممرمه لاواز بوو گوشتی
پیوه نهما.

غَتَّ حَدِيثُ الْقَوْمِ: قسهی خهككههی هیچ و
پوچ و بئ كهك بوون.

غَتَّ الرَّجُلُ فِي الْمَنْطِقِ: پیاوهكه له
قسهکردندا سهركهوتوو نهبوو قسهی

پرو پوچی کردن و هیچی بهسهر
هیچهوه نهبوو.

أَغَتْ: بهمانا (غث) دئ.

لِیْ دُوا.	أَغْثُ الرَّجُلُ اللَّحْمَ: گوشتی بی که لک و
غُثْرَ الطَّائِرُ وَالشَّرْبُ غُثْرَةً: بالندمکه	خرابی کپی ۵ که کپی زانی
شیوهی پمگی خاکی بوو.	به که لک ناپه.
غُثْرَ الرَّجُلُ: پیامکه نه حمه ق و گیل بوو	غُثْث: ورده ورده قه لئو بوو ۵
(فهر اغثر وهي غثراء).	دمگوتری: (غُثْث بعیري ثم غُثْث)
أَغْثَرَ الشَّجَرُ: درمخته که بنیشتی لی	و شترمکه م لاواز بوو پاشان ورده
پویی جهوی دمردا.	ورده قه لئو بوو.
اغثار الثوب: قوماشه که پرزو تووکی	إِسْتَعْثُ الْجَرَحُ: برینه که کیم و زوخاوی
زور هه لئدا.	لی هاته دمرو گوشته مردی که و ته
تَمَغْثَرُ: بنیشته که ی کؤکردموه ۵	نـاـو ۵ کـیـم و زـوـخـاـو و
جه و پیه که ی کؤکردموه.	گوشته مردمکه ی لی دمرو هینا و پاک
الأغثر: نه و دی خوری و بهرگی زور بی	کردموه نه مجار دمروانی کرد.
۵ موو کوئکی زور بی ۵ قه وزه ۵ (ک:	الغُثْث: کزو لاواز پیچه وانه ی قه لئو ی ۵
غُثْر).	دمگوتری: (هر لا يعرف الغُثْث من
الغُثْر: نه و پرزو توکه ی له قوماش	السمین) ۵ همرقی کزو قه لئو ناکا ۵
هه لئددا.	شتی خراپ و بی که لک له همر
الغُثْرَاء: کؤمه لئیک دمنگ و ههراو	شتیک بی.
هؤریای ئادمیزاد.	الغُثَّة: شتی که م له پاوان و له و مرگا ۵
الغُثْرَاء: همرزانی و فهرمهی ۵	له و مرپی که م و کوپ ۵ ژبانی
دمگوتری: (هم في غُثْرَة من العیش).	کوله مهرگی، ژبانی زیر ۵ مهرپی کزو
الغُثْرَاء: کؤمه لئی تیکه ل و پیکه لئ	لاواز.
ئادمیزاد و ههراو هؤریایان ۵ زوری	الغُثِيثُ: شتی بی که لک و بی خیر ۵
شت و مهک و پئدا و یستی ژبان ۵	کیم و زوخا و گوشته مردی ناو
دمگوتری: (عليه غُثْرَة من مال).	برین.
الغُثِيرَةُ: به مانا (الغُثْرَة) دی ۵ تیکرژانی	الغُثِيثَةُ: به مانا (الغُثِيثُ) دی ۵ شیوانی
خه لک له گؤرهبانی جهنگدا.	عهقل و ناومز تیکچونی عهقل.
الغُثَارُ: شتی که و مکوو بنیشت و جهوی	غُثْرَ الْمَكَانِ بِالنَّبَاتِ: شوینمکه گیای زوری

له برئ درهخت دښته دهر شیرینه
وهکوو هه نگوین بونیکی ناخوښی
ههیه.

المَغْشَرُ: بهمانا (المَغْشَرُ) دئ.

المَغْشَرُ: بهمانا (المَغْشَرُ) دئ.

غَشَّيْتُ الْقَوْمَ: خه لکه که ورده
شهرتکیان کرد بهی چه ک و
تمه مهنی.

غَشَّيْتُ فُلَانًا بِالْمَكَانِ: فلانکه س له و
شوینه مایه وه.

غَشَّيْتُ الشَّيْئَ: شته که ی هه نوو شیلای
دهستی پيدا هیئا.

غَنَمَ لَهُ مِنَ الْمَالِ غَنَمًا: پارچه په کی باشی
له مال پيدا.

غَنَمَ الشَّيْئَ: شته که ی تیکه لاو کرد.

غَنِمَ الرَّجُلُ غَنَمًا وَغَنَمَةً: پیاوه که سپیایی
مووه کانی به سهر ږمه کانیدا غالب
بوون، مووی سپی له مووی ږمشی
زیاتر بوون (فهر اغنم وهي غنماء) ه
(ك: غنم).

الْغَنَمَةُ: جاریک، چه لیک، دهمیک ه
غنم له من المال غنمة: جاریک
وهجبه په کی مالی باشی دایه.

غَشَمَرَ مَالَهُ: ماله که ی خراب کرد
نیکسپایه ری کرد.

غَشَمَرَ الشَّيْئَ: شته که ی تیکه ل کرد.

المَغْشَمِرُ: که سیک مافی کهسانی دی ژیر

په بغاو حه قیان بغوا.

المَغْشَمِرُ: قوماشی خراب و شاش و باش و

زیر و راهه ل نه ستور ه خوار دنیك

له بیژنك نه درایی و نه پالیورایی و

پاك نه کرایي.

هَئَا الرّادِي غُشْرًا وَغُشْرًا: شیو و دونه که

زور پوش و په لاش و چیلکه و جهوئی

تیدا کوبوه وه.

هَئَا السَّيْلُ: لاهاو که زور پوش و په لاش و

چیلکه و شتی وای له سهر خو

هه لکرتبوو.

هَئَا نَفْسُهُ غُثَيًّا وَغُثَيًّا: دلی تیکه ل هات و

هیلاجی هاتنی و حهریکبوو برشیته وه.

غَثَّتِ السَّمَاءُ: ناسمان هه وریوو.

غَثَا الْكَلَامُ: قسه کانی تیکه ل و پیکه ل
کرد.

غَثَّيْتُ النَّفْسُ غُثًى وَغُثَيًّا: دلی تیکه ل

هات و خهریک بوو برشیته وه.

غَثَّتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ: زمویه که هر بوو

له گزو گیا.

غَثَّيَ الْكَلَامَ غُثَيًّا: قسه کانی تیکه ل و
پیکه ل کردن.

الْغُثَاءُ: نه و چیلکه و خشت و خال و پل و

پوشی لافاو له که ل خوی دمیهنی ه

کهفو سهر ږزی مهنجه لی کولها توو ه

(غشاء الناس) خوږی و هه تیومچه ی

کومه لی نادمی.

دەردەدا بۆ لكاندنې ھېلكە بەھەندى
ھېلكەى ترموھ.

الفدّة: ھەر گرىو لويىكە لە
جەستەداو بەز دەورەى دابى.
غەر الرجل غدرأ وغدرأنا: ئاوى زلكاوى
خواردموھ.

غەر فلاناً وبه غدرأ وغدرأنا: ستمى لە
فلان كردو وادەى بەئىنى خوئى
ھەلومشاندموھ ۵ ومفاى بەبەئىنى خوئى
نەگردد.

يا غدر: ئەى ستمەكار ۵ (يا آل غدر)
ئەى ستمەكارىنە!

غدرت المرأة ولذا: ئافرمەكە ستمى
لە منداڵەكەى كردو بزىوى پىك و
پىكى نەدايە.
غدر الرجل غدرأ: پياوكمە لەئاوى زەلكاوى
خواردموھ.

غدر المكان: شوپنەكە بەردەلان و درزاوى
بوو؛ قورە لىتەى وشكە وەبووى
قەلشت قەلشت بوو.
غدر عن أصحابه: لە ھاوھلەكانى دواكەوت
۵ (فهر أغدر وهي غدراء).

غدر فلان: فلانكەس براكانى مردن و
بوئخوئى زىندوو.

أغدر: خستىە ناو زلكاوموھ ۵
ھىشتىەموھ، دەگوترى: (أعاني فلان
فاغدر له ذلك في قلبي مودة) ۵

الغبر: خەپرات كۆمەلە خەلكىكى
پاشكەوتوون بەناو ھەموو جىھاندا
بلاوبوونەموھ و پابەندى دابونەمرىتى
خۆيانن و لەپىگەى بازرگانى و
پىشەسازىيەموھ زيانى خۆيان دابىن
دەمكەن.

فد البعر غدا: حوشترمەكە غودەى ئى
پەيدا بوو.
غدا البعر: حوشترمەكە غودەى ئى پەيدا
بوو.

أغدت الإبل: حوشترمەكە دەرە غودەى
توش بوو.

أغدت القرم: خەلكەكە حوشترەكانيان
توشى غودە بوون ۵ دەشگوترى:
(أغدت عليه) پقى ھەلساو دەمارى
ھاوسان و فش بوون.

الغد: پەتای حوشتر.
الغدّة: بەمانا (الغدّد) دى ۵ ئەندامىكى
ھەلتوقىومو لەجەند خانەيەكى
پىستى پىكەتووھ ۵ وادەبى قەناتى
ھەيە وادەبى بى قەناتە.

الغدّة الجرابية: ناوئىكى كۆنە بۆھەر
كىسە غودەيەك كە لەجەستەدا
پەيدا دەبى.

الغدّة الفرائية: جۆرە غودەيەكە لە
كۆنەندامى زاووزى ميينەى
حەشەر اتدایە مادەيەكى لىنج

وشه‌ی (اغذَر) له رسته‌که‌دا به‌مانا
هیشتنه‌ومیه.

اغذَر الشَّيْءَ: دواى خوئى خست،
هیشتیه‌وه ۵ تیپه‌ری ۵ ده‌گوترئ:
(اغذَر المائَة) له‌سه‌د تیپه‌ری ۵ (فهو
مُعْدِر).

غادرَة مُغادرَة: وازی ئی هیئا ۵
هیشتیه‌وه.

اغذَر: پرچی هوئیه‌وه ۵ زولفی خوئى
هه‌لویزنى.

تَغذَر: دواکه‌وت ۵ روبه‌پروى خه‌لکى
بووه له‌مه‌یدانى شه‌ردا.

اغذَر المكان: شوئنه‌که زلکاوى تیدا
مان ۵ پاش رابوونى لافاو چه‌ند
زلکاوى تیدا په‌یدا بوون.

الغادرَة: ده‌گوترئ: (به غادرَة من مرض)
پاشماوه‌ی نه‌خوشى تیدا ماوه.

غَدَارٍ: واته: هوئى سته‌مكار صیغه‌ی
(فَعَالٍ)یه.

الغَدَارَة: پاشماوه‌ی شت.

الغَدَارَة: تفه‌نگی‌که بو فیه‌شه‌ک

هاویشتن یان دهمانچه‌یه‌که.

الغَدَر: همرشوئینی‌ک زه‌ویه‌که‌ی توندو

به‌رده‌لان بئ، زه‌ویه‌که‌ی قه‌لشت

قه‌لشت بئ به‌جوړئک ولاغ نه‌توانئ

پییدا بړوا ۵ قوپه‌ لیته‌که وشک

بوپیته‌وه‌و قه‌لشت قه‌لشت بووبئ ۵

(ك: اغدار) ۵ ده‌شگوترئ: (رجل

ثبت الغَدَر) پیاوئکى به‌ده‌مو پلو
به‌لگه به‌هیزه له‌کاتى دم تئک

ژنئو کئشه‌و نیزاعدا.

الغَدَرَة: به‌مانا (الغَدَارَة) دئ.

الغَدَرَة: که‌سئک زور سته‌م له‌خه‌لک
بکا.

الغَدَرَة: تاکى (الغَدَر) ۵ پاشماوه‌ی شت.

الغَدِير: نه‌و گوژماو و زلکاوانه‌ن له‌دوا

لافاو دهمیننه‌وه ۵ همروا ناوه بو

روبارى بچوک.

الغَدِيرَة: پارچه‌ روه‌ک، کومه‌له‌ گيا ۵

(ك: غدران) ۵ پرچی هوئندراوه ۵

لاجانگى هه‌لویزناو، (ك: غداثر).

غَذَفَ له في العطاء غَدَفًا: به‌خشینه‌که‌ی
زور کرد.

اغذَفَ الليل: شه‌و په‌رده‌ی خوئى
دادایه‌وه.

اغذَفَت البحر: دهریا شه‌پوله‌کانى لیل
بوون.

اغذَفَ الخاتن: کئیر برمه‌که پیستى سمرى
هینه‌که‌ی ئی کرده‌وه.

اغذَفَت المرأة قناعها: نافرته‌که

سمرپوشمه‌که‌ی هیئاپه‌ سمر

ده‌مو چاوى ده‌مو چاوى خوئى

داپوشى.

اغذَفَ الصياد الشبكة على الصيد:

نیچیرموانه‌که داو و توپرمکه‌ی

به‌سمر نیچیرمه‌که‌دا دادایه‌وه.

غَدَفَ الْقَوْمُ مَفَادَةً وَغِدَانًا: خه‌لکه‌که
له ژبانی خوښ گوزمرانیدان.

إِغْتَدَفَ مِنْهُ: شتیکی زوری ئی و مرگرت.

إِغْتَدَفَ الشَّرْبُ: قوماشه‌که‌ی بری ۵

پارچه پارچه‌ی کرد.

إِغْدَرَدَفَ اللَّيْلُ: شه‌و هاتو پهرده‌ی

خوی دادایه‌وه.

الْغُدَانُ: قه‌له‌پ‌مه‌شی گه‌وره‌و بال‌ریژ ۵

موی دریزو پر ۵ (ك: غدفان).

الْغُدَانِيُّ: هه‌رشتیک په‌نگی په‌ش بی ۵

نیسه‌تدراو بۆلای قه‌له‌پ‌مه‌شه ۵

ده‌شگوتری: (ليلة غدا فيّة الأهاب)

شه‌ویکی تاریک تونه‌که.

الْغَدَفُ: نازو نیعمه‌تو گوزمران

هراوانی ۵ ده‌گوتری: (هم في غَدَف

من العيش) نه‌وان له ژبانو

گوزمرانی خوښ دان.

الْغُدَّةُ: شتیکه‌و مک‌وو چارۆکه

نافرمتی عه‌رب به‌خویانی دا دمدمن

پیشی ده‌گوتری: (غطفه).

الْغِدَّةُ: توپکی فولو لۆبیاو نه‌و

جۆره‌ شتانه.

الْغُدَّةُ: به‌مانا (الغدقة) دئ.

غَدَقَتِ الْأَرْضُ غَدَقًا: زمویه‌که‌ ناوی

پۆچووی زور تیدا بوو، ته‌پ‌بوو.

غَدَقَتِ الْأَرْضُ غَدَقًا: زمویه‌که‌ ناوی

زوری تیدا بوو.

غَدَقَ الْمَطَرُ: بارانه‌که‌ پرۆ له‌نگیزه‌ بوو.

غَدَقَ الْعَيْنُ: چاومه‌که‌ فرمی‌سکی زور بوو

زوری ناو ئی هه‌ل‌پ‌ژا.

غَدَقَتِ الْأَرْضُ: زمویه‌که‌ به‌پیتو

بهرمه‌که‌ت بوو.

إِغْدَرَدَقَ: به‌مانا (اغدق) دئ ۵

ده‌گوتری: (إِغْدَرَدَقَ الْمَطَرُ)

(وإِغْدَرَدَقَتِ الْعَيْنُ).

غَيَدَقَ: به‌مانا (إِغْدَرَدَقَ) دئ.

الْغَدَقُ: ناوی پۆچوی زور، ناویک زموی

دابۆشی‌بی و نه‌گونجی زمویه‌که‌ی

به‌کاربینی بۆ کشت‌وکالو ناوهدانی.

غَيَدَقَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که‌ لیکی زور بوو.

الْغِيْدَاقُ مِنَ الْفُلْمَانِ: کوپی تازه

په‌یگه‌یشتوی نه‌رم‌ونۆل ۵ پیاوی

سه‌خی و نانیده ۵ نه‌سپی ره‌سه‌نی

هه‌نگاو دریز ۵ ژبانی خوښو

ناسوده.

الْغِيْدَاقُ: به‌مانا (الغيداق) دئ.

غَلِنَ غَدْنًا: شل‌ونه‌رم بوو.

تَغْدَنَ الْفُصْنُ: لقه‌دارمه‌که‌ پاژاو

چۆمایه‌وه.

إِغْدَرَدَنَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ دریز بوو لیک

هالا ۵ ده‌گوتری: (إِغْدَرَدَنَ الشَّعْرُ)

زولف دریز بوو لیک هالا.

إِغْدَرَدَنَ الشَّجَرُ: درمخته‌که‌ نه‌رم بوو

چۆمایه‌وه.

إغسلون الثبْت: رومه که سەوز بوو
تاوای ئی هات ڕەش بنوێنێ بەهۆی
تیر ئاویەوه ە (فەر مَغْدُون).

الْغُدَانِي: گەنجی نەرم و نۆل.
الْغَدْنُ: نووستن و مەهەوز.
الْغُدَّة: پارچە گوشتێکی ئەستوورە
لە لا شەویله دا.

الْغُدُون: گەنجی نەرم و نۆل.
الْمَغْدُون: بەمانا (الْمَغْدُون) دێ ە قژی
زۆر ڕەشی نەرم.

هَذَا غُدَا: بەیانی ڕۆیشت.
غَدِي غَدَا وَغَدَا: نانی بەیانی یان
نیومڕۆی خوارد (فەر غَدِيان وەهی
غَدِيانە و غَدِيان).

غَادَا: زوو دەستی پێ کرد ە دەرگوتری:
(غادیتە مع صياح الديك) بەرە
بەیان و کە ئەباب خوێننان دەستم
پێ کرد.

غَدَا: نانی ئێوارە پێشکەش کرد.
إغْدِي عليه: زوو بەلاماری دا، زوو
دەستی پێ کرد.

تَغْدِي: نانی بەیانی یان نیومڕۆی
خوارد ە دەرگوتری: (أَدْنُ فَتَغْدُ) نزیک
بەوه نانی بەیانی بخۆ.

الغَادِيَّة: هەور بەیانی پێک بێ و
کۆبیتهوه و باران ببارین ە بارانی
سەرلەبەیان.

الْغَدَا: خواردنی بەیانی، قاوەلتی ە
قورئان دەفەرموی: ﴿أَتَنَا غَدَا﴾ ە
نانخواردنی نیومڕۆ ە (ک: أَغْدِي).

الْغَدَا: کاتی نێوان کازیوهی بەیانی و
خۆر هەڵهاتن ە (ک: غَدَات).
الْغُدَّة: بەمانا (الْغَدَا) دێ ە (ک: غَدَا
و غَدُو).

الْمَغْدِي: شوێنی نانخواردنی بەیانی ە
دەرگوتری: (ما ترك من أبيه مَغْدِي ولا
مراحاً) هێچی لە بابی ناچی.

الْمَغْدَا: بەمانا (الْمَغْدِي) دێ.
غَدَا الْجُرْحُ غَدَا: کێم و زوخاوی ناو
برینەکه هاته دەر.

غَدَا الْعِرْقُ: رەگەکه چی خوێنی تێدا بوو
هاته دەر و نەبڕا.

هَذَا الشَّيْءُ غَدَا: شتەکی کەم کردموه.
أَغْدُ الْجُرْحُ وَالْعِرْقُ: بەمانا (غَدَا).
أَغْدُ السَّيْرُ: بە خێرای رۆی پەلهی
کرد لە ڕۆیشتندا.

الْغَادَا: ڕەگێکه لەچاودا ئاوی ئی دێ و
ناپێی.

الْغَادَا: پێستیکی تەنکە لەسەری
مناداندا دێ و دەرچ، کەرەق بوو بوو
بەئێسقان دەبیته ئێسقانی پێشه
سەر.

الْغَذِيَّة: ئەو کێم و زوخاویە کە لەناو
برینداپە.

الْغُدَامَةُ: زُورْ خُورْ كه هه موو شتِيك
بخوا.

الْغُدَمَةُ: شیری زُورْ ۵ جه لَه به مه پو
بزن ۵ پهنگی لیل و خاکی ۵
دهشگوتری: (أصابوا من معروفه
غَدَمًا) بی برانه وه پیاوه تی نه ویان
پی گهی همر پوژه شتیکی بو
ناردن و جوړه پیاوه تییه کی له گهل
کردن.

الْغُدَمَةُ: (بسر غَدَمَة) بیریکی ناوداره
ناوی زُورده.

الْغُدَمَةُ: شیری زُورْ ۵ جه لَه به ناژمل ۵
(ك: غَدَم).

غَدَمَر: رقی هه لساو هاواری گرد ۵
به بی لی وردبوونه وه دهستی به
کارمه کردو چووه ژیر نهو باره
قورسه وه ۵ به ویستی خوی
هه رمان پوهایی گه له گهی کردو
هه رمانی رمت نه کرایه وه و کس
لی یخی نه بوو.

غَدَمَر الشَّيْئ: شته گهی تیکهل
به شتیکی تر کرد ۵ شته گهی به
گوتره فروشت به بی پیوان و
کیشان و پیوانه شته گهی فروشت.

تَغْدَمَر: هاواری کردو به رقی هه لسان و
نهر نه پوه قسه ی تیکهل و پیکهل
هه لساو که وتی کرد.

الْغُدَامِر: ناوی زُور.

إِغْتَر: به لو به شیری دروست کرد،
حه لوای شیری کرد.

الْغَذِيرَةُ: نارد شیری تی دمکری و
دهگوئی ندری، گهرم دمکری به ناگر
یان تیشکی خور.

غَنَزَمَ الْكَلَامُ: قسه گهی تیکهل و پیکهل
کرد.

غَنَزَمَ الشَّيْئ: شته گهی به گوتره
فروشت.

تَغْدَمَ الرَّجُلُ مِيْنًا: پیاوه که سویندی
خوارد.

تَغْدَمَ الشَّيْئ: شته گهی خوارد.

الْغُدَارُم: ناوی زُور ۵ پیوانه ی گوتره
کاری.

الْمُغْدَرُمُ مِنَ النَّبْتِ: پوهکی تیکهل و
پیکهل خراب.

غَدَمَهُ غَدَمًا: به خیرایی و حه زموه
خواردی و هه لی لوشی.

غَدَمَ الْفَصِيلُ: بیچوکه هه موو شیری
ناو گوانی دایکی خوارد.

أَغْدَمَ الْفَصِيلُ مَا فِي ضَرْعِ أُمِّهِ: به مانا
(غَدَمَهُ دئ).

إِغْتَدَمَ الْفَصِيلُ مَا فِي ضَرْعِ أُمِّهِ: به مانا
(غَدَمَهُ دئ).

إِغْتَدَمَ فَلَانُ الشَّيْئ: شته گهی به حه زو
نارم زموه خوارد ۵ دهگوتری: (هر

یتغذم کل الشئی) ۵ نه گهر زُور خور
بی.

هَذَا الْمَاءُ وَالْعَرَقُ غَدَاً: ناولهكه يان نارهق
 رهموان بوو.
 هَذَا الْعَرَقُ: رهمكهكه خويڼى ئى دمرچوو.
 هَذَا الْجُرْحُ: برينهكهكه بهردمهوام خويڼى ئى
 هات.
 هَذَا الْجَمْلُ بَوْلُهُ وَيَبُولُهُ: حوشترمهكه
 ميزمهكهى پچر پچر كرد.
 هَذَا الرَّجُلُ وَالْغِيَوَانُ غَدَاً وَغَدَاً: پياومهكه
 يان نازمهكهكه پهلهى كرد.
 هَذَا الطَّعَامُ الْمَوْلُودُ غِذَاً: خواردنهكهكه بؤ
 مندالهكهكه سودبهخش بوو، پيى كهوتو
 بهشى كرد ه دمگوترى: (غَذَا الصَّبِيُّ
 بِاللَّبَن) مندالهكهكه شير بوو به بزيوى،
 بهشير بهخيوى كرد.
 هَذَا فَلَانًا الطَّعَامُ: خواردنمهمنى دا بهفلان.
 غَدَى الْعَرَقُ: رهمكهكه خويڼى ئى هات.
 غَدَى الْجَمْلُ بَوْلُهُ: حوشترمهكهكه ميزى
 پچرپچر كرد.
 غَدَى الْمَوْلُودُ: مندالهكهكهكه بهخيوكرد.
 إغْتَذَى: بزيوى خوارد.
 تَغَذَّى: بزيوى خوارد.
 الْغَاذَى: دمگوترى: (فلان غَاذَى مَال)
 فلانكهكهس زور بهشهمالو سامانى
 خوى دمخاته گهرو سهرو كارى
 دمكا.
 الْغِذَا: بزيوى ه خواردن و خواردنهوه
 كه جهسته پيى گهشه دمكاو

خَوْرَادْمَكْرَى ه (ك: أَغْذِيَة).
 الْغَدَوِيُّ: شيره خورميهكه شيرى دايكى
 خوى نهخواو بهشيري ناهرمتيكى
 تر پهرومرده بكرى.
 غَرَبَتِ الشَّمْسُ غَرْباً: خور لهكهكنارى
 ناسمان لاي خورثاوا ناوايوو
 ديارنهما.
 غَرْبَ فُلَانٍ: فلانكهكهس ديار نهما.
 غَرْبَ الْقَوْمِ: خهلكهكهكه رويشتن.
 غَرْبَ عَنْهُ: ليى دوركهوتهوه ه دمگوترى:
 (أُغْرِبَ عَنِّي) ليم دوور بكهوه.
 غَرْبَ فُلَانٍ غَرْباً: فلانكهكهس له ولات
 دووركهوتهوه.
 غَرْبَ الشَّيْءِ غَرْباً: شتهكهكهكه رهن هلكهپرا.
 غَرَبَتِ الْعَيْنُ: پيلى چاو نهستور بوو
 هاوسا.
 غَرَبَتِ الشَّاءُ وَالْفَرَسُ: مهرمهكه
 نهسپهكهكه توشى نهخوشى ناو لهچاو
 هاتن و برژانگ روتانهوه بوون.
 غَرْبَ عَنْ وَطَنِهِ غَرْبَةً وَغَرْبَةً: له ولات
 دوركهوتهوه.
 غَرْبَ الْكَلَامِ غَرْبَةً: قسمكهكهكه جهواشه و مانا
 ناديار بوو (فهو غريب) (ك: غرباء) و
 (هي غريبة) ه (ك: غرائب).
 أَغْرَبَ: جووه خورثاوا ه بوو به
 غهريپو بيگانه له ولات ه سهغمري
 كرد ه شتى غهريپو ناوازهى هيئا.

أُغْرِبَ فِي كَلَامِهِ: قسهی وای کردن
تینگه‌یشتن لییان زه‌حممت بوو.
أُغْرِبَ فِي الْأَرْضِ: سه‌فهری کردو
له‌ولات دوورکه‌وته‌وه سه‌فهری
ولاتی دووری کرد.
أُغْرِبَ فِي الضَّحْكِ: زیدم‌هوی کرد له
پیکه‌نیندا.

أُغْرِبَ الرَّجُلُ الْأَمْرَ: پیاوه گهنم
رهنگه‌که مندالی سپی پیستی بوو.
أُغْرِبَ فُلَانٌ: فلانکس سامانی زور
بوو، ومزعو حالی خوش بوو
دمشگوتری: (أُغْرِبَ الْمَالُ) و (أُغْرِبَ
الْحَالُ).

أُغْرِبَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دوورخسته‌وه.
غُرِبَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که (قه‌ومه‌که)
چونه لای خورثاوا.

غَرِبَتِ الْمَرْأَةُ السَّمْرَاءُ: نافرته گهنم
رهنگه‌که مندالی سپی پیستی بوو.
غَرِبَ فُلَانًا: فلانکسی دوورخسته‌وه.
غَرِبَ الدَّهْرُ فُلَانًا: رۆژگار فلانکسی
دوورخسته‌وه.

إِغْتَرِبَ: له ولات دمرچوو بوو به
غمریبو په‌ناهه‌نده چوستو
چالاک بوو.

إِغْتَرِبَ فُلَانٌ: فلانکس ژنی له خزمی
خوی نه‌هینا، له بیگانه
هاوسه‌رگیری کرد.

تَغَرَّبَ: له ولات دوور که‌وته‌وه.

إِسْتَفْرَبَ الرَّجُلُ فِي الضَّحْكِ: پیاوه‌که
زیدم‌هوی کرد له پیکه‌نیندا
دمشگوتری: (إِسْتَفْرَبَ عَلَيْهِ الضَّحْكَ)
زور پیکه‌نی پیکه‌نینی، قاقای
هات.

إِسْتَفْرَبَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌ناموؤ
ناوازه هاته به‌رجاو.

الْفَارِبُ: ناوشان
حوشتر
حوشتری دمخ‌ریته سمر کاتی
بهره‌لای ناو له‌ومرگا دمکری
بوئه‌وه‌ی به‌نارمزی خوی بله‌ومری
به‌نادهمیزادیش دمگوتری: (جَبَلَكَ
عَلَى غَارِبِكَ) تهاوای نازادیت هه‌یه
بو کوئ دمچیت بجو
بو کینایه له ته‌لاق به‌کارده‌هینری
هه‌روا ناوه بو توپه‌لاکی هه‌موو
شتیک
الماء: سمر شه‌پؤل ناو.

الغریبان: پی‌شه‌وه‌ی دووگی حوشترو
دواوه‌وه‌ی.

الْغُرَابُ: قه‌له‌ر‌شه
له پی‌ری (الجراثيم) به‌زور جوری
بائنده دمگوتری: (قه‌له‌ر‌شه،
قه‌له‌باچکه، واشه، قه‌له‌بالدریز)
عهرمب ئه‌م بائندیه به‌نیشانه‌ی

شوومو نهگبهتی دادمنین ۵ همرکاتئ
 قهلهپشه قپاندبیهتی و کابرای
 عمرمب خمریکی سمهفمکردن
 بوویب س ————— مضمهرمکی
 ههلوهشانندوتوهه، لهوه ترساون لهو
 سمهفمردا تووشی بهلاو ناخوشی
 ببین ۵ بویه پپیان گوتووه: (غراب
 السین) قهلهپشهیهک که بۆته
 بهریهست لهنیوان خۆیانو
 مرازمکانیان ۵ قهلهپشه کراومته
 نمونه بۆ زۆر پۆشتن ۵ دمگوترئ:
 (بکر بکور الغراب) ومکوو قهلهپشه
 همرزوو بهیانی پابوو لهخهوههلسا
 ۵ (فلان أحذر من الغراب) فلانکهس
 له قهلهپشه ورپاو خۆپارێزتره ۵
 (طار غرابه) هزی پمشی سپی بوو
 پیر بوو تهمهنی گهنجی بهسمر
 چوو ۵ همرؤا وشهی (غراب) بهمانا
 سهرمتای ههموو شتیک یان تیزایی
 ههموو شتیک دئ ۵ دمگوترئ:
 (غراب الفأس و غراب السيف)
 تیزایی پاچو شم شیر.

الغرب: خۆرئاوا ۵ لای خۆر ئاوابوون ۵
 ئهو ولاتانهی کهوتونهته بهشی
 خۆرئاوا، پێچهوانهی خۆرهلات ۵
 سهرمتای ههموو شتیک و تیزایی
 شت ۵ دمگوترئ: (غرب السيف)

والسكين والفأس) ۵ چوستو چالاکی
 لهکاروباردا ۵ توندوتیژی ۵
 دمگوترئ: (في لسانه غرب) (و أخاف
 عليه غرب الشباب) (وسيف غرب) ۵
 همر وشهی (الغرب) ناوه بۆ
 دۆلجهی گهوره کهله پێستی گا
 دروست کرابی ۵ همرؤا ناوه بۆ
 فرمیسک ۵ پێپرموی فرمیسک ۵
 قولینجکی چاو ۵ دواوهی چاو
 پێشهوهی چاو ۵ زۆری ههبوونی تف
 لهدهمدا ۵ همرؤا دمگوترئ: (أصابه
 سهم غرب) تیریکی وێلی بهرکهوت
 نهزانرا کئ هاویشتویهتی ۵ (ك:
 غروب).

الغرب: زێر ۵ زیو ۵ بهرداخو پپاله ۵
 شهراب ۵ ئاوی چۆپاوه له کوندهو
 دیمکه ۵ جۆره درهختیکه تیری ئ
 دروست دمکری ۵ له ولاتی شامدا
 بهجۆره درهختیک دمگوترئ که له
 پێپی (الصفصافیه) بهو لهقمراخ
 جۆگائاو دمپویندرئ بهمه بهستی
 سوود و مرگرتن لهدارمکهی ۵ له
 ولاتی میصر جۆرێکه له
 (الصفصاف) پپی دمگوترئ (شعر
 البت) یان (أم الشعور) ۵ دمردیکه
 توشی مهرؤ بزن دمیج که دمیته
 هۆی ههلوهرینی موی لمبۆزیو

برزانگی جاوی ۵ دمگوتری: (بعینه
غرب) جاوی همه میسه ناو دمگاو
ناویان ئی نابری.

الغریبة: دوری و غمربیی ۵ سپی
خالص.

الغریب: همر درمختیک تیشکی خور
له کاتی ناو ابووندا ئیی بدا ۵
همرشتیک پال خورثاوا بدری.

الغریب: بیگانه ۵ پیاوئیک له هوزو
خیله که نه بی و خوی له گهل نهوان
حیساب بکا.

المغرب: شوینی ناو ابوونی خور ۵ کاتی
خورثاوا بوون ۵ لای ناو ابوونی خور
۵ ولاتی مه غریب ۵ نهو ولاتانهی
دمگهونه باکوری نه فریقیاو
خورثاوا میصر که بریتیه له
ولاتی (لیبیا و تونس و جهزائرو
مهراکیش ولاتی مه غریبی نه مرق).

المغرب: همرشتیک داتپوشی و
بتشاریته وه (غناء مغرب)
بالندمی که گهورمی به زور دور
دمرو ۵ بالندمی که نهفسانه میه و
بوونی نییه ناوی ههیه.

المغرب: دور ۵ دمگوتری: (هل من
مغربه خبر) ئایا ههوالیکی تازه
هاتو له ولاتیکی دورم وه ههیه؟.

الغریب: جوره تریه که ۵ پیریک

مووه سپیه کانی به خه نه رمش
بکاته وه ۵ شتیک زور رمش بی ۵
به زوری وشه (غریب) دهگریته
ناوه ئناو دمگوتری: (أسود غریب)
(ک: غرابیب) ۵ قورثان دهفرموی:

«وَمِنْ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَخُمْرٌ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ».

غریل فلان فی الأرض: فلانکس به ناو
زهیدا پوی.

غریل الحب: دانه و ئله که له بیژنگ دا.
غریل القوم: خه لکه که گوشت و بر
کرد.

غریل البلد والناس: که شفی حال و
ومزعی خه لکه که کرد.

الغریال: بیژنگ؛ نامیریکه بو
جیا کردنه وهی سهرگوزرو پل و پوش
له دانه و ئله که ۵ پیاوی فیتنه و
دوو زمان ۵ (ک: غرابیل) (القطم
الغریالی) ئیسقانی که له تهختی
جومجومه دایه و دمگه و ئته نیوان
لوت و میشک.

المغریل: پیاوی هه لبارده.

المغریل: کهسیک بهیسه بیژنگ
دروستکردن بی.

غریث غریثاً: برسی بوو (فهو غریثان) ۵
دهشگوتری: (امراة غریثی الوشاح)
نافرمتیکه گه دهی بجوک و قهه باریکه.

غَرْدَه: برسی کرد.

هُوَ الطَّائِرُ وَالْإِنْسَانُ غَرَدَاً: بالندمه که یان

ناده میزاده که دمنگی به مرز کرده و

گورانی گوت و خویندی ۵ بؤ زیدمپروی

له مانای (غَرْد) دا ده لئی: (غَرْد و غَرْدَه).

أَغَرَدَ الطَّائِرُ وَالْإِنْسَانُ: بالندمه که

ناده میزاده که ی خسته خوشی و

زما و مندوم به دمنگی خوشی خوی

۵ ده گوتری: (سمت قمریاً فَاغَرَدَنِي)

گویم لدمنگی قومری بوو

دمیخویند خستمیه حالته خوشی و

هه لپمپرنه وه.

غَرَدَ الطَّائِرُ وَالْإِنْسَانُ: به مانا (غَرْد) دئ.

إِسْتَفَرَدَهُ: هینایه خویندن و گورانی

گوتنه وه.

الْأَغْرُودَةُ: خویندن بولبول و کوترو

بالندمی ترو ناده میزاده ۵

ده گوتری: (طائر أو مُغْنٌ مُسْتَمْلِحٌ

الأغاريد) بالندمیه کی دمنگ خوش

یان گورانی بیژیکی دمنگو ناواز

خوش.

الغراد: جوره کارگی که هه لدمتوقی ۵

(ك: غَرَاد).

هُوَ الرَّجُلُ: پیاو که نیش نه زان و بی ناگا

بوو له کاروبار.

هُوَ الْمَاءُ: ناوه که پوچوو.

غَرَّ فُلَانًا غَرًّا وَغُرُورًا: فلانکه سی

هه نخه له تاند ۵ فیللی ل کرد ۵ زمبری

له ناوچهوانی دا ۵ مهبهستی خوی ل

و مدهست هینا.

هُوَ الطَّائِرُ فَرَحُهُ غَرًّا وَغَرَارًا: بالندمه که به

دمندووکی خواردنی دا به بیچومکانی ۵

همروا وشمی (غَر) به مانا سپیه تی و

درهوشانه وه دئ ۵ ده گوتری: (غَر

وجهه) روخساری سپی و جوان و

درهوشاوه بوو.

غَرَّ الْفَرَسُ: نه سپه که ناوچهوانی خالی

سپی پیوه بوو.

غَرَّ الرَّجُلُ: پیاو که به مرزبؤوه بوو به

گهوره و پیش سپی ولاته که ی کرداری

جوان و رهتاری په سهندی ل

دمرکه وتن ۵ یان پیاو که بی ناگا و

که و دمن و تینه گه یشتوو بوو.

غَارَ السُّرْق: بازار شکاو مامه له کهم بوو.

غَارَ النَّاَقَةُ: حوشرکه شیری کهم بوو.

غَارَ التَّحِيَّةُ: وهلامی سلاو که ی کهم

کرده وه و مگوو پیویست وهلامی سلاوی

نه دایه وه.

غَرَّ بِه تَغْرِيراً وَتَغْرِراً: خستیه شوینی

خه تهرناک و هه وتانه وه ۵ ده گوتری:

(غَرَّ بِفَسِه و ماله) خوی و مال و

سامانی خسته خه تهرمه وه.

غَرَّ الْغَلَامُ: منداله که ددانی

دمرکه وتن: ددانی پیشینه ی پوان و

دمرکه وتن.

غَرَّرَ الطَّيْرُ: بالندهكه بالهكاني بهرز
کردنهوهو خهريکبوو بفرئ.

غَرَّرَ الْقَرْيَةَ: کوندهکهی پړ کرد.

اغْتَرَّ فُلَانٌ: فلانکس غافل و بئ ناگا
بوو ۵ فَيَلَى لِي كَرَا.

اغْتَرَّ فُلَانًا: ههولئ دا ببيخافلئینئ و
ناگای له روداونهبئ.

اغْتَرَّ الْأَمْرُ فُلَانًا: روداوکه بهغافلئ و
بئ ناگایی لهناکاو تووشی فلانکس

بوو.

تَغَرَّرَ الْفَرَسُ: نهسپهکه ناوچهوان
بهلهک بوو ۵ دمگوترئ:

تَغَرَّرَ الْفَرَسُ وَتَجَبَّلَ: نهسپهکه
ناوچهوانی بهلهک بوو همروا

هاچهکانیشی بهلهک بوون.

اسْتَفَرَّ: بهمانا (اغترئ) دئ.

اسْتَفَرَّ فُلَانًا: به غافلگیری و لهناکاو
بؤی هاتو پهلاماری دا.

الْأَفَرُّ: مهشورو بهناوبانگ دمگوترئ:
(يوم أَغَرَّ وَلِيلَةَ غَرَاءَ).

الْفَارُّ: غافل و بئناگا ۵ بیر ههلهکن.

الغِرَارُ: تیزایی شمشیر ۵ شیوهو شکل ۵
دمگوترئ: (ضربَ نصاله علی غرار

واحد) تیرهکانی لهسهر پهک شیوه
تاشین (ضرب علی غراره) پړئ و

شوینی نهوی گرته بهر ۵ کهمیك
لهخهوه ۵ دمگوترئ: (ما ذقتُ من

النوم إلا غراراً) نهووستم جگه
لهکهمیك خهوه نهبی ۵ (ما لبثتُ
عنده إلا غراراً) کهمیك نهبی لای
نهو نهمامهوه ۵ دمگوترئ: (جاءنا
علی غرار) له ناکاوئیک و گوژو
گوممته هات بؤلام ۵ (لبثتُ اليومُ
غرار شهر) بهئنهندازهی مانگیك
مامهوه.

الغرار من الصلاة: ناقیص بوونی
روکنهکانی نوئز.

الْقَرَّةُ: غافلئ و بئناگایی ۵ میړمندالی
۵ دمگوترئ: (كان ذلك علی غرارتی)

نهوه وککوو سهردهمی میړمندالی
من وایه.

الغِرَارَةُ: گوینی و خهراریکه له جهوان
گهورهتره گهنمی تی دمکری.

الْقَرُّ: تیزایی شمشیر ۵ جوگه
شهفکردن بهناو زموئدا ۵ ههموو

دوو لوهینانهوهو قههکردنیك له
قوماش و شتی وا دا ۵ دمگوترئ:

(طوى الثوبَ علی غَرِّه) قوماشهکه
وهکوو خوئی پئچایهوه.

(طويتُ فُلَانًا علی غَرِّه) فلانکسهم
جی هیشت لهسهر حائی خوئی و

بهبیئ نهوهی ئیش وکارمکهی
دمریخهم.

الغِرُّ: کهسیك بهئاسانی ههلبخهلهتن.

الْفُرُّ: بالندمیه کی حاج در پژه له بالنده
ئاویه کان رمنگی پشه سهری سپیه
بهناوی زلکاو مگان دمزی.

الْفُرُّ: خه تهرو سامناک ۵
روبهر و بوونهوه، به هیلاک چون ۵
کالایهک: که کپهارو فروشیار جوړو
چه ندیه تی نه زان ۵ یان دنیا نه بن
له ته سلیم کردنی کالاکه و مگوو
فروشتنی ماسی له ناودا ۵ یان
فروشتنی بالنده به ناسمانه وه.

الْفُرُّ: له هه موو شتی کدا سهرمتا که یو
باشه که ی ۵ سپیایی ناوچه وانی
نه سپ ۵ مانگی یه که شه وه ۵ یه که م
پوژی مانگ ۵ هه لاتن و دمرکه و تنی
مانگ ۵ دهم و چاوی مروقه ۵ همر
روناکایی و کازیومه که سهرمتا که ی
دربکه وئ ۵ گه و ره پیاو و پش
سپی قهوم ۵ کالای باش و به نرخ ۵
سئ شهوی سهرمتای مانگ.

الْفُرُّ: بئ ناگایی و غافلئ له کاتی
یه خه به ریدا ۵ (ک: غِرَز).

الْفُرُّ: هه رشتیک ئاده میزاد له خشته
به ری مال و سامان بئ یان پله و پایه
بئ، یان شه هومت و ئارمزووی
نفس و شه یتان بئ.

الْغَرِیْرَةُ: گهنجی بئ نه زمون ۵ جهسته و
نه ندام جوانی ۵ ژپانی نه رم و نۆل و
په نازو نیعمه ت ۵ که فیل و

بهر عوده و سهر بهر شتیار ۵
دهشگوتری: (أنا غریک من هذا
الأمر) نه من له م بواره دا شاره زاو
خاوم نه زمونم.

الْفُرِیْرُ: گیانه به ری کی گوشت خوړه ۵
شیوه ی له نیوان سهگو و پشیلهدایه ۵
هاج کورت و حاج پشه ۵ روخساری
سپیه ۵ له هه ردلای پوخساریه وه
دوو خه تی پش هه ن ۵ هه روا ناوه
بؤ که له حوشتری په سه ن ۵
له په نندا هاتووه: (أثن من غریر).

غَرَزَتُ الجَرَادَةَ غَرَزًا: کولله که کلکی
چه قانده زموی بؤنه وه ی هیلکه بکا.
غَرَزَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: شته که ی
له شته که ی چه قانده تی کوتا.

غَرَزَ الْإِبْرَةَ فِي الثَّوْبِ: دمرزیه که ی
چه قانده قوماشه که.

غَرَزَ الْعُودَ وَنَحْوَهُ فِي الْأَرْضِ: چله داره که ی
له زموی چه قانده، سکه که ی چه قانده.

غَرَزَ الرَّكْبُ رَجْلَهُ فِي الْغَرَزِ: سواره که حاجی
خسته ناو ئاو زهنگییه وه بؤنه وه ی
سواری و لاخه که ببئ.

غَرَزَ غَرَزًا: ملکه چی پاشا بوو وازی له
یاخیبون هی ناو قه رمان به رداری پاشا
بوو.

أَغْرَزَ الرَّادِي: دۆل و شیوه که روه کی
(غَرَزِي لِي رِوَا).

أَغْرَزَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی چه‌قاند.

(ك: مغارِز).

غَرَزٌ: به‌مانا (غَرَزَ) دئ.

غَرَسَ الشَّجَرُ وَحْدَهُ غَرَساً: دره‌خته‌ک‌ه‌ی

غَرَزٌ فُلانَ الْغَنَمِ: رۆزه نارۆژێک

چه‌قاندە زه‌وی ۵ د‌ه‌ش‌گوت‌رئ: (غرس

مه‌ر‌ه‌ک‌ه‌ی دۆشی.

فُلانَ عِنْدِي نَعْمَةٌ) فُلان‌ک‌ه‌س

إِغْرَزَ رَجُلُهُ فِي الْغَرَزِ: قاج‌ی خسته ناو

ب‌یاوه‌تیه‌کی باش‌ی به‌س‌ه‌ر منه‌وه هه‌یه.

ناوز‌ه‌م‌نگ‌یه‌وه.

أَغْرَسَ الشَّجَرُ: دار‌ه‌ک‌ه‌ی ر‌وان‌د،

التفريز: نه‌وه‌یه نه‌مامه خور‌ما له

چه‌قاند‌ی.

شوێنێک‌ه‌وه ب‌گ‌وێز‌رێته‌وه بو

الغراسُ: دره‌خت‌و شتی وا که

شوێنێکی تر بۆنه‌وه‌ی ب‌چه‌قێند‌رئ.

د‌م‌ر‌وێند‌رئ، د‌ه‌چه‌قێند‌رئ ۵ کاتی

الغارُ: نه‌زان.

چه‌قاند‌نی دره‌خت.

الغَرُزُ: ناوز‌ه‌م‌نگ‌ی ۵ له‌حه‌د‌یس‌دا هات‌ووه:

الغراسُ: نه‌مامه خور‌ما.

(كَانَ إِذَا وَضَعَ رَجُلُهُ فِي الْغَرَزِ يَرِيْدُ

الغرسُ: دره‌خت‌ی چه‌قێند‌راو،

السَّفَرُ يَقُولُ بِسْمِ اللَّهِ) ۵ د‌ه‌ش‌گوت‌رئ:

ر‌وێند‌راو.

(الزَّمْ غَرَزَ فُلانَ) گ‌وێر‌ایه‌ئ‌ی هه‌رم‌انی

الغرسُ: هه‌رش‌تێک ب‌ر‌وێند‌رئ، ۵

فُلانَ بِهِ) ۵ (أَشَدُّ يَدُكَ بَغْرَزَهُ) د‌ه‌ست

پ‌ی‌ست‌ی‌کی ته‌ن‌که به‌سه‌ری

ب‌گ‌ره به ناوز‌ه‌م‌نگ‌ی فُلان‌ه‌وه ۵ هه‌روا

م‌ندا له‌وه‌یه له‌کاتی له‌دا‌یک بوونی‌دا

وشه‌ی (الغَرُزُ) ناوه بۆ هه‌رش‌تێک

۵ (ك: أغراس).

له‌زم‌وی ب‌چه‌قێند‌رئ.

الغرسُ: دره‌خت‌ی ر‌وێند‌راو.

الغَرُزُ: ر‌وم‌ک‌ی‌کی سالانه‌یه به‌سه‌رز‌ه‌وی

الغريسةُ: نه‌مامه خور‌ما له‌سه‌ره‌ت‌ای

دا ب‌لاو د‌ه‌ب‌یت‌ه‌وه په‌ل‌و پ‌ۆ‌ی زۆری

روانی دا نه‌و د‌ه‌ن‌که خور‌مایه‌ی

هه‌یه، به‌ره‌ک‌ه‌ی ب‌وند‌وه‌یه‌کی

د‌ه‌خ‌ر‌یت‌ه ژێر گ‌له‌وه بۆنه‌وه‌ی ب‌ر‌وئ

س‌گ‌ۆشه‌یه.

۵ یان هه‌ر دان‌ه‌وێله‌یه‌کی تر ۵

الغريزةُ: س‌روشت‌و ته‌ب‌یات ۵ له‌ ب‌واری

نه‌مامه دره‌خت‌و شه‌تل‌ه ر‌وه‌ک نه‌و

فه‌لسه‌فه‌دا وێنه‌یه‌که له‌ وێنه‌ی

سات‌ه‌ی که د‌ه‌چه‌قێند‌رئ ۵ (ك:

ج‌الاک‌ی نه‌فس‌و جۆر‌یک‌ه له‌ سلوک

غرائس و غراس).

پ‌شت د‌ه‌به‌ست‌ی به‌ ف‌یت‌ره‌و

المغرسُ: شوێنی نه‌مام ر‌وان‌دن ۵ (ك:

ومراسه‌وه.

م‌غار‌س).

المغَرُزُ: شوێنی گ‌ه‌ر‌ان‌انه‌وه‌ی گ‌ول‌له ۵

غَرَضُ فُلَانٍ غَرَضًا: بهیانی زوو چووہ سہر
ناوہکے.

غَرَضُ السَّاءِ وَغَوَہ: کوندہکے ہی پرکرد ۵
مہشکہکے ہی ہمزاند کہ پونہکے ہی
کلؤکلؤ بوو کوئی نہ کردموہ بہلکو
دوہہکے ہی بہرؤنہوہ دا بہخہلکی و
خواردیانہوہ.

غَرَضُ الشَّيْءِ: شتہکے ہی بہتہرو تازہیی و
ناسکی چنی و لیئی کردموہ.

غَرَضُ لَہ غَرِضًا: شیري دہرخوارد دا.
غَرَضُ الشَّيْءِ: وازی لہ شتہکے ہی نا.

غَرَضُ السَّخْلِ: کارہکے ہی لہ شیر برپہوہ
پیش نہوہی کاتی لہ شیر برانہوہی
بی.

غَرَضُ إِلِیہ غَرَضًا: بوئی تامہزرؤ بوو.

غَرَضُ مِنْہ: لیئی جاپز بوو، بی تافہت بوو.

غَرَضُ الشَّيْءِ غَرَضًا: شتہکے ہی تہرو تازہ
بوو.

أَغْرَضَ الرَّجُلُ: پیاوہکے بو کردموہکے ہی

یان بو قسمہکے ہی نیازیکی ہہبوو ۵
(فہو مُغْرِض).

أَغْرَضَ لِلْقَوْمِ غَرِضًا: بہیانی

ہہویریکی بو خہلکہکے شیلو

ہہویری کوئی بو نہ کردن بہنان و

دہرخواردی نہدان.

أَغْرَضَ الرَّجُلُ: پیاوہکے ہی جاپز کرد.

أَغْرَضَ الْإِنَاءَ: قاپہکے ہی پرکرد.

غَرَضُ: گوشتی تازہی خوارد ۵ خوشی
رہواردو پیکہنی.

غَرَضُ الشَّيْءِ: شتہکے ہی بہ تہرو تازہیی
چنی ۵ دہشگوتری:

غَرَضُ فِي سَقَانِكَ: کوندہکے ہی پرہمہکے.

إِغْتَرَضَ الشَّيْءُ: بہتہرو تازہیی
شتہکے ہی چنی.

إِنْغَرَضَ الْفُصْنُ: لقہدارمکہ شکاپہوہ و
لیئی نہبوہوہ.

الإِغْرِضُ: نہو دہنکہ وردہ سپیانہن کہ

دہختی ہشکوٹو دہریان دہکھن ۵

دہنکہ تہرزہ ۵ ہہموو شتیکی سپی

تازہ پھیدا بوو ۵ (ك: أِغْرِض).

الْغَارِضُ: کہسیک بہیانی زوو بجئی بو

سہرکانیاو و بیری ناو بہمہبہستی

ناودانی نازہل پان ناو ہہلینجان ۵

دہگوٹری: (آیتہ غارضا) بہیانی زوو

چوم بولای ۵ ہہروا وشہی (الغارض)

ناوہ بو لوتی دریز ۵ (ك: غرضان).

الْغَرَضُ: نہو قایش و قہیاسہیہ

کورتان و کہژاوہی پی لہ سہرپشتی

ولاخ قایم دہکری ۵ لاشیو، بہشیک

لہ شیو ودؤل ۵ خواربوونہوہ و

دوولاهاتنہوہ ۵ چرج بوون ۵ یان

جہستہی قہلہو سیس ببی و

پیستہکے شیو و چرجی تی بکہوئی

۵ لہپہندی پیشیناندا ہاتوہ:

(طوبتُ الثوبِ على غروضة)
به چرچ و لۆجهوه قوماشه کهم
پيچايهوه ۵ واته: وازم له کارمه که
هینا وهک خوی هیشتمهوه.

الغرض: نیشانه و ههدهف که تیرو
گوللهی ناراسته دمکری ۵ مه بهست و
نیاز ۵ دهگوتری: (فهمت غرضك)
مه بهست و نیازی تووم زانی ۵ (ك):
(أغراض).

الغرضان: لوتیک ههردوو بوری
نه ملو و نه ولای داکهون.

الغریض: تهرو تازه له گوشت و خورماو
میوهی تر ۵ ههرشتیک سپی و ناسک
بی ۵ ههر گۆزانیهکی تازه بی ۵
گۆزانی بیژی باش ۵ نهو ناوهی
بهیانی زوو دهچی بهکاری دینی ۵
ناوی باران.

غَرْغَرُ الرَّجُلُ: پیاوه که ناوی له دهمو
قورگیدا هیناو بردو قوتی نهدا
دهگوتری: (غَرْغَرُ الْمَاءِ وَالدَّوَاءِ) ناو
یان دهرمانی لهقورگی خویدا هیناو
برد ۵ کاتی گیانه لاو که پۆح دهگاته
قورقوراکه ۵ گیزهی منهجهل و قلبه
قلبی له کاتی کولاندا ۵ ویزهی
گوشت له کاتی برزانی دا.

تَغْرِغَرُ بِالْمَاءِ وَبِالدَّوَاءِ: بهمانا
(غَرْغَرُ دَى).

غَرْغَرَتْ عَيْنَاهُ: چاوهکانی ناویان ئی
هات فرمیسیان کرد.

الغِرْغِرُ: جۆره مریشکیکه له وشکانی
دهزی، شوینی و لاتنی نهفریقایه.

الغَرْغَرَةُ: هینان و بردنی ناو لهدهم و
قورگیدا ۵ ههرشتیک دهرمان بی
غهرغهری پی بکری.

غَرْفُ الْغَرْفِ وَالشَّيْءِ غَرْفًا: برپیهوه
کهرتی کرد ۵ دوولای هینایهوه
دایپهرداوت.

غَرْفُ النَّاسِيَةِ: قزی کاکۆلی برپنهوه ۵
ههلی پاچین.

غَرْفَ الْجِلْدِ: پیسته کهی به گه لای درمختی
(الغرف) دهباغ کرد.

غَرْفَ الْمَاءِ وَنَحْوَهُ بِيَدِهِ أَوْ بِالْمُغْرَفَةِ: به لویچ
ناوی هه لئینجا ۵ فهو غارف ۵ (ك):
غَرْفَ (وهي غارفة) (ك: غَوَارِف).

أَغْرَفَ الْأَسَدُ: شیرمه که چوووه ناو
درمختی چرو پرو پرگه لاو لانهی
خویهوه، خوی خزانه ناو بیشهوه.

إِغْتَرَفَ الْمَاءَ بِيَدِهِ: به لویچ ناوی
هه لئینجا ۵ قورشان دهفرموی: (إِلَّا
مَنْ أَغْرَفَ غَرْفَةً بِيَدِهِ) ۵
دهشگوتری: (إِغْتَرَفَ مِنْهُ).

إِنْغَرَفَ الشَّيْءُ: بو موتاوهعی
(غَرْفَةُ دَى).

تَغْرِغَرُهُ: هه موو شتیکی له گهل
هه لگرت.

الْغُرْفَةُ: لَوَيْجَه نَاو ۵ نَمُو تَوَزَه نَاوَمِي
بِهِدْمَسْت هَه لَدَمَكِرِي.

الْغُرُفُ: بُو زِيَدَه رَوِي لَه مَانَا
(الغارف) دِي ۵ نَه سِي هَمَنكَاو دِرِيژ،
لَوَق پَان ۵ رَوِياري زَوَر نَاو ۵ بَارَانِي
زَوَرُو بَه لِيَزْمَه.

الْغُرْفُ: دِرَه خَتِيكِي بَچَوَكِه لَه
نِيوَمَدُوورَكِي عَه رَمِي و مِيصَرُو
نَه فَرِيقاو هِيَندوستَان دَمُورِي،
گَه لَآكَانِي دِرِيژو پَمَب نَاسَايِي
بَه رَمَكِي زَمَرَدَه و مَكُوو پُورَتَوْقَال،
سِي مَه تَرِيك بَمَرز دَمِييْتَهوَه.

الْغُرْفُ: جَوَزَه گِيَاپَه كِه لَه پِيَرِي
(النجيلة) يَه مَه تَرُونِيوِيَك
بَمَرز دَمِييْتَهوَه، لَقَه كَانِي چِرُو پَرَن.
الْغُرْفَةُ: لَوَيْجَه نَاو ۵ زَوَرِي نُوَسْتَنُو
دَانِيَشْتَن.

الْغُرْفَةُ التَّجَارِيَّة: زَوَرِي بَازَرَكَانِي.
الْغُرُفُ: بِيَرِيك كِه نَاوِي بِهِدْمَسْت لِي
دَمَرِيهِيَتَسَرِي (دَلُو غُرُوف)
دَوَلْجَه مِيَه نَاو زَوَر بَكِرِي.

الْغُرُفُ: دِرَه خَتِي چِرُو پَر هَمَر
دِرَه خَتِيك بِي. (دَلُو غُرُف)
دَوَلْجَه مِيَه نَاو زَوَر بَكِرِي.

الْغُرُفَةُ: بَه مَانَا (الغريف) دِي.
الْغُرْفَةُ: نَه سَكُوِي، كِه وَجَك، هَه رَشْتِيك
خَوَارَدَنِي پِي هَه لَكُوِيَزِي ۵ (ك:
مَغَارَف).

غَرِقَ فِي الْمَاءِ غَرَقًا: نَاو بَه سَمَرِي دَا زَال بُوو
خَنَكَا ۵ لَه نَاو دَا خَنَكَا ۵ دَه شَكُوَتَرِي:
(غَرِقَ فِي الدِّينِ أَوْ الْبَلَاءِ) لَه
قَه رَز دَارِي دَا خَنَكَا ۵ قَه رَز سَوَارِي شَانِي
بُوو ۵ بَه لَو كَار مَسَات يَه خَه ي گَرَت.
غَرِقَتِ السَّفِينَةُ: كِه شَتِييَه كِه نُوَقَمِي نَاو
نَاو بُوو.

غَرِقَتِ الْأَرْضُ: نَاو زَه وَيَه كِي دَا پُوشِي ۵
(فِي غَرَقَةٍ).

أَغْرَقَ فِي الشَّيْءِ: لَه شَتَه كِه دَا زِيَدَمُورِي
كِرَدُو لَه سَنُور دَمَر جُوو.

أَغْرَقَ فَلَانًا الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: فَلَانَكَمِي
وَالِي كِرَد بَخَنَكِي ۵ پَان شَتَه كِي
نُوَقَمِي نَاو نَاو كِرَد.

أَغْرَقَ الْكَاسَ: پِيَا لَه كِي پَر كِرَد.
أَغْرَقَ أَعْمَالَهُ الصَّالِحَةَ: كِرَد مَوَه
بَاشَه كَانِي بَه فَرِيژ دَان بَه تَاوَان كِرَدَن
۵ تَاوَانِي وَاي كِرَد كِرَد مَوَه بَاشَه كَانِي
پُوج بُوو نَهوَه.

غَارَقَهُ: زِيَكِي كِرَد مَوَه، زِيَكِي بُو مَوَه ۵
دَمَكُوَتَرِي: (غَارَقَهُ النِّبَةَ) مَرَدَن
يَه خَه ي گَرَت، مَرَدَن لِيِي زِيَك
بُووَه.

إِغْرَقَ النَّفْسَ: هَمَنَاسَه ي قَوْلِي
هَه لَكِي شَا.

إِغْرَقَ الْبَعِيرُ الْخَزَامَ: حَوَشْتَر مَكِه گَه دَمِي
گَه مَرَه بُوو قَه يَاسَه ي لِي نَه هَاتَهوَه.
إِغْتَرَقَتِ الْفَرَسُ الْخَيْلَ: نَه سَه پَه كِه

تیکه لای ماینه کان بوو دواپی
پیشیان کهوت ۵ دهسگوتری: (تجارینا
فاغزق فرسی حلقة فرسه).

إِسْتَفَرَّقَ فِي الضَّحْكِ: زنده رهوی کرد له
پیکه نیندا.

إِسْتَفَرَّقَ الشَّيْئَ: شته کهی ههموو له
خو گرت، ههموو قوزته وه.

إِسْتَفَرَّقَ البَعِيرُ الْحَزَامَ: حوشرمه ههموو
قه یاسه کهی ویست هینده قهله وو
ورگن بوو ههموو قه یاسه که نه مجار
له تنه کهی هاته وه.

إِغْرِزْتَ الْعَيْنَ: چاومکه پرېوو له
هر میسک.

الإِغْرَاقُ: (له بواری نابوری دا) پلانو
ریفورمیکه بو بالادهستی و زالبوون
به سهر بازاری بیگانه دا بهم جوړه
کالای ولات به هاوالاتیان بفروشری
به نرخی گران و به دمرموهی ولات
به نرخی هرزان.

غَرَقَاتِ الدَّجَاجَةَ: مریشکه که
هیلکه به کی کرد توپکله تنه که کهی
پیوهیه ۵ دهسگوتری: (غرقات
البيضة).

الْفِرْقِي: توپکلیکی تنه که به سپینی
هیلکه که وه دنووس.

الْفِرْقُدُ: دره ختوکه به که له مه تریکه وه
بو سئ متر بهرزه دبیته وه،

له پیپی (البادنجانية) به قه دو لقه کانی
سپییه ده شو بهیته دره ختی
(العوسج) ۵ بهرکه ی ده خوری.

غَرَقَلَ الرَّجُلُ: پیاوکه به یه که جار
ناومکه ی به سهری خویدا کرد.

غَرَقَلَتِ الْبَيْضَةُ وَالْبَطِيخَةُ: هیلکه که
پیس بوو کاله که که گهنی.

الْغِرْقُلُ: سپینی هیلکه.

غَرِقَ الْعَامُ: ساله که همرزانی بوو.

غَرِقَ الْعَيْشُ: ژپانی بهر فراوان و خوش
بوو ۵ (فهو غرل، وهي غرلاء).

غَرِقَ الرَّجُلُ: پیاوکه شل و شیواو بوو
(فهو غرل).

الْغَرْلَةُ: پیستی سهری هینی نیرینه
که له کاتی سونه تکرندا دمپر دی ۵
(ك: غرل).

غَرِمَ غُرْمًا وَغَرَامَةً: پارمیه کیان لی ستاند
که له سهری پیویست نه بوو ۵ دمگوتری:

(غَرِمَ الدِّينَ وَالدِّينَةَ) له حیاتی که سانی

دیکه قهرزمکه ی دایه وه: خوینه که ی
دا.

غَرِمَ فِي التَّجَارَةِ: له بازارگانی دا زمره ی
کرد.

أَغْرَمَهُ: وای لی کرد قهرزدار بی.

أَغْرِمَ بِالشَّيْءِ: شهیدای شته که بوو (فهو

مُغْرَمٌ) ۵ دمگوتری: (إِنَّ فَلَانًا لَمُغْرَمٌ بِكَذَا)

فلانکه س شهیدای فلان شت بوو.

غَرَمَةُ: به مانا (اَغْرَمَهُ) دئ ۵ له سهری
پئویست کرد غه رانه بیدا.

الْغَارِمُ: نهو که سهی پابهندی بهر عوده
بونه کهی خوی بوو.

الْغَرَامُ: شهیدابون و په یوست بوون به
شتیکه وه که نه توانی خوئی لی
پزگار بکهی ۵ سزای بهر دهمامو
نه برپاوه، قورشان دهغه رموی: ﴿إِنْ
عَذَابُهَا كَانَ غَرَامًا﴾.

الْغَرَامَةُ: خه سارتمه ندیی ۵ (دمر باره ی
مال و دارایی) به و پاره یه دهگوتری:
که پئویست بئ بدرئ بهمه بهستی
ته مبی کردن و بارته ها ۵ دهگوتری:
(حكم القاضي على فلان بالغرامة).

الْغَرْمُ: نهو زیانه مالییه توووشی
ناده میزاد دمی بهی نه وهی هیج
تاوانیکی کردی.

الْغَرِيمُ: خاوهن قهرز ۵ (ك: غَرَاء).

الْمَغْرَمُ: به مانا (الْغَرَامَةُ) دئ ۵ (ك:
مَغْرَم) ۵ له حه دیسدا هاتووه: (أَعُوذُ
بِاللَّهِ مِنَ الْمَغْرَمِ وَالْمَأْثَمِ) خودایه
په نادمگرم بهتو له تاوان و یاخی
بوون.

الْمَغْرَمُ: قهرزداری بارگران ۵ شهیدای
شتیک که نه توانی لی جیابیته وه.

غَرِنَ الْعَجِيْنُ عَلَى الْاَنَاءِ: هه ویرمه
به شته که وه رهق بووه.

غَرِنَ الرَّجُلُ: پیاومکه زمعیفو لاواز بوو.

الْغَرِيْنُ: که فی ناو؛ که له هه وزدا

دهمی پیته وه ناتواندرئ بخور پته وه ۵

قوره لیته که لاهاو بیهینئ ۵ وادمبی

له سمر زموی بمی پیته وه به ته ری پان

وشك دمبیته وه ۵ (له یواری زموی

ناسیدا) بریتییسه له به مرده

قورپنه یه کی وها که دهنکه ورده

گله کانی به یه که وه نووسابن به هوئی

ته رپونیان.

الْغَرِيْنُ: به مانا (الْغَرِيْنِ) دئ ۵

دهشگوتری: (أَتَى بِالطَّرِيْنِ وَالْغَرِيْنِ)

توره بوو رقی هه لسا ترشو

دوشاوی تیکه لاو کرد.

غَرَّقَ: به چاو میبازی کرد، چاوی لی
هه لته کاند.

الْغَرَائِقُ: روه کی درخت ناسایه

ته من دریزه له پیپی (الجارونية) به

له ولاته مام ناومندیه کاند دموئی،

که لاکانی پرزو پائی هه یه و مل

دریزه ۵ گول و غونچه کانی وه کوو

چادر وهایه میومکه ی وشکه ۵

گنجی سپی و جوان و نهرم و نول ۵

(ك: غَرَائِقُ وَغَرَائِقُ) ۵ دهگوتری:

(إمْرَأَةُ غَرَائِقُ).

الْغَرْنَوْقُ: به مانا (الْغَرَائِقُ) دئ ۵

بالندیه کی ناوی سپیه قاجدریزی

شپوه جوان، په له په له پي پنگ
زمردي ناثون ناسايي تيدان ه جوړه
کورکيه که.

غَرَا الرَّجُلُ غَرَاً: پياوکه سهرسام بوو.

غَرَّ الشَّيْءُ: به مادي غهره شته که
پيکه وه نووساندين ه دموگوتري: (غَرَا
السَّمْنُ قَلْبَهُ: چه وري به هه لاشي
دهمارمکانی دليوه نووساو دايپوشي).
غَرِي بِهِ غَرّاً وَغَرّاً: دلي پيوه نووساو
عاشقي بوو دموگوت به مادي غهره
پيوه نووساوه.

غَرِي فلان: فلانکس دريژه به رق
هه لسان و تورې يوونی خوۍ دا.
غَرِي الغدير: زلکاوه که ناوکه ی سارد
بوو.

أغرى بين القوم: ناشوب و هيتنه يی له
نيوان خه لکه که دا ناپه وه.

أغرى الإنسان وغيره بالشيء: مروفه که ی
هه لئا بؤ شته که و مدهسته يانی ه
دمگوتري: (أغرى الولد بالفضيلة)
منداله که ی هه لئا بؤ رهوشتي بهرزو
جوان ه (أغرى الكلب بالصيد)
سه که که ی هه لئا بؤ نه وه ی نيچير که
بگري ه دمگوتري: (أغرى العداوة
بينهم) دوژمنايه تي فریدايه
ناويانه وه ه قورشان دمفرموئ:
﴿فَأَغَرَّتْنَا إِلَيْنَا الْغَدَاةُ وَالْبَقِيعَةُ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾.

أغرى به: عاشقي بوو.

غَرَّى الشَّيْءُ: شته که ی به مادي غهره
چه سپ کرد ه يان رنگي کرد.

الإغراء: لهزاراوه ی نه حويياندا
بريتيه له ناگادار کردنه وه ی که ی
بهرامبر بؤ کردني کاری باش و
پيوست، دموگوتري: (الصلاة الصلاة)
ه (أحاك أخاك).

الغراء: ماده يه که لينجه کاغزو دارو
شتي تري پي چه سپ دموگري
به شتي تروه.

الغراء: به مانا (الغراء) دي.

الغرو: سهرسام بوون ه عه جايه ب مان.

الغروي: به مانا (الغرو) دي.

الغروي: همرشتيک نيسبه ت بدری
بؤلای غهرمو وه کوو غهره لينچ و
چه سپنه ري.

الغرواني: همرشتيک و کوو غهره وایی.

الغري: صمغيکی سووره ه ناوی بتيکه

کاتی خوۍ خوښيان تي هه لدمسوو

ه پوخسار جوان.

غَزَوَ الشَّيْءُ غَزَاً وَغَزَاً: شته که زور بوو

ه دمگوتري: (ما طاب ونَزَرَ خير مما خَبَثَ

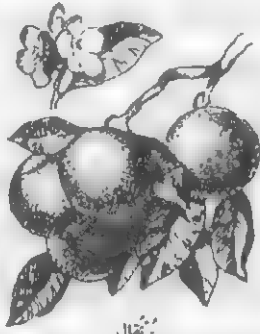
و غَزَرَ) نه وه ی که م بي و پاک بي باشتره

له وه ی پيس بي و زور بي ه (فهو غزير)

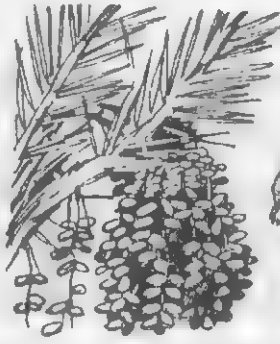
ه (ك: غزار).

أَغْرَدَ القومُ: خه لکه که حوشتريان زور

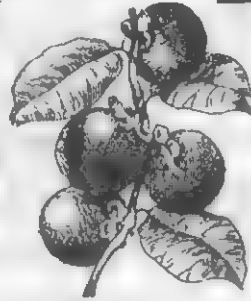
بوون و شيرو ماستيان زور بوو.

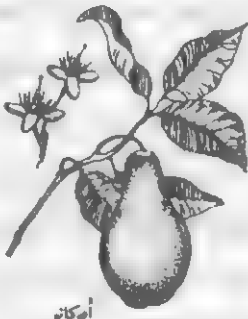
زَنْجَال

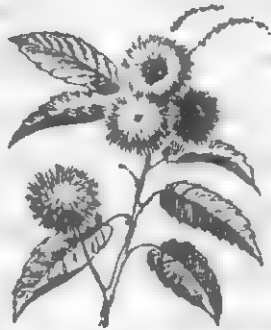
سَلَح

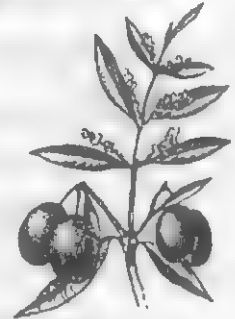
كَلَمِيَا

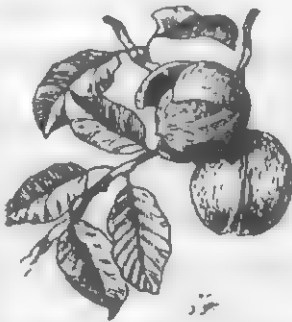
أَمْرِكَانُو

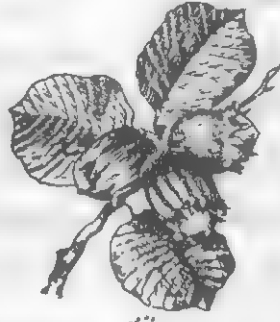
كَسْتَا

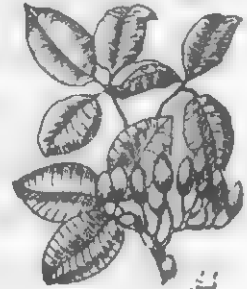
زَيْتُون

خُورْد

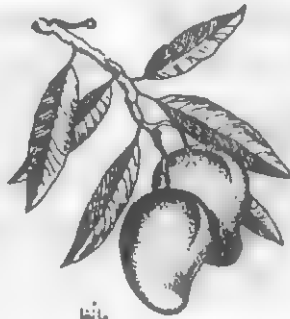
بَنْق

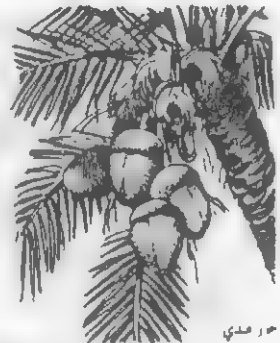
نِش

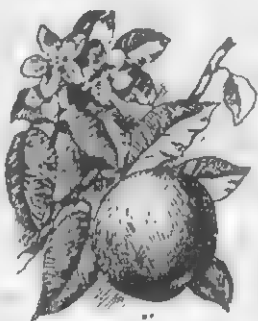
آس

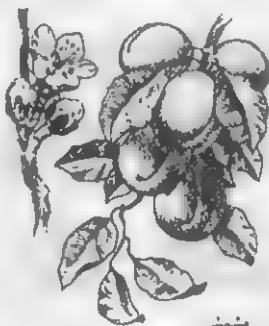
مَانْهَا

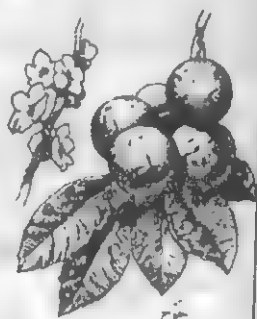
هَر هَدِي

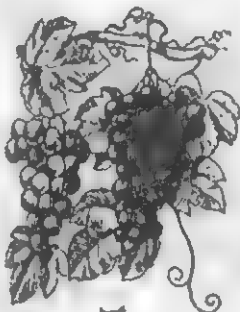
انار

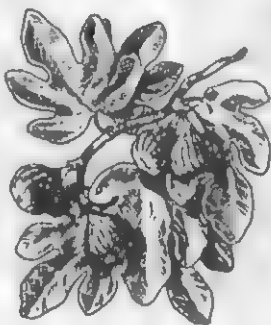
شیرازی

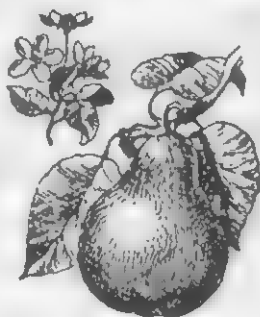
شیرازی

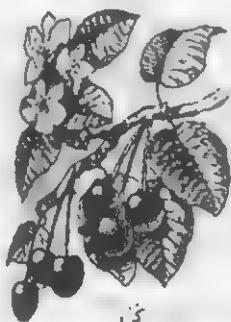
سب

فینجا

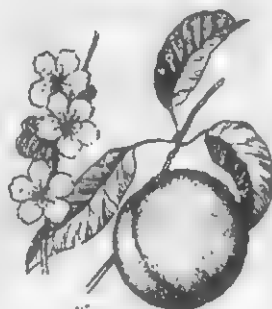
احامسی

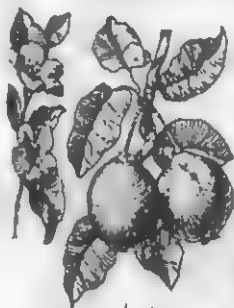
خار

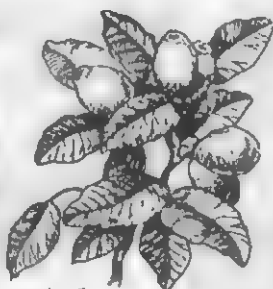
لود

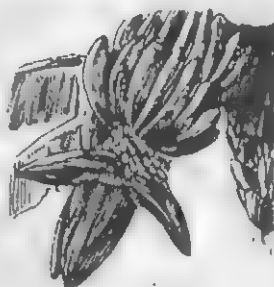
دزاف

سمرجل

اکیدیا

موز

أَغْزَرَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی زۆر کرد ۵
 ده‌گوتری: (أَغْزَرَ اللَّهُ مَالَهُ) خودا مال و سامانی نه‌وی زۆر کرد.
 غَاَزَرَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س شتیکی به‌خشی بۆنه‌وی زیاتر و مرگرت‌مه‌وه.
 غَمَزَ: ه‌م‌ر پۆژه نارپۆزیک شیری نازمه‌کانی دۆشی.
 اسْتَغْزَرَ: به‌مانا (غَاَزَرَ) دی.
 اسْتَغْزَرَ الشَّيْئُ: داوای زۆر بوونی شته‌ک‌ه‌ی کرد.
 الْغَزْرُ: قهرت‌له‌و سه‌به‌ته‌یه له‌ لقی دارخورما دروست ده‌کری.
 الْمَغْزِرَةُ: ه‌م‌ر روه‌کیک که نازمه‌ل بیخوا شیری زۆر بی.
 هَمَزَ فُلَانٌ بِفُلَانٍ: فلان‌ک‌س له‌ نیو‌هاوه‌نه‌کانی دا فلان‌ک‌سی کرده که‌سی تایبته‌ت به‌خوی.
 هَمَزَ فُلَانٌ بِالْقَرَابَةِ وَالْأَوْلَادِ وَالْجِهَانِ: فلان‌ک‌س بی‌او‌متی و چاک‌ه‌ی له‌گه‌ل خزم و مندال و هاوس‌یه‌کانی کرد.
 غَزَرَ الشَّوْبُ أَوْ الْجَسَمُ بِالْإِبْرَةِ وَغَوَّهَا: کراسه‌که یان جه‌سته‌ی به‌ نوکه دمرزی هاژنیوه ۵ له‌سه‌رخۆ دمرزی هاژنی کرد.
 أَغْزَتِ الشَّجَرَةُ: دره‌خته‌که چق‌لی زۆر بوون و ره‌ق و گه‌لاو له‌قه‌کانی تی‌ک‌ه‌لان.
 أَغْزَتِ الدَّابَّةُ: ولا‌خه‌که: سکه‌ک‌ه‌ی به‌نا‌خۆشی دانا به‌نا‌په‌حه‌تی بی‌چومه‌ک‌ه‌ی لی بۆوه.
 غَاَزَهُ: په‌له‌ی بۆلا کرد و به‌ری‌مه‌رمانی کرد.
 اغْتَزَبَهُ: به‌مانا (غَزَبَهُ) دی.
 تَغَاَزَا الشَّيْئُ: له‌شته‌که‌دا کی‌شه‌یان تی‌که‌وت.
 الْغُزْ: خیل‌یکی تورکومانین.
 غَزَغَزَ: پاروی پادان و حه‌زی له‌خواردنه‌که‌ش نه‌بوو.
 غَزَغَزَ الشَّيْئُ: به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر سوزن هاژن‌کردنی شته‌که.
 غَزَلَ الصَّوْفَ أَوْ الْقُطْنَ وَغَوَّهَا غَزْلًا: خوری یان لۆکه‌ک‌ه‌ی ر‌ست و کردی به‌ گ‌لۆله.
 هَزَلَ غَزْلًا: حه‌زی له‌ قسه‌کردن له‌گه‌ل نافرمت‌دا هه‌بوو هه‌و‌لی د‌م‌دا خوی لایان خۆشه‌ویست بکا ۵ می‌بازی له‌گه‌ل ده‌کردن ۵ (فه‌ر غَزَلَ).
 أَغْزَلَ: ته‌شی ر‌ست ۵ ته‌شی یادا.
 أَغْزَلَ الطَّبِيْعَةُ: ناسکه‌که کارناسکی بوو ۵ (فه‌ی مَغْزَلَ).
 غَاَزَلَ الْمَرْأَةُ: قسه‌ی له‌گه‌ل نافرمت‌ه‌که کرد و خوی لا شیرین کرد ۵ می‌بازی له‌گه‌ل نافرمت‌ه‌که کرد.
 غَاَزَلَ فُلَانٌ الْأَرْعَيْنِ: فلان‌ک‌س ته‌مه‌نی له‌ چل سالی نزیک بۆوه.

سيف و سياه

عشاره

مطاس

علاقه ان نيه

مرايا

نوعه

خلف

عليه

مان

معدنه

عشاره

معرن

عاش

عشاره

معدنه

عربييه

مار

عسول

عبره دا

عرب

عربيول

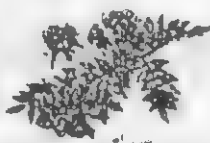
عشاريهات

علايهشيا

عشاره

عشاره

الاحماده

عشاره او عشاره

عربوي

عربا

عشاريهات الاحماده

عربا

عشاره

عشاره

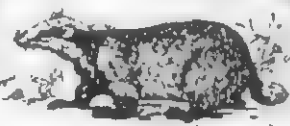
عربا

عشاره او عشاره

عربا

عشاره

عشاره

إِغْتَزَلَ الْقَطَنَ وَغَمَهُ: لَوْكَه‌کَهِ رِست ۵
کردی به‌دمزو.

تَغَزَّلَ: به‌تَوَپِزی دَلداری به‌سهر خَویدَا
هِنَا ۵ دِگوتَری: (تَغَزَّلَ بِالرَّاءِ)
حەزی لِه نافرته‌کَهِ دَلداری
لمگەن کرد.

الْفَزَالُ: کَارِنَاسْک گِیسکَه‌نَاسْک ۵ (ک:
غَزَلَةٌ وَ غَزْلَان).

الْفَزَالَةُ: بَزَنَه‌نَاسْک ۵ خَوَر لِه‌کاتی
هه‌لَه‌تَنِیدَا ۵ سهرمتای کِشْتَه‌نگاو ۵
(ک: غَزَالَات) ۵ دِگوتَری: (أَتَيْتَهُ
غَزَالَةَ الصَّحَى) سهرمتای کِشْتَه‌نگاو
هاتمه‌لای.

الْفَزْلُ: رِیسی رِپَسراو ۵ (ک: غُزُولُ).
الْمَغْزِلُ: شوپنی رِستن (ک: مَغَاذِل).
الْمِغْزَلُ: تَه‌شی ۵ هه‌رَشْتِیک خوری و
لَوْکَهِ هِن بَرِپَسری ۵ وِکُوو نامیری
سهردهم که لِه‌کارگه‌کاندا بُو رِستن
به‌کاردی.

هَزَا الْعَدُوَّ غَزَوْا وَغَزَوَانَا: هِیرشی برده
سهر دُوژمن و تالان و برپوی کردن (فهر
غاز).

أَغْزَاهُ: نامادهی کرد بُو غه‌زاکردن.
أَغْزَى فَلَانًا: مَوَلَه‌تی داو و مرگرتنه‌وهی
قهرز لیی دواخست.

غَزَاهُ: نامادهی کرد بُو چوون بُو غه‌زا.
إِغْتَزَاهُ: چوو بوی.

إِغْتَزَى بِلَان: لِه‌ناو هاوَه‌لَانِیدَا کردی
به‌کَهِسی تاپِبه‌تمه‌ند به‌خوی.

الْغَزَاةُ: نَویکَه لِه ناوَمکانی غه‌زا ۵ که
گوترا (غَزَاة) نه‌وه کاری سالانه‌یه و
هه‌میشه‌یه ۵ که گوترا (غَزْوَة)
نه‌وه یه‌کجار غه‌زاکردن دِگَه‌یه‌نی.

الْغَزْوَةُ: یه‌کجار غه‌زاکردن.
الْغِرْوَةُ: نه‌وهی داواکراوه، نه‌وهی هه‌وئی
بو‌دراوه.

الْمَغْزَى: به‌مانا (الْفَزُو) دئی ۵ شوپنی
غه‌زا ۵ سرودی غه‌زاکردن ۵
داواکاری ۵ دِگوتَری: (مَا مَغْزَاكَ؟)
داواکاریت چییه؟ ۵ مه‌به‌ستی قسه
۵ (ک: مَغَاذِل).

هَسَرَ عَلَى الْغَرِيمِ غَسْرًا: ته‌نگی
به‌قه‌رزدارمه‌که هه‌لچنی.
تَغَسَّرَ الْأَمْرُ: نِیشه‌کَهِ تِیکَه‌ل و پِیکَه‌ل
بوو.

تَغَسَّرَ الْقَزْلُ: رِیسه‌که ناخی بوو
نه‌به‌توانی لِه کلکه ته‌شیه‌که
دایبکه‌نی.

تَغَسَّرَ الْغَدِيرُ: رِه‌شه‌باکه چیلکهو دارو
پلو پوشی هاوِیشته ناو
زِلکاومه‌کهو.

الْقَسِيرُ: کاروباری شیواو و تِیکَه‌ل و
پِیکَه‌ل.

الْقَسْرُ: نه‌و پلو پوشه‌ی رِه‌شه‌با
دِمیخاته ناو زِلکاو و شوپنی و ده‌هاوه.

اغسَقَ المؤذنُ: بانگدرومکه بانگی نوژی

شیوانی دواخست بؤ کاتی تاریک

داهاتن و پهیدا بونی شهو.

الغاسِقُ: شهو کاتی که پروناکایی

که ناری ناسمان نامینئ ۵ مانگی

گیراو.

الغَساقُ: نهو کیم و زوخواهی له پیستی

دۆزمخیان دپته دمر.

الغَساقُ: به مانا (الغَساقُ) دی.

الغَسَقُ: تاریکایی شهو ۵ ناوه بؤ

دانه و پله یه کی پمش و مکوو مرؤرو

زیزانه که تیکه ل گهنم و دانه و پله

دمبی.

غَسَلَ الشَّيْئُ: شته که ی شت ۵ به ناو

چلک و پوخه لی ل لابر د ۵ دهشگوترئ:

(غَسَلَ الله حوبته) خودا فلانی له تاوان

پاک کردموه.

غَسَلَ فلاناً بالسوط: به قامچی له

فلانکسی داو نازاری پی گه یاند باشی

کوتا.

غَسَلَ الأعضاء: زیدمرو ی کرد له شتنی

نهنده مکهانی جهسته پیدا.

غَسَلَ المِيتَ: مردوم که ی شت و پاکی

کردموه.

اغْسَلَ بالماء: جهسته ی خوی به ناو شت.

انغَسَلَ الشَّيْئُ: بؤ موتاومعه ی (غَسَلَهُ)

دی.

غَسَّ غُطْبَةُ الخطيب غَسّاً: رهنه ی له

وتاری و تارخوین گرت.

غَسَّ فلاناً في الماء: فلانکسی خسته ناو

ناو موه و نوقمی کرد.

غَسَّ البعيرُ: حوشتر که دمردی (غه ساسی)

گرت ۵ (غه ساس) دمر دیکه تووشی

حوشتر دمبی.

انغَسَّ في الماء: له ناودا نوقم بوو.

الغَساسُ: دمر دیکه تووشی حوشتر

دمبی.

الغُسُ: پیای ز معیض و به دپروشت و

هه تیومچه ۵ (ك) اغساس و غسوس

(و غساس).

غَسَقَ الليلُ غَسَقاً و غسوقاً: شهو تاریک

بوو ۵ شهو داهات.

غَسَقَ القمرُ: مانگ گیرا.

غَسَّتْ عَيْنُهُ: جاوی ناوی کرد.

غَسَّتْ السماءُ: ناسمان تاریک بوو پمش

هه لکه پرا بارانی باراند.

غَسَقَ اللبنُ: شیرمکه به خوړم له گوانی

نازه له کهوه پڑابه خوار.

غَسَقَ الجرحُ: زمر داو و زوخوا له برینه که

دمر جوو.

اغْسَقَ الليلُ: به مانا (غَسَقَ) دی.

اغسَقَ فلان: فلانکس کهوته ناو

تاریکایی شهو موه.

الْفَسْلُ: گيايهكى سالانه
 لهدهشتهكانى ولاتى مىصردا دهرؤى.
 الْفَسَالَةُ: نهو چاك و پيسيهى
 كه لهناكامى شتنى شتدا دپته خوار.
 الْفَسَالَةُ: نافرمتيكة پؤشاك شورين
 بكتاه پيشهى خوى ۵ ناميريكة بؤ
 شتنى پؤشاك و قاپ و قاچاخ
 بههيزى كارمبا نيش دمكا.
 الْفَسُولُ: نهو صابون و شامپو
 نه سپون و شتهيه بؤ شت شتن
 بهكاردهيئندرى.
 الْفَسْلُ: شتنى جهسته ههموى ۵
 بهمانا (الفسول) دئى.
 الْفَسْلُ: بهمانا (الفسول) دئى.
 الْفَسَالَةُ: بهمانا (الفسل) دئى ۵ نهو
 بؤن و شامپو و عهترو عوتورميه
 نافرمت لهكاتى قز بهشانهكردندا
 لهقزى دمدا.
 الْفَسْلَيْن: نهو چاك و پيساييهى
 لهناكامى شتندا له شته شؤراومكه
 دپته خوار ۵ كييم و زوخا
 كه لهجهستهى دوزدخيان دپتهدمر.
 الْفَسُولُ: صابون و تاپت و شامپو
 نه سپون و شتى وا كهشتيان پئى
 دهشؤرى.
 الْفَسِيلُ: شؤردراو.
 الْمَفْسَلُ: شوپنى شت شتن ۵ ناوى شت
 پئى شتن ۵ قورئان دهفهرموى: ﴿هَذَا
 مَفْسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ﴾.

الْمَفْسَلُ: شوپنى شتن ۵ (ك: مفاصل).
 الْمَفْسَلَةُ: شوپنى گشتى بؤ شتنى جلو
 بهرك يان پاككردنهوى ۵ تهختهى
 مردوشؤر، نهو دارمى مردوى لهسهر
 دهشؤرى.
 الْمَفْسَلَةُ: ئاميزى شتن وهكوو لفاكهو
 شتى وا.
 هَسَمَ اللَّيْلُ غَسُومًا: شهو تاريك بوو.
 اغَسَمَ اللَّيْلُ: بهمانا (غَسَم) دئى.
 اغَسَمَ الْقَوْمُ: خهلكهكه چونه
 تاريكيهوه.
 الغَسَمُ: رهشايى ۵ تاريكى ۵ پهلهههور ۵
 (ك: اغسام).
 الغَسَمَةُ: پهلهههور (ك: غَسَم).
 غَسَسَتْ غَسْنًا: جوى، لهناو دهמידا
 هيئناى و بردى و بهددان ههنجنى.
 الْغَسَانُ: لاي ژوروى دل.
 الْغَسَّانُ: بهمانا (الغسان) دئى ۵
 دهگوترئى: (لقد علمت ان ذلك من
 غسان قلبك): زانيم نهوه له قولايى
 دلتنهوه دئى ۵ ههرمى لاومتى و
 گهنجى ۵ دهگوترئى: (كان ذلك في
 غسان شبابه) نهوه لهههرمى لاومتى
 دا بوو ۵ دهسگوترئى: (ما أنت من
 غسانه) نهتؤ پياوى نهوشته نيت.
 الْغَسَّانِيُّ: زؤر جوان.
 الْغَسْنَةُ: كؤمهله قزو توك له پؤپنه
 يان لهناو چاوان يان لهلاجانگ.

الغيسان: هه‌رمتی لاوه‌تی ۵ دهم‌گوتری:
(كان ذلك في غسان شابه).

فَسَا اللَّيْلُ غُسُورًا: شهو به‌خوی و
تاریکی‌یه‌وه هات.

فَسِيَ اللَّيْلُ غَسِيًا: به‌مانا (غَسَا) دئ.
أَغْسَى اللَّيْلُ: به‌مانا (غَسَا) دئ.

أَغْسَى الرَّجُلُ: پیاوه‌که که‌وته ناو
تاریکی‌یه‌وه ۵ دهم‌گوترئ:

أَغْسَى مِنَ اللَّيْلِ: سهرمتای شهو مهرؤ
رابوه‌سته تا هه‌ندئ تاریکی‌یه‌که‌ی
دهره‌وێته‌وه.

أَغْسَى اللَّيْلُ فَلَانًا: شهو تاریکی خوی
کرده به‌ر فلان و دایپ‌وێشی.

الغُسُورُ: تاریکی شهو له‌کاتی شیوان و
دوا شه و کاته‌ش تا پوناکی که‌ناری
ناسمان (شفق الأحمر) ون ده‌بێ.

غَشَّ صَدْرُهُ: دلی کینه‌و حیق‌دی له‌خو
گرت.

غَشَّ صَاحِبَهُ غَشًّا: شتی وای نیشانی
هاوه‌له‌که‌ی دا که به‌رژمه‌وندی تیدا
نه‌بێ و زهرمری ئی بکا ۵ شتی وای بو
دهر‌خست پێچه‌وانه‌ی ناو دهره‌وونێ
بوو.

أَغَشَّهُ: خسته‌ی ناو غه‌ش و فرت و
هێله‌وه.

غَشَّشَهُ: زووری غه‌ش لێ‌کرد.

إِغْشَّهُ: گومانێ غه‌شی ئی کرد.

إِسْتَعْشَهُ: به‌مانا (إِغْشَّهُ) دئ.

الغِشَّاشُ: سهرمتای تاریکی شهو و

کو‌تایی شهو ۵ ناوی ناخۆش و

نازولا‌ن و ناسازو لێ‌ل ۵ نوستنی

که‌م و سه‌ره‌خه‌و شکاندن ۵

به‌له‌کردن ۵ دهم‌گوترئ: (لَقِيته على

غشاش به‌به‌له‌ بینیم).

الغِشَّاشُ: شوینی ناو‌خواردنه‌وه‌ی لێ‌ل.

المغشوش: شتی نا‌پا‌ل‌فته ۵ دهم‌گوترئ:

(لبن مغشوش) شیرێ نا‌پوخته‌و

نا‌خالیص.

غَشَّمَ الحَاطِبُ غَشْمًا: دار‌که‌ره‌که به‌شه‌و

داری کردن، برپینی هه‌رچی به‌رده‌ستی

هات برپێ و کو‌ی کردنه‌وه به‌بێ

تێف‌کرین و جودا‌کردنه‌وه.

غَشَّمَ الرَّجُلُ غَشْمًا: سته‌میکی زووری له

پیاوه‌که کرد ۵ (فهر غاشم).

تَغَاشَمَا: خه‌له‌که‌که سته‌میان له‌یه‌که‌تر

کرد.

الأغْشَمُ: پوه‌ک و گزو‌گیای وش‌که‌وه

بووی کو‌ن.

الغُشُومُ: نه‌وه‌ی ده‌که‌وێته‌ ناو

خه‌له‌که‌وه چی ده‌ست بکه‌وئ

ده‌ی‌گرئ و هه‌لی ده‌گرئ و ده‌ی

پێ‌چێته‌وه ۵ دهم‌گوترئ: (حرب

غشرم) شه‌پێکه تا‌وان‌بار و بێ تا‌وان

ده‌گرێته‌وه.

(الموت).

الغشيم: نيش نهزان ۵ گيل و بيٺمقل ۵

کارنادروست.

المِغْشَمُ: نازاو چاو نهترس بهجورنك

هيچ شتيك له مه بهست و ويستی

خوی نه يگير پته وه.

غَشَمَرُ السَّيْلِ: لافاو هات.

غَشَمَرُ فُلَانٍ: فلانكس سواری بی

عمقلى خوی بوو هر خوی پیی

راسته، بهحق و بهتال نه وه دمكا.

تَغْشَمَرُ لَه: رقی هه لساو خوی گيف

کردم وه.

تَغْشَمَرُ السَّيْلِ أَوْ المِجِشْ: لافاو مکه هات

يان سوپاکه هات.

تَغْشَمَرُ الشَّيْئِ: بهزوره ملی شته که ی

ستاند.

الغَشْمَشَمُ: پیاوی نازاو چاو نهترس که

هيچ شتيك له مه بهستی خوی

نه يگير پته وه ۵ که سيك سته م زور

بکا.

غَشِيَّ اللَّيْلِ غَشًا: شهو تاريك بوو.

غَشِيَّ الْفَرَسِ: نه سپه که سمری هه موو

سپی بوو باقی جهسته ی رهنگی تر بوو

۵ (فهي أغشى وهي غشواء).

غَشِيَّ الْأَمْرِ فَلَانًا غَشًا: شته که فلانكس ی

داپوشی ۵ کارمکه هه موو کاتی فلانی

داگیر کرد ۵ دمگوتری: (غَشِيَّةُ النَّعَاسُ

و غَشِيَّةُ الْمَوْجِ ۵ و غشيه العذاب و غشيه

غُشِيَّ عَلَيْهِ غَشِيَّةٌ: بی هوش بوو له هوش

خوی جوو ۵ (فهو مغشي عليه).

أغشى الليل: به مانا (غشي) دی.

أغشى الله بصره: خودا پهرده ی بهسمر

چاويدا دا.

أغشى فلاناً الأمر: فلانكس ی والی کرد

داپوشی.

أغشى فلاناً: فلانكس ی هه لئا بونه وه ی

بچی بولای.

غَشَى الشَّيْءُ وَعَلَى الشَّيْءِ: شته که ی

داپوشی.

غَشَى فَلَانًا بِالسَّوْطِ أَوْ السَّيْفِ:

به قامچی زوری له فلانكس دا.

تَغَشَّى الشَّيْءُ: شته که ی داپوشی.

تَغَشَّى الشَّيْءُ فَلَانًا: شته که فلانكس ی

داپوشی ۵ هه موو کات هه کانی

داگیر کردن ۵ دمگوتری: (تغطى فلان

بثربه) فلانكس به پوشاکه که ی

خوی داپوشی.

إِسْتَفْشَى ثَوْبَهُ بَثْرِبِهِ: به پوشاکه که ی

خوی داپوشی بونه وه ی هيچ

نه بینئ و نه بیسی.

الغَاشِيَّةُ: پهرده ۵ پهرده ی دل ۵ رۆزی

قيامت ۵ روداوی گه وره خیر یان

شهر ۵ گالانی شمشیر ۵ سوالکهری

زور ۵ دیدهنیکه رو برادر که

غُصَصُ.

لَيَكْدَان لَيَكْدَان سهر دانت بکهن ۵

دمردی سک ۵ سزای گه وره.

الْغِشَاءُ: داپوشه مرو پهرده.

الْغَشِيَّةُ: لهوؤش چوونی گیانه لاو، نهو

حاله تانه ی به سهر مرو فدا دین

لهکاتی گیانه لاودا.

غَصَبَ الشَّيْءُ: غَصَبًا: به زور شته که ی

ستاند.

غَصَبَ الْمَرْأَ: به زور زینای له گهل

نافرته که کرد.

غَصَبَ الْجِلْدَ: كَوْلَكَ وَتَوَكَّ وَموومکه ی له

پیستمکه کرده وه به بی نه وه ی بیخاته

حه وزی دمباغه وه.

غَصَبَ فَلَانًا عَلَى الشَّيْءِ: فَلَانَكِهِسى ناچار

کرد به کردنی ئیشه که.

إِغْتَصَبَ الشَّيْءُ: شته که ی داگیر کرد.

غَصَى بِالْمَاءِ غَمَصًا وَغَمَصًا: به ناو قورگی

گیراوا و مکه له گه روی نه جوو خوار،

بوی قوت نه جوو.

غَمَسَ الْمَكَانَ بِأَهْلِهِ: شویننه که به

دانیشتوانه که ی ته نگه بهر بوو.

أَغْمَسَهُ: وای ئی کرد ئاوا له قورگی

بگیری.

أَغْمَسَ عَلَيْهِمُ الْأَرْضَ: زهویه که ی

به دانیشتوانه نه ی ته نگ کرد.

إِغْمَسَ: بۆ موتاومعه ی (أَغْمَسَهُ) دئ.

الْفُصَّةُ: هه رشتیك له قورگ بگیری

له خواردن و خواردنه وه ۵ (ك):

غَمِنَ الْفُصْنُ غَمِنًا: لقه که ی برپه وه.

غَمِنَ الشَّيْءُ: شته که ی هه لگرت.

غَمِنَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فَلَانَكِهِسى له

ئیشه که لادا ۵ ده سگوترئ: (مَا غَمِنَكَ

عَنِي) چی تو ی له من بی ناگا کرد.

اغْصَنَ الْعِنُقُودُ: هی شو مکه بۆله کانی

گه وره بوو.

اغْصَنَ الشَّجَرَةُ: لقى دره خته که روا.

غَمِنَ الْعِنُقُودُ: هی شو مکه بۆله کانی

گه وره بوون.

الْفُصْنُ: لقى دره ختی جو راو جو ر

نه ستور یان باریك ۵ (ك): غصون،

و اغصان).

الْفُصَّةُ: لقى بچکۆله ی لقى گه وره ی

دره خت.

غَصِبَ عَلَيْهِ: رقی ئی هه ئساو ویستی تو له ی

ئى بکاته وه ۵ (فَهُوَ غَضِبٌ وَهِيَ غَضَبَةٌ

و هو غَضبان وَهِيَ غَضَبِي).

غَصِبَ لَهُ: له سهر نهو رقی له که سیکی تر

هه ئسا.

أَغْضَبَهُ: هه ئینا بۆنه وه ی رقی هه ئس.

غَاضَبٌ فَلَانٌ فَلَانًا: هه ریه که لهو دووانه

رقی یه کتر یان هه ئساند.

غَاضَبٌ فَلَانًا: دمگی له فلان که س

دابری و لئی دوور که وته وه.

تَغْضَبُ عَلَيْهِ: رقی ئی هه ئسا ۵

دمگوترئ: (أَغْضَبْتُهُ فَتَغَضَّبَ).

الْغَضَائِي: پیاوی خوارووخنج له

مامه لهو هه ئسو كهوتیدا.

الغضب من الرجال: كهسيك زوو رقی

هه ئس.

الغضب: رق هه ئسان.

الغضب: كهسيك زور رق هه ئساو بئ

زور رقی هه ئس.

غَضَرَ عَلَيْهِ غَضْرًا: بهزهیی پيدا هاتهوه.

غَضَرَ عَنْهُ: پشتی تی کرد ه خوی ئ لادا.

غَضَرَ الشَّيْءُ: شتهكهی برپهوه ه بوی

دیاری کرد ه دمگوترئ:

غَضَرَ لَهُ مِنْ مَالِهِ: لهمال و سامانی خوی

شتیکی بۆ برپهوه بوی دیاریکرد.

غَضَرَ الرَّجُلُ: پیاوهكهی بهند کردو

نهیهشت کارمهکی نهنجام بدا ه

دمگوترئ: (أَرَدْتُ أَنْ أَغْضِرَ نِي أَمْرًا).

غَضَرَ الْجِلْدُ: پیستهكهی زور باش دهباغ

کرد.

غَضَرَ اللَّهُ فَلَانًا غَضْرًا: خودا دمرگای

رهحمهتی خوی بۆ فلان کردهوه نازو

نیعمهتی بهسمردا رشت.

غَضِرَ الرَّجُلُ بِالْمَالِ وَالسَّعَةِ وَالْأَهْلِ: پیاوهكه

دواى ههزاری دمو لهمهههند بوو.

غَضِرَ عَنِ الشَّيْءِ: روی لهشتهكه وهرگیپا.

غَضِرَ غَضَارَةً: لهخوشگوزمرانی و نازو

نیعمهتدا بوو.

غَضَرَ النَّبَاتُ: رومكهكه لهگهشو نومادا

بوو.

أَغْضِرَ: بهگهنجی مردو دیاردی

نهخوشی پیوه دیار نهبوو.

تَغَضَّرَ عَنْهُ: روی وهرگیپا و خوی ئ

لادا.

الغاضِرُ: قوپی لینج كه بۆ

دروستکردنی گوزمو دیزه

بهکاردهیئندری.

الغضارة: دمگوترئ: (إِنَّهُمْ لَفِي غَضَارَةٍ

مِنَ الْعِيشِ) نهوانه لهژیان و

گوزمرانیکی خوشدان ه ههروا

بهمانا قوپی لینج دی كه قاپ و

قاچاغی ئی دروست دمکری ه یان

ناوه بۆ خودی قاپ و قاچاغهکان.

الغضراء: زمویهك قورمهکی لینج بی ه

دهشگوترئ: (هَمَّ فِي غَضَاءٍ مِنَ

الْعِيشِ) نهوان لهژیانی خوشدان.

الغضروف: ئی سقانی نههم

لهههرشوینیکی جهستهدا بی.

غَضَّتِ الْمَرْأَةُ غَضَاةً وَغَضْرَةً:

ناهههتهكه پیستی تههك بوو

بهجوړیک خوینهكهی دیاره.

غَضَّتِ النَّبَاتُ وَغِيْرَهُ: گزوگیاكه تهرو

تازمیه.

غَضَّ بَصَرُهُ وَصَوْرَتُهُ: چاوی داخست،

دهنگی نزم کردهوه ه قورئان

دهههرموی: ﴿وَأَغْضَضَ مِنْ صَوْتِكَ﴾

دهسگوترئ: (غَضُّ الطرف) چاوی
داخست له شهرم و حهیاوه.

غَضَّ طَرَفَهُ عَنْ فُلَانٍ: سه‌رپیچی له فلان
قبول کردو چاوی له ناستی
خراپییه‌کانی قوچاند.

غَضَّ الْغَضَنُ: لقه درمخته‌که‌ی شکاندهوه
به‌لام لیی نه‌کردهوه.

غَضَّ فُلَانًا حَقَّهُ: مافی فلانکه‌سی
که‌مکردموه لیی داگرت ه ده‌گوترئ: (لا
أَغْضُكَ ذَرْهَمًا) دیره‌مه‌میکت لی که‌م
ناکه‌مه‌وه.

أَغْضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی که‌م کردهوه.

غَضَّ الشَّيْءُ: شته‌که ناسک بوو ته‌رو
تازه بوو.

إِغْضَ مِنْهُ: له پیزی که‌م کردهوه.

إِنْغَضَّ الطَّرْفُ: چاوی خوی له
ته‌ماشاگردن نزم کردهوه.

الْفُطَاخُ: پی‌شه سه‌رو ناوچه‌وان
(روخسار).

الْفُضَاةُ: زه‌لیلی و تی‌شکان ه رمخنه‌و
قورسایو ئه‌رك.

الْفَضُّ: ته‌رو تازه له‌هه‌موو شتیك.

الْقُضَةُ: زه‌لیلی و تی‌شکان.

الْقَضِيضُ: چروو پوخ له‌کاتی

دمرکه‌وتنیدا ه چاوی پیلو شوپ ه

زه‌لیل و خاومن که‌م کوپی ه (ك):

أَغْضَاءُ وَأَغْضَةٌ.

الْقُضَةُ: زه‌لیلی و که‌م کوپی.

غَضَّفَ الْفَرَسُ وَغَوَّهُ غَضْفًا: نه‌سپه‌که

دهستی کرد به‌رویشتن.

غَضَّفَ الْعَيْشُ غَضُوفًا: زیان و گوزمران
خوش بوو.

غَضَّفَ فُلَانٌ: فلانکه‌س دلی نارام بوو.

غَضَّفَ الْعَرَّةَ وَالشَّيْءَ: شوپکه دارمکه‌ی

شکاندهوه به‌لام به ته‌واوی لیی
نه‌کردهوه.

غَضَّفَ الْكَلْبُ أَذَنَهُ: سه‌که‌که گوپچه‌که‌کانی

خوی بو پی‌شه‌وه رمپیش کردن و شوپی
کردنه‌وه.

غَضَّفَ الشَّيْءُ غَضْفًا: شته‌که شل و نه‌رم

بوو ه ده‌گوترئ: (غَضِطَ الْأُذُنُ،

و غَضِطَ الْأَشْفَارُ. وَغَضِطَ السَّهْمُ)

فه‌وسه‌که تیره‌که‌ی نه‌ستووور بوو.

غَضِطَ اللَّيْلُ: شه‌وه‌که تاریك بوو رمش
هه‌نگه‌را.

غَضِطَ الْعَامُ: ساله‌که هه‌رزانی بوو.

غَضِطَ الْعَيْشُ: گوزمران و زیان خوش بوو
ه (فهر اغضف وهي غضفاء).

أَغْضَتِ الثَّمَرَةُ: میوه‌که شوپ بووه.

أَغْضَتِ النَّخْلَةُ: دارخورماکه لقو

پوپی زور بوو میوه‌که خراپ بوو

ه (فهي مُغْضِفٌ وَمِغْضَفَةٌ).

أَغْضَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان هه‌ور

شاردییه‌وه.

أَغْضَفَ اللَّيْلُ: شهو تاريكو ږهش
داهات.

غَضُّهُ: شهكاندپهوهو خواری كردهوه ۵
دمگوتری:

غَضَّفَ الْعُودُ: لقه دارهكهی شكاندهوه.

إِنْغَضَّ الْعُودُ: لقه دارهكه شكاپهوه.

إِنْغَضَّ أَذْنَهُ: گوچكهی شوږبوونهوه
بهشیومهكهی دهستكرد ۵ نهك
به خیلقهتو سروشت.

إِنْغَضَّ الْقَرْمُ فِي الْغُبَارِ: خهلكهكه
كهوتنه ناو تهپوتؤزمهوه.

إِنْغَضَّ الْبُئْرُ: بیرمهكه تیك ږوخا.

إِنْغَضَّ الضَّبَابُ: تهمومژ جین جین
كهوته سمر پهك.

تَغَضَّفَ: بؤ موتاومعهی (غَضْفَهُ) دئ.

تَغَضَّفَتِ الْحَيَّةُ: مارهكه قوړتو پیچی
كرد له ږوښتندا.

تَغَضَّفَ عَلَيْهِمُ اللَّيْلُ: شهو بهتاریکی
خوی دایېوښین.

تَغَضَّفَ عَلَيْهِمُ الدُّنْيَا: دونیا ږوی
تیكردن و ژبان و گوزهرانیان خوښ
بوو.

تَغَضَّفَ عَلَيْهِ: مهیلی كرد بؤلای و سؤزی
بؤی ههبوو.

تَغَضَّفَتِ الْبُئْرُ: بیرمهكه تیك ږوخا،
نهملاو نهولای ږوخانه ناوی.

الْغَضْفُ: درمختیکه له ولاتی
هیندوستان دهشوبهیته دارخورما له
لقو پوپهکانی پهمرده دروست
دمکړن.

غَضَفَ الشَّيْءُ: شتهكه فورسو گران
بوو.

الْغَضَائِرُ: شیر.

الْغَضْفُ: تهبیات وشکی سمر ږهقو
توپه.

الْغَضْفُ: شیر ۵ دهسگوتری: (رجل
غَضْفُ) پیاوړکی كهته و زمبهلاحه.

غَضِنَتِ النَّاقَةُ بَوْلَهَا غَضْنًا وَغَضَانًا:

خوشرمهكه بیچومهكهی پېش کامل
بوون فریډا ۵ هیشتا توکی ئی

نههاتبوو نهدهزانرا مییه یان نیړه.

غَضِنَ فُلَانًا: فلانكهی بهند كرد ۵

دمگوتری: (ما غَضِنْتُكَ عَنَّا) چی توی

لهئیمه دابړی؟ نهیهیشت بیی
بؤلامان؟.

غَضِنَتِ الْعَيْنُ غَضْنًا: چاو شوږبوو
بهخیلقهت چاوی بهرمو خوار
بوون.

غَضِنَتِ الْجَبْهَةُ: ناوچهوان چرج و لوجی
تیكهوتن.

أَغْضَنَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی
بهردموام بوو ۵ دمگوتری: (أَغْضَنَ
الْمَطَرُ) باران بهردموام بوو ۵ (أَغْضَنَ

عليه الليل) شهو تاريك بوو.

غاضن عینه: چاوی خوی داخست
بۆنهوهی گومانی خرابی ئی نهکهن و
بلین میبازی دهکا.

غاضنت المرأة: لهگه ن ئافرتهکه
میبازی کرد، چاوی ئی هه لته کاندو
چاوی لی داگرت.

غاضنت السماء: ئاسمان بارانی
بهردهوام بوو.

غاضنت الناقة: حوشرمهکه بیچومهکی
به ناکامی فریادا، لهباری چوو.

غضن الشيء: شتهکهی دوولاو سئلۆ
کردهوه چرچی کرد ۵ گرژی کرد ۵
دهگوتری: (دخلت علی فلان فغضن
لي من جهته) چومه لای فلان و
ناوچهوانی ئی گرز کردم.

تغضن الشيء: شتهکه چۆمايهوه و
شکایهوه.

الغضن (الغضن): ههرشتیک همر
شکانهوه و لولبوون و چهمانهوه بهک
رویدا له قوماش یان زری یان
پیست یان گوی یان ههرشتیکی تر
(ک: غضون) ۵ دهسگوتری: (جاء في
غضون كلامك هذا) لهناو قسهو
وتارمهکت ئهم شتانه هاتن ۵ ههندی
له قسه کانت ئهمه بوون ۵ ههروا
به مانا نارچهتی و ماندوو بوون دی
۵ دهگوتری: (لاطلن غضنك) دریزه

دهدم به ماندوو بونت و ناهیلیم

ئیسراحتت بکهی.

الغضن: برپوانه (غضن).

غضا الليل غصوا وغصوا: شهو بهتاریکی

خوی ههموو شتیکی داپۆشی.

غضا البعير: حوشرمهکه له درهختی
(غضا)ی خوارد.

غضا فلان: فلانکس خواردن و پۆشاک و
پیداو بیستیهکانی ژبانی بۆ پهیدا

کرابوو ۵ بۆخوی ژبانی خوی چاک
کردبوو ۵ پیلوی چاوی لیک نزیك
کردنهوه، خهريك بوو چاوی
بقوچین.

غضا علی الشيء: لهشتهکه بیدهنگ بوو.
غضيت الأرض: زهویهکه درهختی
(غضا)ی زور بوو.

غضا الرجل: پیاوهکه چاوی خوی
قوچاندن.

غضا البعير: حوشرمهکه به زورخواردنی
گه لای درهختی (غضا) ژانه سکی
گرت.

أغضی الليل: شهو بهتاریکی خوی
ههموو شتیکی داپۆشی.

أغضی فلان: فلانکس پیلوی چاوی
لیک نزیك کردنهوه.

أغضی عنه طرفه: چاوی خوی ئی
قوچاند.

أَغْضَى عَلَى الشَّيْءِ: لهشتهکه بیدمگ

بوو، خوئی لهسمر گرت ۵ بهنارام

بوو لهسمری ۵ دهگوتری: (أَغْضَى

عینا علی قذی) سهبرو نارامی

هه‌بوو لهسمر ناخویشی.

تغاضی عنه: چاوپویشی لی کرد، خوئی

لی گیل کرد.

الغاضیة من الليل: شهوی زور تاریک ۵

شهوی ده‌یجور.

الغاضیة من النيران: ناگری زورو

گه‌وره‌و به‌بلیسه.

الغضی: درمختیکه له درمختی (الآثِل)

دارمکه‌ی زور ره‌قو پت‌هوه،

پشکوکانی زور ده‌مین‌هوه‌و

به‌زوویی نابین به‌خوئه‌میش‌و

ناکوژینه‌وه ۵ (أهل الغضا) ناوه‌ بو

دانیشتوانی ولاتی نه‌جد چونکه نه‌و

ولاته درمختی (غضا)ی زوره.

الغضیاء من الأرض: زمویه‌ک زوری

درمختی (غضا) هه‌بی.

غَطَسَ عَلَى أَقْرَانِهِ: زوری که‌ش و فش

به‌سمر هاوه‌له‌کانیدا کرد ۵ شایی

به‌خوئی بوو به‌خوئی نازی.

غَطَسَ فُلَانًا: رقی فلانکه‌سی هه‌لساند

۵ فلانی تو‌پرکرد.

تَغَطَّرَسَ: به‌مانا (غَطَّرَسَ) دئی ۵ رقی

هه‌لسا ۵ تو‌په‌بوو.

تَغَطَّرَسَ فِي مَشِيَّتِهِ: له رپویشتندا خوئی

بادا ۵ لارو له‌نجه‌ی کرد.

الْغَطَّرِسُ: سته‌مکاری گه‌وره‌و خوئی

به‌زلزانی لوتبه‌رز ۵ (ك: غَطَّرِسَ).

الْغَطَّرِسُ: به‌مانا (الْغَطَّرِسُ) دئی ۵ (ك:

غَطَّرِسَ).

غَطَّرَشَ فُلَانٌ غَطَّرَشَةً: فلانکه‌س ملی بو

حس‌ق نه‌داو خوئی به‌زلزانی‌و

ته‌که‌بوری کرد ۵ (فهو مَغَطَّرَشَ وهي

مَغَطَّرَشَةٌ).

تَغَطَّرَشَ فُلَانٌ: لوتبه‌ری لهشته‌که کرد.

غَطَّرَفَ: خوئی باداو خوئی به‌زلزانی‌و

خرابه‌کاری کرد.

تَغَطَّرَفَ: به‌مانا خو‌بادان‌و خو‌به‌زلزانی

دئی ۵ له‌رپویشتن دا لارو له‌نجه‌ی

کرد.

الْغَطَّارِفُ: بیاو ما‌قول‌و رپ‌زدار.

الْغَطَّرِيفُ: به‌مانا (الْغَطَّارِفُ) دئی ۵ (ك:

غَطَّارِفَه وَغَطَّارِيفَ).

الْغِطْرَانُ: به‌مانا (الْغَطَّارِفُ) دئی.

غَطَّسَ فِي الْمَاءِ غَطَّسًا: خوئی له‌ناودا نو‌قم

کرد.

غَطَّسَ فِي الْبَحْرِ مِنْ أَنْعَمَةٍ: له نازو

نیعمه‌تدا نو‌قم بوو.

غَطَّسَ فِي الْإِنَاءِ: ده‌می نا به‌گوزمه‌وه‌و

ناوی خواردموه ۵ له‌قابه‌که‌دا ناوی

خواردموه.

فَطَسَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ: شته‌ک‌ه‌ی له‌ئاو‌م‌ک‌ه‌دا
نوقم کرد.

فَطَسَهُ فِي الْمَاءِ: له‌ئاو‌دا نوقمی کرد.

تَفَاطَسَ الْقَوْمُ: خه‌ل‌ک‌ه‌ک‌ه یه‌ک‌تریان
له‌ئاو‌دا نوقم کرد.

تَفَاطَسَ الرَّجُلُ: پیاو‌م‌ک‌ه خوی گیل
کرد.

الْفَاطِسُ: دم‌گوت‌ری: (بیل غاطس)
شه‌وی‌کی تاریک‌ه ه‌ه‌روا ناو‌ه بو
خواروی که‌شتی که له‌ئاو‌دا نوقم
ده‌بی.

الْفِطَاسُ: شتنی منداله مه‌سیحیه له
ئاوی (العمودية) دا ه‌ (عید الفطاس)
جه‌ژنی‌کی نایینی قیبتیه‌کانه
تییدا یادی له ئاودا شتنی چه‌زمرتی
مه‌سیح ده‌ک‌مه‌نوه.

الْفُطَاسُ: که‌سی‌ک پیشه‌ی خو‌نقوم
کردن له‌ئاو‌دا بی بو‌نه‌وه‌ی پیویستی
خوی له‌ئاو‌د درمی‌ب‌نی ه‌ پیشی
دم‌گوت‌ری: (الْفَرَّاصُ).

الْفُطِيسُ: رمش ه‌ زور رمش.

الْفُطِيسُ: شوینی خوشتن له‌حه‌مام‌دا
(ک: مفاطس).

فَطَسَ اللَّيْلُ غَطْشًا: شه‌و تاریک بوو.

فَطَسَ فُلَانٌ غَطْشًا: فلا‌ن‌ک‌ه‌س له‌به‌ر پیری
یان نه‌خوشی به‌هی‌واشی رو‌یشت.

فَطَسَ غَطْشًا: جاوی ک‌ز‌بوو، و‌م‌کوو نه‌وه

به به‌شی‌کی جاوی ته‌ما‌شا ب‌کا ه‌ (فه‌ر)
اَغَطَّشَ وَغَطَّشَ وَهِيَ غَطِشَةٌ وَغَطْشِي
وَغَطْشَاءُ).

اَغَطَّشَ الْقَوْمُ: خه‌ل‌ک‌ه‌ک‌ه که‌وتنه ناو
تاریکیه‌وه.

اَغَطَّشَ اللَّهُ اللَّيْلَ: خودا شه‌وی تاریک
کرد ه‌ قور‌نان دم‌فه‌رموئ: ﴿وَأَغَطَّشَ
لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا﴾.

غَطَّشَ: دم‌گوت‌ری: (غَطَّشَ لِي شَيْئًا)
ر‌ی‌گایه‌ک‌ه‌م بو‌ ب‌که‌رموه، بو
قه‌سه‌کردن و درمی‌ب‌ینی راو و بو‌چون.

تَفَاطَشَ عَنْهُ: خوی ئی گیل کرد خوی
بی نا‌گا کرد.

تَفَطَّشْتَ عَيْنُهُ: جاوی تاریک بوو
نه‌بی‌ینی.

اِغْطَاشُ الْبَصَرِ: بینایی تاریک بوو،
ورده ورده جاوی زم‌عیف بوو.

غَطَّ فِي نَوْمِهِ غَطًّا وَغَطِطًا: له‌خه‌ودا
پرخه پرخ‌ی کرد دن‌گی ئی هات ه‌
دم‌گوت‌ری: (غَطَّ النَّائِمُ وَغَطَّ الْمَذْبُوحُ
وَغَطَّ الْمَخْرُوقُ).

غَطَّتِ الْقِدْرُ: مه‌نجه‌له‌که (دیزه‌که)
کوئی و دن‌گی قلبه‌ قلبی هات.

غَطَّ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ غَطًّا: شته‌ک‌ه‌ی له‌ئاو
هه‌ل‌ک‌ی‌شاو نقومی کرد.

فَطَّ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی که‌بس کردو
گوشی و دای‌چو‌راند.

إِنْعَطَ فِي الْمَاءِ: نَقُومُ بُوو چووِه بِن ناو.

تَغَاطُ الْقَوْمُ فِي الْمَاءِ: لَمَّاوَدَا خَه لَكَه كَه

هه ریه که بیان نهوی تری نقوم کرد.

الْغَطَاطُ: تَبَّكَه لَبُوونی تاریکی کۆتایی

شهو به سهرتای روناکی پۆژ.

غَطَّغَطَتِ الْقِمَرُ: دِيزَه كَه (مَه نَجَه لَه كَه)

کولاو قَلَبَه کانی به رزبوونه وه.

غَطَّغَطَ الْبَحْرُ: دَمَرِيا شَه پۆلَه کانی به رز

بوونه وه.

تَغَطَّغَطَ الْبَحْرُ: بَه مَنا (غَطَّغَطَ) دئ.

تَغَطَّغَطَ: وِرْدو هَپ بوو.

غَطَفَ الْعِيشَ غَطْفًا: زِيان خَوْش و نَارام و

هه رزانی بوو.

غَطَفَ الرَّجُلُ: بِيَاوَه كَه بَرزَانگو و موزوئی

زۆرو چِر و پِر و دِرِيز بوون و موی

بِرۆی که م بوون ته نک بوو و (فهر

أَغَطَفَ وَهِي غَطْفَاء).

غَطَا اللَّيْلُ غَطْرًا وَغَطْرًا: شَهو تاریک بوو

تاریکییه که هه موو شتیکی داپۆشی.

غَطَا الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی شاردموه داپۆشی.

أَغَطَتِ الشَّجَرَةُ: دَرَه خَتَه کَه لَه کانی

دِرِيز بوون و به سهر زموی دا بلاو

بوون هوه و دهورو بهری خوی

داپۆشی.

أَغَطَ الْكُرْمُ: دَار مِيوَه كَه نَاوی

خواردموه که وته گه شهو نه شه.

غَطَا الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی داپۆشی و ونی کرد و

دَهگو ترئ: (اللهم أَغْطِ عَلَى قَلْبِهِ)

خودایه دئی داپۆشه.

غَطَّاهُ: دَپِیوْشی و نی کرد.

غَطَّى اللَّيْلُ فَلَانًا: شَهو تاریکی خوی

کرده به رفلان و به تاریکی داپۆشی.

إِغْطَى: و ن بوو داپۆشرا و دَهگو ترئ:

(إِغْطَى بِهِ) خوی پی داپۆشی.

الْغِطَاءُ: پَه رده، داپۆشهر، هه رشتیک

بخریته سهر شت و داپۆشی.

الْغِطَايَةُ: زِيَر کراس و نهو پۆشاکه

نه رم و ته نکه ی ئافرمت له زير

پۆشاکه وه له بهری دمکا.

الْغَطْرَانُ: دَاکۆی کَرْدن و به رگری و

زۆری و دَهگو ترئ: (إِنَّهُ لَذُو غَطْرَان).

الْغَطْيَانُ: (غَطْيَانُ الْبَحْرِ) هَه لَچونی

دمریا.

الْمَغْطِيُّ: دَهگو ترئ: (فَلَانٌ مَغْطِيٌّ الْقَنَاعِ)

فَلَان کَه س نه ناسراوو بی ناوو

نیشانه.

غَفَرَ الْجَرِيحُ أَوِ الْمَرِيضُ: بَرِیندَارَه کَه تئ شکا

برینه که هه لوه شایه وه.

غَفَرَ الْعَاشِقُ: عَاشِقَه کَه سۆزو نه ندیشهی

له وه پیتی بۆ گه پرایه وه.

غَفَرَ الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی داپۆشی.

غَفَرَ الشَّيْبَ بِالْغَضَابِ: پیری به خه نه

له خۆدان شاردموه مووه سپیه کانی

به خه نه پهنگ کردو داپۆشین.

فَقَرَّ الْمَتَاعُ فِي الْإِنَاءِ: كَالْأَكَانِي خَسْتِه ناو

قَاب و زمره که و دایپووشی.

فَقَرَّ اللَّهُ لَهُ ذَنْبٌ غَفَرًا: خُودا تاوانه کانی

دایپوشین و له گونا هه کانی خۆش بوو.

فَقَرَّ الْجَلْبُ السُّوقَ: هَاوَرْدِه (کالاهینه)

بازاری شکاندو هه رزانی خسته

ولاته وه.

فَقَرَّ الثُّرْبُ: قُوماشه که توکی هه لدا.

فَقَرَّ الْمَرْحُ أَوِ الْمَرِيضُ: نِه خۆشه که حالی

تیکچو، برینه که تیکچومه وه، خراب

بووه.

أَغْفَرَ الرَّفَثُ وَالْعَرْفُطُ: رُوه کی رهفس

یان (عورفوت) جهوی و لینجایی ناو

خویان دمردا.

أَغْفَرَ النَّخْلُ: خُورما که توکیکی

تهنکی له سهر پیدای بوو.

أَغْفَرَتِ الْأَرْضُ: زَمُوه که روه کی غهفری

تیدا روا.

أَغْفَرَتِ أَنْثَى تَيْسِ الْجَبَلِ: بَزْنِه کیوی

بیچوی نیری بوو.

أَغْفَرَ الْمَتَاعُ فِي الرِّعَاءِ: کالاکه ی خسته

زمرفی خۆیه وه و پیچایه وه

شاردیه وه.

أَغْفَرَ الشَّيْبَ بِالْحَضَابِ: بیری به خه نه و

بۆیه شارده وه ؛ مووه سپیه کانی

رپش سهر و سمیلی بۆیه کرد.

أَغْفَرَ لَهُ ذَنْبٌ: له گونا هه کانی خۆش

بوو.

تَغَاوَرَ الْقَوْمُ: خه لکه که داوی

لیخوشبوونیان بۆیه کتری کرد.

تَغَفَّرَ: جِهوی و بهره میغفارمکانی له

روه ک و دره خته کان چنی.

إِسْتَفْغَرَ اللَّهُ ذَنْبَهُ: داوی له خودا کرد

له تاوانه کانی خۆش بی.

إِغْفَارُ الثُّرْبِ: قُوماشه که توکی هه لدا.

الْغَفَارُ: تُوکیکی ورده (گهنده موو)

له سهر رومهت و پشته مل و

ناوچه وانی نافرمت دمردمه کون.

الْغِفَارُ: نیشانیه که له سهر رومهت.

الْغِفَارَةُ: پارچه قوماشیکی بچوکه

نافرمت به سهری خۆیدا دمدا له

هه موو لایه که وه سهری دایپووشی

تا سهرشانی یان که متر ۵ چارۆکه،

په چه ۵ هه ور له سهر هه ور ۵

کلاوێکه له مادهی زری ده چندری و

له زیر میزموو کلیته له سهر ده کری

ه (ک: غفائر).

الْغَفَرُ: سَک ۵ گهنده موو ۵ توکه وردهی

سهر قوماش ۵ مه نزلکی مانگه له

بورجی سونبوله دا که به مه نزل

یانزده هه می مانگ حسیب ده کری.

الْغِفَرُ: گُؤک (بیچوی مانگا).

الْغَفَرُ: گیسکه نیری جهیوانه کیوی

(بیچوی نیری جهیوانه کیوی).

الْغَفَرُ: رُوه کی که له دهشتایی و

تهبو لکه دا دمروئ، یان له و مری ورد

کراو و گیره کراو.

الْغَفْرُ: دِگوتری: (رجلٌ غَفِرُ القفا)

پیاوئیکه پشته ملی تووکه وردهی
پیومیه.

الْغَفْرَةُ: مینهی حیوانه کیوی ۵ همر

پهردهو داپوشهریک شتی پی

داپوشی ۵ شتی گونجاو بو شتی تر ۵

دِگوتری: (اغفروا هذا بغفرته) نهوه

بهشتیکی گونجاو چاک بکهنهوه.

الْغَفْرِ: گهندهموو ۵ زورو زمبهنده ۵

دِگوتری: (جاء القومُ جمًّا غفیراً)

خهئکهکه بهزوری هاتن بولام.

الْغَفْرَةُ: دِگوتری: (ما عندهم غَفِیرَةٌ)

لیخوش بوونیان نییه لهکس

خوش نابن ۵ سهرپوشو چاروکه ۵

زورو زمبهنده.

الْمِغْفَارُ: جهویهکه صمغیکه له درهختی

عورفوت دپته دمر دهخوری، یان

دهکریته ناو تورمهکهو قوماشهوه

لهگهل ناو دههژینلریو

دهخورپتهوه.

الْمِغْفَرُ: کلاویکه لهزری دروست دمکری

بو پاراستنی سهر له ژیر

قهلسووهوه لهسهر دمکری.

الْمِغْفَرَةُ: بهمانا (المغفار) دئ.

غَافِصَةٌ: لهناکاو گرتی، لهکاتیکیدا

گرتی که خهریکی نهجمادانی

تاوانهکههی بوو.

الْغَافِصَةُ: بهلاو کارمساتی رۆژگار (ک:

غوافص).

إِغْتَفَتِ الدَّابَّةُ: ولاخهکه بهسهر

پییهکههوه لهومپی کهم کهمی

خوارد.

إِغْتَفَ فُلَانًا: شتیکی کهمی دا

بهفلانکهس.

تَغَفَّتِ الدَّابَّةُ: بهمانا (إِغْتَفَتِ) دئ.

تَغَفَّتِ الْإِنَاءُ وَالضَّرْعُ: نهوه کهمایهتیهی

له قاپهکهدا بوو یان له گوانهکهدا

بوو دایدوشیو دمزی هیئا.

الْغَفُّ: پوشو کهلا وشکه.

الْغِفَانُ: کاتو وهرز ۵ دِگوتری: (جاء

على غِفانه) لهکاتی خویدا هات.

الْغَفَّةُ: زبانی کولله مهرگی، زبانی

مامناوهندی ۵ نهوه ههپالو پاروه

لهومپانهی حوشتر بهسهر پیئوه

دمیخوا (لالهومپ) شتی کهم

لهبههاردا ۵ پاشماوهی شیر ی ناو

گوان و پاشماوهی ناو قاپو قاجاخ.

هَفَقَ فُلَانٌ غَفَقًا: فلانکهس کتوپر لهناکاو

هیرسی کرده سهر شتهکه.

هَفَقَ فُلَانٌ: فلانکهس دوا ونبونی لهناکاو

سهری ههئیناپهوه.

هَفَقَ الرَّجُلُ: پیاوهکه جار دواجار

خواردنهوهی زورتر بوو.

هَفَقَ فُلَانٌ غَفَقَةً: فلانکهس نوستو بهدم

خه ومكه يه وه گوئی له مقسهی خه لكه كه
بوو.

غَفَقَ: نوستو به دهم خه ومكه يه وه
گوئی له دهنگی خه لكه كه بوو.

إِغْتَفَقَ به: دموری دا.

تَغَفَّقَ الشَّرَابَ: جار دوا جار شه رابه كهی
زور خوارده وه.

الغَفَقُ: بارانی كه، ورد مباران.

غَفَلَ عَنِ الشَّيْءِ: له شته كه غافل بوو
له بمر كه به ناگایی و نازیرمگی.

غَفَلَ الشَّيْءِ: وازی له شته كه هینا له بمر
كه به بایه خ پیدانی ه شته كهی داپوشی
ه (فهو غافل) ه (ك: غُفِلَ وَغُفِلَ).

أَغْفَلَ الشَّيْءِ: له شته كه بی ناگا بوو.

أَغْفَلَ الدَّابَّةَ: ولاحه كهی نیشانه نه كرد
نازه له كهی داغ نه كرد.

أَغْفَلَ فَلَاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانكه س
شته كهی غافل كرد ه فلانكه سی
به غافل و بی ناگا بینی ه له کاتی
نیشکردن و مه شغوئیدا پرسپاری ئی
كرد رانه وه مستا تا له نیشه كه ته واو
دهبی.

أَغْفَلَ فَلَاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانكه سی
له شته كه غافل كرد.

غَفَلَ فَلَاناً: فلانكه سی غافل كرد وازی
ئ هینا له کاتی کیدا به خوی نه زانی.

تَغَفَّلَ: به نه نقه مست خوی بی ناگا كرد ه
خوی به بی ناگا خسته به رچاو.

تَغَفَّلَ فَلَاناً: له کاتی بی ناگایی هاته لای
ه چاو مروانی نه وهی كرد بی ناگا بی.

تَغَفَّلَ عَنِ كَذَا: له کاتی بی ناگا بوون دا
فیلی لی كرد.

إِسْتَفْغَلَهُ: داوای غافل بوونی ئی كرد
چاو مروانی غافل بوونی نه وهی كرد.

الغَفْلُ: كه سی كه خیر و شهرپی ئی
چاو مروان نه كری، هیچی له دهست

نهیه ه پیاویك وه جاغزاده نه بی ه
قوداحی قومار كه بی نیشانه بی ه

شتیک نه قازانجی ه بی نه زبانی ئی
چاو مروان بكری ه دهگوتری: (قدح

غُفْلَ) همروا وشه (غُفْلَ) ناوه بو
زهویه كه نیشانهی ئاومدانی تیدا

نه بی ه پناگیه كه ئاومدان نه بی
كه سی پیدا نه روا ه همروا ناوه بو

پیاویك رۆژگار قالی نه كردهی و
دونیا دیده نه بی ه زهویه كه بارانی

ئ نه باریبی ه مه وادی خام كه هیشتا
شتی ئی دروست نه كرابی ه شیعریك

شاعیرمكهی نه ناسراو بی ه كتیببیک
نوسهرمكهی ناوی نه هاتی.

الغَفْلُ: گوزمران خوشی ه دهگوتری:
(فلان في غفل من عيشه) فلانكه س

له گوزمرانی خوشدایه.

الغَفْلُ: گیل و نه قام.

غَفَا غُفُوا: كه میك نووست ه
سهرخه ویکی شكاند.

هَذَا الشَّيْءُ عَلَى الْمَاءِ: شتهكه سهرناو
كهوت.

أَغْفَى فُلَانٌ: فلانكهس كه ميک نووست،
سهرخهويکي شکاند ۵ لهسهر
خهرمانی کا نووست.

أَغْفَتِ الشَّجَرَةُ: درهختهكه لههکانی
شور بوونهوه.

الْإِغْفَاءُ: نووستنيکي كه م سهرخه
شکاندن.

الْغَفَا: کا لهسهر خهرمان: سوي گهنم
(تويکلي گهنم).

الْغَفَاةُ: کوخته و چالي نيچيرموان
كه خوي تيدا هشار ددها.

غَفَى الْبُرُّ وَغَرَّ غَفِيًّا: گهنمهكهی له
کوزهل و بنزير پاک کرد.

غَفِي غَفِيًّا: همنوزی برد.

أَغْفَى الطَّعَامُ: خوراکهكه تويکل و
رهگو دهنک و شتي وای زور بوو.

أَغْفَى الْبُرُّ وَغَرَّ: گهنمهكهی پاک کرد.
غَفَى الطَّعَامُ: خواردنهكهی له تويکل و
شتي وای پاک کردموه.

إِنْغَفَى الشَّيْءُ: شتهكه شکا.

الْغَفَى: کاو کوټ لهسهر خهرمان ۵
خشت و خول و زيزانه و مرورو شتي

وا كه تيکهل گهنم دهبي ۵ شتي
خراپ و نايغ لهههر شتيک بي ۵
دهردنيکه تووشي دارخورما دهبي ؛

جوره تهپ و توژيکه دهكهويته
سهر خورماكه و ناهيلي بگا و پي بگا
تامي ناهيلي بهكوردی پي
دهگوتري: دهوکه ۵ تويکليکه
دهكهويته سهر دهنکه خورماي
بهرسيله و نهگهيشتوو ۵ خويپري و
ههتيو مچه.

الْغَفَاءُ: کا و کوټ کرشه و پلو پوشي
گهنم ۵ دهردنيکه تووشي دارخورما
دهبي و دهگوو تهپ و توژ وايه
دهكهويته سهر خورما بهرسيله و
ناهيلى پي بگا و شيرين بي.

الْغَفَاءُ: سپيني چاو كه گلينهی چاو
داپوش ۵ زيزانه و مرورو ههلداسوو
شتي وای كه تيکهل گهنم دهبي.

غِقَ غِقًا: لاسايی کردنهوهی دهنکی
مهنجهله لهکاتی کولينيده ۵ ههروا
ناوه بو دهنکی بالنده و خورپی ناو
لهههندی حالاتدا.

غِقَ الْقَارُ وَالْقِدْرُ وَغَرَّهَا غَفًّا: مهنجهل و
دیزمه لهکاتی کولانيدا دهنکی قلبه
قلبي پهيدا کرد.

غِقَ الطَّائِرُ غَفِيًّا: بالندهكه دهنکی
ليوههات.

غِقَ الْمَاءُ غَفًّا: ناومه دهنکی ليوههات
کاتيک له فراوانهوه بجيته تهنگه
بهراييهوه.

غَفَقَ الصَّقْرُ: باز مکه هیر اندی ۵ دهنگی
خوی باریک کرده‌وه.

غَلَبَهُ غَلْباً وَغَلْباً: ژیرباری کرد
پرواندی به‌سهریدا زال بوو.
غَلَبَ فُلاناً عَلَى الشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌زور
له‌فلان ستاند.

غَلَبَ عَلَى فُلانِ الْكُرْمُ: فلانکس زوربه‌ی
پموشته‌کانی سه‌خاوت و بیاموتی تیدا
بوو.

غَلَبَتْ عَلَيْهِ الْحُمْرَةُ أَوِ الصَّفْرَةُ: رهنگی
سوری تیدا زور بوو یان رهنگی زهره
به‌سهریدا زال بوو.

غَلَبَ غَلْباً: ملی نه‌ستور بوو.

غَلَبَتِ الْحَدِيقَةُ: باخه‌که دره‌خته‌کانی
تیک چرژابوون و لیک هالابوون ۵
هورنان دم‌فرموی: ﴿وَوَحَّدَانِیْ غَلْبًا﴾.
غَلِبَ عَلَى الشَّيْءِ: به‌زور شته‌که‌ی ئی
ستاند.

غَالِبُهُ مُغَالِبَةٌ وَغَلَابٌ: همره‌گی له‌و
دوانه ویستی به‌سهر نه‌وی تردا زال
بیی.

غَلَبَهُ عَلَيْهِ: وای ئی کرد به‌سهری دا زال
بیی.

غَلَبَ عَلَى صَاحِبِهِ: بریار درا بوی که
زال بووه به‌سهر هاوه‌له‌که‌ی دا.

تغالبه‌را علی البلد: هه‌ندئ له‌وانه زال
بوون به‌سهر هه‌ندیکی تریاندا له
گرتنی ولاته‌که‌دا.

تَغَلَّبَ عَلَى بَلَدٍ كَذَا: به‌زور فلان ولاتی
کۆنترۆل کرد.

إِسْتَفْلَبَ عَلَيْهِ الضَّحْكَ: بیکه‌نینی زور
هات ؛ له‌پرمه‌ی بیکه‌نینی دا.
إِغْلَوَلَبَ الْعُشْبُ: گیاه گزمکه تیک
هالاه گه‌شه‌ی کرد.

إِغْلَوَلَبَتِ الْحَدِيقَةُ: باخه‌که دره‌خته‌کانی
چرو پر بوون له‌ه‌کانیان تیک
چرژان.

إِغْلَوَلَبَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که زور بوون.
الْأَغْلَبُ: مل نه‌ستور ۵ زور، ده‌گوتری:
(على الأغلب وفي الأغلب) زور جار،
به‌زوری ۵ شیر.

الْأَغْلَبِيَّةُ: زورینه ۵ (الأغلبية المطلقة)
نه‌وه‌یه له‌هه‌ل‌ب‌زاردندا زیاد له
نیومی ده‌نگه‌کان بینئ ۵ (الأغلبية
النسبية) نه‌وه‌یه پاتیراوئیک له‌چاو
پاتیراوئیکی تردا دهنگی زیاتر
بینئ.

التَّغْلِيبُ: له‌بواری زمانه‌وانیدا
هه‌ل‌ب‌زاردنی وشه‌یه‌که به‌سهر
وشه‌یه‌کی تردا به‌مه‌رجئ
له‌نیوانیاندا په‌په‌م‌ندی‌ه‌ک هه‌بی
وه‌کوو (الأبوين، العمرين، المشرقين،
الوالدين).

الْغَلْبَةُ: ناوانانی شت به‌ناویک به‌هوی
زور به‌کار هی‌نانه‌وه ۵ وه‌کوو چوون
له‌زاراوه‌ی شه‌رع‌زاناندا وشه‌ی

- إِغْتَلَّتْ الزُّنْدُ: به مانا (غَلَّتْ) دى.
 إِغْتَلَّتْ لِلْقَوْمِ غُلَّةٌ: دروښهکى بو
 خه لکه که کردو پيى پژگار بوو.
 تَغَلَّتْ به: حمزى لى بوو.
 الْغُلْتُ: (غَلْتُ الحِلْم) خه ونى پروپوچ و
 بى بنه ما.
 الْغُلْتُ: قوړى رهق بوو و دانه و پله
 رښه (مرور) که تیکه ل گهنم
 ده بى.
 الْغُلِيْتُ: نانى گهنم و جو و
 خوارده مهنى غه ش تیدا کړا، و مکو
 گهنم که کلوگلى تیدا بن، مرورى
 له گهل تیکه لاو بوو بى.
 الْمُغْلُتُ: حاله تیک له نازارو نیش
 خاومنه کهى نه خاته سهرجى و
 نه شراندرئ هوکارم کهى چيیه و
 خواردنیک شتى بیکه لکى تیکه ل
 بوو بى و خواردنه کهى ناخوش
 کرد بى و مکو گهنم که مرورو کلو
 گل و شتى وای تیکه ل بوو بى.
 غَلَجَ الْفَرَسَ غَلَجاً وَغُلْجَاناً: نه سپه که
 رښت به رښتنیکى تیکه ل له
 گورگه لوقه و نمره غارو رښتنى
 هیواش.
 غَلَجَ الْحِمَارُ: گویند ریزمکه ناوى خواردموه و
 به زمانى لچه کانی خوى لستنه وه.
 تَغْلُجُ: سهرپنجی کردو یاخى بوو و
 دمگو ترئ: (تَغْلُجُ عليه).
- (الکتاب) کړاوه به ناو بو قورشان و
 که چى له لای نه حوییه کان ناوه بو
 کیتابى سېبویه.
 غَلَّتْ غُلَّتاً: سه ودا کهى هه لومشانده وه.
 غَلَّتْ غُلَّتاً: هه له ی کرد.
 إِغْتَلَّتْ: له نا کاو گرتى.
 تَغَلَّتْ: به مانا (إِغْتَلَّتْ) دى.
 الْغَلَّة: سهرمتای شهو.
 غَلَّتِ الشَّيْئُ بِالْشَّيْئِ غُلّاً: شته کانی
 تیکه لاو کردن و ده گو ترئ: (غَلَّتْ
 الحنطة بالشعر) گهنمه کهى تیکه لاوى
 جو پیه که کرد و (غَلَّتِ اللبن بالماء)
 ماسته که یان شیرمکه ی تیکه ل به ناو
 کرد.
 غَلَّتْ فِي الْحَرْبِ غُلّاً: نازابوو له شهرپدا،
 کاله ی کرد.
 غَلَّتِ الذُّبُّ بِالْفَنَمِ: گورگه که همر دهمى
 که پشته مهرمکه په کسر که له پارچه ی
 ده کا.
 غَلَّتِ الطَّائِرُ: بالنده که نه وه ی خوارد بوو
 دهریدایه وه؛ رښایه وه.
 غَلَّتِ الزُّنْدُ: چهرخه که ناگرى هه لته کرد.
 غَلَّتِ فُلَانٌ: هلاکمه س که شهو نه شهیه کی
 تیدا بوو به هو ی خواردن و
 خواردنه وموه و به هو ی خه وه اتن و
 وه نه وزم وه نمره لهرى بوو (فهر غَلَّتْ).
 إِغْلَتِ الزُّنْدُ: به مانا (غَلَّتْ) دى.

الأغْلُوجُ: لقه درمختی شلک و نهرم ۵
(ک: أغاليج).

أَغْلَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که که و تنه ناو
تاریکی کوتایی شهو.

أَغْلَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که که و کوتایی شهو و
به رمبه یاندا رهویانکرد.

أَغْلَسَ فُلَانٌ بِالصَّلَاةِ: فلانکس نویژی
له به رمبه یان و کوتایی شهودا کرد.

أَغْلَسَ الْقَوْمُ الْمَاءَ: خه لکه که که
له به رمبه یاندا چوونه سهر کاریزو

بیرمناوکه.
الْغُلْسُ: تاریکی کوتایی شهو کاتی

دمرکه و تنی روناکی کازیوه ۵
له چه دیسدا هاتوو: (أَنْ النِّيْهِ (ص)

کان یصلی الصبح بغُلْسٍ).
غُلْسَمَهُ: زمانه بچکوله ی بری.

غُلْسَمَ فُلَانًا: قورگی فلانکسی گرت،
دهستی له بیینی فلان نا ۵ دهگوتری:

(هَنْ مُغْلَصَمَاتٍ) نهوانه نه ستو
به سترون.

الْغُلْصَمَةُ: له بواری پزیشکیدا
صه فیجه یه کی غوضروفیه له لای

بنکی زمانه و میه، بو دواوه
شورد به بیتوه بو نه وهی له کاتی

قوتدانی شتدا بوری هه ناسه قه پات
بکاو نه هیلی خواردنی تی بجی ۵

(ک: غلاصم).

غَلِطَ غَلَطًا: هه لای کرد، راستیه که ی
نه دوزیه وه.

غَلِطَ فِي الْأَمْرِ أَوْ فِي الْحِسَابِ: له نیشه که دا
هه لای کرد له ژمیریاری و تاو وتوی

کردنی شت دا هه لای کرد ۵ (غَلِطَ فِي
المنطق) له قسه کردندا هه لای کرد.

أَغْلَطَهُ: خستیه هه لای وه.
غَالَطَهُ مُغَالَطَةً وَغَلَاطًا: خستیه

هه لای وه.
غَلَطَهُ: خستیه ناو هه لای وه.

الأغلوطه: نه وهی هه لای تیدا دمکه ی
یان نه وهی هه لای پی دمکه ی ۵

له قسه ی مانا نامه علوم ۵ (ک:
أغالبط).

الغَلَطَةُ: یه کجار هه لای کردن ۵ (ک:
غَلَطَات).

الغَلَاطُ: که سیك زور هه لای بکات.
الغُلُوطُ: دهگوتری: (مسألة غلوط)

مهسه له یه که مروق هه لای تیدا
دهکا.

المِغْلَاطُ: که سیك هه لای بکا.
الْمِغْلَطَانِي: که سیك له حیساب و

مامه لای خویدا خه لک بختاه
هه لای وه.

الْمِغْلَطَةُ: به مانا (الأغلوطه) دی.
غَلَطَ الشَّيْءُ غَلَطًا وَغَلَطَةً: نه ستوور بوو

بیچه وانه ی ته نک.

غَلَطَ الشَّيْءُ غِلَاطًا وَغِلَاطَةً: به مانا (غَلَطَ) دئ.

غَلَطَ الزَّرْعُ: کشت و کالنه که پیگه‌یی و دانه و یله‌ک‌ی دمرکه‌وت.

غَلَطَ الرَّجُلُ: پیاوکه که سهر ره‌ق بوو (غَلَطَتِ الْأَرْضُ) زموپییه که نهرم نه‌بوو پته و بوو.

غَلَطَ الْخُلُقُ وَالطَّبْعُ وَالْقَوْلُ وَالْفِعْلُ وَالْعِيشُ: توندو تیز بوو توند‌پرو بوو ۵ ته‌بیات وشک بوو ۵ قورشان دم‌فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾.

أَغْلَطَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ی به‌پته‌وو توند هاته پئیش چاو ۵ به‌شیوه‌ی پته‌وو نه‌ستور کری.

أَغْلَطَ الْيَمِينُ وَالْقَوْلُ: سویند خواردنه‌ک‌ی جه‌خت کردموه و زیدم‌په‌وی تیدا کرد ۵ ده‌گوتری: (أَغْلَطَ لَهُ فِي الْقَوْلِ) زیدم‌په‌وی کرد له‌فسه‌ک‌ی‌داو جه‌ختی له‌سهر کرده‌وه.

غَالِظُهُ: دژاپه‌تی کرد ۵ ده‌گوتری: (بَيْنَهُمَا مَغَالِظَةٌ) دژاپه‌تی له نیوانیندا هه‌یه.

غَلِظَهُ: توندو پته‌وی کرد، جه‌ختی له‌سهر کرده‌وه.

غَلِظَ الْيَمِينُ: سوینده‌ک‌ی به‌هیز کردو جه‌ختی له‌سهر کرده‌وه.

إِسْتَفْلَطَ النَّبَاتُ وَالشَّجَرُ: روه‌که‌که، درمخته‌که پته و بوو ۵ قورشان دم‌فرموی: ﴿كَزَرَ أَخْرَجَ شَطَاةً فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلِظَ﴾.

إِسْتَفْلَطَ الزَّرْعُ: کشت و کالنه که پیگه‌یی و دانه و یله‌ک‌ی دمرکه‌وت.

إِسْتَفْلَطَ الشَّيْءُ: شته‌که نه‌ستوو و پته و بوو.

إِسْتَفْلَطَ الشَّيْءُ: به‌نه‌ستوو و پته و هاته به‌رجاوی ۵ وازی له کرینی هینا له‌به‌رنه‌وه‌ی ره‌ق و خراب و بی که‌ک بوو.

الْغِلَاطَةُ: توندو تیزی و سهر په‌قی و مل نه‌دان ۵ ده‌گوتری: (رَجُلٌ فِيهِ غِلَاطَةٌ) پیاو‌یکه توندو تیزی له په‌وشتی دا هه‌یه.

الْغَلِظُ مِنَ الْأَرْضِ: زموی په‌قنه‌و و به‌رده‌لان.

الْغِلَاطَةُ: به‌مانا (الْغِلَاطَةُ) دئ. الْغَلِيطُ: نه‌ستوو و پته و پیچه‌وانه‌ی تنکه.

أَمْرٌ غَلِيطٌ: کار‌یک‌ی قورسو گرانه (و عذاب غلیظ) سزای توندو به‌ئیش ۵ (ماء غلیظ) ناوی تال ۵ (طعام غلیظ) خواردنی ره‌ق و زبرو بی پیخ‌ور ۵ (عهد غلیظ) په‌یمانی جه‌خت له‌سهر کراو (رجل غلیظ) پیاو‌ی دل‌ره‌ق و توند ته‌بیات.

الْمُسْتَغْلَظُ: دمگوتری: (طعنه في مُسْتَغْلَظْ

ذراعہ) برینہ کہ لہ نہستورایی
قَوْلیدایہ.

الْمُغْلَظَةُ: (الدَّيَّةُ الْمُغْلَظَةُ) نہو بارتہ قای
خوینہ یہ کہ لہ کوشتنی شیوہ
نہنمہ ستدا و مردمگیر.

غَلَّظَ: پہلہی کرد لہ رُویشتندا.

غَلَّظَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شتہمکی
خستہ ناو شتہمکی ترموہو
گونجانندی تاپیکہوہ وایان لیہات
بوونہ یہک.

تَغَلَّظَ: پہلہی کرد لہ رُویشتندا.

تَغَلَّظَ فِي الشَّيْءِ: چووہ ناو شتہمکہوہ.

تَغَلَّظَ الْمَاءُ فِي الشَّجَرِ: ناومکہ بہناو
جہستہی درختہ کہدا بلاو بُووہ.

تَغَلَّظَ فُلَانٌ بِالْغَالِيَةِ: فلانکس خوی
بہ عمتری گران بُونخوش کرد.

الْغَلَّظُ: رَمگی درخت کہ بہناخی زموی
دا برپواتہ خوار ۵ (ك: غلاغل).

الْغُلُظَةُ: قہرہو نہرہی دمنگ.

الْمُغْلَظَةُ: نامہی نیردراو و ہلگیراو
بہناو شارو ولاتندا لہم شار بُو نہو

شارو لہم ولات بُو نہو ولات.

غَلَّفَ الشَّيْءَ غُلْفًا: شتہمکی خستہ ناو
پہردمو توورمکہوہ بہرگی بُو دروست
کرد.

غَلَّفَ غُلْفًا: لہپہردمہیکی سروشتی خویدا
بوو.

غَلَّفَ الصَّبِيَّ: مندالہ کہ ختہنہ نہکراوہ
۵ دہشگوتری:

غَلَّفَ قَلْبَهُ: دلی کوپر بُوتموہ خراومتہ ناو

کیسموہ ہیچ و مرناگری دہلئی
لہپہردموہ پیچراوہ (فہر اغلف وھی
غلفاء) ۵ (ك: غُلْفٌ) ۵ قورئان
دمفرموی: (وقالوا قلوبنا غُلْفٌ).

غَلَّفَ الشَّيْءَ: بہمانا (غَلَّفَهُ) دی.

تَغَلَّفَ: توپکلی بُو پمیدا بوو.

الأغلف: سائی ہمرزانی و فہرمچی ۵
(عیش اغلف) ژپانی خووش و
گوزمرانی باش.

الغِلَافُ: پەردہ ۵ کالان، توپکل و مکوو
توپکلی ہیلمکہو توپکلی گول و
غونچہ ۵ زمرفی نامہو شتی وا ۵
(ك: غُلْفٌ).

الْغُلْفَةُ: نہو پیستوکہ کہلہوانیکی کوپ
دمبردی لہکاتی ختہنہ کردنیدا ۵
(غُلْفٌ).

غَلَّقَ الْبَابَ غُلْقًا: دمرگاکی داخست.

غَلِقَ الْبَابُ غُلْقًا: دمرگاکی داخراو
نہکرایہوہ، زحمہت بوو کردنہوہی.

غَلِقَ الرَّهْنُ غُلْقًا: رهنکەر مکه نہیتوانی
رهنکەر و مربرگرتہوہو مالہ
رهنکراومکہ دمربرگرتہوہو بوو
بہملکی رهن لہلاکراومکہ.

غَلِقَ الْجَانِي وَالْأَسِيرُ: تاوانبارمکہ یان

غَلَّقَ الْأَبْرَابَ: دهرگاهانی به توند و
پته وی داخستن و قفلای باش و
باشکولای باشی تیدا به کارهینان.
إِنغَلَّقَ الْبَابَ: دهرگاهه داخرا ه
به ناخوشی گرایه وه، پان کردنه وهی
ناسته نگ بوو.
إِسْتغَلَّقَ الْبَابَ: کردنه وهی دهرگاهه
زه حمهت بوو.
إِسْتغَلَّقَ الرَّجُلُ: پیاوه که زمانی گیراو
قسه ی بۆ نه کرا.
إِسْتغَلَّقَ فَلَاناً فِي بَيْعَتِهِ: دمه لاتی ژپوان
بونه وهی له مامه له که دا بۆ فلانکه سی
برپارنده دا.
الإغلاق: (له بواری ثابوری دا) بریتیه
له وه خاومن کارگه کارگه که ی له
نیش بومستین و دای بخا.
الإغلاق: کلیل (ك: أغاليق).
الغلق: قسه ی ومها که تیگه یشتن لیی
زه حمهت بی.
المغلاق: نهو شته ی دهرگای پی
دابخری و به کلیل بکریته وه ه (ك:
مغاليق).
المغلاق: به مانا (المغلاق) دی.
غَلَّ الْمَاءُ بَيْنَ الْأَشْجَارِ: ناومه که به ناو
دارمکاندا بلاو بۆوه و پۆی.
غَلَّ بَصْرَ فَلَانَ: دیدی فلان له پهبازی
راست دورکه و تهمه، لای دا.
غَلَّ فِي الشَّيْءِ: چووه ناو شته که وه.

دپله که هیدییه ی بۆ نه دراو له به ندا
مایه وه.
غَلَّقَ فَلَانَ: فلانکه سی ته نگه تیزه بوو
صه یرو نارامی نه ما ه ده گوتری: (إياك
والغلق والضجر والغلق).
غَلَّقَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: شته که چووه ناو
شته که وه له گه لی گونجاو بوونه یه ک
شت.
أغلقَ عليه الأمرَ: کارمه که ی بۆ
یه کالانه کرایه وه لیی عاسی بوو.
أغلقَ البابَ: دهرگاهه ی به قفل و کیلون
داخست.
أغلقَ فلاناً على الشَّيْءِ: فلانکه سی
ناچار کرد بۆ فلان شت.
أغلقَ القاتلَ: بکوژمه که ی رادهستی
خوینگرانی کوژراو کرد بۆنه وهی
چونیان بوی ناوای له گه ل دا بکه ن.
أغلقَ الأمرُ فلاناً: کارو روداومه که
فلانکه سی زۆر توپه کرد.
أغلقَ ظهرَ البعيرَ: پشتی حوشترمه که ی
به باری قورس والی کرد بریندار
ببی.
أغلقَ ظهره بالذنوب: به تاوان پشتی
فلانکه سی گران کرد.
أغلقَ الرهنَ: ماله رهمن کراومه که ی
کرده مالی رهمن له لا دانراومه که.
غالقَ على الشَّيْءِ: گرموی له سهر
شته که کرد.

فَلَّ الشَّيْءَ فِي غَيْرِهِ: شته‌ک‌ه‌ی خسته ناو

شتی‌کی تره‌وه.

فَلَّ فُلَانُ الْمَفَازَ: فُلَانٌ جَوَّهَ نَاو سَارَاوَه

پییدا پوی.

فَلَّ الدَّهْنَ أَوِ الطَّيْبَ فِي رَأْسِهِ: پُون یان

به‌ونی خو‌شی برده نیو موی سه‌ری و

بنکی مووه‌کانی پی‌ چهور کرد.

فَلَّ فُلَانًا: فُلَانُک‌ه‌سی زنجیرو که‌له‌بچه

کرد ه‌ قورئان دم‌فه‌رموی: ﴿خُذُوهُ

فَقُلُّوهُ﴾.

الْغِلَاطَ: فانیله و ژیر کراس.

غَلَّ فُلَانٌ غُلُولًا: فُلَانُک‌ه‌س خیانه‌ت و

غ‌شی کرد.

غَلَّ صَدْرُهُ: سَنگی پ‌ر بوو له غ‌هل و

غ‌مش و رق و کینه.

غُلَّ: زَوْرَی تینوو بوو ه‌ دمش‌گوت‌ری:

(غُلَّتْ يَدُهُ إِلَى عُنُقِهِ) پ‌م‌زیل و چ‌روه‌که

هیچ ناب‌ه‌خش.

غَلَّ الْبَعِيعُ: حوشرمه‌که له‌سه‌ر ناو‌مه‌که

که‌رایه‌وه تی‌ری نه‌خوار دی‌موه.

أَغْلَّ الرَّجُلُ: پیاو‌مه‌که خیانه‌تی کرد له

دم‌سته‌وت‌دا.

أَغْلَتِ الظُّيْعَةُ: ز‌موی و زار‌مه‌که

به‌روب‌ومی باشی دا.

أَغْلَّ عَلَى عِيَالِهِ: دم‌غل و دانی بؤ مال و

مندال‌ه‌ک‌ه‌ی هی‌نا.

أَغْلَّ الْجَازِرُ: ق‌ه‌ساب‌ه‌که له‌کاتی گ‌رونی

ک‌وش‌تی‌یه‌که‌دا ه‌ندی پ‌ارچه به‌زو

گ‌وش‌تی به‌ پی‌سته‌که‌وه به‌جی

هی‌شت.

أَغْلَّ فُلَانًا: خیانه‌تی له فُلَانٌ کرد.

غَلَّلَهُ بِالْغَالِيَةِ: به‌ب‌ونی خو‌ش و مک‌وو

میس‌ک و ع‌نه‌به‌ر ب‌ون‌خ‌وشی کرد.

غَلَّلَ فُلَانٌ الْغِلَاطَ: فُلَانُک‌ه‌س

ژیر کراس و فانیله‌ی له‌به‌ر کرد.

إِغْتَلَّ فُلَانٌ بِالْغَالِيَةِ: فُلَانُک‌ه‌س به‌ب‌ونی

خو‌شی و مک‌وو میس‌ک و ع‌نه‌به‌ر خو‌ی

ب‌ون‌خ‌وش کرد.

إِغْتَلَّ الثَّوْبُ: کراس‌ه‌ک‌ه‌ی له‌ژیر

ب‌وش‌اک‌ه‌وه له‌به‌ر کرد ه‌ دمش‌گوت‌ری:

(هُوَ مُغْتَلٌّ إِلَيْهِ) نه‌و نار‌م‌زوی لای

نه‌وی ه‌ه‌یه.

إِنْغَلَّ فِي الشَّيْءِ: ج‌وو‌ه ناو شته‌که‌وه.

تَغَلَّلَ فِي الشَّيْءِ: به‌مانا (إِنْغَلَّ فِيهِ) دئ.

تَغَلَّلَ بِالْغَالِيَةِ: به‌ب‌ونی خو‌شی و مک‌وو

میس‌ک و ع‌نه‌به‌ر خو‌ی نار‌ایش دا.

إِسْتَقْلَّ الظُّيْعَةُ: به‌روب‌ومی ز‌موی و

زار‌مه‌ک‌ه‌ی و مرگ‌رت و لی‌ی س‌وند‌مه‌ند

بوو.

إِسْتَقْلَّ فُلَانًا: داوای دانه‌وئ‌له‌ی له فُلَانٌ

کرد.

إِسْتَقْلَّ فُلَانًا: فُلَانُک‌ه‌سی به‌کار هی‌نا بؤ

به‌رژ‌موه‌ندی خو‌ی و به‌ش‌ی‌وه‌ی

نار‌ه‌وا.

الثَّالُ: شیوی نه‌رم‌ه‌لان و پ‌ر دارو

دره‌خت ه‌ (ك: غلان).

الغَالَةُ: نەو ناو و شتەیه لەمەناری
 دەریا لە نزمایی و چال دا
 کۆدەبێتەووە لەدەریا دادەبێت.
 الْغَالَةُ: کراسیکی تەنکە (فانیلەپەمە)
 لەژێر پۆشاکەووە لەبەر دەمکری.
 الْغِلُّ: حەقد و کینەى ناو دلو
 دەروون.

الْغُلُّ: کە لەبەجەو پتەوندیکە لەناسن
 دروستکراوە یان لە پێست دەمکریتە
 دەستی تاوانبار یان دەمکریتە ملی
 (ک: اغلال) تینوایەتى زۆرو
 ئازاری ئەو تینوایەتییه.

الْغُلُّ: تینوایەتى زۆرو ئازاری ئەو
 تینوایەتییه تەو ناوی پەوان کە بەهین
 دارو درەختدا بلۆو بێیتەووە
 دەرنەچێ، دەمیک لەسەر زەویەکە
 دیار دەبێو دەمیکیش پۆدەچێ
 بەزەویدا ئەو گۆشت و بەزەى
 بەپێستى گوروووە دەمینێتەووە.

الْغُلَّة: داھات و بەروبوومی کرێی خانو
 و کرێی دوکان و کرێی بەکارھێنانی
 زەوی بۆ زۆر شتی تر (ک: غلات
 و غلال).

الْغُلَّة: تینوایەتى زۆرو ئازاری ئەو
 تینوایەتییه تەو ژێر کراس
 پەڕۆیک بەسەر دەمی مەسینەو
 گۆزەو شتی وا دەبەستری تەو ھەر

شَتِيك جەستەى ئادەمیزاد داپۆشی
 (ک: غل).

الْغُلُولُ: خواردن و خۆراک و خواردنەووە
 کە دەچێتە ناو گەدەووە تەو دەمگوتری:
 (نعم الغُلُولُ شراب شربتە او طعام
 طعمتە).

الْغِيلُ: تینوایەتى زۆرو ئازاری تینوایەتى
 تەو رقیو قین تەو دەمگوتری: (شفی فلان
 غلیله) فلانکەس قین و قاری خۆی
 دامەکانەووە رقیو خۆی رشت تەو
 خیانتەو خراپەکاری (ک: غلال).

الْغُلُّ: دەمگوتری: (رجل مغل) پیاوێکە
 پێشی خۆی خواردۆتەووە قین و
 قاری لەدل دا پەنھان داووە.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ عِلْمًا: ئادەمیزادەکی داپۆشی
 بۆ ئەوێ ئارەق بکا.

عَلَّمَ الْأَدِيمَ: پێستەکەى لەناو شتی گەرمدا
 داپۆشی بۆ ئەوێ موووەکانی
 بپرویتەووە.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ عِلْمًا وَعِلْمَةً:
 ئادەمیزادەکە حەزى لەکاری سیکسی
 بوو (لەو عِلْمٌ وَمَغْلِيمٌ وَهِيَ عِلْمَةٌ
 وَمَغْلِيمٌ).

أَعْلَمَهُ الشَّيْءُ: شتەکە شەھووتەکەى
 وروژاند.

إِعْتَلَّمَ الْإِنْسَانُ وَغَيْرُهُ: ئادەمیزادەکە
 ئارەزوێ کاری سیکسی پەمەى
 سەند.

غُلَا النَّبْتُ: رومكه كه بهرز بؤوه و گهوره
بوو و تيك چرزا.

غُلَا فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ وَالْدِينِ: فُلَانْ كِهَس
زېدمرپموى كرد لهكارمكه دا، يان
له نايينداو له سنوور دمرچوو ۵ قورنان
دمفرموى: ﴿لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ﴾.

غُلَا الدَّابَّةُ فِي سَيْرِهَا: وِلاخه كه له
رؤيشتنه كيدا له ناستى رؤيشتنى
ناسايى دمرچوو كه وته هه لېهزو دابهز.
غُلَا السَّهْمُ: تيرمكه له پرپموى خوى بهرز
بؤوه و سهرى كرد، نيشانه كى
نه هه نكاوت ۵ (غُلَا بِالْسهْمِ) به هوى
تيرمكه وه ويستى بهرز بيته وه و دمستى
بگاته شوينه كه.

أَغْلَى الْكُرْمُ: ميوه كه گه لاكانى تيك
هالان و توله و ته رزمى زؤرو چر
بوون و دريژ بوون.

أَغْلَى الْكُرْمُ: دار ميوه كى
هه لېه رداوت و توله كانى كه م
كردنه وه بؤ نه وهى به هيز بن و
بهري باش بگرن.

أَغْلَى الشَّيْءِ: شته كى به گران زانى.
أَغْلَى السَّعَرِ: نرخه كى بهرز كردم وه.
غَالِي فِي الْأَمْرِ غُلَاءً وَمَغَالَاً: زېدمرپموى
كرد.

غَالِي الشَّيْءِ يَسْ: به نرخى زؤر
شته كى كرى.

إِغْتَلَمَ الْغُلَامُ: گهنجه كه گه يشته كاتى
نه وهى هه زى كارى سيكسى
بوروزى.

إِغْتَلَمَ الْبَحْرُ: دمرپا خرؤشاو
شه بؤله كانى كه وته جمبوش و
تيكه وه هاويشتن.

الْغُلَامُ: گهنج لهو كاته وه سميل بؤر
دمكا ۵ همروا ناوه بؤ مندا ل له كاتى
له دايكبوونيه وه تا دمگاته ته مهنى
لاويه تى ۵ به شيوه مه جاز بؤ پياو و
نؤكه ر به كار دهيندرى.

الْغُلَامِيَّةُ: حاله تى گهنجى ۵ دمگوترى:
(جَاوَزَ حَدَّ الْغُلَامِيَّةِ) ۵ كچؤله پؤشاكى
كوپى گهنج ببؤش و سهر و قزى
خوى و مكوو سهر و قزى كوپ لى بكا.
الْغُلْمَةُ: وروژانى كوئه ندامى سيكسى.
الْغُلُومَةُ: حاله تى گهنجى ۵ سهر و
سيمى گهنج ۵ دمگوترى: (هَرُ غُلَامٍ
بَيْنَ الْغُلُومَةِ).

الْغُلُومِيَّةُ: به مانا (الْغُلَامِيَّةِ) دى.
الْقَيْلَمُ: كيسه لى نير ۵ گهنجى
ناوچه وان پان ۵ ناده ميزادى توكن ۵
سهرچاوهى ناو له ناو بيدا ۵
دمگوترى: (مَا بِالْدارِ غَيْلَمٌ) كهس
له خانوه كه دا نيه.

غُلَا السَّعَرُ وَغَمَرُ غُلُومًا وَغُلَاءً: نرخ زياد
بوو، بازار بهرز بؤوه ۵ له سنوور
دمرچوو.

غالی فلاناً: قهصدی فلانی کرد
بویه کتر چوون.

غالی بالسهم: ویستی بههوی تیره که وه
دهستی یگاته بهرزی.

غلی السمر: نرخه که ی بهرز کرده وه.
إغتلی الشئی: شته که زور بوو.

إغتلی البعیر: حوشره که له شیوه
رؤیشتنی ناسایی خوی دمرچوو
که وته گورگه لوفه.

تغالی فی الامر تغالیا: زیده پوی کرد
له کارمه که دا.

تغالی فی البیع: بهنرخه گران شتی
فروشت د مگوتری: (بعته بالتغالی)
بهنرخه زور فروشتم.

تغالی القوم بالسهم: خه لکه که تیریان
بهیه کتره وه نا ه شهره تیریان کرد.

إستغلی الشئی: شته که ی به گران
دهست که وت ه به گران زانی.

الغالی: گران پیچه وانه ی همرزان ه
دمگوتری: (بعته بالغالی) ه گوشتی
قه لهو.

الغلاء: گران ه بهرز بونه وه ی نرخه
کالا.

الغلواء: زیدم پوی ه (غلواء الشباب)
سهرمتای گهنجی و ههرمتی لاومتی.

الغلوة: پمب هاویژیک، تیر هاویژیک،
به نه ندازه ی س سهد تا جوار سهد

مهتریک دهبی ه (ک: غلاء
و غلوات).

غَلَّت القدر ونحوها غلیاً و غلیاناً:
مهنجه لکه که کوئی و هه لچوو.

غلی الرجل: پیاه که رِق و قینی زیادی
کرد.

أغلی الماء: ناومه که ی وا لیگرد بکوئی ه
دمگوتری: (أغلی القدر)
مهنجه لکه که ی کولاند.

غلی فلان: فلان که س له دوورمه
دهستی بهرز کرده وه و سلاوی کرد.

غلی الماء: ناومه که ی کولاند.
غلی فلاناً: بهعه ترو بونی خوش و

بهنرخ خوی بونخوش کرد.
تغلی بالغالية: بهعه ترو بونی خوش و

بهنرخ خوی بونخوش کرد.
الغالية: چهند بونیکی تیکه لاه کراون

ومکوو میسک و عهنبهر.
الغلاية: جوره مهنجه لیکه شله مهنی

تیدا دمکولیندری.
عَمَت الطعام فلاناً غمّتا: خواردنه که ی

بهجه وری خوارد و له سمر گهده ی
فورس بوو گهده ی ترشا.

عَمَت الشئی: شته که ی داپوشی.
عَمَت الرجل غمّتا: خواردنه که له سمر

گهده ی فورس بوو گهده ی ترشا.
عَمَد السیف غمداً: شمشیر که ی خسته

کالانه که یه وه.

أَغْمَدُ السَّيْفِ: شمشیرمه‌کی خسته

کالانه که یه وه.

أَغْمَدُ الْأَشْيَاءِ: شته‌کانی خسته ناو

یه که ترمه وه.

غَمَدُ فَلَانٍ: عهیبو عاری فلانکه‌سی

دایپوشی.

غَمَدُ فَلَانٍ فَلَانًا كَذَا: فلانکه‌سی بهو شته

فلانکه‌سی دایپوشی.

إِغْتَمَدَ فَلَانُ اللَّيْلَ: فلانکه‌سی که‌وته ناو

شه‌وه وه.

تَغَمَّدَ فَلَانًا: فلانکه‌سی دایپوشی ه

ده‌گوتری: (تَغَمَّدَ اللَّهُ فَلَانًا بِرَحْمَةٍ)

خودا فلانکه‌سی بخاته ژیر رحمه‌تی

خو‌یه‌وه ه به‌سوز و په‌حمه‌تی خو‌ی

دایپوشی.

تَغَمَّدَ الْإِنَاءَ: زمرفه‌که‌ی پر کرد ه

ده‌گوتری: (تَغَمَّدَ الْمَكِيلَ)

پیومرمه‌کی پر کرد.

الْفَامِدُ: که‌شتی پر ه بیری پرکراوه.

الْفَيْدُ: کالانی شمشیر ه (ك: غمرد

و‌اغمد)

الْفَيْدِيَّةُ: (غَمْدِيَّةُ الْأَجْنَحَةِ) ه له‌بوا‌ری

(زینده‌ومر زانیدا) پی‌په‌حه‌شه‌ره‌و

ج‌رو جان‌ه‌ومر نه‌که‌ بال‌ه‌کانی

پیشه‌وه‌ی ره‌قو پته‌ون.

غَمَرَهُ غَمْرًا: که‌وته سه‌ری و دایپوشی ه

ده‌گوتری: (غَمَرُ فَلَانٍ فَلَانًا)

فلانکه‌سی به‌فه‌زلو پی‌او‌متی و

به‌خششی خو‌ی فلانی دایپوشی.

غَمِرَتِ الْيَدُ: ده‌ستی بۆن گوشتی لی‌هات

یان بۆن چه‌وری لی‌هات ه

ده‌شگوتری: (غَمِرَ عِرْضُهُ) ناموسی

له‌که‌که‌دار بوو.

غَمِرَ صَدْرُهُ عَلَى فَلَانٍ: دل‌و ده‌روونی

(سنگی) پر بوو له‌رقو کینه له‌فلان.

غَمِرَ الرَّجُلُ: پی‌اوه‌که کارو روداو‌مکانی تاو

وتوی نه‌کردن تی‌یان دا قال نه‌بوو

نه‌زموونی نه‌بوو.

أَغْمَرُهُ: دایپوشی و په‌رده پۆشی کرد.

غَامَرَ فَلَانٌ: فلانکه‌سی خو‌ی خسته ناو

کی‌شه‌و شه‌رو نا‌زاوه‌وه.

غَامَرَ فَلَانًا: هه‌لمه‌تی بۆ فلان بردو

شه‌ری له‌گه‌ل‌دا کردو له‌ مردن

نه‌ترسا ه (فهر مغامر).

غَمَرَ الرَّجُلُ: پی‌اوه‌که خو‌ی خسته ناو

جورتم و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌وه.

غَمِرَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا: ئافره‌ته‌که

به‌زمعه‌فران ده‌م و‌چاوی خو‌ی

سفت و لووس کردن.

إِغْتَمَرَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا بِالْغُمْرَةِ:

ئافره‌ته‌که به‌ زمعه‌فران ده‌م و‌چاوی

ئارایشدا بۆنه‌وه‌ی پی‌ستی ده‌م و

چاوی ساف و سفت بنوی‌نن.

إِغْتَمَرَ الرَّجُلُ فِي الْمَاءِ: پی‌اوه‌که

له‌ئاوه‌که‌دا خو‌ی نوقم کرد.

إِغْتَمَرَ الْمَاءُ الشَّيْئُ: ناوهكه شتهكه
داپووشى ۵ دهگوتري: (جيش يغممر
كل الشئ) سوبايهكه هه موو شتيك
دادهپووشى.

إِغْتَمَرَ السَّكْرُ فُلَانًا: ماده
سهرخوشكه رهكه عهقل و هووشى
فلانكهسى داپووشى.

إِنْغَمَرَ فِي الْمَاءِ: له ناوهكه دا نوقم بوو.
تَغَمَّرَتِ الْمَرْأَةُ: ناهرتهكه به زمعهفهران
دهم و چاوى خوى ناراشدا بۆنه وهى
سفت و لوس بنوينن.
تَغَمَّرَ الرَّجُلُ: پياوهكه ناوى به پيالهى
پچوك خواردوه.

تَغَمَّرَتِ الْمَاشِيَةُ: نازهلهكه وجهه
جروزه تازه رسكاوى خوارد.
الْغَامِرُ مِنَ الْأَرْضِ: زموى ويرانه و
ئاوهدان نهكراوه، زهويهك ناو
داپووشى بى يان لىبو گل و خوئل
داپووشيبى و بهكهلكى كشتوكال
نهيه.

الْغِمَارُ: (غمار الناس) كۆمهلى
ئادهميزادى قهرمهباغ و
پالهپهستوكار ۵ (غمار القدم)
لهبوارى پزىشكيدا نهخوشيهكه
توشى قاچ دمبى بههوى مانه وهى
زورى له ناو ناوى كه ميك گهرمدا.

الْغَمْرُ مِنَ الْمَاءِ: ئاويكه كه سيك بچيته
ناوى تيديدا نوقم ببى ؛ ئاويك شت

داپووشى به پيچهوانهى (الضحل من
الماء) كه كه م بى هيچ دانهپووشى.
غَمَرَ الْبَحْرُ: قولايى دمرياو زورينهى
دمريا.

غَمَرُ الشَّيْبِ: پۇشاكى پان و پۇرو فراوان ۵
شتيك بۆنى چهورى و شتهكانى تر
نههيلئ و دايان پۇشى.

غَمَرُ النَّاسِ: به مانا (غمار الناس) دئ ۵
دهشگوتري: (رجل غمر الرداء)
پياويكه به خشنده و سه خى سروشته ۵
(رجل غمر الخلق) پياويكه پرموشت
جوان و له سهر خوييه ۵ (رجل غمر)
پياويكى بى ئه زمون و دونيا نهديديه
۵ نهگهر وشهى (غمر) بۆ نهسپ
بهكارهات، به مانا نهسپى رهسه و
خوشرو و ههنگاو دريژدئ ۵ ههروا
وشهى (غمر) به مانا رقو كينهى
شاردراوه دئ ۵ دهشگوتري: (ليل غمر)
شهويكى تاريكى زور تاريك.

الْغَمْرُ: رقو كينه ۵ تينوايهتى ۵ (ك:
أغمار).

الْغُمْرُ: زمعهفهران ۵ بۆيهيهكه له
زمعهفهران و گوركوم دروست دهكري
۵ (ك: أغمار).

الْقَمْرُ: كينه و رقو دل پيسى ۵ (غمر
الناس) كۆمهلى و قهرمهباغى
ئادهميزاد ۵ دهشگوتري: (رجل غمر)

پیاوئیکی بئ ئەزمونە ۵ روداو
قالیان نەکردووہ ۵ (ک: أغمار).

الْغَمَرُ: پیاالەى بچوک کەلەکاتى
بەشکردنى ئاوى کەمدا ئاوى پئ
بەش بکرى لەسەفەر و شوئى بئ
ئاودا ۵ بەو جۆرە دئەنن
بەردۆچکەيەك دەخەنە بئكى
پیاالەگەوہ ئاوى تئەدەگەن تا
بەردۆچکەكە دادەپوئى و دەیدەنە
پەکیان بیخواتەوہ ئەمجار بۆیەكە
پەگەیان بەو جۆرە ۵ دەشگوترئ:
(بَلَّتِ الْإِبِلُ أَغْمَارَهَا) حوشرەكە
كەمى ئاو خواردموہ.

الْغَمَرَةُ: توندو تیزى ۵ ناپەحەتى ۵
زۆرى و جەنگەى شت ۵ (ك: غَمَرُ
و غِمَار و غَمَرَات) ۵ (غَمَرَات الموت)
تەنگانەو ناپەحەتى مردن.

الْغَمَرَةُ: بەمانا (الْغَمَرُ) دى.
الْغَمِيرُ: ئاوى زۆر ۵ دەگوترئ: (هَذَا
كثير غمير) ھەروا ناوہ بۆ پوھكئىكى
تر كە لەسەر قەدى پوھكەكە
بروئ و مكوو وەجەى توتن و شتى وا
۵ چروزە ۵ (ك: أغمراء).

الْغَمِيرَةُ: تەر ۵ شتى تەر و تازە ۵ گىاى
و شك و دورواوہ بۆ لەومرئ ئازەل ۵
جۆ كە دمكرئ بەئالەك بۆ ئەسپ
لەكاتى ئەومدا كە دەیانەوئ قەد
بارەك بئ.

الْمُغْتَمَرُ مِنَ الْقَمَح: گەمەيك كە لەكاو
كۆتەكەى جيا نەكرابئەوہ ۵ ھىشتا
شەن نەكرابئ.

الْمُغْمَرُ مِنَ الثِّيَاب: قوماشى پەنگ كراو
بەزەغەفەرەن.

الْمُغْمَرُ مِنَ الرِّجَال: پیاوئىك پۆزگار قالئ
نەكردبئ و ئەزمونى نەبئ ۵
كەسەك لە پیاالەى بچوكدا ئاو
بخواتەوہ لە كاتى كەم ئاويدا كە ئاو
بەپیاالەى بچوك دابەش دەكەن.

الْمُغْمَرُ مِنَ الرِّجَال: پیاوئىك كەس
نەپناسئ و بئ ناو و نیشان بئ ۵ زئىر
دەستەو چەوساوە بئ.

غَمَزَتِ الدَّابَّةُ غَمَزًا: ولاخەكە لەكاتى
پۆششتندا قاچى خوار دانا، جۆرە
شەلەيەكە.

غَمَزَ بَفْلَان: ھەولئیدا زيان بەفلا نكەس
بگەيەنئ.

غَمَزَ عَلَى فُلَان: تانەى لەفلا ن دا ۵ (فهر
غامز و غَمَاز).

غَمَزَ الْكَبِشَ وَغَيْرَهُ: دەستى لە بەرانەكە
داو ھەلئ پشكنى بۆئەوہى بزائى ئاخۆ
قەلەوہ يان كزە.

غَمَزَ السَّيْفَ: دەستى لە ھەنجەرەكە دا
بۆئەوہى بزائى ئاخۆ گەپپوہ يان كالە.
غَمَزَ بِالْعَيْنِ أَوْ بِالْحَاجِب: بەچاو يان بە برو
نامازەى بۆكرد ۵ چاوى ئى داگرت بروئ
ئى ھەتتەكاند.

غَمَزَ زِدَّ الْجَرَسِ وَغَرَه: دهستی به دوگمهی
جهرمه کهدا نا.

أَغْمَزَ الرَّجُلُ: پیاومکه نهرمو نیان بوو.
أَغْمَزَ فَلَانًا وَفِيهِ: فلانکهسی بهزه بوون
زانی و عهیبی ئی گرتو لهشانی کهم
کردموه.

إِغْمَزَ الرَّجُلُ مَا فَعَلَهُ غَيْرُهُ: پیاومکه
تانهی له بکمری نیشه کهداو بیانوی
تانه دانی بۆ پهیدا بوو.

تَغَامَزَ الْقَوْمُ: خه لکه که به چاو یان
به دهستیان ناماژه یان بۆ یه کتر
کردو یه کتر یان له مهبهستی خو یان
حالی کرد.

الْقَمَزُ: پیاوی بی دمهسلات و زه بوون
کهسیک کالاو ناژه ئی خراپ بی.

الْقَمَازُ: کهسیک زۆر به چاو و برۆ
ناماژه بۆ شت بکا و زۆر چاو داگری،
زۆر برۆ هه لته کینی و شتیکی
سوکه لهیه به دواوهی ماسی گرمه
دمبه سترئ و سمر ناوه، که نقوم بوو
نیشانهی نه وهیه قولابه که ماسی
پپوه بووه و له بواری مؤسیقادا به
کلیلیک دمگوترئ له حیاتی سهره
پهنجه کونه که دمگری.

الْقَمَازَةُ: کیزی جوان.

الْقَمِيزُ: عهیب و عار و دمگوترئ: (ما فيه
غَمِيزٌ) عهیبی تیدا نییه و
دمه وهسان له کارو کردموه داو کالفام.

الْقَمِيزَةُ: به مانا (القَمِيزُ) دئ.

الْقَمِيزُ: عهیب و عار و شوینی تانه و
ته شهر و دمگوترئ: (ما فيه مغمز
لغامز).

الْقَمُوزُ: تۆمه تبار به عهیب و له ککه و
دمگوترئ: (هو مغموز في نسبه أو
دينه).

غَمَسَ النَجْمُ غُمُوسًا: نه ستیرمه که ناوا بوو.
غَمَسَتِ الطَّعْنَةُ: زمبرمه که گۆشتی بری،
چوو و ناوه وه.

غَمَسَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ وَغَرَه: شته که ی به ناو
داپۆشی و لب ناوی کرد و نقومی کرد
و دمگوترئ: (غَمَسَ اللَّقْمَةُ فِي الْإِدَامِ)
پارومکه ی له کیشه شله که هه لکیشا.

غَمَسَ الْيَمِينُ الْكَاذِبَةُ صَاحِبَهَا فِي الْإِثْمِ:
سوینده به درۆکه خاومنه که ی تاوانبار
کرد و خسته ناو گونا هه وه.

غَامَسَ: خۆی خسته ناو شهر و
نازاومکه وه.

غَامَسَ فَلَانًا: فلانکهسی نقوم کرد
له ناو دا.

غَامَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که ی خسته ناو
شهر و نازاومه وه.

غَامَسَ الْأَمْرُ: چوو و ناو کارمه که وه.

غَمَسَ شَرِيه: ناو خواردنه وه ی کهم
کردموه.

إِغْمَسَ فِي الْمَاءِ: خۆی له ناو داو نقوم کرد.

إِنْفَعَسَ فِي الْمَاءِ: به مانا (إِغْتَمَسَ فِيهِ) دئ.

تَفَامَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که یه کتریان له ناودا نقوم کرد.

الْفَمَاسَةُ: زمبریک برینی قول و فراوان له جهسته دا بکاو به ته واوی بجیتته ناو گۆشته وه.

الْفَمُوسُ: سویندی به درۆ، سویندیک خاومنه که ی بخته ناو تاوانه وه له حه دیسا هاتووه: (اليمين الفموسُ تَدْرُ الدیارُ بلاقع) سویندی به درۆ دهبیتته مایه ی مالتویرانی و ولات خاپوور بوون.

الْفَمُوسُ مِنَ الْأَمْرِ: کار و کردمو میه ک ببیتته هو ی چورتم و کیشو به لاو کار مسات.

الْفَمِيسُ مِنَ النَّبَاتِ: سهوزاییه ک پوش و به لاشی کۆن دایپۆشیبی ه بیشه لانی قهقهه ژاژو شتی وا که خوی تیدا حه شار بدرئ ه همروا ناوه بو جۆگای بچوک که به ناو درمخته کاندایه وان دهبی.

الْفَمِيسَةُ: بیشه لانی قهقهه ژاژ که خوی تیدا حه شار بدرئ.

غَمَصَهُ غَمَصًا: سوو کایه تی پیکردو به هیج و پوچی زانی.

غَمَصَ النِّعْمَةَ: سبله یی نواند بهرام بهر

نِيعَمَت، ناشکوری کرد.

غَمَصَ عَلَيْهِ قَوْلًا: رهمخه ی له و قسه

گرت که گوئی ه دهسگوترئ: (لا تَغْمِصْ عَلَيَّ) درۆم له گه ل مکه ه قسه ی درۆم به دهمه وه هه ل مبهسته.

غَمِصَتِ الْعَيْنُ: چاو رپپۆقی کرد ه رپپۆقی پپوه بوو ه دهسگوترئ: (غَمِصَ فُلَانٌ) فلانکس چاو رپپۆقاوییه ه (فهر أغمص وهي غَمِصَاءٌ) ه (ك: غَمِصَ).

إِغْتَمَصَهُ: به مانا (غَمَصَهُ) دئ.

الْمُتَغَمِّصُ: دهگوترئ: (فُلَانٌ مُتَغَمِّصٌ مِنْ هَذَا الْخَبَرِ) فلانکس ترسی نه وه ی هه یه نه م هه واله راست نه بی، نه گینا زۆری پی خۆشه.

الْغَمِصَاءُ: یه کیکه له دوو نهستیره ی (شيعراو عه بور) که دوو نهستیره ی گه و ره و پرشنگدارن به ته نیشته نهستیره ی (الجوزا) وه.

غَمِصَ الشَّيْءَ وَالْكَلامَ: شته که یان قسه که پون و ناشکرا نه بوو.

غَمِصَتِ الدَّارُ: خانووه که له شه قامه رپوه دوور بوو.

غَمِصَتِ عَيْنَهُ: چاوی نو قاند، چاوی سهریه کتان و نوست ه دهگوترئ: (مَا غَمِصْتُ) نه نووستم.

غَمِصَ الْخُلُغَالَ فِي السَّاقِ: خرخاله که

أَغْمَضَ الرَّجُلُ: پیاوهکه پرکیشی تاوانی
کردو دهشیزانی کهتاوانه.

أَغْمَضَ عَيْنِي: ههردوو چاوی لیکنان ه
قوچاندنی ه دهشگوتری: (ما
أَغْمَضْتُ) چاوم لیک نهناوه،
نهنوستوم.

أَغْمَضَ عَنْهُ طَرَفَهُ: چاوی داخست بوی
نهروانی.

أَغْمَضْتُ الْعَيْنُ فُلَانًا: چاوهکه
بهشیویهکی سووکاپهتی تهماشای
فلانی کرد.

أَغْمَضَ فُلَانُ النَّظَرَ: فلانکس پاو
بوچوونیکی راستو دروستی
هیئایه پیئشهوه.

أَغْمَضَ الْمِيتَ: چاوی مردوومکهی لیک
نان.

غَمَضَ فُلَانٌ: فلانکس پرکیشی تاوانی
کردو بهنهنقهست تاوانی نهنجام دا.
غَمَضَ عَلَى هَذَا الْأَمْرِ: بهسمر کارمکهدا
تیپهړی و گوپی پیئنهدا.

غَمَضَ عَنِ الشَّيْءِ: چاوی لهشتهکه
داخستو خوی لی بی ناگا کرد.

غَمَضَ فِي الْبَيْعِ: له مامهلهی کرپین و
فروشتندا کارناسانی کرد.

غَمَضَ عَيْنِي: ههردوو چاوی لیک نان.
غَمَضَ الْمِيتَ: چاوی مردوومکهی لیک
نان.

لهقاچی دا هون بوو لهبهر ههلهوی و
گوشتنی قاچی.

غَمَضَ الْكَعْبُ: قاپهرمههه لهگوشتدا
ونبوو.

غَمَضَ فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ غَمَضًا وَغُمُوضًا:
فلانکس بهناو ولاتدا پوی و ونبوو
سهری ههلههههههههه.

غَمَضَ عَنْهُ فِي الْبَيْعِ أَوْ الشَّرَاءِ غَمَضًا:
ناسانکاری کرد دمبرارهی له فروشتن و
کرپندا.

غَمَضَ الْمَكَانُ غَمَاضَةً وَغُمُوضَةً: بهمانا
(غَمَضَ) دی.

غَمَضَ الشَّيْءُ وَالْكَلَامُ: بهمانا (غَمَضَ) دی.
أَغْمَضْتُ الْفُلَاةَ عَلَى الشَّخْصِ:
دهشتهکه نیشانه دانراومکانی ریځای
تیډا دیار نهبوون.

أَغْمَضَ فُلَانٌ فِي السَّلْعَةِ: فلانکس
نرخه کالاکهی نرم کردهوه لهبهر
خراپهی خودی کالاکه ه قورنانه
دهمهرموی: ﴿وَلَسْتُمْ بِأَجْزِيَةٍ إِلَّا أَنْ
تُعْمِضُوا فِيهِ﴾.

أَغْمَضَ فُلَانٌ عَنْ فُلَانٍ: فلانکس
لهبوارۍ کرپین و فروشتندا
چاوپووشی لهفلان کردو سهنگو
سوکی لهگهلهدا کرد.

أَغْمَضَ عَنِ الشَّيْءِ: چاوی لهشتهکه
پووشی.

غَمَضَ الْكَلَامَ: قسه‌کهی چه‌واشه کرد.

إِغْتَمَضَ الْبَقُ: هه‌وره بروسکه‌که
روناکاییه‌کهی کوژاپه‌وه.

إِغْتَمَضَ عَيْنَاهُ: چاوی خهو دایگرتن
لَیْلَ و پَیْلَ بوون ه دمگوتری: (ما
إِغْتَمَضْتُ) نه‌نوستم ه (وَأَتَانِي فَلَان
عَلَى إِغْتِمَاضٍ) فلَانکس
به‌شیومیه‌کی ناسانو ناسایی هات
بوَلام.

إِغْتَمَضَ عَنِ الْمَسَادَةِ: چاوی له‌خرابه‌که
پۆشی و خوی لی بی‌دنگ کرد.
إِنْغَمَضَ طَرَفُهُ: چاوی نوقاند.

تغامض: پیلوی چاوی ویک هاتنه‌وه ه
نوست.

الغامِضُ: شتی چه‌واشه‌و بی سهر و
بهر، نادیارو نه‌زانراو ه دمگوتری:
(حسب غامِضٍ) بنه‌چه و نژادیکی
نادیاره، نازاندری چۆنه‌و چۆن نیه
ه (کلام غامِضٍ) قسه‌یه‌کی
چه‌واشه‌یه نازاندری مه‌به‌ست لیی
چیه.

الغِمَاضُ: نوستن، خهو ه دمگوتری: (ما
إِكْتَحَلْتُ غِمَاضاً) خهو له‌چاوم
نه‌که‌وتوو.

الْغَمَضُ مِنَ الْأَرْضِ: چالایی زموی
به‌جۆریک نه‌ومنده چال بی نه‌وهی
تییداپه له دوورده‌وه نه‌بیندري ه

نادیارو نائاشکرا ه (ك) أَغْمَاضٍ
وغموض).

الْغُمُضُ: نوستن ه دمگوتری: (ما
إِكْتَحَلْتُ عَيْنُهُ غُمُضاً) ه (الْغُمُضَاتُ
وَالْغُمُضَاتُ مِنَ الذُّنُوبِ) تاوانی
گه‌وره که مروّف به‌نه‌نقه‌ست
نه‌نجامی بدا ه نه‌گهر به‌مانا شه‌و
بوو مه‌به‌ست جه‌نگه‌ی تاریکی و
نوته‌که‌یه‌تی.

غَمَطَ فَلَانٌ فَلَانًا غَمَطًا: فلَانکس فلَانی به
سوکو و هیج و بوچ له‌قه‌له‌م دا.
غَمَطَ النِّعْمَةُ: سه‌له‌یی به‌رام‌بهر به
نیعمه‌ته‌کان کرد.

غَمَطَ الْمَاءُ: ناومه‌کی خیرا خواردموه.
غَمَطَ فَلَانٌ فَلَانًا غَمَطًا: به‌مانا (غَمَطُهُ) دئ.
غَمِطَ الْعَافِيَةِ وَالنِّعْمَةِ: سوپاسی خودای
نه‌کرد له‌سهر ساغی و ته‌ندروستی و
نازو نیعمه‌ت به‌لکوو سه‌له‌یی نواند.
غَمِطَ الْحَقُّ: ملی بۆ حق نه‌داو به‌ناحەق
په‌پرہوی کرد.

أَغْمَطَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: شته‌که به‌ردموام
بوو نه‌براپه‌وه ه دمگوتری: (أَغْمَطْتُ
عَلَيْهِ الْحُمَى) له‌رزو تاکه‌ی به‌ردموام
بوو.

أَغْمَطَ الْمَطَرُ: بارانه‌که به‌ردموام بوو ه
ه‌مروا دمگوتری: (أَغْمَطَتِ السَّمَاءُ
بِالْمَطَرِ).

غَامَطٌ فِي الشَّرْبِ: قَوْمٌ قَوْمٌ نَاوَمَكِي
خواردهوه.

إِغْتَمَطَ الشَّيْئُ: شَتَكَهُ هَاتَهُ دَمَرُ هِيَجَى
لِيْ نَمَبِينْدِرَا ۵ كَهَسْ نَهِيْزَانِيْ جِيْ لِيْ
هَات.

إِغْتَمَطَ فَلَانٌ بِالْكَلامِ: فَلَانَكَهَسْ بَهْ قَسَه
بَهْ سَهْرِيدَا زَالٌ بُوو بُوْزِيْ دَا ۵ كَهَوْتَه
دَانِوَسَان لَهْ كَهْ لِيْدَا دَوَايْ نَهَوَه
لَهْ وِهْمِيْشْ بُوْزْدِرَابُوو قَسَهْ يْ خَوِيْ
سَهْر خَسْتَهَوَه.

تَغْمَطَ عَلَيْهِ التَّرَابُ: زِيْرَ كَلِيْ دَاوْ كَلِيْ
كِرْدَه سَهْر تَا كِيَانِيْ دَمَرِجُوو.

الْقَمَطُ: جَالِيْ زَمُو.
غَمَمَ الشَّوْرُ: كَهْ لَهْ كَاكَه لَهْ كَاتِيْ تَرَسْدَا
بُوْزَانْدِيْ.

غَمَمَ الْأَبْطَالُ: پَالَهْ وَاَنَه شَهْرِكَه رَمَكَا
لَهْ مَهْ يِدَانِيْ شَهْرِدَا دَهْسْتِيَان كِرْد
بَهْ قَهْرَه وَهْمَرُوَا دَهْنَكَه دَهْنَك.

غَمَمَ الصَّبِيُّ: مَنْدَالَهْ كَه لَهْ كَاتِيْ مَزِيْنِيْ
كُوِيْ مَهْمَكِي دَا يَكِيْ دَا گِرِيَا چُونَكَه
شِيْرِيْ تِيْدَا نَهْ بُوو ۵ دَهْمِيْ پِيْوَه
دَمْنَاو دَهْمِيْ لِيْ دَهْ كِرْدَه وَهْ دَهْ گِرِيَا.

تَغْمَمَ الْغَرِيْقُ تَحْتَ الْمَاءِ: خَنَكَاوَمَكَه
لَهْ زِيْرَ نَاوَدَا بَلَقَه بَلَقِيْ لَهْ نَاوَمَكَه
هِيْنَا.

الْقَمَقَمَةُ: گَاوْ بُوْعَلْ دَهْنَكُو
نَاخَاوْتَنِيْكَ لِيْ حَالِيْ نَهْبِيْ.

التَّغْمَمُ: بَهْمَانَا (الْقَمَقَمَةُ) دِيْ.

غَمَقَتِ الْأَرْضُ غَمَقًا: زَمُوِيَهْ كَه شَهْوَئِيْ
لِيْ بَارِيْ، شَهْوَئِيْ كَه وَتَه سَهْر ۵
زَمُوِيَهْ كَه لَهْ نَاوْ وَ زُوْنْكَاوْ نَزِيْكَ بُوو.
غَمَقَ النَّبَاتُ: كِيَاوْ كَزَمَكَه لَهْ بَهْرَ زُوْرِيْ
تَهْرُوْ تَوُوْشِيْ زَمَنَكِيْ هِيْنَاوْ بُوْنِيْ كِرْد
بُوْكَهْرُوِيْ لِيْ بَهْيِدَا بُوو.

غَمَقَتِ الْأَرْضُ أَوِ النَّبَاتُ غَمَقًا: بَهْمَانَا
(غَمَقَتِ) دِيْ.

غَمِقَ الْبَلَدُ: وِلَاتَهْ كَه نَاوَدَارُوْ شِيْدَار بُوو،
هَهْوََاكَه يْ تَهْرُوْ نَمَاوِيْ بُوو ۵ (فَهْر
غَمِقَ).

غَمَقَتِ الْأَرْضُ غَمَقًا: بَهْمَانَا (غَمَقَتِ)
دِيْ.

الْفَامِقُ مِنَ الْأَلْوَانِ: رَهْنَكِيْ مَهْ يِلَهْ وَ
رَهْش.

الْقَمَقُ: شَهْوَئِيْ.

غَمَلَ النَّبَاتُ غَمَلًا: كِيَاوْ كَزَمَكَه سَوَار يَهْ ك
بُوو بَهْ سَهْر يَهْ كَدَا تَرَشَاوْ كَهْرُوِيْ هِيْنَاوْ
بُوْگَهْن بُوو.

غَمَلَ الْأَمْرَ: كَارَمَكَه يْ شَارْدَه وَهْ وَ بَهْرَدَه
پُوْشِيْ كِرْد.

غَمَلَ فَلَانًا: بَهْ پُوْشَاكْ فَلَانِيْ دَا پُوْشِيْ
بُوْنَه وَهْ يْ عَهْرَقْ يَكَا.

غَمَلَ الْبُسْرَ: خَوْرَمَا كَالَهْ كَه يْ دَا پُوْشِيْ
بُوْنَه وَهْ يْ يَكَا.

غَمَلَ الْأَدِيْمَ: پِيْسْتَهْ كَه يْ پِيْجَا يَهْ وَهْ وَ زِيْرَ

لمبی دا بؤنه وهی بگه نی و نهرم بیی و
بهناسانی تووکه کهی لی هه ئیکه ندری.
غَمَلُ الْعَنْبِ فِي الزَّيْبِيلِ: ترپیه کهی له ناو
بهر چنه کهدا خسته سهریه کو هه لی
چنی.

غَمَلُ النَّبْتِ غَمَلًا: گزوگیاکه تیک چرژاو
لیک هالاو به سهر په کدا ترشاو که پروی
هینا و بۆگه نی کرد.

غَمَلُ الْجَرْحِ: برینه که هوا ۵ پیچان و
به ستنی توند برینه کهی تیکدا و
خرابی کرد.

أَغْمَلُ إِبَاهَهُ: وازی له چه رمه که هینا تا
بۆگه نی بوو که لکی نه ما.
إِنْعَمَلُ الْأَدِيمُ: بۆ موتا و دهی (غَمَلُهُ)
دی.

تَغْمَلُ النَّبَاتُ: گیاو گزمه کهوته سهر
په کو به سهریه کدا ترشاو که پروی
هینا.

الْغَمَالِجُ: جۆره پوهکی که له به هاردا
دمرو ۵ دهشگوتری: (شجر غمالج)
درهختیکه چروو لقو و بۆبه کانی
زوو پیگه یی و دریز بوو.

الْغَمَالِجُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی پاراو
دانه مه زراو، ههرده مه له سهر
هه وایه که و پاو بۆچونیکی جیاوازی
ههیه.

الْغَمَالِجُ مِنَ الْقَصَبِ: قهقهه ژازی تیر
ناو.

الْقَمَلِجُ وَالْقَمَلِجُ: کهسی که له سهر
په وشتی که بهرده وام نه بی، گوته
به پۆزه ناسا ههرده مه روی له
شوئینیک بی.

الْقَمَلَسُ: په وشت ناشرین بهد په افتار
به زۆری ده کری به ناو ده ناو بۆ
گورگ.

غَمَّ الْيَوْمَ غَمًّا وَغُمُومًا: پۆزه که گه رما بوو
گه رمیه کهی زۆر توند بوو نزیک بوو
هه ناسه له بهر زینده وهران بری.

غَمَّ الشَّيْءُ غَمًّا: شته کهی داپۆشی ۵
دهگوتری: (غَمَّ الْقَمَرُ النُّجُومَ) مانگ
روناکی نه ستیره کانی داپۆشی.

غَمَّ الثَّرَرُ: په ردهی خسته سهر چاوی
که نه که له کاتی سوپانه وهی دا بۆ
هه ئینجانی ناو به نا عورو شتی وا.

غَمَّ فُلَانًا: فلان که سی غه مناک و خهفه تبار
کرد.

غَمَّ عَلَيْهِ الْهَلَالُ: به هووی هه ورو هه لا یان
ته مو غاره وه مانگی نه بیینی.
غَمَّ عَلَيْهِ الْخَبَرُ: هه وانه کهی لی چه واشه
بوو.

غَمَّ غَمًّا: قزی سهری په رمی سه ند تا
ناوچاوان و پشته ملی داگیر کرد.

غَمَّ السَّعَابُ: هه ورمه که پر بوو به رمی
ناسمانی گرت ۵ (فهر أغم وهي غمَاء).
أَغْمَتِ السَّمَاءُ: ناسمان هه وری هینا.

أَغْمُ الْيَوْمُ: پۆزمکهی هه‌ورو هه‌لا بوو.
أَغْمَتِ الْأَرْضُ: زموی گزو گیای زۆر
بوو.

غَامَةٌ: هه‌ریه‌ک له‌و دوانه‌ نه‌وی تری
دایپۆشی ۵ یان خه‌مه‌تباری کرد.
إِغْتَمَّ: دایپۆشی ۵ خه‌مه‌تبار بوو ۵
گۆشه‌ گیر بوو خۆی له‌خه‌تک نه‌بان
کردو لییان ته‌ره‌ بوو، خه‌له‌وی
کیشا.

إِغْتَمَّ النَّبْتُ: پومکه‌که‌ درێژ بوو تێک
هه‌لاو تێک چرژا.

إِنْغَمَّ: دایپۆشی ۵ خه‌مه‌تبار بوو.
الْغَامُ: دمگوتری: (یوم غام) پۆژیکی
خه‌م و خه‌مه‌تاویه ۵ پۆژیکی گه‌رم و
ناخۆش بوو.

الْغَمَامَةُ: هه‌ورو هه‌لا ۵ (ك: غمام) ۵
(حب الغمام) ته‌رزه‌.

الْغَمَامَةُ: ده‌مبێنی ئازهل بۆنه‌وه‌ی
نه‌هێلدری له‌ومر بخوا ۵ یان نه‌و
به‌رده‌یه‌ی چاوی که‌ته‌گای پی
دادمه‌پۆشری له‌کاتی ئیش پێکردنی
بۆ هه‌لێنجانی ئاو به‌ ناعورو شتی
وا ۵ بۆنه‌وه‌ی له‌کاتی زۆر
سوڕانه‌وه‌ی دا گێژ نه‌بی ۵ (ك:
غمام).

الْغَمُ: خه‌مه‌ت و ناره‌حه‌تی که‌ تووشی
دل ده‌بی به‌هۆی شتی که‌وه ۵ (ك:
غَموم).

الْغَمَاءُ: به‌لاو کاره‌ساتی رۆژگار ۵
چورته‌م و ته‌نگانه‌ی زه‌مانه‌.

الْغَمَاءُ مِنَ اللَّيْلِ: دوا شه‌وی مانگ ۵
شه‌وی کۆتایی مانگ ۵ دمگوتری:
(صمنا للغماء) چونکه‌ ئاسمان هه‌ورو
هه‌لا بوو ناچار بووین رۆژی سیه‌می
مانگ به‌رۆژو بین ۵ چونکه‌
نه‌مانتوانی رۆژی بیست و نۆی مانگ
مانگی یه‌ک شه‌وه‌ به‌دی بکه‌ین.

الْغُمَةُ: خه‌مه‌ت و غه‌م و ناره‌حه‌تی ۵
بنکی دیزه‌ پۆن ۵ دمگوتری: (أمر
غُمَّ) کارێکی چه‌واشه‌یه‌ (ساروا فی
الأرض غُمَّة) به‌زموی یه‌کی
ته‌نگه‌به‌ردا رۆیشتن ۵ (صمنا للغمة)
به‌هۆی هه‌ورو هه‌لاوه‌ رۆژی
سیه‌می مانگ به‌رۆژو بوین.

الْغُمُنُ: کاره‌ساتێک له‌ کاره‌ساته‌کانی
رۆژگار، چورته‌م و به‌لا‌ی هه‌ژنه‌ر ۵
ده‌شگوتری: (إنهم لفي غُمن من
أمرهم) نه‌وانه‌ که‌وتونه‌ ناو گێژاوی
زه‌مانه‌وه‌و سه‌ریان ئی تێک چوووه‌ و
بۆخۆشیان نازانن چی ده‌کهن.

الْغُمُ مِنَ الْغَيْومِ وَالْبَحَارِ: هه‌موری
باراناوی که‌زۆری باران پی بی ۵
ده‌ریای گه‌وره‌ که‌ ئاوی زۆر بی.

الْغُمُومُ: (رطب مغرم) خورمایه‌که‌
خراوته‌ به‌ر گه‌رماو دایپۆشراوه‌
بۆنه‌وه‌ی باش بگا.

غَمَى الشَّيْءُ: شته‌کەى ژێر خاک کرد ە

شاردیه‌وه دایپووشی.

الإِغْمَاءُ: نەمانى هەستو جوڵە لە

هۆش خۆجوون.

الغِمَاءُ: هەڵاشى خانوو، سەقفى خانوو

ە (ك: أغمية).

الغَمَى: لە هەموو شتێکدا لای

سەرویه‌تى ە ئەو پارچە لبادو

جاومیه که ئەسپى پى دادەپوشرى

بۆئەوهى ئارمەق بکا ە ئەو پارچە

قوماش و لبادمیه که چاوى و لاغى

گیرەو ئاو هەلینجانی ناعورى پى

دادەپوشرى بۆ ئەوهى گیر ئەبى ە

دەگوترى: (رجل غمى، ورجال غمى،

وامرأة غمى): پیاوکه لە

گیانە‌لادایەو خەریکه بمرى...

الغَمَى: دەگوترى: (كان على السماء

غمى) ئاسمان هەورو هەلا بوو مانگ

دەرنەکەوت نەبیندرا.

الغُمَيْتَةُ: شەوێكى هەورو هەلا

کەبەهۆى هەورەکەوه مانگ

نەبیندرا.

الغُنْبُ: دەستکەوتى زۆر.

الغُنْبَةُ: کەوانەیه‌که لەلا شەویله‌ی

مەندالى جوان یان لە چەناگەى دا

دەردەکەوى.

فَمَنْ الْجَلَدُ غَمًا: پێستەکەى لە لمبە‌لاندا

ژێر خاک کرد بۆئەوه‌ی بەناسانى

کوێک و مووکه‌ى ئى هەلێکە‌ندرى.

فَمَنْ فَلَانًا: فەلانکە‌سى دایپووشى بۆئەوه‌ی

ئارمەق بکا و جەستە‌ى نەرم بى و

رەهیتە‌ى نەمىنى.

غَمَنَ فِي الْأَرْضِ: ژێر خاک کرا.

الْغُمَةُ: مادەیه‌که ئافرەت دەم و چاوى

خۆى پى ئارایش دەدا بۆ

پازاندنەوه.

غَمِيَ الْبَيْتُ غَمْرًا وَغَمِيًا: سەقفى بۆ

خانومکە کرد.

غَمِيَ عَلَيْهِ: بى هۆش بوو، لەهۆش خۆى

چوو، حالە‌تێكى بەسەردا هات

هەستو جوڵە‌ى ئى بر ە (لهو غمى

عليه).

غَمَا الْيَوْمُ وَاللَّيْلُ: شەو و ڕۆژ هەورو هەلا

بوو نەخۆر دەرکەوت نەمانگ.

أَغْمِيَ عَلَيْهِ: بەمانا (غَمِيَ عَلَيْهِ) دى ە

(لهو غمى عليه).

أَغْمِيَ الْيَوْمَ وَاللَّيْلُ: ڕۆژو شەو هەورو

هەلا بوو نەخۆر و نەمانگ هێچیان

دەرنەکەوتن.

أَغْمِيَ عَلَيْهِ الْخَبْرُ: هەوالە‌کە‌ى ئى ئاشکرا

نەبوو نە‌یزانى چۆنە.

غَمِيَ الْبَيْتُ: سەقفى بۆ خانومکە کرد.

غَنِبَتِ الْمَرْأَةُ غَنَجًا: ژنه که نازو نوزی
به سهر میړدمکه ی دا گرد، وای خو
نیشان دا که سهر پیچی ده کاو دزی
دهوستی ۵ (فهي غِنَجَةٌ ومغناج).

تَغَنَّبَتِ الْمَرْأَةُ: به مانا (غَنَّبَتْ) دئ.
الأغْنُوجَةُ: نهو هه لس و کهوت و گفت و
لفته یه که نافرمت دمیانکاته نازو
نوز به سهر میړدمکه ی داو خو ی لا
خوشه ویست ده کا ۵ (ك: أغانج).

الغُتَّاجُ: نازو نوز ۵ مهستی چاو.
الغُنْدُبَةُ: په کی که له و پهر دانه ی
له وزمتین له خو دمگری.

الغُنُورُ: ناسک و جوان و گهنج.
الغُنْدُرُ: به مانا (الغندر) دئ.

الغُنُوصِيَّةُ: جوړه فیکرو بیرو
بوجونی که هه لسه هه و نایین
تی که لاو ده کاو به کومه لیک خاوه ن
هزر ده گوتری که له سده ی په که مو
دوو ده می زایینی دا زیاون.

هَنَظَ غَنَظًا: خه ریک بوو تیدا بچی و
رزگاری بوو.

هَنَظَ الْأَمْرَ فَلَانًا: کار که له سهر فلان کهس
زور قورس و ناخوش بوو ماندوی
کرد.

الغِنَاطُ: خه مو خه هه تی زورو
نار په هه تی.

غَنِمَ الشَّيْءُ غَنَمًا: شته که ی دست کهوت
پپی گه یشت.

غَنِمَ الْغَازِي فِي الْحَرْبِ: تیکو شهرو
پیشمه رگه که له شهردا که ل و په ی
دوژمنی دست کهوت ۵ قورن
دهمه رموی: ﴿فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا
طَيِّبًا﴾.

اغْنَسَ الشَّيْءُ: شته که ی بو کرد
به ده دست کهوت.

غَنَمَةٌ: دهسکه وتی دایه یان به خششی
پیدا.

اغْتَنَّمَ الشَّيْءُ: شته که ی به ده دست کهوت
زانی ۵ به هه ی زانی.

تَغَنَّمَ الشَّيْءُ: شته که ی به ده دست کهوت
زانی ۵ به هه ی زانی ۵ ده گوتری:

(فَلَانٌ يَتَغَنَّمُ الْأَمْرَ) فلان کهس سوره
له سهر کار که و به ده دست کهوتی زانی.

الْغَنَمُ: دهسکه وتی باش به یی ماندو و
بوون ۵ دهسکه وت ۵ ده گوتری:

(الْغَنَمُ بِالْغَرَمِ) دهسکه وت و
ماندو و بوون به رام بهری په کن ۵

چه ند کوشش بکه ی نه و مند مت
دهسکه وت ده بی ۵ چه ند ثمرک

نه نجام بده ی نه و مند مت ماف
دهم ری تی ۵ (ك: غنوم).

الْغَنَمُ: جه له به مهرو بز ۵ (ك: أغنام
وغنوم).

الْغَنَامُ: مهردار، خاوه ن مهرو بز ۵
شوانی مهرو بز.

الغنية: نهو مالو داراييه له شهردا
له شهرمنگيزان دمه ندری به زور ۵
(ك: غنائم).

المغنم: دمستكهوت و تالانی ۵ (ك: مغام.
فَنَ غَنّاً وَغُنَّةً: دمنگی گن بوو ۵
دمگوترئ: (غَنُّ الرجلُ، وَغَنُّ الظبيِ
ونحو ذلك).

غَنَّتِ الروضةُ أو الوادي: باخهكه يان
شيوهكه درهختی زور بوو
درهختهکانی تیک چرزان میسولهی
زور بوون و ویزه ویزیان ئی هات.
دمگوترئ: (أَغْنَتِ الروضةُ والوادي)
باغهكه یان شیوهكه ویزه
میسولهو دمنگی بالندمکانی هات
هازمو هوژدی له رینهوهی لقو پوی
درهختهکانی هات.

غَنَّتِ الأرضُ: زموی گیاو گزهكهی زور
بهرز بووه.

غَنَّتْهُ: وای لیکرد دمنگی ئی بی.
الفئة: دمنگیكه له لوتهوه دپته دهر،
دمنگی گن.

غَنِي فلان غني وَغَنَاءً: مالو سامانی زور
بوو (فهو غان وَغِي).

غَنِي عن الشيء: پیویستی بهشتهكه
نهبوو.

غَنِي بِالْمكان: له شوینهكه مایهوه.
غَنِي القومُ في ديارهم: خه لکهكه زور
لهدمهری خویندا مانهوه.

غَنِيَتِ المرأةُ بزوجها غني: نافرمتهكه
به میردمكهی داکهوت و ههولی
داوین پیسی نهدا.

أَغْنَى الشيءُ: شتهكه بهس بوو.
أَغْنَى الرجلُ عنك: پیاوهمهت بهسه ۵
دمگوترئ: (ما يغني عنك هذا) نهمه
بهشت ناكا پیویستیاتی تو دابین
ناكا.

أَغْنَى الله فلاناً: خودا فلانكهسی
دهوله مهند کرد.

غَنَّى: گورانی گوت، هه لبهستی
به دهنگی بهرز گوتن.

غَنَّى الحماة: کوترهكه خویندی،
گمه گمی کرد.

غَنَّى فلان بفلان: فلانكهس مه دحی
فلانی کرد یان زهمی کرد.

غَنَّى بالمرأة: به نافرمتهكه پیداهه لگوت.
غَنَّى الله فلاناً: خودا فلانكهسی
دهوله مهند کرد.

غَنَّى فلان الركب بفلان: فلانكهس باسی
فلانی بو کاروانهكه کرد.

غَنَّى فلاناً الشعرَ: شیعری بو فلانكهس
گوت.

إِغْنَى: دهوله مهند بوو.

تغاني: به مانا (إغتنى) دئ.

تغاني القوم: خه لکهكه هه ندیکیان
پیویستیان به هه ندیکیان نهبوو.

تَغْنَى: به مانا (إغتنى) دى ۵ كيفايه تى
بوو.

غَنَى بِالشَّعْرِ: به گوزانى شيعرى گوت.

إِسْتَفْنَى: دمو له مهند بوو.

إِسْتَفْنَى اللَّه: داواى له خودا كرد مال و

سامانى بداتى.

الأَغْنِيَةُ: گوزانى.

الأَغْنِيَةُ: به مانا (الأغنية) دئ ۵ (ك:

اغانى).

الغاني: خاومنى مالى زور ۵ دهگوتري:

(رجل غان عن كذا) پياوځكه بئ

ناتاجه لهو شته.

الغانية: ناهرمتيك به جوانى سروشتى

خوى بئ ناتاج بئ له نارايش كردن ۵

ناهرمتيك به ميړدى خوى قهينات

بك او چاو له دمره وه نه بئ ۵ (ك:

غوان).

الغناء: پيچه وانهى همزاري ۵ سوودو

قازانچ ۵ دهگوتري: (هذا الشيء لا

غناء فيه) نه م شته لئى بئ ناتاج

نابى.

الغناء: گوزانى گوتن له گهل ژاندى

مؤسقا يان بئ مؤسقا.

الغنائية: جوړه شانويه كه.

الغنى: دهگوتري: (ماله عنه غنى) له وه

بئ ناتاج نابى.

الغنيان: دهگوتري: (ماله عنه غيان)

له نه وه بئ ناتاج نابى.

الغني: ناوځكه له ناوه جوانه كانى خودا

۵ واته نهو ناتاجى كهس نيه،

همموو كهس ناتاجى نه وه.

المغنى: نهو مه نزل و خانوى

خاومنه كهى پيى بئ ناتاج بئ.

المغنى: ناوځكه له ناوه جوانه كانى

خودا ۵ واته خودايه كى ودهايه

همر كه سيك بيهوئ دمو له مهندي

دهكا.

المغنى: گوزانى بيژ، نهو كه سهى

پيشه شى شايه رى بئ.

أَغْنَبَ عَنْهُ غَهْبًا: لئى بئ ناگا بوو

له يادى چوو.

أَغْنَبَ عَنْهُ: لئى بئ ناگا بوو، له يادى چوو.

إِغْتَهَبَ: به ناو تاريكى شهودا رويى.

أَلْغَهَبَ: نهو ميه به بئ مه بهست شتيك

ببهنگيوى.

الغيب: تاريكايى ۵ شهوى زور تاريكو

رهمش ۵ پياوى ته مبهل و كال فام ۵

زعميضو بئ ناگا.

الغيبه: هه لمهت و په لاماردانى شهرو

جهنگ.

غائهُ اللَّه غَوًّا: خودا يارمه تى داو

سهرى خست.

أَغَاثُهُ: به مانا (غائهُ) دئ.

أَغَاثُهُمُ اللَّه برحمته: خودا به سوزو

رهمى خوى نارحمه تى له سهر نهو

خه لكه لابرډ.

أُغَاثَهُم بِالْمَطَرِ: خودا فریایان کهوتو
بارانی بۆ باراندن.

غَوَّثَ الرَّجُلُ: بیاوکه وتی: (واغوثاه)
ئای بۆ یه کیک فریام بکهوئ.

إِسْتَفَاثَ فَلَانًا: داوای یارمه تی له فلان
کردو هاواری ئی کرد فریای بکهوئ.

الإِسْتَفَاثَةُ: داوای یارمه تی دان به هاناو
هاتن.

الْقَرْثُ: یارمه تی و به پیروه چونو
فریاکه وتن.

الْقَوِيْثُ: نهو شته ی ئی قه و ماو
پیو بیستی پییه تی و تو بۆی دابین
ده کی.

الْفِيَاثُ: نهو شته ی فریای لیقه و ماوی
ده خه ی.

الْمُفَاثُ: روم کیکی ده شته کی و کیویه له

کیو مهکانی زاگروس دهر وئ ۵ رهمگی
نه ستوری هه نو وشک ده کړئ و

ده کوترئ، ئاو و شه کړو رۆنی
تیکه ل ده کړئ، به زوری ده کړئ

به دهرمان بۆ نافرته ی زه یسان.

الْمَقْوُثَةُ: یارمه تی و کۆمه کی ۵ (ک):
مغاوث).

غَاخَ فِي مَشِيْتِهِ غَوَجًا: لارو له نهجه ی کرد
له رۆیشتندا.

تَغَوَّجَ فِي مَشِيْتِهِ: به مانا (غاج) دئ.

الْفَوْجُ مِنَ الرِّجَالِ: بیاوئیک نه وهنده ی
خه و بئو هه نوزی بیئ شل بووبئ
۵ (ک: غوج).

غَارَ الْمَاءُ غَرًّا وَغَوْرًا: ئاو مه که رۆجو
به زه ویدا.

غَارَتْ عَيْنُهُ: چاوی به قوئدا چوو.

غَارَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شته که چوو ه ناو
شته که وه.

غَارَتْ الشَّمْسُ: خۆرئاوا بوو.

غَارَ فِي الْأَمْرِ: له کار مه که ورد بوونه وه ۵
ورد بینی تیدا کرد.

غَارَ اللَّهُ الْقَوْمَ بِغَيْرِ غِيَارٍ: خودا هه رزانی
به سه ر خه لکه که دا رشت و بارانی بۆ

باراندن ۵ له دوعا کردندا ده کوترئ:
(اللهم غرنا منك بغيث أو بخير أغثنا به).

أَغَارَ فَلَانٌ: فلان کهس هاته نزما یی ۵
په له ی کرد له رۆیشتندا ۵ بازی
هاو پشت و گورج خۆی هه لدا.

أَغَارَ فِي الْأَرْضِ: به ناو زه و ی دا رۆیشت.
أَغَارَ الْقَوْمَ وَبِهِمْ وَالْيَهُم: هاته له ی

خه لکه که بۆ نه وه ی یارمه تی یان بدا
۵ به نه سه پ سواری هی رشی کرده
سه ر قه و مه که.

غَاوَرَ الْقَوْمَ مَغَاوَرَةً وَغَوَارًا: خه لکه که
هی رشیان کرده سه ر یه کترو

په لاماری یه کتریان دا.

غَاوَزَ الْعَدُوَّ الْقَوْمَ: دوزمن بهلاماری
خه لکه که ی دا.

غَوْرُ الْمَاءِ: ناومکه بهناخی زهوی دا
رؤجووه خوار.

غَرَّرَ فُلَانٌ: فلانکهس هاته نرمایی و
جالایی ناوزهویه که.

غَوَّرَتْ عَيْنُهُ: چاوی به قولدا چوو.

غَوَّرَتِ الشَّمْسُ: خورناوا بوو.

غَوَّرَتْ عَيْنُهُ: چاوی به قولدا چوو.

غَوَّرَتِ الشَّمْسُ: خورمه که ناوا بوو
(غورت النهار) خور له ناومراستی
ناسمان لایدا.

تَغَاوَزَ الْقَوْمُ: خه لکه که هیرشیان کرده
سمر یه کتر.

إِسْتَفَارَ فُلَانٌ: فلانکهس قه لهو بوو، بهز
ناو جهسته ی هاخنی.

إِسْتَفَارَتِ الْقُرْحَةُ: برینه که هاوساو پواو
داو دشا.

إِسْتَفَارَ عَلَيْهِمُ: هیرشی کرده سهریان.
الغائرة: نیومرو.

الْفَارُ: همر نرماییه که له زهوی ه همر
نه شکهوت و کونه شاخ که سروشتی
بن یان به قولینگو شتی وا دروست
کرا بن ه چالایی نیوان دوو شه ویله
ه کومه لو تاقمی زوری ئاده میزاد
له سوپا ه دمگوتری: (التقى الفاران)
دووسو پاکه به یه که گه یشتنو

لَيْكِيَانْدَا ه درمختی که له
که ناره کانی دمیا له شامو له غهورو
کیوه کانی که نار دمیا دمرو و
همیشه سهوزه بو رازاندنه ووی
ولات به کاردی.

الْفَارَان: نهو دوو نی سقانه
نه شکهوتیه ی چاو ه گهدمو شهرمگا
ه دمگوتری: (المرأ يسعى لغاريه)
مرو و بو تیرکردنی گهدمو
شهرمگای کاردمگا.

الفارة: هیرش بردن بوسمر دوزمن ه
نهو کومه نه نه سبه ی
به کاردمه یندرین بو هیرش.

الغور: چالایی زهوی و نه شکهوت و کاوه
شاخ ه له همر شتیک قولای و
بنکه که ی ه دمگوتری:

سَبَرُ غُورَةٍ: چونیته ی و حقیقه ته ی
دمرکهوت ه ههروا ناوه بو
نه شکهوت و خانووی بچکوله ی
له شاخ هه لکه نندراو، دمگوتری:
(فلان بعيد الغور) فلانکهس زورزان و
لِيَهَاتُووه ه (ماء غور) ناویکی
رؤجووه به ناو پوخی زمویدا ه
قورنان دمفه موی: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ
أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ
مُعِينٍ﴾.

الْمَغَارُ: نه شکهوت و کاو له شاخدا.

الْمَغَارُ: شوینى هیرش بردن.

الْمَغَارَةُ: بهمانا (الْمَغَارُ) دى.

الْمِغْوَارُ: پیاوی نازاو جهنگامرو هیرش

بهر بۆسهر دوژمن، کهسیک زۆر

هیرش بۆسهر دوژمن بهرى.

الْمَغْرِیَّةُ: پیر تاقمیکی سهبهین،

شوینکمهوتهی موغیرهی کوپری

سهعیدی (العجلی) ن.

غَاظُهُ غَوْرًا: نیازی نهوی کرد.

غَوْرُ الْمَادَّةِ: مادمهکی گۆری بۆ غاز،

کردی بهغاز.

الْأَغْوَرُ: کهسیک لهگهل منداڵو

کهس وکاریدا باش بن.

غَاصَ فِي الْمَاءِ غَوًّا: چووو ژیر ناو.

غَاصَ فِي الْبَحْرِ عَلَى اللَّوْزِ: چووو ژیر

دمریا بۆ دهرهینانی مرواری ۵

دمگوتری: (ما غاص عوصة إلا أخرج

درة).

غَاصَ عَلَى الْمَعَانِي: له دهرهینانی مانای

وردو سهرنج راکیشدا گهیشه نهو

پهري ۵ دهشگوتری: (فلان يغوص على

حقائق العلم) فلانکهس قۆلبۆوه

بهناخی دهریای زانستی دا تاکهیشه

حهقیقهتی زانیاری ۵ (ك: غَوَّاص،

غاصه) ۵ (وهي غائصة وهو غَوَّاص).

غَوَّصَهُ فِي الْمَاءِ: وای ئی کرد بجیته ژیر

ناو ۵ نهومی کرد.

الْغَوَّاصُ: زیندرو له چوووه ژیر دهریا،

کهسیک زۆر بجیته ناو دهریاوهو

رۆبجیته قوڵایی دهریا بۆ

دهرهینانی مرواری و وهدستهینانی

زانیاری.

الْغَوَّاصَةُ: کهشتی تاپبهتی شهرو

ئامامکراو بۆ چونه ژیر ناو و

مانهوه له ژیر ناوداو قهزکردنی

کهشتی دوژمن به تۆرپید.

الْغِيَاصَةُ: پیشهی چونه ژیر ناو.

الْمُتَغَوِّصَةُ: ئافهرمتیک له عادهی

مانگانهی خۆیدا نهبی و بهدرو بلئ

به میردهکهی لهو حالهتهدام.

الْمَقَاصُ: شوینى چوووه ژیر ناو.

مَقَاصِ اللَّوْزِ: شوینى دهرهینانی

مرواری.

الْمُغَوِّصَةُ: بهمانا (الْمَغَوِّصَةُ) دى.

غَاطَ فِي الشَّيْءِ غَوًّا: چووو ناو

شتهکهوه ۵ دمگوتری: (غاط في

الرادي و غاط في الماء) ههروا

دهگوتری: (هذا رمل تغوط فيه

الأقدام) نهمه لمبهلانیکه قاچی

تیدهجهفن.

غَاطَ الشَّيْءُ: شتهکه بهناو زهویدا

پۆچوو.

أَغَاطَ بَثْرَةً: بیرمهکی قول کرد.

غَرَطَ الْبَيْتَ: بیرمهکی هه لکه ندو زوری
قول کرد.

تغارطاً في الماء: یمکتریان له ناودا نقوم
کرد.

تَغَرَطَ: پیسایی کرد.

الغائط: چالی پانو پۆری ناو زهوی ۵
دهگوتری: (ذهب الى الغائط وجاء
منه) چوم بۆ نزمایی ۵ بۆسهر پیشاو
له سهر پیشاووه هاتهوه ۵ قورشان
دهقه موئ: ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ
الْغَائِطِ﴾ ۵ کینایه به له پیسایی
کردن ۵ ههروا وشه ی (الغائط) به
خودی پیساییه کهش دهگوتری ۵
(ك: غوط و غياط).

الغاط: تاقه و پیر ۵ دهگوتری: (ما في
الغاط مثله) له ناو کۆمه لۆ و تاقمدا
وینه ی نیه ۵ نزمایی و چالایی
به رفراوان له زهویدا ۵ (ك: أغراط
و غيطان).

الغوط: چالایی به رفراوانی ناو زهوی
که زۆر چال تر بی له (الغائط) ۵
(ك: أغراط و غياط و غيطان).

الغوطه: زهوی نزمایی و چال.
الغُطَّة: شوینی ناودارو گول و گولزار
(شوینی پازاوه به ناوی جوان و
صاف و گول و گولزار) ۵ (غوطه ی

دیمه شقیش یه کی که له شوینه
خۆشه کانی شام).

الغُرِيطُ من الأشياء: شتی قول زۆر قول
۵ دهگوتری: (بئر غريبة) بیریکی
زۆر قوئه ۵ (إناء غرِيط) قاپیکی
قوئه.

الغِيطُ: نزمایی به رفراوان له زهوی ۵
بیستان و دپهر.

الغائَةُ: رومکیکی ته مه ن درێژه و
بۆنخۆشه نیو مه تر به مرز ده بیته وه
۵ له ولاتانی سهر دهریای ناوهراست
دهروئ ۵ له دم جۆگه و جۆبار
دهروئ.

الغوغاءُ: ههراو هۆریا ۵ خه لکی
هه تیومچه و خو پیری و چه قه چه ناو
۵ کولله له کاتی خۆنایه کردندا بۆ
هه لفرین.

غائهُ غَرَلًا: هه وتاندی له ناوی برد ۵
له ناگا و گرتی و له ناوی برد ۵
دهگوتری: (غائته الخمر)
هه رمقه خواردنه وه دایوه شاندا توشی
زۆر نه خۆشی کرد ۵ (غائته الأرض)
له زهویه که دا له ناو چوو مرد ۵
(غائته الغول) رپنگای لی تیک چوو
سه ری لی شیوا.

غارل: دهستی کرد به رویشتن.

غاولُ الأعْداءُ: لهناکاو بیئ نهوهی
 دوژمنهکان بهخویان بزائن هیرشی
 کرده سهریان.
 اغتالهُ: بهخوی نهزانی تیروری کرد،
 گرتی و تیکی شکاند.
 اغتالته العَمْرُ: عهرهق خواردنهوه
 جهستهی داوهشانندو مائی ویران
 کرد.
 تَقَوَّلُ الأمرُ: کارهکان چهواشه بوون و
 تیک گیران.
 تغرلت المرأة: نافرمتهکه ومکوو خیو
 وابوو له فرتو فیل و چاو و پاوو
 گورپاندا.
 تَغَوَّكْتَ الأرضُ بفلان: فلانکس له
 ولاتهکهدا ون بوو بههیلک چوو.
 تَغَوَّلُ الغیلانُ القومَ: غولی بیابان پیکای
 لهو خه لکه چهواشه کرد.
 الغابِلُ: (غائل الخروض) درزو کونی
 چهوزی ناو که ناویان لی دیته دهر.
 الغائلة: داوهشان و شهر و نهگبهتی
 بهلاو کارمسات (ک: غوائل).
 الغولُ: نهو پشیوی و سهرنیشان و
 سهرخوشبوونهی توشی مروءه دهبی
 له ناگامی خواردنهوهی عهرهق
 قورنن دمهمرموی: ﴿لَا فِيهَا غَوْلٌ
 وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَلُونَ﴾ ههروا ناوه
 بؤ چولهوانی دورو دریزو سامناک

دهگوترئ: (مغازة ذات غول بعيدة)
 سارایهکی دورو دریژو
 چولهوانییهکی ترسناکه.
 الغولُ: ههرشتیک لهناکاو ئادهمیزاد
 بگری و تیکی بشکینئ (ک: اغوال
 و غیلان) عهرمب پیان وایه (غول)
 جوریکه له جندوکهو شهپاتینی له
 چولهوانیدا خویان نیشانی
 ئادهمیزاد ددهن به جورها شکل و
 شیوه خویان دمگورن و ئادهمیزادکه
 له خشته دهبن و پربازی راستی لی
 ون دمکهن و لهناوی دمبهن به
 کوردی پیی دهگوترئ خیو (دینو
 درنج.
 الغيلةُ: تیرور کردن (دهگوترئ: قتله
 غيلة) ناگای له خو نهبوو کوشتی.
 المغالةُ: ربق و کینهی شیر دراوه (شهر و
 شهرپنگیزی (دهگوترئ: (فلان قليل
 المغالة) فلانکس لاشهر و بی ترسه.
 المغولُ: قامچیهکه یان عهصایهکه له
 ناومهی بزماری ورده ورده ههن (ک: مغول).
 غَوَى غِيّاً وغوايةً: له گومرپیدا پوجوو.
 غَوَى الرضيعُ: شیر خورمه زوری شیر
 خوارد ههتا گهدهی ترشاو تهبیاتی
 تیک چوو.
 غَوَاهُ: گومرپای کرد.

غَوَى اللَّبَنُ: شیرمهکی مهیاند، شیرمهکی کرده ماستو فرو.

تغاری القرم: خه لکه که کۆبونه وه لهسهر شهرو شه پرنگیزی و بۆ نهو کاره یارمه تی په کتر یاندا.

تغاری علی فلان: خه لکه که په کیان گرت لهسهر فلان و گوشتیان یان هه ولی گوشتیان داو بۆ یان نه کوژرا.

تغاری الطیر علی الشئی: بالنده کان لهسهر شته که گردیوونه وه.

إستغواه بالأمانی الکاذبة: به پرو پاگهنده و درۆ دهلسه گومرای کردو له خشته ی برد.

الأغواء: (أغواء الظلام) هه رشتیک به رهشایی خوی ناده میزاد داپوشی.

الأغوية: چالیک هه لده که ندری بۆ نه وهی درنده و گورگی تی بکه وئ.

الغیة: دهگوتری: (هو ولد الغیة) نه وه مندالی زینایه، زادهی داوین پیسییه ه له پیچه وانهدا دهگوتری: (هو ولد رشدة).

المغواة من الأرض: زهوییه که پیکای لی دهرنه کهی سمرت تیندا لی بشیوی ه (ک: مغار).

المغواة من الأرض: بهمانا (المغواة) دی ه چالیک هه لده که ندری بۆ نه وهی گورگو و درندهی تی بکه وئ.

غَابَ غَيْبًا وَ غَيْبَةً: ون بوو، دیار نه ما ه دهگوتری: (غاب فلان) فلانکس دوور که وته وه ه (غاب فلان عن بلاده) فلانکس سه فهری کرد ه (غاب الشمس) خور ناو بوو، له پیش جاو دیار نه ما ه (غاب الشئی فی الشئی) شته که چوو نه ناو شته که وه تیندا ون بوو ه (غاب عنه الأمر) کارمه کی لی ون بوو ه (غاب وعی فلان أو حسه غیوبه) فلانکس هوشی نه ما، له هوش خوی چوو.

غَابَ فُلَانًا غَيْبَةً: پاشهمله عهیبو عاری فلانی باس کردن ه قسهی وای دهر باره کرد که پئی ناخوش بی ه (فهو غائب) ه (ك: غُيِبَ وَ غُيِبَ).

أغاب القرم: خه لکه که چوونه نه دیوی، چوونه ناو تاریکی.

أغاب المرأة: ناهرمته که میرده کهی لی دوور که وته وه ه (فهی مغیب و مغیة). أغیبت المرأة: ناهرمته که میرده کهی لی دوور که وته وه، میرده کهی لی دیار نه ما.

غایبهُ مغایبَةً و غیاباً: پیچه وانهدی (خاطبة) دی ه دهگوتری: (أنا معکم لا أغایکم) من لهگه لئانم و لیتان ون نابم.

غَيْبُهُ وَعَنْهُ: دووری خسته ووه
شاردیه ووه.

دمگوتری: (غَيْبُهُ غَايَبُهُ) له گۆری خۆیدا
نیژرا.

إِغْتَابُهُ: له پاشمله عهیبو عارهگانی
باس کردن.

تَغْيِيبُ: ون بوو، سهفهري کرد
دمگوتری: (تَغْيِيبُ فَلَان) فلانکس
سهفهري کرد
(تَغْيِيبُ عَنْهُ الْأَمْرُ) نیشهکهی ئی
شاردراومبوو، لای پون نهبوو.

الْغَايِبَةُ: بیسهلانی چرو پر درخت.
الْغِيَابُ: گۆر، نارامگا
رهمگی درخت.

الْغِيَابَةُ: (غِيَابَةُ كُلِّ شَيْءٍ) قولایی هه موو
شتیک، وهکوو قولایی بیر
دمهفرموی: ﴿وَأَلْقَوْهُ فِي غِيَابَةٍ
الْجُبِّ﴾.

غِيَابَةُ الشَّجَرِ: رهمگی درخت
وشمی (الْغِيَابَةُ) ناوه بۆ ههرشتیک
شتیک داپۆش
في غِيَابَةِ مَنْ الْأَرْضِ) کهوته
چالاییهکی زمویییه ووه.

الْغَيْبُ: ون و نادیارو پیچه وانهی
(الشَّهَادَةُ) دیارو بهرچاو
ههرشتیک له مرووف نادیار بی، جا
لهدمروندا بوونی هه بی یان بوونی

نه بی دهگوتری: (تَكَلَّمَ عَنْ ظَهْرِ
الْغَيْبِ وَسَمِعَتْ صَوْتًا مِنْ وَرَاءِ الْغَيْبِ)
ه (ك: غیوب).

الْغَيْبَةُ: دوری و نادیار
(أَوْحَشَنِي غِيَابَةُ فَلَان) دورکهوته ووه
نادیاری فلان منی خهفه تبار کرد.

الْغَيْبَةُ: باس کردن
خوته بهشیویهک پی ناخوش بی
ه عهیبو لهکهیهکی دهریخا که
شاردبونیه ووه.

الْغِيَابُ: ههرشتیک خوری ئی نهدا له
روهک و درخت.

الْغَيْبُ: شوینی نه دیو بوون
نه دیو بوون وهکوو (مغیب
الشمس).

غَاثُ اللَّهِ الْبَلَاءُ غِيَاثًا: خودا بارانی
لهو ولاته دا باراند.

أَغَاثُ اللَّهِ عِبَادَهُ: خودا دوعاو
پارانه وهی بهندمگانی خوی و مرگرت
ه (أَغَاثُ الدَّاعِي) وهلامی بانگ
کهرمکهی دایه ووه.

الْغِيَاثُ: برپاوه مادهی (غَوَاثُ).

الْغِيَاثُ: باران
بهرمگمتو کاتی زور پیویست
بهشیویه مهجاز دمگرتیه ناو بۆ
ناسمان و هه ورو له وهر ه (ك: غیوث،
وأغياث).

غَيْدٌ غَيْدًا: لارو له نهجی کرد، خوی بادا،

له شو لار نه رمی خوئی نیشان دا ۵
(فهو اغید وهي غیداء) ۵ (ك: غید).

تغایذ: به مانا (غید) دی.

الأغید من النبات: پوهکی شلک و ناسک
که له بهر شلکی خوار دمبیته وه و
دهچؤمیته وه ۵ هه روا وشه ی
(الأغید) به ئاده میزادی خه والوو مل
خوار دهگوتری.

الفادة من الفتيات: نافرمتی گهنجی
نه رم و نۆل و شلک ۵ هه روا وشه ی
(الفادة) به درهختی تازه نه مام و
تیراو دهگوتری.

الغيدان: سهرمتای گهنجی.

غيدق: بپروانه مادهی (غَدَق).

الغيداق: بپروانه مادهی (غَدَق).

غارُهُ غِياراً و غِياراً: سوودی پی گه یاند ۵
دهگوتری: (غار الله القوم بالخیر
والرزق، و غارهم بالمطر).

غار الرجل على المرأة (وهي عليه) غيرة:

پیاو مکه رقی له ژنه که هه لساو تووړه
بوو به وهی که ژنه کهی جوانی خوئی
بو بیگانه دمرخست، یان به هوئی
نه وهی نافرته که حمز له پیاوی تر
دهکا ۵ یان نافرته که رقی له
میردمه کی هه لساو لئی توړه بوو له بهر
هه مان هو ۵ (فهو غیران وهي غیری) ۵
(ك: غیاری).

أغار الرجل زوجته: پیاو مکه وای کرد
ژنه کهی رقی هه لسی.

غایرة مغایرة و غیساراً: ئال و گوړی
بازرگانی کرد ۵ دهگوتری: (غایره
بالسعة) به کالائال و گوړی بازرگانی
کرد ۵ پیچه وانه ی جو لایه وه ۵ دزی
نه و کاری کرد.

غیر فلان عن بعید: بارو بارگه نه که ی
له حوشره که داگرت و وای کرد
پشتی حوشره که بهه سیته وه ۵
دهگوتری: (نزل القوم یغیرون)
خه لکه که له ریگادا لایانداو باریان
له ولاخه کانیان خست و کورتان و
شت و مه کیان له سهر ولاخه کانیان
داگرت بوئنه وهی بهه سیننه وه.

غیر الشئی: شته که ی گوړی به شتیکی
تر ۵ دهگوتری: (غیرت دایتي و غیرت
نیایي) ولاغی سواریم گوړی،
پوشاکه که م گوړپن ۵ (غیرت داری)
خانوو مکه م گوړی بهه شیوه یه کی تر
دروستم کرد.

إغتار: سودمه ند بوو ۵ خوړاکی هینا،
خواردمه نی دابین کرد ۵ دهگوتری:
(فلان یغار لأهله) فلانکس کاسبی
بو مال و مندالی خوئی دهکا و
خواردنیان بو دابین دهکا.
تغایرت الأشياء: شته کان لیک جیاواز
بوون.

تَغْيِرُ الشَّيْءُ: بۆ موتاومعهی (غیره) دئ.
الْفِيارُ: به لهد و شوپنگرموهی شتیکی
تر ه خوراکي هاورده له شوپنی
ترموه ه نیشانه و نارمی نههلی زیمه
لهناو ولاتی نیسلامدا، و مکوو
بهشتینی تایبهتی ناگر بهرست و
فهله و جولهکه.

هَيَوَ: نه داتی جهرتکردن و (نیستنا) به
به مانا (إلا) دئ ه دمگوتری: (جاء القوم
غير محمل).

الغیرُ: گۆپین ه لهبوری قانوندا کهسی
سییمه له کیشهو داواکهدا.
الغیرُ: (غیر الدهر) روداو و کارمساتی
پۆزگار ه دمگوتری: (لا أراني الله بك
غيراً) خودا کۆست کهوتوی تۆم
نیشان نهدا.

الغیریهُ: جودا وازی همرشتیک
لهشتیکی تر ه پیچهوانهی
خۆپهرستی و چاو جهنۆکی دئ.
المتغایرُ من المراد: نهو مهوادانه بری
شتیان لهوی تر جودا وازه.

هَيْسَ غَيْسًا: نهرمو نیان بوو ه دمگوتری:
(هَيْسَتِ الْمَرْأَةُ وَغَيْسَ الشَّعْرُ) ناهرمتهکه
نهرمو نۆل بوو، قزمکه نهرمو
ناوریشمی بوو ه (لهو اغیس وهی
غیساء).

الْقَيْسَانُ: سهرمتای گهنجی و نازو
نیعمهت ه دمگوتری: (هو يتقلب في
غَيْسان شباب).

القيساني: جوان و شوخ و شهنگ ه تمرو
تازمو ناسک.

غاض الماء غيضاً: ناوهکه پۆجوو
بهزمویدا.

غاضت الدرّة: گوانهکه شیري تیندا ماو
نه دؤشرا ه شیري کهمی تیندا بوو.

غاض ثمن السلعة: نرخي کالای کهمی کرد.

غاض الكرام: پیاوی باش و پێزدار
پۆیشتن و کهم بوون ه دمگوتری: (غاض
الكرام غيضاً وفاض اللئام فيضاً) پیاوی
باش و بهگهك نه مان خوپری و
ههتیومچه زۆرو زمبهنده ببی ه شیخ
رزا دهلی:

ساخ له دونیادا نه مایه کهر نه تو سافت دهون
بن هه زارت پێنیشانه م کهر قهرمسافت دهون
غاض الله الثمن والماء: خودا نرخ و ئاوی
کهم کردموه بهرمکهتی نه هیشت.

أغاض الماء والثلث: ئاو و نرخي
به ناخی زمویدا برد.

غَيْضُ الْأَسَدُ: شیرمهکه و مگری لانهو
بی شه لانهکه بوو لیی دهرنه جوو
(غَيْضُ فُلَانِ الْمَاءِ وَالثَّمَنِ) فلانکهس
ئاو و خپرو بیی به ناخی زمویدا
برده خوار.

غَيْضٌ دَمَعُهُ: فرمیسکی خوئی حەبس کرد، نەگریا خوئی راگرت.

إِنْفَاضُ الْمَاءِ: ئاوەکه رۆجوو.

الْفَيْضُ: کۆرپەلەى لەبار چوو کە هیشتا نەندامی لێک جیانەبوینبەووە ە دارستانی چرو پری درەختی تەرڤاو نەسل و هاوشیوەیان ە نموونەو شتی کەم لە زۆر ە دەگوتری: (هذا غيض من فيض).

الفيض: پۆخ، چرو.

الغَيْضَةُ: بێشەلانی و لانی ە شوینیکی دارستانی چرو پری ە (ك: غياض وأغياض).

الفيضُ: شوینی ئاو ئی رۆجوون.

غَاظٌ فِي الرَادِي غَيْطاً: چوووە ئاو شیوو دۆلەکەووە.

غَاظٌ فِي الْأَرْضِ: لە زەویەکەدا ون بوو.

غَايِطٌ: دەگوتری: (بينهما مُغَايِطَةٌ) لە نیوانیاندا قسەى جوداواز هەیه.

الغَيْطُ: بڕوانە مادەى (غَوَطَ).

غَاظُهُ غَيْطاً: رەقی زۆر هەلساند ە چاک تۆرەى کرد.

غَايِظُهُ: بەمانا (غَاظَهُ) دى.

إِغْطَاظٌ: بۆ مۆتاومەى (غَاظَهُ) دى ە

دەگوتری: (إِغْطَاظَ عَلَى صَاحِبِهِ) زۆرى

رێ لە هاوێلەکەى هەلسا.

تَغْيِظُ: بۆ مۆتاومەى (غَيْظُهُ) دى ە دەگوتری: (غَيْظُهُ تَغْيِظُ).

الغَيْظُ: رێ هەلسان و تۆرە بوون، لەناکامى دیتنى شتیک یا بیستنى شتیک کەلات ناخۆش بێ.

غَاثَتِ الشَّجَرَةُ غَيْفًا: درەختەکە لق و پۆپەکانى پازان و بەراست و چەپدا کەوتنە جەم و جۆل.

غَيْفَ الشَّجَرَةِ غَيْفًا: بەمانا (غاف) دى.

غَيْفَ الْإِنْسَانِ: نادەمیزادەکە دەست و پەلى شل بوون و لەپەل و پۆ کەوت، بەبێ ئەوێخەوێ بێ و هەنوز دای بگرێ جەستەى تێک شکاو ملی لار بۆووە ە (فهو أغيف وهي غيفاء).

أَغَاثَ الشَّجَرَةُ: درەختەکەى هەژاند، رایووشاند.

غَيْفٌ: ترساو هەلات و لە گۆرەپاندا خوئی پانەگرت ە دەگوتری: (حمل فلان في الحرب فغيف): فلان لە شەردا هەلمەتى بردو ترسا.

غَيْفٌ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لەکارەکە هێنا.

تَغْيِيفَ الشَّجَرُ: درەختەکە هەژا لق و پۆپەکانى راوێشان ە دەشگوتری: (تَغْيِيفَ الرَّجُلُ وَتَغْيِيفَ الْفَرْسِ).

تَغْيِيفٌ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لەکارەکە هێنا.

الغائف: رومکیکی تەمەن درێژە لە پیری (القرنية) یە لە ولاتانى

عمرمبی و نهفغانستان و ئیران و
هیندوستان دمروئ لقو پوئی زؤرو
چمقی زؤره، گه لاکه ی وردو
گوئه کانی مل کورت و میومکه ی
لوس و شیرینه.

فَیْقَ فَلَانَ فِی رَأْیِهِ: فلانکس پاو بؤجونى
غه لمت و بی سمر و بهری خوی
دمرخستن و همردهمه بیرو بؤجونیکى
همبوو.

فَیْقَ مَالُهُ: مالکهای خوی خراب کرد.
فَیْقَ الشَّيْئِ بُصْرُهُ: شتهکه چاوی لیل و
بیل کردن ه دمگوتری:
فَیْقَ بُصْرُهُ: چاوی تاریک بوو، تاریکی
به سمر چاوی دا هات.
فَاقَ: لاسایی کردنه وهی دننگی
قهلمر شه.

الفاق: بالندمه کی رشه له بالنده
ناوییه کان، ماسی دمگروی و زوو قوتی
ددا له میصرو سودان پیی
دمگوتری: (العقق).

الفاقة: به مانا (الفاق) دی.
غالت المرأة ولدها غیلاً: نافرتهکه
شیری پیس بووی دا به منداله که ی
مه به ست به شیری پیس بوو نه و
شیرمه نافرتهکه حامیله بی و شیر
بدا به منداله که ی.

هال الشئ غیلاً و غیالة: شتهکه ی دزی.

هال فلاناً کذا: شمر و نه گبه تی به فلان
گه باند.

أغلت المرأة ولدها: نافرتهکه شیری
پیس بوی دا به منداله که ی.
أغالت الغنم: مهرکه سالی دوو جار
بیچوی بوو.

أغال الشجر: دره ختهکه گه وره بوو
لقه کانی چرو پر بوون و سیبه ری
به رفراوان بوو.

أغال الرجل: پیامکه چوو له
زنه که ی له کاتی کدا شیری ددا
به منداله که ی.

أغیلت المرأة ولدها: به مانا (غالته) دی.
غیل: چوو ناو شیومکه وه.
إغثال الغلام: کورمه که قه له و خه پله
بوو.

إغثال الساعد: قوئل و باسکی نه ستور
بوون.

إغثال الرجل ولده: پیامکه سواری
دایکی منداله که بوو له کاتی کدا
شیری ددا به منداله که ی.

تغیّل القرم: خه لکه که مال و سامانیان
زور بوو ه یان بؤخویان زاو و زنیان
کردو زور بوون.

تغیّل الشجر: دره ختهکه گه وره بوو
لقه کانی چرو پر بوون و سیبه ری
فراوان بوو.

تَفِيلُ الْأَسَدُ الشَّجَرَ: شيرمهكه ناو
درمختهكهى كرد به لانه و مهكؤو
خوى تيدا حهشار دا.

الْأَغِيلُ: قهله و تيكسمر او گهوره و
زمبه لاج.
الْفِيلُ: نهو شيرمه كه دايك حاميلهيه و
دهيدا به مندا لكهه.

همروا ناوه بو ناو كه به سهر زموى دا
بروا ۵ گهنجى قهله و و خوباب ۵
پارچه زمويهكه كيؤيك كه به چاو
نزيك بئ و هل لمراستى دا دوور بئ
۵ درمختى چرو پرو تيك چرزاو ۵
(ك: اغيال و غيول).

الْفِيلُ: شيؤيك ناوى تيدا بئ ۵ مهكؤى
شير ۵ درمختى تيك چرزاو و چرو
پر كه شير و شتى تر خوى تيدا
حهشار دمدن.
غِيلَان: (ام غيلان) درمختى سه مور،
جؤزىكه له رمهكزى (السُّنْط) له
بئيرى (القرنية) يه پئشى دمگوترئ:
(الطَّلَح).

الْفِيلَةُ: دمگوترئ: (أضرت الفيلة بولد
فلان) شير لئى پيس بوون زيانى به
مندالى فلان گه ياند، نه مه كاتيك
دمگوترئ: كه نافرمتكه سكى
هه بئ و شير بدا به مندا لكه ۵ يان
نافرمتكه شير بدا به مندا ل و
بياومهكه بچيته لاي.

الْغَيْلُمُ: بړوانه مادى (عَلَم).

غَامَتُ السَّمَاءُ: ئاسمان هه وور داپېؤشى ۵
دمگوترئ:

هَامُ الْيَوْمُ: رؤزمكه هه ورو هه لا بوو.
هَامُ فُلَانٍ إِلَى الْمَاءِ غَيْمًا وَغَيْمَانًا: فلانكس
زؤرى تينو و بوو تينو ايه تيهكه
پهرى سهند.

أَغَامَتِ السَّمَاءُ: به مانا (غامت) دئ.
أَغَامَ الْقُرْمُ: خه لكهكه كه و تنه ناو
هه ورو هه لاوه.

أَغِيَمَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان هه وور داپېؤشى.
أَغِيَمَتِ الْقُرْمُ: خه لكهكه زؤريان تينو و
بوو ۵ كه و تنه ناو هه ورو هه لاوه.

غِيَمَتِ السَّمَاءُ: به مانا (غامت) دئ.
تَغِيَمَتِ السَّمَاءُ: به مانا (غامت) دئ.
الْغَيْمُ: هه وور (ك: غيوم و غيام) ۵
دمگوترئ: (شجر غيم) درمختىكى
چرو پره رڼكا نيه بچيه ناوى.
الْقَيْمَةُ: پارچه هه وور، په له هه وور ۵
تينوايه تى زؤر.

الْغِيَوْمُ: دمگوترئ: (يوم غيوم) پؤژىكى
هه ورو هه لاواويه.
الْمَغِيَوْمُ: دمگوترئ: (يوم مغيوم) پؤژىكى
زؤر هه ورواويه.

غَانَتِ السَّمَاءُ غَيْمًا: به مانا (غامت) دئ
۵ واته ئاسمان هه وور داپېؤشى ۵
بارانى باراند.

خانت النفس: نهف سه‌گه‌ی پیس و
به‌دکار بوو.

هَيْنَ عَلَى الرَّجُلِ: هه‌له‌و بئ ناگایی دلی
پیاو مکه‌ی داگرت.

هه لهخۆ بۆوه.

هين بڻان: ٺهرز سوارى شانى ڦلانڪهس
يو.

الغائتُ: نه لقمه سهری ژبی که مان.

الْقَيْنُ: لَوْغَه تِيكَه لَه (الغيم) واتِه هه ور
 ۵ درهختی چپرو پپرو تیک چپژاو
 کهخوی تیدا حهشار بلدی.

القِيَنَةُ: دارستانی کیو و که ژ که چرو
 پرپی و له شوینی بیرون روابن
 ناویان لی نزیک نه بی.

الغيبُ: بروانه (غَيْب).

أغيا الرجل: بیاومکه گه‌یشته نهو
 پهری ریزو شکومه‌ندی
 ده‌شگوتری: (أغیا الأمر، وأغیا الفرس
 فی سباقه) کارمکه گه‌یشته تۆپه‌لاک
 نه‌سپه‌که له پیت‌ش‌پکی‌دا گه‌یشته نهو
 پهری گورجو گۆلی.

أغيا عليه السحابُ: ههـور سیبهری فی
کرد.

غایا فلان فلاناً: له نیازو مہہستدا

فلان هاوہلی فلانی کرد.

غیا الغایة: کوتایی ماومگی دانا ۵

سینگى كۆتايى سنورى چەقاند.

فَی السَّيِّئُ: كۆتایى بۆ شتەكە دانا.

تغایرو: دمگوتری: (تغایرو علیہ حتی

قتلوه) گه له گۆمه کییان ئی کرد تا

گوشتیان و لہناویان برد.

الغاية: کوتایى و نیازو مذهبست ♦

دمگوتری: (غایتک آن تفعّل کذا) نهو

بەرى دەسلەپتىن تۆنەۋىدە ئەۋە

یکه ی.

غاية الأمر: مہبہستی نیشہکہ ۵

دهشگوتری: (فلان بعید الغایة)

فلانکەس را دروستو بیر پەسەندە.

الغَابَةُ: هَمَزُشْتِيكَ سَيِّبِرْ لَه مَرُوفْ

بکاو له پشت سهریهوه بئ وهگوو

هه‌وړو ته‌مو غاړو سه‌قفی خانوو

شتی وا.

الفاء: فَنَ؛ پیتی بیسته مه له پیته کانی
هیجا ۵ شوینی لَ دهره اتنی
دمنگه که ی نیوان لیوی سهر و
که ناری ددانی پیشه وه به شی
سهر مومیه ۵ (فَنَ) پیتیکی موهمه له
واته: له حروفی عامیله نیه ۵
یه کیکه له حهره کانی عه تَف.

الغالوذ: بپروانه ماده ی (فَلَذَ).
إِنْفَاتَ برآیه وبأمره إِنْفَاتَا: سور بوو
له سهر پای خوئی و همر پای خوئی
بئ په سهند بوو.

إِنْفَاتَ علیه القول: قسه ی بُو
هه ئبه ست و بوختانی به دمه وه
هه ئبه ست ۵ جاری واده بی وشه که
سهنگ و سووکی تیدا ده کړئ و
دمگوترئ: (إِنْفَاتَ إِنْفَاتَا).

قَادَهُ فَادَا: نه خوئی توشی دلی بوو.

فُئِدَ: دهلی ههنگیورا.

إِنْفَادَ القومُ: خه ئکه که ناگریان کردم وه
بوئنه وه ی شتی بئ برژینن.

إِنْفَادَ اللحمَ والحَبْزَ: گوشت و نان که ی
برژاند.

تَفَادَتِ النارُ: ناگر که هه لگیر ساو
بلیسه ی سهند.

الفؤاد: دل ۵ قورنان دمه رموی: ﴿ما

كَذَبَ الفؤادُ ما رأى﴾ ۵ دمشگوترئ:
(هو فارغ الفؤاد) دلی خالیه له خه م
هیج خه م و خه فیه تیکی له دل دا نیه
۵ دل نارامه.

الفئیدُ: همر شتیک له سهر ناگر سور
کرایتیه وه یان کرابئ به نان و
برژایی ۵ ناگر ۵ ترسنوک.

المِفَادُ والمِفَادَةُ: نامیری که گوشتی بئ
دهبر ژیندرئ ۵ کوله ومژ؛ نامیری که
ناگری ته ندوری بئ تیکه ل دمدری.
فَاوَ لَئْلَانُ فَاوَا: فلا نکه س کونه مشکی
هه ئکه ند.

فَاوَ الشَّيْءِ: شته که ی ژیر خاک کرد و
شاردیه وه.

فَقِرَ المكانُ فَاوَا: شوینه که مشکی زور بوو.

فَقِرَ الطعامُ: خواردنه که مشکی تیکه وت.

الفَارُ: مشک و جرج گه ورمو بچوک.

الفَارَةُ: به تاقه مشکیک دمگوترئ، یان

بُو مشکی میینه به کاردئ.

فار الظهر: گوشتی پشت.

فار المسك: شوشه ی میسک ۵ نه و زمره ی

میسکی تی دمکړئ ۵ همروا (فَار) ناوه

بُو نامیری که داری بئ دهقلیشینرئ.

الفُؤَارَةُ: شهرا بی که له شیرمه نه ی و

خورما دروست ده کړئ و

دمكوئیندرئو دهمگرتته دهرمان بؤ
نافرمتی زهپستان.

المفارة: شوینیک مشکی زور لی بی.

فاس اغشبة فاسا: دارمگی بهپاج یان به
بیور دولت کرد.

فاس فلانا: پاجی له فلانکس دا، بهپاج
لیی دا ه تشوی لی دا.

الفاس: نامیریکه کلکی لوسی
تیدهخرئ سهرمگی ناسنه و زموی
بی ه لدمکه ندرئ.

فاس اللجام: نهو ناسنه یه دهمگرتته دهمی
نازه نهوه بؤنهوهی هیچی بؤ نه خورئ،
یان بؤنهوهی سهر نهرم بی و ژیربار
بکری و مکوو لغاوی نه سپ و بارگر ه
(فاس الفم) ناودهم نهو لایه ی ددانی
تیدان ه (فاس الرأس) پاشه سهر که
دمروانیتته پشته مل ه (ك: أفزس
وفزوس).

فأفا: له قسه گردندا زور پیتی (فی) ی
دوو باره کردموه ه (فهو فأفا وفأفاء).

فأق فراقا: توشی نه خووشی پرخه پرخ
بوو.

فیق فاقا: شوینی به یه که گه یشتنی
فهقه ره ی به که می عه موودی فهقه ره
به نیسقانی دواوهی نازاری بوو.

الفاق: نه خووشیه که تووشی فهقه ره ی
نادهمیزاد دهبی.

الفواق: لوغه تیکه له (الفواق).

فأله: یاری فیئال له گهل کرد ه

(توزیکی تر مانای (فیئال) دئ).

فأله بالشی: وای لی کرد گهش بین بی
به شته که.

إنقال بالشی: گهش بین بوو بهرام بهر
به شته که.

تفاعل به: به مانا (افتال) دئ.

تفاعل به: بؤ موتا ودهی (فأله) دئ.

القال: قسه یه یان کردمویه هیوای

خووشی لی دهمگرت ه وادهبی سهنگو

سوکی له وشه که دا دهمگرت و دهمگوتری:

(القال) واپش دهبی وشه ی (القال) بؤ

شتی خراب به کار دهیندرئ ه

دهگوتری: (لا قال عليك) هیج

ناخووشی و زیانت توش نهبی.

القال: یاری به کی مندالانه، تاقمیکیان

شتیک له ژیر گلدا دهمار نهوه، دواپی

دهبته دووبهش، به شیکیان هرسیار

له به شه که ی تریان دمکا ناخو

شته که لای کامیانه.

الفايل: یاریزانی فیئال کهر؛ نهو

که سه ی یاری فیئال دمکا.

قام من الماء قاما: تیری له ناو که

خواردموه تیرو بوو.

قام في الماء: دهمی له ناو که ناو

خواردیه وه.

فَأَمَّ الْخِيْرَانُ: نازده که دمی خوی پر کرد
له له و مرو پوشو په لاش.

أَفَامَ السَّرْجِ أَوْ الدَّلْوِ وَغَوْهْمَا: دۆلجه کی
فراوان کرد ۵ یان زینه کی گه وړه
کرد، لئی زیاد کرد.

فَأَمَّ الرَّحْلُ: له که ژاومه کی زیاد کرد ۵ (فَأَمَّ
السَّرْجَ أَوْ الدَّلْوِ) به مانا (أَفَامَهُ) دی.

الْفَنَامُ: پارچه قوماشیکه، لبادیکه
له ناو که ژاومدا راده خړی ۵ همروا
ناوه یو کومه لیک شاده میزاد ۵ (ك):
فُؤْمَ).

الْفُؤْمَةُ: پارچه قوماش، پارچه لباد ۵
دمگوتری: (قَطَعُوهَا فُؤْمًا).

فَاقِي رَأْسَهُ فَأَوَّأَ وَفَاقِيَا: سمری قاش کرد.
إِنْفَأَى: شفق بوو، قه واره ی تیکه وت.
الْفَأْرُ: قه لشتو دمر بهندی نیوان دوو
کیو.

الْفِنَةُ: تافمو پیپر ۵ (ك): فِنَات وَفِنُون.
فَعْنَى فَتْنًا: دمگوتری: (مَا فَعْنَى يَفْعَلُ كَذَا)
به رده وام تا نیستا نهو نیشه دمکاو
خهریکی نهو کارمیه.

فَتْنُهُ فَتْنًا: وردو هارې کرد ۵ دمگوتری:
(فَتْنٌ فِي عَصْدِهِ) هیزو توانای کهم
کرده ووه ۵ لاوازی کرد.

فَتْنَتِ الشَّيْئُ: شته کی زور وردو
هار کرد.

تَفَتَّتِ الشَّيْئُ: شته که وردوخاش بوو.

الْفُتَاتُ مِنَ الشَّيْئِ: وردمو خورده ی
لهشت دمکه وپته خوار.

الْفَتْ: درزی بهرد ۵ ورده نان که
له گؤشتاو گوشرابی ۵ تیگوشراو ۵
(ك): فُتَات).

الْفَتِيْتُ: تیگوشاو، تربت ۵ شتیک له
به رزی به ووه به ریبه ووه و ردو هار
ببی.

الْفَتِيْتُ: پارچه ی شته وردو هار بو ووه
۵ (ك): فُتَات).

فَتَحَ بَيْنَ الْعَمْسَيْنِ: بریارو دادومری له نیوان
کیشه کارمکاندا نه نجام دا.

فَتَحَ عَلَيْهِ: شارمزی کرد، ری نیشان دا ۵
دمگوتری:

فَتَحَ عَلَى الْقَارِي: نه ووی خویند مرکه
له بیری چوبوه ووه نه م پی گوته ووه،
بیری هینا به ووه ۵ پنگای خپرو خویشی
بو کرده ووه ۵ (فَتَحَ الْمَفْلِقَ) دمرگا
داخرا ووه کی کرده ووه.

دمگوتری: (فَتَحَ الْبَابَ وَالْمَصْنُوقَ
وَالْقِفْلَ).

فَتَحَ الْكِتَابَ: کتیبه لیک نرا ووه کی لیک
کرده ووه.

فَتَحَ الطَّرِيقَ: پنگا کی کرده ووه و پنگای دا
پویشتنی پیدا بکړی.

فَتَحَ الْجُلُوسَةَ: لیژنه کوبه ووه،
نه نجومه نه که دهستی به کارمکانی کرد.

- فَتَحَ فِي الْمِيزَانِيَةِ إِعْتِمَادًا: بَرِيكِي پاره
تهرخان گرد بو ئی خهرجکردن بو
بری مهساریفی پیویست و گرنک.
فَتَحَ لِفَلَانِ قَلْبَهُ: دلی بو فلانکس
کردموه و نهینیهکانی بو باس کردن.
فَتَحَ الْبَلَدَ: ولاتهکهی کونترول کردو
دهستی بهسهردا گرت.
فَتَحَ اللهُ قَلْبَهُ لِلْأَمْرِ: خودا دلی فلانی
کردموه بو کارمکه دلی نورانی بوو بو
جیبه جیکردنی نیشهکه.
فَاتَحَهُ فِي الْأَمْرِ: دهربارهی کارمکه
سهرمتا قسهی لهگهل کرد.
فاتحه: قهرزمکهی دایهوه.
فاتح فلاناً: مامهلهی لهگهل فلان کردو
هیچی نه دایه.
فَتَحَ الْأَبْرَابَ: به مانا (فَتَحَ) دئ
دمرگاکانی کردنهوه و زوری دمرگا
کردنهوه.
إِفْتَتَحَ الْبَابَ وَغَوَّه: دمرگاکهی کردموه.
إِفْتَتَحَ الْعَمَلَ: دهستی به کارمکه کرد
دمگوترئ: (إِفْتَتَحَ دَوْرَةَ الْجَمْعِ أَوْ
الْجُلْسِ) دمورهی کوپ پان نهنجومه
کوبومهوه دهستی به کارمکانی خوی
کرد و دمشگوترئ:
إِفْتَتَحَ الْكَلَامَ بِالْبِسْمَلَةِ: قسهو
ناخاوتنهکهی به (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ) دهست پی کرد.
- إِنْفَتَحَ الْبَابُ: دمرگاکه کرایهوه و بو
موتاوهعهی (فَتَحَ).
إِنْفَتَحَ عَنِ الشَّيْءِ: شتهکه دمرکهوت و
ناشکرا بوو، پهردهی لهسهر
ههلدرایهوه.
فاتحاً کلاماً بینهما: به سرتهموه لهناو
خویان دا دووبه دوو قسه بیان کرد.
تَفَتَّحَ: بو موتاوهعهی (فَتَحَ) دئ.
تَفَتَّحَ الْأَكْمَامُ عَنِ النُّورِ أَوْ اللَّوْزَةِ عَنِ
الْقَطَنِ: غونچهکه کرایهوه و گولهکه
دمرکهوت و پان په مؤکه دهمی
کردموه و لؤکهکه دمرکهوت.
تَفَتَّحَ فِي الْكَلَامِ: دریزهی به قسهکان دا
و زوری شانازی کرد.
إِسْتَفْتَحَ الْبَابَ: دمرگاکهی کردموه و
ههولیدا بیگاتهوه، داوای کردنهوهی
دمرگاکهی کرد.
إِسْتَفْتَحَ فَلَانًا: داوای پارمهی له فلان
کرد و فورئان دمفهرموی:
﴿وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ﴾.
الفاتحة: سورتهی فاتحیه و سهرمتای
ههمووشتیك و پییشهتاو دهمهگوئی
(ك: فواتح).
الْفِتْحُ: کوتایی پی هینانی کیشهو
نیزاع.
الْفَتْحَةُ: پارمعتیدان.
الْفَتْحُ: ناویکه له ناوه جوانهکانی

خودا ۵ ههروا ناوه بۆ بالندهیهکی
 ۵ پەنگ پەش زۆر کلکی هه لدمته کیئێ
 ۵ پێی دەرگوتری: پەشییه.
 الفَتَّاحَةُ: کللی هه لپچرینی قوتو
 زهرفی دروستکراو له ته نه که و
 شوشه و شتی وا.
 الفَتَّحُ: جوړه بزوینیکه ده که ویته
 کو تایی وشه و نازناوی بینایه، دلئ:
 فیعلی ماضی مه بنییه له سه ر
 همتجه نه گهر.....
 الفُتْحُ: شتی کراوه، دم فراوان ۵
 دەرگوتری: (باب فُتْحُ) دەرگایه که
 هه میسه کراو میه ۵ (قارورة فتح)
 گۆزمیه که زارکی فراوان و پانه و
 تۆپه وانه ی نیه.
 الفَتْحَةُ: نیشانه ی بزوینی تایبه تییه ۵
 له بواری نيعراب دا.
 الفَتْحَةُ: ده لاقه و په نجه ره و کون و درز.
 المِفْتَاحُ: کللی قفل کردنه وه ۵ (ك:
 مفاتيح).
 المِفْشُ: به مانا (المِفْتَاح) دئ ۵ لوله ی
 ناوکیش ۵ (ك: مفاتيح).
 فتحه فُتْحًا: نهر می کردو چه مانده وه
 ۵ دەرگوتری: (فُتْحُ أصابع رجله في
 جلوسه) په نجه ی قاجی بلا و
 کردنه وه بـؤلای پـیـشه وه
 چه مانده وه.

فُتِحَ فُتْحًا: نهر می بوو چه مایه وه.
 فُتِحَتِ الكف والقدم: بهر دهستی یان
 قاجی پان و دریز بوون ۵
 دەرگوتری: (فُتِحَ الرجلُ) پیاو که
 بهر دهستی و قاجی دریز و پان
 بوون.
 فُتِحَتِ الرجلان: نيسقانی قاجه کانی
 دریز بوون و گۆشتیان کهم بوو ۵
 دەرگوتری: (فهو أفتَحَ وهي فتحاء).
 أفتَحَ: شل بوو، ماندو بوو، سه رسام
 بوو.
 فُتِحَ أصابعه: په نجه کانی لِيك بلا و
 کردنه وه و چه مانده وه.
 تَفْتَحُ: نه لقه ی له په نجه کرد.
 الفَتْحُ: دیو ناو مه ی نیوان قول و
 باسکه.
 الفَتْحَاءُ: حوشتریکه گوانه کانی بؤلای
 گه ده ی بهرز بوو بیته وه ۵ هه لوی
 بال نهرم ۵ کورسیه دارینه یه که له
 شوپکه دره ختی نهرم دروست
 دەرگوتری.
 الفَتْحَةُ: نه لقه یه که له زیر یان له زیو
 نقیمی نه بی و مکوو نه نگوستیله
 له په نجه ی په نا په نجه بچکوله
 دەرگوتری.
 فُتِّرَ فتوراً: دوی توره بوون نارام بؤوه
 دوی پهمی و توندی نهرم بؤوه ۵ بی

هَيَزُو بِيَّ حَهْوَاسِ بُوو ۵ دهگوترئ:
 (فَتر المَفاصل ۵ وفتر المَاءُ السَّاخِن ۵
 وفتر البرد ۵ وفتر الطرف) چاوی شکا
 نهیتوانی سهیر بکا (فتر عن عمله)
 که متهرخه می له نیشه که پیدا کرد ۵
 (فَتر الی الشئی) به شته که دلتیا بوو
 نارامی گرت.

له حه دیسا هاتوو: (من فتر الی سنی
 فقد نجأ) که سیک خوو به ریباری
 منه وه بگری رزگاری دهی.
 فتر الشئی: شته که ی به قولانج مه زمنده
 کرد ۵ به قولانج پیوای.

أفتر: پیلوی چاوی زعیف بوون و
 چاوی بی هیز بوو.
 أفتر الداء ونحوه فلاتاً: دمرمانه که
 فلاتنکسی لاواز کرد.

فَتر: به مانا (فتر دئ).
 فتر السحاب: هه ورکه مت بوو نرم
 بوو، ناماده یه بو باران بارین.
 الفاتر: نه ساردو نه گهرم ۵ دهگوترئ:
 (طرف فاتر) پیلوی چاو که میک
 تهنک و به رهو خواربی، به جوریک
 چاو که مهست بنوین.

الفتارة: سه رمتای سه رخوش بوون.
 الفتر: قولانج، نیوان سه ری په نجه ی
 قامکه گه وره و قامکه شاده
 به کراومی ۵ (ك: أفتار).

الفتر: سه له: که له پرزی دره ختی
 خورما یان له شورگی دره ختی بی
 دروست دهگتری ۵ نانی له سه ر
 داده نری یان برنج و شتی وای
 له سه ر ده شوردریته وه.

الفتر: چاو نه رمی و چاو کراومی که
 ده پیته هو ی چاو مهستی ۵ ماوه ی
 نیوان دوو کات یان زهمانی هاتنی
 دوو پیغه مبه ر.

فتر الحمى: ماوه ی کشانه وه و سپینه وه ی
 له رزو تا: واته: ماوه ی نیوان دوو
 نوبه تا ۵ (فتر الرخاء) فه تری
 هه رزانی: که پیشه سازی پیش
 ده که وای و نرخ گران دهی.

فَتَشَ عَنْ الشَّيْءِ فَتَشاً: له شته که ی
 کو ئیه وه به دوو دا چوونی بو کرد ۵
 دهگوترئ: (فتش الشئی).

فَتَشَ الشَّيْءِ وَعَنهُ: له شته که ی
 کو ئیه وه به دوو دا چوونی بو کرد.

فَتَشَ الْأُمُورَ وَالْأَعْمَالُ: نیش و کاره کانی
 به سه ر کردنه وه بوئه وه ی بزانی
 ناخو تاجه ند به گویره ی یاساو
 ری ساکان کراون.

الفتاش: نه و که سه ی زور له شت
 بکو ئیه وه و وردبینی تیدا بکات.

الْمَفْتَشُ: کارمندی که لی کو ئیه وه و
 به دوو دا چوون بو کاروباری ده ولت

پان کارگمو همرمانگهکان دهکا.

فَتَقَ الشَّيْءُ فَتَقًا: شتهکه‌ی هه‌لیری، شهمی

کرد، کونی کرد ۵ دهگوتری: (فتق الثوب) قوماشه‌که‌ی دری (فتق المسك)

شتیکی تیکه‌لی میسکه‌که کرد

بۆنه‌وه‌ی بۆنه‌که‌ی بلاو بیته‌وه ۵

(فَتَقَ القُطْن) لۆکه‌که‌ی شی کردموه

به‌شه‌ی کرد ۵ (فتق الكلام) قسه‌و

ناخاوتنه‌که‌ی پشت راست کردموه و

فراوانتری کرد.

فَتَقَ فَتَقًا: جهسته‌ی قه‌له‌و و فراوان بوو

۵ (فهو فتق) ۵ توشی قوچی بوو (فهو

أفتق وهي فتقاء).

أفتق السحاب: هه‌ورمه‌که نه‌ماو ناسمان

ساف بوو.

أفتقت الشمس: خۆر که‌وته نیوان

دوپه‌له هه‌ورموه و دهرکه‌وت.

أفتق لالان: فلانکس که‌وته پارچه

زه‌وییه‌که که بارانی که‌م ئی باری بو

بی پوه‌و دره‌خت بوو دهوروبه‌ری

بارانی زۆر ئی باری بوو ۵ فلانکس

به‌لاو کاره‌سات و رودای ناخۆش

که‌له‌کۆمه‌کیان لی کردو ژیا‌نی

ناخۆش بوو.

فَتَقَ: بۆ زیدم‌پوچی له‌مانای (فتق) دی.

إنفتق: شەق بوو.

فَتَقَ: شەق بوو، شەقار شەقار بوو.

فَتَقَتِ الماشية: نازه‌که‌که قه‌له‌و بوو،

جهسته‌ی گه‌شه‌ی کرد.

فَتَقَ بالكلام: زمانی پەرژاو که‌وته

قسه‌کردن و ناخاوتنه‌که‌ی درپژه‌ی

کیشا.

الفتاق: ناوه‌روکی لیفی سپی ۵ (الليف

الأبيض): روخساری جوانی پی

ده‌شویه‌یندری له‌پاکی و جوانی دا ۵

ماده‌ی خومره که دهرک‌یته

هه‌ویره‌وه بۆنه‌وه‌ی باش هه‌لبی و

ناسکی بکا و فشی هه‌لبی ۵ خۆر

که هه‌ور دایپۆشیبی و له‌ناکاویک

بکه‌ویته ئاقاری هه‌ساوموه و

دهریکه‌وی.

الفتق: قه‌لشت و قه‌واره ۵ کیشه‌و

نیزاعی نیوان کۆمه‌ل و لیکن‌رازان

مه‌به‌ست و رازیان ۵ شوینیکی سوته

مه‌رو که دهوروبه‌ری بارانی ئی

باری‌بی، کازیوه‌ی به‌یان ۵ ته‌نگ و

چه‌له‌مه‌ی ژیان ۵ قوچر بوون ۵ (ك:

فتق).

الفتقة: زه‌وییه‌که له دهوروبه‌ری باران

بیاری و له‌خۆی نه‌باری.

الفتیق: زمان پهمان و قسه‌زان ۵

به‌یانی روناک.

الفتق: شوینی قه‌لشت و دراو.

الفتقة: تیکه‌له‌یه‌که له کۆمه‌لیک داو و

دهرمان به‌زه‌یت و هه‌نگوین تیکه‌ل

ده‌کرین بۆ قه‌له‌و بوون ده‌خوری.

فَتَكَ نَتَكَ: به بی لئ ورد بوونهوه دمستی
بهئیشهکه کردو بیرى لهوه نه کردهوه
ناکامى چۆن دمیج.
فَتَكَ به: فرسه تى لئ هیئاو تیرۆرى کرد ۵
بهناشکرا کوشتى.
فَتَكَ فِی الْحَبْثِ: له خراپه کاریدا زنده رۆی
کرد.
فَتَكَ فِی سَلُوكَ: رموشتى بهمد بوو ۵
سهرگهرمى خراپه بوو.
أَفْتَكَ بِهِ: به مانا (فَتَكَ) دئ.
فَاتَكَ فَلَانًا: به سهر فلانکه سدا زال بوو
۵ فلانى پام کرد.
فَاتَكَ الْأَمْرَ: به گهرمى و به حه ماسه وه
پرى دایه کاره کهو دمستی بی کرد.
فَتَكَ الْقَطْنَ: به مۆکه ی شی کرده وه
به شه ی کرد.
تَفَتَكَ بِأَمْرِهِ: خۆی ملی له گاری خۆی
ناو سهر به خۆ نهو کاره ی کرد.
الْفَتَاكُ: نه خۆشی کوشنده، زمبرى
کوشنده.
قَتَلَ الْحَبْلَ وَغَيْرَهُ قَتْلًا: حه بله که ی وهنى و
بای دا ۵ ده شگوترئ:
قَتَلَ فَلَانًا عَنْ رَأْيِهِ: فلانکه سى له پرای
خۆی ژيان کرده وه.
قَتَلَ رَجُلَهُ: روى لئ و مرگيڤرا.
قَتَلَ قَتْلًا: ماسولکه به هيڤز بوون و گريئ
گريئ و مستان ۵ ده گوترئ:

قَتَلَتْ ذِرَاعَهُ: ره گو دهمارمکانى توندو
پته و بوون و باسكو قوئى گريئ گريئ
و مستا ۵ (فهر أَمْلَ وَهِي قَتْلًا).
أَفْتَلَ السَّلْمُ وَالسُّمُّ: درهختى (سهلمو
سه مور) توپكليان فرئدا ۵ توپكلى
تهنكى خۆى فرئدا.
قَتَلَ الشَّيْءَ: شته که ی بادا.
إِنْفَتَلَ: خوارو خيچ بوو هه لوپزئرا ۵
روى و مرگيڤرا ۵ وازى هيئا ۵ باشگه ز
بووه ۵ ده گوترئ: (إِنْفَتَلَ عَنْ رَأْيِهِ
وَعَنْ حَاجَتِهِ وَإِنْفَتَلَ وَجْهَهُ عَنْهُمْ).
تَفَتَلَ: بۆ موتاومعه ی (قَتْلُهُ) دئ.
الْفَتْلُ: شتى تيك باهه ئدراو ۵ چروو
غونچه ی نه پشكوئو.
الْفَتْلَةُ: توپكلى غونچه ی درهختى
(سهلمو سه مور) پيش نه وه ی
بپشكوئ ۵ گه لای نه پشكوئوى
درهختى (طهرفاء و نه سهل)
كه هيشتا ههر لوله و پان نه بوته وه ۵
پارچه هه وداى لۆكه و ناو ريشم ۵
توندو پته وى ره گى دمست و بازو ۵
ميه وى درهختى عورفوط ۵
پيمه ره و خاكه ناز.
الْفَتِيلُ: شتى نه كراوه ۵ نه وه ی مروف
له نيوان په نجه كانى دهالينئ له
هه وداو كوئك پان نهو چلك و
شته يه له ناو په نجه كانى خپرى

هه لدهداو گرمۆل گرمۆل دهموستی

ه نمو داوه دمزولهیه دمکهوئته سهر

قه لشتی ناوکه خورما ه قورئان

دمهفرموی: ﴿بَلِ اللّٰهُ يَرْكَبُ مِنْ يَشَاءُ

وَلَا يُظْلَمُونَ فِتْيَالًا﴾ ه خیتو داویکی

دریژه به تهقه مهنیهوه دمبه ستریو

ناگری پیوه دمنری بۆئهوهی

ناگرکه به په ته کهدا برپا تا دمکاته

سهر تهقه مهنیه کهو به تهقیتهوه.

الْفِتْيَالَةُ: پلتهی چرا ه (ك: فئال).

فَتَنَ الْمَسَدَنَ فِتْنًا وَفْتَرْنَا: مادهی

مه عدنه کهی کرده ناو ناگرکهوه

بۆئهوهی به تاقی بکاتهوه ه دهگوتری:

(فَتْنَتُهُ النَّارَ) ناگر سوری کردهوه ه (فَتَنَ

فَلَانًا) فلانکهسی سزا دا بۆئهوهی له

هه ئس وکهوتو رای خوی په شیما

بییتهوه ه دهشگوتری: (فَتْنَهُ بِهِ وَفِيهِ)

حهزی ئی کرد عاشقی بوو ه (فَتْنَتِهِ

الْمَرْأَةَ) نافرته که شیتو شهیدای کرد.

فَتَنَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی له شته که

لادا باشکهزی کردهوه ه قورئان

دمهفرموی: ﴿وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يُفْتِسِرَكَ عَنْ

بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ إِلَيْكَ﴾.

فَتْنُهُ: بۆ زیدمپرویی له مانای (فَتْنُهُ) دی.

إِفْتَنَّ بِالْأَمْرِ: شهیدای کارکه بوو پیی

موعجهب بوو.

إِفْتَنَّ بِالْمَرْأَةِ: شهیداو عاشقی

نافرته که بوو.

إِفْتَنَّ فَلَانًا: فلانکهسی خسته ناو

فیتنهو ناشوبهوه.

تفتان رجال: پیاوهکان شهریان بوو

کهوتنه نیوان شهرو ناشوبهوه.

الْفَتَانُ: شهیتان ه دزو خائین که دپته

سهر ریځای کاروان بۆئهوهی روتیان

بکاتهوه ه نالتونچی لهم پوهوه که

نالتونو زیو له بۆته ددهاو به تاقیان

دمکاتهوه.

الفتان: زیرو زیو (دینارو دیرههم).

فَتَانَا الْقَبْرَ: دوو فریشتهی مونکهرو

نهگیر

الْفِتْنَةُ: به تاقی کردنهوه به ناگر، له

بۆتهدان ه سزادان و ئالو گورکردن

له تاقی کردنهوهدا ه سهرسوپمان

به شتو سوکایهتی پیگردنی ه

گومپایی و پی ئی تیکچون ه قورئان

دمهفرموی: ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ

تُمْلِكَ لَهُ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا﴾.

فِتْنَةُ الصِّدْرِ: دهغدهغو ودهوهسی ناو

دله.

الْفِتْنَةُ: جوړیکه له درهختی (السُّنْط)

گوله کهی زمرودو بۆنخوشه.

الْفَتْنُ: زهوی پشه خاک بهردهکانی

دهلی سوتاون.

المفتون: شیت ه ههروا به مانا (الفِتْنَةُ)

دئ ۵ قورئان دمهرموی: ﴿يَا أَيُّكُمُ
الْمُفْتَرِ﴾.

فتاه فتوراً: له نازایه‌تی و مهر دایه‌تیدا
به‌سهری دا بالادست بوو.

فُتُوْنَا وَفُتُوْنَا وَفُتُوْنَا: بوو به‌گه‌نج.

فُتِي فُتِي وَفُتَا: به‌مانا (فُتُو) دئ.

أفتى في المسألة: دمرباره‌ی مه‌سه‌له‌که
حوکمی شهرعی رون کردموه.

فَاتَاهُ: له پیاویتی و مهر دایتی دا
به‌سهریا بالادست بوو ۵ دادگایی
کرد.

فُتِيَتِ الْبِنْتُ: منداله میینه‌که برپاری
نه‌ودی بو درا که له‌تمه‌منی مندالی
تیپه‌ری و بوو به‌کچی گه‌نج.

تَفَاتَى الْمَرَأُ: پیاوکه ری‌بازی پیاویتی
گرته‌بهر.

تَفَاتَى الْقَوْمُ إِلَى الْفَتَى: خه‌لکه‌که چون
بو‌لای مو‌فتی و رابه‌ره‌که‌یان
بو‌ئه‌وه‌ی فتوایان بو‌بداو
کی‌شه‌که‌یان په‌کالا بکاته‌وه.

تَفَتَّى: بوو به‌گه‌نج ۵ ری‌بازی پیاویتی
گرته‌بهر.

تَفَتَّتِ الْبِنْتُ: منداله میینه‌که بوو به
گه‌وره‌کچ، له‌تمه‌منی مندالی
تیپه‌ری.

تَفَتَّتِ الصَّغِيرَةُ: منداله میینه‌که:
هه‌لس و که‌وتی گه‌وره‌کچی په‌یره‌و
کرد.

إِسْتَفْتَاهُ: داوای راو بو‌چونی لی کرد ۵
ویستی فتوای بو‌بدا له باره‌ی
مه‌سه‌له‌که‌وه.

الْفَتَى: گه‌نج ۵ سهرمتای گه‌نجی،

ته‌مه‌نی نیوان موراهه‌قه‌و پیاویتی

۵ دمست و دل گراوه‌و سه‌خی

سروش‌ت ۵ به‌هانا هاتووی

لی‌قه‌وماوان ۵ خزمه‌تکار ۵ قورئان

دمهرموی: ﴿قَالَ لِفَتَاهُ إِنَّا غَدَاءُ﴾.

الْفُتُوْرَةُ: ته‌مه‌نی گه‌نجی نیوان

موراهه‌قه‌و پیاویتی ۵ ناماده‌باش بو

به‌هاناوه‌چوونی لی‌قه‌وماوان ۵

مهرسه‌و ری‌ساو یاسایه‌که ره‌وشتی

پیاویتی و نازایه‌تی له مرو‌فدا

په‌رومرده‌ده‌کا.

الْفَتَوَى: وه‌لامی شهرعی یان قانونی

دمرباره‌ی مه‌سه‌له‌و ته‌نگه‌زه‌یه‌که ۵

(ك: فُتَاو، فُتَاوَى) (دار الفتوی)

شوینی فتوادان.

الْفُتَا: به‌مانا (الفتوی) دئ.

الْفَتَى: گه‌نج ناده‌می بی‌یان

گیانله‌به‌ری تر ۵ (ك: فُتَا وَفُتَا).

الْمُفْتَى: که‌سیک خو‌ی ته‌رخان بکا یان

به‌فه‌رمی نه‌رکی فتوادانی بخریته

ئه‌ستو، مه‌سه‌له‌ شه‌رعی و

قانونیه‌کان بو‌خه‌لکی رون

بکاته‌وه.

فَتَا اللَّيْنُ فَنُتَا: شیرمه کوئی ۵ گؤراو
بزپرکا ۵ گهرماییه کهی شکایه وه.
ساردیووه.

فَتَا الْقِدْرُ: کولانی مه نجه له کهی شکانده وه
به ناوی سارد یان به هوئی سارد
کردنه وهی به شتی تر.
فَتَا غَضْبَهُ: رقه کهی نیشته وه توندو تیزی
پیوه دیارنه ما.

فَتَا الْبَارِدُ: ساردی شته کهی به گهرمکردن
شکاند.

فَتَا فَلَاً عَنْ رَأْيِهِ: فلانکه سی له راو
بوجوونه کهی لادا ژیوانی کرده وه.
فَتَى الرَّجُلُ فُتْنًا: پیاوکه رقی نیشته وه.
دمگوتری:

فَتَى الْقَضْبُ فُتْرًا: رقه کهی نیشته وه.
أَفْتَا الْغُرُ: گهرما دامرکایه وه، رهوییه وه.
أَفْتَا الرَّجُلُ: پیاوکه ماندوو بوو،
وهرزو جارس بوو.

أَفْتَاتُ السَّمَاءُ: ناسمان ساو بوو.
أَفْتَا بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه.

أَفْتَا الْقَرْمُ لِلْمَرِيضِ: خه که که به ردیان
گهرم کردو ناویان لی پرژاند
خستیانه سهری بوئه وهی نارده ق بکا.
فَتَّ الْحَارُّ بِالْبَارِدِ: به ساردییه که
گهرمییه کهی شکانده وه ۵
دایمرکانده وه.

فَتَّ رَعَاءَ التَّمْرِ: سه به ته خورما کهی
کرده وه خورماکانی بلاو کرده وه.

إِفْتَتُّ: ژیرباری کرد، ملکه چی کرد.
إِنْفَتُّ: بؤ موتاومعهی (فَتَّه) دی.
فَتَّحَ الشَّيْءُ فَتْحًا: شته کهی کهم کرده وه.
فَتَّحَ الْبَنَرُ: بیرمه کهی دمردا ۵ دمشگوتری:
(فلان بحر لا یَفْتَحُ) فلانکهس دمربایه و
زانباری لی نابری.

فَتَّحَ الْحَارُّ بِالْبَارِدِ: به ساردییه که هه لاوی
گهرمییه کهی شکانده وه.

أَفْتَحَ الرَّجُلُ: پیاوکه ماندوو بوو
هه ناسه لی برا.

فَتَّدَ دَرْعَهُ: زرییه کهی به ناوریسم
ناواخن کرد.

الْفَتَائِدُ: ناواخی پوڤاک و شتی تر ۵
هه وری گه وال گه وال و چین له سهر
چین.

الْفَائِزُ: پاسا و جاسوس ۵ تهشت و
سوینه.

فَتَّحَ رَأْسُهُ فُتْفًا: سهری شکاند.

فَجَأَ الْأَمْرُ فَجْأً وَفَجَأَ وَفَجَاءَ: کاره که
له ناگا و یه خه ی گرت.

فَجَأَهُ مَفْجَأً: له ناگا و یه خه ی گرت و
په لاماری دا.

الْفَجَاءُ: همرشتیک له ناگا و توشی مروفا
بی ۵ (موت الفجاء) مردنی له ناگا و،
مه رگی موهاجات.

فَجَّ فَجًّا: نیوان فاجی پانکردن.

فَجَّ الْأَرْضَ: کهندری قولی له زهوییه که کرد.

(ك: فِجَاحٌ وَأَفْجَةٌ).

الفِجُّ: كهل و دهر بهند رښکای تمنگه بهر.
فِجَرُ أَمْرِ الْقَوْمِ: کاری خه لکه که گهنده ل
بوو، گهنده لی تی که هوت.

فِجَرٌ فِي عَيْنِهِ: له سویندکه پيدا دروی کرد.
فِجَرُ الرَّاكِبِ عَنْ سَرَجِهِ: سوار که له سهر
زین که خوار بوو، لار بوو.

فِجَرٌ عَنِ الْحَقِّ: له حه ق و راستی لایدا.
فِجَرٌ مِنْ مَرَضِهِ: له نه خوشییه که چاک
بووه.

فِجَرُ الْإِنْسَانِ: جو که که ی شق کرد، جو که ی
راکیشا ۵ دهسگوتری:

فِجَرُ الْمَاءِ: رښکای بؤ ناو که کردموه.
فِجَرُ اللَّهِ الْفَجَرُ: خودا به یانی دهر خست،
کازیو می به یانی ناشکرا کرد.

أَفْجَرُ: کهوته ناو کازیو می به یانییه وه ۵
تاوانی کرد ۵ له حه ق و راستی لای
دا.

أَفْجَرُ فَلَانًا: فلان که سی به گونا هبار هاته
بهر چاو.

أَفْجَرُ الْيَنْبُوعِ: رښکای بؤ ناوی کاریزو
سهر چاو که کردموه.

فَاجِرٌ مَفَاجِرَةٌ وَفَجَارًا: هاویه شی کرد له
نه نجامدانی تاوان دا.

فَجَرٌ: بؤ زیدمره می له مانای (فَجَرٌ) دئ
۵ قورن ان دمه رموئ: ﴿وَلَفَجَرْنَا
الْأَرْضَ عُيُونًا﴾.

فِجُّ الرَّجُلِ وَالِدَابَةُ فِجْبًا وَفِجِيحًا: بیاو که
پان ولاخه که نیوان قاجی پان کردموه،
قاجی پان کردنه وه.

فِجُّ الْقَوْمِ: ژبی که وانه که له پستی
که وانه که دوور که وته وه.

أَفْجُ: به چوله وانی و کون و که له بهردا
پوی و سهری خوی هه لگرت ۵
په له ی کردو خیرا پوی ۵ نیوان
قاجه کانی پان کرد.

أَفْجُ الْأَرْضِ بِالْمَعْرَاثِ: به هه و چارو
گاسن زمو ییه که ی درې.

فَاجٌ مَفَاجَةٌ وَفَجَاجًا: نیوان قاجه کانی
پان کرد ۵ دهسگوتری: (فَاجٌ رَجْلِيه
وماين رجليه) نیوان قاجه کانی پان
کردن.

إِفْجُ: به چوله وانی و کون و که له بهرو
سارای کاکي به کاکي دا پوی ۵
رښکای دووری برې.

إِنْفَجَّتِ الْقَوْمِ: ژبی که وانه که له پستی
که وانه که دوور که وته وه.

تَفَاجٌ: زیدمره می کرد له بلاو کردنه وه
قاجه کانی ۵ دهسگوتری: (تَفَاجَّتِ
النَّاقَةُ لِلْحَلَبِ).

الْأَفْجِجُ: دؤل و شیوی فراوان.

الْفُجَاجُ: رښکای پان و پور.

الْفُجَاجَةُ: (فُجَاجَةٌ كَلْ شَيْءٍ) کال و
نه که بهیو نه کول و ۵ میوه نه که بهیو.
الفِجُّ: رښکای پان و پور و دوور و درنر ۵

فَجَرَّ الرَّجُلُ الْقَذِيفَةَ وَغَمَهَا: بیاوهمکه
تۆپه‌که‌ی تهماند.

فَجَرَّ فَلَانًا: تاوان و خراپه‌کاری پال فلان
دا

إِنْفَجَرَ الْكَلَامُ: له خۆیه‌وه قسه‌کانی
هه‌لبه‌ست و له‌کەسی نه‌بیستبوو
که‌سیش نه‌و قسانه‌ی پی
رانه‌گه‌یاندبوو.

إِنْفَجَرَ: بۆ موتاوه‌عی (فَجَرَ) دئ.
إِنْفَجَرَ الْمَاءُ وَغَمَهُ: ئاوه‌که هه‌لقولا،
نه‌وته‌که هه‌لقولی.
إِنْفَجَرَ فَلَانٌ بَاكِيًا: فلان‌که‌س له قله‌پی
گریانی دا.

إِنْفَجَرَ الصُّبْحُ: شه‌و راپورد و نه‌ما،
تاریکی رهمویه‌وه.

إِنْفَجَرَ عَلَيْهِمُ الْعَدُوُّ: له‌ناکا و دوژمن
په‌لاماری دان و به‌سوپی زۆره‌وه
هیرشیان کردنه‌ سه‌ر ده‌شگوترئ:
(إِنْفَجَرَتْ عَلَيْهِمُ الدَّوَاهِي) به‌لاو
کاره‌سات داباریه‌ سه‌ریان و له‌هه‌موو
لایه‌که‌وه ته‌نگی پی هه‌لچنین.

تَفَجَّرَ: بۆ موتاوه‌عی (فَجَرَ) دئ.
تَفَجَّرَ الْمَاءُ وَغَمَهُ: به‌مانا (إِنْفَجَرَ) دئ.
تَفَجَّرَ الصُّبْحُ: به‌مانا (إِنْفَجَرَ) دئ.

الْفَاجِرُ: گونا‌ه‌کار و به‌د ره‌وشت
به‌جۆرێك گۆئ به‌هیج یاساو
رێسایه‌ك نه‌دا ده‌شگوترئ: (عَمِنَ

فَاجِرَةً) سویندی به‌درو (ك: فجار
وَفَجَرَةً) ه‌ قورئان ده‌فه‌رموئ:
(أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجَرَةُ).

فَجَّارٍ: به‌و شیوه‌ بینایه‌ دئ و ناوه‌ بۆ
گوناه‌و تاوان و ده‌شکرێته‌ ئاوه‌لئاو
بۆ ئافه‌رت و نیدای ئی ده‌کری ه‌
ده‌گوترئ: (یا فَجَّارٍ).

الْفَجَّارُ: شه‌ری فیجار؛ شه‌رێکه‌ له
نیوان قورمیش و هاوسویندمه‌کانیان و
له‌نیوان هۆزی هه‌وازیندا روی دا،
پێغه‌مبه‌ر (د.خ) که‌ نه‌و کاته‌
ته‌مه‌نی بیست سال بوو هاوبه‌شی
نه‌و شه‌ره‌ی کرد.

الْفَجَرُ: کازیوه‌ و روناکی به‌یانی ه‌ نه‌و
کازیوه‌ و روناکییه‌ دوو جۆرن
فه‌جری کازیبو و فه‌جری صادق.
فُجِّرَ: بۆ زیندپه‌روپی له‌مانای (فاجر) دا
به‌کار ده‌هیندرئ ه‌ ته‌نها له‌کاتی بانگ
کردندا به‌کار ده‌هیندرئ.

فَجَرَةٌ: ده‌گوترئ: (رَكِبَ فَلَانٌ فَجَرَةً)
فلان‌که‌س درۆیه‌کی گه‌وره‌ی کرد.

الْفَجَرَةُ: شوپنی ئاو ئی هه‌لقولان ه‌
(فَجَرَةُ الرَّادِي) ده‌راوی شیو و دۆل.

المتفجرات: ته‌قه‌مه‌نی؛ مه‌وا‌دی
کیمیایویه‌، قومبوله‌و مینی ئی
دروست ده‌کری و ئاماده‌ باشی
ته‌قینه‌وه‌ی تێدایه‌.

فجائع.

المَفْجَعُ: به مانا (الفاجع) دى ۵ دهگوترئ:

(ميت فاجع و مُفْجَع).

فَجْفَجَ: شانازی کرد به شَتِيك كه نيته،

لافو كه زافى شَتِيكى لى دا: كه هى

نهو نه بوو ۵ (فهو فجفاج وفجافج).

فَجَلَ الشَّيْءُ فَجَلًا: شته كه شل و كه و ره

بوو داجوړا.

فَجَلَ الشَّيْءُ: شته كه پان كرد.

إِفْتَجَلَ أَمْرًا: كارمكه دى دروست كرد،

دايهيئا.

الْأَفْجَلُ: گهل پان، كه سيك نيوان

دوقاجى پان بى.

الْفَجَالُ: تور هروش.

الْفُجْلُ: تور.

فَجِمَ فَجْمًا: شه ويله دى كه و ره بوو (فهو

أفجم وهي فجماء).

إِنْفَجَمَ الْوَادِي: شيوه كه، دۆله كه پان و

هراوان بوو.

تَفَجَّمَ الْوَادِي: به مانا (إِنْفَجَمَ) دئ.

الْفُجْمَةُ (فَجْمَةُ الْوَادِي): دهرای شيو و

دۆل.

فَجَا الْبَابَ فَجْرًا: دمرگاهى كردموه.

فَجَا الْقَرْسَ: نيوان ژيو و پشت

كه وانه كه پان كرد.

فَجِيَ فَجًا: نيوان دوو نه ژنوى هراوان كرد

۵ (فهو أفجى وهي فجواء).

فَجَسَ فَجَسًا: خوى به زلزانى و لوتبه رزى

نواندو تاوانى كرد.

تَفَجَسَ: به مانا (فَجَسَ) دئ.

فَجَعَهُ فَجْعًا: نازارى زورى پى گهياند ۵

دهگوترئ: (امر فاجع) روداويكى

ناخوش و جهرگيره ۵ به لايه كى

كه و ره و ترسناكه.

فَجَعَهُ: زور نازارى دا.

تَفَجَّعَ: به هوى به لافو كارمساته كه و ره

نازارى پى گهيى ۵ دهگوترئ:

(تَفَجَّعَ لِفُلَانٍ) زور خمه تبارو

ناپرحمت بوو بو فلان.

الْفَاجِعُ: قهله پرشى شومو نه گبه تى ۵

دهگوترئ: (رجل فاجع) پياويكى دل

به نازارو خمه تبارو ۵ (إمرأة فاجعة)

ناهره تيكي كووست كه و توهو،

كارمساتى كه و ره و جهرگيرى لى

رودراوه.

الْفَاجِعَةُ: به لافو كارمساتيك زور

جهرگير بى و نازار به مروف بگهيان

۵ جا كارمساته كه له دستدانى

خوشه ويست بى يان مال و سامان بى

۵ (ك: فواجع).

الْفَجْرُ: به مانا (الفاجع) دئ ۵

دهگوترئ: (موت فاجع) ۵ مردنيكى

جهرگيره.

الْفَجِيعةُ: به مانا (الفاجعة) دئ ۵ (ك:

أَفْجَى الرَّجُلُ: بیاوهمکه بژیوی مال و
مندائی خوی زیاد کرد.

فَجَأُهُ: دمری خست.

فَجَأُهُ عَنْهُ: دوری خسته‌وه ه پائی
پیومنا.

تَفَاجَى: که لینی تیکه‌وت.

الْفَجْوَةُ: که له بهری نیوان دوشته ه
(فَجْوَةُ الدَّارِ) حهوشه‌ی مال ه
بهر دمرگای مال.

الْفَجْوَاءُ: که له بهرو نیوان پانتایی
نیوان دوشته.

فَحَّثَ عَنْهُ فَحْشًا: لَبَّی کۆلیه‌وه ه دمگوتری:
(فَحَّثَ عَنِ الْخَبْرِ) (وَفَحَّثَ فِي الْأَرْضِ).

إِفْتَحَّثَ عَنْهُ: لَبَّی کۆلیه‌وه
تویژینه‌وه‌ی تیدا کرد ه دمشگوتری:
(إِفْتَحَّثَ مَا عِنْدَ فُلَانٍ).

الْفَحِثُ (فَحِثُ الْكَرْشِ): شتیکی بۆشو
قاتقاته بهورگه‌وه په‌یومه‌سته.

فَحِجَّ فَحْجًا: پێشی قاجه‌کانی لَبَّی نَزِیک
بوونه‌وه دواوه‌ی قاجه‌کانیشی لَبَّی
دوورکه‌وتونه‌وه ه (فَهْرُ أَفْجَحٍ وَهِيَ
فَجْجَاءٌ) ه (ك: فُجَّحٌ).

أَفْجَحَ عَنِ الْأَمْرِ: له‌کارمه‌که
هه‌له‌سه‌مییه‌وه‌و پاشه‌و پاش
کشایه‌وه.

أَفْجَحَ حَلْبَتَهُ: قاجی نازه‌له
شیر دمرمه‌کی لَبَّی بلاو کردن بۆ

نه‌وه‌ی بتوانی شیرمه‌کی بدۆشی.

فَجَّحَ: بۆ زیدمه‌رویی له‌مانای (فَجَّحَ)
دی.

فَجَّحَ رَجُلِيهِ: نیوان قاجه‌کانی فراوان
کرد قاجه‌کانی لَبَّی دوور
خسته‌وه.

إِفْتَحَجَّتْ سَاقَاهُ: قاجه‌کانی لَبَّی بلاو
بوون.

فَحَّثَ الْأَفْعَى فَحْأً وَفَحِيعًا: مارمه‌که
فیشکه‌ی کرد.

فَحَّحَ النَّائِمُ: نوستومه‌که هر خه‌ پرخی کرد.
فَحَّشَ الْقَوْلَ وَالْفِعْلَ فَحْشًا: قسه‌و
کردمه‌وه‌و زۆر ناشیرین بوو.

فَحَّشَ الْأَمْرُ: کارمه‌که له سنوری خوی
دمر جوو ه (فَاحِشٌ، وَفَحَّاشٌ).

فَحَّشَ فَحْشًا وَفَعَّاشًا: به‌مانا (فَحَّشٌ) دی
ه دمشگوتری: (فَحَّشَ عَلَى مَنْ مَعَهُ).

أَفَحَّشَ: کاری خراپ و نابرو به‌ره‌ی
هینایه‌ پێشه‌وه.

أَفَحَّشَ عَلَيْهِ فِي الْمَنْطِقِ: قسه‌ی ناشیرین و
بێ نابروانه‌ی له‌گه‌ل یدا کرد.

فَحَّشَ بِالشَّيْءِ: عه‌یب و عاری ئی گرت.

تَفَاحَشَ: تاوان و خراپه‌کاری به‌ ناشکرا
نه‌نجام دا شهرمی نه‌کرد.

تَفَاحَشَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که به‌نه‌نجامدانی

قاجیشه‌ یه‌کتریان تاوانبار کرد.

تَفَاحَشَ الْأَمْرُ: کارمه‌که خراپه‌که‌ی زۆر
پهره‌ی سه‌ند.

تَفَحَّشَ: به مانا (تفاحش) دئ ۵ عهیبو
عاری پالدا.

الْفَاحِشَةُ: میینهی (الفاحش) ۵ قسهو
گرمهوی ناشیرین و خراپ و نهشیاو
۵ (ك: فواحش).

الْفُحْشُ: ناشیرین و نهشیاو له گفتارو
کردار.

فَحَصَتِ الْقَطَاةُ فَحْصاً: فه تییه که
لانهیه کی بوخوی دروست کرد
هیلکه ی تیدا بکا.

فَحَصَ عَنِ الْأَمْرِ: به دوا دا جوونی بو
کاره که کردو لی کۆلیه وه.

فَحَصَ فِي الْأَرْضِ: زهویه که ی هه لکۆلی.

فَحَصَ الشَّيْءُ: که شفی شته که ی کرد.

فَحَصَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: پزیشکه که
نهخۆشه که ی پشکنی بوئه وه ی بزانی
نهخۆشیه که ی چیه.

فَحَصَ الْكِتَابَ وَغَرَهُ: له کتیبه که ورد
بووه تابزانی چیهو باسی چی دهکا.

إِفْتَحَصَ عَنْهُ: به مانا (فحص عنه) دئ.

تَفَحَّصَ: زبده رهوی کرد له پشکنیندا ۵
زۆری پشکنی.

الْأَلْحَوصُ: چالیک بچکۆلهیه فه تی
یان مریشک هه لی دهگه تی بو

ئه وه ی هیلکه ی تیدا بکاو له سهریان
کپ بکهوئ ۵ (ك: أفاحص).

الفحصه: چالایی جهناکه یان پومهت.

الْمَفْحَصُ: به مانا (الأفحوص) دئ ۵ (ك:
مفاحص).

فَحَفَّحَ: له خه ودا پرخه پرخی کرد ۵
گریبه که له دهنگی دا پهیدا بوو ۵
قسه ی زۆر کرد.

فَحَلَ الْإِبِلَ وَغَرَهَا فَحْلاً: نیره حوشتی

کرده ناو رموه حوشتهمکانه وه بو
که ئه دانیان ۵ دهسگوتری: (فَحَلَّهَا فَحْلاً).

أَفَحَلَ فَلَانٌ: فلانکس که له حوشتی
پهیدا کرد.

أَفَحَلَ فَلاناً فَحْلاً: فلانکس که له
حوشتی دا به فلانکس.

إِفْتَحَلَ فَلاناً بَعِيراً: که له حوشتی دا
به فلانکس.

تَفَحَّلَ: خوی شوبهاند به که له حوشتی.

تَفَحَّلَ الشَّجَرُ: درهخته که بی بهر بوو
بهری نهگرت.

إِسْتَفَحَلَ الْأَمْرُ: ئیشه که قورس بوو
له وزه ی مرؤف دمرجوو.

إِسْتَفَحَلَتِ النَّخْلَةُ: درهخته خورماکه
نهزۆک بوو بهری نهگرت.

الْفَحَالَةُ: نیرینه یی.

الْفَحَالُ: درهخته خورمای نیر ۵ (ك:
فحاحيل).

الْفَحْلُ: نیره ی به هیزو توانا له ههر
زینده وهریک بی.

فحول الشعر وفحول العلم: نهو که سانهن

که زور سهرکه وتوون لهو بوارانه دا.
 الْفَحْلَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی
 چهغه چناو، زمان در یز.
 الْفَحْلَةُ: به مانا (الفحالة) دی.
 الْفَحْلَةُ: به مانا (الفحالة) دی.
 الْفَحِيلُ: که لی چاک و په سمن که
 به ناشکرا که لیه ته که ی پیوه دیار
 بی.
 فَحَمَ الصَّبِيُّ فَحْمًا وَفَحْرَمًا: منداله که
 به هو ی زور گریان وه هه ناسه ی لی برا،
 دمنگی نووسا.
 فَحَمَ فُلَانٌ: فلان بی دمنگ بوو، بو ی
 خوار دو نه ی توانی وه لام بداته وه.
 فَحَمَ الشَّيْئُ فَحْرَمًا وَفَحْرَمَةً: شته که پهش
 بوو پهش هه لگه را.
 أُنْحِمَ الْقَوْمَ: خه لکه که که وتنه ناو
 تاریکی کاتی خه وتنه وه له شه ودا.
 أُنْحِمَ الْبُكَاءُ الصَّبِيُّ: گریان هه ناسه ی
 له منداله که بر ی و دمنگی نووسا.
 أُنْحِمَ الْخَصَمَ: کابرای پکا بهری بی دمنگ
 کرد بو ی دا.
 أُنْحِمَ الْهَمُّ وَفَحْرَهُ فُلَانًا: خه مو خه فته
 نیشات و وزی له فلان بر ی.
 فَحَمَ الْخَشَبَ: دارم که کرده خه لوز.
 فَحَمَ الشَّيْئُ: شته که ی به خه لوز پهش
 کرد.
 الْفَاحِمُ: شتی زور پهش و ده گوتری:

(أسود فاحم).
 الْفِحَامَةُ: پیشه ی خه لوز چیه تی و
 په ژوکاری.
 الْفِغَامُ: خه لوز فروش و که سیك
 خه ریکی خه لوز بی.
 الْفَعْمُ وَالْفَعْمُ: خه لوز.
 الفعم النباتي: نهو پاشه پوکه ی دوی
 سوتانی پوش و په لاش دهمینیت وه.
 الفعم المجري: مه عدم نیکی پهش و
 بر ی سکه داره یان مه یله و په شه له
 ماده نه باتیه کانی ناو سکی زهوی و
 تی بهر بوونی ساله های سال و ملیونه
 سال به سهری دا پیک هاتو وه.
 الْفَحْمَةُ: (فَحْمَةُ اللَّيْلِ) په شای شهو
 تاریکی و یان زور پهش.
 الْفَحِيمُ: شتی زور پهش.
 الْمَفْحَمُ: دمه وه سنان و بو ی خوار دو
 له بهرام بهر به لگه ی بهرام بهر و
 زمان گریان و هسه بی نه مان.
 الْمَفْحَمَةُ: دمه ورو ولاتی که خه لوزی
 بهر دینی لی بی.
 فَحَا بِكَلَامِهِ إِلَى كَذَا فَحْرًا: هسه که ی
 ناراسته ی فلان شت کرد.
 فَحَى بِكَلَامِهِ إِلَى كَذَا: بو زید په پوی
 له مانای (فحا) دی.
 فَحَى الطَّعَامَ: زور زه لاته و موقه بیلاتی
 هیئانه پیشه وه.

فَأَحَا: قسهی له گهَل فلان کرد ه نه وهی

نیگای بۆ کرد تیی گه یاند.

الْفَحَا: نهو زه لاتمو موقه بیلاتو

که مومو و زمرده چه موهو داوو

دەرمانه یه به خوار دنه وه دهری ه

(ك: أفعاء).

الفحوى: (فحوى القول) ناو پرۆك و

مه بهستی قسه كه.

الفحرو: شانه ههنگوین كه

ههنگوینه كه له شانه كه دا

مایته وهو نه پالتیوراب.

فَحَتَّ الطَّبَاخُ: چپشت لیته ره كه به دهست

پارچه گوشتی له مه نجه له كه دهرهینا و

كه وگیری به كار نه هینا.

فَحَتَّ الشَّيْءُ: شته كهی بریه وه ه

دهگوترئ: (فخت رأسه بالسيف) سهری

به شمشیره كه بهراند.

فَحَتَّ السُّتْفُ: سه قفه كهی كون کرد.

فَحَتَّتِ الْفَاخِثَةُ: کوترمه كه زوری خویند.

فَحَتَّتِ الْفَاخِثَةُ: بۆ زیدمه پوی له مانای

(فخت دئ).

الْفَاخِثَةُ: جوړه کوتریکه له رویشتن دا

خیرا دمرواو كه میك باله گانی

دمكاته وهو خو بادهداو لارو له نجه

دمكا ه (ك: فواخت).

فَخِجَّ الرَّجُلُ: پیاو كه لوتبه رزی نواندو

خوی بهزل زانی.

فَحَتَّ الْأَفْعَى فَحَاً وَفَخِيخاً: مارمه كه

فیشکاندی.

فَحَجَّ النَّائِمُ: نوستوو كه پرخه پرخی هات

(فهر أفخ وهي فحَاء).

الْفَحْ: داوو ته له بۆ گرتنی دپندهو

بالندهو شتی وا ه (ك: فحاخ

وفخوخ).

فَحَذَّ: له پانی دا، پانی ههنگاوت.

فَحَذَّ بَيْنَ الْقَوْمِ: خه لکه كهی لیک دپدوم

کردن و په رته وازهی کردن، کردنی

به دزی یه ك.

فَحَذَّ الرَّجُلُ عَشِيرَتَهُ: پیاو كه بنه ماله

دوا بنه ماله بانگی هۆز مه کی کردو

قسهی له گهَل کردن.

تَفَحَذَّ عَنِ الْأَمْرِ: له کار مه پیدا دوا کهوت.

الْفَحْذُ وَالْفَحْذُ: ران له نه زنووه تا کلۆتی

سمت ه بهرمبابیک له هۆزو خیل ه

(ك: أفخاذ).

فَخَرَّ الرَّجُلُ: پیاو كه شانازی کرد

به سهرومیه گانی خوی یان هی

بنه ماله و كهسو کاری ه لوتبه رزی

نواند ه خوی بهزل زانی.

فَخَرَّ الرَّجُلُ: له شانازی کردن دا به سهر

مروقه كه دا زال بوو.

فَخِرَ فُغْرًا: بیزی ئی کرده وه.

أَفْخَرَ فَلَانًا عَلَى فَلَانٍ: فلانكسی به سهر

فلاندا پاساو دایه وه فلانكسی له

هَلَانْ به‌باشتر زانی.

فَاخِرُهُ مُفَاخِرَةٌ: به‌شانازی کردن

بهرمنگاری بۆوه.

فَخْرُهُ عَلَيْهِ: به‌سهر نه‌ودا پاساوی

دایه‌وه.

تفاخر: شانازی کردو خۆی رانواندو

خۆی هه‌لناپه‌وه.

تفاخر القوم: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان

شانازیان کرد به‌سهر هه‌ندیکیاندا.

إِسْتَفْخَرَ الطَّيْنُ: قورمه‌که بوو به‌سوالهت.

إِسْتَفْخَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌جیگای

شانازی زانی و په‌سه‌ندی کرد.

الْفَاخِرُ: شتی به‌نرخ و به‌ها ۵ ده‌گوتری:

(نات فاخر) روه‌کیکی باشه ۵ (نوب

فاخر) پۆشاکیکی به‌نرخه.

الْفَاخِر: سِوَالَهَت دروستکمر

(گۆزه‌که‌ر).

الْفَاخِرَة: کارگه‌ی سوالهت دروست

کردن.

الْفَاخِرَة: پیشه‌ی سوالهت دروست کردن

(کیتته‌له‌و گۆزه‌که‌ر).

الْفَخَّارُ: قاپ و قاجاغی له‌ قور دروست

کراو و مکوو گۆزه‌و سوینه‌و کیتته‌له‌و

کوئینه‌و شتی و ا.

الْفَخَّارِي: دېزه‌و گۆزه‌ دروستکمر.

سِوَالَهَت دروستکمر ۵ فروشیاری

سِوَالَهَت.

الْمُفْخَرُ وَالْمُفْخِرَةُ: جیگای شانازی و خۆ

هه‌لناپه‌وه ۵ (ک: مفاخر).

الْمُفْخِرَةُ: فه‌خر کردن به‌بی نه‌وه‌ی

حه‌قی فه‌خر کردنی هه‌بی ۵ دمنگی

خشانی کاغه‌ز یان قوماشی تازه.

فَخْمَ فَخَامَةً: گه‌وره‌ بوو، پێزو

شکۆمه‌ندی زیادی کرد.

فَخْمَ النَّمْلُ: ناخاوتنی خوش بوو.

فَخْمَةُ: گه‌وره‌ی کرد پێزی ئی گرت،

بهرزی کرده‌وه.

تَفَخَّمَ: به‌مانا (فَخْمَةُ) دئ.

الْفَيْخَمَان: پیاوماقول و فه‌سه‌ ره‌وا: که

به‌بی نه‌و کارمه‌کان په‌کالا

نه‌که‌رینه‌وه.

فَذَحَ الْجَمْلُ فَذْحًا: باره‌که ماندوی کرد،

کۆله‌که برستی ئی بېری.

فَذَحَ الدِّينُ: قه‌رزو قۆله‌ کۆله‌ی کوتاوه

له‌ژێر قه‌رزدا دهنالینی.

إِسْتَفْذَحَ الْأَمْرَ: کارمه‌گی به‌قورسو

گران زانی و ته‌واو ماندوی کرد.

الْفَذْحَةُ: به‌لاو کارمه‌سات ۵ (ک: فواذح).

فَذَخَ الشَّيْءُ فَذْخًا: شته‌که‌ی شکاند ۵

به‌زۆری بۆ شکاندنی شتی بۆشو و ناو

کلۆرو ته‌م به‌کارده‌یه‌ندی.

ده‌گوتری: (فَذَخَ الرَّأْسُ وَفَذَخَ الْبَسْرُ).

فَذَّ فَذًّا وَقَدِيدًا: دمنگی به‌هیز بوو، دمنگی

تیژ بوو.

فَدَّ الطائر: بالندهکه بالهکانی لیک دانو
 کردنیسه وه دنگو ورشه ی بالهکانی
 هات.
 فَدَّ الرجل: پیاوکه بازی هاویشته وهلات
 ه نه وهنده کهیف خوشو تهر دماخ
 بوو تهپه تهپی قاجی که بهزموی
 دهکیشا بهناسانی دهبیسترا.
 فَدَّ الرجل: پیاوکه بهخوبادان و لوت
 بهرزی پویسی ه کاسبی بو مالو
 مندالی کرد.
 الفَدَادُ: دنگ گهورمو ناخوش و قسه
 قصب.
 الفَدَادَةُ: بوق.
 الفَدِيدُ: دنگه دنگو ههراو هوریا.
 فَدَّرَ فَدْرًا وفدراً: شل بووه، هیواش بووه،
 نیشتهوه.
 فَدَّرَ الوعلُ: نیریه کیویهکه له کیودا
 ناخی بوو ه قهلهوو خوباب بوو ه
 بهسالاچوو.
 فَدَّرَ اللحمُ: گوشته کولامکه سارد بووه.
 فَدَّرَ فَدْرًا: گیل و نهحمهق بوو.
 أَفَدَّرَ: بهمانا (فَدَّرَ) دی.
 فَدَّرَ: بهمانا (فَدَّرَ) دی.
 فَدَّرَ الحجارة: بهردمهکی شکاند.
 تَفَدَّرَ الحجرُ: بهردمهکی شکا.
 الفادرُ: بزنه کیوی پیر.
 الفادِرَةُ: بهردی پتهوی سهر کیو ه

لوتکه شاخی سهرکیو.
 الفَدَّرُ: حهوانه کیوی ه بزنه کیوی.
 الفَدِرُ من العيدان: دارو شوپگی خوش
 شکاو خیرا شکاو.
 الفِدْرَةُ: پارچه ی شت ه دهگوتری: (فِدْرَةُ
 من اللحم) (وفدرة من التمر) ه
 (وفدرة من الليل).
 الفَدَرُ: بزنه کیوی پیر.
 المَفْدَرَةُ: شوینیک بزنه کیوی زوری بی.
 فَدَعَ فِدْعًا: دمست و قاج خوارو خییج
 جومزگه سوپاو ه دهگوتری: (فدعت
 يده او قدمه) (فهو أفدع وهي فدعاء).
 فَدَّعَهُ: دمست و قاجی خوارو خییج
 کردن.
 الفَدْعُ: خوارو خییجی له جومزگه دا.
 فَدَّغَ الشَّيْءَ: شتهکی شکاند، بهزوری بو
 شتی بوش و تهر بهکاردههیندری.
 فَدَّغَ الطعامَ: پۆن و چهوری
 بهخواردنه که دا کرد.
 اِنْفَدَعَ الشَّيْءُ: شتهکه بههوی وشک
 بونونهوی نه رم بوو ه شکا.
 فَدَّدَ: دنگی بهرز بووه ه دنگی
 تهپه تهپی ههنگاو ههئینانی هات،
 نه وهنده کهیف خوشو تهرتهماخ
 بوو خیرا خیرا قاجی بهزمویدا داو
 ههلهپری.
 الفَدْدُ: زموی پان و پۆرو سارای کاکي

به کاکي که هيجي تيدا نه بي (ك):
فداښ.

الفَدَقَةُ: دهنګيکه و مګو فېشکه ي مار.
قَدَمَ فاه: (قدم على فيه) په پړوي خسته
سهر دهمي، توپه وانه ي لهدمي هاخني
ه دموترئ: (قَدَمَ الإبريق و قدم الدابة).
قَدَمَ المجرسي فَمَه: کابري ناګر پهرست
په پړوي خسته سهر دهمي خوي و مګو
به جيهيناني نهرکيکي ناييني تايپه تي
خويان.

قَدَمَ قَدَمَةً و فدا مَه: تيګه پيشتني لاواز
بوو، بوړي خوار دو به لګه ي
به دهسته وه نه ما ه نه حمه قو گيل بوو،
قه له و خه په بوو ه (فهو قَدَم) ه (ك):
فدام).

أَفْدَمَهُ: به مانا (قَدَمَهُ) دي.

قَدَمَ: بو زيد پړوي لماناي (قَدَمَ) دي ه
دموترئ: (قَدَمَ الإبريق) زارکي
مه سينه که ي توند به ست.

قَدَمَ فاه: دهمي توند به ست.

قَدَمَ البعير: لغاوي خوشترمه که ي زور
توند کرد دهمي يني خوشترمه که ي
توند کرد.

قَدَمَ الثوب: رنګي سوري زوري له
قوماشه که دا ه (فهو أقدام).

الْفِدَامُ: نه و په پړويه ده خريته
سهر دهمي شت بونه وه ي شتي

تيديايه نه پړوي واته: توپه وانه ه
هه روا نه و په پړويه لهدمي قاپو
ګوزمو سوراخي دمه سرئ بو
پالاوتني شلمه مني ناوي ه يان نه و
شته ي تي دموترئ و مګو و شير
پالټوک.

الْفِدَامَةُ: به مانا (الفدام) دي.

الْقَدَمُ: (رجل قَدَم) پياويکي که و دمن و
نازير مګه و به ناخوشي تيدمګا ه
قوماشي رنګ کراو به رنګي
سوري که سکون.

الْمَقْدَمَاتُ: نه و ګوزمو سوراخيانه ي
په پړويان له زارکي دمه سرئ.

قَدَمَ الإبل: خوشترمه که ي قه له و کرد.

الْفَدَانُ: ناميري کيلان ه نيري جوت که

ده خريته سهر ملي دووګا يان دوو

هيستر هه و چارو مزان و ناميري

جوت کردني لي شته که دموترئ ه

پارچه يه که له زموي له ولا تي

ميصر به (۲۰۰ مېتر چوار ګوشه)

مه زنده دموترئ.

الْقَدْنُ: باله خانه ه (ك): أفدان).

فداه قَدَى و فدى و فداء: به مال و سامان

پزگاري کرد، به ده لي دا، دموترئ:

(فداه بمال) ه (و فداء بنفسه).

أفدى: جهسته ي ګه و ره بوو.

أفدى صَفِيَه: منداله که ي خوي

هه لپه پانده.

اَفْدَى فُلَانًا اَسْمَهُ: به دهلی
له به نندیه که ی و مرگرت.

فَادَاهُ مَفَادَاةً وَفِدَاءً: فیدییه ی بؤدا ۵
فیدییه ی لّ قبول کرد.

فَادَى الْاَسْرَى عِنْدَهُ: به نندیه کانی لای
خوی نازاد کردن له به مرابمهر نه وودا
دوژمن نه وومنده بهندی نه وان نازاد
بکا.

فَدَّاهُ بِنَفْسِهِ: فیدییه ی بؤداو به مال
پزگاری کرد ۵ یان وتی: کردم
به قوریانی تو.

اِفْتَدَى: له جیاتی خوی فیدییه ی دا.
اِفْتَدَى الْاَسْرَى: به مال و سامان
به نندیه که ی کرپه ووه.

تَفَادَى الْقَوْمُ: خه لکه که هه نندیکیان
فیدییه یان بؤ هه نندیکیان دا.

اَلْفِدَاءُ: نه و مال و سامانه ی دمدری بؤ
نازاد کردن ی گپراو ۵ یان نه ووی له

رېځگای خودادا دمه خشری له پاساو
و بارته قای که مته رخه مییه که له

خودا به رستی دا و مکوو که فارمتی
پوژو و تاشینی موو له کاتی

نیجرامدا، له به مرگرتی پوژاکی
دوراو له کاتی نیجرامدا ۵ قوریانی.

اَلْفِدَائِي: پېشمهرگه له پېبازی خودادا
یان له پېناو زیډو نیشتمان دا

گیانی خوی دمه خشی.

اَلْفِدْيَةُ: به مانا (اَلْفِدَاءُ) دئی ۵ (ك:
فِدَى).

فَدَّ عَنْ اَصْحَابِهِ فَدًّا: له هاووله کانی جیا
بؤ ووه و ته نیا که و ته دمشتی ۵

دهگوتری: (فَدَّ عَنْ نظرائه) له
هاووله کانی جودا بؤ ووه.

فَدَّ فُلَانًا: فلانکه سی دمرگرت به توندو
تیژی و دمدری نا.

اَفْدَتِ الشَّاةُ: مهرکه بیچویه کی بوو،
دولانه ی نه بوو نه مه کاتی که

دهگوتری که مهرکه هه موو سائی
دولانه ی بووبی.

اَفَدَّ الْقَوْمُ: خه لکه که یه که یه که
به شوین یه کتردا هاتن.

تَفَدَّ بِالْاَمْرِ اَوْ بِرَايَةٍ: تاکرپه وی و
دیکتاتور ی نواند له کاره که دا یان

سوور بوو له سهر پای خوی و گوینی
به مقسه ی کهس نه دا.

اَلْاَفْدُ مِنَ السَّهَامِ: تیری بی پهر و بال.
اَلْفَادَةُ: دهگوتری: (كَلِمَةُ فَاذَة)

وشه یه کی شازو نایاساییه.

اَلْفِذَاذِي: دهگوتری: (جاء القوم فذاذی)
خه لکه که تاکتاک هاتن و یه که

له دوی یه که هاتن.

اَلْفِذَاذُ: تاکتاک و یه که له دوی یه که ۵
دهگوتری: (جاء القوم فذاذاً)

خه لکه که یه که یه که هاتن.

الْفَدَا: تَاك ۵ ته نیا له شوینې خوی و

دایینکړدنې پېویستیاتی خوی ۵

یه کمه قوداحی قوماری مهیسیر ۵

خورما وشکه ل نهو جوړه

خورمایه ی که پیکه وه نانوسیڼ ۵

(ک: أفذاذ وفذوذ) ۵ دمگوتری: (جاء

القوم أفذاذاً) یه ک یه ک خه لکه که

هاتن.

الْفَدَا: شازو ناوازه و دمرچوو له

قاعیده.

الْفَدَا: به مانا (الفذاذ) دی.

الْمِفَادَا: نهو مهړه ی عادمی وایه تَاك

بیچوی دمبی و همرگیز دولانه ی

نه بووه.

فَذَلِكَ الْحَسَابُ: حیسابه که ی کوټای پي

هیڼاو لی بووه.

الْفَذَلُكَةُ: کورته ی باسو خواصه که.

الْفَرَا: که رمکوی.

الْفَرَاءُ: به مانا (الفرأ) دی.

الْفَرِيءُ: هه لېه ستر او ۵ دمگوتری: (أمر

فَرِيءً) روداو یکی هه لېه ستر او ده بی

بنه مایه ۵ (أمر فَرِيءً) کاریکی

که ورمیه.

فَوْتَ فَرْتَا: تاوانی کردو بی دین بوو.

فَوْتَ الرَّجُلُ فَرْتَا: پیاوکه که عقلی لاواز

بوو دوی نه وه ی عقلی ته و او کامل

بوو عقلی لاواز بوو.

فَوْتَ الْمَاءُ فَرَوْتَا: ناوکه زور شیرین و گوارا

بوو (فهر فرات).

الفرات: ناویک زور شیرین و گوارا بی ۵

دمگوتری: (ماء فرات ونهر فرات).

فَرْتَاكَ: به هه نگاهی کورت کورت

رؤیشت.

فَرْتَاكَ الشَّيْءُ: شته که ی وردو هار کرد.

فَرْتَاكَ النَّسِيجَ وَغَمْرَهُ: چنراو که ی

هه لوه شانده وه و خرابی کرد.

فَرْتَنَ: به هه نگاهی کورت کورت رموی

کرد.

فَرْتَنَ فِي كَلَامِهِ: زوری قسه کردو قسه ی

له قسه دمره یڼا.

فَرْتَنِي: ئافرمتی داوین پیس ۵

چه تپوه و کارمکه ر.

الْفَرْتَنِي: بیچوی که متیار ۵ ئافرمتی

داوین پیس و چه تپوه.

فَرَكْتُ الْحَبْلِي فَرْتَا: ئافرمته دوو گیانه که

ته نگه نه مفس بوو به هوی قورسای

سکه که ی.

فَوْتَ الْكَرْشِ: که ده ی هه لېری و پاشماوه ی

خواردنه که ی ئ دمره یڼا.

فَوْتَ وَعَاءِ التَّمْرِ: سه به ته خورما که ی

شق کرد هه رچی خورمای تیدا بوو

بلاو بونه وه ۵ دمگوتری: (فَرْتُ الْحَبُّ

كَبْدَةً) عیشق و نه وین دل و جهرگی

فلانی له تلعت کردوه.

السَّمَاءُ فَرَجَتْ ﴿١﴾: کاتیک ناسمان شهق
بوو، درزی برد.

فَرَجَ الْقَوْمَ لَهُ: خه لکه که ریگه یان بو
دردا، شوینیان بو فراوان گرد.
فَرَجَ اللَّهُ الْغَمَّ: خودا غهم و ناخوشیه که ی
لا برد.

فَرَجَ فَرَجًا: شهرمگای دمرکه وت ۵ ترساو
تاسا ۵ سمتی گه و ره بوون.
فَرَجَتْ ثَنِيَاءُ: ددانی پی شه و دی شاش
بوون ۵ بوشایی که و ته نیوانیان ه و
(فهو أفرج وهي فرجاء).

فَرَجَ فَرَجًا: نهینی نه پاراست.

أَفْرَجَ الْفُبَارُ: تهپو توژه که ی لاجوو
نه ما.

أَفْرَجَ الْقَوْمُ عَنِ الْمَكَانِ: خه لکه که له و
شوینه دمرچوون.

أَفْرَجَ عَنِ الْغَبِيسِ: به نندیه که ی
مهره خس کرد ۵ دهگوتری: (أَفْرَجَ
عَنِ الْأَسِيرِ أَفْرَجَ عَنِ الْمَالِ).

أَفْرَجَتِ الدَّجَاجَةُ: مریشکه که جوجکی
هه لئیان.

فَرَجَ الشَّيْءُ: شته که ی فراوان کرد.
فَرَجَ اللَّهُ الْغَمَّ: خودا خه م و
خه فته ته که ی لا بردو رمواندیه و ه.

إِنْفَرَجَ الشَّيْءُ: شته که فراوان بوو ۵
دهگوتری: (إِنْفَرَجَ مَا بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ)
درزی نیوان دوو شته که فراوان بوو.

فَرِثَ الرَّجُلُ فَرَثًا: پیاو مکه تییر بوو ۵
دهگوتری: (شَرِبَ عَلَى فَرِثٍ) له سهر
تییری خواردیه و ه.

فَرِثَ الْقَوْمَ: خه لکه که بهر ته و اهزه بوون.
أَفْرِثَ الْكَرْثَ: به مانا (فَرَثَهَا) دی.

أَفْرِثَ الرَّجُلَ: تانه و ته شهری له
پیاو مکه دا، زمبری لی وه شاندا.

أَفْرِثَ أَصْحَابَهُ: به هیتننه یی و
دوو زمانی ها و له کانی خوی خستنه
ناو گیزاو و چور تمه و ه وای لی
کردن بکه و نه بهر تانه و ته شهری
خه لک.

إِنْفَرِثَ الْحَبْلَى: به مانا (فَرِثَتْ) دی.

تَفَرِثَ الْقَوْمَ: خه لکه که بهر ته و اهزه بوون
۵ (تَفَرِثَ الْحَبْلَى) نافر مته
دوو گیانه که به هوی قورسی
سکه که یه و ه ته نگه نه فهس بوو.

الْفَرَاثَةُ: باقی مانده ی خوراک له گه دما.
الْفَرِثُ: به مانا (الْفَرَاثَةُ) دی ۵ قورنان
دمه رموی: ﴿تُسْتَقِيمُ مِمَّا فِي طُورِهِ
مِنْ بَيْنِ فَرِثٍ وَدَمٍ لَبْنَا خَالِصًا سَائِغًا
لِلشَّارِبِينَ﴾.

الْفَرِثُ: تیرو ته سهل ۵ (المكان الْفَرِثُ)
شوینیک نه کیو و کهز بی نه
دهشتایی بی.

فَرَجَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ فَرَجًا: درزو فه لشتی
خسته نیوان دوو شت ۵ یان شته که ی
شهق کرد ۵ قورنان دمه رموی: ﴿وَأِذَا

إِنْفَرَجَ الْقَمُّ وَالْكَرْبُ: غەم و

نارەحتیەگان رەوانەووە نەمان.

تَفَرَّجَ الرَّجُلُ بِكَذَا وَعَلَيْهِ: بیاو مە

تەسەللای هات و خەم و بەزاری

رەوینەووە، بەو گەران و تەماشای

کردنە غەمەکانی بەیادای.

التَفَارُجُ: (تفارج الأصابع) بۆشایی و

درزی نیوان پەنجەگان.

الْفَرْجُ: درزو قەوارەى نیوان دووشت و

قورئان دەفەرموئ: ﴿وَمَا لَهَا مِنْ

فُرُوجٍ﴾: ناسمان هیچ درزو

قەوارەى تیدا نیە و هەروا بە

کینایەو درکە بەشەرمگای

ئادەمیزاد دەگوترئ و بەزۆرى بۆ

نەو وانیک و هینەى پیاو و ئافەرت

بەگاردئ و قورئان دەفەرموئ:

﴿وَأَلْبِي أَخَصَّنَتْ فَرْجَهَا﴾ و یان

دەفەرموئ: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ

حَافِظُونَ﴾ و هەروا ناوہ بۆ سەنگەرو

بەندەنى ترسناک و (فروج الأرض)

نەملای نەولای زەوى و کون و

کەلەبەرى.

الْفَرْجُ: لاچوونى خەم و خەفەت و

چورتەم و ناخۆشى.

الْفَرْجُ مِنَ الرِّجَالِ: بیاوێک نەینى لا

نەمەینیتەووە.

الْفَرْجَةُ: درزو کەلەبەرى نیوان دووشت

و لاچونى غەم و ناخۆشى و بینینى

شتى غەم رەوین.

الْفَرْجِيَّةُ: جبەى پیاو ی ئایینى

بۆشاکێکى پان و قۆل درێزە پیاو

ئایینى لەبەرى دەکا.

الْفَرْجُ: کراسى بچوک و جوجک؛

بێچوى مریشک.

الْفَرْجُ: کەوانیک ژێهەکەى ئى ترازابى

و مەینەیهک زۆرى منداڵ بووبن و

شتى بەدەرمەووە ئاشکرا بۆ نیرو

مى.

المُفْرَجُ: کوژراویک نەزاندرئ کى

کوشتووەتى و مەوێ بى کەسو بى

دەر نە نەوێ هەبى نە هۆزو خێل

نەمال و سامان.

المُفْرَجُ: شانە و کەسیک بن هەنگلئ

پان و پۆر بى.

الزَاوِيَةُ الْمُنْفَرَجَةُ: زاوییهى کراوہ: کە لە

نەمۆد دەرەجە زیاتر بى.

الْفَرْجَارُ: پەرگاڵ؛ پەرگار نامێرێکە

دوو قاجى هەیه کەوانەو شتى وای

بى رەسم دەکړئ.

فَرْجَنَ الدَّابَّةَ: وڵاخەکەى پڼەک کرد و

بە پڼەک پڼستى وڵاخەکەى پاک

کردموه.

فَرْجَنَ الشَّرْبَ: بە فلّجە کراسەکەى

خاویڼ کردموه.

الْفَرْجُونُ: نامێرێکە لە ناسن وەکوو

شانه ددانی بۆ کراون و لاخی پی
پنهك دمكړئ ۵ به كوردی پیی
دمگوترئ: پنهك.

فَرِحَ فَرَحًا: كهيف خوښ بوو، رازی بوو
لهحه دیس دا هاتووه: (الله أَشَدَّ فَرَحًا
بترتبه عبده) ۵ دهشگوترئ: (فَرِحَ بكذا)
بهو شته كهيف خوښ بوو.

أَفْرَحَهُ: كهيف خوښی كرد.
فَرَحَهُ: كهيف خوښی كرد.

المَفْرَاحُ: بۆ زنده پویى له مانای (فَرِحَ)
دی.

المَفْرَحُ: كه سيك قهرزداربى قهرز شانی
گرتبى و نه توانى بيداتهوه.

أَفْرَحَ الطَّائِرُ: بالندهكه بيچوى بوون.
أَفْرَحَتِ الْبَيْضَةُ: هيلكهكه شكاو جوچكى
لئ هاته دمر.

أَفْرَحَ الزَّرْعُ: كشتو كالهكه پهل و پوى
كردن.

أَفْرَحَ فُؤَادُهُ: دلى نارام بوو خه مو
خهفه تى تيدا نه مان.

أَفْرَحَ رَوْعُهُ: دلى بى خه مو.

أَفْرَحَ الْأَمْرُ: كاركه دواى چهواشه يى
معلوم بوو دمر كهوت چونه و چون
نيه.

أَفْرَحَ اللَّهُ رُوحَ فُلَانٍ: خودا خه مو
خهفه تى له دلى فلان لابرد.

أَفْرَحَ الْقَوْمُ بِيضَتِهِمْ: خه لكهكه نه ينى

خويان ناشكرا كرد.

فَرِحَ الطَّائِرُ وَالْبَيْضَةُ وَالزَّرْعُ: بالندهكه
بيچوى هه ينان ۵ هيلكهكه جوچكى
لئ هاته دمر كيلكهكه جوچكى تيدا
پهيدا بوو.

فَرِحَ الْقَوْمُ: خه لكهكه ترسان و زهليل
بوون.

فَرِحَ الْأَمْرُ: كاركه دواى چهواشه
بوونى ناشكرا بوو و اهيغهكه ي پروون
بووه.

دمگوترئ: (باض الشيطان في رأسه
وَفَرِحَ) شهيتان گهراى له سهري
دانايه مو و گومپراى كرد.

إِسْتَفْرَحَ الطَّائِرُ: بالندهكه يراگرت
بوئه مو و هيلكهكه بۆ بكا ۵
جوچكه ي بۆ بهرهم بيتئ.

الْفَرَحُ: له بنه مرندا ناوه بۆ بيچوى
بالنده، جوچكى په له مو و بيچوى
هه مو و هيلكه كه ريك ۵ هه روا ناوه
بۆ هه مو و بيچوى بچكوله ي
گيانداران ۵ بۆ نه مامى درخت ۵ بۆ
پياوى زهليل و ژير دهسته ۵
بهروبوومى كشتو كال كه زارى
كرد بيته مو و دمنكهكه ي دمر كهوت بئ
۵ پيشه مو و دماغ.

فَرَاخُ الشَّجَرَةِ: نه و خه لثو چرويه يه
كه له سه ر بنكى درختى بر او دا
هه لده داته مو و.

الْفَرْخَةُ: نوکه ږمبی پان.

الْفَرُوحُ مِنَ السَّنْبِل: نهو دانه وپلله په له

گوله که پیدا دمرکه وتیږ ږهق بووبی.

الْمَقَارِخُ: شوینی جوچک هه ټینان،

کیلاگهی په له ومر هه ټینان ۵

تاکه که ی: (مَفْرَخٌ وَمَفْرَخَةٌ).

فَرْدٌ بِالرَّأْي: سوور بوو له سمر پای خوی و

تاکړه و بوو.

أفردت أنشئ الحيوان: حه یوانه میینه که

یهک بیچوی بوو نه مه کاتیڅ

دمگو تری: که حه یوانه که عاده می

وابی زیاد له بیچویه کی بی.

أفرد بالامر: تاکړه و بوو له کاره که پدا.

أفرد الشيء: شته که ی تاک کرد وای لی

کرد تاکه شت بی ۵ جیای کرده و ۵

دووری خسته و.

أفرد إليه رسلاً: پیاوړکی بو نارد

به ته داره ک و پیو یستیاته و.

فَرْدُ الرَّجُل: پیاوړه که تیگه پیشت ۵

له خه لک گوښه گیر بوو چوو

خه لوموه بو خودا په رستی ۵

له حه دیسدا هاتوو: (طَرَبِي

للمفردین).

فَرْدٌ بِرَأْيِهِ: سوور بوو له سمر پای خوی و

تاک ږموی ره چاو کرد.

فَرْدُ الذَّهَب: دمنکه نالتونه کانی له

ملوانه که که دا به میروی زیو و شتی

وا جیا کرده و، واته: هه موو میرو

نالتونه کانی نه خسته په نا

یه که کرده به لکوو به دمنکه

مرواری و به ردی گرانبه هاو دمنکه

زیو ناوانی کردن.

فَرْدُ الشَّيْءِ: شته که ی کرده چند

تاکیک.

فَرْدُ الْأَشْيَاء: شته کانی لیک دوور

خسته و؛ ناوانی کردن به شتی تر.

إفرد بالامر: به ته نیا کاره که ی خسته

نه ستوی خوی دیکتاتور یی نواندو

تاکړه و ی تیدا کردو نه په پیشت که س

هاو به شی بکا.

أنفرد بنفسه: گوښه گیر بوو خوی

له خه لک جیا کرده و.

تَفَرَّدَ بالامر: به مانا (إفردَ) دی.

إستفرد بالامر أو الرأي: تاک ږموی کرد

له کاره که ی دا نه په پیشت که سی تر

هاو به شی بکه ۵ سوور بوو له سمر

پای خوی رای تری قبول نه بوو.

إستفرد فلاناً: به ته نها له که فلاندا

کو بو و ۵ فلانکه سی به ته نیا بی.

إستفرد الفواص هذه المرة: مه له وانه که

نهو که و همره ی به ته نیا ده ست

کهوت هیچی تری له که فلان نه بوو.

إستفرد الشيء: شته که ی به ته نیا

هه لگرتو هیچی تری له که فلان

نه بوو.

الإفْرَادُ فِي النَحْوِ: لهزاراوهی نهخودا
نیفراډ نهومیه تهئنیهه وکونهبی ۵
له بواری شهرعدا نیفراډ نهومیه
حاجی نیحرام بهحج و عهمره
بهمهکهوه نهبهستی ۵ واته بهجیاو
یهک لهداوی یهک نیحرامیان بو
ببهستی.

الفَارْدُ: تمنیا، تاقهوه بوو ۵ تهره بوو ۵
دمگوتری: (نور فارډ) کهلهگا که له
گا رانهکه جیا بوتهوه، تاکهوه بووه
۵ (شجرة فاردة) درمختیکه له
درمختهکانی تر جیا بوتهوه، دوور
لهپهله درمختهکان پواوه ۵ ناقه
فاردة) خوشترمه که له لهوپگاو
دویلاودا شوینی جیاپه ۵ شاة
فاردة) مهریکه بهجیا لهمالهوه
دمدوشری ۵ همروا وشهی (الفارډ)
ناوه بو شهکری زور سپی ۵ همروا
ناوه بو خوشتره نیهری زور کهتهو
بههیز.

فُرَادٌ: دمگوتری: (جاء القومُ فُرَادَ وفَرَاداً
وفرادى) خهلهکهکه بهکیهک هاتن ۵
خورنان دمهمرموی: ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا
فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾.

الفرد: تاک ۵ تاکهوه بوو بو میینه
دمگوتری: (الفَرْدَةُ) ۵ خورشان
دمهمرموی: ﴿رَبِّ لَا تُذْنِبْ فَرْدًا

وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ ۵ همروا ناوه بو
کهسانیک گۆشهگیر دمبن لهکومهل
جیاددمبنهوه.

الفَرْدَانُ: تاک، تهنه، بو میینه
دمگوتری: (فردی).

الفَرْدَةُ: تهپۆلکه ۵ (ک: فُردات).

الفَرْدَةُ: کهسیک زور گۆشهگیر بی زور
خو تاق بکاتهوه.

الفَرْدِيَّةُ: تاکرموی، دیکتاتورى ۵
پنبازیکی رامیاریه دمسهلات
دمداته دمست تاکو بپروای به
پنکخراوی جهماومری نیه.

الفُرَادُ: فروشیاری گهوههری بهنرخ و
بهها، مرواری ۵ نهو کهسهی
ملوانکهی گهوههر دروست دمکا.

الفُرُودُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: تاک ۵ تاقانه.

الفُرُودُ: نهو نهستیانهن که بهدموری
نهستیهری (سورهیا) سیومهلهومیه ۵
(فُرُودُ النجوم) تاکه نهستیهرکان.

الفَرِيدُ: تاکو تهنه ۵ تاقانه ۵ دمنکه
مرواری زیو و شتی تری تی بکهوی
۵ تاکهکهی پیی دمگوتری: (فریده) ۵
گهوههری بهنرخ و بهها.

المِفْرَادُ مِنَ النُّوقِ: خوشتری تاقهوهبوو،
تهره بوو.

المُفْرَدُ: کهلهگا کیوی ۵ له بواری وشهدا
(مُفْرَد) وشهپهکه بهشیک له وشهکه

رؤیشتنه‌که‌ی فراوان کرد بۆنه‌وه‌ی
به‌ئاسانی که‌وانه‌یی بگه‌رپێته‌وه.

فَرَّ فلان: فلان‌کەس تاقی کراوه و قانیوو.

فَرَّ الدابة: ددانی و لاخه‌که‌ی سه‌یر کردن

بزانێ ناخۆ شیلێ ماون، پیره‌یان
گه‌نجه، ته‌مه‌نی چه‌ند ساله.

فَرَّ الامر: لیکۆلینه‌وه‌ی له‌کاره‌که‌دا کرد

بۆنه‌وه‌ی بزانێ چۆنه‌و چۆن نیه‌

ده‌گوتری: (فَرَّ فلان عما في نفسه)

پرسیار له‌ فلان‌کەس گرا بۆنه‌وه‌ی چی

له‌ دلی دایه‌ دهری بخا.

أَفَرَّتِ الدواب: و لاخه‌که‌ ددانی که‌وتن

بۆنه‌وه‌ی له‌ شوپێنیان ددانی تر

پروپینه‌وه.

أَفَرَّ فلاناً وغره: وای ئی کرد فلان‌کەس

هه‌لبی.

أَفَرَّ رأسه بالسيف: سه‌ری به‌ شمشیر

له‌ت کرد.

فَارَزْتُه: نه‌و له‌وه‌زعو حالی منی

کوژیه‌وه‌ منیش له‌وه‌زعو حالی نه‌وم

کوژیه‌وه.

إفترَّ البرق: هه‌وره‌ بروسکه‌که‌

مه‌شخه‌لی دا.

إفترَّ فلان: فلان‌کەس پێکه‌نی و ددانی

دهرکه‌وتن ده‌شگوتری:

إفترَّ عن اسنانه ضاحكاً: له‌حاله‌تی

پێکه‌نیندا ددانی دهرخستن.

به‌شیک له‌مانا که‌ی ناگه‌یه‌نی

به‌لکو هه‌موو وشه‌که‌ ده‌لاله‌ت ده‌کا

له‌سه‌ر مانا که‌ی.

المُفَرَّد: ده‌گوتری: (راکب مُفَرَّد)

سواریکه‌ خۆی و حوشرمه‌که‌یه‌تی

که‌سی تری له‌گه‌لدا نیه‌.

فَرَدَسَ الکرم: په‌ل و پۆی میومه‌که‌ی لیک

بلاو کردنه‌وه‌و که‌پری بۆ کرد.

فَرَدَسَ قِرْنه: هاوشانه‌که‌ی خۆی به‌زویدا

دا بۆری دا.

فَرَدَسَ وعاء التمر: به‌چه‌نه‌و پووشی

خورما که‌ی ناواخن کردو زۆری تی

په‌ستاوت.

الفُرَادِس: ده‌گوتری: (رجل فُرَادِس)

پیاویکی ئیسقان نه‌ستوره.

الفَرْدَسَة: پان و پۆر.

الفَرْدُوس: زینه‌زۆری گه‌نم و شتی وا.

الفَرْدُوس: باغیک که‌ هه‌موو جوژه

میومه‌یه‌کی تیدا بێ ده‌ شوپێنیک زۆری

دهرختی میو ئی بێ ناوی باغیکه‌

له‌ باغه‌کانی به‌هه‌شت ده‌ (ک):

فرا دیس).

فَرَّ فَراراً: هه‌لات.

فَرَّ اليه: به‌نا‌ی بۆ برد ده‌ قورئان

ده‌فه‌رموی: ﴿فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ﴾.

فَرَّ: په‌له‌ی کرد خیرا پۆیی ده‌ ده‌گوتری:

(فَرَّ الفارس) سوارچاکه‌که‌ مه‌ودای

إِفْتَرَّ الشَّيْئُ: بۆنى شتهكەى کرد ههئى
مژى.

تَفَارَ الْقَوْمُ: خهئكهكه له بهر يهكتر
ههلاتن.

الْفَرَارُ مِنَ الشَّاءِ: نهو بهرخهيه لهشير
بردراببتهوهو قهلهو بووبىو تواناى
لهومر خواردنى پهيدا كردى.

الْفَرُّ: باشترين شت ە دهگوترى: (هذا فُرٌّ
مالى) نهمه چاكترين مال و سامانه.
الْفُرُّ مِنَ النَّاسِ: پياو ماقول و
كهسايهتى خيل ە گوتراوه: (هو فُرٌّ
قرمه).

الْفَرَاءُ مِنَ النَّسَاءِ: ئاهرمتى دهم و ددان
جوان و ريك و پيك.
الْفُرَّةُ: بهمانا (الْفُرُّ) دئ.

الْفِرَّةُ: دهگوترى: (هو حسنة الفِرَّة)
پيكهنينى جوانه ە زمردهخه نهى
جوانه.

الْفُرَّى: دهسته سهربازى شكاو و
ههلاتوو له بهرى جهنگ.

الْفَرِيرُ: بهمانا (الْفَرَارُ) دئ.

الْفَرُّ: ههلاتن ە پهناو شوپنى دالده دان.
فَرَزَ الشَّيْئَ وَالنَّصِيبَ: شتهكانى
جياكردهوه، بهشهكانى جياكردهوه،
ليكى دوور خستنهوه.

فَرَزَ مَسَامَ الْجَسَدِ الْعَرَقَ: كونهنووكهى
پيستى لهش عمرهقيان دهردا.

فَرَزَ الْغَدَّةُ اللَّعَابَ: غوده تفى دهردا.

فَرَزَ الْقَطَنَ وَغَوَّ: لۆكه خراپهكهى له لۆكه
چاكهكه جياكردهوه.

أَفَرَزَهُ: بهمانا (فَرَزَهُ) دئ.

أَفَرَزَ فَلَانًا بِشَيْئٍ: فلانكهسى بهو شته
تايبهت كردو بۆ نهوى دانا.

أَفَرَزَ الصَّائِدَ الصَّيْدَ: نيچيرهوان و
راوكهرهكه فرسهتى له نيچيرمهكه
هيناو له نزيكهوه تهقهى ئى كرد.

نَارَزَ شَرِيكَه: له هاوبهشهكهى جيا
بۆوه.

فَرَزَ عَلَيْهِ بِرَأْيِهِ تَفَرِيزًا: راي خوى بهسهردا
سهپاند ە برپارى خوى بۆدا.

إِفْتَرَزَ الْأَمْرَ: راي سهربهخوى
لهكارمهكا راگهياند.

تَفَارَزَا الشَّرَكَةَ: كۆمپانياكهيان واز ئى
هينا ههئيان وهشاندهوه.

الْإِفْرِيزُ: نهو كۆپلهو ديكووره زياده
دهرچوانهى به ديوارى

بالهخانهكانهوه دهر دهكهون ومكوو
سوپيان و ئاو دوورخهرهوه.

الْفَارِزُ: دهگوترى: (كلام فارز)
قسهيهكى ناشكراو پهكالا كهروهيه.

الْفَرَزُ: شوپنى نزمابى نيوان دوو
تهپۆلكه.

الْفِرَزُ: بهشو بارى جياكراوه ە (ك:
أفراز و فروز).

الفرزة: درزی شتی نهستور.

الفرزة: بهمانا (الفرز) دی.

المفرز: جیاکراوه نهشتی تر ه قوماشی
بهراویژ چندراو.

الفرزدق: ههنگوتکه ههویر ه تاکهکهی
(فرزدقة) به ه نازناوی شاعیری

بهنابانگی عمره به که ناوی (همام) ه
ه (ك) فرارق، فرازدة).

فرس الأسد فریسته فرسأ: شیرمه
نیچیرمه که گرت و گوشتی.

فرس الذیعة: ملی گوشتیه که می شکاند پیش
نهوی گیانی دهرچ ه لهناپینی نیسلامدا
نهو جوره سهربرپنه نهی لی کراوه.

فرس الامر فراسة: به تیروانینی تیژو
وردی خوی چووه ناو نیشه که وه.

فرس فراسة وفروسة وفروسیة: چاک فیری
سوار چاکی و به خیتوگردنی نهسپ بوو.

فرس فلان: فلانکس بوو به خاوهن پاو
بوجوونی باش و لیزان له کاروباردا ه

دهگوتری: (فهو فارس بالأم) زاناو
ناگاداره به راهپاندنی کاروبار.

أفرس الراعي: شوانه مهره که بی ناگاو
که مته رخه م بوو، گورگ فرسه تی لی

هیناو ههندی که له مهر و بز نه گانی
خنکاندن.

أفرس فلان الأسد: فلانکس و لاهه که ی
به جی هشت بو شیرمه بونهوی

خوی پژگار بکا.

فارسه مفارسة و فراسأ: له سوارچاکی دا
به سمر فلانکسدا بالادست بوو.

فرس الأسد الغنم: شیرمه زوری له
مهر و بز نه گان که له پارچه کرد.

فرس الأسد الشیئ: شته که ی رانواند بو
شیرمه تابیکانه نیچیری خوی.

أفرس فریسته: نیچیرمه که ی خوی
گوشت.

أفرس فلان: فلانکس خوی و نیشاندا
سوارچا که له نهسپ سواریدا

پیشکوتوو ه دمگوتری: (فلان لیس
بفارس ولكنه یفرس).

أفرس فی الشیئ: زوری له شته که
کولی ه وه ورده کاری تییدا کرد ه

دمگوتری: (أفرس فیه الخیر) خیر و
خوشی لی جاومروان کرد، دیاردهی

پیاوهتی و مهر دایه تییدا بینی.

الأفرس: دمگوتری: (هو أفرس بالأمور)
زاناو لیزان له کاروباردا، زیره که و

لیهاتوو بو نه انجامدانی کاره گان.

الفارس: سوارچا که و لیزان له
سواربوونی نهسپ دا ه (ك) فرارس،

و فرسان).

الفرسان فی الجیش: سوارهی سوپا ه نهو
جهنگاو مرانهی به سوارهی نهسپ

دهجهنگن ه شیر ه لیزان له
ههسوراندنی کاروباردا.

فارس: نهمهومیهکی ناری نژادن ه (بلاد فارس) ولاتی ئیران.

الفارسی: تاکی فارس نژاد. الفارسیه: زمانی فارسی.

الفِرَاسَة: پیش بینی و لیزانی له ناواخنی کارمکاندا ه لهحمه دیسدا هاتوو: (إتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله) ه راو بۆ چون دهربارهی چۆنیهتی فلان ه دمگوتری: (فِرَاسِي في فلان الصلاح).

الفِرَاسُ: درندیهک زۆر نیجیری که له پارچه بکا.

الفِرَسُ: نهمسپ (ناوه بۆ پمگه زمکه) ناوی تاکهکانی (الحیل) بۆ نیرو می ه (ك: افراس وفروس) ه له پهندا هاتوو: (هما کفرسي رهان) ه به دوو کس دمگوتری: که پیشپ کیانه بۆ مه بهستیك و پیکهوه پیتی دهگهن.

فَرَسُ البحر: جۆره ماسیهکی دهریاپین سهریان و مکوو سهری نهمسپ وابه.

فَرَسُ النهر: گیانداریکی شیردهره ناو دایدهمپوشی ناوه زانستییهکی (هیپوبوتاسه).

الفِرَسَة: نهخۆشییهکه تووشی بهشت دمبی و کۆمی دمکا ه برینیکه له نهستۆ دئو دایدهموشینی ه نهگهر پهکیك فقهههمیهکی بهشتی نهمیئن

دمگوتری: (أصابته فِرَسَة) تووشی بهشت کوپی بووه.

الفريس: کوژراو بۆ نیرو می پهك شیومهیه، دمگوتری: (بقرة فريس وثور فريس) ز ههروا وشه ی (الفريس) ناوه بۆ داریکی که وانهیی دمگرتیه نهلقه ی قه یاسه و گوريس بۆ شهتهك دانی شت.

الفريسة: نهو ئازده ل و حه یوانه ی درنده دمیکاته نیجیری خۆی و تیکی دمشکینی ه (ك: فرائس).

فَرَسَخ: له کۆلی بۆوه ه دمگوتری: (فرسخت عنه الحمتی والمرض) لهرزو تاو نهخۆشیهکی له کۆل بۆوه.

الفَرَسَخُ: که له بهرو کون و قه لیشت ه زهمانیکی زۆر له شهو و پوژ ه پیومریکی کۆنه له پیومرهکانی پیوانه ی دریزی به سئ میل مهزمنده دمگری ه همرشتیک زۆرو نه برپاوه بی ه (ك: فراسخ).

المُفَرَسَخُ: دمگوتری: (سراويل مفرسخة) دهرپیتی پان.

الفَرَسَنُ: سمی خوشتر، لای خواروی قاج، هی نهمسپ پیتی دمگوتری: (حافر) ه هی مروفا (قدم).

المُفَرَسَنُ من الرجال: پیاویك دهمو چاوی گۆشتن بن.

فَرَشَ النَّبَاتُ فَرَشًا: گیاه گزده که به سهر
زهویدا بلاو بووه.

فَرَشَ الشَّيْءُ فَرَشًا وَفَرَشًا: شته که ی بلاو
کرده وه ۵ دهگوترئ:

فَرَشَ الطَّائِرُ جَنَاحِيه: بالنده که بالهکانی
بلاو کرده وه له شهقه ی بالیداو فری ۵
(و فَرَشَ لِفَلَانٍ بِسَاطًا) بهر میان بو
فلانکس راخست مافوریان بو بلاو
کرده وه ۵ (فَرَشَ الدَّارَ وَنَحْوَهَا بِالْحِجَارَةِ)
بهردی له تهختی خانوه که دا بلاو
کرده وه رهصیفی کرد.

فَرَشَ الْأَمْرَ: روداو که ی بلاو کرده وه
به خه لکی راگه یاند.

فَرَشَ فُلَانًا أَمْرَهُ: کاره که ی خو ی بو
فلانکس باس کردو باشباش تی ی
گه یاند.

أَفْرَشَ الرَّجُلُ: پیاو که بوو به خاوهن
هه پرش.

أَفْرَشَ الشَّجَرُ: دره خته که لقو پوپی
کردن، لقو پوپی بلاو کرده وه ۵
دهگوترئ: (ما أَفْرَشَ عَنْهُ) چی بوو
وازی پی له وه هیئا.

أَفْرَشَتِ الشَّجْبَةُ الرَّأْسَ: برینه که ی
له سهریدا پهیدا بوو گوشتی بری و
نیسقانی نه شکا.

أَفْرَشَ فُلَانًا: پاشمله به خراپه باسی
فلانی کرد.

أَفْرَشَ السَّيْفَ: شمشیر که ی مشت و مال
کرد.

أَفْرَشَ فُلَانًا بِسَاطًا: بو فلانکس بهر ی
راخست و میوانداری کرد.

فَرَشَ الطَّائِرُ: بالنده که بالهکانی
کرده وه و فری.

فَرَشَ الزَّرْعُ: گشت و کاله که به سهر
زهویدا بلاو بووه و گه شه ی کرد.

فَرَشَ فُلَانُ الدَّارَ: فلانکس تهختی
خانوه که ی کونکریت و کاشی کرد
ته بلیتی کرد.

فَرَشَ فُلَانًا بِسَاطًا: بهر په کی بو
فلانکس راخست.

إِنْفَرَشَ الشَّيْءُ: شته که راخرا، بلاو
بووه.

إِنْفَرَشَ الثَّوبَ وَغَيْرَهُ: قوماشه که ی
راخست و کردی بهراخهر.

إِنْفَرَشَ السَّمَاءُ الْقَوْمَ: ناسمان بارانی
به سهر خه لکه که دا باراند.

إِنْفَرَشَ فُلَانًا: فلانکسی به زهویدا داو
چوو ه سهری سواری بوو.

إِنْفَرَشَ لِسَانَهُ: زمانی کرده وه
به نارم زوی خو ی قسه ی کرد.

إِنْفَرَشَ أَثَرَهُ: شوین پیی هه لگرت؛
شوینی که وت.

إِنْفَرَشَ الشَّيْءُ: شته که بلاو بووه.
تَفَرَشَ الطَّائِرُ: بالنده که بالهکانی

بلاو کرده وه و فری.

كهسهی كورسی و راخهرو شتی وا
بهكری دمدا بهكهسانی دیکه به
بۆنهی داومت و شایی و شینهوه.

الفَرَشُ: فهپرش و راخهری ناو مال (فرش
المسائل) شی کردنهوه و لیكۆلینهوه
له مهسهلهكان و حوكم و
ناكامهكانیان ه دهشت و سارای
بهربلاو ه شوینیک زۆر گزو گیای
تیدا پوابی ه كشت و كال كهبهسهر
زهیدا بلاو بیتهوه ه بیچوه
حوشتر و گۆلك و شتی وا كه بچوك
بن و بهكاری نهوه نهیهن باریان ئی
بندری ه قورئان دهفهرموی: ﴿وَمِنْ
الْأَنْعَامِ حَمَلَةٌ وَفَرَشًا﴾.

الفَرِيشُ: راخه ه لهگیاو گژدا بریتیهی
لهو گیاو گزهی لهسهر لاسکی خۆی
ناوهمستی و بهسهر زموی دا بلاو
دهمبیتهوه ه (ك: فرائش).
الفَرَشُ مِنَ الْجَمَالِ: نهو حوشترانهی
دوگیان نیه.

الفَرِشُ: قوماشی نهستور كهدهمكری به
خیمه و پشمال ه بهردهیهكه بهسهر
سفره و خواندا دهمدري.
الفَرِشَةُ: فهپرشییکی بچكۆله ه پارچه
خیمهیهكه جاجم و جاخیکه لهسهر
كورتان و زین و بارو بارگنه دا بلاو
دهمكریتهوه ه سوار لهژیر خۆیهوه
بهسهر كورتان و زینی دا دمدا.

الفَرَّاشُ: پهپوله ه رمگزی پهپوله ههر
بالتدمیهك له پتیری پهپوله بی
نهوانهی بهدموری چراو گلۆپ و
شتی وادا كۆدمبینهوه خۆیان
بهسوتاندن دهمدن ه نهو بلقه
بچكۆلانهی دهكهونه سهر ناو و
شلهمهنی تر.

فَرَّاش اللسان: گۆشتی بنی زمان.

فَرَّاش الظَّهَر: شوینی ئی پروانی سهری
پهراسوهكان له پشت دا.
الفَرَّاش: راخهری ناو مال ههرشتیک
مرۆف رای بخاو بۆلهسهر دانیشتن و
پشو و دان ه خانو و مال ه لانهی
بالتده ه بنکی زمان لهقولایی دم دا
ه (ك: فَرَش وَاْفْرِشَة).

الفَرَّاشَة: تاکی پهپوله ه پیاوی سهر
بچكۆله ه همر ئیسقان و ئاسنیک
باریک و بچوك بی ه كهمیک ناوی
ماوه له بنکی هموزدا ه ئیسقانیک
بچكۆله لهو ههشت ئیسقانهی
قاوغی میشکییان پیک هیئاوه ه
(ك: فَرَّاش).

الفَرَّاشَة: پیهشی فهپراشی و جی
راخستن و پاكکردنهوهی راخهرو
شتی وا.

الفَرَّاشُ: نهو كهسهی كاری جی
راخستن و پاكکردنهوهی ناو مال و
فهرمانگه لهنهستۆ دهمكری ه نهو

المفروشة: دمگوترئ: (ناقة مفروشة الرجل) حوشرئكى فاج خوارو خيچه.

فَرَشَحَ فَرَشَحَةً: فاجى لئيك دوورخستنهوه ۵ نيوان فاجهكانى پان كرد.

فرشعت الدابة: نازلهكه فاجهكانى پان كرنهوه بؤنهموى بيدوشن.

تَفَرَّشَحَ: بهمانا (فرش) دئ. الفِرشاحُ من الحوافر: ولاخى هيديو لهسهر خو ۵ نهگهر بؤ ههور بهكارهات مهبست ههورى بئ بارانه ۵ نهگهر بؤزموى گوترا:

مهبست زموى پانو پوره.

قَوْصَ الثَّوْبَ وَغَوَ قَرْصاً: لهبارى درئزى قوماشهكهى دادپى ۵ كونى كرد ۵ فهوارى تيكرد ۵ دمگوترئ:

قَوْصَ الْمَاءِ النِّعْلَ: پينهچيهكه نهعلهكهى كون كرد بؤنهموى شپراكى تيههكيش.

قَرْصَ الْغِيَاثَ: بئندمستى نازلهكهى ههنگاوت، گوللهو تيرمهكهى لهبئندمستى دا.

قَرْصَ الْفُرْصَةَ: ههلهكهى قؤستهوهو نهيهيشت لهكيسى بچئ ۵ بهناواتى خوى گهپى.

قَرْصَ قَرْصاً: ماسولكهى نيوان شانىو

سنگى نازارى بوو.

أَفْرَصَتِ الْفُرْصَةَ فَلَاناً: ههل بؤ فلان رهخسا، ههل و مهرجهكه وای كرد فلان بهناواتى خوى بگا ۵ دمگوترئ: أفرصة الأمر: كارمهكه خوى بؤ گونجاند. فَارَصَهُ فِي الشَّيْءِ: نؤرمى لهگهلدا كرد دمربارى شتهكه.

إفترَصَ الفرسة: ههلهكهى قؤزتتهوه.

إفترَصَ فلاناً فلماً: بهناحق ئاپروى فلانكهسى برد، دمستى گهيشته ناموس و شهرمفى، تانهو تهشهرى لى دا.

تفارسَ القومُ بئرم: خهلكهكه بهنؤره چوونه سهر بيرمهكو ئاوى بئويستيان لى دمرهينا.

تَقَرَّصَ الْفُرْصَةَ: ههلهكهى قؤزتتهوه.

الفِراسُ: بههيزو توانا.

الْفَرْصُ: (نرى المقل) بهرى درمختى (الدوم) ۵.

الْفَرْصَاءُ مِنَ النِّسْقِ: حوشرئكه خو كهنار دمگري و پالههستؤ ناكا: كهسهر دوئللومكه چؤل بوو ئهمجار دئته سهر دوئللومكهو ئاو دمخواتتهوه.

الْفُرْصَةُ: دمردئكه توشى فهقهرى پشت دمبئ و كورى دمكا، كؤمى دمكا.

الْفُرْصَةُ: نؤره: نؤره ئاودانى نازمل و نؤره ئاودانى كشتوكال ۵ ياساو

پېسايه که خه لکه که له ناو خوځاندا
 په پرموي دمه که بؤ دابه شکردنی ناو
 بؤ خوار دنه وهو بؤ ناو دپړی ۵
 دمگوتری: (جاءت فرصتک من البئر)
 (وجاءت فرصتک من السقي) ۵
 دمگوتری: (انتهز فلان الفرصة)
 فلانکه س هه له که ی قوز ته وهو
 به ناواتی خوی گه یی.

الفريضة: خاوه ن به شه ناو.

الفريضة: نوره ناو ۵ پاساو پېسايه که
 خه لکه که له ناو خوځاندا په پرموي
 دمه که بؤ دابه شکردنی ناوی
 خوار دنه وهو ناو دپړی کشت وکاډ ۵
 پارچه ماسولکه يه که له نيوان شان و
 سنگ دا له کاتی ترساندا دمکه وپته
 له رزین ۵ ماسولکه گانی سنگ ۵ (ک:
 فريص و فرائض) ۵ دمگوتری: (فلان
 ضخم الفريضة) فلانکه س نازاو
 به جه رگه.

المفراص: ناسنيکی ره قو تيزه
 مه عدنی تری پي دمپردي ۵
 کيرديکی دريژو تيزه پينه چی
 چهرمی پيلاوی پي دمپردي.
 المفراص: به مانا (المفراص) دي.
 المفراص: توت ۵ پمگيکی سوره ۵
 دمنکی بؤله تری.

قَوْضُ الشَّيْءِ: فروضا: شته که فراوان بوو.
 قَوْضُ الشَّيْءِ: وفيه فرضا: شته که ی تی

کوتا، تیی پوکرد ۵ دمگوتری: (فرض
 العود وفرض فيه العود).

قَوْضُ الْأَمْرِ: نهرکه که ی واجب کرد به
 پيويستی دانا.

قَرْضُهُ عَلَيْهِ: له سهری فهرز کرد.

قَرْضَ لَه فِي الْعَطَاءِ: له به خشش دا به شی
 بؤدياری کرد.

قَرْضُ الْقَاضِي فريضة: دادومر شته

پيويسته که ی مه زنده کردو برياری
 له سهر دا.

قَرْضُ الْخِيَارِ فريضة: نازده لکه که کهوته

سائه وهو پير بوو (فهو فارض وهي
 فارض) قورن دمهرموي: ﴿قَالَ إِنَّهُ
 يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضَ وَلَا بَكْرَ عَوَانُ
 بَيْنَ ذَلِكَ﴾.

أَفْرَضَ لِفُلَانٍ: بؤ فلانکه س به شی دانا.

أَفْرَضَ الْمَالُ: ماله که گه پشته نه ندازه ی

زموکات تي دمکردن و زمکاتی تيلا
 واجب بوو.

أَفْرَضَ فَلَانًا: به شی مه زنده مکراو و

پيويست کراوی دا به فلانکه س.

قَرْضُ: بؤ زيده پوي له مانای (قَرْض)
 دي.

قَرْضُ الْبَاحِثِ: ليکوله رموکه هه وليدا

مه سه له ميراثيه که حهل بکا.

إِفْتَرَضَ الْجُنْدُ: سهر بازمان به شی

دياريکراوی خوځان و مرگرت.

إِفْتَرَضَ فَلَائاً: بهشی دیاریکراوی دا بهفلا آنکەس.

الْفَارِضُ: ئەو کەسەیه شارمزاپە لەدابەشکردنی میرات دا.

الْفَرَائِضُ: جوۆرە زانیاریەکە بەهۆیەوه دەزاندری چۆن میرات دابەش دەکری.

الْفِرَاضُ: سەرچاوەی چۆم و ئەو شوپنە ی ناوەکە ی ئی هەندەمقوڵی ه ئەو بلیسە ناگرە ی لە شقارتەو چەرخی و ئەستی و شتی وا بەرز دەبیتەوه لەکاتی لێدانی دا.

الفراضُ: بەمانا (الفارض) دئ.

الْفَرَضُ: ئەو ئەرکە ی خودا لەسەر بەندهکانی پێویست کردوو ه ئەو شتە ی ئادەمیزاد بوخوی لەسەر خوی پێویست دەکا ه فیکرەو بیرو بوچونییکە لەبەواری بەلگە هیئانەوه و گەفت وگۆ بو حەلی مەسەلەیهک کاری پئ دەکە ی ه بەخششی دیاری کراو، موحە ی دیاری کراو ه مەتال ه تیر پێش ئەوه ی بال و سەرە تیزمەکی ئی ببەستری ه (ک: فَرُوض).

الْفَرَضَةُ مِنَ النهر: شوپنی ناو ئی خواردنەوه ی چۆم.

الْفَرَضَةُ مِنَ البحر: شوپنی

لەنگەرگرتنی کەشتی ه هەروا وشە ی (الْفَرَضَةُ) ناوه بو شوپنی قەلەم لەناو نامیری نوسین دا ه ناوه بو کونی دیواری دەراندەر ه داکوستانی بزمارو شتی وا لە دارو شتی وا ه گرێزمنە ی دەرگا ه چال و چوێلی ناو قەدی کێو و ئەملاو ئەولای.

الْفَرَضِيُّ: فەرانیز زان، لێزان لەدابەش کردنی میرات دا.

الْفَرِیضُ: فەرانیز زان شارمزا لەبەواری فەرانیزدا ه حوشتی بەسال چوو.

الْفَرِیضَةُ: ئەو ئەرکە ی خودا لەسەر بەندهکانی پێویست کردبێ بەکردن یان بەنەکردن ه ئەو ئەندازمیه ی دیاری کراوه ئادەمیزاد بیکا، بیدا لە عیبادەت و زمکاتدان و شتی تر ه هەروا وشە ی (الفریضة) ناوه بو نازم و لاخی بەسال چوو.

المِفْرَاضُ: ئەو ئاسنە ی شتی پئ دەبڕپهوه.

المُفْرَضَةُ: دەگوتری: (ئایاه مَفْرَضَةٌ) کەلێهەکانی تیزو بڕپەن.

المِفْرَاضُ: بەمانا (المِفْرَاضُ) دئ ه (ک: مفارض).

فَرَطَ فَرُوطاً: پەلە ی کرد زۆر خێرا بوو لە ئەنجامدانی کاریک دا.

فَرَطَ مِنْه کلام: بەبێ لێوردبوونەوه قسە ی

لهدم دمرچوو، ناگای لهخوی نهبوو
 قسهی لهدم دمرچوو ه دمگوترئ:
 (فَرَطَ منه خير أو شر) بهبج تیغیکرین
 خیرا نهو کاره باشه یان خراپه‌ی
 لهدمست هات.

فَرَطَ الی سیفه: پهلاماری شمشیره‌که‌ی داو
 پوتی کرد ه له که‌لان دمری هیئا.
 فَرَطَ علیه فی القول: زنده پوی کرد
 له‌قسه‌کردندا.

فَرَطَ فی الامر: له‌کاره‌که‌دا که‌مترخه‌می
 کرد ه به‌زوری وشه‌ی (فَرَطَ) له‌ئاو
 ناماده‌کردن و خو سازدان بو چونه
 سمر ئاوو شتی وا به‌کار دمه‌یندرئ.
 افرَطَ الیه رسولا: به‌په‌له‌ نیردرای
 بؤلا نارد.

اَفَرَطَ فلان ولدا: فلان‌کس مندا‌له‌که‌ی
 به‌بجوک له‌قه‌ثم دا ه دمگوترئ:
 (فَرَطَ له ولد) مندا‌لیکی بجوکی
 پیش خوی بو به‌هه‌شت چوو.

اَفَرَطَ العتد والعنقود ونهرهما:
 ملوانکه‌که‌ی پچراندو دمنکه
 مورومکانی بلاو بوونه‌وه، هی‌شوه
 ترئو میومکه‌ی په‌رتو بلاو
 کردموه بؤل بؤلی کردو بؤله‌کانی
 بلاو کردنه‌وه.

اَفَرَطَ: زنده رموی کردو له‌سنوری
 خوی دمرچوو چ له‌بواری گفت وگودا
 بئ یان له‌بواری هه‌ئسو که‌وتدا ه

پیاو‌لیکی نارد بؤلای بؤئه‌وه‌ی
 پیداو‌یستیه‌کانی جبه‌جئ بکا.
 اَفَرَطَ بیده الی سیفه لیستله: په‌لاماری
 شمشیره‌که‌ی داو له‌کالان دمری
 کیشا.

اَفَرَطَ علیه: بار‌لیکی خسته سهر که
 نه‌توانی هه‌ئلی بگری.
 اَفَرَطَ فلانا: په‌له‌ی به‌فلان کرد.
 اَفَرَطَ الشئین: شته‌که‌ی پیش خست؛

خیرا هیئانی ه له‌بیری چۆوه.
 اَفَرَطَ امره وفي امره: به‌په‌له‌ کاره‌که‌ی
 نه‌نجام دا په‌له‌ی کرد له‌نه‌نجامدانی
 کاره‌که‌یدا ه (اَفَرَطَوه الی الماء)
 پیشیان خست بو ئاو خواردنه‌وه.
 اَفَرَطَ الحوض: حه‌وزه‌که‌ی پر کرد له‌ئاو
 تابه‌سهریه‌وه پڑا.

اَفَرَطَ فلان ولدا: فلان‌کس ته‌مه‌نی
 مندا‌له‌که‌ی مه‌زنده کرد پیش بانغ
 بوونی.

اَفَرَطَ فلاناً فی الحصرمة: فلان‌کسه‌ی
 هه‌ئا بؤئه‌وه‌ی کیشو نیزاع به‌رپا
 بکا.

فارط فلاناً مفارطه وفراطاً: پیش فلان
 که‌وت ه پیش‌پکئی له‌گه‌ل کرد.

فَرَطَ الشئین وفیه: که‌مترخه‌می تیدا
 کردو گرنگی پی نه‌دا تا فه‌وتا ه
 وازی ئی هیئاو له‌بیر خوی بردمه‌وه.

فَرَطَ الْبِشْرَ: وازی له بیرهکه هیئا تا
 ناوی تئ هاتهووه پربؤوه لهئاو.
 فَرَطَ فُلَانًا: فلانکهسی پیش خست.
 فَرَطَ فِي الْمَصْرَمَةِ: هه لئنا بؤ کیشهو
 نیزاع، وای ئی کرد کیشه دروست
 بکا.

فَرَطَ إِلَيْهِ رَسُولًا: نیردراویکی بؤ ناردو
 پیشی خست.
 افْطَرَطَ إِلَيْهِ فِي هَذَا الْأَمْرِ: لهم کارمدا
 پیشی کهوتو و پیش کهوت ه
 دهگوترئ: (فُلَانٌ مَفْطَرُ السَّجَالِ إِلَى
 الْعَمَلِ) فلانکهس دهست پیشخهری
 ههیه بؤ پیاوهتی و شکومهندیی.
 افْطَرَطَ فُلَانٌ وَلَدًا: فلانکهس چهند
 منداییکی به بجوکی مردن و پیش
 خوی کهوتوون بؤ بهههشت.
 افْطَرَطَ الشَّيْئُ: شتهکه پهرتو بلاو بوو
 لیک ههئومشا.

فَطَارَطَ الْقَوْمُ: خه لکهکه پیشپرکییان
 کرد.

فَطَارَطَ الشَّيْئُ: شتهکه کاتی بهسهر
 چوو، ههوتا.
 فَطَارَطَ الرَّجُلُ: پیاومکه پیش کهوتو
 پهلهی کرد.

فَطَارَطَ الْهَمُومُ فُلَانًا: خه مو خههفت
 پهلهیان کرد بؤلای فلان و شان و
 ملیان گرت.

فَطَارَطَ الْقَطَا الْمَاءَ: قه تیکه پهلهی کرد
 بؤسهر ناومکهو بههفرینی خیرا
 خوی گهیانده سهر ناومکه.
 فَطَرَطَ الشَّيْئُ: شتهکه کاتی بهسهرچوو
 ههوتا، دهگوترئ:

فَطَرَطَتِ الْعِشَاءُ: کاتی نوپزی عیشا
 بهسهر چوو.

فَطَرَطَ الشَّيْئُ: شتهکه پیش کهوت ه
 دهگوترئ: (فَطَرَطَ الْفَرَسُ الْخَيْلَ)
 نهسهکهکه پیش رهومکه کهوت.
 الْفَارِطُ: پیش کهوتو و پیشهنگ ه
 کهسیک پیش خه لکهکه بکهوئ
 ناویان بؤ ناماده بکا ه (ك: فَرَاط).

الْفِرَاطَةُ: ناوی بهلاش لهنیوان
 کومه لیک هؤبهو گهرهک دا ه
 ههرکهسیک پیشتر بگاته سهری
 دهتوانی پیداوپستی خوی ئی دابین
 بکاو کهس مهنعی نهکا ه دهگوترئ:
 (الْمَاءُ بَيْنَهُمْ فِرَاطَةٌ).

الْفِرَاطَةُ: نامیریکه دهنکه زورپاتی پی
 دهگوترئ.

الْفَرَطُ: سنوور بهزاندن ه نیشیک زنده
 رهوی تیدا بکری ه (ك: اَفْرَط
 و افراط).

الْفَرَطُ: پیدهشتی کیو ه (ك: اَفْرَاط) ه
 دهگوترئ: (اَفْرَاطُ الصَّبَاحِ) دیاردهو
 نیشانهی بهرمبهیان ه گزنگی
 بهرمبهیان.

الْفَرَطُ: بهمانا (الفارط) دئ ۵ واته
پیشکوهوتوو ۵ ناویک پیش هموو
ناومکان بگا ۵ پیشهکی و سلفه که
دمدرئ به کرئی شت و حهقی کار ۵
له دوعا کردندا بؤ مندائی مردو
دمگوترئ: (اللهم إجله لنا فَرَطاً)
خودایه نهم مندالهمان بؤ بکه به
تیشوو دستپیکی کردموهمان بؤ
قیامهتمان.

الْفُرْطُ: کاریک خاومنهکهی زیدمپروی
بکا لهکه متهرخه می تیدا کردنی دا
تا لهکیس دهچی و دهنهوتئ ۵
لهقورئاندا هاتووه: ﴿وَأَتَّبِعْ هَوَاَّ
وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا﴾.

الْفَرَطِي: مروئی سمر په ۵ حوشتی
سمر پهق و چه موش.
الْمَفَارِطُ: (مفارط البلد) دمورو بهری
شار.

فَرَطَحَ الشَّيْءُ: شتهکهی پانو بۆر کردو
بلاوی کردموه ۵ (رغیف مفرطح)
نانیکی پانکراومیه ۵ (رأس مُفَرَّطَح)
سمری مهیلو پان.

فَرَطَسَ الخنزير: بهرازهکه لوتی درئز
کردموه.

الْفِرْطاسُ: لوتی پانهوه بوو ۵
دمگوترئ: (أنف فِرْطاس).

الْفُرْطوسَةُ من الخنزير: لوتی بهراز ۵

(ك: فراطيس).

فَرَعَ الشَّيْءُ فِرَاعَةً: شتهکه درئز بوو بهرز
بؤوه ۵ (فهو فارع).

فَرَعَ الشَّيْءُ فِرْعاً وفِرْعاً: سمر شتهکه
کهوت و بهسهریدا بالآ بوو ۵ دمگوترئ:
(فَرَعَ قَوْمَهُ) بهسمر گهلهکهیدا
بالآدمست بوو، بوو به پیش سپی و
پیاو مافولیان.

فَرَعَ الأرض: هاتوجوی بهناو زمویدا کرد.
فَرَعَ فِرْسَهُ: جلهوی نهسپهکهی گرتهموه،
توندی کرد.

فَرَعَ بين المتخاصمين: ناوانی دوو کیشه
کارو دژمکانی کرد، ناشتهوایی خسته
ناویانهوه.

فَرَعَ البكر: کچینی دراند ۵ بهردهی
کچینی لابرد.

فَرَعَ فِرْعاً: قزی زؤرو پرو درئز بوو (فهو
أفرع وهي فرعاء).

أَفَرَعَ الشَّيْءُ: شتهکه درئز بوو، بهرز
بؤوه، بالآی کرد.

أَفَرَعَ فلان في قومه: فلانکس لهناو
گهلهکهیدا بهرز بؤوه و پئزو
شکۆمهندی بهدمست هئنا.

أَفَرَعَ في الجبل: بهکیومهکه هه لگهرا ۵
پئیدا سمرکهوت.

أَفَرَعَ بنو فلان: خیلای فلان پیش
هموو کهس ههولای دابینکردنی

لهومرو ئاوى نازدهلگانيان داوه ۵
 خيلى فلان نازدهلگانيان كهوتنه زاو
 زئو وهبهرهينان ۵ خيلى فلان
 بيچوى نازدهلگانيان سهربرى.
 افرغت التعم: نازدهلگان زاو زيان
 كردو بيچويان بوو.
 افرغت المرأة: نافرتهكه پيش
 مندالبوون خوينى بينى.
 افرغت القوم من سفرهم: خهلكهكه پيش
 وادهى مهزنده گراو له
 سهفرهكهيان گهراوه.
 افرغت الحديث والامر: دمستى
 بهفسهكردن كرد دمستى بهكارهكه
 كرد ۵ دهگوتري: (نعم ما افرغت)
 شتيكى باش بوو نهوهى دمست پي
 كرد.
 افرغت اللجام الفرس: لغاوهكه دهى
 نهسپهكهى خويناوى كرد.
 افرغت الأرض: بهناو زهويدا هاتوجوى
 كرد.
 افرغ بسيد فلان: گهورهى خيلى فلان
 دهستگير كراو كوژرا.
 فارغ الرجل: نهركى پياومهكى خسته
 نهستوى خوى.
 فرغ فلان: فلانكهس بيچوى نازدهلكهى
 سهربرى.
 فرغ بين المتخاصمين: دوو مروفه
 بهكيشه هاتوومكانى ليك كردهوهو
 صولحي نيوانى كردن.

فرغ في قومه: بهسهر قهومكهيدا بالا
 بوو.
 فرغ من الأصل المسائل: مهسهلهكانى له
 نهسلهكه دمهينان ۵ دهگوتري:
 (فلان حسن التفريع للمسائل)
 فلانكهس شارمزاو ليزان بوو بؤ شى
 كردهوهى مهسهلهكان.
 فرغ الجبل وفي الجبل: بهكيوهكهدا
 سهركهوت.
 فرغ الأرض: بهناو زهويهكهدا هاتوجوى
 كرد.
 افرغ البكر: كچينى لابرده، پهردهى
 كچينى دپى.
 افرغ الأمر: دمستى بهكارهكه كرد.
 تفرغ الشيء: شتهكه لقو بؤبى لى
 بوونهوه.
 تفرغ الأغصان: لقو بؤپهكانى زور
 بوون ۵ دهگوتري:
 تفرغت المسائل: مهسهلهكان جوژ جوژ
 بوون و پئ پئ بوون.
 تفرغ الشيء: كهوتهسهر شتهكه،
 بهسهرى دا بالاو.
 تفرغ قومه: بهسهر گهلهكهيدا بالا بوو،
 پئزو شكومهندى بهدمست هينا.
 الانزع: كهسيك قزى پرو چرو دريژ
 بن ۵ بؤ نافرمت دهگوتري: (فرعاء).
 الفارغ: بهرزو بلند ۵ دهگوتري: (هر

فارغ الطول) تابلوی بالای بهرزو
 بلنده ۵ (ك: فَرَعَة) ۵ بؤ مینه
 دمگوتری: (هن فوارع).
 الفَرَعُ من كل الشَّيْنِ: وشهی همرع
 لهه موو شتی کدا ناوه بؤ سهره
 تهرزو سهره تۆپه لاکى شت ۵
 دمگوتری: (نزلوا فرع الرادي) له لای
 ژووروی دۆله کهوه دابه زیون ۵ (فلان
 فرع قومه) فلانکس پش سپیو
 گهورهی گه له که یه تی ۵ توك و قزی
 سهر ۵ همر شتیك له شتیکی تر
 جیا بووبیتته وهو لهو بهیدا بووبی ۵
 (ك: فروع) ۵ (فروع الشجرة) واته:
 لقو پۆی درمخت ۵ (فروع الرجل)
 منداالو نه وهی پیاو ۵ (فروع
 المسألة) نهو باسو جورتمو شتانهی
 له مهسه له کهوه سهره له مدمن.
 الفَرَعُ: به کم بهری سكو زای حوشترو
 مهرو بزنه ۵ له سهردهمی نه زانی دا
 نهو نۆبهرمیان سهر دمبری بؤ
 بته کانیان.
 الفَرِيعَاءُ: نهو زهویهی بهروبومه کی
 ناگاته نه ندازهی نهو مهسره فهی
 تییدا کراوه.
 فَرَعَنَ فَرَعَنَةً: خوی به زلزانو
 لوت بهرزی نواندا.
 فَرَعَنَ فُلَانًا: رینگای به فلان دا بییتته
 دیکتاتۆرو ههلسو کهوتی
 فیرعهونی بنوینئ.

تَفَرَّعَ النَّبَاتُ: رومه که گه شهی کردو
 بهرز بؤوه.
 تَفَرَّعَ فُلَانٌ: فلانکس لوت بهرزی
 نواندو خوی به زلزانو ۵ بهرپهوشتی
 فیرعه ونه کان پمفتاری کرد.
 فِرْعَوْنُ: نازناوی پاشا کۆنهکانی
 میصره.
 فَوْرَحُ الشَّيْنِ فَرَاغًا وَفَرُغًا: شته که خالی
 بوو ۵ دمگوتری: (فَرَعُ الإِنَاءِ وَفَرَعُ
 الفؤاد).
 فَرَّعَ مِنَ الشَّيْنِ: شته کهی تهواو کرد
 له شته که بووه وه.
 فَرَّعَ إِلَى الشَّيْنِ وَلَهُ: قهصدی شته کهی
 کرد بؤی چوو ۵ دمگوتری: (لأفرغ
 لك) له عۆدهت دیم بادستم به تال بی
 ۵ قورنان دمفه رموی: ﴿سَتَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَا
 الثَّقَلَانِ﴾.
 فَرَّغَ الْفَرَسُ فَرَاغَةً: نه سپه که له
 رۆیشتنیو خیراییدا باش بووه
 پیشکهوتنی به دهست هی ناوه.
 فَرَّغَتِ الطَّعْنَةُ: برینه که فراوان بوو.
 أفرغ الماءَ: ناوه کهی رشت.
 أفرغ الدماءَ: خوینه کهی رشت.
 أفرغ الذهب والفضة ونحوهما: زپرو زیو
 و نهو جوۆره مه عدمانهی له قالب
 دا، کردنی به قالب.

أَفْرِغَ اللَّهُ الصَّبْرَ عَلَى الْقُلُوبِ: خودا
صهبرو نارامی خسته ناو دله گانه وه
ه قورنان دمغه رموی: ﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ
عَلَيْنَا صَبْرًا﴾.

فَرَّغَ الشَّيْءَ: شته که ی خالی کرد ه
دمگوتری: (فَرَّغَ الْإِنَاءَ وَفَرَّغَ الْمَكَانَ).
فَرَّغَ مَا فِي الْوِعَاءِ: نه وه ی له قاپه که دا
بوو پشتی.

إِفْتَرَّغَ الْمَاءَ: ناوی به سمر خوی دا کرد.
تَفَرَّغَ مِنَ الشَّغْلِ: وازی له نیشه که هیتا.
تَفَرَّغَ لَهُ: خوی بو ته رخاں کرد.
إِسْتَفَرَّغَ فُلَانٌ: فلان که س پشایه وه.

إِسْتَفَرَّغَ جَهْرُهُ فِي كَذَا: هه موو هیزو
توانای خوی لهو نیشه دا سمر ف
کرد.

الْفَارِغُ: خالی ه دمگوتری: (إِنَاءٌ فَارِغٌ
وَقَوْلٌ فَارِغٌ وَفُرَادٌ فَارِغٌ).

الْفَرَاغُ: بوشایی ه شوینی چۆل.
الْفِرَاغُ مِنَ الدَّلْوِ: نهو لا که چاپیه ی
دۆلچه که ناوی لیوه پۆده کری ه
حه وزه ناویک له پیستی رشه
ولاخو شتی وا دروست بکری ه
مه نجه لی گه وره، قازان که هه ل
نمگیری ه (ك: أَفْرَغَ) ه دمگوتری:
(رَجُلٌ فِرَاغٌ) بیاویکی خوشپویه ه
(نَاقَةُ فِرَاغٌ) حوشتی نیشانه نه کراو.

الْفَرَاغَةُ: دله پاوکی و ناره حه تی
دمروونی.

الْفَرِغُ: به فیر و چوون ه دمگوتری:
(ذَهَبَ دُمُهُ فَرِغًا) خوینی به فیر و
چوو.

الْفَرِیغُ: بان و پۆر ه جه قو و کیردی
زۆر تیز ه دمگوتری: (رَجُلٌ فَرِیغٌ)
بیاویکی زمان تیزو قسه زانه (طعنة
فَرِیغَة) برینیکی قهواره مییه وه
خوینی لی دمتکی.

الْمُفَرَّغُ: دمگوتری: (دِرْهَمٌ
مُفَرَّغٌ) دیره هه مو زیویکی له قالب
دراوه.

الْمُفَرَّغَةُ: دمگوتری: (حَلَقَةٌ مَفْرَغَةٌ)
نه لقه یه که نازاندری سهر و بنی
کامه یه هیچ شوینی پیکه وه لکانی
پیوه دیار نیه.

فَرَفَّرَ: به له ی کرد له رۆشتندا و
هه نگاوه گانی کورت کورت و خیرا
خیرا هاویشتن ه خوی ته کاند ه
خوی پاوه شاندا.

فَرَفَّرَ فُلَانٌ: فلان که س کالقام بوو
بی عه قل بوو ه که زاوه ی بو ئافره ت
دروست کرد ه ملی نایه نه حه قی و
خویرپه تی.

فَرَفَّرَ فِي كَلَامِهِ: قسه ی تی که له و
پیکه لی کردن.

فَرَقَرَ الشَّيْءُ: شته‌م‌کی ر‌اوه‌شان‌دو
 دمنگی ل‌ی ه‌ینا، کردی به‌ش‌ه‌ش‌ه‌مه.
 فَرَقَرَ الذَّبُّ الشَّاةَ: گورگه‌که م‌هرم‌کی
 ونج‌ر ونج‌ر کرد ۵ که‌له‌پارچه‌ی
 کرد.
 فَرَقَرَ الشَّيْءُ: شته‌م‌کی ه‌ه‌ته‌کان‌د،
 ته‌کان‌دی.
 فَرَقَرَ فُلَانًا: ناموس و ح‌ه‌ی‌ای له‌که‌دار
 کرد ۵ بوختانی ب‌و ه‌ه‌ته‌ست.
 الْفُرَارُ: وِئَلْ و گیل و بی مه‌به‌ست ۵
 بیج‌وی م‌ه‌رو ب‌زن و مانگا کی‌وی ۵
 شیر: که هاوشانی خ‌وی که‌له‌پارچه
 بکا ۵ دم‌گوتری: (أسد فُرَارٌ و فرافرة)
 ۵ مندالی تیگه‌یشتو و پیگه‌یشتو ۵
 نه‌سپ‌یک لغ‌اوه‌م‌کی بج‌ول‌ین‌ی و
 ه‌ه‌ول‌یدا له‌س‌م‌ری خ‌وی دام‌الی.
 الْفَرَارُ: داریکی زور ر‌ه‌ق و پ‌ته‌وه زور
 درمنگ دم‌س‌وت‌ی و دم‌بی‌ته
 خ‌وله‌م‌یش: کاسه و که‌وچک و شتی
 وای ل‌ی دروست دم‌کری ۵ ج‌وری‌که
 له‌که‌زاوه‌ی ن‌ا‌هرمت.
 الْفُرْفُرُ: ج‌وله‌کی بج‌وک.
 الْفُرْفُورُ: گهنجی پیگه‌یشتو ۵ ج‌وله‌کی
 بج‌وک.
 الْفِرْفِرُ: ج‌وری‌که له‌ر‌ه‌نگ؛ ر‌ه‌نگ‌کی
 سوری مه‌یل‌ه‌و ر‌ه‌ش ۵ دم‌گوتری:
 (جوهر فِرْفِرِي).

الْفِرْفِرِين: له‌ب‌واری پ‌زیشکی‌دا ر‌ه‌نگ‌یکه
 ماد‌مه‌که ب‌و ه‌یم‌وگ‌ل‌وب‌ین به‌یدا
 دم‌بی.
 الْفِرْفِرِيْنِي: (ب‌ول فِرْفِرِي) میز‌یکه
 به‌س‌روشت ماد‌ی فر‌ف‌ری‌نی تی‌د‌ایه
 به‌زوری.
 فَرَقَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ فَرَقًا وَفَرَقَانًا: دوو‌شته‌کی
 ل‌یک ج‌یا‌کرد‌نه‌وه.
 فَرَقَ بَيْنَ الْحَصَمِ: ب‌ر‌پ‌اری دا له‌نی‌وان دوو
 د‌زو ر‌که‌به‌رم‌گان و کی‌شه‌کی ب‌و به‌کالا
 کرد‌نه‌وه ۵ قور‌نان دم‌فر‌م‌وی: ﴿فَاَفْرُقْ
 بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾.
 فَرَقَ بَيْنَ الْمُتَشَابِهَيْنِ: ل‌ایه‌نی ج‌ود‌ا‌وازی
 نی‌وانی د‌وش‌ته ل‌یک‌چ‌وو‌م‌کانی دی‌اری
 کرد و ر‌ونی کرد‌وه.
 فَرَقَ لَهُ عَنِ الْأَمْرِ: کارم‌کی ناش‌ک‌را‌کرد.
 فَرَقَ لَهُ الطَّرِيقُ أَوِ الرَّأْيُ: ر‌ه‌گه‌که ناش‌ک‌را
 بوو، ر‌ون بو‌وه.
 فَرَقَ الشَّيْءُ: شته‌کی د‌ابه‌ش کرد.
 فَرَقَ اللَّهُ الْكِتَابَ: خودا قور‌ن‌انی
 به‌ناش‌ک‌رای و ر‌ونی مان‌او مه‌به‌ست
 ن‌ازل کرد‌وه ۵ قور‌نان دم‌فر‌م‌وی:
 ﴿وَقَرَأْنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى
 مُكْتَبٍ﴾.
 فَرَقَ الصَّبِي: منداله‌کی تر‌سان‌د.
 فَرَقَ فَرَقًا: زور تر‌ساو ه‌ه‌له‌ره‌زی ۵ قور‌نان
 دم‌فر‌م‌وی: ﴿وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ﴾.

فَرِقَ مِنْهُ: لِيَّي تَرَسَا.

فَرِقَ عَلَيْهِ: بهزهیی پیا هاتهوه بوئی به
بهروش بوو.

فَرِقَ نَلَانْ: فَلَانَكَهَس چوهوه ناو
ههضه بهو بانومكهو پييدا رويي ه به
سروشتو زكماك دانی شاش بوون ه
دمگوترئ:

فَرِقَتِ الْأَسْنَانُ: ددانهكان شاشو كهل
بوون.

فَرِقَتِ الدَّابَّةُ: وِلاخهكه كلوتیكى بهرزو
كلوتیكى نزم بوو.

فَرِقَ التَّيْسُ: نیرییهكه نیوان دوو
شاخهكانی پان بوو ه یان نیوان دوو
گونهكانی پان بوو.

فَرِقَ الدِّيكُ: كهلهشیرمهكه دوو پوپنهی
هههبوو، چونكه نیوانیان هههبوو ه
دمگوترئ: (فَرِقَ عَرَفَ الدِّيكِ) پوپنهی
كهلهشیرمهكه دوولا بوو دووكمهت بوو
بهزكماك (فهو أفرق وهي فرقاء).

أفرق العلیل: نهخوشهكه چاك بووه.

أفرق الناقة: حوشترمهكه بیجوهكهی لی
دوور كهوتهوه ه یان دووسالو سئ
سالی بهسمردا تیپهري تاوس نهبوو.

أفرق فلتاً: فَلَانَكَهَسی والی كرد
بترسو هاوار بكا.

أفرق الرجل غَمَهُ: پیاومهكه مهرو
بزنهكانی ونكردو ههوتاندنی.

أفرق إبله: حوشترمكانی له پیاوانهكهدا
بهرهلاا كردن بوئ هوهی بوخویان
بلهومرین ه حوشترمكانی بهكهل
نهدان و تاوس نهبوون.

فَارَقَهُ مفارقة: لِيَّي دوور كهوتهوه.

فَرَّقَ بَيْنَ الْقَوْمِ: تمفرقهو جودازازی
خسته نیوان دووشته لیك چوومهكه
دمشگوترئ: (فَرَّقَ الْقَاضِي بَيْنَ
الزَّوْجَيْنِ) دادومرهكه برپاری لیك
جیابوونهوهی ژنو میردهكهی دا.

فَرَّقَ الشَّيْءُ: شتهكهی پارچه پارچه
كرد.

فَرَّقَ اللَّهُ الْقُرْآنَ: خودا قورثانی پارچه
پارچهو نایهت نایهتو سورمت
سورمت نازل كردووو.

فَرَّقَ الْأَشْيَاءَ: شتهكانی بهش كردن.

فَرَّقَ الْعَصِيَّ: مندالهكهی ترساند.

إفترق القوم: خهلكهكه بلاومیان لی
كردو ههریهكهیان بهلایهكدا رويي.

إفترق الشَّيْءُ: شتهكهی بلاو كردموه ه
دوولمت بوو ه دمگوترئ:

إنفرق الصبح: بهیانی گزنگی دا
تاریکایی دری پی درا.

تفارق القوم: قوممهكه هندیکیان له
هندیکیان جیابوونهوه.

تَفَرَّقَ الشَّيْءُ تَفَرُّقاً وَتَفَرُّقاً: شتهكه
كههتو بهرت بوو.

تَفَرَّقَ الرَّجُلَانِ: دوو پیاوومکه لیک
جیابووننهوهو همریهکههیان
به لایه کدا رۆی.

التَفَارِيقُ: پارچه و بهش ۵ (تفاریق
الشئی) پارچه بلأو بوومکانی شت ۵
دمگوترئ: (أَخَذَ حَقَّهُ بِالتَفَارِيقِ)
ووجهه ووجهه و بهشبهش مافی
خوی و مرگرت.

الْفَارِقُ: نهوهی شتیک له شتیک
جیادمکاتهوه ۵ (ک: فوارق).

الفاروق: نهوهی حهق و بهتال لیک
جیابکاتهوه ۵ نازناوی عومهری
کوری خهتتابه ۵ زۆر ترسان.
الفاروقه: ترسانی زۆر.

الفراق: لیک جیابووننهوه بهزۆری بۆ
لیک جیابووننهوهی جهسته
بهکاردی.

الفرق بین الأمرین: جیاکردنهوهی نیوان
دووکارو روداو ۵ نیوان دوو کۆمهله
هزی سهر ۵ تۆقه سهر.

الفرق: بهمانا شهقامه ریی نیوان دوو
کیو ۵ قهوارهی گهوره ۵ درزو شهبهقی
گهوره ۵ بانوو دهمشتایی بهرز ۵
شهپۆلی بهرزمووبوی دمربا ۵ گهرتو
لهتی همر شتیک قهبارهی ههبن.

الفرق والفرق: پیاویک به سروشت زۆر
بترسن.

الفرقان: قورئانی پیرۆز ۵ بهلگهو
پاساو ۵ همرشتیک حهق و بهتال
لیک جیابکاتهوه.

الفرقة: کۆمه لیک مروفه ۵ دمگوترئ:
(فرقة التمثيل) (فرقة الألعاب) ۵
کۆمه لیک قوتابی هاوته مهو
هاوجهشن لهخویندندا ۵ چهند
هیزو لیوایهک لهسوبا.

الفرقة: لیک جیابووننهوه.

الفرق: زۆر ترسان.

الفريق: تاقمیک زۆری ئادهمیزاد ۵
جیابووهو دوورکهوته ۵ نهسپی
پیشکەوتوو له کێچکیدا ۵ پلهیهکه
لهپلهی سهربازی ۵ (ک: فرقاء
والفرقة).

الفرق من الرأس: تۆقهسهر و خهتی
لیک جیابووننهوهی هزی سهر له
ناوجهوانهوه تا پشته مل ۵ نهو
شوینهی پێگاکان لیک جیادهمنهوه،
چارواریان و جیابووننهوهی
پێگاکان.

مفارق الحديث: لایه نه ناشکراو
روونهکانی ئاخاوتن.

الفرقة: نهستیرمیهکه لهنزیک قوتبی
شیمالیهوه دهمیندرئ، شوپینهکهی
دیارهو تا نهندازمیهک سابیته ۵ پئی
دمگوترئ: نهستیرمی قوطبی ۵ له

نزيكیه وه نه ستيړمیه کی ترو
هاوشپوهی نهو به لام بچوکتړ لهو
پټکمون بویه شاعیر دهلی:

وکل اخ مفارق اخاء
لعمر ابيک حتی الفرقدان

گولکه له ه (ک: فرقد).

الْفُرْقُدُ: به مانا (الْفَرْقُدُ) دئ ه (ک:
فراقید).

فَرَّقَ الشَّيْءُ: شته که دمنگی لی هات،
نالهی کرد.

فَرَّقَ الشَّيْءُ: شته که می تمقاندوموه
گرمی هات.

فَرَّقَ أَصَابِعَهُ: پهنجه می تمقاندن.

فَرَّقَ فَلَائاً: ملی فلانکسی بادا،
به جوریک دمنگی مل تمقاندنه که می
هات.

إِفْرَقَ: بازیک توندی هاویشته و
پشتی هه لکرد.

إِفْرَقَتِ الْأَصَابِعُ: جومزگی می

پهنجه کانی تیک گیران و دمنگیان لی
هات ه دمشگوتری: (إِفْرَقَ الْقَوْمُ عَنْ

الشَّيْءِ) خه لکه که بلاومیان له شته که
کردو لی دوور کهوتنه وه.

تفرقت الأصابع: پهنجه کانی دمنگیان
لیومها تومقین.

الْفَرَقَةُ: دمنگی لیکدانی دوو شته ه
تمقینه وهی به هیزو دمنگی گموره.

الْمُفْرَقَات: مهوادی تمقینه وه، نهو
مهوادانه می هیزی تمقینه ومیان زور
به هیز بی.

فَرَّقَ الشَّيْءُ فَرَكاً: شته که می کړاند،
خوراندی ه دمشگوتری:

فَرَّقَ الْحِمَصَ وَفَرَّقَ الْجُوزَ: تویکلی نۆکه که

یان گوپزمکه می هه لقلیقاند بۆنهمی
تویکلمه کیهان لی دامالی ه دمشگوتری:

(فَرَّقَ الثَّوبَ) هوماشه که می کړاند،
خوراندی بۆنهمی نهو شته می پیوهی

نووساوه لی بیته وه ه (فهر فارك
والثوب مفروك).

فَرَّقَ فَرَكاً: ناخوشی ویست پهی لی بوو،
به زوری بۆرق لیبونی نیوان ژنو
میرد به کاردی ه (فهر وهي فارك).

أَفْرَكَ السُّنْبُلُ: گوله گهنمه که می بووبه
فهریک به کاری نهومدی هه لی
پروزیخی و بی پروینی و پاک بکری و
بخوری.

إِنْفَرَكَ الشَّيْءُ: شته که تمفرو تونا بوو
هه لومری و کهوته خوار.

إِنْفَرَكَ الْمَنْكِبُ: شانی داجوپراو شانی
داکهوت.

تَفَرَّقَ الْمُحْتَثُ: نیرموکه که له قسمو
پویشته و هه لکوموتدا ژنانه

پهفتاری کردو خوی و مکوو ناهرمته
نیشان دا.

إِسْتَفْرَكَ الْحُبَّ فِي السُّنْبُلَةِ: دانه‌وَلَمَكه له

گوَلَمَكه‌دا پيگه‌يي و رَهَق بوو.

الْفِرْلُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: نه‌وشته‌يه تويکلی ئی

بووييته‌وه ۵ تويکلی ئی دامالدرایی.

الْفِرْيَك: تويکَل ئی کراوه پاککراو ۵

گه‌نم و (زورپات) گه‌نمه‌شامی

سهرمتای پيگه‌يـشتنيان ۵

قهرمخهرمان ۵ ئيـسقانيکی

بجکولميه له‌بنی زماندا.

الْمَفْرُوكَة: خواردنـيکی گونـدنـشینه

ميصريه‌کان دروستی دمکهن له

گه‌نمه‌شامی و پۆن و شیر.

قَوْمَ اللَّحْم: گوشته‌که‌ی هه‌نجنی.

أَفْرَمَ الْإِنَاء: قاپه‌که‌ی پپرکرد.

الْفَرَامَة: نامیـری هه‌نجنـین.

الْفَرَّان: نانـه‌وا، نانـکـهر.

الْفُرْن: ته‌ندوری نانـه‌وا خانـه.

الْفُرْيَة: نانـيکه شیر و پۆن و شه‌کری

تيکهل دمکری.

الْفِرْلِد: شمـشیر ۵ نه‌و تيشکه‌ی

له‌ناکامی شه‌پۆلی پوناکی له‌پانایی

شمـشیرمه‌که به‌رچاو دمکـه‌وي ۵ دمکـه

هه‌نار ۵ گولی سور.

الْفَرَايِق: شیر ۵ شارمزاو چاو ساغی

پيش سوپا، پان پيشه‌نگی نامه به‌ر.

قِرَه فَرَاهَا: ته‌رپده‌ماخو له‌خۆ بايي و

به‌درپـه‌وشت بوو.

قِرَه فَرَاهَة وَفِرْهَة: جوان و قۆز بوو ۵

چوست و چالاک و شارمزاو لیزانو

دهست پره‌نگین بوو.

أَفْرَة: شتيکی جوان و سهرمنج پراکيشی

به‌دی هینا ۵ شتيکی جوانی دروست

کرد خانويکی نايایی بنيات نا.

أَفْرَهَت الْمَرَأَة: ناهرته‌که منداییکی

جوانی بوو، کوزيکی قۆزو شوخو

شه‌نگی به‌وه‌له‌د هینا.

قِرَه: به‌مانا (أَفْرَة) دئ.

إِسْتَفْرَة: شتی باشی هه‌لبزارد.

أَفْرَة: جوانتر، قۆزتر ۵ دمکوتری: (فلان

أَفْرَة من فلان) فلان له فلان قۆزتره،

جوانتره.

قِرَهْدَ الْغِلَام: منداله‌که (که‌نجه‌که)

خۆی داپشت و پيگه‌یی.

قِرَهْدَ نَفْسَه: هه‌ناسه‌ی ته‌نگ بوو.

تَقَرَهْدَ الْغِلَام: کورمه‌که فه‌له‌و و جوان

بوو.

الْفُرْهَد: گه‌نجی جوانخاس و تازه

پيگه‌يشتوو ۵ بيچوه شیر.

الْفُرْهَوْد: به‌مانا (الْفُرْهَد) دئ ۵ (ك:

فراheid).

قَرَى الثِّيَاب: قوماشه‌که‌ی کرده فه‌روه

۵ فه‌روه‌ی له‌سهر پۆشاکه‌وه پۆشی ۵

قوماشه‌که‌ی توکن کرد پرزی تی

کرد.

إِفْتَرَى فِرْوَأً: هَمْرُوهى بَؤْشَى.

الْفَرَا: كَهْرْمَكِيوى.

الْفَرَاءُ: هَمْرُوه دروست كهر ه هَمْرُوه
فِرْوَش.

الْفَرُو: پِيستى بَرِي گيانله بهره ومكوو
ورچو و رِيوى، پِيسته كه دمباغ
دهكړئو دمكړيته بَؤْشاك بَو
خوپاراستن له سهرما يان بَو جوانى و
زينت له بهر دمكړئ.

الْفَرُوَّة: پِيستِيك توكى پِيوهمبى ه
دمكوترئ: (فروة الرأس) (فروة
الذنب، فروة الثعلب، فروة الغنم).

فَرَى الشَّيْئُ فَرِيًّا: شتهكهى قهلاشت، درې
و وردى كرد.

فَرَى الْقَرِيَّة: دِيْمكه ناوهمكهى نه اندازه
گرتو دروستى كرد ه (قِرْبَة)
پارچه يهك پِيستى خاراو و دهباغكراوه
لايهكى دهمورِيته وه و دمكړيته
دِيْمكهى ناو يان هى دَوو ماست.

فَرَى الْكَذِب: دروكهى هه لېبه ست ه
بوختانى كرد.

فَرَى الْأَرْض: به زهويهكه دا رَوِيى و بَرى.
فَرِي فَرِي: سهرسامو حيرت زده بوو.

أَفَرَى الشَّيْئُ: شتهكهى شَهَق كرد،
دړاندئ.

أَفَرَى فَلَانًا: زَوْر بهتوندى دابهزيه سهر
فلان و سهرزمنشتى كرد.

أَلْرَجَ الْأُرْدَاج: شا پرمگه كانى لاملى
بَرين و خويته كه يان دهرهات،
خويته كه يانى دهرهينا.

فَرَأَ: بَو زِيْدهرپوِي له ماناى (فَرَأَ) دئ.
إِفْتَرَى الْقَوْل: قسهكهى هه لېبه ست.
إِنْفَرَى الشَّيْئُ: شتهكهى شَهَق بوو لِيك
بَووه.

تَفَرَى الشَّيْئُ: شتهكهى شَهَقى برد، درې
دادړا ه دمكوترئ: (تَفَرَى عَنْهُ ثَوْبَه)
كراسهكهى له بهر دا درې ه (تَفَرَى
الليلُ عَنْ صَبْحِه) شهوگار شَهَق بوو
به يانى دا.

تَفَرَّتْ الْعَيْنُ: كارِيزمكه هه لقولى و ناوى
لِي هات.

تَفَرَّتْ الْأَرْضُ بِالْعَيْنِ: زهويهكه شَهَق بوو
ناوى لِي هه لقولا.

الْفَرِيَّة: بوختان و درو ه (ك: فَرِي).
الْفَرِيُّ مِنَ الْأُمُور: قسهى هه لېبه سراو،
شتى به درو و بى بناغه ه قورئان
دمهمرموى: ﴿قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ
شَيْئًا فَرِيًّا﴾ ه دمكوترئ: (فلان يَفَرى
الْفَرى) نه گهر نيشى چاك
نه نجامداو شتى سهپرو سه مهره بكا
ه همروا ناوه بَو پياوى بوختانكهر.

فَزَرَ الشَّوْبَ فَزْرًا: قوماشهكهى دادړى ه
دړاندئ.

فَزَرَ الشَّيْئُ: شتهكهى شَهَق كردو لِيكى
جياكردموه.

فَزَرَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ: شته‌ک‌هی له شته‌که
جیا کردموه.

فَزِرْ فَزْرًا: له پستی یان له سنگی گریه‌که
دمرچوو ۵ (فهو أفرز وهي فزراء).

أَفَزَرَ الشَّيْءُ: به‌مانا (فَزَرَةُ) دئ.

فَزَرَ الشَّيْءُ: به‌مانا (فَزَرَةُ) دئ.

إِنْفَزَرَ الثَّرْبُ: کراسه‌که شه‌ق بوو، رزی.
تَفَزَّرَ: قه‌لش قه‌لش بوو.

الْفَزَارَةُ: پنگایه‌که به‌ناو لمبه‌لانی ته‌باره
به‌ستوودا، همر ده‌لئی درزو
به‌سروشت له زمویه‌که بووه.

الْفَزَارَةُ: پلنگی میینه.

الْفِزْرُ: بیجوه نی‌ره‌ی پلنگ ۵ بیجوه
نی‌ره‌ی به‌ور ۵ کاره کیوی.

الْفَزَاءُ: کچوله‌ی گهنج و گوشتن و
تیکسمپاو و خوداپ‌یز.

الْفَزْرَةُ: لوهو گوشت و نی‌سفانی‌که له
سنگ یان له پشت په‌یدا دمبج.

الْفِزْرَةُ: پلنگی می ۵ دیله پلنگ ۵
که‌ندرو درزی گه‌وره.

فَزِرْنَا: ترسا ۵ (فَزْرٌ عَنِ الْأَمْرِ) له‌کاره‌که
دووور که‌وته‌وه، لای دا.

فَزَرَ الرَّجُلُ فَزَارَةً وَفَزْرَةً: بیاومه‌که چوست و
جلاک بوو گورج و گۆل بوو (فَزْرُ الْجَرَحِ

فَزْرًا) برینه‌که هه‌وی کرد و کی‌م و
زوخواوی لی پهمان بوو.

فَزْرًا فَلَانًا فَزْرًا: ترساندی و نی‌زعاجی کرد.

أَفَزَهُ: به‌مانا (فَزَرَةُ) دئ.

تَفَزَّرَا: هه‌ریه‌که له دوو به‌رامبه‌رمه‌که

ویستی به‌سهر شه‌وی تریان دا زال
بج.

إِسْتَفَزَهُ الْخَوْفُ: ترسو و بیم جاپزی کرد.

إِسْتَفَزَ فُلَانًا: فلانکه‌سی تو‌ره کرد و
ته‌نگی بی هه‌لجنی.

الْفَزْرُ مِنَ الرِّجَالِ: بیایوی چوست و قالمب
سوک ۵ بیجوی مانگا کیوی.

الْفَزْرَةُ: بازدانی به‌زور ته‌نگه‌تاو کردن.

فَزَعَ فُلَانًا فَزْعًا: فلانکه‌س گرزو
نارچه‌ت بوو، هه‌لسه‌می‌هوه له‌شتیکی
سامناک.

فَزَعَ الْقَوْمَ: به‌هانای قه‌ومه‌که‌وه هات و
یارمه‌تی دان.

فَزَعَ فَزْعًا: ترساو دلی داخو‌رپا.

فَزَعَ إِلَيْهِ: په‌نای بۆ برد و داوای به‌هانا
هاتنی لی کرد ۵ گوتراوه: (أَفَزَعُهُ لَأَ
فَزَعٌ) که‌ترسا به‌هانایه‌وه هات.

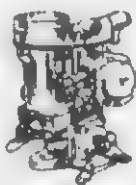
فَزَعَ مِنْ نَوْمِهِ: له‌خه و راستی کرده‌وه،
به‌ناکای هی‌نا.

فَزَعُهُ: به‌مانا (أَفَزَعُهُ) دئ.

فَزَعَ عَنْهُ: ترسو و بیمی لی پهماندموه.

الْفَزَاعَةُ: زور ترسناک ۵ شه‌وی
دمب‌ترسینی ۵ شه‌وی به‌هانایه‌وه دئ.

الْفَزْعُ: ترسو و بیم ۵ په‌نابردن ۵
به‌هاناو هاتن.

مسطبة

مفتاح أو مفتاح

مضخة

مائدة

قالب

خاتم النحاس

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

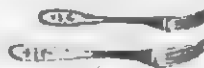
مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

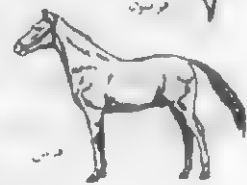
مستطبة

مستطبة

مستطبة

مستطبة

الْفَرْعُ: به هاناوه هاتوو ه هاوار بهرو پهنا بهر.

الْفَرْعَةُ مِنَ الرِّجَالِ: نهو کهسهی خه لک زور لئی دهرس.

الْفَرْعَةُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاو یکه زور له خه لک بترس.

الْمَقَارِعُ مِنَ الرِّجَالِ: کهسیکه هانا بو کهسانی دیکه بهرئ یان به پیچه وانه به هانا ی خه لکه وه بج.

الْمَقْرَعُ: نهو کهسهی ترسو بیمی له کوژ گرابیته وه ه ترسنوک.

الْمَقْرَعُ: کهسیک له کاتی تهنگانه دا په نای بو دهرئ.

الْمَقْرَعَةُ: به مانا (الْمَقْرَعُ) دی ه هر شتیک ترسی لی بکری.

مَقْرَعُهُ: جاپزی کردو دهری کرد.

فَسًا الشَّوْبُ: قوماشه کهی راکیشا تا دپاو هه لئیشا.

فَسًا فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانکه سی له کاره که منع کرد.

فَسِي فَسًا: سنگی دهر په ری و پشتی چال بوو ه (فهو أفسأ وهي فَسَاءُ).

فَسًا الشَّوْبُ تَفْسِيَةً: قوماشه کهی زور راکیشا تا هه لئیشا و دپا.

تَفَسًا الشَّوْبُ: قوماشه که هه لپا و پزی.

الْفُسْتَانُ: پو شاکیکی ناهرم تانه جوړه ها

رمنگو شیوهی ههیه.

الْفُسْتُقُ: درختیکی بهرداره له پیړی درخته هه زوانیه کانه، قاوغه کهی

دوو فلیقه هو ناوکه کهی مهیل هو

سهوزمو تامی خو شه له ولاتی شامو

له نیران و زور ولاتی تر

دهر و پندرئ و وم بهر دهر پندرئ.

الْفُسْتُقِي: رمنگی فسته قی مهیل هو سهوز.

فَسَحَ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ نَسْحًا: له

مه جلیسه که دا ریگای بو کردموه تا دابنیش.

فَسَحَ لَهُ الْأَمِيرُ: پاشا ریگای پدا سه فهر بکا.

فَسَحَ الْحَرْزَيْنِ: کونی موروه کهی فراوان کرد.

فَسَحَ الشَّيْئُ: شته کهی بلاو کردموه، پانی کردموه.

فَسَحَ الْمَكَانُ فَسَاحَةً: شوپنه که فراوان بوو.

أَفْسَحَ الْمَكَانُ: شوپنه کهی فراوان کرد.

فَسَحَ الْمَكَانُ: شوپنه کهی فراوان کرد.

إِنْفَسَحَ الْمَكَانُ: شوپنه که فراوان بوو.

إِنْفَسَحَ صَدْرُهُ: سنگی فراوان بوو.

إِنْفَسَحَ طَرْفُهُ: روانینی درنژ بووه و دووری بین.

تَفَاسَحَ الْقَوْمُ: خه لکه که مه جلیسه که یان

فراوان کرد بوئه وهی جیگای کهسانی

تریش بیته وه.

فَسَخَّ الشَّرْبُ عَنْ نَفْسِهِ: کراسه‌که‌ی خو‌ی
داکه‌ندو فرپئی دا.

فَسَخَّ الرَّأْيَ وَغَوَّهَ فَسَخًا: رایه‌که پوچه‌ن
بوو، خراپ بوو.

أَفْسَخَ الْقُرْآنُ: قورنانی له‌بیر چۆوه.

فَاسَخَهُ الْبَيْعُ: داوای ئی کرد مامه‌له‌که
پوچه‌ن بکاته‌وه ۵ یان هاوړای بی بۆ
پوچه‌ن کردنه‌وه.

إِنْفَسَخَ الشَّيْئُ: شته‌که هه‌لومشاپه‌وه،
پوچه‌ن بۆوه.

تَفَاسَخَ الْبَيْعَانِ الْبَيْعُ: کرپارو فروشیار
هم‌دوکیان پرپاریاندا مامه‌له‌که
هه‌لومشپیننه‌وه.

تَفَاسَخَ الْأَقَارِئِلُ: قسه‌و باسه‌گان دژ
به‌یه‌ک بوون.

تَفَسَّخَ الشَّيْئُ: شته‌که داومشاو فاسید بوو.

تَفَسَّخَتِ الْمَادَّةُ الْعَضْوِيَّةُ: ماده
عضوویه‌که به‌هو‌ی کاریکه‌ری
به‌کتریاکانه‌وه داومشاو رزی.

تَفَسَّخَ الشَّعْرُ عَنْ الْجِلْدِ: توکی پیسته‌که
پوتایه‌وه‌وه هه‌لومری ۵ دمشگوترئ:
(تَفَسَّخَ اللَّحْمُ عَنِ الْعَظْمِ) گوشته‌که
له‌ئیسقان دامالئرا هه‌لومری.

تَفَسَّخَتِ الْفَأْرَةُ فِي الْمَاءِ: مشکه تۆپاوه‌که
له‌ناوه‌که دا رزی و پارچه پارچه بوو.

تَفَسَّخَ الْفَصِيلُ تَحْتَ الْحِمْلِ الثَّقِيلِ: بیچوه
حوشتره‌که نه‌یتوانی باره قورسه‌که
هه‌لېگری.

تَفَسَّخَ الْمَكَانُ: شویننه‌که فراوان بوو.

تَفَسَّخَ فَلَانٌ: فلانکه‌س داوای جیگه
کردنه‌وه‌ی کرد ۵ داوای پشودانی
کرد له‌کارکردندا بۆنه‌وه‌ی
بچه‌سپینه‌وه.

تَفَسَّخَ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ: مه‌جلیسه‌که‌ی
فراوان کرد ۵ جیگای بۆ کرده‌وه.

الْفَسَخُ: جه‌وازی سه‌فه‌ر.

الْفَسَخُ: ده‌گوترئ: (منزل فُسَخَ)
مه‌نزلئیکی پان و پۆر ۵ (رجل فُسَخَ)

پیاوئیکی سنگ فراوانه.

الْفَسَخَةُ: پان و پۆر، فراوان ۵ ده‌گوترئ:

(في هذا الأمر فسحة) له‌م کاردا

هوسحه‌و مه‌جال هه‌یه ۵ پشودان
له‌نیوان دوو وه‌جیه‌ی کار.

الْفُسَحَتَانِ: دوو لاجه‌ناگه‌ی خوار لیوی
ژهره‌وه موی ئی نه‌روایی.

فَسَخَ الرَّجُلُ فَسَخًا: پیاوه‌که زه‌عیفو لاواز
بوو نه‌زان بوو.

فَسَخَ الرَّأْيُ: رایه‌که‌ی فه‌سادو شیواند.

فَسَخَ الْأَشْيَاءُ: شته‌کانی لی‌ک
جیا کردنه‌وه.

فَسَخَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی هه‌لومشانده‌وه.

فَسَخَ الْبَيْعُ أَوْ الْعَقْدُ: مامه‌له‌که‌ی
هه‌لومشانده‌وه، گرپه‌سته‌که‌ی پوچه‌ن
کرده‌وه.

فَسَخَ الْفَصْلُ: جومزگه‌که‌ی له‌شوینئ
خو‌ی لا‌برد به‌بئ نه‌وه‌ی بیشکینئ.

الْفَسْخُ: کەسێکی لاواز کە نەتوانی
بەرمەنگاری چۆرتە و تەنگانە
ببێتە وەو کاری خۆی ئەنجام بدات.
الْفَسِيخُ: پزێو، هەلەمشاوە، پوچەڵ
کراوە، داوشاوە ە جۆرە ماسیەکە.
فَسَدَ اللَّحْمُ أَوْ اللَّبَنُ: گۆشتەکە یان
شیرمەکە بۆگەنی کردو کە ئکی نەما.
فَسَدَ الْعَقْدُ: گرێبەستەکە پوچەڵ بۆوە.
فَسَدَ الرَّجُلُ: پیاوێکە پێبازی راستی و
حیکمەتی هەلەکردو سەری ئی شیوا.
فَسَدَ الْأُمُورُ: کارو ئی شەکان گەندەڵ
بوون و پشێوی و نارێک و پێکی
تیایاندا زۆر بوو.
أَفْسَدَ الرَّجُلُ: پیاوێکە گەندەڵ بوو.
أَفْسَدَ الشَّيْءُ: شتەکە ی داوشاندو
پزاندی خرابی کرد.
فَاسَدَ الرَّجُلُ رَهْطَةً: پیاوێکە خرابە ی
بەرامبەر تاقە و پێرەکی خۆی ئەنجام
دا خیانەتی ئی کردن و ئەوانیش دژی
وەستان ناشووبیان نایەووە.
تَفَاسَدَ الْقَوْمُ: خەڵکەکە پشتیان لەیەک
کردو قەتعی سیلە ی پەحمیان کرد،
لێک داپران.
إِسْتَفْسَدَ الشَّيْءُ: کاری بۆ ئەووە کرد
شتەکە فاسید بی ە دەگوتری:
(إِسْتَفْسَدَ الزَّرْعُ) کشت و کالەکی وا
ئی کرد کە ئکی نەبی.

إِسْتَفْسَدَ الرَّجُلُ رَهْطَةً: پیاوێکە خرابە و
خیانەتی بەرامبەر خەزم و خێلی
خۆی ئەنجام دا.
الْفَسَادُ: پزێن و داوشان و بی کە ئک
بوون ە پشێوی و ئازاوە، گرانی و
قات و قەری ە زیان گەیانەدن
بەخە ئک.
الْمَفْسَدَةُ: زەرم و زیان ە دەگوتری: (هَذَا
الْأَمْرُ مَفْسَدَةٌ لِكَذَا) ئەم کارە زیانی
بۆ ئەو شتە هەبە ە هەرشتێک
سەریکیشی بۆ فەسادو گەندەڵی و
خرابەکاری ە (ك: مَفْسِدٌ).
فَسَّرَ الشَّيْءَ فُسْرًا: شتەکی پون کردەووە.
فَسَّرَ الطَّبِيبُ: پزێشکەکە سەیری میزی
نەخۆشەکی کرد بۆ ئەو ی بزانی
نەخۆشیەکی جیبە.
فَسَّرَ الشَّيْءَ: شتەکی پون کردەووە.
فَسَّرَ آيَاتَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ: نایەتەکانی
قورئانی تەفسیر کردن و مانا و
مەبەستەکانی پون کردنەووە،
نەینی و حیکمەت و ئەحکامەکانی
خستە پوو.
إِسْتَفْسَرَهُ عَنْ كَذَا: داوای ئی کرد ئەو
شتە ی بۆ پون بکاتەووە ە
دەگوتری: (إِسْتَفْسَرَهُ كَذَا).
التَّفْسِيرُ: شیکردنەووە و پون کردنەووە.
تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ: لەبەواری زانستە

الْفُسْفُوسُ: ورده پارچه‌ی ږمگاو
ږمگ له بهردی مه‌ږمه‌ږو مورو
شتی و، پټکه‌وه ده‌لکټنډرین و
وینو دیکوړیان ئی دروست ده‌کړی
بؤ دیوارو هه‌لاشی خانو.

فَسَقٌ کُلُّ ذِي قِشْرٍ فِسْقًا وَفِسْقًا:
فیسته‌فه‌که له توپکله‌که‌ی خو‌ی هاته
دمر، گوپزمکه، بادامه‌که له قاوغه‌که
پان هاتنه دمر ه ده‌گوتری: (فَسَقَتْ
الرُّطْبَةُ عَنْ قِشْرِهَا) میوه تهر و
شیرینه‌که له توپکله‌که‌ی هاته دمر ه
(فَسَقَتْ الْفَاةُ عَنْ جِحْرِهَا) مشکه‌که له
کونه‌که‌ی هاته دمر.

فَسَقٌ فَلَانٌ: فلانکه‌س له خودا پاخی بوو،
سنووری به‌زاندو فهرمان و نه‌هیه‌کانی
شهرعی پاشگوئ خست.

فَسَقُهُ: به‌فاسقی له‌فه‌له‌م دا.
إِنْفَسَقَتِ الرُّطْبَةُ: میوه تهر و شیرینه‌که
له توپکله‌که‌ی هاته دمر.

فَسَاقٍ: به‌م صیغه به‌کارده‌یندرئ بؤ
بانگ‌کردنی نافرمت ه ده‌گوتری:
(يَا فَسَاقٍ) نه‌ی نافرمتی سنوور
به‌زین!

الْفِسْقُ: زور فاسق و سنوور به‌زین.
الْفِسْقُ: به‌مانا (الْفِسْقُ) دئ.
الْفُسُوقُ: به‌مانا (الْفِسْقُ) دئ.
الْفَسْقِيَّةُ: هه‌وزیکه له ږوخام
که‌وانه‌یی په‌ نافرمتی تیدایه

نی‌سلامیه‌کاندا مه‌به‌س‌ست
ږونکرده‌وه و شیکردنه‌وه‌ی ماناو
مه‌به‌سته‌کانی نه‌و کتیبه‌ پیروزمیه،
دمرخستنی نه‌و عه‌قیدمو نه‌ین‌و
حوکم و حکمه‌تانه‌ن که له
دوو‌تو‌یی ناپه‌ته‌کانی دا هه‌ن.

الْفُسْطَاطُ: خیمه و ږشمال که له
کولک و مو دروست بکړی ه شاریکی
می‌زووییه له ولاتی میصر عه‌مری
کورپی عاص لهو شوینه‌ی خیمه‌که‌ی
خو‌ی ئی بوو دروستی گردووه ه
هه‌روا وشه‌ی (فسطاط) ناوه بؤ
کؤمه‌لټک ناده‌میزاد.

الْفَسِيطُ: نینوک که ه ږحه‌تی و
پالټومری شله‌مه‌نی.

فَسَسَ فَلَانٌ: فلان زور گیل و نه‌حمه‌ق
بوو.

فَسَافِسٌ: می‌شیک زیان‌به‌خش و بؤگه‌نه
به‌عه‌رمبی ناو‌یک‌ی تری‌شی هه‌یه
پی‌ی ده‌گوتری: (البقة).

الْفَسَافِسُ: که‌سیک زور نه‌حمه‌ق و گیل
بی ه شم‌شیری کولو نه‌ب‌ږ ه
ږوه‌کیکی سه‌وزی بؤگه‌نه گوټ‌یک‌ی
سپی هه‌یه له‌ده‌م جوگه‌و ږوبار
د‌م‌ږوئ.

الْفِسْفِسُ: خانوی رازاوه به‌پارچه
شوشه‌و به‌ردی مه‌ږمه‌ږو له‌ته‌م‌رو
نه‌و شتانه.

به زوری له باله خانه و حه ديقه و
شتی وادا دروست دمکری.

فَسَكَلُ الْفَرَسُ: نهمه که له
پیشپر کی که دا دوا که وت له پیزی
ناخیر موه بوو.

الْفُسْكُولُ: نهمه سبیک له غاردانه که دا
پاشه تا بی ۵ پیاویکی له پیزی
رپیواران دا له دواوه بی ۵ (ک):
فَسَاكِل).

فَسَلَّ الْفَسِيلُ: نهمه که ی چه قاند،
روان دی.

فَسَلَّ الرَّجُلُ نَسَاةً وَفَسْلَةً: پیاوکه
تر سنۆک بوو پهمیل و هیچ و پوج بوو.
اَنْسَلَ الْفَسِيلَةُ: نهمه که ی له
درمخته که کردموه ۵ یان له
زموپیه که هلی کی شاو له شوپنیک
تر روان دی.

فَسَلَ الشَّيْءُ: شته که ی پهمیل و ته زویر
کرد.

فَسَلَ الرَّجُلُ: پیاوکه ی بی هیز کردو
وره ی روخاندو نیشاتی شکاندموه.
اِفْتَسَلَ النَّبَاتُ: رومکه که ی هه لکی شا
بوئهموه ی له شوپنیک تر بیر وئنی.

الْفَسَالَةُ: لاوازی و بیرو رای نهمه سهند ۵
نهمه خوشیه که توشی درمختی میو
دمبی گه شه و نه شه ی دموستین.

الْفَسَالَةُ مِنَ الْحَدِيدِ وَغَرَاهُ: ورده ناسن
که له کاتی کوتان و لیداندا
هه لدموهری.

الْفَسْلُ: نهمه میو که ناماده دمکری
بۆ چه قاندن ۵ همرشتیک خراب و
بی که لک بی ۵ دمگوتری: (رجل
فَسْل) پیاویکی بی رموشت و بی
مرونه ته ۵ (درهم فَسْل) پارمیه کی
ته زویر و مه غشوشه.

الْفُسْلَةُ: رای نهمه سهند و بی مرونه تی ۵
نهمه خوشیه که له نه خوشیه کانی
گه شه کردنی جه سته به هو ی
به دخوراکیه وه توشی مروقه دمبی.
الْفَسِيلَةُ: نهمه خورما له بنکه
سهرمکیه که یه وه دمپرری یان
له زموی هه لدمکه ندری و له شوپنیک
تر دمچه قیندری ۵ پارچه رومکیک
له بنکه سهرمکیه که ی دمکری ته وه و
دمپریندری.

فَسَا فَسْرًا وَفَسَاءً: تسی که ند ۵ بایه کی ئی
بووه دمگی نه بوو بوئی هه بوو.
الْفَسِي: شوپنی با ئی بوونه وه، کونی
پاشه وه.

الْفَاسِيَّةُ: خونفوسایه، لهم روموه که
نهویش بوئی ئی دی.

فَشَجَّ فَشْجًا: قاجی بلاو کردموه بۆ
میزکردن یان بۆ شتی تر.
فَشَجَّ: بۆ زیدمرو ی له مانای (فَشَجَّ) دی.

تَفْشَجْ: بهمانا (فَشَج) دئ.

فَشَجْ فَلَاناً فَشْخاً: شەبلاغەى لە فلان دا.

فَشَجَ الصَّبِيانُ فِي لَعِبِهِمْ: منالەمان لە

یاریمکەیاندا درۆیان کردو لیکیان

دا.

فَشَجَ الرَّجُلُ: پیاومکە جو مزگەکانی شل

کردنەوه ۵ ماندوو بوو.

تَفْشَجْ: جو مزگەکانی شل بوونەوه.

فَشْ فَشاً: کەمێک هەوای تێ کرد ۵ پەقی

هاتەوه.

فَشْ الرِّمُّ: هەوکردنەکەى نیشتهوه،

دابەزى.

فَشْ القِرْبَةِ وَغَرَهَا: ئەوهى لە کوندەمکەدا

هەبوو لەناو و هەوا دەری کرد خالى

کردەوه.

فَشْ غَلِيلَهُ: رقی خۆی ڕشت، دەرایی بو

رقی خۆی بەره‌لا کرد بۆئەوهى

کەمێک هیواش بێتەوه.

فَشْ الضَّرْعَ: گوانەکەى دۆشى، شیرى تێدا

نەهێشت.

فَشْ القَنْلَ: بەبێ کلیل قفلەکەى کردەوه.

أَفَشَ الْقَوْمُ: خەلکەکە بە پالەپەستوو

هەلسەمینەوه ڕۆشتن.

إِنْفَشَتِ الْقِرْبَةُ وَغَرَهَا: کوندەمکە ئەو

هەواپەى تێدا بوو هاتە دەرو

هیچى تێدا نەما.

إِنْفَشَ اللَّبَنُ: ماستەکە لەمەشکەکە

هاتە دەر.

إِنْفَشَتِ الرِّيحُ: هەواکە لە کوندەو

میزەلدان و تۆپەکە هاتەدەر.

إِنْفَشَ الْجُرْحُ: برینە هاوساوکە نیشتهوه

۵ دەمگوترئ:

إِنْفَشَتِ عِلَّةُ فُلَانٍ: نەخۆشى فلان لاجوو

نەما.

إِنْفَشَ فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ: فلانکەس

لەکارەمکەدا تەمبەلئى کرد.

إِنْفَشَ الْأَنْفُ: لوتەکە لای سەروى بەرزو

نەرماییپەکەى بەرز بووه.

الْفَشْ: گیل و ئەحمەق ۵ قوماش و

پۆشاکى باش و نەچندراو، پاپەل

کەمو تێوەدانى شاش و پاش ۵

زەلکاوئ ناو.

الْفَشَّاشُ: ئەو کەسەى بەبێ کلیل

دەزانئ قوفل و شتى وا بکاتەوه.

الْفِشَّةُ: سى گيانلەبەر کە هەوا

دەردمەداتەوه و هیچى تێدا نامێنئ.

الْفَشْرُشُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: شتى بى سوود

حوشترێک بەبێ دۆشین شیر

لەگوانى بێکى ۵ مەشکەپەک دۆئ ئ

بەرئ.

الْفَشِيشُ: دەنگى هەوا: کەلەشت دێتە

دەر دەمگوترئ: تاپەى ئۆتۆمبیللەکە

قشەفشی دئ ۵ واتە هەواى ئ

دەردمەجئ.

فَشِيشُ الْأَنْعَمَى: فیشکە فیشکى مار ۵

خەشى مار کەبەسەر شتى وشکدا

بڕوا.

فَشَعَّ الشَّيْءُ نَشْغاً: شتهكه بلأو بؤوه.

فَشَعَّ غَيْرَهُ: كهوته سهر شتهكهى ترو
داپېوشى.

فَشَعَّ بالسَّوْطِ: كهوته سهرى و بهقامچى
لىى دا.

فَشَعَّتِ الثَّيْبَةُ نَشْغاً: ددانهكه رپاو له
رېزى ددانهكانى پېشهوه دمړجوو.

فَشَعَّ الرَّجُلُ: پياوكمه ددانهكانى پېشهوهى
شاش و پاش بوون ۵ (فهر افشع وهي
فشغاء).

فَاشَعَ فَلَاناً بِالْأَمْرِ: پهلهى له فلان كرد
بؤ كارمكه، همر له گهل پېى گهپى
خپرا دمنه دمنهى دا.

فَشَعَّ: بؤ زېدمړوېى له ماناى (فَشَعَّ) دئ.
فَشَعَّ النَّوْمُ فَلَاناً: خهو فلانى داگرت.

إِنْفَشَعَ الشَّيْءُ: شتهكه زور بوو بلأو بؤوه.
تَفَشَّعَ: بلأو بؤوه ۵ دمگوترئ: (تَفَشَّعَ
الشَّيْبُ فَلَاناً وَتَفَشَّعَ الشَّيْبُ فِيهِ)

پېرى، موى سېى بهجهستهى فلان
دا بهسهر و پېشى فلان دا بلأو بؤوه.
تَفَشَّعَ الرَّلْدُ: مندال و نهوه زور بوون و
بلأو بوونهوه.

تَفَشَّعَ فَلَانٌ بِيوتِ الْحَيِّ: فلانكس چوو
ناو خانووى گهرمكه كهوه و نېوو
نهبينرايهوه.

تَفَشَّعَ الدِّينُ فَلَاناً: قهرز سوارى شانى
فلان بوو.

الْأَفْشَغُ: بهرانىك شاخى نه مابن
ههر دوو شاخى شكابن.

الْفُشَاغُ: پارچه چهرم كه كوندهى پى
پينه بكرئ ۵ درمختيكه كهوت
مهتر زياتر بهرز نابيتهوه، له پېړى
(زمنبهقييه) ومكوو (تېر تېره)
به درمختى تر هه لڼده گهرئ و تېى
دمهالئ و پرستى ئى دمېرئ.

الْفِشَاغُ: ژن بهژنى، كچ بهكچى ۵
دوو پياو رېك بكهون ههر يه گهپان
كچى نهوى تريان پان خوشكى
نهوى تريان مارمكا ۵ پان همر
پهكئ لهم دوو نافرته بكرينه
مارمى نهوى تريان ۵ هم جوړه ژن
بهژن و كچ بهكچيه له كؤمه لگه
دواكه وتودا باوه ۵ تهمبه لئ و
تهومزلى.

الْفُشَاغُ: بهمانا (الفشاغ) دى كه بهمانا
درمختيكه به درمختى تر
هه لڼده گهرئ و خوى تى با هه لڼدها.
الْفَشَقَةُ: جوړه مادميكه ومكوو لوكه
وايه لهناو كړوكى قهغه ژاړو ههندي
درمختى تر دا ههپه.

فَشَشَ: راي لاوازي هه بوو.

فَشَشَ فِي قَوْلِهِ: درؤى كردو خوى
بهشتى وا هه ثنايهوه كه لهودا

نەبون و کردارو رەفتاری کەسانی
دیکە بوون.

فَشَشَ الْمَاءُ: ناوەکەى هەلێنجا.

الْفَشْفَاشُ: پۆشاکێکە باش نەچندراوه،
تەنک و شاش و شاشە، راپەل و
تییومدانى باش نەپێسراوه ە
دەگوترى: (سيف فشفاش):
شمشیرێکە خراپ دروستکراوه ە
کەسێک فشفش بەشتیکەوه بکا
هێ ئەو نیه ە گياپه که وەکوو
بەسباس دەچێ.

فَشَقَ الشَّيْءُ: شتەکەى شکاند.

فَشِقَ فَشَقًا: بازى دا ە رارا بوو لەنێوان
هەلبژاردنى ئەم یان ئەو تا هەردووکی
لەکیس چوون.

فَشِقَ الطَّبِيّ وَغَرَهُ: ناسکەکە نێوان
شاخەکانى فراوان بوو ە (فهر أفشق
وهي فشقاء) ە (ك: فُشِق).

فَاشَقَهُ: لەناکاو پەلامارى دا، گۆزو
گومەت رۆبەرپۆى بۆوه.

تَفَشَّقَ الرَّجُلُ: پیاوێکە کراسەکەى بن
هەنگلی راستى داو لاگەى تری
بەسەر شانى چهپی داداپەخوار.

فَشَلَ لِحَيْتِهِ فَشَلًا: ریشى بزو ژاكاو کرد.

فَشَلَ فَشَلًا: شل و شێواو بوو ترسنۆک بوو
ە تیشکا، نەیتوانى کارەکە ئەنجام بدا ە
دەگوترى: (دعي الى القتال ففشل)

بانگکرا بۆ شەپو نەچوو نەیتوانى
بچێ.

فَشَلَ عَنِ الْأَمْرِ: لە کارەکەدا سەرکەوتوو
نەبوو تێ شکا.

تَفَشَّلَ الْمَاءُ: ناوەکە جارى بوو.

تَفَشَّلَ الرَّجُلُ: پیاوێکە ژنى لە بێگانه
خواست بۆئەوهى منداڵى ناکامل و
نەخۆشى نەبێ.

الْفِشَلُ: پەردەو خیمەى کەژاوه ە شتیکە
وەکوو بەرە لەکەژاوهدا پادەخرێ بۆ
لەسەر دانیشتن ە (ك: فشول).

الْفَيْشَلَةُ: هینى پیاو ە سەرى
هەرشتێک خړو لوس بێ ە (ك:
فياشل).

فشا فَشْرًا وَفُشْرًا: دمرکەوت و بلاو بۆوه.

فشا عليه أمورُهُ: کارمکانى بەسەرا دان
هێندە زۆر بوون نەپزانى کامەهیا
نەنجام بدا.

فشا أنعامُهُم: ئاژەلەکانیان زۆر بوون.

أَنشَأَ: قەسەکەى بلاو کردموه ە
نەپێنیهکەى ئاشکرا کرد ە دەگوترى:
(أفشي سرّه وخبرّه ومعروفه).

أَفشى الله رزق فلان: خودا پزق و پۆزى
فلانکەسى زۆر کرد تاواى ئى هات
قیامەتى لەبیر چۆوه.

تَفشى الشَّيْءُ: شتەکە بلاو بۆوه فراوان
بوو ە دەگوترى: (تفشفت القرحة)

تَفَصَّحَ فِي كَلَامِهِ: خَوَىٰ بِهِ زَمَانَ رَهْمَانَ
لَهَقَهُ لَهْمُ دَا، زَمَانِرْ رَهْمَانِي بِهِ سَمَرُ
خَوَىٰ دَا هَيِّنَا.

الْفَصَاحَةُ: مَهَبَسَتْ گَه پَانْدَن و تَوَانَا
شَت رَوْنَكِرْدَن هَوَه ۵ خَاوِيْنِي وَشَهْكَان
لَهْتَهْم و مَزُو نَارِيَكِي لِيَكْدَانِي
و شَهْكَان.

الْفِصْحُ مِنَ الْاَيَّامِ: نَهَو رُوْزَانَه يَه نَه
هَه و رَو هَه لَآيَه نَه سَارْدُو سَهْرَمَايَه ۵
لَه لَآي جَوَلَه كَه يَادْمَوَمَرِي جَه زُنِي
نَه و رُوْزَمِيَه كَه لَه مِيصِر دَمَرْجَوون
لَه سَهْرَدَمِي فِيرَعَه و نَدَا ۵ لَه لَآي
مَه سَمِيحِيَه كَان جَه زُنِي
زِيْنْدُو بُوونَه و هِي حَه زَرَهْتِي عِيَسَايَه،
بَه جَه زُنِي گَه و رَهِي نَاوَدَمِيَه ن.

الْفَصِيح: دَهْگَوَتَرِي: (رَجُلُ فَصِيح):
پِيَاوِيَكِي قِسَه رَهْمَانَه، بَه جَوَانِي
مَهَبَه سَهْتَه كَانِي دَمَرْدَمِبَرِي قِسَه ي
بَه نَرْخ و بِي نَرْخ لِيَك جِيَا دَهْكَاتَه و ه ۵
(كَلَامُ فَصِيح) كَه لَامِيَكِي رَهْمَان و
نَاشَكْرَايَه، گَوِيَكِي بِي سَتَنِي پِي
خَوَشَه و مَرِي دَهْگَرِي، عَهْقَل هَه سَت
بَه و رَدِي و جَوَانِي قِسَه كَان دَهْكََا ۵
(لِسَانُ فَصِيح) زَمَانِيَكِي رَهْمَانَه و
جَوَان مَهَبَه سَهْتَه كَان دَمَرْدَمِبَرِي و
و شَهْكَان تِيَك نَاگِرِيْن.

فَصَدَّ الْعِرْقُ فَصْدًا: دَهْمَارْمَكِي قَه لَاشَت بُو
كَه لَه شَاخ گَرْتَن ۵ دَهْگَوَتَرِي: (فَصْدُ

الْمَرِيضِ) كَه مِيَكِ خَوِيْنِي لَه نَه خَوَشَه كَه
گَرْت بَه مَهَبَه سَتِي چَارَه سَهْر كِرْدَن.

فَصَدَّ النَّاقَةُ: دَهْمَارِي حَوَشَرْمَكِي شَهَق
كِرْد بُوْنَه و هِي خَوِيْنِي لِي دَمَرْبِيْنِي و
بِيخَوَاتَه و ه (نَهْمَه لَه كَاتِي گَرَانِي و قَات و
قَرِيْدَا رَوْدَه دَا).

أَفْصَدَتِ الشَّجَرَةُ: دَرْمَخْتَه كَه چَرُوْكَانِي
پَشَكُوْتَن و گَه لَآكَانِي دَمَرْكَه و تَن.

فَصَدَّ: بُوْ مَوْبَالَه غَه لَهْمَانَاي (فَصَدَّ) دِي
۵ دَهْگَوَتَرِي:

فَصَدَّ السَّيْلُ الْأَرْضَ: لَافَاوْمَكَه زَمَوِيَه كَه ي
هَه لَدِرِي.

فَصَدَّ الشَّيْءُ: شَهْتَه كَه ي لَه نَاوِي كَه م
هَه لَكِيْشَا ۵ لَه نَاوِي كَه مِي و مَرْدَا.

إِفْصَدَ: بَهْمَانَا (فَصْدُ) دِي.

إِنْفَصَدَ الدَّمُ وَغَوَ: خَوِيْنَه كَه جَارِي بُوو.
تَفَصَّدَ الدَّمُ: خَوِيْنَه كَه جَارِي بُوو ۵

دَهْگَوَتَرِي: (جَاءَ يَتَفَصَّدُ جَبِيْنَه عِرْقًا)
هَات نَارْمَقِي لَه نَاوْچَاوَان

دَهْچُوْرَايَه و ه نَاوْچَاوَانِي نَارْمَقِي لِي
دَهْتَكَا.

الْفَاصِدَانِ: رِيْزِرَه و ي هَاتَنَه خَوَارْمَه و ي
فَرْمِيْكَ لَه سَهْر رَوْمَه ت.

أَبُو فَصَادَةَ: بَالْتَنَدَمِيَه كَه لَه پِيْزِي
(فَوْتَاحِيَه) و جَوْرَه چُوْلَه كَه يَه كَه

دَهْمَنْدُوْكَ هَه لَدِرَاوَه خَوَارْدَنِي
حَه شَهْرَه و كَرْم و شَتِي وَايَه.

المِفْصَدُ: گويزان و کيردى پزېشك كه بؤ
كهله شاخ گرتن به كارى دمهينى.
فَصُّ المَجْرَحُ فَمِصاً: برينه كه هه ندى
كىم و زوخاوى لى هات.
فَصُّ العَرَقُ: نارمه كه تكا.
فَصُّ المُنْدَبُ: صهر صيرمه كه (سيسر كه كه)
دمنگى لى هات.
فَصُّ الشَّيْئِ: شته كهى جيا كرده وه
له شته كهى ترى دامالى.
أَفْصُ اليه حقه شينا: به شيكى
له مافه كهى خوى پيدا يه وه.
فَصْمَةُ: بۆز پدمر هوى له ماناى (فَصَّهُ)
دى.
أَفْصُ الحَاظِمِ: نقيمى بؤ نهنگوستيله كه
دروست كرد.
إِفْصُ الشَّيْئِ: شته كهى جيا كرده وه
لهوى ترى دارنى.
إِنْفَصُ منه: لئى جيا بؤ وه.
إِسْتَفْصُ: دمگوترى: (ما إِسْتَفْصُ منه
شينا) هيچى لى دمر نه هينا.
الْفُصُ: به يه ككه پشتنى همر دوه
ئى سقانيك ه همر نقيم و بهردى
به نرخ و گهوهر كه دمگريته
نهنگوستيله وه ه قه لشتى ليمؤ و
سهل كه سىرو شتى وا ه گليتهى چاو
ه حه قيقه مت و كرؤكى شت ه
بَلْقُوكَهى شله مهنى ه دمگوترى:

(فلان خَزَّازُ الفُصُوصِ) فلانكهس راي
به سهند و وه لامى به جيبه.
الْفَصَّاصُ: دروستكهرى نقيم و
نهنگوستيله.
الفصيصُ: دهنكه موروى لوس نه وه منده
لوس بى و ابزانى چه و ره.
فَصَعُ الرُّطْبَةِ: دهنكه خورما ته ره كهى
به بهنجه پليشانده وه بؤنه وهى دهم
بكاته وه و نهوى ناوه وهى دمر بكه وئى.
فَصَعُ الصَّبِيِّ قَلْفَتَه: كورمه كه پيستی سهرى
بچوكى خوى گرو و دايمالى ه سهرى
بچوكى خوى به دمر خست.
فَصَعُ الْعِمَامَةِ عَنْ رَأْسِه: ميژمرى له سهرى
خوى دامالى سهرى خوى روت كرد.
فَصَعُ الشَّيْئِ عَنْ الشَّيْئِ: شته كهى له
شته كه دمر هينا.
فَصَعُ الرَّجُلِ: پياومه كى باى لى بؤ وه.
فَصَعُ لَهُ مَالٌ: مال و سامانى پيدا.
فَصَعُ الشَّيْئِ مِنْ غَيْرِه: شته كهى لهوى
تر دمر هينا.
إِنْفَصَعَ الْغُلَامُ: كوره منداله كه پيستی
سهرى هينى خوى گرو و لايدا و
دايمالى، سهرى بچوكى خوى
دمر خست.
إِنْفَصَعَ حَقُّهُ: به زوره ملئ مافى خوى
ستاند.
إِنْفَصَعَ الشَّيْئُ: شته كه روت بو و
پهردهى پيوه نه ما.

إِنْفَصَحَ مِنْ غِيَمَةٍ: لهشته که هاته دمر.

تَفَصَّحَ: بُو موتاومعهی (لَفَصَحَ) دئ.

الْأَنْصَحُ: کوپری چوک هه لمالندراو،
سهری چوکی هه لمالندرابئ.

الْفَصَاعُنُ: که سیک سهری خوئی پوت
بکا له بهر نالووش و خرؤ، یان کهرما.

الْفَصْعَةُ: سهری چوکی کوپ: که
پنسته کهی فراوان بی و گوپکه کهی
دمربکهوئ پئش خه ته نه کردنی.

فَصَصَ فُلَانٌ: فلانکهس هه والی راستی
هینا.

فَصَصَ دَابَّتُهُ: گیای فیصفیسی دا به
ولاخه کهی.

تَفَصَّصُوا عَنْهُ: لئی ته کینه وه ددوریان
چۆل کرد.

الْفَصَافِصُ: پباوی نازاو وره بهرز.

الْفِصْفِصُ: رُودکیکی نالشییه و تدمه ن
دریژه، له بپیری (القرنية) ه له ولاتی
شام پیی دهگوترئ: (الفصة) له
ولاتی حجازیش پیی دهگوترئ:
(الرسم الحجازي).

الْفِصْفِصَةُ: به مانا (الفِصْفِصُ) دئ.

فَصَلَ الْكُرْمُ فَصْرًا: میوه که دهنکه
ترییه کانی ورد بوون.

فَصَلَ الْقَوْمُ عَنْ الْبَلَدِ: خه لکه که له
شارمکه چونه دمر.

فَصَلَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: ناوانی دوو شته کهی
کرد، لئکی جیا کردنه وه.

فَصَلَ الْحَاكُمُ بَيْنَ الْحَصَيْنِ: دادومر حوکه و
برپساری خوئی له منیوان دوو کیسه
کارمکه دا راگه یاند.

فَصَلَ الشَّيْنُ عَنْ غِيَمَةٍ فَصْلًا: شته کهی
لهوی تر دوور خسته وه.

فَصَلَ الشَّيْنُ: شته کهی بری.

فَصَلَ الْخَطِيبُ وَغَرَهُ الْقَوْلَ: وتار بیژمکه
فسه ی جوانی کردن، وتارمکه ی به پیژو
پیک و پیک بوو.

فَصَلَ الْفَصِيلَ عَنْ أُمِّهِ: بیچوه کهی
له دایکی دابری دووری خسته وه ه
له شیری برپیه وه.

فَاصَلَ شَرِيكُهُ: حه ق و حیسابی له گهل
هاویه شه که پیدا کردو لئی جیا بووه.

فَصَلَ الشَّيْنُ: شته کهی پارچه پارچه
کردو کردی بدچهند به شیکی لئک
جیاو سهریه خو.

فَعَلَ الْأَمْرَ: کارمکه ی رونکردوود.

فَصَلَ الْقَمَاطُ الشَّاةَ: فهسابه که
مهردکی سهربری و گوشته کهی

پارچه پارچه کرد ه دهگوترئ:
(فَصَلَ الْخِطَاطُ الشَّوْبَ) خه پاته که

قوماشه کهی پارچه پارچه کردو
نه ندازه ی گرت بوئه وه ی بو
خاومنه که ی بیدورئ.

فَصِّلْ الْعِدَّةَ: له ملوانكه كهدا ميروي ترو
پهنگی تری خسته نیوان
دهنكه گانیه وه.

إِتَّصَلَتْ الْمَرْأَةُ رَضِيعَهَا: ئافرمته كه
مندا له كهی له شیر برپه وه.

فَصِّلْ النَخْلَةَ: دارخورما كهی له شوینی
خوی گواسته وه بۆ شوینیکی تر.

إِنْفَصَلَ الشَّيْءُ: شته كه دابرا.
إِنْفَصَلَ الْقَوْمُ عَنْ مَكَانٍ كَذَا: خه كه كه
ئهو شوینه یان جیهیشت.

الْفَاصِلُ: حیاكه رموه، په كالا كه رموه.

الْفَاصِلَةُ: موروپه کی تایبه تییه له

ملوانكه دا دمخریته نیوان دوو

موروی ترموه ۵ نیشانه په كه له

حیساب دا دمخریته نیوان خانیه

دمپان و سه دان و همزاران... هتد ۵ له

بوارى زانستی عروژدا بریتیه

له سږ پیتی خاوهن بزوین كه

به شوینیاندا پیتیکی ساكن بڼ

ومكوو (كَتَبَتْ) یان حواریت و به

شوینیاندا پیتیکی ساكن هه بڼ

ومكوو (سَمِعَهُمْ).

الْفَاصِلِيَا: فاسولیا به تهری و بهوشکی

دهكوئیندری و دمخوری ۵ فاسولیا

چهند جۆریکی ههیه.

الْفِصَالُ: لڼ برپنه وهی زاروكه له

شیرخواردنی دایکی.

الفَصْلُ: ماوهی نیوان دووشت ۵

پهردهی نیوان دووشت ۵ شوینی

به پهك گهیشتنی دوو ئیسقان ۵

بنكو و ههجه و لقی شت ۵ دهگوتری:

(للسبب أصول وفصول).

فصول السنة: و مرزماكانی سال (به هارو

هاوین و پایزو زستان) ۵ ههروا

وشه (الفصل) ناوه بۆ بهشيك

له كتيب: كه به جهند فمصليك

دهبنه پهك (باب) و جهند بابيكيش

كتيبه كه پيك دینن ۵ ههروا ناوه

بۆ بهشيك له شانۆگهری ۵ قسهی

په كالا كه رموه.

يوم الفصل: پۆزی قیامت ۵ (فصل

الخطاب) ئه وهیه حوكميك بڼ كهس

رهتی نه كاته وه.

الفصلة: درمختی خورماي گوازاروه له

شوینیكه وه بۆ شوینیکی تر ۵

به حس و مه قالیک كه له گۆفاریك

جیاكرابیته وه ۵ نیشانه په كه له

نیشانه كانی خالبهندی بهم شیوه (۱)

دادمنری پتی دهگوتری فاریزه

واته: ومكوو و اوپکی سهرمو ژیر

به پچوکی دنوسری و دمخریته

نیوان جوملهی به سهر په كدا

هاتومه ۵ ههروا دمخریته نیوان

جۆرو بهشی شته وه، ههروا

دمخړېته دوا وشه ی بانگ

ليکراووه ۵ فاریزه نوخته داریش

همه له دوو شوین دامنړی:

(۱) له نیوان جومله درېژدا،

(۲) له نیوان دوو جومله دا که

دووه میان هوکاري په که میان بی،

(نه مشه و نه نوستم؛ بؤ نه وهی برې

له نیشه کهم نه نجام بدم).

الفصل: بیچوه خوشتر ۵ گولکه له ۵

دواي له شیر برینه و میان و

دوورخسته نه و میان له دایکیان ۵

دیوار پکی نرم.

الفصيلة: پارچه په که له جهسته ۵

پارچه په که له گوشتی پان ۵ هوژو

خیلی پیاو ۵ خرمی پیاو ۵ له بواری

پوه کناسی دا کومه له په کهزه

گیاهه کن صیقاتی هاو بهشیان هه ۵

(فصيلة الجیش) به شیکه له سوپا.

الفیصل: په کالا کهرموه دادور که

کیشمو نیزاعی نیوان دوو کهس پان

زیاتر په کالا بکاته وه ۵ جودا

کهرموه نیوان حقو به تال ۵

دمگوتری: (حکومة فیصل، وقضاء

فیصل، وقرول فیصل، وطعنة فیصل).

الفصل: په که له سمر جهوت بهشی

کو تایی قورئان له پرموه نیشانه وه

ناوېر مکانی سورمه کان زورن.

الفَصْلَةُ: نه نجامه ی دمرگا ۵ نهر ماده ی

دمرگا.

الفَصْلُ: شوینی به په که گه یشتنی دوو

نیسقان له جهسته دا ۵ شوینی گرد

بوونه وهی به مردی په قو به تمو

(که له که بهرد) ۵ لبو جهوی نیوان

دوو گردو کیو که ناوی نی بیته دمر

۵ (داء المفصل) دمرده جومرگه.

المفصليات: پېر پکن له گیانه بهری

(اللافقريات) ی و مگوو دوپشک و

میروو جالجالو که و شتی وا.

الفصل: زوبان.

فَصَمَ الشَّيْءِ فَصْماً: شته که ی قه لاشت ۵

شه ی کرد به بی نه وهی دوولمتی بکا.

فَصَمَ العقدة: گرنیه که ی شل کردموه.

فَصَمَ الشَّيْءِ: شته که ی چه ماندموه.

أَفْصَمَ الشَّيْءِ: شته که پوی به سهرچوو

۵ دمگوتری: (أَفْصَمَ الحِرَ وَأَفْصَمَ المطر

وَأَفْصَمَ عَنْهُ الحُمَى).

فَصَّهْ: به هیزو توپزی زور شته که ی

قه لاشت.

إِنْفَصَمَ الشَّيْءُ: شته که شکا به بی نه وهی

لیک جیابی نه وه.

إِنْفَصَمَتِ العقدة: گرنیه که شل بووه.

إِنْفَصَمَتِ العُرَّة: قلقه که (دمسکه که) نی

بووه.

إِنْفَصَمَ ظَهْرُهُ: پشتی شکا.

إِنْفَصَمَتِ الدُّرَّةُ: گهوههرمه که لایه کی

درزی برد.

إِنْفَصَمَ الْمَطَرُ: بارانه که وهستایه وه

(بروکه کی دایه).

تَفَصَّمَ الشَّيْءُ: شته که شکا به بی نه وهی

لَيْكَ جِبابَيْتَه وه.

الْفَصْمَةُ: درزو قه لشت.

الْفِصْمَةُ: نه و ورمو پرزو پالهی

له سیواک و شانوه شتی وا

هه لدمو وری.

الفصيم: دمگوتری: (فأس فصيم)

ته شوئ و باچی کی گهورمیه.

فَصِيَ الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ وَعَنهُ فَصِيًّا:

شته که کی له شته که جیا کردموه لئی

کردموه ه دمگوتری: (فَصِيَ اللحمَ عَنْ

العظم) گوشته که کی له نیسقانه که

جیا کردموه.

أَفْصَى مِنَ الْأَمْرِ: له کاره که رزگاری بوو

جا خیر بی یان شهر.

أَفْصَى الْمَطَرُ: بارانه که وهستایه وه.

أَفْصَى عَنْهُ الْبَرْدُ أَوْ الْحَرُّ: سه رماکه رویی

یان گهرماکه نه ما.

أَفْصَى الصَّائِدِ: نیچیر هوانه که

قولا په که کی یان ته له و داوم که کی

هیچی پیوه نه بوو.

فَصَّاهُ مِنْهُ وَعَنهُ: رزگاری کرد ه لئی

کردموه ه دمگوتری: (فَصَّى اللحمَ

عَنِ الْعَظْمِ) گوشته که کی له

نیسقانه که کردموه.

إِنْفَصَى اللَّاسِقُ مِنْ غَيْرِهِ: له زکه که

له شته که بووه ه دمگوتری:

إِنْفَصَى اللَّحْمُ عَنِ الْعَظْمِ: گوشته که له

نیسقانه که بووه.

تَفَصَّى مِنَ الشَّيْءِ وَعَنهُ: له شته که

رزگاری بوو.

تَفَصَّى مِنَ الدَّيْنِ: له قهرزداری رزگاری

بوو ه دمگوتری: (مَا كَدَتْ أَتَفَصَّى

مِنْهُ).

تَفَضَّحَ الْجَسْمُ: جهسته که قه له و

گوشتن بوو.

تَفَضَّحَ الشَّيْءُ: شته که فراوان بوو.

تَفَضَّحَ الرَّأْسُ عِرْقًا: سه ر نارمقی لی تکا.

فَضَحَهُ فَضْحًا: عه یبو عارمکانی

دمرخستن، عه یبه کانی خستنه روو

ه رونی کردموه و ناشکرای کرد.

فَضَحَهُ النَّهَارُ: روناکی پوژ عه یبه کانی

دمرخستن.

فَضَحَ الْقَمَرُ النُّجُومَ: مانگ روناکی

نه ستیرمکانی مه وو کردموه و دیار

نه که و تن.

إِنْفَضَّحَ الرَّجُلُ: پیاو که عه یبه کانی

دمرکه و تن.

تَفَاضَحَ الرَّجُلَانِ: هه ریه که له و دوو

که سه عه یبو عاری په کتریان

خسته رو.

الفاضح (الفعل الفاضح): کردموی

حه یا بهره ۵ کردموی هکی مادیه و

شمره و کسه ایته تی لهنگ دهکا.

الفضيحة: بلا و بونه و نای و ناتوری

عهیب و عار نامیز.

الفضح: شتی کلور.

فَضَحَ فَضْحاً: شکندی شمه تی کرد ۵

دهگوتری: (ضرب الرأس ففضحه)

لهسهری داو شکندی برینی تی کرد ۵

(و ضرب البطيخة ففضحها) کاله که که تی

قاش کرد.

فَضَحَ الْعَيْنَ: چاومه کی کوئر کرد ۵

هه لیکولی.

فَضَحَ الْبُسرَ: خوشاوی له خورما

نه که یومه که دروست کرد.

أَفْضَحَ الْعُنْتَرُودُ: هی شوه میومه که کاتی

نه و هات بگوشری و شرابی تی

دروست بکری.

إِفْضَحَ الشَّيْءَ الْأَجوفَ: شته کلورمه کی

شکاند.

إِفْضَحَ الْبُسرَ: له خورما نه که یومه که

شرابی خوشاوی دروست کرد.

إِنْفَضَحَ: بۆ موتا و ده تی (فَضَحَ) دی.

إِنْفَضَحَ الشَّيْءُ: شته که پان و فراوان بوو.

إِنْفَضَحَ السَّقاءُ وَهُوَ مَلآنٌ: کونده ناومه که

(تهنکیه ناومه که) درزی پردو ناوی

له بهر رۆیی.

إِنْفَضَحَ فَلَانٌ: فلان که س گریا و

فرمی سکی زوری رشتن.

إِنْفَضَحَ الدَّلُورُ: دۆلچه که چی ناوی تیدا

بوو هیچقه تی کرد و هاته دهر.

إِنْفَضَحَتِ الْعَيْنُ: چاومه کی کوئر بوو.

إِنْفَضَحَ الْقَارورةُ: گۆزه که شکا و هیچی

تیدا نه ما.

الْفَضْحُ: شرابی که بخورمه که تی

سهر خوش بکا.

الْفَضِيخُ: گوشراوی تری ۵ دوشا و ۵

شرابی که له خورمای نال و بۆل

تی که وتوو (خورمای تازه گهپیو)

دروست دمکری به بی نه و تی ناگری

تیدا به کار بهیندری ۵ ماستاوی زور

پون.

الْمِفْضَحَةُ: کوپه و گۆزه تی شرابی تیدا

دروست کردن ۵ دۆلچه تی زور گهوره

۵ (ك: مَفْاضِح).

فَضَّ الشَّيْءَ فَضّاً: شته کی لیك

جیا کردموی ۵ دهگوتری: (فَضَّ الْقَوْمَ)

خه که که کی په رته وازه کرد (فَضَّ الْمَالِ

الْقَوْمَ) مال و سامانه کی به سهر

خه که که دا دابهش کرد.

فَضَّ خَاتَمَ الْكِتَابِ: نامه داخراومه کی

هه لپچری، مۆرکراومه کی لیك کردموی

۵ دهگوتری: (فَضَّ الْكِتَابَ وَ فَضَّ الْخَاتَمَ

عَنِ الْكِتَابِ).

فراوان بوو (فَضْفَضَ العيش) ژيان

فراوان بوو ه (فهو فضفاض).

تَفَضُّضَ بول الناقة: میزی حوشرمه

بهسمرپانی دا بلاو بووه.

الْفَضَائِضَةُ مِنَ الدُّرُوعِ وَمِنَ الثِّيَابِ:

زړی فراوان پوښاکي فراوان و پانو

پوږ.

الْفَضْفَاضُ مِنَ الْمِيَاهِ: ناوی زوړ ه پیاوی

بهخشنده ه کراسی پانو پوږ ه

زموږ که به هوږ بارانی زوړموه

ناوی لهسمر راووستای.

الْفَضْفَاضَةُ: (سحابة فضفاضة) ههوری

باراناوی، هه ور که زوړی باران تیدا بڼ.

فَضَّلَ الشَّيْءُ فَضْلًا: شتهکه زیاد له

پټویست بوو ه دمگوتری:

أَفْضَلَ مِنْ مَالِكَ مَافَضَّلَ: نهوږی له

پټویستی خوټ زیاده لهسامانهکهت

لیټی بیهخشه.

فَضَّلَ الشَّيْءُ فَضْلًا: شتهکه به خاوون

رټزو یاش ومصفدار دمگړی.

أَفْضَلَ عَلَيْهِ: چاکه‌ی له‌گه‌ل کرد.

أَفْضَلَ مِنَ الشَّيْءِ: له شتهکه ههنديکی

هیشته‌وه.

أَفْضَلَ عَلَيْهِ فِي الْحَسَبِ: له‌بنه‌چه‌و

نژاددا لهو خانه‌دان تره.

فَاضَلَهُ مَفَاضِلَةً وَفَضَالًا: لهغه‌زل و رټزدا

بهسمریدا بالادهست بوو.

فاضل بين الشيئين: بهرامبیری و هاوکیشمی

له نیوان دوو شتهکه‌دا کرد.

فَضَّلَهُ عَلَى غَيْرِهِ: به‌گه‌ورم‌ترو

رټزدارتری لهغه‌لهم دا.

تَفَاضَّلَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که کیپرکییان

هه‌ه‌بوو له‌وه‌جاغزاده‌یی دا

هه‌ریه‌گه‌یان لاف‌ی نه‌ومیان لی‌ده‌دا

که رټزدارتره له‌وی تر.

تَفَضَّلَ: پوښاکي پشودان و ناومالی

له‌به‌ر کرد.

تَفَضَّلَ عَلَيْهِ: چاکه‌ی له‌گه‌ل کرد ه لاف‌ی

نه‌وږی لی‌دا که پیاومتی به‌سمریه‌وه

همه‌یه.

تَفَضَّلَ عَلَى غَيْرِهِ: پیاومتی و رټزدارتی و

وه‌جاغزاده‌یی بو‌چه‌سپا به‌سمر

که‌سانی دیکه‌دا.

إِسْتَفْضَلَ مِنَ الشَّيْءِ: لهو رټزدارتر بوو.

إِسْتَفْضَلَ الشَّيْءِ: شتهکه‌ی به‌زیاده

له‌مافی خوږی و مرگرت ه دمگوتری:

(أَخَذَ حَقَّهُ وَاسْتَفْضَلَ الْفَأْ).

الْفَاضِلُ: زیاد له‌پټویست ه پیاوی

رټزدارو شکو‌م‌مند.

الْفَاضِلَةُ: نازو نیعمه‌تی گه‌وره ه (ك):

فواضل).

فواضل المال: به‌روبوومی زموږ ه

شیرمه‌نی ئاژه‌ل ه قازانجی

بازرگانی.

الْفِضَالُ: جزداشه ۵ بیجامه، پۆشاکى
ناو ماڻ که ئافرم تو پیاو له ماڻدا
دمیپۆشن بۆ نوستن و پشودان.
الْفُضَالَةُ: پاشماوهى شت، بهرماوهى
شت.

الْفُضْلُ: چاکه و نیعمهت بهیڤ پاساو ۵
زیادهى بودجه له بواری ئابورییدا ۵
بهرماوهى شت و زیاده.

فُضْلُ الزَّامِ: لایهكى پېشمه و ههوسار.
الْفُضْلُ: ئافرم ت که پۆشاکى ئیش
له بهربکا ۵ دهمگوترئ: (إمرأة فَضْل)
ئافرم تیکه داوینى له زموى دمخشى و
له نهجه و لار دمکا

الْفُضْلَةُ: بهرماوه و پاشماوهى شت ۵
ئهووى له جهسته دیته دهر له
پیشمهوه و له پاشمهوه (ك: فضلات
وفضال).

الْفُضُولُ: شتى بى سود و قازانج، شتى
پرو پوچ ۵ دهمگوترئ: (هذا من فضول
القول) ئەمه قسهى پرو پووچه ۵ خو
تى هه قور تاندى مروڤ له كارىك كه
په پوهندى به ئهوهوه نه بئ ۵
(جلف الفضول) به ئیننامه و
سویند خوار دنیكى قورمیشه كان بوو
له ناوخویاندا برپاریان دا له ناو
مهككه دا ستم نه هیلین و قه لاجوى
زۆردارى بکه ۵ پتغه مبهرى ئیسلام

پېش ئهووى ببیته پتغه مبهر ئامادهى
ئهم هاوپهیمانیه ستراتیجیه بووه،
كه له مالى عهبدوڤلاى كورى جهدمعان
دا مۆركراو هه موو تیر و هۆزهكانى
قورمیش پابه ند بوونى خویان بهم
پهیمانه راگه یاند.

الْفُضُولِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: كه سێك بهكارى
لاوكمییهوه خوێ خهريك بكا ۵
له شه رعو پاسادا بهكه سیك
دهگوترئ: سهرپهرش تیار و وهل
ئهمر نه بئ و مکیل و نه صیلیش
نه بئ.

الْفُضِيلَةُ: پلهى بهرز له پوهشتى
جواندا ۵ (فضيلة الشئى)
تا به تهمه ندى شت و وه زیقهى شت ۵
(ك: فضائل).

(أمهات الفضائل) كان و سهرچاوهى
پوهشتى بهرز عه دآلهت و،
حیکمهت و لیزانى و، داوین پاگى و،
مهردابه تییه.

فضا المكان فضاء وفضواً: شوینهكه فراوان
بوو.

فضا الشجر بالمكان: درهخت له شوینهكه
زۆر بوو.

فضا فلان دراهمه: فلانكەس پارەكانى
نه كردنه كیسه باخه لهوه.

أفضى المكان: شوینهكه فراوان بوو.

أَفْضَى فُلَانٌ: فَلَانَكُمَس چوو بۆ دهشت و سارا.

أَفْضَى إِلَى فُلَانٍ: گه پشته فلان.

أَفْضَى الْأَمْرَ بِهِ إِلَى كَذَا: کارمه که فلانکه سسی به وه گه یاند دهگوتری:

هَذَا الْكَلَامُ يَفْضَى إِلَى كَذَا: نهم قسه سهر به وه دهگیشی و نهمه دمگه یه نی و نهم ناکامه به دی دینن. أَفْضَى السَّاجِدُ بِيَدِهِ الْأَرْضَ: سوژده بهر مه که لکه کاتی سوژده دهستی به زموییه که دا هیئا.

أَفْضَى إِلَى فُلَانٍ بِالْأَسْرِ: نهینیه که ی به فلان گوت.

أَفْضَى إِلَى الْمَرَأَةِ: چوو خه لوه له که ل نافرته که.

أَفْضَى الْمَكَانَ: شوپنه که ی فراوان کرد و خالی کرد لهشت.

الْفَضَا: تهنها دهگوتری: (سَهْمُ فَضًا)

تافه تیریک (و بقیه فضاء) به تهنیا مامه وه (ترکت الأمر فضاء):

کارمه که به دانه مه زراوی و

نارپکخرای جی هیشت و یان دهگوتری: (أَمْرُهُمْ فَضًا بَيْنَهُمْ)

فهرمانر موایی و کار راپه رانندن له ناویاندا په کسانه و کسس فهرمانر موایی و کوپخایان نیه.

الْفَضَاءُ: زموی و دهشتایی بهر فراوان و زموی خالی و چوله وانی و خانویک بهر دهمی چول بی و بوشایی نیوان شاره نه ستیرمگان: که ههر خودا دمرانی نهم مه ساخانه چه نندن.

فَطَا بِهِ عَنْ رَأْيِهِ فَطْنًا: لهراو بۆ چونه که ی خوی لایدا.

فَطَا الشَّيْءَ: شته که ی درز پی برد، روشاندی.

فَطَا الرَّجُلُ: له پستی پیاو مه که ی دا پانه و پان.

فَطَا بِهِ الْأَرْضَ: به زموی دا دا، خستی.

فَطَا الْقَوْمَ: خه لکه که ی والی کرد کاریک بکه ن پپیان ناخوش بی.

فَطَا ظَهَرَ بَعِيرُهُ: باری گرانی خسته سهر پستی حوشرمه که ی و پستی چه ماند.

فَطَى الرَّجُلُ فَطْنًا: پیاو مه که پستی چال و سنگی دهر په ری و لوتی پان بۆ وه، لوتی پلیشابو وه.

فَطَى الْبَعِيرُ: حوشرمه که پستی نه وی بو و چومایه وه (فهو أظفا وهي فطاء).

أظفا الرجلُ: پیاو مه که دموله مه مند بو و رموشی ناشیرین بو، دوی نه وی

له وه پپش رموشی جوان بو.

أظفا فلانًا: خوار دنی دا به فلان.

تَفَاطًا: پستی زور به قولدا چوو سنگی زور دهر په ری.

تَفَاطًا عَنْهُ: تهمبه‌ئی کرد له نیشه‌که‌دا.

تَفَاطًا عَنْ الْقَوْمِ: له هه‌لهمه‌ت بردن
بۆسهر قه‌ومه‌که وازی هیناو کشایه
دواوه.

فَاطًا بِه الْأَرْضِ: به‌زموی دا دا، خستی.

الْفُطَاءُ: پشت به‌قولدا چونو و سنگ
دهره‌پینه.

فَطَحَتِ الْمَرْأَةُ بِالرَّوْلِدِ فُطْحًا: ناهه‌رته‌که
مندا‌له‌که‌ی فری دا.

فَطَحَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی پان کرد ه
ده‌گوتری: (فَطَحَ الْقَلَمُ) قه‌له‌مه‌که‌ی
دادا وای ئی کرد پان بنوسی.

فَطَحَ فَلَانًا بِالْعَصَا: به‌گۆچان له
فلان‌که‌سی دا ه ده‌شگوتری: (فَطَحَ
ظَهْرَهُ) له‌پشتی دا.

فَطَحَ فُطْحًا: پان بوو ه ده‌گوتری: (فَطَحَ
الرَّاسَ) سه‌ری پان بوو (فَطَحَتِ الْقَدَمُ)
قاچی پان بوو.

فَطَحَ: بۆ موباله‌غه له‌مانای (فَطَحَ) دئی
ه ده‌گوتری:

فَطَحَ الْحَدِيدَةَ: ناسنه‌که‌ی پان کرده‌وه.
الْأَنْطَحَ: پان و پانه‌ومبوو.

الْفِطْحُلُ: لافاوی گه‌وره ه شتی که‌ته‌و
قه‌باره زل ه زۆرزان و عالم ه
که‌سێک زۆر عالم بی، بۆیه ئیستا

به‌کۆی زانا گه‌وره‌کان ده‌گوتری:
(فَطَاحِل) ه هه‌روا وشه‌ی (الْفِطْحَل)

ناوه بۆ پۆژگارێک که‌هه‌شتا

ئاده‌میزاد دروست نه‌کراوه.

فَطَرَ نَابِ الْبَعْرِ: که‌ئبه‌ی حوشره‌که
گۆشته‌که‌ی شه‌ق کردو دهره‌که‌وت.

فَطَرَ النَّبَاتُ: رومه‌که‌که زه‌وی قه‌لاشته‌وه‌و
سه‌ری دهره‌هیناو پوا.

فَطَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی شه‌ق کرد.

فَطَرَ الْأَمْرَ: شته‌که‌ی ده‌ست پی کرد
هه‌ینایه گۆپی.

فَطَرَ الْعَامَ: خودا له نه‌بوونه‌وه
بوونه‌ومری هه‌ینایه کایه‌وه.

فَطَرَ الْعَجَبَ: هه‌ویره‌که‌ی کرد به‌نان و
نه‌یه‌هشت هه‌لێ ه ههر شیلایی و خیرا

کردی به‌نان رانه‌ومه‌ستا هه‌ویره‌که
بگۆپی و هه‌لێ ه ده‌شگوتری: (فَطَرَ

الْأَجِيرَ الطَّيْنَ) کریکاره‌که هه‌وره‌که‌ی
به‌کاره‌ینا بۆ سواغ پێش نه‌وه‌ی

هه‌وره‌که ماومه‌یه‌کی به‌سه‌ردا به‌روا
بگۆپی و به‌ترشی.

فَطَرَ النَّاثَةَ: به‌قامه‌که گه‌وره‌و قامه‌که
شاده‌ی گوانی حوشره‌که‌ی دۆشی.

أَفْطَرَ الصَّائِمَ: پۆزومه‌وانه‌که پۆزومه‌که‌ی
شکاند.

أَفْطَرَ فَلَانٌ: فلان‌که‌س که‌وته کاتی پۆزو
شکاندنه‌وه ه زه‌می به‌یانی خوارد ه

قاوه‌لێ کرد.

أَفْطَرَ عَلَى الرُّطْبِ وَغَصَا: به‌خورمای
ته‌رو شه‌رین پۆزوی شکاند ه

خورمای تهر و شیرینی کرده ژهمی
بهیانی.

أَفْطَرَ الشَّيْئُ الصَّوْمَ: شتهکه پۆژومکهی
بهتال کردهوه ۵ دهگوتری: (هَذَا
الْعَمَلُ يُفْطِرُ الصَّائِمَ).

فَطَرَ الشَّيْئُ: بۆ موبالغه له مانای
(فَطَرَ) دئ.

فَطَرَ الصَّائِمَ: وای کرد پۆژوموانهکه
پۆژومکهی بشکینی.

فَطَرَ الرَّجُلَ: شتیکی خسته پیش دهمی
پیاومکه بۆنهموی پۆژومکهی پی
بشکینی.

إِنْفَطَرَ الْأَمْرَ: کارهکهی له سمرتاهه
دهست پی کردو دای هینا.

إِنْفَطَرَ الشَّيْئُ: شتهکه شەق بوو.

إِنْفَطَرَ الْفَصْنُ: لقه درمختهکه گه لای
کرد، گه لاکهی دمرکهوت.

تَفَطَّرَ الشَّيْئُ: شتهکه شەق بوو درزی
برد، هه لسا ۵ دهگوتری: (تَفَطَّرَتْ
الْيَدُ) دهستهکه هه لسا.

تَفَطَّرَ الثَّوْبُ: قوماشهکه درپا ۵ دادپ دادپ
بوو.

تَفَطَّرَتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ: زموییهکه
هه لاش هه لاش بوو بههوی پوانو
سهر دمرهینانی گیاو گزموه.

التَّفَاطِيرُ: گیاو گز که دوا په کهم بارانی
بههار دمری ۵ زیبکه که

له دهم و جاوی کوپو کچی تازه
پینگه یشتوودا پهیدا دهن.

الْفُطَارُ: دهگوتری: (سَيْفٌ فُطَارٌ)
شمشیرهکه مشتو مال نه کراو
به کارهیندرا بۆیه برنده نه بوو.

الْفُطَارِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاویک هیچی
له دهست هه لسه وهری نه خپرو
نه شهر هیچی له دهست نهیه.

الْفُطْرُ: درزو قهواره و هه لشت ۵ (ك:
فطور)

الْفُطْرُ: پۆژو شکاندن ۵ دمنکی تری
له کاتی دمرکهوتنی دا ۵ دهگوتری:

(رَجُلٌ فِطْرٌ وَقَوْمٌ فِطْرٌ) پیاویکه
به پۆژو نیه، قهومیکن به پۆژو نین.
عید الفطر: جهزنی په مهزان، جهزنی
پۆژو شکاندن.

زَكَاةُ الْفِطْرِ: سهرفیتره ۵ جوره
زهکاتیکه موسولمانان پیش هاتنی
جهزنی په مهزان یان له کاتی
جهزندا دهمدن به ههزارو ناتاجان.

الْفُطْرُ: بۆله تری له سهرهتای
دمرکهوتنی دا ۵ کارگو قاجک و
تهقیله جهند جۆزیکن، ههیه
دهخوری و ههیه ژهراوییه ۵ سیوه
بن عهرزه ۵ شیر کهم که
به په نهجی شایهتمان و قامکه گه وهره
دمدوشری.

فَطَسَ فَطَساً وَفَطُرساً: به بی هه بوونی
نه خو شیه کی دیار تیندا مرد هوئی
مردنه که ی نه زاندره.

فَطَسَ الحَیدَ: به هوئی گهرم کردن و
کو تانه وه ناسنه که ی پان کردموه.

فَطَسَ فَلَناً بِالکَلِمَةِ: به قسه بهرنگاری
فلان بۆوه.

فَطَسَ فَطَساً: بۆری لوتی دابهزی، نزم
بۆوه (فهو افطس وهي فطساء).

فَطَسَ: بۆ موبالهغه له مانای (فَطَسَ) دا
دی

الفَطَسَةُ: دهنکی ناس.

الفَطَسَةُ: پان بوون و دابهزینی بۆری
لوته (لوتی بهراز).

الفَطِيسُ: چه کوچی ناسنگر چه کوچی
گهوره که ناسنی سور کراوه ی پی
دهکوئ (پان پیک و کوین که بهردی
پی دمشکیندری).

الفَطَسَةُ: لوتی بهراز و دموروبهری.

فَطَمَ العودَ أو الحبلَ فَطْماً: دارمه یان
حه به که ی بریه وه دوولهتی کرد
دهگوتری: (فَطَمَ فَلَناً عَنْ عَادَتِهِ)
فلانکه سی له خوورپهوشته که ی لادا.

فَطَمَتِ المَرْضِعُ الرَضِيعَ: شیردهرمه
شیرمخۆرمه که ی له شیر بریه وه.

أَفْطَمَ الرَضِيعُ: شیرمخۆرمه کاتی
ئهو ی هاتوو له شیر بپردریته وه.

إِنْفَطَمَ: له شیرخواردن بپردرایه وه.

الفِطْرَةُ: زمکاتی سهر فیره (سروشت و
هیره تی دروستکراوان سروشتی
ساغو بی خهوش (قورئان
دهمهرموئ: ﴿فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَأَ
تُبْدِيلَ لِيَخْلُقَ اللَّهُ﴾.

الفِطْرَةُ السَّليمة: له زاراو ی
فهله سوفه کاندانا مادمه باشی مرقفه
بۆ زانین و دمست له سهر دانانی
حوکه وه جیا کردنه وه ی حه ق و
پاستی و بهتال و پوجه.

الفِطْرِيَّة: بیرو بۆچونی که گوايه فیکرمو
مه بهد مه کان سروشتی و خۆرپسکن
له نهفس دا به بی نه زمون و پی
گوتن و خویندن بونیان ههیه.

الفُطُور: نهو خواردن و خواردنه وه یه
رۆژوموان له دوای خۆرئاوا بوون
رۆژویان پی دمشکینی (قاوه ئتی).

الفَطِيرُ: همر شتیک پیش پیگه یشتنی
به کار بهیندری (دهگوتری: (خبز

فَطِير) نانیکه هه ویره که ی
هه نه هاتبوو کرا به نان هیشتا
هه ویره که ی نه گورابوو، خو ش
نه بوو بوو نانی ئی دروست کرا
(رای فطیر) رایه که به بی ئی
وردی بونه وه دهرپراو گوترا.

الفَطِيرَةُ: نانیکه له گه ئ پۆنه که ره
دهمخوری، پۆنه که ره موشتی و
دهمکریته پیخوری.

إِنْفَطَمَ عَنِ الشَّيْئِ: وازی لهشته که هیئا.

الْفَاطِمِيَّةُ: (الدولة الفاطمية) دموئهتیک

بوو له ولاتی مه غریب و میصر

سالی ۳۵۹ کۆچی دامه زراو سالی

۵۶۷ کۆچی له سههر دهستی

صه لاحوالدینی نه یوبی پوخینرا.

الْفِطَامُ: له شیر برینه وهی مندا له له شیر

خواردنی دایکی.

الْفِطِيمُ: له شیر بپاوه.

الْفِرَاطِمُ: خهلیفه کانی دموئهتی

هاتیمیهن.

فَطِنَ الْأَمْرَ فِطْنَةً: کارمه کی زانی ناشکرای

کرد رونی کردموه.

فَطِنَ فُطْنًا وَفِطْنَةً: بوو به خواوهن

تیگه یشتن و زیرمکی.

فَطِنَ لِلْأَمْرِ رِبَةً: له کارمه که به ناگا هاتو

مه به سه ته که کی زانی چیه.

فاطنه فی الکلام: دمر باره ی سه سه که بو ی

گه پرایه وه، چوو له لای.

فَطْنُهُ: رۆشنیری کرد بوئه وهی

زیرمکی و زیری به دهست بیتی.

فَطْنُهُ لِلْأَمْرِ: وای ئی کرد له کارمه که

ناگادار بی و پتی بزانی.

تَفَطَّنَ: به مانا (فَطِنَ) دی.

الْفِطَانَةُ: هیزو توانای زیهنه بو زانیان و

ههست پی کردنی نهو شتانه ی دینه

سه ری.

الْفِطْنَةُ: به مانا (الْفِطَانَةُ) دی ۵ زیرمکی و

وریایی له بهر ریو مبردنی کاروباردا.

فَطَّ فُطْطًا وَفِطَاطَةً: دلپه قو بی به زنی

بوو ۵ خراپه کار بوو.

إِفْطَطَ الْبَعِي: ورگی حوشرمه کی در ی و

ئاومکه ی دمر هیئا بو خواردنه وه ۵

ئه وه بووه له لای عمر به کان له کاتی

رۆیشتن به چۆله وانی و دهستی

بیرون دا به کاروان دمر پوشتن

له پیش دا حوشرمه کانیان ئاو دمداو

پاشان دهمیان دمه بهستن بوئه وهی

کاویژ نه کهن، جا که تینویان دمبوو

ئاوبه بنادی حوشرمه که بیان

هه لدمدر ی و ئاومکه بیان دمر دینا.

الْفَطُّ: ته بیات وشک و خراپه کار ۵ (ك):

أَفْطَظَ ۵ ئاوی ئاو ئاوبه ندی حوشر

که له شوینی بیرون دا تینویان دمبوو

به کاریان ده هیئا.

فَطَّحَ بِالْأَمْرِ فُطْحًا وَفِطَاحَةً: کارمه کی

به گه وره زانی و توشی سه رسامی کرد.

فَطَّحَ الْأَمْرَ فُطَاحَةً: خراپه کارمه که چر

بووه و گه یشته ناستیکی ترسناک.

أَفْطَحَ الْأَمْرَ: به مانا (فُطَّحَ) دی.

أَفْطَحَ فَلَانًا: فلان که سی خسته ئاو کاری

ترسناکه وه.

أَفْطَحَ الْأَمْرَ: کارمه کی به قورس و گران

هاته به رجاو.

أَنْطَحَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمه فلانکهسی

خسته حالتهی سهرسامی و

تاسانهوه.

نَطَحَ الْأَمْرُ: کارمه‌ی وا ئی کرد ترسناک

بی.

إِسْتَنْطَحَ الْأَمْرُ: کارمه‌ی به‌ترسناک

لهقه‌لهم دا.

فَمَعَ فِي أَمْرِهِ: له‌کارمه‌یدا په‌له‌ی کرد.

الْفَمْعُ: ترسنوک.

فَعَلَ الشَّيْءَ: شته‌مه‌ی کرد، نه‌نجامی دا.

إِنْتَعَلَ الشَّيْءَ: شته‌مه‌ی هه‌لته‌ست،

ته‌زویری کرد ه‌دمگوتری: (إِنْتَعَلَ

الْحَدِيثَ) هسه‌مه‌ی هه‌لته‌ست ه‌

(إِنْتَعَلَ عَلَيْهِ الْكُذِبَ) دروی به‌دممه‌وه

هه‌لته‌ست.

إِنْفَعَلَ: بۆ موتاومعه‌ی (فَعَلَهُ) دئ.

إِنْفَعَلَ بَكْنَا: به‌و شته‌کار ئی گراو بوو

(موتمه‌سیر) بوو گرایه‌وه یان گرز بوو.

تفاعلا: نه‌و دوو شته‌همریه‌که‌یان

کاریگهری له‌سهر نه‌وی تریان

هه‌بوو.

الْأَفْعُولُ: کرداری ناشیرینی چاومروان

نه‌کراو و سهرسام گهر ه‌ (ك):

أَفَاعِلَ).

التفاعل: کارلیکی کیمیای.

التفاعيل: له‌زانستی عمروзда چه‌ند

وشه‌یه‌کن دانراون و وشه‌گه‌لی

شيعريان بي دمكيشري ه‌ ومكوو

(فعلون، مفاعلتن، مستفعلن).

الفاعل: بکهر ه‌ به‌توانا ه‌ دارتاش ه‌

كهيئك به‌كري دمگيرئ بؤ

ئيشکردنی بیناکردنی خانوو

هه‌لکه‌ندنی بناغه‌و زه‌رابو بپرو

شتی وا ه‌ له‌زاراوه‌ی نه‌حوییان دا

ئيسميئك کردومه‌یه‌کی بؤلا ئيسناد

دراپی و کرداره‌که له‌پیش

ئيسمه‌که‌وه بی.

الفاعلية: بیون به‌ بکهر، ههرشتيک

وه‌صفی (فاعيل)ی تیدا بی.

الفعال: کردومه‌و چاک بی یان خراپ بی

به‌مه‌رجئ بکهر په‌کيک بی ه‌

کردومه‌ی چاک ه‌ به‌خشنده‌یی.

الفعال: کردومه‌و نه‌گهر دوو‌کس

نه‌نجامی بلهن.

الفعل: کردومه‌و ه‌ له‌زاراوه‌ی نه‌حوییان

دا وشه‌یه‌که ده‌لالت ده‌کا له‌سهر

پودانی پوداوتک و زه‌مانی

پوداوه‌که‌ش.

الفعلة: کردنی کردومه‌یه‌ک په‌کجارو

مه‌به‌ستیش پیی کردومه‌ی ناشیرینه ه‌

هورنان ده‌فهرموی: ﴿وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ

الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾.

الفعلية: شتی هه‌بوو، پیچه‌وانه‌ی شتی

مومکین.

الْفَعْمُ: شَتِيك پېښو له سهریه وه
برېږي.

الْفَعْمُ: دمگوتري: (وجه فَعْم) دهمو
چاویکی پرې، گوشتن و بڼ چرچو
لوجه ه (جاریه فَعْمَة) کچيکی
تيکسمراو و خؤدارپژره، گوشتن و
جهسته تهواوه.

حَيُّ فَعْمٌ: گهرمکيکی ناوهدانه به
دانيشتووانه کهي.

أَفْعَى فُلان: فلانکس بوو به
شهرنگيز.

فَعَى الشَّيْءُ: شته کهي بهداخيک
نيشانه کرد له وڼنه ی مار بوو.

تَفَعَّى فُلان: فلانکس وازی له چاکه
خوازی هیئاو روی کرده
شهرنگيزی.

الْأَفْعَى: ماری ژمهرای کوشنده؛ خال
خاله و مل باريک و سهر پانه،
ژمهرمکه ی زور کوشندميه.

الْأَفْعَى: چهند رېگو دماريکن له
حالويه وه بلاو دمېنه وه.

الْأَفْعَان: نيره مار.

الْمَفْعَاءُ: (أَرْض مَفْعَاء) زمويه که زوری
مار تيدان.

الْمَفْعَاءُ: داخيکه له شيوه ی ماردا
حوشتری پې نيشانه دمکري یان
دمکريته نيشانه و نارمی شتی تر.

لِلْمَفْعِلُ النَّرْي: جيهازو ناميري که
ماده ی تيدا دمگوپدری به وزه
به هوئی تهقینه وه ی گهرديله
نه و موييه پورانيؤمه کانه وه.

الْمَفْتَعِل: همرشتيک ريک بخري و له وه
پيش نمونه ی نه بې ه دمگوتري:
(جاء بالْمَفْتَعِل) کاريکی گهر وه سهر
سوپره يته مری هیئا به کايه وه ه کارو
هه لئس و کهوتیک ته صه ننوع و
تمه که لوفی تيدا بې.

فَعِمَ الْإِنَاءُ فَعْمًا: قاپه که ی پرکردو
زيندپړوی کرد له پرکردنيدا.
فَعِمَهُ الطَّيْبُ فَعْمًا: بونه که لوتی
پرکرد.

فَعِمَ الْإِنَاءُ فَعْمَةً وَفَعْرَةً: قاپه که پر بوو.
فَعِمَ السَّاعِدُ: قوئی پته و گوشتن بوو.
فَعِمَتِ الْمِرَاءُ: نافرته که خوی داپشت و
جهسته ی ريک و پيک وهستا ه (فهي
فَعْمَةً)

أَفْعِمَ الْإِنَاءُ: قاپه که ی پرکرد
پرکردنه که ی ته و او کرد ه
دمگوتري: (أَفْعِمَهُ الْخَبِرُ مَسْرَةً مَسَاءً)
هه واته که دمرونی پر کرد له باره ی
خوشيه وه يان ناخوشيه وه.

أَفْعِمَ الْمِسْكُ الْبَيْتَ: بوئی ميسک
ماله که ی پرکرد ه (فهو مُفَعِّمٌ).

فَعِمَ الْإِنَاءُ: به مانا (فَعْمَةً) دي.

إِنْفَعَمَ الزَّكَامُ: هه لامة ته كه ی چاك بوو،

بهری دا.

إِنْفَعَمَ الزَّكَامُ: به مانا (إِنْفَعَم) دئ.

تَفَعَمَ النُّورُ: غونچه كه دهمی كرده وه.

الْفَعَمُ: نه و ورده خواردن و پيشاله

خواراكانه يه كه له نيوان ددان دا

ده مي ني ته وه.

الْفَعَمُ: چه ناگه به هه ر دوو لاشه ويله وه

دهم.

الْفَعَمُ: لوت چونكه بوئی خوش

ده يكا ته وه

الْفَعْمَةُ مِنَ الطَّيْبِ: بوئی خوش.

الْمُفْعَرَمُ: شتی بوئ خوشكراو به بوئی

خوش ه كه سيك نه خوشی

هه لامة تی گرتبی.

فَعَا الشَّجَرُ فَعْرًا: دره خته كه چروكه ی پشكوت.

فَعَا الشَّيْءُ: شته كه دمر كه وتو بوئی بلا و

بووه.

فَعَا جِسْمَهُ: جهسته ی خو ی به بوئی خوش

بوئدار كرد.

فَعِي التَّمْرُ فَعِي: تو يكله كه ی نه ستور بوو

به هو ی نه خوشی كشت وكاليی كه

تووشی بووه.

أَفْعَى الشَّجَرُ: دره خته كه چروكه ی

پشكوت و غونچه كه ی كرايه وه.

أَفْعَى التَّمْرُ أَوِ البُسْرُ: خورما كه خورما

نال و بؤل تي كه وتو وه كه تو يكله كه ی

به هو ی نه خوشييه و نه ستور بوو.

فَعَرَفَ فَمَهُ فَعْرًا: دهمی كرده وه.

أَفْعَرَ نَاهُ: به مانا (فَعْرَهُ) دئ.

إِنْفَعَرَ الْفَمُ: دهمه كه كرايه وه.

إِنْفَعَرَ النُّورُ: غونچه كه پشكوت.

فَعَار: دمگوتري: (طعنة فَعَارٍ) برينيکی

نه مديواو ديوه.

الْفُعْرَةُ: دماوی دؤل و شیو.

الْمَفْعَرَةُ: زهوی فراوان ه دمر به ندی کیو

و تهنگلی کیو.

فَعَمَ النُّورُ فَعْمًا وَفَعْرَمًا: غونچه كه دهمی

كرده وه پشكوت.

فَعَمَتِ الرَّائِعَةُ أَنْفَهُ: بوئنه كه لوتی

پر كرد.

فَعَمَتِ الرَّائِعَةُ زَكَامَ الْمَزْكُومِ: بوئنه كه

گيرانی لوتی هه لامة مت تووشبو مه كه ی

كرده وه.

فَعِمَ بِالْشَّيْءِ فَعْمًا: ومگری شته كه بوو

له خو ی گرت و دهستی لی به رنه دا.

فَعِمَ بِالْمَكَانِ: له شوئنه كه مايه وه و تييدا

جنگير بوو.

أَفْعَمَ الْبَيْتَ: خانومه كه پر كرد له بؤن.

أَفْعَمَ فَلَانًا: فلانكه سی هه لنا بؤ كردنی

ه دمگوتري: (هو مفعم به) نه و

ومگری بووه و دلی لیی نابيته وه

سووره له سه ری.

فَعْمَةُ: بوئی خوشی تي دا بلا و كرده وه،

پری كرد له بوئی خوش.

أَفْتَتِ النَّخْلَةَ: خورما تازه

پيښه پيشتو و مگاني دارخورما که
تو پيکه که يان نه ستوور بوو.

أَفْسَى لَنَا: فلان که س دواي جواني
ناشيرين بوو ه دواي فمرمان بهر داري
له خودا پاخي بوو ه دواي
دمو له مهندي هزار کهوت.

أَفْسَى الطَّعَامِ: خواردنه که ي له شتي
پوچ و پلو پوش پاک کرده و.

الْفَاغِيَةُ: غونچه ي دره ختي خمنه ه
غونچه ي هه موو روه کو دره ختي
بو نخوش ه بوني خوش.

الْفَقَى: خورماي نال و بول تيکه و تووي
خراب و پوچ ه شتي خراب له هر
جوړيک بي.

الْفَقْرُ: به مانا (الفاغية) دي.

الْفَقْرَةُ: گول ه بوني خوش.

الْمَفْقَرُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: شتي بو نخوش کراو
به بوني خوش.

فَقًّا الْعَيْنُ أَوْ الْبَشَرَةُ: فقا: چاوم که ي
هه لدرې دمرې هينا ه دومه له که ي
گوشي دمرې کرد.

فَقًّا الْحَبُّ الرُّمَانُ: دمنکه هه نارم که ي
گوشي و ناوم که ي لي دمر هينا.

أَفْقًا لَنَا: فلان که س به هو ي
نه خوشيه ووه سنگي به قولدا جوو.

فَقًّا: بؤ زيډ مرو يي له ماناي (فقا) دي.

إِنْفَقًا: شه ي برد، درزي برد.

تَفَقًّا: بؤ موتا و معي (فقا) دي.

تَفَقًّا النَّبَاتُ: روم که که غونچه که ي
پشکوت ه بهر مکه ي دمر کهوت.

تَفَقَّتْ السَّعَابَةُ عَنْ مَائِهَا: هه روم که
باراني باراند.

تَفَقًّا فَلَانُ شَحْمًا: فلان که س جهسته ي
پر بوو له بهزو پيستي شه قار
شه قار بوو.

الْفَاقِيَاءُ: نهو ناوم ي له گه ل له دايک
بووني مندا ل ديته دمر ه نهو
به ردمي مندا له که ي تيډايه له
مندال داني دايکي.

الْفَقُّ: چاليکي به کوله يه له مالدا
دمکري ناوي تيډا کوډم پيته ووه.

الْفَقَاءُ: هه ور بي گرمه و بي برو سکه و
باراني زور بي.

الْمُفَقَّةُ: شيو و دولي ناو زمو ي.

فَقَّحَ النَّبَاتُ فَقْحًا: روم که که غونچه کاني
کرانه ووه و گولي کرد.

فَقَّحَ الْجَرُّ وَغَرَّهُ: بيچوه شير مکه توتکه
سه که که بيچوه گورگه که په که مچار
جاوي هه لينا ن.

فَقَّحَ: بؤ موباله غه له ماناي (فَقَّحَ) دي ه
دمکو تري: (فَقَّحْنَا وَصَاصَاتِم) ني مه

حه قو و راستيمان بيني نيوه نه تان
دي.

تَفَاتَحَ الْقَوْمُ: خه لکه که پشتیان له به که کرد.

تَفَتَّحَ الشَّيْنُ: شته که دهمی کردم وه، کرایه وه ه دموگوتری: (تَفَتَّحَ الرِّدْ وَتَفَتَّحَ التَّوْرُ).

الْفُتَاخَةُ: گوئی پوه که کاتیک له غونچه که دیته دهر همر پهنگی هه بی

الْفُتَاخِيَّةُ: دموگوتری: (خُلَّةٌ فَتَاخِيَّةٌ)

پوشاک و خشلیکه پهنگی و مگوو پهنگی گوئی تازه پشکوتووه ووه هه.

فَقَدَ الشَّيْءُ فَقْدًا وَفُقِدَانًا: شته که فهوتا تیدا جوو.

فَقَدَ الْكِتَابَ وَفُقِدَ الْمَالُ: کتیبه که فهوتا ه

مال و سامانه که بوو به زمرمر ه (فقدت المرأة زوجها) نافرته که میردم که ونبوو سهری تیدا جوو.

أَفْقَدَهُ الشَّيْءُ: وای ئی کرد شته که ئی ون بی له کیسی بجی.

إِفْتَقَدَ الشَّيْءُ: شته که ئی ونبوو، له کیسی جوو ه بوی گهرا بؤنه وهی ودمستی بیئ

تَفَادَ الْقَوْمُ: خه لکه که همر به که یان نه وهی تری ئی ون بوو، بؤ به کتر گهرا پهنکی بدوژنه وه.

تَفَقَّدَ الشَّيْءُ: له کاتی دیار نه بوونی شته که دا بوی گهرا، حاوی بؤ گپراو

نه بیینی ه فورشان دمفه موی: (وَكَفَقَدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَذْلَةَ).

تَفَقَّدَ أَحْوَالَ الْقَوْمِ: له حال و وزعی خه لکه که ورد بؤوه بزانی واهیعی حالیان چونه و چؤن نیه.

الفاقد من النساء: نافرته میرد مردوو یان منداال مردوو یان نافرته تیک خزمی میردم که میردی، برای میردی مردبی.

دمگووتری: (طَبِیةٌ فَاقِدَةٌ أَوْ بَقَرَةٌ فَاقِدٌ) ناسکیک درنده بیچومه که خواردبی، مانگایه که درنده بیچومه که خواردبی.

الفقيد: مردوی شوین خالی، که سیک

مردنه که که سهری گه وره

هه بی و خه لکی بوی به پهروش بن

ه دموگوتری: (مات فلان غیر فقید)

فلانکس مرد کهس بوی به پهروش نیه.

فقر الأرض فقراً: زموی به که هه لکوی ه دموگوتری:

فقر البشر: بیرم که هه لکه ند ناوی دهره ینا.

فقر الحرز: موروم که کون کرد بؤ ملوانکه که.

فقر الشيء: شته که شکاند.

فقر الرجل: فههری بیام که شکاند.

فَقَرَّتْهُ الدَّاهِيَةُ: به لاو کارسات پشتی
شکاند.

فَقِرَ فَقْرًا: فهقمری پشتی نازاری بوو
به هوئی شکان یان سوان یان لیک
ترازان یان نه خوئی تر.
افقر الظهر: فهقمری پشتی به هیژ
بوو.

افقر الصيد فلاناً: نیچیرمه که له
پاوجیه که نزیك بؤوه نیچیره که وای
کرد پاوجیه که فرسه تی لی بیئی.
افقر فلاناً دابته: ولاخه که ی به نه مانمت
دا به فلان.

افقر فلاناً أرضاً: زموییه که ی
به نه مانمت دا به فلان بؤ کشت وکال.
افقر الله فلاناً: خودا فلانکه سی هه ژار
کرد.

فَقَرَّ الشَّيْءُ: شته که ی زؤر شکاند، وردو
هاری کرد.

فَقَرَّ لِلْفَسِيلَةِ: بؤ نه مامه که چالیک
هه لکه ند بؤنه ووی تییدا برپوئی.
إِنْفَقَرَ: هه ژار که وت.

إِنْفَقَرَ إِلَى الْأَمْرِ: پیویستی به کارمه که
بوو.

تَفَقَّرَ: خوئی به هه ژار دانا، خوئی
به هه ژار لهقه لثم دا.

تَفَقَّرَتِ الْأَرْضُ: زموییه که زؤری چال و
چوئل تییدا بوو.

الفَقِيرَةُ: کارسات ه (ک: لواقر).

الفقارة: په کیسه که له زینجیره
نیسقانیه کانی پشت که له کلیجه وه
تا پاشه سهر پیزیان به ستووه ه
کوی فهقمرکان سی و سی فهقمرمن
ه جهوتیان له ملدان دوانزهمیان له
پشت دان پینجیان له سکدان،
پینجیان له پان دان، چواریان له
کلیجه ده ه (ک: فقار).

الفقر: ناتاجی و پیداویستی، فه لشت و
درز ه غه م و گرنگی دان بهشت،
سوور بوون له سهر شت.

فَقَرَّ الدَّمُ: که م خوینی ه ناپیک و پیکی له
پیکهاته ی خوینه که دا.

الفقرَةُ: به مانا (الفقارة) دی ه نیشانه ی
شت جا کیو بی یان شتی تر ه
پسته یه له ناخاوتن ه به شیک
له سهر باسو لایه که له شیعیر ه نیوه
شیعیر ه ده گوتری: (زدت فی کلامه
أَوْ مِنْ شَعْرَةٍ فَقْرَةً).

الفُقْرَةُ: چال، قولکه که هه لده که ندری
بؤ نه مامو شه تل.

فُقْرَةُ الْقَمِيصِ: په خه ی کراس.

الفقير: فهقمره شکاو ه دم لوله ی
بؤری و جؤگا: که ناوی لی هه لده پڑی
ه هه ژارو نه بوو که که مترین بڑوی
بؤ دابین بکری ه ده رویش و
که پرده ی بی نه وا.

المفارقة: جوړمکانی هه ژاری ه دموگوتری:

(سَدَ اللّٰه مفاقره) خودا لایه نه کانی

هه ژاری له سهر لابر دو
دموله مهندي کرد.

فَقَسَ فَرَسًا: کتو پر مرد ه بازی دا.

فَقَسَ فُلَانًا عَنِ الْأَمْرِ فَقَسًا: به ناشیرین

ترین شیوه رمدي فلانی دایه وه.

فَقَسَ الطَّائِرَ بِيَضَّةً: بالنده که هیلکه که ی

شکاند بونه وهی جوچکه که بیته دهر.

فَقَسَ الْحَيْرَانَ: حمیوانه که ی گوشت.

فَقَسَ الشَّيْئَ: شته که ی به زور ستاندو

داگری کرد.

فَقَسَ الْفَخُّ الطَّيْرَ: ته له که بالنده که ی گرت

ه دوفاقی ته له که بالنده که ی گرت.

إِنْفَقَسَ الشَّيْئُ: شته که قلب بوه.

تفاقسا: هه ربه که لهو دوانه قری

به کترین پاکیشا.

الفقوس: له ولاتی شام جوړه کاله کیکه

ه له ولاتی میصر جوړه خه یار که.

المفاس: داریکی خوارکراومه له ته له دا

که بالنده که خوی ئی دمدا دارمه که

هه لدمه پرته وهو دمیگری.

فَقَسَ الْبَيْضَةَ وَغَرَّهَا فَتَشَأَ: هیلکه که ی

پلیشانده وه به دهمست شکاندی بونه وهی

نهموی تییدایه بیته دهر.

الفقوس: تروزی زمو ی دیم.

فَقَطَّ الْحَسَابَ: نویسی بره حیسابه که ی

به وشه ی (فقط) کوتایی پی هیئا ه

واته هیچی تر.

فَقَعَ اللَّوْنُ قَعًا وَقَعُوعًا: رهنکه که سافو

بی گهرد بوو ه به زوری بو رهنگی زهرد

به کاردمه ییندری.

فَقَعَ الشَّيْئُ: شته که ی شهق کرد ه

دمگوتری: (فَقَعَتْهُ الْفِرَاقُ) به لاو

کارمسات تیکیان شکاند.

فَقَعَ فُلَانٌ: فلانکهس قسه ی پر وپوچی

کردن هیچیان به سهر هیچه وه

نه بوو.

فَقَعَ الْأَدِيمَ: جهرمه که ی به رهنگی زهرد

رهنک کرد.

فَقَعَ الْغَفْ: لوتی بو خوفه که دروست

کرد

فَقَعَ الْمَفَاصِلَ: جومزگه کانی تیک

ترنجاندن و تمقاندنی ه په نجه و

شان و ملو په نجه ی خوی تمقاندن.

فَقَعَ الشَّيْئُ الْمَنْفُوخَ: شته فودراوهمه ی

به زهختی دمستو پی بیانان

تمقاندو دمنگی ئی هیئا.

إِنْفَقَعَ الشَّيْئُ: شته که شهق بوو، درزی

دا.

تفاقمت عَيْنُهُ: چاوی سپی بوو.

تَفَقَّعَتِ الرُّزْقَةُ: ورمقه که ونجر ونجر

بوو دراو دمنگی ئی هات ه تورمه که

کاغزه فوتیکراومکه به پیکیشانی

به بهری دمست دمنگی ئی هات.

تَفَقَّعَتِ الْأَصَابِعُ: په‌نجه‌کانی ته‌قه‌یان

هات له‌کاتی ته‌فاندنیان دا.

تَفَقَّعَ النَّبَاتُ: رومکه‌که وشک بوو په‌ق

بوو قهرمه‌ی ئی هات.

الْأَفْعُ: په‌نجه ته‌قین، نه‌و که‌سه‌ی

شان و ملو په‌نجه‌ی خوی به‌ته‌قین.

الْفَاتِحُ: رمنگی سافو روون، به‌تایبه‌تی

رمنگی زهره‌ی.

الْفَاتِحَةُ: کارمسات و به‌لای سامناک.

الْفَتْعُ: قاچکی خراب.

الْفَقَاعُ: پیس و خراب.

الْفَقَاعُ: شه‌راییکه له‌ئاوی جۆ دروست

دمکرئ و ده‌گورئ و بلقوکه‌ی

ده‌که‌ونه سهر

الْفُقَاعَةُ: بلقوکه ئاون له‌سهر ئاو و

شتی و دروست ده‌بن و زه‌نگۆل

زه‌نگۆل ده‌موس‌تی و زوو‌زوو

ده‌پو‌جینه‌وه.

فَفَقَّ الْمَاءُ: ناوه‌که له‌کاتی هاتنه

ده‌رموه‌ی دا بلقه بلقی لی‌هات.

فَفَقَّ فُلَانٌ فِي كَلَامِهِ: فلانکه‌س گزافی

هه‌لکیشاو دمنگی هه‌لپری و قسه‌ی

نایه‌جی کرد.

الْفَقَّاقُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی زۆر بلئ و

قیژه که‌رو هاوارکه‌ری بئ سود.

فَقُّ الشَّيْءُ فَقًّا: شته‌که ده‌رکه‌موت و ناشکرا

بوو.

فَقُّ الشَّيْءُ فَقًّا: شته‌که‌ی کرده‌وه هه‌لی

په‌چی و ده‌گوترئ:

فَقُّ الْبَابِ وَغَوَّ: ده‌رگا‌که‌ی کرده‌وه.

فَقُّ النَّخْلَةِ: بۆشایی خسته نیوان لق و

په‌رژو پالی دارخورماکه بۆنه‌وه‌ی

بتوانی موتوربه‌ی بکا.

إِنْفَقَ الشَّيْءُ: شته‌که به‌ری‌وو، کرایه‌وه.

الْفَقَّاقُ: زۆر بلئی بئ سود.

فَقِمَ فُلَانًا فَقْمًا: دووشه‌ویله‌ی فلانکه‌سی

گرت ده‌می به‌ست.

فَقِمَ الرَّجُلُ فَقْمًا وَفَقْمًا: ده‌م و نیوی

پیاومکه په‌ک نه‌بوون و لای خواروی

یان لای سه‌روی شه‌ویله‌ی درێژتر بوو

بۆیه که ده‌م ده‌قو‌جین لای خواروی

ده‌می و سه‌روی تیک ده‌په‌رن و (فه‌ر

أفقم وهي فقماء).

فَقِمَ الْإِنَاءُ وَغَوَّ فَقْمًا: قابه‌که په‌ری‌وو و

ده‌شگوترئ: (أصاب من الطعام حتى

فقم) نه‌وه‌نله‌ی خوارد تا ئینته‌لای

کرد.

فَقِمَ الْأَمْرُ: کارمه‌که هورس بوو کی‌شه‌که

توند بوو و به‌په‌ک و په‌کی نه‌په‌شت.

فَقِمَ الْأَمْرُ فِقَامَةً: شه‌پ و خراپی کارمه‌که

له‌سنوور ده‌رجوو.

تفاهم الأمر: شهرو نه گبه تی کارمه که
له سنوور تی به ری ۵ (الأفهم من
الأمر) کاری خواری و ختیج.
الفهم: دوولای شه ویله شهرو خواری
دهم ۵ دوولای ده می گازو چه کوچ و
شتی و مها ۵ لایه ک له لبوژی سه گ.
الفهم: گیانداریکی ناوییه (ماسییه کی
که ورمیه).

فقه الأمر فقهاً وفقهاً: باش له شته که حالی
بوو.

فقه فقهاً: بوو به شه رعزان.

أفقه الأمر: کارمه کی تی گه یاند.

فأفقه: له شه رعزانی دا بالاده ست بوو
به سه ری دا.

فقهه: کردی به شه رعزان.

تفقه الأمر: کارمه کی زانی و لیی حالی
بوو ۵ ده شگوتری: (تفقه فيه).

الفقاهة: تیگه یشتن و زیرمکی ۵
زانیاری ۵ به زوری بو زانیاری شه رع
به کاردی.

الفتیه: زاناو تیگه یشتوو و زیره ک
له یواری شه رع دا ۵ (ک: فقهاء).

فكر في الأمر فكراً: عهقل و هوشی
له کارمه که دا به کاره ینا هه ندی
له زانیاری خوئی خسته گه
بوئه وهی نه زانراویک بزانی و بهی
بی ببا.

افكر في الأمر: له کارمه که دا بیر
کردموه، له پوداوکه و ردبووه ۵
(فهو مفكر).

فكر في المشكلة: له کیشو موشکیله که دا
عهقلی خوئی خسته گه پ بوئه وهی
حەلی بکا بگاته بنج و بناوانی
چورتمه که.

فكر فلاناً: فلانکه سی به خه یالدا هات.

إفكر: یادی کردموه بیر هاته وه.

تفكر في الأمر: به مانا (افتكر) دی.

التفكير: بیر لی کردنه وه ۵ به کاره ینانی

عهقل و وردبوونه وه له

موشکیله به ک بوئه وهی پینگا چاره ی

بو بدوژییه وه.

الفكر: به کاره ینانی عهقله له شتی

زانراوا بوئه وهی شتی نه زانراو

بزانی ۵ ده گوتری: (لي في الأمر فكر

ونظر وروية).

الفكر: ده گوتری: (ليس لي في هذا الأمر

فكر) من لهم كاره ج لی

وردبوونه و به کم نیه و گرنگی پی

نادهم.

الفكرة: به مانا (الفكر) دی ۵ وینه

زهینه کان بو شتیك، زمین به کار

هینان بو شتیك.

الفكری: به مانا (الفكر) دی.

الفكر: که سیك زور بیر بکاته وه.

الْمُفَكَّرَةُ: دهفته ریکی بچکوله یه هه ندی
 زانیاری پیویستی تیدا دنوووسری.
فَكَ الشَّيْنُ فُكًا: شته که ی کردموه،
 پارچه کانی لیک کردنه وه ۵ دهگوتری:
 (فَكَ الْآلَةُ وَغُوهَا) مه کینه که ی کردموه.
فَكَ النَّدْوَةُ: پارمه که ی وردکردموه ۵
 (بیست و پینج دیناریه که ی کرده تاک
 دیناری و شتی وا).
فَكَ الْمُعْدَةُ: گرپیه که ی کردموه.
فَكَ الْقَيْدُ: زنجیرمه که ی کردموه.
فَكَ الْأَسِيرُ: نه سیرمه که ی به ره لاکرد.
فَكَ الرَّهْنُ: ره نه که ی پژگار کرد،
 لهدمستی ره نه له لاکراوی دمره ینا.
فَكَ الصَّبِيُّ: ده می منداله که ی کردموه
 بوئه وه ی خواردنی بداتی ۵ دمرمانی
 بداتی.
فَكَ إِدْغَامُ الْحَرْفَيْنِ: دووپیتته گوشراو
 وتیکخراومه که ی لیک کردموه.
فَكَ الْمِفْصَلُ: جومزگه که شل بوو، لاواز
 بوو هیزی تیدا نه ما.
فَكَ الرَّجُلُ فُكَّةً: پیاوکه بی هیز بوو
 هه لومشاو که سایه تی پوخا ۵ (فُهِرَ أَفَكَ
 وَهِيَ فُكَاءٌ).
أَفَكَ الطَّبِيُّ مِنَ الْجِبَالَةِ: ناسکه که له
 داومه که پژگاری بوو.
فُكَّكَ: بو زیده پوی له مانای (فَكَ) دئ.

إِنْفَكَ الرَّهْنُ: ره نه که ی دایه وه،
 پژگاری کرد.
إِنْفَكَ الشَّيْنُ: شته که جیا بووه.
إِنْفَكَتِ الْعُقْدَةُ: گرپیه که شل بوو،
 کرایه وه.
إِنْفَكَ عَظْمُ الْمِفْصَلِ: نیسقانی جومزگه که
 له جی چوو ۵ دهگوتری: (ما إِنْفَكَ
 يَفْعَلُ كَذَا) وازی نه هیناوه
 همرخهریکی کارمه یه.
تَفَكُّكَ: به مانا (إِنْفَكَ) دئ ۵
 دهگوتری: (تَفَكَّكَتْ شَخْصِيَّةٌ فَلَانَ)
 که سایه تی فلانکه س زمعیضو لاواز
 بوو، که سایه تیه که ی هه لومشایه وه ۵
 (فَلَانٌ يَتَفَكَّكُ فِي مَشِيهِ) فلانکه س له
 پویشتنی دا ناپیک و پیکه ۵ شلو
 شیواوه.
إِسْتَفَكَ الْعُقْدَةُ: هه ولی کردنه وه ی
 گرپیه که ی دا ویستی چورتمه که
 یه کالاً بکاته وه.
الْأَفَكَ: شه ویله شکاو ۵ بو میینه
 دهگوتری: (فُكَّاءٌ) به یه که
 گه یشتنی هه ردوو شه ویله ۵ (ك:
 فُكَّ).
الْفَالُكَ مِنَ الرِّجَالِ: پیای زور گیل و
 نه حمه ق ۵ پوُلکاو، پیر.
الْفِكَالُ: (فُكَّكَ الرَّهْنُ وَالْأَسِيرُ) ره نه
 دانه وه پژگارکردنی مالی ره نه

فَكِهَ مِنْهُ: سَهْرَى لِي سَوْرَمَا، (فَهْر فَكِهَ وَفَاكِهَ).

أَفَكَهَتِ النَّاقَةُ وَغَرَمَا: حَوْشَتْرَمَكِهَ شِيرَى

بَاشَى دَا بِيَشْ نَمُوْدَى بِيَجَوَى بَبِي ۵
(فَهِي مُفَكِهَ وَمَفَكِهَ).

فَكَّةُ الْقَوْمِ: مِيوْدَى بُوْ قَهْمَكِهَ هِيْنَا ۵

قَسَمَى خَوْشَى بُوْ خَهْلَكِهَكِهَ كَرْدَوِ
هَهْمُوْدَى هِيْنَا نَه بِيَكِهَنِيْن.

تَفَاكِهَ الْقَوْمِ: خَهْلَكِهَكِهَ يَارَى وَ قَسَمَى
خَوْشِيَان بُوْ يَهَكْتَر كَرْد.

تَفَكَّة: مِيوْدَى خَوَارْد.

تَفَكَّةُ الرَّجُلِ: بِيَاوَمَكِهَ پَهَشِيْمَان بُوْوَه.

تَفَكَّةُ مِنْهُ: سَهْرَى لِي سَوْرَمَا.

تَفَكَّةُ بِالشَّيْءِ: لَهْمَزَتَى لَهْشْتَهَكِهَ بِيْنَى ۵

دَمَكُوْتَرَى: (تَرَكْتَ الْقَوْمَ يَتَفَكَّهُونَ

بِفُلَانٍ) خَهْلَكِهَكِهَم جَى هِيَشْت

خَمَرِيكى غَهْبِيَسْت كَرْدَنِى فُلَان

بُوُونَو بَهَو پَاشْمَلَه بَاسَكَرْدَنَه

لَهْمَزَتَو خَوْشِيِيَان دَهْبِيْنَى.

الْأَفَكْرَهَةُ: سَهِيْرَو سَهْمَهْرَه.

الْفَاكِهُ مِنَ الرِّجَالِ: بِيَاوَى تَهْنَهْمَهْرَو

بَهَنَاز پَهْرَوْمَرْدَه.

الْفَاكِهَانِي: مِيوَه فَرُوش.

الْفَاكِهَةُ: مِيوْدَى بَهْلَهْمَزَتَو خَوْش تَام ۵

حَهْلَوَا.

الْفَاكِهِي: بَهْمَانَا (الْفَاكِهَانِي) دَى.

كِرَاو، بَهْرَهْلَا كَرْدَنِى نَهْسِيْر ۵ يَان
نَهَو مَالَو پَارْمِيَهَى رَهْمَهْنَهَكِهَى پَى
دَمْدَمِيَهَوَه.

الْفَلَكُ: شَهْوِيلَه ۵ پَوَك، نَهَو شَوِيْنَهَى

دَدَانَى لِي دَمَرْوَى ۵ نَاوَه بُوْ هَمَرْدَوَو

شَهْوِيلَه (خَوَارَوَسَهْرَو) ۵ دَمَكُوْتَرَى:

(مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فَكِيهِ) هَوَى بَه

فَتَارَهْجَوْنَى نَادَهْمِيَزَاد نَهْوَمِيَه

لَهْمِيَوَان دَوَو شَهْوِيلَهَى دَايَه (وَآتَه:

زَوْبَان).

الْمِلْكُ: نَامِيْرِيَكِهَ بَزْمَارَى پَى

هَهْلَهْمَكِيْشَرَى، گَازَو پَلَايَس ۵

تَهْمِرَنَهْفِيْز.

الْأَفْكُلُ: لَهْمَزِيْن، شَهْمَهْهَتُوْلَه ۵

دَمَكُوْتَرَى: (أَخَذَهُ أَفْكُلٌ) تَوْشَى

لَهْمَزِيْنَو شَهْمَهْهَتُوْلَهَو شَهْلَه بُوَوَه

لَهْتَرَسَان يَان لَهْسَهْرَمَان.

فَكَنَ: چَوَوَه نَاوَهَوَه.

تَفَكَنَ: سَهْرَى سَوْرَمَا، سَهْرَسَام بُوَو.

تَفَكَنَ عَلَى الشَّيْءِ: خَهْمَو خَهْمَهْتَى

خَوَارْد بُوْ قَهْوَتَانَى شْتَهَكِه.

تَفَكَنَ فِي الْأَمْرِ: بِيْرَى لَه شْتَهَكِه

كَرْدَمَوَه.

الْفَكْنَةُ: پَهَشِيْمَان بُوُونَهَوَه لَهْسَهْر شْتَى

لَهْدَمَسْت چَوَو.

فَكِهَ فَكِهَأَ وَفَاكَاهَةُ: قَهْخَوْش بُوَو، قَسَمَى

پِيَكِهَنِيْن نَاوَمَرَى كَرْدَن.

الْفُكَاهَةُ: گائتهو گهپ ه قسهی خوْش و
پیکهنین ناومر.

الْفَكْه: بهمانا (الفکه) دئ ه دلباک و
نهفس بهرزو قسهخوْش ه
دمگوترئ: (فلان فَكْهٌ بأعراض الناس)
فلانکس لهزمت دمبینئ له
غمبیهت کردنی خه لکانئ تر.
الْفَكِيهَةُ: بهمانا (الفکاهه) دئ.
الْفِيكْهان: مروْفی پیکهنیناوی و قسه
خوْش.

فَلَّتَ الشَّيْءُ فَلْتاً: شتهکه پژگاری بوو.

أَفْلَتَ مِنْهُ: لئی پژگار بوو ه
دمگوترئ: (أَفْلَتَنِي الشَّيْءُ) شتهکه م
لهکیس چوو.

فَالَتْهُ مِغَالَتَةٌ وَفِلَاتاً: کتوپر بهرمنگاری
بوو.

فَلَّتْهُ: بهمانا (أَفْلَتَهُ) دئ.

إِفْلَتَ الْأَمْرُ: کارمکهی لهکیس چوو،
پهلهی کرد لهدمست بؤ بردن و
کیش کردنیدا.

إِفْلَتَتِ الْكَلَامُ: خیرا هاته قسهو به
ئیرتیجالی وتاری دا.

إِفْلَتَ الشَّيْءُ: شتهکهی چهپاو کرد.

إِفْلَتَتِ الْمَوْتُ: مردن تیکیهومپیچا.

إِنْفَلَتَ: پژگاری بوو ه بهخیرایی
پژگاری بوو.

تَفَلَّتْ عَلَيْهِ: هیرشئ کرده سهر.

إِسْتَفَلَّتَ الشَّيْءُ مِنْ يَدِهِ: شتهکهی
لهدمست فرپاند.

الْفُلْتُ: نهسبی خوْش پوْو تهپردهماخ.
الْفَلْتَانُ: بهمانا (الْفُلْتُ) دی ه ههروا
ناوه بؤ پیای نازاو وره بهرز ه بؤ
ناهرمت (فلتانه) دمگوترئ ه گوشتن و
تیکسمرپاو.

الْفُلْتَةُ: کاریک پرووبدا بهبی
وردیووننهوهو پلان بؤدانان ه
دمگوترئ: (حدث هذا فلتة) ه قسه
لهدم دمرجوون بهبی مهبست ه
شت لهدمست قهومان بهبی نیاز ه
دمگوترئ: (هذا من فلتات اللسان).

الْفُلُوتُ مِنَ الثِّيَابِ: نهو پوْشاکهیه
لهبر تهسکی و بجوکی نهملاو
نهولای نهگهنهوه بهیهک ه یان
لهبر نهرمئ لهسمر جهسته
نهموستئ.

فَلَجَ فَلْجاً: بهنامانج گهپشت، زمفهری لئ
بینئ.

فَلَجَ بِحَاجَتِهِ: بهمهبهستی خوْی گهیی ه
بهلگهی خوْی هینایهوهو بهرامبهری
بؤردا.

فَلَجَ الشَّيْءُ: شتهکهی کرد به دووبهش.

فَلَجَ الْحَرَاثُ الْأَرْضَ لِلزَّرَاعَةِ: کشتیارمکه
زمویهکهی هه لگیپراهوه بؤ زمراعت و
شت تیدا پواندن.

فَلَجَ الطَّعَامَ وَغَرَهُ بَيْنَهُمْ: خواردنه‌ک‌ه‌ی له نیوانیاندا دابه‌ش کرد.

فَلَجَ الرَّوَالِي الْمَجْزِيَةَ عَلَى الْقَوْمِ: فه‌رمان‌پر‌ه‌وا سه‌رانه‌ی خسته سه‌ر خه‌لکه‌که.

فَلَجَ الرَّجُلُ وَغَرَهُ قَلْباً وَقَلْبَةً: پیاوه‌که نیوان قاجه‌کانی به‌زگماک پان بوو، پان نیوان ددانه‌کانی که‌لینیان هه‌بوو ددانی شاش بوون ه‌ د‌گوت‌ری: (فَلَجَ ثَغْرَهُ) ه‌ (وَقَلَبَتْ أَسْنَانَهُ) (فه‌و افلج وه‌ی فلجاء).

فَلَجَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که نه‌خو‌شی شه‌له‌ی نصفی توش بوو (فه‌و مفلوج).

أَفْلَجَ نَاحِياً عَلَى خَصْمِهِ: فَلَانْک‌ه‌سی به‌سه‌ر رکه‌به‌ره‌که‌یدا زال کرد.

أَفْلَجَ اللَّهُ حُجَّتَهُ: خودا به‌لکه‌و ده‌لیلی فلانی چه‌سه‌پاندن و ناشکرای کردن.

فَالَجَهُ: له‌دمست پېشخه‌ری و زه‌فه‌ر پی بردندا پتشی که‌وت.

فَلَجَ الطَّعَامَ بَيْنَهُمْ: به‌رېک و پېکی خواردنه‌ک‌ه‌ی به‌سه‌ردا دابه‌ش کردن.

فَلَجَ الْأَمْرَ: له‌کارکه‌ ورد بو‌وه‌و تیی ه‌ک‌ری.

فَلَبَّتِ الْمَرْأَةُ أَسْنَانَهَا: ناه‌رته‌که‌ ددانی خو‌ی شاش کردن بو‌ جوانی.

أَفْلَجَ: شه‌قار شه‌قار بوو.

تَفَلَّجَتِ الْأَسْنَانُ: ددانه‌کانی شاش بوون.

الْفَالِجُ: نه‌خو‌شیه‌که‌ توشی لایه‌کی جه‌سته ده‌بی (نیوه شه‌له‌ل) ه‌ خوشتری که‌وره‌ی دوو دوگ ه‌ (ک: فوالج).

الْفَلَجُ: جو‌می به‌کو‌له ه‌ (ک: فلوج).

الْفِلَجُ: نیوه‌ی شت ه‌ جینه مرو‌فیک.

الْفُلَجُ: جو‌گایه‌ک هه‌موو باخه‌که‌ ناو بدا.

الْفَلَجَاتُ: زموی کشت و کالی.

الْفُلَجَةُ: که‌پشتن به‌ناوات.

الْفُلْرَجَةُ: زموی گونجاو بو‌ کشت و کال.

المَفْلَجُ: ده‌گوت‌ری: (رَجُلٌ مَفْلَجٌ الثَّيَابُ)

پیاو‌یکه‌ ددانی شاشن ه‌ (أُمُورٌ

مَفْلُجَةٌ) کاری شی‌او و نارېک.

فَلَجَ فَلَاحاً: به‌ناواتی خو‌ی که‌یی، رزگاری بوو، سه‌ره‌راز بوو.

فَلَجَ بِالْقَوْمِ فَلَاحَةً: فره‌شتن و کرپنی بو‌

فره‌شیارو کرپار جوان کرد، هه‌لینان

بو‌ دامه‌زراندنی مامه‌له‌که‌.

فَلَجَ فِي الْبَيْعِ: له‌ نرخ‌ی کالاک‌ه‌ی زیاد کرد بو‌ئه‌وه‌ی کرپار هه‌لخه‌له‌تین.

فَلَجَ الشَّيْءُ فَلَاحاً: شته‌که‌ی هه‌لدری ه‌

ده‌گوت‌ری: (فَلَجَ الْأَرْضَ لِلزَّرَاعَةِ)

زموییه‌که‌ی کیلا بو‌ کشت و کال.

فَلَجَ فَلَاحاً: لی‌وی هه‌لشا ه‌ ده‌گوت‌ری:

(فَلَبَّتْ شَفْتَهُ) ه‌ (فه‌و أفلح وه‌ی فلحاء).

أَفْلَحَ: زهفمى برد بهوى مهبهستى
 بوو ۵ نازو نيعمهتى پوژى دوايى
 دمست كهوتو بهمراز گهپى.
 إِنْفَلَحَتِ الْيَدُ أَوْ الشَّفَةُ: دمستى يا ليوى
 قهشا ۵ شهقار شهقار بوو.
 فَلَاحَ بِهِ: گالتهى پېڅ كرد بهچاوى سوك
 سهپرى كرد.
 تَفْلَحَ: بهمانا (إِنْفَلَحَ) دئ ۵ دمگوترئ:
 (تفلحت اليد و تفلحت الشفة) لهسهرمان
 دمستى قهشتن يان ليوى قهشت.
 إِسْتَفْلَحَ بِأَمْرِهِ: بهمرازى خوى گهپى ۵
 ههولئ پزگار بوونى دا.
 الْأَفْلَاحُ: دمگوترئ: (قوم أفلاح)
 گهليكى به مراز گهپشتوون.
 الْفَلَاحُ: بهمراز گهپشتن ۵ بهردموامو
 مانهوه، دمگوترئ: (لا أفعل ذلك
 فلاح الدهر).
 الْفِلَاحَةُ: سهروكارى كردنى زموى
 كشتوكالى و خهريكبوون بهكارى
 كشتوكاليهوه.
 الْفَلَحُ: شمع كردن و ههلبړپنى زموى ۵
 (ك: فلوح).
 الْفَلَاحُ: كشتيار ۵ كهشتيهوان ۵ (ك:
 فلاحون).
 الْفَلْعَةُ: قهشاني ليوى خوارموه.
 تَفْلَحَسَ الرَّجُلُ: پياوهكه كارى
 مندالانهى كـرد ۵ زور داواو
 پارانهوهى كرد، زور كپوزايهوه.

الْفَلَّاحُ مِنَ الرِّجَالِ: ناشيرين و
 قسهخوش
 الْفَلَّاحُ: سوور بوو لهسهرشت،
 بهخهـمهوه بوو بو شت ۵ زور
 داواكهر ۵ زور گپـمگپـ كهر.
 فَلَذَ الشَّيْءُ فَلَذًا: شتهكهى بـرپـهوه ۵
 دمگوترئ: (فَلَذَ مِنْ مَالِهِ) لهمالئ خوى
 ههنديكى جياكردموه و پيى دا.
 فَالَذَهُ: قسهى لهگهـلدا كردموه.
 فَلَذَ الشَّيْءُ: بو زيدمپووى لهماناي
 (فَلَذَ) دا دئ.
 إِفْلَذَ الشَّيْءُ: شتهكهى دابـرپـى ۵ لئى
 ستاند.
 دمگوترئ: (إِفْلَذَتْ مِنْهُ حَقِي) مافى
 خوم لئ ستاند.
 الْفَالُودُ وَالْفَالُودُجُ: ههـلواپهكه له ناردو
 ناو و ههـنگوين دروست دمكـرئ ۵
 ههروا له نهشاو ناو و شهكر دروست
 دمكـرئ.
 الْفِلْدُ: جهركى حوشتر ۵ (ك: أفلاذ).
 الْفِلْدَةُ: پارچه جهرك، پارچه گوشت ۵
 پارچه زېرو زيو.
 أَفْلَازُ الْأَكْبَادِ: مندالو نهوه.
 أَفْلَازُ الْأَرْضِ: كانو گهنجينهى ناو
 زموى.
 الْفُلُودُ: پولا.
 الْمَفْلُودُ: (سيف مفلوذ) شمشيركه له
 پولا دروست كراوه.

الفَلْدُ: عونصور کی کیمیاویہ،
ورشہ یہ کی معملنی ہئیہ، بؤ
گہیاندنی تہزوی کارمبا گونجاوہ ۵
پیایوی توندپرو و کھلہ رھق ۵ پیایوی
چروکی دمست فوجاو ہیج لہدمست
ہہلنہومریو.

فَلِيسٍ مِنَ الشَّيْءِ فَلَسًا: خالی بوو
لہستمکھو لیوی دوور بوو ۵ دمگوتری:
(هو فليس من الخير) ئەو بی خیرو بیرو
پیایومتی لہدمست ہہلناومریو.
أَفْلَسَ فلان: فلانکھس ہہزار کھوتو
ہیچی بھدمستمہو نہما دوی ئەوہ
کہ ساماندار بوو ۵ (فهر مفلس).
أَفْلَسَ فلاناً: ویستی بجی بؤوی
فلانکھس و شوپنہکھی ہہلنہکرد.
فَلَسَ القاضي فلاناً: دادومر برپاری
ئەوہی دا کہ فلان ہہزارو ہیج
نہبووہ.

الإفلاس: حالہ تیکہ بؤ بازرگان پھیدا
دہبیج کہ ناتوانی قہرزوی کھلہکھ
بووی سہرشانی بداتہوہ.

الفَلْسُ: توپکلی جہستہی ماسی پیستی
پلپلہی ماسی ۵ پارمیہکی سکھ
لیدراوہ لہ غہیری مادہی زپرو زیو
۵ جاران فلس بریتی بوو لہ
شہشیہکی دیرہمیك ۵ لہم
رؤزگارمدا بەشیکھ لہہزار بەشی
دینار لہ عیراقو ہندی ولای تر ۵

مؤریکھ لہملی ئەوانہ دمدری کہ
سہرانہیان دہخریتہ سہر.

الفَلْسُ: پھی پینہبردن، فرسہت لی
نہہینان.

المُفْلَسُ: دمگوتری: (شئ مُفْلَس اللون)
شتیکھ بەسہر پیستمکھیموہ پلپلہ
ہمن ومکوو فلوس وان.

فَلَسَفَ الشَّيْءُ: شتہکھی بەشیکاری
فہلسفہیی شی کردموہ.

تَفَلَسَفَ: رپنگای فہیلہسوفہکانی
گرتہبہر بؤ باسو لیکوئینہومکانی
۵ بہبیج ئەوہی زانیاری فہلسفہی
ہہبی لافی فہیلہسوفہکانی لی دا.

الفَلَسَفَةُ: دیراسہو لیکوئینہومیہکھ
گرنگی دمدا بہ شیکردنہوہی
زانیاری بہ شیکردنہومیہکی عمقلی،
لہ رؤزگاری کوئندا زانیاری فہلسفہ
ہہموو زانیاریہکی دمگرتہوہ، بہلام
لہم رؤزگارمدا فہلسفہ کورت
ہہلیندراوہ لہسہر زانیاری
مہنتیقو ئەو دیو جیہانی مادہ.

الفيلسوف: زانوا لی کوئمرموہ لہبواری
فہلسفہدا.

أَفْلَسَ الجبلُ من يده: حبلہکھی
لہدمست بہربوو.

فَلَصَهُ من يده: لہدمستی ئەو رزگاری
کرد.

تَفَلَّحَ جَبَلٌ مِّنْ يِّدِهِ: حبله‌ک‌ه‌ی
له‌دمست به‌ره‌لا بوو.

فَلَطَحَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی بلاو کرده‌وه،
پانی کرد ۵ دم‌گوت‌ری:

فَلَطَحَ الْحَبْرَ وَالْقُرْصَ: نانه‌ک‌ه‌ی پان
کرده‌وه، هه‌نگونکه هه‌ویره‌ک‌ه‌ی پان
کرده‌وه.

فَلَعَّ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی هه‌لاشت ۵
دم‌گوت‌ری: (فَلَعَّ رَأْسَهُ بِالسِّيفِ) به‌شمیر
سهری هه‌لاشت.

فَلَعَهُ: به‌مانا (فَلَعَهُ) دئ.

إِنْفَلَحَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی شه‌ق بوو ۵
دم‌گوت‌ری: (إِنْفَلَحَتِ الْبَيْضَةُ عَنِ
الْفَرْخِ) هیلکه‌که شه‌ق بوو
جوچه‌که سهری دهره‌ینا.

تَفَلَّحَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی شه‌ق بوو، هه‌لاشا.

تَفَلَّحَتِ الْقَدَمُ: حاجی هه‌لاشتن.

فَلَّغَ رَأْسَهُ: سهری بره‌ندار کرد.

تَفَلَّحَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی وردو خاش بوو.

فَلَّغُمُونُ: هاوسانیکه له‌ژیر پیست دا.

فَلَّغَلَ الطَّعَامَ: فلغلی خسته ناو
خواردنه‌که، فلغلی تی کرد.

فَلَّغَلَ نَاهُ: دهمو ددانی به‌سیواک پاک
کرده‌وه.

فَلَّغَلَ الْأَرْضَ: برنجه‌ک‌ه‌ی لینا به‌بی

کوتان، به‌بی نه‌وه‌ی برنجه‌که پاک
بکا کردی به‌چیشت.

تَفَلَّلَ الشَّعْرُ: قزمکه گشت و گرژ بوون.
تَفَلَّلَتِ حِلْمَاتُ الضَّرْعِ: گۆی گوانه‌کان
په‌ش بوون.

تَفَلَّلَ فِي سِرِّهِ: له‌په‌یشتنه‌که‌یدا لارو
له‌نجه‌ی کرد.

الْفُلْفُلُ: پومک‌یکه له‌پیری (الفلفلية) له
ولاتی گهرمه‌سیر دهری ۵ به‌ره‌ک‌ه‌ی
وشک دم‌ک‌ری و ده‌ها‌پ‌دری و ده‌ک‌ریته
ناو چیشت و خواردنه‌م‌ه‌نی ترموه.

الْمُفْلَلُ: همر خواردنی‌ک فلغلی تی
بک‌ری ۵ قزی ئالوزکا و گرژو گشت
۵ پیستی‌ک زیپکه‌ی ومکوو فلغلی لی
به‌یدا بن.

الْمُفْلِفَلَةُ: پومک‌یکه له‌پیری (فولفول)
به‌ره‌ک‌ه‌ی ومکوو فلغل وایه ۵ جوړه
به‌ری‌کی‌شی هه‌یه تی‌زایی تی‌یدا نیه
ومکوو باه‌نجان وایه.

فَلَّغَتِ النَّخْلَةَ فَلْعًا: طه‌ل‌عی دار خورماکه
شه‌ق بوو دهنکه‌کانی دم‌که‌وتن.

فَلَّقَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی شه‌ق کرد ۵
دم‌گوت‌ری: (فَلَّقَ اللَّهُ الْحَبَّ عَنِ النَّبَاتِ)
خودا دهنکه دانه‌وێله‌ک‌ه‌ی له‌پومکه‌که
دهره‌ینا ۵ (فَلَّقَ اللَّهُ الصَّبْحَ) خودا
پوناکی به‌یانی له‌ناو تاریکی شه‌ودا
دهرخست و ئاشک‌رای کرد.

أَفْلَقَ الشَّاعِرُ: شاعیره‌که شیع‌ری
عه‌جابه‌ب و سه‌یره‌ سه‌مه‌ره‌ی
دانان (فهو مُفْلِقٌ).

الفَلَقَةُ: پارچه ۵ (ك: فلاق).

الفَلَقُ: درزو شق ۵ لقه دارخورماو

شتی وا که دمکری به دوو پارچه

همر پارچه یه کی پیی دمگوتری:

(فَلَقُ) ۵ شوینی جودا بوونه وهی قز

له تۆقه سهردا که همریه که یان پو

له لایه که ده کهن ۵ (ك: فلوق).

الفَلَقُ: کاری سهر سوپهینه ۵ لقه

دارخورمای شکاوه که دمکری به

دوو بهش ههریه کی پیی دمگوتری:

(فَلَق).

الفَلَقُ: بهیانی که له تاریکایی شهو

دمرگه وی و تاریکایی دردهدا ۵

پنگایه که نزم بی و بکه ویته نیوان

دوو ته پۆلکه وه ۵ داریکه کونی

تیدان به نه ندازی حاجی مروف دزو

جهردهی پیی هه لاقه و پیوه نه

دمکری.

الفَلَقَانُ: دروی ناشکرا.

الفَلَقَةُ: پارچه ۵ دیزمو گۆزه که له

ناومراست دا بکری به دوو بهش،

همر بهشیکی پیی دمگوتری:

(فَلَقَة).

الفَلَقَةُ: داری هه لاقه کردن.

الفَلَقُ: کاری سهر سوپهینه.

الفَلَقُ: قووخ و هه بسی که دهنکیان

دمری.

الفَلَقُ فِي الْأَمْرِ: له کارمه که دا شارمزاو

لیزان بوو.

فَلَقَ الشَّيْءُ: بۆ زهیمه ویی له مانای

(فَلَقَة) دی.

إِنْفَلَقَ الْجَسْمُ: جهسته که کشاو گموره بوو.

إِنْفَلَقَ فِي عَدْوِهِ: بازمه کی توند کردو

زیاد له ناسایی تیپه پراند.

إِنْفَلَقَ الشَّيْءُ: شته که شق بوو.

تَفَلَّقَ: شق بوو که مرت بوو، درزی برد.

تَفَلَّقَ الْجَسْمُ: جهسته که کی گموره و

زمبه لاح بوو.

تَفَلَّقَ فِي عَدْوِهِ: له باز دانه که ی زوری

برپی و له نه ندازی ناسایی

تیپه پراند.

تَفَلَّقَ اللَّبَنُ: ماسته که به هوی زور

ترشانه وه کلۆ کلۆ بوو.

تَفَلَّقَ الْغَلَامُ: کورمه که جهسته ی گموره

بوو زل بوو ۵ له باز دانه تینی دایه

خوی زور بچری.

الفَالِقُ: پنگای نزم و چال: که بکه ویته

نیوان دوو ته پۆلکه وه ۵ (والله فالى

الحب والنوى) خودا دهرهینه ری

دانه ویله و دهنکه میوه به له پوه و

درمخت (فالى الأصباح) دهرهینه ری

پوناکی به له ناو تاریکایی شه ودا.

الفَلَقُ مِنَ اللَّبَنِ: شیر و ماستی بزپکاو

به جۆری که کلۆ کلۆ ببن.

الْقَلْبُ: كاری سهیرو سمر سوږهینمر ۵
 څولایي ژېړ گهردنی ملی حوشر.
 الْقَلْبَقَةُ: کاري سهیرو سمر سوږهینمر.
 الْقِلْتُ: کومه لیکي زور له سويا ۵ کاري
 سمر سوږهینمر.

الْمِفْلَاقُ: مروفلیک کاري خراپ نه نجام
 بدا ۵ (ک: مفالیق) ۵ قهیسو شتی
 وا که دمنکی تیدا نه مایی و وشک
 کرابی.

فَلَّكَ ثَدِي الْفَتَاةِ فَلَكَا: مه مکی کچه که
 خپ بوون ۵ دمشکوتری: (فلکت الفتاة).
 فَلَكَ فَلَكَا: جومزگهی وشک بوون و
 سمتی نه ستورو گه وړه بوون.

أَفْلَكَ الرَّجُلُ فِي الْأَمْرِ: پیاوکه جووه
 ناو نیشه که ووه.

أَفْلَكَ الْفَتَاةُ: کچه که مه مکی خپ
 کردن ۵ (فهی مفلک).

فَلَّكَ ثَدِي الْفَتَاةِ: بؤ زیدمه پوی له مانای
 (فَلَّكَ) دی.

فَلَّكَ فُلَانُ الْأَمْرَ: به مانا (أَفْلَكَ) دی.
 فَلَكَ الْفَيْصَلُ: زوبانی بیچوه که ی به ست
 بؤنه ووهی نه توانی شیري دایکی
 بمزئ.

تَفَلَّكَ ثَدِي الْفَتَاةِ: به مانا (فَلَّكَ) دی.
 إِسْتَفَلَكَ ثَدِي الْفَتَاةِ: به مانا (فَلَّكَ) دی.
 الْفَلَكَ: هه ژاری.
 الْفُلُّ: که شتی.

الْفَلَّكُ: گردی لمبه لانی خپ که دهوران
 دهوری چوَل بئ ۵ شه پوَلی دهریای
 جونبوشاوی ۵ پیرموی نه ستیرمو
 قه باره ناسمانییه کان.

(علم الفلك) زانیاری ناسمانشوناسی
 قه باره ناسمانییه کان.

الْفَلَّكَةُ: فولکه؛ پارچه یه که له زموی
 که وانه پییه و له دهوران دهوری خو ی
 بهر زتر ۵ شوینی به یه که گه بیشتنی
 دوو هه قهری پشت ۵ کومه نه
 مویه که به زوبانی بیچوه ووه
 دمه سترئ بؤنه ووهی نه توانی شیري
 دایکی بمزئ ۵ سهره ته شی.

الْفَلَكِيُّ: که سیك خه ریکی زانیاری
 ناسمانشوناسی بئ.

الْفَلَيْكَةُ: که شتی بجوک.

الْمَفْلُوكُ: هه ژار ۵ (ک: مفالیک).
 فَلَكْلُور: فولکلور.

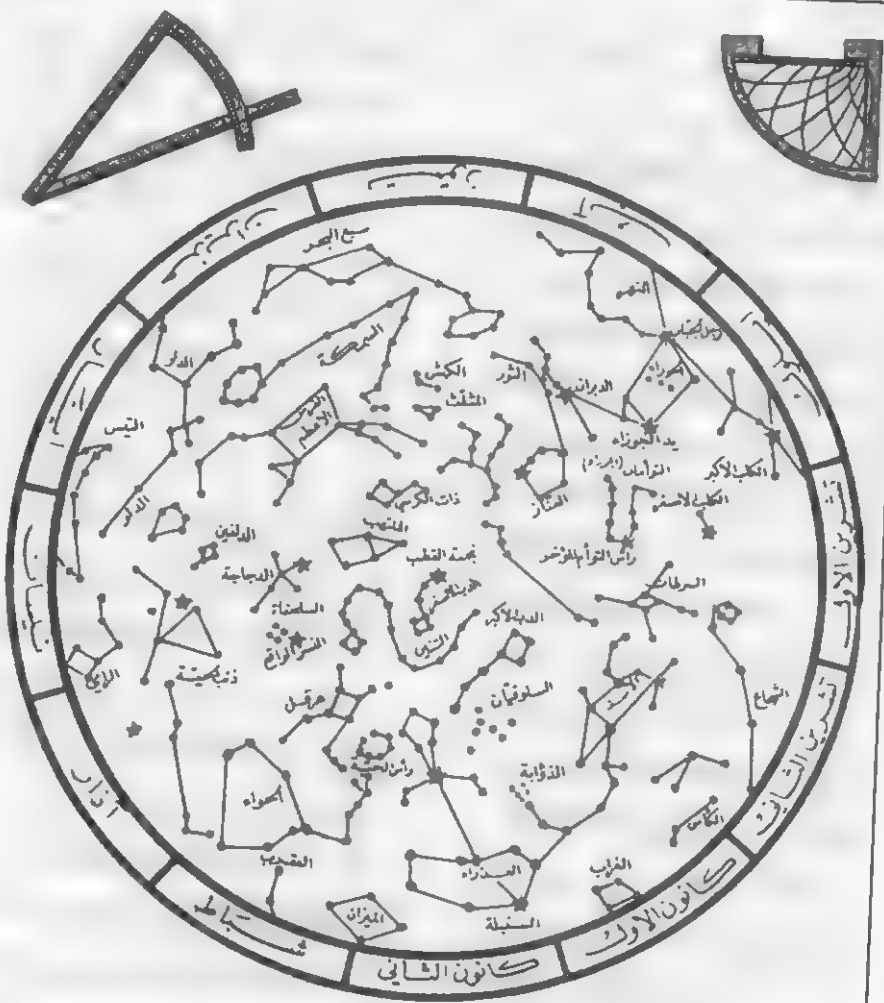
فُلٌّ عَنْ فُلَانٍ عَقْلُهُ فَلَا: فلان که س عه قلی
 پوی و بؤی هاته ووه.

فُلٌّ السَّيْفُ: شم شیرمه که کهل بوو که لکی
 تی که ووت.

فُلٌّ السَّيْفُ: که لکی له شم شیرمه که کرد
 تی زایی نه هیشت.

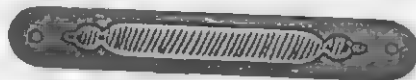
أَنْلَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که بوو به
 سوتهمه پرو سه وزایی تیدا نه ما.

أَنْلُ الْقَوْمُ: خه لکه که جوونه شوینیکی
 بئ له ووه پرو سه وزایی.

علم الفلك : بروج السماء

لا بد من التذكير أن كل شهر يسجل فرق ساعتين في وقت طلوع النجوم. وعليه، فإن نجمًا يكون طلوعه الساعة الثامنة في أول حزيران، فإن هذا النجم ذاته سيطلع حوالي الساعة العاشرة في أول أيار والساعة الثانية عشرة في أول نيسان. وبالعكس إن هذا النجم سيطلع الساعة السادسة في أول تموز الخ.

الفَلُّ: كهلبوونی تیزیی شمشیره ۵

همروا ناوه بۆ ورده پارچهی

كهلهشت ههلبومرئ ۵ ومكجوو

وردهی زه و ئالتون و ورده ناسنو

پهپشکی ناگر ۵ (ك: فلل) همروا

ناوه بۆ كهسیك له جهنگ دا

تیشکابی ۵ زهوییهك سوتهمهرو

بئی و بارانی ئی نهبارییه ۵

دهشگوترئ: (فلان فل من الخير)

فلانكس خالییه له خیر و پیاوهتی

(ك: فلول).

الفِلُّ: زهوییهك گیاو گزی تیدا نهبی ۵

قزو موی تهنك و كه م.

الفِلَّة: تۆپهوانهی گۆزه سوراحی و

شتی و له مادهی فیلین (تهبهدۆر).

الفُلُّ: ناوه بۆ یاسه مین.

الفِلِّي: كۆمهله سهربازی شکاو و

ههلاتوو له جهنگ دا.

الفَلِيَّة: زهوییهك سالیك بارانی ئی

ببارئ و سالی دواتر باران لی نهدا ۵

(ك: فلالی).

إِفْتَلَمَ أَنْفَهُ: لوتی بری، لوتی عهپیداری

کرد.

تَفَلَيْمَ الْغُلَامَ: کورپهكه ههلهو بوو.

الْفَيْلَمُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی كهتهو

زههلاخ ۵ همروا وشه (الفَيْلَمُ) ناوه

بۆ کاری گرنگ و گهوره ۵ بۆ شانهی

أَفْلُ فُلَانٍ: فلانكس مأل و سامانی
ههوتا.

فَلَّ السَّيْفُ: بۆ زهدهرپی له مانای

(فَلَّه) دئ.

فَلَّ الشُّفْرُ: ددانی تیژ کردنهوه و پاکی

کردنهوه ۵ دهو ددانی شتن.

إِفْتَلَّ السَّيْفُ: شمشیرهكه تیزی نهما

کول بوو.

إِنْفَلَّ السَّيْفُ: شمشیرهكه تیزی کهل

تیكهوت.

إِنْفَلَّ الْقَوْمُ: خهكهكه ههلاتن تی

شکان.

تَفَلَّلَ السَّيْفُ: شمشیرهكه تیزی نهما ۵

کول بوو ۵ همروا بۆ موتاومعهی

(فَلَّلَه) دئ ۵ دهگوترئ:

تَفَلَّلَتْ مَضَارِيهُ: شوینی لی دانی

شمشیرهكه و تیزاییهكهی شکاو

کهل بوو.

تَفَلَّلَ الْقَوْمُ: خهكهكه ههلاتن و له شهرا

شکان.

إِسْتَفَلَّ السَّيْفُ: شمشیرهكهی کهل کهل

کرد کهلکی تیخستن.

إِسْتَفَلَّ الشَّيْءُ الصَّلْبُ: لهشته پهتو و

رهمهكه كهمیکی ئی کردهوه.

الْأَفْلُ مِنَ السَّيْفِ: شمشیرهكهی کهل

بووبی کول بی.

گهواره ۵ بؤ بیرى دم فراوان ۵ (ك):
فیالم).

الفيلم: شریتى دمنگ تیدا کؤکراوه یان
کاسیتی وینهو دمنگ تیدا تۆمار
کراو ۵ (ك: أفلام)

الفيلین: مادمیکه مهطاطییه بؤ
هاخنین گونجاوه، قمت بؤن ناکا له
تویکلی دار بهرو و شتی وا بهرهم
دهیندرئو دمکرتیه تۆپهوانه و دم
هاخنى زمرفى شوشه و شتی وا،
بهزوری دهمى شوشه عهرهقو
شوشه دمرمانی پی دمگیرئ.

فُلان: بؤ مروّف بهکار دهیندرئ بؤ
ناهرمت دمگوترئ (فُلان).

الفُلَهْدُ: کورې گمنج و قهلهو لهتهمهنى
نزیک پیاومتی.

الفُلَهْدُ: بهمانا (الفُلَهْدُ) دئ.

فلاه بالسيف فُلُوا وِفَلا: بهشمشیر
لهسهرى دا.

فلا الصبي: مندالهکەى پهرومرده کردو
تەربیهتی دادا.

فلا الرضيع: شیرخۆرمهکەى لهشیر برپهوه
فَلَى رَأْسَهُ قَلِيًا: سهرى دۆزى بۆنهوهى
نهسپیی لى بکوژئ ۵ زمبرى لهسهرى
داو برى.

فَلَى الْقَوْمِ: به وردى و تیرامانهوه
سهرنجى خهککهکەى دا.

فَلَى الْأَمْرِ: له نیشهکه ورد بۆوه ۵
دمگوترئ: (فَلَى الْخَبَرِ، وَفَلَى الرَّجُلِ) له
هموالهکه ورد بۆوه پیاومکەى بهتاقى
کردموه ۵ (فَلَى الشَّعْرِ) وشه بیگانهو
تهمو مزاوى ناو شیعرمهکەى هینانه
دمر ۵ (فَلَى الْقَضِيَةِ) له پوداومکه ورد
بۆوهو سهرنجى دایه و زۆرى تی پاما.
فَلِي فَلًا: دابرا.

أَفَلَى الْقَوْمِ: خهککهکە چوونه دمرهوه
بؤ دهمشتو سارا.

أَفَلَى الْفَرَسِ: ماینهکه جوانوى بوو ۵
بیچومکەى کاتى ئهوهى هات
لهدایکى دابیرئو رام بکری بؤ نیش.
أَفَلَى الصَّبِيِّ وَالرَّضِيعِ: مندالهکەى
لهشیر خواردن برپهوه.

أَفَلَى الْقَوْمِ: چووه ناو خهککهکە.

فَلَى الشَّعْرِ أَوْ الثَّوبِ وَغَرَمًا: هزهکەى
دۆزى کراسهکەى دۆزى بهمهبهستى
پاککردنهومیان لهئهسپى و شتی وا.

إِفْتَلَى الْقَوْمَ: زۆر به وردى سهرنجى
خهککهکەى دا.

إِفْتَلَى الصَّبِيَّ أَوْ الرَضِيعَ: مندالهکەى
پهرومرده کرد یان شیره خۆرمهکەى
لهشیر برپهوه.

إِفْتَلَى الْمَكَانَ: چاودیری شوپنهکەى کرد.

تَفَالَى النِّسَاءُ: ناهرمتهکان سهرى
یهکتریان دۆزى قزى یهکتریان

پشکنی بؤ کوشتنی نهسپئو شتی وا.
 تفالی فلان: فلانکەس حەزی ئی بوو
 سمیری بدۆزن.
 تَفْلَى فلان: فلانکەس هزی خۆی
 دۆزی و له نهسپئو شتی وا پاکی
 کردموه.
 إستغلی فلان: فلانکەس خۆی دۆزی.
 الفَلَاة: دهشتی چۆن و بی ئاومدانی
 (ك: فَلَا وفلات).
 الفَلَايَةُ: شانەى دهنك ورد كه هزی هئ
 دابینى نهسپئو شتی وا له هزی
 بپینیتە دهر.
 الفِلُو والفُلُو: جاشه كمر یان جوانوی
 شیرە خۆره یان تازه له شیر
 برپراییتهوه.
 الفُلِيَّة: روهکی عوشبیه له
 چۆلهوانی و کیو دهرۆی خۆرسکه
 گولئیکی بۆنخۆشی ههیه دهگوشریو
 دهرمانی دهردی هئ دهکری.
 الفَم: دهم، دهمی ئادهمیزاد بی یان
 دهمی گیانله بهری تر ه جاری
 واههیه بؤ زارکی شتو دهرای شت
 بهکاردی ه دهگوتری: (فَم القربة)
 دهمی کوندمو مهشکه ه (فَم الرعه)
 پپرهموی ئاو دهرای ئاو ه (فَم
 الرادي) سهرهتای شیو و دۆل.

فَنَجَل: به هیواشی و له رزه له رز پوی
 ومکوو پویشتنی پیاوی پیرو لاواز ه
 پویشت به شیوهیهك هاجی یان
 هاویشتن.
 الفَنجَال: فنجان، پیاڵهیه که له
 سوالمهتو گهچو شتی وا دروست
 دهکری قاوه و شتی وای تیدا
 دهخوریتهوه.
 الفَنجَان: به مانا (الفنجال) دی ه (ك:
 فنجان).
 الفَنجَانَةُ: به مانا (الفنجان) دی.
 فَنَخَ العَظْم فَنَخًا: ئیسقانه که ی کوتا به بی
 نهوهی گوشتی له سهر ئیسقانه که ی
 شەق کردبئ ه دهگوتری: (فَنَخَ رأسه).
 فَنَخَ فلاتاً: فلانکەسی ملکهچو ژهر بار
 کرد.
 فَنَخَ العَظْم والعَظْم: وادمو به ئین و
 پهیمانە که ی به پپوه نهبرد لی
 بهشیمان بۆوه.
 فَنَخَعُ: بۆزیده پوی له مانای (فَنَخَ) دی.
 الفَنِيخ من الرجال: پیاوی شلو شیوا و
 ته مه بهل ه دهگوتری: (شیخ فنيخ).
 المَفْنَح من الرجال: که سیك زور توندو
 تیژ بی له ژیربار کردنی دوزمنهکانی
 دا، زور پهقو بی پهحم بی
 بهرام بهر به دوزمنهکانی.

الْفَنَدُ: كەسپك ھەمىشە پراو بۇچونى
لاواز بى.

الْفُنْدُق: ئوتىل ە (ك: فنادق).

الْفَنَارُ: چراپەكى بەشۇقە (بېرۇجكتەر)

لەسەر بەرزايى بوج و شتى وا

دادەگىر سىندىرئ بۇ شارمزاىى كردنى

كەشتى و گەمىكان لەناو دەريادا بۇ

رېبازى خۇيان و خۇ پاراستنيان لە

رېبازى خەتەرناك ە وشەى (فنا)

ھەئەو گىپرو گۇپراوى وشەى (منار)ە.

فَنَسٍ: بلاو بۆۋە.

الفانوس: گيا سەعتەر يان پىنگ ە

فانوس جۆرە چراپەكە لەھەموو

لايەكەھە بە شوشە دەورە دراو

بۆئەھەى ھەوا كارى تى ئەكا ە (ك:

فوانيس).

الفَنَسُ: تويكىلى پىشتى ماسى.

فَنَسٍ فِي الْأَمْرِ: لەكارمەكەدا سەركەھەتو

نەبوو.

فَنَسٍ عَنْهُ: تى شكاو لىي گەراپەھە.

الْفِنْطَاسُ: ھەوزى ئاوى شىرىن

زەرفىكى گەورمىيە ئاوى شىرىنى

تىدا خەزن دەكرئ بەزۇرى بۇناو

كەشتى بەكار دەھىندىرئ ە ھەروا

ناو بۇ بەرمىلىك شلەمەنى تىدا

ھەلدەگىرئ ە (ك: فناطيس).

فَنَعَ الرَّجُلُ فَنَعًا: پياوگە مال و سامانى

زۆر بوو ە سەخى بوو مالى بەخشى.

فَنَدَ فَنَدًا: لەبەر پىرى پراى لاوازو

نەگونجاوى ھەبوو ە دروى كرد ە شتى

بېرۇ بوجى ھىنا.

أَفَنَدَ: بەمانا (فند) دى ە دەگوتىرئ:

(أفنده الكبير) پىرى عەقل و ھۇشى

بەردمەھ ە فەكرو ھۇشى نەماو.

أَفَنَدَ فَلَانًا: فلانكەسى بەدرؤ خستەھە.

فَنَدَ فِي الشَّرَابِ: خوى بەسەر

شەرابەكەدا كۆشمەلە كرد.

فَنَدَ فَلَانًا: فلانكەسى بەدرؤ خستەھە ە

دەشگوتىرئ: (فند رأي فلان): پراى

فلانى بە لاواز داناو بەدرؤى

خستەھە.

فَنَدَ الْفَرَسَ: نەسپەكەى لاواز كرد.

إِفْتَنَدَ: لەبەر پىرى پۆلكاھەو پراى

نادروست دەردەمېرئ.

تَفَنَدَ فَلَانٌ: فلانكەس لە پراپەكى

بەشىمان بۆۋە چوونكە ھەئەى

كردو.

أَفَنَدِي: بېروانە وشەى (أفندي) لە پىتى

ھەمەدا.

الْفِنْدُ: لوتكەى شاخ لە تۆپەلاكى كىو

ە ھەروا ناو بۇ بەمرؤفى كەتەو

زەبەلاح و تەمبەل و قونگران ە

دەگوتىرئ: دەلىي (فند) ە ە ھەروا

وشەى (فند) ناو بۇ زەبىيەك

بارانى لى نەبارئ ە لقى درەخت.

فَنِعَ الْمَسْكُ: ميسكهكه بۇنى بلاو بۆوه.

فَنِعَ الرَّجُلُ: پياومكه باسى پياومتى كرا.

الفونغراف: قانوان ۋ تەسجىل.

فَنَقَّ نَقَاتًا: خۇشگوزمران بوو.

أَفَنَقَ فُلَانٌ: فلانكەس دواى دەست

كورتى و ھەزارىي ژيانى خۇش بوو

گوزمرانى فراوان و پېر نازو نىعمەت

بوو.

فَنَقَّه: نازو نىعمەتى پېدا.

تَفَنَّقَ: بەمانا (فَنَقَّ) دى.

تَفَنَّقَ فِي أَمْرٍ كَذَا: لە فلان شتدا

ھەلۋىستو كردارى جوان بوو.

الْفَنِيْقُ مِنَ الْإِبِلِ: حوشترە نىرە بۆ

كەلدانى حوشترە مېينەكان.

الْفَنِيْقَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافەرمى بەناز

پەرومرەدە ۋ تېپەو ھۆرى بچوك.

فَنَكَ فِي الْأَمْرِ فُنُوكًا: جووھ ناو كارمكەوھ.

فَنَكَ بِالْمَكَانِ: لە شوپنەكە ماپەوھو

جىگىر بوو.

أَفَنَكَ فِي الْأَمْرِ: بەمانا (فَنَكَ) دى.

فَنَكَ: بۆ زىدەپۋىي لەماناى (فَنَكَ) دى.

الْفَنَكَ: جۆرىكە لە پىۋى، پىستەكەى

زۆر بەنرخە، پىستەكەشى ھەر پىي

دەگوترى: (فَنَكَ).

الْفَنِيكُ مِنَ الْإِنْسَانِ: ناوقەدى چەناگە

ئەو شوپنەى كە دوو شەپىلە بەپەك

دەگەن ۋ خوار سىبەندە، كلىجە ۋ

ئەو شوپنەى ھەردوو پان بەپەك

دەگەن ۋ شوپنى ئى پوانى كلك ۋ

مادەپەكى ژەھرى پاكەومكەرە.

أَفَنَتِ الشَّجَرَةُ: درەختەكە لقو بۆپى

كردن.

فَنَنَ الثَّوْبُ: قوماشەكە ھەندىكى شاش

چىراوھە ھەندىكى پېر ۋ قوماشەكە

پىزى ھەندىكى تەنك بوو ھەندىكى

ئەستور.

فَنَنَ الشَّيْئُ: شتەكەى كەردە جۆراو جۆر

ۋ دەگوترى:

فَنَنَ الْكَلَامَ: بە جۆرەھا شىۋە قەسەكەى

ھىناو بىردو گۆپانكارى لە

دەربېرپەكەدا كەرد.

فَنَنَ الرَّأْيَ: پاپەكەى گۆرى.

إِفَنَنَ فِي الْقَوْلِ: لە قەسەكەردنەكەپدا

چەندىن گۆپانكارى كەرد.

إِفَنَنَ فِي الْخِصْمَةِ: كىشەكەى گەوورە

كەرد.

تَفَنَّنَ الشَّيْئُ: شتەكە جۆرمەكانى زۆر

بوون

تَفَنَّنَ فِي الْقَوْلِ: بەجۆرەھا شىۋە

قەسەكەى گۆرى.

تَفَنَّنَ فِي الْأَمْرِ: لەكارمەكەدا شارمزا بوو.

تَفَنَّنَ فِي السَّيْرِ: لە پۇشتەنەكەپدا قۇرتو

پىچى كەردن.

إِسْتَفْنُ فَرْسَهُ: نەسبەگەي ڦيڤرى جۆرمها
پۆيشتن كرد ۵ بەجۆرمها شيۆه
نەسبەگەي ئاژوت.

الْأَفْنُونُ: لقو پۆپى چىرو پىرى درەخت
۵ جۆره ئاخاوتن و شيوازي ڦسه.

الْفَنُّ: ڦهن، گاريكى ناناسايى ۵
كۆمەئيك هۆكارن مرقۇف بەكاريان
دەھنىنى بۆ وروژاندنى ھەست و
سۆزى بىنەر يان بيسەر يان
ھەردووگيان، بەتايبەتى عاتيفى
جەمال و مگوو و ڤنەو موسيقاو
شيعر ۵ دەست رەنگىنيىبەگە زەوق و
مەوھىبە دەستى بالايان تييدا ھەيە
۵ (ك: فنون).

الْفِنُّ: دەگوتىرى: (فلان فِنُّ العلوم)
ڦلانكەس ميملى زانياريەكانە باش
دەزانى بەدەستيان بىڤنى و سوديان ئى
و مەريگىرى.

الْفَنُّ: لقى راست ھەلچوو لەدرەخت ۵
(ك: أفنان) ۵ قورئان دەڤەرموى:
﴿ذَوَاتَا أَفْنَانٍ﴾.

الْفَنَاءُ: (شجرة فَنَاء) درەختى لقو
پۆيدار.

الْفَنَانُ: ڦهن زان ۵ خاومنى ھەست و
سۆزىكى حياو مەوھىبەيەكى ڦهن
نامىز و مگوو شاعىرو نووسەرو
مۆسيقارو گۆرانى بىڤرو ئەكتەرى

شانۆ و ئەو شتانه ۵ كەرەكپوى لەم
پوموھ كە بە جۆرمها شيۆه
غاردمداو بازدمدا.

الْفَنِّيُّ: لىزان و كارامە لە پيشەگەيدا.
الْفِينَانُ: درەختى لقو پۆپ دار ۵
دەگوتىرى: (شجرة فينان) ۵ (شعر
فينان) ڦزى درىڤز.

الْفَنُّ: شويڤنىك ڦهنى تييدا ئەنجام
بدرى.

الْفِنُّ: ڦهنان.

فَنَى الشَّيْئِ: شتەگەي ڦەوتاو تييدا چوو.
فَنَى فلان: ڦلانكەس پىر بووھ و ڦاچى
لەسەر لىوى گۆڤن.

فَنَى فِي الشَّيْئِ: لە شتەگەدا تەواوتەوھ و
بەتەواوى تىكەلى بووھ ۵ دەگوتىرى:
(فلان يَفْنَى في عمله) ڦلانكەس لە
پيشەگەيدا دەتوتىتەوھ بەتەواوى
ئاوتىتەي دەبى.

أَفْنَى الشَّيْئِ: شتەگەي ڦەوتاند لەناوى
بەرد.

فاناه: لەگەلى دا مەدارى كرد.

تَفَانِي الْقَوْمِ: خەلكەگە يەكتريان
بىرەوھ يەكتريان كوشت و بىر كرد
لەشەرو پىكدادان دا.

تَفَانِي في العمل: ھىزو تواناي خۆي
لەشتەگەدا خەرج كردو تىكۆشا تا
نزىك بوو تييدا بچى.

الأنسى: دمگوترى: (شعر أنسى) قزى
جوان و پرو تىك باهه لئراو ۵ (رجل
أنسى) پياوئىكى قز درىزو قز پره
(إمرأة فسواء) ۵ ئافره تىكى قز پرو
درىزه.

الأنساء من الناس: كهسانىك كه
نه زاندرى له چ هوزو خيلىكن.
الفناء: گۆرهبان و ساحه له خانودا يان
له بهردهم خانودا ۵ (ك: أنفية).

النفاء: ترى پۆيلىكه ۵ جۆره ترىيه كه.
فهد لفلان فهدا: پياومتى باشى له گهئ
فلان كرد به غائبانه.

فهد الرجل فهدا: پياومكه خهوى زۆر بوو
وهكوو فهد ۵ كه متهرخه مى كرد
له نه نجامدانى نهركى سهershانى.
فهد عن الأمر: لهكارمكه غافل بوو.

الأنهود: گهنجى تازه پىگه يشتوى
قه لئوو جهسته تهواو.

الفهد: درنده يه كه له پىرى (السنورية)
جهسته له نىوان سهگو پلنگ دايه
له پلنگ بچوكتره، زۆر رق
نهستوووه، زۆر حمزى له خهوهو
زۆر دهنووى ۵ بهنموننه
دههيندرىتهوه دمگوترى: (أنرم من
فهد) فلان له درندهى فهد خه
خوشتره.

الفهد: ميينه (الفهد) ۵ دوو پارچه
گوشتن له سنگى ولاخه بهرمزدا

له لاي راست و لاي چهپى.
ئىسقانىكه بهرز بۆتهوه له
پاشگوئى حوشتر له راست و له چهپ
پتيان دمگوترى: (فهدتان).

الفهاد: كه سىك درندهى فهد رابگرى،
يان كه سىك فهد فيره راو بكا واى
رابينى نيجير بگرى و نه يخوا.

الفرهد: دهق به مانا (الافهود) دى.
أفهر فلان: فلانكس قه لئو بوو
گوشته كه ي گرى گرى و مستانم
جۆره ناشرينترين شيوه قه لئوييه
۵ (أفهرت الدابة) ولاخه كه بههوى
بارى گرانهوه ماندو شهتهك بوو.

فهرت الدابة: به مانا (أفهرت) دى.
تفهر في الكلام: له قسه كردن دا درىزه
پيداو نهى برپهوه ۵ دهمگوترى:
(كفهر في المال).

الفهر: بهرد، بهردىكى نهرمه ورد
دمكرى و دمكرى بهدمرمان ۵ (ك:
أفهار وفهور).

الفهر: جهزنى جوله كه كانه دهكه ويته
پۆزى چواردو پانزهى مانگى
نازارموه.

الفهرا: پارچه بهردىك.
المفاهير: گوشتى سينگ.

فهرس كتابه: پىرستى بۆ كتيبه كه
كرد.

الفهرس: کتیبیکه ناوی کتیبی جوراو
جوری تیدا تۆمار دمکری بهگویره
پاسایهکی تایبهتی ناوی کتیبو
دانهرمکانیان پریزه‌ند دمکری
ناوه بو پاشکویهک له‌سهرمتای
کتیبه‌گهوه یان له کۆتایی دا
سهرمباسی ناو کتیبه‌که‌ی تیدا
تۆمار دمکری، هه‌ندئ جار بۆتاقه
کتیبیک چه‌ند فه‌هرسه‌یه‌ک
دمکری و مکوو پیرستی سهرمباس و
پیرستی ناوی جوراوجوری ناو
کتیبه‌که پیرستی ناوی شوین و
شارو هۆزو نهو شتانه.

الفهرست: به‌مانا (الفهرس) دئ ه ناوی
کتیبه به‌ناوبانگه‌که‌ی ئیبنو
نهدیمیشه.

فَهْهَةُ الرَّجُلُ فَهْهَةُ: ماندوو بوو زمانی
گیرا، هه‌ندئ پیتی ناو قسه‌کانی
چه‌ند جار دووباره کردنه‌وه ه له
شوینیکی به‌رزموه کهوته خوار.

أَفْهَقَ الْإِنَاءَ رَغِيه: قاپه‌که‌ی پر کرد.

تَفْهَّقَ الشَّيْنُ: شته‌که فراوان بوو.

تَفْهَّقَ فُلَانٌ فِي الْكَلَامِ: فلان‌که‌س
قسه‌که‌ی دریز کردموه و شه‌کانی
گوشین و خوی هه‌کیشاو لاف و
که‌زافی ئی دا.

تَفْهَّقَ فِي كَلَامِهِ: قسه‌کانی دریز
کردنه‌وه زیدمردوی کرد له وشه

گوشین و زمان بادن و قسه‌ی قه‌به
قه‌ب ه له چه‌دیسدا هاتوو: (إن
أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ الثَّرَاوُنُ الْمُتَفَهِّقُونَ).

تَفْهَّقَ فِي مَشِيهِ: له پۆیشتن دا لارو
له‌نجی کرد ه دمگوتری: (هُوَ يَتَفَهَّقُ
عَلَيْنَا بِمَا لَيْدُهُ: نهو فیزمان
به‌سهرموه لیدهدا به‌مال و سامانی
خه‌ک پۆز ئی دمداو خوی به‌زل
ده‌زانی.

الْفَهْهَةُ: یه‌که‌م فه‌قه‌ری مل به‌لای
سهرموه.

الْفَيْهَقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: فراوان و گه‌وره ه
دمگوتری: (مَفَاذَةُ فَيْهَقٍ) سارایه‌کی
فراوانه.

فَهْمَةٌ قَهْمًا: جوان له شته‌که حالی بوو
ه نامادمباشی ته‌واوی هه‌یه بوو
دمره‌ینانی حوکه و نا‌کام.

أَفْهَمَ الْأَمْرَ: جوان وینه‌ی کاره‌که‌ی بوو
کیشا.

فَهْمَةُ الْأَمْرِ: پێگای بوو خوش کرد که
تێ بگا و فیر ببی.

تَفَاهَمَ: ورده ورده پله به پله له‌شته‌که
حالی بوو.

تَفَاهَمَ الْقَوْمُ: خه‌ک‌که هه‌ندیکیان
هه‌ندیکیان فیر کرد.

تَفَهَّمَ الْكَلَامَ: پله به پله له‌قسه‌که حالی
بوو.

- إِسْتَفْهَمَهُ: داوای ئی کرد فیّری بکا ه
دمگوترئ: (إِسْتَفْهَمَ مِنْ فُلَانٍ عَنْ
الْأَمْرِ) داوای ئی کرد شتهکهی بو
رون بکاتهوه.
- الْفَهْمُ: تیگه‌یشتن و حالی بوون له‌شت.
الفَهامة: به‌مانا (الفهم) دئ.
الفَهامةُ: بو زیدمروویی و موباله‌غه
له‌مانای (فهم) دا دئ.
المفهوم: کۆمه‌لێک صیفات و تایبهمه‌مند
که مانایه‌کی کوللی و عام دمگه‌یه‌نن
بو شتیك ه واته: مانای شت.
- فَهْ نَهَا وَفَهَاةٌ: زمانی گیرا، ماندو بوو ه
به‌هۆی ماندو بوون و شتی واوه هه‌له‌ی
کرد.
- فَهْ الشَّيْءُ وَعَنْهُ: شته‌کهی له‌بیر چوو
له‌شته‌که بئ ناگا بوو.
أَفْهَهُ اللهُ: خودا ماندوی کرد.
- أَفْهَ فُلَانٌ فُلَانًا عَنْ حاجته: فلانکەس
فلانکەسی وا ئی کرد پیداو‌یستی
خۆی له‌بیر بچێته‌وه.
- فَهَّهَهُ اللهُ: به‌مانا (أَفْهَهُ) دئ.
الفَاهَةُ: زمان گیرانو و مستان له‌قسه ه
هه‌له.
- الفَهَّةُ: به‌مانا (الفهامة) دئ.
فها فلان فها: دوا‌ی زمان لاری و نارپ‌موانی،
زمانی ر‌موان بوو.
- فها فزاد فلان فها: دلی فلان که‌وته
ل‌یدانی به‌په‌له‌ پته پت ه دلی
به‌شته‌که‌وه نووساو ههر خه‌پائی له‌وه.
فها عن الشَّيْءِ: هه‌له‌ی له‌ شته‌که‌دا کرد.
- أنهى فلان: فلانکەس ر‌اپه‌که‌ی لاواز
بوو ه پان رای خۆی دم‌ر‌پ‌ری.
الأنهاء: مروؤی گیل و بئ عمق.
- فات الأمر فوئاً وفواتاً: کاتی شته‌که
به‌سمر چوو نه‌نجام نه‌درا.
فات فلان: فلانکەس ر‌پۆی.
- فات الأمر فلتاً: کارمکه فلانکەسی
نه‌گرت‌ه‌وه، پان فلان فریای ئیشه‌که
نه‌که‌وت و له‌کیسی چوو.
- فات فلتاً في كذا: له‌و شته‌دا پێش فلان
که‌وت.
- أفاته الأمر: وایکرد کاره‌کهی له‌کیس
بچئ.
- فَوَّهَ: به‌مانا (أفاته) دئ.
- افتات في الأمر: له‌کارمکه‌دا تاک‌ر‌ه‌وی
کردو له‌و بوار‌دا به‌قسه‌ی که‌سی
شارم‌زای نه‌کرد ه دمگوترئ: (إفتات
عليه فيه) گوئی به‌راو‌پ‌ژو رای نه‌و
نه‌دا له‌ئیشه‌که‌دا و خۆبه‌سه‌ری
کارمکه‌ی کرد ه (فلان لا يفتات عليه)
فلانکەس بپاو‌پ‌کی وه‌هایه، به‌بئ
پرس و را به‌و کارمکه سمر ناگرئ.

إفئات الكلام: قسهكهی هه ئبهست ۵

دمگوترئ: (إفئات عليه القول):

به درؤ قسهی بهدم ئه ووه

هه ئبهست.

تفاوت الشينان: ئه و دوو شته

له مه زمنده كردندا جياوازن.

تفاوت الرجلان: دوو بياومه كه له پئزو

شكۆمه نديدا جياوازن ومكوو يهك

نين.

تفاوت الخلق: خه ئكه كه هه مويان

چوون يهك نين و ليك ناچن.

تَفَوْتُ الشَّيْءُ: شته كه جوداواز بوو،

شيوا، تيكجو.

تَفَوْتُ عليه في الرأي: به بئ پاوئز كردن

به و خۆبه سه رى و تاكره وانه

كارمه كى كرد.

تَفَوْتُ عليه في ماله: تاكره وانه هه ئس و

كهوتى كرد.

الْفَوَاتُ: (موت الفوات) مردنى ناكاو.

الفوت: بۆشايى نيوان په نجه گانى

دمست و قاج ۵ دمگوترئ: (جعل الله

رِزْقَهُ فَوْتُ قَمِه) خودا پزق و پۆزى

ئه و منده ئى نزىك كردۆته وه تۆزىك

له دهمى دووره كه چى پئى ناگا، بۆى

نابى ۵ دمستى نايگاتى.

أفاج القوم: خه ئكه كه كۆمه ل كۆمه ل

پۆيشتن.

الفأج: فهوج و تاقم و كۆمه ل.

الفاتجة: شيو و دادپىك له نيوان دوو

ته پۆلكهى لمبه لان و شتى وادا بئ ۵

فهوج و كۆمه ل.

الفُجُ: كۆمه ئىك نادهميزاد ۵ تاقمىك

مروفى خيـرا پؤ ۵ (ك: فـزوج

وأفراج).

فاح الشئ: بۆنى شته كه بلا و بۆوه، جا

بۆنه كه خووش بئ يان ناخووش بئ.

فاحت رائحة الأمر: ناو و ناوبانگى

خراپى شته كه بلا و بۆوه.

فاحت الثجة: برينه كه خوئنى ئى پڑا

خوئنى ئى هات.

أفاح الدَّم: خوئنى پڑاند.

تفاح الزهر: بۆنى خووشى گوله كه بلا و

بۆوه.

الفُوح: بلا و بوونه وى بۆن ۵ (فُوح الحَر)

جهنگهى گهرما.

فاخت ربح المسك: بۆنى ميسكه كه بلا و

بۆوه به جوړىك خه ريكه هه ناسه

بگري.

فاخت الريح: رېشه بابه كه هه ئى كردو

هازه دئ.

فاد المال قوداً: ماله كه بۆ خاومنه كهى

چه سپا.

أفاد فلان المال: فلانكهس مال و سامانى

كوكردموه ۵ (أفاد فلاناً المال):

ماله كهى دا به فلانكهس.

تَفَرَّدَ الرَّعِيلُ فَوْقَ الْجَبَلِ: گا کیویه که

جووه سهر لوتکه‌ی شاخه که.

الْفَائِدَةُ: قازانچ ۵ مائی چهسپاو بو

خاومنی ۵ ههر سودو قازانجیک

مادی بی یان مهنه‌وی له

زانباریه‌وه یان له کردارو

تیگۆشانه‌وه یان به‌هۆی مائی که‌وه

دهسته بهربیی ۵ قازانجی په‌یدا بوو

له‌مال و سامان له ماوه‌یه‌کی

دیاریکراو به‌نرخیکی دیاری کراو ۵

(ك: فرائد).

الْفَرْدُ: لاسهر، پشت گویچه ۵ نه‌و

موانه‌ی له پشت گویچه‌که‌وه له

لاسهر پواون ۵ لاجانگ ۵ دمگوتری:

(حَلَّ الشَّيْبُ بِفُودِيَه) موی سپی

له‌لاجانگی په‌یدا بوون ۵ (لفلان

فردان) فلانکه‌س زولفی به‌رداونه‌وه

۵ لاشیو ۵ دمگوتری: (نَزَلَ الْقَوْمُ بَيْنَ

فُودِي الْوَادِي) خه‌که‌که له نیوان

نه‌مبه‌رمو به‌ری شیومکه‌دا حیگی

بوون ۵ هه‌روا به‌مانا لایار، تای باری

ولاخ هاتوه ۵ دمگوتری: (قَعَدَ بَيْنَ

الْفُودَيْنِ) له نیوان دوو تای باردا

دانیشت (جَعَلَ الصَّحِيفَةَ فُودَيْنِ) په‌ره

کاغه‌زمکه‌ی نوشتانده‌وه کردی

به‌دوولا.

الْفِرَادُ: به‌سوودو قازانچ ۵ خاومن

سوود.

فَارَ الْمَاءُ فَرَوًّا وَفَرَانًا: ناوکه به‌ته‌وژم

هه‌لقوی له‌زموی ۵ فیچقه‌ی کرد.

فَارَ الْقِدْرُ: مهنجه‌که‌که کوئی و شله‌مه‌نی

ناوی که‌وته جمبوش و قلیه‌ قلیپ.

فَارَتِ النَّارُ: ناگرمکه‌ی بلژیسه‌ی ساندو

کلپه‌ی کرد.

فَارَ غَضَبُهُ: رقی هه‌ئسا.

فَارَ الْعَرِقُ: ره‌که‌که هاوسا ۵ فش بوو.

فَارَ الْمِسْكُ: بوئی میسکه‌که بلاو بووه.

أَفَارَ الْقِدْرُ: وای کرد مهنجه‌که‌که

بکولی و بکه‌وئته قلیپه‌ قلیپ.

فُورُ: هینایه کولان و قلیپه‌ قلیپ.

الْفَارُ: ماسولکه‌ی ناده‌میزاد.

الْفَارَةُ: (فَارَةُ الْمِسْكِ) بوئی میسک ۵

قوتوی میسک.

الْفُورُ: سهرمتای کات ۵ دمگوتری: (أَتَيْتُ

مِنْ فُورِي) (وَفَعَلْتُ ذَلِكَ مِنْ فُورِي،

وَفُورًا وَفُورًا وَصُولِي) واته‌ ده‌ست له

عاست و خیرا په‌کسه‌رو بی

پاومستان.

الْقُورُ مِنَ الْحَرِّ: جه‌نگه‌ی گهرما.

الْقُورُ مِنَ الشَّقِّ: باقی مانده‌ی سورایی

له‌ ناسۆی ئاسمان دوا‌ی ئاوابوونی

خۆر.

الْفُورُ: ناسك ۵ دمگوترئ: (ما افعَل ذلك
مالآلات الْفُورُ) نهوه ناكمه همتا
ناسك گوي نهله قينئ واته: قمت
نايكهم.

الْفُورَةُ: جهنگه ي گهرما ۵ كۆمه لگاي
ئادهميزاد ۵ سهرمئاي پؤژ ۵
دمگوترئ: (آيتهم من فورة النهار) ۵
ههروا ناوه بؤ سهرانسهرى كيؤ.

الْفُوكَرُ: شتِيك زؤر ههلقولئ.
الْفُورَةُ من الماء: سهرچاوه ي ناو ۵ نهوه
كهفو به ئخه ي كه مه نجه ل لهكاتى
كولئو قَلْبِه قَلْب دا دمري دههاوئ ۵
حهوزو قرويلكى كؤتايى پان.
الفيار: يهكيكه لهو ناسنانه ي دمورى
زويانى لاتهرازوو دهدا.

الفهة: خورماو رؤن كه دروست دمكئ
بؤ ئافرمئى زميستان.
الْفَيُور من الرجال: ئادهميزادى توند
تهبياتو زوو هه لچوو.

فاز فلان بالغير فوزاً ومغازاً ومفاضةً: فلانكهس
زمهري به خير و فازانج برد.
فاز من الشر: لهشهر و نهگيه تى پزگارى
بوو.

فاز قبح الميسر: قوداحى قومارمه ي
بردهوه.
أفازة الله بكذا: خودا بهو خير و بيهرى
كه ياند.

فُورُ الرجل: پياومه كه چووه ساراو
چۆله وانييموه ۵ كهوتهرئ ۵
به هيلاك چوو.

تَفُورُ: كهوتهرئ، سهرمري كرد.

الفائزة: دمگوترئ: (فاز بفائزة) شتيكى
دهسكهوت كه بووه هوى دلخوش و
مراز حاصل بوونى، خه لاتى
ومرگرت.

الفازة: جهتر كه له سهر عه مودئيك يان
دوو عه مود بئ.

المغاز: ساراو چۆله وانى ۵ پزگار بوون
له نارهجه تى.

المفاضة: به مرز گه يشتن و خه لات
ومرگرتن ۵ پزگار بوون له
ناخوشى و جورتم ۵ ساراو چۆله وانى
۵ شوپنى خه تهرناك و ترسناك ۵
(ك: مفاوز).

فأوضه في الأمر مفاوضة: دانوسانى
له گهل دا كرد بؤ نهوه ي بگه نه
پليكهوتن و ناسايى كردنه وه ي
بارودؤخ.

فأوضه في المال: هاوبه شى كرد له
وميه رهينانى ماله كه دا.

فَرُوضُ الأمر اليه: كارمه ي دايه دهست
نهو چؤنى بهرپوه دمبا بهرپوه ي
بهري.

قَوَّضْتُ الْمَرْأَةَ زَوْجَهَا: نافرمتکه به بی
مارمبی شوی کرد، مارمبی له
می‌ردمکه‌ی داوانه‌کرد.

تَفَارُضًا: هه‌ریه‌ک له‌و دووانه
دان‌وسانی له‌گه‌ل به‌رام‌به‌رمکه‌ی
کرد.

الْفَوْضَى: (قوم فرضی) گه‌ل بی سهرۆک‌و
رابه‌ر ه‌ شاعیری عه‌ره‌ب ده‌ل:

لَا يَصْلَحُ النَّاسَ فَوْضَى لَا سُرَاةَ لَهُمْ
وَلَا سُرَاةَ إِذَا جَهَّالَهُمْ سَادُوا

ده‌شگوت‌ری: (ماله‌م و متاعه‌م فرضی
بینهم) مال‌و کالایان هاوبه‌شه
هه‌ریه‌که‌یان بۆ‌خۆ‌ی ده‌ستی
تی‌وم‌رده‌دا.

الْفَوْضَةُ: لوعه‌تی‌که له (المفاوضة).

الْفَوْضِيَّة: تاقمی‌کن داوای نه‌وه ده‌که‌ن
حوکه‌مه‌ت نه‌بی‌و هه‌رکه‌سه بۆ‌خۆ‌ی
نازاد بی چۆن کارده‌کاو له‌گه‌ل ک‌ی
عه‌لاقه‌و په‌یوه‌ندی ده‌به‌ستی.

المُفَاوَضَةُ: دان‌وسان و بی‌رو‌پا
گۆ‌رپه‌ن‌ه‌ومیه له‌گه‌ل قسه‌ پۆ‌یش‌ت‌وو
کاربه‌ده‌ستان بۆ‌نه‌وه‌ی بگه‌نه‌ ر‌یک
که‌وت‌ن و دامه‌زراند‌نی ژ‌یانی
ناشته‌واپی.

(شركة المفاوضة) له‌ب‌واری ه‌یق‌ه‌و قانون
دا هاوبه‌ش‌سی نی‌وان دوو‌که‌س‌و

زیات‌ره که لایه‌نه‌کان په‌کسان بن
له‌باره‌ی سامان و کارکردن تی‌ی‌دا.

المُفَوَّضُ: (الوزير المفوض) موومظه‌فی‌کی

سیاسیه ته‌مس‌یلی ولاته‌که‌ی ده‌کا
له‌ پایته‌ختی ولاتی‌کی بی‌گانه‌دا ه‌
پله‌ی له‌خوار پله‌ی سه‌فه‌ر مومیه‌و له
ژ‌وو‌ر پله‌ی ج‌ی‌به‌ج‌یکار مومیه‌.

المُفَوَّضِيَّة: شو‌ین و باره‌گای و مزیری ش‌ت
بی سپ‌ی‌د‌راو له ولاتی بی‌گانه‌دا.

قَوَّطَهُ: قو‌ته‌ی کرده به‌ری.

القوطة: دهر‌پ‌یه‌کی کورت‌و پ‌م‌خته‌و

نه‌ست‌وو‌ره له‌ بی‌ دم‌ک‌ری، نی‌وان
ناوک‌و نه‌ژ‌نۆ‌ی دام‌پۆ‌شی کاتی خۆ‌ی
له ولاتی س‌ند‌موه ده‌ی‌ند‌را ه‌

دهر‌پ‌یه‌که له‌سه‌ر پۆ‌شاکه‌وه له‌ بی
دم‌ک‌ری بۆ‌نه‌وه‌ی له‌کاتی نی‌ش‌کردن
دا جله‌کانی پی‌س نه‌بی ه‌ خاولیه‌ک
ده‌ست‌و ده‌م و چا‌وی پی‌
ده‌س‌پ‌ر‌یت‌ه‌وه ه‌ یان له‌سه‌ر سنگ‌و
نه‌ژ‌نۆ‌ داد‌ه‌ن‌ری له‌کاتی نان خواردن
دا ده‌گوو به‌ره‌ه‌لب‌ینه‌ وایه بۆ‌نه‌وه‌ی
پۆ‌شاکه‌کانی چه‌ورو ش‌تی وا نه‌بن.

الفوطي: له‌ب‌واری پ‌ه‌نگ دا نه‌وه‌یه
شین و ته‌ل‌خ بی.

الفُوطِيَّة: نه‌و که‌سه‌ی فوط ده‌ف‌رۆ‌ش‌ی
یان دروستی ده‌کا.

الْفَرَاطُ: كەسەك قوماشی فوط دەجنى
يان فوط دەفروشی.

فَاهِتْ نَفْسُهُ: مرد ۵ دەگوترئ: (فاط
الرجل) پیاومكە مرد.

فَاعَ الطَّيْبُ: بۆنە خوشەكە بلأو بۆۋە.

الْفَرْعَةُ: بۇنى خۆش ۵ كوشندى ژمەر
۵ سەرمەتاي گەنجى ۵ سەرمەتاي پۇژ ۵
سەرمەتاي شەو.

فَافٍ بِهِ فَرَفًا: قەراخى نىنۇكى قامكە
گەورە نووساند بە پېشەۋە نىنۇكى
قامكە شادە گوتى ئەۋەندۈكەشت
نادەمى بەتەماي ھىج مەبە.

الْفَرَفُ: ئەۋ دەنكە سېيىھى لەناۋ
دەنكە خورماداپە كە لەۋەۋە
نەمامە خورما شىن دەمىۋ دەرۋى ۵
ئەۋ تۈپكەلە تەنكەي بەسەر دەنكە
خورماگەۋە ۵ پۇشاكىكى تەنكى
خەتخەتە ۵ پارچە لۆكە.

الْمُفَرَفُ: (بُرْدُ مُفَرَفٍ) غەبایەكى تەنكى
خەتخەتە.

فَاقِ النَّاقَةَ وَغَرَهَا: حوشترەكە شیر لە
گوانىدا كۆ بۆۋە دۋاى دۆشىنى.

فَاقِ فُلَانٌ بِنَفْسِهِ عِنْدَ الْمَوْتِ: فلانكەس
ھەناسەى ئى بېراۋ مرد ۵ (فاق الشئى)
فراقاً جوۋە سەر شتەكە.

فَاقِ أَصْحَابَهُ: بەسەر ھاۋەلەكانىدا بالادەست
بوو لەۋان چاكترو پىزدار تر بوو.

فَاقِ السَّهْمَ: تىرەكەى لەكەۋانەكەدا
پەپىش كىرد بۆ ھاۋىشتن ۵ شوپىنى ئى
شەتەكانى ئى كەۋانەكەۋ دابىراۋى
شوپىن تىرەكە شكا.

فَوْقِ السَّهْمِ فَوْقًا: شوپىنى دابىرانى تىرەكە
كەمىك خوارى تىكەۋت.

أَفَاقِ فُلَانٍ: فلانكەس ۵ ھاۋەۋە ۵ دەگوترئ (أَفَاقِ السَّكْرَانِ
من سكره) ۵ (والجنون من جنونه).

أَفَاقِ الزَّمَانِ: پۇژگار دۋاى گرانى
ھەرزانى بەخۆپەۋە بىنى.
أَفَاقِ عَنِ فُلَانِ النَّعَاسُ: فلانكەس
ھەنۇزەكەى لە كۆل بۆۋە.

فَوْقِ السَّهْمِ: پېرەۋى بۆ تىرەكە لە
پشتى كەۋانەكە دروست كىرد.

فَوْقِ الرُّضِيعِ: قوم قوم شىرى دا
بەشەرەخۇزمەكە.

فَوْقِ فُلَانًا عَلَى غَيْرِهِ: فلانكەسى بەسەر
كەسانى دىكەدا پاساۋدا.

إِفْتَاقِ الرَّجُلُ: پیاومكە ھەزار كەۋت.

إِفْتَاقِ السَّهْمِ: تىرەكە شوپىن دابەستىۋ
پەپىش كىردنەكەى شكا.

إِفْتَاقَاتِ الدَّابَّةِ: ولاخەكە كىزو لاۋاز بوو ۵
فەۋتا تىداجوۋ.

تَفَرَّقَ عَلَى قَوْمِهِ: بەسەر گەلەكەى دا
بالادەست بوو، پەلەۋ پاھەى لەۋان
بەرزتر بوو.

تَفَرَّقْ شَرَابُهُ: شەرابەكەى قوم قوم خواردموه.

تَفَرَّقْ الْأَمْرَ: كارمەكى بەجەند وەجبه و لەكاتى جياچيادا ئەنجام دا.

إِسْتَفَاقَ: بەمانا (أفاق) دى.

الْفَاتِقَ: باش و ناياب لە ھەرشتيك يى ۵ شويى بەيەك گەيشتنى ھەقەرەى سەر بەعەمودى ھەقەرەى و ئيسقانى سەر ۵ مروفي جياواز لە خەلك.

الفاقة: ھەزاری و ئاتاجى.

الْفَرَّاقُ: كاتى نيوان دووجار دۆشىنى ئازەلى شيردەر ۵ ئەو كاتەى ئازەل دۆشەكە گوانەكە دەگرى و شيرمەكە دادەچۆرپىنى و شيرى تر دیتەوھ ناو گوانەكە ۵ مۆلتەدان و پشودان ۵ ھورئان دەفەرموى: ﴿وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَرَّاقٍ﴾.

الْفَرَّاقُ: بەمانا (الفراق) دى ۵ ويكەتەنەوھەيكى كوت و پرىيە توشى پەردەى نيوان دەبى و پرخەو لرخەيەك دەخولقينى و دواى كەميك دەبرى ۵ ئەو ھالەتەى توشى ئەو كەسە دەبى كە لە گيانەلادايە ۵ ئەو ھەوايەى دیتە دەر لـەكاتى ھەناسـەدان و پرخەگردنى يەك لەدواى يەك.

فُوقَ: زەرفى مەكانەو بەرزى دەگەيەنى ۵ دەگوترى: (السَّمَاءُ فوق الأرض) ئاسمان لە ژوور زەوييەوھە.

الْفُتُ: كەرەتو جار ۵ ليژانى و ھەن لە كەلام دا ۵ بۆشايى دەم و كوني دەم ۵ لە كەوان دا ئەو شوپنەى تيرمەكى لى قايم دەگرى و رەپيش دەگرى بۆ ھاويشتن ۵ شانسو بەخت ۵ دەگوترى: (هو أعلاهم فُوقاً).

الفُوقَة: (فرقة السهم) بەمانا شوپنى چەسپاندن و رەپيش گردنى تير لە كەوان دا دى.

الْفَيْقَة: ئەو شيرەى لەگوان دا كۆدەمبیتەوھ لە نيوان دووكاتى دۆشىن دا ۵ (ك: أفويق).

فيقة الضحى: سەرەتاي چيشتەنگاو.

الأفاريق: گەواڤە ھەور كەسات دواسات بارانى لى بيارى ۵ زۆربەى شەو ۵ دەگوترى: (خرجوا بعد أفاريق الليل) دواى تىپەرپوونى زۆربەى شەو چوونە دەر.

المفُوقُ: خواردن و خواردنەوھى كەم: كە مروف ھەندى كات بۆخوى دەستەبەر دەكا.

القول: رۆمكەى عوشبىيە گولەكانى سەپىن بۆنى خووشى ھەيە، پايز

دهچيندريو به هار پي دمگا ۵
 دمگريته بزيوي مرقو نازمل.
 الفُؤالُ: فولفروش.
 الفُؤمة: گوته گمنم و جو ۵ سه لکه سير ۵
 شتيکی گهم و بچوک به دوو په نجه
 هه لي دمگري.
 فاهَ بالقولِ فوهاً: داني نا به قسه که داو
 گوتي ۵ دمگوتري: (هذا امر ما فُهِتُ به)
 نه مه قسه په که و شتيکه به دهمي مندا
 نه هاتوو و نه م گوتوو و.
 فُؤهَ فُوهاً: دهمي گه وره بوو ۵ ليوي ليک
 بلاو بوون و دم کراوه بوو، زار قز بوو
 ۵ (فهو أفره وهي فوها).
 فاهاه: قسه ي له گه ل دا کرد و شانازی
 به سمر دا کرد.
 فُؤهَ الطعامَ أو الشرابَ: خواردن و
 خوار دنه و مکه ي به داو و دمرمان
 پازانده ووه و خو شي کرد.
 فُؤهَ الشوبَ: قوماشه که ي به پنگي
 و مرگير او له پنگي (الفُؤه) پنگ
 کرد.
 فُؤهَ الشينَ: دهمي شته که ي گه وره کرد.
 تَفَاؤهَ القومُ: خه لکه که قسه بيان کرد.
 تَفُؤهَ بالكلام: دهمي کرايه ووه به قسه و
 ناخاوتن ۵ ده لي: (ما تَفُؤهت بهذا
 الأمر) من له م نيشه قسه په که م
 نه کردوو و.

تَفُؤهَ المكانَ: له دمرگا و زارگی
 شوينه که ووه چوو و ناوي.
 الفُؤاءُ: مرقو ي زار به هاوار، هه رچی
 له دليدا بي دمي لي ۵ هيچی تي
 ناو هستي.
 الفُؤه: دم ۵ (ك: أفواه) ۵ بوني خو ش ۵
 داو و دمرمان که خوار دني پي
 دمر پازيندري ته ووه.
 الفُؤهاء: دم زل و پان ۵ ده گوتري:
 (فرس فوهاه) (وبئر فوهاه) (وطعنة
 فوهاه).
 الفُؤه: پومکي ته مه ن دريژه له
 که نارمگاني دمر ياي ناو مپراست
 دمر پي، لاسکه که ي سو وره به ورو
 تو وده که ي سو وره، ماده په که ي تي
 ددرده هيندري به کار دهيندري بو
 بويه کردني ناو ريشم و خوري.
 الفُؤهة من كل شيء: دم و زارگی شت ۵
 سهر متاي شت ۵ (ك: فُؤهات)
 دمگوتري: (قَعَدَ على فُؤهة الطريق)
 له سهر متاي پنگا که دانيشت ۵ همروا
 وشه ي (الفُؤهة) به مانا قسه و
 قسه لؤکی خه لک دي، دمگوتري:
 (هو يخاف فُؤهة الناس).
 الفُؤه: زور بلي و چه قه چه ناو.
 فاهَ قيناً: گمرايه ووه ۵ دمگوتري: (فاه عن
 غضبه) له پي هه لساويه که ي وازی

هَيَّاو گهراپهوه سمر حالتهنى ناسابى
خوى.
فَاءَ الظِّلِّ: سيڭهرمهكه لهلاى خورئاواوه
گهراپهوه بۇلاى خورههلات.
فَاءَتِ الشَّجَرَةُ: درهختهكه سيڭهرمهكه
بلاو بؤوه.
فَاءَ عَلَى ذِي الرَّحِمِ: سۆزى بؤ خزمهكانى
جولا.
فَاءَ الرَّجُلِ إِلَى إِمْرَأَتِهِ: پياومكه كهفارمتى
سويندمكهى داو چووه لاي ژنمهكهى.
أَفَاءَ الظِّلِّ: سيڭهرمهكه بلاو بؤوه ه نهم
حالتهكه لهكاتى لادانى خور له هيلى
ناومراستو ئيستيوادا دمبج.
أَفَاءَ الْأَمْرِ: كارمهكهى گيڭراپهوه.
أَفَاءَ عَلَيْهِ الْحَيَّ: خيرو بيڭرى بؤ هيتا.
أَفَاءَ عَلَيْهِ الْمَالَ: مالو سامانهكهى بؤ
كرد به فهينو و بهخشش.
أَفَاءَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: كابرا كارىكى
ويست نمو برديهسمر كارىكى تر.
أَفَاءَتِ الرِّيحُ الزَّرْدَ: رهمهباكه
كشتوكالهمكهى هيتايه كهروپشكه
كردنو همزان ه دمشگوترئ:
فَيَّاتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: نافرمتهكه فزمهكانى
پاژانندن بؤ نازو فيزو بهخو نازين.
تَفَيَّاتِ الشَّجَرَةُ: بهمانا (فَيَّاتِ) دئ.
تَفَيَّاَ فَلَانٌ عَلَى الشَّجَرَةِ وَبِالشَّجَرَةِ:
فلانكس چووه ژلر سيڭهرى
درهختهكه.

تَفَيَّاَ الظِّلُّ: سيڭهرمهكان جئ گۆڭڭيڭيان
كرد، لهخورئاواوه بهرمو خورههلات
هاتن ه قورئان دمهمرموى: تَفَيَّاَ
ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالْشَّمَائِلِ سُجَّدًا
لِلَّهِ.
تَفَيَّاَ الظِّلُّ: سيڭهرمهكه دواى نيومړو
لهلاى خورئاواوه بهرمو خورههلات
هاتهوه.
تَفَيَّاتِ الْمَرْأَةُ لِرَجُلِهَا: نافرمتهكه نازى
بهسمر ميڭدمكهيدا كرد.
تَفَيَّاَ فَلَانٌ الْأَخْبَارَ: فلانكس همولى
زانينى هموالى دا ويستى بزاني
ههوالهكان چينو و چى نين.
إِسْتَفَاءَ: گهراپهوه.
إِسْتَفَاءَ الْمَالَ: مالهكهى بهشيومى عطاو
بهخشش ومركرت.
إِسْتَفَاءَ الْأَخْبَارَ: همولى بهدمست
هيتانى ههوالهكانى دا.
الْفَيْئُ: سيڭهرى دوا لادانى خور
لهناومراستى ناسمان ه باجو خهراج
ه دمستكهوتى بئ شهر و جهنگ.
الْفَيْئَةُ: گهراپهوهكه؛ دمشگوترئ: (فاء
الى الله فَيْئَةً حَسَنَةً) تۆبهى كردو
بهشيوميهكى باش گهراپهوه
بهتمهواى وازى له تاوان و سمرپنجى
هيتا ه كاتو ماوه ه دمشگوترئ: (جاء
بعد فَيْئَةٍ) پاش ماوميهكه هات ه

كۆمەلە بالىدە كە پەو دىمكەن بۇ
ولاتى ترو لەومرزى تايىبەتى دا
دېنەمۇ زېدى خۇيان.

الْمَاءُ: ھەرمال و سامانىك بەشىۋەى
فەينۇ بەخشش وەرىگىرى.

الْمَيْسُ: نەو كەسەى مالى بەشىۋەى
فەينۇ بەخشش وەرىگىرى.

الْفَيْتَامِين: مادىيەكى عوضوى
جۇراوجۇرە بەكەمى لى
خۇراگەكاندا دەست دىمكەۋى، زۇر
پىۋىستە بۇ تەۋاۋىۋىنى بىزۋو
دەستەبەر بىۋوۋى نىشاشى
زىندىۋىەتى.

الفيتو: مافى مەنەى كىردن و نەھىشتن
ئىستا بەو مافە رەسمىيە دەگوتى
كە نەتەۋە پەكگرتۋەكان داۋىيەتى
بە پىنج ولاتى زەلەيز (ئەمەرىكا -
روسىا - بەرىتانىا - جىن -
فەرمەنسا) كە دەتۋانن بېرىرى
مەجلىسى ئەمەن پابگىرن و نەھىلن
تەنھىز بىرى.

فاج فېجاً: بلاۋ بۆۋە.

فاجت الدابة برجليها: ولاخەكە جۋوتى
ومشانە.

الفائج: زەۋى تەختى نىۋان دوو
بەرزاسى ە (ك: فوائج).

الْفَيْجُ: كۆمەلى ئادەمىزاد ە ھەور (ك:
فېرج).

فاج المسك فېجاً وفېجائاً: مىسكەكە بۆنى
بلاۋ بۆۋە ە دەگوتى: (فاجت رائحة
المسك).

فاجت الشجة: بىرنەكە خۋىنى لى ھات،
خۋىنى فېرى دا.

فاج اغر: گەرما پەرەى ستانە بەھىز بوو
فاج القدر: مەنجهئەكە كولى.

فاج الربيع: بەھار ھاتو پېر گزۋگىاو
دانەۋىلە بوو.

فاجت البلاد: ولات ھەرزانى تىكەۋت.

فاج فېجاً: بلاۋ بۆۋە ە دەگوتى: (فاج
المكان وفاج البحر، وفاجت المفاضة،
وفاجت الدار، وفاجت الروضة) ە (فەر
افيج ۋەى فېجاء) ە (ك: فېج).

افاج الدم: خۋىنەكەى پزاند.

افاج القدر: مەنجهئەكەى والى كىرد
بىكولى.

افاج فلان: فلانكەس خۋى فېنك
كىردمۇ ە دەگوتى:

افاج عنك من حر الظهيرة: بىمىنەۋە
تۆزىك ھالۋى گەرماى نىۋمپۇ لى
خۋت دىمكەو خۋت فېنك بىكەرمۇ.

فَيْجُ الشَّيْءِ: شتەكەى بلاۋ كىردمۇ
بەزۋرى و بەھراۋانى.

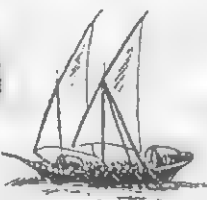
فانوس

أفطس

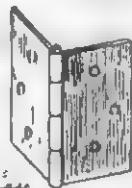
إفليكان

فلك

فم

مفصلة

مفعد

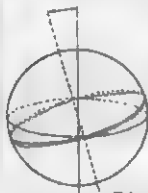
فحاح

فلفا

فمار

فلك الروح

فقع الدب

فصلة

فون

فومل

فطر

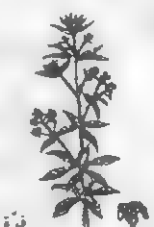
فطر زواحي

فاصوليا

فومي اسود

فوة

فكثوريا سكية

فلفلة

فلفل

فوسيا

فارانبا

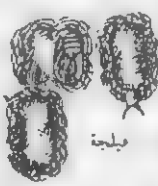
فط

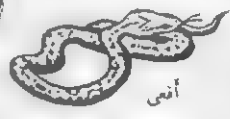
فقمة

فلوس انمك

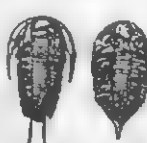
فبلجة

فأني

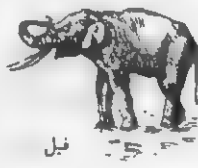
فلكرة

فملمات الفلوق

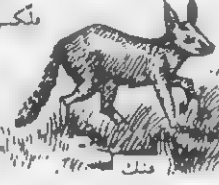
فهد

فيل

فمطينة الخسيري

فمك

الفيحاء: حه لَوَاو خواردنيكه داو و
 دمرمانی تیدا بی ۵ نازناوی شاری
 بهصرمیه ۵ دهگوتری: (بصرة فيحاء)
 ههروا نازناوی دیمه شق و تمرابلوسی
 شامیشه.

الفيّاح: (رجل فيّاح) بپاویکی
 بهخشنده و سه خیه، مال و سامانی
 خوی به زوری دمه خشی.
 الفيّاحة: دهگوتری: (ناقة فيّاحة)
 حوشریک گوان گه و ره و شیر زوره.
 فادت لفلان فائدة فيّاد: مال و سامانه که
 بو فلانکس جه سپا.

فاد فلان: فلانکس لارو لهنجی کرد.
 فاد فلان الشئى: فلانکس ترسی له
 شته که بوو لی لادا.
 فادت المرأة الطيب: نافرته که بوئه که ی
 له ناو ناو که دا هی ناو برد بوئه و ده ی
 بتو پته و ده.

فاد الزعفران: زعفرانه که ی ورد کردو
 به ناو ته پی کرد.

افاد فلان علماً أو مالاً: فلانکس
 قازانجی زانیاری یان مال و سامانی
 کرد.

افاد فلاناً علماً أو مالاً: سودی زانیاری
 یان سامانی به فلانکس گه یاند.

افاد الملة عن الحبز: سووتومه که یان
 ته پوتوزه که ی له نانه که کرده و ده
 تهمکاندی.

تفايدا بالمال أو بالعلم: ههريه که لهو
 دووانه سودو قازانجی مالی و زانیاری
 بهوی تریان گه یاند.

تفيّد: خوی باداو لارو لهنجی کرد ۵
 لهشتیک ترساو خوی لی لادا.

إستفاد مالاً: مال و سامانی پهیدا کرد.
 الفائدة: پروانه (فرد).

الفيّد: گه لای زمعه هران ۵ تواوه ی
 زمعه هران ۵ نهو موانه ی به سمر
 لچی و لاخه وهن.

الفيّاد: لارو لهنجه کمر ۵ که سیك
 هه رچی بهردهستی بکه وئی لولی
 دمداو هه لی دمگری.

الفيروز: بهردیکی گرانبه هایه و شمه فاف

نيه، بهرمنگی شین و پیروزمی شیوه

رهنگ ناسمانی یان مه یله و سهوز

دمناسری و دمکری به خشن و خوی

بی دمپازیندریتته و ده (لون فیروزی)

رهنگی شینی پیروزمی شینی

مه یله و سهوز.

الفيروس: فایروس، کانینیکی زور

پچوکه و به میکروسکوب و نامیری

زور وردبین نه بی نابیندری و

هه ندی نه خوشی بلاو دمکاته و ده.

فاشي الرجل فيشاً: بپاوه که شانازی کردو

خوی هه ئنایه و ده هیچیشی نه بوو.

فایش فلان فیشرش: فلانکس لاواز بوو
نهندامه کانی جهسته ی شلو و بی هیژ
بوون.

فایش فلان: فلانکس زوری هه پرشمو
گوپرشمه کرد له شپردا به لام راستی
نهکرد.

فایش فلان: شانازی کرد به سهر فلان
داو به ناحق خوی هه لکیشا.
فیش عن الامر: له کارمه گه پرایه وه و
ترسنوک بوو.

تفایش القوم: خه لکه که شانازیان
کردو خویان هه لکیشاو لافی
زوریان ئی دا.

تفیش عنه: له شته که هه لکه پرایه وه و
نهیتوانی نه نجامی بدا.
تفیش الشیئ: لافی شتیکی ئی دا که
نهیبوو.

الفیوش من الرجال: بیاویک لافی
شتیک ئی بدا وایش نه بی.

الفیاش: خو هه لکیش و لاف لیدر
به شتیکی که نهیته ۵ دمگوتری:
(رجل فیاش) بیاویکه شمشانی
فشه بازی ئی دمداو به ناحق خوی
هه لکه کیش.

فاص من الامر فیصاً: له کارمه لایدا ۵
دمگوتری: (ما استطعت أن ألیص منه)
نه ممتوانی خومی ئی لایدهم.

أفاص الصيد من یده: نیچیرمه که
له دمستی پژگاری بوو له دمستی
بهره لایوو.

فاض الماء فیضاً وفیوضاً وفیضاناً: ناوکه
زور بوو بوو به لافاو و هه لسا ۵
دمگوتری: (فاض النهر وفاض السیل)
پوبارمه که هه لسا ۵ لافاوکه هه لسا.

فاض الإناء: قاپه که پر بوو هه تا له
هه رجوار لاهه سهر پژزی کرد.
فاضت عینه: چاوکه ی فرمیسی
پرشت.

فاض الشیئ: شته که زور بوو ۵ دمگوتری:
(فاض الخیر) خیرو بیژ زور بوو.
فاض الحبر: همواله که بلاو بووه.

فاض صدره بالسر فیضاً: سنگی پر بوو له
نهینی و نهیتوانی چیدی بیانشاریته وه.
فاض علیه الدرع: زرینه که بوی گه وه
بوو فراوان بوو.

أفاض القوم فی الحديث: خه لکه که
دریژمیان به هسه کان دا.

أفاض بالشیئ: شته که ی هه لدا ۵ فپنی دا.
أفاض الله الخیر: خودا خیرو بیژری زور
کرد.

أفاض الإناء: قاپه که ی پر کرد تا
له هه رجوار لاهه سهر پژزی کرد.
أفاض الماء علی جسده: ناوی به خوی دا
کرد.

- افاض دَمْعَه: فرمیسکی پشتن ۵
دهشگوترئ:
- افاضت العين الدَّمْع: چاو فرمیسکی
پژاند.
- استفاض الحَبْر: ههوالهکه بلاو بؤوه.
استفاض القوم في الحديث: خهئکهکه
دریژمیان به قسهکانیان دا.
- استفاض الوادي شجراً: دۆلهکه پربوو
لهدرهخت.
- الإفاضة: ههئپژانی حاجیانه لهکنوی
عمرمفاتوهه بؤ دهمستی مینا ۵
- (طواف الإفاضة) تهوافکردنی پوژی
جهژنی قوربانیه که حاجی پوژی
جهژن دواى دابهزینی لهعمرمفاتوهه
تهوافی کهعبه دهکا.
- الفائض: زیده سود که سودخۆر و مری
دمگريئ بههوی سهرمایهکهیهوه
کهلای کابرای پاره و مرگړه.
- الفيض: زۆرو زمهبنده ۵ دهگوترئ:
(أعطانا غيضاً من فيض) بهشیکی
کهمی لهزۆر پیداین.
- رَجُلٌ فَيَّضَ: پیاویکی خاومن خیرو
بیروم پیاومتی زۆره.
- الفيضان: ههئسانی روبارو کهوتنه
جونبوشی بههوی هاتنهوه سهری
چهند جۇگاو روباریک.
- الفيوض: پان و پۆر ۵ دهگوترئ: (دِرْع
فیوض) زریپهکی فراوانه.
- الفياض: بؤ زیدمپووی لهمانای
(الفائض) دئ ۵ دهگوترئ: (نهر
فَيَّاض) روباریکه ناوی زۆره ۵ (رجل
فياض) پیاویکه خیرو بیرو
بهخششی زۆره.
- المُفَاض: بلاوکراره، بلاو بؤوه ۵
دهگوترئ: (حديث مُفَاض) قسهیهکی
بلاوه بؤوه ۵ (و دِرْع مُفَاض)
زریپهکی پان و پۆر نهرمه.
- فاظ فلان فَيَّظاً وفيرطاً: فلانکەس مرد ۵
دهگوترئ: (فاظت نفسه و روحه) گیانی
دمرجوو.
- أَفَاطَهُ اللهُ: خودا مراندی.
الْفَيْظُ: مردن ۵ دهگوترئ: (حان فَيْظُهُ)
کاتی مردنی هات.
- الْفَيْفُ: سارای پان و پۆر تهخت ۵
پښکای نیوان دوو کیو ۵ شویڼیک
ههوا تپیدا ههردمه لهلایهکهوه
بئو گوږانی تپیدا پهیدا بئ.
- الْفَيْفَاء: سارا ۵ (ك: الفياي)یه.
فَاقَ فَيَّتاً: گیانی لهدست دا خوئی بهخت
کرد.
- أَفَيَّقَ الشَّاعِرُ: شاعیرهکه شیعری
سهرسوپهینهری گوتن.

فَالَ رَأْيَهُ فَيَلًا وَفَيُولًا: راپه‌که‌ی لاوازو بی
بنه‌ما بوو ۵ دمشگوترئ: (فال الرأي) و
(فال الرجل في رأيه).

فَائِلُهُ مَفَايِلَةٌ وَفَيَالًا: یاری فییالی له‌گه‌ل
کرد (جوړه یاریه‌کی مندا لانه‌یه
یه‌کی‌کیان شتیک له‌ناو گل‌دا
دمشاریتنه‌وه دواپی گل‌که‌که دمکا به
دوو به‌ش نه‌مجار پرسیار دمکا ناخو
شار دراومکه له‌ناو کام دوو کومه‌له
گل‌دایه؟).

فَيْلٌ رَأْيُهُ: راپه‌که‌ی به‌لاواز داناو،
به‌هه‌له‌ی حسیب کرد.

تَفَيْلٌ رَأْيُهُ: پړاو بوچوونه‌که‌ی زمعیضو
لاواز بوو ۵ نمونده‌قه‌له‌وو گه‌وره
بوو تا ومکوو فیلی ئی هات.

إِسْتَفَيْلُ الْجَمَلُ: حوشرمه‌که له گهورمیو و
زمبه‌لاحیدا ومکوو فیلی ئی هات.

الْقَائِلُ: گوشتی سمتو خپایی پان ۵
پمگی‌که له‌پان دا.

الغائِلَتان: دوو پارچه گوشتو گوئمه
گوشتن له‌مبه‌روبه‌ری کلیجه‌ومنو
کلیجه‌یان له‌ناو خوگرتووه و به‌ملاو
نه‌ولای همردوو پان دا شوړبوونه‌وه.

الْقَالَ: بپروانه ماده‌ی (القال).

الْفَيَالُ: بپروانه ماده‌ی (الفئال).

الفيل: چه‌پوانیکې قه‌باره گه‌ورمه‌یه،
خورتومیکی درېزی همه‌یه شتی پی
بوخو‌ی دمسته‌بهر دمکا ۵ ومکوو
چون مرو‌ف به‌دمستی شت بوخو‌ی

دمسته‌بهر دمکا ۵ دوو که‌ل‌به‌ی
گه‌ورمو به‌دمرومه‌ی هه‌ن ماده‌ی
عاجی ئی دروست ده‌کړئ. (ك: أفيال
وفيلة) ۵ (داء الفيل) هاوسانی‌که له
پیست دا په‌یدا ده‌بی و سهر ده‌کی‌شی
بو‌گیرانی (أوعية) ی لم‌واو ۵
(أصحاب الفيل): سهر بازو دارو
دمسته‌ی نه‌پرمه‌ی چه‌به‌شی بوون،
پیش هاتنی نی‌سلام نه‌برمه‌ه
به‌خو‌ی و سوپاو فیلیه‌کانیه‌وه هاته
سهر مه‌که‌وه دمپو‌یست که‌عبه
پروخنی، به‌لام خودای مه‌زن
به‌شیومیه‌کی موعجیزه نه‌برمه‌وه
سوپا‌که‌ی تارومار کردن.

الْفَيْالُ: فیله‌وانی به‌خپو‌که‌ری فیلو

پامکردنی فیله‌کان.

تَفَيْلٌ: بپروانه ماده‌ی (فَلَق).

الْفَيْلُ: بپروانه ماده‌ی (فَلَق).

الْفَيْلُ: بپروانه ماده‌ی (فَلَم).

فان الرجل فينا: پیاومکه هات.

الفينة: ساتو کات ۵ دمگوترئ: (أزوره

الفينة بعد الفينة وفينة بعد فينة)

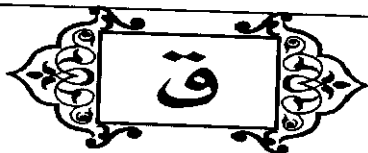
ده‌چه دیدمنی ناو به‌ناو و کات دوا
کات.

الفيان: قز درېزو جوان ۵ (وهي فَيَانَةٌ

۵ دمگوترئ: (شعر فيان) قزى دريژ.

تَفَيْهٌ: بپروانه (فَهَق).

الْفَيْهٌ: بپروانه (فَهَق).

القاف: پیتی بیست و یه که می پیته کانی
هیجابه.

قَابَ الطعامُ أو الشرابُ قَاباً: همرچی
له مقابه که دا بوو خواردی.

قَتِبَ من الشراب قَاباً: پرپیو له شله مهنی.
القَوْبُ: که سیک زور ناو و شله مهنی
بخواته وه.

المِقَابُ: به مانا (القَوْبُ) دی.

القِنْفِيُّ: توی کلی ته نکی هیلکه نهو
توی کله ی له زیر توی کله
ر مقه که وه میه.

قَبُ النباتُ أو اللحمُ أو غوما: رومه که که
یان گوشته که وشک بوو ۵ دمگوتری:
(قَبُ الجُرْحُ) برینه که وشک بووه.

قَبُ القرمُ: خه لکه که دمنگیان به رزبووه و
کهوتنه غه لیه غه لپو مشت و مپ.

قَبُ ذر النَّاب: دپندمه ددانه کانی لیک
خشاندن و جیره جیری ددانه کانی هات.
قَبُ جوف الفرس: که دهی نه سپه که قورده
لی هات.

قَبُ القُبَّة: قوبیه ی بنیات نا.

قَبُ الشَّيْنِ: شته که ی برپه وه ۵ نه ملو
نه ولای شته که ی خر کرده وه، و مگوو
قوبیه و گومبه زی لی کرد.

قَبُّ بَطْنَه: سکی خوی گوشی ۵ له دوو لوه
که دهی خوی گوش و خری کرده وه.

قَبُّ قَبْياً: که له که ی خوی باریک و ورگی
بچوک کرده وه ۵ (فهر أقبُ وهي قَبَاءُ).

أَقْبُ السفرُ الفرس: سه فهر نه سپه که ی
کز و لاواز کرد.

قَبَّبَ: بو زیدم پوی له مانای (قَبُّ) دی.

قَبَّبَ البيت: کومبه زی بو خانومه که
دروست کرد.

قَبَّبَ الشَّيْنُ: شته که ی و مگوو گومبه زی لی
کرد.

تَقَبَّبَ القُبَّة: چوو نه ناو گومبه زمه که.

القَابَةُ: دلۆپه باران.

القُبَابُ: شمشیری برپنده ۵ لوتی زل ۵
لوتی و مگوو که شک و مگوو که شکول.

القَبُّ: نییری به هیزو توانا ج
له ناده میزاد بی یان له حوشترو

شتی و ابی ۵ پابهرو سه روکی
نه ته وه و گهل ۵ نه و دابراویه ی

له ناو قه دی به کرده ا هه یه و
دمزوه که ی له سر هه لدمگری ۵

گیرفانی ناو وه دی پو شاک ۵ لغاوی
ره قو که وره.

القَبْ: نيسقانی بهرزوموبوی خوار
سیبهندهو ژوور کلوت.

القَبَّة: یهخه کی کراس.
القُبَّة: گومبزه؛ بینایهکی خپری
کهوانهیی ناوبوشه، بهزوری نه
بینایه بهخشت دروست دهگری ه
همروا ناوه بو خیمهیهکی بچکوله
لای سهروی کهوانهیی بی ه (ک):
قیاب و قب).

القِبَّة من الشاة: نهو شوپنهیی جهستهی
مهر که ریخ و قشلی دمکاتی ه (ک):
قیاب).

القُبِّي: نهو کهسهیه دریزه به
بهرفژوبوون دمدا تا کز دمیو
ورگی بچوک دمبتهوه.
القِبَّة: بهمانا (القِبَّة) دی.

القبيب: روهکی وشکهومبوو ه قورهی
ورگی نهسپ ه جیرهی ددانی
خوشتره نیرهو نهسپی نیرو دمنگ
خواردنهومیهتی ه کهشکی تهرو
وشک کهتیکهل بهیهک بکرین.

المقَب: ههرشتیک وهکوو گومبزه وایی
ه دهسگوتری: (حافر مقَب) سمیکی
خپو کهوانهیی.

المقَبَّة: دهگوتری: (سرة مقَبَّة) ناوک و
ورگی کزو لاواز.

المقبوبة: بهمانا (المقببة) دی.

القَبْج: کهو ه یان همر بالندمیهک لهو
بیره بی.

قَبْجَ الله فلاناً قَبْجاً وقبرحاً: بهرومردگار
فلانکهسی لهههموو خپرو بیریک
دوورخستهوه.

قَبْجَ وجهه له: پیی گوت: خودا روخسارت
ناشیرین بکا.

قَبْجَ الشئى قَبْجاً: شتهکهی شکاند
بوئنهوی بزانی چی تیدایه یان نهوی
تیدایه بیتهدمر ه دهگوتری: (قَبْجَ
البثرة) دومهلهکهی دری ه (قَبْجَ البيضة)
هیلکهکهی شکاند.

قَبْجَ الشئى قَبْجاً وقبحة: شتهکه ناشیرین
بوو.

اَقْبَحَ فلان: فلانکهس کاریکی ناشیرینی
نهنجام دا.

قابحه: جویینی پی دا.
قَبْجَه: له ههموو خپرو بیریک دووری
خستهوه ه ناشیرینی کرد.

قَبْجَ وجهه: پیی گوت ناشیرین ه وتی
نهو ناشیرینه.

قَبْجَ له وجهه: نارپزایی دهریری
بهرامبهر کاریکی ناشیرینی نهو
کهنهجمی دا.

قَبْجَ عليه فعله: لایهنی ناشیرینی
کردهوهکانی ناشکرا کرد.

قَبْجَ البثرة: دومهلهکهی گوشه پیش

ئەۋەي بگاۋ كاتى دەرگىنى بى.

إِسْتَبَحَ: بەناشىرىن و خرابى لەقەئەم دا.

الْقَبَاحُ: قەراخى ئىسقانى قۇللە بەلای ئانىشكەۋە.

الْقُبْحُ: پىچەۋانەي جوانى ۋ واتە ناشىرىن ۋ جا ناشىرىنىيەكە لە كەردەۋە دابى يان لە گەفتاردا يان لە وپنەم رۇخساردا بى ۋ ھەر شتىك زەۋقى ساغ و سەلىم قىۋوللى نەكا.

الْقَبِيحُ: پىچەۋانەي (الْحَسَن) ۋ ناۋە بۇ شتىك زەۋقى ساغ لىيى ھەئسەلەمىتەۋە ۋ ھەرشتىك شەرع بەناپەسەندى بزانى ۋ ھەرشتىك عورفى گشتى رەتتى بكاتەۋە ۋ (ك): قَبَاحٌ وَقَبَاحِيٌّ وَقُبْحِيٌّ.

الْقَبِيحَةُ: ناپەسەند، ناشىرىن، ناپەۋا.

الْمَقَابِحُ: ھەر رەۋشتىك ناشىرىن بى ھەر رەۋشتىك بە ناپەسەند دابىرى.

قَبْرَ الْمَيِّتِ قَبْرًا: مەردۋەكەي شارەۋە ژىر گلى دا.

أَقْبَرُ فَلَانًا: قەبرى بۇ فلان دىارى كەرد. أَقْبَرُ الْقَوْمِ: كۆزراۋەكەي داپەۋە بە خەئەكەكە بۇئەۋەي بىنىژن ۋ دەرگوتىرى: (أَقْبَرُهم قِيلَهم).

الْقُبَارُ: چىراي پاكەر لەشەۋدا ۋ ئەۋ

مەۋفانەي كۆدەمبەۋە بۇ پاكىشانى ئەۋ شەبەكەمەي خراۋەتە ناۋە دەرپاۋە و زۇر ئىچىرى پىۋە بوون.

الْقَبْرُ: جۆرە بانئەمەكە لەپىرى (القبريات) ۋ دەرگىكى مەخروطى ھەيە ۋ سىگى پەئەي رەشى پىۋەن. الْقَبْرُ: گۆر كە مەردۋى تىدا دەرگىزى ۋ (ك: قَبْرٌ وَأَقْبَرُ).

الْقَبْرُ: تىرىمەكى سىبە بۇئەكەنى دەرگىز، مەۋزى باشى لى دەرگى ۋ ھەروا بەمانا (القَبْرُ) دى.

الْقَبْرُورُ: خورمايەك زوۋ بەر بگرى ۋ يان بەرمەكى بەلقەكانىيەۋە بىۋ لى نەگەراپىتەۋە.

الْقَبْرَةُ: گۆرستان.

قَبَسَ النَّارَ قَبْسًا: ئاگرەكەي ھەئەگىرساند ۋ داۋاي ئاگرى كەرد ۋ ئاگرى بىرد.

قَبَسَ الْعِلْمَ: قىرى زانىياري بوۋ ئىستفادەي زانىياري كەرد.

قَبَسَ الرَّجُلَ عِلْمًا أَوْ نَوْرًا: زانىياري يان روناكى و نورى دا بەپاۋەكە ۋ لەۋ شتەنە سوۋدى پى گەياند.

أَقْبَسَهُ: دەرستە چىلە ئاگرىكى پىدا ۋ يان روناكىي كارەبى پى بەخشى يان قىرى زانىياري كەرد.

إِقْبَسَ نَارًا: ئاگرىكى ھەئەگىرساند.

إِقْبَسَ فَلَانًا: داۋاي ئاگرى لە فلان كەرد

دمشگوترئ: (اَقْبَسَ مِنْهُ عِلْمًا)
 سودی زانیاری ئی کرد
 دمشگوترئ: (جنت لأقبس من نورك)
 هاتم كه ميك له نوری تو و مریگرم.
 القابس: سویچی کارمبا ه پلاکی کارمبا.
 القابوس: پیای پوخسار جوان و پەنگ
 جوان.

القَبَسُ: ناگر ه یان تروسکه بهك له ناگر
 ه قورئان دمه رموی: ﴿لَعَلِّي آتِيكُمْ
 مِنْهَا بِقَبَسٍ﴾.

القَبَسَةُ: تروسکه ناگریکه، دهسته
 چیلکه ناگریکه له ناگری زۆر
 و مرده گری ه به مانا کاتی کورت و
 به پهله دی ه دمشگوترئ: (ما زُرْتُكَ
 إِلَّا كَقَبَسَةِ الْعَجَلَانِ) بۆ ماومیهکی
 کورت و زۆر به پهله دیدەنیم کردی.
 القوابِسُ: ئەو کەسانە کە زانیاری و
 زانست دمه خشنه کەسانی دی.

المُقْبَاسُ: دهسته چیلە ناگر ه
 مینه بهك زوو ئاوس بی.
 المُقْبِسُ: ئەو شوینە پلاکی کارمبا
 پیوه دمکری بۆ ئەوهی هیزی
 کارمبا ئی و مریگری.

المُقْبَسُ: ئەو دارو بنه و مندو سه ره
 بزوتهی ناگری پی دمشگوترئ هوه.
 الْمُقْبَسُ: پشکو ناگر.

قَبَسٌ قَبْصًا: بازیکی خیرای دا.
 قَبَسُ الْغَلَامِ: کورمه بووبه گەنج.

قَبَسُ الشَّيْءِ: شته که ی به سه ره په نهجه
 هه لگرت.

قَبَسُ الرَّجُلِ وَغَيْرُهُ: نه به یشت پیاو مه
 کارمه کی ته و او بکا پی پی بپی، دهستی
 پی له کارمه هه لگرت ه دمشگوترئ:

قَبَسُ الشَّارِبِ: نه به یشت ئاو خۆرمو مه
 ئاو مه کی به ته و او ی بخواته وه، ئاو
 خوار د نه مو مه کی پی بپی.

قَبَسٌ قَبْصًا: چوست و چالاک بوو ه توشی
 نه خۆشی جگر بوو.

قَبَسُ الرَّجُلِ: پیاو مه که سه ری گه وه بوو
 (فهو أقبص وهي قبصاء) ه دمشگوترئ:
 (هو أقبصُ الرأس) سه ر گه ورمو سه ر
 خره ه (هامة قبصاء) ناوچه وان پان و
 گه ورمو.

قَبَسُ الشَّيْءِ: شته که ی به سه ره په نهجه
 هه لگرت.

اِقْتَبَسَ: شتیکی له شوین دهستی ئەو
 و مرگرت ه شتیکی ئی فیر بوو.
 اِنْقَبَسَ: وێکاته وه.

تَقَبَّسَ الْجُرَادُ عَلَى الشَّجَرِ: کولله که
 له سه ر دره خته که گرد بوونه وه.
 تَقَبَّسَ الْحَبْلُ: حه بله که نه کشاو درێژ
 نه بوو.

القَابِصَةُ: کۆمه ل و تاقم ه (ك: قوابص).
 الْقَبَسُ: نازاری که له جهر گدا په یدا
 ده بی.

- الْقَبْصُ: کومه‌ئیکی زور له ناده‌میزاد ۵
 دمگوترئ: (هم في قبص الحصى)
 نه‌وان به‌نه‌ندازه‌ی به‌رده ورده
 زورن، نه‌ژمار ناکرین ۵ کومه‌له لمبی
 زور ۵ شاره می‌روؤی قهرمبالغ ۵
 هه‌روا وشه‌ی (القبص) به‌مانا
 نه‌صل و وه‌جاغزاده دئ ۵ دمگوترئ:
 (فلان کریم القبص) فلانکس نژاد
 پاک و وه‌جاغزاده‌یه.
 الْقَبْصُ: دمگوترئ: (جَبَلٌ قَبْصٌ)
 چه‌بلئکه ناکشئ درئز نابئ.
 الْقَبْصُ: به‌مانا (القبص) دئ.
 الْقَبْصَةُ: نه‌و شته‌ی به‌سهر به‌نجه هه‌لی
 دمگری له‌خؤراک و دانه‌ویئله ۵ چنگه
 شت ۵ کولله‌ی گه‌وره.
 الْقَبْصُ: کومه‌له گل ۵ نه‌سپئک
 له‌کاتی راگردن دا سه‌ری سمی
 له‌زموی بدا.
 الْقَبْصُ: چه‌بلئک که راده‌هیئلدئ
 له‌بهر دم نه‌سپه‌کان دا له
 گۆرمه‌بانی پئشبرکی دا بؤ نه‌وه‌ی له
 سنووری چه‌له‌به‌که تئنه‌په‌رن ۵
 (ک: مقابص).
 قَبْصُ الشَّيْءِ عَلَيْهِ قَبْصًا: شته‌که‌ی گرت ۵
 به‌چنگ گرتی ۵ دمگوترئ: (قبض الدار
 أو الأرض) خانووکه یان زه‌ویه‌که‌ی
 خسته ژئر ده‌ستی خؤیه‌وه.
 قَبْصُ اللَّصِّ: دزه‌که‌ی ده‌ستگیر کرد.
- قَبْصُ عَلَيْهِ الرِّزْقُ: رزق و رۆزی له‌سهر که‌م
 کرده‌وه ۵ گوزمرانی ته‌نگ بوو.
 قَبْصُ الْمَالِ: ماله‌که‌ی و مرگرت.
 قَبْصُ الْعَامِلُ أَجْرَهُ: کریکارمه‌که کری
 خؤی و مرگرت.
 قَبْصُ اللَّهِ فَلَانًا وَقَبْصُ رَوْحِهِ: خودا
 فلانکس‌ی مراندو گیانی کئشا.
 قَبْصُ يَدِهِ عَنِ الشَّيْءِ: ده‌ستی له‌شته‌که
 گرت‌ه‌وه و مرئ نه‌گرت.
 قَبْصُ يَدِهِ عَنِ النِّفْقَةِ: ده‌ستی خؤی
 له‌نه‌فه‌قه‌و به‌خشین گرت‌ه‌وه ۵ قورنان
 ده‌فه‌موئ: ﴿وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ
 وَيُقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ﴾.
 قَبْصُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی پیچایه‌وه.
 قَبْصُ الظِّلِّ: سیبه‌رمکه‌ی کوئر کرده‌وه،
 لای برد.
 قَبْصُ الطَّائِرِ جَنَاحَيْهِ: باننده‌که باله‌کانی
 کۆکردنه‌وه بؤنه‌وه‌ی بفرئ ۵ قورنان
 ده‌فه‌موئ: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ
 صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ﴾.
 قَبْصُ فَلَانٍ: فلانکس مرد یان خه‌ریک
 بوو بمرئ.
 اقْبِضِ السَّيْفَ: شوین ده‌ستی بؤ
 شمشیره‌که دروست کرد.
 اقْبِضْ فَلَانًا الْمَتَاعَ: فلانکس‌ی والی کرد
 کالاکه و مربرگئ.
 قَابِضَةٌ: هه‌ریه‌که له‌و دووانه ده‌ستی

به سهر مافی نهوی تردا گرت.

قَبْضُ الشَّيْءِ: شته که ی له چنگی خویدا

کۆکردموه ۵ خستیه ژیر چنگی

خویده وه ۵ کۆی کردموه و بیجیاپه وه

۵ دهگوتری:

قَبْضُ وَجْهٍ: دهم و چاوی خو ی

ویکهنایه وه و خو ی گرژ کرد.

قَبْضُ فُلَانٍ مَالًا: ماله که ی خسته

دهستی فلانکه سه وه.

اِقْتَبَضَ الشَّيْءُ: به مانا (قَبْضَةً) دئ.

اِقْتَبَضَ الْمَتَاعَ لِنَفْسِهِ: کالاکه ی و مرگرت

بوخو ی.

اِنْتَبَضَ الشَّيْءُ: شته که ویکهنایه وه و

کۆبۆوه.

اِنْتَبَضَ الْمَالُ: ماله که و مرگرا.

اِنْتَبَضَ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ: بیا و مه که

بارودوخه که ی بی ناخوش بو و به و

ژیانه رازی نه بو و خو ی گۆشه گیر

کرد.

اِنْتَبَضَ عَنِ الشَّيْءِ: بیزی له شته که

هه لسا.

اِنْتَبَضَ عَنِ الْقَوْمِ: وازی له خه لکه که

هینا و جیی هیشتن.

اِنْتَبَضَ فِي حَاجَتِهِ: په له ی کرد، چاکی

داوینی لی هه لمانی.

تَقَابُضُ التَّبَايعَانِ: کریار و فروشیار

هه ریه که بیان مافی خو ی و مرگرت;

فروشیار پارمو کریار کالاً.

تَقَبُّضُ الشَّيْءِ: شته که ویکهنایه وه و

کۆبۆوه.

تَقَبُّضُ الْأَسَدِ: شیرمه که خو ی کۆکردموه

بو هه لمهت بردن و باز هاویشتن.

تَقَبُّضُ الْجِلْدِ: پیسته که گرژ بو و

ویکهنایه وه.

تَقَبُّضُ عَنهُ: دهم و چاوی خو ی لی گرژ

کردن و پیناخوشبوونی خو ی

به رامبه ر دهربری.

الْقَابِضُ: ناویکه له ناوه جوانه گانی خوا

۵ له بواری دهرماندا ناوه بو

دهرمانیک که سکچون بگریته وه

فه زه لاتی ناو ریخۆله گان توند

بکاته وه.

الْقَبْضُ: دهگوتری: (صار الشئ في

قبضه) شته که بو و به ملکی نه و.

الْقَبْضَةُ مِنَ الشَّيْءِ: چنگیک له شت

چنگ داگرتن ۵ دهگوتری: (أعطاه

قبضة من تمر) چنگه خورمایه کی دا

به فلان ۵ قورئان دمفه موی:

﴿فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ﴾.

الْقَبْضَةُ: نه و ی چنگی لی داهه گری و

دمکه و پته ژیر چنگته وه.

الْقَبْضَةُ: که سیك توند چنگ به شت دا

بگری و هه رشتنیک ی له دهستا بو و

به ری نه دا ۵ دهگوتری: (رَجُلٌ قَبْضَةٌ

رَفْضَةً) پیاوونکه کهشتیکی کهوته
دمست لهدمستی نابیتهموه ه همروا
وشه‌ی (قُبْضَةً) ناوه بو شوانی
حوشتر که کویان دمکاتهموه لییان
دمخوړې بو نه و شویننه
مه‌به‌ستییه‌تی.

القَبِيضُ مِنَ الدَّوَابِّ: ولاخِيكَ
له‌غارداندا خیرا خیرا قاجه‌کانی
بهاوئ ه دمگوترئ: (فِرْسُ قَبِيضِ
الثَّدْيِ) ه همروا وشه‌ی (القَبِيضِ) ناوه
بو پیاو عاقل و کاراو به‌ردموام
له‌سمر نیسی خوی.
الْمَقْبِضُ: شوینی مال دمستکه‌وتن ه
دمسکی شم‌شیر که به‌دمست
دمگیری و پر به‌مشته.

الْمَقْبِضَةُ وَالْمَقْبِضُ: به‌مانا (الْمَقْبِضُ) دئ.
الْمَقْبِضُ: که‌سیک چه‌موش و دل ته‌نگ
بی و نه‌گریتمه‌وه ه پیاوونکی
کومه‌لایه‌تی نه‌بی و ه‌زی له
گوشه‌گیری بی.

قَبِطَ الشَّيْءُ قَبْطًا: به‌دمست شته‌کانی
کوکړدموه ه یان شته‌که‌ی تیکه‌لاو
به‌شتی تر کرد.

القَبْطُ: وشه‌یه‌کی یونانی‌ه و ناوه بو
دانیش‌توانی ولاتی میصر ه وه‌ل
نهمروؤ مه‌به‌ست به‌و وشه‌یه
مه‌سیحیه‌کانی ولاتی میصره ه (ك:
أقباط).

الْقُبْطِيَّةُ: قوم‌اشیکی سبی که‌تانی
ته‌نکه ه کاتی خوی له ولاتی میصر
چندراوه.

قَبَعَ الْقَنْعُ قُبْعًا: ژیشکه‌که سمری خوی
خسته ناو پی‌سته‌که‌یه‌وه و خوی
خرکړدموه.

قَبَعَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که سمری خسته ژیر
کراسه‌که‌یه‌وه.

قَبَعَ النِّجْمُ: نه‌ستیرکه‌که دم‌رک‌موت دواپی
ون بووه.

قَبَعَ الرَّايِعُ: پیاومکه له‌کاتی پ‌گوع بردندا
سمری زور شوپ‌کړدموه.

قَبَعَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س ماندوو بوو هه‌ناسه
برکئی بی که‌وت.

قَبَعَ فِي الشَّيْءِ: چوو ه ناو شته‌که‌وه.

قَبَعَ فِي الْأَرْضِ: به‌ناو زمویدا که‌را، پوی.

قَبَعَ عَنْ أَصْحَابِهِ: له‌هاوه‌له‌کانی دواکه‌وت.

قَبَعَ الْجَوَالِقُ: لیواری جه‌واله‌که‌ی

هه‌ل‌گیراپه‌وه، لیوارم‌کانی بو دیوی

ناوموه داداپه‌وه و بو‌نه‌وه‌ی به‌ناسانی

شتی ناوموه‌ی دم‌ریه‌ینی.

إِقْبَعَ السَّاءُ: سمری خسته ناو کوپه

ناومکه‌وه و ناوی لی خوارددموه.

إِنْقَبَعَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س سمری خوی

خسته ناو کراسه‌که‌یه‌وه.

إِنْقَبَعَ الطَّائِرُ: بالندمکه چوو ه ناو

هی‌لانمکه‌یه‌وه.

القَابَعَةُ من خيول السبق: نهو نهسبهييه
له پيشپر كيدا له دواى نهسپي
يه كه مهوريه واته به دواى نهسپي
پيشكه وتووويه.

القُبَاعُ: زيشك ۵ ناميري پيوانهي
گه وره و مگوو ته غارو عهره.

القُبْعَةُ: كوچكه منداال ۵ جوړه
كلاويكه سهر و دم و چاو دمپاريژي
له باران و تيشكي خوړ ۵ ستارو
بيړي.

القُبْعَةُ: لوتي بهراز.

القُبْعُ: زيشك.

القُبْعَةُ: دمگوتري: (امراة قُبْعَةٌ طَلْعَةٌ)
نافرمتيكه جار جاره سهرى خوځي
ون دمكاو جار جاروش سهر دمرديني
چاو شاركي و سهره تاتكه دمكا.

القُبَيْعَةُ من السيف: نهو شمشيره
بهقه راخي شويني دمست پي
گرتنيه وه پارچه زيو يان ناسن
ههبي.

القَوْبُعُ: دمكي شمشير كه بهقه راخي
جي دمسته كه وه پارچه زيو يان
ناسن ههبي ۵ بالنده يه كي فاج
سووره له پيړي (الذعريات) ۵
دمندوكي هه نشاوه.

قَبَقَبَ الفحلُ أو الأسدُ ونحوهما: كه له كه
يان شيرمه دمنگي خوځي له
گهرويدا گه پرانده وه ۵ دانسي

چير كړنده وه دمنگي لي هات.

قَبَقَبَ الرجلُ: پياو كه قسه تي كه ل و
پي كه لي كردن و بزركاندي ۵ (فهر
قَبَقَابُ).

تَقَبَقَبَ الفحلُ أو الأسدُ: كه له كه يان
شيرمه دمنگي خوځي له قورگيدا
گيرپا هوه خوارديه وه.

القَبَاتِبُ: زور بلئي و چهغه چناو.
القَبَابُ: نهعل ۵ قاپقاپ بنكه كه
له دارو پشت پي لي چهروم و شتي
وايه.

قَبَلَ قَبْلًا: هات ۵ دمگوتري: (قبل الليل أو
العام أو الربيع).

قَبَلَتِ الرِّيحُ: بايه كه هه لي كرد.

قَبَلَ عَلَى الْعَمَلِ: په له لي نه شيه كه ده
كرد.

قَبَلَ المكانَ: شوپنه كه دي خسته بهرده مي ۵
دمگوتري: (قَبَلْتُ الْجَبَلَ مرةً و دبرته مرةً
أخرى) جاريك كي وه كه دم خسته
بهرده مم و دهمي كيش دم خسته
دواخو موه ۵ دمشگوتري: (قَبَلْتُ الماشِيَةَ
الرادي) نازه كه كان هاتن بو شيوه كه ۵
(قَبَلَ الثَّغْلَ) پشته پي بو نهعله كه
دروست كرد ۵ (قَبَلَ الثَّوْبَ) كراسه كه دي
پينه كرد.

قَبَلَ بفلان: بوو به بهر عوده ي فلان و
كه فيلي كرد.

قَبِلْتُ الْقَابِلَةَ الْوَلَدَ: مامانه که لهکاتی
لهدایکبوونی منداله که دا پیشوازی ئی
کرد په کهم کهس بوو لهکوشی گرت.
قَبِلَ الشَّيْئَ قَبُولًا: به پیخوښحالیه وه
دیاریه که ی و مرگرت: دمشگوترئ: (قَبِلَ
الله دعاء فلان) خودا نرای فلانی قبول
کرد.

قَبِلَ الْعَمَلُ: به نیشه که رازی بوو: (قَبِلَ
الْحَبْرَ) همواله که ی به لاهه پاست بوو
به پاستی زانی.

قَبِلَ فلان قَبَلًا: فلان کهس له چاویدا جوړه
خیلیه که ی تیدا بوو: (فهو اقبل) د
دمشگوترئ: (قَبِلْتُ عینه) (فهو قَبَلًا).
قَبِلَ الرَّجُلُ قَبَلًا: پیاوکه بوو به کمفیل و
به رعوده.

أَقْبَلَ: هات، گه پشت د دموگوترئ: (أقبل
الركب) کاروانه که گه پشت د (وأقبل
العام) سال تازه بووه سالی نوئ هات.
أَقْبَلَ بالشَّيْءِ: شته که ی چاک نه منجم دا
دمشگوترئ:

أقبلت الأرض بالنبات: زهویه که گیاو
گزی باشی پواند.

أقبل بفلان: فلان کهسی هه لپشکنی و
چه ندو چونی له گه ل دا کرد
بوئوهمی کارمکه قبول بکا.

أقبل على العمل وعمره: دهستی
به کارمکه کرد د دمشگوترئ: (أقبلت

الدنيا عليه): دنیا پوی تی کردو
خیرو بیرو به سهردا رڼا.

أقبل عين فلان: چاوی فلانی خیل کرد.
أقبل فلاناً الشَّيْءَ: شته که ی خسته
به رده می فلان د دمشگوترئ: (أقبلت
الماشية الوادي) نازده لهکانی بهرمو
دوله که ناراسته کردن.

أقبلنا الرماح نحو القوم: ریمبه کانمان
ناراسته ی خه لکه که کرد.

أقبل فلاناً الطريق: فلان کهسی شارمزی
رینگاکه کرد.

قابله: بهرمو پوی بووه پوی تی کرد.
قابل الشَّيْءِ بالشَّيْءِ: شته که ی بهرامبر
شته که کرد.

قابل الكتاب بالكتاب: کتیبه که ی
له گه ل کتیبه که ی تردا به راورد
کرد.

قَبْلَهُ: ماچی کرد.

قَبِلَ الْعَامِلَ الْعَمَلُ: کریمکاره که ی والی
کرد به شیو می گریمبه ست پابهندی
کارمکه بی.

إقتبل الرجلُ: پیاوکه دوا ی گیلی و
نه قامی عاقل بوو.

إقتبل أمره: دهستی به کارمکه ی
کرده وه.

إقتبل الخطبة: به شیو می سهردهسته کی و
نیرتیجالی وتارمکه ی خویندموه،

لهوه پيش نامادمباشى بونه كړدوو.
تَقَابَلَا: بهرمو روى په كتر بوونه وه ۵
رويان له په كتر كړد.

تَقَبَّلَ به: بوو به كه فيلى و بهر عودهى بوو.
تَقَبَّلَ الشَّيْءَ: شته كهى قبول كړد،
به شته كه رازى بوو ۵ دمشگوتري:
(تَقَبَّلَ اللَّهُ الْأَعْمَالُ) خودا
كردمو مكانت ئى و مر بگري و پاداشتت
بداته وه.

يَسْتَقْبِلُهُ: پيشوازي ئى كړد ۵ به
پيڅو شپوون و سوزم وه بهرمو پيرى
هات.
اِسْتَقْبَلَ الْأَمْرَ: كارمكهى دمست
پي كړدوه.

اِلِسْتِقْبَال: زورى پيشوازي كړدن له
ميوان ۵ بهر بيتلا.

الْقَابِلَةُ: مامان ۵ (ك: قوابل).
قوابل الأمر: سهرمتاكانى شت ۵
سهرمتاكانى كار.

القابلية: نامادمباشى بؤ قبول كړدن
شتيك.

القابل: هه لاشيك له نيوان دوو خانوو
يان دوو ديواردا كه به ژر يا خه لك
بروا واته: دالان ۵ (ك: قوابل).

الْقِبَالُ: نوميه دوو قاچى مروفليك
پيشه وميان ليك نزيك بؤ و
پاژنه كانيان ليك دوور كه ونه وه.

الْقِبَالُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سهرمتاى هه موو
شتيك ۵ په كمه ديمه ن كه دهبيني
لههر شتيك.

قَبَالُ الدَّابَّةِ: ناوچه وانى ولاخ و
پاله كانى.

الْقِبَالَةُ: كومپاله ۵ دمشگوتري: (نخن
في قِبَالَةِ فُلَانٍ) نيمه له ژر عوهدمو
به ميانى فلان دايڼ.

الْقِبَالَةُ: كهفالهت و بهر عوده بوون ۵
پيشهى مامانى ۵ كرده وميه كه
مروف له نه ستوى دمگري.

الْقِبَالَةُ مِنَ الطَّرِيقِ: نهوى دپته بهر دم
رنگا ۵ دمگوتري: (جلس فلان قِبَالَةَ
فُلَانٍ) فلانكس له مرام بهر فلاندا
دانشت.

قَبْلُ: زمرفى زممانى رابردوه ۵ يان زمرفى
مهكانى پيشه وميه.

الْقَبْلُ: مه بهست ۵ دمگوتري: (إِذَا أَقْبَلَ
قَبْلَكَ) كه وابع من مه بهستى تو
دمكه مه مه بهستى خوځم.

الْقَبْلُ: پيشه ومه شت ۵ فورشان
دمه رموى: (إِنْ كَانَ قَبِيضُهُ قَدْ مِنْ
قَبْلِ فَصَدَقَتْ) ۵ همروا وشهى (قَبْلُ)
ناوه بؤ بنارى كيو ۵ بؤ سهرمتاى
زمان و رؤزگار ۵ دمگوتري: (كَانَ
هَذَا فِي قَبْلِ الصَّيْفِ): نه مه له پيش
هاتنى هاوڼ دا بوو ۵ همروا ناوه بؤ

شهرمگای پېشمه‌وی پیاو و ناهرمت
 ۵ ده‌گوتري: (رايته قُبلًا) به ناشکرا
 نه‌وم بينی.

الْقَبْلُ: هيزو توانا ۵ ده‌گوتري: (مالي به
 قَبْل) نه‌من توانای نه‌وم نيه ۵ (لي
 قَبْل فلان دين) من لای فلان قهرزم
 هه‌يه.

الْقَبْلُ: ده‌گوتري: (رايته قُبلًا) به‌ناشکرا
 نه‌وم بينی.

الْقَبْلُ: جۆره خياليه‌که له‌جاودا ۵
 به‌نگه‌ی ناشکرا، کيو و گردو
 ته‌پۆنکه ۵ بناری کيو ۵ ده‌گوتري:
 (اِزَلْ بِقَبْلِ هَذَا الْجَبَلِ) دابه‌زه بۆ
 بناری نه‌و کيوه.

الْقَبْلَةُ: ماچ ۵ نيشانه‌یه‌که به‌گوڤچکه‌ی
 مه‌روه.

قُبْلَةُ الْحُمَى: زيبکه‌یه‌که له‌سهر لئوی
 له‌رزوتادار په‌یدا ده‌بی.

الْقَبْلَةُ: رۆگه ۵ که‌عه‌به که موسولمانان
 له‌نوێژدا روی تێده‌که‌ن ۵ لایه‌ن و
 رو ۵ ده‌گوتري: (ما لکلامه قَبْلَةُ)
 قسه‌که‌ی هه‌چ روپه‌کی نيه.

الْقَبْلَةُ: مروه‌یه‌که له‌ناو کۆمه‌نگای
 باشکه‌وتوودا هه‌لی ده‌گرن، به‌خۆیدا
 ده‌که‌ن بۆ ده‌فعی جاوه‌زار یان بۆ
 ده‌سته‌به‌ر گردنی خوشه‌ویستی
 په‌کێکی تر بۆخۆی، به‌تایبه‌تی

هه‌ندی ئافره‌تی کائام به‌کاری
 ده‌هینن بۆنه‌وه‌ی مێرده‌که‌ی خۆشی
 بوئ ۵ ئیستاکه ده‌بینی هه‌ندی
 که‌س مێروی شین به‌پێشی
 ئۆتۆمبیله‌کانیا نه‌وه ده‌که‌ن نه‌وه
 پاشماوه‌ی نه‌و دابو نه‌ریته
 دواکه‌وتوو هه‌یه.

الْقَبُولُ: پهمانه‌ندی و مه‌یلی دڵ بۆلای
 جوانی و خال و نیشانه ۵ بای صه‌با.
 الْقَبِيلُ: چين و کۆمه‌ل و شوێنکه‌وته‌و
 دارو ده‌سته ۵ هاوشیوه ۵ که‌فیل و
 به‌رعوده ۵ عه‌ریف.

الْقَبِيلَةُ: هۆزو خیل و تاپه‌فه ۵ سیرمه‌ی
 لغاو ۵ کونه قۆبچه ۵ ئیسقانیکی
 سه‌ره ۵ (ك: قَبائل).

قَبَائِل الشَّجَرَةِ: لقو پۆپی دره‌خت ۵
 ده‌گوتري: (لرب قَبائل) قوماشی
 پزێو.

الْمُقَابِلُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی وه‌جاخزاده
 له‌لایه‌ن دایکو باوکه‌وه.

الْمُقَابَلَةُ مِنَ الشَّاءِ وَالنَّوْق: مه‌رو
 خوشتری گوئی هه‌لدراو له‌لای
 پېشه‌وه‌ی گوێیان دراپه‌که
 دیار نه‌بی.

الْمُقَابَلَةُ: له‌زاروه‌ی زانستی به‌دیع دا
 بریتیه له‌وه‌ی دوو مانا یان زیاتر
 به‌یانی، شه‌مجار دژی نه‌و مانایانه

بېنى وەكوو (فليضحكوا قليلا
ولييكوا كثيرا).

المَقْبَلَةُ: (أرض مقبلة) زمويهكه باران
ناوبهناو لیى باریوه هه مووی
نه گرتوتهوه.

قَبْن قَبْنًا: بهناو زمویدا گهرا بۆ
بهدمستهینانی سودو قازانج.

أَقْبَنَ فلان: فلانکەس تى شکا هه لات ه
خیرا بازی هاویشته.

قَبْنُ الشَّيْءِ: به قهپان شتهكهى كيشا.
القِبَانَةُ: قهپانچیه تى.

القَبَانُ: قهپان نامیریکه بۆ پیوانی
شت ه چاودیرو نه میندار ه
دمگوتری: (فلان قَبَان علی فلان)
فلانکەس چاودیری فلانه
بهئیشهگانی دا ده چیتهوه ورد
بینیان تیدا دمکا.

القَبِيْنُ: کەسێك کارهگانی به جوانی بۆ
پهها نه گرین و ههرخه ریک بئو
به رهه می باشی نه بی.

قَبَاهُ قَبْرًا: به سمری پهنجه ی شتهكهى
كو کردموه ه دمشگوتری: (قبا
الزعفران ونحوه) زهغه رانهكهى
چنى.

قبا الشَّيْءِ: شتهكهى كهوانه کردموه.

قبا البناء: باله خانهكهى بهرز کردموه.

قَبْنَى الثَّوْبِ: قوماشهكهى وا درو

بهكهلكى ئهوه بئ له سمر پۆشاكهوه
له بهر بكرئ.

قَبْنَى المتاع: كالاكهى پېنچايه وه و نامادهى
کرد بۆ ناردن بۆ شوپنیکى تر.
إِنْقَبَى: خۆى شاردموه.

تَقَبَّى الشَّيْءُ: شتهكه وەكوو گومبهزى
ئى هات.

تَقَبَّى فلان: فلانکەس پالتۆى له بهر
کرد ه پۆبى زانکۆى له بهر کرد ه
دهگوتری: (تَقَبَّى قباءه) پالتۆكهى
خۆى له بهر کرد.

القاياء: پياوى خراب و خوپړى ه (بهر
قاياء): كۆمه ئيك مروف كۆبينه وه
بۆ مهى خواردنه وه.

القايية: ئافه رتهيكه روكهى عوصفور
بجنى و كۆى بكاته وه.

القَبَا: (قبا القوس) نيوهى كهوان، واته:
نيوهى داره كهوانه بيهكه.

القَبَاءُ: پۆشاكێكه له سمر پۆشاكى تر
له بهر دمكرئ وەكوو پالتۆو پۆبو
سه دريه ه يان كراسيكي دريژمو
پشتيني له سمر ده به سترئ.

القَبْوُ: تاقميكى كهوانه بى ه سه رداپو
ژيژ زه ميني ككه له هاويندا هينك و
گونجاوه بۆ تيدا هه لگرتنى
شيره مهنى و ميوه.

القَبْرَة: كوره خانه ه دوكه ل كيشى
تهندور.

قَتَبَهُ قَتَبًا: ریخۆلهی سورکراوهی
دمرخوارد دا.

اَقْتَبَ البعير: کورتانه بچکۆلهی لهبشتی
حوشترمه که شتهک دا.

اَقْتَبَ اليمين: سویندهکهی جهخت
کردموه و گهوهی کرد ه (اَقْتَبَ فلاناً
یعنأ): سویند خواردنهکهی لهسهر
فلانکهس گران کرد.

اَقْتَبَ الدين فلاناً: قهرزمکه فلانکهسی
له گل و گۆ خست.
قَتَبَهُ تَقْتِيبًا: کهوانهی کردموه
چهماندیهوه.

الْقَتَبُ: زین و کورتانیکی بچوکه
بهئهنزادهی دوگی حوشتره.
الْقَتَبُ: پیاوی کهم چلیدانه و تورپو
تهوسن ه کهسێک زوو تورپه بی.
القَتَبُ: بهمانا (القَتَبُ) دئ ه ریخۆله ه
نامیری ناعورو ناو هه لکیشان
بههه موو جوړهکانیهوه و بههه موو
پارچهکانیهوه.

القَتَبَةُ: ریخۆله ه (ك: قَتَب).
القَتَبَةُ من الإبل: حوشتریکه که زین و
کورتانی بچوکی لی شتهک درابح ه
لههمدیسدا هاتوو: (لا صدقة في
الإبل القتربة) زمکات له حوشتری
تهرخانکراو بۆ ناو هه لکیشان و
نیش کردنی لهو جوړه نیه.

قَتَّ فلان قَتًّا: فلانکهس درۆی کرد.

قَتَّ فلان بين الناس: فلانکهس گوپی
هه لڅست بۆنهوهی قسهی خه لک
ببیسی و نهوان پیی نهزانن.

قَتَّ فلاناً: شوین فلانکهس کهوت بهنهنی
بۆنهوهی بزانی چی دهگا و بۆ کوئ
دهچی.

قَتَّ الحديث: قسهکهی بهشیوه هه لهوگپرو
تهزوپر گپراپهوه ه دهگوتری: (هو يفت
الحديث) قسهکه تهزوپر دهگا و درۆو
دهلهسهی پیوه دهنی و وایشی نیشان
دمدا کهحق و راسته.

قَتَّ أثر الشيء: بهدوادا جوونی بۆ شتهکه
کرد و ویستی بزانی چۆنه و چیه.
قَتَّ الشيء: شتهکهی ناماده کرد ه کهمی
کردموه ه کهم کهم گردی کردموه ه
(فهر قَتَات و قَتوت).

قَتَّت الأحاديث: قسهکانی بهشیوهی
نالهار و گهندهلی گه یاند.

قَتَّت الأفاريه: داو و دهرمانهکانی خسته
ناو مهنجه لهکهوه بۆ کولاندن.

قَتَّت الزيت: لهناو زهیتکهدا بۆنی
خۆشی تی کردو قهرچاندی ه یان
زهیتکهی تیکهلی رۆنی بۆنخۆش
کرد (فهر مَقَّت).

القَتُّ: درۆی نامادمکراو ه هه موو
روهک و گزو گیایهک که خۆپسک بی

يان بچيندرئى له باخچهو بهردرگادا.
 الْقَتَاتُ: نهو كهسهى خو له خهك
 دهمگرئو گوى بو وتو ويژمگانيان
 هه لده خاو نهوان ناگايان لئ نيه.
 قَتَدَتِ الْإِبِلَ قَتْدًا: حوشرمهكه توشى سك
 نيشه بوو به هوئى خواردنى روهكى
 (قه تاد) گوئى.

القتاد: روهكى پتهوه حهقلاويه له
 بپري (القرنية) يه له ولاتى سودان
 بپي دهگوترئ: (الخشاب) باشترين
 صهغى لئ بهرهم دهيندرئ، نه
 روهكه له ولاتى كوردستان بپي
 دهگوترئ گوئى و له كوستانهكان
 خوړسكهو كهتيره لئ بهرهم
 دهيندرئ، نه روهكه حهقلاكانى
 دمپروزيئرو ورد دهكرئ باشترين
 لهومرو ئالفه بو رهشه ولاخ.

الْقَتْدُ: نهو دارو تهخته يه به بو رهحو
 شه بهكهى دهورى دووگى حوشر
 بپكهوه شهتهك دهرئ وكهوو
 جوژه كورتانيك ه (ك) اَقْتَادَ و
 قترد).

قتر فلان قترًا: فلانكهس زيانى تهنگو
 گوزمرانى ناخوش بوو.

قتر فلان على عياله: فلانكهس كهو
 كورپ رهچاو كرد له بهخيوكردنى
 مال و مندالى دا.

قتر اللحم: گوشتهكه بۆن و بهرامى بلاو
 بووه.

قتر للأسد: له نزيك داو و تهلهوه گوشتى
 بو شيرمهكه دانا به جوړيك شيرمه
 بۆنى گوشتهكه بكا بۆلهوى بكهوتنه
 داوهكهوه.

قتر الشيء والأمر: شتهكهى به پيوست
 زانى، كارمهكهى به پيوست لهقه لهم دا
 ه شتهكهى فرئ دايه لاوه ه ههئى له
 شتهكهى خسته پهنا ههئىكى.

قتر البرع: سهره بزمارى تيزى بو زريكه
 دروست كرد.

قتر البخور واللحم وغيره قترًا: بوخورمهكه
 يان گوشتهكه بۆن و بهرامى بلاو بووه.
 أقر الرجل: بپاومهكه گوزمرانى تهنگ
 بوو ه فورشان دهفه موئ: ﴿وَعَلَى
 الْمُفْتِرِ قَذَرٌ﴾.

أقرت المرأة: ناهرمتهكه دار عودو
 بوخورى سوتاند.

أقرت الصائد أو الصيد: نيچيرموانهكه
 يان نيچيرمهكه چووه كوختهكهوه.

أقر الله رزق فلان: خودا پرزى فلانى
 كهه كردهوهو گوزمرانى ناخوش كرد.
 أقر النار: ناگرمكهى وائى كرد دووكه ل
 بكا.

قتر على عياله: له روى بهخيوكردنى
 مال و منداليهوه رزددو چروك بوو

باش به خپوی نه گردن.

قَتَرَ الشَّوَاءُ: بۆنی برژاوکه بلأو

بۆتهوه ۵ دهسگوترئ:

قَتَرَ الرَّجُلُ الشَّوَاءَ: پیاوهکه بۆنی

برژاوکهی وروژاند.

قَتَرَ الصَّيَّادُ لِلْأَسَدِ: نیچیرهوانهکه

گۆشتی بۆ شیرکه له نزیك داو و

تهلهکهدا دانا بۆتهوهی بۆنی بکاو

بکهوێته داوهکهوه.

قَتَرَ الْأَشْيَاءَ بَيْنَهَا: شتهکانی لیک

نزیك کردنهوهو نامادهی کردن بۆ

بهکارهینان، له حهدهیسدا هاتوووه:

(أَنْ أَبَا طَلْحَةَ كَانَ يَرْمِي وَالنَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْتَرِبُ بَيْنَ يَدَيْهِ) واته:

ئهبو تهلهه تیربارانی کافرهکانی

دهمکرد پێغه مبعهر (د.خ)

سهرمهتیهکانی بۆ پێك دهخستن.

قَتَرَ فَلَانًا عَلَى قَتَرِهِ: فلانکهسی بهسهر

لادا خست.

أَقْتَرَّ الصَّائِدُ فِي قَتَرَتِهِ: نیچیرهوانهکه

جووه ناو هوختهکهیهوه، خۆی تیدا

حهشار دا.

تَقَاتَرَ الْقَوْمُ: خهلهکهکه فیل و همرهجیان

لهیهکتر کرد.

تَقَتَّرَ فَلَانٌ: فلانکهس رقی ههلساو خۆی

ناماده کرد بۆ کێشهو دهمه دهمی.

تَقَتَّرَ فَلَانٌ لِلصَّيْدِ: فلانکهس له

هوختهکهیدا خۆی ههشاردا

بۆتهوهی فیل له نیچیرهکه بکاو

بیگرئ یان بیکوژئ.

تَقَتَّرَ عَنْهُ: لیبی لاکهوت، لیبی دوور

کهوتهوه.

تَقَتَّرَ فَلَانًا: ههولیدا فیل له فلانکهس

بکاو غافل گیرى بکا.

الْقَاتِرُ: زمعیضو لاواز.

الْقَتَارُ: دوکهلیك بۆنیکی تایبهتی

ههبع کهبههوی برژاندن و گولاندن،

یان سوتاندنی ئیسق یان بوخور.

الْقَتَرُ: ئهملاو نهولای شت ۵ (ك: أَقْتَارُ).

الْقَتْرَةُ: قهصهه کهئاراستهی نامانج

دهمکرئ ۵ (ك: قَتَرٌ) ۵ (إِسْنٌ قَتْرَةٌ)

مارپکی پیسه بهههر کهسیکهوه

بدا دمیکوژئ.

الْقَتْرَةُ: گوزهرانی ناخۆشو تهنگ ۵

کون و درز له جۆگا ناو یان ههوزی

ناو یان بۆری ناو کهئاوی لی بجئ بۆ

ناو باغچه ۵ کونی سورگی و زمانهی

کیلۆن که لهکاتی داخستن دا ئهو

زمانهیه تیدا دهموستئ ۵ نهلقهی

قهلقان و زری ۵ کونی تهنور، چاوی

تهنور ۵ کونیک که دهران دهر بی

۵ کوختهو سهنگهری نیچیرهوان که

خۆی تیدا ههشار دها لهکاتی

ههولیدانی دا بۆ گرتنی.

الْقَتْرَةُ: شیوه دوکهل و تهپو تۆزلیکه لهکاتی کارهساتی ناخۆشدا دهم و چاو دادمگری ۵ قورئان دهمرموی: ﴿وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْفَعُهَا قَتْرَةٌ﴾.

الْقَتْرُ من الرجال: پیاوی پژدو چروک و بهخیل. القَتْرُ: سهری بزمار لهئهلقهی زری دا ۵ سهرهتای دمرکهوتنی موی سپی و نیشانهی پیری.

قَتَعَ قَتْرَعًا: چهوسایهوهو ژێردهمستهو زهلیل بوو.

قَاتَعَهُ: سهری لهگهل کرد، کوشتی.

الْقِتْعُ: شانهی ههنگ له کونه شاخیکی کهمیک قول.

الْقَتْعُ: کرم بهگشتی ۵ کرمیکی سوره و مکوو مؤرانه وایه دار دهخوا.

الْقَتْعَةُ: زهلیل و ژێردهمستهو چهوساوه. قَتَلَهُ قَتْلًا: کوشتی ۵ دهمگوتری: (قَتَعَ

الله فلانًا) خودا شهپو نهگبهتی

فلانکهسی لایبرد ۵ برسیایهتی یان تینوایهتیهکهی نههیشت ۵ (قتل

غلیله) شیفای دا ۵ (قتل الخمر) ناوی

تیکهل به شهرا بهکه کرد بۆنهوهی که سکونی و کاریگهریهکهی کهم

بیتهوه.

قَتَلَ فلانًا: فلانکهسی زهلیل کرد.

قَتَلَ الشَّيْءَ علماً: چوووه ناو شتهکهوهو لئی کۆلیهوهو چوووه بنج و بناوانی باسهکهو بهتهواوی تییدا کارامه بوو. أَقْتَلَهُ: راپینواند بۆ کوشتن.

قاتله مقاتلة و قتالاً: شهپ لهگهل کرد

۵ مهنعی کردو لهمپهپری خسته

بهردهم ۵ له ههدهیسا هاتوو که

پتیهمبهر (د.خ) دهربارهی کهسیک

که به بهردهم نوپزکهردا برپا

فهرموپهتی: (قاتله فانه شیطان)

مهپهیللو رهدی بکهروه نهوه نوپز

بره.

قَاتَلَ الله فلانًا: خودا نهفرینی له

فلانکهس کرد ۵ قورئان دهمرموی:

﴿قَاتَلَهُمُ اللهُ أَلَى يُؤْفَكُونَ﴾.

قَتَلَ فلانًا: فلانکهسی کوشت و نهتکی

جهستهی کرد ۵ زهلیل و ژیرباری کرد

۵ دهمگوتری: (قلب مَقْتَل) سۆزو عیشق

کاری تی کردوووه.

قَتَلَ القومَ: ژمارهیهکی زۆری له

قهومهکه کوشت.

إِقْتَتَلَ القومَ: خهلهکهکه پهکتریان

کوشت و بر کرد.

إِقْتَتَلَتِ النساءُ فلانًا: ناهرمتهکان

فلانکهسیان توشی داوی عیشق

کردو وازیان ئی نههینا تا لهناویان

برد.

إِقْتَلَهُ الْجُنُ: جندوکه شیتیان کردووه.

أَقْتَلَ الرَّجُلُ: پیاومکه عشقو دلدارى

شیتى کردووه ۵ عهقل و هوشى

لهدمست داوه.

تَقَاتَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که په کتریان

کوست و بر کرد.

تَقَتَّلَ الْقَوْمُ: خه لکه که شه پیان بوو.

تَقَتَّلَ الرَّجُلُ لِحَاجَتِهِ: پیاومکه به پیر

پیداو یستیه کانی خو په وه چوو

هه ولى دایینکردنى دا.

تَقَتَّلَ لِلْمَرْأَةِ: خوئى بو نافرته که

گهر دنکه چ کردو ملکه چى بوو.

تَقَتَّلَتِ الْمَرْأَةُ فِي مَشِيَّتِهَا: نافرته که له

رؤیشتنى دا خوئى باداو لارو له نجهى

کرد.

تَقَتَّلَتِ الْمَرْأَةُ لِلرَّجُلِ: نافرته که خوئى

نارایش داو خوئى رازاندموه بو

پیاومکه تاواى لى کرد عاشقى بى.

إِسْتَقْتَلَ: ملکه چى کوشتن بوو.

إِسْتَقْتَلَ فِي الْأَمْرِ: له کارمکه دا ملکه چى

بوو.

الْقَتَالُ: نهفس ۵ یان باقى مهندهى

نهفس ۵ دهگوترى: (أَصَابَ قَتَالُهُ ۵

دابة ذات قتال) ناژه لیکه گوشت و

بهزى زوره.

الْقِتْلُ: هاوشان و بهرام بهر ۵ دهگوترى:

(هَمَّا قَتَلَان) نهو دووه هاوشانى

په کترن ۵ زاناو ناگادارو لیزان

به کاروبار، دهگوترى: (إِنَّهُ لَقَتْلُ شَرٍّ)

نهو لیزانه له شهرو جهنگ دا.

الْقَتْلُ: که سیک زور بکوژ بى زورى

خه لک کوشتبى.

الْمُقَاتِلُ: جهنگاور، نامادمکراو و

پامکراو بو شهر.

الْمُقْتَلُ: ماندو و شپرز به کارى

گهر دنکه چى و زه لیلی ۵ پیاوى

قالبوو و له بوته دراو و خاوهن

نهمزون.

الْمُقْتَلُ: شوینى شهرو جهنگ یان کاتى

شهرو جهنگ ۵ شوینى کوشندهى

ناده میزاد یان گیانله بهرى تر که

پی کراو زمبرى لى درا گیانى

لهدمست بدا ۵ دهگوترى: (مقتل

الرجل بين فکيه) کوشنده ترین

شوینى ناده میزاد له نیوان

دووشه و یله بهتى واته: زوبانیه تى ۵

دهسگوترى: (وَلَنِي مَقَاتِلُكَ) روم

تی که دهم و چاوت بخهره بهرام بهرم.

الْمُقْتَلَةُ: گور په پانی شهرو جهنگ، شهري

کوشنده و تارومار کهر ۵ دهگوترى:

(كَانَتْ بِالرُّومِ مَقْتَلَةً عَظْمَةً).

قَتَمَ قَتْمًا: تمپ و توژاوى مهيله و رمش یان

مهيله و سوور ۵ دهگوترى: (قَتَمَ الْغَبَارُ،

وَقَتَمَ الرَّجُلَ).

قَتَمَ النَّهَارُ: رۆژمکه تەپ وتۆزی زۆری تیدا بوو.

قَتَمَ قَتْمًا وَقُتُومًا: بەمانا (قَتَمَ) دئ ە (فهر) اقم وهي قتماء).

أَقْتَمَ الشَّيْءُ: بەمانا (قَتَمَ) دئ.

أَقْتَمَ الْيَوْمَ: رۆژمکه تەپ وتۆزی زۆر بوو.

الْأَقْتَمُ: شتیک که تەپ وتۆزاوی و مەیلەو ڕەش یان مەیلەو سوورە ە (أَحْمَر قَاتِمَ) ڕەنگی زۆر سوور.

الْقَتَامُ: تەپ وتۆزی مەیلەو ڕەش ە دەرگوترئ: (ارْتَفَعَ الْقَتَامُ حَتَّى خَفِيتَ الْأَعْلَامَ) تەپ وتۆزی هیندە بەرز بوو نیشانەو دیاردەکان تارماپیان نەما.

الْقَتْمُ: تەپ وتۆز ە بایەکه تەپ وتۆزی زۆر بهینئ.

الْقَتْمَةُ: ڕەنگیکە تەپ وتۆزی مەیلەو سوورە ە یان مەیلەو ڕەشە.

قَتَنَ الْمِسْكَ أَوْ الدُّمَّ قَتْنًا: ميسكه وشك بوو تەراپئ نەماو ڕەش هەلگەرا.

قَتَنَ الرَّجُلُ وَغَيْرَ قَتْنَةً: پیاوکه خواردنی کەم بوو کزو لاواز بوو (فهر) وهي قَتِين).

أَقْتَنَ: بەمانا (قَتَنَ) دئ.

الْقَتِينُ: ههزار پئ ە کزو لاواز ە سەرە ڕەبی تیز.

قَتَا فَلَانًا قَتَاً: خزمەتی فلانکەسی کرد ە دەرگوترئ: (فَلَانٌ يَقْتَرُ الْمُلُوكَ) فلانکەس خزمەتکاری پاشایان دەکا.

إِقْتَوَى فُلَانٌ: فلانکەس بوو بە خزمەتجی.

الْمُقْتَوَى: خزمەتکار ە (ك: مقاتيبة ومقتوون).

الْمُقْتَوِينَ مِنَ النَّاسِ: كهسانیک بەنانهسکی خزمەتی خەلک دەکەن ە بۆنیرو می و تاک و گۆ و دوانی) بەیهک شیۆه دەرگوترئ: (رجل مقتوین) و (امراة مقتوین) (ورجلان مقتوین و امراةان مقتوین و رجال مقتوین و نساء مقتوین).

أَقْتَأَ الْمَكَانَ: شوینەکه خەیارو شتی وای زۆره ە دەرگوترئ: (أَقْتَأَ الْقَوْمَ) خەلکەکه خەیاریان زۆر بوو.

الْقِئَاءُ: جۆره کالەکیکه لەخەیار دەجئ و لەو درئزتر دەبئ وەکوو ترۆزی و کالیار ە لە ولاتی میصر بەهەموو جۆرەکانی دەرگوترئ خەیار.

الْمُقْتَأَةُ: شوینیک خەیارئ لئ بئ، خەیارئ لئ بچیندرئ و لئ بپروئ ە (الأرض المقْتَأَةُ) زویهک خەیارئ زۆر بئ.

قَتَّ الشَّيْءُ قَتًّا: شتەکی کۆکردەوه زۆری

گردکردموه ۵ دمگوترئ: (قَتَّ فلانٌ
مالاً) فلانكەس مال و سامانیکی زۆری
كۆكردموه ۵ دمگوترئ: (وجاءَ یَقْتُ معه
دینا عریضة) ۵ همروا وشە (قَتَّ)
بەمانا لابردن و پادان دئ، دمگوترئ:
(قَتَّ السَّيْلُ هَشِيمَ النَّبَاتِ) لافاوەكە
پوش و پەلەشەكە پاداو پێش خۆی
دا.

إقْتَتَّ الشَّيْءُ: شتەكە لەرەگ دمرکیشا،
لە بێخ هەلی کەند.
إقْتَتَّ الْقَوْمَ عَنْ أَصْلِهِم: خەلکەكە
لەشوین خۆی هەلکەند.

القَتَاثُ: کالە ۵ دمگوترئ: (جاء القوم
بِقَتَانِهِم) خەلکەكە بەخۆیان و
کالاکانیانەوه هاتن.

القَتَاثَةُ: کۆمەئێك نادەمیزاد.
القَتِيثُ: ئەو توپکەل و پڕژو پالەیه
لەقەدی دارمێو یان دارخورما
دمکەوێتە خوار ۵ نەمامە خورما
لەو کاتەدا کە لە بێکەكە خۆی
هەلەمکەندری.

القَتِيثَةُ: بەمانا (القَتَاثَةُ) دئ.
القَتِيَّةُ: تەختە دارێکی پانە منداڵ
یاریی پێ دەکەن.

قَتَّمَ فلانٌ في مشيه: فلانكەس لە پڕۆشتندا
تەمبەلی کرد.

قَتَّمَ فلانٌ من ماله: لەمال و سامانی خۆی

بەشی فلانكەسی دا.

قَتَّمَ الشَّيْءُ: شتەكە هەموو یان زۆربە
كۆكردموه.

إقْتَتَّمَ الشَّيْءُ: بەمانا (قَتَّمَهُ) دئ ۵
شتەكە لەبێخ دمرهێناو
شوینەواری ئی نەهێشتەوه.

قَتَّامٌ: ئیسمی فعیلی ئەمرە بەمانا
(أَقْتَمِ) دئ ۵ همروا ناوه بۆ
کەمتیاری مێ لەم ڕۆموه کەمتیاری
مێ تەمبەلەو لە پڕۆشتندا زۆر
لەسەر خۆ دەپروا.

القَتْمُ: کەسێك کۆکەرموهی خێرو بێر
بێ

قَتَّا فلانٌ: فلانكەس شتیکی خوارد
خرمە هات وەکوو خەپارو ترۆزی.

قَتَّا المالُ: مال و سامانی كۆكردموه.
قَحَبَ الجملُ أَر الفرسُ قَحْباً وقُحْباً:
حوشترەكە یان ئەسپەكە كۆكە هاتی
كۆکی.

قَحَبَتِ المرأةُ: ئافرەتەكە داوێن پێس
بوو.

قَحَبٌ: بۆ زێدەرپۆیی لەمانای (قَحَبَ) دئ.
تَقَحَّبَتِ المرأةُ: ئافرەتەكە بوو بەقەحبە.
القَحَابُ: تێكچوونی ناوێهێ جەستە
بەهۆی كۆكە.

القَحْبُ: بەتەمەن و كۆنەسال کە
كۆكە بێ.

(ضربه فُحْزَةُ).

فُحْزُ الرامي السهم: تهننگ هاویژمه که
نهیزانی تهننگ بهاوی گولمه که کهوته
بهردمه نیشانه و نهیپیکا.

فُحْزُ فلاناً وغیره عن الماء: فلانکه سی
لهناومه گپرایمه (فهو قاحز).

قُحْزَةُ: وای لی کرد باز بدا، هه لمت
بهری.

القُحْزُ: نهخوشیه که توشی نازه ل
دمبی ۵ کُزه کی حوشر.

القُحْزَةُ: نامیرو داویکه بالندهی پی
دهگیری.

قُحْطُ المطر قُحْطاً: بارانه که ومستایه وه،
باران نهباری.

قُحْطُ العام: ساله که ی بی بارانی بوو
وشکه سالی بوو.

قُحْطُ البلد: ولات توشی قات و قری بوو.

أقْحَطُ: توشی قات و قری بوو ۵
دهگوتری: (أقْحَطُ القوم) و (أقْحَطُ

البلد) (أقْحَطُ الله الأرض) خودا

زموپه که ی تووشی قات و قری کرد.

القُحْطُ: نهبارینی باران و وشکبوونه وهی
زمو ۵ که می بهروبوم.

القُحْطُ: نهو ولات و قهومه ی توشی
قات و قری بیج.

المُحْطُ من الأفراس: نهو نهسپانه ی له
غاردان ماندوو نابن.

القُحْبَةُ: پیرمژنی پیره سال که
کُزه کُکی بی ۵ که سیک ناومه وهی
جهسته ی داومشاب بی بهه وهی
دمرده وه.

قُحَّ قُحْرَةً: پالفته و بوخته بوو.

القُحْاحُ: بوخته و خالی لهگوتیرو

خشت و خال ۵ دهگوتری: (أعرابي

قُحاح): عمرمبیکی پهسن و لادی

نشین و سارانشینه، تیکه ل بهشارو

شارستانیته نه بوو ۵ دهگوتری:

(صار الى قُحاح الأمر) چووو ناو

کرؤک و جهوهه ری شته که.

القُحُّ: (القُحاح) پالفته و پهسن ۵

وه جاخزاده و نهجیب.

قُحِرَ الرجلُ أو البعيرُ قُحوراً: پیامه که یان

حوشرمه که چووو ساله وه و گوری

گهنجی تیدا ماوه.

القُحارية من الجمال والرجال: حوشری

قه باره که وه مرؤفی زمبه للاح و

جهسته زل.

القُحْرُ: پیر، بهسالچوو که که میک

هیزو گوری گهنجی تیدا مابی ۵

(ك: أقر وقحور).

قُحِرَ الرجلُ قُحْراً: بهتوپمی بازی دا.

قُحِرَ عن ظهر دابته: لهسر پشتی

ولاخه که کهوته خوار.

قُحِرَ به: خستی، بهزمویدا دا ۵ دهگوتری:

المقحطۃ: گرانی و قات و قری ۵ دمگوتری:

(هم في مقحطة) نهو گهل و نهتهوانه

له قات و قریدان.

قَحَفَ المطرُ قَحْفًا: بارانه که لهناکاو بوو

بهلیز مهو لهنگیزه و لافاوی ههئساندو

ههرچی بهر لافاوکه کهوت راپیدا.

قَحَفَ الإنسانُ: زمبری له نیسقانی سهری

مروقه که دا، کاسه‌ی سهری زامدار

کرد.

قَحَفَ الإناءُ: ههرچی له قاپه کهدا بوو

به خواردمه‌نی و شله‌مه‌نیه‌وه هه‌مووی

خوارد.

قَحَفَ الرُّمَانَةُ: هه‌ناره‌کی قاش کرد؛

توی‌کله‌کی ئی کرده‌وه.

قَحَفَهُ: به‌کاسه‌و شتی وا

شله‌مه‌نیه‌کی خواردده‌وه ۵

پیش‌برکیی له‌گه‌ندا کرد له‌ودا ناخو

کامه‌یان تۆله‌ی کوژراوه‌که له بکوژ

ده‌کاته‌وه و رقی خو‌ی به‌دوژمن

ده‌پێژی ۵ به‌خوینی کاسه‌ی سه‌ری

تین‌واپه‌تی خو‌ی دمشکینی ۵ هه‌ندی

عه‌ره‌بی سه‌رده‌می نه‌زانی دابو

نه‌ریتیان وابوو که براکوشته‌و

بابه‌کوشته‌ی خو‌یان ده‌کوشته‌وه تا

به‌کاسه‌ی سه‌ری ناوی نه‌خواردایه‌وه

بیرۆشی نه‌ده‌هات!!

اِقْتَحَفَ ما في الإناء: ههرچی

له‌قاپه‌که‌دا بوو لوشی دا.

اِقْتَحَفَ السَّيْلُ النَّبَاتَ: لافاوکه‌

پروه‌که‌کی هه‌لکه‌ندو بردی.

اِقْتَحَفَ قِحْفًا مِنْ رَأْسِ فُلَانٍ:

پارچه‌یه‌کی له نیسقانی سه‌ری فلان

ده‌رخست، سه‌ری شکاندو نیسقانی

ده‌رخست.

القِحْفَانُ: رادمر ۵ ده‌گوتری: (سَيْلُ

قُحَافٍ) لافاو‌پکی رادمره ههرچی

بیته بهر راپیده‌مالی.

القَحَافَةُ: ههرچی له‌قاپو له‌گهن دا

هه‌بی له تیگوشاو و شتی وا.

القِحْفُ: به‌کیکه له‌و هه‌شت پارچه

نیسقانه‌ی که کاسه‌ی سه‌ریان ئی

بیک هاتوو ۵ نه‌ودی له جوم‌جومه

شه‌ق ده‌بی و نیسقانه‌که ده‌رده‌که‌وی

۵ قاپیکه له دار دروست ده‌کری

پیی ده‌گوتری: کاسه دارینه به‌زۆری

بو دۆ ماست به‌گاردی ۵ توی‌کلی

هه‌نار.

القَحْفَاءُ: ده‌گوتری: (عَجَاجَةُ قَحْفَاءٍ)

رپه‌شه‌باو عه‌جایجی‌کی رادمره،

هه‌موو شتی‌ک راده‌مالی.

القُحُوفُ: نه‌سکوی، نامیری هه‌لگوازتن.

المِخْفَةُ: داریکه گهنم و شتی وای پی

شه‌ن ده‌کری، سیک یان شه‌ن

نامیری‌که دانه‌وی‌له‌و کاو کو‌تی

به هوی بای شه ماله وه پی لیک
جیاد مگریته وه ه مهوله وی دهئی.

خهرمانی خهمان هاومبه رباوه

شه نکه ر به کیکه دووشه ن وه لاوه.

فَجَلَ الشَّيْئُ قَحْلًا وَقَحْلًا: شته که وشک

بؤوه ه دمگوترئ: (فَجَلَ العودُ) و (فَجَلَ

الجلدُ) (فَجَلَ الشَّيْئُ) پیره میردمه که

پیسته که وی وشک بؤوه.

قَحَلْتُ الْأَرْضُ: زموییه که وشک بؤوه،

بوو به سوته مهرؤ.

أَفْجَلَ الشَّيْئُ: شته که وی وشک کردم وه.

أَقْلَهُ الصُّرْمُ: پؤزوو گرتن کزو لاوازی

کردو وشکی کردم وه.

أَقْلَ التَّحَطُّ الْمَاشِيَةَ: گرانی و قات و قری

نازه له کانی لهرو لاواز کردن.

قَاحَلُهُ: که وته که لی و لئی جیا نه بؤوه.

تَقَحَّلُ: به مانا (قَحَلُ) دی.

تَقَحَّلُ فُلَانُ: فلانکهس دمستگرتنه وه وی

له خواردن و پؤشاک گرتنه بهر

برپاری دا تهقه ششوف بکا.

القَاحِلُ: وشک، وشکه وه بوو ه دمگوترئ:

(عود قَاحِل) و (جلد قَاحِل) و (مکان

قَاحِل).

القُحَالُ: دهردیکه تووشی نازه له دمبی و

پیستی وشک ده بیته وه و مندار

ده بیته وه

قَحَمَ الْمَنَازِلَ وَالْمَغَارَ: به که یه که مه نزه له کان

گهراو به ناویان سوراپه وه له هیجیان دا
نیشته جی نه بوو.

أَقَحَمَ أَهْلَ الْبَادِيَةِ: لادی نشین و پشمال

نشینه کان له شوینی خویمان

هه لاتی و پمویان کرد له ترسی

گرانی و قات و قری بهرمو ولاتی که

که نان و ناویان بوخویمان و له ورمو

ناو بو نازه له کانیان دهست بکه وی.

أَقَحَمَ فَلَانًا الْمَكَانَ: فلانکهسی خسته ناو

نهو شوینه وه به بی تی فکری و لی

وردبو و نه وه.

قَحَمُهُ فِي الْأَمْرِ: خسته ناو کارمه که وه ه

دهمگوترئ: (قَحَمَ نَفْسُهُ فِي الشَّيْئِ):

خوی خسته ناو شته که وه.

قَحَمَ الْفَرَسُ فَارِسَهُ: نه سپه که سوارمه که

برده ناو شوینی ترسانکه وه.

إِقْتَحَمَ النُّجْمُ: نه ستیره که ناوا بوو.

إِقْتَحَمَ الْمَكَانَ: به زؤری چووه ناو

شوینه که وه.

إِقْتَحَمَ الْأَمْرَ الْعَظِيمَ: خوی فریادیه ناو

کارو کی شه میه کی گه ورمو سامناکه وه

هیج بیر له سهرمنجامی نه کردم وه.

إِقْتَحَمَ فُلَانٌ عَقْبَةً أَوْ وَهْدَةً: فلانکهس

خوی فریادیه ناو چورتم و

کؤسپه وه دهیه وی لییان تیپه ری و

سهرکه و توو بی.

إِقْتَحَمَ الشَّيْئُ: خوی فریادیه ناو

شته کهوه ۵ شته کهی به هیج و پوج
زانی.

إِنْقَحَ فِي الْأَمْرِ: به بی تی فکرین خوی
هه لدايه ناو کاریکی گه ورهوه.

تَقَعَمَتِ الدَّابَّةُ بِرَاكِبِهَا: و لاخه که
سوارم کهی هه لگرت و به رهو چال و

هه لدر هه لی تیزاندو له وانه یه
هه لی دابته ناو که ندرپنکه وه.

تَقَحَّمُ الْأَمْرُ: خوی فری دایه ناو کاریکی
نه ستمه وه.

الْقَحَامَةُ: به سالاجوون و گه شتنه
به تمه منه نیک که دمگاته ناستی
په زیل بوون.

الْقَحْمُ: که سیک بگاته تمه نهی

ناناسایی و زور پیر بی ۵ حه یوان و
ولاخی کزو لاوازو پیر ۵ (ک: قحام).

الْقَحْمَةُ مِنَ النَخْلِ: دارخورمای
به تمه منه و قهد باریک بوو، پرزو
پال کهم و پوتاوه.

الْقَحْمَةُ: کاری قورس و گران که کهس
نه وپری خوی تیوه بگلینی ۵ قات و
فری و گرانی ۵ تاوان کردن.

قَحْمُ الطَّرِيقِ: پنگای ناخوش و به
مه ترسی.

الْقَحْمُ مِنَ الشَّهْرِ: سئ شهوی کو تایی
مانگ.

الْقَحْمُ: که سیک بکه وپته ساله وه و زور

پیر بی ۵ یان حه یوان و ئاژه ل که
زور پیر بویی و لهرو لاواز بی.

الْمُقَحَّمَةُ: ده گوتری: (لفظة مُقَحَّمَة)

وشه یه کی زیدمو نه گونجاوه له گه ل
رسته و عیاره ته که ده ۵ (ک:
مقحات).

قَحَا الْمَالُ قَحْرًا: هه موو مال و سامانه کهی
برد.

قَحَا الدُّوَاءُ: گوته نوقه وانه کهی کرده ناو
ددرمانه که وه.

أَقَحَّتِ الْأَرْضُ: زمویه که گوته
نوقه وانی پرواند.

إِقْتَحَى الْمَالَ: مال و سامانه کهی برد
هیجی نه هیشته وه.

الْأَقْحَوَانُ: ناوه بو چهند جوړه
پومکیک له پیری (أَتَامِيس)
(کرزیتوم) ۵ په کی که له و
پروو مگانه ی پی ده گوتری (البابونج
الأبيض) ۵ (ک: أقاحي).

أَقَاحِي الْأَمْرِ: سهرمتای کارو نیش.

الْقَحْوَانُ: لؤغه تیکه له (الأقحوان).

الْمُقَحَّاةُ: ئامیری شت رادان و شت

پامالین ۵ ومکوو کهرتو و بیل و شتی

وا ۵ یان ئامیری پيشکه ووتوو که

ئیسنا بو نه و جوړه کارانه به کار

ده یندرین ومکوو گریده و شتی وا.

قَدْحَ السُّدُودِ فِي الشَّجَرِ أَوْ الْأَسْنَانِ:

خمخۆرکه له دارمهکهی داو کرمۆلی کرد.

قَدْحَ بِالزَّنْدِ: بَه نِهستیهکه لهبهرد

نِهستیکهی دا بۆنهوهی ناگری ئی

دمربینێ ۵ دهشگوتری: (قَدْحُ النَّارِ مِنْ

الزَّنْدِ) ناگری لهبهرد نِهستیکه

دمرهینا.

قَدْحَ الزَّنْدِ: بهردمهکهی لهنِهستیکه دا

بۆنهوهی ناگری ئی بیته دمر.

قَدْحَ الشَّيْءِ فِي صَدْرِهِ: شَتَهکه کاری لهدل و

دمرونی کرد.

قَدْحَ فِي عَرْضِ أَخِيهِ: تَانَهی له ناموسی

براکهی دا عهیبو عاری له ناموسی

برادرمهکهی گرت.

قَدْحَ الطَّيِّبِ الْعَيْنِ: پَریشکهکه ناوی سپی

له چاومهکه دمرهینا.

قَدْحَ الْقَدَرِ: مَهَنجهکهی بهتال کرد چی

تیدا بوو دمری هینا.

قَدْحَ خَتَامُ الْإِنَاءِ: مۆری زمرهکهی کردموه

دوروای کیسهو تورمهکهی کردموه.

قَادَحَهُ: رَهخههیان لهیهک گرتو

ههریهکههیان بهرامبهرمهکهی

بهتاوانبارو کهم تهرخهم ناویرد.

قَدَحَ الْفَرَسَ: نِهسپهکهی کزو لاواز کرد.

إِقْتَدَحَ بِالزَّنْدِ: بَه نِهستیکه لهبهرد

نِهستیکهی دا.

إِقْتَدَحَ الْأَمْرَ: له کارمهکه ورد بۆوهو تی

هکری.

تَقَادَحَا: دان و سانیان کرد، کهوتنه

دهمه دهمی و بهلگه هینانهوه بو

بۆردانی لایهنی بهرامبهری.

إِسْتَدَحَ زَنْدَهُ: ناگری لهبهردو نِهستیکه

دمرهینا.

الْقَادِحُ: درزی دار، قه‌لشتی دار ۵

رهشاییهکه له ددان دا پهیدا دمی

۵ خۆرکهو مۆرانهیهکه توشی دارو

ددان دمی ۵ (ك: قوادح).

الْقِدَاحَةُ: چهرخ دروست کردن.

الْقِدْحُ: پارچه دارێك كه كهمیك

خمخۆرکهو مۆرانه لیی بدا ۵ دارێك

خهتو نهخشی ئی دمکری و همر

قهدهحیک لهو قهدهحانه نه‌ندازهی

یهک خهتو خیشکهی تییدا دمی و

بو قومارو مه‌یسیر به‌کار

دههیندرین.

الْقِدْحُ الْمُعْلَى: شانسو بهختی باش.

الْقَدْحُ: پهرداخ و گلاسیکه ناو و مه‌ی و

شله‌مه‌نی تری تییدا دهخوریتهوه ۵

پنومریکه هه‌شیهکی کیلهیهکه.

الْقَدَاحُ: چهرخ دروستکەر ۵ نِهستی

به‌بهرده نِهستی دمکیشی و ناگر

دی‌نێ ۵ به‌ردی به‌رده‌نه‌ستی ۵

غونچه‌ی روه‌ک پێش نه‌وه‌ی

بکریتهوه ۵ پزیشکی دمرهینانی

ناوی سپی له‌چاو.

الْقَدَّاحَةُ: چهرخ، نهستی؛ نهو ناسنه‌ی
 به به‌رده‌که ده‌کیشری و ناگر
 دروست ده‌کا ه چهرخی ناگر
 کردندوه که به‌شیومه‌کی سهردهم
 دروستکراوه غازی تی ده‌کری و
 به‌ردو ناسنه‌کی تیدایه و بوووته
 نامیری ناگر کردندوه.
 الْقَدُوحُ: میش ه بیریک ناوی به‌دهست
 لی دهر به‌یندری پیویست به‌دولچه و
 په‌تو شتی وا نه‌کا ه ده‌گوتری: (بَرَّ
 قَدُوح) بیریکه به لویج لویج ناوی
 لی دهرده‌یندری.
 الْقَدُوحُ: (قَدُوح الرِّخْل) نهو دارو
 شه‌یکانه‌ی به‌کاردین بو ره‌حله‌که‌و
 ره‌حله‌که‌یان لی پیک هاتووه.
 الْقَدِيحُ: بنکر، نهو چیشت و خواردنه‌ی
 به بنکی مهنجه‌له‌وه دهنووسن و
 به‌زه‌حمه‌ت لیی ده‌بیته‌وه ه
 ده‌گوتری: (في أسفل القدر قديح)
 بنکر به‌ینی مهنجه‌له‌که‌وه ماوه ه
 باقی مهنده‌ی شورباو.
 الْمُتَقَادِحُ (شجرة متقادح): داریکه لقو
 پوپه‌کانی نهرمن، که‌ره‌شه‌با
 هه‌له‌بی لقه‌کان لیك دهرین و
 ناگریان لی ده‌بیته‌وه.
 الْقِدَاحُ: نهو پارچه ناسنه‌ی له‌یهرده
 چهرخه‌که دمداو ناگری لی

ده‌بیته‌وه.
 الْقَدْحُ: نهو که‌لین و دابرایی له تیرو
 که‌وانه‌که‌دا بنکی تیرمه‌کی لی
 ده‌به‌ستری.
 الْقَدْحُ وَالْقَدْحَةُ: به‌مانا (الْقِدَاحُ) دی.
 قَدْ الْقَلَمُ أَوْ الشَّرْبَ وَغَوَّاهَا قَدْ:
 قه‌له‌مه‌که‌ی قه‌لاشت ه قوماشه‌کی
 دادری ه قورئان ده‌فرموی: ﴿وَأَسْتَبَقَا
 الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ﴾.
 قَدْ فُلَانٌ: فلان‌که‌س تووشی سک نیشه
 بوو.
 قَدَّ الشَّيْءُ: بو زیدم‌رویی له‌مانای (قَدْ)
 دی.
 قَدَّ اللَّحْمُ: گوشته‌که‌ی له‌باری
 دریزیه‌وه توئی توئی کردو خوئی
 کردو به‌هه‌واو خور وشکی کرده‌وه.
 إِنَّقَدَّ الشَّرْبُ أَوْ الْجِلْدُ: قوماشه‌که‌یان
 پیسته‌که دادرا قه‌لشا.
 تَقَدَّ الشَّيْءُ: شته‌که شه‌قار شه‌قار بوو،
 وشک بووه.
 تَقَدَّ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که په‌رته‌وازه بوون
 بونه پارچه پارچه.
 الْقَدَادُ: فالونچه ه دعبایه‌که وه‌کوو
 جرج وایه که‌میک لهو که‌ورم‌تره‌و
 کلکیکی دریزی هه‌یه.
 الْقَدَادُ: سک نیشه.
 قَدْ: حمرنی ته‌حقیقه نه‌گهر چووه سهر

قَدِرَ الْفَرَسُ: نه سبه که له ډاگردندا پاشوی
خسته شوینی دمهسته کانی (فهو اقدر
وهي قدراء).

اَقْدَرَهُ اللهُ عَلَى الْأَمْرِ: خودا توانای پی
بمخشی لمارمکه ی دا سرکه وتوو بوو.
قادره: هه ولیدا نیشی ومکوو نهو بکا
دمگوتری: (فلان یقادرني) فلانکس
له همولی نومدایه وا نیشان بدا
توانای ومکوو منی ههیه.

قَدَّرَ فُلَانٌ: فلانکس ورد بؤوهو بیري
له جی به جی کردنی کارمکه
کړدموه.

قَدَّرَ الشَّيْءُ: نه ندازه ی شته که ی پون
کړدموه.

قَدَّرَ الشَّيْءَ بِهِ: شته که ی به نهو
مهزمنده کړدو پیوانی
بمهنده ندازه ی نهوی لی کرد

قَدَّرَ اللهُ الْأَمْرَ عَلَيْهِ وَلَهُ: بهرورمردگار
کارمکه ی بؤ دهست نیشان کرد
برپاری بؤ نهو دا.

قَدَّرَ فُلَانًا عَلَى الشَّيْءِ: فلانکسی
به سر نیشه که دا بالادهست کرد.
قَدَّرَ أَمْرًا كَذَا: نیه تی فلان کاری هیناو
برپاری دا نه نجامی بدا.

اِقْتَدَرَ عَلَى الشَّيْءِ: به مانا (قَدَّرَ) دی.
اِقْتَدَرَ الْقَوْمُ: خه لکه که گوشتیان
له مهنجه لدا کولاند.

اِقْتَدَرَ: به نه ندازه ی نهو بوو
دمگوتری: (قدرت الثوب فانقدر).

تَقَادَرُ الرِّجْلَانِ: نهو دوو پیاوه
همریمه که یان داوای نهو هی کرد
به نه ندازه ی نهو بی.

تَقَدَّرَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمکه بؤ نهو بوو
برپار بؤ نهو درا.

تَقَدَّرَ عَلَيْهِ الشَّرْبُ: قوماشه که
بمهنده ندازه ی نهو بوو.

تَقَدَّرَ لَهُ الْأَمْرُ: کارمکه بؤ نهو سزا.
اِسْتَقَدَّرَ اللهُ خَيْرًا: داوای له بهرورمردگار
کرد توانای بداتی خیرو بیر
ومدهست بیئی.

الْقَادِرُ: ناوېکه له ناوه جوانه کانی
بهرورمردگار.

الْقَادِرَةُ: دمگوتری: (بینا ليلة قادرة)
شهو ی خوشمان برده سر رپوشتن
تبیدا ناسان و خوش بوو.

الْقَدْرُ: نه ندازه، دمگوتری: (هم قدر
مائة) نهوان نه ندازه ی سهد که سیک

دمبن ه هروا دمگوتری: (جاء الشيء
على قدر الشيء) شته که بمهنده ندازه ی
فلان شت بوو ه دهسگوتری: (عندي
قدر) من پیزو حورمه تم ههیه ه

(سورة القدر) سوره تیکی قورنانی
پیروزه ه (ليلة القدر) شهو یکی
پیروزی مانگی ږمه زانه و ده که ویته

شهوڼك له ده شهوې كوټايي مانگي
رډمه زان.

القَدْرُ: مهنجهل: خواردنو شتي تری
تيډا دهكولتندرئ.

القَدْرُ الكافّة: مهنجهلې بوخار كه
بهكورتريڼ ماوه شتي تيډا
دهكولتندرئ.

القَدْرُ: نهاندازهی شتو حالتو
چونيه تي شتو مهزندهكردنې،
قورئان دمفه رموي: ﴿إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ
خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ ه ههروا وشهې (قَدْر)
ناوه بو کاتي شت، بو شوپني
دياريکراوی شت ه قهزاو قهدمري
خودا له بونه ومردا ه (ك: اقدار).

القَدْرَاءُ: گوڼچکه بهك نه بچوک نه
گه وړه بڼ.

القَدْرَةُ: دمهسلاتو توانا ه هيږو توانا
به سهر شت دا ه دموله مهندي و
سامانداري ه دهگوتري: (رجل ذو
قَدْرَة) پياوړکی ساماندارو هه بووه.

القَدْرَةُ: نيواني ديارپکراوی هه ردوو
درمخته خورمايهك ه يان ههر
درمختيکی تر ه دهگوتري: (عَرَسَ
على القَدْرَة) درمخته کهي له شوپني
گونجاو و دووري ديارپکراودا
چمقاند.

القَدْرِيَّة: پيرپکن نينکاري قهزاو قهدمر

دهکهن و دهلن مروه خاليقي
کردموهې خوږه تي.

القَدِيرُ: خاومن دمهسلات ه ناوړيکه له
ناوه جوانه کاني پهرومردگار لهم
روموه که ههرچی بيهوئ دميکا
بهگوږمري داخوازي حيكه مه تي
خوئ ه ههروا ناوه بو شتي کولاو
له ناو مهنجهلدا.

الْمُقْتَدِرُ: ناوی خودايه يان نازناويه تي.
الْمِقْدَارُ: (مقدار الشيء) نهاندازهی شت
له ژماردا يان له پيوانه و کيش و
بهرفراواني دا ه ناميريکه ساتو
کاتي شمو و روژي پي ديارې دهکري
نيستا پيې دهگوتري سمعات.

الْمُقْتَدِرَةُ: هيږو دمهسلات.
قُدْسٌ قُدْسًا: پاک بوو، پاک بووه.

قُدْسُ الرّجل: پياوه که ديدمني
به پيتوله قديسي کرد.

قُدْسٌ لِلّهِ تقديساً: خوئ بو خوداي خوئ
پاک کردموه نوپزي بو کرد ه
به گه وړه و شکومهندي زانې ه
قورئان دمفه موي: ﴿وَلَنَحْنُ لَسَبِّحُ
بِحَمْدِكَ وَلِقَدْسُ لَكَ﴾.

قُدْسٌ فُلان الله: فلانکس پرېوای و ابوو
خودا پاک و دووره له ههر شتيك
شايه ني خودايه تي و نهو نه بڼ.

قُدْسٌ الله فلاناً: خودا فلانې پاک

کردموه و پیرۆزی کرد.

تَقْدَسْ: خۆی له تاوان پاراست.

تَقْدَسْ الله: خۆی به دوور گرت له ههر

شتیک شیاوی خودایهتی نمو نهی

ه (فهو مقدس).

القَادِسْ: کەشتی گهوره ه که عبهی

پیرۆز.

القادرُس: زهریکی سوآلهتیه و هکوو

(جهره) ه له شیوهی نمو زنجیریهک

رێک دهخړئ و هکوو ناعوور ئاوی

پێ له بیر هه لدهیهی نجندرئ ه دوێلی

ئاش: ئهوهی دانه وێله کهی

تیده که نه له ژیریه وه گونیکی

بجۆکی ههیه و ورده ورده بههوی

چه قهقهه وه دانه وێله که دێته خوار

بۆ گهروی بهرداشه که بۆنه وهی

بکهوێته نیوان دوو بهرداشه که نه وه

هاپین و وردبوونی و بوونی بهنارد.

القَادَسْ: پێزو شکۆمه ند ه دهنکه

مورویهکی بجۆکه له زیو دروست

دهکړئ به شیوهی لوتلوتی مرواری.

القَادَسَة: پاکبوونه وه بهر مهکت.

القَادَسْ: بهلای نه صرانیه که نه وه

نوێز کردنه له سههر نان و مهی

به شیوهیهکی تایبهتی.

القُدُسْ: پاک و خاوێن له هه موو له کهو

عه یبێک ه سیفه تێکه له

سیفه ته گانی پهرومردگار.

القُدَسْ: بهلای مهسیحیه که نه وه ناوه

بۆ رهبن و خوا په رستێک که بهی

تاوان بهرئ و کرداری باشی زۆر بن.

القُدَسْ: پیرۆزو بهر مهکت نامیز ه

(حظيرة القدس) شه ریمهت ه یان

به هه شت ه بهر دێکه هه لده رێته

ناو بیر وه بۆنه وهی بزاندړئ ئاخۆ

ئاوی زۆره یان که مه ه ناوی شاری

نۆر شه لیمه.

القُدَسْ، القُدَسْ، روح القُدَسْ: ناوی

حه زرمتهی جو برانیله.

روح القدس: بهلای مهسیحیه که نه وه

نوقنومی سییه مه.

قدس الاقداس: بهلای جوله که نه وه نمو

جیگه یهیه له په رستگا که یان دا

پیرۆزترین شوینه نمو پهش گومبهزی

په یکه ره.

القُدَسْ: سه تێکه خۆی تیدا

دهشۆردړئ.

القُدَسْ: راهیب و رهبن ه که سێک

دیدنه قودسی کردبێ ه (الكتاب

المقدس): عه هدی قه دیمه له تهورات

ه بهلای مهسیحیه که نه وه بریتیه

له عه هدی گۆن و عه هدی تازه.

الْمُقَدَّسَة (الأرض المقدَّسة): ولاتی

فه له ستین.

الْقُدْسُ: بهیتوله قدیس ۵ حرمی
مزگهوتی قودس.

قَدَحَ الْفَرَسَ قَدْعًا: نەسپەکە بازى دا.

قَدَحَ الْفَحْلَ: بە شتێک لە لوتی
فەحڵەکەى دا بۆنەوێ بگهڕێتەووە
سواری مێیهکە نەبی ۵ دەگوتری:
(قَدَحَ أَفْه) هەمروا دەگوتری: (فحل لا
يُقَدَحُ أَفْه) کە ئێکە ئەومەندە پەسەنە
کەس شوپک لە لوتی ناداو لە
مێینهکەیان نایگێرێنەووە.

قَدَحَ الْفَرَسَ: لفاوی نەسپەکەى پراگیشا
بۆنەوێ پراوەستێ.

قَدَحَ السَّفِينَةَ: پالێ بە بەلەمەکەووە نا بۆ
ناو ناو.

قَدَحَ الرَّجُلُ وَغَيْرَهُ قَدْعًا: بیاوێکە وازی
هێنا ۵ مەنعى کرد ۵ چاوی سور
هەلگهرا بەهۆی گریانى زۆرمووە ۵
دەگوتری: (قَدَحَتْ عَيْنُهُ).

قَدَحَتِ الْعَيْنُ: چاوێکە کەم بین و لاواز
بوو بەهۆی زۆر تەماشاکردنەووە.

أَقْدَعَهُ: مەنعى کرد، وازی پێ ئێ هێنا.

إِنْقَدَحَ: وازی هێناو مەنع بوو.

إِنْقَدَحَ عَنِ الشَّيْءِ: شەرمی لەشتەکە
کرد.

تَقَادَعَ الْقَوْمُ: خەڵکەکە هەندیکیان
هەندیکیانیان لە پۆیشتن مەنع
کرد.

تَقَادَعَ الْفَرَّاشُ فِي النَّارِ: پەپۆلەکان یەك
لەدواى یەك کەوتنە ناو ناگرەکە ۵
دەشگوتری: (تَقَادَعَ الْقَوْمُ):
خەڵکەکە یەك لەدواى یەك مردن.
تَقَدَّحَ لَهُ بِالْشَّرِّ: خۆى بۆ شەر نامادە
کرد.

الْقَدْحُ مِنَ الرِّجَالِ وَالْخَيْلِ: بیاویك یان
ئەسپێك تەپوتۆز بەرپا بکا ۵
(الْقَدْحُ مِنَ الْمَاءِ) ناویك ئەومەندە
سوێر بێ بەکەلکی خواردنەووە
نەبە.

الْقَدْعَةُ مِنَ الثِّيَابِ: پۆبێکی کورت یان
کەواپەکی کورت کە نەگاتە خوار
ئەژنۆ.

الْقَدِيعَةُ: کەم قەسو شەرمەن، کەم دو و
زۆر شەرمەن.

الْقَدْرُغُ مِنَ النِّسَاءِ: بەمانا (الْقَدِيعَةُ) دێ
۵ هەمروا ئافەرمێك بەهێج پازی
نەبی ۵ ئەسپە نێرمیەك پێویستی
بەووە بێ شوپکی لەلوتی بدرێ
جێهوی توند بکری بۆنەوێ
لەخیرا پۆیشتن مەنع بکری.

الْمِقْدَعَةُ: گۆچان و عەصایەکە مەرووف
بارێزگاری پێ لەخۆی دەکا.

قَدَحَ الْمَاءَ قَدْنًا: ناوی هەلگوازتن.

الْقُدَّافُ: لۆبچە ناو لەحەوز هەلگوازتن
۵ کۆلینەو مەرکانە ۵ جەپەى ناو

له سوالهت ؛ گۆزه.

قَدَمَ فلان قَدَمًا: فلانكەس پيش كهوت.

قَدَمَ فلان قَدَمًا: فلانكەس نازاو به جهرگ

بوو ە (فهو قدوم ومقدم).

قَدَمَ القومَ قَدَمًا وقَدَمًا: پيش خه لكه كه

كهوت و بوو به پيشهنگيان ە قورشان

دهغه موئ: ﴿يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾.

قَدِمَ على الامر قَدَمًا: روى لهكاره كه كرد

ە دهگوترئ: (قَدِمَ على العيب):

بهعه يبه كه پازى بوو.

قَدِمَ من سَفَرِهِ: له سهغه ره كه گهرايه وه.

قَدِمَ البلدَ: چوو ه ناو شورايه كه ە (فهو

قادم) ە (ك: قدوم).

قَدِمَ الشَّيْءُ قَدَمًا وقَدَمًا: زهمانيكى زۆر

به سهر بوونه كهيدا تپه پرى ە (فهو

قديم) ە (ك: قَدَماء وقَدامى) ە بۆ ميينه

دهگوترئ: (هي قَدِيمَة) ە (ك: قدام).

اَقْدَمَ فلان: فلانكەس چوو ه پيش.

اَقْدَمَ على العمل: پهلهى كرد له

نه نجامدانى كار كه دا به بئ

راوهستان ملى ئى ناو تهواوى كرد.

اَقْدَمَ فلان على العيب: فلانكەس

بهعه يبه كه پازى بوو.

اَقْدَمَ فلانًا: فلانكەسى پيش خست.

اَقْدَمَ فلانًا على الامر وعلى قرنه:

فلانكەسى والى كرد پهله بكا بۆ

هه ريش بردن بۆ سهر فلان به بئ

راوهستان.

قَدَمَه: خستيه پيشه وه.

قَدَمَ الشَّيْءَ الى غيره: شته كهى نزىك

كرده وه له فلان ە دهگوترئ: (قَدَمَ

رجلك الى هذا الامر) نه وه كار ه

نه نجام بده.

تَقَادَمَ الشَّيْءُ: شته كه رۆژگارى دوورو

درىژى به سهردا تپه پرى و درىژى

كيشا.

تَقَدَّمَ فلان: فلانكەس پيش كهوت،

بووبه پيشهنگ.

تَقَدَّمَ اليه: لى نزىك بۆ وه.

تَقَدَّمَ الى فلان بكذا: هه رمانى به

فلانكەس كرد به فلان شت ە يان

داواى ئى كرد فلان كار بكا.

تَقَدَّمَ القومَ: له شه رهغو بياوتيدا پيش

هه وه كه كه كهوت و بوو

به پيشهنگيان و رايه رايه تى كردن.

اِسْتَقْدَمَ القومَ: پيش گه له كهى كهوت و

بوو به رايهريان.

اِسْتَقْدَمَ فلانًا: داواى هاتن و ناماد ميوونى

فلانى كرد ە دهگوترئ: (اِسْتَقْدَمَ

الأمير) نه مير داواى كرد فلان ناماده

بئ له لاي بۆكارى پيوهست ە

دهگوترئ: (فلان اِسْتَقْدَمَ اليّ)

فلانكەس روى دۆژمانيه تى له منه وه

به چاوى دۆستايه تى نا پوانى ته من.

(التقادم في القانون): ماوميه کی دیاریکراوه به تیپمربوونی، مافی داواکردنی ماف یان جی به جی کردنی بریارو حوکم پوجهل دمیتتهوه.

القادم من الإنسان: له مروفه دا مه بهست سهریه تی ۵ له کاروان قافله دا پیشه و او سهره تی ته تی.

القادمة من الجيش: کومه نیک سهر بازن پیش سوپا دمرونه پیشه و ده به نه پیشه نگی سوپا.

القادمة من الرحل: پیشه تای کاروانو گه پراوه ۵ همروا ناوه بو په کی که له پهمگه ورمکانی بالی بالنده یان په کی که له چوار پهری پیشه و دی بال ۵ (ک: قراوم).

القَدَامُ: زمرهی مه کانه به مانا پیشه و ده به رده م دی.

القَدَمُ: ناوی که له ناوهمکانی زهمان ۵ دمگوتری: (کان کذا قَدَمًا).

القَدَمُ: رویشتن به ره و پیش ۵ پیاوی نازاو چاو نه ترس.

قَدَمُ: زمرهی مه کانه، واته به ره و پیش ۵ دمگوتری: (هو عشي القدم) ۵ همروا دمگوتری: (عشي في الحروب قَدَمًا).

القَدَمُ: قاج، نه و به شهی ده خریته سهر زموی، له وی به ره و ژورور پیی

دمگوتری: (السَّاق) ۵ جومزگهی نیوانیان پیی دمگوتری: (الرُّسْغ) ۵ همروا وشهی (القَدَم) به مانا پیشه و تن له خیر یان له شهردا دی ۵ دمگوتری: (لفلان قَدَم في العلم أو الكرم ونحوهما) فلان کهس

له زانیاری و به خشنندی دا پیشه و تنی باشی به دهست هی ناوه ۵ دهشگوتری: (قدم صدق وقَدَم کرم).

القَدَمُ من الرجال: که سیک زور دهست پیشه خری هه بی و چاو نه ترس بی.

القَدَمَةُ: که سیک زور خو بخاته پیشه و ده بو روبهرو بوونه و دی دوژمن و چاونه ترس بی ۵ دهست پیشه خری له کارو هه لویت دا.

القَدَمَةُ: نافرته نیک پله و پایه ی له کاری خیردا هه بی ۵ نازیته تی ۵ له بواری مهرو مالآتیش نه و مهرو بزنه به که له له وهران دا له پیشه و ده بی.

القَدَمِيَّة: خو بادان و لارو له نهجه، دمگوتری: (مشی القديمة).

القَدَمُ: نازاو به جهرگو و پیشمه رگو سل له دوژمن نه که ره و ۵ نامیرکی دارتاشی و نه حت و هه لکولینه.

القَدِيمُ: نه و دی به سهر هه بوونی دا روظگارنکی زور تیپمربوونی ۵ به لای زانیانی عیلمی که لامه و ده

وشه‌ی (قَدِيم) به‌هه‌بوویه‌ک
دمگوترئ سمرمتای بوونی نه‌بی
واته همر هه‌بووی و کاتیک نه‌بی
نه‌بووی و ناویکه یان نازناویکه
له‌ناوه جوانه‌کانی خودا.

القِيْدَامُ: پيشه‌وه و دمگوترئ: (جلستُ
قيدامه) له پيشه‌وه دانیشتم و
هه‌روا وشه‌ی (قِيْدَام) له‌هه‌موو
شتیک دا پيشه‌وه‌یه‌تی.

القِيْدَامُ والقِيْدَامَة: که‌سیک زۆر بچیته
ناو کاری سامناکه‌وه و سل له دوژمن
نه‌کاته‌وه و همر به‌رمو پيش برپا و
(ک: مقادیم).

المُقَدَّمُ: ناویکه له‌ناوه جوانه‌کانی خودا
و واته: نه‌وه‌ی شت پيش ده‌خا و شت
له‌شوینی شیاوی خو‌ی داده‌نی و
باریکایی لوت و کوتایی لوت به‌لای
چاودا و له‌هه‌موو شتیک
سمرمتاکه‌ی و پله‌یه‌که له‌پله‌کانی
سوپا و پولیس له‌نیوان پله‌ی (الراند)
و پله‌ی (العقید)ه.

المُقَدَّمَة: دیباچه و له‌هه‌موو شتیک دا
سمرمتاکه‌یه‌تی و له‌بوارى سوپادا
کۆمه‌ئیکه له‌سوپا له‌پيشه‌وه‌ی
سوپاوه ده‌روا و پوخسارو ناوچه‌وان.
قَدَا قَنَرًا: نزیک بۆوه.

قَدَا الفَرَسُ وغیره: نه‌سپه‌که په‌له‌ی کرد.

قَدَا الطَّعَامُ: خواردنه‌که تام و بۆنى خو‌ش
بوو.

أَقْدَى فِلَان: فلانکەس لەسەفەر
گەڕایەوه و له‌بوارى خێرو چاکه‌دا
بهرده‌وام بوو و ته‌مه‌نى درێژ بوو
پیریوو نزیک مردن بۆوه.

أَقْدَى الْمِسْكَ: میسکه‌که بۆنى پلاو بۆوه.
قَادَاه: دمگوترئ: (فلان لایقادیه‌ أحد)
فلانکەس کەس نیه‌ چەنه‌به‌رى
بی و شان له‌شانی بدا.

تَقْدَى الرَّاكِبُ عَلَى الدَّابَّة: سوارکه
له‌پشتی و لاخه‌که مایه‌وه تا پینگاکه
ناشکراو دیار بوو و دمگوترئ:
(تَقَدَّتْ الدَّابَّةُ بِفُلَانٍ كَذَلِكَ) و هه‌روا
وشه‌ی (تَقْدَى) به‌مانا خو‌بادان و لارو
له‌نجه‌ کردن دئ.

إِقْتَدَى به: چاوی له‌و کردو لاسایی
نه‌وی کردمه‌وه و خو‌ی به‌نه‌و
شوبه‌اند و قورئان ده‌فه‌رموئ:
﴿فَقِيْدَاهُمُ اقْتَدِهْ﴾.

القَادِيَة: کۆمه‌ئیکى کەم له‌ ئاده‌میزاد و
دمگوترئ: (أَتَنَا قَادِيَة مِنْ النَّاسِ).

القَادِيَانِيَة: پێرێکن، جۆره‌ بێرو
بۆجونیکی نایینیان هه‌یه‌ پال
میرزا نه‌حه‌مدی قادیانی دمه‌رێن
میرزا نه‌حه‌مد سالی ۱۹۰۸ز مردووه‌.

القَدَا: بۆن و به‌رام و دمگوترئ: (ما

أَطِيبَ قَدَا اللَّحْمِ) بُوْن و بهرامی

گوشت چهند خوشه.

القَدِي: نهندازه ۵ دهگوتری: (هو مني

قَدِي رِمَج) نهو کابرایه لیم نریکه،
نهندازهی رِمَبِيك لیم دووره.

القَدَاةُ: بهمانا (القَدَا) دئ.

القَدَاوة: بهمانا (القَدَا) دئ.

القَدَاةُ: میسال و نمونه: کهدمکری چاوی

لِي بِكْرِي و لاسایی هه لویست و
کارهکانی بکریتهوه.

القَدَرُ: بَنَك و بنهما کهلق و پوپی لِي
دمبنهوه.

القَدَوِي: راووستاوی، بهردموام بوون.

القَدَوَةُ: نمونه و رابهرو میسال ۵
دهگوتری: (فلان قدوة).

القَدِي والقَدِيُّ مِنَ الْأَطْعَمَةِ: نهو

خواردنهیه بُوْن و بهرامی زوَر بِي ۵

بهزوری نهمه بو خواردنی برزاو

یان کولاو بهکاردههیندرئ ۵

دهگوتری: (طعام قَدِي وَقَدِي).

قَدُهُ قَدَا: برپییهوه، رِنکی خست ۵

دهگوتری:

قَدُّ الرِّيشَةِ: بهرمکانی تیرهکی لابردو

رِنکی کردهوه.

قَدُّ فَلَانًا: لهپشتهملی فلانکهسی دا.

أَقْدُ السَّهْمِ: بهری تیرهکی لابردن.

قَدُّ الشَّيْئِ: شتهکی رِنکخست و

جوانی کرد.

قَدُّ شَعْرَةٍ: موومکانی هه لپاچین کورتی

کردنهوه.

تَقَدُّ الْقَوْمُ: خه لکهکه پهترهوازه

بوون.

الْأَقْدُ مِنَ السَّهَامِ: تیریکه بهری ههبن ۵

شتیک برپینهومکی راست بِي هيج

خوارو خِجِییهکی تیدا نهبِي ۵ (ك:

قَدُّ وَقَدَا).

القَادُ، الْقَادَةُ: دهگوتری: (فلان في قتاله

مايدع شاداً ولا قَاداً) فلانکس

لهشهردا همرچی بیتهبهری دهی

بروینئ.

القُدَاةُ مِنَ كُلِّ شَيْءٍ: همر شتیک

هه لومری و لهشتیکی تر بکهوئته

خوار و مکوو بهرو پوئی بالندهو

شتی وا.

القُدَانُ: موی سپی لاجانگ ۵ سپیایی

بالی بالنده.

القُدَةُ: بهری بالی بالندهی و مکوو بازو

هه لَوو دواي تاشین و رِنکخستنی

و مکوو سهره تیرو بهکارهینانی

لهکهوان دا ۵ گوینچکهی نادهمیزادو

نهسپ ۵ (ك: قَدُّ وَقَدَان).

المَقْدُ: کوَتایی پروانی موو لهپشته مل

(پشته سهر) ۵ بناغهی گوینچکه.

المَقْدُ والمَقْدَةُ: نامیریکه بهری بالندهی پِي

رِنك دهخرین بوئنهوهی بکرین بهتیر.

الْمُقَذَّذُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی چوستو
چالاک ۵ دهمگوترئ:

رَجُلٌ مُقَذَّذٌ: پیاویکه گرنگی دمدا
به خورپیکهستن و پوشاکی.

قَذَرُ الشَّيْءِ قَذَرًا: شتهکه ی قیزمون کرد.

قَذِرَ قَذَرًا: شتهکه چلکن و پیس بوو.

قَذِرَ الشَّيْءُ: به پیسو چلکنی هاته
به رچاو ۵ بیزی لی کردهوه له بهر
چلکنی و قیزمونی خوئی لی پاراست.

قَذِرَ قَذَارَةً: به مانا (قَذِرَ) دی.

قَذَرُهُ: وای لی کرد قیزمون بی.

أَقَذَرُهُ: به قیزمون هاته به رچاو.

أَقَذَرَ فَلَانًا: فلانکهسی چارز کرد.

تَقَذَرُهُ: به مانا (قَذَرُهُ) دی.

إِسْتَقَذَرَ الشَّيْءُ: بیزی له شتهکه هه لسا.

الْقَاذِرَةُ: چلک و پیسای ۵ کردهوهی

ناشیرین وتهی نابهجئ و ناشیرین.

(القاذورة من الرجال): پیاوی

رهمشت ناشیرین و به دخو

که به که لکی تی که ل بوون و

هاورپیه تهی نه به ۵ که سی که گوئی

نه داته نه وهی چ دمکاو چ ناکاو چ

ده لئو چ نالئ ۵ گو و میزو پیسای

۵ (ک: أقدار).

الْقَذَرَةُ: (رجل قَذَرَةٌ) پیاویکه خو لهو

شاته ده پارپزی که جی گای

سه رزمشتکردن.

الْقَذَرُ: (رجل قَذَر) پیاویکه له بهر
به درهوشتی تی که لاوی خه لک نابج و

له گه لیان هه لثاکا ۵ نافرمتیک خو

زور لسه پیاوان دوور بگـرئ و

تی که لاویان نه بهی ۵ نافرمتیک خو

بپارپزی له شوینی گومان لی کراو،

توخن شتیک نه که وهی گومانی

خرابی لی بکری.

الْمَقْذَرُ: ده گوترئ: (رجل مقذر) پیاویکه

خه لک خوئی لی ده پارپزی و توخنی

ناکهون.

قَذَعَهُ قَذْعًا: جوینی ناشیرینی پی دا.

قَذَعَهُ بِالْعَصَا: به گوچان لی دا.

قَذَعَهُ عَنِ الْأَمْرِ: له کارمه که مهنی کردو

گیرپاهوه.

أَقْذَعَهُ وَلَهُ: جوینی ناشیرینی پی دا.

أَقْذَعَهُ بِلِسَانِهِ: به قسه بوپی دا.

أَقْذَعَ الْقَوْلُ: قسهی ناشیرین و بیجای

نارپسته کرد.

أَقْذَعَ الشَّيْءُ: شتهکه ی به خراب و پیس

هاته به رچاو.

قَاذَعَهُ: جوینی ناشیرینی نارپسته کرد.

تَقَذَّعَ: بیزی لی کرد، ناخوشتی ویست.

تَقَذَّ لَه بِالْشَّرِّ: خوئی بو ناماده کرد

به شهر و زیان.

الْأَقْذَعُ مِنَ الْكَلَامِ: قسهی ناشیرین و

بیجا ۵ ده گوترئ: (منطق أقذع)

قسهی قۆږو نابەجی.

القذیع من الکلام: قسهی ناشیرین و قۆږ.

القذیعة: جوینی ناشیرین و خراب.

المقذعات: چلک و پیسای ۵ دموگوتری: (رماه بالمقذعات).

المقذع: هیجاو زهمکردن بگاته ناستی جوین.

المقذعات: جوینی زۆر زهق و ناشیرین.

القذعيلة من الأشياء: شتی پرو پوچ ۵ ئافرمتهی کورتهبالاو هیچ و پوچ ۵ دهمگوتری: (ما في السماء قذعيلة)

تویسکه ههوریک بهئاسمانهوه نیه.

قذف بالحجر: بهردی پێدا دا، بهردی تی گرت.

قذف البحر بما فيه: دمريا بههوی شهپۆلی بههیزمهمی ماسی و شتی وای ههڵدانه دمرموه.

قذف فلان بقوله: فلانکهس بهبی ئی ورد بوونهوه قسهی دمرپهراند.

قذف بالشيئ على فلان: شتهکهی بهفلان دادا، بهوی کیشا ۵ قورئان دهمفرموی: ﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ﴾: حهق و راستی به بهتال دا دهمدین و لهناوی دمبا.

قذف فلاناً بالشيئ: بهشتهکه فلانکهسی ههنگاوت ۵ دموگوتری (قذف بالكذب)

بهدرۆزی حیساب کرد درۆزی پال دا ۵ (وقذفه بالمكروه) شتی ناشیرینی پال دا.

قذف فلاناً في البحر: فلانکهسی ههڵدایه ناو دمریاوه.

قذف المعصنة: بوختانی بۆ ئافرمته داوینپاکهکه ههڵبهست، زیناکردنی پال دا.

تقاذفوا بالحجارة: شهپهردیان کرد بهردیان بهیهکتردا دا ۵ جنیو و قسهی ناشیرینیان بهیهکتر گوت ۵ دهمگوتری:

تقاذفت بهم الفلوات: ههریهکهیان کهوتنه ولات و چۆلهوانییهک.

تقاذف الفرس في جريه: نهسپهکه له رۆیشتنی دا پهلهی کرد.

الاقذاف (اقذاف القصر): سوپیان و بارکۆنی بالهخانه.

قاذفة القنابل: فرۆکهی بۆمب هاوێژ.

القذاف: شتی که پر بهچنگ بی ههلی بگری و بیهاوێژی ۵ رۆیشتنی خیراو

بهپهله ۵ دهمگوتری: (مفازة قذاف) سارایهکی دوورو درێژه ۵ ناقة

قذاف) حوشریکه له رۆیشتن دا خۆدمخاته پێش حوشرمهکانی

ترهوه.

القذاف والقذافة: ئامیری شت فرێدان و

شت هاویشتنه و مگوو قۆجه قانی و
تفهنگو که وانو شتی وا.

القِدْفِيُّ: دمگوترئ: (بینهم قِدْفِي)
به قۆجه قانی بهرد بۆ یه کتر
دهاویژن ۵ جنیوی کاریگهرو
جهرگب.

القَدْفُ: لایه نی شت ۵ شوینی لادان و
کهوتنه خوارموه ۵ دوور ۵
دمگوترئ: (مفاضة قَدْف) و (منزل
قَدْف) و (فلاة قَذف).

القُدْفُ: به مانا (القَدْفُ) دئ.
القُدْفَةُ: به مانا (القَدْفُ) دئ ۵ (ك: قَذْف
و قِذاف و قُدافات).

قُدْفَةُ الجبل: گردو باسک که له کیو
به رزتر بی یان لوتکهو دوندی کیو
۵ بارکونی باله خانه.

القُدُوف: دوور ۵ تیریک بهری
پیومنه بن.

القُدِيفَةُ: هاو و هاویژمر ۵ گوله تۆپ و
قومبوله که به هوئی تۆپ و فرۆکه وه
دهاویژرئ ۵ جنیوی ناشیرین ۵
(ك: قذائف).

المُقَذَافُ: خو شرو و بازهاویژری خیرا ۵
دمگوترئ:

فَرَسٌ مُقَذَافٌ: نه سپیکی خیرا رۆیه.

المَقَافُ: شوینی به فهتاره چوون ۵
دمگوترئ: (فلان يقذف بنفسه
المقاذف).

المِقْذَافُ: سهوله؛ داریکه سهرمه کی
تهخته یه کی پانی پیومیه به له م و
که له کی بی پال پیوه دمئرئ.

المَقْدَفُ: گوشتن و قه له و.

المِقْذَفُ: نامیری شت هه لدان و شت
هاویشتن سهوله ی به له مه وان و
که له مه وان ۵ (ك: مقاذف).

المَقْدَفَةُ: به مانا (المِقْذَفُ) دئ ۵ (ك:
مقاذف).

قَذَلُ فلان قَذَلًا: فلانکس له حق لای داو
سته می کرد.

قَذَلُ في الأمر: گرنگی دا به کاره کهو زووری
هه ولدا نه منجام بهرئ.

قَذَلُ فلانًا: زمبری له پشته سهری فلان دا
۵ شوینی کهوت ۵ پمخنه ی لی گرت.
القَذَالُ: که له شاخ گر.

القَذَالُ: شوینی به یه ککه ی شتنی
ئیسقانه کانی پشته سهری
ناده میزاد و و لاخه بهرزه.

القَذَلان: نه ملا و نه ولای پشته سهر.

قَذَالُ الفرس: نه و شوینه ی قایشی
هه و سارمه که له دوا ناوچه وانیه وه
گرئ دمئرئ ۵ (ك: قَذَل و اقذلة).

قَدَمَ له من العطاء قَدَمًا: به خششی بۆ
زور کرد.

قَدِمَ من الماء قُدْمَةً وقَدَمًا: قومه ناویکی
خواردموه.

الْقُدَامُ: بهر فراوان ۵ دگوتری: (بشر
قَدَام) بیریکی ئاو زۆره.

الْقُدَمُ: به خشندهو سهخی سروشت
کهسیک زۆر به خشنده بی.
الْقُدُمُ: به خشندهکان، نهو مرؤفانهی
به خشندهمن.

الْقُدْمَةُ مِنَ الْمَاءِ: قومه ئاو.

الْقُدُمُ مِنَ الْأَبَار: بیریک ناوی زۆری
هه بی.

قَذَى الشَّيْءِ قَذِيًّا وَقَذَى: شتهکه چقلو
شتی وای تیدا بوو.

قَذَّتِ الْعَيْنُ: چاوکه پوشکه کهی دمر دایه
دمر دوه ۵ پپوؤقی دمر کرد ۵ پپوؤقی
دمردا.

أَقَذَّتْ عَيْنَهُ: چاوی پپوؤقی دمر دا
پوشکهی دمر کرده دمر دوه.

قَاذَاهُ: پاداشی دایه دوه.

قَذَى عَيْنُهُ: پوشکهی ناو چاوی دمر هینا
۵ (فهی مقذیه).

إِقْتَذَى الطَّائِرُ: بالندهکه پپوؤقی له چاو
دمر کرد.

الْأَقْذَاءُ مِنَ النَّاسِ: هه تیومچهو
خویرپی.

الْقَذَى: کوی (القذاة) نهو پپوؤقو
زمر داو بییه که له چاودا پهیدا
دمب ۵ دگوتری: (هو یغضی علی
القذی) نهو له سمر پپوؤق چاو لیک

دمنی ۵ بهکهسیک دگوتری
زه لیلی و ژێردمسته بی قبول بکاو
ههولی خو رزگار کردن نه دا.

القَذَى: پپوؤقو گله ورده که له چاودا
کۆده بیته وهو و پنگیکی مه پلهو
زمر د و مرده گری.

القَذَاةُ: نهو ئاو و خوینه یه که حوشترو
مهرو بزنی پیش بیجو بوون و دوا
بیجو بوونیان لیان دپته دمر ۵ نهو
گله وردمیه یان ههرشتیکی تر که
دمکه ویتته ناو چاو دوه یان دمکه ویتته
ناو ئاو و شهرابو دۆو شتی
شله مهنیه وه ۵ دگوتری: (فلان قذاة
في عين فلان) فلانکس چقلی چاوی
فلانکسه زۆری رق لییه.

القَذِي: دگوتری: (رجل قَذِي العين)
بیاو یکه چاوی شتی ناموی تی
چوو.

قَرَأَ الْكِتَابَ قِرَاءً وَقَرَأْنَا: کتیبه کهی

خویندموه و شه به وشه و دپر به دپر
سهیری ناو مرؤکی کتیبه کهی کردو

خویندیه وه تی روانی و لی وردبووه.

قَرَأَ الْآيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ: به دمنگ ئایه ته کهی

خویندموه و شهکانی به دهم گوتن، جا
له ناو هور ئانه که دا یان له بهر ۵ (فهو
قاری).

قَرَأَ عَلَيْهِ السَّلَامَ: سلاوه کهی بی گه یاند.

قَرَأَ الشَّيْءَ قَرَأَ وقرأناً: شته‌کە‌ی
کۆکردموه‌و خستیه په‌ناپه‌ک.

أَقْرَأَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرته‌کە‌ که‌وته‌ حاله‌تی
عادم‌تی مانگانه‌ی خۆیه‌وه‌ ۵ پان
له‌حه‌یز پاک بۆوه‌ ۵ (فهي مُقْرِي).

أَقْرَأَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که‌ ده‌ستی کرد
به‌خودا په‌رستی و تاعه‌ت.

أَقْرَأَتِ النُّجُومُ: ئه‌ستیرمه‌کان نزیک‌ی
هه‌له‌اتن پان ئاوابوون بوون.

أَقْرَأَتِ الرِّيحُ: بابه‌که‌ هه‌لی کرد.

أَقْرَأَ فُلَانًا: هه‌لانکه‌سی والێ کرد بخوینێ
۵ (فهو مُقْرِي) ۵ ده‌شگوتری: (أَقْرَأَ

الْقُرْآنَ) قورئانه‌کە‌ی پێگه‌یانده‌
(أَقْرَأَ السَّلَامَ) سلاوه‌کە‌ی پێگه‌یانده‌.

قَارَأَهُ مُقَارَأَةً وَقَرَأَ: هاوبه‌شی کرد له
قورئان خویندن دا.

قَرَأَ الْمَرْأَةُ: ئافرته‌کە‌ی به‌ند کرد
به‌مه‌به‌ستی چاوه‌ڕوانی

پاکبوونه‌وه‌ی له‌عادم‌تی مانگانه‌ی ۵
(فهي مُقْرَأَةٌ).

إِقْرَأَ الْقُرْآنَ وَالْكِتَابَ: قورئان پان
کتیبه‌کە‌ی خویندوه‌وه‌.

تَقْرَأُ: که‌وته‌ حاله‌تی خودا په‌رستی و
نوسوک کردنه‌وه‌وه‌.

إِسْتَقْرَأَ: داوای ئێ کرد که‌ قورئانی بۆ
بخوینێ.

الْإِسْتِقْرَاءُ: لێکۆلینه‌وه‌وه‌ به‌دوداچوونی

جوزئیات و تاکه‌ بۆ گه‌شتن
به‌ناکامی کوللی و په‌ها.

أَقْرَأُ: (اسم تفضیل) واته‌: باشتر خوین.

الْقَارِي: خودا په‌رست ۵ موته‌نه‌سیک.

الْقُرْآنُ: نامه‌ی په‌روه‌ردگاره‌: که‌ به‌

هه‌ریشه‌ی تابه‌ت دا ناردوو په‌تی

بۆسه‌ر پیغه‌مه‌ری خۆی هه‌زرم‌تی

موحه‌مه‌ده‌ (د.خ) که‌ ئیستا له‌ناو

دوو به‌رگی جیا جیا دا نوسراوه‌ته‌وه‌وه‌

ده‌خویندێته‌وه‌وه‌ ۵ جـوـری

خویندنه‌وه‌ی قورئان ۵ قورئان

ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاعْبُدْهُ﴾

قُرْآنَهُ: که‌ قورئانمان به‌سه‌ردا

خویندیه‌وه‌ تۆیش به‌و جۆره‌

ببخوینته‌وه‌.

الْقُرْأُ: هه‌یز ۵ پاکبوونه‌وه‌ له‌ هه‌یز ۵

سه‌رموای شیعر ۵ (ك: أقرأ وقرؤ

واقرو).

أقرأ الشعر: سه‌رموای شیعر و به‌حری

شیعر و جۆرمه‌کانی.

الْقُرْأُ: که‌سیک باش قورئان بخوینێ،

قورئان خوینێ باش بێ.

الْمُقْرَأُ: شوینی که‌ له‌مزه‌وت دا پان

ئارامگایه‌که‌ قورئان خویننه‌کان تییدا

کۆدبه‌نه‌وه‌ بۆ قورئان خویندن.

قَوَّبَ السَّيْفَ قَرْبًا: کیزی بۆ شمشیره‌که‌

دروست کرد ۵ شمشیره‌که‌ی خسته‌ ناو

کالانه‌وه‌.

قَرَبَ الْإِبِلَ: به‌شمو حوشره‌کانی لیخوپین
بۆئه‌وه‌ی به‌یانی زوو بیانباته سهر ناو
و ناو بخۆنه‌وه.

قَرَبَ الشَّيْءُ قُرْبًا وَقُرْبَانًا: له‌شته‌که نزیک
بۆوه ۵ دهستی بۆ بردو خهریکی بوو ۵
بۆ ته‌شدیدو زیدمه‌پۆیی له‌نه‌هی کردن
له‌شتیک دمگوتری: (لا تقرب ذلک) ۵
هورئان دمه‌رموی: ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزُّنَى﴾
۵ (ولا تقربا هذه الشجرة).

قَرَبَ الشَّيْءُ قَرَابَةً وَقُرْبًا: شته‌که نزیک
بۆوه، (فهو قریب) ۵ ده‌شگوتری: (قَرَبَ
منه، و قَرَبَ الیه).

أَقْرَبَتِ الْحَامِلُ: ئافهرته س‌ک پر‌مه‌که
نزیک کاتی مندالبوون بۆوه.
أَقْرَبَ الدَّمْلُ: دومه‌له‌که خهریکه ب‌گاو
بته‌قی.

أَقْرَبَ الْمَسْتَقَى الْإِنَاءَ: ئاو‌گیره‌که
گۆزمه‌کی نزیک پر‌بوون کردموه.
أَقْرَبَ فَلَانًا قَرَابًا: کالانه شمشیری بۆ
فلان دروست کرد.

أَقْرَبَ السَّيْفَ وَالسَّكِينِ: کیفی بۆ
شمشیره‌که و کیردمه‌که دروست کرد،
یان خسته‌یه ناو کیفو کالانه‌وه.

قَارَبَ الْإِنَاءُ: کونده ئاو‌مه‌که نزیکه پر‌پ‌ی
له‌ئاو ۵ دمگوتری: (إناء قریان) ۵
(وَقِصْعَةٌ قَرِی).

قَارَبَ فَلَانٌ فِي أَمْرِهِ: فلان‌که‌س

له‌کارمکانیدا میانه‌پ‌مو بوو.

قَارَبَ الْخَطَا: هه‌نگاو‌مکانی نزیک
کردنه‌وه.

قَارَبَ فَلَانٌ فَلَانًا: فلان‌که‌س گه‌فت و گۆی
جوانی له‌گه‌ل فلاندا کرد ۵
فلان‌که‌س پاوبۆ‌چوونی له‌گه‌ل
فلاندا کرد.

قَرَبَ فَلَانٌ: فلان‌که‌س که‌له‌که‌ی ئازاری
بوو ۵ دهستی خسته سهر که‌له‌که‌ی.
قَرَبَ الْفَرَسُ: نه‌سه‌مه‌که بازیک‌ی هه‌یواشی
هاو‌یشت ۵ یان به‌هه‌یواشی هه‌نگاو
دمه‌ی ۵ دمگوتری: (جاء فلان یقربُ
به فرسه).

قَرَبَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی نزیک کردموه ۵
دمگوتری: (قَرَبَهُ مِنْهُ) و (قَرَبَهُ إِلَيْهِ) و
(قَرَبَهُ عِنْدَهُ).

قَرَبَ الْقُرْبَانَ: هوربان‌یییه‌که‌ی پ‌یش‌که‌ش
کرد.

قَرَبَ قَرَابًا: کونده‌ئاوی دروست کرد.
إِقْرَبَ الْقَوْمُ: خه‌ئکه‌که هه‌ندیکیان له
هه‌ندیکیان نزیک بوونه‌وه.

إِقْرَبَ الْوَعْدُ: واده‌که نزیک بۆوه ۵
دمگوتری: (إقرب مِنْهُ) ل‌یی نزیک بۆوه.
تَقَارَبَا: هه‌ریه‌که له‌و دووانه نزیک
بوونه‌وه.

تَقَارَبَ الزُّرْعُ: کشت و کاله‌که نزیکه پ‌ی
ب‌گا.

تقارب الرعد: کاتهکه نزيك بؤوه.

ذوو قرايقي).

تقرب اليه: ههولئ دا ليئ نزيك بيتهوه

القرباءة: ئهوهي بهشهو حوشتر بهري

ه دمشگوترئ: (تَقَرَّبَ الى الله

بؤئهوهي بهياني زوو بيانبا بؤسهر

بالأعمال الصالحة) ههولئ دا

ناو.

بهكردمهوي چاك لهخودا نزيك

القرباءة: بهمانا (القرباء) دئ.

بيتهوه.

القرب: نزيكى ه خزمایهتي

استقريبه: بهنزيكى دانا ه هيواي

دهگوترئ: (بيني وبينه قُرب) ه

خواست نزيك بي.

خاليگه و كهلهكه.

التقريبات: دمگوترئ: (ظهرت تقربات

القرب: بهمانا (القرباء) دئ ه بيري ناو

الماء) نيشانهي ههبووني ناو

نزيك ه ئهه شهوهي لهسهر ناو

دمركهوت ه بيرهه لكهو كاريزكهه

دهميينهوه تابهياني.

كهدهمگاته بهرده وردهو جوړه

القربى: خزمایهتي.

زيخيك بؤي دمدهكهوئ كهنزيكه

القربان: ههرشتيک خوئ پئ لهخودا

بگاته ناو.

نزيك بكرپتهوه ه جا قوربانيو

القارب: بهلمه ه بهلمه كيشت

شتي وابئ يان كردهوي چاكه بي ه

بهلمه ميكه لهدرپزمويه لهسهر

پياوي هاوونشين و نزيك لهپاشا ه

شيوهي بهلمه ناو ناو.

(ك: قرايبي).

القرب: كيفو كالاني شمشيرو كيبدو

القرباءة: خزمایهتي، ليك نزيكى

شتي وا ه تورمهكو جوړه جانتاو

لهخزمایهتي دا ه دمگوترئ: (بيني

ههميانهيهكه موسافير ههئدئ

وبينه قُرباءة) ههرشتيک خوئ پئ

پيداويستی خوئ تيذا ههئدمگري.

لهخودا نزيك بكهپتهوه لهقوربانيو

القرب: نزيك ه دمگوترئ: (ماهو بعالم

خيرو چاكه.

ولا قراي عالم) نهزاناپه نه

القرباءة: كوندمو ديمكه ه زمرفيكه له

لهزاناپيش نزيكه ه يان دمگوترئ:

پيست دروست دهگري بهم جوړه

(آيتيه قراي العشي) و (قراي الليل).

لاپهكي دمهورئو ناوي تيدمگري.

القرباءة: خزمایهتي نزيك ليك نزيكى

الغريب: نزيك لهروي مهكانو شويتهوه

له خزمایهتي دا ه دمگوترئ: (هم

يان لهروي ميژووهوه يان لهروي

بنهجهو نژادموه ه ههروا ناوه بو
بهحرېك لهشيعرى فارسى
كيشهكهى (مفاعيلن مفاعيلن
فاعلاتن).

القريبة: خاومنى خزمايهتى يان نزيكى
لهشتى تردا.
القرب: ناويك نهوهنده زور بى بهرى
نمگيرئ.

المقارب من الرجال: پياوى كورتهبالا ه
بهحرېكه لهبهحرى شيعر
كيشهكهى ههشت جار (مفعولن).
المقارب: مامناومنديى لهنيوان باشو
خراپ.

المقرب: پښگى كورت ه شهوړه ه
پوښتنى شهو.

المقربة: بهمانا (القرابة) دى ه پښگى
كورت ه يان پښگى كورت
كهدمتگهپهنئ بهپښگى درېز ه
خانو ثوتيل بوئهوډى پښوار هښوى
تيدا بدن.

المقربة: نهسپ يان حوشترو ولاخى تر
كهكاتى نهوهميان هاتبى بو سوارى
بهكار بهيندرين ه ولاخه بهرزه
خوشهويست بى ناخوړو لهوړو
ناليكى لى نزيك بكرېتهوه.

المقربات: بهمانا (التقربات) دئ.
القربوس: قهپوچكى زين، قهپوچكى
پيشهوهو دواوه ه (ك: قرايس).

قوت الدم قوتاً: خوښهكه وشك بووه ه
دمگوتريئ:

قوت الظفر: خوښ لهژېر نينؤگهكان
كؤبووهو وشك بوو.

قوت الرجل: پياوگه بيدمنگ بوو.

قوت الرجل قوتاً: پياوگه دهموچاوى گؤړا
لهخفهتان يان بههوډى رقهوه ه
دمگوتريئ: (قوت وجهه).

القرت: شتى بهستوى سپى.
قرته الامر أو القم قرناً: كاركه
ناړحهتى كردو ومزعى تيك دا.

قوت قرناً: ماندووى كرد.

قرحه قرناً: بريندارى كرد.

قروح فلاناً بالحق: بهحقو وعدهالمتخوازيى
پيشوازي له فلانكس كرد.

قروح قرحاً: چمند برين و پوشاويكى پتوه
دمركهوت ه دمگوتريئ: (قروح جلد)،
(وقروح قلبه من حزن).

قروح الحيوان: گيانلهبهرمهكه پهلهى سپى
بچكؤله بهناوچاوانيبهوه دمركهوت.

قروح للشئ: خهمنى بو خوارد.

أقروح فلان: فلانكس دهموچاوى
زېگهه ناوولاوى بوو.

قارحه: بهمرنگارى بووه ه پوبهپروى
وهستا.

قروح الشجر: درمختهكه پوخوچرؤكانى
دمركهوتن.

قَرَحَ سَنَ الصَّغِيرِ: ددانی منداله که
خهریکه دمرکه ون.

قَرَحَ الْجِسْمَ: جهسته که ی بریندار کرد.

قَرَحَ الْوَشْمَ: شوینی کوتانی خاله کانی

جهسته ی به دمرزی هاژنیه وه.

إِقْرَحْ بِنْرًا: بیرمه که ی هه لکه ند

له شوینی ک بیری ئی

هه لکه ندرابوو.

إِقْرَحِ الْأَمْرَ: کارمه که ی داهینا، هینایه

گۆرئ.

إِقْرَحِ الْكَلَامَ: به ئیرتیجال و سهرپیئی

قسه کانی کرد.

إِقْرَحِ الشَّيْئَ: شته که ی هه لئزارد

دمگوترئ:

إِقْرَحِ عَلَيْهِ صَوْتَ كَذَا وَكَذَا: له جیاتی

ئهو دهنکی فلان و فلانی هه لئزارد.

إِقْرَحِ الرَّأْيَ: رאו بۆجونیکی خوی

نامادمگرد بۆنه وه ی بیخاته بهر

باس و لیكۆلینه وه.

تَقَرَحَ الْجَسَدُ: جهسته که زیبکه و

دومه ل و ناوئه ی تیدا دمرکه وتن.

تَقَرَحَ فُلَانٌ لِلْأَمْرِ: فلانکس روبه پوی

کارمه بۆوه.

الإِقْرَاحُ: فیکرمو بیرۆکه ناماده

دمکری و شیدمکریته وه و دمخریته

سهر میزی باس و لیكۆلینه وه و

برپار له سهردان.

القَارْحُ مِنْ ذِي الْغَاظِرِ: ئه وه یه و لاخ و

نازه لکه یه پینج سال ته و او بکا و

ددانی په نا ددانی چوارینه ی

که وتبی و له شوینی ئهو که لبه ی تر

روایی ه به کوردی پینان دمگوترئ:

(شيله) ه همرکه سیک گویدرئژیک

یان هیسترو شتی واممه له بکا

دممی و لاخه که هه لده پچرئ

دمروانی ناخو شيله ی که وتوون یان

نا.

القَرَا حُ مِنْ كُلِّ الشَّيْئِ: پالفته ه

دمگوترئ: (ماء قراح) ئاوی صاف ه

زهویه ک نامادمی بۆ کشت و کال و

هیج بیناو باله خانه یه کی تیدا

نه بی.

القُرْحُ: برین ه گروی یه که توشی

بیجه و نازه ل دمبی.

القَرْحَةُ: زیبکه و دومه ل کاتی دمه گنه

ئه وه ی بگهن و ناومه یان بیته

کیم و زوخا و (ذو القرح) نازناوی

(امراً القیس) بووه.

القَرْحَةُ: به مانا (القَرْحَةُ) دئ ه

سپاییه که به نه ندادزی

دیره می ک یان بچوگر

به ناوچاوانی ئه سپه وه دمبی.

القَرِيحُ: بریندار ه ئاوی صاف و

بی گهرد.

قَرِیح السَّحَابَةِ: ئاوی باران لهکاتی هاتنه
خواردموه‌ی دا.

الْقَرِیْحَةُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سهرمتاو نۆبه‌ره‌ی
شت ۵ دمگوترئ: (شربت قریحه
البئر): نۆبه‌ره‌ی ئاوی بیرمه‌که‌م
خواردموه‌یه‌که‌مجار که‌ئاوی
بیرمه‌که‌یان دهره‌ینا من لیم
خواردموه‌.

الْقَرِیْحَةُ مِنَ الْإِنْسَانِ: سروشتو
ته‌بیعه‌تی مروف ئه‌و سروشتو
هه‌یره‌ته‌ی له‌سه‌ری دروستکراوه ۵
مه‌له‌که‌و خودا دادیکه ئاده‌میزاد
به‌هۆی ئه‌و مه‌وه‌یه‌یه‌وه دهنوائی
پای په‌سه‌ند دهره‌پئی و قسه‌ی
جوان و ناوازه بئی و شتی نایاب
دهره‌پئی.

قَرَدَ الْمَالُ قَرْدًا: ماله‌که‌ی که‌سب کردو کۆی
کردموه ۵ دمگوترئ: (قَرَدَ لِعِيَالِهِ) مال و
سامانی بۆ خه‌یزانی کۆکردموه‌.

قَرَدَ الْبَعِيرُ قَرْدًا: حوشتره‌که ئه‌سه‌پئی زۆر
بوون.

قَرَدَ الشَّعْرُ وَالصَّوْفُ: مو و خوریه‌که‌ گرز
بوو گری‌گری و هه‌ستاو که‌میلی
به‌قه‌راخه‌کانیه‌وه زۆر بوو.

قَرَدَ الْأَدِيمُ: پێسته‌که داوه‌شاو دا‌پزی.

قَرَدَ فُلَانٌ: فلانکه‌س به‌هۆی زمانگیران و
ماندوبوونه‌وه بئ ده‌نگ بوو.

قَرَدَ لِسَانُ فُلَانٍ: زمانی فلان په‌وان نه‌بوو
توری و په‌رته‌په‌رتی په‌یوه ديار بوو.

قَرِدَتْ أَسْنَانُهُ: ددانه‌کانی بچوک
بوونه‌وه‌و که‌میک له‌ په‌که‌کان
جیابوونه‌وه ۵ ده‌شگوترئ: (قَرِدَ
فَمُهُ).

أَقَرَدَ الْبَعِيرُ وَغَرَهُ: حوشتره‌که ئه‌سه‌پ
حوشتری زۆر بوون.

أَقَرَدَ فُلَانٌ: فلانکه‌س بێ‌ده‌نگ بوو
خۆی به‌مردوو نیشان دا ۵ زمانی
گیراو بێ‌ده‌نگ بوو.

أَقَرَدَ إِلَى فُلَانٍ: زه‌لیل و ملکه‌چی
فلانکه‌س بوو.

قَرَدَ فُلَانٌ: فلانکه‌س زه‌لیل و ملکه‌ج بوو
۵ ده‌شگوترئ: (قَرَدَ إِلَى فُلَانٍ).

قَرَدَ الْبَعِيرُ: ئه‌سه‌پئی ناو جه‌سته‌ی
حوشتره‌که‌ی دهره‌ینا.

قَرَدَ فُلَانًا: به‌نه‌رمو نیانی هه‌یلی له
فلانکه‌س کرد.

تَقَرَدَ الشَّعْرُ وَغَرَهُ: مووی گرزبوون و
تیک هالا.

تَقَرَدَ الدَّقِيقُ وَغَرَهُ: ئارده‌که له‌ناو ئاو‌مه‌که
کلۆ کلۆ بوو ۵ هه‌ر له‌م مانایه‌دایه‌ که

عومهری کوپی خه‌تتاب ده‌قه‌رموئ:

(ذري الدقيق وأنا أحرك لنلا يتقرّد) تو

واز له‌ئارده‌که‌ بێ‌نه له‌ناو ئاو‌مه‌که‌دا

من تيكى هه‌له‌ده‌دم

بۆنەمۈى كۆكۆڭۈ نەمۈستى.

الْقُرْدُوحُ: مەيمونى گەۋرەمۇ زەلام.

الْقَرَادُ: جۈرە نەسپىيەكە قاچى زۆرى

الْقَرْدَةُ: زەۋىيەكى تەخت و پتە و

ھەن لەناو كۆلك و موى ئازەل و

بەرزە.

پەروپۇلى بالئەمدا دەۋى ە گۆى

الْقَرْدُودُ: بەمانا (الْقَرْدُودُ) دى.

الْقَرْدُودَةُ: فەقەرە ە سەرانسەرى كىو ە

مەمەك.

الْقَرْدُ: مەيمون ە نەزىكتەن گيانلەبەر

(ك: قراديد).

كە دەشوبەيتە مەرۇف ە (ك: أقراد

الْقَرْدِيدَةُ مِنَ الرِّجَالِ: پياۋى قەسە توندو

قەسە پەرماناۋ بەپېز ە شىۋەلى

وقرود وقرْدَة).

ناۋقەدى پەشت ە (ك: قراديد).

الْقَرْدُ: نەمۇ كەمىل و خەشت و خۇل و

الْقَرْدُوحُ: جۈرە نەسپىيەكە لە جەستەى

گەندە مومىيە كە لەكۆلك و خورى

خوشتر و مەرىشك دا پەيدا دەپى ە

ھەلدەمەرى ە لەقە دارخورما كە

تاكەكەى (قَرْدَعَة).

تويكىلى ئى داپنەراپى.

الْقَرْدُوحُ: مېرولەى بېكۆلە.

الْقَرَادُ: نەسپى و مۇرانە كەلەناردو

قَرُ قَرِيْرًا: بالئەمكە قېرانى، كەۋەكە

چەند جۈرە خواردنىك و داردا

قاسپاندى.

بەدى دىمكىر و ھەروا لە خورى و

قَرَّتْ الْحَيَّةُ: مارەكە قېشكاندى.

شىتى واپىش دا دەپى.

قَرُ عَلَيْهِ الْمَاءُ قَرِيْرًا: ئاۋى بەسەردا

الْقَرْدُودُ: بېدەنگ و ژېردەستە.

ھەلپەشت.

قَرْدَةُ فُلَانٍ: ھالەنكەس زەلىل و مەكەچ بوو

قَرُّ الْيَوْمِ قَرًا: نەمپۇ سارد بوو.

ە خۇى بېكوك كەردەمە.

قَرُّ بِالْمَكَانِ قَرًا وَقَرَارًا وَقَرِيْرًا: لەشۋىنەكە

إقَرْنِدِحِ الرَّجُلُ: پياۋكە خۇى ئامادە كەرد

نەشتەجى بوو، دامەزرا ە دەگوتىرى:

بۇ شەپ.

(قَرَّرْتُ فِي هَذَا الْمَكَانِ طَرِيْلًا) زۆر لەم

إقَرْنِدِحِ لِفُلَانٍ: دەستدېزى كەردە سەر

شۋىنەدا مامەۋە.

ھالان.

قَرُّ الْيَوْمِ قَرًا: نەمپۇ زۆر سارد بوو.

الْقَرْدُوحَةُ: نەمۇ پارچە سېگۆشەيەيە

قَرَّتْ عَيْنُهُ: چاۋى قېشكانى ھات ە (فەر

كەلە غوزىرۋى قورگ دا

قېر العىن).

دەردەمەۋى پىى دەگوتىرى سىۋى

أَقَرُّ: كەۋتە ناۋ سەرماۋ سۆلەۋە ە

ئادەم.

اصابتهم قِرَّةً: سهرما لیئی داون ۵
ههرجۆره لهرزو سهرمایهك تووشی
ئادهمیزاد بی.

القُرَّة: ههرشتیک چاو پیی خوش بی ۵
فینکایی چاوبی ۵ دهگوتری: (هر
قُرَّة العین) نهو هوی فینکایی چاوه ۵
یان دهگوتری: (هو فی قُرَّة من العیش)
نهو له گوزمرانی خوش دایهه و ژیاانی
نهرمو نۆله ۵ بتکری بنکی مهنجهل.
قُرَّة العین: روهکیکی ناوییهو
تهمه ندریزه لهدهم جۆگاو شوینی
ئاودراودا دهرۆی گهلاکهی سهوزمو
دهخورئ و مگوو نهسپیناخو
که رهوزو شتی وا.

القُرور: ناوی سارد که بۆ خوشۆردن
بهکاربی ۵ فرمیسی سارد که لهکاتی
خوشی دا دهرۆیندرین ۵ ئافرهتیک
که پیویست نهکا کل لهچاو بی.

المُسْتَقَر: چهسپاندن و بهردهمام بوون ۵
دهگوتری: (لکل نَبأ مُسْتَقَر) بۆ
ههموو ههوالیک ناکامو
سهرمنجامیک ههیه ۵ (صار الأمر الى
مستقره) کارهکه گهیشته ناکامو
جیگیر بوو.

المَقَر: شوینی ئارامگرتن و جیگیربوون
۵ (ك: مَقَار) ۵ دهگوتری: (أذكرني في
المَقَار المقدسة) له شوینه پیرۆز مهکان دا

یادم بکهو بیرت نهجم ۵ شوینیک
ئادهمیزاد بیکاته شوینی نیشتهجی
بوونی خۆی.

المُقَرَّر: نهندامی لیزنهیهکه که لیزنهکه
رونکردنهوهی رای لیزنهکه بهو
دهسپرن.

المُقَرَّر: (أمر مُقَرَّر) کاریکی چهسپاو و
برپا پی کراو ۵ ههرمانیک واژو
کرابی له لایهن کهسیکهوه
روخصهتی نهو واژوکردنهی ههبی
۵ لهبوارى قوتابخانه و خویندگارموه
کۆمهله سهرمباس و زانیاریهکن
پیویسته قوتابی لهماوهیهکی
دیاریکراودا بیانخوینی و فیریان
بی.

المَقَرَّة: ههوزی بجوک که ناوی تیدا
کۆبیتهوه.

المقرور: دهگوتری: (یوم مقرور) رۆژیکی
ساردو سهرمایه ۵ (رجل مقرور)
پیاویکه سهرما لیئی داوه.
قَرَسَةُ الْبَرْدُ قَرَساً: سهرما تینی بۆ هیئا
۵ دهست و قاجی جواندون.

قَرَسَ الْمَاءُ: ئاومهکی زۆر سارد کرد.
قَرَسَ الْبَرْدُ قَرَساً: سهرما توندبوو تینی
هیئا.

قَرَسَ الْإِنْسَانُ: ئادهمیزادمهکه سهرما لیئی
دا دهست و قاجی چوون و لهجم و جۆل

کهوتنو نه پتوانی کاریکا ۵ دمگوترئ:
(قَرِسَتْ أَصَابِعُهُ) دمستو په نجهی
چون و کاریان پئ ناکرئ.

أَقْرَسَ الْعَوْدُ: دارو شوړک و نه مامه کان
وشک بوون و بههوی سهرماوه
ته پرایان تیدا نه مامه.

أَقْرَسَ الْبَرْدُ أَصَابِعَهُ: سهرما دمست و پلی
چواندن و جم و جوتیان پئ ناکرئ ۵
دمگوترئ: (أَقْرَسَهُ الْبَرْدُ) سهرما
دمستو په نجهی چواندن و هیچی
پئ ناکرئ.

أَقْرَسَ الْمَاءُ: ناوکه کی زور سارد کرد.

قَرَسَ الشَّيْءُ: زیندمپوهی کرد
له سارد کردن شته که ۵ دمگوترئ:
(قَرَسَ الْمَاءُ فِي الْإِنَاءِ) ناوکه کی
له قاپه که دا زور سارد کردو
که پانډیبه ناستی به ستن.

الْقَارِسُ: سهرمای کوشندو زور سارد ۵
دمگوترئ: (أَصْبَحَ الْمَاءُ قَارِسًا) ناوکه
زیاد له نه اندازه سارد بوو.

الْقَرَسُ: سهرمای زور به شیدمت ۵
دمگوترئ: (لَيْلَةُ ذَاتِ قَرَسٍ) شهویکی
زور سارد ۵ سهرماو سؤل و
سههؤل به ندان.

الْقَرَسُ: شتی به ستو و بوو به سههؤل ۵
سهرمای توندو کوشنده.
القريس: دمگوترئ: (أَصْبَحَ الْمَاءُ قَرِيسًا)

ناوکه به ستی بوو به سههؤل ۵
خواردنی به سههؤل بوو به سهرما
به ستو ۵ دمگوترئ: (سَمَكٌ قَرِيسٌ)
ماسییه کی کولاو یان برزاو یان
بههوی سهرماوه په ق کراوه بووه
به سههؤل به ستو.

قَرَشَ الشَّيْءُ قَرَشًا: شته که کی لیرو لهوی
کوکردموه و خستیه سهر یه که ۵
دهشگوترئ: (قَرَشَ لَعِيَالِهِ) کاسبی بو
مال و مندالی خوی کرد.
قَرَشَ مِنَ الطَّعَامِ: که میکی له خواردنه که
دمستکه وت.

قَرَشَ فِي مَعِيشَتِهِ: ژبانی تهنگو
گوزمرانی ناخوښ بوو.
قَرَشَ قَرَشًا وَقَرَشَةً: پوخساری دامالندرا
له بهر زور سورغلی.

أَقْرَشَتِ الشَّجَّةُ: نيسقانه کی درز
پئ برد و هل و ردوخاشی نه کرد.

أَقْرَشَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس فیتنه یی
کردو چرنوکی له فلانکهس گرت ۵
عهیب و عارمکانی پئ گوتن.

قَرَشَ بَيْنَ الْقَوْمِ: نیوانی خه لکه که کی
وروژاندو فیتنه یی له ناویان بهرپا
کرد.

قَرَشَ لَعِيَالَهُ: کاسبی بو مال و مندالی
خوی کرد.

قَرَشَ فُلَانًا: فلانکهسی به قورمیشی
له قه لهم دا.

الْقَرَشَةُ: سالی گرانی و قات و قری.

الْقِرْشَبُ مِنَ الرِّجَالِ: بیاوی زور خور ۵
(ك: قراشب).

قَرَصَهُ قَرَصًا: نه فور چکی لی گرت.

قَرَصَهُ الْبُرْغُوثُ: میسوله گهستی.

قَرَصَتْهُ الْحَيَّةُ: مار پیوهی دا، گهستی.

قَرَصَ الْعَجَبِيْن: هه ویره که می ههنگوتک
ههنگوتک کرد.

قَرَصَ الرِّجْلُ: بیاومکه بهردموام بوو
لهسمر نهفرین کردن و باسکردنی
پاشمله بهخرابه.

قَارَصَهُ: ههریه که لهوانه نهزیهتی
نهوی تری دا بهزوبان و تانهو
تهشمر لکیدن ۵ دهگوتری: (کان
بینهما مقارصات).

قَرَصَ: بۆزیدمپویی لهمانای (قَرَصَ)
دی.

قَرَصَ الْعَجَبِيْن: هه ویره که می کرده
ههنگوتک ههنگوتک.

قَرَصَ الْمَاءَ: ئاو که می نهو منده ساردکرد
زوبان بهزینی.

تَقَارَصَا: نهو دووانه ههریه که بیان
بهقسه ناخوش بیک گوتن
نهزیهتی نهوی تری دا

الْقَارِصُ: دوی ترش و ماستی ترش
که زوبان بگهزی ۵ دهعبایه که وهگوو
میسوله دهگهزی.

القَارِصَةُ: جنیو و قسهی ناشیرین که
دمروونی بهرامبهر نازار بدا ۵ (ك:
قوارص).

القراصیا: درهختیکی بهرداره له پیپی
(الوردیه) به لهولاتی میصر پیپی
دهگوتری بهرقوقی وشک بوو ۵
لهولاتی شام پیپی دهگوتری قووخه
وشکه.

القَرَاصُ: دهگوتری: (لجام قَرَاصُ)
لغاویکه نازاری و لاخه که دما.

القَرَاصُ: روهکی که دهشوبهیتنه روهکی
جیرجیر، درێژدبی و گولتیکی
زمردی ههیه تفتی و تیژیکی
تیدایه و مگوو تفتی جیرجیر، بهره
دهنکیکی وردو سووری ههیه
حهیوانات حهزی له خواردنیهتی ۵
همروا ناوه بۆ روهکیکی گیایی له
پیپی (القراصیه) چقلیکی زور
باریکی ههیه نهگهر مروف دهستی
بگاتن تیپی رادهچن و زمرداویکی
تیزو سوتینهری لی دیتهدمرو نازار
لهدهستی دا پهیدا دهکا ۵ ههروا ناوه
بۆ روهکی (الوزس) که روهکیکی
(الفراشیه) بهو له ولاتی عهرمبو
حهبهشهو هیندوستان دمپوئی،
مادمیهکی سور رهنگی پاتینجی
تیدایه ۵ همروا ناوه بۆ (البابونج)

قَرَصَ الْكِتَابَ: پیتی کتیبه‌کی
بهوردی لیک نزیکی دیره‌مکانی
نوسییه‌وه.

تَقَرَّصَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته‌که کشایه‌وه
خوی حه‌شار دا.

الْقُرْصَانُ: دزو جه‌رده‌ی ناو دم‌ریا ه
(ك: قَرَاَصَنَة).

الْقَرَصَنَةُ: هه‌لکوتانه سه‌ر که‌شتی و
گه‌می له‌ناو دم‌ریادا.

قَرَضَ الشَّيْءُ قَرْضًا: شته‌کی به‌مقه‌ست و
گاز و شتی وا هه‌لپری ه دم‌گوتری:
(قَرَضَ بِنَاه) پان (قرضه الفارة).

قَرَضَ الْمَكَانَ: له‌شوینه‌که‌ی لادا.

قَرَضَ فَلَانًا: پاداشی فلانکه‌سی دایه‌وه.

قَرَضَ الشَّعْرَ: شیعری دانا، شیعری گوت.

أَقْرَضَهُ: قهرزی دایه ه دم‌گوتری:
(أَقْرَضَهُ الْمَالَ وَغیره).

قَارَضَهُ مَقَارَضَةً وَقِرَاضًا: قهرزی دایه ه

مالی دایه، پاره‌ی دایه بۆنه‌وه‌ی

بازرگانی پی‌وه بکاو قازانچ و

زهره‌ریان به‌پژمیه‌ک بی که‌له‌سه‌ری

پیک دین ه پاداشی چاکه‌ی دایه‌وه

پان تۆله‌ی خراپه‌کاری لی ستاند.

إِقْرَضَ مِنْ فَلَانٍ: قهرزی له‌فلان

وهرگرت.

إِقْرَضَ عِرْضَهُ: غه‌یبه‌تی کردو

به‌خرابی لی دوا.

که گوئه‌سه‌پی (الأقحوان) ه به‌وشکی ه
دم‌گوتری: (أَحْمَرُ قَرَاَصُ) سوری
زۆرسور.

الْقُرْصُ: پارچه‌ی پانه‌وه‌مبووی که‌وانه‌یی
و‌مکوو سینی و دیره‌ه‌مو دینارو
شتی وا پان شیوه‌ی نان ه هه‌روا
ناوه بۆ دیمه‌نی که‌وانه‌یی خۆر ه
دم‌گوتری: (غَاب قُرْصُ الشَّمْسِ) ه
هه‌روا ناوه بۆ پارچه‌ی ئاسنیکی
که‌وانه‌یی و‌مکوو مه‌تال که‌ منداڵ
له‌جۆره‌ یارییه‌ک دا هه‌لی دهم‌دن
بۆنه‌وه‌ی بزائن کامیان دم‌توانی
دوورتر بیه‌او‌پژئ ه (ك: أَقْرَاصُ
وقراص).

الْقُرْصَةُ: نانیکی بچوکی پانه‌وه‌مکراوی
که‌وانه‌یییه ه (ك: قُرْصُ).

الْقُرُوصُ: لغاویک نه‌زیه‌تی نه‌سپ بدا.

الْمِقْرَاصُ: کێردی سه‌ر که‌وانه‌یی و‌مکوو
جزوی دو‌پشک.

الْمُقْرَصُ: (حَلِيٌّ مَقْرَصٌ) خشلی
که‌وانه‌یی و‌خپ.

الْمِقْرَصُ: زهره‌نیکه‌ شتی تی‌دا قارص
دم‌کری.

قَرَصَ فَلَانٌ: فلانکه‌س به‌ته‌نیا نانی
خوارد.

قَرَصَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته‌که به‌شیومه‌یه‌کی
ناشیرین پۆیشت.

إِنْقَرَضَ الشَّيْءُ: شتهکه برپایه‌وه.

إِنْقَرَضَ الْقَوْمُ: خه‌لکهکه پښستن و

که‌سیان لی نه‌ما.

تَقَارَضَا الشَّيْءُ أَوْ الْأَمْرَ: به‌نؤبه‌و نؤره

شتهکه و مردم‌گرن، هه‌رجاره بؤ

یه‌کیان ده‌بی ۵ ده‌گوتری: (هما

یتقارضان الشاء): هه‌ریه‌که له‌و

دووانه ستایشی یه‌کتر ده‌که‌ن و

به‌یه‌کتر دا هه‌لده‌لین ۵ (الخصمان

یتعارضان النظر) نه‌و دوو دژه

به‌په‌وه‌و به‌یه‌کتر ده‌روانن ۵ (القوم

یتقارضون الشیفر) خه‌لکه‌که

شعیریان بؤ یه‌کتر خویندموه.

إِسْتَقْرَضَ مِنْهُ: داوای قه‌هرزی

له‌فلانکه‌س کرد.

الْقُرَاضَةُ: نه‌و پرژو پال و سه‌ره

مقه‌ست و وردمو پرده‌یه‌ی به‌هوی

برین و راسته‌و پاسته‌کردنی شته‌وه

هه‌لده‌ومری ۵ ده‌گوتری: (قُرَاضَةُ

الذهب و قراضة الثوب).

قِرَاضَةُ الْفَأْرَةِ: نه‌و په‌تک و پالهی

له‌ناکامی جه‌وال برین و خواردنی

مشک هه‌لده‌ومری.

قِرَاضَةُ الْمَالِ: مالی خراپ و بی که‌لک.

الْقِرَاضَةُ: که‌سیک غه‌یبه‌تی خه‌لک بکا

۵ خمخۆرکه‌و مۆرانه‌ که‌له‌دارو

کاغه‌زو خوری و ریس و شتی وا

ده‌دا.

الْقَرَضُ: نه‌و مالهی ده‌یده‌ی به‌یه‌کیکی

تر به‌قه‌رز ۵ هه‌رکارێک ئاده‌میزاد

بیکا به‌و هیوایه‌ی پاداشی له‌سه‌ر

و مربرگرتیه‌وه.

الْقَرَضُ الْحَسَنُ: قه‌رزیکه‌ بدری به‌بی

سودو قازانجی بازرگانی ۵ (ك:

قروض).

الْقَرَضُ: به‌مانا (الْقَرَضُ) دئ.

الْقَرِضُ: شیعر.

المِقْرَاضُ: مقه‌ست، هه‌رشتی قوماش و

شتی وای پی بیری ۵ ده‌شگوتری:

(لسان فلان مقرض الأعراض)

زوبانی فلانکه‌س مقه‌ستی برین و

درینی ناموسی خه‌لکه.

المِقْرَضُ: (إِبْنُ مِقْرَضٍ) گیانله‌به‌ریکه

ده‌شوبه‌یته‌ جه‌قه‌ل (إِبْنُ عِرْس)

به‌لام نه‌م تۆزی جه‌سته‌ی له‌و

که‌وره‌ترمو زۆر وه‌کوو جه‌قه‌ل

کیوی نیه، له‌پی‌ری (السمورية) و

گوشت خۆره.

قَرَضَبَ فُلَانٌ: فلانکه‌س به‌چلایسیه‌وه

شته‌که‌ی خوارد ۵ شتی وشکی

خوارد.

قَرَضَبَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌تونندو

زه‌خت بری.

قَرَضَبَ اللَّحْمَ: هه‌موو گوشته‌که‌ی

خوارد.

قَرَضَبُ الذَّنْبُ الشَّاءُ: گورگه که همه مو و
مهره که می خوارد.

القِرْضَابُ: چلیس و نهوسن له خواردن
دا ۵ دزو جهرده ۵ شیر ۵ شمشیری
برنده که ویرای گوشت نیسقانیس
دمبرئ ۵ (ك: قراضية).

قَرِطُ المَعزَى قَرِطاً: بزنه که دوو
گواریلای گوشتینی همه بوون به لای
گوچکه کانی هه ئواسرابوون ۵ (وهو
أقرط وهي قرطاء).

قَرِطُ الجَارِيَةِ: گوارهی له گوچکه
کچه که کرد.

قَرِطُ السَّرَاجِ: سوتاوییه که له پلّیته
چراکه هه ئومراند بۆنه وهی باش
بسوتئ و پوناکی بدا.

قَرِطُ الكِرَاثِ وَغَرِهِ فِي الْقَدْرِ: له ناو
هاپه که دا گیاو شته که له هه نجنی
بۆنه وهی بیکوئینی و بیکاته پیخۆر.
قَرِطُ فَرَسَهُ: لغاوی نه سپه که له خسته
دوا گوئییه کانی هه وه لسه کاتی
غار پیکردنی دا ۵ دهشگوترئ: (قَرِطُ
الفرس عِناهُ).

قَرِطُ الْحَيْلِ: نه سپه که له هه ئا بو
بازدانی خیراو بهشیدمت.

قَرِطُ عَلَى فُلَانٍ: کهم کهم شتی دا به
فلانکهس.

قَرِطُ عَلَيْهِ فِي الطَّلَبِ: زۆر نیلجافی کرد

له داواکردن لئی.

قَرِطُ إِلَيْهِ رَسُولاً: خیرا بیاوئیکی نار
بۆلای.

تَقَرَّطَتِ الجَارِيَةُ: گوارهی له گوئی
کچۆله که کرد.

القَارِيطُ: دهنکه خورمای هیندییه.

القِرَاطُ: چرا ۵ بلّیسهی چرا ۵ ناگر.

القِرَاطَةُ: نهو سوتاوییهی پلّیتهی چرایه
که دمکر پندرئ بۆنه وهی شوقه که له
خوش بی و پوناکی زیاد بکا.

القِرْطُ: گواره که دمکر یته نهرمه
گوچکه ۵ سورها ۵ بلّیسهی ناگر ۵
روه کیکی گیایی له مورپییه و مکوو
وینجه وایه.

القِرْطُ: جۆره سهوزمو میومییه کی سهر
سفرمییه.

القِرَاطُ: پیومریکی کیشان و پیوانه یه
نه نندازه که له به گویره یی رۆژگار
گوژرانی به سهردا هاتوو ۵ نه مپۆ
کی شه که له جوار دهنکه گهنمه،
له کیشانی زیردا سی دهنکه گهنمه ۵
له بواری پیومریی دا به شیکه له
بیست و جوار بهش ۵ له بواری فیدان
دا بریتیه له سه دو حهفتاو پینج
مهتر.

قَرِطَبُ فُلَانٍ: فلانکهس رقی هه ئسا ۵
دهگوترئ: (قَرِطَبُ عَلَيْهِ) رقی ئی

ههئساو لئی تورپه بوو ۵ بازیکی
توندو بههیزی هاویشته.

قَرطَبَ فَلَائًا: بهپشتا فلانکەسی خسته
سەر زەوی ۵ بهسەر پشته ملی دا
خستی ۵ دمگوترئ: (طعنہ فَعْرَطَبَ).
قَرطَبَ الجَزَر: گوشت و نیسقانی
کوشتییهکە ی بپری.

قَرطَس: نیشانهکە ی ههنگاوت.

تَقَرطَس: بههیاک چوو، فهوتا.

القِرطاس: لاپههه کاغهز که لهسەری
دمنوسرئ ۵ هەر شتیک دمنریتهوهو
دمکرئت بهنیشانه ۵ دمگوترئ:
(رَمَى فَعْرَطَس) تفهنگەکە ی
هاویشته و نیشانهکە ی پیکا ۵ جوهره
بوردهیهکی میصریه ۵ حوشتری
گهنج و تازه پینگهیشتوو ۵ ئاهرمتی
تازه پینگهیشتوووی سپی پیست و
بالا بهرز ۵ ولاخیک رهنگی سپی
تهواو بی و پهلهی رهشی تیدا نهبن
۵ پهره کاغهزیک لول دمدری لای
سهروی پانو و بنهوهی تهسک
گوئه بهرپژوه و شتی وای تی دمکرئ
بۆ خواردن ۵ (ک: قراطیس).

قَرطَمَ الشَّيْئ: شتهکە ی برپیهوه.

قَرطَمَ الحَفَّاءُ الحَفَّ: خوف دروست
که رهکه لوتی بۆ خوفهکە ی دروست
کرد.

القُرْطُم: روهکیکی کشت و کالییه،
گوئهکە ی بهکار دمهیندرئ بۆ
تهواپیل و بۆ گوپینی رهنگی
خواردنهکە، رهنگیکی سوریشی لی
به رههم دمهیندرئ.

القُرطوم من الحَفَّ: لوتی خوفه
ئەوشووینهی سههرمهههجهی
تیدمکرئ.

قَرطُ القَرطُ قَرطًا: گزگلیک و شتی وای
کۆکردموه.

قَرطُ الجَلَد: پیستهکە ی دباغ کرد بهتالی
گزگلیک ۵ دمگوترئ: (قَرطُ السقاء)
کوندمو مهشکهکە ی دباغ کرد
خاراندی ۵ پندری کرد.

قَرطُ فلان قَرطًا: فلانکەس دوی هیچ و
هوجی و بی ریزی بۆ بهرپژدارو
گهوره و قسه رویشتوو.
قَرطُ فلانًا: مهدهی فلانکەسی کردو
پهسنی نهوی یاس کرد.

قَرطُ الكتاب: یاسی لایهنی باشی
کتیبهکە ی کردو پتییدا ههنگوت.

تقارطاً المدخ: ههریهک لهو دووانه
مهدهی پهکریان کرد ۵ دمگوترئ:
(هما يتقارطان) نهو دوو کهسه
پهسنی پهکریان درپژه پيدا.

القارط: نهو کهسهی گزگلیک
کۆدمهکاتهوه.

الْقَرَأْتُ: گزگلك فروش.

الْقَرَطُ: درهختیکی گه ورهیه، قه دیکی

نهستوری ههیه و مگوو داری گوێز،

جۆره درهختی که له جۆری

(السنط)ی عهره بی صه مغی کی

مه شهووری ئی دهردهی ندری.

الْقَرَطَةُ: گزگلك ه یان بهرینکی و مگوو

گزگل وایه.

الْقَرَطِيُّ: دهگوتری: (ادیم قرطی)

بیستیکی دهباغ کراو بهتالی

جهوت و گزگلكه.

قَرَعَ الشَّيْءُ قَرَعًا: لهشته که ی دا، شته که ی

کوتا ه دهگوتری: (قَرَعَ الباب)

له دهرگا که ی دا ته قولبایی کرد ه (قرع

راجلته بالسوط و قرع المسی بالمقراع).

قَرَعَ الذَّهْرُ بقِوَارِعِه: رۆژگار به به لاو

کاره ساتی خوی فلان که سی کوتا.

قَرَعَ فُلَانًا الْأَمْرَ: کوت و پر کاریک بۆ فلان

پهیدا بوو.

قَرَعَ فُلَانًا بِالرَّمَحِ: بهر مپ له فلان که سی

دا.

قَرَعَ الدَّابَّةُ بِلِجَامِهَا: و لاخه که ی به لغاو

کی شایه وه نه بهیشت برپا.

قَرَعَ فُلَانًا بِالْحَقِّ: فلان که سی به حه ق و

به لکه ده مکووت کرد ه کی شی کرد

بوکاره که ه هه ول و تی کو شانی

له کاره که دا بۆ فلان چر کرده وه.

قَرَعَ لَهُ الْعَصَا: گۆجانی نیشان درا ه

به عه صا ته قه ی بۆ گرا ه واته ناگادار

کرایه وه که نه و نیشه ناوایه و نه وه ی

پنویسته.

قَرَعَ عَلَيْهِ سَهْلٌ: له به شیمانی خوی ددانی

بهیه که کی شان.

قَرَعَ الشَّيْءُ: به شی وه ی قورعه و پشک

شته که ی هه لیزارد.

قَرَعَ الْفِنَاءُ قَرَعًا: خانومه که، حه وشه که

له دانیشتوان و میوان جۆل بوو.

قَرَعَ مَاءُ الْبَنَرِ: ناوی بیره که وشکی کرد ه

کو تایی هات.

قَرَعَ فُلَانٌ: فلان که سی سه ری توشی

که جه لی بوو ه (فهو أقرع وهي قرعاء)

ه (ك: قُرْعٌ، وقرعان).

قَرَعَ النِّعَامَةُ: نه عامه که بهر و پۆلی سه ری

له بهر پیری هه لومرین و پوتایه وه.

قَرَعَ الْفَصِيلُ: بیچوه نازه له که (کاوپر که)

له مل و قاجی دا به له به له و زی به که

دومه ل پهیدا بوون خوری و بهر گنی

دهست و ملی پوتایه وه ه (فهو قَرِعٌ

و قریع).

أقرع الغائص: کابری مه له وان گه یشته

بنکی ناومه که.

أقرع المسافرين: موسافیره که نزیک

مه نزلای خوی بووه.

أقرع الى الحق: گه پرایه وه بۆ حه ق و

پاستی.

أقرع عن الشيء: لهشته که گه پرایه وه.

أقرع بين القوم: قورعه و پشکی خسته
ناو خه لکه که وه له ناو پاندا قورعه ی
کرد.

أقرع الذابئة: و لآخه که ی به لغاو و
پیشمه که گرته وه پشمو لغاو که ی
توند کردو و لآخه که ی سهری
بهرز کرده وه له رویشتن و خیرا
رویشتن گرتیه وه.

أقرع الفعل: هه حله که ی به سته وه
بوئه وه ی نه توانی بگاته حوشتره که
ه (فهو مفرع).

أقرع فلاناً: باشترین مالی خوی دا
به فلان.

أقرع فلاناً فعلاً: که له نیتریکی ره سنی
دا به فلان.

قارِع الأبطال: پالنه وانه کان له شهرو
رو به رو بوونه ودا به شمشیر لیکیان
دا.

قارِع القوم: خه لکه که له ناو خویان دا
پشکو قورعه یان کرد ه دمشگوتری:
(قارِعُهُ فَرَعَهُ): قورعه ی له گهل دا
کردو قورعه که ی لی برده وه.

قارِع فلاناً بالرمح وغيره: به رمب
که و تنه ویزه ی به کتر.

قَرَع فلاناً: به لومو سهرزمنشت
فلانکه سی کوتا.

قَرَع الأقرع: چاره سهری که چه لیه که ی
کرد.

إقترعوا على شيء: له سهر شتیک
قورعه یان کرد ه دهگوتری: (إقترعوا
فيما بينهم): خه لکه که له ناو خویان
دا قورعه یان کرد.

إقترع الشيء: شته که ی هه لیزارد.
تقارِع القوم: خه لکه که قورعه یان کرد.
تقارِع القوم بالرمح: خه لکه که به
رمب که و تنه ویزه ی به کتر و لیکیان
دا.

تَقَرَّع الجلدُ: پیسته که له که چه لی پاک
بووه.

تَقَرَّع الرجلُ: پیاو که خه وی زپاو ههر
جنگلی دان و نه مدیو و نه و دیوی
کردو خه وی لی نه که و ت.

الأقْرَعُ: که سیك که چهل بووی ه
داریک تو یکل پیوه نه مایی و سبی
کرا بی ه زور ره قو پته وه ه
دهگوتری: (ترس أقرع) مه تالیکی
زور قایم و پته وه ه (سیف أقرع)
شمشیریک ناسنه که ی پته و بی و بو
شهره شمشیر زور باش بی و
شمشیری تر که ل بکا.

القارعة: قیامت ه به لآو کارمسات.
قَرَعَتْهُمْ قوارع الدهر: به لآو کارمساتی
روژگار نه وه قه و مه ی کوتا و برستی
لی برین.

- القُرَاعُ: که چه لی.
- القُرَاعُ: دار کوتکه، بالندمی که له پیچی
- (النقاریة) جهسته مامناو منجیه،
- دمندو کیکی به هیزی پیو دیه له دارو
- درمختی دمگوتی و کونی دمکا نه گهر
- دارمکه گهرمی تیدا بی دهری دینی و
- دهیخوا.
- القُرَاعَة: چه رخی ناگر کردنه وه.
- القُرْعُ: کوله که به زوری عمره ب پیی
- دهلین: (الدُّبَاءُ).
- القُرْعُ: که چه لی، نه خوشی پیست و
- شونینک گیای لی نه پوی و گرونی
- حوشتر و کوزو ناغه لی خالی
- له حوشتر.
- القُرْعُ: که سیك خهوی لی نه که وی و
- نینوک گهندهل و قه لشت بردو و
- دمگوتری: (رجل قرع و ظفر قرع).
- القرعاء: میننه (الأقرع) و باغیک
- که نازهل هه موو گیای گزه که ی
- خواردبی و هیجیان تیدا نه هیشتبی
- و دمگوتری: (جاء فلان بالسَّوَّة)
- القرعاءن) فلانکس خراپه ی
- ناشکرای کرد و به لاو موصیبه تیک
- هه موو مال و سامان به ری.
- القُرْعَة: بهش و بار.
- القُرْعَة: شونینی که چه لی له سهر دا و
- شونینی خه تهر و دمگوتری: (ضربه
- على قرعة رأسه) له شونینی خه تهری
- سهری دا و ممتال و دیو جامه.
- القُرْعَة من الأرض: پارچه زهوییه که
- گیای لی نه پروایی.
- القُرْع: مهریک له سهری بکهونه شهرو
- لیکدان.
- القُرْعُ: که لی هه لیز درداو بو بهرین و
- که لدان و بیچوو و نهو که سه ی
- له شهر دا به دار یان به شمشیر و
- خه نجر و شتی و لیست دمدا و
- گه وره و پیزدار و دمگوتری: (فلان
- قربع دهره) فلانکس گه وره پیاو
- ماقولی رزگاری خویته ی و (فلان
- قربع الکبیه) فلانکس سهر وک و
- سهر بهل و سهر تیپی پیشمه رگه گانه.
- المُقرعُ: ناسنیکه سهریک یانی نه خش
- جیا جیای پیو دیه به ناگر سور
- دمگوتیه و شونینکی نازهل پی داخ
- دمگوتی و شونینی داخ کردنه که توکی
- لی نایه ته وه نهو شونین سوتاوی و
- داخ کردنه دمبیته نیشانه بو
- نازه له که، هه رخوا من نازه لیک داخی
- تایبه تی خوی هه یه و نامیریکه
- و مگوو پاچ و بیک وایه بو شکندنه
- بهرد.
- المُقرَعَة: کارساتیکی سامانکی رزگار.
- المُقرَعَة: زهوییه که کوله که ی لی روابی و

دمگوترئ: (أَرْضٌ مَفْرَعَةٌ).

المَفْرَعَةُ: گۆجان، داریکه پیی
لهئادهمیزاد دمدری، داریکه
سهرگۆجان بهزوری له فوتابخانهی
مندالان دا بۆ لیسانی فوتابی
نازیرهک و هارو هاج بهکار هاتوو ه
(ک: مَقَارِع).

قَرَفَ قَرَفًا: دروی کرد، شتی بیج بنه‌های
هه‌له‌هست.

قَرَفَ لَعِيَالَه: لیهرمو لهوی کاسبی کردو
شتی بۆ مال و مندالی خوی کۆکردموه.
قَرَفَ الشَّيْئَ: شته‌کی تیکه‌ل بهشتیک
کرد لهو که‌متر بیج.

قَرَفَ فَلَائًا: عه‌بیی له‌فلان گرت ه
دمگوترئ: (قَرَفَهُ بَكَدًا) فلان شتی پال
نهو دا.

قَرَفَ الْجِلْدَ: پیسته‌که‌ی سپی کرد، دایمالی
ه دمگوترئ: (قَرَفَ الشَّجَرَةَ وَقَرَفَ
الْقَرَحَ) دوا و وشکبوونی دارمکه‌ی سپی
کرد، دوا و وشکبوونی برینه‌که توئو
ته‌باری لابردن.

قَرَفَ الذَّنْبَ: تاوانی نه‌نجام دا.

قَرِفَ قَرَفًا: نه‌خۆشییه‌که‌ی گرت.

أَقْرَفَ الرَّجُلُ: پیاومکه یه‌کیک له‌دایک و
باوکی عهرمب بوو نه‌وی تریان
ناعهرمب

أَقْرَفَ وَجَهَ فُلَانٍ: رۆخساری فلان

سورایییه‌کی تیدا بوو ومکوو توپکل
وايه.

أَقْرَفَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی گرت تیکه‌لاوی

بوو

أَقْرَفَ فَلَائًا: باسی فلانی به‌خرابه کرد.

أَقْرَفَ الْمَرَضَ الرَّجُلَ: نه‌خۆشییه‌که

له‌پیاومکه‌وه ته‌نیه‌وه بۆ که‌سانی

دیکه.

قَارَفَ الشَّيْئَ: له شته‌که نزیک بۆوه

تیکه‌لی بوو ه دمگوترئ:

قَارَفَ فُلَانِ الذَّنْبَ وَالْخَطِيئَةَ: فلانکه‌س

تاوانه‌که‌ی نه‌نجام دا.

قَارَفَ الْجَرْبَ السَّبْعَ: گروئی‌یه‌که

له‌خوشرمکه‌وه ته‌نیه‌وه.

إِقْتَرَفَ: کردی نه‌نجامی دا، کاسبی کرد

ه دمگوترئ:

إِقْتَرَفَ لَعِيَالَه: کاسبی بۆ مال و مندالی

خوی کرد.

إِقْتَرَفَ الذَّنْبَ: تاوانه‌که‌ی نه‌نجام دا.

إِقْتَرَفَ فُلَانٍ مِنْ مَرَضٍ فُلَانٍ: فلانکه‌س

له‌فلانه‌وه تووشی نه‌خۆشی بوو ه

نه‌خۆشی نه‌وی گرتوه‌وه.

تَقَرَّفَتِ الْقَرَحَةُ: برینه‌که توپکلی هه‌لدا.

الْقَرَاةُ: گۆرستان ه نه‌م وشه‌یه له

بنه‌په‌رت دا ناوی هۆزیکی یه‌مه‌نییه

له‌نزیک گۆرستانه‌وه نیشته‌جی

بوون، دوا‌یی نه‌م ناوه کرا به

الْمُقْرِفُ: پیاوی خوږېړی ۵ پړوخساری
ناشیرین و نهکله و مت.

قَرْفَصَ: همدوو دمستی له ژېړ قاجیه و
بهستن.

الْقَرْفَصَاءُ: نهومیه مړوؤ: له سمر دوو
کلؤتی دانیښو همدوو نه ژنوی به

ورگییه و نه نویښی، همدوو دمستی
بیښیته و نه بو پېشه و نه له سمر خوار

نه ژنوی و نه دایان نی ۵ یان له سمر
نه ژنوکانی دانیښو و ورگی

بهرانه گانی و نه بنو نویښی همدوو
دمستی بخاته بن ههنگلی و نه.

قَرْفَلُ الطَّعَامِ: ته واییلی بو خوار د نه که
له قهرمنفول دروست کرد.

قَرْقَ قَرْقًا: بزړکاندی، ورپنه ی کرد.

قَرْقُ: گالته ی کرد، له قسه گانی دا
پیکه نی.

الْقَرْقُ: دمنگی مریشک که جوجیله گانی
کو دمه گاته و نه.

الْقَرْقُ: دمستی تهخت و بی که ندو له ند
۵ کومه لیک له کهسانی بچکوله.

الْقَرْقُ: شوینی تهختایی که بهردو
داری تیډا نه بی.

قَرْقَرُ فِي ضَحْكِهِ: له پیکه نین دا قافای
کرد ۵ دمنگی له قورگی دا گیراپه و نه.

قَرْقَرُ الشَّرَابِ فِي حَلَقِهِ: ناوکه ی
له قورگیډا هیڼایه قهرقه ۵

عهله مو ناو بو همدوو گوړستانیک.

الْقَرْافَةُ: توپکلی درخت.

الْقَرْفُ: پېستی سوور ۵ دهگوتری:
(أَحْمَرُ قَرْفٍ) سوری زور سور.

الْقَرْفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: توپکلی همدوو
شتیک.

قَرْفُ الشَّجَرَةِ: توپکلی درخت.

قَرْفُ الرَّمَانَةِ: توپکلی هه نار.

قَرْفُ الطَّبِّ: چلک و بهلغی ماستو دؤ: که
به مهشکه و نه دنووسی ۵ چلمه رقه

که به ناو لوت و نه دنووسی.

الْقَرْفُ: تیکه لېوونی شتی قیزه و نه و
نه خوازراو ۵ ته نینه و نه نه خوشی و

پهتا ۵ توممت ۵ (ک: قِراف).

الْقَرْفَةُ: توپکلی درخت: که له پېړی
درختی غازی بی ۵ به ناوایانگری نی

نهم جوړه درخته قیرقه ی
سهیلانی و قیرقه ی چینی په عهترو

بوئی خوشی لی دمر دمه ی ندری ۵
همروا وشه ی (القِرْفَة) ناوه بو

توپکلی هه نار که پېستو شتی وای
بی دمیغ دمری ۵ کاسبی ۵ توممت

۵ که سیک توممتی شتی لی بکه ی.

الْقَرْفُ: که سیک زور سه ریچی کارو
یاخی بو بی.

الْمُقْرِفُ: شوینی توپکل هه لدانی برین و
پېست.

غمرغمری کرد.

قَرَقَر بَطْنُهُ: ورگی قۆرپه قۆری کرد جا

یان بههوی برسویه تیه وه یان

بههوی خواردنی که وه که قۆرپه قۆری

له گهمدا پهیدا دهکا.

قَرَقَرَت الدَّجَاجَةُ: مریشکه که دهنگی وای

له خو هیئا و هکوو نه وه ناو بکهیه

ناو شوشه وه.

القَرَارِیُّ مِنَ الْمَدَاةِ: دالاشی دهنگ خوش.

القَرَارِیَّةُ: حیلکه وه حهنه حهنی نییه

که ل کهمدنگی خو دی ده خواته وه.

القَرَارِیُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی دهنگ

گه وه ده گوتری: (حاج قراقری).

القَرَقَارُ، والقَرَقَارَةُ: سوراخی شوشه،

قاپیکی شوشهیه ملی درپزه ده

ههروا ناوه بۆ مرقه مرقی خوشتر.

القَرَقَرُ مِنَ الْأَرْضِ: زموی نزمو

چالایی و نه رمه لان ده دۆل و شیوی

رۆتهن و بی درهخت و بهرد ده

دهور و بهری شارو شاروچه.

القَرَقَرَةُ: دهنگ خواردنه وهی خوشتر

له قورگی دا ده قۆرپه قۆری ورگ ده

پیکه نینی به قاقاو دهنگی بهرز ده

پهستی دهمو چاو ده (ک: قراقر).

القَرَقَرُ: کهشتی گه وهرو زمبه لاهو

درپزه ده (ک: قراقر).

القَرَقَرِیُّ: سوراچییه کی شوشه ی مل

درپزه.

القَرَقَرِیُّ: می شوله ی بچوک ده

حه شه رمیه که دهق دهنش و بهیته

ته پۆ.

القَرَقَرِیُّ: دهشتی زموی پتهو که رومکی

تیدا نه بی ههنی جاریش له م

جۆره شوینانه ناوی بۆگهن و جۆره

نهوتیک ههن.

قَرَقَفَ الْمَبْرُودُ: سهرما بر دوو مکه

له سهرما هه ل له رزی ده ده گوتری:

(قَرَقَفْتُ ثَنَاهُ): ددانه کانی له سهرمان

کهوتنه لیکدان و شهقه شهق.

قَرَقَفَ الْفَعْلُ وَالْحَمَامُ فِي الْهَدِيرِ: که له که

یان کۆتر مکه له دهنگ خواردنه وهی

خوی دا زه دهموی کرد.

قَرَقَفَ الرَّجُلُ فِي الضُّعْكَ: پیاوه که

به دهنگی بهرزو قاقا پیکه نی.

قَرَقَفَ الْبَرْدُ فَلَانًا: سهرما فلانکه سی

خسته له رزه له رز.

تَقَرَقَفَ: سهرما یوو، سهرما تینی بۆ

هیئا تاوای لی کرد ددانی بکهونه

شهقه تۆله و بهیه ک بکیشرین.

القَرَقَفُ: مهی و شهراب ده ناوی ساردو

پون.

القَرَقَلِیُّ: باندمیه کی جهسته بچوکه،

چاوی تیژن، زوو شت دهمپینی، زۆر

به پارپزو حه زهره، یاری له گه ل

سیبهری خوی دمکا.

قَرَمَ الصَّغِيرَ قَرَمًا: منداله که خواردنی

که می خوارد چونکه تازه له شیر

برآورته وهو باش فیبری خواردن

نه بووه.

قَوْمَ الطَّعَامِ قَرَمًا: خواردنه کهی خوارد.

قَرَمَ الشَّيْئِ: شته کهی سپی کرد

تویکله کهی لی دامالی.

قَوْمَ فَلَانًا: جوینی به فلان داو عهیبی لی

گرت.

قَرِمَ الْفَحْلُ: که له که وازی له پهرین و

سواربوون و که لدان هیئا.

قَوْمَ اللَّحْمِ وَالِيه: زوری حمز له گوشته که

بوو.

أَقْرَمَ الْفَحْلُ: پیزی که له کهی گرت و دلی

نه هات بیبه پینئ.

قَرَمَهُ: فیبری خواردنی کرد له کاتی

له شیر برپینه وهی دا.

تَقَرَّمَ الصَّغِيرُ: منداله که تازه له شیر

بردراوته وهو خواردنی که مه.

إِسْتَقَرَّمَ الْفَحْلُ: که له که وازی له پهرین

هیئا.

الْقَرَامُ: جوره پهردمیه که، نه خش و

نیگاری تیدایه، قوماشیکی

نه ستووره له خوری پنگاو پنگ

دروست دهگري بؤ راخستن و

به خودا دان له ناو که ژاوه دا

به کارده هیئندری وه کوو جاجم و

خورج و شتی وا.

الْقَرَامَةُ مِنَ الْحَبْزِ: همر پارچه و گوینچه

نانیک که به تهن دووره وه بنوسی.

الْقَرَمُ مِنَ الْفَحْلِ: نهو که لهیه که هیچ

نیشیکی بی نهگری، باری لی نه نری

تهرخان بگری بؤ که لدان و پهرین و

ههروا ناوه بؤ پیایو پیش سپی و

گهره ی هؤزو خیل.

الْقَرَمُ: درهختیکه له ناو ناودا دهری،

دهق دهبوبه یته درهختی دولب

له قهد نه ستوری و سپی تویکلی دا،

که لاکه ی وه کوو که لای بادام و ثیراک

وایه، میومکه ی وه کوو خورمای

صهومهر وهایه.

الْقَرَمُ: حوشتی بچوک و بیجو، گیسک.

الْقَرَمَةُ: نیشانه یه که به سهره تیری

که ده هاویژری له قوماردا.

الْمَقَرَمُ: پهردمیه که نه قش و نیگاری

تیدایه.

الْمَقَرَمَةُ: به مانا (المَقَرَمُ) دی.

قَرَمَدَ الشَّيْئِ: شته کهی به قیرو شتی وا

سواخ دا.

قَرَمَدَ الْحَاظَ بِالْجُصْ: دیوارمه که به که ج

سواخ دا.

قَرَمَدَ الشَّرْبَ بِالزَّعْفَرَانِ: قوماشه کهی

به زعفران پنگ کرد.

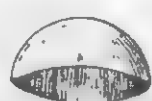
قوية

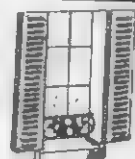
قند

قاس

قالب

قاسور

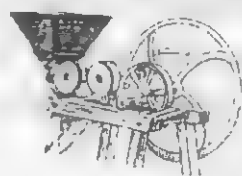
قوام

قار

قند

قادرين

قادرين

قار

قند

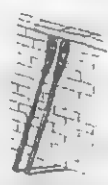
قند

قوسان

قند

قند

قند

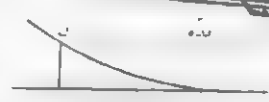
قند

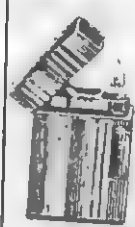
قند

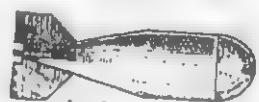
قند

قند

قند

قند

قند

قند

قند

قند

قند

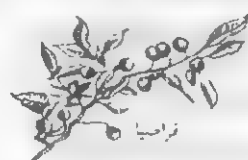
قند

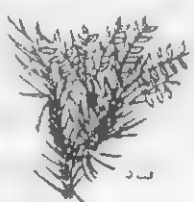
قند

قند

قند

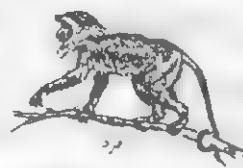
قند

قند

قند

قند

قند

قند

قند

قَرَمَدَ الثَّوْبَ بِالطَّيِّبِ: بُوْنی خوْشی
لهقوماشهکه دا.

قَرَمَدَ الْبِنَاءَ: بَالِهْخانهکهی بهخشتو
بهرد دروست کرد.

قَرَمَدَ الشَّيْءِ: شتهکهی بهرز کردهوه
ههلی چنی ۵ تهسکی کردهوه.

الْقَرَمَدُ: هَمَرشَتِيْک بهمهبهستی
جوانی و نارایش دان شتی پی سواخ
بدری یان رَمَنگ بکری و مکوو گهچو
زهعفران.

الْقَرَمُود: کاریلهی حهییوانه کیوی
بیچوی حهییوانه کیوی.

الْقَرْمِيْدُ: بهمانا (الْقَرَمَدُ) دئ ۵ نهومی
خانوو ۵ (ک: قرامید).

الْقَرِمِزُ: رَمَنگی سوری مهبله و رَمَش ۵
دهشگوتری: (لِوَن قَرْمِزِيْ).
قَرْمَشَ الشَّيْءِ: شتهکهی کۆکردهوه ۵
خرابی کرد دایومهشاند گهندهلی
کرد.

الْقَرْمَشُ: خهئکی تیکهو و پیکهو.
قَرَمَصَ الْقِرْمَاصَ: چَالِيْکی سهر تهسکی
ناو فراوانی دروست کرد بۆئهوهی
لهکاتی سهرمادا خوْی تِيْدا
بهموینیتیهوه ۵ چووو ناو چالی سهر
تهسکی ناو فراوان و خوْی تِيْدا
کۆشمهله کرد.

تَقَرَمَصَ: چووو ناو چالی سهمرتهسکی

ناو فراوان.

الْقِرْمَاصُ: چَالِيْکه پان و پۆره
سهمرکهی تهسکه لهترسی سهرمه
دهچنه ناوی ۵ هِيْلَانَهی کۆتر ۵
شوینی دروستکردنی نانی برزاو
لهسهر بهردو زیخی سورموه بوو یان
نانی پیشاو لهناو گلی گهرم کراودا ۵
(ک: قرامیص).

قَرَامِيصُ ضَرْعِ النَّاقَةِ: دیوی ناومهوی
رانی حوشر (لارِفِيسْک).

الْقِرْمِصُ: بهمانا (الْقِرْمَاصُ) دئ.
الْقَرْمُوصُ: بهمانا (الْقِرْمِصُ) دئ ۵
ههروا ناوه بوْ چَالِيْک که
ههلهکههندری بوْ نِيْچِر گرتن ۵
کۆختهی پاوکههر.

قَرَمَطَ فِيْ خَطَرِهِ: له رِوْشْتَن دا قاجی
لِيْک نَزِيْک کردنهوه.
قَرَمَطَتِ الدَّابَّةُ: وِلَاخهکه ههنگاوهکانی
لِيْک خستنهوه.

قَرَمَطَ الْكَاتِبُ فِي الْكِتَابَةِ: نووسهرکه
دِيْری نووسینی کَتِيْبهکهی وردو
باریکو لِيْک نَزِيْک نووسینهوه.
تَقَرَمَطَ: چووو سهر مهزههبو بیرو
رای ههرامیتهکان.

الْقَرْمُوطُ: میوهی رَمَنگ سوری درمختی
غهضا ۵ جوْره ههناوَرِيْکه مهمی
خِری ئافهرمتی پی دهشوبهیندری ۵

جۆره ماسييه كي پئست نه سمهرو
لينچ و گوشت سورمه تامي خووشي
نيه.

الْقَرَامِطَةُ: پيرپنكن له شيعه
توندرمه سهرمه له عيراق سهرمان
هه لداو له ولاتي حيجازدا به هيز
بوون و داواي يه كسانايي تاكه كاني
كۆمه ليان دمكرد.

قَرْمَلَةُ: به عمرزي دادا، خستي.
الْقِرْمَلُ: بئچه حوشر ۵ حوشرى دوو
دوگ ۵ قز: كه ئافرمه به قزى
خۆيه وه دمنوو سيني و دميخاته سهر
هزمكاني.

الْقَرْمَلَةُ: رومكپكى سالانه، همدى
كورتو گوليكي بچوكى زور زمردى
ههيه.

قَرْنُ الْفَرَسِ قَرْنًا: نه سپهكه له غاردان و
رؤيشتن دا قاجى دواومى ده خاته
شوئن قاجى پيشه وهى.

قَرْنُ الْبُسْرِ: خورماي گه پشته و
نه گه پشته تيكه له به يه ك كردن.
قَرْنُ الشَّيْءِ بالشَّيْءِ وقرن بينهما قَرْنًا
وقرانا: شته كاني كۆكردنه وه، خستنيه
به نايه كه وه ۵ دهگوترى:

قَرْنُ بَيْنِ الْحَجِّ وَالْعَمْرَةِ: نيهتى ههجو
عومره پيكه وه هينا، ئيحرامى
به نيهتى ههجو عومره هينا ۵ ههروا

دهگوترى: (قرن بين ثورين) ههردوو
گاجوته كاني خسته ژپر يه ك نيره وه ۵
(قرن بين عملين) ههردوو كارمه كي
به يه كه وه نه نجام دا.

قَرْنُ الشَّيْءِ إِلَى الشَّيْءِ: شته كه ي به توندى
به شته كه ي ترموه شته كه دا.
قَرْنٌ فَلَانًا: زمبرى له ته پلى سهرى
فلا نكهس دا.

قَرْنُ فُلَانٍ قَرْنًا: فلا نكهس برؤي تيكه لاو
بوونه وه (فهو أقرن وهي قرناء
الحاجين).

قَرْنُ كُلِّ ذِي قَرْنٍ: شاخداركه شاخى دريژ
بوون (فهو أقرن وهي قرناء) ۵ (ك:
قُرْن).

أقرن فلان: فلا نكهس دوو شتى
به يه كه وه شته كه دا يان دوو كاري
پيكه وه نه نجام دان ۵ فلا نكهس
سهرى رمه به كي به مرز كرده وه
بوئه وهى زيان به وانه ي پيشيه وه
نه گه يهنى.

أقرن أفاطير وجه الغلام: شويني ريش لى
روانى روخسارى كورمه ناوله ي لى
هات.

أقرن الثريا: نه ستيره ي سيوميل
(سوره ييا) به مرز بووه و خهريكه
بگاته ناوهراستى ئاسمان.

أقرن الدم في العرق: خوئين

لهدهمارهکهدا زۆر بوو.

أقرن الدُّمْلُ: دومهئهکه، کوانهکه

خهریکه بگاو کاتی ههئهرینی بئ.

أقرن للشَّيْءِ: دهسهلاتی بهسهر

شتهکهدا شکاو بهسهریا بالادهست

بوو.

أقرن على غريمه: تهنگی

بهقههزردارهکهی ههئچنی.

أقرن بين الحج والعمرة: ئیحرامی حهجو

عومهری بهیهکهوه بهست.

أقرن فلاناً: بوو بههاوشانی فلان.

أقرن القرن: بهسهر هاوشانهکهیدا زال

بوو.

قارنه مقارنه وقرناً: هاوهریهتی کرد.

قارن بين القوم: خهلهکهکهی رېك

خستهوه.

قارن بين الزوجين قراناً: ژنو میردهکهی

یهکه خستهوه.

قارن الشَّيْءِ بالشَّيْءِ: شتهکهی

بهشتهکه مهزهنده کرد.

قارن بين الشَّيْئَيْنِ أو الأشياءِ: دوشتهکهی

بهرامبهه کردن مهزهندهی کردن ه

(فهو مقارن) ه دهگوترئ (الأدب

المقارن أو التشريع المقارن).

قَرَنَ الأسارى: دیلهکانی بهحهبل دهست

بهس کردن ه دهسگوترئ: (قَرَنَ

الجرمين في القرآن) تاوانبارانی له ناو

پيؤهندو دهست بهست دا کۆکردهوه.

إقترن الشَّيْءُ بغيره: شتهکهی بهشتیکی

ترهوه پهپوهست کرد.

تقارن الشيئان: دووشتهکه پهپوهستی

یهگتر بوون.

إستقرن للأمر: تاقهتی بهکارهکه شکاو

توانی بیکا.

إستقرن فلان لفلان: فلانکهس بهلای

خۆیهوه هاوشانی فلانکهسه.

إسْتَقَرَّنَ الدَّمُ في العرقِ: خۆینهکه

لهدهماردا زۆر بوو.

إسْتَقَرَّنَ الدُّمْلُ: کوانو دومهئهکه نههم

بوو گهیی.

القران: ئیحرام بهستن بهحهجو عهمره

ه کۆکردنهوهی ژنو میرد بههوی

گرێبهستی مارمکردنهوه ه ههروا

ناوه بۆ حهبلێك شتی پئ

پادهمکیشری.

القرانيا: پێری درهختیکه دمپویندرئ

بۆ جوانیو بۆ سود وهرگرتن

لهبههرهکهشی.

الْقَرْنُ: شاخ مادهیهکی رهقه

بهپهناگوپی رهشهولاخو مهرو بزنو

ناژهلی تری لهو جوژه دمپوئ ه

بهزۆری نهو ناژهلانه دووشاخیان

دهمین.

الْقَرْنُ من القوم: پېش سپیو پیاو

ماقولی قهومو نه تهوه ۵ (قَرْن
السيف) تيزایى شمشیر ۵ (قرن
الجل) لوتکه‌ی سهرانسهری کیو ۵
(قَرْن الجرادة) نهو دوو تاله مووه‌ی
به‌سهری کولله‌ومن ۵ (قرن الباقلاء
واللوبياء) نهو توپکله‌ی
دانه‌وپلکه‌ی تیدایه ۵ هه‌روا وشه‌ی
(القرن) ناوه بۆ به‌ری لوس و خاویڻ
۵ یان شه‌وطو هه‌ل غارکردن ۵
ده‌گوتری: (عدا الفرس قَرناً أو قرین
فعرق) نه‌سبه‌که دوو شه‌وط
دوو‌نۆره غاری دا ناره‌قی کرد.

الْقَرْنُ مِنَ الزَّمان: ماوه‌ی سه‌د سائه
(سه‌دمیه‌ک) ۵ ده‌سگوتری: (امراة
قَرْن) ناوه‌رتی‌که هاوشانه
له‌نازایه‌تی و چاونه‌ترسی دا ۵ (ك:
قرون).

وحيد القرن: که‌رکه‌دمنه چونکه یه‌ک
شاخی هه‌یه له‌پیشه‌سهری.

الْقَرْن لِلْإِنسان: هاوشان له‌نازایه‌تی دا
له‌زانباری دا له‌هیزو تواناو
خۆپ‌اگرایی له‌شه‌پدا ۵ (ك: أقران).

الْقَرْنُ: حه‌بلیک: که دوو حوشت‌ری تی
بخرین ۵ (ك: أقران).

الْقَرْناء: مارێک دوو پارچه گوشت
له‌سهری به‌رببنه‌وه و مکوو شاخ
ومه‌ابن.

الْقَرْنان: گه‌وادو خوپی ۵ که‌سیک
مال و مندالی داویڻ پیس بن
نه‌ویش لییان بیده‌نگ بی.

الْقَرْنَوَة: گیاه‌کی سه‌وزی تۆزای یه‌ک
قه‌د گه‌لاکه‌ی مه‌پله‌و سوره‌،
به‌ریکی و مکوو سونبوولی هه‌یه
تامیکی تفت و تالی هه‌یه کونده‌و
مه‌شکه‌ی پی دهباغ ده‌کری ۵ هه‌روا
ناوه بۆ رومکیک ده‌شوبه‌یته رومکی
لۆبیا ده‌نکیکی هه‌یه له‌نۆک
گه‌ورمه‌ره، که به‌که‌رگاوه‌ هاپ‌دا
زمرد ده‌بی و مکوو هه‌ریسه‌و
که‌شکه‌ک ده‌کولتیندری ده‌خوری
په‌زمه‌نده‌ش ده‌کری بۆ زستان.

الْقَرْنِيَّة: به‌شی پیشه‌وه‌ی کلینه‌ی چاو.
الْقَرُونُ: نه‌فس ۵ ده‌گوتری: (اسمحت
قَرُونُهُ) نه‌فسی خۆی زه‌لیل کردو
پابه‌ندی فه‌رمانه‌که بوو ۵ هه‌روا
ناوه بۆ و لاخیک به‌رۆیشتن زوو
عه‌ره‌ق بکاو زۆر عه‌ره‌ق بکا ۵
نه‌سپو حوشت‌ریک له‌رۆیشتن و
غاردان دا قاجی دواوه‌ی بخاته شوین
جیبی قاجی پیشه‌وه‌ی ۵ حوشت‌ریکی
شیرمه‌ر که‌جاری دوو سه‌تل شیر ی
بدۆشری ۵ پیداو‌یستی ۵ ده‌گوتری:
(أخذت قُرُوني من الأمر) پیداو‌یستی
خۆم له‌کارمه‌که هه‌نگرت.

القُرُونَةُ: نەفس ۵ دىگوتى: (أَسْمَحَتْ

قرونته) نەفسى خۇي زەلىل كىردو

لەكارمىگەدا شوپىنى گەموت ۵

پومىكىگە دىشوبەيتە پومىكى

(اللوباء) دانەوئىلەيەكى ھەيە

لەنۇك گەمورەترە كە كېرە كرا

بەزمردى دېتەخوار وەككوو پومىكى

(الـورس) شەوچەرەدى

سارانىشەنەكانەو بەزۇرى دەست

دەكەوئى.

القرين: ھاوتاو ھاوشان ۵ ھاوسەر ۵

خوشترى ھاوتا بۇ خوشترىكى تر ۵

دېل ۵ (ك: قُرْءاء).

القريناء: لۇبىيا.

القرينة: نەفس ۵ ھاوسەرو خىزان.

المِقرُن: نىر؛ دارىكە دەخريتە سەر مىلى

دوگىا يان دوو ئىسترو بارگىر

بۇئەھەدى ھەوجارو مزانەكە

لەناومپراستى نىرەكە بەھۇى

بىنەومندىكەمە شەتەك بىرى.

المقرونه: جۇرە خواردنىكە لەھەوېرو

پۇن و بادام دروست دىمىرى.

قونس الديك: كەلەشېرمەكە لە كەلەشېرى

بەرامبەرى ترساو ھەلات.

قِرْنَسَ السَّقْفُ والبيت: ھەلەشەكە يان

خانومەكى بەشتى جۇراو پازاندەمەو

دىكۇراتى جۇراو جۇرى تىدا دروست

كىرد.

القرناس: كىردو تەپۇلكەى پېش كېو ۵

سەرە تەشى.

القرناس: نەو پارچە دارو شتەى كە

پېسى لەسەر ھەلدەكرى بۇ رېستن ۵

(ك: قرانىس).

القرانىس: پېشەتاي لافاو كە خشتو

خالو پىل وپوش لەگەن خۇى

ھەلدەمىرى.

القرنفل: جىنىسى جۇرە گولپىكە كە

بەناوبانگەو پېى دىمگوتىرى

(المشري و لەپېرى (القرنفلية) يەو

لە ولاتانى گەرمەسىر دىمچىندىرى

بۇئەھەدى لە گولە وشكەومبوومەكانى

تەوايىل دروست بىرى.

قِرْه الجلد قِرْهأ: پېستەكە پوتايەو

مىوومەكانى ھەلومىرىن چۈنكە توشى

دەردە (قوبا) بوو كە نەخۇشى پېست

گېرۇئ بوونو پوتانەومىيە ۵ توپۇزى

ھەلدە ۵ پەش ھەلگەرا بەھۇى زۇر

لېدانەمە ۵ (فەر آقرە ھى قىرە).

القره: پېستى وشك ھەلاتوو.

قِرْجوز: دومىيەكى بچوكە لە كاغەزو

مقەبا يا تەختەدارى تەنك دروست

دىمىرى لەشوپنىكى نادىارمەو

مروفيك دىمچولتېنىو ھەندى

قىسەى لى دىمبىسرىن وادىبىنىرى

خۆى دەجولئى و خۆى قسە دەکا.

قُرَا فَلَانًا قُرُوا: قەصدى فلانكەسى كرد،

نيازى لای ئەوى بوو ۵ بەدواداچوونى

کردو لەکارەکانى ورد بۆوه.

قُرَا الْأَمْرَ: بەدواداچوونى بۆ کارمە

نەنجام دا ۵ دەگوتى: (قُرَا الْبَلَادَ): بە

ولآتەكەدا بىست بەبىست گەراو سەيرى

کردو لەبارودۇخ و دیمەن و ئاو و هەواى

ورد بۆوه.

قُرَا الْأَرْضَ: بەدواداچوونى وردى بۆ ئەو

كەسانە كرد كە لەزموبیەكەدا

نیشەجى بوون.

قُرَا بَنِي فَلَانٍ: يەكەيەكە چوو لای خێلى

فلان و لىي پەرسین.

قُرَى فَلَانٌ قُرِيًّا وَقُرَى: لاشەويلەى

فلانكەسى هاوسان بەهۆى ددان

هێشانەوه.

قُرَى كُلُّ مُجْتَرٍ قُرِيًّا: نازەلە كاویزگەرمە

هەموو خواردنەكەى هێنايهوه ناو

دەمییهوه و كاویزى كەردەوه ۵

دەشگوتى: (قُرَى فَلَانٌ فِي شِدْقِهِ جُرْزَة)

فلانكەس گۆپزمەكەى لە گۆپى دا

شاردەوه.

قُرَى الشَّيْئِ: شتەكەى كۆكردەوه ۵

دەگوتى: (قُرَى الْمَاءِ فِي الْحَرَضِ)

ئاومەكەى لەحەوزمەدا كۆكردەوه.

قُرَى الطَّيْفِ قُرَى: ریزی میوانهكەى

گرتو خواردنى باشى بۆ نامادە كرد.

قُرَيْتُ النَّاقَةِ قُرَا: حوشترمە پشتى قايم

بوو دوگی درێژ بوو ۵ (فهي قُرَوَاءٌ) ۵

دەگوتى: (جمل اقري).

اقري فلان: فلانكەس پشتى نازارى

هەبوو ۵ وەگري شتەكە بوو زۆرى

ئیلحاح كرد ۵ گوندنشین بوو ۵

داواى زىافەت و دموعتى كرد.

اَقْرَتِ النَّاقَةُ: حوشترمە ئاو لە

بێچومدانى دا كۆبۆوه.

اِقْرَى فَلَانٌ: فلانكەس داواى دموعت و

نان بۆ نامادەکردنى كرد.

اِقْرَى الْأَمْرَ: بەدواداچوونى بۆ کارمە

نەنجام دا.

اِقْرَى الْبِلَادَ: بە ولآتەكەدا بىست

بەبىست گەراو لەبارودۇخ و ئاو و

هەواى ورد بۆوه.

اِقْرَى بَنِي فَلَانٍ: لای يەكە يەكەى خێلى

فلان دا تێپەرى و پەرسىارى ئى

کردن.

اِقْرَى الضَّيْفِ: خواردن و پەزى بۆ

میوانهكە دابین كرد.

اِقْرَى فَلَانًا: داواى دموعت و زىافەتى

لەفلان كرد.

تَقْرَى الْبِلَادَ: بىست بەبىست بەناو

ولآتەكەدا گەراو سەيرى

بارودۇخەكەى كرد.

تَقَرَّى المِاءَ: به شوین ناو مگان دا گهراو
لِیْکُوْلَیْنِهَوِی دمر بارمیان نه انجام دا.
إِسْتَقَرَّی الدُّمْلُ: کوانه که (دوومه له که)
کیم و زوخاوی تیدا کۆبۆوه.

إِسْتَقَرَّی فلان: فلانکهس داواي زیافهت و
خواردنی کرد.

إِسْتَقَرَّی فلاناً: داواي له فلان کرد
دمعومتی بکا.

إِقْرَرَّی فلان: فلانکهس پشتی دریژ
بوو.

القاری: گوندنشین.

القَارَاةُ: کۆمه لگاو کۆمه له خانو و
شارهستان.

القَارِيَّةُ: به مانا (القارة) دئ ه
سمرانسهری دوگ یان لای خواروی
دوگ ه تیزایی شمشیر و سهره پمبو
نوکه خهنجر ه بانئدمیه کی قاج
کورتی دهن دوک دریژه، پشتی
سهوزه، عهره ب خۆشیان دهوئ و
به لایانهوه پیرۆزه، پیاوی سهخی
بهو دهبهینن ه کاری قورسو
گورچکې.

القرا: پشت ه ناوهراستی پشت ه
تۆپه لای گردو ته پۆلکه ه (ک):
قروان و اقراء).

القَرْدُ: چهوزیکی بچکۆله به بهته نیشت
چهوزی گهورموه ناوی تئ دمکرئ

بۆنه وهی نازهل و ولاخ ناوی ئ
بخۆنه وه ه پیاوه جامیلکه یه که له
دار دروست کرابه؛ کاسه دارینه ه
جۆره قۆرپییه که توشی پیاو دهبی ه
یه که پێبازی و یه که ههلوئستی؛
دهگوترئ: (رأيت القوم على قَرَرٍ
واحد) خه لکه کهم وایینی یه که
پێبازیان گرتووه ه (ك: اقراء).

(اقراء الشعر) جۆرمکانی شیعو
پێبازمکانی ه دهسگوترئ: (أصبحت
الأرض قَرَواً واحداً) زموی هه مووی
ناو داپۆشیوه و بۆته یه که دهریا ه
ههروا ناوه بۆ جۆره دارێک زۆر
رهق و پته وه که رهسته ی ناومالی ئ
دروست دمکرئ ه بروانه وشه ی
(بلوط).

القَرَوِي: دابونه ریت و سروشت ه
پێنگای یه کهم ه دهگوترئ: (عاد
فلان الى قرواه) فلانکهس گهراپه وه
بۆ پێنگای یه کهم جاری.
القَرَوَانِي مِنَ الرِّجَالِ: نهومیه به هوئ
نه خۆشیه وه کیسی هیلکه گونی
گهوره بووبی.

القَرَوِي: نهو خواردن و پێزو هه لئسو
کهوته یه که پێشکesh به میوان
دمکرئ ه (ك: اقراء).

القَرِي: ههرشتیک یه که پێبازی هه بی.

الْقَرَاءُ: میوانداری و زیافته.

الْقَرْيَةُ: گه وره مشار ه همر شوینیک خانوه کانی پیکه و نووسابن و کرابیتته نشینگه و شوینی تیدا نیشته جی بوون.

قرية النمل: شاره میرو.

القریتان: شاری مهککه و شاری طائیف. الْقَرْيَةُ: نه و کهسه میوانداری خه لک دمکا ه شوینی هه لپزانی ناو له بلوسک و بهر زابییه وه بونا و باغچه ه (ک: اقراء، وقریان) ه یه ک پنباز ه دمگوتری: (مازال علی قَرْيٍ واحد).

الْقَرْيَةُ: گوجان و عمصا ه شاره میرو ه نه و داره له سمر که زاوه پادمنگیودری.

الْمَقْرَى: هموزیک ناوی تیدا کوبیتته وه ه سمران سمری ته پوئلکه ه (ک: المقاری).

الْمَقْرَى: نه و کهسه میوانداری خه لک بکا ه دمگوتری: (انه لمقری للضيف) ه نه و دوری و به له م و سینیهی خواردنی تیدا پیشکesh دمکری بو میوان ه شوینی حال که له هه موو لایه وه ناوی تیدا کوبیتته وه.

الْقَرَاءُ: نه و کهسه زور میوانداری خه لک بکا.

قَزَحَ قَزْحاً: بهرز بووه ه دمگوتری:

(قَزَحَتِ الْأَسْعَارُ).

قَزَعَتْ نَفَاحَاتِ الْمَاءِ: بلقه ناو مکان بهرز بوونه وه.

قَزَحَ الْقِدْرُ قَزْحاً وَقَزْحَاناً: مهنجه لکه کاتی نه وهی هاتووه نه وهی تییدایه داچورپندرئ.

قَزَحَ الْقَنْزُ: داو و دمرمانی کرده ناو مهنجه لکه.

قَزَعَتِ الشَّجَرَةُ: دره خته که پهل پهل بوو.

قَزَحَ الْحَدِيثُ: قسه که ی پازانده وه و ته وای کرد به به نه وهی دروی تیدا بکا و زیاده ی پیوه بنی.

تَقَزَحَ النَّبَاتُ: رومکه که پهل پهل بوو پیوه رویی و ته نیه وه.

الْقَازِحَةُ: بلقی سمر ناو.

قُزَحَ: شوقه زهرینه.

الْقِزْحُ: نه و زمرده چه وه و که مونه و

کوزبریه که دمکریته ناو مهنجه لی جیشته وه.

الْقُرْحِيَّةُ: پهردهیه که که وانه یی و رمنگا و رمنگ له دوا گلینه ی چاومه و، له ناو و راستی دا کونیک هه یه پیی دمگوتری: (إنسان العين).

الْمِقْرَحَةُ: نه و حاجه ت و شوشه ی داو و دمرمانی تیدا هه لدمگری.

قَزَّ الرَّجُلُ: پیامکه دانیش به شیوه یه ک و

دوايي بازی دا.

قَزُ نَفْسُهُ الشَّيْئُ: نه‌فسي له‌و شته
هه‌ئسله‌میه‌وه‌و تقي دایه‌وه‌و ۵ پرم‌تی
کردمه‌وه.

تَقَزَّزَ عَنِ الْمَعَاصِي: له‌ تاوان
دوورکه‌وته‌وه‌و خۆی پاراست.

تَقَزَّزَ مِنَ الشَّيْئِ: بی‌زی له‌ شته‌که
کردمه‌وه‌و ۵ دم‌گوتری: (تَقَزَّزَ مِنْ أَكْلِ
الضَّبِّ): بی‌زی له‌ خواردنی سوسه‌مار
کرد.

القازیزة: کیته‌له، پیا‌یه‌که‌ بجوک
وه‌کوو په‌رداخ‌و سوراحی بجوک ۵
کاسه‌و جامیلکه‌ ۵ فنجان‌ ناو و
شه‌رابی تیدا دم‌خوړتیه‌وه، جوړه
خواردنه‌وه‌میه‌کی غازیه‌ له‌ناوی
غازاوی‌و شه‌کر دروست دم‌کړی.

القَزُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوړیکه‌ له‌تاوان
هه‌ئسله‌میتیه‌وه‌و قیزی ئی بی‌و
به‌سروشت خو له‌تاوان بپاریزی ۵
که‌سیک بی‌ز له‌جوړه خواردنیک
بکاته‌وه.

القَزُّ: ناوړیشم له‌و حاله‌دا که‌ له
صولجه‌و په‌رده‌ی خو‌ی
دم‌ده‌هیندری، (دود القَزِّ) کرمی
ناوړیشم.

القَزَّاز: ناوړیشم فروش ۵ جو‌لای
ناوړیشم.

القَزَّازُ مِنَ الرِّجَالِ: که‌سیک به‌سروشت
بی‌زی له‌تاوان کردن بی‌.

القَزَّةُ: بازدان، پا‌په‌رین.

القَزِيَّةُ: چهنه‌د جوړه‌ حه‌شه‌ره‌وه
جر‌وجانه‌وه‌مړیکن صولجات‌و کیسه‌و

په‌رده‌ی ناوړیشمی ده‌چنن ۵

جوړیکیان بژ‌وه‌که‌ی گه‌لای
درمختی (الْتَوَت) پی‌ی دم‌گوتری:

(دودة القَزِّ) هه‌یه‌ بژ‌وی گه‌لای

درمختی به‌لوطه‌ نه‌م جوړه‌ له‌

ولاتی هیندوستان ناوړیشمی چاکی

ئ‌ی به‌ره‌م دم‌هیندری ۵ هه‌ندی

کرم‌و حه‌شه‌ره‌ی تر هه‌یه‌ زیان

دم‌که‌یه‌نن به‌دره‌خت.

القوازیر: به‌مانا (القواریر).

قَزَعَ الْفَرَسُ وَالْبَعِيرَ وَالظَّبْيَ: نه‌سپه‌که‌

په‌له‌ی کرد بازی توندی هاویشته.

قَزَعَ الْكَبْشُ وَغَوَ قَزْعًا: به‌رانه‌که‌ هه‌ندی

خوړیه‌که‌ی به‌رداوه‌و پ‌وتاوه‌ته‌وه‌و

هه‌ندیکی په‌له‌ په‌له‌ پی‌وه‌ ماوه‌.

قَزَعَ السَّيِّئُ: مندا‌له‌که‌ سه‌ریان تاشی‌و

هه‌ندی کو‌مه‌له‌ توکی په‌له‌ په‌له‌

به‌سه‌ریه‌وه‌و ماونه‌وه‌و (فه‌ر أَقْزَعَ وَهِي

قزعا).

أَقْزَعَ الرَّجُلَ وَغِيْرَه: پیاوړکه‌ خو‌ی

ته‌رخانکرد بؤ کاریک‌و به‌هیچی

ت‌رموه‌ مه‌شغو‌لی نه‌ه‌بوو.

قَزَع: بۆ زېدىم پۇيى لەماناى (قَزَع) دى.

تَقَزَعُ الفرس: ئەسپەكە نامادىبوو بۇ غاردان.

تَقَزَعُ القوم: خەلكەكە بىلاومىيان ئى كىردو بىلاو بوونەو.

تَقَزَعُ السحاب: ھەورمكە پەمىيەو ھە نەما.

تَقَزَعُ الرجل: پىياومكە ھەندى كۆمەلە موى جىاجىيا بەسەرىيەو مانەو.

قَزَعُ الديك: كەلەشەركە پەرو پۇلى دەوران دەورى مىلى خۇي فەش كىردنەو.

القَزَعَةُ: كۆمەلە موو كەلەسەرى مىندالدا دەھىللەرنەو ۋەكوو كاكۇل ۋە گودلە ۋە موى كەم بەتۇقەسەرەو.

القَزَعُ: ھەرشىك پارچە پارچە جىاجىيابىن ۋە پەلەھەورى جىاجىيا بەناسمانەو ۋە پارچە پارچە قىزى سەر ۋە خورى مەپ كەلەومىزى بەھاردا ھەندىكى بەردەداو دىمكەۋىتە خوار ۋە بارىكايى پەرى تىر ۋە پەرى بچوكى تىر ۋە ھەورى زۆر بەرز ۋە ھەورى بچوك كەبەئاسمانەو خىرا بىروا.

القَزَعَةُ: بەمانا (القَزَعَةُ) دى.

قَزَل قَزَلًا وقزلاناً: بازى دا ۋە

بەھەنگەلەشەلە پۇيى.

قَزَل: زۆر شەلى بەخراپەترىن شىۋەى

شەلىن پۇيى ۋە قاجى بارىك بوون

بەھۇى ئەو ۋە گۆشتىيان پىۋە نەما ۋە

(فەر قَزَل ۋە قَزلاء) ۋە (ك: قَزَل).

الأقزل: گورگ.

الأقزلان: دووپەرن لەناومىاستى كلكى

دالاش ۋە دالەكەرخۆرە دان.

قَزَمَ قَزَمًا: رەخنەى ئى گرت.

قَزِمَ قَزَمًا: خوپىرى بوو، ناكەسبەجەو

ناپىاو بوو.

تَقَزَمَ: بەتوندى تىزى لەگىز كارمكە

پاچوو.

الأقزام: پىرو تويۇزىكى ئادەمىزان

كورتەبالا ۋە كۆلە بىنەن ۋە لەھەرىمە

دارسىتانە ئىستىۋائىيەكانى

ئەفرىقا ۋە دەوروبەرى باشورى

كىشومى ناسىادا دەزىن.

القِزَامُ: بەدخو ۋە خوپىرى ۋە دىگوتىر:

(قِرَم قِزَام) گەل ۋە نەتەمىيەكى

خوپىرى ۋە ھىچ ۋە بوجن.

القَزَمُ: (رجل قَزَم) پىاۋىكى كورتەبالا ۋە

ۋە خوپىرىيە.

القَزَمُ: جەستە بچوك ۋە كورتەبالا ۋە (ك:

أقزام).

القَزِمُ: بەمانا (القَزَمُ) دى ۋە پۇدو

چىروك ۋە ھەتىومچە: كە ھىچ خىرو

بیریکی لهلا چاومپوان نه کړئ ۵
(ك: أقزام).

القَزَمَةُ: کورته بالا چ زن بڼ چ پیاو ۵
ههروا ناوه بو مهړی بچوک و لهړو
بڼ بهروبوم.

القِران: مهنجه لۍ گهوره، قازان ۵ که
لهمس و شتی وا دروست کرابۍ.
قَزَا قَزَوْا: بېزی کړدوه هه نسله میه وه.
قَزَا بمصاه: به گوچانه که ی زهوی
هاژنیه وه.

أقزى: به عه پېو خراپه له که دار بوو.
القَزْو: که سیک غافل و بڼ ناگا نه بڼ ۵
هه میشه وشیار.
القَزَا: ماری کوله هو پیاو.

قَسَبَ الماءُ قَسْباً: ناوکه به خوړی پړۍ و
خوړی هات.
قَسَبَ قَسْباً: پته و وړه بوو ۵ (فهر
قَسَب وقسیب).

القَيْسَبَةُ: درمختو که یه که بنکی یه که و
پهل پهل دهبۍ ۵ به نه اندازه ی
حه فتاو پینج سان تیه تر بهرز
دمبیته وه، گو له که ی وکوو گو لۍ
ومنه وشه وها یه به تهرۍ ناگر
دمگرۍ وکوو حال ته ی وشکی ۵ (ك:
قَسِيب).

قَسِرَ فُلاناً: زوری له فلان کړد.
قَسَرَ عَلَى الأمر: ناچارۍ کړد له سهر

شته که.

إقْتَسَرَهُ: زال بوو به سهری داو ملکه چی
بوو.

قَسَرَ الرجلُ: پیاو که کهوته ساله وه.
قَسَرَ النبتُ: گیاو گزه که زور بوو
تیکچرۍ.

القَسْرُ: شیر ۵ کوری گهنجی شان و مل
قهوی و به هیز ۵ پاوکه ری تیر هاو یز
۵ (ك: قسارۍ).

القَسْرَةُ: شیر ۵ مرو فی شکو مهن دی
سهر که وتوو ۵ همرشتیک خاومن
هیزو توانا بڼ.

قَسْنٌ نِلان قَسوسة: فلان که س بوو به
که شیش.

قَسْنٌ قَساً: فیتنه یی کړد.

قَسْنٌ الحديث: قسه که ی بلاو کړدوه.

قَسْنٌ الشئین: شته که ی داوا کړدو
به دوا داجوونی بو کړد.

قَسْنُ الرجلُ ما على العظم من اللحم:
ههر چی گوشتی سهر نیسقانه که بوو
دایمالۍ، لیۍ کړدوه.

قَسْنُ الإبل: باش شوانی حوشر مکانی کړد.
تَقَسَسَ الشئین: داوای شته که ی کړد،
به دوا داجوونی بو کړد.

تَقَسَسَ الناس باللیل: به شهو گو یی
له قسه ی خه لک راگرت.

القَسْنُ: که شیش پیاو ی نایینی مه سیحی

ه نَيْسْتَا پله يه كه له نِيَوَان نوسقوفو
شه ماس دا ه لِيَزَان و كارامه ه
دمگوترئ: (فَلَان قَسَّ اِبِل) فلانكهس
زاناو لِيَزانه له به خِيَو كردنى
حوشتردا ه (ك: قسوس) له سهر
ومزنى (فلوس).

الْقَسَّاسُ: فیتنه گيرو فیتنه جو.
الْقَسِي: قوماشيکه له که تان و ئاوريشم
کاتی خوئی له ولاتی میصرو شام دا
دروست گراوه هه ندئ گوئی له
شیوهی نارنجی و شتی وا تیدا
نه خش دمرکان.
الْقَسِيسُ: که شیش ه (ك: قساوسة
وقساوسة وقسيون).

قَسَطَ فُلَان قِسْطًا: فلانكهس دادومر بوو.
قَسَطَ قِسْطًا وَقُسْرًا: سته می کردو
له حق لای دا.
قَسِطَتِ الْعُنُقُ قَسْطًا وَقُسْرًا: ملی وشك
بوو.

قَسِطَتِ الْعِظَامُ: له بمر له پړی و لاوازی
نيسقانی وشك بوو.
قَسِطَتِ الرُّكْبَةُ: نه ژنوی رهق بوو
ناتوانی بیان نوشتينته وه.

قَسِطَ الْفَرَسُ: نه سپه که پانی کورت و
باریکایی قاچه کانی کورت ه قاچه کانی
باش بو هه نه هاتنه وه ه (فهو اقسط
وهي قسطاء).

اَقْسَطَ: عهدالهی ره چاو کرد ه
دمگوترئ: (اَقْسَطَ فِي حَكْمِهِ وَاَقْسَطَ
بَيْنَهُم وَالْيَهُم).
قَسَطَ الشَّيْءُ: شته که ی به شبهش کرد.
قَسَطَ الدِّينَ: قهرزمکه ی کرده چهند
و محبه يه که له چه ندماوه ی حیا جیادا
ومری بگریته وه.

قَسَطَ النِّفَقَةَ عَلَى عِيَالِهِ: بزوی مال و
مندالی خوئی که م کرده وه.
تَقَسَّطُوا الْمَالَ بَيْنَهُمْ: مال و سامانه که بیان
له ناو خویشان دا دابهش کرد.
الْقِسْطُ: عهدالهی تکاری ه نه ندازه يه که
له ناو و شتی تر ه تهرازوو ه
بهش و بار ه دمگوترئ: (وَقَاهُ قِسْطُهُ)
بهشی خوئی پيدا.

الْقِسْطُ: جوړه عودو چله داریکه له
هیندوستانه وه دهینئرئ دمرگرتنه
ناو بخورو دمرمانه وه.

الْقِسْطَاءُ: (رجل قسطاء) پیاوړیکه
خواری له قاجی دا هه يه به جوړیک
قاجه کانی لیک دوور دمکه ونه وه و
نه ژنو و خوار نه ژنوکانی خه ریکه
پیکه وه بنوسین.

الْقِسِطُ: ناوړیکه له ناو و جوانه کانی
خودا.

الْقِسْطَانُ: راستترین تهرازوو باشتړینی.
قَسَطَ الرَّاهِمَ: دهره مه کانی نه خدینه

قَسَسَ ما على المائدة: همرجى لهسه
سفرمهكه بوو خواردى.

تَقَسَّسَ أصواتهم بالليل: بهشهو گوښى
بو قسهى خهكهكه كلور كرد،
ههولئى دا بزائى جى دهلئى.

القَسَّاسُ: چاوساغو شارمزا بو پړئ
نيشانندانى نهشارمزاياڼ: كه
همميشه بهدلسؤزى كارى خوى
نهنجام بدا ۵ برسايهتى زور ۵
پرومكيكه دمشوبهيتنه كهروهز ۵
ههروا ناوه بو پرومكيكى بون
ناخوش كه لهپړپړوى ئاودا دهپړوى
گوئيكي سپى ههيه.

قسم الشيء قَسَمًا: شتهكهى پارچه
پارچه كرد ۵ كردى به دوو بهش.

قَسَمَ بين القوم: شتهكهى لهناو
خهكهكهدا دابهش كردو همركهسه
بهشيكي پيدا ۵ دمشگوترئ: (قَسَمَ
الله الرزق) ۵ دمشگوترئ: (قَسَمَ القوم
الشيء بينهم) خهكهكه شتهكهياڼ
لهناو خوځياندا دابهش كرد
ههريهكهياڼ بهشى خوى برد.

قَسَمَ الدهر القوم قَسَمًا: پوژگار
خهكهكهى پهترهوازه كردو ليكى
دابړين.

قَسَمَ فلان أمره: فلانكس نيشهكهى
خوى مهزمنده كردو تى هكرى ناخو

كردن لهبوتهى دان.

القَسَطار: نهو كهسهى ديرههمهكان
نهخدينه دمكاو عهصلو ناعهصل
ليك جيادمكاتوه.

القَسَطَرَةُ: بورييهكى نايلونسهو
نهرمهليقهيه دهخريته ناو پړپړوى
ميزهوه بونهومى خلتهو پلتهى
كوښووى ناو ميزهلدان پاك
بكاتهوه.

القَسَطَرِيُّ: جهسته گهوره ۵ (ك:
قسطرة).

القَسَطَلُ: تمپوتؤزى شهپگه ۵
درهختيكه لهپړپړى دار بهپړو،
بهريكى زورى ههيه بهبرزاوى
دمخورئ.

قَسَسَ في السيد: له پويشتندا كووشى
كردو خوى ماندوو كرد ۵
دمشگوترئ: (قَسَسَ ليله اجمع)
ههموو شهوهكهى بيډاربوو
نهنووست.

قَسَسَ عن أمر الناس: پرسيارى كرد
دهربارهى كاروبارى خهك ۵ (فهو
قسقاس).

قَسَسَ الشيء: شتهكهى جولاند،
خستيه جموجوؤل ۵ دمشگوترئ:
(قسقس العصا) گوچانهكهى
ههئسورانده.

چۆن كاری تېدا بكا.

بیدروئ.

قَسَمُ الوجه قساماً وقسامَةً: روخساری

جوان بوو ۵ دهگوتری: (قسم الرجلُ

فهو قسم وقسيم الوجه).

اَقْسَمَ اقساماً: سویندی خوارد ۵

دهگوتری:

اَقسم بالله: سویندی بهخودا خوارد.

قاسم فلان فلاناً: همرهك لهو دوووانه

بهشی خوی هه لگرت ۵ دهشگوتری:

(قاسمه المال) مالهكهی لهگهل دابهش

کرد.

قاسم فلاناً: سویندی بو فلانكهس

خوارد.

قَسَمُ الشَّيْءِ: شتهكهی پارچه پارچه

کرد ۵ دهگوتری: (قسموا المال

بينهم).

قَسَمُ القَوْمِ: خه لکهكهی په رته وازه کرد

به شیکى برده فلان شوین و

به شهكهی تری برده فلان ۵

دهشگوتری: (قَسَمَهُم الدهرُ) پۆزگار

په رته وازهی کردن.

قَسَمُ الهمومُ فلاناً: خه مو خه فته ت

فلانكهسى به شهبهش كرده و

هه رده مه دلی له شوینیک و

هه له وگیری شتيكه.

قَسَمُ الشَّيْءِ: شتهكهی جوان کرد.

قَسَمُ الثَّوبِ: قوماشهكهی بری بۆنه وهی

اِقْتَسَمَ فلان: فلانكهس بیرى كرده وه

له نیوان كارمه گانی دا تیفكرینی

نه نجام داو پپۆقهی كرده ۵

دهگوتری: (ترك فلاناً يقتسمُ)

فلانكهسم جی هیشته خه ریکی

بیر كرده وه تیفكرین بوو له نیوان

نهم كارو نه وگار.

اِقْتَسَمَ القومُ: خه لکهكهیان گرت و

سویند خۆری په كتری بوون بۆكاری

داها توویان.

اِقْتَسَمَ الشَّيْءَ بَيْنَهُم: هه ریه كه

له خه لکهكه بهشی خوی برد.

اِنْقَسَمَ الشَّيْءُ: شتهكه پارچه پارچه

بوو.

تَقاسم القومُ: خه لکهكه سویندیان بو

په كتر خوارد به لئین و وادهیان

به په كتر دا ۵ دهشگوتری:

تَقاسموا بالله: سویندیان خوارد بهخودا.

تَقاسَمَ الشَّيْءَ بَيْنَهُم: شتهكهیان له ناو

خویان دا بهش کرد.

اِسْتَقْسَمَ فلان: فلانكهس داواى نهو

به شهی خوی کرد كه بوی

دیار پكراوه ۵ داواى دابهش كرنی

شتهكهی کرد به هوئی تیروپشكى

شیوه قومار وه.

اِسْتَقْسَمَ فلان: فلانكهس بیرى كرده وه

مەزمۇندە پېڭ گرتنى لەنىۋان
دووکارمەدا ئەنجام دا.

إِسْتَقْسَمَ فَلَانًا بِاللَّهِ: داۋاي لەفلانكەس
کرد سویندی بۆ بخوا بەخودا.

الإِسْتِقْسَامُ: جۆرە تیروپشكىكە بۆ
دابەشکردنى شتېك بەھۆی
ئەزلامەۋە ۵ ئەزلام بىرىتى بوو لەۋە
عەرمبەكان لەسەردەمى پېش
ئىسلام دا كۆمەللىك تىریان دەھىنا
لەسەر ھەندىكىيان دىنووسى (إِفْعَلْ)
لەسەر بىرىكىيان دىنووسى (لَا تَفْعَلْ)
بىرىكىشىيان ھىچيان لەسەر
نەدەنووسىن جائەگەر بیانوپستابە
كارىك بکەن ۵ بەم تىرانە
تىروپشكو قورعەيان دەکرد.

الْأَقْسَمَةُ: بەش وبار ۵ (ك: أَقْسِمُ).

الْقَسَامُ: جوانى و جوانخاسى ۵ كاتى
ھەلاتنى خۆر لەناسۆۋە كەلەو
كاتەدا خۆر جوانترىن دىمەنى
ھەيە.

الْقَسَامَةُ: جوانى و جوانپوخسارىي ۵
پاگرتنى شەپو ھەولئى ناشتەۋايى ۵
كۆمەللىك سویند لەسەر مافى
خۆيان دەخۆن و مرى دىگرن ۵
سویندى قەسامە؛ ئەومىيە پەنجا
كەس لەخزم و خوينگىرى كوزراو
سویندەخۆن كە ئەوان مافى خۆيانە
خوينى كوزراۋەكەيان لە خېلى فلان

ۋەرىگرن ئەمە كاتىك كوزراۋەكە
بەمردويى بىدۆنەۋە لەدەقەرى ئەو
خېلەۋ نەشزانن خودى بکوزەكە
كېيە، ئەگەر لەئەۋان پەنجا كەس
سویندى خوارد ئەۋە خوينى
بکوزەكەيان ۋەردەگرن، ئەگەر
لەتۆمەتبارمکان پەنجا كەس
سویندى خوارد كە ئەو كوزراۋە
دەستى ئەۋانى تىدا نىە
خوينەكەيان لەسەر لادەجى.

الْقَسَامَةُ: ئەو بەشەيە كەدەبەش كەر
ۋەلاى دىنئى ۋەكۆو كرى بۆخۆى.

الْقَسَامَةُ: پېشە شت بەش كردن.

الْقَسَامِيُّ: ئەو كەسەى پۆشاك
كۆدەكاتەۋە قەدى دىكا بۆنەۋەى
قەد بگرى ۵ پوخسار جوان.

الْقَسَمُ: بەش ۵ بەشېك لەشتە
بەشكارۋەكە ۵ عەطاۋ بەخشش ۵
پاۋ بۆچوون ۵ دىگوترى: (فلان جىد
القَسَمُ) ۵ شك گومان ۵ باران ۵ ناو
۵ پەمۇشت ۵ دابونەرەيت ۵ (حصاة
القَسَمُ) بەردىكە دەخرىتە ناو
جامىكەۋە ئەمجار ئاۋ دىگرىتە
جامەكەۋە تا بەردەكە دادەپۆشى،
يەككى ئەو بەشە ئاۋە دەخواتەۋە
ئەمجار بۆ يەككى تىر ناۋى تى
دىگرى تا بەردەكە دادەپۆشىۋ
يەككى تىر دىخواتەۋە، بەو جۆرە

ئاومكە بەش دەكەن و ھەركەسە
بەشى خۆی دەخواتەو ە ئەمە
كاتێك دەبێ كۆمەلێك خەلك
لەشۆیێك بێ ناوی خواردنەومیان
كەم پێبێ بەو شیۆمیە ئاومكە
دابەش دەكەن.

القِسْمُ: بەشو بار ە (ك: أقسام).

القِسْمُ: سوێند ە (ك: أقسام).

القِسْمَةُ: دابەشکردن ە بەشو بار.

القِسْمَةُ: تۆرمەکی عەتر فرۆش ە ئەو
شەتی عەتر فرۆش شوشە
عەترەکانی تێدا ھەلەدەگرێ.

القِسْمَةُ: جوانی پوخسار و دیمەن ە

خودی پوخسار ە دیمەنی دەم و چاو
ە تۆرمەکی پەنگاو پەنگە عەتر
باشی شوشە عەترەکانی تێدا
ھەلەدەگرێ ە (ك: قِسِمَات).

القِسْمُ: دەگوترێ: (نوی قسوم) دەنکی
بلاو مەبوو ە ناوکە خورمای
پەرتەواژە بوو.

القِسِيم: کەسێک شت لەگەڵ یەکێکی
تر بەش بکا ە بەشو بار ە بەشێک
لەشت ە (ك: أقسام).

القِسِيمة: بەلگەنامە و دیکۆمێنتێکە
زیاد لە نوسخەیکە ھەیە بۆ
مامەلە پێ کردن.

المُقَسَّم: جوان و پێک و پێک ە

دەگوترێ: (فلان مُقَسَّم الوجه)
فلانکەس پوخسار جوان و شوخە.
المُقَسَّم: بەشو بار.

المُقَسِّمُ: شوێنی دابەشکردن ە خودی
دابەشکردن.

المُقَسَّمُ: سوێند ە شوێنی سوێند
خواردن.

أَقْسَنَ الرجلُ: پیاومكە دەستی رەق
ھەلاتن و پێستی بەری دەستی پتەو
بوون بەھۆی ئیش کردنەو ە
دەگوترێ: (أَقْسَنَ يده).

قَسَا الجسمُ قَسَواً وقسارة: جەستە ی توندو
پتەو بوو.

قَسَا القلبُ وقلبه: دلی رەق بوو بێ بەزی
بوو ە سۆزو رەحمەتی تێدا نەما ە
خوشوع و ترسی خودای تێدا نەبوو ە
(فهر قاس، وقاسي وهي قاسية وقسيّة).

قَسَتِ الأرضُ: زەویەکە پوتەن بوو
ھیچی لێ نەپوا.

قَسَا اليومُ أو العامُ: پۆژمکە یان سائەکە
توش و پرتەنگ و چەلەمە بوو.

أَقْسَى قَلْبُهُ: دلی خۆی رەق و بێ
بەزەیی کرد ە دەشگوترێ: (أَقْسَتْ
السيئات قَلْبُهُ) تاوان و خراپەکاری
دلی رەق کردووە.

قاسي الأمر الشديد: تالو و ناپەچەتی کارە
ناخۆشەکانی چەشت، لەگەڵیان ژیا.

الْأَقْسَى: دهگوترئ: (هو أقصى من

الحجر) نهو لهبرد پمقتره.

الْقَسْوَةُ: رَهَق و پتهو لههه موو شتیک

دا، بی رهمو بهزهیی و دلرهمی.

الْقَسِي: توندو تیز.

الْمَقْسَاةُ: دهگوترئ: (الذنب مقساة

للقلب) تاوان و خراپه کاری دِل رَهَق

دهکاو رهمو بهزهیی تیدا ناهیلئ.

قَسْرَ: برونه مادهی (قَسَرَ).

قَشَبَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ قَشْبًا: شته که ی

تی که ن شته که ی تر کرد ه (قشَب

الطعام) خواردنه که ی تی که ن به ژهر

کرد.

قَشَبَ فُلَانًا: فلانکه سی ژهر خوارد کرد.

قَشَبَ فُلَانًا بَعِيْبَ نَفْسِهِ: فلانکه سی

بهمه بیبه کانی خوی له که دار کرد ه

(قشَب بسوء) خراپه ی پیوه لکاند

(قشَب فُلَانًا رِيْحُ كَذَا) بۆگه نی فلان

شت فلانکه سی جاپز کرد، زیانی پی

گه یاند ه (قشَب السَّيْفِ) شمشیره که ی

مشت و مال کرد.

قَشَبَ الثَّرْبُ وَغَرَهُ قَشَابَةً: کراسه که

(قوماشه که) زور پاک و خاوین بوو.

الْقَشْبُ: ژهنگ ه نهو توپکل و پارچه

بی که لکانه ن که لهشت پیک دئ و

هه ندئ میکرووب و به کتریا دمری

دهمدن ه (ک: أَقْشَاب).

الْقَشْبُ: ژهر ه (ک: أَقْشَاب).

القشيب: تازمو پاک و خاوین ه

دهگوترئ: (ثوب قشيب) و (ربطة

قشيب) و (سيف قشيب) ه

شمشیر که تازه مشت و مال کراوه ه

هه موو شتیک تازه قهشیه ه (ک:

قُشْب).

قَشَدَ قَشْدًا: پیسته که ی ئی کرده وه،

سپی کرد.

إِنْقَشَدَ السِّمَنُ: رۆن و چه وری به که ی

کۆ کرده وه.

الْقَشَادَةُ: خشت و خول و بندوک که

ده که و پته بنکی منهجه له رۆنی

قالکراووه.

القَشْدَةُ: رۆنه که ره ه زوبده می که

چه وری که م بی ه گیایه که که نازه ل

بیخوا شیری زور دمی.

قَشَرَ الشَّيْءَ قَشْرًا: توپکل له شته که

کرده وه.

قَشَرَ الرَّجُلُ قَشْرًا: پیاهه که زور سوور بوو،

ومکوو نه وه بلتی پیسته که ی ئی

دامالکراوه و خوینه که ی دمر که و تووه ه

(فهو أَقْشَر وهي قشراء).

إِنْقَشَرَ أَنْفُهُ: لوتی سوور بۆته وه به هو ی

تینی خۆر وه سوتا و ته وه.

إِنْقَشَرَ التَّمْرُ: دمنکه خورماکان

پیسته که بیان نه ستور بوو.

قَشْرُ الشَّيْءِ: تویکلی شتهکه‌ی دامالی.

إِنتَشَرَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که پۆشاک‌ی خوی

دامالی خوی روت کرده‌وه.

إِنْتَشَرَ الشَّيْءُ: شته‌که تویکله‌که‌ی

دامالدر.

تَقَشَّرَ الشَّيْءُ: به‌مانا (إنقشر) دئ.

القَشَّارُ: تویزی مار.

القُشَّارَةُ: نه‌وه‌ی هه‌لدومرئ له

تویکله‌کان له‌کاتی تویکل ئی

کردنه‌وه‌ی شته‌که.

القِشْرُ: تویکل داپۆشه‌ری سروشتی شت

ه‌ و مکوو تویکلی پرته‌قال و پیستی

کوان و دومهل ه‌ هه‌روا ناوه‌ بۆ هه‌ر

پۆشاک‌یک که جه‌سته‌یه‌ک داپۆش.

قِشْرُ البِیاضِ: ماسیه‌که ره‌نگ نیلی

جه‌سته‌پان درپزی زیاد له‌ بستی‌که،

گوشته‌که‌ی باشت‌ترین گوشتی ناسکه.

القَشْرُ: هه‌رشتیک تویکلی زۆر بی.

القَشْرَاءُ: مار که تویز (کازی) فری

دمدا.

القِشْرَةُ: تاکی (القِشْر) قوماشی زۆر

ته‌نک (کوئالی زۆر ته‌نک که جه‌سته

داپۆش).

القُشْرَةُ: بارانی به‌لێزمه: که‌پوی زه‌وی

بشواته‌وه.

القُشْرُ: دهرمانیکه‌ له‌ده‌م و چاو دهری

بۆنه‌وه‌ی ره‌نگی روخسار صاف و

بی‌گه‌رد بنوینی.

القَشْرُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافه‌رتیکه

نه‌که‌وێته عاده‌ی مانگانیه‌وه.

القَشِيرُ: تویکل زۆر.

المُقَشَّرَةُ: ئامیریکه‌ تویکلی میوه‌و شتی

وای پی داهمه‌الدرئ ه‌ میوه‌ی پی

سپی دمکری ه‌ و مکوو په‌تاته‌و

خه‌یارو کاله‌ک.

المُقَشَّرَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافه‌رتیکه

جوانکاری بۆ روخساری گرابی

بۆنه‌وه‌ی صاف بنوینی.

قَشَّ النَّبَاتُ قَشًّا: روه‌که‌که وشک بوو.

قَشَّ الْإِنْسَانُ: مروفه‌که لیرو له‌وئ کۆی

کرده‌وه ه‌ چی له‌سه‌ر سفره‌و خوان

هه‌بوو کۆی کرده‌وه ه‌ نه‌و به‌رماوه‌و

خۆراک و شته‌ی که‌سانی تیرو ته‌سه‌ل

فرپی دمه‌دن نه‌م کۆیان دمکاته‌وه‌و

دمیانخوا.

قَشَّ الْحَيَوانُ: ئازه‌له‌که‌ دوا‌ی کزو

لاوازی قه‌له‌و بوو.

قَشَّ الْقَوْمُ: خه‌له‌که‌ ئازه‌له‌کانیان

له‌نه‌خۆشی و برسایه‌تی رزگاریان بوو.

قَشَّ الرَّجُلُ مِنَ مَرَضِهِ: بیاوه‌که

له‌نه‌خۆشییه‌که رزگار بوو، هه‌له‌سایه‌وه.

قَشَّ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی لیرو له‌وئ

کۆکرده‌وه ه‌ شته‌که‌ی به‌نینۆک

نه‌ومنده‌ کراند تا وردو ونجر ونجر

بوو.

قَشْنُ الْمَكَانِ: جی لهسمر پړوی شوینه که
 هه بوو له گل و شتی وای بردو پاکي
 کرده. **انْشَبَتِ الْبِلَادُ:** ولاته که وشکانی زور
 بوو.

قَشْنُ: هه وئی دا خواردن لیرمو له وئ
 کوښکاته وه ۵ جی بهردهستی که وئ
 لهسمر سفره و خوان کوئی کرده و
 لولی دا.

تَقَشْنُ: به مانا (قَشْنُ) دئ.
 تَقَشْنُ الرَّجُلُ مِنْ مَرَضِهِ: کابرا
 له نه خوښیبه که ی چاک بڼوه.
 تَقَشْنُ الْجَرْحُ: برینه که بهرمو
 چاکبونه وه ده چی.
 الْقَشَاشُ: نه وئی که لیرمو له وئ
 کوډه کړیته وه.

الْقَشَاشُ: که سیک شتی خراب و بی
 که لک کوډمکاته وه و دمیخوا ۵
 کوکه مرمه و پاشه پړوک و شتی
 خراب و کوڼ و بی که لک.
 الْقَشُ: خورمای خراب ۵ خشت و خوڼ و
 خاشاکي مال دراو له ناو مال و
 فهرمانگه و شوینی وای ۵ بن
 خهرمانی دانه وئله ۵ (ک: قشوش).
 الْقَشَّةُ: تاکی (القش).

الْمَقَشَّةُ: که سک.
 قَشَعُ الشَّيْءِ عَنِ الشَّيْءِ قَشَطًا: شته که ی

دهرخست و بهرمو توپکله که ی لئ
 دامالی ۵ (قَشَطُ الْحَشْبَةِ) روی دارم که ی
 تاشی و زیریه که ی پامالی و لوسی کرد.
قَشَطُ فَلَانًا بِالْعَصَا: به عه صاو گوچان له
 فلانکه سی دا.

قَشَطُهُ: سپی کرد، لای برد نه پیوست.
 انْشَطَّتِ السَّمَاءُ: ناسمان هه وری پیوه
 نه ماو بوو به سامال.

تَقَشَطَتِ السَّمَاءُ: به مانا (انْقَشَطَت) دئ.
 الْقَشَاطُ: بهردی یاری تاو له نه وانه ی
 رهشن یان سپین.

الْمَقْشَطُ: نامیری که وئ کردن و تاشین و
 توپکل لابردن ۵ (ک: مَقَاشَط).

قَشَطَتِ الرِّيحُ الْغَيْمَ: رشه بکه
 هه وره که ی راداو توپسکه هه ور
 به ناسمانه وه نه ما.

قَشَعُ النُّورِ الظَّلَامَ: پوناکی تاریکی رادا.
 قَشَعُ الْقَوْمِ: خه لکه که ی بهرته وازه کردو
 له شوینی خوین لایان بردن.

أَقْشَعَ السَّعَابُ: هه وره که که لینی
 تیکه و تو نه ما.

أَقْشَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که بلا و میان لئ
 کردو بهرته وازه بوون.

أَقْشَعَ عَنِ الْمَاءِ: لهدمور بهری ناو که
 رپوشتن.

أَقْشَعَ الرِّيحُ الْغَيْمَ: رشه بکه هه وره که ی
 راداو ناسمانی هه ساو کرد.

إِنْقَشَعَ عَنْهُ الشَّيْءُ: شته که دمرکهوت و

دری به داپوش — راوییه کهی دا ۵

دمگوتری: (إِنْقَشَعَ الظَّلَامُ عَنْ

الصُّبْحِ) تاریکایی در پی دراو

گزنگی به یانی دمرکهوت.

إِنْقَشَعَ الْهَمُّ عَنْ الْقَلْبِ: غم و ناراحتی

له سمر دل و دموونی فلان لاجوو ۵

(إِنْقَشَعَ السَّحَابُ عَنِ الْجَوِّ) هه ورو

هه لا لهمه وادا نهما.

إِنْقَشَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که په رته وازه

بوون و بلا و میان لی کرد.

إِنْقَشَعَ عَنِ الْمَاءِ: له لای ناو که رویشتن و

شوینه که یان جی هیشت.

إِنْقَشَعَ اللَّيْلُ: شه و رابرد و رۆی.

إِنْقَشَعَ الْبَلَاءُ عَنِ الْبَلَاءِ: به لاو

کار مساته که له ولات نهما و کو تایی

پی هات.

تَقَشَّعَ عَنْهُ الشَّيْءُ: به مانا (إِنْقَشَعَ) دی.

الْقَشْعُ: ناویکی که مو ته نکاو که ببیته

سه هوژ ۵ شوینی داکه نندنی جل

له ناو حه مام دا.

الْقَشْعُ مِنَ الرِّجَالِ: بیاویک له سمر کاری

خوی به رده مام نه بی و همر رۆزه مل

بداته کاریک ۵ وشک ۵ پارچه میه ک

له پیستی وشکه و مبووی رزبو ۵ (ک:

قِشَاع) ۵ پارچه میه ک: له قوپی

وشکه و مبوو ۵ توپزیک له زموی

که لای بدهی و فرپی بدهی ۵ پارچه

هه وریک دواي پوهینه و هه ورو

له ناسودا بمینخ ۵ بای شه مال له م

پوهه که هه ورو رادما ۵ پیرییک

که له بهر پیری گوشتی پیوه نه مایی.

إِشْعَرٌ جِلْدُهُ: پیستی جهسته ی له رزی.

إِشْعَرٌ جِلْدُهُ مِنَ الْجَرَبِ: به هو ی

گروپییه و پیستی جهسته ی وشکه ل

بوو.

إِشْعَرَتِ الْأَرْضُ: زموییه که وشک و

سووته مهور و بوو بارانی لی نه باری.

إِشْعَرَتِ النَّبَاتُ: رومکه که تیرا و بوو.

إِشْعَرَتِ السَّنَةُ: ساله که کم باران بوو،

وشکه سال بوو.

الْقَشَاعِرُ: زیر.

القشعريرة: هه ل له رزین و وشه قه تو له

که و تن.

الْقَشْعَامُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنَّسْرِ وَالرُّحْمِ:

بیاوی پیر، هه لۆو داله کمر خوری

به سالاجوو ۵ نی ره هه لۆی

جهسته گه و ره.

الْقَشْعَامَةُ: ته له و داو.

الْقَشْعَمُ: به مانا (الْقَشْعَامُ) دی.

الْقَشْعَمُ: به مانا (الْقَشْعَمُ) دی.

قَشَفَ فُلَانٌ: فلان کهس شیوه چلکن و پلکن

بوو ۵ گوزمران ته نگ و کوله مهرگی بوو

۵ به هو ی خورمتا و موه رمنگی پیستی

إِقْتَشَمَهُ: لَبِثَهُو لَهُوئِ شَتِي كَوُكْرَدَمُوهُ
خواردی.

الْقَشَامُ: نَسَبِي خُورِي (گه‌نه)
حه‌شمرمه‌ی‌کی فره‌ قاجه‌ له‌ناو
خوری کولک و موی نازهل دا دمزی.
الْقَشَامُ: خواردنی خراب و بی‌کهلک
که‌فزی دمدری.

الْقَشَامَةُ: به‌مانا (الْقَشَامُ) دی.
الْقَشَمُ: خورمای سپی پینش نه‌وه‌ی بگا
و گوشتی زور سوور به‌هوی زور
پینگه‌یشتنه‌وه.

الْقَشِيمُ: گزوگیای وشکه‌وهمبوو.
قشا العودَ وغیره قشراً: داره‌کی سپی کرد
تویکله‌کی لی کرده‌وه.

قشا الحَبَّةُ: تویکلی له‌ دانه‌وئله‌که کرده‌وه.
أَقَشَى فُلَانٌ: فُلَانُکْه‌س دوی
دموله‌مه‌ندیی هزار که‌وت.

قَشَى العودَ وغیره: داره‌کی سپی کرد،
تویکلی لی کرده‌وه.

قَشَى الحَبَّةُ: تویکلی له‌ دانه‌وئله‌که
کرده‌وه، چه‌لتوکه‌کی کره‌ کرد و
سپی کرد.

الْقُشَاءُ: تف.
القشاةُ: (المستاة المستطيلة في الأرض).

القشوان من الرجال: پیای لاوازو بی
گوشت و دالگوشت.

القشرةُ: بوخچه‌و سوندوقی‌که‌ نافرمت

گوراه و چلکن و بیسو پوخهل بوو و
گرنگی به‌پاک و خاوینی نه‌دا.

قَشَفَ فُلَانٌ قَشَافَةً: به‌مانا (قَشَفَ) دی.

قَشَفَ اللهُ عَيْشَهُ: خودا گوزمرانی ته‌نگ
کرده‌وه.

تَقَشَفَ: وازی له‌خوش رابواردن هیئا.

عام أَقَشَفَ: سالیکی توندو تیزو
گرانی و ناخوشه‌.

القَشَفُ: چلک و بیسی که به‌جه‌سته‌وه
بنووسئ و به‌تایبه‌تی له‌وه‌رزی
زستان دا.

قَشَقَشَ اللَّحْمُ عَلَى الْمَقْلَى أَوْ فِي الْقِدْرِ:
جزه‌ی گوشته‌که له‌سهر مه‌قلی یان
له‌ناو مه‌نجه‌ل دا بیسترا.

قَشَقَشَ الْقَطْرَانُ الْجَرْبَ: قه‌ترانه‌که
گروپییه‌کی چاک کرده‌وه.

تَقَشَقَشَ: ناماده‌باشی په‌یدا کرد بو
چاکبوونه‌وه و ده‌گوترئ:

تَقَشَقَشَ الْجُرْحُ: برینه‌که گوشته‌ وه‌زونی
هیئاپه‌وه و خهریکه چاک بیته‌وه.

قَشَمَ فُلَانٌ قَشَمًا: فُلَانُکْه‌س خواردنی زور
بوو.

قَشَمَ الطَّعَامَ: خراب و سوتاو و پزیوی

له‌خواردنه‌که جیا کرده‌وه و جوړه
باشه‌کی خواردنه‌کی خوارد.

قَشَمَ الْحَرَمَ: لقه‌ دارخورماکانی شیتهل
شیتهل کرد بوئه‌وه‌ی بیانته‌نی.

الْقَصَابَةُ: پیشه‌ی قصابی.
 الْقَصْبُ: پشت ۵ ریخوئه ۵ خالیگه و
 کهله‌که ۵ ژپی کهوان و شتی وا که
 له‌ریخوئه دروست بکری ۵ (ک):
 أقصاب).

الْقَصْبُ: همر پومکیک لاسکه‌کی کلور
 بی و گری گری بی ۵ هه‌روا ناوه بو
 قه‌صه‌بی شه‌کر ۵ پومکیکی ناوییه
 له پی‌ری نه‌جیلییه و قه‌دیکی
 دریژی هه‌یه له‌دهم جوگا و پوباردا
 دهری ۵ وایش دهبی دهری‌ندری ۵
 له‌ولاتی میصر پی‌ی دهم‌گوتری:
 (الغاب البلدي) یان (قصب النيل) ۵
 هه‌روا ناوه بو پیرموی ناوی
 سه‌راچه ۵ نیسقانی ده‌ست و قاچ و
 په‌نجه ۵ گه‌وه‌ری پوک‌ش کراو
 به‌یاقوت ۵ هه‌رپارچه زی‌رو زیویک
 له دریژموه‌بی و ناوه‌کی بوش بی
 هه‌روا همر شتی و ده‌کو و بوری ناو
 و شتی و ناوه‌کی کلور بی ۵
 به‌شه‌کانی ریخوئه ۵ قوماشیکه له
 که‌تانی ته‌نک و نه‌رم ۵ جه‌ند
 شری‌ت و جو‌ره پارچه‌ی باریکی
 دریژن قوماشیان پی
 ده‌نه‌خشی‌ندری.

القصاب: کومه‌لیک قه‌مه‌ژای پواوی
 چروپ ۵ شوینی پوانی قه‌مه‌ژا.

بونی خو‌ش و صابون و کل و کلتورو
 پیداو‌یستی خو‌ی تیدا هه‌نده‌گری ۵
 (ک: قشوات و قشاة) ۵ جو‌ره
 گیراومیه‌که بو ناهرم‌تی زمیستان.
 قصب الشئى: شته‌کی بریه‌وه.
 قصب الجزار الشاة: قه‌صاب و حه‌یوان
 سه‌ربرمه‌که مه‌ره کوژراوه‌کی پارچه
 پارچه کرد.
 قصب فلان: جنیوی به‌ فلان داو
 عه‌بیداری کرد.

أقصب الزرع: کشتو‌کاله‌که قه‌دو لاسکی
 کردو بالای به‌ری‌بووه.
 أقصب المكان: شوینه‌که قه‌مه‌ژا و شتی
 وای زور بوو ۵ پومکی شیوه
 قه‌مه‌ژای زور بوو.

أقصب فلاناً عرمة: وای له‌ فلان‌که‌س
 کرد بتوانی جنیو به‌ ناموسی بی.
 قصب: به‌مانا (أقصب) دی.

قصب شعرة: پرچی و نه‌ینه‌وه وای
 دان و گشتی کردن ۵ ده‌سگوتری:
 (أخذ الرجل الرجل قصبه).

أقصب الزرع: کشتو‌کاله‌که قه‌دو
 لاسکی کرد.

أقصب الشئى: شته‌کی بریه‌وه.
 التقيصية: گلوئه‌مو ۵ (ک: تقاصیب).
 القاصب: نه‌و که‌سه‌ی فو به‌ قه‌مه‌ژا‌دا
 ده‌کا ۵ هه‌رنیک بگولینن.

القَصَبَةُ: هەر لاسکیکی پوهک گلور بئو
 نه مسمر و سمری گرځی ههبن
 و هکوو لاسکی قهغه ژاوو گندوړو گیا
 گه نه مه و قه لئاسو شتی وا هه
 ئیسقانیك خربئو مؤخی تیدا بئ
 ه ئیسقانی په نجه ه ئیسقانی لوت ه
 شارو شارو چکه ی ولات ه باله خانه ه
 ناوه ووی قه لا ه پارچه قه صه بیکه
 له ولاتی میصر درځیه که ی سئ
 مه ترو حه فتاو پینج سانتیمه تره
 زمو ی بئ ده پتورئ.
 القَصَابَةُ: مالمان؛ نامیریکه به ولاخ
 رادمکی شری بؤ ته ختکردن و
 پیکخستنی زمو ی ه یان هیزیکي
 نالییه، مه کینه یه که به وزه ی
 به نزیو و گازو شتی وا کاردمکا.
 القَصَابَةُ: گلوله مووی هه لکراو ه بوری
 ه زورناو بلویر ه ژبی دروستکراو له
 ریخوله ه (ک: قَصَابُ).
 القَصِيْبَةُ: گلوله موو ه بوری ه (ک:
 قصاب).
 القَصْبَةُ: شوینی لی روانی قهغه ژاوو
 قه صه ب ه ده شگوترئ:
 اَرْضُ مَقْصَبَةٍ: زهوییه که قه صه بی
 زوره.
 المَقْصَبُ: نه و که سه ی زورچار له
 پی شپړکی دا سهر دمکه وئو و دهیاته وه

ه ماستو شیر که توپزیان زور بئ.
 قَصَدَ الطَّرِيقَ قَصْدًا: رینگاکه راست و رهمان
 بوو.
 قَصَدَ الشَّاعِرُ: شاعیره که شیعری وه نینه وه
 قصد له والیه: چو بؤ لای و به مه به سته وه
 بهر مو لای نه و رویشته ه ده شگوترئ:
 (قَصَدَهُ) بؤ هه مان مانا.
 قَصَدَ فِي الْأَمْرِ: له کاره که دا مام ناوهند بوو.
 قصد في الحكم: له برپاره که دا عادل بوو
 به حه ق جولایه وه.
 قَصَدَ فِي النَفَقَةِ: له مه سرف کردندا
 مامناوهندی په پړه و کرد.
 قَصَدَ فِي مَشْيِهِ: له رویشتن دا نه خیرا
 روپی نه زور هیواش مامناوهندی گرته
 به رچاو.
 قَصَدَ الشَّيْءَ: شته که ی برپه وه.
 اقصد السُّمُّ: تیره که نیشانه که ی پیکا.
 اقصد الشَّاعِرُ: شاعیره که درځزه ی
 به شیعیر دانان داو چامه شیعری
 هونینه وه.
 اقصد فلاناً: زهبری له فلانکس داو
 شوینی کوشننده ی گرت ه
 ده شگوترئ: (عَظَمَتِ الْحَيَةُ فَأَقْصَدْتَهُ).
 قَصَدَ الشَّاعِرُ الشُّعْرَ: شاعیره که
 شیعره که ی پالفته کردو کردی
 به چامه شیعریکی نایاب.

قَصَدَ العَرْدُ: دارمگهی شکاندو کردی
به دو ولعت.

اِقْتَصَدَ فلان: فلانکهس مامناومندی
بوو نه کزبوو نه قه لهو.

اِقْتَصَدَ الشاعرُ: شاعیرمکه بهردموام
بوو له شیعیر گوتن دا.

اِنْقَصَدَ العَرْدُ: دارمکه شكا.

تَقَصَّدَ العَرْدُ: دارمکه شكا ۵ دمگوترئ:
(تقصدت الرماح) ۵ رېمبهكان شكانو

پارچه پارچه بوون.

اِلِقْتِصَاد: زانیاریه که باس له دیارده
تایبه تییه کانی بهر ه مهینان و
دایه شکردن دمکا.

القاصِدُ من الأسفار: سەفەری ناسان ۵
دمگوترئ: (بینا و بین الماء لیلۃ

قاصدة) شهو پوشتنیکی

مامناومند لیمان مابوو بگهینه
ناومکه، نهگمر شهویک به هیواشی

تا بهیانی برؤشتینایه دمگه یشتینه
ناومکه ۵ همروا وشه (القاصد) ناوه

بو تر که راسته وخو ئاراسته ی
نیشانه دمکری.

القَصْدُ: دمگوترئ: (هو علی القصد)

واته: له سمر راسته ریه ۵ پېبازی
راست ۵ پیاویک نه قه لهو بیو

نه کزو لاواز ۵ بهرام بهر دمگوترئ:
(هو قصدك) نهو بهرام بهرته ۵ کهم

۵ دمگوترئ: (اعطاه قَصْدًا) کهمی
پیدا ۵ گوشتی وشکه و مېوو.

القَصْدُ من الرماح ونحوها: رېمبی شكاو.

القَصْدَةُ: پارچه ی شتی شكاو ۵
کمرتیکي شته شكاو که نهگمر

کرا بوو به دوو لهت.

القَصيدة والقصيد: جهوت دېر شیعیر

یان زیاتر ۵ به کوردی جامه شیعیر ۵

(ك: قصائد) ۵ ئیسقانی مؤخی

هه بی ۵ رمی شكاو.

القَصْدُ: مه بهست ۵ شوینی مه بهست.

القَصْدُ: دمگوترئ: (الیه مقصدي)

نامانجی سهفهر و رېبازم بهرمو لای

فلانه.

القَصْدُ: نهو کهسه ی نه خو ش دمکه ویو

زوو دممرئ.

القَصْدُ: کهسیک مام ناومند بی نه زور

قه لهو بی نه زور کز بی.

القَصْدِيرُ: عونصوریکي فلزییه رینگ

زیوییه ۵ نهو بهری ناماد مباحی

تیدایه بو بلاو بوونه وهو

پانبوونه وهو ته نک بوون، بو

ته غلیف کردنی زوریک له مهوادی

بژیو بهکار دهیندرئ، له گهل

رصاص دا دمتویندریته وه بوته وهی

بو شاییه کانی پر بکاته وه له م

پوژگاردا زوریه ی زوری بهروبو می

قیصدیر له پیشه‌سازی صه‌فیحو
ته‌نه‌که‌و شتی وادا به‌کاردمه‌یندرئو
قاپو قاجاغی ئاسنو و مسی پی
روکش ده‌کری.

قصر عن الأمر قصوراً: له‌ناست کاره‌که‌دا
ده‌سته‌وسان بوو وازی ئی هی‌ناو بو‌ی
نه‌نجام نه‌درا.

قصر السهم عن الهدف: تیره‌که‌ کورتی
هی‌ناو نه‌گه‌پشته نیشانه‌که‌.

قصر الطعام: خواردنه‌که‌ که‌م بوو ه‌ گران
بوو نرخ‌ی به‌رز بو‌وه.

قصرت النفقة بالقوم: بزئومه‌که‌ به‌شی
خه‌لکه‌که‌ی نه‌کردو مه‌به‌ستیانی
جی‌به‌جی نه‌کرد.

قصر الشيء: شته‌که‌ی کورت کرده‌وه.
قصر القيد: زنجیره‌که‌ی ته‌سک کرده‌وه ه‌
ده‌گوترئ:

قصر له من قيده: زنجیره‌که‌ی بو ته‌سک
کرده‌وه.

قصر الصلاة: نویژی چوار پکاتی که‌م
کرده‌وه کردی به‌ دوو پکات.

قصر الشعر: قزمکانی کورت کردنه‌وه
هه‌ندیکی ئی گرتو له‌ بنه‌وهر
نه‌یتاشی.

قصر الشيء على الأمر: شته‌که‌ی کورت
هه‌لینا له‌سهر نه‌و کاره‌ تایبه‌تی کرد
به‌ نه‌و.

قصر الدار: خانومه‌کی به‌دیوار پته‌و کرد.
قصر الشوب قصراً: قوماشه‌که‌ی له‌سهر
جلشور به‌ کوتکی دار کوتاو پاکی
کرده‌وه.

قصر اللرن: رهنه‌که‌ی لایبرد یان پاکی
کرده‌وه.

قصر قصراً: نازار له‌ملی په‌یدا بوو ملی
خوار کرد ه‌ (فهو قصر وأقصر، وهي
قصرّة وقصراء).

قصر الشيء: شته‌که‌ کورت بوو ه‌ (فهو
قصر).

أقصر عن الشيء: وازی له‌شته‌که‌ هی‌ناو
ده‌سه‌لاتی هه‌بوو به‌سهری دا.

أقصر الشيء: شته‌که‌ی کورت کرده‌وه.
قصر عن الشيء: وازی له‌شته‌که‌ هی‌ناو
ده‌سه‌لاتی به‌سهردا نه‌بوو.

قصر في الأمر: که‌مته‌رخه‌می
له‌کاره‌که‌دا کرد.

قصر في العطية: به‌خششه‌که‌ی ئی که‌م
کرده‌وه ه‌ (فهو مقصر).

قصر الشيء: شته‌که‌ی کورت کرده‌وه.
قصر الصلاة: له‌ نویژی چوار پکاتی دا
دوو پکاتی گردن واته‌ نویژه‌که‌ی
کورت کرده‌وه.

قصر شعرة: قزی کورت کرده‌وه،
هه‌ندیکی ئی گرت.

قصر الشوب: به‌داری جل شتن

قوماشه که ی له سهر جلیشور کوتاو
پاکی کردموه، سپی کردموه.

إقتصر على الشيء: بهشته که قنیاتی
کردو ته جاومزی ئی نه کرد.

إقتصر الشيء: له دریزی شته که ی که م
کردموه.

إقتصر أثر الشيء: به دوا داچوونی بو
شته که کرد.

تقاصر عن الأمر: وازی له کارمه هیناو
نهیتوانی بیکا ۵ به نه نقه سستو
ته صه ننوع خوئی به کورت نیشان دا.
تقاصر نفس فلان: نه فسی فلان که س
بچوک بووه توایه وه.

تقاصر الرجل: پیاوه که ویکهاته وه،
چووه په که وه وه کوو ژیشک خوئی
خرپ کردموه.

استقصره: به کورتی له قه له م دا ۵
به که مته رخه می حسیب کرد.

القاصر من الورثة: میرا تگریک منداال
بی نه گه پشبتبیته ته مهنی روشدو
به خوچاران.

القاصرة: دمگوتری: (إمرأة قاصرة
الطرف) ناهرمه تیکی به حه پیاو
به شهرم و چاو نه رم و دل زیندووه ۵
کچولیک ته مهنی نه گه پشبتبیته
ته مهنی روشدو به خوچاران.

القصار: نهو بهری کارو پیشه ۵

دمگوتری: (قصارك أن تفعل كذا)
نهو بهری کارت نهو مپه نهو به
۵ نهو کارت به سهو کیفایه تت دمکا.
القصار: پیشه می جلیشوری و جل کوتان
به داری جل شتن.

القصار: نهو سهر کوپزرو سوو شته ی
له هیله ک و بیژینگ دا ده مینیت هوه
دوای له بیژینگ دان و له
هیله کدانی شت ۵ نهو دانه و یله ی له
گوله که ی دا ده مینیت هوه و به
گیره کردن دهرنایه ۵ تو ی کلی
سهر موهی دانه و یله ۵ شوینی
تایبه تی ناو مال: که همر خاومن
مال بوئی هه په بچیته ناوی: و مگوو
ژوری نوستن.

القصر: پیچه وانه ی مانای (المد)
که مته رخه می ۵ کوتایی شتو نهو
بهری و غایه تی ۵ دمگوتری: (قصرک
أن تفعل كذا) نهو بهری کاری تو
نهو مپه نهو کاره بکه ی ۵ یان نه گهر
نهو مپه که ی به ستهو هیچی ترت ناوی
۵ باله خانه و ته لار ۵ (ك: قصور)
هه روا ناوه بو کاتی ئیواره و
سهر مته ی شهو ۵ دمگوتری: (أقصره
قصرًا): کاتی عیسا هاتم بوئی ۵ یان
دهمه و ئیواره هاتم بوئی.

هه روا وشه ی (القصر) ناوه بو لابر دنی

رهنګ یان کال کردنهومی له
نهلیافی شتی چندراو.

القَصْرَةُ: کورت هه لهنان و تایبمت
کردن ۵ دمگوتری: (أبلغ هذا الكلام
بني فلان قصرة) نه م قسه بههوی
فلان بگهپه نه و بهکسی تری مه لی.
القَصْرَةُ: بنکی درخت ۵ لای خواروی مل
به لای شانوه ۵ نه ستورایی مل ۵ لای
خواروی درختی خورما ۵ پارچه دار
۵ ورده ناسن ۵ نه و سمرگوپزو
پوش و سوو شته بیکه لک و پوچ و
خراپانه دهکوپته سمر بیژینگو
گلگیر ۵ کاو کوئی گهنم و جو: که
وشک بؤوه، توپکلی بهروبوم وهکوو
توپکلی گوپزو توپکله بادامو شتی وا
۵ ته مبه لی و فونگرانی.

القَصَارُ: نه و کهسه ی جل دمشاو
پاکیان دهکاته وه بههوی کوتانی
جله کان له سمر بهردو به شه پکه
داری جل شتن.

القُصُورُ الذَاتِي: کورت هینانی جهسته و
نه بوونی ناماده باشی تییدا بو
نه نجامدانی کارمکانی به شیومیه کی
ناسایی، واته نه توانی به ناسایی برپا
پان به ناسایی دابنیشی پان هر
جم و جولیکی تر.

القصر من السيل: لافاوپکه له جهند

شيو و دُولِيك كُؤبِيْتِه وه ۵
دمشگوتری: (فلان قصر النسب)
واته بهس ناوی باوکی بینی
دمناسری ۵ هرگوترا: فلان کوپی
مه لامسته های بارزانییه نیر
ناسراوو پیوپست به ناوهینانی
باپیرو باپیره گه وره ی ناگا.

القَصِيْرَة: نافرمتيك همر له مالمو بی و
پنگای نهدری له مال بجپته دمر ۵
دمشگوتری: (هو ابن عمي قصيرة)
نه وه کوپی ماممه و نه زامان لیك
نزیکه.

القَصِيْرِي: بنکی مل به لای شانوه ۵
لای سمروی بهراسوو لای خواروی
بهراسوو (کورت به بهراسوو) ۵
دمشگوتری: (قَصِيْرَاك اَنْ تَفْعَلْ كَذَا)
نه و بهری توانای تو نه ومیه نه وه
بکه ی هیچی ترت بو ناکری.

القُصْرَةُ: قمرتالو سه به ته که
له قهصه ب دروست دمگری و
خورمای تیدمگری.

القَصْرَةُ مِنَ الظلام: تیکه لاو بوونی
تاریکی، داهاتنی تاریکی کاتی نیواره
۵ لاری.

القَصْرَةُ: کوتک و شه پکه داری جل شؤر
که پؤشاکه کانی پی دمکوئی
به مبه بهستی پاکبوونه ومیان.

المقصورة من النساء: نافرمتی به نازو
 نيعممت پهرومردمبوو خانم و
 خاتوونی مال ۵ له ناو مال و خانوو
 شانوودا بریتیی له هۆدمیه کی
 جیاکراوه و تایبته له سهر نهومی
 نهرزی ۵ ههروا ناوه بۆ جامه
 شیعریک کۆتاییه که ی به نه لفی
 مه قصوره بی ۵ خرخال ۵ ههر
 سوچ و قوزینیك له ناو خانووی
 گهره و فراوان دا ۵ شوینی خوتبه
 خویندنه وهی و تارخوین و جی
 نوێزی پیش نوێز ۵ دهسگوتری:
 (أبلغ هذا الكلام بني فلان مقصورة)
 نه م قسه به بگه نه به خلی
 فلان و بهس، به کهسی تری مه ئی ۵
 ههروا دهسگوتری: (هر ابن عمي
 مقصورة) نهو کوپی مامه و
 خزمایه تیمان لیك نزیکه.
 قصت الفرس قصاً: مایه که ناوسبوونی
 دهرکهوت.
 قص الثوب وغيره: به مقهست قوماشه که ی
 بری.
 قص بينهما: لیکی دابهرین و ناوانی تیك
 دان.
 قص الثیئ: شوین پیی شته که ی
 هه لگرت و دوا ی کهوت.
 قص القصة: چیرۆکه که ی گێڕایه وه ۵

دمگوتری: (قص عليه الرؤيا)
 خه ونه که ی بۆ گێڕایه وه ۵ (قص عليه
 خبره) هه واله که ی به راستی بۆ
 گێڕایه وه روداو که چۆن بوو ئاوا بۆ ی
 گێڕایه وه.

أقص فلان من نفسه: کابرا وای کرد
 دوژمنه که ی زه ههری ئی بیئو و
 تۆله ی ئی بکاته وه (أقص فلان من
 غريمه) فلان کهس فرسه تی له
 دوژمنه که ی هینا و تۆله ی ئی
 کرد وه.

أقص فلان فلاناً: فلان کهس هه ل بۆ
 فلان کهس ره خساند که تۆله له
 دوژمنه که ی بیئو.

قاصه مقاصه: قهرزداره که قهرزی
 له سهر هاوه له که ی بوو، قهرزه که یان
 به یه ک گرتن، قهرزه که یان خسته
 بری قهرزی به کتر.

قص الشعر والصوت والظفر: قزمه که ی
 قرتاند، دهنگی پی بری ۵ نینۆکی
 قرتاند.

قص داره: خانومه که ی گه چکاری کرد.
 إقص فلان: فلان کهس تۆله ی ستاند ۵
 به دوا داوچوونی بۆ کرد.

إقص الخبر عليه: هه واله که ی بی زیادو
 که م بۆ گێڕایه وه.

تقص القوم: ههریه که له قهومه که

تۆلەي له هاوئەلەكەي ستاند.

تَقْصَصْ أَثَرُهُ: بەدواداچوونی بۆ شوین

پیتی فلان ئەنجام دا ە دەرگوتری:

(تَقْصَصْ أَثَرِ الْقُرْمِ وَتَقْصَصْ الْخَبَرَ)

بەدواداچوونی بۆ شوینەواری

خەلکەکە ئەنجام دا بەدواداچوونی

بۆ ھەوئەلەکە کرد.

تَقْصَصْ الْكَلَامَ: قسەكەي لەبەر کرد.

إِسْتَقْصَهُ: داوای کرد ئەوێ دەست

درێزی کردۆتە سەر تۆلەي ئی

بسیڤن.

الأَقْصُوصَةُ: چیرۆکی کورت، کورتە

چیرۆک ە (ك: أَقْصِصْ).

التَّقَاصُ: لەبەواری برین دا واتە:

برینیك وەکوو ھەمان برین بی.

القاصُ: ئەو کەسەي چیرۆکەکە لەسەر

شیوێ خۆی بیگێرێتەو ە ئەو

کەسەي چیرۆک دادەنێ ە وتار بیژ

کە لە خوتبەکەي دا پشت بەچیرۆک

ببەستێ.

القصاصُ من الوركين: کلێچە، شوینی

بەيەك گەیشتنی ھەردوو پان.

القصاصُ: ئەوێ تەواوەتێ سزای تەوانی

ھاوچەشنی ئی بسیڤندری.

القصاصَةُ: ئەوێ لە قزو بزرانگو

کاغەز دەرگوتیندەین واتە: وردە

موو سەرە مەقەست.

القَصُّ: ئیسقانی سینگ: کەلەھەردوو

لاوھ سەری پەراسووەکانی تیچەقیون

ە ئەوێ لەخوری و شتی وا

دەبێری ە گەج.

القَصَصُ: چیرۆکەکان ە ھەوایی

گێرێدراو ە شوینکە.

القصاصُ: بەمانا (القاصُ) دی.

القصاصَةُ: نامێرێکە پەرژو پالو

سەرەکاغەزو شتی وای پی

دەبێری.

القِصَّةُ: چیرۆکی نوسراو ە رستەو کەلام

ە حەدیس ە کار ە ھەوایی ە حالو

ومزە ە چیرۆکیکی پەخشان نامێزو

درێزە زۆرێی وێنەکان لەخەیاڵ

یان لەواقیع وەردەگێری، لەنووسینی

دا چەند یاساو رێسایەك لەبەواری

نووسینی ئەدەبی دا بەرچاو

دەگێری.

القِصَّةُ: گۆلەموو پارچەموو گۆلەموو ە

کاکۆل و قزی پێشە سەر.

القصاصُ: بەمانا (المقصود) دی.

القِصِصَةُ: بەمانا (القصة) دی.

القَصُّ: مەقەست.

المقصودة: کەوگەر ە یان شتیکی لەو

جۆرمیە: کە گۆشتی پی لەمەنجەر

دەردەھێندری.

القَطْلُ: بڕوانە (القسط).

قَصَعَ الرَّجُلُ قَصْفًا: پیاوهمکه ناوهمکهی

قومقوم خواردموه.

قَصَعَتِ الدَّابَّةُ الْمُبْتَةَ: نازدهله

کاویژکارمکه خواردنهکهی هینایهوه

ناو دهمی و کاویژی کردموه بۆنهوهی

سهرله نوئ قوتی بداتهوه.

قَصَعَ فَلَانًا: فلانکهسی رپشهکیش کرد ه

بچوکی کردموه سوکایهتی پی کرد.

قَصَعَ الْفُلَامَ: بهبهری دمستی لهسهری

کورهمکهی دا.

قَصَعَ اللَّهُ شَبَابَهُ: خودا گهنجی لی شیواندو

نهیهیشت تهمهنی گهنجی بهخوشی

بهسهر بهری.

قَصَعَتِ الرُّحَى الْحَبُّ: ناشهکه

دانهوئلهکهی هاری.

قَصَعَ الْقَمَلَةَ: نهسپیکهی بهنینوکی

فلیقاند.

قَصَعَ الْيَرْبُوعُ جُعْرَةً: یهربوعهکه زارکی

کونهکهی گرتو خوئی له کونهکهدا

حهشار دا.

قَصَعَ الرَّجُلُ يَتْنَهُ: پیاوهمکه لهمال

دمرنهچوو.

الْقَاصِعَاءُ: کونیکه یهربوع ههلی

دمکۆئی ه جا کهچوو ناوی دهمی

کونهکه بهگل دمگري بۆنهوهی مارو

جرو جانهموری تر نهچنه ناو

کونهکهیهوه.

الْقَصْعُ: خوراندن بهنینوکی ه لکاندن

دووشت بهیهکهوه.

الْقَصْعَةُ: لهگهن قاپیکی گهورهیه

تیگوشاوی تیندا دمگري و دمخوری ه

بهزوری لهداری گوویزو شتی وا

دروست دمگري پیچی دمگوتري

کاسه ه (ك: قِصَاعٌ وَقِصْعٌ).

قَصَفَ الرَّعْدُ قَصْفًا وَقَصِيفًا: ههورهکه

دمنگی گهوره بوو.

قَصَفَ الرَّجُلُ: پیاوهمکه لهناو تهعامو

شهراپ دا مایهوه ه دمگوتري: (قصف

باللهو واللعب).

قَصَفَ الْعَرْدَ وَغَرَهُ قَصْفًا: دارهکهی شکاند.

قَصِفَ الثُّبْتُ: روهکهکه درئژ بوو بهرز

بۆوه تا بههوی زیاد بهرز بوونهوه

خوار بۆوهو سهرمهکی داهات.

اقَصَفَ الشَّجَرُ: درهختهکه باریک و

تهنک بوو.

انْقَصَفَ الشَّيْءُ: شتهکه شکاو دوولمت

بوو.

انْقَصَفَ الْقَوْمُ عَنِ الشَّيْءِ: خهئکهکه

وازیان لهشتهکه هیناو نهپانتوانی

تهواوی بکهن و بهردموام بن تییدا.

انْقَصَفَ الْقَوْمُ: خهئکهکه کۆبونموهوه

پانهپهستوی پهکتریان کرد

دهشگوتري: (انقصوا على الشئ)

خهئکهکه بهشوین پهکتردا هاتن و

لهسمر شتهكه گردبوونهوه.

تَقَاصَفَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْئِ: خه لکه که

لهسمر شتهكه کۆبوونهوه و

پالپه ستۆی به کتریان کرد.

تَقَصَّفَ الشَّيْئُ: شتهكه شكا.

تَقَصَّفَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْئِ: خه لکه که

لهسمر شتهكه کۆبوونهوه و کردیانه

پالپه ستۆ.

تَقَصَّفَ الْقَوْمُ: خه لکه که وتنه کیشه و

هه پشه کردن.

تَقَصَّفَ فُلَانٌ عَلَى الطَّعَامِ: فلان که س

لهسمر خواردنه که گالتسه و

پیکه نینی هینایه کایه وه.

الْقَصْفُ: گالتسه و گه پ و زیدم پۆ چون له

خواردن و خواردنه وه دا دهست

پیکردنی یاری و هه لپه پکی و ناشکرا

کردن.

الْقَصِفُ: هه رشتیک قیوئی شکان بکا ه

شتیک خیرا بشکی ه (رجل قصف)

پیاویکی بی عهزم و جهزمه.

القصفة: قهه مبالغی کردن و پالپه ستۆ

کردنی خه لک ه هه لینگدانی نه سب

له کاتی گه یشتن به دوژمن.

الْقَصِيفُ: پڕو پال و چیلکه و چه ویل،

وشکه لی درمخت.

الْقَصِيفُ: که وهنته رو دۆلاب و شتی وایه

له ژوری نان خواردن دا

قاپ و قاجاغی نانخواردنی تیدا

هه لدمگړی ه یان ناوه بۆ سفرمو

میژی نانخواردن ه شوینی حه فله و

خۆشی و شای و خواردن و

خواردنه وه.

قَصَصَ الشَّيْئُ: شتهكه ی شکاند ه

شتهكه ی کهرت کرد برپه وه.

الْقَصَاقِصُ: شیر ی جهسته گه ورمو

به هیژو توانا ه پیاوی کوله بیه و

جوارشانه و به هیژ.

الْقَصَصُ: شوینی پروانی موی سینگ.

فَصَلَ الشَّيْئَ قَصْلًا: به توندی و پرته وو

خیرایی شتهكه ی برپه وه ه (فهو

مقصول و قصل).

فَصَلَ الْحِنَظَةَ: گه نه که ی گیره کرد.

فَصَلَ الدَّابَّةَ: وینجه و شیخوارو گیا دوراوی

تهری دا به و لاخه که.

أَفْصَلَ الزَّرْعُ: کشت و کاله که کاتی نه وه ی

هاتوه دروینه بکری.

إِقْصَلَ الشَّيْئُ: شتهكه برپا، کۆتایی

هات.

إِقْصَلَ الشَّيْئُ: شتهكه ی دابری لینی

کردمه وه.

إِنْقَصَلَ: شتهكه برپا، کۆتایی هات.

تَقَصَّلَ: کهرت بوو، دابرا.

الْقُصَالَةُ: سهر گوژزو بنزیل که به

بیژینگ و گلگیر جیادمگریته وه ه

دهگوترئ: (ما هو إلا قصالة وحفالة).

القِصْلُ: بهمانا (القصاله) دئ ۵
درهختی شلک.

القَصِيلُ: وپنجهو گیا دوراوی سهوز بو
شیخواری ولاخ.

المِقْصَلُ: شمشیری برندهو تیزو رمبی
تیز.

المِقْصَلَةُ: نامیریکه بو سهبرپین ۵
نامیریکی تیز بووه کاتی خوی ملی
حوکمدر او به نیعدامیان پی قت
کردووه ۵ له شوپشی فهرنسی دا
نهم نامیره باو بووه.

قَصَمَ فلان قَصْماً: فلانکس له کوپوه هات
به پریگای خویدا گهراوتهوهو
نهگهیشتوته مهبستی خوی.

قَصَمَ الشَّيْءَ: شتهکهی شکاند بهشکاندنی
تهواو و لیک جیاکردنهوه.

(قَصَمَ الله عُمْرَ الظالم وقَصَمَ الله ظهر
الظالم) خودا بهلاو کارمساتی
گورچکپری بهسهر ستهکاردا دا.

قَصِمَتْ ثِيَابُهُ قَصْماً: ددانی له
ناومراستییهوه شکا ۵ (فهو أقصم
وهي قَصْمَاء).

قَصِمَ الرجلُ: پیاوهکه زوو وره پوخاو
تیک شکا.

قَصِمَ الرُّمَحُ: رمبهکه شکا.

إنْقَصَمَ: شکا، تیک شکا.

تَقَصَّمَ: شکا، تیک شکا، لیک بووه.

القاصِمةُ: دهگوترئ: (نزلت بهم قاصمة
الظهر) بهلاو کارمساتی پشت شکین
دابهزییه سهر نهو گهله.

القَصْمُ: نهوهی ههرچی بیته بهرمدهستی
تیکی دمشکینی.

القَصْمَاءُ من المعز: بزنیکه ههردوو
شاخی له بنهوهرا شکابن.

القَصْمَةُ: پلیکانه و پهیزه ۵ نهو پرژه
شکاوهی سیواک که لهناو دهمی
سیواکهردا دهمینیتهوهو تفی
دهداتهوه.

القِصْصُومُ: جۆره روهکیکه لهسار او
چولهوانیهکانی ولاتی عهرهب دا
دمروی، نهگهر بمانهوی بهکهسیک
بلیین لانییهکی رمسهنه دهلیین:
(فلان يعض الشَّيْخ والقِصوم).

قَصَلَ الرجلُ: پیاوهکه له رویشتنی دا
ههنگاوی کورتی هاویشتن.

قَصَلَ الطعامُ: خواردنهکهی ههموو
خوارد.

قَصَلَ الشَّيْءَ: شتهکهی شکاند.

قَصَلَ فلاناً: فلانکسی بهزمهویدا دا ۵
فلانکسی بهتوندی گهست.

القَصْمَةُ: نهخوشیهکه توشی ددان
دمبی و دایدهموشینی.

قَصَا عنه قَصراً وقُصراً: لئی دوور کهوتهوه
۵ (فهو قاص).

قَصِي عَنْهُ قَصَا وَقَصَاءٌ: لِيَى دَوور

دوور.

كهوتهوه.

أَقْصَى الشَّيْءِ: شتهكهى دوور خستهوه،

گهيشته نهوپهړى شتهكه ه

دهگوترئ: (نزلنا منزلاً لا تقصيه

الإبل) له شويڼيک دابهزين حوشر

چهنديک بپروا ناگاته نهو پهړى.

قاصاء مقاصاء: دوورى خستهوه.

تَقْصَى الْمَكَانَ: كهوته نهو پهړى

شويڼهكهوه.

تَقْصَى الْأَمْرَ: نهو پهړى ليكولينهوهو

بهوداواچوونى يو كاركه نهنجام دا.

تَقْصَى الْمَسْأَلَةَ: له مهسهلهكهدا گهيشته

نهو پهړى.

تَقْصَى الْأَمْرَ الْمُجْتَمِدَ: نهمير پهكه پهكه

سهربازمكاني بانگهيشت كردن

لهدوور تا نزيكياى بهسهرگردنهوه.

إِسْتَقْصَى الْأَمْرَ: له كاركهدا گهيشته

نهو پهړى و باش ليكولينهوهى تيدا

كرد.

الْأَقْصَى: دوورتر، زور دوور ه (ك:

أَقْصَى).

دهگوترئ: (فلان بالمكان الأقصى) ه

همروا وشهى (الأقصى) ناوه يو

حوشترىک يان مهړيک که كهميک

له قهراخى گويچكهى بپرابئ.

القاصى: دوور ه مروفي دوور، شويڼى

القاصية من الناس والبقا: دوور،

ثافرمتى دوور ه شويڼى دوور ه

همروا وشهى (القاصية) ناوه يو

مهړى تاكهوهوبوو تهرمبوو له

ميگهل.

القصا: بهربيلاي خانوو.

الْقَصَاءُ: بهمانا (القصا) دئ.

الْقَصْرَاءُ: ميڼنهى (الأقصى) په له

حوشتر و مهړ.

الْقُصُوى: ميڼنهى (الأقصى) په ه

دهگوترئ: (فلان في الناحية القصوى)

ه لايهكى شيو و دول ه مهبهستى

دوور.

الْقَصِي: دوور ه دهگوترئ: (رमित

الرمي القصي) بيرو بوجونيكي دوور

له وافيغت دهربارى پوداووکه

پاگهياند ه گومانن دوور رويشت.

قُضِيَ السَّقَاءُ قُضَاءً: ديمکه ناومکه بؤگهن

بوو، كهئكى نهما.

قُضِيَ قُضَاءً: بريبيهوه.

قُضِيَ الدَّائِبَةُ: سوارى جوانوه نهسپهكه يان

جاشه كهمرکه بوو پيش نهوهى پام

بكرئ.

قُضِيَ فَلَانًا: بهشوپكه دار له فلانكهسى

دا، بهقامچى ليى دا.

أَقْضَبَتِ الْأَرْضُ: زهوپيهكه درمختى

زۆرى ئى پۈا.

قَضَبَتِ الشَّمْسُ: تيشكى خۆر وەكوو

كۆلەكە غەموود درىز بوونەو

بۆسەر زەمى.

اِقْضَبَ الشَّيْءُ: شتەكەى بېيەو ۵

قەسكەى پېرى ۵ دەگوتى: (كان

محمد يحدثنا فجاء فلان فاقضب

حديثه).

اِقْضَبَ الكلامَ: بەبى خۇ نامادەكردن و

بېر كرنەو قەسەى كرىد و تارى دا.

اِقْضَبَ الدَّابَّةَ: سواری ولاخەكە بوو

پیش ئەوۋى پام بکرى و كاتى

سواریوونى بى.

اِقْضَبَ فلاناً: داۋای ئەنجامدانى

كارىكى لە فلانكەس كرىد پیش

ئەوۋى فىرى كارەكە بېى و بتوانى

بەجوانى ئەنجامى بىدا.

اِنْقَضَبَ: داپرا ۵ لەشۋىنى خۇى نەبوو،

دەگوتى: (اِنْقَضَبَ الكركب من

مكانه) نەستىرەكە لە شۋىنى خۇى

نەماو كشا.

تَقْضَبَ الشَّيْءُ: شتەكە كەرت كەرت

بوو، كوت كوت بوو.

تَقْضَبَتِ الشَّمْسُ: تيشكى خۆر وەكوو

كۆلەكە غەموود شۋېوونەو

بۆسەر زەمى.

القَضَابَةُ: ئەوۋى بېراۋە لەشت ۵

پېرۇپال و سەرە مقەست.

القَضَابَةُ من الشجر: مېۋلاک و پېرۇ

پال و وشكەلى درەخت.

القَضْبُ: ھەر درەختىك بەرز

بېيئەو ۵ لق و پۋىى بلاو بكاٹەو ۵

درەختى تەپ كە ناو ناو ۵ بېردى و

ھەلبەداتەو ۵ درەختىكە وەكوو

درەختى كۈمەئى، كەلەكەى وەكوو

كەلەى ئەو واپە ھەندى لەكەلەى ئەو

وردترو نەرمترە، حۋشتر زۆر ھەزى

لە كەلەكەپەتەى كەلىى تېر خوارد

ماۋمەكە وازى ئى دەھىنى چۈنكە

ددانى پېى ئال دەبنەو ۵ تۋشى

كۆكەى دەكا.

القَضْبَةُ: مېگەلە بزن و مەر، گاراپە

حۋشتر و پەشە ولاخ ۵ پىاۋى

زەعیف و چۈست و چالاك.

القَضَابُ والقَضَابَةُ: شمشیری بېرنە ۵

پىاۋى ئیش لەدەست ھاتو و بەتوانا

بۇ ئەنجامدانى كار.

القَضِيبُ: لەدەدرەخت ۵ لەدەدرەختى

بېراۋ ۵ شرىتېكى درىزە لەمادەپەكى

زۆر پەقو پتەو درۈست دەكرى و

پادەخرى بۆنەوۋى بېيئە سكەى

شەمەندەفەر ۵ شمشیری بېرنە.

قَضَى النُّسْعَ والوَتْرَ قَضِيضاً: جومزگەكە

پان زېپەكە دەنگى ئى ھات وەكوو

بېردى.

قَضُّ الجِدَارِ قَضًا: دیواره‌ک‌ه‌ی به‌زمخت و فشار ږوخاند.

قَضُّ الشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی وردو هار کرد.

قَضُّ الوَتَدِ: سنگه‌ک‌ه‌ی دمره‌یتا.

قَضُّ الحَيْلِ عَلَيْهِم: به‌نه‌سپ سوار که‌وته سهریان و هیرشی کرد.

قَضُّ الطَّعَامِ: خواردنه‌ک‌ه‌ی گلی که‌وته ناو.

قَضُّ الْفِرَاشِ وَالشَّرْبِ: نویننه‌ک‌ه‌ی یان قوماشه‌ک‌ه‌ی گل و ورده به‌مردی که‌وته سمر.

قَضُّ الدَّرْعِ: زریه‌ک‌ه‌ی به‌هوی زور تازه‌یه‌وه زبر بوو.

قَضُّ الْمَضْجَعِ: نویننه‌ک‌ه‌ی، شوینی پالکه‌وتن و نوستننه‌ک‌ه‌ی زبر بوو ناخوښ بوو نووستنی له‌سمر ناخوښ بوو.

أَقَضَ الْمَكَانَ وَغَيْرَهُ: شویننه‌ک‌ه‌ی گل و خوئی زور بوو ورده چه و زیخی زور بوو.

أَقَضَ الرَّجُلُ: پیاوکه‌ی خه‌وی لی نه‌که‌وت.

أَقَضَ فُلَانٌ الشَّيْءَ: فلانکه‌س شته‌ک‌ه‌ی وردو هار کرد کردی به‌ورده به‌مردو چه و زیخ.

إِنْقَضَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی پارچه پارچه بوو تیک شکا، پچرا ده‌گوتری: (إِنْقَضَتْ أَوْصَالُهُ) په‌گو دهمارمکانی پچران و پارچه پارچه بوون و لیک

ترازان.

إِنْقَضَ الْجِدَارُ: دیوارمکه ږوخا.

إِنْقَضَ الطَّائِرُ: بالنده‌ک‌ه‌ی له‌حه‌وارا زور به‌خیرایی خوی داهه‌نگاوته سمر نیچیرمکه.

إِنْقَضَ الْحَيْلُ عَلَى الْأَعْدَاءِ: نه‌سپه‌کان به‌رمو دوزمن راجمین ده‌گوتری: (قَضَضْنَا عَلَيْهِمُ الْحَيْلَ فَأِنْقَضَتْ عَلَيْهِم).

تَقَضَّضَ الطَّائِرُ: بالنده‌ک‌ه‌ی له‌به‌رزاییه‌وه به‌گورجی خوی داهیتشت بونه‌وه‌ی خوږبه‌سمر نیچیرمکه‌دا بدا ده‌شگوتری: (تَقَضَّضْتُ ثَقَطِيًّا) ضادی سیهم بکه‌ی به (ي) یو سوککردنی وشه‌ک‌ه‌ی.

إِنْقَاضُ الْجِدَارِ: دیوارمکه درزی گه‌وره‌ی بردوه به‌لام هیشتا نه‌ږوخاوه. الْقِضَاضُ: به‌مردی سمر به‌مرد، درکه‌شاخ له‌سمر درکه‌شاخ.

الْقَضُّ: ده‌گوتری: (طَعَامٌ قَضٌ) خواردنیکه که‌وتبیته ناو چه و گلنه‌وه بوئی نه‌وانی گرتبی ده‌گوتری: (مَكَانٌ قَضٌ) شویننیکه چه‌وه وردو گل و خوئی تیدا بی ده‌شگوتری: (جاء القوم قَضَطُهُمْ وَقَضِيضُهُمْ) خه‌لکه‌ک‌ه‌ی به ورد و درشتیاننه‌وه هاتن ده‌هروا وشه‌ی

(الْقَضُ) نساوه بو بهرده لانیك
بهردمگانی گه وره بن ه (القضيض)
چهو و بهرده وردكه.

الْقَضُ: گلو خؤل كه بكه ویته سهر
نوین و جینگای نووستن ه بهرده
وردمو بهردی هاراو.

الْقَضَةُ: پهكجار ه بهردی وردگراو ه
سهرتهشی، باقی ماندهی شت ه
ههروا دمگوتری: (أَرْضُ قَضَةٍ)
زموپیهکی بهرده لآن و چهوای بی،
گل و چهوی زور بی.

الْقَضَةُ: زموپیهکه چال و نرم:
که گله که ی لمبه لآن بی.

القضيض: دمنگی جومزگی دهست ه
دمنگی ژنی کاتی ویکهینانه ووهو
هاویشتنی ه بهرده وردمو چهو.

المِقْضُ: کوین و پیک که بهردی پی ورد
دمکری.

قَضَعَهُ قَضْعاً: ملکه چی کرد.

إِنْقَضَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که بهرته وازه
بوون.

تَقَضَّعَ الْقَوْمُ: خه لکه که بهرته وازه
بوون.

تَقَضَّعَ الرَّجُلُ عَنْ قَرْمِهِ: پیاوکه له
خزم و قه وومه که ی دوور که وته ووه.

التَّقْضِيعُ: پیچی ناوسکو ریخؤل ه
نازاری سک نیشه ه ژانه سک.

القضاع والقضاعة: تۆزی ئارد ه
ئارده لۆك ه نهو تهپ و تۆزو خشت و
خؤل ه ی له دیوار موه ده که ویت ه
خوار.

قَضَفَ قَضَافَةً رَقْضًا: بهسروشت باریک و
لهرو لاواز بوو.

القَضْعَةُ: تهنکه بهرد، تاشه بهردی
تهنک ه گردؤل که که دیمه نی له تاکه
بهردیک بیچی.

قَضَعَتِ الْعِظَامُ: نیسقانه کان له کاتی
شکاندنیان دا دمنگیان لیوه هات ه
خره بیان هات.

قَضَعُ الشَّيْءِ: شته که ی شکاندو وردی
کرد.

تَقَضَّضَ الشَّيْءُ: شته که تیک شکا ه
پهرته وازه بوو ه دهگوتری:
(تَقَضَّضَ الْقَوْمُ) خه لکه که
پهرته وازه بوون.

القَضَائِضُ: دهگوتری: (أَسَدٌ قَضَائِضٌ)
شیریکی به هیزو تیک شکینه ره،
ههرچی بیته بهری تیکی
دهشکینی.

القَضَائِضُ: نه سپونی ولاتی شام.

قَضِمَ الشَّيْءُ: شته که ی بهد دان شکاند.

قَضِمَتِ السِّنُّ قَضَمًا: قهراخی ددانی
شکان.

قَضِمَ الرَّجُلُ: پیاوکه قهراخی ددانه کانی

شكان ۵ (فهر اقصم وهي قضاء).

قَضِمَ السيف: شمشیرمکه تیزا بیهکهای شكا،

كول بوو ۵ (فهر قَضِمَ وقَضِمَ).

اَقْضَمَ القومُ: خه لکه که که میان بزیو

پهیدا کرد بؤکاتی قاتو قری.

اَقْضَمَ الدابة: همرزنی کرد بهنالیکی

ولاخه که.

قَاضِمَ فلان مقاضمة: فلانکهس کهم

کهم شتی کری، که میکی کری و

پاره کهی دا، ئه مجار که میکی تری

کری همر واهو جوړه واته:

به جوړملو کو شتی نه کری.

اِسْتَقْضَمَ القومُ: خه لکه که بزیوی کهم و

خراپیان بؤ کاتی گرانی پهیدا کرد.

القَضَامُ: همر شتیک کهرت بکری و

بهارپردی وگوو جو و همرزن و

نؤک و شتی وا ۵ دمگوتری: (ماذقت

قَضاماً) من دهنکه همرزنی کم

چه شت نه کردوو.

القَضَامُ: درمختی خورما دریژ بی و

بهرمکهی خورما وشکه ل بی یان

کهم بهر بگری.

القَضْمَةُ: به مانا (القَضَامُ) دی ۵

دمگوتری: (ماذقت قَضْمَةً).

القَضِيمُ: به مانا (القَضَامُ) دی ۵

دمگوتری: (ما ذقت قضیماً) ۵ که ولی

پاخستن ۵ پیستی سپی که له سهری

بنووسری ۵ شمشیری کؤن که تیزایی

نه مایی و که لکی تی سکه وتین ۵

پهری سپی.

قَضَى قَضِياً وقَضَاءً وقَضِيَّةٌ: برپاری دا،

حوکمی کرد، کیسه کهی به کالآ کردموه

۵ دهگوتری: (قضى بين الخصمين وقضى

عليه وقضى له وقضى بكذا ۵ فهو قاض).

قضى الله: خودا همرمانی کرد.

قضى اليه: همرمانی که یانده ئه و ۵

قورنن دهغه رموی: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي

إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ﴾: همرمانمان

ناراسته ی نه ته وهی ئیسرائیل کرد.

قضى الصلاة: نویژی کرد ۵ یان دوا ی

تیپه ربوونی کات، نویژه کهی گیراپه وه.

قضى الدين: قهرزه کهی دایه وه.

قضى عَبرته: همر میسکی خوی هه لپشتن و

همر میسکی له چاواندا نه مان.

قضى الشيء: شته کهی مه زنده کرد و

دروستی کرد.

قضى حاجته: نیشی خوی جی به جی کرد.

قضى أجله: که پشته ماوهی بؤ دیاری

کراوی خوی.

قضى نَحْبَهُ: مرد ۵ دهگوتری: (قضى

فلان) فلان مرد (ضربه فقضى عليه)

لیی داو کوشتی.

قضاء مقاضاة: دادگایی کرد.

قضاء على مال: له سهر مال صولجی

کرد قهرزمکه‌ی بدریخته‌وه.

القاضي: دادومر ۵ په‌کاله‌کمره‌وی شت

برپاردمر دهرباره‌ی کیشه ۵ که‌سیک

به‌گویره‌ی شمريعه‌تی خوا برپار

بداو حوکم و برپار دهربکا ۵

که‌سیک فهرمان‌پروا دایم‌ه‌زرنی

به‌دادومر بونه‌وه‌ی پروانیته کیشه‌و

نیزاعی نیوان خه‌لک و به‌گویره‌ی

قانون و یاسا کیشه‌کان په‌کالابکاته‌وه

۵ ده‌شگوتری: (سم قاضی): زه‌هری

کوشنده.

القاضیة: مردن ۵ (ضربة قاضیة) زمبری

کوشنده.

القضاء: برپار ۵ به‌جیه‌پنان ۵ کاری

دادومر ۵ پیاوانی یاسا ۵ لیژنه‌ی

یاسایی: که‌په‌کالا گردنه‌وه‌ی کیشه‌ی

هاو ولاتیانیانی ده‌خړیته نه‌ستو ۵

ده‌شگوتری: (وقع هذا الحادث قضاء

وقدراً) نه‌م پروداوه به‌قمز او قه‌دمر

روی داو به‌نه‌نقه‌ست نه‌بوو.

القضاء: پیستیکی ته‌نکه له‌سمر دهمو

چاوی من‌دال دم‌بی له‌کاتی

له‌دایک‌بوونی دا.

القضية: حوکم و برپار ۵ مه‌سه‌له‌په‌که

کیشه‌ی تیدایه ده‌خړیته به‌ردم

دادومر پان لیژنه‌ی یاسایی بونه‌وه‌ی

په‌کالای بکه‌نم‌وه ۵ له‌زاراوه‌ی

له‌گه‌ل‌دا کردو ریک که‌وت.

قضى حاجته تقيية: نیشی خو‌ی نه‌نجام

دا.

قضى الأمير فلاناً: پاشا فلانکه‌سی کرد به

قاضی:

قضى امره: کاری خو‌ی پروانده.

إقتضى الدين: داوای قهرزمکه‌ی خو‌ی

کرده‌وه.

إقتضى أمراً: کارمکه‌ی پیویست کرد.

قضى الأمر الوجوب: فهرمانه‌که مانای

واجب بوون دمه‌په‌نی.

إنقضى الشيء: شته‌که ته‌واو بوو

به‌سمر چوو ۵ ده‌شگوتری:

إنقضى أجله: ته‌مه‌نی ته‌واو بوو زیانی

به‌سمر چوو.

تقاضاء الدين: داوای قهرزمکه‌ی لی

کرده‌وه ۵ قهرزمکه‌ی لی و مرگ‌ته‌وه.

تَقضى الشيء: شته‌که ته‌واو بوو

به‌سمر چوو ۵ ده‌شگوتری:

تَقضى عمره: ته‌مه‌نی ته‌واو بوو.

إستقضى السلطان فلاناً: پاشا فلانکه‌سی

کرد به قاضی.

إستقضى فلان فلاناً: فلانکه‌س داوای

برپار و حوکمی فلانی کرد پان

فلانکه‌س داوای کرد فلان په‌لکیشی

دادگا بکه‌ن.

إستقضى فلان الدين: فلانکه‌س داوای

مه نتيق دا (قَضِيَّة) بریتیه له
 رستهیهك پێك هاتیب له (موضوع)
 و (محمول) كه نهو رستهو ههواله
 لهخودی خووی دا نهگهری راستی
 یان درووی تیدا چاومپروان بکری.
 قَطَبَ فِلَان قَطْرًا: فلانکەس برۆی
 هینانەوه یهک و پوی خووی گرژ کرد و
 دمشگوتری: (رایته غَضْبَان قَاطِبًا).
 قَطَبَ فِلَانًا: فلانکەسی پەنجاند، پهی
 هه‌ئساند.

قَطَبَ الشَّيْءِ قَطْبًا: شته‌که‌ی کۆکردموه.
 قَطَبَ الشَّرَابِ: شەرابه‌که‌ی تێکه‌ئ کرد.
 أَقْطَبَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ کۆبوونه‌وه.
 أَقْطَبَ الشَّرَابِ: شەرابه‌که‌ی تێکه‌ئ
 به‌ستی که کرد.

قَطَبَ الرَّجُلُ: به‌مانا (قَطَبَ) دئ و
 دمگوتری: (قَطَبَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ)
 ناوچه‌وانی وێکھێناو پوی گرژ کرد
 و (قَطَبَ وَجْهَهُ) پوی گرژ کرد.
 قَطَبَ الشَّرَابِ: شەرابه‌که‌ی تێکه‌ئ کرد.
 الإِسْقَاطُ: حاله‌تی کۆبوونه‌وه‌ی دوو
 قوتبی دژ به‌یه‌ک.

قَاطِبَةٌ: دمگوتری: (جاء القوم قَاطِبَةً)
 خه‌لکه‌که‌ هه‌موویان هاتن.
 الْقَطْبُ: به‌رداشی ژێرموه‌ی ئاش و
 (قوتبی ناش).

قُطْبَا الْأَرْضِ: قوتبی باکورو قوتبی

باشور و هه‌روا وشه‌ی (القُطْبُ) ناوه
 بۆ سه‌ره‌ تیر و تیزایییه‌که‌ی و جوژه
 روه‌گێکه‌ به‌سه‌ر زه‌وی دا درێژ
 ده‌بێته‌وه‌ و گوتیکی زه‌ردی هه‌یه‌و
 چقلێکی هه‌یه‌ که درواپه‌وه‌و وشک
 بوو زۆر زه‌حه‌مه‌ته‌ به‌توانی
 پوشتنی به‌سه‌را بکری.

القُطْبُ مِنَ الْقَوْمِ: پيش سېو و پياو
 مافوێ نه‌ته‌وه‌ و ده‌گوتری: (فلان
 قطب بني فلان).

القُطْبَةُ: بسته‌ی ناش و بناغه‌ی ناش.
 القُطْرُبُ: كه‌سێك ناوچه‌وانی لێك
 بنێ و گرژ بێ و شیر.
 القُطْبُ مِنَ الشَّرَابِ: شەرابی تێکه‌ئ
 کراو.

المقطوب: به‌مانا (القُطْبُ) دئ.
 قَطَرَ الْمَاءُ وَالذَّمْعُ غَيْرَ مَا قَطَرًا وَقَطْرَانًا
 وقطورا: ناومکه‌ یان فرمێسکه‌که‌ دلوپ
 دلوپ جوړایه‌ خوا.
 قَطَرَ الْمَاءُ وَالذَّمْعُ وَغَرَمَا مِنَ السَّوَانِلِ:
 ناومکه‌ی دلوپ دلوپ داچوړاند یان
 فرمێسکی پڑاند.

قَطَرَ الْقَطْرُ فِي الْعَيْنِ: دلوپه‌ قه‌تره‌ی کرده
 ناو چاوموه‌ و دمشگوتری: (قطر الله
 الصمغ من الشجر) خودا قه‌تره‌ قه‌تره‌
 صه‌مغی له‌ دره‌خته‌که‌ داچوړاند.

قَطَرَ فِلَانًا: فلانکەس بەتوندی قاجی
 به‌زه‌وی دا دا.

قَطْرُهُ فَرَسُهُ: نهسپه‌ک‌ه‌ی به‌لایه‌ک‌ی دا
سوارمه‌ک‌ی هه‌لدایه خوار ه (ماق‌ط‌ر‌ک
علینا) ک‌ی توی بۆ ئیمه باراند بۆ
ئیمه‌ی هینای.

قَطْرَ الْإِبِلِ: حوشرمه‌کانی لَیْک نَزِیک
خستنه‌موه و پ‌یزی کردن ه ه‌م‌روا
دم‌گوتری: (قَطْرَ الْبَعِیر الی غیره)
حوشرمه‌ک‌ی خسته په‌نا په‌ک‌ی‌کی
ترمه به جوته لئی خورپ‌ین.

قَطْرَ الْبَعِیر: حوشرمه‌ک‌ی به‌قه‌تران
هه‌نووی و پ‌ه‌نگی کرد.

قَطْرَ الثَّوْبِ: قوم‌شه‌ک‌ی درو.
أَقْطَرُ النَّبْتِ: پ‌ومه‌که به‌س‌ر چوو ورده
ورده خه‌ریکه وشک بی.

أَقْطَرُ الْمَاءِ وَغَیْهٖ: ناومه‌که کاتی نه‌مو‌ی
هاتوو هه‌تره هه‌تره داچۆرئ ه
دم‌گوتری: (أَقْطَرَتِ السَّمَاءُ) ناسمان
که‌م که‌م بارانی باراند.

أَقْطَرُ الْمَاءِ وَالْدَّمْعِ وَغَیْهَما: دَلُوبٌ دَلُوبٌ
ناو یان فرمی‌س‌کی پ‌ژانده خوار ه
دم‌گوتری: (أَقْطَرُ الْمَاءِ فِي الْحَلَقِ) و
(أَقْطَرُ الدَّوَاءِ فِي الْعَيْنِ).

قَطْرَ الْمَاءِ وَالْدَّمْعِ وَغَیْهَما مِنَ السَّوَالِ:
به‌مانا (قَطْرَةُ) دئ.

قَطْرَ السَّائِلِ: شله‌مه‌نییه‌ک‌ی کولاندو
بوو به‌هه‌لم و نه‌م‌جار دَلُوبٌ دَلُوبٌ
داچۆرپ‌ایه‌وه خوار.

قَطْرَ الْبُحْرِ فِي الْمَقْطُورَةِ: دزو
جه‌رده‌کان هه‌موویان به‌ریز
په‌که‌یه‌که خرا‌نه ناو پ‌یوم‌ندو
ده‌سبه‌نده‌وه به شوپ‌ین په‌ک دا
ر‌اپ‌یچی به‌ندیخانه کران.

تَقَاطَرُ الْقَوْمِ: خه‌ل‌که‌که پ‌یز پ‌یز
به‌شوپ‌ین په‌ک دا هاتن.

تَقَاطَرُ الْمَاءِ وَالْدَّمْعِ وَغَیْهَما مِنَ السَّوَالِ:
ناومه‌که یان فرمی‌س‌ک زه‌نگۆل
زه‌نگۆل داچۆرا.

تَقَاطَرُ كَتَبُ فُلَانٍ: نامه‌و نووس‌راوه‌کانی
فلان په‌ک به‌دو‌ایه‌ک دا هاتن.

تَقَطَّرَ فُلَانٌ: فلان‌که‌س له‌ب‌مر‌زاییه‌وه
خوی فری‌ل‌دایه خوارمه‌وه.

تَقَطَّرَ بِلَانٍ فَرَسُهُ: نه‌سپه‌که فلان‌که‌سی
هه‌ل‌دایه خوار، گلاندی.

تَقَطَّرَ الرَّجُلُ عَنْ كَذَا: پ‌یاومه‌که له‌نه‌و
شته دواکه‌وت.

تَقَطَّرَ الرَّجُلُ: پ‌یاومه‌که خوی ناماده‌کرد
بۆ شه‌رو به‌حه‌ماسه‌ته‌وه چاوهر‌وانی
ده‌ست پ‌یکردنی کرد.

إِسْتَقَطَّرَ الشَّيْءُ: هه‌وئی دا شته‌که دَلُوبٌ
دَلُوبٌ بچۆرپ‌ته‌وه.

إِسْتَقَطَّرَ فُلَانٌ الْحَيَّ: فلان‌که‌س ورده ورده
خیرو ب‌یری بۆ هات.

الإِسْتَقْطَارُ: پ‌ال‌او‌تنی عونه‌صوره
سه‌رم‌کیه‌کانی شله‌مه‌نی که له‌گول و

شتى وا دمگيرئ بههوى بهكارهينانى
جيهازىكى تاييهتى.

الْقَطْرِ: بهمانا (الإستقطار) دئ ۵
پالوتنى ناو و پاكرندنه وميهتى
لههر مادمييهكى بيگانهو
زيانبهخش ۵ گوراندى شلهمهنى و
كردنى بهههلم پاشان سارد
كردنه وهى و بؤنهوى ببيتتهوه
بهشلهمهنى، نه ميش بههوى
جيهازى (تهقير).

الْقَطْرَةُ: شهمندهمهر ۵ هر
عمرميهكه هيزى بوخار يان وزه
كارمبا بيجولئنى.

الْقَطَار: قافللهى حوشر كهيهك لهدوا
يهك ريچكه بيهستن ۵ دهگوتري:
(جاءت الإبل قِطَاراً) كاروانه
حوشرمكه ريچكه يان بهستو بهريز
هاتن ۵ كؤمهله عارمبانهيهك يهك
لهدو يهك كه قاطيرميهك رايانكيشى
۵ شهمندهمهر.

الْقَطَارَةُ: كؤمهله حوشرىك يهك لهدو
يهك بيكهوه بيهسترن.

الْقَطَارَةُ مِنَ الشَّيْءِ: نهوى له شتهكه
داجوپاوه ۵ ناوى كهه ۵ دهگوتري:
(في الإناء قُطَارَةٌ مِنْ مَاءٍ).

الْقَطْرُ: باران ۵ دلويه باران ۵ هرميسك.
الْقَطْرُ: مى تواوه ۵ ناسنى تواوه.

الْقَطْرُ: نهوميه كابر سابهته

خورمايهك كيْشانه بكا يان فهرده
شْتِيْكَ بكيْشى و باقى ماندهى
شتهكه بهو مهزمنده بكاو نهيكيشى.
الْقَطْرُ: دمفهر و ئيقيم.

قَطْرُ الْإِنْسَانِ: لاي نادهميزاد؛ تهنيشتى ۵
بهشيكي جهستهى.

قَطْرُ الدَّائِرَةِ: هيلئىكى راسته و كهوانه
دهكاته دوويهشى ومكوو يهك.

الْقَطْرَةُ: يهكجار ۵ دلويه ناو ۵ خالو
نوقته ۵ فهتره دمرمانى چاو ۵
دهشگوتري: (رماه الله بِقَطْرَةٍ) خودا
بهلايهكى بؤ ناردن.

الْقَطَارَةُ: ناميرئكه دمرمانى پئ
دمكريتته دلؤپ دلؤپ و
دهچورپندريتته ناو شتى تر
بهمهبهستى چارمهرو شتى تر.

الْقَطَارَةُ: بهمانا (الْقَطْرُ) دئ ۵
دهشگوتري: (أَكْرَاهُ مُقَاتِرَةً) بهكريى
گرت بؤچون و هاتنهوه.

الْمُقَاتِرَةُ: تهختهدارو چهپهرئكه
كونكونه، حاجى بهندكراوانى
تيدمكري، نهه جوړه بهندكردنه
ئيستنا نهماوه.

الْمُقَاتِرَةُ: عمرميهكه قساتيره
رادمكيشى.

تَقَطَّرَبَ الرَّجُلُ: پياومه زور بهخيرايى
سهرى خوى بادا.

الْقُطْرُبُ: دزى كاراما له دزى كردن دا ۵

به پتارمه که سمی و لآخه که ی تاشی پئی
خست.

قَطُّ السَّعَرِ: نرخه که ی بهرز کردموه.

قَطُّ الشَّعْرِ قَطَطًا وَقَطَاطَةً: قزمه که کورت و
گشت و گرژ بوو ۵ دمشگوتری: (رجل
قَطُّ الشعر وقططه).

قَطَطُ الخراطِ الحَقَّة: دارتاشه که، و مستاکه
قوتووه که یان سندوقه بجوکه که ی
دروست کردو نه ملاو نه ولای پنین و
پئی خستن.

إِقْطَطُ الشَّيْئِ: شته که ی برپیه وه
قرتاندی ۵ دمشگوتری: (قَطُّ فَأَقْطَطُ).

اِقْطَطُ الشَّيْئِ: پانه و پان شته که ی
برپیه وه.

الْأَقْطَطُ: نه وه ی ددانی تیک شکابن بنکی
ددانه گانی دمرکه وتبن.

قَطَاطٍ: واته بمسمه ۵ بهشم دماو لیم
زیاده.

الْقَطَاطُ: قهراخی کیو ۵ قهراخی بهرد
۵ که رمسه ی پینه چی و پیلاو
دروست که ر ۵ قزی زور گشت ۵
قهراخی سمی و لآخ ۵ دموران دموری.
القَطَاطُ: دمشگوتری: (جاءت الخيلُ

قَطَاطٌ) حوشره گان جه له پ جه له پ
هاتن.

قَطُّ: نهم وشه ی به سی جوړ به کاردی:
(۱) زمره ی زمان ۵ دمشگوتری: (ما فعلتُ

رومکیکی چقا لوییه دنکه تومی
و مگوو گمنی هه یه، همرکه سی
به لای دا برپا پنیوه دمنووسی ۵
می شیکه حه جمینی نیه به کوردی
پئی دمشگوتری: بزبزوکه، به شه و
دمرمو شپته وه و مگوو گو له نه ستیره
۵ نه خوشیه که توشی می شک دمی و
ماخولان دمخاته ناو جه سته ی
نه خوشه که و حه جمینی لی دمشگری
و مگوو بزبزوکه هه می شه له جم و
جو لدا یه.

قَطَرَنَ البعيرَ: حوشره که ی به قه تران
هه نوو پهنگی کرد.

القَطِرَانُ: گوشراوی دره ختی نه رمزو
نه به له ده کولیندرین و پاشان
حوشتر و شتی وایان پی دهه نوون ۵
قورنن دمه رموی: ﴿سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ
قَطِرَانٍ﴾ ۵ مادمی که رمش و لینج و
شله مهنیه له دره خت و خه لوزو
شتی و ا دمرده یندرئ به شیوه ی
تم قطری وشک و به کار دمه یندرئ بو
پاراستنی دار له مؤرانه و ناسن
له ژمگ.

قَطُّ السَّعَرِ قَطًّا وَقَطْرًا: نرخ بهرز بووه.

قَطُّ الشَّيْئِ قَطًّا: شته که ی له پانیدا بری ۵
دمشگوتری: (قَطُّ الْقَلَمِ) قه له مه که ی
دادا ۵ (قَطُّ البيطار حافر الدابة)

هَذَا قَطُّ ۵ (۲) بِهِمَا نَا (حَسْبُ) بِي،
 بِهِ زَوْرِي نَهْوَ كَاتِه پیتی (ف)
 دهخزیتِه پی شهوهی ۵ دهگوتری:
 (أَخَذْتُ دَرَهْمًا قَطُّ) ۵ (۳) نِيسَم
 فِیْعَلْ بِي، نَهْوَ كَاتِه (نُونِ الرِّقَابَةِ) ی
 پِیَوِه دهنری ۵ دهگوتری: (قَطَّنِي)
 بهسمه ۵ دهگوتری: (قَطَّنَ).

الْقَطُّ مِنَ الشَّعْرِ: قِزِّي كُورْتُو كِرْزُو
 گشت ۵ دهگوتری: (رَجُلٌ قَطُّ الشَّعْرِ)
 پیاویکی قز کورتو گرزو گشته.
 الْقَطُّ: پَشِيلَه ۵ بهش و بار ۵ چهکی پاره
 ۵ کتیبی موحاسبه ۵ کتیب به
 گشتی.

الْقَطُّ: دهگوتری: (شَعْرٌ قَطُّ) قِزِّي
 گرزو گشت و کورت ۵ (رَجُلٌ قَطُّ)
 یان (هُوَ جَعَدَ قَطُّ) پیاویکی رز دو
 چروکه.

الْقَطَّاطُ: بهردتاش، دارتاش واتِه دهق
 بهمانا (الْحَرَّاطُ) دئی.

الْقَطَّةُ: قَاشَه شَت، کمرتی شَت ۵
 دهگوتری: (هَاتِ قَطَّةٌ مِنَ الْبَطِيخِ)
 قاشه کالهمکیکم بو بیینه.

الْقِطَّةُ: پَشِيلَه میینه.
 الْقَطِيطَةُ: بهرزایی قهرآخی نهشکوهوت.
 الْقَطُّ مِنَ الْفَرَسِ: نِیَوَان لای خواروی
 پهراسو و ورگ له جهستهی نهسپ.
 الْقِطُّ: قَهْلَهَم دادر ۵ همرشتیک

نوو سمر قه له می پی دابدا.

الْمِطَّةُ: بهمانا (الْمَقَطُّ) دئی.

قَطَعَتِ الطَّيْرُ قُطْرَعًا: بَانْدَمَكَانِ لَه
 وَلَا تَنِيكُهُوهِ پمویان کرد بو وَلَا تَنِيكِي
 تر.

قَطَعَ الرَّجُلُ بِجِلِّ قُطْعًا: پیاوکه
 بهحه بلیک خوی خنکاند.

قَطَعَ بِرَایَه: برپاری خوی داو باشگهز
 بوونهوهی نیه.

قَطَعَ الشَّيْءُ قُطْعًا: شَتَهکی پریپهوه،
 ههنئی پهل و پوی ئی کردنهوه.

قَطَعَ النَّخْلَةُ: بهری دارخورماکهی چنی.

قَطَعَ الثَّمَرُ: میومهکی ئی کردهوه، پنی.

قَطَعَ النَّخَالَهَ مِنَ الدَّقِيقِ: سَوَّ و شَتَهکی
 جیا کردهوه.

قَطَعَ الصَّدِيقُ: وازی له برادر مهکی هیناو
 دهنکی ئی دابری.

قَطَعَ رَجَمَه: وازی له خزمایهتی نهو هیناو
 هاموشوی نه کردن.

قَطَعَ الصَّلَاةَ: نوپزمهکی بهتال کردهوه،
 بهمقسهی بیگانه و کرداری جودا له
 کرداری نوپز.

قَطَعَ النَّهْرُ: له روبرامکه پهرپیهوه له مبهر
 بو نهو بمر یان به پیچه وانهوه.

قَطَعَ فُلَانًا: بهبه لگی بههیز فلانکسی
 بیدنگ کرد.

قَطَعَ الطَّرِيقَ: رَنگاکهی گرت، بوو

به چتر، خه لکی ترساند یان خه لکی
رپوت کرده وه.

قَطَعَ فَلَاناً عَنْ حَقِّ فَلَانٍ: فلانکسی مه منع
کرد له مافی فلان.

قَطَعَتْ يَدَهُ: دمستی برپاؤ ئی بؤوه ه
به تیغ برپا یان به هوؤی دمردنکوه وه
برپاوه وه.

قَطَعَ: الرَّجُلُ طَاعَةً: بیاومکه نه یتوانی
قسه بکا.

قَطَعَ بِفُلَانٍ: فلانکس نه یتوانی سه فهر
بکا، له سه فهره مکی دابرا ه دمگوترئ:
(قَطَعَ بِهِ) له سه فهر کردن ناؤومید بوو
کاتی له ممپرو شتی وا هاتنه سهر ری.
أَقْطَعَ النَّخْلُ: خورماکه وهختی رنینی
هات، کاتی برپنی هی شوکانی هات.
أَقْطَعَتِ الدُّجَاجَةُ: مریشکه که له هیلکه
جؤوه.

أَقْطَعَ السَّمَاءُ بِمَوْضِعِ كَذَا: ناسمان
له فلان شوین بارانی نه باراند ه
دمگوترئ: (أَمْطَرَتِ السَّمَاءُ بَيْلِدَ كَذَا
وَأَقْطَعَتْ بَيْلِدَ كَذَا).

أَقْطَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که بارانیان ئی
نه باری.

أَقْطَعَ مَاءُ الْبَنْرِ: ناوی بیرمه که پؤچوو.
أَقْطَعَ فَلَانٌ: فلانکس به لکه ی پی
نه ماو بؤری خوارد.

أَقْطَعَ عَمَنَهُ بِالْحُجَّةِ: به به لکه

بهره نستکارمکی بی دنگ کرد.

أَقْطَعَ فَلَاناً: فلانکسی له رپو بارمکه وه
په راندوه ه دمشگوترئ: (أَقْطَعَهُ
النَّهْرُ): په راندیه وه بؤ نهوبه ری
رپوار.

أَقْطَعَ فَلَاناً أَرْضاً: زموییه کی دابری بؤ
فلان و کردی به مکی نه وه ه
دمشگوترئ: (أَقْطَعَهُ أَغْصَاناً) ریگای
داجه ند لقیکی دره خته که بیرئ.

قَاطِعٌ فَلَاناً: دنگی له فلانکس دابری
په یومندی خوؤی له گه ل بچراند.

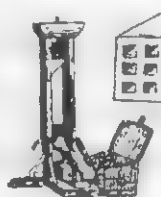
قَاطِعُ الْقَوْمِ: ناماده نه بوو هاریکاری
له گه ل خه لکه که بکا ه یاساگی کرد
په یومندی ئابوری یان
کومه لایه تی و شتی وایان له گه ل دا
بیه سرئ ه دمشگوترئ: (قَاطِعُ
بِضَائِهِمْ وَمَتَجَاتِهِمْ) نه به یشت کالوو
به رو بوو میان ئی بکردری.

قَاطِعُ الرِّجْلَانِ بِسَيْفِهِمَا: دووپیاومکه
شمشیرمهکانیان به تافی کرده وه
بزانن کامیان برنهدمتره ه
دمشگوترئ: (قَاطِعُ فَلَانٍ فَلَاناً
بِسَيْفِهِمَا).

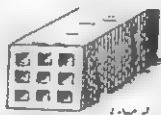
قَاطِعٌ فَلَاناً عَلَى كَذَا وَكَذَا مِنَ الْأَجْرِ
وَالْعَمَلِ وَنَحْوِهِمَا: فلانکسی کرده
سهرپهرشتیاری فلان شوین به
کریه کی دیاریکراو.

قوس قزح

معمارة

قعدة

قعدة الحجاز

قعدة

مفنة

قعر البس الطاهر

قعدة

اشعول

قعدة

قعدة الية

مفنة

قعر الملعق

القطب الجنوبي

قعر الدائرة

مفنة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة السكر

قعدة

قعدة العرمان

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

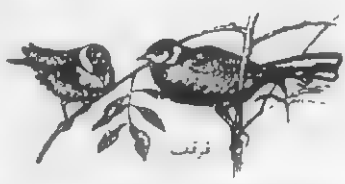
قعدة

قعدة

قعدة

قعدة

قَطَعَهُ: بۆ زېدمړوۍ له مانای (قَطَع) دئ.

درېژمدان بهگه شته که ی ئی گړاو که وته وه.

قَطَعَ الحَمْرَ بالماء: شمرا به که ی تی که ل به ناو کرد.

تَقَاعَ الشَّيْئُ: شته که هه ندي کی له هه ندي کی جیابو وه.

قَطَعَ الفرسُ الجري: نه سپه که به هو ی ته رده ماخو و نیشاتیه وه به چهن د جوړه رو یشتنیک رو یشت، دمگو ترئ: (فرس یَقْطَعُ الجري).

تَقَاعَ القومُ: خه لکه که هه ندي کیان دمنگیان له هه ندي کیان دابری، ده سگو ترئ: (تقاعطت أرحامهم) قه تعی سیله ی رهمیان کرد له ناو خو یان داو دمنگیان لیك دابری.

قَطَعَ الجِوَادُ الخيلَ: نه سپه رده نه که له پی شپړ کیدا پی ش نه سپه کانی تر که و ت.

تَقَطَّعَ الشَّيْئُ: شته که لیك ترازاو پارچه پارچه بوو.

إِنْقَطَعَ مِنَ الشَّيْئِ قِطْعَةٌ: پارچه یه کی له شته که کرده وه.

تَقَطَّعَ أمرهم بينهم: له ناو خو یان دا لیك ترازان و پارچه پارچه بوون.

إِنْقَطَعَ مِنَ المالِ: به شی کی له مال ه که بو خوی دابری و وه لای نا.

تَقَطَّعَ بهم الأسباب: داماو بوون و کاریان بو نه نجام نه دراو هو کاره کانیان له ده ست چوون و قورئان ده فمرموی: ﴿وَقَطَّعْتَ بِهِمُ الْأَسْبَابَ﴾.

إِنْقَطَعَ الشَّيْئُ: شته که کاتی به سمر چوو و دمگو ترئ:

إِسْتَقَطَّعَهُ: داوای ئی کرد پارچه یه کی بو دابری.

إِنْقَطَعَ الحُرُّ والجدُّ: گهرما کاتی به سمر چوو یان سمرما نه ما.

الانقطاع: دمگو ترئ: (ثرب أقطاع) قوماشیکه پارچه پارچه کراوه، لی کدراوه.

إِنْقَطَعَ النهرُ: روبرمه که وشک بوو.

إِنْقَطَعَ الكلامُ: قسه که ته واو بوو قسه کمر وه ستاو درېژدی پی نه دا.

الإقطاع: یاسای دمر به گایه تی که

إِنْقَطَعَ الى فلان: که و ته گه ل فلان و بوو به دؤ ست و هاو نشینی نه و به تاییه تی.

داب و نه ریتی ناغایه تی و مسکینی یان ناغایه تی و سه پانی و به وه ناغاو به گ چین له دوا ی چین خاونداریه تی زهو ییان به دهسته وه

أَنقَطِعَ بفلان: فلان که س به نا چاری له سه فمر کردن که و ت و ری گه ی

بئو بئماندوو بوون بهشیکی زوری
رهنجی شانی مسکین و هزار بو
خویان قورغ بکن.

الإقطاعي: ساماندارو دمر بهگ که
بهیاسای دمر بهگایهتی بییته
خاومنی زهوی.

الاقطع: دمست بر او ۵ که پرو بئ گوئ.
الاقطعة: ورمقهی لیك جودا
بوونهوه بو نمونه ورمقهی
ته لافنامه که له میردموه
دمنیردریت بو ژن.

التقطع: ژانه سک ۵ سک ئیشه و پیچی
نازاری سک.

القاطع: نمو نمونهیه که له سمر
شیوهی نمو قوماش یان پیست
دمبردی ۵ دمگوتری: (قطع الأديم)
علی القاطع ۵ دمگوتری:

سيف قاطع: شمشیرکی برندهیه ۵
(کلام قاطع) قسهیهکی پمتنهکراوه ۵
(لبن قاطع) ماستیکی ترش ۵ (فلان
قاطع الطريق) فلانکس پیگرو
چهتهیه ۵ خه لک روت دمکاتهوه.

القطاع من الليل: بهشیک له شهو
له سمر متاوه تا سییهکی شهو ۵
بهشیکی تایبهتی و داپراو له همر
شتیک بئ ۵ دمگوتری: (القطاع
الصناعي) یان (القطاع الزراعي) ۵

نمو نمونهیهی که قوماش و شتی
وای له سمر شیوهی دمبردی ۵ (زمان
قطاع التخل): کاتی گهیشتی
خورماو وهختی چینی.

القطاع: کومه له شتیک له شتیک
دمکرینهوه ۵ نمو پرژو پال و شتهی
لهکاتی برینهوه و لیگردنهوهی شت
دا هه لدمووری.

القطاع من الرجال: بیاویک گوئ
نهداتی دۆست و ناشانی خوی تورپه
بکاو دهنگیان لی دابری و لایهنی
دۆستایهتی و خزمایهتی بهرجاو
نهگری ۵ قهتعی سیلهی رحم بکا ۵
دهشگوتری: (سيف قاطع)
شمشیرکی برندهو تیزه.

القطاع: پیچی سک هیشان، ژانه سک ۵
هه ناسه سواری بههوی ماندوو
بوونهوه یان بههوی قه لهوییهوه ۵
یان بههوی شتی ترموه، تهنگه
نهفهسی.

القطاع من الشجرة: لقو پۆپی برپدراوی
درهخت ۵ همروا وشه (القطاع) ناوه
بو بهشیک له شهو ۵ قورئان
دمفرموی: ﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ
الَّيْلِ﴾.

القطعة: بهشیک لهشت.
القطعة: شوینی برپاوی لهشته برپاوهکه.

خو له وه بېاريزن له شه پدا
 بهرته وازه بېن و ليك دابېرېن.
 القَطِيعَةُ: واز ليكتر هيناني دؤست و
 ناسياو و دمنگ ليك دابېرېن و
 وازهينان له چاكه كردن له گهڼ خزم و
 كهسو و كاردا و پارچه زمويپهك،
 دمهرو ناوچه يهك فھرمانرېموا بهي
 بهرامبهر دميبه خش بهيه كيك
 لهكاربه دمسته كاني يان بهيه كيك
 لههوادارانې و (ك: قواطع).

القَوَاطِعُ مِنَ الطَّيْرِ: نهو پوله
 بالندانان كه بهسروشت و مرزانه له
 دمهرېكه وه پهو دهكهن بو
 دمهرېكي تر، گهرمين و كوستان
 دهكهن و هشت دداني پيشه وه
 دم (چواري سهرموه چواري
 خوارموه) كه پيان دهلين كهلبه و
 برېر برېنده.

المَقَاطِعَةُ: خو دابېرېن له مامه له كردن
 له گهڼ كهساني ديكه و لاتي ديكه
 له پړي نابوري و كومه لايه تي
 به گوړه ياسايه كي ههرموه و
 سهرانسهرې.

المُقَطَّعُ مِنَ الْحَدِيدِ: نهو ناسنه ي چهكي لي
 دروست دمكرئ و هروا وشه
 (المُقَطَّعُ) ناوه بو پياوي قالبوو و
 خاومن نه زمون و نالتون كه بكرئ

الْقَطْعَةُ مِنَ الشَّجَرِ: خه لئو نه مام كه
 له شوپني برپاوي درخت سهر
 هه لدمدمنه وه.

الْقَطْرُ: كه سيك دؤستايه تي و
 برادرايه تي بهر دمواوم نه بي و
 بهر دموا له مېهرې نيوان دوو شت.

القَطِيعُ: برپراو و لقه درختي برپراو
 (ميولاك) نهو جوړه داره سهره
 تيرې لي دروست دمكرئ و قامچي كه
 له تيلمه چهرم دروست دمكرئ بهم
 جوړه تيلمه كان تيك باهه لدمدرين و
 نه مجار وازيان لي دينن تا وشك
 دمېنه وه و مكوو عهصا پهق دمېن و
 جهلبه مېرو بزن و پشه ولاخ و
 ناسك و حېوانه كيوي و شتي وا و
 هروا وشه (القَطِيعُ) به مانا
 هاوشان و هاو وينه هاتووه و
 دمگوترئ: (فلان قطيع فلان) فلان
 هاوشاني فلان يان و مكوو نهو
 دهچي له سهر و سيمادا و يان
 دمگوترئ: (هذا الشرب قطيع هذا)
 نه م قوماشه لهو قوماشه دهچي و
 هه ناسه سوار، تهنگه نه فمس و
 پياويك نه تواني به ناساني و ناساي
 هه نس و مروفيك له قسه كردندا
 ناوبه ناو زماني بگري و يان زمان
 رموان و قسه لوس نه بي.

القَطِيعَاءُ: دمگوترئ: (اَقْطِرُوا القَطِيعَاءَ)

به خشل ۵ قوماشی برپدراو و لیک
دراو و دورواو و کراو به پوښاک،
ومکوو کراس و دمرپی و شتی وا ۵
پوښاکی کورت.

الْمُقَطَّعَات: جوړه قوماشیکه گول و
خه تخه تی دابر دابری تیدا بن.

مُقَطَّعَات الْكَلَام وَمُقَطَّعَات الشَّعْرِ:

پارچه و برګه ی که لام و شاعر.

الْمَقَاتِع: ههرشتیک دواپینی نمو شوینه

بی که کو تای دی، ومکوو پارچه

لبه لآن و پارچه شیو و دۆل و پارچه

زمو ی کشت و کال ۵ له روبرو شتی

وادا به و شوینه دهگوتری که لی

دمه پریه وه بؤ نمو بهر (بوار).

مَقَطَّعُ الْحَق: نمو قسه حه ق و راسته ی

قسه ی به تالی پی دموچیندریته وه

۵ برګه ی شیعرو برګه ی که لام ۵

برګه بریتیه له پیتی کی خاوه ن

بزوینی (هفته) یان پیتی داخراو،

وشه ی (کُتِبَ) پیک هاتووه له سی

برګه ی خاوه ن هفته ۵ (قَالَ) پیک

هاتووه له دوو برګه ۵ برګه ی

داخراو پیک هاتووه له پیتی کی

هفته دارو پیتی کی ساکن ومکوو

(قَدْ) (بَل).

الْمِقَطَّعُ: سهره تیری باریک له دار بی یان

له شتی کی تر کاغه زی پی دمبردري

۵ نمونه یه که کاغه زو چه رم و شتی

وای له سهر شیوه ی دمبردري ۵

پیاویک هه تی سیله ی رهم بکا ۵

شمشیری برنده.

الْمُقَطَّعُ مِنَ الرِّجَال: پیاوی بی کارو

کاسی ۵ پیاویک له زیدو نیستانی

خوی و مال و خیزانی دابرابی ۵

یواری روبر که له م بهر بؤ نه و بهر

لیی دمه پریه وه.

الْمُقَطَّعَةُ: دهگوتری: (الهجر مقطعة للرد)

هات وچو نه کردن دمیته هوکار بؤ

نه مانی خوشه ویستی.

الْمُنْقَطِعُ: دهگوتری: (فلان منقطع القرین

في السخاء ونحوه) فلانکس له

به خشنده یو شتی وادا بی وینه یه ۵

همروا دهگوتری: (فلان منقطع العقال

في الشر واخبت) فلانکس هیج

شتیک له شهر و خراپه کاری

نایگیرپته وه.

قَطَفَتِ الدَّابَّةُ قَطَافًا: و لاهه که به سستی و

تمبه لی پوی له پند دا هاتووه

ده لی: (اقطف من أرنب).

قَطَفَ الشَّيْءُ قَطْنًا: شته کی بریه وه.

قَطَفَ الثَّمَرُ: میومکه ی چنی ۵ دهگوتری:

(قَطَفَ رَأْسَهُ).

قَطَفَ رَأْسَ الْجَرَادِ: سهری کولله کانی لی

کردنه وه.

قَطَفَ وَجْهَهُ: پوخساری پوشاند.

أَقْطَفَ الْكَرْمُ: میوه که وختی برینی
هاتووہ.

أَقْطَفَ الْقَوْمُ: خه لکه که میوه که یان
کاتی برینی هاتووہ.

قَطَفَهُ: بۆ زید دهر پوی له مانای (قَطَفَ)
دئ.

قَطَفَ الْمَاءَ فِي الْحَمْرِ: ناوه که ی تکانده ناو
شمرابه که وه.

إِقْطَفَ: به مانا (قَطَفَ) دئ.

الْقَطَائِفُ: ماریله پارچه هه ویری
بچکوله لول دهر پین و به که وانه یی
سور دهر پینه وه و ناواخن دهر پین
به کاکله گوپزو شتی وا ۵ برمه و
شرینی له و جوژه که به زوری
له مانگی رهمه زان دا نه نجام دهر دئ.

الْقِطَافُ: به مانا (القطف) دئ ۵ کاتو
وهرزی چینی میوه.

الْقِطَافَةُ مِنَ الشَّجَرِ: ههرچی له درهخت
بچندری ۵ میوه مه که له کاتی رنین و
چینی دا بکه ویتته خوار.

الْقِطْفُ: ههرشتیک له درهخت بچندری
۵ هی شوه ترئ و هی شوه خورما
له کاتی لی کردنه وی دا ۵ له حه دپس
دا هاتووہ دمه رموی: (يَجْمَعُ النِّفَرُ
عَلَى الْقِطْفِ فَيَشْبَهُهُمْ). (ك: قِطَاف
وقطوف).

الْقِطْفُ: نه سهرو شوپن دمست ۵

روه کی که له خاکی خو پواوی
(شوره خاک) دا دهر پوی و نازه ل حه زی
لییه تی و به باشی ده پخوا گه لای برئ
جوژی ده کو لی ندرئ و ده خوری
و مکوو سپناخ.

الْقِطْفَةُ: روه کی که به هارییه، چقله که ی
و مکوو چقلی گیاحه سه که وایه،
گه لایه کی ته پ و تو زوی هه یه.

الْقُطُوفُ مِنَ الدُّوَابِّ: و لاخی که خراب
بروا رهوتی ناشرین بی ۵
دمشگوتری: (غلام قطوف) کوپکی
ناریک و بی که له پوشتن دا.

الْقِطِيفُ: میوه ی پندراو و چندراو.
الْقِطِيفَةُ: قوماشی قه دیقه ۵ قوماشیکی
پرژدارو نهرمه.

الْقِطْفُ: پوش و بهر چنه یه کی بچکوله یه
له پرژی دارخورما دروست دهر دئ و
میوه ی تیدا دهر چندری، یان ناوه بۆ
نه و گلی نه و بنکه کوپانه ی گل و
سه مادیان تیده دهر دئ و درهخت و
روه کیان تیدا دهر پیندرئ.

الْقِطْفُ: داس و چه قو و کی ردی میوه
لی کردنه وه ۵ لاسکی هی شوه ترئ و
هی شوه خورما.

قَطَطَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانی
به ردموامی باراند.

قَطَطَتِ الْقَطَاةُ وَالْحَجَلَةُ: قه تی که، یان

کهومکه خویندی قرتە قرتی کرد ۵
(فهي مُقَطِّقَةٌ).
تَقَطَّقَ الرَّجُلُ: پیاومکه سواری سهری
خوی بوو هەر به قسه و پاو و
بوجوونی خوی کرد.
تَقَطَّقَ فَلَانٌ فِي الْبِلَادِ: فلانکەس
بەولات دا پوی.
تَقَطَّقَ الدُّكُو إِلَى الْبَيْتِ: دۆلجە بە
بیرەکەدا شوپ بۆوه.
الْقَطَّاطُ: رۆیشتنی خیرا.
الْقَطِيطُ: بارانی بەردەوام ۵ وردە
تەرزە.
الْمُقَطِّعُ: سهری بچوکی درێژکۆله.
قَطْلُهُ: بری ۵ لێی کردموه ۵ (فهو
مقطول).
تَقَطَّلَ الْجَنْحُ: لقەدارمکه لە بن پا
براپهوه، ئی بۆوه.
الْقَطِيلَةُ: پارچه پەرۆ پارچه
ئیسفنجیکە دلۆپە ناوی سفرو
کاشی و میزی پێ وشک دەکریتهوه.
الْمُقَطَّلَةُ: ناسنیکە یان ساتول و
کێردۆکیکە شتی پێ دەبدری.
قَطَمَهُ قَطْمًا: گەستی ۵ بری ۵ کرتاندى ۵
دەگوتری: (قَطَمَ الشَّيْءُ بِأَطْرَافِ
أَسْنَانِهِ): (قَطَمَ الْفَصِيلُ النَّبْتَ) بە
بێجوه کارژیلەکە، یان بەرخۆلەکە
جلەگیایەکە بە دەمی کرتاند.

قَطِمَ قَطْمًا: حەزی لە گوشت کرد ۵
دەگوتری: (قَطِمَ الصَّقْرُ إِلَى اللَّحْمِ)
هەلۆکە حەزی لە گوشت کرد.
الْقَطَامُ: هەلۆ، باز.
الْقَطَامِيّ: بازو هەلۆ ۵ کەسیک
خودبەسهری کاربکاو پرس و پا
بەکەس نەکا ۵ شەرابێک زۆر تیزو
ناخۆش بێ.
الْقُطَامَةُ: ئەوهی لەشت دەبدری و فری
دەدری و کەلکی نیه.
الْقَطِيمَةُ: گۆیچکە نان و شتی وا ۵ لویجە
گەمەیک ۵ شیرو ماستی بزپکاو.
الْمِقَطْمُ: چنگ و نینۆکی بازو هەلۆ ۵
دەگوتری: (أَنْشَبَ فِيهِ الْبَازِي
مِقَطْمَةً).
الْمِقَطْمُ: کێوێکە لەخۆرەلاتی شاری
قاھیرە و لاتى میصره.
الْقِطْمُ: ئەو توێکڵە تەنکەى بەسەر
ناوکە خورماومێه و تیوهی پێچراوه
۵ شتی زۆر بێ نرخ و بێ کەلک ۵
دەگوتری: (مَا أَصْبَتْ مِنْهُ قِطْمِيرًا).
قُطِنَ فِي الْمَكَانِ رِيحَ قَطْرَانٍ: لە شوێنەکە
مایهوه.
قُطِنَ الرَّجُلُ: فێلی لە پیاومکه کرد.
قُطِنَ ظَهْرُهُ قَطْنًا: پشتی چۆمایهوه ۵ (فهو
أقطن).
قُطِنَ الْكُرْمُ: دارمیومکه پۆخی کرد،

پۆخەکانی دەرگەوتن.

خەیار ۵ بەزۆری بۆ کولەگە

الْقَطَانُ: کەسێک بازرگانی لۆکە بکا.

بەکاردێ.

الْقَطْنُ: پومکی پەمۆ ۵ لۆکە.

قَطَا قَطْرًا: بەتەمبەلی پڕۆشت، هەنگاوی

الْقَطْنُ: بناغەیی کلکی پالندە ۵ لای

هێدی هێدی هەلێنان.

خواروی پەشت بەلای سەتەو.

قَطَتِ الْقَطَا: قەتییەگە خۆپندێ.

قَطْنُ النَّارِ: نەموی بەرپرسیاری ئاگری

تَقَطَّى: تەمبەلی کرد.

ئاتەشکەدە ئاگری پەرسەستان و

تَقَطَّى لِأَصْحَابِهِ: قێلی لە هاوێلەکانی

هەلگەرسینەری ئاگرەگە.

کرد.

الْقِطْنَةُ: شتێکە وەک و هەنار وایە

تَقَطَّى بِوَجْهِ عَنهُ: پڕی وەرگێرا.

بەسەر گەدە ئازەلی سەدارەمە.

تَقَطَّى الْفَرَسَ: سواری کەفەلی ئەسپەگە

الْقِطْنِيَّةُ: بەرەگێشت، نەموی لە مالدای

بوو.

هەلگەگێڕ بۆ چێشت لێنان وەک و

الْقَطْيُ: نەخۆشییەگە توشی مەرو بزن

نێسک و نۆک و شتی وا.

دەبێ.

الْقَطِينُ: (قَطِين الدار) دانیشتووی ناو

الْقَطَا: کورکی، قەتێ ۵ جۆرە کۆتێکە

خانە ۵ (قَطِين الله) دانیشتووی

حەزی لە ژبانی جۆلەوانییە هێلانە

حەرەمی مەککە ۵ دەست و پێوەند و

لە زەویدا دروست دەکا ۵ کۆمەڵ

خەزمەتکار.

کۆمەڵ دەفەرن و مەسافاتی زۆر

الْقَيْطَانُ: قەیتان، چەندراوێکە لەمادە

دووڕ و درێژ دەبێ ۵ هێلکەکانی

ناوریشم و شتی وا قۆندەرم و شتی

پەلەپەلەم بەلەگە ۵ (ك: قَطَا:

وای پێ شەتەک دەدرێ.

وَقَطِرَات، وَقَطِيَات) ۵ هەروا ناوە بۆ

الْقَيْطُومُ: ژووری بچوک لەمالدا بۆ تێدا

شوێنی سواربوونی پاشکۆی سوار،

حەوانەمە و نافرەت و منداڵ لەکاتی

واتە سەرکەفەلی و لاخ.

هاتنی میوانی بێگانهدا.

الْقَطْرَان: هەرکەسیک و هەرشتیک

الْمَقْطَنَةُ: کشت وکالی پەمۆ ۵ زەوی

بەهێواشی هەنگاو هەلێنی و

کشت وکالی پەمۆ.

هەنگاوی نزیك نزیك بهاوئ.

الْقَيْطِينُ: هەر پومکی قەدی نەبێ

الْقَطْرُطِي: پیاوی کورتە بالا: کە

وێک و پومکی کولەگە و ترۆزی و

هەنگاوی کورت کورت بهاوئ.

الْقَعْبُ: قاپی کی گهره په له گهنو
سهه نده (ك: قِعب وأقْعَب).

الْقَعْبَةُ: كونه بهر دود چالو له شاخو
بهردا.

الْقَعِيبُ: ژماره ی زور.

قَعْبَلٌ: وا رویش و مگوو نهوه به قاجی
زمو ی هه ټکولی واته: به رویشتن
پیکولی کرد.

الْقَعْبَلُ: له گهنو سهه ندهو سه تن که
شیری تیدا بدو شری.

الْقَعْبَلُ: به مانا (الْقَعْبَلُ) دئ.

الْمُقْعَبِلُ: ده گو ترئ: (رجل مُقْعَبِلُ
القدمین) پیاوړیک پی شهوه ی قاجی
لیک نریک بوونه وهو پاژنه که بیان
لیک دوور که وتنه وه.

قَعَثَ لَهُ مِنَ الشَّيْءِ قَعْثًا وَقَعْثَةً: شتی کی
که می پیدا.

قَعَثَ الشَّيْءُ قَعْثًا: شته که ی له بیخ
دهر هینا ه کون تر و لی کرد.

أَقْعَثَ لَهُ فِي مَالِهِ: له مال خمرج کردندا
زید دهر و ی کرد.

أَقْعَثَ فِي الْعَطِيَةِ: یان (أَقْعَثَ لَهُ فِي
العطية) به خششی باشی پیدا.

إِنْقَعَثَ الشَّجَرُ وَغَوَ: دره خته که له بن
را هه لکه ندر ا.

إِنْقَعَثَ الْبِنَاءُ: باله خانه که له
بناغه که به وه روخا.

الْقَعَاثُ: نه خوشییه که توشی لوتی
مهرو بز دمی.

الْقَعِيثُ: لافاو، یان بارانی به خورهمو
قه تره گهره.

قَعَدَ قُعُودًا: دانیشت (له حاله تی
راوستانم وه دانیشت).

قَعَدَتِ الْفَسِيلَةُ: نه مامه که ږمگی کردو
خوی گرت.

قَعَدَ بِلَانٍ: هاوکوفی فلان کهس بوو.

تَلَعَدَ عَنِ الْأَمْرِ: له کارم که دواکه وت،
وازی له کارم که هینا.

قَعَدَتِ الْمَرْأَةُ عَنِ الْخِيضِ وَالْوَلَدِ:
نافرته که له عاده ی مانگان وه
مندالوون و ستایه وه

قَعَدَتِ النُّغْلَةُ: دارخوما که ساله
ناسالیک بهری گرت.

قَعِدَ الْبَعِيرُ وَغَوَ: حوشرم که شلییه ک
به زمنگیه وه بوو باریکایی دمست و
قاجی نیوان سم و باریکایی قاجی شل
بوو.

أَقْعَدَ بِالْمَكَانِ: له شوینه که جیگر بوو.

أَقْعَدَ فُلَانٌ: فلان کهس جهسته ی تووشی
نه خوشییه که بووه له جیگای خست.

أَقْعَدَ الْهَرَمُ فُلَانًا: پیری فلان کهسی له
رویشتن خست.

أَقْعَدَ فُلَانًا أَبَاؤَهُ: باوک و باپری
فلان کهس خو پری و هیچ و پوج

بوون و نه‌بوونه جی‌گای شانازی بۆ
نهو.

اقعد فلاناً أباهُ: فلانکه‌س کیفایه‌تی
باوکی دا بۆ پێداویستی بژیو.

قاعِدةُ: له‌گه‌ڵ فلانکه‌س دانیشتو
هاونشین بوو.

قَعْدَه عن كذا: له‌و شته‌ مه‌نعی كرد.

قَعْدَ أباهُ: باوك و باپیری خۆی
شهرمه‌زار كردن.

اِتَّقَدَ الدَّابَّةَ وَغَرَهَا: ولاخه‌كه‌ی
ناماده‌مكرد بۆ سواری.

اِتَّقَدَ فلاناً عن كذا: فلانکه‌سی له‌و
شته‌ مه‌نع كرد.

تقاعد عن الأمر: گرنگی به‌كاره‌كه‌
نه‌دا.

تقاعد الموظفُ: مووجه‌خۆره‌كه‌
خانه‌نشین کرا.

تَقَعَّدَ: له‌كاره‌كه‌ی مه‌نعی كردو
كۆسپ و له‌مپهری بۆ دانا.

تَقَعَّدَ عن الأمر: گرنگی به‌كاره‌كه‌ نه‌دا.
الإقعادُ: دهردیکه‌ تووشی هه‌رکه‌سیک

بئ گۆج و نیفلیجی ده‌کا.

القاعدُ عن الأمر: که‌سیک گرنگی به‌
شت نه‌دا یان ته‌مه‌یه‌لی بکا له‌

جێبه‌جێ کردنی کاردا ه‌ ناهه‌رمه‌تیک
له‌ مه‌ندالبوون وه‌ستابێته‌وه‌ یان

له‌عاده‌ی مانگانه‌ی ه‌ یان له‌ته‌مه‌نی

شوگردن تێپه‌ری کردبێ ه‌ ه‌ورنان
دمه‌هرموی: ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾

ه‌ هه‌روا وشه‌ی (القاعد) به‌جه‌والو
ه‌ۆرو خه‌رار ده‌گوتری: که‌ پهبێ

له‌دانه‌وێله‌.

القاعدة من البناء: بناغه‌و کانگه‌ی

خانو ه‌ قاعیده‌و یاساو دیاردمه‌یه‌کی
گشتی که‌ هه‌موو هه‌رکه‌مانی خۆی
بگریته‌وه‌ ه‌ ده‌گوتری: (کل‌ آذون
ولود).

القَعَادُ: دهردیکه‌ ئاده‌میزاد له‌
جهم‌وجوێل ده‌خا ه‌ نه‌خۆشیه‌که‌
توشی کلۆتی حوشر ده‌بێ.

القَعْدُ والقَعْدَةُ: نه‌و که‌سانه‌ی خۆیان
له‌شهر دهرزنه‌وه‌و به‌شداری شه‌ری

به‌رگری له‌ ولات ناکه‌ن ه‌ پێپرێگ له‌
خه‌وارێج ئه‌م ناوه‌یان لێ نراوه‌.

القِيعْدَةُ: نه‌و شوپنه‌ی ئاده‌میزاد له‌کاتی
دانیشتن دا جه‌سته‌ی پێی ده‌که‌وێ ه‌

شیوه‌ دانیشتن ه‌ ده‌شگوتری:

بئسر قِيعْدَةُ: بیری که‌ قوڵیه‌که‌ی
به‌نه‌ندازه‌ی به‌هرزی مروڤه‌ییکی

دانیشتو بێ ه‌

(ذو القِيعْدَة) مانگی یانزه‌هه‌می مانگی
قه‌مه‌ریه‌.

القِيعْدَةُ: نه‌و شته‌ی زۆر دانیشتنی
له‌سه‌ر ده‌گرێ، وه‌گوو سه‌رزین و

کورسی و شتی وا ۵ یان مینه کی
شوان واته: ئەو گویدریژە شوان
کەل و پەلی خۆی لێ دەپێچێ و
سواریشی دەبێ ۵ یان ئەو و لاغە ی
دەکرێتە مینە ک و قەتارچی بەکاری
دەهێنێ بۆ سواربوونی خۆی.

الْقُعْدَةُ: کەسێک زۆر دابنیشی.
الْقُعْدِيُّ: کەسێک زۆر دابنیشی ۵
کەسێک پەککەوتە بێ نەتوانی
جەو جۆل بکا.

الْقُعْدِيُّ: کەسێک برۆی بە بیرو بۆچونی
(قەمەدییە خەوارچەکان) بێ.
الْقُعْدُ: منداڵ تا تەمەنی شەش
سالانە ی.

الْقُعْدُ: هاونشین ۵ چاودێر ۵ قورئان
دەفەر موی: ﴿عَنِ الْمِيمِنِ وَعَنِ
الشَّمَالِ قُعْدٌ﴾ ۵ باوک ۵ کوللە کە
هێشتا بالێ نەگرتبێ.

قعيد النسب: کەسێکە باوک و باپیری
لە باپیرە گەورەیان نزیک بن زۆر
دووور نەکەوتبەووە.

القعيدة: ئاھەرت ۵ پارچە عەبایە ک،
دۆشەمە ئەمە ک لەسەری دابنیشی ۵
خەرارو گوێنی کە کەشکە و شکەو
شتی وای تێدا بێ ۵ (ک: قەاند).

الْقُعْدُ: دانیشتن ۵ قورئان دەفەر موی:
﴿فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ

رَسُولِ اللَّهِ﴾ ۵ دۆشەمە ئەو شتی وا
کە لەسەری دابنیشی ۵ شتێک زۆر
لێت نزیک بێ ۵ دەگوترێ: (هەو مە)
مقعد القابلة ومقعد الخائن) ئەو
ئەو نەندە لەمەن نزیک بوو
بەئەندازە ی مامان لەژێک کە
خەریکی مەندالبوون بێ یان
بەئەندازە ی کێر بێ لەو مەندالە ی کە
خەتەنە ی دەکا.

الْمُقْعَدُ: لەپەل و پۆ کەوتوو جەو جۆل
لێ برۆ ۵ نیفلێج و پەککەوتە ۵
شەل و سەقەت ۵ مەمک قیت: کە
شۆڕ نەبنەووە ۵ هەلۆ داوی بۆ
بەندریتەووە بۆئەو مە ی بگێرێ و پەرۆ
بالێ لێ بکێرێ نەووە ۵ شیعێرێک
زێحافی عەروزی تێدا بێ ۵ (مُقْعَد
الحسب) کەسێک بێ مەمالە ی خانەدان
نەبێ

الْمُقْعَدُ: خوێری و پەرۆج بێجۆه قەتێ
بێش ئەو مە ی بتوانێ هەلفرێ ۵ بۆق.
الْقُعْدُ: ترسنۆک ۵ بیاوێک هەولێ
بیاو مە ی نەدا.

قَعَرَت الشاةُ: مەرکە بەری ھاویشت.
قَعَرَ الْبئرَ: گەیشتە قوڵای بێرە کە.
قَعَرَ الشجرةَ وغرها: درەختە کە ی
هەلکەند لەبێخ.

قَعَرَ الإناءَ: هەرجی لە قاپە کەدا بوو
خواردیەووە ۵ قاپە شەمەنییە کە ی

هه لقوراند تا چۆرى ئى بېرى.

قَعَرَتِ الْبُئْرُ: بىرمكە قول بوو بىنكى

بىرمكە دورر بوو.

قَعَرُ: لىكۆلىنەۋە بەدواداچوونى كارە

نەينى و نەزاندراۋەكانى كرد تا

پونى كردنەۋە ۋ لە قولايى

قورگىۋە قسەى كرد.

قَعَرُ الشَّيْءِ: شتەكەى قول كرد.

إِنْقَعَرَ: لە پىشەۋە ھەلەكەندرا،

پىشەكەيش كرا.

إِنْقَعَرَ الرَّجُلُ عَنْ مَالٍ لَهُ: پياۋمكە مرد.

تَقَعَرُ: ھەلگەپايەۋە، ۋەرگەپرا.

تَقَعَرُ فِي كَلَامِهِ: لە قولايى قورگىۋە

قسەى كرد ۋ زۆر قولبۆۋە.

الْقَعْرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَجْرَفُ: كۆتايى

قولايى شتە بۆشەكە ۋ دەشگوترى:

(جَلَسَ فِي قَعْرِ بَيْتِهِ) لەناۋ مالى خۆى

دانىشتو نەچۋە دەر.

قَعْرُ الْفَمِ: ناۋ دەم.

الْقَعْرَانُ: (إِنَاءٌ قَعْرَانٌ) قاپو سوراخى

قول

الْقَعْرَةُ: (قِصْعَةٌ قَعْرَةٌ) لەگەنىكە

نەومندى شت تىداپە بىكەكەى

شاردۆتەۋە.

الْقَعْرَةُ: نەۋ شتەى بىنكى لەگەنەكەى

داپۆشيبى.

الْقَعْرَةُ: چالايى ۋ چالۋ چوپل.

الْقَعْرُ: شتېك زۆر قول بى، بىنكى قول

بى.

الْقَعْرُ: بەمانا (الْقَعْرُ) دى.

الْمِقْعَارُ: نەۋ كەسەى دەنگى لەبىنكى

قورگىۋە بىنيتە دەر (قَدَحٌ مِقْعَارٌ)

پيالەپەكى قولە.

قَعَسَ الشَّيْءُ قَعْسًا: شتەكە دواكەۋت ۋ

گەپايەۋە بۆ دواۋە.

قَعَسَ الشَّيْءُ: شتەكەى نوشتاندهۋە.

قَعَسَ قَعْسًا: سنگى دەرپەپرى و پىشتى

قول بوو.

قَعَسَ الْفَرَسُ: نەسپەكە شوپنى

سواربوونى و سەرپىشتى نزم و ئارامە.

قَعَسَ فُلَانٌ: فُلَانُكەس داکۆكى كرد مانىع

بوو ۋ (فُهِرَ أَفْعَسُ وَهِيَ قَعَسَاءُ).

تَقَاعَسَ: سنگى دەرپەپرا.

تَقَاعَسَ عَنْ الْأَمْرِ: لەكارمكە دواكەۋت.

تَقَاعَسَ الْفَرَسُ: نەسپەكە ژىربار نەبوو،

بە وىستى سوارمكە ھەۋسارو

پىشمەى خۆش نەبوو.

تَقَعَسَتِ الدَّابَّةُ: ولاخەكە لە شوپنى

خۆى ۋەستاو نەپۇيى.

إِقْعَسَ: بەسروشت سنگ دەرپەپرىو

پىشتى قول بوو ۋ دواكەۋتو

گەپايەۋە بۆ دواۋە.

إِقْعَسَ الْفَرَسُ: بەمانا (تَقَاعَسَ) دى.

الْقَعَسُ: خوارى و گرپەكە لە مل دا

- بهره دواوهی دسوپینئ.
- القَسُّ: گلی گوراوی بوگه.
- القَسَاءُ: دهگوترئ: (عزّة قعساء)
- عیزمت و شکوهمندیهکی سابت و بهردمهوامه.
- قَسَرَ: رهق بوو، توند بوو.
- قَسَرَ علیه: بهسمریدا بههیزو بالادست بوو.
- قَسَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی بهتونندی گرت.
- القَسْرُ: کالّهک لهسهرتای دمرکهوتن و خرپهلدانی دا ۵ خوشتری گهوره.
- القَسْرِيّ: خوشتری گهوره بههیز ۵ شتی کون ۵ دهگوترئ: (عَزُّ قَسْرِي).
- قَعَشَ البناءَ وغيره قَعَشًا: بیناکهی روخاند.
- قَعَشَ الشَّيْءُ: شتهکهی کوکردمهوه.
- قَعَشَ العُودَ: شوپکهکهی چهماندموه.
- القَعَشُ: شتیکه و مکوو کهژاوهی نافرمت.
- قَعَصَهُ قَعَصًا: خیرا بهریمب زمبری لی دا ۵ له شوینی کوژراومکه کوشتییهوه.
- قَعَصَتِ الدَّابَّةُ: ولاخهکه تووشی نهخوشی سینگ بوو ۵ دهسگوترئ:
- (قُعَصَ الرجلُ) پیاوهکه تووشی سینگ نیشه بوو.
- قَعَصَتِ الشَّاةُ قَعَصًا: نازهکه لهقهی
- له مهردوشهکه داو نهیهیشت بیدوش ۵ (فهي قعوص).
- قَاعَصَهُ: بهزور خستیه ژیر دهستی خوویهوه.
- القُعَاصُ: دمردیکه توشی سینگ دهبی.
- قَعَضَبَهُ: لهبیخ دمری هینا.
- القُعَضُ: کهتهو بهتوانا نازا.
- القُعَضُ: لاوازو زمعیف ۵ پیری قوږ.
- قَعَطَ الشَّيْءُ قَعَطًا: شتهکه وشک بوو.
- قَعَطَ فلان: فلانکس ترسا ۵ به توندی قیراندی و هاواری کرد.
- قَعَطَ على غريمه: تهنگی به قهرزدارمکه ههئچنی و بهسمریدا نهړاندو داوای لی کرد قهرزمکهی بداتهوه.
- قَعَطَ الشَّيْءُ: شتهکهی کهشف کرد ۵ زمبئی کرد ۵ شتهگی دا ۵ توند بهستی.
- قَعَطَ فلانًا: فلانکسی ترپوکرد.
- قَعَطَ الدَّابَّةُ: ولاخهکهی بهتونندی رمتاند، لیی خوږی.
- قَعَطَ قَعَطًا: زهلیل و پيسوا بوو.
- أَقْعَطَ فلان: فلانکس بههموو هیزی نهړاندی هاواری کرد.
- أَقْعَطَ القومُ عنه: خهکهکه دمرکهوتن، لهو شوینه نهمان.
- أَقْعَطَ في القول: قسهی ناشیرین و بیجای کرد.
- أَقْعَطَ في أثره: له دواوهی توندو تیزی کرد.

أَقْعَطَ فَلَانًا: فلانکه سی زهلیل و پيسوا
کرد.

قَعَطَ فِي الْقَوْلِ: دم پيس و قسه ترن
بوو.

قَعَطَ عَلَى غَرِيمِهِ: تهنکی
به قهرزدارمکه هی هه لجنی و زوری
نیلحاح لی کرد قهرزمکه هی بداته وه.

قَعَطَ الدَّابَّةَ: به گورو توندو تیژی
ولاخه که هی لی خوپی.

تَقَعَطَ: لوتبهرزی نواندو توندو تیژی
نه نجام دا.

الْمَقْعَطُ: نهو پارچه قوماشه ی سهری
پی دهبهستی.

قَعَهُ قَعًا: به قسه سهرکونه ی گردو
بوپی دا.

أَقْعَ الْقَوْمُ: خه لکه که زمویان
هه لکولی و به دو ناودا گه پان و
گه پشته ناویکی زور سویر.

الْقَعَاعُ: ناویکه زور سویر: که له وه
سویرتر نه بی و ناوسکی حوشر
دهسوتینی.

الْقُعُ: به مانا (الْقَعَاغُ) دی.
قَعَقَهُ قَعْفًا: له بیخ دهری هینا ه پشه
کیشی کرد.

قَعَفَ الْمَطَرُ الْحِجَارَةَ: بارانه به لیزمه که
به رده گانی پادان.

قَعَفَ مَا فِي الْإِنَاءِ: همرچی له هابه که دا بوو

هه لی لووشی.

قَعَفَ الدَّابَّةَ التَّرَابَ: ولاخه که به هو ی

پی کول و توند رابه پینی گلی ژیر پینی
پادا.

قَعَفَ قَعْفًا: کهوته خوار.

إِقْتَعَفَ الشَّيْئُ: شته که له بیخ
هه لکه ندر او پوخا ه دگوتری:
(إِقْتَعَفَ الْبِنَاءُ) خانومه که له بناغه وه
پوخا هاره ی کرد ه (إِقْتَعَفَ الْجُرْفُ)
کهنده لانه که پوخا.

إِقْتَعَفَ الْمَطَرُ الْحِجَارَةَ: بارانه به لیزمه و
خوره مه که به رده گانی پادان.

إِقْتَعَفَ الشَّيْئُ: شته که به تاسوخ و
حه ماسه وه هه لگرت.

الْقَعَانُ: (سِل قَعاف) لاهاو یکی پادمر و
پامالره هه موو شتیک راپیچ دهکا.
قَعَفَزَ فِي الْمَشْيِ: له رویشتن دا هه نکاوی
کورتی هه لنینان.

قَعَفَزَ لَهُ الْكَلَامُ: ویستی به هه پشه
قسه که له سهر خو ی لابه ری.

تَقَعَفَزَ: نسکوی برد، سهر منگری بوو.

إِقْعَفَفَزَ: به شیوه دانیشتنیک دانیشتن
که ناماده ی بازدان و رابه پین بی.

قَعَفَعَ الشَّيْئُ: شته که له کاتی تیک
ومردان و جم و جولدا دهنکی لی هات
ه دگوتری: (قَعَفَعَ السِّلَاحُ)
چه که که خرپ و هورپان هات ه

دمگوترئ: (قَعَقَعْتَ عُمُدَ الْقَوْمِ)
کۆلەكە پەشمالی خیلەكە کەوتنە
تەق و هوپو بارکردنی خیل دەستی
بی کرد.

قَعَقَعَ فِي الْأَرْضِ: بەزموی دا پۆشت.
قَعَقَعَ الشَّيْئُ الْيَاسَ وَقَعَقَعَ بِهِ: شتە
وشکەکە ی تیک و مرداو خپو هوپو
لی هینا.

قَعَقَعَ الْقِدَاحُ: بیالە شەرابەکانی لیک
دان و خپو هوپان هات.
تَقَعَقَعَ الشَّيْئُ: بەمانا (قَعَقَعَ) دی
شتەکە کەوتە جەو جۆل و خپو
هوپو هاتوچۆ.

تَقَعَقَعَ بِهِمُ الزَّمَانُ: پۆزگارمەکیان بئ
خپرو بێر بوو.
الْقَاعِقُ: دەرنگە دەرنگی زۆر گرم و هوپو
تەقەو پەقە ی زۆر.

الْقَعَقُ: کەسێک لە پۆشتن دا
جوزمژگەو مەقاصیلی قاچی دەرنگیان
لی بئ
خپرو هوپو چەك
لەرزو تاپەك نەخۆشەكە بخاتە
حالتی چۆقە جۆقەو و شەقە شەقی
ددانی بئ
خورمای وشك
پێگای
ناخۆش و هەلنێر.

الْقُعُ: بەمانا (الْقَعَقُ) دئ کە
بائەدەمەکی کلک درێژو دەرنگ
درێژە، عەرەب بە نیشانی
نەگبەتی دەرانی (جۆرێکە لە

قەلەرەشکە).

الْقَعَقَةُ: خرم و هوپو چەكە
قەلەرەشکە
گرم و هوپو
هەور بەتوندی و لێکدان لێکدان.

قَعَمَ السِّنَرُ قَعْمًا: پەشیلەکە میواندی.
قَعِمَ قَعْمًا: تاعون و پەتای توش بوو
یەکسەر مرد.

قَعِمَ الْأَنْفُ: لوتی خوار بوو
(قَعِمَ فَمُهُ) دەرنگی خوار بوو (فەر آقەم)
وہی قەماء.

الْقَعْمَةُ: (قَعْمَةُ الْمَالِ) مالی چاک و
ناوازەو بەنرخ و پەسەن.

قَعِنَ الْأَنْفُ قَعْنًا: لوتی زۆر کورت بوو
(فەر آقەن).

الْقَعْنُ: تەشتی هەویر شیلان (قاپێکی
گەورە یە هەویری تێدا دەرنگی).

قَعْنَبُ الْأَنْفُ: لوتەکە خوار بوو.

إِقْعَنِي الرَّجُلُ: پیاوێکە هەردوو دەستی
لەسەر زەوی دانان و سمتی بەرز
کردنەو و وێستی هەلبەستیتە حەوا.
الْقَعْنَبُ: لوتی خوار و خێج.

قَعِي قَعًا: نەرمە ی لوتی بەرز بۆتەو و
سورپاوە بۆلای نێسقانەکە ی
(فەر آقە ی)
وہی قَعواء.

أَقْعَى فِي جُلُوسِهِ: لە دانیشتن دا سمتی
لەسەر زەوی دانان و پان و قاچی
بەرز کردنەو.

أَقَمَى الْكَلْبُ: سهگه که هه لژوشکا،

سمتی خسته سمر زهوی و ههردوو
دمستی راست کردنه وه.

أَقَمَى الْأَنْفُ: نهرمه لوتی بهرز
بوته وه و نه مجار سوپاوه بۆلای
نیسقانی.

أَقَمَى فَرَسَهُ: نه سپه که ی پاشه و پاش
گیراپه وه.
الْقَفَرُ: به کهری دار.

الْقَمْرَانُ: دوو پارچه ناسن یان دوو
پارچه دارن میحورنکیان له
نیواندایه و به کرمیه کیان له نیوان
دیوو ده چی.

الْقَمْرَاءُ: سمت پوج یان حاج باریک.
قَعُولٌ: وارویشته و مکوو نه وه
به قچه گانی گل هه لژگری هه رکه
قاجی هه لژنیته وه به سنگی پیی
گل هه لژمه دا.

قَفِنَتِ الْأَرْضُ قَفْنًا: زموییه که گیاو گزو
رومکی داومشاو تیگچو، باران و گل و
خۆلبارین گیاو گزمه کی داومشانند.
فُفِحَ عَنِ الشَّيْءِ قَفْعًا: بیژی له شته که
بۆه.

فُفِفَ الشَّيْءُ: به قیزو پیزمه شته که ی
قوت دا و مکوو چۆن دمرمان
به نابهدلی ده خوری.
فَقَدَ لِفُلَانٍ قَفْدًا: نیشی بۆ فلانکهس کرد.

فَقَدَ فُلَانًا: شه پلاخه ی له پشته ملی
فلانکهس دا.

فَقَدَ كُلُّ ذِي عُنُقٍ قَفْدًا: ملی شل بوو یان
ملی نه ستوور بوو.

فَقَدَ الرَّجُلُ: پیاوکه زعیف بوو
جو مزگه گانی شل بوون و له سمر
سه ره په نه گه گانی رویشته و پاژنه
پییه گانی له زهوی نه که و تن و (فهو) آفند
وهی قفداء).

فَقَرَّ الْأَكْثَرُ قَفْرًا: شوینی نه سهر و دیارده که
کهوت.

فَقَرَّ الْمَالُ قَفْرًا: مال و سامانه که کم بوو.
قَفَرَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که گۆشتی کم
بوو.

فَقَرَّ الرَّأْسُ: سمر هزی کم بوو، توکی کم
پیوه بوو.

فَقَرَّ الطَّعَامُ: خواردنه که بی پیخۆر بوو.

أَقْفَرُ الرَّجُلُ: پیاوکه کهوته چۆله وانی
و نانی بی پیخۆری خوارد و برسی
بوو و له خزم و کس و کاری دابرا.

أَقْفَرُ الطَّعَامُ: خواردنه که بی پیخۆر بوو.

أَقْفَرُ الْمَكَانِ: شوینه که کهسی تیدا نه ما
چۆل بوو.

أَقْفَرُ الرَّأْسِ: سمر توکی پیوه نه ما بیقز
بوو.

أَقْفَرُ فُلَانٍ الْبَلَدَ: فلانکهس ولاته که ی
به چۆلی بینی.

اِقْتَفَرَ الْاَكْثَرُ: بهمانا (قَفَرَهُ) دى.

تَقْفِرُ الْأَكْبَرُ: بے‌مانا (قَفْرُهُ) دی۔

التَّفَارُّ: به مانا (الْقَفْرُ) دى ۛ نانى بى
پنخور.

الْقَفْرُ: زهوی بی ناو و له و مړو درخت و
پوهكو و چوټه وانی، خالی له مړوډو
حه یوانات ۵ دمگوتری: (نزلنا بسینی
فلان فبتنا القفر) چوپنه لای خیللی
فلان، میوانداریان نه کړدین له ساراو
چوټل شهومان بهر ژ کړدموه ۵
همروا وشهی (القفر) ناوه بو
جوانه گا که له دایکی داب پر دئی و
فیری جوت پیکردنی بکن.

القَفْرَةُ: بهمانا (القَفْر) دئی ۵ واتہ: زموى
چؤل و سوتہ مہرو.

المَقْفَرُ: چۆله‌وانی و سارای سوتهمه‌رو.

قَفَرُ الطَّبِی: ناسکه که بازی دا.

قَفَرَ فلان: فلانکه س مرد.

فَقَفِرَ الْفَرَسُ قَفْرًا: ئەسپەكە ھەردوو دەستی
تا ئەژنۆی سپی بوو بەلام پاشوی
وانەبوو ۵ (فەر آفزر).

تَقَانُوا: یازبان دا.

تَقَفَزَتِ الْمَرْأَةُ بِالْحَنَاءِ: نافرمتکه به خه نه
دمست و قاچی خوئی رنگ کردن.

القافزة: ئەسپى تىزروۇ ۋە بۇق.

القَفَّازُ: دست‌کیش به هر دوو
دست‌کیشه‌کان دم‌گوتری: (قُفَّازان).

القَفْزِي: يار يیه کی مندا لانه، بریتیه
لهوه داریک دمچه قیندری و بازی
به سهر دا دمدن.

القفيز: بیومر کی دانه ویله پیوانه
ومکوو قسناغ له ولاتی کهوه بو
ولاتی کی تر نه اندازمکی دهگوری،
له ولاتی میصر قهفیز، نزیکه
شانزه کیلوگرامه.

القَفِيزُ مِنَ الْأَرْضِ: له‌بواری پیوانه‌ی
 زهوی دا سه‌دو چل‌و‌چوار زیراعه ۵
 ئاسنوکی‌که زمانو‌که‌ی قفل ده‌چیته
 ناویه‌وه.

فَفَسَّ الرَّجُلُ: پیاوہگہ مرد۔

فَقَسَ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی به‌زۆر ستاند.

فَقَسْ فَلَانًا: هَزِي فَلَانَكِه سِي گِرتَن و بهرمو
خوار راپته کاندن.

فَقَسَّ الظُّبِّي: دهستی ناسکه‌گهی به‌ستن.

فَفسَ قَفَسًا: لایہ کی نہر مہی لوتی گہورہ
 بووہ (فہو اَقَفَس وہی قَفَساء).

تَفَافَسَ الرَّجُلَانِ: دوو پياوڪه ٻه مباری
پهڪتری بوون و ڪاڪوڻ و هڙی
پهڪتریان گرت.

الأقْسُ: هَرَشْتِيْكَ دَرِيْزُ بُووْبِيْتِهَوَهَو
چَه مَابِيْتِهَوَهَو ۵ كَه سِيْكَ دَايْكِ

عمر ب بی و باوکی ناعمر ب بی ۵
دمشگوتری: (عبد افس) کؤیله به کی
به در پوست و سهریچیکره ۵ نه گمر
مینه بوو ده ئی: (أمة قساء).

قَفَشَ الرَّجُلُ قَفْشًا: پیاوکه له خواردن دا

کارا بوو، زور خور بوو.

قَفَشَ الشَّيْءُ: شتهکه ی هه لگرت.

قَفَشَ فَلَانًا بِالْعَصَا أَوْ بِالسَّيْفِ: به عهصا

یان به مشیتر له فلانکهسی دا.

قَفَشَ النَّاَقَةُ: زوو حوشرمکه ی دۆشی.

إِثْقَشَ الْعَنْكَبُوتُ وَغَرَّهُ: جالجالوکه که

چوو ه کونه که ی خۆیه وه و دمست و

هاچی خۆی ویک نان و خۆی خپر

کردم وه.

إِثْقَشَ الْعَنْكَبُوتُ: به مانا (إِثْقَشَ) دئ.

الْقَفْشُ: جوړیکه له زور خوری و خیرا

خوری.

الْقَفْشُ: دزو جهرده ی فیلبازو بی

ویژدان.

قَفَسَ قَفْصًا: چوست و چالاک بوو بازی دا

ه سمرکه وت و بهرز بووه.

قَفَسَ الْأَشْيَاءَ: شتهکانی لیک نزیك

کردنه وه و کۆی کردنه وه.

قَفَسَ الطَّبَّيُّ: هاچی ناسکه که ی

کۆکردنه وه و بهستی.

قَفَسَ الْيَعْسُوبُ: شازنه ههنگه که ی له

ههنگه لانه که دا به داوه دمزو حه بس

کرد بۆنه وه ی نه پواته دهر.

قَفَسَ الْمَرَضُ أَوْ الْبَرْدُ فَلَانًا: نه خۆشییه که

یان سهرماکه نازاری فلانکهسی دا.

قَفَسَ الْفَرَسُ قَفْصًا: نه سپه که له بازدان دا

خۆی کرتنه وه و به ته و او ی خۆی
هه لته دا.

قَفَسَ فَلَانٌ: فلانکهس قورگی جوزایه وه و

گه ده ی ترشا.

قَفَسَ أَصَابِعُ فَلَانٍ مِنَ الْيَدِ: په نهجه ی

فلانکهس له سهرمان چون و گرمۆله

بوون.

قَفَسَ الطَّبَّيُّ: به مانا (قَفَصَهُ) دئ.

قَفَسَ الثُّرْبُ: قوماشه که ی خه تخه ت

کرد.

تَقَافَسَ الثُّرْبُ: قوماشه که گوتهکانی

تیک چرژان و چوونه ناو په که وه.

تَقَفَسَ: کۆبووه، چۆوه ناو په ه

ویکها ته وه.

الْقَانِصَةُ: لوتکه ی بهرز، ههرشتیک

له زموی بهرز بیته وه و به حه وادا

بچن.

الْقَافِصُ: نه خۆشییه که توشی و لاخ و

مهرو بزنی دمی هاچیان وشک دهبی.

القفاصة: قهفه زچنی، کهسیک پیشه ی

قهفه ز چین بی.

الْقَفَسُ: قهفه زی بالنده تیدا بهند

کردن ه له شوپکه داری باریک

به شاشی ده چندری.

الْقَافِصُ: قهفه ز دروستکه مر.

الْقَفِيسُ وَالْقَفِيسَةُ: گاسن؛ ناسنیکه بۆ

زموی کیلان به جوت و گاو هیستر

به کار دئ.

قَفَطَهُ: چاکه‌ی دایه‌وه، پاداشی چاکه‌ی دایه‌وه.

القُطَانُ: پالتو، ساھو، پۆشاکیکی پان و ناو دامانه لای پیتشه‌وه‌ی له‌سه‌رمه‌مرا بۆ خوارمه‌وه‌ی کراومه‌یه به‌جۆره پشیتینیک هه‌ردوو لای لیک دهریژن، له‌سه‌ر هه‌موو پۆشاکه‌کانه‌وه له‌بهر دهریژ.

قَفَعَهُ بِالْمَقْعَةِ قَفْعًا: به‌دار له پهنجه‌کانی دا بۆ ته‌مبێ کردن.

قَفَعَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانكه‌سی له‌و شته مه‌نع كرد.

قَفَعَ فَلَانًا قَفْعًا: فلانكه‌س هه‌میشه سه‌ر شۆڤ بوو.

قَفَعَتِ الْأُذُنُ: گوێچكه‌ی خه‌په‌وه‌وه دوران دهوریان وێكهاته‌وه.

قَفَعَتِ الرَّجُلُ: قاجه‌كه پهنجه‌کانی به‌رمو دواوه هه‌لگه‌ڕانه‌وه.

قَفَعَ الْكَبِشُ أَوْ الشَّاءُ: به‌رانه‌كه یان مه‌رکه دووگی كورت بوو ه (فه‌ر آقعه وه‌ی قفعا).

قَفَعَ الْبَرْدُ أَوْ الدَّاءُ أَصَابَهُ: سه‌رما یان نه‌خۆشی پهنجه‌کانی گه‌رمۆله کردن و جواندونی.

قَفَعَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ی خسته ناو سه‌وی دم ته‌سکی بن بڵاو.

إِنْقَفَعَ النَّبَاتُ: روه‌كه‌كه وشك و ره‌ق

بوو.

إِنْقَفَعَ عَنِ الشَّيْءِ: خۆی له شته‌كه گه‌رته‌وه

تَقَفَعَ فَلَانُ: فلانكه‌س هه‌میشه سه‌ر شۆڤ بوو ه وێكهاته‌وه.

القُفَاعُ: نه‌خۆشییه‌كه ده‌ست و پل گه‌رمۆله ده‌كا.

القُفْعُ: مه‌تالێكه له‌دار دروست دهریژ و مكوو ده‌بابه وابوو جه‌نگاوهرمگان چوونه ناویه‌وه له ژێریه‌وه چوونه پێش به‌رمو قه‌لاو شوره بۆنه‌وه‌ی كونی بکه‌ن و بچه‌ ناویه‌وه.

القَفْعَاءُ: روه‌کیكه نه‌لقه نه‌لقه ده‌وه‌سته‌ی.

القَفْعَةُ: (قفة واسعة الأسفل ضيقة الأعلى) سه‌ویه‌كه بنکی پان و پۆرو ده‌مه‌كه‌ی ته‌سكه.

القِفْعَةُ: دارێكه ده‌سکی هه‌یه پێی له پهنجه دهریژ.

قَفَّ الشَّيْءُ قَفًّا: شته‌كه وێكهاته‌وه.

قَفَّ الثَّرْبُ: قوماشه‌كه دواى شتنی وشك بۆوه.

قَفَّ الشَّعْرُ: له‌ترسان مووه‌گانی گه‌رژ بوون.

قَفَّ الصَّيْءُ: كابرای پاره گۆڤمه‌ له‌ناو پهنجه‌گانی دا دهره‌می دزین.

قَفَّتِ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌كه روه‌كه‌گانی وشك بوونه‌وه.

قَفْ فُلَانُ: فلانكەس كەوتە لەرزەو
شەقەتۆلە و گرزبوو.

أَقْبَتِ الْعَيْنُ: چاوەكە فرمیسکی پزاندو
پشینهكەى بەرز بوونەوه.

قُبْتُ السَّائِمَةَ: حەپوانە بەرەلاکراوەكە
بۆ لەمەوان لەمەمەكەى بە وشكى
دەست كەوت.

قُبْتُ الدَّجَاجَةَ: مریشكەكە لەهێلكە
چوووه.

الْقَفُ: پشتى شت.

الْقُبُ: كورت ە تەپۆلكەو گردى پەقو
پتەو ە ھەورى پەشى گەورە ە كونى
پاچ ئەوى كلكەكەى تێدەخړئ ە
پیاوى خوێړى ە ھەتیومچە.

الْقَفَافُ: پارەگۆرەمەیهك زۆر بتوانى
دیرھەم لەنیوان پەنجەكانى دابدزئ
ە زەمبیل دروستكەرو بەجەنە
دروستكەر، بەجەنە چن.

الْقَفَاتُ: جەماعەت و كۆمەل (قَفَانُ
الشَّيْءِ) بەدواداچوون و ھەولدان بۆ
زانینی شت ە كات و وەرزى شت ە
دەشگوترئ: (أَتَيْتُهُ عَلَى قَفَانِ ذَلِكَ)
بەشوین ئەودا ھاتم بۆلای.

الْقَفَّةُ: پیاوى جەستە بچوك ە لەرزىنى
جەستە بەھۆى لەرزو تاوہ.

الْقَفَّةُ: پالتۆى گەورە ە زەنبیل ە
بەلەمى بچكۆلە كەلەناو پوڤارو

دەریاچەى بچوك دا بەكار
دەھێندرئ.

الْقَفَّةُ: لەرزىنو چۆقە چۆقەكە
لەناكامى لەرزوتاوہ توشى جەستە
دەبى ە ئەو پيسايبەى يەكەمجار
لەگەدەى منداڵ دێتە دەر.
الْقَفِيفُ: رومكى وشكەومبوو
قانگەلاشك.

قَفَقَفَ: بەھۆى سەرمای زۆرەو
جەستەى وەچۆقەچۆق كەوت ە
ددانى و شەقشەقە كەوتن.

قَفَقَفَ النَّبْتُ: رومكەكە وشك بوو.

تَقَفَقَفَ: بەمانا (قَفَقَفَ) دئ.

الْقَفَقَافُ: رومكى وشكەوہ بوو،
قانگەلاشك

الْقَفَقَفُ: شەویلە ە (قَفَقَفَان) ھەردوو
شەویلە.

قَفَقَفَا الطَّائِرُ: ھەردوو بالى بالندە.

قَفَلَ الْفَرَسُ قَفْلًا: ئەسپەكە لاواز بوو.

قَفَلَ الْجِلْدُ أَوِ الشَّجَرُ: پيسەكە يان
دەختەكە وشك بوو.

قَفَلَ مِنَ السَّفَرِ: لەسەفەر گەراپەوہ.

قَفَلَ فِي الْجَبَلِ: بەكێوگەدا ھەلگەرا.

قَفَلَ الطَّعَامُ قَفْلًا: خواردنەكەى كۆکردەوہ.

قَفَلَ الشَّيْءُ: شتەكەى مەزەندە كرد.

قَفَلَ الْقَرَمَ بَعِينَهُ: چاوى بەدوا خەلكەكەدا
كێرا.

أَقْلَلَ الْجِيْشُ: سوباکه گهراپه‌وه.

أَقْلَلَ الْبَابَ: دهرگاگه‌ی داخست.

أَقْلَلَ الْقَوْمَ مِنْ مَبْعَثِهِمْ: خه‌لکه‌که‌ی گه‌راپه‌وه.

أَقْلَلَ عَلَى كَذَا: کۆی کردنه‌وه.

أَقْلَلَ فِي الطَّرِيقِ: له ره‌گادا چاوی به‌دوودا گه‌ران.

أَقْلَلَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی وشک کرده‌وه.

أَقْلَلَ الْعَطَشُ أَوْ الصَّوْمُ فَلَانًا: تینوایه‌تی یان ره‌ژوو فلانکه‌سی لاواز و وشک کرده‌وه.

أَقْلَلَ الْمَالَ: مائه‌که‌ی به‌کۆ و به‌یه‌کجار دایه.

تَقَلَّلَ فِي الْجَبَلِ: به‌کۆمه‌که‌دا سهرکه‌هوت.
إِسْتَقَلَّتْ يَدَا فُلَانٍ: فلانکه‌س چروک و ره‌ژد بوو.

الْعَائِلَةُ: کاروانی به‌ری‌که‌هوتوو بو
سه‌فه‌ر یان له‌سه‌فه‌ر گه‌راوه و
(به‌مه‌رجی کاروانه‌که قه‌رمبالغ بی و
ولاخ و که‌ل و په‌لی زۆریان بی‌ی).

الْقَفَّالُ: قفل دروستکه‌ر یان قفل ه‌روش.

الْقَفْلُ: دره‌ختی وشک.

الْقَفْلُ: قفل: که دهرگای مال و سندوق و
شتی وای بی داده‌خیری و به‌سوپیج و
کلیل دهرگه‌یه‌وه و (ک: أَقْفَالٌ
وقفول).

الْقَفْلَةُ: پیدانی شتی زۆر به‌کۆ و
به‌یه‌کجار.

الْقَفْلَةُ: که‌سیک هه‌رجی بی‌یسی
له‌به‌ری بکاو له‌زمینی خۆیدا هه‌لی
بگری و که‌سیک گومان‌ی بو شتی‌ک
بی‌ی و گومانه‌که‌شی راست دهرجی.

الْقَفِيلُ: دره‌ختی وشکه‌ومبوو، پیستی
وشکه‌ومبوو و قامچی و شیو و دۆلی
ته‌نگ که‌نه‌توانی به‌ناویدا باز
بلدی.

الْقَيْنَالُ: ره‌گی‌که له‌فۆلدا له‌دیوی
دهره‌وه.

الْمُتَقَفِّلُ: (رجل مُتَقَفِّلٌ) پیاویکی ره‌ژدو
ده‌ست قوچاوه.

قَفَّنَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که مرد.

قَفَّنَ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که ده‌می تی خست.

قَفَّنَ الشَّيْءَ قَفْنًا: به‌قه‌مچی یان عه‌صا
لیی دا.

قَفَّنَ الشَّاءَ وَغَرَّهَا: له پشته‌مله‌وه
مه‌ره‌که‌ی سه‌ره‌یری.

قَفَّنَ رَأْسَهُ: بو زه‌ده‌ره‌ویی له‌مانای (قَفَّنَ)
دی.

الْقَفِيئَةُ: مه‌ر یان حوشت: که له
پشته‌مله‌وه سه‌ر به‌ره‌ری.

قَفَّاهُ قَفْرًا: له پشته‌ملی دا.

قَفَّيَ الشَّاءَ وَغَرَّهَا: مه‌ره‌که‌ی له
پشته‌مله‌وه سه‌ره‌یری.

قَفَى الشَّيْءُ أَوْ الْأَثَرُ: شُوِين شتهكه كهوت،
به‌دو شويينه‌وارهكه دا گه‌پا.

قَفَا اللَّهُ أَثَرَهُ: خودا شويينه‌واری هه‌وتاندو
ناسه‌واری برپه‌وه.

قَفَا فَلَاناً بِأَمْرٍ: فلانكه‌سى تاييه‌ت كرد
به‌كارىكه‌وه.

قَفَا فَلَاناً: كارىكى ناشيرىنى پال
فلانكه‌س دا.

قَفَا السَّيْلُ الْعُشْبَ: لافاوكه‌كل و خشتو
خالى خسته سهر گياو گزمكه وای ئى
كرد به كه‌لكى خواردنى نازهل نه‌يه.
قَفَى قَفِيّاً: به‌مانا (قفا) دئ.

أَقْفَى الرَّجُلُ: پياومكه خوراكى ناوازمو
هه‌لبزاردى خوارد.

أَقْفَى بِهِ: پىزى ئى گرت.
أَقْفَى فَلَاناً بِأَمْرٍ: فلانكه‌سى هه‌لبزارد
بؤ كارىك.

أَقْفَى فَلَاناً عَلَى غَيْبِهِ: فلانكه‌سى پاساو
دايه‌وه به‌سهر كه‌سانى ديكه‌دا.

قَفَى عَلَى الشَّيْءِ: شتهكه‌ى داپوشى،
هه‌وتاندى لای برد.

قَفَى الشَّعْرَ: سه‌روای بؤ شيعرهكه
رئىكخست.

قَفَى فَلَاناً: فلانكه‌سى شويِن فلانكه‌سى
خست.

قَفَى عَلَى أَثَرِهِ بِفُلَانٍ: به‌شويِن نه‌ودا
فلانكه‌سى هينسا هه‌ورئان

دمه‌هرموى: ﴿وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ
بِعَيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾.

أَقْتَفَاهُ: شويِنى كهوت.
إِقْتَفَى الشَّيْءُ: شتهكه‌ى هه‌لبزارد.

إِقْتَفَى فَلَاناً بِأَمْرٍ: فلانكه‌سى بؤ كارىك
هه‌لبزارد هه‌مگوترئ:

إِقْتَفَى بِفُلَانٍ: خوى تاييه‌ت كرد
به‌فلانكه‌وه.

تَقَفَى النَّاقَةُ: سواری بهشتى حوشترمهكه
بوو.

تَقَفَى الْأَكْمَةُ: جووه سهر گردهكه.
تَقَفَى فَلَاناً: بوختانى بؤ فلانكه‌س

كرد.
تَقَفَّى بِهِ: پيشوازى ئى كردو پيى

خوشحال بوو.
تَقَفَّى الدَّابَّةُ بِالْعَصَا: به‌گوچان له

به‌شته‌ملى ولاخهكه‌ى دا.
تَقَفَّى فَلَاناً: شويِن فلانكه‌س كهوت.

تَقَفَّى الشَّيْءُ: شتهكه‌ى هه‌لبزارد.
إِسْتَقْفَاهُ: به‌شويِنى دا رپوى بؤ نه‌وه‌ى

شويِن پيى بسپرته‌وه.
الْقَافِيَةُ: پشته‌مل هه‌كوتايى هه‌رشتيك

هه‌له‌بواری شيعردا به‌و پيتانه
هه‌مگوترئ: كه به بزوين دهست پي

دهكاو به‌شوينيدا پيتى بئ بزوين
دئى له‌كوتايى ديپره شيعرهكه.

الْقَفَا: پشته‌مل هه‌ (وقفا كل شئ)
دواوه‌يه‌تى.

مراند.

قَلْبٌ لِلتَّوَمِ قَلْبِيًّا: چالئ بؤ خه لکه که
هه لکه هند.

قَلْبُ الدَّاءِ فَلَانًا: نه خوشییه که توشی دلی
فلانکس بوو ه له دلی دا.

قَلْبٌ قَلْبًا: لیوی هه لکه پراو بوو ه
دمگوترئ: (قَلْبَتِ الشُّقَّة) (فهو اقلب
وهي قلباء).

قَلْبٌ فَلَان: فلانکس دلی نازاری پیگهی
ه (فهو مقلوب).

قَلْبَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه که دمرد دلی توش
بوو توپی.

اَقْلَبَ الْحَبْرُ: نانه که کاتی نهووی هات
هه لهو گپ بکری.

اَقْلَبَ الْقَوْمُ: خه لکه که ولاخه کانیان
تووشی دمرد دلی هاتن.

اَقْلَبَ الْعَنْبُ: ترییه که ناوکه کی وشک
بوو بووبه میوژ.

اَقْلَبَ الْحَبْرُ: نانه که کی هه لکه پراپه وه
بوئنهووی دیوی ناووهوشی برژی.

قَلْبُ الشَّيْءِ: بؤ موبالغه له مانای
(قَلْبَ) دئ ه دمگوترئ:

قَلْبُ الْأُمُورِ: له ناکامو دواوژی کارمکان
ورد بووه.

اِنْقَلَبَ: بؤ موتاومعهی (قَلْبُهُ) دئ ه
که پراپه وه بؤ دواوه پوی پستی
هه لکرد.

الْقَفَاؤُ: نهو خواردن و خواردنه وانهن
که بؤ پیزلینان له میوان پیشکesh
دمکری.

الْقَفُو: گپ و تمپو توژی که له سهرمتای
باران بارین دا هه لکه دستئ ه گمنین و
خراپوونی گژوگیا بهووی نهووی
ژیر لافاو کهوتون.

الْقِفْوَةُ: ههرشتیک هه لکه پیری ه
هه لکه زارده ه ههرشتیک بکریته
هوکار بؤ پیزلینان له میوان.

الْقَفِيَّةُ: چالئیکه: راوکهمر خوی تیدا
حه شار دهدا بوئنهووی فرسمت له
نیچیر بیئ.

الْقَفِيَّةُ: زیدو پاساو دانوه ه دمفهرو
ناحیه ه مه: که له پشته مله وه
سهربرایی ه ههروا ناوه بؤ کهسیک
شوین دابونه ریتی باوک و باپیرانی
خوی کهوتبی ه دمگوترئ: (هو قفیه
آباله).

قَلْبُ الشَّيْءِ قَلْبًا: شته که کی هه لکه وگیر کرد
ه لای سهروی هینایه خواری لای
خوارهووی برده سهروی، یان چهپی
کرده راست و راستی کرده چهپ ه
دمگوترئ: (قَلْبُ الْأَمْرِ ظَهْرًا لِبَطْن).

قَلْبٌ فَلَانًا عَمَّا يَرِيد: فلانکس لای لهو
شته میبهستی بوو.

قَلْبَ اللَّهِ فَلَانًا إِلَيْهِ: خودا فلانکس

تَقَلَّبَ فِي الْأُمُورِ: به ويستی خوځى

دمستى ومردايه کاروبارمده و ئال
وگورې تيدا کردن ۵ دمگوترئ:

(فلان يتقلب في أعمال السلطان) ۵
فلانکس دمست له کاروبارى پاشاوه
دمدا.

تَقَلَّبَ فِي الْبِلَادِ: به ناو ولات دا گهرا ۵
هاتوچوځى کرد.

الْإِنْقِلَاب: کودمدا ۵ هه لگيرانه وى شت
له بارىکه وه بو بارىکى تر ۵
گورانکارى له دمسه لات دا؛ لابرندى
کؤمه لِيَك له فه رمانرپه و او
دمسه لاتدارو دانانى کؤمه لِيَكى تر،
يان ههر نه وانه ى که فه رمانرپه واکان
لادمبه ن خويان دمسه پيئن ۵ له
زاراوه ى جوگرافى دا (الإنقلاب)
بريتيه له گه رانه وى خوړ له و
په رى مه وداى خوځيه وه به رامبه ر
زموى نهم حاله ته ش سالى دووچار
رودمدا جارنکيان له سه رمته ى
ومرزى زستان دا جارنکى تريشيان
له سه رمته ى ومرزى هاوين دا.

الْقَالِبُ: قالب؛ جا قالبى خشتو بلوک
بى يان قالبى نالتون و شتى تر بى.
القالبُ: به مانا (القالبُ) دى ۵ خورماى
گه پشته ى سوره لگه پړاو.

القالبُ: دمردىکه تووشى دل دمبى.

الْقَلْبُ: دل.

قَلْبُ كُلِّ شَيْءٍ: ناومرستى شتو کاکله ى
شت.

قَلْبُ النخلة: کرؤکى دارخورما.

قَلْبُ الشجر: کرؤکى درهخت و نه وى که
نهرمه و وگوه و پشو وايه ۵ دمگوترئ:
(رَجُلٌ قَلْبٌ): پياوځى ومجاخزادمو
رسمه نه.

الْقَلْبُ: که بو درهخت و دارخورما
به کارهات به مانا (الْقَلْبُ) دئ واته:
کرؤکى درهخت و دارخورما ۵
بازنه ى يه که نه خش و شيوه.

الْقَلْبَةُ: هه نگاوتن به قولاب.

الْقَلْبُ: که سيک زور نه مبهرو نه و بهرو
ئال وگور بکا ۵ دمگوترئ: (رجل
حَوْلَ قَلْبٍ) پياوځى که ليزان و
شارمزا به گورپانى کاروبارمکان.

الْقَلْبُ: به مانا (الْقَلْبُ) دئ.

الْقَلِيْبُ: بير.

الْمَقْلَبُ: پاچىکه زموى کشت وکالى پى
هه له وگير دمکرى.

الْقَلْبُ: فرت و فيل.

الْمَقْلُوبُ: که سيک تووشى نه خوځى دل
بووبى ۵ دمگوترئ: (كَلَامٌ مَقْلُوبٌ)
قسه يه که له پيرموى خوځى لادراوه.

قَلَّتْ قَلْتًا: رويه پروى له ناوبردن بووه ۵
داومشا.

قَلَّتْ فُلَانٌ: فلانكس لاواز بوو، گوشتی
كه م بوو.

أَقْلَتْهُ: روبه‌روی له‌ناو‌چونی كرده‌وه ۵
دم‌گوتري:

أَقْلَتْهُ السَّفَرُ البَعِيدُ: سه‌فهری دوور
خستیه حاله‌تی هیلاكه‌ته‌وه ۵
دایو‌مه‌شاندو تی‌کی دا، پزانندی
كه‌ناندی.

الْقَلْتُ: چال و قولكه له‌به‌ردا ۵ به‌رداو
۵ دم‌گوتري:

قَلْتُ السَّيْلَ: چالو و به‌رداو.

قَلْتُ الحَاصِرَةَ: قولایی كه‌له‌كه.

قَلْتُ العَيْنَ: قولكه‌ی چاو.

قَلْتُ الرِّكْبَةَ: رمفیسك ۵ (رجل قَلْتُ)
پیاوی‌کی گزو كو‌له‌وار.

الْقَلْتُةُ: نیوان دوولای سمیل.

الْقِلَاتُ: ناهرم‌تی‌كه مندالی بو
پانه‌ومستی ۵ یان ناهرم‌تیک یه‌كجار
مندالی بیی و ئیتر له‌سك
بو‌مستیت‌ه‌وه.

الْقَلْتُةُ: شوینی تی‌دا فه‌وتان و
خه‌ته‌رناك ۵ شوینی ترسناك.

قَلِحَتِ السَّنُ قَلْحًا: ددانی پهن‌گیان گؤ‌را
به‌وه‌ی كه‌وا به‌لخی زمرد یان سه‌وز
دایپ‌پوشین ۵ (فهو أَلْخَ وَهِيَ قَلْحَاءُ).

قَلَّحَ الرجلُ: چارمه‌ری زمرد‌بوونی
ددانی فلانی كرد.

الْأَقْلَحُ: قالونچه.

الْقُلَاحُ: به‌لخی زمرد یان سه‌وز كه ددان
داده‌پوشی.

الْقُلُحُ: پوشاکی چلكن.

قَلَّدَ الشَّيْءُ قَلْدًا: شته‌كه‌ی چه‌مانده‌وه ۵
دم‌گوتري:

قَلَّدَ الحَدِيدَةَ: ئاسنه‌كه‌ی چه‌مانده‌وه
به‌سمر شته‌كه‌دا.

قَلَّدَ الحَبْلَ: حه‌بله‌كه‌ی بادا.

قَلَّدَ الماءَ فِي الحَوْضِ: ئاو‌مه‌کی له‌حه‌وزمه‌دا
كو‌كرده‌وه.

قَلَّدَ الحِمَى فُلَانًا: فلانكس هه‌موو رو‌ژی
تا‌ی لی دئ.

قَلَّدَ الزَّرْعَ: كشت و‌كاله‌كه‌ی ئاو دا.

أَقْلَدَ البحرُ عليهم: ئاوی دهریاكه
دایپ‌پوشین و غه‌رقی كردن.

قَلَّدَ القِلَادَةَ: ملوانكه‌كه‌ی كرده‌ ملی.

قَلَّدَ البدنةَ: شتی‌کی له‌ملی حوشره‌كه
كرد بو‌ئه‌وه‌ی بزاندری كه حوشری
دیاری و قوربانیه‌ی.

قَلَّدَ فُلَانًا السَّيْفَ: حه‌مايه‌لی
شمشیره‌كه‌ی له‌مل كرد.

قَلَّدَ فُلَانًا نِعْمَةً: نازو نیعمه‌تی به‌خشی
به‌فلان ۵ پیاومتی له‌گه‌ل فلانكس
كرد.

قَلَّدَ قِلَادَةَ سَوْءٍ: هه‌جوی فلانی كرد
جوینی پی‌دا.

قَلْدُ فُلَانًا الْأَمْرَ أَوْ الْعَمَلَ: کارمه‌ی
خسته نه‌ستوئى فُلَان.

قَلْدُ الشَّيْخِ حَبْلُهُ: پیرمه‌یردمکه به‌هوى
پیرى خهرمه‌فاوییه‌وه گوئى لى
پاناکیرئى و هیجى به‌قسه ناکرئى.

قَلْدُ فُلَانًا: شوئین پهبازی فُلَانکه‌س
که‌وت له گوفتارو کرداردا به‌بئ
لیکۆلینه‌وه‌و وردبوونه‌و
ده‌شگوترئى: (قَلْدُ الْقِرْدِ الْإِنْسَان)
مه‌یمونه‌که لاسایى مروئى کردموه.

تَقَلَّدَ الْقِلَادَةَ: ملوانکه‌ی له‌مل کرد.

تَقَلَّدَ السَّيْفَ: شمشیرى له‌شان کرد.

تَقَلَّدَ الْأَمْرَ: کارمه‌ی له‌نه‌ستۆ گرت.

إِقْلَوْدُهُ النَّعَاسُ: هه‌نۆزو خه‌وه‌نوخکه
به‌سه‌یریدا زالى بوو.

الإِقْلِيدُ: نه‌لقه‌یه‌که ده‌مکرئته لوتى
خوشر ۵ کلیل ۵ مل ۵ (ك: أَقْلَاد).

الثَّقَالِيدُ: داب‌ونه‌ریت که چینه‌اوچین
باشینه له پئشینه وهرى ده‌گرئى.

الْقِلَادَةُ: ملوانکه له زېږو زیو مت‌ومیرو
و شتى به‌نرخ ۵ وېسامى پهبز لیئانه
خوکه‌مه‌ت و فه‌رمان‌په‌وا ده‌یبه‌خشئ
به‌که‌سانیکى لیئاته‌وو له‌بوارئک دا ۵
(ك: قِلَاد).

قِلَادُ الشَّعْرِ: شیعرى نه‌مر شیعريک
که به‌ده‌رئ‌زایی ږۆزگار له‌بیر
نه‌چېته‌وه‌و له‌دئى خه‌ئک دا بئ.

الْقَلْدُ: بازنه‌ی بادراوو له‌زیو
دروستکراو.

الْقَلْدُ: به‌شه ناو بۆ ناودېرى کشت‌وکال
۵ ده‌گوترئى: (سَقَيْنَا أَرْضَنَا قِلْدَهَا)

زموییه‌که‌مان به به‌شه‌ناوى خوئى
ناودېر کرد ۵ (وَسَقَيْنَا السَّمَاءَ قِلْدًا
کل أسبرع) هه‌موو هه‌فته‌یه‌ک

ناسمان بپه ناویکی بۆ باراندوین ۵
ده‌شگوترئى: (أَعْطَيْتَهُ قِلْدَ أَمْرِي)
کاروبارى خوئم پئ سپاردوو.

الْقِلْدَاءُ: (نَاقَةُ قِلْدَاء) خوشرئیکى مل
دریژه.

الْقِلْدُ: بیرئک ناوى زۆر بئ.

القِلِيدُ: گه‌نجینه ۵ مه‌خزن.

القِلِيدُ: شريت ۵ ده‌شگوترئى: (حَبْلُ
قَلِيد) حه‌بلئ بادراو.

الْقِلَادُ: گه‌نجینه ۵ عه‌مبار ۵ کلیل ۵
(ك: مَقَالِيد) ۵ قورئان ده‌فه‌رموئى:

﴿لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ﴾ ۵
ده‌شگوترئى: (أَلْقَيْتَ إِلَيْهِ مَقَالِيدَ
الْأُمُور) کاروبارمکان و ئه‌منجام دانیان
خراونه‌ته نه‌ستوئى نه‌و.

الْقِلْدُ: بیژنگ: نامیرى پئوانه ۵ داس ۵
کلیل.

رَجُلٌ مَقْلَدٌ: بپاویکه گه‌یشتۆته ته‌مه‌نى
کاملئ.

الْمَقْلَدُ: شوئینى ملوانکه ۵ شوئینى قاپشى

شمشیرو شتی وا لهناو شان دا ۵
نهسپی پيشكهوتوو له گۆرهپانی
پيشپرکی دا .

مُقَلَّدَاتُ الشَّعْرِ: شيعری نهمر.
المَقْلُودُ: حهبلای بادر او و گشت کراو ۵
(سوار مَقْلُود) بازنهى باههئدراو.
قَلَزَ الجِرَادُ قَلَزًا: کوللهکه کلکی لهزموی
چهقاند.

قَلَزَ فلان: فلانکەس شەل بوو.
قَلَزَ العَصْفُورُ ونحوه: چۆلهکهکه بازی دا.
قَلَزَ فلان: فلانکەس بهههئمزین ئاوی
خواردموه.

قَلَزَ بالشين: شتهکهى فېرى دا.
قَلَزَ فلاناً: لهفلانکەسى دا.
قَلَزَ فلاناً اقداحاً: چەند پياڵهيهکى
شلهمەنى به فلانکەس خواردموه.
قَلَزَ الجراد: بۆ زېدمپوڤى لهمانای (قَلَز)
دئ.

اِقْتَلَزَ الكأس: پياڵهکەى ههئقوراند.
تَقَلَزَ: چوست و چالاک بوو.
تَقَلَزَ الوعل: کهئهکیویهکه بازی دا.
القَلَزُ: (رجل قَلَز) پياوڤکه زمعیفو
لاوازه.

القِلْزُ: پياوی بههیزو توانا ۵ مس که
ئاسن کارى لى نهکا.
قَلَزَمَ فلان: فلانکەس هات و هاواری کرد
۵ خوڤرې و بهدرهوشت بوو.

قَلَزَمَ الشَّيْئُ: شتهکهى قوت دا
ههئیلوشى.

تَقَلَزَمَ فلان: بههوى بهخیلی و
چاوچنۆکی مرد.

تَقَلَزَمَ الشَّيْئُ: بهمانا (قَلَزَمَهُ) دئ.
القَلَزُمُ: بهدرهوشت و لهئیم.
القَلَزُمُ: شارپکی کۆنه، ئیستا شاری
سوپس له میصر له شوینی نهو
شاره بنیات نراوه ۵ (بحر القَلَزُم)
دهریای سور.

قَلَسَتْ نَفْسُهُ قَلَسًا: نهفسى خراپ بوو.
قَلَسَ الرجلُ قَلَسًا وقَلَسَانًا: پیاوکه
پرپهدهمی خواردن و خواردنهوهی
هینایهوه، قرقینیهى هاتهوه.
قَلَسَ الإناءُ ونحوه: قاپهکه، بهرمیلهکه،
مهئجهئهکه سههرپژی کرد ۵ دهگوترئ:
(قَلَسَ البحرُ بالزبد) دهریا کهفی فېرئ
دا.

قَلَسَتْ الطَّعْنَةُ بالدم: زمبرهکه خوڤنی
دهرهینا.

قَلَسَ فلان قَلَسًا: فلانکەس زۆرى بیره
خواردموه ۵ پمقصو سهمای کرد له
خۆشیا ۵ گۆرانى چاکى گوت.
قَلَسَتْ السحابة الندى: ههورهکه
شهونمى هاویشت.

قَلَسَ النحلُ العسلَ: ههئنگهکه
ههئنگوئنهکەى خواردموه.

شَتَن تَيَّجُو وَيَكْهَاتُهُو كُورَتُو تَهْسَك
بُؤُو.

قَلَمَ الطِّلْ عَنِي: سَيَّيْمَرْمَكِه هَهْ لَكْشَاهُوو
كَمْ بُؤُو.

قَلَصَتِ الشَّفَةُ: لَيَّوْمَكِه هَهْ لَكْهَرَاهُوو.

قَلَمَ الْبَنَرُ أَوِ الْغَدِيرُ: بِيْرْمَكِه يَان
زَهْلَاكُوْمَكِه زُورْبِيْهِيْ نَاوْمَكِي رُؤُجُوو.

قَلَمَ الْقَرْمُ: خَهْلَكَهْ كِه خَرْبُووْنَهُوو
رُمُوِيَان كَرْد.

قَلَمَ الرَّجُلُ: بِيَاوْمَكِه رُؤُشْت.

أَقْلَصَتِ النَّاقَةُ: حُوشْتَرْمَكِه شِيْرِي تَيَّيْدَا
نَهْمَاو وُشْكِي كَرْد.

قَلَمَ الشَّيْئُ: بَهْمَانَا (قَلَصَ) دِي.

قَلَمَ الْبِرْعُ: زُرِّيْهَكِه وَيَكْهَاتُهُو.

قَلَصَتِ الدَّرَابُ: وَلَاخَهْ كَان بَهْلَهْيَان كَرْد
لَه رُؤُشْتَن دَاو بَهْرْدُمَاو بُوون.

قَلَمَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ: دُوو بِيَاوْمَكِي لَيَّك
جِيَاكَرْدَنَهُوو لَه شَهْرُو جَنِيُو
بَهْپَهْ كَدَان.

قَلَمَ ثَوْبُهُ: كِرَاسَهْ كِي هَهْ لَكَرْد.

تَقْلَمَ الشَّيْئُ: بَهْمَانَا (قَلَصَ) دِي.

الْقَلَصَةُ: (قَلَصَةُ الْبَنَرِ) هَهْ لَقَوْلَانِي نَاو
لَهْنَاو بِيْرْدَا.

الْقَلَّاصُ: حُوشْتَر دُوش (مَاء قَلَّاص)
نَاوِي هَهْ لَقَوْلَاو و بَهْرَزْمُوو بُوو.

الْقَلْرُصُ مِنَ الْإِبِلِ: جَوَانُوو حُوشْتَرِي
تَيَّكْسَمَرَاو تَا دَهْكَاتَه تَهْمَهْنِي

قَلَسَ لَفْلَان: دَهْسْتِي بُوْ هَلَاَن خَهْسْتَه
سَهْر سَنْگِي و مَلْكَهْ جِي بُوْ نَوَانْد.

قَلَسَ فِلَان: هَلَاَنكَهْس دَهْفِي لَيَّيْدَاو
گُورَانِي گُوت ه يَارِي غَهْمَرْمُوِيْنِي
نَهْنَجَام دَا بُوْنَهُوِي بِيْنَهْرَان كَهْ يَفُو
شَادِيِي رُوِيَان تِي بَكَا.

قَلَسَ فَلَانًا: قَهْلَهْ نَسُووَه و فَيَّيْسِي لَهْسَمَرِي
هَلَاَنكَهْس كَرْد.

تَقْلَسَ: قَهْلَهْ نَسُووَه لَهْسَمَر نَا.

الْإِنْقَلِيسُ: مَاسِيْهَكِه و مَكُوو مَار دَهْ جِي
بِيِي دَهْ گُوتَرِي: (لَعْبَان السَّمَك).

الْقَلَسُ: رُشَانَهُوو، رُشُو ه حَهْبَلِيْكِي
نَهْسْتُوورَه بُوْ كَهْسْتِي بَهْ كَار
دَهْ يِيْنْدَرِي ه (ك: أَقْلَاس).

الْقَلَّاسُ: قَهْلَهْ نَسُووَه دُرُوسْتَكَهْر،
و مَسْتَاي قَهْلَهْ نَسُووَه ه دَهْ شَكُوتَرِي:
(جَر قَلَّاس) دَهْرِيَاَهْ كِه كَهْف فَرِي
دَهْدَا.

الْقَلَنَسُورَةُ: فَيَّيْسِيْكِه، كَلَاوِيْهَكِه
هَهْمَهْ جُوْرَه، بُوْشَاكِي سَهْرَه ه (ك:
قَلَانَس و قَلَانِيْس).

الْقَلِيْسُ: هَهْ نَكُوِيْن.
لِلْقَلَسُ: نَهْو كَهْسَهْ يَارِي غَهْمَرْمُوِيْن
نَهْنَجَام دَهْدَا ه يَارِي وَاْدَهْ كَا غَهْمُو
خَهْمَهْتِي بِيْنَهْرَان بَرَهْمُوِيْنِي.

قَلَمَ الشَّيْئُ قَلُوصًا: شَتَهْ كِه نَزِيْكَ بُوْوَه
هَاتَهْمَالِي ه وَيَكْهَاتُهُو.

قَلَمَ الثَّرْبُ بَعْدَ الْغَسْلِ: قُومَاشَهْ كِه دُوَاي

نۆسالى ۋ لەو تەمەنە بەو لاوہ پىنى
دمگوترى: (التافة) ۋ بىچوہ نوعامہ ۋ
بىچوہ حوبارا.

المُتَلَصُّ: (فرس مُقْلَصٌ) ئەسپىكى ھاج
درىزو گەدە بچوگە.
القَلِيطُ: قۇرى.

القَلِيطُ: گونھاساۋ، گون قۇرو گون زل.
القَلِيطَةُ: بەمانا (القَلِيطُ) دى.

قَلاروز: (مسمار قلاوروز) بزمارى
بورغى، كە بە بادان رۇدەجى ئەك
بە داکوتان.

قَلَعَةُ قُلْعَا: دمرى ھىنا، ھەلى كەند.
قُلْعِ الرَاكِبُ: سوارمكە نەيتوانى لەسەر
زىنەكە خۇى بگرى.

قُلْعِ الْمَصَارِعُ: زۇرانبازمكە لەكاتى
زۇرنىبازى و بەربەرەمگانى قاچى
چەسپاۋ نەبوون و خۇى نەگرت.
أَقْلَعِ الشَّيْئُ: شتەكە دمرگەوت و
پەردەى لەسەر لاجوۋ ۋ دمگوترى:
(أَقْلَعِ السُّحَابُ) و (أَقْلَعْتَ الْعَمَةُ).

أَقْلَعْتَ السَّمَاءُ: ئاسمان لە باران باراندن
و مستاپەوہ ۋ قورئان دمفەرموئ:
﴿وَبَا سَمَاءَ أَقْلَعِي﴾.

أَقْلَعِ عَنِ الْأَمْرِ: وازى لە كارمكە ھىنا
دەستى لە ئىشەكە ھەلگرت.
أَقْلَعْتَ عَنِ الْحُمَى: لەرزوتاكە وازى ئى
ھىنا تووشى نەبۆوہ.

أَقْلَعِ الْمَلَّاحُ السَّفِينَةَ: كەشتىوانەكە ئالاي
كەشتىيەكەى بەرز كردمووہ و ئامادە
بوو بۇ رۇيشتن.

أَقْلَعِ الْمَدِينَةَ: شارمكەى وا دروستكرد
ومكوو ھەلاۋ شورا ھايىم و پتەو بى.
قَلَعُهُ: بۇ موبالەغە لەماناي (قَلَعُهُ) دى.
إِقْتَلَعُهُ: بەمانا (قَلَعُهُ) دى.

إِقْتَلَعِ الشَّيْئُ: شتەكەى پھاند.
إِنْتَلَعُ: بۇ موتاومەى (قَلَعُ) دى.
إِنْقَلَعِ الْبَعِيدُ: حوشترمكە ساغو سەلىم
بوو كەوت و مردار بۆوہ.

تَقْلَعُ فِي مِشِيته: لە رۇيشتن دا
مامناومەندىى بوو ۋ رۇيشتەكەى
بەجۇرىك بو وەكوو ئەوہ
لەبەرزاىيىوہ داپەرپتە خوار.

القَلَاعُ: شىراعى كەشتى.
القَلَاعُ: نەخۇشەكە توشى ئازەل
دەبى و لەناكاويك دەكەوئ و مردار
دەبىتەوہ ۋ قورگ كەناۋى تىدا
نامىنى و وشك دەبىتەوہ و شەقار
شەقار دەبى ۋ نەخۇشەكە تووشى
مەندالى بچوك دەبى، دياردەكەشى
ئەومىيە خالى سېى لەدەم و قورگىدا
پەيدا دەبن، ئەم نەخۇشەكە
دەتەنىتەوہ.

القَلَاعَةُ: بەردىكى گەورە، دركە
شاخىكە لەناۋ سارادا ۋ بەردىك يان

به نامانمت وهرگراو ۵ دهگوترئ:
 (الدنيا دار قلعه) دونيا شوئنی
 گۆرانکارییه ۵ (هو علی قلعه) نهو
 لهسر سهفره ۵ (هو مجلس قلعه)
 خانوکه مان شوئنی کاتییه و ملکی
 خو مان نیه.

القَلْعِي: رمصاصی باش: کهزور سپی
 بی.

القَلْع: پولیس ۵ نهو کهسهی لای پاشا
 به خرابه یاسی خه لک دمکاو دژیان
 دمدوی ۵ گۆر هه لدمرومو کفن دز ۵
 دروژن.

القَلْعُ: (قوس قلوغ) کهوانیکه زووزوو
 لهجه مسمری خوئی دمرده چی و
 هه لدمگه پته وه.

القَلْع: قوچه قانی نهو نامیره ی بهردی
 بی دهاویژرئ.

القَلْعُ: نهو کهسهی نه خوشی
 (القلاع) ی توش دمی.

قَلَفَ الشجرة وغيرها قَلْفًا: توپکله که ی له
 دره خته که دامالی.

قَلَفَ الظفر: نینۆکه که ی له بن را دمره یئا.

قَلَفَ الحاتن القلعة: خه ته نه که ره که پیستی
 سه ره وانیکه مندا لکه ی ئی کردموه.

قَلَفَ الدُّنَّ ونحوه: پهردی لهسر کۆلینه که
 هه لداپه وه.

قَلَفَ السفينة: که شتی که ی ناماده کردو

که مسکه گل که لهزموی
 هه لدمکه ندرئ و دهاویژرئ ۵
 دهگوترئ: (رماه بقلاعة) که مسکه
 گل یان بهردیکی پیندا دا ۵ یان به
 به لکه به کی به هیز بیدنگی کرد.

القَلْعُ: تیشوی شوان و پینداویستی ۵
 چه کوچ و ته شوئی و مستای دیوار.
 القَلْعُ: شیرای که شتی ۵ (ك: قَلْعُ
 وقلاع و قِلْعَة).

القَلْعُ: پیاوی به توانا بو پویشتنو
 خوشپو.

القَلْعُ: نهو کاته ی لهرزوتا دمره پته وه ۵
 نهو کرپزو پرزو شتانه ی لهسر
 پیستی گروئ دمرده که ون.

القَلْعُ: (شيخ قَلْع) پیره میردیکه
 به هیواشی راست دمی پته وه.

القَلْعَة: قهلا، دزو عاصی له کیودا ۵
 نهامو توله درهخت که له داره که
 دمکرپته وه بو رواندن و شتی وا ۵
 نهو دارخورمایه ی له ره که وه
 هه لدمکه ندرئ.

القَلْعَة: درز.

القَلْعَة: پیاوی زمعیضو لاواز ۵ پیاویک
 خو بهسر زینه وه نه گری ۵
 درهختیک له پشه وه هه لکه ندرابئ
 ۵ مال و سامانی ته مه ن کورت،
 کالایه ک زور نه می نیت وه ۵ مالی

کون و کهله بهرمگانی بهلیفو توپکله
دار گرتن و بهقیر روکەشی کرد ە (فهر
مقلوف و قلیف).

قَلَفَ قَلْفًا: خەتەنە نەکراوە، پان پێستی
سەری وانیکێ گەورە بوو ە (فهر
أقلف).

قَلَفَ السُّفِينَةَ: کەشتییەکەى نامادە
کردو بەتوێکله دار درزو کونەکانی
گرتن و بهقیر روکەشی کرد.

إِثْقَلَفَ الظَّفَرَ: نینۆکەکەى لەبن را
دەرهێنا.

إِثْقَلَفْتُ سُرَّتَهُ: ناوکی هاوسا ە گەورە
بوو.

القِلَافَةُ: کەسێک پێشەى ئەوە بێ
کون و کهله بەمری گەشتی بەاخنی و
بهقیر گەشتی روکەش بکا.

القِلَافَةُ: توپک ە کۆمەڵە پەرمیەکن
لەبنکی گوێ هەندێ رومکا هەیه.

القُلْفُ: شوپنی بەردەلان و زبر.
القُلْفَةُ: ئەو پێستەى خەتەنەکەر

دەپێرێ لەوانیکى کور.

القُلْفَةُ: بەمانا (القُلْفَةُ) دێ.

القَلِيفُ: میوەى وشکەو بوو، وشکەو
کراو.

القَلِيفُ: ئەو پەرژو پەشکانەى لەناسنى
سورمەکراو بلآو دەبنەو لەکاتى
کوتانى بەجەکوچ لەسەر سندان ە

قوړو لیته: کهناوکهى رۆجوو
وشکەو بوو شەقار شەقار بێ.
قَلَقَ الشَّيْءَ قَلَقًا: شتەکەى جۆلاند.

قَلَقَ الهمَّ وغيه نلأا: خەمو خەفەت
فلانکەسى خستە دلە راوکی.

قَلَقَ قَلْبًا: حەراسانى ئى هەلگیراو
حەجمینی نەبوو، لەهیج شوپنیک
جیگیر نەبوو.

أَقْلَعَتِ النَّاقَةُ: حوشرمکە تەکەتەکى

بەبارەکەى کرد ە پان ئەو
شتومەکەى لەسەر پەشتى حوشرمکە
بوو لەفەلەقى کرد.

القَلْبَقُ: دلەراوکی (حاله تێکى

ئینفیعالییە تایبەتە بەهەبوونی
ترس لە رودانى شتیک لەداهاتوو).

المِثْلَاقُ: کەسێک زۆر پارا بێ و
دلەراوکی زۆر بێ ە دەرگوتری:

(رجل مِثْلَاق) و (امراه مِثْلَاق).

القُلُقَاسُ: رومکێکى گشت وکالیە لە
پێرێ (القُلُقَاسِيَّة) یە لاسکەکەى

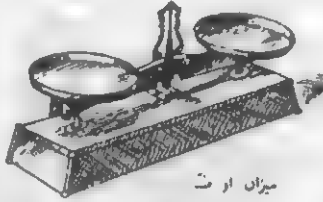
دەکوئێندری و دەخوری.

قَلَّتْ فِي الْأَرْضِ: بەناوای زەوى دا
رۆپشت.

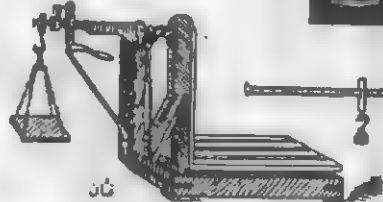
قَلَّتْ الشَّيْءُ: شتەکەى جۆلاند،
شتەکەى خستە تەکەتەک.

قَلَّتْ الحزنُ دَمْعَةً: خەفەت فرمیسکی
پێ ژراندن.

تجهيزات

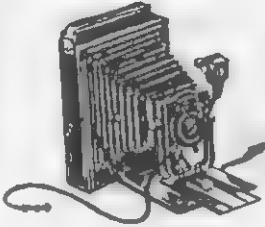
ميزان او ت

شان

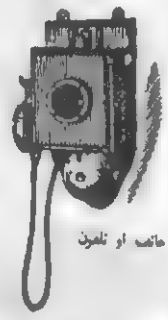
شان

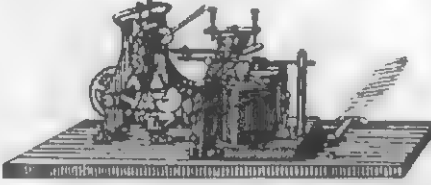
آلة تصوير

هاتف اوتوماتيكي

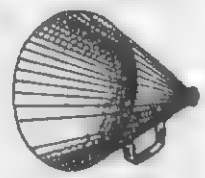
هاتف او تلفون

ميداع البرقيات

ميداع

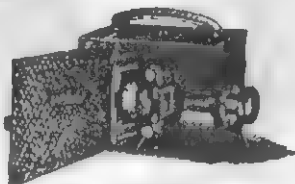
بون مكبر الصوت

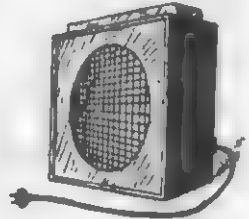
تفهر

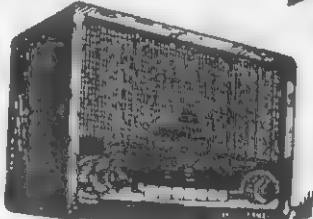
سك او بوصلة

ماعة الاشعاع او آلة سينما

مكبر الصوت

مناج اورادير

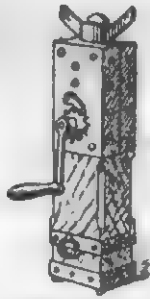
اسطوانة

حالك او هيدروغراف

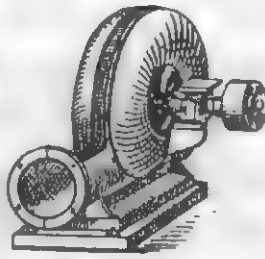
ميزان الحرارة

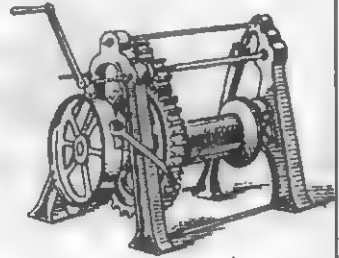
راصة الانتقال (نشر)

مفتاح البراهي

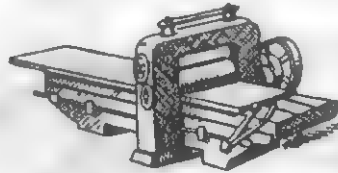
مروحة

جبروت

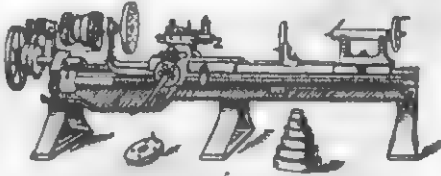
مطرقة

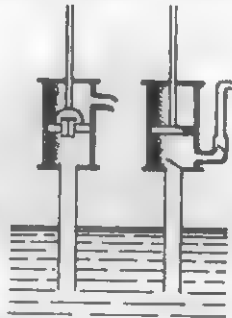
مصفحة المعادن

مخاشنة

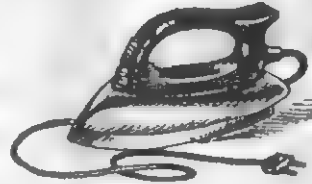
مطرقة

مصفحة داحمة مصفحة جاذبة

أوعية شحنة

مكواة على الكهرباء

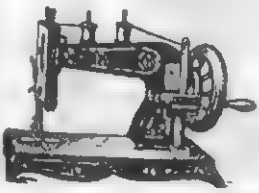
مضخة

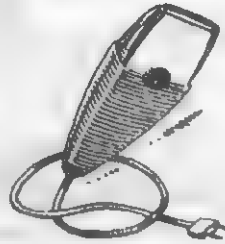
مروحة

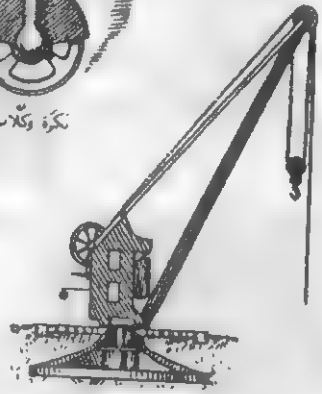
مكواة وكلاص

مكة خياطة

مغسول على الكهرباء

مرفاع أو خمس

تَقْلَقَلْ: جم و جَوَلَى کرد.

تَقْلَقَلْ فِي الْبِلَادِ: به ناو ولات دا گهرا.

الْقَلَقِلْ: كه سِيَك خِيَرَا بِي و بجي،

چوست و چالاک بِي له سه مهر دا ۵

دمگوتری: (فِرْس قَلَا قِل) نه سپيکی

رِه من و گورج و گوئه.

الْقَلَقَلَةُ: له زانستی ته جوید دا گوتنی

پیتيکی ساکینه به شينووی

بزوينيکی سوک نه م حالته ته له

پيته گانی (قطبجد) دا دپته دی.

قَلَّ الشَّيْءُ قَلَّةً: شته که که م کور و ناوازه

بوو، واش ده بی پیتی (ما)

به کو تاييه م هو ده ملکيندری و

دمگوتری: (قُلْما).

أَقْلُ فُلَانٍ: فلانکس همزار بوو ۵ که می

هینا.

أَقْلُ الشَّيْءِ رَمْنَه: شته که که م کردموه

۵ ده شگوتری: (أَقْلُ فَعْلٌ كَذَا) نهو

کاره نه کردوه (همر له بناغهوه

نه یکردوه).

أَقْلُ الشَّيْءِ: شته که که م هه لگرت و به رزی

کردموه ۵ هورنان دمفهرموی: ﴿حَتَّى

إِذَا أَقْلَلْتُ سَحَابًا يَقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ

مَيِّتٍ﴾.

قَالَلْتُ لَهُ الْعَطَاءَ: به خششه که می

که مکردموه.

قَلَّ الشَّيْءُ: شته که که م کردموه.

قَلَّ الشَّيْءُ فِي عَيْنِهِ: شته که که م به که م

خسته به رچاوی نهو ۵ هورنان

دمفهرموی: ﴿وَيَقْلَلُكُمْ فِي أَغْنِيهِمْ﴾.

تَقْلَلُ الشَّيْءُ: شته که که م به که م بیني.

إِسْتَقْلُ: به رز بؤوه ۵ دمگوتری: (إِسْتَقْلُ

الطائرُ فِي طَيْرَانِهِ) ۵ همروا دمگوتری:

(إِسْتَقْلُ الثَّبَاتِ، وَإِسْتَقْلُ الشَّمْسِ).

إِسْتَقْلُ الْقَوْمِ: خه لکه که م پمویان کردو

شوینی خو یان جی هیشت.

إِسْتَقْلُ فُلَانٍ: فلانکس سه ربه خو بوو

له به رپومبردنی کاروباری خو ی دا ۵

ده شگوتری: (إِسْتَقْلُ بَأْمَرِهِ).

إِسْتَقْلَتِ الدَّوْلَةُ: ده ولته که که م کاروباری

سه ربه خو یی خو ی ته و او کرد

ده سه لاتی یاسایی خو ی به سه ر

ولاتی دا په پیره و کردو نازادانه و

سه ربه ستانه به رپوه ی برد.

إِسْتَقْلُ الشَّيْءِ: شته که که م به که م بیني ۵

شته که که م هه لگرت و به رزی کردموه.

إِسْتَقْلَتِ الرُّعْدَةُ فَلَانًا: له رزین و شه پله

تووشی فلان هاتووه.

الْأَقْلِيَّةُ: که مینه ۵ پیچه وانه ی

(الْأَكْثَرِيَّةُ بِهِ) ۵ (ك: أَقْلِيَات).

الْقِلَالُ: نهو دارانه ی توله میوی پی

له زموی به رز دمگرتیموه ۵ که پری

میو.

الْقِلَالُ: که م ۵ (ك: قُلُل).

قِلَالَةُ الْجَبَلِ: تۆپه لاکى كۆيۈ ۋ
 سمرانسەرى كۆيۈ.
 الْقِلْ: لەرزىمۇ شەپلە ۋ دىنكە تۆم كە
 تاكتاكتا ۋ لاواز بېرىۋ.
 الْقُلْ: كەم ۋ دىگوتىرى: (شەيئ قُلْ)
 شەيئىكى تاكە، كەمە ۋ پىياۋى
 كورتە بالا ۋ كۆلەبنە ۋ دىگوتىرى:
 (مەر قُلْ بِن قُلْ) نازاندىرى باۋوك ۋ
 باپىرى كىيە.
 الْقُلَّةُ: راپەرپىن ۋ رىزگار بوون
 لەھەزارى، لەنەخۇشى.
 الْقِلَّةُ: كەمىنە: پىچەوانەى (الكثرة)
 يە كە بەمانا زۆرىنەيە ۋ (ك: قِلْل).
 الْقِلَّةُ: قاپىكە لە سۈالەت دروست
 دىمىرى بۇ ئاۋ تىدا خوار دىنەۋە ۋ
 كۆپەۋ كۆلپىنە ۋ (قُلَّة كل شئ)
 تۆپە لاکى شت ۋ (ك: قُلْل و قِلال).
 الْقِلْيَةُ: زۆرىكە ۋ دىگوتىرى خەلۋەخانەى
 رەبەنەكان ۋاپە.
 الْقِلِيلُ: كەم ۋ پىچەوانەى (الكثير) ۋ
 ناۋازمۇ نادر ۋ كورتە بالا ۋ كۆلەبنە ۋ
 جەستەبچوك ۋ (ك: أَقِلَاء) ۋ ۋاپىش
 دىمىش ۋ شەي (قيليل) بەمانا نەبوون
 دى دىگوتىرى: (رجل قليل الخير)
 پىياۋىكە بى خىرو بىرە ۋ خىرى
 لەدەست ناپە ۋ (ما أخذت منه قليلة
 ولا كثيرة) ھىچم ئ ۋەرنەگرت

نەكەم نەزۇر.
 قَلَمَ الْعُودِ قَلَمًا: جەلە درەختەكەى بىرى،
 دايدا كرى بەقەلەم.
 قَلَمُ الْقَلَمِ: قەلەمەكەى دادا.
 قَلَمُ الظُّفْرِ: نىنۇكى كرى نەبەشت درىز
 بىن ۋ بەمىرۋى بى دىسەلەت دىگوتىرى:
 (مقلم الظفر).
 قَلَمٌ: بۇ موبالەغەى ماناى (قَلَم) دى ۋ
 دىگوتىرى: (قَلَمُ ظُفْرَةٍ) زەمىفۋ
 لاۋازى كرى، دىسەلەتلى ئ سەندەۋە،
 زەلىلى كرى.
 قَلَمُ الشَّجَرَةِ: ۋشكەل ۋ لىق ۋ پىياۋى بى
 كەلەكى درەختەكەى ئ كرىدەۋە
 بۇنەۋەى درەختەكە بەھىز بى.
 الْإِقْلِيمُ: دىمىرو ھەرىم ۋ لە جوگرافى
 كۆن دا زىمى دابەشكراۋە بۇ ھەمەت
 نىقلىم.
 الْقَالِمُ: پىياۋىك زىنى نەھىنابى يان
 ئاھرىمىك مىردى نەگىرى.
 الْقَلَمُ: پىنۋوس ۋ قەلەمىك پىي
 بىنۋوسى ۋ (ك: أَقلام و قلام).
 الْقَلَمُ الْمَقْصُ: پىشى دىگوتىرى: (القلمان)
 نەۋ سەمە تىرمىيە كە لەقۇمارۋ
 قورعە ۋ پىشك دا بەكار دىمىندىرى ۋ
 (جَفَّ الْقَلَمُ) كار براۋەتەۋەۋە بىرپار
 تەۋاۋ بوۋە.
 قەلەم جەند جۇرىكى ھەيە: (قەلەم

رِمصاص، قه لَم جاف قه لَم
مه ركه ب، قه لَم ماجيك، قه لَم
ته صحيح).

القَلَمَةُ: نهو پارچه يه ي له نينوك يان
له سم يان لهدار دا ددرئو
دمتاشري.

(قَلَامَةُ الظَّفَر) نمونه يه كه
دههيندرته وه له كه مي و شتي بي
نرخ دا.

القَلَامُ: ناميري قرتانندن و تاشين،
نينوككه ر.

القَلَمُ مِنَ القَصَبِ ونحوه: گري نيوان
دوو بووري قهغه ژاژه كه ه (ك:
مَقَالِم).

القَلَمَةُ: قه لمدان، نهو زمره ي قه لَم مي
تيمه خري.

قَلَّتِ الدَّابَّةُ قَلْوًا: ولاخه كه سواركه ي
ره فاند.

قَلَى الدَّابَّةُ: به خيرا ي ولاخه كه ي ني
خوري.

قَلَى الصَّبِي الْقَلَّةَ أَوِ الْكِرَةَ: مندا له كه
به داركه (به شه بكه كه) له توپه كه ي
دا.

قَلَى الشَّيْءُ: شته كه ي پيگه ياند،
كولاندي، سوري كرده وه.

قَلَى الْمَبِّ وَاللَّحْمِ: گوله به پوژه يان
بريشكه كه يان گوشته كه ي برژاند،
سوري كرده وه.

قَلَى فَلَانًا: قَلَى: فلانكه سي بوغزانند،
وازي ني هينا ه باشگو ي خست.

قَالِيَا: دوو مروغه كه به كتر يان
ناخوش ويست.

تَقَلَّى الشَّيْءُ إِلَى نَفْسِي: شته كه م لا
ناخوش بوو.

تَقَلَّى فَلَان: فلانكه س جه جمني ني برا
ومكوو نه وه له سهر ناگر بي.

إِقْلَوِي الطَّائِرُ: بالندمكه له فرينه كه يدا
به رز بووه.

إِقْلَوِي فَلَان فِي الْجَبَلِ ونحوه: فلانكه س
جووه سهر كيوه كه.

إِقْلَوِي الدَّابَّةُ: ولاخه كه سواركه ي
ره فاند.

إِقْلَوِي فَلَان: فلانكه س سهره ي كرد
هه لبه زو دابه زي كرد جه جمني ني

برا ومكوو نه وه له سهر ناگر بي ه
له شوي ني خوي دوور كه وته وه.

إِقْلَوِي فِي أَمْرِهِ: له كارمكه يدا باشمكه ي
كرد.

الْقَلَّةُ: هه لوك؛ دارپكه نزيكه ي بيست
سانتيمه تره نه مسهرو نهو سهر ي

باريك دمكري و ناومراستي نه ستوره
به دار دمسست لي ي ددرئو

دهاو پيژري و به ياري هه لوكين
ناسراومو مندا له دميكن.

الْقَلَاءُ: كه سيك داره هه لوك و هه لوك

دروست بکا ۵ یان پیشه‌ی شت
 سورکردنه وه بی.
 الْقَلَاءُ: شوینیکه تاوهو نامیری شت
 سورکردنه‌وی ئی بی.
 الْقَلُو: شتی سوکو بچوک له‌همر
 شتیك بی ۵ ولاخیك توانای
 رۆیشتنی زۆر بی و باش برّوا.
 قَلَوِي: تایبتمه‌ندی همرشتیک
 نامادمبازی سورکردنه‌وهو برژاندنی
 تیدا بی.
 قَلِي: ماده‌ی توانه‌وه ۵ کاوی توانه‌وه.
 الْقَلِيَّةُ: همر خواردنیک سور بکریته‌وه
 ۵ شورباهه‌که له گوشت و جگر و
 شتی وادروست ده‌کری ۵
 خه‌له‌وه‌خانه‌وه پهرستگای پیاوه
 ره‌به‌نه‌کان.
 الْقَلِي: شوینی برژاندن و
 سورکردنه‌وی نۆک و فول.
 الْقَلِي: تاوه، یان همرشتیک
 خواردمه‌نی و شتی وای تیدا سوور
 بکریته‌وه.
 قَمَات الماشية قَمَرًا: نازه‌که‌که قه‌له‌وه
 بوو.
 قَمَا الرجلُ بالمكان قَمْنًا: پیاومه‌که له‌وه
 شوینه‌مايه‌وه ۵ جیگیر بوو.
 قَمُو الرجلُ وغيره قَمًا وقَمَاءً: پیاومه‌که
 بچوک بوو له‌پیش چاو هیج و وپوچ و

خویری دیار بوو.
 أَقَمَا القومُ: خه‌که‌که نازه‌که‌کانیان
 قه‌له‌وه‌بوون.
 أَقَمَا المرعى الماشية: له‌ومرگا‌که
 نازه‌که‌کانی قه‌له‌وه‌کردن ۵ له‌ومری
 له‌ومرگا‌که‌یان پیکه‌وت و پیی
 قه‌له‌وه‌بوون.
 أَقَمَا الشئُ فُلَانًا: شته‌که‌که فُلَانکه‌سی
 سه‌رسام کرد.
 أَقَمَا فُلَان الشئُ: فُلَانکه‌س شته‌که‌ی
 بچوک کردمه‌وهو زه‌لیل و ژیرباری
 کرد.
 أَقَمَا الشئُ: شته‌که‌ی کۆکردمه‌وه.
 تَقَمَّا الشئُ: شته‌که‌ی په‌ک دوی په‌ک
 کۆکردمه‌وه ۵ باشه‌که‌ی هه‌لگرت و
 خراپه‌که‌ی وه‌لانا.
 قَامَاهُ المكانُ: شوینه‌که‌ی بۆ گونجاو بوو
 پیی که‌وت.
 الْقَمَّ: شوینیک نازه‌لی تیدا بله‌ومری
 تا قه‌له‌وه‌دمین.
 الْقَمَاءُ: همرزانی و خو‌شی.
 الْقَمِي: زه‌لیل، بچوک، هیج و پوچ.
 قَمَحَ عن الماء قَموحًا: سه‌ری له‌ناوه‌که
 به‌رز کردمه‌وه به‌هوی تیرخواردنه‌وه
 یان حمزنه‌کردنی له‌ناوه‌که.
 قَمَحَ الشرابُ: ده‌می له‌شه‌له‌مه‌نییه‌که
 گیرایه‌وه چونکه تیراو بوو یان تال و

تفت و سوپر بوو ته بیهه تی نهی برد.

أَقْمَحَ السُّنْبُلُ: گوته گمنمه که
دانه و پله که ی دمر که موت.

أَقْمَحَ الْقَمَحُ: گمنمه که پینگه یی.

أَقْمَحَ الرَّجُلُ: پیاو که سهری هه لپری
بهرمو ناسمان و چاوی نوقاندن و
زه لیلی و بیچارمی خوی نیشاندان و
پاراپه وه.

أَقْمَحَ بَأْنَفَه: لوتی خوی بهرز کرد و
فیزی نواند.

أَقْمَحَ الرَّاکِبُ الدَّابَّةَ: سوار که لغاوی
ولاخه که ی بؤ دواوه کیش کرد.

أَقْمَحَ الْفُلُ الْأَسْمَ: زنجیر که تینی بؤ
دیله که هیئا ناچاری کرد سهر بؤ
حهوا بکا ه فورئان دهفه رموی:
﴿فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ﴾.

إِقْمَحَ الْبَرُّ: گمنمه که کامل بوو بوو
به گمنمی تهواو.

إِقْمَحَ الْحَبُّ وَغَرَه: گمنمه که ی کرده
مشتییه وه بؤنه وهی بیکاته ناو
دهمییه وه

إِقْمَحَ الشَّرَابُ: دمی له خوارندنه وه که
گیراپه وه چونکه تینوی نه بوو یان
تامه که ی بهدل نه بوو.

تَقْمَحَ الْحَبُّ وَغَرَه: دانه و پله که ی بهلاوه
په سهند بوو.

تَقْمَحَ الشَّرَابُ: به نابهدلی شهرابه که ی

خواردموه.

الْقَامِحُ: که سیک له بهر هوپه که
نه خویشییه که ناو له ده می ناخوش
بی.

الْقَمَاحُ: نه خویشییه که توشی نازهل
دمبی و ناهیلئ ناو بخواته وه.

الْقِمَاحُ: حوشریکه ده چیته سهر ناو و
سهر بهرز دمکاته وه و ناوه که
ناخواته وه.

الْقَمَحُ: رومکیکی گیایییه دانه و پله که ی
مهیل و دریزه چالایییه کی
له ناو و پرست دایه ده هاردری و ده کری
به نارد و جوړه ها خواردنی لی
دروست ده کری دانه و پله که پیچی
ده گوتری: (الْحِنْطَةُ، الْبُرُّ) به کوردی
گمنم.

الْقُمَحَةُ: نه اندازه ی نه وهی دم پرپکا
لهفاوت یان له ناو.

الْقَمِيحَةُ: ههرشتیک پمگی گمنمی بی
ه گمنم پمگ بی.

الْقَمَاحُ: گمنم فروش.

الْقَمَحُودَةُ: نیسقانیکی بهرز و هوبوی
پشتی سهره نیسقانی پاشه سهر ه
(ك: قَمَاحِدُ).

قَمَسَدَ قَمَسْدًا وَقَمَسْدًا: سهر پیچی کرد ه
بهرگری کرد، نه پیهشت.

قَمِدَ قَمْدًا: جهسته ی دریزبوو، یان ملی

ئەستور بوو ۋ (ھو اقمىد ھى قىمدا).

قَمَرٌ فَلَانًا: لەيارى قوماردا بەسەرى دا زال

بوو لىي بردووه.

قَمَرْتُ فَلَانَةً قَلْبَهُ: فلان ئافرىت دلى

كابرى بردووه.

قَمَرُ الطَّيْرِ: تيشكى گرتە چاوى بالىندەكە

بۆنەھەى بىگرى.

قَمَرْتُ اللَّيْلَةَ: شەھەكە مانگە شەو بوو

بەروناكى مانگ، شەو پۇشن بوو.

قَمَرٌ فَلَانٌ: فلانكەس بەھەى روناكى

مانگەھە خەوى ئى زراو نوستنى بۆ

نەكرا.

قَمَرٌ بَهْرُ نَوْرِ الْقَمَرِ عَيْنِيهِ: شوعلەى مانگ

چاوى تاساندنو ھىچى نەبىنى.

قَمَرُ الرَّجُلِ وَغَيْرِهِ: پياوھەكە جەستەى

سپىو درەوشاوه بوو يان شتەكە سپى

بوو.

قَمَرُ الْكَلَا: لەومرەكە زۆربوو ۋ (قَمَرُ الْمَاءِ)

ئاومەكە زۆربوو.

قَمَرُ الْإِبِلِ: حوشترەكە تىراو بوو.

أَقَمَرُ الْهَلَالِ: مانگ خشت بوو، بووبە

مانگى شەوى جوارده.

أَقَمَرْتُ اللَّيْلَةَ: شەھەكە بەنورى مانگ

پۇشەن بۆوه.

أَقَمَرْتُ الْقَوْمَ: خەلکەكە مانگيان ئى

ھەلات، مانگ لىيان دەرکەوت.

أَقَمَرُ التَّمَرِ: خورماکە سەرما لىي دا

پیش ئەھەى پى بگا بۆيە شیرین

نەبوو.

أَقَمَرُ الْإِبِلِ وَغَيْرِهَا: حوشترەكە كەوتنە

ئاو لەومرەى زۆرمەوه.

تَامَرَةٌ مَقَامَرَةٌ وَقِمَارًا: يارى قومارى

لەگەل کرد.

قَمَرُ الْقَمَرِ: مانگەكە خشت بوو،

خەرىكە بىيىتە مانگى شەوى

جوارده.

قَمَرُ الطَّيْرِ: تيشكى روناكى لەچاوى

بالىندەكە گرت بۆنەھەى شەوگوپرى

بكاو بىگرى.

تَقَامَرُوا: يارى قومارىان کرد.

تَقَمَّرَ: لەشەوى مانگەشەودا كەوتە پى.

تَقَمَّرَ فَلَانًا: لەشەوى مانگەشەودا چو

بۆلای فلان.

تَقَمَّرَ الصَّيْدَ: فیللى لە نیچىرەكە کرد ۋ

دەگوترى:

تَقَمَّرَ عَدُوَّهُ: چاومرپى ھەلاتنى مانگ

بوو بۆنەھەى فرسەت لە

دوژمنەكەى بىنى.

الْأَقَمَرُ: (وجە أقمر) دەمو چاوى

نورانى و روخسار وەكوو مانگ.

الْقِمَارُ: ھەر يارىيەك گەرو و

بردنەھەى تىدايى.

الْقَمَرُ: قەبارەيەكى ئاسمانىيە بەدەورى

ئەستىرەيەكى لەخوى گەورەتردا

دسورپټه وه له پېړۍ نه وه
 شوېنکه وه تهی نه وه ۵ په گۍ له وانه
 مانگه که سمر به زمويه و تابيعی
 نه وه ۵ همروا نه وه نه ستيرانه ی
 به دهوری مریخو و زوحه لو
 مو شتری دا دسورپټه وه.

القمر الصناعي: مانگی دهستکرد،
 قه بارمیه که به ره و ناسمان
 هه لندری بونه وهی به دهوری زموی
 دا بخولیته وه، به هوۍ صاروخیکی
 پائهری قوناغ دیاری کراو نه وه
 مانگه دهستکرده له و صاروخه
 پائهره خیرایی پیویست و مرد دگرئ
 ۵ چهند نامیریکی حساسی تیدان
 بو و مرگرتنی زانیاری و
 کوکړدنه و میان و ناردنه وهی بو
 سه نتهری زانیاریه گانیان له سمر
 زموی له ماوهی سوپانه وهی دا
 له بو شایی ناسمان ۵ همرومکوو چوڼ
 نه م مانگه دهستکرده به کار
 دهیندرین بو په یوهندی رادیوی و
 ته له فزیونی به دمنگو پمگه وه،
 همرومکوو به کار دهیندرین بو
 چاودپری ناسمانشوناسی و شتی تر،
 په گم مانگی دهستکرد که
 ناده میزاد پوهو ناسمان هلی دا
 (۴)ی مانگی نوکتوبهری سالی
 (۱۹۵۷م) بوو.

قمر الدین: حه نوايه که له کشمیش و
 شهکراو دروست دگرئ له سمر شیوه ی
 پارچه ی ته نک ته نک ۵ دمشگوتري:
 (استدعی ماله القمر) مهر و مالاته که ی
 داونه دهست مانگ چاودپرییان بکا ۵
 نه م قسه به ته وسه وه ناپاسته ی
 که سیك دگرئ که به خه م مال و
 سامانی خو په وه نه بی و به دلسوزی
 سهر پهر شتیارایی نه کا.

القمران: مانگو خور ۵ (الشهر
 القمریة) نه و مانگانه ی ماومیان
 به گوپره ی سوپانه وهی مانگ
 به دهوری زموی دا دیاری دگرئ.
 (السنة القمریة) بریتیه له دوانزه
 مانگی وها که ماومیان به گوپره ی
 سوپانه وهی مانگ به دهوری زموی دا
 دیاری دگرئ ۵ په گم مانگی سالی
 قه مری مانگی مو حهرمه و
 دوامانگیشی مانگی (ذوالحجة) په.

القمر: روناک، روناکمره وه، یان
 مانگه شه و ۵ دگوتري: (لیل قمر
 ولیلة قمره).

القمرأ: روناکی مانگ ۵ (اللیلة القمرأ)
 شهوی مانگه شه و.

القمرأ: زور سپی، یان سپی مه یله و
 سه وز.

القمری: جوړه کوتریکه خالیکی

دموران دموری ملی همهو دهنگی
خۆشه ۵ (ك: قُمْر).

القُمْرِيَّةُ: كۆتره مینه له جوړی
قومری.

القُمْرِي: بجو ککراوهی (القَمَر) ۵ دهنکری
بهناو بۆ سهرمتاو کۆتایی مانگ.

القُمْر: نهو کهسهی یاری قومارت
له گهڼ بکا.

قَمَزُ الشَّيْءِ قَمَزًا: شتهکهی بهسهره
به نهجهی هه لگرت.

القُمْرَةُ: کۆمه له گل که دهنکریته
نیشانهی رڼگا ۵ توینکلی دانهوږله.

قَمَسَ الْجُلُ وَغِيهِ فِي الْمَاءِ قَمَسًا: بیاومکه له
ئاومکه دا نقوم بوو دواپی سهری
دهرهینایهوه ۵ دهنکوتری:

قَمَسَتِ الْأَكَامُ وَالْقِنَانُ فِي السَّرَابِ: گرد و
تهبوږلکهکان لهناو تراویاکه و
سهرابه کهدا له پېش چاو دهمیک
گوم دهبون و دهمیک
دهرهکهوتنهوه.

قَمَسَ الشَّيْءُ: شتهکهی فېری دایه ناو
ئاوموهو نقوم بوو ۵ دهنکوتری: (قَمَسَ
به في الماء).

قَامَسَ فَلَانًا قَمَسَةً: له نقوم کردندا
بهسهر فلاندا زال بوو.

قَامَسَ غِيه: بهرامبهرمکهی نقوم کرد
له نقوم کردن بهسهر

بهرامبهرمکهی دا زال بوو ۵ یان
شانازی بهسهردا کردو وتی من
باشترم لهتۆ له نقوم کردن دا ۵
دهشگوتری: (فَلَانٌ يُقَامِسُ الْحَوْتَ):

فلانکهس له مهلهوانی و خو نقوم
کردن دا لاسایی ماسی دمکاتهوه ۵
نهم پهنده بۆ کهسیک دهنکوتری:
که بهر بهرمکانی کهسیکی لهخوی
بههیزترو شارمزا تر بکا.

قَامَسَ فَلَانٌ فِي الْمَكَانِ: فلانکهس لهو
شوینه دهمیک دهرهکهوئو
کاتیکیش دیار نامینی.

إِنْقَمَسَ الْكُرْكُبُ: نهستیرمه ناوایوو.

إِنْقَمَسَ فِي الْمَاءِ: لهناو ناودا بازی دا.

تَقَامَسَ الصَّيَّانُ فِي الْمَاءِ: مندالهکان
لهناو ناودا په کترینان نقوم کرد.

القَامِسُ: مهلهوان، ژېردهریا، نهو
کهسهی بههوی نامیری تایبهتییهوه
دهتوانی بجپته ژېر دهریا.

القَامِسَةُ: شتی سهرنج پاکیش، پیاوی
لی هاتوو ۵ بهلاو کارمسات ۵ (ك:
قوامس).

القَامِرِس: دهریای گهورمو پان و پۆر ۵
ناوی کتیبیکی فهیروز نابادییه
لهیواری زمانهوانی و رافهی وشه
عهربهی بهشیو ریزهندییهکی
تایبهتی ۵ دواپی گراو به ناو بۆهر

كُتِبِيكَ وشه شى بکاتهوه مانایان
بکا.

القَمَاسُ: به مانا (القامیس) دئ.

القَمَسُ: پیاوی گهورمو وهجاخزادمو
ریزدار لهناو گهل و نهتهوهدا ۵ لهناو
مهسیحیهکان پلهو پایهیهکی ناو
کهنیهیه، له پلهو پایهی (قَس)
گهورمتره ۵ (ك: قَمَاس و قامیسه).

القَمَرَسُ: بیر که نهوهندهی ناو تیدا بئ
دۆلجهی تیدا ون بئ.

القَمَرَسُ: رپش سببی و گهوره پیاوی
نهتهوهو گهل ۵ پاشاو فهزمانپهوا.

قَمَشَ الشَّيْءُ قَمَشًا: شتهکهی لیروم لهوی
کۆکردموه.

قَمَشَتِ الرِّيحُ ما على وجه الأرض:
رپشهبا خشت و خالی سهرزموی
کۆکردموه.

قَمَشُهُ: بۆ موبالهغه و زیلدرپوی
لهمانای (قَمَش) دئ.

إِقْتَمَشَتْ: لیروم لهوی شتهکهی
کۆکردموه.

إِقْتَمَشَ الطَّعَامُ: ههرچی له خواردنهکه
هاته بهردمستی خواردی گوئی
نهدایه چاک و خراب.

تَقَمَشَ: ههرچی دهستی کهوت خواردی
با خراب و بیکهکیش بئ ۵ پۆشاکی
باشی پۆشی.

القَمَاشُ: ههرچی شتی خراب و بئ
کهلک بئ لهسهر پوی زموی ۵
مروفی خوپری و ههتیو مچه.

قَمَاشُ الْبَيْتِ: کالای ناوماال ۵
شتومهکی پیداویستی مروف ۵
ههرچی بچندرئ له ناوریشم و
لۆکهو شتی وا بکری به پۆشاکی
پیخهفو بهردمو جهرحهف....

القَمَاشَةُ: به مانا (القماش) دئ ۵
پارچهیهک له قوماش.

القَمَشُ: شتی خراب و بئ کهلک لههر
جۆریک بئ.

القَمَاشُ: فروشیاری کالای بئ نرخ و
خراب ۵ کوتال فروش.

قَمَصَتِ الدَّابَّةُ قَمَصًا وَقِمَاصًا: ولاخهکه
چهموش بوو لوشکی هاویشت،
جوتهی هاویشت ۵ بههوی
تهردهماخی و نیشاتوه بازی دا.

قَمَصَى فلان: فلانکس دلپراوکیی توش
بوو چهموش و سهرپچی کرد.

قَمَصَ الْبَحْرُ السَّفِينَةَ: شهپولهکانی دمربا
کهشتیهکهی هینایه جم و جۆل و
ههئیهزو دابهز.

قَامَصَ الصَّبِيُّ غَيْرَهُ: مندالهکه
لهبازدان و پاگردن دا پیش کهوت.

قَمَصَ: بۆ موبالهغه لهمانای (قَمَص)
دئ.

قَمَصَ الثَّرْبَ: له قوماشه که کراسی

دروست کرد ۵ بهشی کراسی کی له قوماشه که دادری.

قَمَصَ فَلَائاً: کراسی له بهر فلان کرد.

تَقَامَصَ الصَّبِيَانُ: مندا له کان له پاکردن دا پیشپر کییان کرد.

تَقَمَصَ فِي الْمَاءِ: له ناو ئاودا خوئی نه مدیو و نهودیو کردو خوئی نقوم کرد.

تَقَمَصَ الْقَمِصَ: کراسی له بهر کرد.

تَقَمَصَ شَخْصِيَةً غَيْرَ: لاسایی که سیکی تری کرده و خوئی و مکوو نه و نیشان دا له شیوه و رهوش دا.

الْقَمَصَةُ: می شولهی بچوک که به سهر ئاوموه دهفرن ۵ (ك: قَمَصَ).

الْقَمَصُ: له لای مه سیحیه کان به مانا (الْقَمَصُ) دئ.

الْقَمِصُ: کراس ۵ جیل باب ۵ په ردهی دل ۵ مه شیمه ۵ ژیر کراس و فانیله ۵ (ك: أَقْمَصْتُ قُمْصَان).

قَمَطَ الشَّيْئَ قَمَطاً: شته که ی شته که دا پیچاپیه وه، قوماتی کرد ۵ دهگوترئ: (قَمَطَ الْمَوْلُودَ) مندا له که ی پیچاپیه وه جهسته ی رپک کردو به پهروئی قومات شته کی دا.

قَمَطَ الْأَسِيرَ: مرو فیه دیله که ی دهست و حاج به ستر او کرد، دهست و حاجی به چه بلایک پیکه و مبهست.

قَمَطَ الْحَيَوَانَ: دهست و حاجی نازده که ی له کاتی سهر برین دا بهست.

قَمَطَ الْإِبِلَ: گارانه خوشترمه که ی پیر کردو کردنی به زنجیره بهستوی یهک له دوا یهک

قَمَطَ الثَّرْبَ: ناوهر استی پوشاکه که ی تهسک کرده و بونه و ی به جهسته یه وه بنوسی.

قَمَطَ الْأَسِيرَ وَالْحَيَوَانَ: به مانا (قَمَطَهُ) دئ. الْقَامِطَةُ: نامیر ی که بو به یه که وه بهستنی شته کان.

الْقِمَاطُ: چه بل یان پارچه قوماشی کی تاییه تیه بو شت پیچانه و و شت شته که دان ۵ پارچه پهرویه که مندالی ساوای پی قومات دهکری.

الْقِمَطُ: چه بل و گوشت که له لیف یان له خوب دروست دهکری و گورزه پرژو لقی دارخورماو شتی وای پی ده به سترئ ۵ چه بل ی که دهست و حاجی مهرو بزنی پی ده به سترئ له کاتی سهر برینی دا ۵ (ك: أَقْمَاط). الْقِمَاطُ: قومات دروست کمر، نه و که سهی پیشه ی سهرمی قومات دروست کردن بی به هه موو جورمکانیه وه ۵ دزو جهرده.

الْقِمِيطُ: ته و او و کامل ۵ دهگوترئ: (مَرَّ بِنَا عَامَ قِمِيط).

قَمَطَرَ الشَّيْئَ: شته که کوبووه.

داريكي ومكوو گوچان لهفلا نكهسى دا
 ۵ لهته پلى سمرى دا ۵ نه پيهيشت بگاته
 ويستى خوى ۵ زير بارو زهليلى كرد.
فَمَعَ الْبَيْدُ النَّبَاتَ: سهرما گزو گياو
 رومكه كانى هه لپرو زاند.
فَمَعَ الْإِنَاءَ: رحه تهى خسته ناو
 فاهپه كه وه ناو بهرميل و ته نكييه كه وه
 بوئه وهى شله مهنى تى بكا.
فَمَعَ الْقِرْبَةَ: زاركى كونده كهى
 هه لگيراپه وه بهروى دهره وه داو
 نوشتانديه وه.
فَمَعَ سَمْعُهُ لِفُلَانٍ: گوئى بو فلان كلور
 كردو جوان گوئى بو راگرت.
فَمَعَ مَا فِي الْإِنَاءِ: جى له فاهپه كه دا بوو يان
 له ناو زمره كه دا بوو هه مووى خوارد،
 هه مووى هه لگرت.
فَمَعَ الْبُسْرَةَ: جروزه تازه شينبوو كهى
 هه لكه ند.
قَمِعَتْ عَيْنُهُ قَمْعًا: چاوى كه م بينا بوو،
 چاوى كوپره موشه و چاو كز بوو.
قَمِعَتْ الطَّيْبَةُ وَغَوَّهَا: ناسكه كه به هوى
 بپومدانى ميشه سهوزه، يان چوونى
 بو ناو لوتيه وه سمرى راوه شانند.
فَمَعَ الْفَرَسُ: نه سپه كه هه لسه ميه وه و
 راپه رى ۵ يان نه زنوئه كى نه ستوور
 بوو.
فَمَعَ الْفَصِيلُ: بينچومكه گه وره بوو بهرز

قَمَطَرَ الْعَدُوُّ: دوژمن هه لات.
قَمَطَرَ الشَّيْءُ: شته كهى كۆكردمه وه.
قَمَطَرَ الْقِرْبَةَ: كونده كهى پېر كردو
 به بهمن دمى كونده كهى بهست.
إِقْمَطَرُ: كۆبووه و ويكهاته وه.
إِقْمَطَرُ الْيَوْمُ أَوِ الْحَرْبُ: رۆژه كه زور
 توندو تيز بوو ۵ يان شهر كه زور
 توندو سامناك بوو.
إِقْمَطَرُ لِلشَّرِّ: خوى بو شهر و پيكدادان
 ناماده كرد.
إِقْمَطَرُ الْأَشْيَاءُ: شته كان كۆبوونه وه و
 كهوتنه سهر يهك.
الْقَمَاطِرُ: شتى كۆبووه و ويكهاته وه.
الْقَمَطَرُ: سندوق و دؤلابى تايهت به
 پاراستنى كتىب ۵ (ك: قَمَطِرَ).
الْقَمَطَرِيُّ: جوژه رويشتنيكه ماسولكهى
 جهستهى تيدا گشت دهرى و توند
 دهرينه وه ۵ دهرى ترى: (مَشَى
 الْقَمَطَرِيُّ).
الْقَمَطِيرُ: گرزو ترشو تال ۵ قورشان
 دهرى موى: ﴿إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا
 غَيْرًا قَمَطِيرًا﴾.
فَمَعَ الشَّرَابُ قَمْعًا: شهرابه كه به بى قوم
 ليدان به قورگ دا رويشته خوار.
فَمَعَ فِي الْبَيْتِ وَغَرَهُ: به هه لاتووى جووه
 ناو خانومكه.
فَمَعَ فَلَانًا: بهئاسنيكى سهر جه ماوه يان

بۆۈە بەزى زۆر بوو ۋە دىگوتى: (سام قَمْعَ).

قَمَعَتِ البُسْرُ ونحوها: چىروزە شىن بوومەكان ھەلەكەندىران.

قَمَعَتِ المرأةُ بنائها بالحضاب: ئافرىتەكە سەمەرىيەنچەكانى بەخەنە رەنگ كىرد.

إِقْتَمَعَ السَّعَاءُ: كۈنى كۈندەكەى خستە ناو دەمىيەوۋە ئاۋى ئى خواردەوۋە.

إِقْتَمَعَ مَا فِي الْإِنَاءِ: ئەوۋە لەناو قاپەكەدا بوو يان لەناو زىرەكەدا بوو ھەموۋى خوارد، ھەموۋى ھەلگىرت.

إِقْتَمَعَ الشَّيْءُ: ھەلەزاردەى شتەكەى بۆ خۆى بىرد.

إِنْتَمَعَ: ونبوو ۋە چوۋە پەنا بەردەوۋە خۆى شاردەوۋە.

إِنْتَمَعَ فِي الْبَيْتِ: بەشلەزاۋى بەھەلاتوۋى چوۋە ناو خانومكەوۋە ۋە بەتەنيا لەمالەوۋە دانىشت.

تَقَمَعَتِ الطَّبِيبَةُ ونحوها: بەمانا (قَمِعَت) دى.

تَقَمَعَتِ فِي الْبَيْتِ: بەمانا (إِنْتَمَعَ) دى ۋە سەرسامو سەرگەردان بوو ۋە زىردەستەو زەلىل بوو.

تَقَمَعَ الشَّيْءُ: ھەلەزاردەى شتەكەى ھەلگىرت.

تَقَمَعَ الْحَمَارُ: گۆيىرئىزەكە سەرى پراۋشانەد بۆئەوۋەى مېشە سەوزە لەخۆى دىركا ۋە دىگوتى: (تركت فلاناً يَتَقَمَعُ) فلانكەسم جى ھىشت لەبەر بى ئىشى مېشى دىردەكردن. الأَقَمَعَ: مەروۋىكە ئىسقامى گەروى گەورەيە.

القِمْعُ: رەھەتى؛ نامىرىكى سەرى بىلەۋى بن تەسكى لولەيى، بۆئەوۋەى شەلمەنىۋ شتى وای پى بەكەيە ناو تەنكىۋ بەرمىلەوۋە ۋە دىگوتى: (وَيْلَ لَأَقْمَاعِ الْقَوْمِ) ھاۋار بۆ ئەو خەلەكانەى دەبىستەنۋ پەندى ئى وەرنەگىرن.

القِمْعُ مِنَ الرِّمَانِ: ئەو پىرۋو پالەى بە ھەنارەوۋەن.

القِمْعُ مِنَ الرِّمْدِ: ئەو بىنكە سەوزەى گۆل كەلەسەرى لاقەوۋە دەمىنىتەوۋە دۋاى وەرنى پەلەكە گۆلەكان.

القِمْعُ: بەمانا (القِمْعُ) دى ۋە دىگوتى: (فلان قِمَعَ أَخْبَار) فلانكەس شوپىن ھەۋالەكان دىكەوۋىۋ لىيان دىكۆلەيتەوۋە باسپان ئى دىكا.

القِمْعُ: ئەستورايىۋ رەقىيەكە لە يەكەى لە ئەزىۋى ئەسپ دا ۋە ئىسقامىكى بچۆكە لە گەرودا لەدىۋى دىرمەوۋە بەرز دەمىتەوۋە ۋە

بۆرى ھەناسە لەسەرمىتاي قورگەو
بۆسەر سىيەكان.

القَمْعَةُ مِنَ الشَّيْءِ: ھەئىزاردەى شت ە
شيوايويەكە لە قلىنچكى چاوداو
سوور ھەنگەرانىيەتى.

القَمْعَةُ: سەر ە تۆپەلاكى دووگى حوشتر
ە زىپكەيەكە لەديوى ناومووى لىو
پەيدا دەبن ە خراب بوونو
تيكچوونى قلىنچكى چاو.

قَمْعَةُ الذَّنْبِ: لايەكى كلك ە ھەروا
وشەى (القمعة) ناوہ بۆ مېشىكى
شىنى گەورە دەچىتە ناو لوتى
ولاخ و ئازەلەو ە ھەروا لەكاتى
گەرمادا بەحوشتر و ھەيواناتى
ترموە دەنىشى و دەيگەزى.

القَمِيعَةُ: ئەو بەرزايىيەى نىوان دوو
گووى ئازەل ە لايەكى كلك ە (ك:
قمايع).

القَمْعَةُ: دارىكە يان ئاسنىكە سەرىكى
چەماومتەو پىي لەسەرى فيل
دەدرى بۆنەووى ژىر بار بى ە (ك:
مقايع).

قَمْعَمَ الشَّيْءِ: شتەكەى كۆكردموە.
تَقَمَّمَ: چووہ ناو ناوموہ و نقوم بوو
تاخنا.

تَقَمَّمَ الشَّيْءِ: چووہ سەر تۆپەلاكى
شتەكە.

القَمْعَامُ: دەريا ە كيشەو نيزاع ە
دەگوترى: (وقع في قَمْعَام من الأمر) ە
كەوتە ناوكيشەو نيزاعەو گەورمو
رېزدارو شكۆمەند.

القَمْعَمُ: گولاودانىكە لە شوشە يان زيو
يان مس ناوى گووى تىدەمكرى و پىي
دەپزىندى ە ھەوجۆش و شتى وا
كەناوى تىدا گەرم دەكرى ئەم جۆرە
ئامپەرە لای خواروى پان و لای
سەروى تەسكە ە ھەروا زەرفىكى
خورافى و ئەفسانەيىيە گوايە
بەقسەى كۆلەومنانى و پياوہ
دەستىرەكان شەياتىنييە
سەرىچىكەرمەكانيان تىدا بەند
كردون ە (ك: قماقم).

القَمْعَمَةُ: قومقۆمەو ھەوجۆش و
مەسىنە لەمس و شتى وا كەدوو
ھەنگلى ھەبن ە (ك: قماقم).

فَعَلَ الشَّوْبُ أَوِ الرَّاسُ قَمَلًا: جانەومرى
ئەسپى لە پۆشاكەكەدا يان لەناو ھزى
سەردا زۆر بوون.

فَعَلَ الرَّجُلُ: پياوہكە زۆر كورتەبالا بوو ە
(فەر قۆل).

القَمْلَةُ: ئەسپى، گيانەومرئەكە
لەجەستەدا پەيدا دەيى كە چلكن و
پلكن بى ە (ك: القمل).

القَمْلُ: جانەومرئەكە لەپىرى گەنەو

گه‌شته تۆپه‌لاک و سمرانسهری
کیومه‌که.

تَقَمَّ النَخْلَةُ: جووه تۆپه‌لاکی
دارخورماکه.

القَمَامَةُ: خشت و خالی مالدراوی ناو
مال و سمرشهمام و کۆلان و کۆکراوه
بۆ فرپندان.

القِيَّةُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: تۆپه‌لاک و

سمرانسهری شت و جهسته و قه‌باره

و دمگوتری: (القی علیه القیمة) و

همروا به‌مانا (همموو) دئ و

دمگوتری: (جاء القوم قیمة)

خه‌لکه‌که همموویان هاتن.

القِيمُ: روه‌ک و باقله‌و شتی وای
وشکه‌و مویو.

المِقْمُ: نه‌و کهسه‌ی ههرچی ده‌ست

بکه‌وئ له‌سمر سفره‌ دمیخوا.

المَقْمَةُ: حاویه‌و شریف و شتی واکه

قومامه‌ی تی دمکری.

المَقْمَةُ: کهسک و دوولئیوی نازملی دووسم

و وککو مهر و بزن.

قَمِنْ كَذَا قَمْنَا: شیاوی نه‌وه بوو.

قَمِنْ بِكَذَا: به‌مانا (قَمِنْ) دئ.

تَقَمَّنَ الشَّيْءُ: به‌سمر شته‌که‌ی دا پروانی

بۆ نه‌وه‌ی هه‌لی بگری.

تَقَمَّنَ موافقته: هه‌وئی به‌ده‌سته‌ی نانی

رهمزاه‌ندی نه‌وی دا.

له‌گه‌نه‌ بچو‌کتره‌ جه‌زی له‌مه‌یه

له‌ناو جه‌سته‌و توکی حوشتری له‌پدا

بزی و هه‌روا ناوه‌ بۆ جانه‌موری سن

که‌له‌ دمغل‌ودان دمداو مۆخه‌که‌ی

ده‌خوا، به‌عه‌رمه‌ی ناویکی تریشی

هه‌یه‌ پیی دمگوتری: (التطاط) و

قورئان دمغه‌رموی: ﴿فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ

الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ﴾.

قَمَّتِ الشَّاةُ: مهرکه‌ به‌دوو لیوی

له‌ومری که‌م و کوپی خسته‌ دهمیه‌وه

بۆ نه‌وه‌ی بیخوا.

قَمَّتِ الْبَيْتُ: ماله‌که‌ی مالی.

قَمَّ مَاعِلَى الْخَوَانِ: چی له‌سمر سفرکه‌

هه‌بوو هه‌مووی خواردو هیچی لی

نه‌ه‌یشه‌وه.

قَمَّ النِّجْمُ: نه‌سته‌یره‌ هاته‌ ناوهراستی

ناسمان له‌ناستی سهرمان بوو.

قَمَّتِ الشَّاةُ: مهرکه‌ له‌خشت و خالی

مالدراو و شتی فرپندراو دا له‌ومرا.

إِقْتَمَّتِ الشَّاةُ الْحَبَّ: مهرکه‌ له‌دانه‌ویله

گه‌را بۆ نه‌وه‌ی بیخوا.

إِقْتَمَّ فَلَان مَاعِلَى الْخَوَانِ: فلانکس چی

له‌سمر سفرکه‌بوو خواردی.

إِقْتَمَّ الشَّيْءُ: جووه‌ سهر تۆپه‌لاکی

شته‌که.

تَقَمَّ: به‌شوین قومامه‌و شتی وادا گه‌را.

تَقَمَّ الْجَبَلُ: به‌کیوه‌که‌دا سهرکه‌وت تا

القَمْنُ: لایه‌قو و شیاو.

القَمْنُ: نَزِيك ۵ دِمگوتَرئ: (داری قَمَنَ
مَن دَارِه) ۵ خَیْراو گورج و گۆل ۵
لایه‌قو و شیاو و گونجاو.

القَمْنَةُ: بۆگهن ۵ دِمگوتَرئ: (رائحة
قَمْنَةٍ) بۆنیککی ناخۆش و بۆگهن.

القَمْنُ: لایه‌قو و شیاو ۵ نَزِيك ۵ خَیْراو
گورج و گۆل ۵ تونی حه‌مام ۵ شوینی
خشت سوورکردنه‌وه (کره خشت).
القَمْنَةُ: دِمگوتَرئ: (هذا الأمر مقمنة
لذلك) ئەم کاره لایه‌قو و شیاو
بۆنه‌وه.

قَمَّةُ البَعِیرِ قَمْرُهُ: حوشرمه‌که سهری
به‌رز کردمه‌وه ئاوی نه‌خواردمه‌وه.
قَمَّةُ الشَّيْئِ فِي الْمَاءِ: شته‌که له‌ئاومه‌که‌دا
جار هه‌بوو نَقوم ده‌بوو جاریش
هه‌بوو دهرمه‌که‌وته‌وه ۵ دِمگوتَرئ:
(قَمَّةُ الشَّيْئِ فِي الْمَاءِ).

قَمَّةٌ: به‌سهرگه‌ردانی به‌ناو و لاتندا رۆیی و
نه‌یزانی بۆ کوئ دمجئ.
قَمَّةٌ قَمَّهَا: نیشتیهای خواردنی که‌م بوو.
تَقَمَّةٌ فِي الْأَرْضِ: سهری خۆی هه‌لگرت و
رۆیی.

قَمَّتِ الْإِبِلُ قَمْرًا وَقَمِيًّا: حوشرمه‌که
قه‌له‌و بوو.

قَمَى فُلَانٌ إِلَى الْبَيْتِ: فلانکەس جووه ناو
خانوو.

قَمَى فُلَانٌ الدَّارَ قَمِيًّا: فلانکەس

خانومه‌کی مائی و پاکی کردمه‌وه.

أَقْمَى الرَّجُلُ: پیاومه‌که دوی کزو لاوازیی
قه‌له‌و بوو ۵ له‌ماله‌وه گۆشه‌گیر بوو
بۆ خۆپاراستن له‌فیتنه‌یی.

أَقْمَى عَدُوَّهُ: دوژمنه‌که‌ی ژێربار کرد.
قَامَانِي الرَّجُلُ وَغِيْرُهُ: پیاومه‌که هاوړا بوو
له‌گه‌لم دا.

القَامِيَّةُ: ئافهرتی تی شکاو له‌ناخی
خۆیدا.

القَمَاءُ: ئەو شوینه‌ی خۆر لێی نادا.
قُنَا الشَّيْئُ قَنُومًا: شته‌که زۆر سوور بوو
(له‌و قانی).

قَنَاتُ اللَّحِيَّةِ مِنَ الْغَضَبِ: موی ریش
به‌هۆی بۆیه‌کردن به‌ وسمه‌ ریش
بوو ۵ (قَنَاتُ أَطْرَافِ الْجَارِيَةِ بِالْحَنَاءِ)
ده‌ست و هاچی کچه‌که به‌خه‌نه
سوور بوو.

قُنَا الْجِلْدُ: پێسته‌که خراپه ناو ده‌باغ.
قُنَا لِحْيَتُهُ: ریشی به‌و سمه‌ ریش کرد.
قُنَا اللَّبَنُ: شیرمه‌کی تیکه‌ل به‌ناو کرد.
قُنِيَ الْأَدِيمُ قَنُومًا: پێسته‌که گه‌نی، خراب
بوو.

قُنِيَ فُلَانٌ: فلانکەس مرد.
أَقْنَا الْأَدِيمَ: پێسته‌که‌ی خراب کرد،
پزانندی.

أَقْنَا الشَّيْئُ فُلَانًا: شته‌که له‌فلانکەس
نَزِيك بۆوه.

أَفَنَّا فَلَاحًا: فَلَانَكهسى گوشت، يان ههلى
نا بؤ كوشتن.

قَنَّا: بؤ زیدمړویى له مانا (قَنَّا) دى.
الْمَقْنَأُ: شوینیک خوری ئی ههئنهیی،
خور لیى نهدا.
الْمَقْنَوَةُ: به مانا (الْمَقْنَأُ) دى.

قَنَبَ الزَّهْرُ قَنَبًا وَتَنِيًا: گولهكه پهردهی
خوی دری و پشکوت.

قَتَبَتِ الشَّمْسُ: خور بهتخواوی ئاواوو
ئاسهوارى دیار نهما.

قَنَبَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ: پیاوکه چووو ناو
مالهکهى.

قَنَبَ الْعِنَبَ: همرچی زیان بهترییهكه
بگهیهنى لیى کردموه.

أَقْنَبَ: خوی لهفهرمانرپوا یان
لهخاوهن قهرز شاردموه ۵ له
رؤیشتن دا ههنگاوی فراوانى
هاویشتن.

أَقْنَبَ الْحَيْلُ نَحْوَالْعَدُو: ئەسپ سوارهكان
كۆیوونموه بۆئهووى هیرش بهرن
بۆسهر دوژمن.

قَنَبَ الزَّرْعُ: كشتوكالهكه گولى كرد.
قَنَبَ الزَّهْرُ: گولهكه پشكوت، لهپهرده
هاتهدمر.

قَنَبَ الْحَيْلُ نَحْوَالْعَدُو: به مانا (أَقْنَبَ) دى.
قَنَبَ شَجَرَ الْعِنَبَ: توله زیادو بی
كهلكهكانى دارمیومهكى برین ههلى

پهرداوتن.

تَقَنَّبَ فِي بَيْتِهِ: چووو ناو
خانوومهكهپهوه.

تَقَنَّبَ الْحَيْلُ نَحْوَالْعَدُو: به مانا (أَقْنَبَ) دى.
القَائِبُ: تهتمر، مرقفی خوشرۆ كه له
شوینیکهوه نامهو شتى وا بهرى بؤ
شوینیکى تر.

القَائِبُ: غونچه (ئهو پهلكه گهلايانهى
گولهكهیان لهخۆگرتوو).

القَائِبُ: به مانا (القَائِبُ) دى ۵ چنگى
شیر ۵ نهو پهردهیهى كه
نینۆكهكانى شیر دهشارنهوه.

قَنَابُ الْقَوْسِ: زبى قهوسو كهوان.
القُنْبُ: كوندهو گوینى یان پهردهیهك

كه شت لهخۆ دمگړى ۵ ومكوو
پهردهى داپۆشهرى چنگو نینۆكى
شیر ۵ پهردهى داپۆشهرى گولى
نهپشكوتوو ۵ ههروا ناوه بؤ نینۆكى
شیر ۵ شیراعى گهورهى كهشتى.

القُنَابَةُ: به مانا (القَائِبُ) دى.

القُنْبُ: رومكیكى سالانهى كشتوكالى
لیفییه له پیپرى (القَنْبِيَّة)
تویكلهكهى بادمدرى و حهبلێ گوشى
ئى دروست دهكړى.

القُنْبُ الهِنْدِي: جوړه رومكیكى
(قینهبییه) مادهى سړكهرو
بیھۆشكهرى ئى بهرهم دههیندرى

پیی دمگوترئ: حەشیشە.

القَنْبُ: کۆمەلانی خەلک ە هەوری پرو
گەوان گەوان.

القَيْنَابُ: رېبوارو هاتوچۆکەری
بەپەلە.

القَنْبُ: شیوە قەغەزو بیزنگیکە
راوەکەر نیچیرمکانی تیدەخا ە هەروا
ناوە بۆ کۆمەلە ئەسپ سواریک
ژمارەیان لەخوار سەدەومن و خۆیان
نامادە دەکەن بۆ هێرش بردن
بۆسەر دوژمن ە (ک: مَقَانِب).

القَنْبَرَةُ: برۆانە مادە (القُبْرَةُ).

القَنْبِيطُ: قەرەنبیط، قەرەرابیط
رەوکیکە دەکوئیندرئ و دەخوئ.

قَنْبَعٌ فِي بَيْتِهِ: لەمالی خۆیدا ونبوو،
خۆی شارەدووە.

قَنْبَعَتِ الشَّجَرَةُ أَوْ الْبَقْلَةُ: درەختەکە
هیشتا گۆلەکە ی نەپشکووتوووە
غونچەن.

قَنْبَعٌ فَلَانٌ: فلانکەس رقی هەلساو
رەمگی لاملی فش بوون.

القَنْبُعُ: پەردە گۆل ئەو پەرانی
دەوری غونچە گۆل دەدەن پیش
پشکووتنی ە پەردە گۆلە روەک ە
پەردە گۆلە گەنم و جۆ ە پیاوی
کورتە بالای هیچ و پوچ.

القَنْبُعَةُ: وەرەقی لای خواروی گۆل،

بەرگی خونچە ە پەرۆیەکە تەنک
دەدوئ و لەبەر مندال دەکری.

قَنْبَلٌ فَلَانٌ: فلانکەس لەناو هۆزو
خیلدا ژیاو وازی لە گۆشەگیری
هینا.

القُنَابِلُ: پیاوی رقی ئەستووورو بەهیزو
بەتوانا ە سەرزل.

القَنْبَلُ: کۆمەلە خەلک و ئەسپ سوار
کە ژمارەیان لەنیوان سی تا چل.

القَنْبَلُ: پیاوی رقی ئەستووورو بەهیز ە
کوری گەنجی سەرزی رۆح سوک.

القَنْبَلَةُ: بەمانا (القَنْبَلُ) دئ ە (ک:
قنابل)

القَنْبَلَةُ: تەلەو داویکە (ابو براقش) ی
پئ راودەکری ە قەبارەییەکی

مەعدەنییە کلۆرە ناواخن دەکری
بە مەوادێ تەقینەووە دەهاوێژری

بەهۆی تۆپەووە یان بەدەست بە
کوردی پیی دەلێن: بۆمبا بۆمب.

القَنْبَلِيَّةُ مِنَ الْقُدُورِ: ئەو مەنجەلانی
خواردنی سی چل کەسی تیدا نامادە
دەکری.

قُنْتَ قُنْتُ: ملکه چی فەرمانی خودا بوو،
بەندایەتی خۆی بۆ خودا ڕاگەیەند ە
درێژە بەنوێژو بارانەووە دا.

قُنْتَ اللَّهَ: پابەندی بەندایەتی کردن و
خودا پەرستی بوو.

قَتَّتِ الْمَرْأَةُ لَزُوجَهَا: ئافرتهكه گوی
بیستی فهرمانی میردمهکی بوو ۵
(فهي قنوت).

قُنْتُ قَنَاتَةً: كه مخور بوو ۵ (فهو وهي
قیت).

أَقْنَتَ: له نویژدا زور پاووستا دریژدی
به پیوه پاووستان دا ۵ دریژدی به
غهاکردن دا ۵ هموو سالی حه جی
کرد، ملکه چو پابه نندی فهرمانی
خودا بوو ۵ دوعای شهری له
دوژمنی کرد.

قَتَّتِ الْمَرْأَةُ لَزُوجَهَا: بۆ زمیهدیرویی
له مانای (قَتَّتْ) دا دی.
إِقْتَنَتَ: ملکه چ بوو.

الْقُنُوتُ: تاعهتو ملکه جی، دوعا کردن.
قَنَحَ الشَّارِبُ قَنَحًا: شله مهنی خۆرموکه
دوای تیر خواردنه وه له ناوو شتی وا
زوری له خوی کرد بۆ زیاتر
خواردنه وه.

قَنَحَ مِنَ الشَّرَابِ: ئاو مهکی هه ئمیلیست.
قَنَحَ الْعَمَدَ وَالْغَصْنَ: لایهکی دارمهکی یان
له کهکی چه مانده وه وکوو گۆجانی ئی
کرد.

قَنَحَ الْبَابَ: داریکی تاشی و دهرگاههکی هئ
به رز کردمه وه.

أَقْنَعَ الْبَابَ: به مانا (قنحه) دی.
قَنَحَ الْبَابَ: گریژنه، یان کلیلی

دهرگاههکی چاک کرده وه.

تَنَحَّ مِنَ الشَّرَابِ: شهرا به کهکی
به نابسه دی و له سهه تیراوی
خواردمه وه.

الْقَنَاحُ: مهتالی و پهردی دهرگا.
الْقَنَاحَةُ: کلیلیکی دریژو خواره بۆ
کردنه وهی شت ۵ ههراچه داریک
بیخه یه زهر داریکی ترموه
بۆنه وهی جه و جۆلی هئ بکا وکوو
گریژنه.

قَنَدَ السَّرِيْقَ قَنَدًا: ههنگوین و بوختهی
شیرینی کرده ناو قاوته که وه.

أَقْنَدَ السَّرِيْقَ: به مانا (قنده) دی.
قَنَدَ السَّرِيْقَ: به مانا (قَنَدَهُ) دی.

القَنَدُ: ههنگوین و بوخته و پالتهی
قهصه بی شه که رهق بی.
القِنْدَارُ: مروفی گورج و گۆل ۵ حوشتی
خۆشپۆ.

القِنْدَةُ: کلۆشه که پارچه یه که له شه که.
القِنْدِيدُ: گۆشراوی قهصه بی شه که که
توندو رهق بوو ۵ شهرا ب ۵ کافور ۵
عه نه بهر ۵ میسک.

قَنَسَ: دوای تاوان کردن تۆبهی کرد.
قَنَسَ فِي الْأَرْضِ: ملی خوی له پنگاناو
پۆیی و ناوپی نه دایه وه.

القُنْدُسُ: گیانه بهر یه که رهفتارو شپوه
جرجه، له پیری (القندسية) توکنو

كلك بههيزه له ولاتی نه وروپاو
 نه مریکای باکوردا ههیه.
 قَنْدَلْ فلان: فلانکەس سەری گەورمیه ۵
 بههيواشی و له سه ره خو پوشت.
 القنادل: سه رزل.
 القنذل: به مانا (القنادل) دئ.
 القنديل: چرايه که وه کوو نه ستيره
 وایه، له ناو مپراستیدا پلیته یه که
 ههیه، ئاو و زمینی تی ده کړی و
 هه لده گیر سیندري.
 القنزُع: تووکی دموران دموری سه ر ۵
 نه و په رو پوله ی کو بو ته وه به سه ر
 سه ری که له شیرو قوبه په مومیه.
 القنزَعَة: مووی دموران دموری سه ر ۵
 پارچه موو (گودله) که به سه ری
 منداله وه دهیلدری ته وه و ناتاشری ۵
 (ک: قنازع).
 القنزَعَة: به مانا (القنزَعَة) دئ ۵
 نافرمتی زور کورته بالا ۵ په رو پۆلی
 کو بو وه به سه ر سه ری که له شیرو موه.
 اُقْنَسَ فلان: فلانکەس لافى
 وه جازده یی لی داو یوخویشی
 خو پری و هه تیو مچه یه.
 القنس: نه صل و بنه چه ۵ تۆقه سه ر ۵
 (ک: قنوس).
 القنس: پرشانه وهی که م.
 القونس: پی شه سه ر ۵ تۆقه سه ری کلاو
 خوزه ۵ نی سقانی که له نیوان دوو
 گو یچ که ی نه سپ دا به رزمه وه بووه ۵

ناو مپراستی پښگا.
 قَنْسَرْتُهُ السُّنُّ أَر الشدائد: سالانی ته مه ن
 یان به لاو چورتم پیر یان کرد.
 تَقَنْسَر: پیر بوو جهسته ی وی که ته وه.
 القناسر: به لاو ناخویشی.
 القنسر: پیرو به سالاجوو ۵ کۆن.
 قَنْصَ الصَّيْدَ قَنْصًا: نیچیره که ی راو کرد ۵
 (فهو قانص).
 اِقْتَنْصَ الصَّيْدَ: نیچیره که ی راو کرد.
 تَقَنْصَ الصَّيْدَ: نیچیره که ی راو کرد.
 القانصة من الطير: چلیدانه، به شیکه
 له مه عیدمو تییدا خواردن وردوها پ
 ده کړی ۵ نه م چلیدانه بو نه و
 بالندانه یه بزنیوان دانه وی له و شتی
 وایه وه کوو مریشک و کو ترو نه و
 جو ره بالندانه ۵ هه روا له هه ندی
 گیانله به ری تریش دا هه یه که
 خوراکیان شتی قورس بی.
 القنص: شه به که وداو.
 القنيص: راوچی، شه به که و داو.
 القنصل: ومکیل و نوینه ری دهوله تی که
 له دهوله تی کی تر دا پله و پایه ی
 له خوار سه هیر مومیه، کاروباری
 سیاسی و بازرگانی و پو شنبیری و
 په رومرده یی له و ولاته دا سه روکاری
 ده کا ۵ (بنت القنصل) جو ره
 پوه کی کی (السوسبیه) له ولاتی
 میصر هه یه.

القُنْصَلِيَّةُ: سهفارمخانه، شوپنی رسمی
هونصول.

قَنْطَ قَنْطَا: نائومیډ بوو بهتہواوی لیئی
نائومیډ بوو.

قَنْطَ قَنْطَا وقناطه: نائومیډ بوو.

اَقْنَطَه: نائومیډی کرد.

قَنْطَه: بهمانا (اَقْنَطَه) دئ.

قَنْطَر: لادیی بهجی هیشت بووبه

شارنشین ۵ دمو له مهنسبوو بوو

به خاوهن پارمو پولی زؤر.

قَنْطَر علینا: زؤر مایه وهو له شوپنی

خوی نه جو لا.

قَنْطَر البناء: خانومکهی له شیوهی

کهوانهیی دروست کرد.

القِنْطَارُ: نامیریکی پیوانه یییه

به گوږهی ولات پیوانه کهی ده گوږی

له ولاتی میصر دمگاته ریطل ۵

واته: (۴۴,۹۲۸ کغم) ۵ مالو سامانی

زؤر ۵ (ك: قناطیر).

القَنْطَرَة: پردی کهوانهیی که به سهر

پوبارموه دروست ده کړی بو

په پینه وه به سهری دا.

المَقْنَطَرُ: (بناء مَقْنَطَر) باله خانه یه کی

کهوانه یییه په نجه رمو دهر گاو

دی کؤراتی کهوانهیی دروست کراوه.

القناطير المقنطرة: مالو سامانی زؤرو

سهریه ک نراو.

قَنْعَت الإِبِلُ والغنمُ قَنْعًا: حوشترو مهر و

بزنه کان گه پانه وه بو ناغه ل و

ته ویله ی خو یان.

قَنْعَت الشَّاةُ: مهرکه گوانی بهرز

بوونه وه

قَنْعَ فُلان قَنْعًا: قمناعه تی بهشتی کهم

کرد ۵ به بهشی خوی پازی بوو ۵ (فهر

قانع وقیع).

قَنْعَ اِلى فُلان: بوی ملکه چ بوو کهوته ژیر

رکیفی فلانکه سه وه.

قَنْعَ قَنْعًا وقناعة: پازی بوو به وهی پیی

درا ۵ (فهر قانع).

اَقْنَعَت الشَّاةُ: به مانا (قَنْعَت) دئ.

اَقْنَعَ البعيرُ: حوشرکه سهری راکیشا

بو لای هه وزمکه بوئه وهی ناو

بخواته وه.

اَقْنَعَ فُلان بیدیه فی الصلاة: فلانکهس

ههردو دهمتی خوی بهرز کردنه وه

بو لای ناسمان و داوی په جسم و

بهزمی له خودا کرد.

اَقْنَعَ فُلاناً الشَّيْئُ: شته که فلانکهسی

پازی کرد.

اَقْنَعَ الإِبِلَ والغنمَ: حوشترو مهر و

بزنه کانی پومو له و مرگا نازوتن ۵

یان بهرمو ناغه ل و ته ویله ی خو یان

نا راسته ی کردن.

اَقْنَعَ رَأْسَهُ وَعُنُقَهُ: سهری بو ناسمان

بهرز کرده و داماوی خوی رانواند.

زهللی و داماوی خوی رانواند.

أَفْتَحَ خَلْقَهُ رَفَعَهُ دَهْمِي وَ قَوْرُكِي بَهْرَز

کردنه و ده بؤنه و دهی شتی کی

له شله مهنیه که دهست بکه وئ

بیخواته و ده.

أَفْتَحَ الْإِنَاءَ قَهْهَكِي خَوَار كَرْدَمُو

بؤنه و دهی نه و دهی تییدایه رۆی بکا.

قَنْعُهُ رَازِي كَرْد.

قَنْعَ الْمَرَأَةِ جَارَشِيُوِي لَه بَهْر نَافَرْمَتَه كَه

کرد.

قَنْعَ رَأْسِ الْجَبَلِ جَوُو سَهْر تَوْبَه لَآكِي

کیومکه.

قَنْعَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ أَوْ السَّرَطِ أَوْ الْعَصَا

به شمشیر یان به قامچی یان

به عصا فلانکه سی داپلوسی.

تَقَنَّعَ بَه نَاجَارِي قَه نَاعَتِي بَه سَهْر

خوی دا هینا و خوی به جارشوی و

شتی و داپلوسی.

تَقَنَّعَتِ الْمَرَأَةُ نَافَرْمَتَه كَه جَارَشِيُوِي

پۆشی.

تَقَنَّعَ فِي السَّلاحِ جَهَكِي لَه خُو بَه سَت.

إِقْتَنَعَ بَه مَنا (قَنْعَ) دِي.

إِقْتَنَعَ بِالْفِكْرَةِ أَوْ الرَّأْيِ قَه نَاعَتِي

به فیکرمه و پراو بؤچوونه که کرد.

الْقَانِعُ خَزْمَه تَكَارِي گَه ل و

شوینکه و تهی گهل و نه ته و ده

به کریگیرای نه و ان.

القِنَاعُ سَهْر پُوش و جارشوی و

ههرشتیک نافرمت سهری خوی پی

داپلوسی و په ردهی دل و پیری و

موسپی بوون و ههرشتیک

پوخساری پی داپلوسی.

القِنْعُ جَهَك و سِلَاح و سَه بَه تَه و

سهله و شتی واکه له پرزی درهختی

خورما دروست بکری و نانی له سهر

ده خوری یان میوهی تی ده کری و

پیده شت و زموییه کی ده شته

ده که و پته نیوان لمبه لآن و درهختی

تییدا ده روی و لمبه لانی ته باره

به ستوو رهق بوو و بنه چه و بنه ما و

(ك: أَقْنَاع و قَنْعَة).

القَنْعُ زوپنا و ههرشتیک قوی پیدا

بکه ی و دهنگی لی بی.

القُنْعَانُ (رَجُل قُنْعَان) بیاویکه گوئی لی

رادمگیری و پراو به قهضا و حوکی

ده کری و که سیک به که م رازی بی و

قه ناعهت بکا.

المُقْنَعُ عَادِل و رَاسَتَا لِيك شایه تی دانی

رمت نه کری ته و ده پراو بؤچوونیک

جیگای رمز مهندی خه لک بی.

المُقْنَعُ کَه سِيك جَهَك و سِلَاحی لَه خُو

به ستبی و زری پۆشیبی، که سِيك

جهسته ی خوی به زری داپلوسی بی و

بارى و چلكن بوو.
 قَنِمَ الطَّعَامُ وَاللَّحْمُ وَغَيْرُهُمَا: خواردن و
 گۆشتهكه بۆگهن بوو كه لىكى نهما
 تېكچوو ۵ (فهر قِيمَ و اقنم).
 الاقنوم: نهصل و بنه ما ۵ (ك: اقانيم).
 الاقانيم الثلاثة عند النصارى: بریتين
 له: (باوك و كوپ و جوبرائيل).
 القنمة: خلتە و پلتهى زميت و پړون.
 قَنِ الشَّيْءِ قَنًا: چاوى به دواوا گيړاو لىي
 وردبؤوه.
 قَنَنَ: ياساى دانان.
 إقْتَنَ قَنًا: كۆيلهى بۆخوى پهيدا كرد ۵
 سهرى داخست و بيدهنگ بوو.
 إقْتَنَ الرَّحْلُ: كهزاومكه لهسهر پشتهى
 حوشرهكه مايهوه.
 إسْتَقَنَ بِالْأَمْرِ: تايهت بوو بهكارمكه ۵
 لهگهل مهروپزنهكانى خوى
 دامايهوه بؤنهوهى سود له
 شيرمهكان بكا.
 القانون: پيؤمرى ههموو شتيك و
 رېيازو كهئالهكانى؛ قانون و ياسا ۵
 ههروا ناوه بؤ ئاميريكى موسيقا.
 القنآن: قولى كراس ۵ بؤنى بن ههنگل.
 القن: كۆيله، نهو كهسهى باوكيشى
 كۆيله بوويى.
 القنّة: (قنّة كل شئ) سهرانسهر و
 تۆپهلاكى ههموو شتيك.

قيناى لهسهر كردبى ۵ كهسيك
 كلاو خودهى لهسهر نابى ۵ دهمو
 چاو داپوشراو
 قَنِتَ الْأَذُنُ قَنَفًا: گوڤى گهورمو پمپو
 بهرمو پيش هاتوون (فالرجل أقنف)
 و (المرأة والأذن قنفاء).
 أقنَفَ: بوو بهخاوهن سوپاى زور ۵
 گوڤى شوړ بوون.
 القناف: لوت زل لوت كه شكول ۵
 سهرزل، پيش پان، پيش زل.
 القنيف: كۆمهليك ئادهمميزاد ۵ ههورى
 باراناوى، ههوريك بارانى زور پى
 بى ۵ پياويك كه مخور بى ۵ (ك:
 قنَفَ).
 تَقَنَفَ الْقُنْفُذُ: ژيشكهكه خوى
 ويكهينايهوه.
 الْقُنْفُذُ: ژيشك؛ دهمبايهكى شيردهره،
 جهستهى چقلى تيزى پيؤه ههمن
 خوى خر دهكاتهوه ومكوو تۆپ ۵
 بهم چقلانه خوى له دوژمنهكانى
 دهپاريژى ۵ شوپنيك پوهكى تيدا
 باههئراوى لى بروئ ۵ دهشگوترئ:
 (هو قنفذ الليل) نهوه ژيشكى شهوه
 چونكه ژيشك بهشهوه لهههولئ
 بهدمستهينانى بزيوى خوى دايه.
 قَنِمَ الْفَرَسَ وَغَرَهُ قَنَمًا: نهسپهكه شهونم
 لىي دا دوايى تهپوتؤزى بهسهردا

دمگوترئ: (قَيَّ بالشئ) بهشته که پازی
بوو.

قَنِيَّ الْأَنْفُ قَنَأُ: لوت ناومرستی بهرز
بووه، کونه کانی بجوک و تهسک
بوونهوه.

قَنَتِ الشَّجَرَةُ: درهخته که دریزبوو ه
(فهو أَقْنَى وهي قنواء).

قَنَى الْحَيَاءَ قَنَؤاً: پابهندی شهرم و حهیا
بوو.

القَوَاهِر: کپوی بهرز.
القَهْرَةُ: دمگوترئ: (أخذت فلاناً قَهْرَةً)
بهناچارایی فلانکهسم گرت ه (هو
قَهْرَةُ النَّاسِ): نهو دمتوانئ ستم و
زولمی کهسانی دی ههنگرئ.

القَهْرَةُ مِنَ النَّسَاءِ: نافرمتی شهرانی و
چهقاوهسوو.

القَهَّارُ: ناویکه لهناوه جوانهکانی خودا
ه بالادمست و زال کهکهس دهمستی
بهسهردا نهروا.

القَهْرُمُ: پیاوی کورتهبالا.

القَهْرَمَانُ: نهمینداری تایبهتی پاشاو
ومکیل و کلیل دارو بهرپژومبهری
کاروبارمگانی و مال و سامانی و
خمرچی و داهاتی.

القَهْرَمَانَةُ: نافرمتی خان ومان و کابانی
دهست ږمگین و بهرپژومبهری
کاروباری ناومال.

القِنَّةُ: پتهویی حهبل یان پتهویی
حهبلی لیف (گوش).

القَيْنِيَّةُ: سوراچی و گوژه کهلهشوشه
بی و شهرابی تیدا بی.

القِنَقِنُ: نهاندازیاری شارمزا له بواری
ناوی ژیرزموی و ههلهکهندنی بیرو
شتی وا.

قَنَا لَوْنُ الشَّيْءِ قُنُوءاً: شتهکه زور سوور
بوو.

قَنَا فَلَاناً: بؤ فلانکهس سهرچاوه ژیانیکی
بؤ دیاری کرد بؤنهوهی قنیاتی پی بکا.
قَنَا فَلَاناً قِنَاوَةً: پاداشی فلانکهسی دایهوه
قَنَا اللَّهُ الشَّيْءَ قَنُوءاً: خودا شتهکهی ومدی
هیئا.

قَنَى الشَّيْءَ قَنِيّاً: شتهکهی کهسب کردو
کوی کردموه.

قَنَى الْقَسَمَ وَغَيْرَهَا: مهر و بزنهکانی
ومرگرتن بؤنهوهی بهخیویان بکاو
سوود لهبهر و بوومیان ومربگرئ نهک
بؤ بازرگانی و جهلهبجیهتی.

قَنَى فَلَاناً: فلانکهسی پازی کرد.

قَنَى الْحَيَاءَ فَلَاناً: شهرم و حهیا وای له
فلانکهس کرد کهخوی له زور شت
گیراپهوه.

قَنَى فَلَانِ الْحَيَاءَ: فلانکهس شهرمی
بهخوی بوو، پابهندی حهیا بوو.

قَنَى فَلَانِ قَنَأً: فلانکهس پازی بوو ه

تَقَهَّرَ: به مانا (قهقر) دئ ۵ به تیشکاوایی
پاشه و پاش کشایه وه.

القَهَّار: به ردی زور رهق و لووس که
به ردی تری پی دمشکیندری.

القَهْقَرَى: گهرانه وه بو دواوه ۵
دمگوتری: (فلان عشي القهقري)
فلانکس پاشه و پاش دمگهرپته
دواوه.

القَهْقَرَةُ: (حِنطَةُ قَهْقَرَةٍ): گهمیکه دوا
سه و زیوون رهش هه لگه را.

قَهْقَه قَهْقَهة: پیکه نی و له قاهای
پیکه نینی داو قاهای بیسترا.

قَهْلَ جِلْدُهُ: پیستی وشک هه لاتو و ته رای
تیدا نه ما.

قَهْلَ فلان: فلانکس جهسته ی به ناو
رانه هاتوو و جهسته ی خو ی پاک
نه کردو ته وه ۵ به خششه که ی به که م
زانی و کوفرانی نیعمه ته گانی کرد.

تَقَهَّلَ: پیستی وشک بو وه و ته ندروستی
تیک چوو.

تَقَهَّلَ فلان: فلانکس جهسته ی به ناو
ناشنا نه بو وه خو ی پاک و خاوین

رانه گرتوو ۵ به هیواشی پوی ۵
شه کوای حال و وزعی خو ی کرد.

تَقَهَّلَ صوته: دنگی نزم و نهرم بوو.

قَهْمَ قَهْمًا: نیشتیای خواردنی که م بوو
به هو ی نه خو شی یان هوکاری تر

نارمزوی خواردنی لاواز بوو ۵ (قهر
قَهْم).

أَقَهَمَ عن الشيء: بیزی له شته که هه لسا
ناخو شی ویست.

أَقَهَمَ عن الطعام والشراب: نارمزوی
خواردن و خواردنه و مکه ی نه بوو.

أَقَهَمَ السماء: ناسمان ساو بوو هه وری
پیومنه مان.

أَقَهَمَ في الشيء: بی موبالاتی
له شته که دا کرد.

قَه قَهًا: پیکه نی.

أَقهى فلان: به ردموام بوو له سهر
خواردنه و ی قاوه.

أَقهى عن الطعام: خو ی له خواردنه که
گرتوو و هه ی لی نه بوو نارمزوی
خواردنه که ی نه کرد.

القَهْوَةُ: شهراب ۵ شیری ساغو و بی غه لو
غش ۵ قاوه و چا ۵ بۆن به رام ۵
شوینی قاوه خواردنه وه، قاوه خانه و
چایخانه.

القهوی: شوینیکی گشتیه و تیدا چا و
قاوه و ناو پیشکش دمگری.

قَهِي قَهِيًا: نارمزوی خواردنی نه بوو ۵
دمگوتری: (قَهِي عن الطعام والشراب).

قَهِي الشيء فلاناً عن الطعام: شته که
فلانکس ی له خواردنه وه گیرایه وه.

قَاب الأرض توباً: له زمویه که دا چالیکی

کهوانه‌یی هه‌لکه‌ند.

قَاب الطائر يَنْضَتُ: بالندمکه هیلکه‌که‌ی

شکاند بۆنه‌وه‌ی بی‌چومکه‌ی سم‌ری

له‌هیلکه‌ی بجرۆکی.

قَرُبَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی له‌ پێشه‌وه

هه‌لکه‌ند

قَرُبَ الأرض: له‌ زموپه‌که‌دا چالێکی

کهوانه‌یی هه‌لکه‌ند.

قَرُبَ الجَرْبُ جِلْدَ البعير: گروپیه‌که‌ وای

له‌ پێستی حوشرمه‌که‌ کرد په‌له‌په‌له

توکی هه‌لومرئ و برۆتیته‌وه.

إِنْقَابَ المكان: شوینه‌که‌ په‌له‌په‌له‌ی

رۆته‌ن و بێ‌دارو درمخت و گزۆگیا

بوو.

إِنْقَابَتِ الأرض: له‌ زموپه‌که‌دا چه‌ند

چالێکی خ‌پ‌رو کهوانه‌یی

هه‌لکه‌ندرا.

إِنْقَابَتِ البَيْضَةُ: هیلکه‌که‌ شەق بوو

شکا.

تَقَرَّبَتِ الأرضُ أَوِ البَيْضَةُ: به‌مانا

(إنقابت) دێ.

تَقَرَّبَتِ مِنْ رَأْسِهِ مَوَاضِعُ: چه‌ند

په‌له‌یه‌که‌ له‌سم‌ری توکی هه‌لوم‌ری

که‌چه‌ل بوو.

تَقَرَّبَ الْأَسَدُ مِنَ الْحَيَاتِ: پ‌ه‌سم‌اره‌که‌

توپی‌زی ه‌ری دا.

القَائِبَةُ: بی‌چو.

القَابُ: نه‌ندازه‌ ه‌ له‌قه‌وس دا نیوانی

شوین دست و کۆتایی لایه‌کی

کهوانه‌که‌ ه‌ دم‌گوتری: (بینهما قَاب

قَرَسٍ) واته‌: نیوانیان زۆرکه‌مه‌و

دووشته‌که‌ زۆر لێک‌ ن‌زیک‌ن ه‌

قورثان دم‌ه‌رم‌وی: ﴿فَكَانَ قَابَ

قَرَسَيْنِ أَوْ أَذْنً﴾.

القُرْبُ: هیلکه‌ ه‌ جوچ‌ ه‌ (ك: أقواب).

القُرْبَاءُ والقُرَبَاءُ: نه‌خۆشیه‌که‌ توشی

جه‌سته‌ ده‌بی‌ پ‌یست‌ والی دم‌کا

مه‌یله‌و گ‌پ‌وی‌ ب‌بی‌و توکی لی

هه‌لوم‌رئ و برۆتیته‌وه.

القُوَّةُ: به‌مانا (القُرَبَاءُ) دێ ه‌ توێکی

هیلکه‌.

القُوَّةُ: به‌مانا (القُرَبَاءُ) دێ ه‌ که‌سی‌ک‌

نیشته‌جی‌ ب‌بی‌و له‌شوینێک‌و

نه‌جولێ.

القُوَّةُ: که‌سی‌ک‌ گۆشتی‌ ه‌ر‌وج‌و‌ ب‌خوا،

زۆر ه‌زی‌ له‌خواردنی‌ گۆشت‌

ه‌ر‌وج‌و‌ ب‌ی.

قَاتِ الرَّجُلِ: نه‌وه‌نده‌ی‌ خ‌واردن‌ دا

به‌بیاهمه‌که‌ له‌بر‌سا‌ نه‌مرئ ه‌ به‌خ‌ی‌وی

کرد.

أَقَاتَهُ: ب‌ز‌ی‌وی‌ پ‌یدا.

أَقَاتَ الشَّيْءُ: توانای‌ به‌سم‌ر‌ شته‌که‌دا

شکاو پ‌یی‌ و‌پ‌را.

أَقَاتَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی‌ کرده‌ ب‌ز‌ی‌و.

إِقَاتَ النَّارِ: دار‌ی‌ ت‌ری‌ خ‌سته‌ سم‌ر‌

گرتو راپکیشا.

قاد القاتل الى موضع القتل: بکوزمکهی
برده شوینی کوشتنهکه.

قاد الجیش: سهر و کاری سوهای کرد.

قود الفرس و غیره قوداً: نهسپهکه پشتو

ملی دریژبوو ه (فهر اقود وهي قوداء).

اقتاده خیلأ: نهسپیکی دایه،

ههوسارمکهی راپکیش.

اقتاد القاتل بالقتیل: بکوزمکهی

کوشتهوه لهتولهی کوزراوهکهدا.

اقتاد الدابة: ریشمهی ولاخهکهی

راکیشا.

اقتاد الثبث الثور: کهلهگا کیویهکه

بوئی پوهکهکه کاری تیکردو بوئی

چوو بیخوا.

اقتاد: بؤ موتاودعهی (قاد) هاتووه ه

ملکهچو زهلیلو ژیربار بوو ه

ملکهچی نیشهکه بوو.

اقتاد الطريق: پښاکا که ناسانو راست

بوو.

تقارده الرجلان: دووپیاوهکه زوربه

خیرایی پوښتن، هر پهکهیان

دمیهویست پښ تهوی تریان

بکهوئ.

تقارده الإبل: حوشرهکان پزیران

بهستو بهشوین پهکدا پوښتن.

تقارده المكان: شوینهکه تمختو پښک

بوو.

ناگرمکهو بلنسهی ناگرمکهی خوش

کرد ه بههواشی فوی لهناگرمکه
کرد.

تقوت بالشیی: شتهکهی خوارد.

استقانه: داوای بزوی لی کرد.

القات: پومکیکه لهپیری (السلسریه)

بؤ سود وهرگرتن له کهلاکهی

دمرویندری، کهلاکهی بهسهوزی

دهجوری کهمیکی بیدار کهروهیه

بهلام زورهکهی سرکهرو موخهديره

ه شوینی سهرمکی ولاتی حبهشهیه

ه بهزوری لهولاتی یهمن

دمرویندری و پی دهلین: (شای

العرب) ه جای عهرمب.

القائت من العیش: ژیانی نه مرو نهزی

ه ژیانی کیفایهت.

القوت: بزوی نهو بهشه خواردن و

خواردنهوهی جهستهی نادهمیزاد

خوی پی دهگری و پیداویستی

جهستهی پی دابین دمکری.

القیة والقیة: بهمانا (القوت) دی.

المقیة: ناویکه لهناوه جوانهکانی

خودا، واته: بزویدمری ههموو

گیانله بهمریکو بهدهسهلات بهسهر

ههموو شتیک دا.

قاد الدابة قوداً و قیاداً: لهپیش

ولاخهکهوه پوښتنو ههوسارمکهی

- استقادات الدُّبَّةُ: ولاخهكه بهدوو
 قهتارچهكهی دا رږیشت.
- استقاد فلان: فلانكس زهلیل و ملكهچ
 بوو ۵ دگوتري: (استقاد له).
- استقاد الأسير: داوای كرد دپلهكه
 لهحياتي كوزراومكهی بكوزریتهموه.
- استقاد فلان عن آذاه: فلانكس تولهی
 لهو كهسه ستاندموه كهزيانی
 پيگهپانديوو.
- الأقرد من الناس: كهسيكه كهروی
 كرده شتيك همرگيز پشتی تی ناكا
 ۵ نهسپی رامكراو و ژربراركراو ۵
 نهسپی پشتو مل درېژ ۵ پياوی مل
 نهستووړ ۵ كيوی بهرزو سهرگمش.
- القائد: كهسيك رابهرايهتی سوپا بكا ۵
 كهسيك سهروكاری تيمپكي
 مؤسيقاژمن بكا ۵ (ك: قادة و قواد) ۵
 همر زموييهك پان كيوتيك
 درېژبوويپتتموه.
- القائد: تهپولكه لهسمر زموی درېژ
 بوويپتتموه.
- القرد: (فرس قزود) نهسپيكي سمر
 نمرمو بارخوښه.
- القاد: نهندازه ۵ دگوتري: (هر مني قاد
 رمح) نهو لهمنهموه نهندازهی
 رېميك دووره.
- القرد: كومهله نهسپيك لهگهل قافلهمو
- كاروان دا لي دهخوړدريڼ كس
 سواريان نابي بؤ نحياتو سپيرو
 كاتي پيويست ههلدگيرين.
- القرد: تولهستاندن لهتاوانكار.
- القواد: گهواد؛ نهو كهسهی دهلالی
 نيوان نافرمتو پياودمكا بؤ داوين
 پيسی و بهرپهوشي.
- القياد: نهو پهتو حبلهی ولاخی پی
 رادمكيشري ۵ دمشگوتري: (فلان
 سلس القیاد) فلانكس بارخوښه و
 بهنارمزوی تؤ ههلس و كهوت دمكا ۵
 (اعطی فلان القیاد) فلانكس ملكهچ
 بوو.
- القيد: (فرس قيد) نهسپيكي سمر
 نمرمو ههوسار خوښه.
- القيد من الإبل: نهو خوشترهی دمېري
 بؤ نهوهی راوی نيچېري پی بکري ۵
 خوشتریک نيچېري پی
 ههلههتیندري، ههروا دگوتري:
 (بعر قيد) خوشتریکي رامكراو و
 بارخوښه.
- المقاد: دگوتري: (اعطاه مقادته) بؤی
 ملكهچ بوو.
- المقرد: گوريس و حبل كه ولاخی پی
 كيش بکري.
- المقرد: كيوی درېژمومبوو.
- قار قسرا: لهسمر سهرپمنجهی رږيشت

بۆئەھدە تەپەى ھاچى نەپەھە پىئى
نەزاندرى.

قار الصید: فېلى لە نېچىرەكە كرد.

قار الشئى: كونيكي كەوانەپى
لەناومراستى شتەكە كرد.

قار الصببة: كچۆلەكەى خەتەنە كرد.

قور قوراً: كويىر بوو ە (فەر اقور وھى
قوراء).

قورت الدار: خانووھە فراوان بوو
(فەي قوراء والبيت اقور).

قور الشئى: كونيكي كەوانەپى
لەناومراستى شتەكە كرد.

تقور: بۆ موتاومەھى (قور) دى.

تقور السحاب: ھەورەكە
پەئەپەلەبوون و لىك بلاو بوون.

تقورت الحية: مارەكە پاپۆكەى بەستو
خۆى كۆكرەھە.

اقر فلان: ھالانكەس پىستى گرزبوو
بشتى چۆماپەھە.

اقر الجلد: پىستەكە گرزبوو
ويكھاتەھە.

اقرت الارض: زەمپىيەكە روھكى تىدا
نەماو بوو بەسوتەمەرۆ.

الاقور: دىگوترى: (لقت منه الاقورين)
لەو توشى بەلای سامناك بووم.

القار: قىر، زەفت ە پروانە مادەى (زفت)
ە (يوم ذي قار) پۆزىكە خىلى بەنو

شەپيان لەباشورى شارى كوفەى
ئىستا توشى شەپ ھاتن و
سەرگەوتن.

القارة: كىوى پچكۆلەى رەشى كەوانەپى
كەبەرەمو ئاسمان منارە ئاسا
ھەلچوبى ە گردۆلكە ە زەمپىيەك
بەردى رەشى تىداپى ە ھۆزىكى
عەرب بوون لەسەردەمى نەزانىدا
بەتير ئەندازى چاك بەناوبانگ
بوون ە لە پەند دا ھاتوو دەلى:
(قد أنصف القارة من رماها).

القارارة: ئەھدەى لەپۆشاك
دەنوشتىندىر تەھە لەسەرە پېرۆ
شتى وا ە ئەھدەى لەئەملاو ئەولای
شت دىمېردى ە ئەھدەى لەكاتى
ھەلکۆلىنى دارو كۆلەكەو باينجان
دا دىمەھىندى.

المقورة: ئامىرى ھەلکۆلىنى باينجان و
شتى وا.

قور النبى: رومەكە زۆر بوو.

تقور البيت: خانووھە پوخا.

القور: تەبارە لى بەرز ە (ك: اقواز و
قىزان).

قورع: پروانە مادەى (قزع).

قاس الشئى على غيره قوساً وقياساً:
شتەكەى بەشتىكى تر مەزەندە كرد ە
شتەكەى بەئەندازەى شتىكى تر ديارى
كرد.

فَوسَ قَرَسًا: پشتی کۆم بوو ۵ (فهو أقرس وهي قوساء).

قَرَسَ الشَّيْئُ: شته که گه وانه می بوو،
چه مایه وه ۵ دهگوتری:

قَوَسَ الشَّيْخُ: پیرمه‌یَرده‌که پستی کووم
بوو

قَوْسُ السَّحَابَةِ: هه وره که دایکړده
ریژنه ی باران.

قَوْسَ الشَّيْءِ: شته‌ک‌هی و م‌ک‌و و ک‌ه و ا‌ن‌ه‌ی
ل‌ب‌ک‌ر‌د.

تَقْوَسَ الشَّيْئُ: بهمانا (قَوْسَ) دى.

تَقْوَسَ قَوْسَه: که وانه‌کهی له‌شان کرد.

تَقْوَسَ الشَّيْبُ فَلَاأُ: نیشانه‌ی پیری و
موی سپی به‌ناو سهر و پِشی
فَلَانَكِهِسْ دَا بِلَاو بُووَد، یان موی
سپیی و پِشی یه‌گسان بُوو سهر و
ریشی ماش و برنج بوون.

الافوس: تەپۈتكە لبو تەبارە لب ۋ
پۇزگارى قورس و پېر لەچورتە و
نارمەتە ۋ (لېل افوس) شەوى زۇر
تارىك.

القوس: کهوان؛ نامیری که نیو
کهوانهیی لهسه ر شیوهی نیوه
هیلال تیری پی دهاویژری (ك:
أقواس وقسی) ناوی بورجیکشه
لهئاسمان، کهبریتیه له نۆیه م بورج.

فوس قزح: کهوانه‌یه‌که له‌به‌رزایی دا

دروست دمبى پاله نزيك زموى باران
ليډراو و هه لږزاني باران و ئاو له
ئاومړنيزموه، لای ئاسوييشی بهرامبهر
تیشکی خۆر دمبى به شپږميه کی
که وانه پى و به چهند ږمگی جيا جيا
که ناکامی ږمگدانه وى تیشکی خۆر
که له پړو ورده بارانی هه لږږاو دمدا
پهیدا دمبى.

قوس النصر: بریتیه له که وانه یه کی
 گه ووره له سهر پښکای گشتی و به شیوه ی
 که وانه یی و به گلوپ و ئالای و لات
 دهر ازینر یتوه به بونه نیشتمانی و
 نه ته وایه تیه کانه وه، یان به هو ی هاتنی
 پیاو ی کی گه ورموه بو ئه و ده فهره،
 زور به ی کاتیش ئامازه به و بۆ ئانه وه
 ده کړی له پښکای نویسنی لافیته و شتی
 واوه.

التُّرْسُ: خه لومتخانه ی ره بهن و پیاوه
 ئایینییه مه سیحیه کان ۵ گوخته ی
 راو کمر.

القوسىٰ من الايام: پۇڭگارى دىئۇز ۋ
پۇڭگارى پىرتەنگو چەلمە ۋ ولاتى
دوور.

القَوَّاس، والقِيَّاسُ: ومِستای كهوان
دروستكمر كهوانساز ۵ كهوان لهشان،
كهوانچی.

المُتَاوِسُ: نهوکهسهی نهسپ دمنیرئ بو
پیشبرکی.

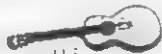
نمص

مقلاع

قلم

قيلارة

قالب

قلب

نقير

مقود

مفتح

قوس

نقة

قياط

فقار

مقلى

قلادة

قايون

قوة خيل

قديبل

قمع الخياط

قمع

قمع لقرط

قلفاس

قلفاس دوي

قنجب

قنعملة

قنا

قنب

قنمرنة

قنمرنة

قنيط

قنح

قلادة

قندبة

قنطريون صغير

قنطريون

قنجب

قنبروس

قنا

قنمرى

قنافة

قنافة الطير

قنوسة

قنق

انقليس

قنقم

قنا

قنمل

قنعد

قنقر

قندس

المِقْوَسُ: تیردان ۵ حەبلیکە لە شوینی

پیشپرکی دا ئەسپەکانی پێ ریز

دەکرێن ۵ ئەو شوینی ئەسپەکان

لێیەو دەست دەکەن بە غاردان

لەگۆرمە پانی پیشپرکی دا.

تَقْوَصَر: برۆانە مادی (قصر).

القَوَصَرَة: برۆانە مادی (قصر).

قاضی البناء قَوْصًا: خانووەکی هەلومشاند،

دەشگوتری:

قاضی الحیمة: چادرمەکی هەلومشاند.

قَوْصُ البناء: بالەخانەکی پوختە ۵

دەشگوتری:

قَوْصُ الصَّفوف والمجالس: ریزو

پەکیەتی و ئەنجومەنەکانی لێک

هەلومشاندن.

بنی فلان ثم قَوْص: فلانکەس کاری

باشی کردو دواوی خرابی کرد.

إنقاض البناء: بالەخانەکە پوختە ۵

دەشگوتری: (تقوصت الصفوف

والمجالس) پۆل و کۆمەڵو

ئەنجومەنەکان لێک هەلومشان.

إنقاض فلان: فلانکەس هات و پۆیی و

جیگەر نەبوو.

القَوَط: جەلەبە مەرو بزن ۵ (ك:

أقواط).

الطَّطَة: زەمبیلە و بەرچەنی گەورە،

قەرئالە، سەبەتە.

القَوَطَة: تەماتە.

القَوَاط: شوانی جەلەبە مەرو بزن.

قاع فلان قَوْعًا: فلانکەس پاشەوپاش

کشایەو، چوو و دواو.

تَقَوَّع فلان: فلانکەس لە پوشتن دا

لەره لهری گرد و مگوو ئەو

بەشوینیکی چقلا دی پروا.

تَقَوَّع الحِرْبَاءُ الشَّجَرَة: حیربەکە چوو

سەر درەختەکە.

القَاع: دەشتایی و زەوی نەرمان و

دەوران دەوردارو بە کێو و گردۆلکە

۵ کەلەهەموو لایەکەو ناوی بۆدی و

تییدا کۆدەبیتهو دواوی گیاو گزی

باشی تییدا دەپۆی.

القاعة: (قاعة الدار) بەربیللاو حەوشە

خانوو ۵ هۆلێک جیگای خەلکیکی

زۆری تییدا بیتهو و مگوو هۆلی

موحازمە ۵ هۆلی کۆنگرە ۵ (ك:

قاعات).

القَوَاع: کەروپشکی نیڕ.

قاف أثر: شوین پێی ئەوی هەلگرت بەدو

ئەودا پۆیی ۵ (فهو قائف) ۵ (ك: قافة).

إقتاف أثر: شوین پێی ئەوی هەلگرت.

تَقَوَّف أثر: شوین پێی هەلگرت ۵

بەدوی دا پۆیی.

تَقَوَّف فلانًا: قەسی فیری فلانکەس کرد

دەری دادا، وتی ناوا و ناوا بلی.

تَقَوْتُ عَلَيْهِ مَالَهُ: مامه له کردنی مال و

(أَمْ قَوْلُكَ).

سامانی خوئی ئی قه دمهغه کرد.

الْمَقْوُوتُ: كه سِيك زۆربهی سمری توکی

القوف: دمگوتری: (هو أقوف للأثر) نهو

پتوه نه بیخ.

زۆر زاناو کارامایه به دۆزینهوهی

قَوَاتِ الدَّجَاةِ: مریشکه که قافای کرد

شوین هه لگرتن.

کاره گاری کرد.

القاف: بیتی که له پیته کانی هیجا،

قَوَّتِ الدَّجَاةُ قِيَاءً وَقَوَّاءً:

همه روا ناوه بۆ موی زور قوئکهی

مریشکه که قافاو کاره گاری کرد بۆ

گهردن.

هی لکه کردن.

القائِفُ: كه سِيك باش بزانی شوینکه

الْمَقْوِسُ: نازناوی پاشا کانی میصرو

هه لگرتی بنیچه و ده چهی خه ئک

ئه سه که ندمریه بوو ه بالندمه که

بباته وه سمریه ک ه (ك: قافه).

رهنگی سپی و رهنسی که وانه یی

القُوفُ: لای زووروی گوینچه ه ژووروی

تیدان.

قوئکهی گهردن ه دمشگوتری: (أخذ

القَوَّعُ: گیانله بهری (لافه قهریه)،

بقوف رقبته) بینه قافای گرت.

جهسته نهرمو نیانه ه له وشکانی و

القیافه: پیشهی قیافه زانی و بردنه وهی

له ناو دهریاو ناوی شیرین دا دهزی.

نه وه بۆ سمر بنیچه و باوان ه

القَوَّعِيَّاتُ: پیرپکن له گیانله بهری

به نیشانه و لیكچوون.

(لافه قهری).

قافست الدجاجة قوفاً: مریشکه که

قَوَّلَ: چووه سمر کیوه که و پئیدا

کاره گاری کرد.

سمر که وت.

القاق: بالندمه کی ناوی ملنریزه ه

القائِلَةُ: رهمه زی روم که عه تریه کان

دریژ یان زۆر دریژ.

له پیری (الزنجارية) ه له ولاتی

القاروق: ته پله یه کی دریزه فارس

هیندو چین و نه فریقا دهری و

له سمری دمهکن.

دهری و ندری ه بهرمه کی به کفاهه،

القَوَّعَةُ: که چه ئی ه که چه ل ه

له عیراق پیی دمگوتری: (حَبُّ

بالندمه که چه زی له شوینی

الهام).

ویرانه و چۆله وانییه ه کونده به بو

القاقلي: روم کیکی سالانه یه و کیویه

ه ناویکی تری هیه پیی دمگوتری:

به زۆری له لمبه لانی قهراخ دهریاو

- روباردا دمروئ ۵ پئی دمگوتري: القَالَةُ: قسهی هه ئه ستر او و بلا و موبوو
(رشاد البحر).
قال قولاً ومقالاً: قسهی کرد.
قال عليه: بوختانی بۆ هه ئه سته.
قال عنه: قسهی لیو مکرد.
قال فيه: کۆششی تیدا کرد.
أقولهُ ما لم يقل: دارای له سهر کرد،
شتیکی پالدا نه یگوتبوو.
أقولُ فلاناً: فلانکه سی فیری قسه کرد.
قاولهُ في الأمر: دهر باره ی ئیشه که
وتوو یزی له گه ل دا کرد و دانوسانی
ئه نه جام دا ۵ کاره که ی به
به ئیند مرایه تی پید او هه باله ی ئ
ستاند به بری پاره ی دیاریکراو
له ماومه کی دیاریکراو دا بۆی
جی به جی بکا.
قوله: قسه مه کی پال دا نه یگوتبوو.
تقاولوا في الأمر: دهر باره ی کاره که
وتوو یزیان کرد.
تقولُ عليه قولاً: درۆی به ده مه وه
هه ئه سته ۵ قورئان ده فهرموی:
﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ﴾.
التَّعَاوُلُ: زۆربلی و چه فه جه ناو.
الْقَالَ: ناویکه له (الْقَوْل) ۵ (الْقَالَ
والقیل) قسه ی پوچ و بی مایه یان
وته یه که دوژ منایه تی له نیوان
خه ئک دا په یدا بکا.
- القَالَةُ: قسهی هه ئه ستر او و بلا و موبوو
به ناو خه ئک دا ج خیر بی یان شهر
بی.
الْقَوْلُ: قسه ۵ بیرو یا و پر.
الْقَوْلِيَّةُ: چه واشه کاری و غه و غای.
الْقِيلُ: ناوی پاشایه کی یه مه ن بووه
له پیش ئیسلام دا پله ی له خوار
پاشای گه و ره بووه.
الْقِيلُ: به مانا (الْقَوْل) دی.
الْقَالَةُ: به مانا (الْقَوْل) دی ۵ مه زه مبو
پێ باز ۵ نووسینیکی کورته
له یواریکی زانیاری دا له رۆژنامه
یان گۆهاریک دا بلا و دمگرتیه وه.
الْقَاوِلُ: به ئیند مر بۆ ئه نه جامدانی
کاریکی دیاریکراو به جه نه
مه رجیکی دیاریکراو به بری پاره ی
دیاریکراو و ماومه کی دیاریکراو.
الْمَقَاوِلَةُ: به ئیند مرایه تی؛ گری به سته یکه
له نیوان دوولایه ن لایه نیکیان به ئین
ده دا به لایه نه که ی تر که کاریکی
تایبه تی و دیاریکراوی بۆ ئه نه جام بدا
له پای برمه پاره یه کی دیاریکراو
که ومری دمگری له جیاتی کاره که ی.
الْمَقَاوِلُ: زۆربلی و چه فه جه ناو و
زمانلووس ۵ زوبان.
الْقَوْلُج: برک ۵ کۆئنج: نه خوششیه که

همرکە سَيِّك گـرۆدەى بېسى
بەناخۆشى پېسايى بۆدەگرئو باو و
بژى بۆ ناکەندى و ورگى بۆ خالى
ناکړيتموه.

القولن: پېخۆله ئەستوره.

قام قَرَمًا وقيامًا: راست بۆوه، هەلسايە
سەر پێ.

قام الأمر: کارەکە پێکبوو ە دەرگوتري:
(قام ميزان النهار) پۆژ بوو بەنيوه ە
خۆرگەيشته ناوهراستى ناسمان.

قام قائم الظهيرة: کاتى ئەوه هات خۆر لە
ناوهراستى ناسمان لابدا.

قام الماء: ناوکه وەستاو دەرأوى ڤهوان
بوونى نيه.

قام الحق: حەق و راستى جێگير بوون و
چەسپان.

قام على الأمر: لەسەر کارەکە بەردەوام
بوو.

قام للأمر: سەر و کارى ئيشەکەى کرد.

قام على أهله: مال و خيزانى خۆى
بەخيوکردو سەر و کارى کردن.

قام المتاع بكذا: کالاکە نرخى لەسەر
نەوهندە وەستا ە دەرگوتري:

قام يفعل كذا: دەستى بەکارەکە کرد.

أقام بالمكان: لەشوينەکەدا جێگير بوو
کرديە نيشتمانى خۆى.

أقام فلاناً من مكانه: فلانکەسى

لەشوينى خۆى لاڤرد.

أقام الشيء: بەردەوامى بەشەکە دا ە
دەستى کرد بەوه شتەکە ئەنجام دا
ە دەرگوتري: (أقام الصلاة).

أقام للصلاة: بانگەوازی کرد بۆ
ئەنجامدانى نوێژ.

أقام العود والبناء: دارەکەى راست
کردوه، دیوارەکەى راست کردوه و
خوارى تێدا نەهێشت.

أقام الشرع: شەریعەتى ئاشکرا کردو
کارى پێ کرد.

قارمَه في المصارعة وغيرها: ڤاڤسکوت بۆ
زۆرانبازی.

قومت الشاة: مەرکە توشى نەخۆشى
قاچ ئیڤلجى بوو.

قَوْمُ الْمُسْجُ: خوارپیهکەى راست
کردوه و خوارى تێدا نەهێشت.

قَوْمُ السِّلْعَةِ: کالاکەى نرخ دارکرد ە
نرخى بۆ ديارى کرد.

تَقَوُّمُوا في الحرب: لەشەرڤدا هەنئى
لەخەلکەکە بۆ هەندێکیان

ڤاڤسکوتن.

تقاوموا الشيء فيما بينهم: لەناو خۆیان
دا نرخیان بۆ شتەکە دانا.

تَقَوُّمُ الشيء: شتەکە راست بۆوه ە
نرخى دەرگهوت.

إستقام الشيء: شتەکە راست بۆوه.

التقويم: حيسابگهري زمهمنه بهسان و بهمانگو بهرؤز و بهسهعات.

تقويم البلدان: ديارىكردى شوئى شارمگان و دياردمگانيان.

القائم: (قائم السيف) دمسكى شمشيرو نهو شوئنهى دهستى به دگيرئ ه (دينار قائم) دينارىكى پهكسانه كيشهكهى كه م و زياى تيدانيه.

قائم الماء: تهنگى ناو كهلهشوئى بهرز دابندرئ بؤئهوهى ناوى ليوه دابهش بكري.

القائمة من السيف: دمسكى شمشير ه ليستو پريزهند كردنى چهند ناويك.

القائمة من الإنسان: بالاي مرؤف ه ناميرئكى بيوانهيه نهاندازهى دريژى شمش پئيه بؤ ديارىكردى قولى دهرپاكان بهكاردئ ه (ك: قامات).

القوام: نهخوشيهكه توشى قاجى ولاخ دهبى و نيفليجى دهكا، ولاخهكه دميهوى برپاو هاجهكانى لهوى نايمن.

القوام: عمدل و داد خوازى ه (رمح قوام) رمبيكى راست.

قوام الإنسان: بالاي مرؤفو جوانى همدو بالا.

القوام: (قوام كل شى) كؤلهكهو راگرى شت و ياساو پئساي بزيوى مرؤف؛ نهوهى دهبيتته قوت و جهستهى بههيز دهكا.

قوام الأمر: راگرى كارو سمرجهمسرى شت ه دهگوتري: (هو قوام اهل بيته) نهو سهرپهرشتيارو راگرو بهرؤومبهرى كارو بارى مالو مندالى خويهتى.

القوامَة: سهرپهرشتيارى، كار بهدهستهوه گرتن.

القوم: نهتهوه ه كؤمهئيک ئادهميزاد تايهيمتمهنديپهك كؤيان بكاتهوه ه وايش دهبى بهمانا كؤمهئيک پياو دئ ومكوو لهشيعرمكهى زوههيردا هاتووه دهئ:

(وما أدري وسوف إخال أدري أقوم آل حصن أم لساء).

قوم الرجل: خزمو كهسو كارى پياو. القومة: راپهرين ه دهگوتري: (قاموا قومة واحدة) ه بالاي مرؤف ه رپاومستانى نيوان پكاتى نوئز.

القومي: نژادپهرست ه نهتهوه بهرستو شوئينى و دهمارگر كهسيك برپواى بهوه ههبي سوود بؤ نهتهوهكهى بينى و زيانيان لى دووربخاتهوه و لهم بوارمدا ههول و

کۆششی خۆی بخاته گه ۵
نیشتمانی ۵ ومکوو دمگوتری: (العید
القومي).

القومية: په یوه نډیه کی کومه لایه تی و
سۆزداریه له ناکامی هاو به شی
له بواری نیشتمان و نژادو زمان و
سودو به رژه و هندی دیته کاپه وه و
ناکامه کله ی هه مئا هه نگی و
هاریکاریه بۆ دروستبوونی گیانی
په کیه تی و ته بایی ۵ ومکوو (القومية
العربية ، القومية الكردية).

القَوْمُ: بالا شوخ و شهنگ، که سیک
به جوانی و لیهاتویی کاره کانی
نه نجام بدا.

الْقِيم: میانرمو ۵ بالاجوان.

الْقِيَام: (قیام الأمر) راگری کارو بربره ی
شت.

القيامة: سه روکاری کردنی ئیشو کار ۵
رۆزی رهستاخیزو زیندو بوونه وه ی
مه خلوقات بۆ حیساب و پاداش و
سزا.

القيمة: (قيمة الشيء) نه اندازه ی شت ۵
به هاو نرخ کالاً.

قيمة الإنسان: درنژی مروڤه ۵
دهشگوتری: (ما لفلان قيمة)
هلا نکهس به مردمومی له سه
کاره کان نیه و پارپه.

الْقِيَوْم: چاودپرو بالادست و پاریزگار
به سه ره هه موو شتیک دا ۵ ناویکه
له ناوه جوانه کانی خودا.

الْقِيَمُ: گه وره و پیاو ماقول ۵
به رپوه به ره و هه لسه رپنه ری کار ۵
که سیک سه ره رشتیاری دهستگیراو و
حیجر له سه ره دانراو بکا.

قِيمُ القوم: رابه ری گهل و نه ته وه.

أمر قِيم: کاری راست و رپک و پپک.

كتاب قِيم: کتبی به نرخ.

الْقِيَمَةُ: (الأمة القِيَمَةُ) گهل و نه ته وه ی
عه داله تکارو کار دروست.

المَقَامُ: شوینی ئی پاو مستان شوینی
وهستانی قاج ۵ یانه و مه جلیس ۵
کومه ئیک ناده میزاد.

المَقَامَةُ: کومه ئیک ناده میزاد ۵ یانه و
مه جلیس ۵ خوتبه و نامۆزگاریی ۵
چیرۆکی کورت و سه جعدار که
نامۆزگاری یان نوکته یه کی خوشی
تیبدا ب ۵ له رۆزگاری
عه باسییه کان و له وه دواش نوو سه ره
ئه دیبه کان کارامایی خو یان تیدا
به تاقی کردۆته وه.

المَقَامُ: نیشته جی بوون، مانه وه ۵
شوینی مانه وه.

المَقَامَةُ: به مانا (المَقَامُ) دی.

المِقَوْمُ: دهسته دوو؛ نه و داره ی جوتیار

لەكاتی جوتکردن دا دەستی پێوە
دەگرێ.

القَوْتُ: پارچەپەك لەناسن یان لەزەرد
كە پێنە قاپ و مەنجهڵ و شتی وای
پێ دەگرێ.

القارون: رۆمکیکی سالانەیه لەپێری
رەگەزی کولەكە، بەرەكە ی زەردو
شیرین و تام خوش و بۆنخۆشە،
بەگوردی پێی دەگوترێ شەمامە
یان کالەكە زەردە.

قَوَّهٌ بصاحبه: بانگی هاوێكە ی کرد.
قَوَّهٌ بالصید: هەرای لەنیچیرەكە کرد
بۆنەوێ لەلەكە ی خۆی
راپەرپێنی و فرسەتی ئی بێنی.

تقاه الرجالن: دووپیایەكە لیکیان
راخوێ بەشیۆمەكە كەتەنەها
خۆیان دەیانزانێ مەبەستیان لەو
هەرایە چیه.

القاه: شانص و بەخت و حورمەت و پێز
ە ژیانی نەرم و نۆل ە دەگوترێ: (لە
لفي عيش قاه).

القاهي: پیاویك نەزۆك نەبی و
بەزپوێت بی.

القوهة: ماستیك كەمیك گۆرابی و
هیشتا شیرینی شیریه تیەكە ی تیدا
مابێ.

القوهي: جۆرە پۆشاکێکی سپییه.

قَوِيَّ عَلَى الامر: توانای بەسەر کارەكەدا
شكا.

قَوِيَّ قَوِيَّ: زۆری برسی بوو.

قَوِيَّ الْمَطَرُ: باران نەباری و مستایەو.

قَوِيَّ الْخَبْلُ وَالْوَتَرُ: حەبلەكە یان ژێپەكە
هەندێکی لەهەندێکی ئەستوورتەر بوو
ە (فهر قَر).

قوت الدار قوي وقواية: خانومەكە خالی
بوو.

أقوى الرجل: پیاوێكە هەزار كەوت ە
چوو و چۆلەوانی و لەویدا نیشتهجێ
بوو ە خواردنی نەماو تیشوی
برایەو ە برسی بوو هیچی لانهبوو
بیخوا.

أقوت الدار: خانومەكە خالی بوو.

أقوى في الشعر: بزوینی رەوی
(ژێروبووری) رەهای لەشیعدا
بەپێچەوانە بەکارهێنا.

أقوى الخبل أو الوتر: هەندێکی
لەحەبلەكە یان لە ژێپەكە ی
ئەستوورتەر کرد لەوی تری.

قَارِيَتْ نَلَاءً: لەهێزو توانادا بەسەر
هالانكەس دا زال بووم.

قَوِيَّ الرجل أو الشيء: لەشوینی بیهیزی
هێزو توانای بەخشی بەپیاوێكە یان
بەشەكە.

إقتوى: بووبە خاوێن هێزو توانا ە یان

هیزو توانای باش بوو.

إقتوی علی فلان: سهرزمنشتی فلانی کرد.

إقتوی الشیئ: شتهکه‌ی تایبته کرد به‌خوځیه‌وه.

إقتوی شیئاً بشیئ: شتهکه‌ی گوړی به‌شتیکی تر.

إقتوی الشرکاء المتاع بینهم:

هاوبه‌شه‌کان کالاکه‌یان خسته پرؤسه‌ی جاردان و زیادکردن و مه‌زادموه نرخه‌که‌یان به‌رز کرده‌وه تاکه‌پانندیانه نرخ‌ی به‌رز نه‌مجار په‌کیکیان هه‌ئی گرت بؤ خوځی.

تقاری فلان: فلانکس به‌ برسیایه‌تی شه‌وی به‌رؤژ کرده‌وه.

تقاری القوم الدلو: خه‌لکه‌که‌ لیوی دؤلچه‌که‌یان کوکړدموه و ناویان لی خواردموه.

تقاری الشرکاء المتاع بینهم: به‌مانا (اقتره) دی.

تَقَوَّى: بوو به‌خاومن هیزو توانا.

التقاری: تۆوی لۆکه، تۆوی گهنمو فولو شتی وا که بؤکشت و کال ده‌چیندرئ.

التقاری: برسی ۵ شت و مرگر.

القاریه: هیلکه ۵ سالی بی باران و قاتو هړی.

القراء: زه‌وی چؤله‌وانی ۵ ده‌گوترئ:

(أرض قراء) زه‌وییه‌که که‌سی تیدا نیه ۵ (مَنْزِل قراء) مه‌نزل و خانویکی چؤل و بی نه‌نیه ۵ زه‌وییه‌که وشک و بی بارانه که‌وتوته نیوان دوو پارچه زه‌وی باران لی بارپوهوه.

القَوَايَةُ: زه‌وی سوتهمه‌رؤو چؤل.

القوة: هیزو توانا ۵ تاله‌هبل ۵ توانینی گیانله‌بهر بؤ نه‌نجامدانی کاری قورس ۵ نه‌و شته‌ی ده‌بیته کاریگر له جولاندن و لادان یان مـاتـکـردن و چه‌سـپـاندن و له‌جووله‌خستنی قه‌بارمه‌ک واته هر هیژیک حالتی قه‌باره بگوړئ له جم و جووله‌وه بیوه‌ستین یان له حالتی و هستانه‌وه بیجوئینئ ۵ (رَجُل شَدِيد الْقُوَى) پیاوړکی جه‌سته دامه‌زراو و تیکسمر او و خاومن هیزو توانایه.

القوات المسلحة: قه‌پله‌قو هیژه سهریازییه‌کانی ده‌ولته‌تن له‌ناو دهریاو و شکانی و هه‌وا.

القوي: ناویکه له‌ناوه جوانه‌کانی به‌رومردگار ۵ پیته‌کانی هیجا جگه له جوړمه‌کانی لین ۵ خاومن هیزو توانا.

القوي: جوجک که په‌که‌مجار سهر له هیلکه دهردینئ.

الْقِي: زموى دمشتى كاكى بهكاكى هيچ

تيدا نهرواو.

الْمَقْوِ (بلد مَقْوِ): ولاتيكه بارانى نى

نهباريو.

قَاء ما اَكَلَ قَيْنَا: نهوى خواردبوى

هينايهوه.

قَاءَت الطَّعْنَةُ الدَّم: زمبركه خوښنى

هينايه دمر.

قَاءَتِ الْأَرْضُ ما هَوَتْ: زموى چى تيدا

بوو خستيه سمر پشتى و دمرى

خست ه دهمگوتري: (قَاءَت الْأَرْضُ

الْكَمَاة) زموى قاجكى دمر داو خستيه

سمر پشتى.

ثَرِب يَقِيئُ الصَّبْغُ: قوماشيكه رهنكى

تيرمو چاك رهنكه كى هه لمزيوه.

أَقَاءَ: واى نى كرد برشيتيهوه.

قِيَاءُ هُوَ أَوِ الدَّوَاءُ: نهو يان دمرمانهكه

رشاندييهوه.

تَقِيًا: بهنه نهقهست خوى رشاندموه.

إِسْتَقَاءَ وَاسْتَقِيًا: بهمانا (تَقِيًا) دى.

الْقَيْئُ: نهوى مهعیده دمرى دمدا ته

دمرموه لهدمهوه.

الْقَيْوُ: كهسيك زور برشيتيهوه ه

دمرمانيك كه دخورپتهوه رشاندهوه

دروست دهكا ه دهمگوتري: (شربت

القيوء فما قِيَانِي).

الْمَقِيئُ: دمرمانيكه دمبيتته هوى

رشاندهوه.

الْقِيَاءُ: زور رشاندهوه بههوى نهخوشى و

شتى وا.

الْقِيَارُ وَالْقِيَارَةُ: كهمان؛ ناميريكى

مؤسبيقايه شهش زبى نى بهستراوه.

أَقَاحُ الْمَرْحُ قِيَعًا: بهمانا (قَاح) دى.

أَقَاحُ الرَّجُلُ: پياومكه سوور بوو لهسمر

نهوه كه هيچ نه دا بهسوالكه ر پاش

نهوى داواى بهخشينى نى كرا.

قَيْحُ الْمَرْحُ: بهمانا (قَاح) دى.

الْقَيْحُ: كيم و زوخاو.

قَادَهُ قَيْدًا: زنجيرى كرد ه پيوندى

له قاج كرد.

قَيْدُهُ: بهمانا (قَادَهُ) دى ه دهمگوتري:

(قَيْدَهُ بِالْإِحْسَانِ) بهچاكه كردن و

پياومتى له گه ن دا كردن كووت و

زنجيرى كردموه.

قَيْدُ الثَّعْبِ فَلَانًا: ماندوبوون و

شهكهتى: بووه له مپهر له بهردهم

فلان دا. دهمگوتري: (نَاقَةُ مَقِيدَةٍ)

حوشتريكى ماندو وشهكهته ناتوانى

ههستى.

قَيْدُ الْعِلْمِ بِالْكِتَابِ: زانيارپيهكهى

چهسپاندو زمبى كرد.

قَيْدُ الْحَطِّ: خمت و نووسينهكهى خالدار

كرد، خالى خستنه سمر پيتهكان.

قَيْدُ الشَّيْءِ فِي دَفْتَرِهِ: شتهكهى له

دمقته رمكه پيدا تو مار كرد.

تَقِيدُ: بۆ موتاومعهى (قِيد) هاتووه.

القَادُ: ئەندازە ە دىگوترئ: (بينهما قاد

رُوح) نيوانيان ئەندازەى پمبىكه.

الْقِيَادُ: حەبلى هەوسار، ريشمه.

الْقَيْدُ: حەبلىكه يان شتىكى لەو جۆره

دىگوتته پيوەند بۆ قاچى و لاخ و

شتى وا بۆئەوهى نەتوانى زۆر

بجوئى ە دىگوترئ: (فرس قيد

الأرباد) ئەسپىكه خوشپۆيه

پيوەندى حەيوانە وەحشيانە هيج

جانەومرئىكى كۆوى لەبەرى

دىمرناچى ە ئەندازە ە دىگوترئ:

(بينهما قيد روح) نيوانيان ئەندازەى

پمبىكه.

قيده الأسنان: پوك.

القَيْدُ: ئەندازە ە دىگوترئ: (بينهما قيد

روح).

المَقِيدُ: بارىكاپى قاچ، زوور قابەر مه،

شوئنى تىكردنى خرخاڵ و پاوانە ە

شوئنى لى بەستنى پيوەندى قاچى

ولاخ كەدەكه و پته زوور سمىيه وه.

شيعرئىك لە چوار چيوەى كيشى

عووروزى دا هونراپتە وه لايەنى

ووزنو سەراواى تيدا بەرچا و گرابى

ە هەروا ناوه بۆ شيعرئىك پيتى

رەوييه كهى ساكن بى و حەرفى مەد

نەبى وەكوو شيعر مه كهى رۆبه كه

دەلئ: (وقاتم الأعماق خاوى

المخزق).

قَيَّرَ السفينة وغيرها: كەشتيه كه يان

شتى ترى بەقىر سواخ دا.

القار: قير ە زفت.

القير: بەمانا (القار) دئ.

القَيَّرَان: زۆربهى كەتبهى سوپا ە

كاروان ە كۆمهلتىك ئەسپ ە شارىكه

لەولاى مەغريب لە كيشومرى

ئەفريقا.

القَيَّار: خاوەن قير ە قير فروش ە

قىرچى.

قاسَ الشَّيْءَ بغيره وعلى غيره قياساً وقياساً:

شته كهى لەسەر ئەندازەى ئەو

بەئەندازەى ئەو مەزەندە كرد.

قاسَ الطبيب الشَّجَةَ قَيْساً: پزىشك قولى

برينه كهى مەزەندە كرد.

قَاسَ الشَّيْءَ قِياساً ومِقياساً: شته كهى

مەزەندە كرد.

قَاسَ الشَّيْءَ بكذا: شته كهى بەئەو

شته مەزەندە كرد.

قَاسَ فلاناً الى كذا: پيش فلانكەس

كەوت بۆ ئەو شوئنه.

قَاسَ الشَّيْءَ بغيره: شته كهى بەشتىكى

تر مەزەندە كرد.

إقتاسَ الشَّيْءَ بغيره وعليه: شته كهى

به‌ئەندازەى ئەو پان لەسەر
 ئەندازەى ئەو مەزەندە کرد.
 قاسى بایبە: رېبازى باوکی گرتەبەر.
 إنقاس: بۆ موتاومەى (قاس) دئ.
 تقاسيس القوم: خەلکەکە
 داخوازىيەکانیان خستنه رو.
 القاس: ئەندازە ە دەرگوتري: (بينهما
 قاس رمح.
 القياس: پيک گرتن ە گەراندەهوى
 شت بۆ هاوشیوى خۆى ە لەزاراوى
 شەرع دا هیئانی حوکمی ئەصليک
 کە عیلامەتو بايسى خۆى هەب،
 سەپاندنی ئەو حوکمە بۆ شتیکی
 تر کە فەرەه لەبەر هەبوونی
 هاوبەشی نێوان ئەصل و فەرەکە
 ئەعیلامەتو بايس دا وەرگوتو
 حوکمدان بەیاساى بیرەو شتی وا
 بەیاسای قیاسکردنی بۆسەر خەمر
 لەم رومووە بیرەگەش وەرگوتو خەمر
 سەرخۆش کەرە.
 القيس: تەنگانە ە هەروا وشەى (قیس)
 ناوہ بۆ ھۆزیکى عەرەبى موزمى ە
 (أم القيس) دالاش، ھەئۆ.
 القياس: کەسیک پيشەى ئەوہ بئ
 زەوى و شتی وا بپيوي، رويوي.
 المقياس: ئەندازە، ئامیری پيوانەو
 مەزەندەکردن.

قاصت السن قيصاً: ددانەکە کەرت بوو
 لەقى، لەبن را جولاً.
 قاصى البطن: ورگەکە جولاً.
 إنقاصت السن: ددانەکە شکا.
 إنقاص البناء والبئر والرمل:
 بالەخانەکە، بیرەکە تەبارە لێکە
 روخا.
 القيصر: نازناوى پاشاکانى رۆم و
 روسيايە ە (ك: قياصرة).
 قاض الشئى قيصاً: شتەکە شەق بوو.
 قاض الجدار: دیوارکە روخا.
 قاض السن: ددانەکە لەقى، جولاً.
 قاض الفرخ البيضة: جوجەکە ھێلکەکەى
 شکاندو سەرى ئى دەرھینا.
 قاض نلاً بالشئى: لەجياتى شتەکە
 فەرەبوى بۆ کردەوہ.
 قايض فلاناً قياضاً ومقايضة: لەگەئ
 فلانکەس دا کالای بەکالا گۆرپیەوہ.
 قيص الله له کذا: پەرورەدگار ئەو
 شتەى بۆ ئامادەکرد.
 قيص الله فلاناً لفلان: خودا فلانکەسى
 بۆ فلانکەس رەخساند.
 إقتاض الشئى: شتەکەى لەبێخ
 دەرھینا.
 إقتاض الجدار أو الكتيب: دیوارکە پان
 تەبارە لێکە روخا، پان درزی برد،
 شەقى برد.

إِنْقَاضُ الرِّكْبَةِ أَوْ السُّنُّ: بَیْرَمَكِه دَارُوخَا
ه ددانهکه داخورا.

إِنْقَاضُ الْبَيْضَةِ: هِنَلَكِهَكِه درزی بردو
نمشکا، تِيَك نهفبا.

الْقَيْضُ: تَوِيَكَلِي سَمَرَمُوِي هِنَلَكِه
(تَوِيَكَلِه وشکهکه) ه بهرامبهرو
بهکسان ه دمگوتری: (هَذَا قَيْضٌ لِهَذَا)
نهمه هاوشان و بهکسانه بُو نَمُو شته ه
(هَذَا قَيْضَان) نَمُو دُووانه چُونيهکن.

الْقَيْضَةُ: پَارِچِه نِيَسْقَانِي بِجُوك ه (ك:
قَيْضُ).

الْقَيْضُ: يَهَكِيَك لَمُو دُووَكِهسَهی كَالَا
بهيهك دمگورنهوه ه بهردِيكي
بجوكي خِرِه گهرم دمگريكو حوشترو
مهرو بزنِي پِي داخ دمگرين
بهمهبهسَتِي چارمهسهرکردنی
نهخوْشِي.

قَاطَ يَوْمًا قَيْطًا: رُوْزگارمان زُوْر گهرم
بوو

قَاطَ الْقَرَمَ بِالْمَكَانِ: خَه لَكِهَكِه لَمُو شوِيْنه
لهروْزَانِي گهرم دا نيستهجي بوون.
قَاطِطُهُ مُقَاطِطَةٌ وَقِيَاظًا: لَهگَه لِيَا
نيستهجي بوو.

قَيْطٌ مَوْضِعٌ كَذَا: لَهفَلَان شوِيْن
نيستهجي بوون.

قَيْطٌ فَلَاأَ الطَّعَامُ أَوْ الثَّوْبُ:
خواردمهمنيهکه يان پُوْشاکهکه

بُوْکَاتِي گهرما کيفايهتِي بوو.

إِقْطَاطٌ مَوْضِعٌ كَذَا: لَمُو شوِيْنهدا
نيستهجي بوو.

الْقَيْطُ: جَهْنَكِهِي گهرماي هاوِيْن.

الْقَيْطِيُّ: بَهروبووَمِي هاوِيْن.

الْمَيْطُ وَالْقَيْطُ: هاوِيْنههمهوار.

قَاتَتِ الدُّجَاجَةُ قَيْطًا: مَرِيْشَكِهَكِه
گارمگاري کرد.

الْقَيْقُ: نَهحمهقو گِيلو سهرکهش.

الْقِيَاءَةُ: زَمُوِي تُونْدو رَمَقو پتهو.

الْقِيَّيَّةُ: تَوِيَكَلِيكي تَهْنَكِه لَهزِير
تَوِيَكَلِي سَمَرَمُوِي هِنَلَكِهيه.

قَالَ قِيلًا: لَهکَاتِي نِيومِرُوْدا نوست،
گورگهخهوي کرد.

بِيْئِيْسْتَه لَهقُو شِيْخِي بَهيَانِيَان کِهْرَمَكِهيه

نَابِلِيْن: شِيْخ مَايِيْده نَانُوْمِن بَهشَهو

خواردنهوهي شيره لهکاتي نيومرودا.

قَالَ فَلَاأَ الْبَيْعُ: مَامَه لَهِي فَلَانَكِهسِي
ههلوشاندهوه.

أَقَالَ الْبَيْعُ أَوْ الْعَهْدُ: مَامَه لَمَكِه يَان
بهيمانهکهي ههلوشاندهوه.

أَقَالَ اللَّهُ عَثْرَتُهُ: خُودَا لَهتاوانهکانِي
خُوْش بوو.

أَقَالَ فَلَاأَ مِنْ عَمَلِهِ: فَلَانَكِهسِي لَهسهر
کارمکه لَابَرْد پُوْستَهکهي لِي

ومرگرتهوه.

أَقَالَ الشَّيْءُ: شْتَهکهي وَاْئِي کرد

تانیومرؤز دریزه بکیش له حله دیس
دا هاتوو: (کان لایقیل المال) واته:
مال و سامانیك كه له بهیانی دا
دمستی دمکوت نهیده هیشت بگاته
نیومرؤ هه مووی دمبه خشی.

قائِلُه: کالای له گهل گۆرپه موه.

قائِلُه: له کاتی نیومرؤدا ناوی دایه
بیخواته موه.

إِتَالَ فلان: فلانکس له کاتی نیومرؤدا
ناوی خوارد موه.

إِتَالَ شیناً بشین: شته که ی بهشتیکی
تر گۆرپه موه.

تَقَائِلُ الْبَيْعَان: کرپارو فروشیارمه که
مامه له که یان هه لومشاندموه.

تَقَائِلُ: له کاتی نیومرؤدا نوست ه
شله مه نی له نیومرؤدا خوارد موه.

تَقَائِلُ الْمَاءِ فِي الْمَخْفِضِ: ناوکه له
نزمایی دا کۆبۆوه.

تَقَائِلُ النَّاقَةِ: له کاتی نیومرؤدا
حوشترمه که ی دۆشی.

تَقَائِلُ أَبَاه: له باوکی چوو له شیوه و
کردمو دا.

تَقَائِلُ مَنْ كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الْمُلُوكِ وَمَكُو
باشاکانی پێش خۆی وابوو
له هه لئسو که موت و پهفتاردا.

إِسْتَقَالَ: داوی پۆست ئی و مرگرتنمو ی
کرد، داوی ئه مو ی کرد له

پۆسته که ی دهری بکه ن.

إِسْتَقَالَ عَشْرَتُهُ: داوی کرد له تاوانه کانی
خۆش بن.

إِسْتَقَالَ الْبَيْع: داوی کرد مامه له که
هه لومشینیته موه.

القائِلَةُ: نیومرؤ ه نوستنی دهمی
نیومرؤ، گورگه خه و.

القيلولة: نوستنی کاتی نیومرؤ،
گورگه خه و ه یان پاگشان و
پالئانه موو پشوی نیومرؤ به یی خه و
ئێ که وتن.

الْمَقَالُ: قهیلوله و گورگه خه و.

المِقيال: (دو حه مقیال) درمختی گه و ره
که له ژێرپا جینگای زۆرکس
بیته وه بۆ نووستن و پشودانی دهمی
نیومرؤ و گورگه خه و.

الْقَيْلُ: به مانا (المقال) دی ه دمگوتری:
(طعنة في مقيل حقه) زمبریکه له

سنگی دراوه سنگی هه لئرپوه.

قَيْمُ الشَّيْءِ تَقِيماً: نرخ ی شته که ی
مه زنده کرد.

قَان قَيْناً: بووبه ئاسنگه ر، پێشه ی
ئاسنگه ری ره چاو کرد.

قَان الْحَدِيدَةِ: ئاسنه که ی کرده ئامیری
ومکوو پاچ و ته شوئ و پیمه ره و شتی وا.

قَان الشَّيْءِ: شته که ی لیکدا و کۆ ی
کردموه.

قانت المرأة المرأة: نافرمته

نارايشتكهرمكه نافرمتهكهه
پازاندموه.

قَيْنَةُ: جوانی کرد پازاندييهوه ه
دمگوترئ:

قَيْنَت الماشطة العروس: نارايشتكهرمكه
بووكهكهه پازاندموه.

إقتان: جوان بوو، خوی نارايش دا ه
دمگوترئ: (إقتان الرجل، والنبت،
والروضة).

تَقَيْنَ: خوی نارايش دا خوی جوان کرد
ه دمگوترئ: (تَقَيْنَت العروس، وتَقَيْنَ
النبت).

القَيْنُ: ناسنگر بهتاييهتی ه دوايي
کراوه بهناو بوهموو پيشهسازيک
ه همروا ناوه بو کؤيله.

القَيْنَانُ: زمندی دهست و قاچی ولاخو
حوشتر باريکايي ژوور سم؛ نهو
شوېنهی پيوماندهو شتی وای
تيدمگري.

القَيْنَةُ: نهمهتهو جارييه جا وهستايي
بزاني يان نا ه بهلام بهزوري
بهجهتيوه کؤيلهو جارييهك
دمگوترئ گوراني بزانيو گوراني
بلي ه نافرمتی نارايشدمر.

المُقَيْنَةُ: نافرمتی نارايشکار پازينهموه،
نهو نافرمتی پيشهی پازاندنهوهی
نافرمتی تره.

به یارمه تی خوا بهرگی سیّمهم ته واو بوو
بهرگی سیّمهم به پیتی (ك) ده ست پیډه کات

هَقَنَ بِالْمَكَانِ عَدْنَا وَعَدُونَا: لهو شوینه

مايه وه ه (جنات عدن) باخه گانی

به ههشت که شوینی تیدا مانه وهن بو

هه تاهه تاپه.

هَقَنَ الْبَلَدَ: لهو شاره دا نیشته جی بوو.

هَقَنَ الْأَرْضَ: سه مادی به زهویه که دا کرد

تا کشت و کاله که ی باش بی.

عَدَنَ الْحَجَرُ: بهر دم که ی هه لکه بند.

عَدَنَ الْأَرْضَ: سه مادی به زهویه که دا

کرد.

عَدَنَ بِه الْأَرْضَ: بهو شته له زهویه که ی

□

الْتَعْدِينَ: زانیاری دهر باره ی دهر هینانی

ماده خامه مه عدنه یه کان.

الْعَدَانُ: که ناری دهر یا ه که ناری پوبار ه

له پوژگارد ماوه ی جهوت ساله.

الْعَدَانَةُ: کومه ل و تاقم.

الْمَعْدِنُ: کانی شت ه شوینی دهر هینانی

نالتون و زیو و شتی وا ه

دهشگوتری: (فلان معدن الحیر و

الکرم) فلانکس کانی خیر و

بهره که مت و پیزو شکومه ندیه،

خیر و که ره م بو لهو شتی کی

سرووشتیه.

هَدَا عَدُوًّا وَعَدُوًّا وَتَعَدَّاءَ وَعَدُونَا: پوی ه

پهوان بوو.

هَدَا عَلَيْهِ عَدُوًّا وَعَدُوًّا: دهستریزی کرده

سمر، سته می لی کرد، له سنوور

دمر جوو.

هَدَا اللَّصُّ عَلَى الشَّيْءِ: دز شته که ی دزی.

هَدَا عَلَيْهِ: بازی دایه سهری ه عه مباری

بوو.

هَدَا فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ عَدُوًّا وَعَدُونَا:

فلانکسی له نیشه که لاداو به شتی کی

ترموه مه شوئی کرد.

هَدَا الْأَمْرَ وَعَنهُ: له کار که وازی هیئا.

هَدَا: جهرفی (الإستثناء) ه نیسمی دوی

خوی مه منصوب دمکا نه گهر به فیعلی

حیساب بکه یین، دوی خوی مه جرور

دمکا نه گهر به جهرفی جهری دابنیتین

ه نه گهر (عدا) له دواوه ی (ما) مصدریه

هه بوو نیسمه که واجبه مه منصوب بی

دمگوتری: (جاء القوم ماعدا محمداً).

أَعْدَاهُ: وای لی کرد باز بدا.

أَعْدَى فَلَانًا مِنْ مَرَضِهِ أَوْ خَلْقِهِ:

دهر دم که ی یان پموشته که ی

گواسته وه بو فلان ه دهگوتری:

(أَعْدَاهُ بِالْإِدَاءِ وَأَعْدَاهُ الدَّاءُ) دهر دم که ی

پپوهنا، وای لی کرد دهر دی نهوی

توش بی.

عَادَاهُ مَعَادَاةً وَعَدَاءً: کیشی له گهل

پهیدا کرد، دوژمنایه تی له گهل

نایه وه.

عَادَى الشَّيْءَ: شته که ی دوور خسته وه.

عادی الوساده: سهرینه که ی دوولا
هینایه وه.

عادی بین اثنین: نهو دووهی خستنه
به نایه ک ه بهدوا به کدا هینانی ه
دمگوتری: (عَدَّ عما تری) واز له وه
بینه که دمیبینی.

عَدَّی الشَّيْءُ: له شته که لایداو چوووه
سهر شتیکی تر.

عَدَّی الشَّيْءِ الیه: شته که ی رای ی کردو
نه نجامی دا ه دمگوتری:

عَدَّی الرَّجُلُ أَوْ الشَّيْءُ إِلَى الشَّاطِئِ الْآخِرِ
مِنَ النَّهْرِ: پیاو که یان شته که ی
له مبهری پرووباره وه رای ی کرد بو
نهو بهری پرووباره که.
عَدَّی فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلان که سی
له کاره که لادا ه دهستی پی ی
هه لگرت.

إِعْتَدَى عَلَيْهِ: سته می ی کرد.
إِعْتَدَى الْحَقُّ: له حق و راستی لایدا ه
دهشگوتری: (إِعْتَدَى عَنِ الْحَقِّ، وَفُوقِ
الْحَقِّ).

تَعَادَى: پی شپری کیان کرد له بازدان و
پاگردن دا ه هه ند پی کیان
دووژمنابه تی هه ندیکی تریان کرد.
تَعَادَى النَّوَائِبُ: به لاو کاره سات به ک
به دوا ی به کدا هاتن.

تَعَادَى الشَّيْءُ: شته که یه کسان نه بوو ه

دمگوتری:

تَعَادَى الرِّسَاذُ وَتَعَادَى الْمَكَانُ: سهرینه که
رِیْک و رِیْک نه بوو ه شوینه که
تهخت و رِیْک نه بوو.

تَعَادَى عَنْهُ: لئی دوور که وته وه ه
دمگوتری: (تَعَادَى مَا بَيْنَهُمْ) نیوانیان
بو شسی تی که وت و لَیْک
دوور که وته وه و ناوانیان گه ندهل و
خراب بوو.

تَعَدَّى عَلَيْهِ: سته می ی کرد.
تَعَدَّى الشَّيْءُ: له شته که تی بهری ه جیی
هیشت.

استعداد: داوا ی کومه کی ی کرد ه
دمگوتری: (استعدیت الأمير علی
فلان) داوا ی یارمه تیم له پاشا کرد
بو نهوه ی به سهر فلاندا زالی بیم.

الْعَادَى: دوژمن ه (ك: عداة) ه (عادیا
الروح) دولا ی له وحه که.

العادية: میتینه ی (العادی) به ه کومه له
نه سب سواری هیرش بهر ه فورئان
دهفرموی: ﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا﴾
سویند بهو کومه له نه سپانه ی
هیرش دمه بن ه کومه لی مرو ف که
ناماده دمکرتن بو شهر ه نیش و
کار ی که مهشغولت بکا لهشتی تر ه
دمگوتری: (دفعت عنك عادیه فلان)
شهر و به لای فلان که سم له سهر

لابردی ۵ (ك: عواد).

عوادی الدهر: به لَو کاره ساتی پوژگار.

عوادی الکرم: نهوهی دمپویندری لای

بنکی درمختی گه وره.

العیدی: کهناری پوبارو شیوو دۆل ۵

غهریبو بیگانه ۵ لیک دوورو

پهرته وازه ۵ کۆمه لیک مروفی دژ

بهیهک.

العداء: ئیش و کاریک له شتی تر لات

بدا ۵ قوناغی یه کهم له بازدانو

پاکردن.

عداء الخندق: ناومهی چال.

العداء: نۆرهی یه کهم له بازدانو

پاکردن ۵ بهردیک دابنری له سهر

شتیک و شته که دابیووشی.

العداوة: دوژمنایهتی.

العداء: باز هاوێزی به هیز چ ئادهمی

بی یان ئهسپ.

العیدی: گواستنهوهی نهخووشی له

نهخووشهوه بۆ یهکیکی ساغ ۵ به

هۆیهک لههۆیهکان.

العداء: زهوی پرووخهک و بی هیز ۵

ولاخی سواری که لاوازو کورتان

شرو پهرپووت بی.

عدواء الشغل: کۆسپ و له مپهر

له بهردهم ئیش و کاردا.

العَدان: باز هاوێزی به هیزو توانا.

العُدوان: دهگوتری: (لا عُدوان علی

فلان) دمه لآت نییه به سهر فلاندا

۵ هۆکار نییه بۆ سزادانی فلان.

العُدوة: تهپۆلکه و به رزایی ۵

کهناری شیوو دۆل، پهنا شیو.

العَدُو: دوژمن ۵ (ك: اعداء).

العَدِي: کۆمه له خه لکیک خو ئاماده

ده کهن بۆ شهر.

المتعدي: (الفعل المتعدي) فیه لیک

بوخوی (مفعول به) مه منصوب بکا.

المتعدي: دهگوتری: (مالي عنه معدي) من

له وه لانه ده و ناچه سهر رپبازیک

تر.

المُعَدِيَّة: که له ک و به له م و شتی وا که

له کهناریکی پوباره وه پیی

بپهرپه وه بۆ کهناره کهی تری.

العَدُولِيَّة: نه و که شتی و گه میانهی

نیسه بهت دمدرین بۆلای (عَدُول)

له ولاتی به حرهین.

عَدَب عَذَابًا: وازی له خواردن هینا له بهر

تینوایه تی زۆر ۵ ده سگوتری: (عَذَبَ

الاکل).

عَذَب عنه: وازی لی هینا.

عَذَب فلاناً عن الشيء: فلانکه سی له و شته

مه نه کردو نه بهیشت دهمستی بۆ بهری.

عَذَب الطعام والشراب: خوراک و

شهرابه که نهوشی گیانی بوو ۵

به خوشی و بی گری گونجاو بوون بؤ
قوتدان.

اعذب عنه: وازی لی هیئناو جیی هیشت
ه دمگوتری: (اعذب نفسك عن کذا)
نمفسی خؤت لهو شته بگرموه.

اعذب الماء: ناومکهی شیرین کرد ه
دمشگوتری: (اعذب ماءك وحوضك)
ناومکات پاک بکرموه، هموزمکات
له قهوزمو قورپو قال پاک بکرموه.
عذبیه: نهشکهنجهی داو تۆلهی لی سهند.
عذب فلاناً عن الشيء: فلانکسی له
شتهکه مهنع کرد.

اعتذب فلان: فلانکس بؤ میزمرمکهی
دوولفکهی کردن ه له دواوه له دوو
لاوه لفکهی میزمرمکهی بهردایهوه.
استعذب فلان: فلانکس داواوی ناوی
شیرین و گوارای کرد.

استعذب عن الشيء: سهرپیچی له
نهجامدانی شتهکه کرد.

استعذب الطعام والشراب: خؤراک و
شمرابهکهی بهلاوه گواراو خوش بوو
به ناسانی بؤی قووت دمچوون.

اعتذب الماء وغيره: ناومکهی بهلاوه
گواراو خوش بوو.

العذاب: سزاو تۆله ه همر شتیك
لهسهر دل و دموون قورسو
ناخؤش بی ه له حهدیسدا هاتووه

(السفر قطعة من العذاب) سەفەر
بهشیکه له عذاب.

العذب: خواردن و خواردنهموی گواراو
خؤش قوت جوو ه دمشگوتری: (هر
عذب اللسان وعذب الكلام) نهو
مرؤفه زمان شیرین و قسه خؤشه.

العذبة: نهم سهر و نهو سهری شت ه
دمگوتری: (عذبة السوط وعذبة
اللسان، وعذبة العمامة) ه نهو بهتهی
له ناومراستی ستوونی تهرازودایهوه
تهرازومکهی بی ههئدمکیشری.

هَقَر فلان عُذراً: فلان تاوانی زؤر بوون،
عهیبو عاری زؤری ههن.

هَقَر فلاناً لئما صنع: پاساوی له فلان
قبوول کردو لهسهر کردومکهی سزای
نهدا.

هَقَر العلام والجارية: کورپو کچهکهیان
خهتهنه کردن.

هَقَر العاذر فلاناً: نهخؤشی بینهخپه
تووشی فلانکس بوو.

هَقَر الفرس عُذراً: نهسپهکهی لغاو کرد.
اعتر: عوزری هیئنایهوه.

اعتر في الشيء: له شتهکهدا کهم
تهرخهمی کردو زؤر بهوردی و
سوور بوون کارمکهی نهمنجام نهدا.

اعتر: زیده پۆیی کردو به دئسۆزی
پوبهپوی کارمکه بۆوه ه تاوان و

- عَمِيهَ كَانِي زَوْرَ بَوون.
 اعْتَرِ الْقَوْمَ: خواردنی خهتهنه سورانی
 بُوَ خَه لَكَه كَه ناماده كرد.
 اعْتَرِ فُلَانًا فِيمَا صَنَعَ: عوزری لهفَلان
 لهسمر كردموهگی قبول كرد.
 اعْتَرِ فُلَانًا مِنْ فُلَانٍ: تَوَلَّهِي فُلَانِي لَه
 فُلَانِ ستانده.
 اعْتَرِ الْغَلَامَ وَالْجَارِيَةَ: كوپو كچهكهی
 خهتهنه كردن.
 اعْتَرِ الْفَرَسَ: نِهسپهكهی لغاو كرد.
 اعْتَرِ فُلَانًا فِي ظَهْرِهِ: زَمْبِرِي لَه پِشتِي
 فُلَانَكِهس داو نازاری پِئ گهپانده
 دَمَشْگوتَرِي: (ضَرْبَه فَاَعْتَرَه) زَمْبِرِي
 لِيْدَاو نازاری پِئ گهپانده
 فَاَعْتَرِ لِيَّيْ دِرَاو خَهْرِيك بَوو بَمَرِي.
 اعْتَرِ الْغَلَامَ: كوپمكه مووی لاجانگی
 پوان.
 اعْتَرِ الرَّجُلَ: پِياومكه به
 زَوْرله خَوَكردن و بِي بنهما عوزری
 هِيْنَايه موه پاساوی نهبوو.
 اعْتَرِ فُلَانٍ: فُلَانَكِهس نان و سفرهی
 خهتهنه سورانی ناماده كرد.
 اعْتَرِ الْقَوْمَ: خَه لَكَه كَه بَانْگ كَرْد بُو
 نان خواردنی خهتهنه سوران.
 اعْتَرِ الْفَرَسَ: نِهسپهكهی لغاو كرد.
 اعْتَرِ فُلَانٍ: فُلَانَكِهس بَووبِه
 عوزرخوا، عوزری ههبوو.
- اعْتَرِ إِلَيْهِ: داوای لِيَكرد عوزری لِي
 و مَرگَرِي
 دَمَشْگوتَرِي: (اعْتَرِ مِنْ ذَنْبِهِ) و (اعْتَرِ مِنْ فَعْلِهِ) به لَكَه
 هِيْنَايه موه و عوزرو پاساوی خَوِي
 خِستنه رَوو بُو نِه موهی تاوانبار
 نهبي.
 اعْتَرِ مِنْ فُلَانٍ: شَكَاتِي لَه فُلَانِ كَرْد.
 اعْتَرِ الْعَمَامَةَ: دَوولكي بُو مِيْزمرمكه
 له دواوه بهردايه موه.
 تَعْتَرِ عَنِ الْأَمْرِ: لَه كَارمكه دواكهوت.
 تَعْتَرِ مِنَ الذَّنْبِ: خَوِي لَه تاوانهكه
 رِزگار كَرْدو پاساوی بُو كَارمكه
 هِيْنَايه موه.
 تَعْتَرِ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: كَارمكه لهسمر گران
 بَوو تَووشِي جَوْرتم و نَارِهجهتي بَوو.
 تَعْتَرِ الْقَوْمَ عَلَى فُلَانٍ: خَه لَكَه كَه
 پِشْتگيري فُلَانَكِهسِيان نهكردو
 دَمورو بهريان جَوَلَكردو رِيسوايان
 كرد.
 اسْتَعْتَرِ إِلَيْهِ: عوزرو پاساوی بُو
 هِيْنَايه موه.
 اسْتَعْتَرِ مِنْ فُلَانٍ: وَتِي كِي يارمه تيم
 دهدا بُو رِزگار بَوونم لهدمستی فُلَان

 داوای له خَه لَك كَرْد پاساوی بُو
 بهيْننه موه نِهگمر سزای دا.
 الْعَازِرُ: رَهْمِيَكَه خَوِيْنِي حَه پِزِي لِي
 رَهْموان دَمِي.

الْعَاذِرُ: دهرديکه تووشی قورگ دهبی،
 پیی دهمگوتری بینه خره ۵
 دهشگوتری: (لَقِيتَ مِنْهُ عَاذِرًا)
 له مووه تووشی شهرو نهگهتی بووم
 ۵ له بواری پزیشکیدا وشه
 (العاذِر) ناوه بو نیلتیهایی
 لهوزمهتین.

باخه ترئییه که ی واند.
 الْعُذْرُ: نهو به لگهی دمکریته پاساو بو
 کارمه.

الْعُذْرَاءُ: کچ ۵ (ك: عذاری و عذار)
 دهگوتری: (درة عذراء) گهوه ریکی
 کون نهکراوه ۵ (رَمَلَة عذراء)
 لبه لانیکه کهس پیی لی نه ناوه.

الْعُذْرَةُ: کچینی ۵ بینه خره،
 هه وکردنی لهوزمهتین ۵ ناوچه وان ۵
 پالی نه سب ۵ کومه له قز ۵ گودله ی
 قزی سر.

الْعَذْرَةُ: گو و بیسایی ۵ (عَذْرَة الدار)
 بهر بیلای خانوو.

الْعُذْرِيُّ: (هوى العذري) عیشقی خاوین
 ۵ که نه م جوړه سوژو عیشقه
 نیسبهت دهری بو خیل عه زره که
 بهم عیشقه به ناویانگ بوون.

الْعَذِيرُ: پاساو هیئهره وه ۵ یارمه تیهره
 کاریک که نه نجامت دا پاساوی بو
 بهینییه وه ۵ دهگوتری: (عَذِيرُكَ مِنْ
 فُلَانٍ) که سیک پهیدا بکه پاساوت بو
 بیینیته وه لای فلان ۵ (من عذيري من
 فُلَانٍ؟) کی پاساوم بو دینیته وه ۵
 دهربارهی فلانکهس نه گهر له سهر
 کردموه که ی بمهوی سزای بدهم؟

الْمُعْذِرُ: به لگه و پاساو ۵ (ك: معاذر
 ومعاذير).

الْعِذَارُ: لاجانگ ۵ لایه کی پش ۵ نهو
 بهته ی به سهر پروومه تی نه سپدا
 رایهل دهبی لهکاتی لغاو کردنیدا ۵
 دهشگوتری: (خَلَعَ فُلَانٌ عِذَارَهُ)
 فلانکهس پشهمی له سهری خوی
 دامالی و روی کردوته گومرایی و
 خراپه کاری و حه پای تکاوه ۵ (لَوَّى
 عَنْ عِذَارِهِ) لی ی پاخی بوو ۵ سفره و
 خوانی داومتی خهته نه سوران ۵
 جوت سفره ی تیر ۵ دهشگوتری:
 (فُلَانٌ شَدِيدُ الْعِذَارِ) فلانکهس
 وره بهرزو خاومن عه زیمه یه.

عِذَارُ الْحَائِطِ: نه م دیو و نهو دیوی
 دیوار.

عِذَارُ الطَّرِيقِ: نه ملاو نه ولای پیکا.

عِذَارَا الْوَادِي: نه مبهرو نهوبه ری شیو
 و دۆل.

عِذَارُ مِنَ النَّخْلِ وَالشَّجَرِ وَالرَّمْلِ: پیزه
 دارخورماو درهختو ته بهاره لم ۵
 دهگوتری: (غَرَسَ فِي كَرْمِهِ عِذَارًا مِنْ
 الشَّجَرِ) پیزه درهختیکی له ناو

عَذَقَ من الطعام والشراب عَذْفاً: شَتِيكَ

له خواردن و خواردنه و مکه دستک هوت
ه (فهو عاذف).

العَنُوف: خواردنی کهم ه دمگوتری: (ما
ذقت عذوفاً) هیچم نه چه شتووه.

صَفَقَ النخلة عذفاً: پرزو پالی
دارخورما کهی بری.

عَذَقَ فلاناً الى كذا: فلانکهسی نیسبه تدا

بو فلان ه شت ه دمگوتری: (عَذَقَهُ بَشْرَ

أو قبيح) نیسبه تی دا بو شهرو

خرابه کاری تا پیی ناسرا.

عَذَقَ النخلة: به مانا (عَذَقَهَا) دئ.

العَذَقُ: لقه دار خورما به خورما کهیه وه

ه (ك: عِذاق واعذق).

العِذاقُ: هموو لقه دره ختیک که

پهلوی همبن ه هیشوه ترئ نه گهر

بۆله ترئییه گانی ئی گرابنه وه وه

خورابن ه (ك: أعذاق وعذوق) ه

همروا وشه ی (العِذاق) به مانا

شکۆمه ندی و پیاومتی دئ،

دمگوتری: (في بني فلان عِذاق كهل)

خپلی فلان شکۆمه ندی و پیاومتیان

دیرین و رهنه و پشه داکوتراوه و

لهو به هایانه دا گه یشتونه همره

پله ی بهرز.

العَنِقُ: زمان رهوان و قسه خووش،

قسهزان ه (طیب عَنِق) بۆنیکی

خووش.

العِدْقَةُ: نیشانه یه، رهنگی که له مهر

دمدرئ بو نیشانه کردنی جیا له

رهنگی خوریه که ی.

عَذَلَهُ عَذْلاً وَعَذْلاً: لۆمه ی کرد ه له

پهندی پیشیناندا هاتووه: (سبق

السيف العذل) شمشیر پیش

سهرزمنشکردن کهوت ه بو شتیک

دمگوتری له کیس چوبئ و جاری

نه کری.

عَذَلَهُ: زنده رهوی کرد له

سهرزمنشکردنی دا.

إِعْذَلْ: سهر زمنشکردنه که ی قبول

کرد.

إِعْذَلْ اليومُ: نه مرؤ زور گهرم بوو.

إِعْذَلْ على الشيء: برپاری دا له سهر

نه انجامدانی شته که.

تَمَازَلُوا: هه ندیک له خه لکه که

سهرزمنشتی هه ندیکی تریان کرد.

تَعَذَّلْ: قبولی لۆمه کردنه که ی کرد.

الْعَاذِلُ: ده ماریکه خوینی

(نیستی حاضه ی لیوه دئ.

العُذْلَةُ: که سیك زور لۆمه ی خه لک

بکا.

هَذَا الْبَلَدُ عَذْوًا: ولاته که ناو و ههوی

خاوین بوو.

إِسْتَعَذَى المكانُ: شوینه که ی پی خووش

بوو ناو و هه‌وای له‌گه‌ل س‌روشتی
نه‌ودا گونجاو بوو.

العَذَاة: زه‌وی خاوی‌ن و به‌بیت و گونجاو
بۆ‌روه‌ک و دره‌خت تێدا پ‌واندن ه
دوور له‌ناو و هه‌وای می‌ک‌رۆ‌با‌وی و
به‌تا نامیز ه (ک: عذوات).

العذی: کشت و کاتیک که به‌باران
ئاوب‌درئ و به‌س ه هه‌رشوینیک
شۆ‌ره‌خاک نه‌بی و روومکی حومضی
تێدا نه‌بی.

المَعَذِيَّة: زه‌وی پا‌ک و خاوی‌ن و گونجاو بۆ
کشت و کال و ناو و هه‌وا سازگار.
عَرَبٌ عَرَبًا: زوبانی بۆ عه‌رمبی راست بووه
خواری و له‌نگی تێدا نه‌ما.

عَرَبَتِ المَعْدَةُ: گه‌ده‌ی داوه‌شا ه
له‌حه‌دیس دا هاتوو ده‌لێ کابرایه‌ک
هاته لای پی‌غه‌مبه‌ر (د.خ) عه‌رز
کرد (إِنْ إِبْنُ أَخِي غَرِبَ بَطْنُهُ)
برازاگه‌م گه‌ده‌ی تی‌ک‌چوووه،
پی‌غه‌مبه‌ر (د.خ) فه‌رمووی: (إِسْقَهُ
عَسَلًا) هه‌نگوینی دهرخوارد بده.

عَرِبَ فلان: فلانکه‌س گه‌ده‌ی ترشا.
عَرِبَ الجرح: برینه‌که کیم و زوخاوی ئی
به‌یدا بوو هاوسا ه د‌وای چاکی‌بوونه‌وه‌ی
برینه‌که شوینه‌واری مایه‌وه.
عَرِبَتِ المرأة: ئافه‌رته‌که خ‌و‌ی لای
مێ‌رده‌که‌ی خ‌ۆ‌شه‌ویست کرد.

عَرِبَ الماء: ئاو‌که‌ صاف بوو.
عَرِبَ النهرُ ونحوه: روبار‌که ناوی زۆر
بوو.

عَرِبَ عَرَبًا وعروبة وعروبية: زوبانی ره‌وان
بوو له‌نگی تێدا نییه ه ده‌ش‌گو‌ترئ:
(عَرِبَ لسانه).

أعرب فلان: فلانکه‌س زمانی فه‌صیح و
ره‌وان بوو له‌زمانی عه‌رمبی داو
خ‌ۆ‌شی عه‌رمب نه‌بوو.

أعرب الكلام: قسه‌که‌ی رون‌کردموه ه
به‌شی‌ومه‌ک قسه‌ی کرد که یاسای
نه‌ح‌و‌ی تێدا ره‌چاو گر‌دبوو.

أعرب بمراذه: مه‌به‌ستی خ‌و‌ی به‌شی‌وه‌ی
پێ‌ک و پێ‌ک دهر‌بری.

أعرب عن حاجته: پێ‌دا‌و‌ی‌ستی‌یه‌کانی
خ‌و‌ی به‌باشی در‌کاندن.

أعرب الأسم الأعجمي: ناوه
پێ‌گانه‌که‌ی به‌شی‌وه‌ی عه‌رمبی گوت
ه یاسای زمانی عه‌رمبی به‌سه‌ر‌دا
چه‌سپاند.

أعرب في البيع: له مامه‌له‌که‌دا
عه‌رم‌بون و پێ‌شه‌کی دا.

عَرِبَ الشري: ک‌پ‌یار‌که پێ‌شه‌کی
شته‌ک‌ر‌دا‌وه‌که‌ی دا.

عَرِبَ عن صاحبه: له‌ج‌یا‌تی هاوه‌له‌که‌ی
قسه‌ی کردو به‌ل‌گه‌ی هێ‌نا‌یه‌وه.

عَرِبَ لسانه: زوبانی ره‌وان بوو به‌باشی

مه به سستی خوئی گه یاند.

عَرَبُ الکلام: قسه که ی رونکردم وه.

عَرَبُ فلاناً: فلانکه سی فیری زمانی

عهرمبی کرد.

عَرَبُ الأسم الأعجمی: ناوه بیگانه و

عه جه مییه که به شیوهی زمانی

عهرمبی گوت.

عَرَبُ منطقه: شیوه نوتق و قسه کردنی

خوئی له خواری و ختیچی پاککردم وه.

عَرَبُ فلاناً: قسه کانی فلانکه سی به لاوه

ناشیرین بوو بهر پهرچی دایه وه ۵

دهشگوتری:

عَرَبُ علیه: قسه کانی ئهوی به لاوه

ناشیرین بوو.

تَعَرَّبُ: خوئی به عهرمب شو بهاند ۵ له

ساراو هوبه لادییه کاندان نیشه جی

بوو، خوئی کرد به عهرمبی

سارانشین.

تَعَرَّبَت المرأة: ئافه ته که خوئی لای

میرده که ی خوشه ویست کرد.

إِسْتَعَرَّبُ: خوئی کرده عهرمب و خوی

ئهوانی گرت و خوئی به عهرمب

لهقه ئه دا.

الأعراب: عهرمبی و دهشته کی، ئه و

عهرمبه خیله کیانه ی که بهدوا

لهومرو ئاو بو ئازه ئه کانیان

دهگه پان.

الإعراب: گۆرانکارییه که ده که ویته

سهر کۆتایی وشه عهرمبییه کان

جاریک مهر فوع و ده میک

مه منصوب و جه لیك مه جرور ده بن.

التعريب: راسته و پاسته کردنی وشه نا

عهرمبییه کان به شیوهی وشه

عهرمبییه کان کاتیك له شیوه

ئه جه مییه که به وه دهگوازیته وه

بوئاو زمانی عهرمبی.

العاریة: عهرمبی ره سه ن و خالیص که

په چه له کی به ساغی مابیته وه و

بیگانه ی تیکه ل نه بووی ۵ چه ند

هوزو خیلێکن دوابراو بوون و

له ناو چوون، وه کوو گه لی عادو

ئه مود طه سم و جه دیس ۵ به مانه

دهگوتری عهرمبی بانیده

العِرابُ: ئه سه پی عیراب پیچه وانه ی

ئه سه به به رازینه یه.

العَرَبُ: گه لی عهرمب سامی نژادن ۵

زید و مه ئیه ندی کۆن و ئه صلیان

نیوه دورگه ی عهرمبییه له وێوه

په لیان هاو پشته و بۆ ولاتی تر ۵

زۆریه ی ولاته عهرمبییه کانی ئه مپۆ

له بناغه دا ناعه ره بن و له دوا

فتوحاتی ئیسلامی ورده ورده

نه ژادو زمانی خوێان له بیر

چۆته وه و بوونه عهرمب.

- العُربُ: به مانا (العرب) دئ. کەس له خانوو مکه دا نیه.
- العرباء: عەرەبی ڕەسەن و سامی نژاد.
- العرباني: کەسیک بە زمانێ عەرەبی ناخاوێن بکاو عەرەبیش نەبێ.
- العريّة: چۆمێ تیزڕۆ ە نەفس و دەروون ە چەند گەمی و کەشتییەک بوون لەناو روبرای دیجلە بە کاریان دەهێنان ە گالیسکە کە دوتایە ی لەژێردای یان چوارتایە یەک و لاخ راپیکشی و شتی پێ بگوازیڕێتەو.
- العربون: عەرەبون و پێشەکی کە لە دوا رپیککەوتن و براندنەوێ مامە ئەکە بە خێرایێ دەدرێتە فرۆشیار و مکوو بتمانە یەک بۆ فرۆشیار و کرپار.
- العربین: مادە یەکە لە صمغی عەرەبی دەر دەهێنرێ.
- العروب: ئاڤەرتێک خووی لای میژدەکی خوێشەوێست دەکا ە (ک: عروب) ە قورئان دەفەرموئ: ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ أَكْبَارًا، عُرْبًا أَكْرَبًا﴾.
- العروبة: بە مانا (العروب) دئ ە (یوم العروبة) پۆژی هەینی سەر دەمی نەزانی بوو.
- العربية: ئیسەمێکە مەبەست لێی تاییبەتمەندی ڕەگەزی عەرەبییە.
- العربية: بە مانا (العروبة) دئ.
- العريب: دەگوترێ: (ما بالدار عريب)
- المُتَعَرِّبَةُ مِنَ الْعَرَبِ: خێلێ بەنو قەحتان ە ئەو عەرەبانەن کە لە وڵاتی عەرەبە ڕەسەنەکاندا نیشتەجێ بوون بە زاراوەی ئەوان ناخاوێنیان کردوو.
- المُسْتَعْرِبَةُ مِنَ الْعَرَبِ: وەجەو نەوێ حەزەرتی ئیسماعیل ە کەوا بوو قورەیشییەکان عەرەبی ئەصلی نین و کراو بە عەرەبن.
- عَرَبٌ: ڕەوشتی ناشرین بوو.
- عَرَبٌ السُّكْرَانُ عَلَى النَّاسِ: سەرخۆشەکە خەڵکەکی ئەزەبەت دا.
- العربيد: کەسیک زۆر خەڵک نيزعاج بکاو شەڕانی بئ ە کەسیک بە سەرخۆشی خەڵک ناپرەحەت بکا.
- عَرَبَنَه: عەرەبوونی دا بە فرۆشیار.
- عَوَجَ الشَّيْءُ عُرْجًا: شتەکە بەرز بۆووە سەرکەوت ە (فەر عریج)
- عَوَجَ فلان: فلانکەس ئازاریک لە ھاجیدای پەیدا بوو و مکوو شەلی ئی ھاتو شەلیەکی سروشتی نەبوو.
- عَوَجَ في السُّلْمِ: بە پەژمەدا سەرکەوت.
- عَوَجَ بالشَّيْءِ: شتەکی لەگەڵ خۆیدا بە پەژمەدا سەر خست.
- عَوَجَ بالروح والعمل: گیان و کردەوێ

بهرز کردنهوه ۵ قورشان دمهرموی:

﴿تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ﴾.

عَرَجَ عَرَجًا وعرجانا: له قاجیدا لهنگیهک

ههبوو وای ئی هات به روالهت دمشلی ۵

بههوی نازاریکی پهیداوو توشی شەلی

بوو ۵ (فهو اعرج وهي عرجاء).

عَرَجَتِ الشَّمْسُ عَرَجًا: خۆر بهرمو

ناوابوون کشا.

اعرج فلانا: فلانکەسی شەل کرد.

عَرَجَ عَلَيْهِ: مهیلی کرده سهری و جهزی

لیی بوو.

عَرَجَ بِالْمَكَانِ: لهو شوینه دابهزی و

نیشتهجی بوو.

عَرَجَ الشَّيْءُ: شتهکهی خوارکردموه ۵

دمگوتری: (عَرَجَ الْبِنَاءُ وَالنَّهْرُ وَالْخَطُّ)

چینی دیوارمکه یان جۆگاکه یان

هیلکهکی خوارکرد.

عَرَجَ الثَّوْبُ: قوماشهکی خیت خیت

کرد ۵ هیلکهکانی خوارکردن.

إِنْعَرَجَ الشَّيْءُ: شتهکه خوار بووه، لار

بووه به راست و چهپدا مهیلانی

کرد ۵ دمگوتری: (إِنْعَرَجَ النَّهْرُ):

روبارمکه پیچاو پیچ بوو ۵ (إِنْعَرَجَ

الطَّرِيقُ): پێگاکه قۆرت و پیچ بوو ۵

(إِنْعَرَجَتِ الشَّمْسُ): خۆر بهرمو

ناوابوون پۆیی و له ناسۆی ناوابوون

نزیک بۆوه.

إِنْعَرَجَ الْقَوْمُ عَنِ الطَّرِيقِ: خهئکهکه له

پاسته پئی لایاندا.

تعارج: لاسایی شهلیکی کردموه.

تَعَرَّجَ: لاریبۆوه ۵ دمگوتری: (تَعَرَّجَ

الْبِنَاءُ) دیوارمکه خوار بوو ۵ (و تَعَرَّجَ

النهر) پێرموی جۆگاکه پیچاو پیچ

بوو.

الْأَعْرَجُ: قهله رمش.

التعاريجُ: (تعاريج النهر) پیچاوپیچی

پووبار.

الْعُرْجَةُ: سهرکهوتن و بهرزبوونهوه ۵

شوینی سهرکهوتن.

الْعَرِيجُ: بهرزایی ۵ کارێک یهکالا نهبو

ببتهوه.

المعراج: نامیری بهرزبوونهوه ۵ پهیزه

۵ نهو شتهی پیغهمبهر پئی بهرز

بۆوه بۆ ناسمانهکان له شهوی

میعراجدا.

مُنْعَرَجُ الطَّرِيقِ وَالْوَادِي وَالنَّهْرِ: پیچاو

پیچی پێگاو شیوو دۆل و پووبار.

عَرَجَنَ الثَّوْبَ وَنَحْوَهُ: وپنهی لاسکه

خورمای له سههر قوماشهکه

درووستکرد.

الْعُرْجُونُ: نهو لاسکهی خورمای

پێومهیه، هیشوه خورما.

عَرَدَ عَرْدًا: دهرکهوت و پێگهیی و بههیز

بوو ۵ دمگوتری: (عَرَدَ النَّابُ) ددانهکه

- دمرکه وتو پتهو بوو ۵ (عَرَدَ الشجر) ۵
 درمخته که پرواو به هیز بوو.
 عَرَدَ الحجر: بهر دمکه ی دوور هرئ دا.
 عَرَدَ عَرْدًا: هه لات.
 أَعْرَدَ الشجر: درمخته که پتهوو
 نه ستوور بوو.
 عَرَدَ النجم: نه ستیرمه که بهرمو
 ناو ابوون کشا.
 عَرَدَ عن الطريق: له رپنگا لای دا.
 عَرَدَ السَّهْم في الرَّمِيَة: تیرمه که له
 کهوان رها کرد.
 عَرَدَ فلان بحاجة فلان: فلانکهس
 پیداو یستی فلانی جی به جی
 نه کرد.
 الْعَرَادُ: کولله ی مینه.
 الْعَرْدُ: شتی ره قو پتهو.
 الْعَرَادَة: نامیریکی شهر بووه له کوندا
 شتی پی هاو یزراوه بو ناو دوژمن،
 به کوردی پیی دهگوترئ
 قوچه قانی، مه نجه نیق.
 عَرَّتْ الإبل: حوشرمه که گروئ بوو.
 عَرَّ الظِّلیم عَرَارًا: بیچوه نوعامه که
 قهراندی.
 عَرَّ فلاناً عَرًّا: ناسناو یکی ناشیرینی بو
 فلانکهس دانا ۵ دلی ناخوش کرد ۵
 کردارو گوشتاریکی ناشیرینی پال دا.
 عَرَّ بشر: شهر و نه گبه تی پال دا.
- عَرَّ الأرض: سه مادی به زمویه که کرد.
 إِعْتَرَّ فلاناً واعِزَّ به: به بی نهوه ی داوای
 لی بکا پیاو متی له گهل کرد.
 تَعَارَّ فلان: فلانکهس شهو خهوی لی
 زراو له سهر جیگای نوستنی تا
 بهیانی تلاو تلی کردو هاواری کرد.
 اسْتَعَرَّهم الجرب: گروییی تییان دا بلاو
 بووه.
 العَرَّاء: پروو مکیکی بو نخوشه.
 العرارة: پموش ناشیرینی ۵ تهنگو
 چه له مهو جورتم ۵ نهو ژنانه ی هه
 مندالی نییرنه یان بین ۵ دهگوترئ:
 (تزوج في عرارة النساء).
 العُرَّ: گروییی ۵ (وعرَّ الوادي) نه م
 بهراو نهو بهری شیو.
 العُرِّي: نافرمتی عه پیدار.
 العُرَّة: جورتم و ناخوشیی ۵ پموشتی
 ناشیرین.
 العُرَّة: گروییی: نهو حالته شیتی و
 نه عصاب تی کچوونه یه که توشی
 هه ندی ئاده میزاد ده بی ۵ تاوان ۵
 گرئی دار گوچان و عه صا ۵ پیس و
 پوخته لی ۵ دهگوترئ: (هو عُرَّة قومه)
 ۵ نهو قیزمونی قه و مه که یه تی ۵
 بهزی دوگی حوشر.
 العَرِيرُ من الرجال: پیاو ی غم ریب و
 بیگانه.

- المَعْرَةُ: ههزار ۵ میوان ۵ بیاموتی لهگهڵ
کراو بهبیئ ئهوهی داوا بکا.
- المَعْرَةُ: نهزیمهت و جورتم و ناخۆشی ۵
بارزگرانی و ئهرك ۵ خوینی کوژراو
که له بکوژ و مردمگیر ۵ تیاوان ۵
تهنگزه ۵ شوینی گروییی.
- مَعْرَةُ الجیش: ئهوهیه سوپا له شوینیک
بخا زموێ تابهتهی هاوالتیان بـ و
بهبیئ پهمانهندی ئهوان له
کشت و کالهکهیان بخۆن.
- العِرْزَالُ: کالای کهم و بـ نمود ۵
دمگوتری: (إحتمل عِرْزَاله) کالاکهم و
بـ نمودهگانی له گوئی خۆی
شتهک دا ۵ دارودهمونی چرو پـ
که دمبیته شوینی حهوانهوهی شیر
۵ شوینیکه باخهوان و رهزهوان
لهسهر دارخورماو درهختی تر
بوخۆی چاکی دمکا بو ئهوهی خۆی
له شیر بپاریزی ۵ دهمی کوندهو
مهشکه ۵ کۆمهلیک ئادهمیزاد ۵
(ک: عرازیل).
- عَرَسَ عَنِ الشَّيْءِ عَرَسًا: له شتهکه لای دا.
عَرَسَ البعير: ملو دهستی حوشرمهکی
پنکهوه شتهک دان و پیخی دا.
عَرَسَ فُلَانٌ عَرَسًا: فلانکهمس کهیف
خۆش و تمـ دماخ بوو ۵ سهری سوپما
۵ دهستی بهشهر کردو وازی نههینا.
- عَرَسَ الشَّيْءَ: شتهکه تووند بوو به
بنبهست گهیی.
- عَرَسَ الشَّرُّ بَيْنَهُم: شهر لهناویان بهربابوو
نهکوژایهوه.
- عَرَسَ بِالشَّيْءِ: خوی بهشتهکهوه گرتو
نولفهتهی پتومگرت ۵ دمگوتری: (عَرَسَ
الصَّيْءُ بَامَه) منداکه وهگری دایکی
بوو.
- أَعْرَسَ السَّافِرُونَ: رێبوارمکان کۆتایی
شهو خستیان و ویستیان پشوو
بدن و ماندویی له خۆیان
دمریکهن.
- أَعْرَسَ فُلَانٌ: فلانکهمس بوکی
گواستهوه.
- أَعْرَسَ بِالْمَرْأَةِ: لهگهڵ ئاهاشتهکه چوووه
خهلووه.
- أَعْرَسَ الشَّيْءَ: خوی به شتهکهوه گرتو
پئی راهات.
- عَرَسَ السَّافِرُونَ: بهمانا (اعرسوا) دئ.
- تَعَرَسَ لِامْرَأَتِهِ: خۆی لای ژنهکهی
خۆشهویست کرد.
- عَرَّاسُ النِّيلِ: جۆره گوئیکی نیلوفهره.
العَرِيسُ: درهختیکی چرو پـ گهلاو
تیكچرژاو که شیر دمکا به شوینی
حهوانهوهو پشودانی خۆی.
- العَرِيسَةُ: بهمانا (العريس) دئ.
- العَرِسُ: میرد ۵ دمگوتری: (هو عَرِسُهَا)

ئەوھ مېردىيەتى ۋ (وھى عرئە)

ئەوھ خېزانىيەتى ۋ (وھما عرسان)

ئەو دوو ئافرىتى پىلاوھ ژنو

مېردى يەكترن ۋ (ك: أعراس).

ابن عرس: دەعبايەكە وەككوو جىرجو

مشك وایە جووچەئە مېرىشكو شتى

وا دەخوا.

العرس: ئاھەنگى ژن گواستەنەوھو ژن

مارەكردن و نان و خوان ئامادەكردن

بۆى ۋ (ك: أعراس).

العروس: بوك ۋ واتە: ئافرىتى شوگردو

تا جلى بوكىنى لە بەردابن ۋ ھەروا

پىاو تالە ماوھى زاوايەتى دابى ۋ بۆ

پىاوان كۆى (العرس)(عرس) بۆ

ئافرىتان (عرائس).

العروسة: ئافرىت تا لە پۆشاكى بوكىنى

دابى ۋ بوكە شوشەو شتى وا كە

مندال يارى پې دەكا.

العريس: پىاو لە فەترەى زاوايەتى دا

(ك: عرسان).

المعرس: كەسېك زۆر ژن بېنى ۋ

شۆھىرى زېرەكو وريا بۆ لىخوپىنى

ئۆتۆمبىلى بوك گواستەنەوھو.

المعرس: ئەو شۆپنەى رېبوارى شەورۆ

لە كۆتايى شەودا لىى دەخوا

ئىسراھەتى تېدا دەكا.

عوش فلان عرشاً: فلانكەس كەپرو

ساباتى دروستكرد.

عوش بالكان عروشاً: لەو شۆپنە ماپەوھ.

عوش العرش: كەپرى كرد.

عوش الكرم عرشاً: كەپرى بۆ تولە

مىوھگان كىردو لە زەوى بەرزى

كىردنەوھو خىستىنە سەر دار.

عرش فلان: فلانكەس كەپرى كرد

ساباتى راپەست.

عرش الطائر: بالندەكە ھەوا كەوتو بە

بالەكانى سېپەرى لەو شتە كرد: كە

لە ژېرەوھەپەتى.

عرش الأمر عنه: ئىشەكەى ئى دواخرا.

عرش الكرم: تولەى مىوھكەى لە زەوى

بەرزكىردەوھو خىستىنە سەر دارى

راپەلكراوو كەپىر.

عرش البيت: سەھفى بۆ خانووەكە

كرد.

إعترش فلان: فلانكەس كەپرى

دروستكرد.

إعترش العنب العرش، وعلى العرش:

تولە مىوھگان بەسەر كەپرەكەدا

بلاو بوونەوھو.

تعرش بالكان: لەو شۆپنەدا ماپەوھو

جىگىر بوو.

العرش: مولىك و فەرمان رەوايى و

دەسەلات ۋ كورسى پاشايەتى ۋ قورئان

دەفەرموى: ﴿وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾

- ۵ بهر پوه بردنی کاروبارو
 کونترپوژکردنی فهرمانرپوهایی ۵
 (استری الملک علی غرشه): پاشا
 دمه لاتی ولاتی گرته دمست ۵ (ثل)
 غرشه): دمه لاتی لاواز بوو ۵ له
 پاشایه تی خرا ۵ دروستکردنی
 هه لاش و سیبهر به زوری له
 قهقهه ژاژ دروست دمکری ۵ که پره
 میو، که دروست دمکری بوئه وهی
 توله ی میوه که به سهریدا بلاو
 ببندوه ۵ پشتی پی ۵ (عرش القرم)
 پش سپی و سهره ک هوز که
 سهرؤکایه تی قهوه که دهکاو
 کاروباریان بهر پوه دمبا.
 عرش الطائر: لانه ی بالنده ۵ (ک: عروش
 وأعراش).
 العرش: کوتایی موی یالی نه سپه ۵
 گوینچه ۵ دهگوتری: (نفث فی
 غرشیه) چپه ی به گوینچه ی دا کرد.
 عرشا العنق: دوو پارچه گوشتی دریزن
 که وتوونه نه ملاو نه ولای کرده مل.
 العرش: همرشتیک سیبهرت لی بکا ۵
 که پری میو ۵ سه قفی خانو ۵ (ک:
 عرش).
 العریشة: که ژاوه ۵ (ک: غرائش).
 عرمت السماء: ناسمان هه وره
 بروسکه ی بهر دموام بوو.
- عرص البرق عرصاً: هه وره بروسکه که
 پیچاو پیچی کرد.
 عرص الصبان: منداله کان گاتمه و گه پیان
 کرد.
 عرص فلان: فلانکه س نیشاتی پهیدا کرد،
 که وته گه شه و نه شه.
 اعرص: جمو جوژ و پهله پهلی کرد.
 عرص اللحم: گوشته که ی فرپداپه
 دمست ۵ فرپی دایه ناو قولکه
 ناگردانه وه گوشته که تیکه لی خوژ
 بوو، خوژلوی بوو نه برزا.
 اعترص: که وته جمو جوژ و پهله پهلی
 ۵ نیشاتی پهیدا کرد ۵ که یفخویش
 بوو.
 العراص: هه وری بروسکای و ته قوتوق
 ۵ رمییک ناسنه که ی نهرم بی ۵
 شمشیری نهرم.
 العرصة: جهوشه ی خانوو ۵ بهر دمرگای
 مال ۵ دمشت و سارای نیوان
 خانوو دکان که بینایان تیدا نه کرابی
 ۵ کلؤ گلی سووتا و سوورکراوه ۵
 پارچه ناسنیکه ده خریته ناو
 تهن دوورم وه بو نه وه ی گهرم بی و
 نانی له سهر بیرژیندری ۵ یان شتی
 تری له سهر بیرژیندری.
 عرص الشئ عرضاً وعروضاً: شته که
 دمرکه وت، پوون بووه.

عَرَضَ الرجل عَرَضاً: بیاوه‌گه هاته

مه‌ککه‌و مه‌دینه‌و ده‌ورو به‌ریان.

عَرَضَ بسلعته: کالاکه‌ی گۆرپه‌وه به کالای تر.

عَرَضَ له عارضٌ من الحمى: له‌رزوتای پی

فیزیو و نه‌خۆش که‌وت ۵ ده‌گوتری:

(سیرت فَعَرَضَ لي عارضٍ) پۆیشتم

له‌مبه‌ریکی قورسم تووش بوو.

عَرَضَ الشيء: شته‌که‌ی دهرخست و پای

نواند.

عَرَضَ الكتاب: کتیبه‌که‌ی له‌بهر

خویندده‌وه.

عَرَضَ الماع للبيع: کالاکه‌ی پانواند بۆ

کرپارمه‌کان بۆنه‌وه‌ی لی بکرن.

عَرَضَ عليه الشيء: شته‌که‌ی نیشان دا ۵

ده‌گوتری: (عَرَضَ الدابة على الحوض):

حه‌وزه‌که‌ی نیشانی و لاخه‌که دا بۆ

ئه‌وه‌ی ناویخواته‌وه.)

عَرَضَ القوم على السيف: خه‌لکه‌که‌ی به

شمشیر کوشته.

عَرَضَ القوم على النار: خه‌لکه‌که‌ی به

ناگزر سووتاند.

عَرَضَ الحصر: هه‌سیره‌که‌ی راخت.

عَرَضَ الشيء: شته‌که‌ی به پانی دانا.

عَرَضَ العود على الأناء: داره‌که‌ی به‌سه‌ر

هاپه‌که‌دا راهه‌نگاوت.

عَرَضَ السيف على فخذ: شمشیره‌که‌ی به

لاته‌نیشتی‌دا شۆر کردده‌وه.

عَرَضَ عَرْضَ فلان: پنبازی فلانی گرته

بهر ۵ ده‌شگوتری: (لا تعرض عرض

فلان): باسی فلانکه‌س به خراپه

مه‌که.

عَرَضَ: شیت بوو.

عَرَضَ الشيء عَرَضاً وعراضاً: شته‌که

دوولاکه‌ی لیك دوورکه‌وته‌وه ۵

پانتاییه‌که‌ی زیادی کرد.

عَرِض: زۆرو زه‌به‌ند ۵ هورئان

ده‌مه‌رموی: ﴿وَإِذَا مَسَّ الشَّرُّ فُذُّو

دُعَاءَ غَرِضٍ﴾.

أَعْرَضَ الشيء: شته‌که دهرکه‌وت و

ناشکرا بوو ۵ شته‌که پان بۆوه ۵

ده‌گوتری: (أَعْرَضَ الثوب)

هوماشه‌که پان بوو.

أَعْرَضَ في الشيء: له باری پانییه‌وه پال

شته‌که که‌وت.

أَعْرَضَ في العلم: له زانستدا شارمزا بوو،

ناسۆی زانیاری گرایه‌وه‌و زۆر جۆری

گرته‌وه.

اعرض له الشيء: شته‌که‌ی بۆ بوو،

ده‌ستی که‌وت ۵ ده‌گوتری: (أعرض

لك الخير) خێرو بی‌رمکه بۆ تۆ بوو،

که‌وته ده‌ست تۆ.

أعرض عنه: په‌شتی تۆ کرد، پوی

ومرگێرا.

اعرض فلان في المكارم: فلانكس له
هموو لایهكهوه پټزو نرخى دمست
خوى خستو له هموو شوپنیک
پیاومتی کوکردموه.

اعرض الشئ: شتهکەى پان و پۆر کرد.
اعرض المسألة: مهسهلهکەى به پان و
پۆری پانواندو زۆر لایهنى ئی
شیکردموه ۵ پهننیکى عهرمب ههیه
دهلج: (اعرضت القرفة) تۆمهتیکى
پان و زۆر زمهنلنت ناراسته
خه لکهکه کرد هموو تاکهکانی
کۆمهلی گرتهموه.

عارض فلان معارضة وعراضاً: فلانكس
لایهکی پنگاکەى گرته بهر.
عارض فلاناً: بهرپهرجی فلانكسى
دایهوه.

عارض فلاناً في السير: شان بهشانی
فلانكس پۆی.

عارض الكتاب بالكتاب: کتیبهکەى
بهرامبهری کتیبهکهو له بهر
پۆشناپی نهودا ههلهبیری کرد.

عارض فلاناً: بهرامبهری فلانكسى
کرد، وهکوو نهو ههلس و کهوتی
کرد ۵ لاسایی کردموه ۵ دهگوتری:
(عارضه في السير، عارضه في الشعر)
۵ بهرمنگاری کردو بیرو
بۆجوونهکەى ههلوهماندموه.

عارض الجازة: له پنگا چوووه پال
نهوانهی که جهنازهکهیان پییه،
له مالهوه لهگهلی نهبوو.

عارض فلاناً بمناخ: ئال وگوژی کالای
لهگهئ فلانكس کرد.

عارض في القضاء: تهعنی له بهپاری
دادگا داو داوای کرد نهو بهپاره
ههلبومهشیتهوه پان گوژانکاری تیدا
بکری.

عارض الشئ: شتهکەى پانکردموه،
بهپانی پای نواند ۵ دهسگوتری:
عارض الرمح: پمبهکەى پانهو پان
رانواند.

عارض العود على الإناء: دارهکەى
بهسهر قاپهکهدا راههنگاوت.

عارض فلاناً لكذا: فلانكسى کرده
ئامانج بۆ توانیج و تهشهنه لیدان.
عارض له بالقول: تانهی به توپکلی ئی
داو راسته و خو تانهو تهشهری ئی
نهدا.

عارض بفلان: تانوتی له فلانكس دا ۵
قهسەى وای دهربارهی فلانكس کرد
لهککهدارى بکا.

عارض القوم غرضاً: دپاری بۆ قهومهکه
هینا ۵ پان که هاتهوه لهسهفه
دپارییهکەى دانئ بۆ نهوهی لیبی
بخۆن.

إِعْرَضَ الشَّيْءُ: شتهكه بوو بهلهمپهر.
إِعْرَضَ دونه: بوو به لهمپهرو ناوهندو
كؤسپ.

إِعْرَضَ لَهُ: مهنعی كرد.

إِعْرَضَ عَلَيْهِ: نارېزایی دمربړې
بهرامپهر گوښتارو كرداری.

إِعْرَضَ لَهُ بَشْيٍ: پوی تیگړدو
شتهكهی تیگړتو ههنگاوتی و
كوشتی.

إِعْرَضَ الشَّيْءُ: شتهكهی رانواند،
دمگوتړی: (إِعْرَضَ الشَّيْءُ لِيَعْمَ)
كالآكهی رانواند بؤ فروښتن ه
(إِعْرَضَ الْقَائِدَ الْجُنْدَ) نهفسرهكه
سهربازمگانی رانواند.

عَرَضَ عِرْضَ فُلَانٍ: دهمی ژهنييه
كهسايهتی و نامووسی فلان و ويستی
له رېزی كه مېكاتهوه.

تعارضاً: نهو دووكهسه بهرپهرچی
يهكتریان دايهوه ه هريهكهيان
دهيويست نهوی تریان بؤر بدا.

تَعَرَّضَ: بهرمو پوی بؤوه ه دمگوتړی:
(تَعَرَّضَ الْعُرُوفُ) پويهروی چاكهو
پياومتی بؤوه.

تَعَرَّضَ فُلَانٌ لِكَذَا: فلانكهس بوويه
نامانچو ههدهف بؤ نهو شته.

تَعَرَّضَ الشَّيْءُ: شتهكه خوار خيچ بوو ه
دمگوتړی: (تَعَرَّضَ فِي سِرِّهِ) له

پويشتهكهيدا زؤری نهملو نهولای
رېنگاكه كرد جارېك له راستهوهو
دهميك له چهپهوه دمپړوی ه
قؤرتو پيچی كردن.

إِسْتَعْرَضَ الرَّجُلُ: پياوگه داوای شتی
زؤری كرد.

إِسْتَعْرَضَ فُلَانًا: به فلانكهسی گوت
چیت لايه نيشانم بده.

إِسْتَعْرَضَ الْقَائِدَ الْجُنْدَ: سهركردهكه

ويستی سهربازمگان بهسهری دا
رابنویندرين.

إِسْتَعْرَضَ الْقُرْمَ: خهلكهكهی كوشتو
بركرد ه همرچی بهر پهلی كهوت
كوشتی.

إِسْتَعْرَضَ الْمَسْأَلَةَ: مهسهلهكهی شی
كردهوه.

العارض: نهوهی له ناسؤ بهری بگړی و

پهرده پؤشی بكا ه ههور كه بهری
خؤر بگړی ه قورنان دمفهرموی:

﴿هَذَا عَارِضٌ مُّمْطَرٌ﴾ ه نهوه
ههوريكه پيندهچی بارانمان بؤ

ببارينی ه ههروا وشهی (عارض)
بهمانا كيؤ و لاجانگو لا پوممت

دئ ه پويهری كوتم ه بهههردوو
پوممت دمگوتړی: (عارضان) ه

ههروا دمگوتړی: (هر خفيف
العارضين) نهو موی

لارومتهكانى تهنكه ۵ لامل ۵ بهلاو
 نافات كه له شتدا دینهدى ۵
 لهمپرو كۆسپ ۵ دهگوترى: (عرض
 له عارض) كۆسپىكى بۇ پەيدا بوو ۵
 ددانى پېشەوه.

العارضۃ: لامل، روبەرى نەستۆ ۵
 دوودانى پېشەوه ۵ سەردەرانى دەركا
 ۵ ئەمەدى كه گرېژمەكەى تېدا
 دەسوپتەوه ۵ دەشگوترى: (هو قري
 العارضة) ئەو ورە بەرزو دامەزراو و
 بەتوانايە لەسەر قەسەکردن و پاو
 بۆچوونى پەسەندو سوودبەخشە ۵
 (اجازة عارضة) پشووپەكە
 موحەخۆر وەرى دەگرى بەهۆى
 كۆسپىك كە دېتە پىگای.

عارضة الأزياء: ئەو ئافەرتەى پۇشاكى
 مۆدە لەبەر دەكاو خۆى پېشانى
 بېنەران دەدا بۆ بانگەشەو رىكلام
 كردن بۆ فرۆشتنى پۇشاكەكە.
 العراضة: ديارپەكە ئەو كەسەى لە
 سەفەر دېتەوه پېشكەشى
 نەتەومەكەى دەكا.

العرض: كالا، ھەر شتېك كالاو سامان
 بى جگە لە دینارو دېرھەم ۵
 دەگوترى: (أخذت في هذه السلعة
 عرضاً) لەبار تەقاي ئەو كالاپە
 كالاپەكى تەرم وەرگرت ۵ پان

پىچەوانەى درېزى ۵ كۆو ۵ سوپاى
 زۆرو گەورە ۵ پىشكەشنىارو
 نووسراوېكە پىشكەش دەگرى بۆ
 بەرپەس پان پاشا بۆ لاىردنى ستەم
 پان ھىنانى سودو قازانج ۵ (ك:
 عروض، عراض، أعارض).

العرض العسكري: نەپاشكردنى چەند
 پەكەپەكى سەربازىى نمونەى بە
 چەكەو بە بەردەم سەروكى ولاتدا
 لە رۆژپىكى ديارپەكەو
 بەنامادەبوونى جەماوەرىكى زۆر لە
 ھاولاتيان.

العرض: جەستە ۵ نەفس ۵ ناموس و
 شەرف ۵ بنیچەو خانەوادەو
 خىزان ۵ بۆن بەگشتى ۵ ھەورى
 گەورەو چرو پى ۵ شىو و دۆلى پى
 دارو نزار ۵ (ك: أعارض).

العرض: (عرض السيف): پانايى
 شمشیر ۵ (عرض العنق) لامل ۵
 (عرض الحائط) پاش دىوار ۵
 دەگوترى: (إضرب به عرض الحائط)
 فرپى بدە بۆ پاش دىوارو ھىچ
 گرنگى پى مەدە ۵

عرض البحر والنهر: ناوېراستى دەريا،
 ناوېراستى رېوار.
 عرض الناس: زۆرپەى خەلك و گشتى
 خەلك ۵ (ناقاة عرض أسفار)

حوشتریکى به توانايه بؤ سهفهرو پښگا
برېن.
الْعَرَضُ: له لايه کهوه ۵ دهگوتري: (نظر
اليه عن عرض) له په نايه کهوه
سهرى کرد.

الْعَرَضُ: نهو شتهى پهيدا دېږي و
نامينى ودهکو خوشى و ناخوشى
لهش ساغى و نه خوشى و شتى وا ۵
نیشانه ۵ دهگوتري: (هو عرضة
للش) نازاو به جهرگه بؤ شهر.

الْعَرَضِي: پيچه وانهى (الذاتي) په ۵
دهگوتري: (مسألة عرضية)
مهسه له يهکى لاوگييه و ناچيته
چوارچيوه کاکلهى باسه که.

الْعَرَضِيَّة: له زانيارى روهگناسيدا
وهصف کردنى نهو نه دنامه
رووهکيانه په که له شوينى پوومکى
خوياندا نايه نه دى.

الْعَرَضِيَّة: پياوتمتى و ويزدان پيرؤزى
حق بهرستى و پاستى خوازى و
عهداله تکارى ۵ دهگوتري: (فلان فيه
عَرَضِيَّة) فلانکهس پرپه له رهوشتى
پياوتمتى ۵ (مشى الفرس العرضية):
نهسپه که له سهر لا رويشت.

العروض: زانيارى عهروز، زانيارى
کيشى شيعر ۵ وشهى کوټايى نيوه
ديږى په که مى شيعر ۵ (ك):

أعراض (عارض) ۵ ناوجه، لای شت ۵
دمرېه ندو بهندن له ناو پانتايى
کيودا ۵ شوينيک که دهرؤى روت
ليى بى، بهررو پوت بى ۵ مانای
قسه ۵ دهگوتري: (عرفت هذا في
عروض كلامه) نهوهم له مانای
قسه کهى زانى ۵ دهگوتري: (هذه
المسألة عروض هذه) نهو مهسه له يه
وهکو نهو مهسه له يه وايه.

العرضة: پيشنيارو شکات کردنو
داواکردنى ماف به نووسين له سهر
روپهرى کاغه زک که پيشکهش
دهکري بؤ دادور يان
به رهرسيک... (ك: عراض).

المعارضة في القضاء: رېبازى تانه دانه له
برپارى پاشمله.

المعارض: نا راسته وخؤو تيډا شاردنه وه
(تهوريه) دهگوتري: (عرفت هذا
في معارض كلامه) نهوهم له ماناو
شاردراوى قسه که يدا زانى.

المعارض: تمايشگا (شوينيکى گشتى به
نمونى بهرهم و شته
دروس تکارو مکانى تيډا
پادهنويندري).

المعارض: پؤشاک که ناهرمت خؤى تيډا
پادهنوينى ۵ (ك: معارض و معارض).
معارض: ناواخن و مانا: دهگوتري:

- أَعْرِفُ الْفَرْسَ: ئەسپەگە یانی درێژ بوو.
عَرَفَ الْحَاجُّ: حاجیه‌کان لەسەر کێوی
عەرفە وەستان.
عَرَفَ الْأَسْمَ: ئیسەمەکی کردە
مەعریفەو ناسراو.
عَرَفَ الشَّيْءَ: شتەکی پاك و خاویڤن و
بۆنخۆش کرد.
عَرَفَ الضَّالَّةَ: بانگەوازی بۆ شتە
گومبوەگە کرد.
عَرَفَ عَلَيْهِمُ عَرِيفًا: چاودێریکی
بەسەرمووە دانان بۆ ئەوەی بزانی
کێ باشەو کێ خرابە.
عَرَفَ فَلَانًا بِكَذَا: فلانکەسی بەو شتە
ناساندو ناوژەد کرد.
عَرَفَ فَلَانًا الْأَمْرَ: کارمەکی فێری
فلانکەس کرد.
إِعْتَرَفَ بِالشَّيْءِ: دانی بەشتەگەدا ناو
درکاندی ە دەگوتری: (إِعْرَفْ بَذَنْبِهِ)
دانی بە تاوانی خۆی دا نا.
إِعْتَرَفَ إِلَيْهِ: خۆی پێ ناساندو
ناوونیشانی خۆی پێدا.
إِعْتَرَفَ لِلْأَمْرِ: خۆی بۆ کارمەگە راگرت.
إِعْتَرَفَ الْقَوْمَ: داوای لە قەومەگە کرد
کە هەموای بدەن.
تَعَارَفُوا: خەڵکەگە لەناو خۆیاندا
خۆیان بەیەگەر ناساند.
تَعَرَّفَ: دەگوتری: (تَعَرَّفْتُ إِلَى فَلَانٍ)
- (الألفاظُ معاريضُ المعاني) وشە زەرف و
تێدا هەنگیراوی مانایە ە ماناو
وشەکان جوان دەکەن.
الْعَرَطِينَا: ناویکی پەگەز ئارامییە بۆ
روەکی بخوری مەریەم.
عَرَعْرَعَةُ كُلِّ شَيْءٍ: لای سەروی شت ە
ملی گۆزەو دیزە.
الْعَرَعَرُ: درەختی عەرەرو سەنەوبەر
جۆرمەگانی زۆرن.
عَرَفَ فَلَانٌ عَلَى الْقَوْمِ عِرَافَةً: فلانکەس
کاروباری قەومەگە بەپێوە بردو
باسی پامیاری سەروکاری کردن.
عَرَفَ الشَّيْءَ عَرَفَانًا: شتەکی بە یەکیک
لە هەستەگانی زانی و دەرکی پێکرد.
عُرِفَ فَلَانٌ: فلانکەس تووشی ئەخۆشی
عەرفە بوو (نەخۆشییەگە تووشی
پێستی بەری دەست دەبێ) ە فلانکەس
ناسرا.
عَرِفَ عَرَفًا: وازی لە خۆ بۆنخۆشکردن
هێنا.
عَرِفَ الدِّيكُ: کە ئەشیرمەگە پۆپنە ی هەبوو
(گۆشتیکی درێژ بە تەپلی سەری
کە ئەشیرمەگەوێه).
عَرِفَ عِرَافَةً: فلانکەس بوو بە عەریف ە
زۆری بۆن لەخۆدا.
أَعْرِفَ الطَّعَامَ: خواردنەگە بۆنی خۆش
بوو.

هَلَّا نَكْهَسَمُ وَالْيَ كَرْدَ بَمَنَاسِ.

تَعَرَّفَ مَا عِنْدَهُ: شُوئِنِي كِهوتو ليِي

كُوْلِيَهوه تا بهتِهواومتی ناسی.

اِسْتَعَرَفَ: خَوِي پِي ناساند ه دِگوتري:

هاتم بُوَلای به نه ناسراوی دوايی

(اِسْتَعَرَفَ) خَوَم پِي ناساند.

الأعراف: شُوئِنِي كِه لِه نِيوان

به هه شتو دُوْزه خدا ه شوراو

په رُژين.

التَّعْرِيفُ: پِي ناسه، سنوردارکردنی شت

به باسکردنی تاييتمه ندييه کانی به

جُوْرِيك لِه شتی تر جيابکريتهوه.

التَّعْرِيفَةُ: قائيمه يه که نرخي کالاکانی

تييدا ديارى دهگري ه يان کريی

گواستنهوهو شتی وای تييدا تومار

دهگري.

العَارِفَةُ: چاکه ه (ک: عرارف).

العِرَافَةُ: پيشه ی سهر ناسی و نازهل

ناسی.

العَرَافُ: نه ستيره ناسی ه پزيشکی

عهره ی ه کاهين و کوله و منانی.

العَرَفُ: بُوْن همر جُوْرِيك بي ه

به زوري بُو بونی خوش به کاردی.

العُرفُ: چاکه و پياومتی و نانبدی ه

داب و نهريت که کُومه لگا خوی

پيوه دهگري ه به مانا دان پيانانیش

دئ دِگوتري: (لِه علي مائة

عرفاً) وشه ی (عُرف) ليِرمد ا به مانا

(إِعْرَاف) دئ ه يائی نه سپ، موی

ملی نه سپ ه پُوْپنه ی که له شیر ه

ته پُوْلکه و شُوئِنِي بهرز ه شه پُوْل

دهر يا (ک: أعراف) ه ده شگوتري:

(طار الطيرُ عرفاً) بالنده کان يه ک

به دواي يه کدا هرين (جاء القوم

عرفاً) خه لکه که يه ک به دوو يه کدا

هاتن.

العُرفُ والعِرفُ: صه برو خُوْگري.

العَرَفَةُ: کِيَم و زوخا که له بهری دهست

ديته دمر.

العَرَفَةُ: په ردمی نيوان دووشت ه (ک:

عُرف).

عرفات: کِيوی عهرمه لِه نزيک شاری

مه ککه ه شُوئِنِي رَاومستانی

حاجييه کان لِه پُوْزی عهرمه و

شهوی جه زنی قورباندا ه (يوم

عرفات) پُوْزی نُوْيه می مانگی

زيلحيجه يه.

العُرْفِيّ: حوکم و بهر پُوْمبردنی ولات

به ياسای عورفيی ه به شِيوميه ک که

له گهل ياسای ولات رِيک نه يه ته وه،

به لام له بهر دابيتکردنی نه من و

ناسايش په پرمو دهگري.

العَرِيفُ: سهرکار و سهردهسته

ليپر سراوی کُومه لِيک سهر باز ه

زاناو شارهزا بهشت و کاروبار.

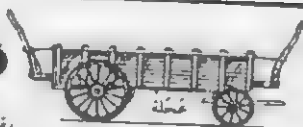
عدسة

عبراء

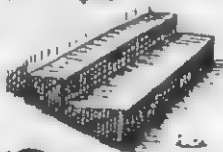
نقطة الاعتدال الربيعي والخريفي

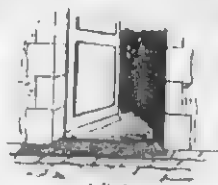
عجلة

عرش

عينة

عينة الباب

عجله

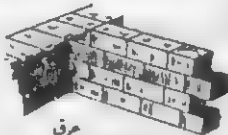
عدل

عاءة

عراة

عرق

عرة

العرض

عذار

عروال

عمن

عمر

عند

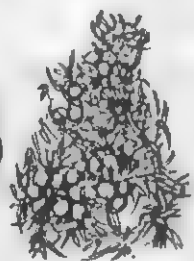
عرج

عندس

عندس الماء

عمر

عبدونراك

عندق الكشبرى

عندكول

عندق الديك

عندق

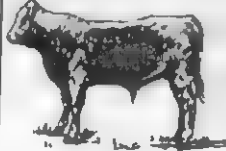
إن عرس

عندكول

عندسة النمر

عندة

عندة

عندة

عندق الفرس

عندة

المعارف: شیوه و پوخسار ۵ دهگوترئ:
(هي حسنة المعارف) نهو نافرته
پوخساری جوان و شیرینه ۵ (غَطُوا
مَعَارِفَهُمْ) پوخساری خویان داپوشی
۵ (هو من المعارف) نهو له
ناسیاو مگانه.

المعرفة: شوینی پوپنهی که له مشیرو
یائی نه سپ.

المعروف: ناوه بؤ همرشتیک جوانی و
باشی بزانری جا یان به عه قل یان
له پینگای شهرعه وه ۵ چاکه کردن
له گه له خه لکدا.

العرفط: رومکیکه له جوړی روهکی
(العضاء) پیړی (القرنية) یه.

عَرَقَ في الأرض غُرُوقاً: به ناو زمویدا
پوی.

عَرَقَ العظم عرقاً: گوشتی سمر
نیسقانه کهی کروسته وه به ددان لیی
کردموه ۵ دهگوترئ: (عَرَقَهُ السُّنُونُ
وعَرَقَهُ الحُطْرُبُ) به لَو کارساتی
پوژگار برزاندویان
جهوساندویانه ته وه ۵ همروا دهگوترئ:
(فلان معروق) فلانکهس کزو کوله واره،
دال گوشت و له ره.

هَوَقَ عرقاً: نارمقی کرد ۵ (عَرِقَ الحائط)
دیواره که ته پایی پهیدا کرد
تهر مشوحی ههیه.

أعرق الشجر: دره خته که پمگه کانی به
زمو دا پوچسونه خوار ۵
دهگوترئ: (اعرق فلان في الكرم)
فلانکهس له نانبدی و به خشیندا
بنج و بناوانی ههیه و به میرات بوی
ماوته وه.

أعرق: هاته ولاتی عیراق.
أعرق الفرس: نه سپه کهی هینا و برد
بونه وهی نارمق بکا.

أعرق الشراب: شهرابه کهی تیکه له به
هه ندی ناو کرد.

عَارَقَهُ: شانازی کرد به بنیچه و
رهمه له کی خوی.

عرق: به مانا (أعرق) دی.
إعترق العظم: گوشتی سمر
نیسقانه کهی کروسته وه.

تَعَرَّقَ الشجر: رمگی دره خته که به
زهویدا پوشته خوار.

تَعَرَّقَ العظم: گوشتی سمر نیسقانه کانی
کروسته وه ۵ دهگوترئ: (تَعَرَّقَهُ
السُّنُونُ وَتَعَرَّقَهُ الحُطْرُبُ) پوژگار
جهوساندی وه ۵ به لَو کارسات
کروستیانه وه.

تَعَرَّقَتْ فُلَاناً: سمری فلانکه سم خسته
ژیر بالمه وه و جهرا ندوم به زمویدا
دا.

إسْتَعَرَقَ: تووشی گهرما بووم ۵ یان

دمرمانی کی خواردموہ بۆ ئەوێ
عەرەق بکا.

إِسْتَعْرَقَ الشَّجَرُ: درمخته که رُمگی به
زمویدا رُوچوون.

العراق: قهراغ دمرياو قهراغ پوبار ۵
 حهوشه‌ی خانوو بهردمرگا ۵ گوشتی
 دموروبه‌ری نینۆك ۵ كلۆرابی لاسکی
 په‌روبالی بائنده ۵ پشت ناوك به
 بانئای ورك ۵ (ك: عرُق).

العراق: نيسقان كه گوشته كه‌ي خورابي
 ۵ ناوي ياكو صافو پالتوراو.

عَرَّاقُ الْغَيْثِ: نهوِ رومکهای دَوای بارینی
بارانِ سمرِ دهرِ دینِی.

العَرَاةُ: رَمْسُهُنَّ وَنَهْصَالُهُنَّ.

العُرَاقَةُ: ناوی صافو روون ۵ بارانی
به‌لئزموه ریژنه.

الْعَرَقُ: نَيْسَقَانُ كَه زُورْبَه‌ی گُوشْتَه‌کَه‌ی خُورَابِیْ وَ کَه‌مِیْ گُوشْتِی بَاشِی لَه‌سَر مَایِیْ.

العِرْقُ: بناغی هه موو شتیک ه رهگی
ناوچهسته که خوین به ناویان دا

هاتووچۆ دىكا ۵ شورمخاك كه
لهبهر سوپرى خاكهكه هيجى ئى

نہروئی ۵ نیرگہی خانوی وا کہ
سمفہ کہی داربی ۵ شتی کہم ۵

دمگوترئ: (فيه عرق من ماء وعرق
من حموضة وملوحة) (ك: عروق

وأعراق وعراق).

عرق السوس: پمگی پوہکی سوس.

العَرَقُ: نارهق كه له جهسته دپته دهر.

عَرَقُ الحَائِطِ والأَرْضِ: تَهْرَایِ دیوار ۵

نمهی تهر و توشی زموی ۵ تهرایی که

لہ کوندمو مہ شکہ دمر دمگھوئی ۵

شەرابى سەرخۆشكەر ۋ شەرابى گۆراۋ

و پائٽوراو و سهرخوشڪهر له ميصرو

عِراق له خورما دروست دهگرئو له

شام له ترې دروست دمکړئ.

عَرَقُ الْحِلَالِ: نهو شتهی دهبه خشری به

مەھەستى دۇستايىھەتى ۋە بىلاۋبۇنەھەي

خوشه‌ویستی ۵ چینی دیوار له خشتو

بلوڪ ڀان بهرد ۽ دمگوتری: (بنی البانی

عرقاً أو عرقين) ومستاكه چينىك ديوار

پان دوو جینی دانا ۵ ریچکھی ٹھسپ

پان بالندہ ۵ کرپی کرپکار۔

العرقاة: بنك و بناغه ۵ بنکی درمخت

كە بەزمى دا رۇچىو لقو

يۆپەكانىشى بىلەن بىنەۋە.

العرقۃ: بهمانا (العرقاة) دی ہ (ک):

عِرَق).

العَرَقَةُ: جينه ديوار له خشتو بلوڪو

بهر د ۵ نهو داره ی به پانی د مخریته

سہر دوو لاجینی دیوار ۵ تھو

سیرمه و حبه‌له‌ی دمستی گیراوی پی

کہ لہ بچہ دہکریں۔

العُرْقَةُ: دهگوتری: (رَجُلُ عُرْقَةٍ)

پیاویکه دهمارى زۆرن.

العُرْقَتَان: دوو دارن پاستو چهپ

دهخړینه سهر دهمى دۆلچه.

العُرْقِيَّة: عمرههچين (گلاو) ۵ نهو

پارچه قوماشه نهرمهى دهخړيته

ژېر كورتان و زينى ولاخ.

العَرِيْق: رجل عريق: پياوړىكى پسهنو

خانه دانه ۵ (فرس عريق) نه سپيكي

پسهنه ۵ (غلام عريق) منداليكي

كزو رۆح سوكه.

المَعْرُق: دال گوشتو له پر.

المِعرُق: فانيله ۵ ژېر كراس نهو

پوشاكهى له ژېر پوښاكهوه

له بهر دمكړئ بۆ نه وهى عمرهقى

چهسته هه لمزئ ۵ كېرد كه گوشتى

پې توى توى دهكړئ.

عَرَقَبَ الدَّابَّة: پمفيسكى ولاخهكهى

برى.

تَعَرَّقَبَ: شوبها به عورقوبى ولاخ له

خوارو خيچى دا ۵ عورقوب برىتيه

له ناوهرپاستى خواراى پاشوى ولاخ

۵ ههروا دهگوترئ: (سلك العراقيب

في الجبال) بهناو پېبازى پېچاو

پېچى كيوو كهژدا پړيى.

تَعَرَّقَبَ لُصْمَه: به پېچكهپهكى ناديار

له دوژمنهكهى دا رويى بۆ نه وهى

فرسهتى ئى نه هينئ.

تَعَرَّقَبَ عن الأمر: له كارمكه لايدا.

تَعَرَّقَبَ المَطِيَّة: له دواوه سوارى ولاخه

ميينهكه بوو.

عُرْقوب: پياوړىكه له عه مالىقهكان

بهنونه دههيندرېتهوه بۆ بابهند

نه بوون به وادمو به ئينى خوى ۵

دهگوترئ: (مراعيده مراعيده

عرقوب).

العُرْقوبُ من الإنسان: شارمگيكه له

قاچدا دهكهوېته زوور باژنهى پې ۵

له ولاخدا برىتيه لهو خواراىپهى

پاشوى كه ومكوو نه ژنوى

دهسته كانيهتى ۵ له شيوو دۆل دا

برىتيه له خوارو خيچى و

پېچاوپېچى ناوياندا ۵ پېنگاى

تهنگه بهرو دمريه ند له كيوو كهژدا

۵ (ك: عراقيب).

عراقيب الأمور: كۆسپو تهگهرمكاني

نیش و كار.

عَرَقَلَّ عليه كلامه: قسهكهى ئى خوارو

خيچ كرد ۵ دهگوترئ:

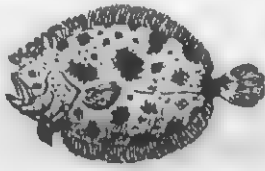
عَرَقَلَّ على فلان: قسهو كردموهكاني

فلانكهسى خوارو خيچ كردو

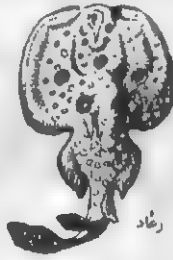
پلانهكاني هه لومشانندنهوه.

عَرَقَلَّ الأمر: كارمكهى قورس كردو

چه واشهى كرد.

شيط

رغاد

وزنك

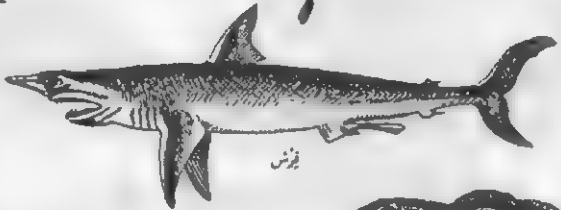
وتير

نق

سك موسى

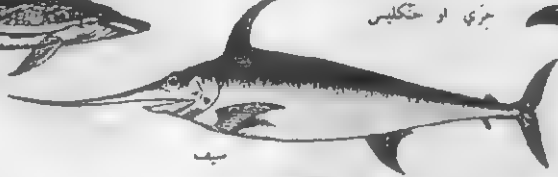
فوش

دلبس

جرى او حكلبس

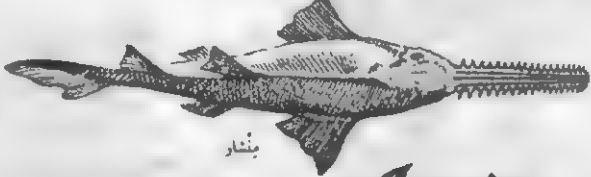
سيف

سردن

بورى

منشار

يال

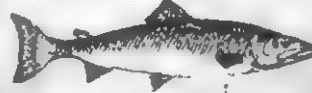
پسفري

شم

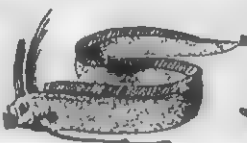
سك كراكما

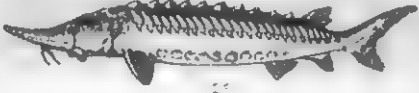
سند

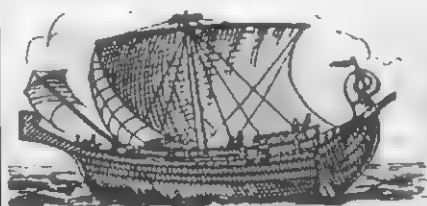
رنكه

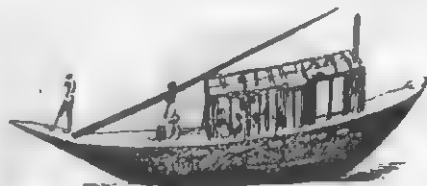
صنور

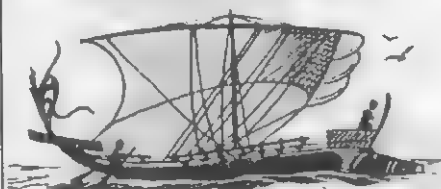
زخو

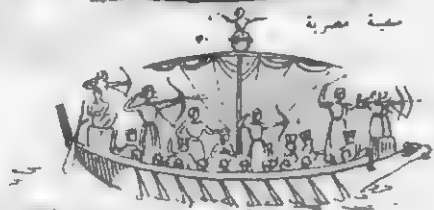
مركب قبيبي

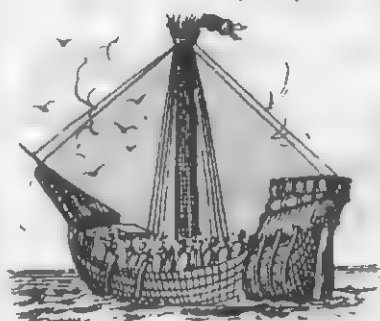
مينة مصرية

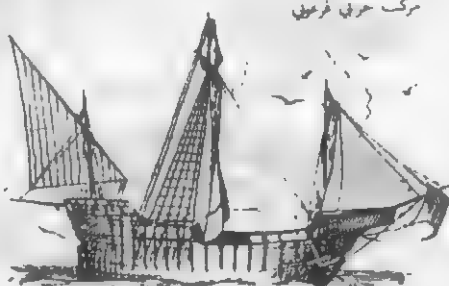
مركب شرابي اعريقي

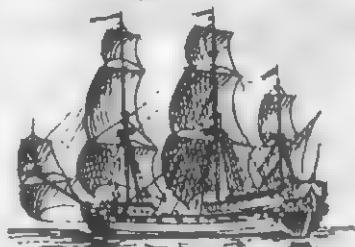
مركب حربي فرعيني

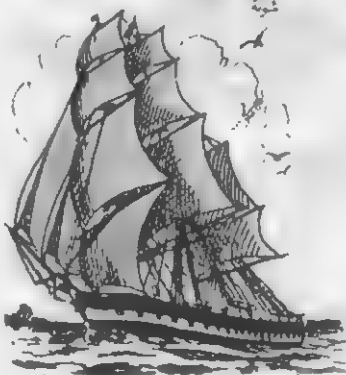
شانية صليبية

«سانتا ماريا» من سفن كولومبس للشرابية

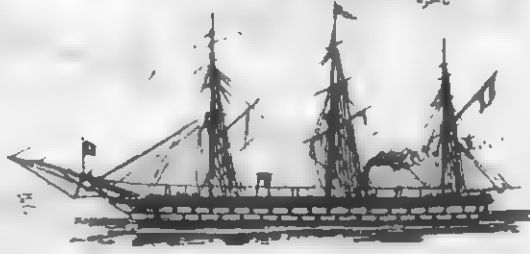
سفن دو قلع واحدات (القرن 17)

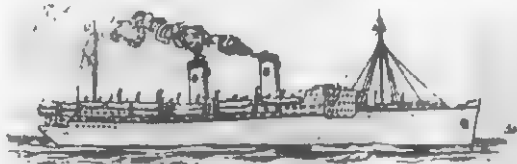
أفخر مركب شرابي (1870)

ماخرة

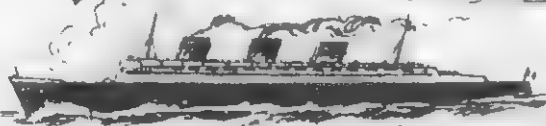
بانخرة ذات مرسومة

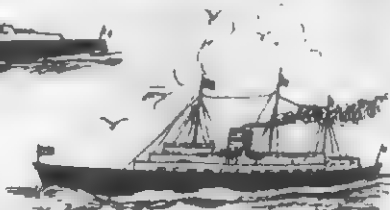
البحارة «ارخيبا»

الناحية «سانتا إيس»

البحارة «بورماندي»

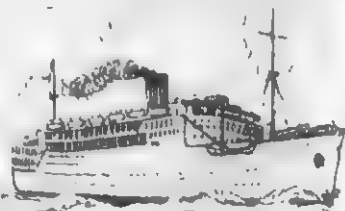
البحار الملكي «بريطانيا»

البحارة «ادوار رابلي»

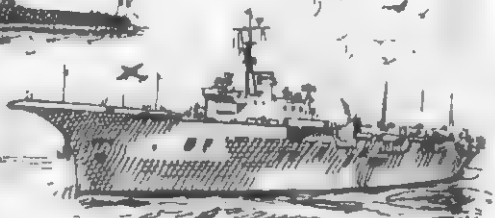
شاحنة النفط «كانتاكس كير»

البحارة «سيرانهرد»

القنطرة «مركوب»

ناقلة الطائرات «إيل»

الطراد «موسكالم»

سد سانة

حشرات

زور

حمّل

جرادة

غرج

ذئابة

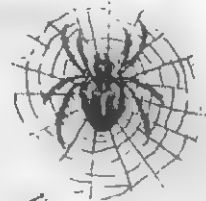
شُرب

جِلْدِيد

تِكْلَة

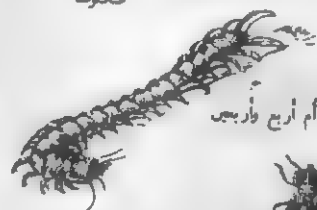
شَكُوت

قَرِي

يَسِيب

أَم أَرِيع وَارِيس

رَشَا

فَتَا

فَتَا

تَارِي

هَفِيدَةُ الدَّم

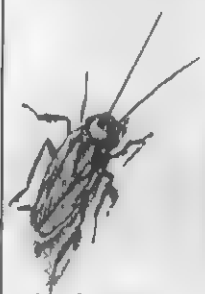
نَحْلَة

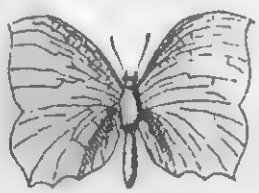
نَسْلَة

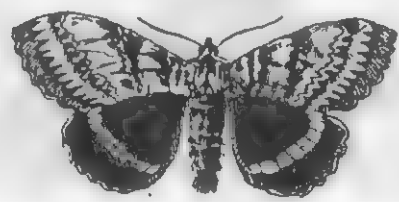
فَرَاشَة مَدَاة الْقَر

بَيْت تَدَان لُو مَهْمُور

مَرَاشَة

فَرَاشَة

تَعَرَّقَ: کارمکه‌ی خوارو خییج کرد.

العَرَّاقِيل: کۆسپو ته‌گهره ۵ (عراقیل
الأمور) کاره قورسه‌کان.

عَرَكُ الْجَلْدِ عَرَكًا: دهستی به پیسته‌که دا
هیناو برد.

عَرَكُ الشَّيْ: شته‌که‌ی کراند تا به‌ته‌واوی
کوزاندیه‌وه ۵ ده‌گوترئ: (عرکتهم
الحرب) شه‌رو هه‌را به‌سه‌ریاندا هاتو
چۆیه‌تی هه‌ر به‌ینا به‌ینیک ده‌که‌ونه
شه‌روه.

عَرَكُهُم فِي الْحَرْبِ: له شه‌ردا هه‌لمه‌تی
بۆ بردن.

عَرَكُهُ الدَّهْرُ: زمانه دهرزی دادا ۵ قالی
کرد ۵ له بۆته‌ی دا.

عَرَكَتِ الْمَاشِيَةُ الْأَرْضَ: ناژه‌له‌که
زه‌ویه‌که‌ی له گیا روتکرد.

عَرَقَ بِجَنَبِهِ ذَنْبَ فُلَانٍ: تاوانی فلانکه‌سی
خسته نه‌ستۆی خو.

هَرَكُ فُلَانٍ عَرَكًا: فلانکه‌س له‌شه‌ردا
هه‌لمه‌تی توندو تیژی برده سه‌ر
دوژمن.

عَارَكُهُ مَعَارَكَةٌ وَعَرَاكًا: شه‌ری له‌گه‌لدا
کرد.

إِعْرَكَوا: قه‌رمبانه‌ی و پاله په‌ستۆیان
کردو کۆبونه‌وه ۵ ده‌گوترئ:

(إِعْرَكَوا فِي الْقِتَالِ) له‌شه‌ردا ته‌نگیان
به‌یه‌کتر هه‌لچنی ۵ (إِعْرَكَتِ الْأَبْلُ

عَلَى الْمَاءِ) حوشر مکان له‌سه‌ر ناوه‌که

پاله په‌ستۆی په‌کتریان کرد ۵
(تَعَارَكَوا فِي الْقِتَالِ وَالْخِصَامِ) له‌شه‌رو

کیشه‌دا پاله په‌ستۆی په‌کتریان کرد.

العِرَاكُ: کۆبونه‌وه و پاله په‌ستۆکردنی
حوشر له‌سه‌ر ئاو ۵ ده‌گوترئ:

(أُورِدَ إِلَيْكَ الْعِرَاكُ) به‌ره‌په‌یج و
پاله په‌ستۆ حوشر مکانی بردنه سه‌ر

ناوه‌که.

العِرْكَةُ: په‌کجار ۵ ده‌گوترئ: (لَقِيتَهُ
عَرَكَةً بَعْدَ عَرَكَةٍ) جار دواجار توشی

بووم ۵ وه‌جبه‌یه‌ک شه‌ر ۵ شه‌رێک.

العِرْكَةُ: که‌سیک خو بۆ نازار رابگری.

العِرْكِيُّ: ماسی گر ۵ که‌سیک راوه‌ماسی
بکا ۵ (ك: عَرَك).

العِرِيكُ: (رَمَلٌ عَرِيكٌ) لمبیک تییک
په‌ستیوراوه.

العِرِيكَةُ: دوگی حوشره ۵ به‌رزایی

ناوه‌ده‌ی په‌شتی ۵ یان پاشماوه‌ی

دوگی ۵ سروشت و طه‌بیعه‌ت ۵

ده‌گوترئ: (هَر لَيْنَ الْعَرِيكَةِ) نه‌و

ته‌بیات نه‌رم و سروشت هیندیه ۵

(هَوَشِدِ الْعَرِيكَةَ) تو‌ره و ته‌بیات

توننه ۵ (ك: عَرَاك).

المُعْتَرِكُ: شوینی تییک چهرزان و

به‌لاماردنی په‌کتری.

مَعْتَرَكُ الْمَنَابَا مِنَ السَّنَنِ: جه‌مه‌ره

بهستن له گهڻُ مردن.. ته مهني
نيوان شهستو نه وه د ساله به زوري
ناده ميزاد لهو ته مه نه دا له گهڻُ
مردن په خه گير د مې.

المَعْرَاكُ: به مانا (المَعْرَاكُ) دئ ۵ (ك:
معارك).

المَعْرَاكَةُ: گوره پاني شهرو شويني
ههولدان بؤ كوشتني دوژمنو زيان
پې گهياندي.

هَوَمَ فُلَانٍ عَرْمًا: فلانكس توند بوو توپه
بوو ۵ شه پنگيزو زيانه خړو بوو.
عَرْمَ فُلَانًا: به توپمېو توندو تيزي
په خه فلاني گرت.

هَوَمَ الصَّبِيَّ امه: مندا له كه شيري مهمي
دايكي خوارد.

هَوَمَ الشَّيْءُ عَرْمًا وعَرْمَةً: شته كه پمشو
سې بوو (هر اعرم وهي عرماء).
عَرْمَ فُلَانٍ عَرْمًا: فلانكس توندو تيز
بوو.

هَوَمَ فُلَانٍ عَرَامَةً: فلانكس توندو تيز
بوو.

عَارْمَةٌ: كيشه له گهڻُ دا كرد.
عَرْمَ الشَّيْءِ: شته كه تيكه لاو كرد.

إِعْرَمَ: به مانا (عَرِمَ) دئ ۵ دهگوتري:
(أَعْرَمَتِ الْفِتْنَةُ) فېتنه ي پهره ي

سهند.

تَعَرَّمَ: به مانا (عَرِمَ) دئ.

العارم: (يوم عارم) پوژني زور ساردو
توشه ۵ (أمر عارم) كاريكي قورسه ۵
(خلق عارم) پموشتي توندو تيز.

العُرامُ: توپكي درمخت ۵ چلكي
مه نه جله ۵ زورو زمبه ندمي سوپاو
جهر به زمي.

العَرِمُ: لافاويك هيچ بهر به ستيك خوي
بونه گري ۵ قورن دمه رموي:
﴿فَاغْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ مَسِيلَ
الْعَرِمِ﴾.

العَرَمُ: چلكي مه نه جله، كيشتمرمقه له ي
كه به مه نه جله وه دمنووسي ۵ گوشت
۵ كومه له گهني گيره كراوي شنه
نه كراو، واته: خهرماني سورنه كراو.
العُرْمَةُ: خهرماني گيره كراوي به شنه
نه كراوي گهنم.

العُرْمَةُ: به مانا (العُرْمَةُ) دئ ۵ (ك:
عَرَم).

العُرْمَةُ: بهر به ستي دروست كراو له شيو
و دؤل دا بؤ كؤكرنه وه ي ناو ۵
باراني به ليزمه و له نكيژه.

العَرِيمُ: به لاو كارمسات ۵ جوتيار ۵ (ك:
عُرمان).

العَرَمَرَمُ: به هيزو توانا (جيش عرمرم)
سوپاي زورو جهر به زه.

عَرَّتِ الدارَ عِرَانًا: مالي دوور بوو
خانوي دوور كه و ته وه.

أَعْرَنَ فُلَانٌ: فلانكس بهر دمه وام بوو

لهسمر خواردنی گۆشتی کولآو.

وعرانس).

عَارِنَ فَلَائًا مَعَارِنَةً وَعِرَانًا: شهرى لهگه

عرانیس الذرة: نهو گياو گزى له

کرد.

نیوان ریزمکانی رومکی گهنمهشانى و

العَارِنُ: شیر.

گوله بهرؤزدا دمپوئ.

العِرَانُ: خانووی دوور ۵ بزماریک

عراه الداء والأمر عرواً: نهخوشی و

رمبو سهره رمبهکه بهیمکهو

روداو مکه سواری شانى بوو.

شمتهک بدا.

عَرِي فلان فلاناً: فلانکس هاته لای

العَرِنُ: گۆشت ۵ یان گۆشتی کولآو ۵

فلان و داوای بهخشش و پیاوختی ئی

نهخوشییهکه توشی قاجی و لاخ

کرد.

دمبی، دمورو بهری سمی نهستور

عُري فلان: فلانکس له رزی هاتی و

دمبی.

سهرمای سهرمتای له رزمکهی توش بوو

العَرِينُ: لانهی شیر و کهمتیار، کونه

۵ فلان حهزی له دیدهنی فلان بوو ۵

گورگو کونه ماری گهوره ۵ کۆمهله

دمگوترئ: (عري الى الشئ) بهرؤشی

درمخت ۵ حهوشه ی خانوو،

شتهکهی بوو، دواى نهوهی هرؤشتی

بهردمرگا ۵ دموروبهری شار ۵ (ك:

بهرؤشی بوو.

عُرَن) ۵ شکۆمهندی پاریزگاری

أعسرى القميص: قۆلی بۆ کراسهکه

له بههابه نر خهکان.

دروستکرد (أعري الكوز) ههنگلی بۆ

العَرِين: سهرمتای ههموو شتیک ۵

گۆزمکه کرد.

ئیسقانی لوت ۵ (ك: عرانی)

أعسرى صديقه: دۆست و برادهرهکهی

دمگوترئ: (هم شَم العرانی) نهوانه

پیسواکرد و یارمهتی نهدا.

شکۆمهنند و لاتپاریزو گیانبه خشن

عَرى القميص أو الكرز: قۆل و ههنگلی

له پیناو بهها به نر خهکان دا ۵

بۆ کراس و گۆزمکه دروستکرد.

عرانی القرم: پیاو ماهول و گهوره

عَرى الشئ: شتهکهی پاشگوی خست.

پیاوی گهل.

إعتراه: بهمانا (عراه) دئ.

العِرْناس: لوتکهی کیو ۵ داریکه یان

العِرْو: ناحیه و لایهن ۵ دمگوترئ: (هر

شتیکى تری و ا ریسى لۆکهی لهسمر

عِرْو منه) نهو گوئ بهو شته ناداو

ههلهمکرئ بۆ پستن ۵ (ك: عرانیس

لئی بی ناگاهیه.

الْعُرُو: يهكهم سه رما بوونی جهسته
به هوی له رزوتاوه ۵ نیوان زمرد
هه لگهرانی خورو داهاتنی تاریکی
لهومرزی زستان و سه رما دا.

الْعُرُو من الشوب: په خه ی کراس نهو
شویننه ی و مگوو نه لقه وایه و به
عه لگه ی دا دهک ی ۵ ههر نه لقه په ک
دهستی پی بگری و خوتی پی له
زیان بپاریزی ۵ درمختیک به
زستان گه لگه ی نهومرئ ۵ مال و
سامانی بهنرخ ۵ نه لقه ی
گهر دنبه ندو ملوانکه ۵ دهگوترئ:
(عری المرجان) نه لقه ی مرواری ۵

دهوروبهری شاروشاروچکه ۵

العُری: فه رمانده ی سوپا ۵ له بواری
کشت وکالدا بریتیه له کاتی چانندنی
برئ جوری سهوزه که له سالیکیدا
زیاد له جارتیک دهچیندرئ ۵
دهگوترئ: (البطاطس تزرع في
عروتين من السنة) په تاته سالی
دووجار دهچیندرئ.

العُری: شهوی سارد ۵ بای سارد.

هَری من ثیابه عریاً و عریة: پۆشاک ی له بمردا
نه ماو روت بوو له پۆشاک ۵ (فهو عار
وعریان).

هَری من العیب: له عهیب و خهوش
سهلامت بوو.

هَری بدنه من اللحم: جهسته ی گوشتی
پیوه نه بوو.

هَری الفرس: نه سپه که زینی پیوه نه بوو.
أعری فلان: فلانکس به دهشت و
سارادا پویی.

أعری فلان صدیقه: فلانکس له
دۆست و ناسیاوکه ی دوور کهوته وه.
أعری فلاناً ثوبه و من ثوبه: پۆشاکه ی
له بهر فلانکس دا که ند.

عاری القوم: خه لکه که به بی زین
سواری نه سپه کانیان بوون.
عَراه ثوبه و من ثوبه: پۆشاکه ی له بهر
دا که ند.

عراه من الأمر: له کار که پزگاری کرد.
تعری من ثیابه: پۆشاک ی خوی دا که ند،
خوی پوتکردموه.

تعری من الأمر: خوی له کار که
پزگاری کرد.

إعروری الفرس: به مانا (عَری) دئ.
إعروری الرجل: پیاوکه به ته نها
به سارادا پویی.

إعروزی الفرس: به پوتی سواری
نه سپه که بوو ۵ دهگوترئ: (فلان
يعروری ظهور المَهاَلِك) فلانکس
سواری پشتی کاری قورسو
فهوتینهر دمبی، خۆده خاته
ناوکیشه ی قورسو سامناکه وه.

شاردهوه.

إِعْرَدِي أَمْرًا قَبِيحًا: پرکیشی کارپکی

ناشیرینی کرد.

عَزَبَ فُلَانٌ عَزْبَةً وَعَزُوبَةً: فلانکەس

الثَّعْرِبَةُ: روتبونی و شاخ و بهردی

عازمبه و ژنی نههیناوه ۵ (فهو عازب)

تویکلی زهوی بههوی باران و باو و

(ك: عَزَابٌ).

گهرمی و ساردی.

عَزَّتِ الْمَرْأَةُ الرَّجُلَ عَزْبًا: ئافهرتهکه به

الْعَرِي: ههرشتیک شتیکت لی نهدیو

رپیک و پیک خزمهتی پیاوهکهی

کرد.

بکاو نههیلجی جاوت لی بی ۵

أَعَزَبَ: دوورکهوتهوه.

ناحیه و شوین ۵ حهوشه و

أَعَزَبَ الشَّيْءُ: شتهکهی دوورخستهوه.

بهردمرگا و مال ۵ دمگوتری: (نزل

عَزِيه: دوری خستهوه.

بغری فلان) له مالی فلان دابهزی.

عَزَّتِ الْمَرْأَةُ الرَّجُلَ: ئافهرتهکه بهباشی

الْعُرِي: (فرس عري) نهسپی پشت

خزمهتی میردمکهی کرد.

روت و بی زین ۵ ناگوتری: (فرس

تَعَزَبَ فُلَانٌ: فلانکەس بی ژنه و ژنی

عربان) ههروا ناگوتری: (رجل

نیه ۵ دمگوتری: (تَعَزَبَ زَمَانًا ثُمَّ

عُرِي).

تَأَقَّلَ) ئافهرتهکه ماومبهکی دوورو

الْعَرَاءُ: دمشت و سارا: کههیج شتیك

دريژ عازمبو قهیره بوو دواپی

له بهرده میا نه بی و تا چاو بریکا

شوی کرد.

سارا که بیینی.

الْأَعَزَبُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاویکه ژنی

الْعُرِيَانِ: دمگوتری: (فلان عربان التَّجِي)

نههینابی.

فلانکەس نهینی تی ناوهمستی و زوو

الْعَازِيَةُ: (عَازِيَةُ الرَّجُلِ) خیزانی پیاو

دمری دمیری و بلاوی دمکاتهوه.

که بهباشی خزمهتی میردهکهی بکا.

المَعَارِي: کوی (مَعَرِي) نهوهی له جهسته

الْعَزَبُ: ئافهرتهک میردی نه بی یان

دمبیندری و داناپوشری ۵ ومکوو

پیاو ژنی نه بی ۵ دمگوتری: (إمْرَأَةٌ

دهم و چاو و دمست و پهنجهو قاج تا

عَزْبَةٌ) ۵ (ك: أعزاب).

قوله پی و بهلهک ۵ فهرش و قالی و

الْعَزِيَّةُ: مهزرمعهیهک که خانوی

بهردو مافوور ۵ شوینی پرومکی لی

خاومنهکهی تیدا بی و خانووی

نهروی.

ومرزیرمگان بهدموری دا بنیات نرابن.

عَزَبَ الشَّيْءُ عَزُوبًا: دوورکهوتهوه، خوی

الْعَزِيبُ: دوور ۵ عازمب ۵ (ك: أعزاب).

الْمِعْزَابُ: كهسيك زور قهبره بى و زنى

نه هيتايى يان شاهرت بى و شوى

نه كرده بى ۵ همتا وای ئى هيات

ئارمىزوى زن هيتان يان شوكردى

نه مابى.

هَزَوٌ فَلَانًا عَزْرًا: سهرزمنشتى فلانى كرد ۵

يارمه تى دا.

هَزَوٌ عَنِ الشَّيْءِ: مهنعى كردو نه يه يشت

گيراپه وه.

هَزَوٌ عَلَى فَرَايِضِ الدِّينِ: فيرى كاروبارى

نايىنى كرد وای ئى كرد له وياوردا

شارمىزى كرد ۵ سزى دا له سهر

كه مته رخمى كردن له نايىن به

سزايه كه نه گاته سزى حمى شمرى.

عَزْرَةٌ: مهنعى كرد، گيراپه وه ۵ ته ميبى

كرد.

هَزَوٌ الْقَاضِي الْمَذْبَبُ: قازى سزى

تاوانبارمكه ۵ دا ۵ پىزى ئى گرتو

به گهموره ۵ حسيب كرد ۵ يارمه تى داو

به هيتى كرد ۵ فورئان دمفرموى:

﴿تَوَزُّمُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعَزَّزُوا

وَتَوَقَّروْهُ﴾.

عَزَّرَ عَلَى فَرَايِضِ الدِّينِ وَأَحْكَامِهِ:

يارمه تى دا بو نه جامدانى

پىويستى به نايىنيه كان و حوكمه

شمرعييه كان.

التَّعْزِيرُ: له زاراوى شمرعدا، برى تيبه

له ته مى كردنى تاوانكار به

شيوه يه كه نه گاته نه ندازى حمد.

هَزُوٌ فَلَانٌ عِزًّا وَعِزَّةٌ وَعِزَّةٌ: فلانكس

به هيز بوو، له زهليلى و داماوى پزگارى

بوو ۵ دمگوترى: (عز فلان على فلان)

فلانكس به خشش و كهرمى نواند

به سهر فلاندا.

هَزُوٌ الشَّيْءِ: شته كه كه م بوو وای ليهات

دهست نه كه وى.

هَزُوٌ عَلَى أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: پيم ناخوشه نه وه

بكه ۵ به لامه وه گرانه نه وه كاره

بكه ۵.

هَزُوٌ فَلَانًا عِزًّا: به سهريدا زال بوو، زير

بارى كرد ۵ بالادست بوو ۵ فورئان

دمفرموى: ﴿فَقَالَ أَكْفَلَيْهَا وَعَزَّنِي فِي

الْخِطَابِ﴾.

اعَزَّةٌ: به هيتى كردو وای ئى كرد

عهيزو بالادست بى ۵ خوشى

ويست و پىزى ئى گرت.

أَعَزَّتْ بِمَا أَصَابَهُ: پيم ناخوش بوو

تاوشى نه و چورتى به لايه بوو.

عَاَزَةٌ: به سهرى دا زال بوو.

عَزَّرَةٌ: توندى كردو به هيتى كرد

پشتگى بو نى سارد ۵ فورئان

دمفرموى: ﴿فَكَتَبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ﴾.

إِعْزَازٌ: به هوى نه وه وه پىزدار بوو،

خوی به عهزیزو بالادست لهقه لثم
دا.

تَعَزَّزُ فُلان: به مانا (عَزَّ دئ).

اسْتَعَزَّ الرَّمْلُ: لمبه که په کتری گرتو
تِيک ناروخی.

اسْتَعَزَّ بِحَق فُلان: به سهر فلانکه سدا
بالادست بوو.

اسْتَعَزَّ عَلَيْهِ الْمَرَضُ: نه خوښی له گل و
گویی خست و به سهریدا زال بوو.

اسْتَعَزَّ اللَّهُ بِفُلان: خودا فلانی مراند.

اسْتَعَزَّ بِالْعَيْلِ: نه خوښیه که ی له سهر
قورسو گران بوو.

الْأَعَزُّ: به مانا (عزیز) دئ بؤ میینه
دمگوترئ: (الْعَزَى).

الْمَرَّازُ: زهوی پتمو که زوو لافاوی
له سهر هه لسی.

الْعَزَى: بَتِيک بوو تایبته بوو
به به نوکه ناناه ی قورهمیشی ۵ پان

درهختیک بوو له درهختی سه مور
که به نوکه حطان بینا په کیان به

دموردا کردبوو دمیان پهرست،
پېغه مېهر خالیدی کوړی وه لیدی

نارد خانوومکه ی پوخواندو
دارمکه شی بری و سوتاندی.

الْعَزَّةُ: بیچه ناسکی میینه.

الْمِرَّةُ: هیزو تواناو دمه سلات ۵
داکوکیکردن و پاریزگاری له به ها

پېروزمکان، سهر رمقی و مل نه دان.

الْعَزِيْزُ: ناوېکه له ناوه جوانه کانی

خودا ۵ بالادست و هه میسه

شکو مه ند، هیچ هیزیک نییه
به سهریدا زال بئ.

عَزَفَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّيْ عَزُوفاً: نه فسی

لئی ته کیه وه وازی ئی هیناو هیچ

نومیدنکی پئی نه ما ۵ (فهر وهي

عزوف) ۵ دمگوترئ: (هو عزوف عن

اللهو) نهو هزی له رابواردن و

له هو له عب نییه.

عَزَفَ فُلان عَزْفاً وَعَزِيفاً: فلانکه س به

نامیر عهزف و موسیقای ژمنی و گورانی

گوت ۵ ده سگوترئ: (عَزَفَ عَلَى الْعُودِ)

به نامیری عود موسیقای ئی دا.

عَزَفَ الشَّيْءُ: شته که دنگی ئی هات ۵

دمگوترئ: (عَزَفَتِ الرِّيحُ) (وعزفت

الْقوس).

أَعَزَفَ: موسیقای بیست ۵ گوئی له

موسیقای عهزف بوو.

تَعَاَزَفُوا: گورانیان بؤ په کتر گوت و

شانازیان به سهر په کتریدا کرد.

الْعَزَافُ: (سحاب عَزَاف) هه وریکه

گرمه و تریشقه ی دنگی داپه وه ۵

که سیک پېشه ی عهزف لیدان بئ و

به نامیری عهزف موسیقا بژمن.

الْعَزُوفُ: که سیک له سهر دوستایه تی

کەس بەردەوام نەبێ و لەگەڵ هیچ
کەسدا هەڵنەکا.

العزيف: دەنگی وردە بەردو زیخە کە
رەشەبا رايدەداو بەشتی دمیڤشیو
دەنگی ئی دێ ە دەنگی رەمەل و زیخە
نازانی لە کوپۆه دێ.

المعزف: نامیریکی موسیقایە و مەکوو
عودو تەنبور وایە (ك: معازف).

المعزفة: بەمانا (المعزف) دێ.

المعزوفة: پارچە موسیقایە کە ئی دەدرێ.
عَزَقَ الأرض عَزَقًا: زەویە کە شەق کرد.
هَزَقَ الحقل: گلی کێلگە کە هەلەو گیر
کرد بۆ ئەوێ هەوا لێی بدەو چیلکەو
چەوێلی ئی دور بخریتەو.

هَزَقَ فلاناً ضرباً: باش باش لێی دا،
فلانکەسی شل شل کوتا.

هَزَقَ خلقه عَزَقًا: رەموشتی ناشیرین و خراپ
بوو.

هَزَقَ به الشيء: شتە کە پێو نووسا.

أعزَقَ فلان: فلانکەس بە پاچە کۆلە
یان بە پێمەرە کاری کرد.

العزيق: زەوی نەرمە لان و دەشت.

المعزق: ئەو پاچ و پێمەرەو
پاچە کۆلانە ی باخ و بیستانی پی
دەمکێلێرێ.

المعزقة: بەمانا (المعزق) دێ.

عَزَلَهُ عزلاً: دوری خستەو، لایدا وەلای

نا ە دەرگوتێ:

عَزَلَهُ عن منصبه: لە پلەو پایە کە ی

هینایە خواری ە جیای کردەو ە

دەرگوتێ: (عَزَلَ الزَّوَانُ عن القمح)

مرورمە کە لە گەنمە کە جیا کردەو

ە دەرگوتێ: (عزل المرضى عن

الأصحاء) نەخۆشەکانیان

جیا کردەو لە شوێنێکی تاییبەتی

دا خستنیانە ژێر چاودێریەو

بۆ ئەوێ ساغەکان توشی

نەخۆشییە کە نەبن.

إعزَلَ الشيء وعنه: شتە کە ی

دوورخستەو لایدا ە قورئان

دەفەر موی: ﴿وَإِنْ لَّمْ تَزِمُوا إِلَيَّ

فَاعْتَرِلُون﴾.

إنعزل عنه: لێی لاکەوت و دوورکەوتەو.

تعازل القوم: خەلکە کە لێک دایران و

هەندێکیان لە هەندێکیان

دوورکەوتنەو.

تعزَلَ الشيء وعنه: بەمانا (اعتزل) دێ.

الأعزل: مەروفی بی چە ک ە هەوری بی

باران (ك: عَزَلَ وعَزَلَ) (السَّمَاءُ

الأعزل) بێوانە مادە ی (سَمَك).

العازل الكهربائي: ناوێنێکە کاریگەری

کارمابێی لەسەر نییە.

العُزْلُ: بەمانا (الأعزل) دێ.

العزلاء: شوێنی هەلێرانی ئاوە لە

عَزَامَ اللهُ: هه ززو واجبه گانی خودا
که له سمر به ندمکانی دایناون ه
له حه دیسدا هاتوو: (إن الله يحب أن
تؤتی رخصه كما يحب أن تؤتی
عزائمه).

عَزَا فلاناً الی فلان عَزَوْا وعَزِيًّا: فلانکه سی
پال فلان داو وتی: نه وه کورپی نه وه،
پیایوی نه وه... ه دمگوتری: (عزا الخبر
الی صاحبه) هه واله که ی پال خامنی داو
بلاوی کردموه.

هَزِي عَزَاء: خۆپاگرو پشوو دریز بوو
له سمر نه وه به لاو ناخۆشیانه ی توشی
هاتن ه (فهو عَزَّ عَزِيًّا).

عَزَاهُ: دلنه وایی کردو هه وئی دا
به صه بر بئو پشوو دریز بی.

إِعْتَزَى إلی فلان: خۆی پال فلان دا،
خۆی به نه وه وه چه ی نه وه زانی.

تَعَارَى القرم: خه لکه که هه نندیکیان
سهره خۆشیان له هه نندیکیان کرد.
تَعَزَّى فلان تَعَزَّى: فلانکه س به زۆر
له خۆکردن هه ولیدا واپیشان بدا که
به صه برو خۆپاگره.

تَعَزَّى الی فلان: خۆی پال فلانکه س دا.
تَعَزَّى العربی: کابرای عه رب داوای له
هۆزو خیله که ی کرد بوئه وه ی به
هانایه وه بئین.

العِزَّة: خۆ نیسه بدان ه هاوارکردنی
لی قه وماو له هۆزمکه ی.

العِزَّة: به مانا (العِزوة) دی.

المَعَزَى: شوپنی سهره خۆشی کردن
له کۆست که وتو.

عَسَبَهُ عَسْبًا: نیره که ریکی خواست
بوئه وه ی له ماینه که ی به پیرینی ه
که له گایه کی خواست مانگا که ی پی
که ل بدا.

أَعَسَبَ الذَّنْبُ: گورگه که بازی داو
قوچاندی.

أَعَسَبَ فلان فلاناً جَلَّةً: فلانکه س
حوشتره نیره ی له فلان خواست بو
توو بو که لسانی حوشتره مییه گانی.
إِسْتَعَسَبَ منه: رقی لیتی بوو ناخۆشی
ویست.

اسْتَعَسَبَ الفرسُ: ماینه که چه زی له
(فه حل) بوو سواری بی که لی بدا.

اسْتَعَسَبَ جله: حوشتره نیره که ی لی
خواست بوئه وه ی بیهاو پته حوشتره
مییه گانی.

العُسْبُ: تۆوی (فه حل) تۆماوی و لاخی
نیر بو که لسانی میینه کان ه نه وه
زپو پت و مندال ه دمگوتری: (قطع
الله عَسْبَهُ) خودا دوا بپراوت بکا
نه وه زپو پت نه هیلی.

العُسْبُ (رأس عَسِب): سهره قزیکی
زۆر ژاکاو و ناپیک و پیکه زۆر له
میژره چاک نه کراوه به شانیه
نه کراوه.

العَسْبَةُ: دهر به ندو که لینی کیو.

بداته وه.

العَسِيبُ: (عسب الذنب) نيسقانی کلک

عَسَرَ فُلَانًا: له لای چه په وه هاته لای فُلَان.

یان شوینی ئی پروانی توك لیی ه لقی

عَسَرَ الْأَمْرُ وَالزَّمَانُ عَسْرًا: کارمه قورس

دارخورما توپکل و پرژوپالی ئی

بوو، رۆژگار بوو به کیشه و چورتم و

دامالترئ ه یان همر پرژوپالی پیوه

به لاو کارسات.

نه بی ه دهر به ندو که لینی کیو ه

عَسَرَ فُلَان: فُلَانکس له کارمکاندا پمقیی

(ك: عَسْبَة و عَسْب و عَسْبَان).

نواندو لیبور دنی نه بوو.

عَسِيبَةُ الذنب: نيسقانی کلک.

عَسَرَ عَلَيْهِ الْأَمْر: کارمکانی ئی تیکه لاو

بوو.

الْيَعْسُوبُ: پاشای ههنگ ه شازنی

عَسَرَ فُلَان: فُلَانکس چه پله ر بوو همر

ههنگ ه عه ره به کان پێیان وابوو

به دهستی چه بی نیشی کرد ه (فهو

نهو پاشای ههنگه ده بی نی ر بی

أَعْسَرَ وَهِيَ عَسْرَاءُ) (ك: عُسْرُ

چونكه قه باره ی له وانی تر

و عُسْرَان).

گه وره تره ه ده شگوترئ: (هو

عَسَرَ الْأَمْرُ عُسْرًا وَعَسَارَةً: به مانا

يعسوب قومه) نهو پاشاو سه رۆك و

(عَسِرَ دئ ه ده گوترئ:

گه وره ی نه ته وه که په تی ه (ك:

يعاسيب).

الْعَرَسُجُ: جۆره روه کیکی چقلاویه له

عَسَرَ الزَّمَانُ: رۆژگارمه تهنگ و چه ته مه و

پیرى باینجان ه به ریکى خری

ناخۆش بوو ه قورئان دمفه رموی:

ههیه و مگوو میروی مرواری وایه ه

﴿وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا﴾.

تاکه که ی (عوسجة) په.

أَعْسَرَ فُلَان: فُلَانکس هه زار و ده ست

کورت بوو، ژپانی تهنگ و ناره حه ت

الْعَسَجْدُ: ئالتون.

بوو.

عَسَرَ الزَّمَانُ عَسْرًا: رۆژگارمه زۆر

أَعْسَرَتِ الْمَرْأَةُ: به ناخۆشیی مندالی بوو.

ناخۆش و پر چورتم و کارسات بوو.

أَعْسَرَ الْمَدِينُ: به مانا (عَسَرَ دئ.

عَسَرَتِ الْمَرْأَةُ: ناهه ته که به ناخۆشی

عاسرته: مامه له ی توندی له گه ل کرد.

مندالی بوو، ژانی به نازاری توش

عَسَرَ عَلَيْهِ: تهنگی بی هه لچنی.

بوو.

عَسَرَ الْمَدِينُ: تهنگی به قه زدارمه که

عَسَرَ عَلَى فُلَان: سه رپێچی فُلَانی کرد

هه لچنی و داوای ئی کرد قه زده که ی

دزی نهو جولایه وه.

عَسَرَ الْأَمْرُ: کارمه‌ی قورس کرد.

عَسَرَ فُلَانًا: له‌لای جه‌په‌وه هاته لای
فلانکس.

إِعْتَسَرَهُ: ژێر باری کردو نیشه‌کانی
قورس کردن ۵ ده‌گوتری: (اعتسر
الدابة) به سرگی و ژێربارنه‌گراوی
سواری و لاخه‌که بوو (إِعْتَسَرَ مِنْ
مَالِهِ) له‌مالی خو‌ی خه‌رجی
هه‌لگرتو پی‌شی ناخۆش بوو،
به‌نابه‌دلی له‌مالی خو‌ی خه‌رجی
کرد.

إِعْتَسَرَ الْكَلَامُ: قسه‌که‌ی کرد به‌بی
نه‌وه‌ی لێی ورد بیته‌وه.

تَعَسَرَ الْأَمْرُ: کارمه‌ی قورس و گران بوو.
تَعَسَرَ الْيَعْمَانُ: کپی‌ار و فروشی‌ار
نه‌گه‌یشتنه نه‌جام.

تَعَسَرَ الزَّوْجَانِ: ژن و می‌رده‌که پێک
نه‌که‌وتن ۵ قورئان ده‌فه‌رموی:
﴿وَإِنْ تَعَاَسَرْتَ مِنْهُمْ فُسْطَرِّعْ لَهُ أُخْرَى﴾.

تَعَسَرَ الْأَمْرُ: به‌مانا (عَسِرَ) دئ.

الْأَعْسَرُ: ده‌گوتری: (أَعْسَرُ بَسْرُ) به
هم‌دوو ده‌ست کارده‌کا ۵ بۆ ئافه‌رم
ده‌گوتری: (عَسْرَاءُ بَسْرَةٍ) ۵ (حَمَام
أَعْسَر) کۆتری‌که به‌بالی پاستیه‌وه
په‌له‌ی سپی هه‌یه ۵ (يَوْمَ أَعْسَرُ)
پۆژیکی ناخۆش و سامناکه.

الْعَسْرَاءُ: مێینه‌ی (الأعسر).

الْعُسْرَةُ: ده‌ست کورتی و هه‌زاری ۵
نه‌بیونی دارایی بۆ قه‌رزانه‌وه ۵
قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ كَانَ ذُو
عُسْرَةٍ فَنُظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾ ۵ (جیش
العُسْرَة): سوپای موسوولمانان
له‌غه‌زای ته‌بوکه‌دا ۵ (سَاعَةُ الْعُسْرَةِ)

کاتی ته‌نگانه‌و ناخۆشی ۵

العُسْرَى: کاری ناخۆش و نه‌رکی گران و
کردار و په‌فتاری وه‌ها که
سه‌ربیکشی بۆ سزاو ناخۆشی.

المِيسَرَةُ: نه‌و خاومن قه‌رزهی
قه‌رزداره‌که‌ی به‌گیر دێنی.

المِيسَرَةُ: هه‌زاری و ده‌ستکورتی.

المِيسُورُ: به‌مانا (العُسْرُ) دئ.

عَسَّ فُلَانٌ عَسًا: فلانکس شه‌وگه‌رو
عه‌سه‌س و چاودێری جاده‌و کۆلان
بوو.

عَسَّ خَبْرُهُ عَنْ فُلَانٍ: هه‌واله‌که‌ی له
فلان دواخست زوو پێی نه‌گه‌پاند.

عَسَّ صَاحِبُهُ: داوای هاوه‌له‌که‌ی کرد.

إِعْتَسَّ: به‌مانا (عَسَّ) دئ.

إِعْتَسَّ الشَّيْءُ: به‌شه‌و داوای شته‌که‌ی
کرد ۵ هه‌والی شته‌که‌ی زانی ۵
ده‌شگوتری: (إِعْتَسَّ الْأَنْسَرُ)
حه‌دیه‌که‌ی گێرپه‌یه‌وه.

العَاسُ: که‌سیک به‌شه‌و حه‌رمسی
ده‌کا و چاودێری جاده‌و کۆلان و مال و

سامانی خهئلك دهكاو گومان
ليكراوان دهست نيشان دهكا ه (ك):
عَسَسَ و عَسَّاسٌ و عَسَّيَّةٌ.
العَسَّيَّةُ: دهگوتري: (جاء الشئ من عَسَّه
وَبَسَّه) نهومي ههيوو نهيوو هيناي.
العَسَّاسُ: يو زنده رموي له ماناي (عَسَّ)
دئ.

العَسَّوسُ: گهراڼ به دوو نيچر نهو
كهسهي دهگهري به دوو نيچر دا ه
ناهرمتيك بي چاو و پووبو و
بهلايهوه شهرم نهبي له پياوي
بيگانه نزيك ببيتهوه.
العَسَّيسُ: گورگ.

المَّعْسُ: مه بهست ه دهگوتري: (هو قريب
المَّعْسُ) نهو نيازو مه بهستي نزيكه.
عَسَّسَ اللَّيْلُ: شهو داهاتو تاريكي
هينا.
عَسَّسَ الذَّنْبُ: گورگه كه شهو به دوو
نيچر دا گهرا.

عَسَّسَ السَّحَابُ: ههور به شهو له زموي
نزيك بووه.

عَسَّسَ الأمرُ: كارمه كي چهواشه كردو
تيكهئو پيكهئي كرد.

عَسَّسَ الشَّيْءُ: شته كي جولاند
خستيه جم و جوئ.

تَعَسَّسَ الذَّنْبُ: گورگ به شهو گهرا
بوئهومي نيچري دهست بكهوي.

العَسَّاسُ: ههرشتي و مزني سووك بي.
عَسَّفَ على فلان ولفلان عَسْفًا: كاري بو
فلانكس كرد ه دهگوتري: (هو يَعْسِفُ
ضِعْفَتَهُمْ) نهو چاوديري موئكو مالو
نيسو كاريان دهكاو به پيوهيان دهبيا.
عَسَّفَ الطريق: به نه شارمزا بي به پيگاكه دا
پوي.

عَسَّفَ عنه: ليئ دا.

عَسَّفَ في الأمر: به بي لي و ردبوونهوهو
تيفكرين نيشه كي كرد.
عَسَّفَ فلاناً: فلانكسي به توندو تيزي
گرتو سته مي لي كرد.

عَسَّفَ المرأة: دهست دريزي كرده سهر
ناهرمه كهو ناموسي برد.

عَسَّفَ الدَّمْعُ الجفون: فرميسك هيرشي
هيناو له پيرموي نانا سا بي خوئيهوه
هه پزا.

عَسَّفَ فلاناً: فلانكسي كرده خزمه تكاري
خوي و نيشي پي كرد ه (فهو عاسف
وعساف وعسوف).

أَعَسَّفَ فلان: به نه شارمزا بي به شهو
رموي كرد ه كريكاره كي به نيشي
گران ههله و گير كرد.

عَسَّفَهُ: ماندوي كرد.

اعْتَسَفَ الطريق وعن الطريق: به مانا
(عَسَفَ) دئ.

إِعْتَسَفَ فلاناً: سته مي له فلانكس كرد

ه گاری بهی کرد خستیه سهر
نیش وکار.

إِنْعَسَفَ: لار بوو خوارو خییج بوو.

تَعَسَفَ فِي الْكَلَامِ: ویستی به زور قسه و
راو بوجوونی خوئی بسه پیئی.

تَعَسَفَ الطَّرِيقَ: به نه شارمزیی به پیگادا
پوئی.

تَعَسَفَ فَلَانًا: سته می له فلانکس کرد.

التَّعَاسِيفُ: دمگوتری: (هو یرکب

التعاسيف) نهو به پیگهی خوارو

خیچدا دمروا.

العَسِيفُ: کرینکاری سوکاپه تی پیکراو

ه (ك: عَسَاءٌ وَ عُسْفَ).

عَسِقَ بِهِ عَسْفًا: پیوهی نووساو داوینی

گرتو بهری نه دا ه وهگری بوو، خوئی
ویست.

عَسِقَ عَلَيْهِ: به گیره گیرو نیلحاح داوای
لی کرد.

تَعَسَقَ بِهِ وَعَلِيهِ: به مانا (عَسِقَ) دی.

أَلْعَسَقُ: لاری ه توندپهوشتی ه تاریکی
شهو.

الْعُسْقُ: نهو خاوهن قهرزانهی تهنگ به

قهرزدارمکانیان هه لده چنن و داوایان

لی دمکهن قهرزمکانیان بدمنه وه.

العَسِيقَةُ: شهرابی خراپ که پروون بی و

زور ناوی تیگراب.

الْعُسْقُولُ: کارگ ه (ك: عَسَاقِلُ وَ

عَسَاقِلُ) ه له بواری گشت وکالدا

رهمگینکی قه له وو فش بوو که زور

مادهی بزنیوی له خو گرتیی و مکو

به تاته.

عَسْكَرُ الْقَوْمِ بِالْمَكَانِ: سهر بازمان لهو

شوینه کوبوونه وه.

عَسْكَرُ اللَّيْلِ: شهو تاریکیه کانی کهوتنه

سهر یه ک به ته واوه تی رهش

داهات.

عَسْكَرُ الشَّيْءِ: شته که ی کۆکرده وه.

العَسْكَرُ: سوپا ه کوبوونه وهی سوپاو

شوینی کوبوونه وهی شتی زور له

ههر جۆریک بی ه دمگوتری: (عسکر

من رجال) (و عسکر من خیل) ه

(و عسکر اللیل): تاریکی شهو ه

دهشگوتری: (انجلت عنه عسکر

الهموم) غمه کانی نه مان ه غمه

جؤرا جؤره کانی نه مان ه (شهدت

عسکرین) واته: نامادهی لیشاوی

مروف بووم له عهرهفاتو له مینا ه

(ك: عساكر).

العَسْكَرَةُ: ناخوئی و چورتم ه

دمگوتری: (وقعوا في عسكرة)

کهوتنه ناو ناخوئی و چورتمه وه.

العسکری: سهر باز ه تاکیک له سوپا.

المَعْسَكُ: سهر بازخانه.

عَسَلَ الْمَاءَ عَسْلًا وَعُسْلًا: ناوکه رهوان

بوو ۵ شله‌قا، شه‌پۆلی دا ۵ دمشگوترئ:

(عَسَلُ الذَّئْبِ وَالْفَرَسِ) گورگه‌که یان

نه‌سپه‌که بازی دا له بازدانه‌که‌یدا

هه‌لبه‌زیه‌وه (فهر عاسل وعسول

وعسَال).

عَسَلُ الطَّعَامِ عَسَلًا: خواردنه‌که‌ی تێکه‌لی

هه‌نگوین کرد.

عَسَلٌ فَلَانًا: بێخۆری فلانکه‌سی کرده

هه‌نگوین ۵ به‌باشی باسی فلانی کردو

وه‌سفی دا.

عَسَلَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا فلانکه‌سی لای

خه‌ئک خۆشه‌ویست کرد ۵ پێغه‌مبهر

(د.خ) فهرموویه‌تی: (إذا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدَ

خبراً عمله في الناس).

عَسَلَتِ النَّحْلُ: هه‌نگه‌که هه‌نگوینی

کرد.

عَسَلُ النَّائِمِ: کابرا سه‌ره خه‌وێکی

شکاند.

عَسَلُ الطَّعَامِ: هه‌نگوینی تێکه‌لی

خواردنه‌که کرد.

عَسَلُ الْقَرَمِ: هه‌نگوینی دمرخواردی

خه‌ئکه‌که دا.

عَسَلَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا فلانکه‌سی لای

خه‌ئکی خۆشه‌ویست کرد.

عَسَلُ الْقَرَمِ: خواردنی هه‌نگوینی

دمرخواردی خه‌ئکه‌که‌دا.

اسْتَعَسَلَ: داوای به‌خشینی هه‌نگوینی

کرد.

الْعَاسِلُ: هه‌نگوین بې، نه‌وکه‌سه‌ی

هه‌نگوین له هه‌نگه‌لان دهمدێنی ۵

گورگ ۵ (ك: عَسَلٌ وَعَوَاسِل

وَعَسَلَان) ۵ (مکان عاسِل) شوینی

هه‌نگوین ۵ نه‌و شوینه‌ی هه‌نگوینی

تێدايه.

الْعَاسِلَةُ (خليفة عاسلة): کۆله‌سه

هه‌نگێک که شانه‌کانی هه‌نگوینی

تێدا بی.

الْعَسَالُ: دهره‌ینه‌ری هه‌نگوین له

شوینی خۆی ۵ یان هه‌نگوین

فرۆش.

الْعَسَالَةُ: پوره هه‌نگ ۵ هه‌نگ.

الْعَسَلُ: هه‌نگوینی ساغو بێ عه‌یب ۵

نه‌وه‌ی هه‌نگ له ورگی خۆی دهری

دێنی و ده‌یکاته شانه هه‌نگوینه‌وه ۵

دمشگوترئ: (فلان على أعسال أبيه)

فلانکه‌س له‌سه‌ر په‌موشت و پێو

شوینی باوکی دهرپا به‌رپوه.

العسل الأسود: دۆشاوی و مرگراو له

قه‌صه‌بی شه‌کر، که پێی ده‌گوترئ:

(قه‌ند).

العسلُ: (هو عسلُ مال) نه‌و زۆر لێزانه

له‌سه‌روکاری کردنی مال و ساماندا.

العَسَلَةُ: پارچه‌یه‌ک له هه‌نگوین ۵

دمشگوترئ: (ما أعرف له مَضْرِبَ

شتیکه ته ماعی تیدا نییه.

عَسَمَ فلان عَسْمًا: فلانکس نهووی
به دمست هیئا.

عَسَمَ في الأمر: له کاره کدا هه وئی داو
تیدا ماندوو بوو.

عَسَمَت عینه: جاوی فرمیسکی پژاندن.

عَسَمَ فلان بنفسه وسط القوم: فلانکس
خوی هاویشته ناو هه ومه که وهو
تیکه لیان بوو هیچ حیسابیکی بو
نه کردن و لیان نه ترسا.

عَسِمَتِ القدم والكف عَسْمًا: قاجی یان
دمستی له مه چه که وه و شک بوو
هه تا خوارو ختیج و مستا هه بو نیرینه
دهگوتری: (الأعسم) بو میینه
(العسماء) (ك: عَسَم).

أَعَسَمَت عینه: به مانا (عَسَمَت) دی.

أَعَسَمَ يَدُهُ: دمستی وشک کرد.

أَعَسَمَ فلانًا: به خششی دا به فلان.

إِعْثَسَمَ: به دمستی هیئا، که سبی کرد.

أَلْعَسَمَ: نانی وشک هه (ك: عسوم).

أَلْعَسَمَ: تیکه نان، پارو نان هه
دهگوتری: (ما ذقت إلا عَسْمَةً).

أَلْعَسَمِي: نهو که سهی کاسبی باش بو
مال و مندائی دمکا.

أَلْعَسَمَ: شوینی ته ماع، شتیک که
ته ماعی لی بکری.

عَسَت يَدُهُ عُسُوًا: به هوئی نیشکردنه وه

عَسَلَة) نایناسمو شارمزی بنو
بنه چهی نیم و نازانم گوری کییه و
چ که سه هه (ما ترك له مضرب عَسَلَة)
جوینی پیداو په خنه ی لی گرتو
بنو بنه چهی هه لوه شانند.

العَسَلِي: همر شتیکه رنگی هه نگوینی
بی.

أَلْعَسِيلُ: که سکی عه تر فروش و
عه تارباشی که دوکان و معمه لی پی
پاک دمکری ته وه لهو روک و
گزو گیاهی عه تری لی دمهیئا ون هه
(ك: عَسَل).

أَلْعَسَلَة: کوله سه هه نگ، پوره هه نگ.

أَلْعَسُولُ: شتی تیکه لکراو به هه نگوین
هه (معسولة الكلام) دم و له فز
شرین و قسه خویش هه (معسولة
المواعيد) واده دروست و پابه ند بوو
به پهیمانی خویه وه.

عَسَلَجَتِ الشجرة: دره خته که چروزی
دمر کردن.

العِسلَجُ: چروزی دره خت و توله میو
که تازو ناسکن و خه لفی سائن هه
(ك: عساليج).

العِسلُوجُ: به مانا (العِسلَجُ) دی هه (ك:
عساليج).

عَسَمَ فلان عَسْمًا: فلانکس ته ماعی بوو هه
دهگوتری: (هذا أمر لا يُعَسَمُ فيه) نه مه

دهستی زبر بوون.

عسا فلان عسراً وعسراً: فلانكهس پيرو

كه نهفت بوو.

هست الليل: شهو كه تاريخايي چر بووهو

بوو به ههنگوسته چاو.

عسي النبات عسياً وعسياً: بهمانا (عسا)

دئ.

عسي: فيعلى (مقاربه) به ماناي رهجاو

هيو ا دهگه يه نن.

عسي فلان النبات: بهمانا (عسا) دئ.

اعسي: دهگوترئ: (ما اعساه بكذا)

چه ند شيواي نهو شته يه.

العسي: دهگوترئ: (هو عسي أن يفعل

كذا) نهو شيواي نهو يه نهو كاره

بكا.

عشب المكان عشاباً: شوينه كه گياو گزي ئ

روا.

عشب الخبز وغيره: نانه كه وشك بووه.

عشب المكان عشاباً: شوينه كه گياو گزي

ئ روا.

اعشب المكان: بهمانا (عشب) دئ.

اعشب القوم: خه لكه كه تووشى

لهومري تازه بوون.

اعشب الإبل: حوشتر كه لهناو لهومري

تمرو تازمدا لهومرا.

عشب المكان: بهمانا (عشب) دئ.

اعشبت الإبل: حوشتر كه لهومري

تمرو تازمى خوارد.

تمشبت الإبل: بهمانا (اعشبت) دئ.

اعشوشب المكان: شوينه كه لهومري

تمرو تازمى ئ بوو.

اعشوشب القوم: خه لكه كه تووشى

لهومري تازه بوون.

التعاشيب: به لئه په لئه جياجيا له

لهومر ده دهگوترئ: (أرض تعاشيب)

زمويه كه جوړه ها به لئه لهومري

تيدان.

العاشب: (مكان عاشب) شوينه كه

لهومري باشي ليئه ده (أرض عاشبة)

زهويه كي پر له گزوگياي تازه ده

(حيوان عاشب) نازه ليكه بزئوي

گياو گزه.

العشب: لهومري تمرو تازه ده كه وشك

بوو پئي دهگوترئ: (حشيش)

پوشو په لاش ده له بواري روهك

ناسيدا بريتييه له روهكي سوزو

تمرو كه م خوراگر ده (أعشاب).

المعشاب: (أرض معشاب) زهويه كي

به پيتو بهرهمه و زوري گزوگيا ئ

دهمرو ده (ك: معاشيب).

عشر فلان: فلانكهس له (ده) يه كيكي

هه لگرت ده يان له زماره نو دانه يه كي

زياد كردو كردى به (ده).

عشر القوم: بوويه دميه ميني گه له كه ي ده

يان دهمكى مال و سامانى ئى ستاندىن ۋ
دمگوترى: (عَشْرُ الْمَالِ) بهزۆرۈ
بهشيۋى ستم دهمكى مائهكى
بردى.

عَشْرُ الشَّيْءِ: شتهكى گهيانده بىست
كردى بهبىست.

أَعَشَرْتُ الناقةَ وغوها: حوشترمه
دممانگ بهسهر ئاوسبوونى دا
تيپمى.

أَعَشَرَ الْقَوْمَ: خهلكهكه بوون به (ده).
عاشره: هاوپنیهتى كردو لهگهلى
تيكهلاو بوو.

عَشَرَ الْحِمَارَ: گویدرئزمكه له سارادا
زمراندى و زمرانندهكى دووبارمى
سيباره كردهوه.

عَشَرَ الْغَرَابِ: قهلهپشهكه قىراندى.
عَشَرْتُ الناقةَ: حوشترمه بوو به
(عوشراء) واته سكى بوو به
دهمانگ.

عَشَرَ الْعِدَدَ: ژماره نۆى كرد به ژماره
(ده) له دوعاو پارانهومدا دمگوترى:
(اللهم عَشْرُ خطاي) خودايه!
بهههموو ههنگاويكم ده چاكهم بو
بنووسه.

عَشَرَ الْقَوْمَ: دهمكى مال و سامانى ئى
ومرگرتن.

عَشَرَ الْمَالِ: دهمكى مالى ئى ستاندىن.

عَشْرَ الشَّيْءِ: شتهكى كرده (ده) بهش.
إِعْشَرَ الْقَوْمَ: خهلكهكه تيكهلاو
بوون و بوونه هاوهلى پهكترى.

تعاشروا: بهمانا (اعشتر)دى.

العاشر: پۆزى دهممى مانگى
موحهرم.

عاشروا: جۆره ههلاويهكه له ناردى
گههه دروست دمكرى ۋ وادى شىرو
ميۆز و شتى واهى تيكهال دمكرى.

عُشَارُ: دمگوترى: (جاء القوم عشار)
خهلكهكه دمكهس دمكهس هاتن.

العشاره: پارچه لهههر شتيك بى ۋ
(ك: عُشارات) ۋ دمگوترى: (صار
القوم عشارات) خهلكهكه بوونه
پارچه پارچه.

العشاري (ثوبٌ عشاري): قوماشيكه
دمگهزى ۋ (غلام عشاري) گهنجيكى
دهسالانهيه.

العشر: بهمانا (العشاره) دئ ۋ (ك:
أعشار).

العشر: ده، (ژماره ده) دهمكه كه
لهبهر و بوومى كشتوكالى
ومر دمگري ۋ (ك: عشر وأعشار) ۋ
(قدر أعشار) گۆزمهكه بووه به
(ده) پارچه.

العشاء من النوق: نهويه حوشترىك
بهسهر ئاوسبوونيدا ده مانگ تيپمى

که مکرده‌وه.

عَشَّ بدنِه عَشاشَه: جه‌سته‌ی له‌پرو لاواز

بوو.

أَعَشَّ الله بدنِه: خودا جه‌سته‌ی لاواز

کرد.

أَعَشَّ الله فلاناً عن حاجته: خودا زوو

پتو‌یستی فلان‌کس‌ی هینایه دی.

أَعَشَّ الظَّيْفَ وغيره: ناسکه‌ک‌ه‌ی جارز

کرد تهراندی.

عَشَّ الطَّائِرُ: بالنده‌ک‌ه لان‌ه‌ی بو‌خو‌ی

بنیات نا.

عَشَّ الأرض والعُلَّاءُ: زموی و له‌وم‌ر‌م‌ک‌ه

وشک بوون.

عَشَّ الخُبْزُ: نان‌ک‌ه که‌پ‌وی هه‌له‌ینا.

عَشَّ فلان الخُبْزَ: فلان‌ک‌ه‌س وازی له

نان‌ک‌ه هینا تا که‌پ‌وی هه‌له‌ینا و

که‌لکی نه‌ما.

إِعَشَّ الطَّائِرُ: بالنده‌ک‌ه هیلان‌ه‌ی

دروست کرد.

إِعَشَّ القميصُ: کراسه‌ک‌ه پینه‌ک‌را.

أَلْعَشَّ: هیلان‌ه‌ی بالنده، نه‌و چیل‌ک‌و

جه‌و‌ی‌ل‌ه‌ی کۆ‌ید‌ه‌ک‌ات‌ه‌وه بو‌ئه‌وه‌ی

بی‌ک‌ات‌ه هیلان‌ه ه‌ئ‌گ‌ر هیلان‌ه‌ک‌ه

له‌س‌ر در‌م‌خت بوو نه‌وه پت‌ی

دم‌گوت‌ری: (عَشَّ) نه‌گ‌ر له‌ناو کونه

شاخ و کونه دی‌واردا بوو پت‌ی

دم‌گوت‌ری: (و‌ک‌ر) یان (و‌کُنَّ) ه‌ (ک):

بی‌ی ه‌ (ک: عَشَّار) قور‌ئان

دم‌ف‌رم‌و‌ی: ﴿وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ﴾.

العَشْرَة: یه‌ک‌ه‌م خان‌ه‌ی ژمار‌یه ه‌

دم‌گوت‌ری: (عَشْرَة رجال وعشرُ

النساء).

العِشْرَة: تیک‌ه‌لا‌وی و ها‌و‌پ‌ت‌یه‌تی.

العَشَّارُ: نه‌و که‌سه‌ی باج له‌س‌ر کالاً

و‌م‌رد‌م‌گ‌ری، گو‌م‌ر‌گ دم‌ست‌ین‌ی.

عَشْرَاء: به‌مانا (العاشوراء) دئ.

العَشِيرُ: به‌مانا (العِشْر) دئ ه‌ (ک):

أعشراء).

العَشيرة: ه‌وز و خیل، خ‌زم و که‌س و‌کار

ه‌ (ک: عَشائر).

المِيعَار: به‌شیک له ده به‌ش.

المِيعَرُ: پت‌رو تا‌ف‌م و به‌ره و پ‌م‌گ‌ه‌ز

قور‌ئان دم‌ف‌رم‌و‌ی: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ

وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ﴾ ه‌

خ‌زم‌ی پیا‌و که‌س و‌کار‌ی ن‌زیک

له‌پیا‌و ه‌ (ک: معاش) ه‌ دم‌گوت‌ری:

(جاء القوم مَعْشَرًا او مَعْشَر مَعْشَر)

خه‌ل‌ک‌ه‌ک‌ه (ده) (ده) هاتن.

عَشَّ الطَّائِرُ عَشَّ: بالنده‌ک‌ه له‌س‌ر

هیلان‌ه‌ک‌ه‌ی هه‌ل‌ن‌یش‌ت و ما‌پ‌ه‌وه.

عَشَّ الشَّيْءُ: ش‌ته‌ک‌ه‌ی دا‌وا‌ک‌رد ه‌ کۆ‌ی

کرد‌وه.

عَشَّ القميصُ: کراسه‌ک‌ه‌ی پینه‌ک‌رد.

عَشَّ المعروف: پیا‌ومت‌ی و چا‌ک‌ه‌کان‌ی

اعشاش وعشاش وعشوش).

الْعَشُّ: بهمانا (الْعَشُّ) دئ ۵ (ك: عِشاش

وَأَعشاش) ۵ ههروا ناوه بۆ پياويك

نيسقانى دهستو قاجى نهرم بن.

الْمَعْشُ: مهبهست ۵ (ك: مَعاش).

الْمَعْشَةُ: زموى تووندو پته و بهردهلان

۵ (ك: مَعاش).

الْعَشْعَشُ: هيلانهى يهك لهسمر يهك ۵

(ك: عِشاعش).

عَشِقَةُ عَشَقًا وَعَشَقًا: زورى خو شويست

شهيداي بوو ۵ (فهو عاشق وهي

عاشق وعاشقة).

عَشِقَ بالشئ: هوگري بوو پيوهى نووساو

لهگهلى كهوت.

عَشِقَ الشئى بآخر: لايهكى شتهكهى خسته

نيوان پرزو پالى لايهكهى ترموه.

تَعَشَّقَ: خوئ به شهيداي عاشق نيشاندا.

تَعَشَّقَ فَلانة: شهيداي فلانه نافرمت بوو

حهزى لى كرد.

العِشِيقُ: كهسيك زور عاشق بئ، شيتو

شهيدا بئ.

الْعَشْقُ: نهو كهسهى شتهله گول و شتى

بونخوش دهروينئ.

العَشَقَةُ: درمختى لهبلاب. (ك: عَشَق).

العَشِيقُ: بهمانا شهيداي ناشق دئ ۵

ههروا ناوه بۆ معشوقه

حهزليكراوهكه.

عَشِمَ فلان عَشِمًا وَعَشِمَةً: فلانكەس

تهماعى بوو.

عَشِمَ الشئى عَشِمًا وَعَشِمًا: شتهكه وشك

بوو.

تَعَشَّمَ الشئى: شتهكه وشك بوو.

الأعشم: نهو شتهى دوو رهنكى تيدا

بن، بهئكه بئ ۵ درمختى وشك بوو

بههوى گله وشكهو تهپوتوزموه ۵

(وهي عشماء) دمگوترئ: (شجرة

عشماء) درمختيكه وشكهلى له

تهمرى زورتريه.

العشمة: تهماع ۵ وشكهوه بووى لهرو

لاواز.

عَشَا عَشْرًا: شهوگوپر بوو ۵ چاوى كهه

بينايه ۵ روى لى وههركيپراو پشتى تئ

كرد ۵ هورنان دمهفرموى: ﴿وَمَنْ يَغْشُ

عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ

قَرِينٌ﴾.

عَشَا فلاناً: قهصدى فلانكەسى كرد.

عَشَا النارَ واليها عَشْرًا وَعَشْرًا: بهشهو

ئاگرى بينى چوو بۆلاى بۆشهوى

پوناكايى بۆخوى دابين كرد ۵ نان

خواردنى ئىوارى بۆ فلانكەس

نامادهكرد.

عَشِيَ عَشًا وَعَشَةً: شهوگوپر بوو ۵ (وهو

أعشي وهي عشاء).

عَشِيَ فلان: فلانكەس شيوى خوارد،

شيوى كرد.

عَشِي عَلَيْهِ: ستمی ئی کرد.

أَعَشَى فُلَانًا: خواردنی شیوی دایه ۵
شهو کوپری کرد.

أَعَشَى فُلَانًا الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی دا به
فلان‌ک‌ه‌س.

عَشَاءُ: خواردنی نیواری پید‌ا.

عَشَى عَنْ فُلَانٍ: له‌گ‌ه‌ل فلان‌ک‌ه‌سدا
هیدی و هیمن بوو.

إِعْشَى فُلَانٍ: فلان‌ک‌ه‌س له‌سهرمتای
شهودا شهو رموی کرد.

إِعْشَى النَّارَ: به‌مانا (عشاها) دئ.

تَعَاشَى: وای دمرخت چاوی گزمو شهو
کوپره، وایش نیه ۵ ده‌شگوترئ: (تعاشی
عنه) خوی ئی نه‌زانو نه‌ناس کرد.

تَعَشَى: نانی شیوی خوارد ۵ له‌ په‌نددا
هاتوو ده‌لئ: (تَعَدَّ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَتَعَشَى
بِكَ) ده‌سی خۆت پیش بخه‌ بیکه‌ره
پ‌ی‌خۆری به‌پانی پیش نه‌وه‌ی تو بکا
به‌ پ‌ی‌خۆری شیو.

اسْتَعْشَأَ: کابرای بینی سهر ئی شیواو و
حه‌یران.

اسْتَعْشَى النَّارَ: ناگرم‌ک‌ه‌ی کرده‌ شارمزی
ر‌ی‌گا بو‌خۆی.

الْعِشَاءُ: نان خواردنی نیواری، شیو.

العِشَاءُ: سهرمتای شهو ۵ یان له‌ نو‌ی‌زی
مه‌غریبه‌وه‌ تا ده‌گاته‌ کاتی شهوی
زۆر تاریک و چ‌ر‌ بوونه‌وه‌ی تاریکی.

العِشَاءُ: مه‌غریبو عیشایه.

العِشَاءُ: مَیْنَه‌ی (الأعشی) یه ۵
ده‌گوترئ: (هو یخبط یخبط عِشَاءَ)

ئهو شهو کوپ‌رانه‌ ده‌ست ده‌گوتئ و
هیچی ئی دیار نیه‌ وه‌کوو حوشت‌ری
شهو کوپ‌ر ههر په‌له‌ کوته‌یه‌تی ۵

تاریکی نه‌نگوسته‌ چاو ۵ ده‌گوترئ:
(وهم فی عِشَاءٍ مِنْ أَمْرِهِمْ) نه‌وانه‌

له‌ گاری خۆیان سهریان ئی تَیْک
چوووه‌ نازانن چی بکه‌ن ۵ (رَکِبَ

العِشَاءَ) کاره‌ک‌ه‌ی شیواو
شهو کوپ‌رانه‌ ملی نا.

العِشَاءُ: نیوان سهرمتای شهو تا
چواریه‌کی شهو ۵ تاریکی.

العِشَاءُ: تاریکی ۵ پ‌ریشکه‌ ناگر.

العِشَاءُ: مل نانه‌ شت به‌بی شارمزی.
العِشَاءُ: له‌ نیوان نیوم‌رۆو

خۆرئاواو بوون ۵ یان نیوان
خۆرئاواو بوون و تیپ‌مه‌ر بوونی

چواریه‌کی شهو.

العِشَاءُ: به‌مانا (العِشَاءُ) دئ.

عَصَبَتِ الْأَسْنَانُ عَصَبًا وَعَصَبًا:
ددانه‌کان به‌ت‌غیان گرت ۵ چ‌ل‌کن

بوون یان به‌هۆی جگه‌ره‌ خواردنه‌وه‌
زهر دبوون.

عَصَبَ عَلَى الشَّيْءِ عَصَبًا وَعَصَبًا: ده‌ستی
به‌سهر شته‌ک‌ه‌دا گرت.

عَصَبٌ به: دهموری دا.

عَصَبُ الرِّيقِ بفيه: تقي له دمدا وشك بوو.

عَصَبُ الشَّيْ عَصَباً: شتهكهی پیچایه وده

لسولی دا ۵ شه تهكهی شه تهك دا

دمگوترئ: (عَصَبُ رَأْسِهِ بِالْعِصَابَةِ) به

پهړوؤ له فاف سهری پیچا.

عَصَبُ الشَّجَرَةِ: لقو پوپی دره ختهكهی

لَيْكُ نَزِيكُ كردنه وده به حبليليك

به ستنی، نهمجار راپوه شاندا بؤ نه ووی

گه لاکه میان هه لومړئ ۵ دمگوترئ:

(عَصَبَهُمُ الْأَمْرُ) روداوگه په کی خستن و

کوی کردنه وده زیاتر کارمکه یان له سهر

گران بوون ۵

عَصَبُ الْقُطْنِ وَالصَّرْفِ: لؤکه و خوریهكهی

پست.

عَصَبُ الْغُبَارِ رَأْسُهُ: تهپ و تۆز سهری

داپوژی پیوهی نووسا.

عَصَبُ اللَّحْمِ عَصَباً: گوشتهكه په گو

پیشهی زور تیدابوو.

عَصَبُ الْقَوْمِ به عَصَباً: خه لکهكه

له دموری کؤبوونه وده.

عَصَبُهُ: به پهړوؤ له فاف شه تهكی دا.

عَصَبُ الْقَوْمِ فَلَاناً: خه لکهكه

فلانکه سیان کرده گه ورمو سهرؤکی

خویمان ۵ (عَصَبُ فَلَاناً) فلانکه سی

برسی کرد ۵ له ناوی برد ۵

دمگوترئ: (عَصَبَتِ السُّنُونُ) سالانی

گرانی مال و سامانهكهی له ناو برد.

عَصَبُهُ بِالسَّيْفِ: به شمشیر له تهپلی

سهری دا، له شوینی پیچی میزمری

دا.

إِعْثَصَبَ: سهری خووی پیچا،

میزمرهكهی له سهری خووی پیچا.

إِعْثَصَبَ الْقَوْمُ: خه لکهكه بونه

کؤمه ل و تاقم و هیزیان پهیدا کرد.

إِلْعَصَبَ: توندبوو.

تَعَصَّبَ: پیچی سهری خووی توندکردو

شه تهكی دا.

تَعَصَّبَ الْقَوْمُ عَلَيْهِمُ: خه لکهكه کؤبوونه

سهریان.

تَعَصَّبَ فَلَانُ: فلانکه س خزم و گه س و

کاری هه بوون ۵ دمگوترئ: (تَعَصَّبَ

له و تَعَصَّبَ معه) یارمه تی دا.

إِعْصَوْصَبَ الْقَوْمُ: خه لکهكه

کؤبوونه وده بونه تاقم و پیچی

به هیزو توانا.

إِعْصَوْصَبَ الْأَمْرُ وَالشَّرُّ: کارمکه قورس

بوو شه پهكه توند بوو.

الْعِصَابُ: پهړوؤ له فاف كه شتی پی

ده پیچری پهړوؤ مهنديل كه برین و

شکاوی پی به پیچری.

الْعِصَابُ: تیكچونی دمروونی یان

تیكچونی عه قلییه.

الْعِصَابَةُ: به مانا (الْعِصَابُ) دی ۵ میزمر

۵ تاج ۵ كۆمەلئىك ئادەمىزاد يان
رەۋە ئەسپ ۵ يان كۆمەلە ئالئندە ۵
(ك: عصائب).

العَصْبُ: لە بىۋارى زانستى عروزدا
ساكن كردنى (لام)ى (مفاعلتن)ە.

العَصْبُ: رەگ و دەمارى جەستە كە
جەۋزگەكان بېكەۋە شەتەك دەدەن
۵ چەند شىۋە ھەۋدایەكى سېى كە
بەھۇيانەۋە ھەست و جۆلە لە
مىشكەۋە دەگۆزىتەۋە بۆ جەستە.

العَصْبَةُ: درەختى لەبلاڤ ۵ (ك:
عَصْب).

العَصْبَةُ: كۆمەل و پېرېك لە ئادەمىزاد
۵ رەۋە ئەسپ و ماين ۵ پۆلە ئالئندە ۵
قورئان دەفەرموى: ﴿وَأَتَيْنَاهُ مِنْ
الْكُنُوزِ مَا إِن مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءَ بِالْعُصْبَةِ
أُولِي الْقُوَّةِ﴾ ۵ (ك: عَصْب) ۵
درەختى لەبلاڤ ۵ (ك: عَصْب).

العَصْبَةُ: بەمانا (العَصْبَةُ)دى ۵ تاكى
(العَصْب).

عَصْبَةُ الرَّجُل: كۆر و خزم و كەس و كار
لەلایەن باۋگىيەۋە ۵ يان ھۆزو
خىلى كە كۆمەكى پى دەكەن و
پشتگىرى لى دەكەن ۵ لەبىۋارى
فەرائىض و مىرات دا بەو مىراتگرانە
دەگوترى كە بەشى دىارپىكراۋيان
نىيە بەلكوۋ دواى مىراتگرە خاۋەن

فەرزەكان چى ماپەۋە و مرى دەگرن.
العَصْبِيُّ: رەگەز پەرسى و دەمارگىر ۵
ئەو كەسەى بە ھەق و ناحەق
يارمەتى خزمەكەى دەدا ۵ توۋرەو
خىرا ھەلچوو.

العَصْبِيَّة: پارىزەرى و داگۆكىگىردن لەو
كەسەى كەردۈپەتى بە ۋەكىل.

العَصْبِيُّ: (يَوْم عَصِيب) پۆزىكى
ناخۆش و پى تەنگانەپە ۵ پۆزىكى
زۆر گەرم و ناخۆشە ۵ قورئان
دەفەرموى: ﴿هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ﴾.

العَصْبُ: گەۋرە و سەرۆك ۵ ھەزار و بى
سامان.

العَصُوبُ: كەسەىك زۆرى بىرسى بى ۵
شمشیرى نایاب (معصوب الخلق):
ئىسك رېك و پىك و جەستە
توندوتۆل.

المَعْصُوبَةُ مِنَ النِّسَاء: ئافەرمى جەستە
توندوتۆل.

عَصَدَ السَّهْمُ عُصْرًا: تىرمەكە لار بۆۋە ۵
نیشانەكەى نەپىكا.

عَصَدَ الْعَصِيدَةُ عُصْدًا: پەلۋى دروستكرد.

عَصَدَ الشَّيْءُ: شتەكەى لار كەردەۋە.

عَصَدَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: تۆپزى لە فلان كەرد
بۆ ئەنجامدانى كارمەكە.

أَعَصَدَ الْعَصِيدَةَ: پەلۋى دروستكرد ۵
(پەلۋو ئاردو پۇن و ئاۋە تىكەل)

بهیهك دهگریڼو دمگوئیندرین).

المِصَدُّ: نهو نهسکوی و کهوچکهی

پهلوی پی تیک هه لنددری.

عَصَرَ الشَّيْءِ عَصْرًا: شتهکهی گوشو و چی

تیذا بوو له ناو له زمیتو شتی وایلی

دمرهینا ۵ دمگوتری: (عَصَرَ الثَّوْبَ وَ

عَصَرَ الدُّمْلَ) کراسه تهرهکهی گوشو ۵

کوان و دومه لکهی گوشو.

عَصَرَ الرِّكْضَ الْفَرَسَ: غاردان و بازدان

عهرقی به نهسپهکه کرد.

عَصَرَ الْحَرُّ الْعُرْدَ: گهرما شو له دارمهکی

وشک کرد.

أَعَصَرَ: کهوته کاتی عهسر.

أَعَصَرَتِ الْفَتَاةُ: کچولهکه گه بشته

تەمەنی گهنجی.

أَعَصَرَ الْقَوْمُ: خه لکهکه بارانیان ئی

باری.

عَصَرَ فَلَانًا: په نای بۆ فلان بردو داوای

کۆمهکی و باریزگاریی ئی کرد ۵

هاوچه رخی بوو ماوهیهك پیکهوه

له ژیاندا بوون.

عَصَرَ الزَّرْعُ: کشتو کالهکه گوئی کرد،

پۆخی گو له کان دهرکهوت.

عَصَرَتِ الْفَتَاةُ: به مانا (أَعَصَرَتْ) دی.

عَصَرَ الشَّيْءِ: جار دوا جار شتهکهی

گوشو.

إِعْصَرَ الْمَاءُ: شتهکهی له گهل ناودا

خواردو به هوئی ناوهکهوه پاروکه

قوت چوو.

إِعْصَرَ مِنَ الشَّيْءِ: له شتهکهی

هه لگرت.

إِعْصَرَ بِالشَّيْءِ: په نای به شتهکه برد،

خوی خسته پالی.

إِعْصَرَ الشَّيْءِ: شتهکهی گوشو.

إِعْصَرَ الْعَصِيرَ: شهریه تی دروست کرد.

إِنْعَصَرَ: گوشرا.

تَعَصَّرَ: گوشرا.

تَعَصَّرَ فَلَانٌ: فلانکەس گریا.

الإِعْصَارُ: رەشەبای به هیزو گیزه لوکه ۵

له بوازی جوگرافیا دا ناوچهیهکه له

پاله په ستۆ، رەشەباو گیزه لوکه کیش

دهکا بۆ جهقی خوی به پیچه وانهی

میلی کاتزمیر له نیوهگوئی باکوری

زموی دا ۵ ئەم ناوچانە بهوه

دهناسرین که پاله په ستۆی ههوا

تییاندا دادمبهزئ ۵ (ك: أعاصير) ۵

له په نندا هاتوو: (إِنْ كُنْتَ رِيحًا

فَقَدْ لَاقَيْتَ إِعْصَارًا) ئەگەر تۆ بای

شه مائی نهوه گیزه لوکه و رەشەبا

بهره و روت بوونهوه ۵ به کهسیک

دهگوتری خوی به نازاو گرنگ بزانی

یهکی تری ئی راست بیتهوه

بیبهزینی.

الإِعْصَارُ: کات ۵ دهگوتری: (جاء علی

عصار) لهکاتی خویدا هات ۵ تهپو
تۆزی زۆرو بههیز.

العصار: نهوهی دموؤشری یان
دهگوشری و شلهمهنی ومکو ناو، شیر،
ههنگوین، بنیشت و شتی وای ئی
دهچۆری ۵ دهشگوتری: (اشنف فلان
عصاره ارضی) فلانکس بهروبوومی
زمویهکهی بردم ۵ (هو کریم
العصاره) نهو پیاویکی نانبدو
سهخی رموشته ۵ (نفاية ماغصير)
تلپهی گوشراو.

العصر: کاتی شوڤبونهوهی خۆربهرو
ئاوایوون تاوای ئی دئ خۆر زمرد
ههئدمهکری.

صلاة العصر: نوڤزی کاتی عهسر.

العصران: بهیانی و ئیواره، شهو و پۆز
۵ پۆزگار ۵ ماومهکی دیاریکراو له
میژوو ۵ دهگوتری: (العصر الجاهلي،
العصر الإسلامي، العصر الأموي،
العصر العباسي، عصر هارون الرشيد،
عصر صدام حسين، عصر ملا
مصطفى البارزاني).

العصر: پهناگه و شوینی پژگار بوون.

العصر: پهناگه و شوینی پژگار بوون ۵
تهپو تۆز.

العصرة: تهپو تۆزی زۆر.

العصرة: پهناگه و شوینی پژگار بوون ۵

دهشگوتری: (بل المطر ثابه حتى
صارت غصرة) باران پۆشاکهکانی
تهپ کردن تاوایان لیهاث بگوشری ۵
العصاره: نامیری شت گوشین، نامیری
میوه گوشین و قهصهبی شهکرو
شتی وا.

العصر: نهو شلهمهنی بههوی
گوشرانموه دهچۆرته خوار.

العصار: نهو نامیره میوهی دهخهپته
ناوی و دهیگوشی بۆ نهوهی ناوی
میوهکه بچۆرته خوار ۵ (ك:
معاصر).

العصر: دهگوتری: (هو کریم العصر)
نهو پیاوه نانبدو سهخی به
کاتیک داوای ئی بکری.

العصر: نامیری که بهروبوومو
دانهوئلهی تی دمکری بۆ نهوهی
پۆنهکهی ئی دمریهیئندی.

العصر: کچۆلهیهک بگاته تهمهنی
گهنجی.

العصرة: بهمانا (العصر) دئ ۵ (ك:
معاصر).

العصرة: شوینی کونجی و رمشکهو
شتی وای ئی دهگوشری بۆنهوهی
پۆنهکهیان دمریهیئندی.

العصرات: ههور که بای بههیز پاله
بهستویان دداو بارانیان ئی دهباری

ه قورئان دمفهرموی: ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾.

الْمُعْصِرُ: بنکی کلک ه بنکی کلک
ئیسقانه بچکۆلهیه که له کۆتایی
عه مودی برپرهی پشت، پیکدی له
سی فهقه ره یان چوار.

الْعَصَصَةُ: نازاری که له دهماره کانی
جهسته دا پهیدا دهی یان جوړه
رۆماتیزمهیه که له سیبه نه دا پهیدا
دهی.

الْعَصْرُ: به مانا (الْعَصْرُ) دئ ه
(ك: عصا عیص).

عَصَفَتِ الرِّيحُ عَصْفًا وَعُصُوفًا: بایه که
به هیز بوو، رۆپشته که ی زور توند
بوو بوویسه عاصیفه و رادمر ه
قورئان دمفهرموی: ﴿جَاءَهَا رِيحٌ
عَاصِفٌ﴾ ه (ك: عواصف).

عَصَفَتْ بِهِمُ الْخَرْبُ: شهرو شوړ له ناوی
بردن، دواپراوی کردن.
عَصَفَ بِهِمُ الدَّهْرُ: رۆزگار له ناوی بردن.
عَصَفَتِ النَّاقَةُ: حوشرکه په لهی کرد
خوښ رۆ بوو.

عَصَفَ الثَّيْبُ: شته که لار بوو.
عَصَفَ الزَّرْعُ عَصْفًا: کشت وکاله که ی
دوریه وه.

أَعَصَفَتِ الرِّيحُ: به مانا (عَصَفَتْ) دئ ه
(فهي مُعْصِفٌ و مُعْصِفَةٌ).

أَعَصَفَ الزَّرْعُ: کشت وکاله که گولی
کردو کاتی دروینه ی هات.

أَعَصَفَ الْمَكَانُ: شوینه که کشت وکالی
زور بوو.

العاصِفُ: دهگوتري: (يوم عاصف و ليلة
عاصفة) رۆژیکي رښه بایه ه
شهویکی رښه بایه.

سهم عاصِف: تیریکي نه هه نگیوه
نیشانه که ی نه پیکا.

العصافة: ورده کاو پلو پوش.

العَصْفُ: به مانا (العصافة) دئ ه قورئان
دمفهرموی: ﴿وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
وَالرَّيْحَانُ﴾ ه یان دمفهرموی:
(فجعلهم كعصف مأكول) که لاو
گولی کشت و کال ه غونچه که
دهگریته وه و گول و بهرکه ی
دمردمکه وی.

العَصْفَةُ: به مانا (العصافة) دئ ه بونی
عه ره ق.

العَصِيفَةُ: به مانا (العصافة) دئ ه خونچه
که گوته که ی تیدا کۆبیته وه ه نه و
که لایه ی بهر و بوومه که ی له ناودایه.

عَصَفَرُ الثَّرَبِ: قوماشه که ی بهر پنگی
زمرد پنگ کرد ه به عوصفور
پنگی کرد.

تَعَصَّرَ: به پنگی زمرد پنگ کرا.

العصفر: روه کیکی هاوینه یه گوته کانی

لوله یین ۵ گوله که ی بۆ تامو
ته وایل به کارده هینری بۆیاخیکی
سوری ئی دهرده هیندرئ ناوریسمی
پن پمگ دمکری ۵ بۆ شتی تریش
به کاردی.

العُصفورُ: چۆله که ۵ (العُصفورة)
چۆله که میننه ۵ ئیسقانیك له
ناوچه وانی و لاخه بهرزهدا
ههلبه زیوفته وه له لای راستو چهپ
پنیا ن دهگوترئ: (العصفوران) ۵
بزماری که شتی ۵ (ك: عصفایر) ۵
دهگوترئ: (نَقَّتْ عصفایر بطنه) برسی
بوو ۵ (طارت عصفایر رأسه) خۆی
به زلزانو و فیزی نواند.

العُصفورة: میننه ی (العُصفور) ۵
داریکه له شیوه ی چۆله که دهرگای
پن داده خری.
عُصفورة الجمل: داریکی خواره له سهر
پشتی حوشر باره که ی پن شه ته ک
دمدرئ.

العُصفوري من الجمال: حوشریکه دوو
دوگی هه بن.

العُصفورية: جوړه گولیکه له پیری
(جوورمسیاته) گولیکی هه یه
دهشوبه یته چۆله که بچکۆله.

عَصَلَ العرد عَصلاً: شته که له رمقی و
توندی خۆی خوار بوو دهگوترئ:

(عَصَلَتْ ساقه) ۵ و (عَصَلَ ذنب الفرس)
(و(عَصَلَ النابُ) (فهو أعصَلُ وهي
عصلاء).

عَصَلَ فلان: فلان ته مبهل بوو.

عَصَلَ العود: داره که ی خوار کرد.

العَصَلُ: ریخۆله (ك: أعصال).

العِصَلُ: به مانا (العَصَلُ) دی.

العَصَاءُ: نافرمی کزو له پ که گۆشتی
به جهسته وه نه بی.

المِصَالُ: گۆچانی خوار که لقو پۆی
درمختی پن داده هینی ۵ گۆچانی
شهر له مهیدانی سوارچاکیدا
(صهوله جان) ۵ (ك: معاصیل).

المِصَلُ: نهو که سه ی تهنگ به
قهرزاره که ی هه لده چنی.

عَصَلَبَ الرجلُ: پیاوکه دهمار توندو
تۆل بوو.

العَصَلَبُ: پیاوی به هیزو تواناو
تیكسمر او.

العَصَلَبِيُّ: به مانا (العَصَلَبُ) دی.

عَصَلَجَ الشئُ: شته که گران بوو و
شیواو که وته چورتم و ناخۆشی.

العَصَلَجُ: قاج خوارو خیج.

عَصَمَ اليه عَصْماً: په نای بۆ برد.

عَصَمَ القربة: ههنگلی بۆ کونده که دروست
کردن.

عَصَمَ الله فلاناً من الشر: خودا فلانکه سی

پاراست له شەرو نەگبەتی.

عَصَمَ الشَّيْءُ: شتەگەى مەنەى کرد.

عَصِمَ الْخِزَانُ عَصْمًا وَعَصْمَةً: حەيوانەگە

قاچىكى سەپپىيەتى تىدا بوو باقى

جەستەى ھەمووى پەش پان سور بوو

۵ (فُهِوْ اَعْصَمَ وَهِيَ عَصْمَاءُ) (ك: عُصْمٌ)

۵ دەگوترى:

طَبِيْ اَعْصَمَ وَفَرَسَ اَعْصَمَ وَغَرَابَ

اَعْصَمَ: قەلە رەشىكى چىنگو

دەندوك سورە.

اَعْصَمَ بە: دەستى پىئومگرت، دەگوترى:

(اَعْصَمَ بِالْفَرَسِ) دەستى بەپالى

ئەسپەگەمە گرت.

اَعْصَمَ بَفُلَانٍ: پەناى بۇ فلانكەس برد

(اَعْصَمَ الْقِرْبَةَ) ھەنگلى بۇ كوندەگە

دروست كردن.

اِعْتَصَمَ بە: داكوكى لەخوى كردو پەناى

بۇ ئەو شوپنە برد ۵ تىيدا مانەمە

بەپارىيان دا دەرەنەچن مانىيان گرتو

داواپان كرد داواكارىيەكانىيان بۇ جى

بەجى بكرى ۵ دەگوترى: (اِعْتَصَمَ

الطَّلَابُ بِكَلِيَّتِهِمْ).

اِنْعَصَمَ: بۇ موتاودەمەى (عَصْمَةٌ) دى.

اِسْتَعَصَمَ: داواى خو پارىزى كرد.

اِسْتَعَصَمَ بە: بەمانا (اِعْتَصَمَ) دى.

الْعَاصِمَةُ: پايتەخت، بىرىتيە لە شارىك

كە بىيتە سەنتەرو پايتەختى

وَلَاتِيْكَ، نِيْقَلِيْمِيْكَ ۵ (ك: عَوَاصِمُ).

العِصَامُ: حەبلىكە كوندەى پى شەتەك

دەدرى ۵ ھەئەدمگىرى ۵ ھەنگلى

گۆزمو مەنجەل و شتىوا ۵ (ك:

عُصْمٌ، وَأَعْصِمَةُ)

العِصَامِي: كەسىك خوى خوى

پىبگەيەنىو پىزو نىرخ بۇخوى

پەيدا بكا ۵ پىچەوانەگەى (الْعَظَامِي)

كە بەگەسىك دەگوترى بەھوى

پىزى باوكو باپىرىمەو بەناسرى.

العِصْمَةُ: مەلەگەيەكى خودايىيە

ئادەمىزاد دەپارىزى لە تاوانو

كردەمەى خراب ۵ پەيەمەندى نيوان

ژنو مىردو ئەو گرىبەستەى لە

نيوانياندا ھەيە.

اَلْمَعْصَمُ: مەچەك ۵ شوپنى بازنە لە

مەچەگدا ۵ دەست ۵ (ك: مَعْصِمُ).

عَصَاً عَصراً: بە گۆچان لىي دا.

عَصَاً فُلَاناً: لە شەپەگۆچاندا بەسەر

فلانكەسدا سەركەوت.

عَصَاً الْقَوْمَ: خەلكەگەى كۆكردەمەو لەسەر

خىر پان شەپ.

عَصِيَ بِالْعَصَا عَصاً: يارى بە گۆچان كرد

۵ مەكوو چۆن يارى بە شەپىر دەكرى.

أَعصى الكرمُ: دار مپوگە تولەى

كردنو ترىي نەگرت.

عَاصَا: بە گۆچان لىكىيان دا.

إِعْتَصَى عَلَى الْعَصَا: خَوَى به سهر
عهصا که پیدا دا.

إِعْتَصَى الشَّيْءُ: شته که ی کرد به
گوچان.

الْعَصَا: نهو شته ی له دار یان له شتی

تر دمگرتی به عهصاو خوی
به سهردا دمگرتی (ك: عَصِيٌّ) ه

ههروا ناوه بۆ ئیسقانی قاجو بۆ
زوبان ه دمگوترتی: (هر لَين العصا

و ضعيف العصا) ه هیدی و نهرمو

نیان و سیاسه تمه داری پێک و پێکه

ه (صُلْبُ الْعَصَا شَدِيدُ الْعَصَا) توندو

تیزو رق نه ستوره ه دمگوترتی: (شَقٌّ

العصا) له پیزی کۆمه ل دمگوترتی
یاخی بوو ه (إِنْشَقَّتِ الْعَصَا) کیشو

را جیا یان تیدا پهیدا بوو ه

رَفَعَ عَصَاهُ: پوشت (أَلْقَى عَصَاهُ)

جیگیر بوو نیشته جی بوو (قَرَعَ لَهُ

العصا) ناگاداری کردموه، (هَوَّشْدَارِي

دايه.

الْعَصِيَّةُ: گوچانووه ه دمگوترتی: (إِنْ

العصا مِنَ الْعَصِيَّةِ) کاری گهوره

له شتی بچکولهوه پهیدا دهبی.

عَصَاهُ مَعْصِيَةٌ وَعِصْيَانًا: له

فهرمانبه رداری دمگوترتی به قسه ی

نه کرد (فَهُوَ عَاصٍ وَ عَصَاءٌ وَعَصِيٌّ).

عاصاه: سهرپیچی فهرمانی نهوی کرد.

إِعْتَصَتِ النِّرَاةُ: دهنکه میوه که رهق
بوو.

تَعَصَّى عَلَيْهِ: لئی یاخی بوو.

إِسْتَعَصَى عَلَيْهِ: به مانا (تَعَصَّى) دی.

الْعِصْيَانُ: سهرپیچی کردن و مل نه دان
بۆ یاساو فهрман.

عَضَبَ عَنْ الْأَمْرِ غَضْبًا: وازی له کارمه که

هینا، له ئیشه که ژپوان بووه.

عَضَبَ الشَّيْءُ: شته که ی برپه وه.

عَضَبَ النَّاقَةَ: گوپی حوشره که ی قلیشانند.

عَضَبَ فُلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فلانکه سی

گیرپه وه و پیداو یسته که ی بۆ جی

به جی نه کرد.

عَضَبَ فُلَانًا بِلِسَانِهِ: جینیوی به فلانکه س
دا.

عَضَبَ الْمَرْضَ فُلَانًا: نه خووشی ماوه په کی

زور به فلانکه سه وه نووساو لئی

نه که وتهموه و برستی ل بری و له جی دا

خستی.

عَضَبَ فُلَانًا بِالرِّمَحِ: به رمب له

فلانکه سی دا.

عَضَبَ بِالْعَصَا: به گوچان لئی دا.

عَضَبَ ذُو الْأُذُنِ: گوچکه دارمه که گوپی

شهق بوو.

عَضَبَ ذُو الْقَرْنِ: شاخدارمه که شاخی شکا ه

(فَهُوَ أَعْضَبُ وَهِيَ عَضْبَاءٌ) (ك: غَضَبٌ)

ه له حه دیسدا هاتوو: (لُهِیَ أَنْ يُضَحِّيَ

بالأعضب القرن) پیغمه مبر (د.خ)

نه هی کرد له ووی ناژه لی شاخ شکاو
بکری به قوربانی.

عَضَبُ السَّيْفِ غَضْبًا وَغَضْبَةً: شمشیرمه

برنده بوو ۵ دمشگوتری: (عَضَبُ
اللسان) زمانی تیز بوو.

أَعْضَبَ النَّاكَةَ وَغَوَّهَا: گوپی
حوشترمه کی هه لاشت.

عَاضَبُهُ: بهرپرچی دایه ووهو مهنی
کرد.

إِنْعَضَبَ الْقَرْنَ: شاخی ناژه لکه که شکا.

الأعضب: دهست کورتو بی دمه لات ۵

که سیك یارمه تیدمری نه بی ۵

که سیك بی براب (ك: عَضَبُ).

العَضَابُ: جنیو فروش ۵ که سیك زور
جنیو بدا.

عَضِبَ الْكَلْبُ: سه گه که لاسای شیر
کردموه.

العَضْبَارَةُ: بهر دیک کی گه ووهی زور رقه
پوشاکی له سهر دمشگوتری و
دمشوری و سپی دمشگوتیه ووه.

عَضِدُهُ عَضْدًا: زمبری له قو لی دا ۵
یارمه تی داو کومه کی پی کرد.

عَضِدَ الشَّجَرَةَ عَضْدًا: دره خته که ی به

ته وورداس برپه ووه ۵ دهر باره ی مه دینه
له هه دیسدا هاتووه: (نهی أن يعضد
شجرها) نه هی کردوه که دره خته که ی

بپر دئ ۵ دره خته که ی کوتاو گه لاکه ی
هه لومراند.

عَضِدَ عَضْدًا: دمردو نه خو ش توشی قو لی
بوو.

عَضِدَ: قو لی نازاری لی په یدا بوو.

عَاضِدُهُ: یارمه تی داو کومه کی پی کرد.

إِعْضَدَ بِهِ: داوای یارمه تی لی کردو
خوی پی به هیز کرد.

إِعْضَدَ الشَّيْءُ: شته که ی له باومش
گرت.

تَعَاضَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که یارمه تی

یه کتریان داو هه مناههنگی په کتری

بوون.

تَعَضَّدَ: له باومشی گرت.

إِسْتَعَضَدَ الثَّمَرَةُ: میومه کی چنی.

إِسْتَعَضَدَ الشَّجَرَةُ: لقو و پو پی

دره خته که ی داهینان و برپنی.

الأعضد: قو لی باریک ۵ که سیك

دمستیکی له وی تریانی کورتر بی ۵

پیاو یان نافرمتی کورته بالا.

العَضَادُ: قو لی نه ستور ۵ پیاو و

نافرمتی کورته بالا.

العِضَادُ: همرشتیک له قو لی بیسترئ

ومکو بازی به ندو سمعات و بازنه و

شتی وا ۵ ناسنیکه ومکو داس لقو

پو پی دره ختی پی داهه یندرئ و

دمبردئ.

الْمِعْضَادَةُ: دموروبهری ریگا.

شتی وا ه (ك: اعضاء وعضود).

عَضَادَاتُ النِّير: نهو دارهی دمکهونه

الْمِعْضَادُ: همر شتیک له قَوْل بکری

نهملاو نهولای نیرمکه (واته: دار

ومکوو بازنه و بازی بهند.

که نهوه).

الْمِعْضَدُ: بازنه و بازی بهندو

عضادات الباب: دوو لاشیپانهی دمرگا ه

ههرشتیکی تری لهو جوړه.

نهمو دوو لاشیپانه له راستو چهپی

الْيَمْعِيذُ: رومکیکی کیوییه دهموبهیته

درگاگهوه له دیوارمکه چهسپ

(هیندباء) له زموی تهر و شیداردا

دمکری و دمرگاگهی پیوه قایم

دمروئ ه پیوشی دمگوتری:

دمکری.

(الْجَمْعِيضُ).

عَضَادَاتُ الرِّجْلِ: دوو هاورپی پیاو ه

الْعَضْرَسُ: تهرزه، سهرما، بهفر، ههروا

پارمه تیدمره گانی.

ناوه یو رومکیکی کیوی که به

الْعَضْدُ: هه لپاچین و برینی پرزو پالی

(الْخَطْمِي الرِّي) دمناسری و تهمهن

درهخته که و پیک و پیک کردنی

دریزه و له زموی شیدار و تهردا له

لقو پوپه گانی.

ولاتی نهو روپا و ناوچهی موعته دیله

الْعَضْدُ: قَوْل ه نیوان نانی شک و شان.

دمروئ (ك: عضارس).

أَعْضَادُ الْمَزَارِعِ: سنوری نیوان نهم

عَضُهُ وبه وعلیه عَضًا و غَضِيضًا: به

پارچه زمویه و نهو پارچه زمویه ه

ددان گرتی، گهستی، گازی نی گرت ه

پارمه تیدمر ه فورشان دمفهرموی:

پیوهی نوساو لیی نه بووه ه

﴿وَمَا كُنْتَ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضْدًا﴾ ه

پایه ندی بوو دمستی نی بهرنه دا ه له

دمگوتری: (قَتَّ فِي عَضْدَةٍ) لاوازی

حه دیسدا هاتووه: (عليكم بسنقي

کرد ه (شَدَّ عَضْدَةً) به هیزی کرد ه

وسنة الخلفاء من بعد عَضْرًا عليها

تولهی میو، تهرزه میو ه خه لقی

بالنواجذ).

سأل.

هَضْنُ فُلَانًا بلسانه: به خراپه باسی

الْعَضْدُ: دمردیکه توشی دمست و قاجی

فلانکه سی کرد.

حوشتر دمبی ه که رمکه لای بلاو مبیو

هَضْنُ الزَّمَانِ الرَّجُلِ: پوژگار پیاومکهی

ه نهو پرزو پالهی له لقو پوپی

کهست و چورتم و ناخوشی به سهردا

درهخت دمکری نهوه و مکو میولاکو

هیئان.

هَضَى عَلَى يَدِهِ حَتَقًا: زَبْدَه پرموى كرد له
دوژمنايه تيكر دنيدا.

هَضَى عَلَى يَدِهِ: په شيمان بڅوه، دهستى
خوځى گهست ه قورئان دمفرموى:
﴿وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ﴾.

أَعْطَتِ الْأَرْضُ: زمويه كه روهمكى
چقلاوى زور بوو.

أَعْضَ فُلَانٌ فُلَانًا الشَّيْءَ: فلانكهس وای
له فلان كرد نهوشته بگهزى به
ددان بيگرى ه رقى لى بى و
ناخوشى بوئ.

عَضَضَ الشَّيْءُ: شته كهى زور ناخوش
ويست، زورى رقى لى بوو، زورى
گهست.

الْعَاضُ (بغير عاض): حوشتريكه پوهكى
چقلاوى دهخوا.

الْعَضاضُ: نهوويه به ددان دهجورى و
دهخورى ه درخت كه پتهو بى و له
حاله تى شلكه نه مامى دمر بچى ه (ك):
عَضَضُ).

الْعِضاضُ: خوځرو پشوو دريژ لهسمر
چورتى و ناخوشى.

الْعَضُ: پوهكى چقلاوى بچوك،
په يكوئ.

الْعَضوضُ: حوشتريك له لهومړى
چقلاويدا بلهورى ه هزى له
پوهكى چقلاوى بى ه نهو شتهى

به ددان دمگيرى و دهجورى و
دهخورى ه (ملك غَضوض)

فهرمان پړوايى به شيويه سته مكارى
ه له هه ديسدا هاتووه: (الخلافة
بعدي ثلاثون سنة ثم يكون ملك
عضوض) همروا وشهى (العضوض)
ناوه بو پړوژگارى ناخوش و پر
ناشوبو مهينه تى ه (ك): غَضَضُ
وعِضاضُ).

هَضَلَ بِهِ الْأَمْرُ غَضَلًا: كارمكهى لهسمر
قورس بوو گه شته بنهست و دمراوى
رونى نيه.

هَضَلَ عَلَيْهِ: تهنكى پى هه لچنى و بووه
كوښپ له بهر دم نامانجه گانيدا.

عَضَلَ الْمَرْأَةُ: به نارواو سته مكارى
نه بهيشت نافرته كه شوبكا ه
قورئان دمفرموى: ﴿فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ
أَنْ يَكْبَحْنَ أَرْوَاجَهُنَّ﴾.

هَضَلَ فَلَانًا: زمبرى له ماسولكهى فلان دا.
هَضَلَ غَضَلًا: ماسولكه قهوى بوو.

أَعْضَلَتِ الرَّالِدَةُ: دايكه كه به ناخوشى
منداله كهى بوو ه يان منداله كهى له
مندالدانى دا پاخى بوو.

أَعْضَلَ الْأَمْرُ: كارمكهى قورس بوو
گه شته بنهست.

أَعْضَلَ الشَّيْءُ: ناشيرينى و خرابى
شته كه زور بوو، له سنوور تيبه پرى.

أَعْضَلَ الدَّاءُ الْأَطْبَاءَ: دمردهكه هیئنده
کوشندمیه پزیشکهکانی دمه و هسان
کردوه و دمرمانی نادؤزنه وه، ناتوان
به رمنگاری نه خوشیه که ببنه وه و
چاره سهری بکه.

أَعْضَلَهُ فَلَانٌ وَأَعْضَلَ بِهِ: نیشی
فلانکس زؤری ماندو کردو برستی
لی بری ه هه زرمی عومهر
فهرمویه تی: (أَعْضَلَ بِیْ أَهْلِ الْكَوْفَةِ
مَا يَرْضَوْنَ بِأَمِيرٍ وَلَا يَرْضَاهُمْ أَمِيرٌ)
خه لکی کوفه زؤریان ماندو کردم
به هیچ کس رازی نین ببیته
نه میرو کار به دهستان، هیچ نه میرو
کار به دمستی کش لیان رازی نیه.

عَضَلَتِ الْوَالِدَةُ بَوْلَهَا: دایکه که به
ناخوشی مندا لکه ی بوو.

أَعْضَلَتِ النَّاقَةُ: حوشره که و مستاو
توانای رؤیینی نه ماو باری پی
نابری و به که لکی سواری نه ماو
له پهل و پؤکه وت.

عَضَلَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا: ولاته که،
زهویه که به مدانی شتوانه که ی
تهنگه بهر بوو، خه لکه که هیئنده
زؤر بوون جیگایان نابیته وه.

عَضَلَ فَلَانٌ وَعَلِيهِ: تهنگی به فلانکس
هه لچنی و کؤسپ و تهگهرمی خسته
به ردم نامانجه کانی.

عَضَلَ الْمَرَأَةُ: به مانا (عَضَلَ) دئ.

تَعَضَّلَ الدَّاءُ: دمرده که ی بی دمرمان
بوو پزیشکهکانی نه یان توانی
دمرمانی بؤ بدؤزنه وه.

إِسْتَعْضَلَ الشَّيْءُ: شته که قورس و گران
بوو به بنبه ست گهی.

الْعُضَالُ: کاری له توانادا نه بوو
نااسایی ه دمگوتری: (دَاءُ عُضَالٍ)
دمردیکه دمرمانی نیه، پزیشکهکانی
دمه و سان کرده وه.

الْمَعْضَلَةُ: ماسولکه ی جهسته.

الْمَعْضِلَةُ: رینگایه که تهنگه بهر بی و
رهو کردن پییدا زحمهت بی ه
مه سه له په که سهری لی دمرنه کری و
نه تواندری حل بکری.

الْعَضْمُ: شهنه، نامیری که له دار یان له
ناسن کلکی و هکوو کلکی خاکه نازه و
لایه کی به شیوه ی شانه که لکه له و
خهرمانی پی شهن دمکری ه
مه و لهوی ده لی:

خهرمانی خه مان ها وه به رباوه

شهنکر په کی که و دووشه ن وه لاه و

عَضَلَتِ الْإِبِلُ عُضَاهَا: حوشره که گه لای

درهختی چقلاوی خوارد.

أَعْضَهُ الْقَرْمُ: خه لکه که حوشره کانیان

گه لای درهختی چقلاوی بیان خوارد.

أَعْضَتِ الْأَرْضُ: زهویه که درهختی

چقلاوی زؤر بوو.

أَعْطَهُ الرَّجُلُ: به مانا (عَضَهُ) دئ.	عَطِبَ عَطْبًا وَعَطْرًا: نهرم بوو، هیزى تیدا نه‌ما.
عَضَهُ الْعِضَاءُ: گه لاو درهختى چقلاوى خوارد.	عَطِبَ عَطْبًا: فهوتا تیداچوو له‌کارگه‌وت ه خراب بوو.
الْعَاضِيَةُ: ماری ژده‌راوى پیس و کوشنده به هدرشتی‌که‌وه بدا په‌کسمر دمیکوژئ ه حوشر که له درهختى چقلاوى گه لا بخوا.	عَطِبَ الْبَعِيرُ وَالْفَرَسُ: حوشرمکه پان نه‌سپه‌که تی شکا.
الْعَاضِيَةُ: به مانا (الْعَاضِيَةُ) دئ.	عَطِبَ عَلَى فُلَانٍ: رقی له فلا‌نکس هه‌ئسا.
الْعَاضُ: همر درهختیك چقلاوى بی پچوک یا گه‌وره.	أَعْطَبَهُ: فهوتاندی.
الْعَظِيهِيَّةُ: زمویه‌ك زوری درهختى (الْعِضَاءُ) هه‌بی ه بوختان و درؤ، قسه‌ی بی بنه‌ما.	عَطِبَ الْكِرْمُ: گرپی توله میومکانی دمرگه‌وتن.
عَضَا الشَّيْ غَضْرًا: شته‌که‌ی پارچه پارچه کرد.	عَطِبَ الشَّرَابُ: هه‌وئی دا شهرابه‌که وا لی بکا بونی خوش بی.
عَضِي الشَّيْ: شته‌که‌ی پارچه پارچه کرد ه دمگوترئ:	إِعْطَبَ فُلَانٌ: فلا‌نکس فهوتا.
عَضِي الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که‌ی پهرته‌وازه کرد.	إِعْطَبَ النَّارُ: ناگری برد له‌ناو پارچه سوالمت و قاپه‌شکاودا.
الْعِضَةُ: تاقم و پیرو کۆمه‌ل ه پارچه ه درؤ ه قورشان دمهرموی: ﴿الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ﴾.	الْعُطْبُ: لۆکه ه تیسکه‌لۆکه ه پارچه لۆکه.
الْعَضُو: نه‌ندام، نه‌ندامی جه‌سته ه نه‌ندامی حیزبو پتکخراو...هتد ه (ك: أعضاء).	الْعُطْبَةُ: پارچه ته‌نه‌که پان سواله‌ته شکاو پان قاپه شکاو پشکو ناگری بی دمگوپزنه‌وه له‌م جیگاوه بۆ نه‌و جیگا.
الْعُضْرِيَّةُ: سیفه‌تی نه‌ندامه‌که‌یه له‌ناو کۆمه‌ل و پیړه‌که‌دا.	الْمُطْبُ: شوینی فهوتان و تیدا چون ه (ك: معاطب).
	الْمُطْبِلُ: ناهرمی جوانی گۆشتنی خپرو خه‌پان ه ناسکی گهردن دریژ ه (ك: عطابيل).

عَطِرٌ عَطْرًا: به عطر خوی بونخوش کرد.

عَطِرُهُ: به عطر بونخوشی کرد.

تَعَطَّرَ: به عطر خوی بونخوشکرد.

اِسْتَعَطَّرَ: به مانا (عَطِر) دئ.

الْعَاطِرُ: کهسیک زوری حمز لهبونی

عطر بیج (ك: عَطِر).

الْعِطَارَةُ: پیشهی عطر باشی.

الْعِطَرُ: هدرشتیک بونی خوش بیو

خوی بیج بونخوش بکری (ك:

عطرور و اعطار) و نهو پرومکانهی

بونیان خوشو زمیتی عتریان لی

دمردمهیندرئ.

الْعِطِرُ: شتی بونخوش، همرچهند شتی

تری بیج بونخوش نمکری.

الْعَطَارُ: عطر فروش.

الْمِطَارُ: کهسیک زور خوی بونخوش

بکاو عطر بهکاربیئی.

الْمِطِيرُ: به مانا (الْمِطَار) دئ.

عَطَرْدَةُ: کهرسته و پیداوپیستی بو

دابین کرد.

عُطَارِدُ: نهستیره به که له جهوت

نهستیره گمروکهکانو له هموان

زیاتر له خور نریکه و گموره خوی

ناو چمروکه نهفسانه پیهکان و

خاومنی زمانپروانی و بازارگانی.

عَطَسَ الرَّجُلُ: پیاوکه پشی، پژمی و

فهوتاو لهناو چوو.

عَطَسَ الصُّبْحُ: بهیانی گزنگی دا.

عَطَسَهُ: وای لی کرد بیژمی.

الْعَاطِسُ مِنَ الطَّاءِ: نهو ناسکهی بهرهو

پوت بیج و بهیانی.

الْعَاطِسُ: نهو کهسهی شت ههئدمزئ

بهلوت.

الْعَطَسَةُ: هاوشیوه و دمگوترئ: (فلان

عَطَسَ فلان) فلانکس دمشوبیهیته

فلانکس له جهسته و پروشت دا.

الْعَطَسُ: نهو کهسهی بانگهیشت

دمکری بوناو شهرو جهنگ.

الْمُعِطِسُ: لوت و (ك: معاطس).

الْمُعِطَسُ: تیشکاو.

عَطِشَ عَطْشًا: تینووی بوو، ههستی کرد

پیوپیستی به ناو خواردنهو به و حمزی

لی بوو.

أَعْطَشَ الرَّجُلُ: پیاوکه مهرو

مالاته کههی تینویان بوو.

أَعْطَشَ فَلَانًا: فلانکسی تینو کرد.

عَطَشُهُ: به مانا (أَعْطَشَ) دئ.

تَعَطَّشَ: خوی تینو کرد، به نهقهست

ناوی نهخواردموه.

الْعَطَاشُ: دمردیکه توشی نادمه میزادو

جهیوان دمبی چهندیک ناو

بخواتموه تیر ناو نابئ.

الْمُعِطَشَةُ: زموی بیج ناو و زموی بیرون و

(ك: معاطش).

عَطَّ الثَّوْبُ: قوماشه‌کە‌ی له درێژمۆه

دادپڕی ە پان له‌باری پانییه‌وه هه‌ڵی
دری.

عَطَّ فُلَانًا إِلَى الْأَرْضِ: فُلَانَكە‌سی به زه‌ویدا
داو خستی.

عَطَّ الثَّوْبُ: به‌مانا (عَطَّه‌)دئ.

إِعْطَ الثَّيْبُ: شته‌کە‌ی درێ، قه‌لاشتی.

إِنْعَطَّ الثَّوْبُ: قوماشه‌که، کراسه‌که در.

إِنْعَطَّ الْعَرْدُ: داره‌که چه‌مایه‌وه.

عَطَّ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که عیظه

عیطیان کردو وتیان: (عِطِرَ عِطِر).

عَطَّ الْكَلَامُ: قسه‌کانی تیكه‌لاو
کردن.

عَطَّ الذَّنْبُ: دهنگی گورگه‌ی داو
وتی: (عَاطِرَ عَاطِر).

الْعَطْفَةُ: هه‌راو هۆریاو قه‌یه‌و بگه‌رو
به‌رده له گۆرپانی شه‌ردا.

عَطَّفَ عَطْفًا وَعَطُوفًا: لاریووه، خواربوو ە
ده‌شگوترئ:

عَطَّفَتِ الظَّيْفَةُ: ئاسکه‌که ملی خۆی
لارکرده‌وه.

عَطَّفَ إِلَى نَاحِيَةِ كَذَا: مه‌یلی بۆ لاکردو
پوی تی کرد.

عَطَّفَ فُلَانٌ عَنْ كَذَا: فُلَانَكە‌س له‌و شته
گه‌رپیه‌وه هاته‌ دواوه.

عَطَّفَتِ النَّاقَةُ عَلَى وَلَدِهَا: حوشترکه
سۆزی بۆ بیچه‌که بوو شیر ی بۆ

هینایه‌وه.

عَطَّفَ عَلَيْهِ: به‌زمیی پێدا هاته‌وه، عه‌تفی
بۆ جولا ە هه‌لمه‌تی بۆ برد، بۆی

گه‌رپیه‌وه.

عَطَّفَ الثَّيْبُ عَطْفًا: شته‌کە‌ی چه‌مانده‌وه،
لاری کرده‌وه.

عَطَّفَ اللَّفْظَ عَلَى سَابِقِهِ: وشه‌کە‌ی له‌باری
ئیعرا به‌وه شوێن وشه‌ی پیشوو خست
به‌هۆی حه‌رفی عه‌تفه‌وه.

عَطَّفَ اللَّهُ قَلْبَ السُّلْطَانِ وَقَلْبَهُ عَلَى رَعِيَّتِهِ:
خودا دلێ پادشای نه‌رم کرد بۆ ئه‌وه‌ی
به‌زمیی به‌ ره‌عیه‌ته‌که‌یدا بیته‌وه.

عَطَّفَ الثَّيْبُ: شته‌کە‌ی خوارکرده‌وه،
لاری کرده‌وه.

عَطَّفَ فُلَانًا بِالْعَطَافِ: پالتوی له‌به‌ر
فُلَانَكە‌س کرد وای لی‌کرد پالتۆ
له‌به‌ریکا.

عَطَّفَ النَّاقَةُ: وای کرد حوشترکه سۆزی
بۆ بیچه‌که‌ی هه‌بی.

إِعْطَفَ الْعِطَافُ وَه: پالتوی له‌به‌ر کرد.
إِعْطَفَتِ السَّيْفُ: شه‌شیری هه‌لگرت.

إِنْعَطَفَ: مه‌یلانی کرد، خوار بوو
چه‌مایه‌وه.

تَعَطَّفَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان
سۆزیان بۆ هه‌ندیکیان هه‌بوو.

تَعَطَّفَ فُلَانٌ فِي مَشِيَّتِهِ: فُلَانَكە‌س له
رۆیشتندا خۆی بادا قوورت پیچی
کردن.

تَمَطَّفَ: به مانا (عَطَفَ) دی.

مَطَفَ علیه: سیله ی رهمی به جیهینا ۵

به زمی پیدا هاته وه.

عَطَفَ العِطَافُ وبه: پالتوی کرده بهر.

إِسْتَمَطَفَهُ: داوی لئ کرد له گه لیدا به

سۆزو رهم بی.

العاطِفَة: خزمایه تی ۵ هۆکاری

خزمایه تی ۵ په یومندی لهروی

وه لائو نازا کردنی بهنده و کۆیله ۵

سۆزو خۆشه ویستی له بواری زانستی

دمرون ناسیدا ناماده باشی دمرونییه

خاوه نه گه ی هه لدمنی بۆ ههست

کردن به هه لچون و داچونی

تایبه تی و په پرهم کردنی سلوکیکی

تایبه تی له بهرام بهر (فکر) هزریکی

تایبه تی.

العاطوف: ته له.

العطاف: پالتۆ ۵ فهرمنجی له سهر

هه موو پۆشاکی که وه له بهر دمکری

بۆ خۆپاراستن له سهرما ۵ (ک:

عُطِفَ وَأَعْطِفَ).

الْعَطَافُ: رهوشت جوان و خاوهن

به زمی بۆ خه لک ۵ نه و که سه ی

دالده ی تیشکاوان دمدا.

العَطَفُ: تر تره، رومکی که گه لاو لقو

پۆپی نیه له پیپی (العلقية) یه له

رومکی تر دهالئو و بی رهمو

ریشه یه.

العَطَفُ: له زاروه ی نه حویپاندا ۵ دوو

جوۆری هه یه:

۱. عه تف به هۆی حه رفی عه تفه وه ۵

ومکوو (جاء محمد وعلي).

۲. عه تف به یان ومکوو (رجع الى أرض

الوطن رئيس اقليم كردستان مسعود

البرزاني).

العِطَفُ: ته نیشت ۵ جهسته ی ئاده میزاد

له پشته سه ری ه وه تاخوار

سییه نده ی ۵ ناومرپاستی پنگا و

ئه وسه ری ۵ (ك: أعطاف وعطاف،

وعطوف) ۵ ده سگوتری: (ثني عطفه)

روی ومرگی پر پشته تی کرد ۵

پۆیشت به پۆه سه پی ری ته نیشتی

خۆی کرد ۵ پۆیی و فیزی کرد،

زۆری به خۆشایی بوو.

العَطُوفُ: نه و که سه ی تیشکا و

هه لاتوان دالده بدا ۵ ئا فره تی ک

خۆشه ویستی میرده گه ی بی ۵

خوشرتی ک سۆزی بۆ بیچومه که ی

هه بی.

العَطِيفُ: ئا فره تی ک نه رمو نیان و گو ی

پا دی پی میرده گه ی بی.

المِطَفُ: پالتۆ ۵ (ك: معاطف).

الْمُنْعَطَفُ: (مُنْعَطَفُ الطريق) به رزی

نزمی پنگا.

عَطِلَ عَطْلًا وَعَطْرًا: خالی بوو نهیبو.
عَطِلَتِ الْمَرْأَةُ: نافرتهکه بڼ خشل و
نارایشت بوو.

عَطِلَ الرَّجُلُ: بیاوکه بڼ نیش بوو.

عَطِلَتِ الْإِبِلُ: حوشرهکه بڼ شوان بوو.
عَطِلَ الْإِبِلُ: حوشرهکه بڼ شوان
بهره لا کرد ۵ قورنات دمفرموی:
﴿وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ﴾.

عَطِلَ الْبُزْ: کهس نهچوه سهر بیرمهکه
بو ناو ۵ قورنات دمفرموی: ﴿وَبُزْرٍ
مُعْطَلَةٍ وَقَصْرِ مُشِيدٍ﴾.
عَطِلَتِ الْمَرْأَةُ: نافرتهکه خشلهکانی
داکهند.

عَطِلَ الشَّيْءُ: شتهکه خالی کرد.

عَطِلَ الدَّارُ: خانومکه چؤل کرد.

عَطِلَ الشَّرِيعَةُ: شمریعتی خودای پاش
گوئ خست، کاری پڼ نهکرد.

عَطِلَ الثُّغُورُ: سهنگری سهر سنووری
چؤل کردو سهر بازی تیدا نهما.

تَعَطَّلَ: بڼ کار مایهوه.

تَعَطَّلَتِ الْمَرْأَةُ: نافرتهکه خشلهکانی
لهدمست دان لئی ونیوون.

الْعَطْلُ: مل (ك: أعطال) ۵ قهدو بالا ۵
دمگوتری: (ما احسن عَطْلَهُ) نای که
قهدو بالای جوانه!

الْعَطْلُ: نافرمتی بڼ خشل ۵ بڼ مال و
بڼ پوښنیری ۵ (ك: أعطال).

الْمُعْطَلَةُ: مانهوهی کریکار بڼ نیش ۵
دمگوتری: (فلان يشكو الْعَطْلَةَ)
فلانکس دادو بڼ دادیهتی لهبهر
بڼ نیشی ۵ ماوهی پوژنیک پان زیاتر
فهرمانگه و قوتابخانه زانکوکان
تییدا پشوو دمدمن.

الْعَيْطَلُ: نافرمتی مل درېژ، گهردن
بلند ۵ دمگوتری: (إمْرَأَةٌ عَيْطَلٌ)
نافرمتیکی گهردن بلندو بالا بهرزو
پوخسار جوانه.

المِعْطَالُ: نافرمتیک دابو نهریتی وای
خشل بهخوذا نکا، لهم پومه
لهبهر جوانیهکهی هموچیهی به
خشل نیه.

عَطِنَتِ الْإِبِلُ عُطْرًا: حوشرهکه دوی
ناو خوارندهوه له نزيك ناوکه
پیخی خواردو پال کموت.

عَطِنَ الْجِلْدَ عَطْنًا: پښتهکهی خسته ناو
تال و جهوتهوه.

عَطِنَ الْبَيْتَ: فریزو گیا جیمهمنهکه و
هریزمکهی خسته ناو ناووه بونهوهی
نهرم بیتوهوه پمگهکانی زینسو و
بینهوه

عَطِنَ الْجِلْدَ عَطْنًا: پښتهکه بۆگهنی کردو
پزی بههوی نهوهوه فرپی دابوه ناو
هموزی دباخهوه و ماوهیهکی زیاد له
پیوېست جیی هیشتبوو.

اعطت الإبل: حوشرمه‌کی ناوداو پاشان
له نزيك ناومكه پيخی دا.
عَطَن: حموزی دمباخانه‌ی دروست
کرد.

عَطَنْتِ الإبل: به‌مانا (عَطَنْتِ دئ).
عَطَنَ الجِلْدَ: به‌مانا (عَطَنَهُ دئ) ۵
تَمَطَّنَتِ الإبل: به‌مانا (عَطَنْتِ دئ).

العِطَان: زبل پان خوئ و تال و جهوت
که دم‌کریته ناو پیسته‌وه بۆنه‌وه‌ی
بۆگهن نه‌کا.

العَطَن: ته‌ویل و پشتیری حوشر ۵
ناغه‌لی مهر و بز ن له نزيك ناوموه ۵
(ك: اعطان) ۵ دم‌گوتری: (ضربت
الإبل بعطن): حوشرمه‌کی تیر ناوی
خواردموه له نزیکه‌وه پيخی
خوارد ۵ (ضَرَبَ فلان بعطن)
حوشرمه‌کی ناوداو له نزيك
ناومكه‌وه پيخی داو مایه‌وه ۵ (فلان
واسع العطن): فلان‌کس پشوو
دریژو فیل زانه له‌کاتی چورتم و
کارساتدا، نانیده و سه‌خی سروشته
۵ پیچه‌وانه‌ی (ضيق العطن).

المعطن: به‌مانا (العطن دئ) ۵ شوینی
تەرکردن و نەرم کردنه‌وه‌ی (ثييه‌ل)
هەرژ.

عطا الشئ و اليه عطوا: و مری گرت ۵
دم‌گوتری: (عطا عرض أخيه) نامووسی

برای موسولمانی به‌خوین و مرگرت ۵
له حمه‌پسدا هاتوو و دم‌فرموی: (ان
أرى الربا عطر الرجل عرض أخيه بغیر
حق).

عطا اليه يده: دمستی به‌رز کردموه بۆلای.
عطا فلاناً: له به‌خشه‌نده‌یی دا پیش‌پرکیی
فلان‌کسی دا.

أعطى البعير: حوشرمه‌کی به‌ناسانی ژیر
بار بوو.

اعطى فلان بيده: فلان‌کس هاته ژیر
بار و ته‌سليم بوو.

اعطى فلاناً الشئ: شته‌که‌ی دا به
فلان‌کس.

عاطاه الشئ معاطاة وعطاء: شته‌که‌ی دا
به فلان‌کس.

عطاء: په‌له‌ی ئی کرد.

تعاطى الرجل: پیاومكه له‌سەر په‌نجه‌ی
قاجی پاوستاو دمستی هه‌لیری بۆ
و مرگرتن پان گرتنی شتیک.

تعاطى القوم: خه‌لکه‌که له به‌خشین و
نانبدمه‌پیدا پیش‌پرکییان کردو
بالادست بوون.

تعاط الشئ: شته‌که‌ی و مرگرت.

تعاط الأمر: له گز ئیشه‌که پاچوو.

استعطى: داوای به‌خششی کرد.

العطاء: ئه‌وه‌ی دمه‌بخشری ۵ (ك:

اعطية) ه (أعطيات الملوك) به خششى

پاشاو مهليك ه (أعطيات الجند)

موجهو بژیوی سهر باز.

المعطية: به مانا (الْعطاء) دئ (ك: عطایا).

المِعْطَاءُ: كه سِيَك زۆر به خشنده بی ه

(ك: مَعَاطٍ ومعاطي).

المعطيات: له بواری هه لسه هه و مه نتيقدا

بريتييه له هه زايای سه لپنراو بۆ

گه یشتن به هه زايای ناديار.

عَفَرَ السَّاءَ ونحوه عَفَرًا: كونده كه يان

گۆزمه كه ی پر كرد.

عَفَرَ الشَّيْءُ: شته كه ی ناخۆش ويست.

أَعْفَرَهُ الشَّرَابُ: گۆزمه كه ی پر كرد

بۆنه وه ی هه ناسه نه دا.

العِفَارُ: پر كردنی شت له شه راب.

العِفَارَةُ: به مانا (العِفَار) دئ.

العِفَارِيُّ: نيرينه ی كوله (كوله نيره).

العَفُورُ: گۆزه و جه ره ی پر له شه راب ه

(ك: عَفُر).

عَفَهُ بِالْأَرْضِ عَفًا: به زه ويدا جه سپاند،

نووساندی به زه وپيه وه.

عَفَّ الْحَرْبُ وَالزَّمَانُ فَلَانًا: شه رو پۆژگار

فلانكه سپيان گه ست داخيان كردوه،

قائيان كردوه به زبیری ژيانی به سه ر

برد.

عَاطَ الْقَوْمَ مُعَاطَةً وَعِظَاطًا: خه لكه كه له

شه ردا زۆر توندو تيز بوون.

عَاطَ فَلَانًا: كيشه ی له گه ل فلانكه س بوو

دریژه ی به كيشه كه دا.

عَظَلَتِ الْكِلَابَ وَالسَّبَاغَ: سه گو

درنده كان سواری به كتر بوون له يه ك

هه لاتن.

عَظَلَتِ الْكِلَابَ وَالسَّبَاغَ: سه گو

درنده كان سواری به كتر بوون له يه ك

هه لاتن.

عَاطَلَ بِالْكَلَامِ: قسه كانی گوشين و

كه لامه كه ی زۆر قورسو گران كردو

گرئو گۆلی تيدا دانا.

عَاطَلَ الشَّاعِرُ فِي شِعْرِهِ: شاعره كه

شيعر مكاني وا هۆنيه وه برئ شيعری

به بیج شيعر يکی تر مانای نه يه و

نه زاندرئ.

عَظَلَ الْقَوْمُ: خه لكه كه گۆبوونه وه.

عَظَلَتِ السَّبَاغُ وَنَحْوَهَا: درنده و شتی وا

سواری به كتر بوون له يه ك هه لاتن

بۆ زاوژی.

إِعْظَلَتِ السَّبَاغُ وَنَحْوَهَا: درنده و شتی

وا سواری به كتر بوون له يه ك

هه لاتن.

إِعْظَلَتِ الْقَوْمَ عَلَى الْمَاءِ: خه لكه كه

له سه ر ناومه كه پاله به ستوی به كتر يان

كرد.

تَعَاطَلَتِ السَّبَاغُ وَنَحْوَهَا: به مانا (عَظَلَتِ)

دئ.

تَعَطَّلَ الْقَوْمُ: خه لکه که خپ بوونه وه.

تَعَطَّلَ فُلَانٌ: به دواډا چوونی بو شتیک

کرد که له کیسی چووه.

تَعَطَّلَمَ اللَّيْلُ: شه وکه تاریک بوو بووبه

شه وه زمنگ.

الْعِظْلِمُ: رومکیکه صمغی کی شینی لی

دمرده هیندری پیی دمگوتری:

(الْأَيْلَةُ) ه ههروا ناوه بو شهوی زور

تاریک و رمش.

الْعِظْلَمَةُ: تاریکی زور رمش و چپ.

عَظْمُهُ عَظْمًا وَعَظْمَةً: زهبری له

نیسقانی دا.

عَظَمَ الْكَلْبُ عَظْمًا: نیسقانی دمرخواردی

که ماله که دا.

عَظَمَ الشَّيْءُ عِظْمًا وَعَظَامَةً: شته که گه وړه

بوو.

عَظَمَ الرَّجُلُ: پیاوکه که ته و زه به للاح

بوو ه شکومه ندو گه وړه و پړندار بوو

(فهر عظیم) (ك: عظام و عظاماء).

أَعْظَمَ الْأَمْرُ وَالْقَوْلُ الرَّجُلَ: کارمکه یان

قسه که پیاوکه کی ترساندو

سهرسامی کرد ه به گه وړه نه سته م

هاته بهرچاوی.

أَعْظَمَ الشَّيْءُ: شته که گه وړمکرد پړزو

شکومه ندی پيدا، به گه وړه و

شکومه ندی هاته پيش چاو.

أَعْظَمَ الْكَلْبُ عَظْمًا: نیسقانی

دمرخواردی سه که که دا.

عَظْمُهُ: گه وړه کردو پړزو شکومه ندی

پیدا.

عَظَمَ الشَّاةُ: لاکه مه په که کی کمرت

کمرت کردو نیسقانه کانی ورد

کردن.

تعاظم فلان: فلان که س گه وړه پی بو

خوی په چاو کردو لاسای پی او

گه وړانی کرده وه.

تعاظم الأمر فلاناً: کارمکه له سهر

فلان که س زور گه وړه بوو نیشه که کی

لی قورس بوو.

تَعَطَّلَمَ: خوی به زل زانی و فیزی کرد.

إِسْتَعْظَمَ فُلَانٌ: به مانا (تعظم) دی.

إِسْتَعْظَمَ الْأَمْرَ: کارمکه کی به گه وړه و

قورس هاته بهرچاو ه نیشه که کی پی

ناخوش بوو، به دلی نه بوو.

إِسْتَعْظَمَ الشَّيْءُ: زور بهی شته که کی

ومرگرت، نه نجامی دا.

الْعِظَامَةُ: نه و بهر و نیسفنچ و

شانه به نافرمت به سمتی خوی وه و

دهیبه سته بوئه وهی سمتی گه وړه و

خپ بنوینن.

العظامي: که سیک شانازی به بنه چه و

باوک و باپری خوی وه بکا ه

پنجه وانهی (العصامي) به.

الْعِظَامَةُ: به مانا (الْعِظَامَةُ) دی.

الْعَظْمُ: نَيْسَقَان كِه گوشتی به سهره وه
بئ، به گوشت داپوشرابی ۵ (ك):
أَعْظَمُ وَعِظَامُ (عَظْمُ الشَّيْءِ) زۆرینه ی
شت ۵ ههروا ناوه بۆ نَیسَقانه
بِجْكَوْلَه يَه ك لَه خوار عه مودی
فهمه قهریه وه یه پئی دمگوتری:
کلنجه.

هَظْمُ الشَّيْءِ: زۆربه ی شته که.

هَظْمُ الطَّرِيقِ: ناومراستی رێگا و
تهختاییه که ی.

الْعَظْمَةُ مِنَ الذَّرَاعِ وَاللِّسَانِ: نهستورایی
قوْل، نهستورایی زوبان ۵
شکۆمهندی و گه وه رمی ۵
سهر به رزی و گه شه.

الْعَظْمُوتُ: بیاوه تی و غیره ت، خو
به زلزان و ته که ببور ۵ روخو شی و
ته پردمه ماخی.

الْعَظْمِيُّ: کوتری سپی، کوتری مه یله و
سپی.

الْعَظِيْمَةُ: به لای به شیده ت ۵ (ك):
عظائم).

الْمُعْظَمُ (مَعْظَمُ الشَّيْءِ): زۆربه ی شت ۵
(ك) مَعَاظِمُ).

الْمَعَاظِمُ: مافو سنوره گانی پهرومردگار.
الْمُعْظَرُمُ: بیجوه ئاژهل نَیسَقانیك له
زمانی دایه دمهشکیندری بۆنه وه ی
نه توانی شیر بخوا.

عَظَاءُ عَظْرًا: تیرۆری کرد،
شله مه نییه کی وای دایه بیکوژی ۵
دمگوتری: (أَسْقَاهُ اللَّهُ مَا عَظَاهُ)
خودا توشی شتیکی کرد گیانی
دمر بچی ۵ له خیر و خو شی لایدا.

العَفَاءُ: پیرۆیه کی خشۆکه جوار قاجی
هه ن، له ولاتی میسر پئی دمگوتری:
(السَّحْلِيَّةُ) له شام پئی ده لئین:
(السَّقَايَةُ) چه ند جوړیکی هه به
به گوردی پئیان دمگوتری قوژی،
سهرما زه له، مارمیلکه.

عَفَى الْجَمْلُ عَظَى: حوشره که ورگی
هاوسا به هوی خواردنی گیا ترشۆکه.
عَفَتْهُ عَفَاً: چه مانندی وه، شکاندی و
دووله تی نه کرد.

عَفَّتْ يَدُهُ وَعُقْفُهُ: دهستی چه مانده وه ملی
خوار کرد وه وه.

عَفَّتْ كَلَامُهُ وَفِي كَلَامِهِ: قسه گانی پچپان و
بربری تیدا بوو، به هوی لالی و توری
قسه گانی به رێك و پێکی بۆنه کرا.
عَفَتْهُ عَنْ حاجته: له پێویستی هه گانی
لایدا و بۆی جی به جی نه کردن.

عَفَّتْ عَفَاً: نه حمه ق بوو ۵ که دانیش ت
زۆربه ی شهرمگای دهرکه موت ۵
به دهستی چه پی کاری کرد چه پله ر
بوو ۵ (فَهُوَ أَغْفَتَ وَهِيَ عَفَاءٌ) ۵ (ك):
عَفَّتْ).

الْعِفْثَانُ: (رجل عِفْثَانُ): پیاوی ته بیات

تونندو نازاو به هیژ.

الْمِثْيَةُ: په لَو ه ناردو رَوْن و ناو تی که ل

دمگړی و دمکوئی نـری ه (ك):

عفالت).

عَفْبَةُ بِالْفَصَا عَفْجاً: به گوجان له

پشتی و له سمری دا .

عَفِجْ عَفْجاً: ریخوله ی نه ستوور بوون،

هاوسان (فهو عَفِجْ وَاَعْفَجْ وهي عَفِجَةٌ

و عَفْجَاءُ).

تَعَفَّجَ فِي مَشْيِهِ: له پوښتن دا قوړت و

پنچې کردن و مگو ریخوله، و مگو

گوریسی ناو هه مېانه خوارو خيچ

بوو.

الْمِغْجُ: ریخوله ه (ك: أعفاج وعَفْجَة).

الْمِغْفَاجُ: گوجان ه داری جل شورك،

داري که جلی ته ری پی دمکوئی بؤ

نوهی پاک بېنه وه.

الْمِغْفُجُ: نه حمه قو گیل که نه دزمانی

قسه بکاو نه کاری باش بکا.

الْمِغْفَجَةُ: به مانا (الْمِغْفَاجُ) دی.

عَفْدٌ عَفْدًا و عَفْدَانًا: حاجی جوت کردن و

بازی دا.

اعْتَفَدَ: دمرگای له سمر خوی داخست و

داوای له کهس نه کرد بؤنه وهی له

برسان بمری.

هَفَرُ عَفْرًا: له گل و خولی دا گهوزاند، یان

خستیه ناو گل و خوله وه ه به زمویدا

دا.

عَفَرُ الزَّرْعِ: په که مجار کشتو کاله که ی

ناو دا.

هَفِرُ عَفْرًا: په نگی و مگو گل و خولی لی

هات.

هَفِرُ الرَّجُلِ: پیاو که له روشتندا قاجی

له دوو نه هاتن.

هَفِرُ الطَّبِيِّ: ناسکه که سپیایه تی جهسته ی

تی که لی سوری بوو په نگی خاکی لی

پهیدا بوو ه (فهو عفر وهي عفراء).

عَفَرُ الرَّجُلِ: پیاو که مېره په شه کانی و

حوشترمکانی تی که لی مېره سپی و

حوشتره سپیه کان کردن.

عَفَرَتِ الْمَرَأَةُ فِي الْفَطَامِ: نافرته که

مه مکی خوی قوړای کردن

بؤنه وهی مندا له که ی قیزی لی

بکاته وه و له شیری بېرپته وه.

عَفَرُ الشَّيْءِ: به مانا (عَفْرَةٌ) دی.

عَفَرُ اللَّحْمِ: گوشته که ی به گمرمی خور

له سمر لمبو بهرد وشک کرده وه.

عَفَرُ النَّخْلِ: له ته لقیج کردن ی دار

خورماکان بؤوه.

عَفَرُ الزَّرْعِ: کشتو کاله که ی به دمرمان

پژانند بؤنه وهی جرو جان ه وهی

قه لاجو بکا.

عَافَرُ: چه مېره ی له گهل به ست و

ههولیدا بیخاته ناو گل و خو له وه.

عافر فی الشئی: له گهڻ شته که خه ریک

بوو بؤ نه وهی مه بهستی خو ی

به دیبئی.

إِعْتَفَرَ الشَّيْءُ: شته که ته پو تۆزای

بوو.

إِعْتَفَرَ الشَّيْءُ: شته که ی ته پو تۆزای

کرد.

إِنْعَفَرَ: خو ی له ناو گل و خو لدا

گه وزاند.

تَعَفَّرَ: به مانا (إِنْعَفَرَ) دی.

الأعْفَرُ: ناسک که سپایه تی له سورایی

زیاتر بی ۵ که سیك شو به پو ژ

بکاته وه به دل پراوکی و خه و زپای

پیی ده گوتری: (بات علی قرن

أعفر).

العْفَارُ: موتور به کردنی خورما و

چاک سازی تیدا کردنی بو نه وهی

به ری باش بگری ۵ درختو کی که له

پی پی (الاریکیه) به میوه به کی دهنک

سوری هه به، نه م درخته

چیلکه که ی زوو گر دگری ۵ له گهڻ

داری مهرخ لیکیان بدهی وه کوو

شقارته ناگری ئی دپته دمر ۵ له

به نددا هاتوو: (فی کل شجر نار

واستمجد المَرْخ والعفار) هه موو

درختیك ناگری تیدایه وه ی

درمختی مهرخ و عفار له هه موو

زیاتر ناگریان له خو گرتوو.

العْفَارِیة: پیسو چلکن و قیز لیکراو.

العْفَرُ: روی زهوی ۵ گل ۵ (ک: أَعْفار) ۵

یه که م ناودانی کشتو کاله.

العْفَرُ: روی زهوی ۵ گل ۵ (ک: أَعْفار)

ده گوتری: (کلام لا عفر فیه)

قسه به که بی مانایه، مانای جوانی

له خو نه گرتوو.

العْفَرُ: شتی پیسو و قیزه مون ۵

یه کانه به راز، به رازی نیر.

العْفَرُ: ئازا ۵ که ته و به هیز ۵ (ک: أَعْفار

و عفار) ۵ دوری و کۆنه سالی ۵

دیدنی کردنی که م ۵ ده گوتری: (ما

تأینا إلا عن عَفْرِ) که م که م نه بی

نایه ی ته لامان ۵ بازاری که وتو و

داوه شاو ۵ شهوی چه وتهم و

هه شته م و نۆیه می مانگ.

العْفَرُ: دوری و کۆنه سالی.

العْفَرَاءُ: زهوی به کی پی خۆست نه گرابی

۵ شهوی سیانزه می مانگ.

العِفْرَاءُ: نهو موانه ی له ته وه سه ری

ئادهمیزاد دمر و ئن ۵ توکی

پشته سه ری شیر ۵ (پالی شیر) ۵

پۆنه ی که له شیر.

العِفْرَاءُ: سپایی به کی تیکه ل به سورایی

ببی رهنگی و مکوو رهنگی گلی ئی بی

۵ موی پشته سهری شیر (یالی شیر)

۵ پوپنه‌ی که‌له باب.

الْعَفْرَةُ: به مانا (العِفْرَةُ) دئ.

الْعِفْرُ: پیس و قیزمون ۵ موی یالی شیر

۵ پوپنه‌ی که‌له شیر ۵ (أَسَدٌ عِفْرٌ)

شیرینکی به هیزو زمبه للاح.

العِفْرِي: به مانا (أَلْعِفْرُ) دئ.

الْعَفْرَةُ: خه‌لکی تیکه‌ل له زور تاقم و

پتیر.

العِفْرَيْن: لیزان و کار دروست، نیش

له‌دمست هاتوو ۵ (لِثْ عِفْرَيْنُ) شیر

۵ پیای به هیزو پینگه‌یشتو.

الْعِفْرِيَّة: به هیزو توانا، پیس و قیزمون

۵ پمرو پۆلی ملی که‌له شیر ۵ موی

پاشه سهری ئادمیزادو ولاخ ۵ قزی

پیشه‌سمر (کاکوئل) ۵ دمگوترئ: (جاء

فِلَان نَافِشاً عِفْرِيَّتَه) فلانکس به رق

هه‌ئساوی هات.

الْعَفَارُ: نهو که‌سه‌ی پیشه‌ی

موتوربه‌کردنی دارخورما بی.

الْعَفِيرُ: نهو که‌سه‌ی هیچ جوړه

دیارییه‌ک نادا به‌کس ۵ گوشتی

برژیندراوو وشکه و مېوو له‌سمر

بهردو لبه‌لان به‌هوی گهرمای

خورموه ۵ (زرع العفیر) پرژاندنی

تووی کشت و کال که ده‌چیندرئ

پیش نه‌وه‌ی ئاو بدرئ.

الْمُعَافِرُ: نهو که‌سه‌ی له‌گه‌ل هاوه‌له‌کانی

دمروا بؤنه‌وه‌ی شتیکی لییان دمست

بکه‌وی.

الْمُعْفُورَةُ: بازاری که‌وتوو بازاری بی

مامه‌له که ته‌پو توژ کالاکانی

داپوشیبی ۵ زمویه‌ک گیاو گژه‌که‌ی

خورابی و گله‌که‌ی دمرکه‌وتبی.

الْيَعْفُورُ: ناسکی په‌نگ خاکی ۵

گو‌لکه‌له‌ی مانگا کیوی ۵ به‌شیک له

شهو ۵ (ك: يعافیر).

تَعْفَرْتُ: بووبه عیفریت.

العِفْرِيَّة: پیس و چلکنی و قیزمون ۵

کار رۆ‌یشتو و لیزان ۵ (ك:

عفاریت).

الْعَفَازُ: گو‌یزی خوراو ۵ تاکه‌که‌ی

(عَفَازَةٌ).

الْعَفَازَةُ: ناوکی لۆکه.

عَفَسَه عَفَساً: به زویدا داو ژیر پی

خست و شیلای ۵ زمبری له سمتی دا

۵ له نیشه‌که‌ی گیرپایه‌وه ۵ به‌ندی

کرد ۵ سوکاپه‌تی پی کرد.

عَافَسَ الْأُمُورَ مَعَافَسَةً وَعِافَاساً: له گز

کاره‌که‌ی راجوو ۵ دمستی دایه

نیشه‌که‌ی.

إِعْتَفَسَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که که‌وتنه

بهرمه‌ره‌کانی به‌کتری و به‌کتریان

کوست.

إِنْقَسَ في الماء: خوی لهناومگه‌دا نوفم
کرد ۵ خوی لهناو گل و خولدا
گه‌وزاند.

تَعَافَسُوا: شمر و به‌گژ به‌کدا چوونیان
کرده پیشه‌ی خویان همه‌میشه لهناو
خویاندا شمر و همراهانه.
عَفَسَ الشَّيْءُ عَفْشًا: شته‌که‌ی
کۆ‌کردموه.

الاعْفَشُ: شه و کۆ‌پرو کۆ‌پره مشه.
العَفَاشَة: ناده‌میزادی بی خپرو بپیر.
عَفَسَ الشَّيْءُ عَفْصًا: شته‌که‌ی داهیناو
چه‌مانندی ۵ ده‌گوتری: (عَفَصَ يده)
دمستی خوار‌کردموه، چه‌مانندی‌موه ۵
ده‌ریه‌نا ریشه‌ کیشی کرد.
عَفَسَ القَارُورَة: سمرپوشی خسته سمر
دمی گۆزموه.

أَعْفَسَ الحَبْر: مازوی خسته ناو
مهرمه‌به‌که‌ی.
عَفَسَ الثَّوْبُ: کراسه‌که‌ی به ماده‌ی
(أَلْعَفَصَ) ږمگ کرد.

العِفَاصُ: به‌ږویه‌که سمری گۆزمو
دیزمی پی دادمپوشری، همه‌بانه،
تیشودان: که شوان ناو خوراک‌ی
خوی تیدا هه‌لده‌گړی.

أَلْعَفَصَ: داربه‌رو ۵ به‌ری دار به‌رو ۵
مازو و گزگلک و سیچکه ۵ دهرمانی
سکچوون لهو به‌ره دارانه دروست

ده‌گړی ۵ هه‌روا بو دروست‌کردنی
حیرو ږمگ و شتی وا به‌کار
ده‌یندری.

أَلْعَفَصُ: لوگیران، خواربی له لوت دا.
عَفَطَتِ العَنَزُ أَوِ الطَّائُنُ: مهرمه‌که پان
بزنه‌که جرتی لی دا ۵ ږمی ۵
ده‌گوتری: (هو لا يساوي عطفة عنز)
لهو ترپکی بزن ناهینی.

عَفَطَ الراعي بغنمه عَفْطًا: شوانه‌که به
ده‌نگیک گه‌موکو جرت لی‌دان بی
ده‌نگی نازه‌له‌کانی دا بو‌نه‌ومی دهریان
بکاو رایان جمینی.
عَفَطَ فلان بشفته: فلان‌که‌س به لیو جرتی
لی دا.

عَفَطَ في كلامه: به‌عمرمی فسه‌ی کرد
به‌لام به زمانیک‌ی خوارو نارپه‌وان ۵
(هو عَاطَ وَعَفَاطَ).

هَفَّ عِفَّةً وَعَفَانًا: وازی له‌کارو گوفتاری
نارپه‌وا هی‌نا ۵ (فهو عَفَّ وَعَفِيفٌ) ۵ (ك:
أَعِفَّةً، وَأَعْفَاءً) ۵ ده‌گوتری: (هم أَعِفَّةُ
الفقر) نه‌وانه نه‌گهر هه‌زاریشین سوال
ناکه‌ن.

هَفَّ اللَّبَنُ عَفَاءً: شیرمه‌که له‌گوانی
نازه‌له‌که‌دا کۆ‌بوموه.

أَعَفَّه الله: خودا به‌دووری کرد له
حهرام و نارپه‌وا.
أَعَفَّتِ الشَّاةُ: مهرمه‌که چۆ‌ر چۆ‌ره شیر

له گوانیدا کۆکردموه.

عَفْفُهُ: شیری که می دهرخوارد دا.

إِعْتَفُ: به مانا (عَفَّ) دی.

تَعَفَّفُ: به مانا (عَفَّ) دی ۵ به زۆره ملی

پاکداوینی و کارو گوشتار باشی

به سهر خوی دا هینا ۵ شیری که می

خواردموه.

إِسْتَعَفَّفُ: به مانا (عَفَّ) دی.

العُفَّاءُ: چۆره چۆره شیر که له گوانی

نازه له کهدا کۆدمبیتهوه پێش ئهوهی

زۆر بی ۵ یان پێش دۆشینی.

العُفَّةُ: ماسی بچکۆلهی سپی روت.

العِفَّةُ: وازهینان و دورکهوتنهوه له

ههرشتیک نارېموابی ۵ دوابی تابهت

کراوه بۆ داوینپاکی و شهروال پاکی.

العَفِيفَةُ: نهو ئافرمهیهی رهوشتی

داوینپاکی ههیهو لهکاری نارېهوا

خوی بپارێژی ۵ ئافرهتی خاتون و

رهنگ ژن.

عَفَقَ فُلَانٌ عَفَقًا: فلانکەس زۆری هاتووچۆ

کرد بهبی هوده کهمیک نوست و

به خه بهر هات و پاشان نوستهوه.

عَفَقَ فُلَانًا بِالسُّوْطِ: به قامچی له

فلانکەسی دا.

عَفَقَ الشَّيْءُ: شته کهی کۆکردموه.

عَفَقَ الْعَمَلُ: کاره کهی به خرابی نهجامدا.

عَفَقَ الْعَازِفُ الرُّوتَرُ: مۆسیقا ژمنه که

دهستی له وهتهر مکان توند کرد و به هیژ

پهنجهی پێدانا.

أَعَفَقَ: زۆر هات و چوو به بی سود ۵ یان

به بی نیش هات و چوو.

عَافَتَهُ مُعَافَاةً وَعِافَاً: موعالهجهی کرد

۵ فیلێ لی کرد.

عَافَى الذَّنْبُ الْغَنَمَ: گورگ کهوته ناو

مه رکه و تهفرو تونای کردن.

عَفَقَ الْغَنَمَ: مه رکهی به سهر یه کهدا

دایه وه، تیکی کردنه وه خری کردنه وه.

إِعْتَفَقَ الشَّيْءُ: شته که دواى هه لچون و

راست قامهتی، چۆمایه وه، خوار

بۆوه.

إِعْتَفَقَ الْقَرْمُ: خه لکه که به شمشیر

لێکیان دا، شه ره شمشیریان کرد.

إِعْتَفَقَ الْأَسَدُ: شیر که بۆ نیچیر کهی

گه راپه وه گرتی.

إِنْعَفَقَ فِي حَاجَتِهِ: دهستی به کاره کهی

کرد و خیرا نه نجامی دا.

تَعَفَّقَ: په نای بۆ برد.

إِلْعَفَاقُ: (رجل معفاق) پیاوی که زۆر

دهدمنی دهکا، ههر دی و دهچی.

عَفِكَ عَفْكَاً وَعَفْكَاً: زۆر گیل و نه حمه ق

بوو ۵ (فهر عَفِكَ وَعَفِيكَ).

عَفَلَ الْكَبْشُ عَفْلاً: دهستی له سمت و گه لو

گونى بهرانه که دا بۆنه وهی بزانی

قه له وه یان نا.

عَفَلَتِ الْمَرْأَةُ أَوْ النَّاقَةُ عَفْلًا: شتییکی خرپ
له منداالدانی نافرته که هاته
دمرموه، یان له هینی حوشره که
هاته دمرموه، به زوری هاتنه
دمرموهی نهو شته دواى مندلبوون
دمبی، نه م حالته توشی نافرتهی
شوو نمکردو نابی.

عَفَلَ الرَّجُلُ: پیاوکه شتییکی خرپی له
کۆم هاته دمر ومکوه هیلکه وایه (ك: عَفَلَ).
عَفَلَ: نهو شته خرپی له شهرمگای
نافرته که وه هاته دمر به داخلکردن
پوکاندیه وه.

العافِلُ: نهو که سهی له سهر پۆشاکى
دریزموه پۆشاکى کورت له بهر بکا.
العَفْلُ: بهزی ناو گه‌ل و گونی بهران و
نازه‌لی لهو جوړمیه، ههرکاتى
چیودار ویستی بزانی ئاخو نهو
حه‌یوانه قه‌له‌وه یان نا دهست
له‌گه‌ل و گونی لارانی بهران که ددها
ه هیله تیلماسکی نیوان گونی پاش و
هینی پی‌شه وه.

العَفْلُ: شتییکی خرپه ومکوه هیلکه گون
له منداالدانی نافرته و هینی حوشر
دپته دمر دمشوبه‌پته هیلکه گونی
پیاو ه جاری واش دمبی نه م شته
خرپه له‌گونی پاشموهی پیاو دپته

دمر ومکوه هیلکه‌ی ناسایی وایه.
العَفْلَاءُ: نافرته‌یکه (بیلا ماناکه‌ی
ته‌نگ بی به‌هوی ناوساوی و
نه‌ستوربوونی دیواری پ‌پر موی
ناو موهی.

العَفْلَةُ: فیتکه یان میتکه‌ی بیلا مانه‌ی
نافرته ه شتییکی خرپه هیلکه‌یه له
منداالدانی نافرته یان شهرمگای
حوشر یان کونی پاشموهی پیاو
دپته دمر.

عَقَنَ الشَّيْءُ عَفْنًا: شته‌که‌ی رانواندو
بهره‌ه‌وای دا بۆنه‌وه‌ی بترشی و بۆگه‌ن
بکا.

عَقِنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ گۆراو بۆگه‌نی کرد ه
(فهو عَقِنَ وعَفِنَ).

أَعَفَنَ فُلَانٌ: فلانکه‌س پیستی قه‌لش
قه‌لش بوو.

اعَفَنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌خرابی و بی
که‌لکی که‌وته دهست.

عَقَنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی خراپ و بۆگه‌ن
کرد وای لی کرد به‌که‌لکی هیچ
نه‌یه‌ت.

تَعَفَّنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ گۆراو بۆگه‌نی
کرد.

العَفْنُ: رومک‌یکى فوترییه دمبیته هوی
بۆگه‌نبوونی شتی تر.

عَفَا الْأَثْرُ عَفْوًا وَعُفْرًا: شوینه‌که‌ نه‌ما،

شوینمهواری کوژایهوه ۵ دهگوترئ: (عفا

أثر فلان) شوینمهواری فلانکس نهما
کوژایهوه .

هَفَا الشَّيْءُ: شتهکه گوم بوو دهار نهما.

هَفَّتْ الْأَرْضُ: زمویهکه پومکی زوری لی
پواو داپوشرا.

هَفَا الْمَاءُ: ناومکه صاف بوو هیج شتیکی
تری تیکهه نهبوو لیلی بکا.

هَفَا الريحُ الْأُثَرُ: پمشهباپهکه
شوینمهوارمکهی پرکردموه، کوژاندیهوه.
هَفَا الشَّيْءُ: شتهکهی زورکردو دریژی
کرد.

هَفَا فلاناً: هاته لای فلانکس داوای
بهخششو یارمهتی لی کرد.

هَفَا له بآله: نهوهی له پیداویستی خوئی
زیاد بوو دای بهئهو.

هَفَا عن ذنبه وعنه: لیلی خویش بوو، چاو
پویشی لی کرد ۵ لهسمر تاوانمکهی
سزای نهدا.

أَعْفَى فلان: زیادهی خوئی پید، نهوهی
له پیداویستی خوئی زیاد بوو دای
بهئهو.

أَعْفَى المريضُ: نهخوشهکه چاک بؤوه.

أَعْفَى فلاناً: قهرزمکهی له فلان
داگرتو داوای لی نهکردموه ۵
موحاسبههی نهکرد.

أَعْفَى الله: خودا فلانکسی له بهلاو

ناخویشی پاراست.

أَعْفَى الرجلُ: بهشی پیاوهکهی دا،
بهخششی دایه.

أَعْفَى الشَّعْرُ: موومکانی هیشتنهوهو
نهپتاشی ۵ لهعهدیسدا هاتووه
دهلی: (قصوا الشوارب وأعفرو
اللحي) سمیل کورت بکهنموه و پش
بهیلنهوه.

عافاه الله معافاةً وعفاءً: خودا له
بهلاو نهخویشی رزگاری کردو لهش
ساغی پید.

عافت الدولةُ فلاناً من الجندية: دهولمت
فلانکسی له نمرکی سهربازی
مهرهخس کرد عهسکهری پی
نهکرد.

عَفَى الحيرانُ: نازهلهکه مووی دریژ
بوونو زور بوون.

عَفَى فلانُ الشَّعْرَ: فلانکس مووی
جهستهی هیشتنهوه.

إِعْفَاهُ: هات بولای داوای بهخششی لی
کرد.

إِعْفَتِ الْإِبِلُ الْيَبِيسَ: حوشترمهکه به
لیومکانی پوشو بهلاشهکهی له گلنو

خولهکه جیاگرمدهو خواردی.

تعافى فلان: فلانکس چاک بؤوه.

تعافى الشَّيْءُ: وازی له شتهکه هیئا.

تَعَفَى الشَّيْءُ: شتهکه لاجوو نهما.

إِسْتَعْنَى مُكَلَّفَةً: داواى لىکرد
نهرگمکەى لەسەر لایەرى.

إِسْتَعْنَى الْإِبِلُ الْيَبِسَ: حوشرمەكە بە
لەجى پەرو پووشەمکەى لە گۆل و
خۆلەكە جیاكردەوه و خواردى.

الْعَافَى: پێشەوا ە ئەو گەسەى دەجى
بۆ سەر بىرو كارێزاو ە ميوان ە ھەر
گەسێك داواى بەخشش و پارمەتى
بكا.

الْعَافِيَّةُ: تەندروستى تەواو ە ميوان ە
داواكارى بەخشش و پارمەتيدان ە
داواكارى بژنوى و خۆراك ە
ھەلومەداى خواردەمەنى چ ئادەمیزاد
يان زیندەمورى تر.

الْعَفَاءُ: وڵاتێكە ديارەدى
فەرمانرەوایى و پاشایەتى تێدا
نەبى، وڵاتى بى مېرو حاكم بى.
الْعَفَاءُ: ھەوتان و تێداچوون ە گۆل و
خۆل ە باران ە سپپایى چاو ە
الْعَفَاءُ: خورى و موى درێژەمبوو ە
پەرى درێژ ە قزى درێژ.
الْعَفَاءُ: پەرو پۆلى نەعامەكە
درێژبى.

الْعَفَاةُ: شتى چاك و باش لەھەر
جۆرێك بى ە كەفى مەنجهل بنگرو
بەرمەوى شۆربا.

الْعَفْوُ: مال و سامانیك زیاد بى لە
بژنوى پێوێست ە قورئان

دەفەرموى: ﴿وَسَأَلْتُكَ مَاذَا يُفْقِرُونَ
قُلِ الْفَقْرُ ۝ بمرماوى ئاو خۆرمەوه
ە ئاویك زیاد بى لە ئاو خۆرمەوه
بەئاسانى دەست بكەوى ە باشترین
كالا لەھەر جۆرێك بى ە چاكەو
پیاوھتى ە زەوى زاریك جۆل بى و
كەسى تى نەچووبى و شوینەوارى
كەسى ئى نەبى ە (ك: عِفَاء وَاَعْفَاء).

الْعَفْوُ: كەسێك زۆر لێبوردە بى، لى
خۆشبەوونى زۆربى ە قورئان
دەفەرموى: ﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
غَفُورًا﴾.

عَقَبَتِ الْإِبِلُ: حوشرمەكە لە
لەورگاپەكەوه چوو و ناو
لەورگاپەكەى تر.

عَقِبَ فُلَانٌ عَلَى فُلَانَةٍ: فلانكەس فلان
ئافرمتى ماره كردوه دواى ئەوهى
بێوژن بوو، لەژێر نىكاخى مێردى
پەكەمى نەما.

عَقِبَ فُلَانٌ فُلَانًا عَقْبًا: فلانكەس دواى فلان
كەوت و بەشوێنى دا ھات ە زەبرى لە
پاژنە پێى دا ە بە ژنى و مەترى كەمان
شەتەكى دا.

عَقِبَ الثَّبْتُ: رۆمكەكە لاسكى بارىك و
گەلاگەى زەرد بوو.

عَقِبَ فُلَانٌ: فلانكەس پاژنەى پێى نیشا.
اعَقَبَ الرَّجُلُ: پیاوھكە منداڵى لەپاش

جیما.

أَعْقَبَتِ الْإِبِلُ: حوشره که له

لهورگایه کهوه گواستیهوه بو

لهورگایه کی تر.

أَعْقَبَ الْأَمْرُ: سهرمنجامی کاره که

بهسوود بوو.

أَعْقَبَ بَيْنَ الشَّيْنَيْنِ: نهو دوو شتهی یهک

به دواى یهکدا هیئان.

أَعْقَبَ عَنِ الشَّيْءِ: له شته که گهراپیهوه ه

ژپوان بووه.

أَعْقَبَ فُلَانٌ فِي الرَّاحِلَةِ وَالْعَمَلِ وَغَيْرِهِمَا:

فلانی کرده پاشکؤ.

أَعْقَبَ فُلَانًا بِأَحْسَانِهِ: پاداشتی خیری

فلانکسی داپیهوه.

أَعْقَبَ الطَّائِفُ فُلَانًا: دم دهمو جار جار

شیتیه که بو فلان دمگه پیتیهوه، همر

دمه نادمه میك کابرا تووشی

حالمته شیتی دمپیتیهوه.

عَاقَبَ بَيْنَ الشَّيْنَيْنِ: نهو دوو شتهی یهک

به دوو یهک دا هیئان.

عَاقَبَ فُلَانًا: به دوا فلانکسه دات.

عَاقَبَ فُلَانًا فِي الرَّحْلَةِ وَالْعَمَلِ: له

سهرهرو کردومودا شوپن فلانکسه

کهوت.

عَاقَبَ فُلَانًا مُعَاقِبَةً بِذَنْبِهِ: به گویره ی

کاره خراپه که ی سزای فلانکسه ی

داپیهوه.

عَاقَبَ فُلَانٌ: شوپن مافی زهوتکراوی

خوی کهوت بوئهوه ی مافه که ی

بسیئیتیهوه.

عَقَّبَ فُلَانٌ فِي الصَّلَاةِ: دواى نهنجامدانی

نوئیز دانیشته و مایهوه چاومرپی

نوئیزکی تری کرد.

عَقَّبَ فِي الْأَمْرِ: پارا بوو له دریزه پیدانی

کاره که ی.

عَقَّبَ عَلَى فُلَانٍ: هیرشی کرده سهر

فلانکسه و به ناروا ناوی زپاندو

عهیب و هه له کانی دهرخستن.

عَقَّبَ: گهراپیهوه سهری و ناوپی لی

دایهوه ه فورئان دهمرموی: ﴿وَلَّى

مُذْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ﴾.

عَقَّبَ الْقَاضِي عَلَى حُكْمٍ سَلَفِهِ: دادومر

برپاری دادومری پیش خوی گوی

پینه داو هه لی و مشاندومه ه فورئان

دهمرموی: ﴿وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ

لِحُكْمِهِ﴾.

عَقَّبَ فُلَانًا: بووه جی نشینی فلان.

عَقَّبَ فُلَانًا حَقًّا: مافی فلانکسه ی

دواخت.

عَقَّبَ الشَّيْءُ: شته که ی به تیل سیرمه

شته که دا ه شتیکی تری هیئایه

شوینی شته که.

عَقَّبَ الْجِيْشُ: هه ندیکی له سوپاکه

گیراپیهوه و هه ندیکی لی ناردن.

إِعْتَقَبَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ: خه لکه له سهر نهوه

کۆممەکی يەكتريان کرد.

ليكۆلئىنەۋى دىمبارەى کرد،

إِعْتَقَبَ مَنْ كَذَا نَدَامَةً: لەۋە پەشىمانى

فلانكەسى لەسەر تاۋان سزادا.

بۆ ماپەۋە.

تَعَقَّبَ عَوْرَةَ فُلَانٍ أَوْ عَثْرَتَهُ: لە عەيبو

إِعْتَقَبَ الرَّجُلُ: پياۋمگەى بەند کرد.

عارى فلانكەسى كۆلئىنەۋە ھەلەو

إِعْتَقَبَ الْبَائِعُ السَّلْعَةَ: فرۆشپار كالاگەى

كارە ناشىرىنەكانى شى كردنەۋە

نەداپە كړپار بۆنەۋەى پارمگە

بلاۋى كردنەۋە.

ۋەرگرئ.

إِسْتَعَقَبَ مِنْهُ خَيْرًا أَوْ شَرًّا: لە جىياتى

إِعْتَقَبَ فُلَانًا: بوو بەجىنشىنى فلان،

فلان شت خىرو بىر يان شەپرو

دواى ئەو ھاتە سەر تەخت.

نەگبەتى لىۋە دەست گەوت.

إِعْتَقَبَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: خەلگەگە

إِسْتَعَقَبَ فُلَانًا: بە دواداچونو

ليكۆلئىنەۋى دىمبارەى فلان کردو

شتەگەيان خستە بەرباسو

ھەولئ دا عەيبو عارى تىدا

ليكۆلئىنەۋە.

بدۆزىتەۋە.

إِعْتَقَبَ فُلَانًا خَيْرًا أَوْ شَرًّا بِمَا فَعَلَ: بە

الأعقاب: ئەو لەتە سۋالەتو شتە

وردانەپە دەخريتە نيوان درزى ئەو

گوپزەى كردمەۋى چاك يان خراب

خشتانەى دىۋارى پى ھەلدەچندري

پاداشو سزاي فلانكەسى پەچاۋ

بۆنەۋەى دىۋارمگە چاك كون بربىو

تَعَاقَبَ الشَّيْئَانُ: ئەو دوو شتە يەك

يەكتەر بگرئ.

لەدواى يەك ھاتنە كاپەۋە.

التَّعَاقَبُ: (التعاقب القمى) لەبۋارى

تَعَاقَبَ الْقَوْمُ فِي الشَّيْءِ أَوِ الْأَمْرِ:

زانستى رومگناسيدا گەشەکردنى

خەلگەگە شتەگەيان بەنۆبەو يەك

ھەموو ئەندامەكانى پوھگە

لەدواى يەك گرتە ئەستۆ.

لەرەگەۋە تاسەرە تۆپەى لقو

تَعَاقَبَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ: خەلگەگە لەسەرى

گەلاكانى.

كۆك بوونو يارمەتى يەكتريان دا

العاقِبُ: كۆتايىو خاتىمەى شت ە ھەر

بۆ ئەنجامدانى.

شتىك دواى شتىكى تر بى يان

تَعَقَّبَ فُلَانٌ بَحِيرًا: فلانكەس جار دواى

ببىتە جى نشىنى ە ئەو كەسەى

جار خىرو بىرى ھىنا.

دەبىتە جىنشىنى گەۋرە پياۋ لە

تَعَقَّبَ فُلَانًا: شوپن فلانكەس كەوت

پلەو پايمدا ە پاداشى چاكە.

العقاب: ههئو، يان دالاش ۵ بالندميهكى
گۆشت خۆرو چنگ قهويه دمندوكى
كورتو كهوانه بيه ۵ زۆر چاو تيزو
دوور بينه ۵ له پهندى پيشيناندا
هاتوو دهئى: (ابصر من عقاب)
فلانكس له دالاش چاو تيزترو
دوربينتره ۵ (ك: عُقْبَ وعقبان).

العقاب: كۆتايى شتو خاتيمه كهى ۵
قورئان دهمهرموى: ﴿هُوَ خَيْرُ نَرَابَا
وَخَيْرُ عُقْبَا﴾ ۵ دهسكوترى: (سافرت
في عُقبِ الشهر) كۆتايى مانگ
سهمهرم كرد ۵ (عُقْبُ الجمال)
شيوهو شيوازي جوانى.

العقاب: نهو ۵ رمگه نهستورو پتهوهى
جهستهى حهيوانه كه زى كهوانو
ناميرى موسيقاى ئى دروست دمكرئ
۵ (ك: أعقاب).

العقاب: پاژنه پى ۵ ئيسقانى پاژنه پى
كه گهورمترين ئيسقانى قاچه ۵
كۆتايى و خاتيمه شت ۵ منداڤ،
منداڤى پياو كه دواخوى له
زيانداين ۵ (ك: أعقاب) ۵ دهسكوترى:
(جاء عَقِبَهُ وبعقبه) دوا نهو هات ۵
(رجع على عقبه) بهرنگاى خويىدا
كهراپهوه ۵ (وَعَبُوا عَقِبَ فلان) به
شوين پى فلاندا رويشتن ۵ (فلان
مَرَطًا العقب) فلانكس شوينكهوتوى
زۆره.

العقاب: قيامت ۵ گهراپهوه بۆلاى
خودا ۵ كۆتايى ههموو شتيك و
خاتيمه ۵ پاداشتى كار.

العقاب: كۆتايى شتو خاتيمه ۵
نۆرمو بهدهل ۵ نهو شيرينى و شتهى
دواى نان دمخورى ۵ شۆر باو و
چيشتى تر كه له مهنجهلى
خوازراودا دهمرپتهوه بۆ خامنى
مهنجهله خوازراومكه ۵ شيوهو
شيوازي جوانى ۵ دهسكوترى: (فلان
ما يفعل ذلك إلا عقبه القمر)
فلانكس نهو كاره ناكا مهگهر
كۆتايى مانگ.

العقاب: كارى قورسو كۆسپى گهوره ۵
(ك: عقاب).

العقاب: نهو كهسهيه لهكارى باشدا
دهچيته جيگاي پهكيكى پيش
خوى.

العقاب: سزاي تاوان ۵ (ك: عقوبات).
العقاب: ههر شتيك دواى شتيكى تر
بى و ببيته جي نشينى.

العقاب: سزادهر ۵ تۆله سين.
العقاب: ناهرمتيك عادمتى وابى كورى
بى دواى كچى بى.

العقاب: كۆتايى پۆز دهمو ئيواره ۵
دهسكوترى: (جاء فلان مُعَقَّبًا)
فلانكس ئيواره هات.

الْمُعْتَبَاتُ: فریشته‌ی پُژو شو که
خودا دایانوان کردموه‌ی چاک و
خراپ‌ی به‌نده‌گان بنووسن
کاروباری که پئیان سپی‌دراوه
نه‌نجامی بدن وه‌جبه وه‌جبه‌ن و که
فریشته‌ی شو هاتن فریشته‌ی پُژو
بهرز دمب‌نه وه قورئان دمف‌رموئ:
﴿لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ ته‌سبیحات
که جوړه‌گانی به‌دوای په‌گدا
دم‌گوترین.

الْيَعْقَابِيَّةُ: تاقم‌یک‌ی نه‌صرانین شوین
که‌وتوو (یعقرب البراذعی)ن نه‌م
یاقوب ناوه له چمرخی شه‌شه‌می
زایینی دا له ولاتی شام دا زیاده،
بروایان به‌یه‌کیه‌تی (لا‌هوت و
ناسوت) هه‌یهو پئیان وایه نه‌م دوو
شته یه‌ک سروشتیان هه‌یه.

الْيَعْقُوبِيَّةُ: به‌مانا (اليعاقبة)دی و بیرو
باومری یاقوبیه‌گان.
تَعَقَّبَهُ: شوینی که‌وت.

الْعُقْبُولُ: کاری قورسو کو‌سپی گران و
پاشماوه‌ی نه‌خوشی و پاشماوه‌ی
دوژمنایه‌تی، پان دل‌داری و نه‌و
که‌فو لیکه‌ی له ناکامی له‌رزوتادا
له‌سمر لیو درمه‌که‌وئ و (ک:
عقابیل).

الْعُقَابِيلُ: به‌لاو کاره‌سات.

عَقَدَ السَّائِلُ: شله‌مه‌نیه‌که به‌ستی، په‌ق
بوو جا پان به‌هوی ساردی پان گهرمی
و گو‌لوک که دوایی دمو‌رئ و له
شویننه‌که‌ی به‌رو بووم دپته ناراه.
عَقَدَ لِفُلَانٍ عَلَى الْبَلَدِ: فلان‌که‌سی کرده
فهرمان‌پروای ولات.

عَقَدَ الْحَبْلُ: گړی له‌حبه‌له‌که دا.
عَقَدَ نَاصِيْتَهُ: ناوچه‌وانی گرز کردو خو‌ی
ناماده کرد بو شهر.
عَقَدَ طَرِيْقَ الْحَبْلِ وَغَرَهُ: هه‌ردوو سه‌ری
حبه‌له‌که‌ی به‌یه‌که‌وه گړئ‌دا.

عَقَدَ الْبِنَاءَ: به‌ردی دیواره‌که‌ی به‌یه‌که‌وه
لکاندن به‌جوړیک په‌کتری بگرن و
دیواره‌که خو‌راگر بی و به‌شیوه‌ی
که‌وانه‌یی بینا‌که‌ی دروست کرد.
عَقَدَ التَّاجَ فَوْقَ رَأْسِهِ: تاجی له‌سهرنا،
تاجی به‌سمری خو‌یه‌وه شه‌ته‌ک دا.

عَقَدَ الْبَيْعَ وَالْيَمِينَ وَالْعَهْدَ: مامه‌له‌که پان
سویندمه‌که پان به‌ئینه‌که‌ی دوپات
کردموه و سووربوو له‌سمر نه‌نجامدانی
و قورئان دمف‌رموئ: ﴿وَلَكِنْ يُّرَاخِذُكُمْ
بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾.

عَقَدَ الْقَسْلَ: هه‌نگوینه‌که‌ی شل
کردموه و تواندیه‌وه.

عَقَدَ الْكَلَامَ: قسه‌که‌ی چه‌واشه کرد
وای ئی کرد مانا‌که‌ی باش
دمرنه‌که‌وئ و به‌ناسانی نه‌زاندرئ.

إِعْتَقَدَ الشَّيْءُ: شتهکه رهق و پته و بوو ۵

بوو.

دمگوترئ:

تَعَقَّدَ السَّحَابُ وَقَوْسُ قَزَحَ فِي السَّمَاءِ:

إِعْتَقَدَ الْإِخَاءَ بَيْنَهَا: براههتی و

هورمکه له ناسمان چین له سمر

چین وستا و مگوو چینی دیوار یان

شوڤه زېږینه و مگوو دیواری

که وانه یی خوئی نواند.

تَعَقَّدَ الشَّرَى: گلکه رهق هه لات و رهق

بوو.

تَعَقَّدَ الْإِخَاءُ: براههتی که یان دامه زرا.

تَعَقَّدَ الْكَلَامُ: که لاهمه که گری و گوی

تیدا پهیدا بوو به هوئی خراب

پیزکردنی وشه کان، یان هه بوونی

ته مومز له سمر ماناکه یی.

التَّعْقِيدُ: به لای زانایانی زانستی

به یانه وه پیکه خستنی که لاهمه

به شیوه یه که ماناکه یی ناشکرا نه بی ۵

به ممه دمگوترئ ته عقیدی له فزی ۵

نه گهر ته عقیده که به هوئی

مه جازیکه په یومندی دوورو

کینه یه کی دووره لزوم بوو نه وه پیی

دمگوترئ ته عقیدی مه عنه وی.

العَقْدُ: دیواری که وانه یی بی، عه گادیمی

بی ۵ عه همدو په یمان ۵

پیکه و تنامه یی نیوان دوو لایه ن ۵

و مگوو گریبه ستی نیوان کریارو

فروشیار ۵ نیوان ژنو میړد ۵ هه روا

ناوه بو هه مموو گریبه ستی کی

نابووری و سیاسی ۵ له ژماردا

دوستایه تی له نیوانیاندا چه سبا.

إِعْتَقَدَ الْحَبْلَ وَغَرَهُ: چه بله که یی گری دا.

إِعْتَقَدَ التَّاجَ فَوْقَ رَأْسِهِ: تاجی له سمرنا،

تاجی له سمری خوئی قایم کرد.

إِعْتَقَدَ الدَّرُّ: ملوانکه یی مرواری

هوئی هوه، له مرواری ملوانکه یی

دروست کرد.

إِعْتَقَدَ فُلَانُ الْأَمْرَ: هلا نکه س شته که یی

به لاهه راست بوو لئی د دنیا بوو،

دل و مروونی له سمری دامه زرا.

إِعْتَقَدَ عَقَارًا: زموی و زارمکه یی له سمر

خوئی تاپو کرد بو خوئی دانا.

إِنْعَقَدَ: دامه زرا ۵ بو موتا و معه یی

(عَقْدَهُ دئ ۵ دمگوترئ):

إِنْعَقَدَ الْحَبْلُ أَوْ الْبِنَاءُ أَوْ الْيَمِينُ:

چه بله که یی گری دا، باله خانه که یی

راهه ست، سویند که یی دامه زرا.

تَعَاقَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که په یمانیان

به ست و وادمو به یینیان دا

به یه که ترئ.

تَعَقَّدَ الْخَيْطَ وَغَرَهُ: دمزمکه گریی

خوارد، گری درا.

تَعَقَّدَ السَّائِلُ: شله مه نییه که رهق بوو.

تَعَقَّدَ الرَّمْلُ: لبه که په که ترئ گرت و رهق

بریتیه له خانیه دمیان تا دمگاته
 نهومد ۵ (ك: عقود) ۵ (صیغ العقود)
 نهو پرستهو وشانهن كه
 گرنیهستمكه ی پی دادمه سترئ ۵
 ومكوو پرستهی: (زوجتك بنی فلانة)
 (بعثك مالی هذا).

العقد: دمزوویه كه موروی پی
 دمهو نریتموه دكریته ملوانكه یان
 دمستهوانه ی مهچك ۵ (ك: عُقود).
 العقد: گری ۵ نهو شویننه ی گرنیه کی
 لی دمدرئ ۵ گرنیه کی له سمر لی
 دمدرئ ۵ له بواری زانیاری
 روه كناسیدا شوینی دمركه وتنی
 چروزهو خونچهو گه لایه له سمر
 لاسك یان پهل و توله ی درمخته كه
 دمردین ۵ له بواری زانیاری
 دمرووناسی دا دیاردمیه كه له
 خه موكی و گه بته وه سهره لندماو
 هه بوونی خوی دهچه سپین ۵ له
 بواری جوگرافیدا یه كه په كه بو
 مه زمندمكردنی مه ساهاتی دمربایی و
 به میلی دمربایی دناسرئ و
 درنیزه كه ی (۱۸۵۲ مه تره) ۵ گرتنی
 شتیك و به ستنه وه ی ۵ كومه ل و
 تاقم ۵ نیمامی عه لی له وتاریكدا
 فهرمووی: (هذا جزاء من ترك
 العقد) نه مه سزای نهو كه سهیه

له كومه ل تار بووه ۵ فهرمان پره وایی
 ولات ۵ زمان گیران و لائی كه زمان
 ومكوو پیویست ناتوانی وشه و
 پرسته كان دمربئی، قورئان له سهر
 زمانی چه زرمئی موسا دمفهرموی:
 ﴿وَإِخْلُ عَقْدَةً مِّن لِّسَانِي، يَقْفَهُوا
 قَوْلِي﴾ ۵ ههرچی نادمه میزد
 خاومنداری بی ومكوو خانو و به ره و
 زموی و زارو كالا ۵ زمویه ك لهومپی
 زورو درمخته لی بی ۵ دمگوترئ:
 (عَشْ إِبْلَكَ بِتِلْكَ الْعَقْدَةِ) و شترمكه ت
 له و پارچه زمویه دا بله و مرینه ۵
 هه روا وشه ی (عُقْدَة) به مانا
 چه سپان و دامه زران و برانه وه و
 برپاردان دئ ۵ قورئان دمفهرموی:
 ﴿وَلَا تُغْرَمُواْ عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ
 الْكِتَابَ أَجَلَهُ﴾ ۵ دمشگوترئ:
 (كُحِّلَتْ عُقْدُهُ) پهی نیشته وه.
 العقد: النفسية: تهنگه زمیه ك تووشی
 ژبانی هه ندئ نادمه میزد دهبی
 سهردمكیشی بو تیك چوونی
 دمروونی.
 العقد: بنکی زوبان، نه ستورایی زوبان
 القاد: به مانا زنده پوی له گریدان دا
 دئ ۵ دمزوو پئس، دمزوو فروش.
 العقیذ: له بواری شله مه نیدا مه به ست
 شله مه نی خه سته ۵ پله یه کی

سمر بازیه له نیوان پلهی (مقدم) و

عه مید دا.

العقیده: بیرو باومر که بگاته پلهی

دلنیایی و خاومن باومر که شک و

گومانی تییدا نه مینئ ۵ له بواری

نابیندا بریتییه له بیرو باومر بهین

کردار وهگوو برپاوابوون به

هه بوون و تاک و ته نهایی خودا ۵

ناردنی پیغه مبهرا ۵ (ک: عقائد).

العنقود: هی شوه ترئ و شتی وا.

المُعْتَد: به مانا (العقیده) دئ.

المُعْتَد: شوینی گریبه ست ۵ شوینی گری

۵ دوخینی دمرپی و شتی وا.

المُعْتَد: همرشتیک زور پرگری و گوژ

بی قورت و چورتمی زورین ۵ قسهی

پر توینکل و گری و گوژ.

المُعْتَد: جادوباز، نهو کهسهی گری

لهشت دمداو هوی لی دمکا.

عَقَرَتِ الْمَرْأَةُ وَالرَّجُلُ عَقْرًا وَعَقْرًا: ژنو

پیاومه که نه زوک بوون مندالیان

نه بوو ۵ (فهر وهي عاقر).

عَقَرَتِ النِّخْلَ عَقْرًا: دارخورما کهی له سمره وه

برئ.

عَقَرَتِ الْإِبِلَ: قاجیکی حوشرمکهی برپه وه

بوئه وهی بکه وئ و بتوانئ سمری برئ.

عَقَرَتِ الْخِوَانُ: نازه له کهی سهر برئ.

عَقَرَتِ السَّرْجَ وَالرَّحْلَ الظَّهْرَ: زین و

کورتانه که پشتی و لآخه کهی بریندار

کرد.

عَقَرَتِ الْكَلْبُ الرَّلْدَ: سهگه که منداله کهی

گهست.

عَقَرَتِ الرَّجُلُ عَنْ حاجته: پیاومه کهی له نیازو

مهیهسته گانی لادا لئی مهنع کرد.

عَقَرَتِ الرَّجُلُ عَقْرًا: پیاومه کهی له شوینی خوی

مایه وه پاش و پیشی نه کرد، چونکه

ترساو حه به سا، همره و کوو قاجی

برپای.

عَقَرَتِ الْمَرْأَةُ عَقْرًا: نافرته کهی مندالی

نه بوو.

عَقَرَتِ الْمَرْأَةُ عَقْرًا: نافرته کهی نه زوک

بوو ۵ دمگوترئ:

عَقَرَتِ الرَّجُلُ: پیاوه که نه زوک بوو.

عَقَرَتِ الْأَمْرُ: کاره که سهرته نجامی نه بوو.

أَعْقَرَتِ الرَّحْلُ وَالسَّرْجُ الظَّهْرَ: کورتان و

زیننه که پشتی و لآخه کهی بریندار

کرد.

أَعْقَرَتِ اللَّهُ رَحِمَ الْمَرْأَةِ: خودا مندالانی

نافرته کهی تووشی دمردنیک کرد

توشی نه زوکی بوو.

عَاقَرَتِ الْخَمْرُ: هۆگری نارهق خواردنه وه

بوو وازی لی نه هینا.

عَاقَرَتِ فَلَانًا: پیشپرکیی له گه فلاندا

کرد له حوشر سهر برپندا بو

خودمرخستن له وهدا ناخو کامیان

سهخی تره.

إِنْعَقَرَ ظَهْرُ الدَّابَّةِ: پشتی و لآخه که
بریندار بوو.

إِنْعَقَرَ الْبَعِيرُ وَالْفَرَسُ: حوشرمه که حاجی
بردرایه وه به شمشیر.

تَعَاقَرَ الرِّجْلَانِ: دوو پیاده که
پیشبرک بیان کرد له حوشر
سهربریندا.

تَعَقَّرَ فُلَانٌ: به مانا (أَعْقَرَ) دی.

تَعَقَّرَ ظَهْرُ الدَّابَّةِ: پشتی و لآخه که
بریندار بوو.

تَعَقَّرَ شَحْمُ النَّاقَةِ: به ز و پیوی
حوشرمه که کؤبوه وه.

تَعَقَّرَ الْفَيْثُ: بارانه که بهرده وام بوو.

تَعَقَّرَ النَّبْتُ: رومه که دریز بوو.

الْعَاقِرُ مِنَ الطَّيْرِ: نهو بالندهیه به که
بهرو پؤلی تووشی نه خوشی دمبن
ناهیلی باش برؤین ۵ ههروا وشه
(العاقِر) ناوه بؤ رومه کی له پیچی
(الركبة) رمه کانی له یواری دهرمان
سازیدا به کار دمهیندری، نه رومه
له ولاتی نه فریقیا زوره.

الْعُقَارُ: زموی و خانوبهره ۵ مولکی
نه گویند زواوه ۵ (ك: عقارات).

الْعُقَارُ الْحَرُّ: مولکی پالفتهی وهما
سالانه بهری خوی بدا.

الْعُقَارُ: له هه موو شتی کدا جوری
باشییه تی.

الْعُقَارُ: شهراب ۵ له هه موو شتی که
جوری باشی.

الْعُقَرُ: شوینکه، شوینه وار و دکوو
شوینکه یه تی به ستنه وه به حاجی
ولآخ و شتی واوه ۵ بناغهی هه موو
شتی ۵ هؤبه ی گهل و هؤز.

الْعُقَرُ: بناغهی هه موو شتی ۵

ناورپاستی خانو ۵ هؤبه ی گهل و
هؤز ۵ له وهری باش ۵ مارهی
ناهرت نه گمر به شو به وه هه له
خرایه به رده ی بوکیه تییه وه ۵
جوانترین دپرشیری چامه شیر ۵
(ك: أعقار) ۵ (بيضة العُقَر) یه کم
هیله کی مریشك که دهیكا.

الْعُقَرُ: سهرمتای ناگر، یه کم دسته
چیلای ناگر که له ووه ناگره که
به هیز ده بی و بلایسه ده سه نی ۵
دهرمانی که ده بیته هؤی دروست
بوونی زاروک له مندالدا ۵ (ك:
اعقار).

الْعُقَرَةُ: نه زوکی.

الْعُقَرَةُ: جوره مورویه که ناهرت هه لی
دمگری بؤنه وه ی سکی نه بی، ناوس
نه بی ۵ دمگوتری: (إمرأة عُقَرَة)
ناهرمتی که مندالدا نی نه خوشه وه
مندالی تییدا دروست نابی.

الْعُقَارُ: نهو که سه ی زور حوشر

سهربرپړئ ۵ نهو گزو گياو
 كهرستانه‌ی دهرمانیان لې پېك
 دهیندري ۵ (ك: عقالير).

العقور: بؤ زنده رويی له مانای
 (عافر) دئ ۵ دهگوترئ: (كلب عقور)
 سمگی درو مینگر ۵ (ك: عُقُر).

العقير: سهربرپړاو ۵ (ك: عقری) پیاوړك
 كه نه‌زوك بئ مندالی نه‌بئ.

العقيرة: سهر برپړاو له نیچیر و نازهلئ
 تر ۵ قاجی برپړاوه ۵ دمنگ ۵ (ك:
 عقالير).

عقرب المکان والأرض: شوینده‌كه،
 زموینه‌كه دووېشكى زوری بوو.

العقرب: دوېشك؛ پېرؤیه‌كه له پېړی
 (عمنكه‌بیات) و ژمهرداره.

عقرب البحر: جوړه ماسیه‌كى
 دهرپاییه و سهری گه‌وره‌یه و به‌سهر
 به‌شیه‌وه زنده بال و گنده‌مؤ هه‌ن،
 برپړكیان ژمهراوین ۵ بورجیكه له
 بورجه‌كانی ناسمان ۵ سیرمه چهرمو
 راپه‌له چهرمی نه‌عله كه قاجی تی
 دمكړئ ۵ همرپتی سهرمای زستان و
 كوشندى ۵ (ك: عقارب).

العقارب: فیتنه و فیتنه‌جو.
 عقربا الساعة: دووكلكى كاتزمیر ۵
 په‌كیان س‌هعات و نه‌وه‌ی تریان
 دهقیقه مه‌زنده ده‌كا.
 العقرباء: دوېشكه مییه.

العقريّة: به‌مانا (العرباء) دئ ۵
 ناسنیكى سهر گؤچان به زین و
 كه‌زاومو كورتانه‌وه هه‌لد‌ه‌واسرئ
 بؤنه‌وه‌ی دیمكه و شتی وای پېدا
 بكړئ.

العقريان: دوېشكه نیره.
 العقرب: شتی چه‌ماوه و گؤچانی ۵
 ئاده‌میزادى تېك‌سهرپړاو و كه‌ته‌وه
 زمه‌للاح.

عقّصت المرأة شعراً: ئافرته‌كه پ‌رج و
 قزى خوى گورزه گورزه كردن و لولی
 كردن و گړی دان بؤنه‌وه‌ی بار
 به‌شكاوهمی و په‌رېشانی بگړن و
 ئهمجار كردنیه‌وه، نالی ده‌لئ:

﴿نمزدمه‌ای زولفت لدموړی گمنجی حوسنت حاریسه
 حه‌لقه حه‌لقه چین به‌چین سهرتا به‌خوړی گرتووه.﴾
 یان قزى هه‌لوپزنین و سهره داوی
 قزمكانی برده‌وه بؤلای بنكه
 كانیان و هك هه‌نار خړی هه‌ل‌دان و
 له‌پاشه‌سهری یان له تۆقه‌سهری
 به‌ستنی.

عقّصی امره: كارمكه‌ی خواركردو
 له‌رېړه‌وی خوی لایدا ۵ چه‌واشه‌ی كرد.
 حقّصی التیس ونحوه عقّصاً: نیرییه قهرمه‌كه
 شاخی بؤ دواوه كه‌واڼه بوونه‌وه.

عقّصت أسنان الرجل: ددانی پیاومكه بؤ
 ناو دهمی خواربوونه‌وه.
 عقّصت أصابعه: په‌نجه‌ی پیاومكه

سواری په کدی بوون.

الْعَقَصُ: تیری خوار ۵ مقهست ۵ (ك):

معاقص).

عَقَصَ الرجلُ: پیاوړه په خیل و رږد بوو،

په وشتی ناشیرین بوو.

عَقَقَ الْعَقَقُ: قهله پرمه که وړاندی.

عَصَتِ الدابةُ: ولاخه که له کاتی

الْعَقَقُ: بالندمی که له پیړی

لیڅوپړین دا له باتی نه وهی بهر وه

قهله پرمه دمنډوک درېزو کلک

پیش بر و پاشه و پاش کشایه وه ۵

درېزه، عمره ب به نیشانه ی نه گېه تی

(فهو اعقص وهي عقصاء) (ك):

دزمان.

عُقَص).

الْعَقَقَةُ: دمنگی قهله پرمه، قره قری

الْعِقَاصُ: دمزه په که سهری پرچی پی

قهله پرمه ۵ دمنگی کاغزی تازه

دمبه سترئ (ك: عُقَص).

قوماشی تازه.

الْعَقَصُ: مله گه ده ۵ لمبه لانیکی قهباره

عَقَفَ الشَّيْءُ عَقْفًا: لاری کردم وه، خواری

به ستو که پښکای پیدا وړشتنی

کردم وه چه مانندی وه.

نه بی.

عَقِفَتِ الشاةُ: مېرکه تووشی نه خووشی

العِصَّةُ: کومه له قزو پرچی

عواقف بوو.

هه لوپزنراو وکوکراوه له پشته

عَقَفَهُ: به مانا (عَقَفَهُ) دئ.

سمریان له توهه سمر (ك: عَقَص

إِنْعَقَفَ الشَّيْءُ: شته که چه مایه وه، خوار

وعقاص).

بؤوه.

الْعُقَصَةُ: گرپی شاخی نازل ۵ (ك):

تَعَقَفَ الشَّيْءُ: به مانا (إِنْعَقَفَ) دئ.

عُقَص).

الأعْقَفُ: چه ماوه و خوارم و بوو ۵

الْعَقَصَةُ: کومه له لمبی قهباره به ستو وه

دمگوترئ: (عود أعقف) داری

که پښکای تیدا نه بی.

چه ماوه، ناسنی چه ماوه ۵ (طَبِي

الْعَقِصُ: رږدو دمست قوچاو ته بیات

أعقف القرون) ناسکی شاخ چه ماوه.

زبرو ره وشت ناشیرین.

الْعُقَافُ: نه خووشیه که تووشی جوارپه لی

الْعُقِصَاءُ: گه ده بچکوله ی نووساو

مېرو بزن دمی و قاجی خوار دمن.

په گه ده گه وره وه.

الْعُقِصَاءُ: ناسنیکه سهرنیکي

الْعُقِصَةُ: به مانا (الْعُقِصَةُ) دئ ۵ (ك):

خوارکراوه ته وه و شتی پی گیش

عقائص و عقاص).

دمکری.

الْعِقَاصُ: مېری شاخ خوارو خپج.

العُقَاةُ: دارِیکه سهریکی چه ماوته وه

شتی پی کیش دمری.

الْعُقُوفُ: (الصليب الْعُقُوف) صهلیبی

چه ماوه ۵ نه م شیوه صهلیبه ۴

شیعارو نارمی نازیه کان بووه ۵

(القوسان الْعُقُوفان []): له بواری

چاپه مه نیدا نهو زانیاریه یان تیدا

دمنووسری که له دهقه نه صلیبه که

زیاده

عَقَّتْ اُنْیَ الْخِیَوانَ عَقَقًا وَعِقَاقًا: ناژه له

مییه که ناوس بوو.

عَقَّ الْبَرْقُ عَقًّا: بروسکه که دمرکه وت.

عَقَّ فُلان: فُلانکس موی پی شه سهری

منداله تازه له دایک بووه که تاشی

بوئه وهی عمقیقه ی بو بکا.

عَقَّ الْقَوْمُ بِسَهْمٍ: خه لکه که تیریان به

ناسمانه وه نا، روهو چهوا تیریان

هاویش و مگوو نیشانه یه ک بو

پازی بوون به خوین و مرگرتن و خوین

به ستنی کوژراوم که یان، واته: پازی

بوون له جیاتی نه وهی بکوژ بکوژنه وه

خوین و مرگرن.

عَقَّ عَنْ وَلَدِهِ: ناژه لیک سهربری له پوژی

چه وته می له دایک بوونی منداله که یدا،

چه وتمی بو کرد.

عَقَّ ثَوْبَهُ: قوماشه که دادری.

عَقَّتِ الرِّیْحُ السَّحَابَ: بایه که

ههورم که ی گردمه وه بارانی لی

باراند.

عَقَّ اِبَاهُ عَقًّا وَعُقُوقًا: نه زیه تی باوکی داو

سو کایه تی پی کردو چاکه ی له گهن

نه کرد ۵ (فهر عَقَّ وعَاق وعُقُوق).

عَقَّ رَحِمَهُ: سیله ی ره حمی بری په پوهندی

خزما یه تی و که سایه تی بچراند.

أَعَقَّتِ النَّخْلَةُ أَوْ الْكُرْمَةُ: دارخورما که

یان دار میوه که فوناریان دمر کرد

واته: نه مامو لقی تر له بته که یان

سهریان هه لدا.

أَعَقَّ فُلان: فُلانکس بهرام بهر دایک و

باوکی خراپه ی کرد یان نه زیه تی

باوکی و دایکی و کهسانی تری دا.

أَعَقَّتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که له سکی دا

منداله که ی قزی لی پوا.

أَعَقَّ الْمَاءُ: ناوه که ی تال کرد.

عَاقَهُ: پیچه وانیه نهو جولایه وه.

إِعْتَقَ السَّحَابُ: ههورم که بارانی

باراند.

إِعْتَقَ الْمُتَعَلِّزُ: پاساو هینه ره وه که

دریژه ی دا به پاساو هینه ره وه که ی

زنده پو یی کرد له باره وه.

إِعْتَقَ فُلان السِّيفَ: فُلانکس شمشیری

پاکیشا پوتی کرد.

إِنْعَقَ الشَّرْبُ وَالْغَبَارُ وَالسَّحَابُ:

قوماشه که درپا، ته پوت و توزه که

په پوه وه، ههورم که که لینی

تیکهوت و خوی سوک کرد.

إِنْعَقَ الْبَرْقُ: ههوره بروسکه که

له ههورمه که دا بلاو بۆوه.

إِنْعَقَ الرّادِي: شیومکه قول بوو.

إِنْعَقَتِ الْعُقْدَةُ: گریکه توند بوو.

الْعُقَاقُ: ناوی زۆر تال و تفت.

الْعَقُّ: به مانا (العاق) دئ هه موو

درزیک له لبه لان و شتی تر ه

چالیک دریزو قول له زهوی ه

ناوی تال.

الْعُقُقُ: ههورمه بروسکه له پانتایی

ههورد که هه موکوو شمشیری

بریسکه دار شوعلای دریز بیته وه ه

مندالیک نه زیه تی باوک و دایکی

بنا.

العِقَانُ: (عِقَانُ الْكُرُومِ وَالنَّخِيلِ) نهو

قونارو دهمانهای له بنکی دار میو

و دارخورما دینه دهر.

الْعَقَّةُ: چالیک قول له زهوی ه ههوره

بروسکه که به پانتایی ناسمان دریز

دمیته وه.

الْعُقُوقُ: نازملی ناوس ه (الأبلق العقوق)

دمونهی شتی که که نه بی و مکوو

تهیری عمنقاو شاری جابولقا ه

چونکه (الأبلق) به نه بی نییر

دمگوتری دیاره نه سپیش ناوس نابی

ه دمگوتری: (كَلَفَتْنِي بَيْضُ الْأَنْوَقِ

و الأبلق العقوق) داوای هیلکهی

حوشتر و نه بی ناوسم لی دمکهی ه

(ك: عَقَقُ وَعِقَاقُ).

الْعُقُقُ: دوزمنی دوور ه نهوانهی قه تی

سیلهی رحم دهکن.

الْعَقِيْقُ: ناھیق، بهردیکی سووره له گه ل

نالتون به کاردی بۆ خشل، نه م جوړه

ناھیق له ولاتی په مهن و

که نارمکانی دهرای سپی ناومراست

دمست دمکهون ه شیوی قول که ناو

له کؤندا دایرپی و بوو بیته چه م ه

موی بیچو که له سکی دایکیدا لی

پوابن.

العَقِيْقَةُ: موی سه ری بیچو که له سکی

دایکیدا لی پوابن ه چه یوان

سه ری پین بۆ پۆزی چهوته می

له دایک بوونی مندال (چه وتم) ه

پوناکایی ههوره بروسکه که بۆ

ماومه کی که م له ناسماندا

دهمیته وه ه شیوی دریزی قول

له زهویدا ه (ك: عِقَاقُ).

العِقَاقُ: شمشیری بریسکه دار که مکوو

ههوره بروسکه درموشانده می لی

به دی دئ ه دمگوتری: (سَلَوُ عِقَاقُ

کالعقاق) ه شمشیر له کالان راکیشن

و مکوو بروسکه بریسکه یان بی.

هَقَلَّ عَقْلًا: شتهکانی و مکوو چه قیقته تی

خویان زانی.

عَقَلَ الغلامُ: منداله که پیگهی و چاکه و

خرابهی لیك جیا کرده و دهگوتری:

(ما فعلت هذا مذ عقلت) لهومتای

دهست و دوی خوم ناسیوه شتی و ام

نه کرد ووه.

عَقَلَ اليه عقلاً وعقولاً: پهنای پی برد و

خوی تیدا فایم کرد.

عَقَلَ الظلُّ عقلاً: سیبهر که هلهکشانه ووه

کوبونه ووه لهکاتی نیومرؤدا.

عَقَلَ الشيءَ: شته کهی ووه کوو حهقیقهتی

زانی.

عَقَلَ البعيرَ: دهستی حوشره کهی به

نهمستورایی پشت نه زنویه ووه به حهبل

شته که دا بؤنه ووی به ییخ دراوی

بمینیته ووه.

عَقَلَ الرجلَ: باشقوی هینایه پیاده که و

به زمویدا دا.

عَقَلَ فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له

پیویستیه کانی مهنع کرد.

عَقَلَ القَتيلَ: خوینی کوژرا ووه کهی دا.

عَقَلَ الدواءَ البطنَ: دهرمانه که

سکچونه کهی راگرت دوی نه ووی کابرا

سکی دهجوو سکچونه کهی راومستا.

عَقَلَ فلان فلاناً عقلاً: فلانکهس له فلان

عافتلر بوو.

عَقَلَ البعيرُ ونحوه: حوشره که قاجی تیك

گیران قاجی لیك دان فهیزمن بوو و

(فهر أعقل وهي عقلاء).

عاقَلَهُ: له عهقل و نه زمووندا

پیشپ کییان کرد.

عَقَلَ الكرَمَ: دارمی ووه که بهر سیلهی

دهر کرد.

عَقَلَ فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له

پیدا وپیستیه کانی مهنع کرد.

عَقَلَ فلاناً: فلانکهسی ناقل کرد.

إِعْتَقَلَ بطنَهُ: گهدهی گیرا، سکچونی

نه ما.

أَعْتَقَلَ لسانَهُ: زمانی گیرا.

إِعْتَقَلَ من دم فلان: لهجیات خوینی

فلان مالی وهرگرت.

إِعْتَقَلَ فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له

پیدا وپیستیه کانی مهنع کرد.

إِعْتَقَلَ الشرطةَ أُلَئْهُمْ: پولیس

تومه تباره کهی گرت، بهندی کرد

بؤنه ووی دادگایی بکری.

إِعْتَقَلَ الدواءَ بطنَهُ: دهرمانه که سکی

نه خوشه کهی له رهوانی رزگار کرد.

إِعْتَقَلَ فلاناً: پیپیلکهی هینایه قاجی

فلان و به عهرزیدا دا.

إِعْتَقَلَ الرجلَ: قاجی نوشتانده ووه

خسته سهر کلیجهی.

إِعْتَقَلَ فلان رُحْمَهُ: شمشره کهی خسته

نیوان قاجی و زینه که ووه.

تَعَاثَلَ الرَّجُلُ: پیاومکه خویننه‌کە
خسته سمرخوی.

تَعَاثَلَ الْقَوْمُ دَمَ الْقَتِيلِ: خەڵکەکە لەناو
خویناند پارەى خوینی کوژراومکه‌یان
دا.

تَعَقَّلَهُ عَنْ حاجته: پێداویستیه‌کانی ئی
منه‌ن کرد.

تَعَقَّلَ الْبَعِيرُ: دمستی خوشتره‌کەى
هەلبەست بۆنەوه‌ى به‌یخ دراوی
بمینیته‌وه.

تَعَقَّلَ الرَّجُلُ: قاجی نوشتاندموه‌و
خستیه سەر سمی.

الْعَاثِلُ: زیره‌ك و هه‌ستیاریو به‌ئاگاو
عاقلمه‌ند ه (ك: عَقَال، و عَقْلَاء)
(وهي عاقل و عاقلة و هن عواقل) ه
نەو كەسەى پارەى خوینبه‌ستنه‌کە
دمدا ه (ك: عاقلة)

عاقلة الرجل: خزم و كەسى پیاو
ئامۆزاو بن ئامۆزاو به‌رمو
خوارتریش نه‌وانه‌ى هاوبه‌شى
دمه‌كەن له‌خوین دانه‌كه‌دا.

العاثِلُ: رومكێكه چقاڵویه، په‌لو
پۆپه‌كانی دهنه‌ چقاڵی درێژ،
گوته‌كانی سورن له‌به‌هاریدا
دمه‌شكون، به‌ریكى رهمی هه‌یه له
شیو و دۆل و جۆله‌وانی دمپوئ ه
خۆشترین له‌ومرێ خوشتره ه هه‌روا

ناوه بۆ زمویه‌کى درکه درکه‌ و پڕ
شیو و دۆل و پێگا نادیار ه کاروباری
شیواو ه (ك: عواقل).

الْعِقالُ: نه‌و هه‌بله‌ى خوشتری پێ
دمه‌به‌ستریته‌وه ه جوانوه خوشتر ه
(عِقال المین) له‌لای هه‌رمبه‌كان
به‌كه‌سیكى خانه‌دانى وا گوته‌راوه كه
دیل كرابێ دووسه‌د خوشتری بۆ
دراوه به‌فیدیه ه پارچه‌ بادرایكه
له‌خوری یان له‌ ئاوریشم كرابیته
عه‌گال و له‌سهر گۆترمه‌و له‌سهر
بنرئ ه گۆترمه‌و عه‌گال به‌زۆری
هه‌رمب دمیكه‌نه پۆشاكی سهر.

الْعِقالُ: گرزبـوونى ماسـولكه‌و
دیاردمه‌یه‌كى ئیش و ئازاری
ماسولكه‌یه و سهردمكیش بۆ
ومستانی جم و جۆلی كاتی له‌هه‌ندئ
ئه‌ندامی جه‌سته‌دا ه دمه‌گوترئ:
(داء ذو عقال) دمرده‌یكى درێژ
خایه‌نه‌و چاكبوونه‌وه‌ى نیه.

العُقيلي: به‌رسيله.

العُقيلُ: ئاومز ه پێچه‌وانه‌ى
غه‌ریز مه‌كه‌ كه ئیختیاری نیه ه
هه‌ربۆیه دمه‌گوترئ: (الإنسان حيوان
عاقل) ئاده‌میزاد گیانه‌به‌ریكى
عاقلمه‌نده ه نه‌و هیژه نادیاره‌ى
ئاده‌میزاد به‌هۆیه‌وه به‌ردمه‌كاتوه‌وه

الْمُعْتَلُّ: بهندیخانه، شوینی بهندکردن.
الْمُعْتَلُّ: بهناو قهلاو شوره ۵ (ك: معاقیل)

عَقَمَتِ المرأةَ والرجُلُ عَقْمًا وَعَقْمًا: ۛن و
بیاومگه نهزۆك بوون ۵ جۆره
نهخۆشیهکیان بیوه بوو که پزگر
بوو بۆ دروست بوونی منداڵ له
مندالانداندا.

عَقَمَ الله الرجل والمرأة عَقِمًا: خودا ۛن و
بیاومگه نهزۆك كردن مندالیان
نهبوو ۵ قورشان دهفرموی: ﴿وَيَجْعَلُ
مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا﴾.

عَقِمَ عَقْمًا: بهمانا (عَقَمَ) دئ ۵ (لهو عقیم
وهی عقیم) ۵ (ریح عقیم) بای بی باران
۵ (یوم عقیم) پۆزی بی ههوی سازگارو
خۆش ۵ (عقل عقیم) عهقلی بی خیز.
عاقَمَهُ: کیشمی لهگهڵ دا کردو
حهنهحه بهشهی لهگهڵدا نایهوه ۵

عَقَمَ الشَّيْءُ: تهعقیمی شتیهکی کرد،
ههرچی بهکتریاو میکروبی تیدا بوو
لهناوی برد.

العُقَامُ: دهگوتری: (یوم عقام) پۆزگاری
سهختو ناخۆش کەس وهسهر
کەسی ناپهڕۆی ۵ (داء عقام) دهردی
دریز خایهن که چاک بوونهوی ئی
نهبی.

العُقَامُ: بهمانا (العُقَام) دئ ۵ بیاوئیک
مندالی نهبی.

بهلگه دههینیتیهوه، تهسههوهرو
تهمدیق پزک دهخا ۵ نهو هیزهی
چاکهو خراپهو جوان و ناشیرین
لێک جیادمکاتهوه ۵ خێرو شهڕ
دیاریدهکا ۵ ههقو بهتال لێک
ههتدههاوئێ ۵ همرو بهمانا: دل،
خوین، قهلاو بهنادی.

العُقْلَةُ: نهوهی شتی بی دهبهستریتهوه
ومکو زنجیرو گوریسو ههبلو شتی
وا ۵ له بواری وهرزشی جهستهپییهوه
بریتییه له پارچه دارێک، ئاسنێک
لهنیوان دوو ههبلو بهستراو
بهشتیکی ژوور خۆیهوه ۵ لولهیهکی
قهههژاژه کهبکهوئیه نیوان دوو
گرێی لوله ژاژهکهوه ۵ لهبواری
نهمامو شهتال ناسیدا لهئیکه
لهدرهخت جیادمکریتهوهوه
دهنیژری، ومکوو توله میوو لهه
ههنجیرو شتی وا.

العُقُولُ: بۆ زنده پۆیی لهمانای (عافل)
دئ ۵ دهرمانیکه سکچون پابگری ۵
لهبواری پزیشکیدا هۆکاریکه
ئهنسیجهکان وێک بیهینیهوه ۵ پان
ئیفرازات بوهستیئ ۵ پان نهزیضو
شتی وا بوهستیئ.

العُقِيلَةُ: خانمی ماڵو کهژاوه نشین ۵
ژنی پهنگ ۛن و خانو مان ۵
کهورهی گهلو هۆز ۵ (ك: عقال).

العُقْمُ: نه زوكى، نه خوښيښه كه دمبېته

بهرېست له دروستبونى منډال، جا

نه خوښيښه كه له ژنه كېه پان له

پياوښه كېه پان له همدوو كېانه.

العَقْنَلُ: شپوى قول و گوره ۵

ته پوښه لمبه لاني په كگرتوو.

عَقَا الرجلُ: پياوښه بېرى هه لكه نندو

له قمر اغېه وه ناوى تى چوو

په نارېحه تى ناوى لى هه لښكوزرى.

عَقَا فلان الأمرُ: فلانكېس كارمكې پى

ناخوښ بوو.

عَقَى المولودُ عَقِيًا: منډاله تازه له دايك

بووښه پيسايى ناوسكى دمردا.

أَعَقَى الشَّيْءُ: شتمكه تال بوو.

أَعَقَى فلان الشَّيْءُ: فلانكېس شتمكه

تف دايه وه لمېر تالى بوى قوت

نه چوو.

عَقَى الطائرُ: بالنده كه زور بهرز فرى.

عَقَى المولودُ: خوار دنيكى دايه

منډاله ساواكه پيسايى ناوگه دهى

فرېدايه دمر.

إِعْتَقَى الرجلُ: پياوښه بېرى هه لكه نند

ناو له قمر اغېه وه پړايه ناوى.

إِعْتَقَى فلان: فلانكېس چوووه ناو قسه و

له زور باسو خواسو دوا.

العَقَا: شوپنى بهر فراوان له بهر دهم

مال پان لدمورو بهرى ۵ (ك: عَقَا).

العُقْرَةُ: به مانا (العقاة) دى ۵ (ك: عَقَا).

العَقِي: پيساييښه كه له گه دهى منډالى

تازه له دايك بوو دپته دمر ۵ (ك:

أعقَاء).

العِقْيَانُ: زېرى كۆبوووه له كانه كېدا،

زېرى بى خشتو خوځ، زېرى

پالفته.

عَكَبَ عَكْبًا: پالپه ستويان كرد ۵

دمگوتري: (عكب الناس) خه لكه كه

كۆبووونه وه پالپه ستويان كرد.

عَكَبَتِ القِدْرُ: مهنجه لښه بوخارى

بهرز يووه.

عَكَبَ فلان عَكْبًا: فلانكېس جهسته و

قه باره كېه ته و زمبه للاح بوو ۵

پهنجه كاني لىك نزيكېون و سوارى

په كتر بوون (فهو أعكب وهي عكباء).

عَكَبَتِ النارُ: ناگرمكه دوكه لى كرد.

إِعْتَكَبَ الغبارُ: تمپ و تووزى هه لساند.

تَعَكَّبَتِ المموم: خه و خه همت لى

كۆبووونه وه.

المُكَابُ: تمپ و تووز ۵ دوكه لى هه لى

مهنجه لى ديزه پى له خوار دمه مهنى

۵ همرمتى كولانى مهنجه لى كيشت.

العُكُوبُ: تمپ و تووز ۵ كهنگر.

عَكَدَ اليه عَكَدًا: په ناي يو برد.

عَكَدَ الأمرُ فلانًا: كارمكه بو فلانكېس

مهيسر بوو.

عَكِدَ البَعِيرُ وَالضَّبُّ عَكْدًا: حوشره که
 قهلهو بوو گوشتی توند بوو.
 اَعَكَّدَ اليه: په نای یو برد.
 اِعْتَكَّدَ: پیوهی نووسا، له گه لیدا بوو
 لیتی دانه برا.
 اِسْتَعَكَّدَ البَعِيرُ وَالضَّبُّ: به مانا
 (عَكِدَ) دئ.
 اِسْتَعَكَّدَ الطائرُ وَالضَّبُّ: بالنده که یان
 بزن مزه که خوی شاردموه له ترسی
 نهوهی بالندهی وه کوو بازو دالاش
 په لاماریان بدن.
 اِسْتَعَكَّدَ الماءُ: ناوکه راوه ستا.
 اَلْعُكْدَةُ: بنکی کلکو بنی زوبان ه
 هیزو توانا ه کون و لانهی بزن مزه
 ه په پیکه نانی پی کونج کونج
 دهگری.
 المَعْكُودُ: نیشته جی به ردموام ه
 خوراکي هه میسه یی ه
 عَكَرَ عَكَراً وَعَكُوراً: گه پایه وه ه ده گوتری:
 (عکر علی الشئی) گه پایه وه بوسهر
 شته که.
 هَكَوْ عليه الزمان بخیر: رۆژگار به خیر و
 بیرم وه گه پایه وه سهری.
 هَكَوْ به بعیرُ: به سواری حوشره که ی
 گه پایه وه بۆ لای مال و منداو و خزم و
 کس و کاری ه (فهو عاکر و عکار).
 هَكَوْ الماءُ: ناوکه لیل بوو ه ده گوتری:

(فلان يصطاد في الماء العكر) فلانکهس
 له ناوی لیل و قور او دا ماسی دهگری،
 راوده کا ه سود له پشیوی کاروبار
 و مرده گری.
 اَعَكَرَ الرجلُ: پایاوه که جه له به
 حوشری هه بوو.
 اَعَكَرَ السنامُ: دوگی حوشره که به زی
 زور بوو.
 اَعَكَرَ الليلُ: شهو تاریکی زرین گایه وه و
 چرپووه.
 اَعَكَرَ الشئیُ: شته که ی لیل کرد.
 عَكَرَ الشئیُ: به مانا (اعکره) دئ.
 اِعْتَكَرَ فلانُ: فلانکهس هاتو پوی ه
 روی تی کردو پستی تی کرد.
 اِعْتَكَرَ على الشئیُ: گه پایه وه بوسهر
 شته که.
 اِعْتَكَرَ القومُ في الحرب: خه لکه که
 له شه پدا تیکه لاو بوون.
 اِعْتَكَرَ الشئیُ: شته که زور بوو کو بوموه.
 اِعْتَكَرَ الليلُ: شهو زرین گایه وه و
 تاریکیه که ی چر بۆوه.
 اِعْتَكَرَتِ الریحُ: رهمه باکه ته پ و توژی
 هیئا.
 اِعْتَكَرَ الشبابُ: گهنجی مایه وه و
 به ردموام بوو زوو پیر نه بوو.
 تعاكر القوم: خه لکه که له شه پدا
 تیکه ل بوون.

الْعَكْرُ: جهله به حوشتی زور.

الْعَكْرُ: نهصل و بنه ما، داب و نه ریت.

الْعَكْرُ: خاک و زموی کشت و کالی ۵

به جیم او و بنزیلی همرشتیک بی.

الْعَكْرَةُ: جهله به حوشت، بنی زوبان ۵

(ك: عَكْر).

العِكرش: رومکی کی گراو میه و بهل

دهه او ۵ له شوینی تهرو شیداردا

دمروی گه لاکه ی دریز کوله و

گوله که ی سونبو ولیه.

عِكرم الليل: تاریکایی شهو.

العِكرمة: کوتره می.

عَكْرَ بالشئ عكراً: شوین شته که

که وت و کردی به ری نیشاندیری

خوی.

عَكْرَ على عكازته: خوی به سهر

گالۆکه یدا دا.

عَكْرَ الرُمح: ریمبه که ی له زهوی چه قاند.

تَعَكَّرَ على عكازته: خوی به سهر

گالۆکه یدا دا.

عَكْرَ قوسه: که وانه که ی کرده گالۆک و

خوی دا به سهری.

العُكازة: به مانا (العُكاز) دی.

عَكْسَ الشئ: شته که ی پیچه وانه کرده و

هه لیگیراپیه و ۵ به سهر یه کی دا دایه و

۵ دهشگوتری: (عکس الکلام) قسه که ی

به پیچه وانه و هه گیراپیه و.

عَكْسَ الدابة: جلّه و ی و لاخه که ی توند

کرد، سهری و لاخه که ی بو دواوه کیش

کرد.

عَكْسَ الراكب الدابة: سواره که جلّه و ی

ولاخه که ی کیش کرد بو دواوه

بوئه و ه ی پاشه و پاش بگه پئته و ه.

عَكْسَ على فلان امره: کاره که ی به سهر

فلانکه سدا دایه و ه.

عَكْسَ الشئ: شته که ی بو لای زهوی

کیش کرد و به ستاوتی.

عَكْسَ الدابة عكساً وعكاساً: حه بلیکی له

لوتی و لاخه که کرد و به دهستی که و ه

بهستی و بوئه و ه ی نه توانی جولّه و بکاو

زه لیل بی.

عَكْسَ القضية: قهزیه ی مهنتیقه که ی

پیچه وانه کرده و ه.

عاكسة: پیچه وانه ی نه و جولاپیه و ه و

پهدی دایه و ه ۵ ههر یه ک له و دو وانه

پی شه سهری نه و ی تریانی گرت

چنگیان تیک و مرهینا.

انعكس الشئ: کوتایی شته که به سهر

سهره تاکه ی دا دراپیه و ۵ لایه کانی

که وتنه و ه سهر یه ک ۵ هه له و گیر

کرایه و ه.

العاكس: (عاکس التیار) نامیری که

گمراپیه و ی ته یار پیچه وانه

دهمکاته و ه بو شیوه ی پراوهستان ۵

(الفتاح العاكس) نامیریکه رپرپوی
ته یاری کارهبا پیچهوانه دهکاتهوه
له دائیره ی کارهبا یی دا.

العکس: سته مو ناحقی ه بهستنه وهی
ولاخ به بی نالیک به بی نه وهی نالفی
بو دابنری بیسه ستریتیه وه ه له
زانستی مهنتیقدا گوپین و
هه له وگپ کردنی ههر دولا ی
قهزیه یه بو نه وهی قهزیه کی تری
لی پهیدا بی له راستیدا و مگوو
قهزیه یه پیشو و ههابی ه له یواری
زانستی بهدیدا بریتیه له پیش
خستنی بهشیکی که لامه که بهسه ر
بهشیکی تری داو پیچهوانه
کردنه وهی، دهگوتری: (عادات
السادات سادات العادات).

العکس: شیر شو ربای بهسه ردا بکری و
بخوریتیه وه ه توله میو بهسه ر
زهویدا بگوپزرتیه وه و بکریته وه
به نه مام.

عکشت العکبوت عکشا: جالجالوکه
تهونی نه انجام دا.

عکش علی الشئ: سوزی بو شته که بوو.
عکش الشئ: شته که ی کو کردمه وه.
عکش الشئ: شته که ویک هاته وه جووه
ناو په که وه.

عکش الأمر: کاره که قورس بوو راوه ستا.

عکشت العکبوت: جالجالوکه که قاجی
ویکهیانه وه بو نه وهی ته و منه که ی
بکا ه بچنی.

العکاشه و العکاشه: جالجالوکه.

عکسه عکصا: رمتی کردمه وه،
گپراپه وه.

عکصا: رموشتی ناشیرین بوو.

عکمت الذابة: ولاخه که پاشه و پاش
کشاپه وه.

عکص به: رژی پیکرد، لهدمستی
دمر نه هات.

عکظ الشئ عکظا: شته که ی تاشی، شتی
پیدا هیئا ه دهگوتری:

عکظ الأديم بالدباغ: به دماغکردن
پیسته که ی خو شکرد.

عکظ خصمه بالحجج: به به لکه وه
بهرام بهرم که ی بوپدا.

عکظ في المفخرة: له خو هه لئانه و مه دا
بالاد ه ست بوو بهسه ریدا،

بهرام بهرم که ی بوپدا.

عکظ الذابة: ولاخه که ی حه بس کرد.

عاکفه: له مه بهسته گانی گپراپه وه و
نه بهیشت به مراد بگا.

عکظه عن حاجته: له پیوستیه گانی
لایدا.

عاکظرا: شیعریان خوینده وه و خویان
هه لئانه وه و شانازیان کرد ه

لهسمر فلان شت بهندکرد.

عَكَفَ فلاناً عن حاجته: فلانكەسى له

پیداو یستییه کانی مەنع کرد ه قورئان
دهفهر موی: ﴿وَالْهَذِي مَعْكُوفًا أَنْ يُلْغَ
مَحَلَّةً﴾.

عَكَفَ الشَّيْءُ: شتهكەى خوارکرد،
چه مانندیه وه.

عَكَفَ الشَّعْرَ: هژده کانی گشت و گرژ
کردنیه وه.

عَكَفَ القوم عن كذا: خه لکهكەى لهو
شته مەنع کرد.

إِعْتَكَفَ في المكان: له شوینهكە مایه وه.

إِعْتَكَفَ على الشَّيْءِ: لهسمر شتهكە
مایه وه، بهردهوام بوو.

تَعَكَّفَ في المكان: له شوینهكە مایه وه.

الإِعْتِكَافُ: مانه وه له مزگه وتدا
به نیهتی تاعهت و خودا په رستی.

العَكْفُ: هژی گرژ.

عَكَ الْحُرُّ عَكَ: گهرما په مویه وه و بایهكەشی
خست.

عَكَ الرجلُ: پیاوهكە جی نشین بوو
مایه وه.

عَكَ بِالْأَمْرِ: نه وه مندهی شتهكە دووباره
كرده وه تا لیی ماندو بوو.

عَكَ فلاناً بالقول: به رهقی و لالوته وه
وه لامی فلانكەسى دایه وه.

عَكَ فلاناً بشر: هیرشی هینایه وه سه ر

شه پرشم شیریان کرد، مامه له و

کرین و فروشتنیان نه انجام دا.

تَعَكَّظَ امره، و علیه امره: کارهكەى
خوارو خێج بوو گه یشته بنهست.

تَعَكَّظَ القوم في مكان كذا: خه لکهكە
لهوی كۆبوونه وه بو نه وهی بیر له

نیش و کاری خۆیان بکه نه وه.

عَكَظَ: بازارپێکی عهرهب بوو

لهسهردهمی پێش نیسلامدا و مرزانه

تییدا كۆده بوونه وه، شیعیریان
دهخوینده وه شانازیان به خۆیانیه وه

دهکرد ه ئهم بازاره كه وتیوه نیوان
(الحلة) و (طائف) وه لهیهكهم

پوژی مانگی زیلقه عیده وه دهستی
پێ دهکرد تابییستی نهو مانگه

بهردهوام دهبوو.

عَكَفَ في المكان عَكَفاً وعكوفاً: لهو شوینه
مایه وه و تییدا جیگیر بوو.

عَكَفَ في المسجد: له مزگه وتدا مایه وه
به نیازی خودا په رستی.

عَكَفَ على الشَّيْءِ: روی له شتهكە كردو
دهستی دایه وازی لی نه هینا.

عَكَفَ القوم حَرَلَةً: خه لکهكە له دهوری
گرد بوونه وه.

عَكَفَ الطيرُ حول القتل: باننده و داله كان
له دهوری كوژراومه گرد بوونه وه.

عَكَفَ فلاناً على كذا عَكَفاً: فلانكەسى

فَلَانَكْهَس، مافى فَلَانَكْهَسى دواخست ۵
بهندی کرد.

عَكْهَ عَنْ حاجته: له پيداويستيهكانى
لايدا.

عَكْ فَلَانًا بِالْحَجَّة: بهبهلگه فلانى بورد.
عَكْ الْحُمَى: لهرزوتا توشى فلانكس بوو
كزو لاوازی کرد.

عَكْ الْكَلَام: قسهكهى شى كردهوه.

عَكْ الْحَدِيث مِنْ غَيْرِهِ: قسهى فلانى
دوو باره كردهوه.

عَكْ فَلَان: فَلَانَكْهَس تاي ئى هات ۵ گهرمى
جهستهى زور زور بوو كاريگهرى
خرابى خسته سهر تهندروستى.

الْعِكَاكُ: ههرمى گهرما لهگهڻ خستى
رهمهبا ۵ دهگوترئ: (يَوْمَ عِكاك ۵
ومكان عِكاك).

الْعِكَاكُ: بهمانا (الْعِكَاكُ) دئ.

الْعَكْ: بهمانا (الْعِكَاكُ) دئ.

الْعَكَّةُ: زورى گهرمى و مستانى
رهمهبا ۵ لمبهلان كه خور گهرمى
كردبئ ۵ لهرزوتاو سهرمتاي
ههلهرزين لهكاتى لهرز داگرتندا.

الْعُكَّةُ: هيزمى بچكوله بو ههنگرتنى
رؤن تيايدا ۵ (ك: عكك وعكاك).

عَكَلْ عَلَيْهِ الْأَمْرُ عَكَلًا: كارمهكى ئى
تيكچوو لئى گؤرا.

عَكَلْ فَلَان فِي الْأَمْر: فلانكس پاي خوى

دمربارهى كارمهكه دمربري.

عَكَلْ الشَّيْء: شتهكهى كوكردموه، شته
بلاوهكانى گرد كردهوه.

عَكَلْ الذَّابَّة: دمستى ولاخهكهى ههلبهست
بوئهوهى نهتوانئ بپروا.

عَكَلْ الْمَتَاع: كالاكاني لهسهر يهگتر پيز
كردن.

أَعَكَلْ عَلَيْهِ الْأَمْر: كارمهكى ئى شيوا،
لئى گؤرا.

إِعْتَكَلْ الرَّجُلُ: پياوهكه گوشه نشين
بوو، لاههوت ۵ شهر و بهربههكانى
كرد ۵ دهگوترئ: (إِعْتَكَلْ الثَّورَان)
دوو كهلهگاهه شهره قوچيان كرد.

إِعْتَكَلْ عَلَيْهِ الْأَمْر: بهمانا (عَكَلْ عَلَيْهِ
الْأَمْر) دئ.

الْعِكَالُ: حهبلئكه دمستى ولاخى پئ
ههلهمهستري ۵ حهبلهكه له زمندى
ولاخهكه دمبهستئ و به نهستوراى
دمستيهوه شتهكى دمد.

الْعِكَلُ: خوئري و پروپوچ ۵ (ك:
أعكال).

الْعَوَكَلُ: پشتى كؤمهله لب، سهر
كؤمهله لب ۵ پياوى كورته بالا كه
هاچهكانى ليك دوور كهوتبنهوه ۵
ناهرمى گئل و كهودمن.

الْعَرَكَلَةُ: بهمانا (الْعَوَكَلُ) دئ.

عَكَمَ عَكَمًا: قهلهو بوو.

عَكَمَ فلان: فلانكەس جاوه پروانی كرد.

عَكَمَ الناع: كالأكەى به حەبل و شتى وا

شەتەك دا ۵ قوماشەكەى بلاق كردهوه

شەتەكى خستە ناو و ئەمجار

قوماشەكەى بەسەردا دایەوه، واتە:

قوماشەكەى لەشتەكەوه پێچا ۵

شەكەى خستە ناو لایەكى هۆرەكەوه.

عَكَمَ الذابة: ولاخەكەى تەنگ دا ۵ دەمى

جەوال و خەرارو گوێنیهكەى بەست.

أَعَكَمَ فلاناً: یارمەتى فلانكەسى دا

لەسەر شەتەك دانى كالاکان.

عَكَمَتِ الذابة: ولاخەكە قەلەو بوو.

إِعَكَمَ القوم: خەلكەكە بارو

بارگەنەیان پێكخست بۆئەوهى

لەسەر پششى ولاخەكان شەتەكیان

بدمن.

إِعَكَمَ الشيء: شەكان كەوتنە سەر

يەك.

أَلْعَكَمُ: ئەو حەبل و گوريس و شتانەى

كالایان پێ شەتەك دەدرئ ۵ (ك:

عَكَم).

أَلْعِكَمُ: قوماش لاتاو تێرەو هۆر و

قەرئالەو شتى وا بەمەرجئ كالایان

تێدا بئ ۵ حەبلى بېر، گوريسى بېر ۵

حەبلى ناو هەلكيشان لەبېر ۵ (ك:

أَعكام)

أَلْعَكَامُ: ئەوكەسەى لاتاو لابارەكان

لەسەر پششى ولاخ پێك دەخاو

شەتەكى دەدا ۵ قەتارچى.

عَكَنَتِ الجارية: چەتییەكە لویچى

لەگەدەى پەيدا بوون بەهوى

قەلەویەوه.

تَعَكَّنَ البطن: گەدەى شورابەى كرد

لویچ و لۆچى تێدا پەيدا بوون.

تَعَكَّنَ الشيء: شەكە هەندىكى كەوتە

سەر هەندىكى و دوو لۆو سئ لۆ

بۆوه.

أَلْعَكَنَاءُ: ئافرەتى قەلەوى ورك شۆر.

العُكْنَةُ: گۆشتى گەدە كە لویچ و لۆچى

تێدا پەيدا بوون و چرچەكانى

كەوتبێنە سەریەك.

عَكَتِ الذابة عكراً: ولاخەكە لەبەهاردا

كەتەو زەبەللاح بوو، قەلەو بوو.

عَكَ الدخان: دووكەلەكە بەرمە ناسمان

بەرز بۆوه.

عَكَ فلان بازاریه: فلانكەس بە بەركۆش و

ئیزارەكەى وركى شەتەك دا بۆئەوهى

گەدەى دانەچۆرئ وركى شل نەبئ.

عَكَ الضب: بزمزمەكە كلكى خواركردهوه،

چەماندیهوه.

عَكَ الرجل ذنب الذبة: پیاوێكە كلكى

ولاخەكەى گریئدا.

عَكَ الشيء: شەكەى شەتەك دا.

عَكَ فلاناً في الحديد: فلانكەسى پێومند

كرد.

عَكَّتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: نافره ته كه قزمگانی
كۆكردنه وه.

عَكْسِي فلان بازاره عَكْبًا: فلانكس به
نيزارو بهركۆشه كه ي بهرموسلدانی
خوی بهست بۆئمه و ی ورگی شورابه
نهكا.

عَكْسِي فلان: فلانكس مرد.

أَعْكِي فلان: بهمانا (عَكِي) دئ.

عَكِي فلان: بهمانا (عَكِي) دئ.

عَكِي عَلَى السَّيْفِ وَالرُّمَحِ: رهگه
لاملیکی ته پری له شمشیرمه یان له
رمبهگه شهتهك دا بهو سیرمه
شمشیرهكه ی پیچا.

عَكِي الدِّخَانِ: دوکه له که به رهو حهوا
بهرز بۆوه.

الْأَعْكِي: قهه نهستور ۵ که له که و
خالیکه نهستور.

الْعَاكِي: ریس پَرسِيك که دواي رستنی
ریسه که بیفرۆشی واته: که سِيك
پیشه ی نه وه بی ریس برپَسی و
بیفرۆشی ۵ که سِيك زۆر حمزی له
شیری ساغ بی، شیری بی غهل و
غمش بخواته وه.

الْعَكْرَةُ: بنکی کلک که توکی
رۆتابیته وه ۵ بنکی زمان په گيکی
سپی به تلش دمکری و باده درئ و
دهکریته قه مچی مندانانه و یاری

بِي دَمَكْرِي ۵ چالیه که له چه ناگهی
مندالی ساوادا.

الْعُكْرَةُ: بهمانا (الْعُكْرَةُ) دئ ۵
نهستورایی شت ۵ زوربه ی شت ۵
ناوقه د ۵ گلۆله ریس ریسراو که
له ته شیه که داده مالدی.

الْعَكِي: شیری خالیص و بی غهش.

عَلَبَ الشَّيْءُ عَلَبًا: شته که پهق بوو،
وشکه وه بوو ۵ دهگوترئ: (عَلَبَ اللحم)
گۆشته که بۆگه نی کرد.

عَلَبَ الشَّيْءُ عَلَبًا وَعُلُوبًا: شته که ی نیشانه
کرد خه تخهت و کونج کونجی کرد
دابپردایی کرد.

عَلَبَ السَّيْفِ وَخَرَهُ: دهسکی شمشیره که ی
به رهگه لاملی حوشر پیچا.

عَلَبَ الشَّيْءُ عَلَبًا: بهمانا (عَلَبَ) دئ.

عَلَبَتِ يَدُهُ: دهستی نهستور بوو.

عَلَبَ الْخِيَارُ: نازه له که نه خووشی توشی
رهگی لاملی بوو مله خره ی گرت و ملی
خواربوو.

عَلَبَ السَّيْفِ: شمشیره که کهل بوو،
که لکی تیکه وت.

عَلَبِيَ الرَّجُلُ: پیاوه که رهگی لاملی
دهرکه وت به هو ی لوتبه رزی و خو
بهزلزانی.

عَلَبَ الرَّجُلُ: پیاوه که قسناغی دروست
کرد (نامیرئ کی پیوانه ی

دانه و پلّه له دار یان له پیستی
حوشتر دروست دمکړئ).

عَلَبَ السيف: دمسکى شمشیرمکى به
تیلمه سیرمه ی رمگى لاملی حوشتر
پیچا.

عَلَبَ الشئى: شتهکى نیشانه کرد،
خهت خهتی کرد، که لکه لى کرد.

عَلَبَ الفاكهة واللحم والخضر ونحوها:
میوه یان گوشت یان سه وزمکى

خسته ناو صندوق و کارتونه وه و
پیچایه وه بونه وه ی بنیردری بؤ
فروشتن یان به شیوه یه که له
شیو مکان بؤ ماو یه که هه لیکړئ.

استَعْلَبَ اللحم: گوشته که بۆگه نى کرد،
بؤنى گؤړا.

استَعْلَبَ البقل: پۆلکه و دانه و پلّه که ی به
کاملی و رډق بوی هاته ده ست.

استَعْلَبَت الماشية البقل: نازله که
پۆلکه و له ورپمکى به دل نه بوو
نه یخوارد.

إعلمنى الديك والكلب: که له شیر یان
سه که که خوی ناماده کرد بؤ شهر
(شهره که له شیر و) (شهره سه گ).

العَلَبُ: شتى توندو پته و و رډق و
شوینکه و که لکه لى کردن و زموى که
گیای لى نه پړئ و (ک: غلوب).

العَلَبُ: زموى گيا تیانهرپواو و پیاوی
ته بیات وشک و کته و شوینی پروانی

درهختی سیر و (ک: غلوب).

العَلَبُ: که ته و زبه للاح و به ته مه و
زیر و به زوری دمکړته ناو د ناوی
نیر به قهرمو گاکړی و زموى گيا
تیانه رپواو و پیاوی وشک ته بیات و
که ته و توره.

العَلَبُ: رډگى لامل و دمگوترئ: (تَشَجَّ
عَلَاء الرجل) رډگى لاملی پیاو که
گرژ بو و (ک: العلابي).

العَلَبَةُ: عمره به و قسناغ (نامیرى کی
دانه و پلّه پیوانه له ته خته دار یان
پیستی حوشتر دروست دمکړئ) و
زمر فیکه، سندوفیکه، هیزمه که،
ته نه که یه که شتى تیدا هه لده کړئ
بؤ کاتى پیویست و (ک: غَلَبَ
و غلاب).

الْمَعْلُوبُ: رېنگای ته خت کړاو و خوش
کړاو.

عَلَتْ الزندُ غَلًا: جهرخه که ناگری
نه کړدموه.

عَلَتْ الشئى: شتهکى کؤ کړدموه،
تیکه لاوی کرد.

عَلَتْ القومُ غَلًا: خه لکه که شهریان کرد.

عَلَتْ به: پیوه نووسا، هوگری بوو.

عَلَتْ الذئبُ بالغنم: گورگه که که و ته ناو
مهرموه و ده ستی خوی و شانند.

عَالَتْهُ: خوی لى نزیک کړدموه و شهرى
له گه لى کرد.

عَلَّتْ النفس: دهر وونی تیکه لُهاَت.

عَلَّتْ الشَّيْءُ: شته که ی تیکه لُ کرد.

إِعْتَلَّتْ فلان: فلانکس نیسبهت درا

بو لای غه پیری باوکی خو ی.

إِعْتَلَّتْ الزنْدُ: چه رخه که ناگری

نه کرده و ۵ دمگوتری: (فلان غیر

مُعْتَلِّ الزناد) فلانکس به دلی خو ی

ژنی نه هیناوه ۵ (فلان معتل الزناد)

فلانکس به دلی خو ی ژنی هیناوه.

إِعْتَلَّتْ الشَّيْءُ: شته که ی هه لته بزارد،

هه روا هه رهمه کی هه لی گرت.

إِعْتَلَّتْ زندا: داری کی هه لگرت نازانی

ناخو ناگری تیدایه یان نا ۵ ناگری

پی دمگریته وه یان نا.

إِعْتَلَّتْ الشَّيْءُ: شته که ی تیکه لُ کرد.

العُلَّةُ: دووشت که تیکه لُ کرابن ۵

پیاوئیک له م لاو له لا قاج و قوچ بکا.

أَلَعْتُ: نه و شته ی تیکه لُ گهنم دمکری

۵ (گهنم و ماش، گهنم و جو)

خوارده مهنی تیکه لُ کراو به گهنم و

جو.

أَلَعْتُ: که سیک پال غه پیری باوکی

بدری.

العُلَّةُ: نه و شته ی پیاو قنیاتی پی ده کا

له بزیو.

العَلَى: خواردن که شتیکی تری

کوشنده ی تیکه لُ بکری ۵ دهگوتری:

(قُل النسر بالعلى) بازمه کی

به خواردنی ژمهر تیکه لُ و کوشت.

العَلِيْثُ: ناردی له گهنم و جو

تیکه لُ کراو.

العَلِيْثَةُ: به مانا (أَلِيْث) دئی.

عَلَجَ الغلام وغيره عَلَجاً وعلوجاً: منداله که

زلو که ته بوو.

عَلَجَ البعيرُ: حوشرمه که رومه کی عیلاجانی

خوارد.

عَلَجَتِ الناقةُ عَلَجَاناً: حوشرمه که

هه لُسورو داسوری کرد.

عَلَجَ فلاناً عَلَجاً: به سهر فلانکسدا زال

بوو.

عَلَجَ عَلَجاً: پته و بوو، گشت بوو، هیزی

به پیدا کرد.

عَالَجَ الشَّيْءُ معالجةً: خهریکی شته که

بوو سهر و بهری کرد.

عَالَجَ المريضُ: دهرمانی نه خو شته که ی

کرد.

عَالَجَ فلاناً: به سهر فلاندا بالاده ست

بوو.

عَالَجَ عنه: داکوکی لی کرد.

عَلَجَ الإبلُ: رومه کی عه له جانی دا

به حوشرمه که.

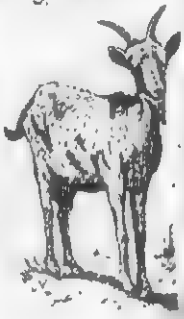
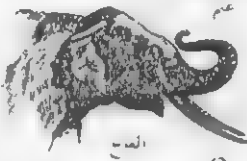
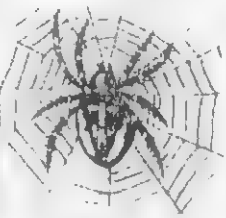
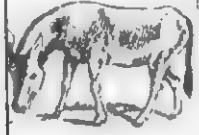
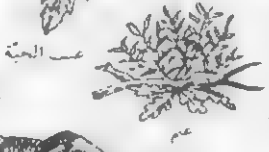
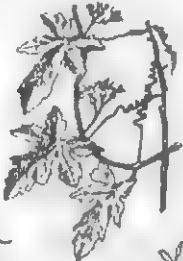
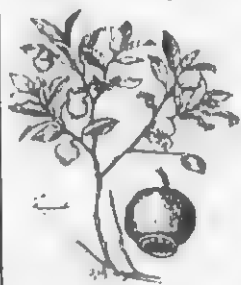
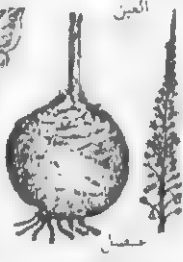
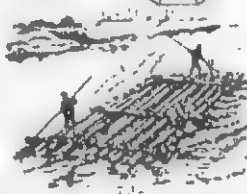
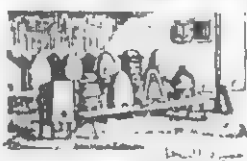
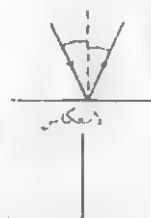
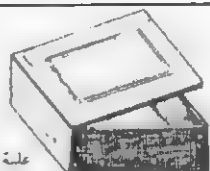
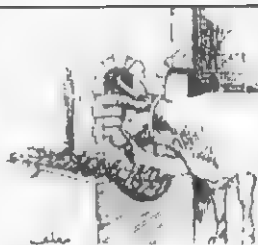
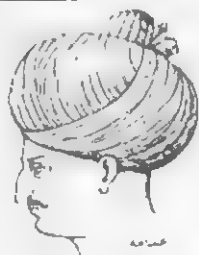
إِعْتَلَجَ القرمُ: خه لکه که شه پریان بوو

یه کتریان کوشت و بر کرد.

إِعْتَلَجَتِ الأرضُ: زمویه که رومه کی باشی

لِی رَوا هَ گِیاو گِزی با لای کرد چِرو
 پِرو زور بوو.
 اِعتَلَجُ المِرجُ: شَه پۆلکان تَبِک
 بوونه وه.
 اِعتَلَجُ اِهم فی صدره: خه مو خه مَهت
 له دلیدا سوار یه ک بوون.
 اِعتَلَجُ الرملُ: لِبَه که کۆبوه وه.
 تَعَلَجُ الرملُ: لِبَه که کۆبوه وه.
 تَعَلَجُ الجلدُ: پِیستکه نه ستوور بوو.
 اِستَعَلَجُ الجلدُ: به مانا (تَعَلَجُ) دئ.
 اِستَعَلَجُ فلان: فلان کهس که ته و به هیزو
 پته و بوو.
 العالِجُ: لِبی سوار یه ک بوو و
 به ستیوراو (ک: عِراجُ) ه له
 حه دیسی پارانه ودا هاتووه: (وما
 تحربه عِراجُ الرمال) نه وه لِبی
 به ستیوراوی له ناوخوی گرتووه.
 العِلاجُ: چاره سهر، ناوه بۆ نه و شته ی
 چاره سهری پئ دمکری.
 العِلْجُ: ههر پیاویک توندو تیزو
 وه شکه ته بیات بی ه گویدرئز،
 که ره کیوی قه لوه ه (ک: عِلْج
 و اِعلاج).
 العِلْجُ من الرجال: پیاوی به هیزو توانا
 که زور له رکه به رانی خوی
 خستبن و له ناوی بر دبن ه
 چاره سهر کاری نی شی چه واشه و

گران.
 العَلْجُ: به مانا (العَلْجُ) دئ.
 العَلْجُ: گِیا عه له جان ه ورده ههنگ.
 العُلْجانُ: کۆمه له دره ختی عیضا ه.
 العُلْجانُ: روه کی که له دهشتو سارادا
 دمروئ لاسکه گانی سه وزو بار یکن،
 که لاکانی در یزۆ که و وردن، گوئیکی
 زمر دو به ریکی وردی هه یه
 ده شو به یته نان یسون و بۆی زور
 خوشه.
 العُلْجُمُ: زه لکاوی زور ناو ه حو شتری
 در یز، که ری در یز ه (ک: عِلاجِم).
 العُلْجُمُ: زور ره ش.
 العُلْجُمُ: به مانا (العُلْجُمُ) دئ ه دیله
 که ری قه لوه ه ناوی زه لکاوی زورو
 قول ه بۆقه نیره و کیسه له نیره ه
 (ک: عِلاجِم)
 عِلْدُ الشَّئِی عِلْدًا: شته که ره ق و پته و بوو.
 اَلْعِلْدُ: ره گی مل ه شتی ره ق و پته و
 له هر شتی ک بی ه روه کیکی
 دره خت ناساییه ه به ره که ی بی
 تو یکنه گه لای نیه، له ساراو
 چۆله و انیدا دمروئ له سارای سینادا
 زوره و ناژه ل حمزی له خوار دنیه تی
 ه (ک: اَعْلاد).
 عِلَزُ اِلِی الشَّئِی: مه یلی شته که ی کرد
 حه زی لی بوو.

ذقت اليوم غلوساً.

الْعَلِيسُ: برزواوی قهلهو ۵ برزواوی

بیگه یشتو ۵ برزاو به پیسته وه.

عَلَمَتِ الثَّخْمَةُ فِي بطنه: تیری و گده

ترشان نازاری دا.

الْعَلُوسُ: تیری و گده ترشان و سک

نیشه ۵ گورگ.

عَلَطَهُ غَلَطاً: جولانندی و لهقاندی

بوئه وهی دهری بیئی ۵ دمگوتری:

(عَلَطَ البعيرَ الرتدَ) سنگه کهی لهقاند

بوئه وهی دهری بیئی.

عَلَطَ البعيرَ غَلَطاً: لاملی حوشرمه کهی داخ

کرد ۵ نیشانهی تیدا جیه یشت.

عَلَطَ الرجلُ بقبیح: شتی ناشیرینی پال

پیاوکه دا.

عَلَطَ البعيرُ: به مانا (عَلَطَهُ دئ) ۵ نیشانه و

شوینکهی داخی لاملی حوشرمه کهی

سپیه وه ۵ لای برد ۵

إِعْطَلَهُ وبه: کیسهی له گهل ناپه وه و

شهری پی فروشت.

تَعَلَطَ القرسُ: کهوانی له شانی کرد ۵

(تیروکهوانی له خو دان) ۵

إِعْلُوطَ الشَّيْءُ: خوئی به شته که وه

هه لواسی و به خو په وه نوساند ۵

دمگوتری: (إِعْلُوطَ البعيرَ) خوئی

به ملی حوشرمه که وه هه لواسی و

سهری کهوت.

اعْلَزَهُ الرجْعُ: ترسو و بیم خهوی لی

زراندو چه جیمینی لی هه لگرت.

اعْلَزَ الشَّيْءُ: شته که عاجزو دامای کرد.

العِلْوُ: نازاری سک ۵ مردنی کتوپر ۵

شیتی.

عَلَسَ غَلَساً: خواردی و خواردیه وه.

عَلَسَ الرجلُ: پیاوکه ههراو هورای

کرد.

عَلَسَتِ الإبِلُ: حوشرمه که شتیکی

خوارد، شتیکی دهست کهوت ۵

به زوری بو نه فی به کارده هیئرئ،

دمگوترئ: (ما عَلَسَ الرجلُ) (ما

عَلَسَتِ الإبِلُ).

عَلَسَ الداءُ: دمردو نه خوشیه که پهری

سه ندو گه وره بوو.

عَلَسَ فلان: فلان که هس هات و هواواری کرد

۵ دمگوترئ:

ما عَلَسَ ضَيْفَهُمْ: خواردنیان نه دا

به میوانه که بیان.

العَلَّاسُ: خوراك ۵ دمگوترئ: (ما أكلت

اليومَ غَلَساً).

الْعَلَسُ: هه شتیک بخورئ و

بخور پته وه ۵ جوریکه له گهنم

دوو دهنک و سئ دهنکی له

توپکله که پدایه به زوری خوراک

دانیش توانی شاری صهنعای په مهنه.

الْعَلَسِي: پیاوی نازاو به هیئر.

الْعُلُوسُ: خواردمه نهی ۵ دمگوترئ: (ما

إِعْلُوْطَ فِلَانَا: فلانكەسى گرت ە بەندى
کرد.

إِعْلُوْطَ فِلَانِ الْأَمْرَ: فلانكەس چوو ەئە
ئىشەو ە بەئ تىفكرين و ورد
بوونەو ە.

الإِعْلِيْطُ: نىشانەيەكە لەلامل خەتتەك
يان زياتر بەپانى لەلاملى
حەيوانەكە دەبينرئ ە ەمر لقو
شوپك و لقەدار كە گەلای و مری بئ
ە توپكىلى بەرى درەختى مەرخ.

العَالِطُ: (شاعر عالط) شاعیرىكى
فەسیح و زمان پەوانە قسەكانى
دەپازىنەتەو ە.

العِلَاطُ: لامل ە نىشانەي لامل خەتتەك
يان زياتر بەپانى ە حەبلىكە
بەدەمورى ملدا.

العَلْطُ: شوپنكەي داخ كردن بەلاملەو ە
ە پەشەيەكە ئافەرت لە پوخسارپدا
خۆي پئ جوان دەكا ە (ك: أعلاط).
الأعلاط من الكراكب: ئەو
ئەستىرانەن كە ناويان نىە.

العَلْطَةُ: پەشەيەكە ئافەرت بۆ جوانى و
خۆ پازاندنەو ە لە دەم و چاوى خۆي
دەدا ە ملوانكەي ەوئراو ە لە
قەرەنقول.

عَلْطُ (الْمَلْطَان): دوو خالان لەملى
بائندەدا.

عَلَّ عِلَّ: تىپراخوپرین لەمەرو بزن.
تَعَلَّلَ: كەوتە جم و جوئن و ەهەلبەزو
دايەز ە ەيواش بۆو ە.

العَلْعَالُ: بائندەي نىرە لەجوړى
قەنبەر.

العُلْعُلُ: بەمانا (العَلْعَالُ) دئ ە
لاپەراسو.

العُلْمُولُ: شەر ە تىگرو تىگوشیوى
شەر و ەمرا.

عَلَفَ الرَّجُلُ عِلْفًا: پياومكە زۆرى
خواردەو ە.

عَلَفَ الْحَيَوانُ: ئالفي دا بەنازەلەكە.
أَعْلَفَ الطَّلُحُ: درەختەكە پۆخەكەي
دەرکەوت.

أَعْلَفَ الْحَيَوانُ: ئالفي دا بەنازەلەكە.
عَلَفَ الطَّلُحُ: درەختەكە گولوكەي

هەلومرى و ميوەكەي خپەلەدا.
عَلَفَ الْحَيَوانُ: بەزۆرى خەرىكى ئەو ە
بوو ەلەف بخاتە بەردەمى
نازەلەكان.

إِعْتَلَفَتِ الدَّابَّةُ: ولاخەكە ئالفەكەي
خوارد.

تَعَلَّفَ الرَّجُلُ: پياومكە لەشوينى گونجاو
گەپا بەدوا لەومردا.

إِسْتَعَلَّفَتِ الدَّابَّةُ وَغَيرها: نازەلەكە بەدوا
لەومردا گەپا.

أَعْلَفُ: درەختىكى يەمەنيەو و مكوو

دارميو وايه ه هه لده گيرئ و وشك

دمكرئ گوشتى پئ دمكوئيندرئ.

الْعَلْفُ: بهمانا (الْغُلْفُ) دئ ه زور خور.

الْعَلْفُ: ناليك و نالفي نازمل ه (ك:

علوفة و اعلاف و علاف).

الْعُلْفَى: خهرمانلؤغه، نهو بهشه

دانه و پلئه يه كه هه لاه دايدمنئ بؤ

برادرمرو خوئشه گاني.

الْعَلْفُ: ناليك فروش ه نالف فروش.

الْعُلْفُ: ميوه ي رومكى (الطَّلَح) ه

دهشوبه يته باقله ي تهرو تازه، شين

دمبئ و حوشر دميخوا.

الْعُلْفَةُ: دانه و پلئه يه كه و مكوو فولو

نيك و فاصوليا.

الْعُلْفَةُ: ناليك و نالفي نازمل ه (ك:

غُلْف) ه نازمه ليكه نالفي دمرخوارد

دمدرئ بؤنه وهى قه له و بئ

نانيردرئ بؤ پاوان همر له ماله وه

له سمر ناخور ناليكى پئ دمدري.

الْعَلِيفُ: نهو نازمه يه ناليكى دمدريئ

بؤنه وهى قه له و بئ و نانيردرئ بؤ

له و مران له كيؤ.

الْعَلْفُ: شوئنى ناليك دان و ناليك

خواردن.

الْعُلْفُوفُ: پياوى وشك ته بيتات و

به ته مهن و قه له و ه پيرميردى

جهسته گه ورمو قز درئزو پيش

پان و پئ.

عَلَقَ الصَّبِيُّ عُلُقًا: منداله كه قامكى خوى

مزئ.

عَلَقَتِ الْبَهِيْمَةُ الشَّجَرَ عُلُقًا: نازمه كه

كه لئ درمخته كه ي خوارد.

عَلَقَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكس به سمر فلاندا

بالادست بوو له بواري به دسته يئنانئ

به لگي به هيز بؤ خوهه ئانه وه ه

فلانكس جنيوى به فلانكس دا ه

دمگوتري: (عَلَقَهُ بِلِسَانِهِ) به زوباني

شرت و شوئ ئى برئ.

عَلَقَتِ الْبَهِيْمَةُ عُلُقًا وَعُلُقًا: وعلوقا:

حه يوانه كه ناوى خواردده وه له گه ل

ناو خواردنه و كه يدا زمرويك به ناو

قورگي دا نووسا.

عَلَقَ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: شته كه له ناو شته كه

چه سپاو پييدا نووسا.

عَلِقَ الشُّرْكُ الثَّرْبَ: چقل به قوماشه كه وه

نووساو ليئ نه بؤوه.

عَلِقَ الطَّبِيُّ بِالْحَبَالَةِ: ئاسكه كه

به داوه كه وه بوو.

عَلَقَتِ الْأَنْثَى بِالْجَنِينِ: ميئنه كه

به بيچومه كه ي هه له و گير بوو.

عَلِقَ فُلَانٌ فُلَانًا وَه: خو شه ويستي فلانى

له دلدا چه سپا.

عَلِقَ أَمْرُهُ: كارمكه ي نهوى زانى.

عَلِقَ يَفْعَلُ كَذَا: دمستى به كارمكه كرد.

عَلَّقَ الإنسان وغيره: ئادەمیزاد لەمکاتی ناو
خواردنە وەیدا زەروویەک بەقورگییدا
نووسا ە (فەر مەلوق).

أَعْلَقَ الصائِدُ: نێچیرەوانەکە
نێچیرەکەى خستە داوی خۆیەو.
أَعْلَقَ الرجلُ: بیاوەکە بەهۆی زەروووە
خوێنی لەخۆی گرت ە زەرووی
خستە سەر جەستەى بۆنەوێ
خوێنی بمزئ.

أَعْلَقَ فلانٌ: فلانکەس برێکی مالو
سامانی پڕ نرخی بەهەى دۆزیووە.
أَعْلَقَ ظفَرُهُ فِيهِ: نینۆکی تێ
هەلچەقاند.

أَعْلَقَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شتەکەى بە
شتەکەو نووساند ە زەرووی
بەقورگەو نووساند.

أَعْلَقَ السَّيْفُ وغيره: قوڵقەو
نەلقەپەکی بۆ شمشیرکە دروست
کرد پێى هەلبواسئ.

عَالَقَهُ: شانازی بەسەردا کرد بەهۆی
هەبوونی شتی بەنرخ لەلای.

عَلَّقَ الرجلُ: بیاوەکە هەوساری
ولاخەکەى هاویشتە سەر ملی
ولاخەکە خۆی و لێى دابەزیو
بەرهەلای کرد.

عَلَّقَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شتەکەى
بەشتەکەدا کرد، پێیدا هەلبواسئ ە

دمگوترئ: (عَلَّقَ الثَّوْبَ عَلَى
المَشْجَبِ) ە کراسەکەى
بەعەلاگەکەو هەلبواسئ ە (عَلَّقَ باباً
عَلَى دَارِهِ) دەرگای خانووەکەى داناو
پێکی خست، دەرگاکی بۆ
خانووەکەى هەلبواسئ.

عَلَّقَ أمره: کارمەکەى راگرت نەوازی لێ
هینا نەنەنجامی دا ە دمگوترئ:
(عَلَّقَ القاضِي الحُكْمَ) دادوەر
حوکەمەکەى راگرت برپاری لەسەر
نەدا.

عَلَّقَ فلانٌ امرأةً: فلانکەس
خۆشەویستی ئافرەتێک چوو
دڵیەو شەیدای بوو.

إِعْتَلَقَهُ بِهِ: زۆری خۆش وێستو
شەیدای بوو.

تَعَلَّقَ الشَّوْكُ بِالثَّوْبِ: چەقەمە
بەکراسەکەو نووسا.

تَعَلَّقَ الرَّحْشُ أَوِ الطَّبِي بِالْحَالَةِ: ئاژە
کێویەکە یان ئاسکەکە بە تەلەکەو
بوو ە کەوتە داوی نێچیرەو.

تَعَلَّقَ الإِبِلُ: حوشترەکە گەلای درەختی
(عەلق) ی خوارد.

تَعَلَّقَ الشَّيْءُ: شتەکەى هەلبواسئ.

عَلَّقَ فلانٌ: فلانکەسى خۆش وێست ە
لەپەنددا هاتوو: (لَيْسَ التَّعَلُّقُ
كَالتَّائِقِ) کەسیک فەتیات بەشتی کەم

همر شتيك دل پيوه پيوهست بي
 ه (ك: اعلاق علوق) ه دگوترئ:
 (هر علق علم) نهو خولياي عيلم و
 زانسته.

العلق: همر شتيك ههلبواسرئ ه نهو

قور و قاله ي بدمهست و پله وه
 دهميتنه وه ه نهو گه لاو گوئه ي
 دهمي نازهل دميگاتئ به درمخته وه ه
 كونيكه لهكراس و شتي وا دمكرئ
 به سينگه وه له نالقه ي سينگه كه
 دمكرئ ه بهن و تيلمه چهرميكه
 كونده و مهشكه ي پئ هه لدمواسرئ ه
 زوربه ي پئگا ه زهرو، گرميكي
 رمشه خوئن دهمزئ به زوري لهناوي
 راومستاو دا دمبي كه نازهل ناوي ئ
 دمخواتمه و زهروكه به قورگي
 نازه لكه دا دمنوسئ و پاش ماوميهك
 قورگي دمكرئ، مروفئ ليژان
 زهروكه ئ دمكاته وه ه خوئنپاره
 (خويني بهستو توند بوو) ه قورئان
 دمفهرموي: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ﴾.
 العلقئ: درمختيكه هه ميشه سهوزه
 به سهرما تيكن ناجئ ه لقو پؤبي
 درئزو باركي هه ن گه لاي وردئ
 جواني ههيه.

العلق: همر گه لاو گوئيكن نازهل دهمي

بگاتئ به درمخته وه ه همر شتيك

بكا ومكوو كه سيك نيه شت
 هه لئزئو به نازمزووي خوي شت
 بوخوي وه لاني و بخوا.

الاعاليق: همر شتيك ههلبواسرئ.

العلقية: بهراويزي كتيب.

علاق: نيسي فيعلمو به مانا (علق دئ).

العلاق: نهو گه لاو لهومرپيه دهمي
 نازهل دميگاتئ و لرفي دمدا ه نهو
 ورده خواردنانه ي پيش نان خواردن
 دمخرينه سهر سفره بو خافلانندن و
 نيشتيها كردنه وه ه به زوري له دوا
 (نهف) به كاردن ه دگوترئ: (ما
 ذقنا علاق).

العلاقه: به يومندي و دوستايه تي ه

خوشهويستي راسته قينه و به دل ه
 نهو گه لاو گوئه ي نازهل دهمي
 دمگاتئ له درمخت و دمبخوا ه
 گوزمراني كه م ه نيش و كاريك
 نادميزاد پنيه وه پابه نند بي ه
 لهبواي زانستي به لاغدها (علاقه)
 بريتيه له جوژه به يومنديهك له
 نيوان ماناي نه صلي و مه جازي دا.
 العلاقه: نهو سينگو نه لقه و
 عه لاگه يه ي شمشير پيدا
 هه لدمواسرئ.

العلق: درمختي دمباغ.

العلق: شتي بهنرخ و گرانبه ها ه

الْمَعْلَقَةُ: نافرمتيک ميړدهگهي به لايه وه
نه چي و ته لاقى نه دا.

المعلقات: جهوت چامه شيعري
عهره بين عهره به کان پيش هاتنى
نيسلام به ديوارى كه عبه وه هه لايان
واسى بوون.

المعلوق: نه وهى شتى له سهر
هه لده واسري ۵ ههر شتيك
هه لئواسري و هكوو گوشت و هيښوه
ترئ و شتى تر.

عَلَقَمُ الطَّعَامِ: شتى تالي كرده ناو
خوراكه كه.

الْعَلَمُ: ههر شتيك تال بي ۵ كاله كه
مارانه.

الْعَلَمَةُ: پارچه يه كه له شتى تال.

عَلَيْكَ الْعِلْكَ وَغَيْرَهُ عِلْكَ: بنيشتهگهي
جوو.

عَلَيْكَ الذَّابَّةُ وَاللَّجَامُ: ولاخه كه لغاوهگهي
له ده ميډا جوو، لغاوهگهي له ده ميډا
هيڼاو برد.

عَلَيْكَ نَابِيه: دداني له ددانهگهي خشانډو
سپړه ئي هات.

عَلَيْكَ مَالُهُ: جوان سهر و كاري مال و
ساماني خوى كرد.

عَلَيْكَ يَدِيهْ عَلَى مَالِهِ: ده ستى خوى
قوچانډو رزدي نوانډو هيچي له مالي
خوى نه به خشى.

زيانى كوله مهرگي پي به سهر بيرئ
۵ ههر زه لاتو و ورده خوار دنيك
پيش نان خوار دن پيوهى خهريك
بي ۵ دره ختيكه زستان حوشتر
مل و موشى ئي دهكا چونكه به زستان
كه لاکه ي ههر سه وزه.

الْعَلِيْقُ: رومك يكه به دره خت
هه لده گهرئ و تبي دمالي.
الْعَلِيْقِي: به مانا (الْعَلِيْق) دئ.

الْعَلُوقُ: توى نير (توماوى حه يوانى
نير بو كه لداني مينه) ۵ ههر
شتيک په يوه ست بي
به ناده ميډاموه ۵ له و مړيک ولاخ و
نازل ليى بله و مړئ ۵ نافرمتيک
جگه له ميډى خوى كه سى ترى
خوش نه وئ ۵ كه ميک شير.

الْعَلِيْقُ: نالفي ولاخ ۵ كاو و جو.

الْعَوَالِقُ: گيانله بهرو رومكى ناو دمريا.

الْعِلَاقُ: زمانى ره وان و به ليغ: ههر
شتيک شتى ترى پيدا هه لئواسري ۵
گوشتى هه لئواسراو تري هه لئواسراو
۵ پياوى سهر كه شو كيښه و نيزاع
خه رموه ۵ پياويك له كيښه و
نيزاعدا پشت به به لگه به ستئ.

الْمَعْلَقَةُ (رجل ذو مَعْلَقَةٍ): پياويكه
په يوه ندى به هه موو شتيكه وه هه يه
۵ هه موو كهس خوى پيوه
هه لده واسئ.

عَلَّكَ العَجَبُ: هه ویره که ی زور شیلّا.

الْعَالِكُ: (طعام عالك) خواردنیکی

تونده و زور به زحمهت ده جورئ.

الْعَالِكُ: نهو شته ی ده جورئ ۵

دهگوترئ: (ما ذقتُ عَلاكَ).

الْعَالِكُ: به مانا (الْعَالِكُ) دئ.

الْعَالِكُ: بنیشت: که له داره بهن

دمرده هیندرئ ۵ (ك: علوك وَاَعْلَاك).

الْعَالِكُ: شتی جیرو لینگ ۵ دهگوترئ:

(طعام عِلْكَ) خواردنیکی لینگ و

جیره به ناخوشی ده جورئ.

الْعَالِكَةُ: زهوی نزیك ناو.

الْعَالِكُ: بنیشت فروش.

عَلَّ عَلا وَعَلَّالاً: جارئکی تر شهرابی

خوارددهو، یان به بی پراوهستان و

هه ناسه دان شهرابه که ی خوارددهو.

عَلَّ فُلَانٌ عَلاَ: فلانکس نه خوش گهوت.

عَلَّ فُلَاناً عَلاَ: دووهمجار ناوی دایه وه

به فلان جارئکی تر شهرابی دایه

بیخواته وه، یان به بی هه ناسه دان

شهرابه که ی پی خوارددهو.

عَلَّ فُلَاناً ضَرْباً: به ردهوام له فلانکس ی داو

لیدانه که ی به ردهوام بوو.

عَلَّ اللهُ فُلَاناً: خودا فلانکس ی نه خوش

خست.

عَلَّ الْإِنْسَانَ عُلَّةً: مرؤفه که نه خوش

کهوت.

أَعْلُ الْقُرْمِ: خه لکه که بو دووهمجار

حوشترمکانیان ناویان خوارددهو.

أَعْلُ الرَّجُلِ: جاری دووهمجار ناوی دا

به پیاو مه که.

أَعْلُ الشَّيْءِ: شته که ی عیله تدار کرد.

أَعْلُ الْإِبِلِ: حوشترمکانی رادان پیش

نه وه ی تیراوبن.

أَعْلُ اللهِ فُلَاناً: خودا فلانکس ی

نه خوش خست.

عَلَّ فُلَانٌ: فلانکس جار دواجار ناوی

دایه ... جار دواجار خورماکانی

چنین.

عَلَّ فُلَاناً بطعام أو غيره: فلانکس ی

خا فلان به خواردنی زه لاته و شتی

له و جوړه.

عَلَّ الشَّيْءَ: هوکاری شته که ی

رونکرددهو به به لکه وه شته که ی

چه سپاند.

عَلَّ الكلمة: له بواری زانستی صه رفدا

بریتییه له باسکردنی شیوه ی گوژانی

وشه که ۵ نیعلانی له وشه که دا

نه انجامدا.

عَلَّ فُلَاناً: چاره سهری نه خوشی

فلانکس ی کرد.

إِعْتَلَّ: شهرابه که ی به بی هه ناسه دان

خوارددهو ۵ یان جاری دووهم

شهرابی خوارددهو.

إِعْتَلَّ الرجلُ وغره: پیاوه که نه خوښ
کهوت.

إِعْتَلْ فَلَانٌ: فلانكەس پابەندی بە ئێگە
نوو.

إِعْتَلْ بِالْأَمْرِ: به کار مکوه سهرقال بوو، ههله وگير بوو.

إِعْتَلَّتْ الْكَلِمَةُ: وشهكه پیتی عیلهی
تیدا بوو.

تعالّت المرأة من نفاسيها: نافرمتهكه
لهخويني پاش منداليون باك يوه.

تَعَالُ الصَّبِيُّ نَدِي أُمِّهِ: مندالەكە جی شیر لەمە مکی دایکیدا هەبوو مژی.

تَعَالُ فُلَانًا: فُلَانِكِه سِي لِه كَارِه كِه
گِیرِ اِه وَه.

تَعَلَّتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نَفَاسِهَا: نَافَرَتْهُ كَمَا
لَهُ خَوِيْنِي پَاشِ مِنْدَالِيُون پَاك يُوُو.

تَعَلَّلَ الرَّجُلُ: پیاوکه به لگهی خوئی
هینایه و هو پایه‌ند بوو پیته‌وه.

تَعَلَّلْ بِالْأَمْرِ: خوئی به کار مکموه
خافلانند.

التَّعَلُّ: نه وهى دمكرپته به لگه.

التعلیل: به‌لای نه‌هلی موناژمروه
رونکردنه‌وی هۆکاری شته.

العَلَاءَةُ: نهو شتهی خوئی هئی
دهخانیانی ۵ پاشماوهی شت ۵ کاتی

الْقَلْبُ: بَيْتِي چَرچ بوو بههوی

نەخۇش يەۋە ۋ گەسىڭ زۆر
ھاموشۇ ئافرىتان بىكا ۋ بەتمەن ۋ
پىر لەھىرى شىڭ بىن ۋ جەستە
لاۋازو قەد بارىك.

الْعَلَلُ: ومجبه خوارنده‌ی دووم ۵
دمگوتری: (شرب عللاً بعد نهل)

دوومجار شهرابی خواردموه دواى
ههلقوراندى پيالهى يهكهه.

الْعَلَّةُ: نَهْوِي خَوِي بِى دَمَخَافَلِيْنِي ۵

هموي ۵ (ك: علات) ۵ (بنو العلات)
كؤمه ئيك كور باوكيان يهك پياو

بئو دايكيان چەند ئافرهتتەك بن ۵
(بنو الأخياف) كۆمەتتەك كور

الْعِلَّةُ: نه خوشی ۵ هوکار ۵ (حروف

العلة) پیتہ گانی عیلہ (نہلف واو۔

(ياء) ۞ (ك: علات، وعلل) ۞

دهگوترئ: (جرى هذا الأمر على
علائه) نهه بهه موو حالو بارئك

الْعَلَوُ: نهو خواردنه گهم و سوکه‌ی
دمدرئ بهنه‌خووش ه (ك: عَلَّ).

عَلَمُهُ عَلَمًا: نیشانه‌ی کرد
به نیشانه‌ی ک بی، بناسرتنه ۵

لهزانیاری دا به سهری دا زال بوو.

عَلِمَ شَفَتَهُ عَلَمًا: لِيُؤَيِّ قَاشَ كَرْد.

عَلِمَ فلان عِلْمًا: فلانكهس ليوى سهروى

قَلِيْشَا هـ (فهو اعلم وهي علماء).

عَلِمَ الشَّيْءَ عِلْمًا: شتهكهى زانى، ناسى.

عَلِمَ الشَّيْءَ حَاصِلًا: پرواى به شتهكهى بوو

به راستى زانى.

أَعْلَمَ نفسه وفرسه: نيشانهى بؤ خوى

يان بؤ نه سپهكهى له شه پدا دانا.

أَعْلَمَ الثَّرْبَ: قوماشهكهى كرده ئالا.

أَعْلَمَ فلانًا الخير وبه: هه والتهكهى به

فلانكهس دا.

أَعْلَمَ على كذا من كتاب وغيره:

شتهكهى كرده نيشانهى كتىبهكه.

أَعْلَمَ فلانًا الأمر: خهريك بوو نيشهكه

فيترى فلانكهس بكا.

عَلِمَ نفسه: به نيشانهى شه پ خوى

نيشانه دار كرده.

عَلِمَ له علامة: نيشانه يهكى بؤ دانا پيى

بناسر پته وه.

عَلِمَ الشَّيْءَ تعليمًا: دهستى كرده

به فير بوونى شتهكه.

إِعْتَلَّمَ الرِّقَّ: هه وره بروسكهكه روناكى

دا.

إِعْتَلَّمَ الشَّيْءَ: شتهكهى زانى.

تَعَلَّمَ فلان: فلانكهس زانيارى خوى

نواند.

تَعَلَّمَ الجميع الشَّيْءَ: خه لكهكه

هه موويان شتهكه يان زانى.

تَعَلَّمَ الأمر: شتهكهى زانى و كارهكهى

ناسى.

تَعَلَّمَ: به شيوى فيعلى نه مر واته: تو

بزان هـ هـ دوو م هـ ففعولى

گهر مكن. به زورى له جياتى دوو

مفعوله كه (أن)ى مه صدرى و

صيلهكهى داده نرى.

إِسْتَعْلَمَهُ الخَبْرَ: داواى زانينى

هه والتهكهى كرده.

الأعلامه: نيشانه و هوكارى ناسين هـ

(ك: أعلام).

العالم: يوونه و مر هه مووى هـ هه رچى

له ناو فه له كدا هه يه هـ هه موو

جوربك له جور مكنى خه لك

وهكوو: (عالم الحيوان) هـ (عالم النبات)

هـ (عالم الجن) هـ (عالم الملائكة) هـ (عالم

الإنسان) هـ (ك: عوالم و عالمون).

العلامة: نيشانه، نهو شتانهى له سه ر

پيگادا داده نرين بوشاره زايى

پيواران هـ سنورى نيوان دوو ولات و

دوو زموى هـ له بوارى پزيشكى بهو

زانيار و دياردانه دهگوترى كه

پزيشك له ناكامى پشكنيندا

به دهستى دينى دهر باره

نه خو شيه كه.

أعلامي: پياوى زيرهك و ليها توو.

العلام: زور زاناو شارمزا هـ سه رناس و

نه زادناس ۵ وادمبى تاي خپى پيوه
دمنرى بؤ زياتر موبالغسه،
دمگوتري: (العلامة).

العلامة: بؤ زيدمروى مانايه له مادمى
(علم) دا ۵ هه لؤ ۵ خه نه.

العلامة: نه وهى له سهر ريگا دادرى بؤ
شارمه ايبى كردنى رېبوار.

العلم: به مانا (العالم) دى.

العلم: زانين ۵ دمر ككردنى شت ومكوو
خوى ۵ دلتيابى ۵ روناكيه كه خودا
دميخته دلى هه ندئ كه سه وه.

العلم: نيشانه و شوپنكه ۵ نيوانى دوو

سنور ۵ دوو ولات ۵ دانانى شتيكه
له قهراغى ريگا بؤ شارمه ايبى رېبوار
۵ ويته له سهر قوماش ۵ گه ورمى
هوزو ريش سبى گهل و نه ته وه ۵
كيو ۵ ئالا ۵ (ك: اعلام).

العلماني: بى دينى، لادينى پيچه وانهى

نايينى، ديندارى ۵ ناين زايى.

العلمة: قليشاوى ليوى لاي سمروى
نامه ميزاد.

العليم: زورزانو شارمه ۵ (ك: علماء).

العيال: كه متيارى نير ۵ بيريك ناوى
زور بى ۵ (ك: عيال).

المعلم: به مانا (العلامة) دى ۵ شوين

گومانى هه موو شتيك ۵ (ك: معالم)

۵ ده سگوتري: (خفيت معالم الطريق)

نيشانه كانى ريگا كوڤر بونه وه.

المعلم: ماموستاي قوتايى ۵ ماموستايى

۵ كه سيك مافى نه وهى هه بى

پيشه يه كه له پيشه پيشه سازيه كان

بوخوى هه لېزيرى و كارى تيدا بكاو

ومكوو و مستاي دارتاش و ناسنگه رو

نه و شتانه.

المعلم: كه سيك ريگاى خيرو چاكهى

خرابيته دل و دمرونيه وه.

العلماد: نه و شتهى ريسى ريسراوى

له سهر هه لدمكرى ۵ (ك: علامدة

وعلاميد).

عَلَنَ الأمر علناً: كارمه كه ناشكرا بوو

دمر كه وت ۵ پيچه وانهى گومبون.

عَلِنَ الأمر علناً وعلانية: به مانا (عَلَن) دى.

أَعْلَنَهُ وبه: دمري خست و ناشكراى كرد.

أَعْلَنْتِ الحكمة فلاناً: دادگا داواى

نامادهمبوونى فلانى كرد ۵ يان

برپيارى دادگاى پى راگه ياند.

عَالَنَهُ معالنة: ناشكراى كرد، به ناشكرا

پيى راگه ياند.

عَلَّنَهُ: به مانا (أَعْلَنَهُ) دى.

إِسْتَعْلَنَ الأمر: كارمه كه ناشكرا بوو،

دمر كه وت.

إِسْتَعْلَنَ الأمر: كارمه كه ناشكرا بوو

دمر كه وت، خوى ناماده كرد بؤنه وهى

چار بدا شته كه ناشكرا بكا.

الإعلان: ناشکراکردنی شت به
بلاوکردنهووی له پۆژنامهو شتی
وادا.

العلائیة: ناشکرا ۵ دهگوتری: (رجل
علائیه) پیاویکه ئیشهکانی دیاره.
الْعُلَّةُ: کهسیک زۆر نهیانی ناشکرا
بکاو قسهی تی نهووستی.

اعلنبی: بپروانه مادهی (عَلَبَ).
عِلَّةٌ عَلَها: سهرسام بوو، بهترسهوه
پۆیشت ۵ دل و دمروون پیس بوو ۵
خه مبار بوو، کهوته بهرتانهو
تهشهر ۵ (فهو عِلَّةٌ وعلهان ۵ وهي
علهي).

الْعُلَّاء: دوو جوژه پۆشاکن کولکی
حوشتریان تیدا ناواخن دهکری و له
زیر زریوه له بهر دهکری بۆ
خوپاراستن له زهبری بهرام بهر.
العالة: (امرأة عالة) ناهرمهتیکی بی
عهقل و ههته کاره.

الْعَلَّةُ: خهفمت، چاوچنۆک.
علا الشئ غلوا: بهرز بۆوه، سههرکهوت.
علا فلان في الأرض: فلانکهس خوی
بهزلزانی و تهکه بهوری کرد ۵ هورنان
دهمه رموی: ﴿إِنْ فِرْعَوْنُ عَلَا فِي
الْأَرْضِ﴾.

علا فلان بالأمر: فلانکهس بهکارمه
ههتساو سهربه خۆ نهجامی دا.

علا بالشئ: شتهکهی بهرز کردموه.
علا الشئ: چوووه سههر شتهکهو پێیدا
سههرکهوت.

علا الرجل: بهسههر پیاوکهدا زال بوو.
علا بالسيف: به شمشیر لێیدا.
علا فلان حاجته: فلانکهس بهسههر
پیداوپیستیهکانیدا زال بوو.

عَلِيَ في الشرف علأ: له شههرهفو
پێژداریدا بهرز بۆوه ۵ (فهو علي).
أعلى عن الشئ: له شتهکه دابهزی ۵
دهگوتری: (أعلى عن الدابة)
لهولاخهکه دابهزی.

أعلى الشئ: شتهکهی بهرز کردموه ۵
یان چوووه سههری ۵ پێیدا سههرکهوت.
عألى الشئ: شتهکهی بهرز کردموه،
چوووه سههری، پێیدا سههرکهوت ۵
دهگوتری: (عألى عَنَّا) لیمان
دووورکهوتهوه، لیمان کهنار گیر بوو.
على الشئ: شتهکهی بهرز کردموه،
دهگوتری: (علاه على ظهر الدابة)
بههرزی کردموه بۆسههر پشته
ولاخهکه.

على المتاع عن ظهر الدابة: کالاکهی
لهسههر پشته و لاخهکه هینایه خوار،
دایگرت.

إعتلى الشئ: شتهکه بهرز بۆوه ۵
دهگوتری: (إعتلى النهار) خۆر بهرز بۆوه.

- إِستَعْلَى الشَّيْءِ: چووه سمر شتهکه.
- إِستَعْلَى فَلَانًا: فلانکهسی ژیر بار کردو بهسهریدا زال بوو.
- إِستَعْلَى الشَّيْءِ: چووه سمر شتهکه، پییدا سمرکهوت.
- إِستَعْلَى فَلَانًا وَعَلِيه: بهسمر فلاندا زال بوو ژیرباری کرد.
- إِستَعْلَى حاجَتَه: بهسمر پیداویستیهاکانیدا زال بوو.
- إِستَعْلَى الشَّيْءِ: چووه سمر شتهکه پییدا سمرکهوت.
- العَالِي: بهرز ۵ دگوتری: (فلان عالی الکعب) فلانکهس خانهدان و دهجاخزادمی ۵ (أَتَيْتُهُ مِنْ عَالٍ) لهلای سمرمووه هاتمه لای.
- العَالِيَةِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: بهرزکهیهتی ۵ له ژور ولاتی نهجدموه تا دهگاته تیهاموه دواشاری مهکه ۵ شیوپک ناوی پیدا بیته خوار.
- عَلِيٌّ: سمرموه ۵ دگوتری: (أَتَيْتُهُ مِنْ عَلٍ) لهسمرموه هاتم بولای.
- الْعُلَا: پیزو شکومهندی بهرزو پیروزی.
- العُلَا: پیزو شکومهندی.
- العُلَاوَةُ: زیددی شت ۵ سمریار ۵ نهووی دهخرپته سمر باری حوشر دوی تهواوبونی بارمکهی و مکوو قوری
- إِعتَلَى الشَّيْءِ: چووه سمر شتهکه.
- إِعتَلَى فَلَانًا: فلانکهسی ژیر بار کردو بهسهریدا زال بوو.
- إِعتَلَى فَلَانًا: فلانکهس بهرزبووه ۵ خوی بهزل زانی.
- تَعَالَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نَفْسِهَا أَوْ مِنْ مَرْضَاهَا: نافرمتهکه لهخوینی نیفاس و پاش مندالبون رزگاری بوو ۵ له نهخوشیهکه چاک بووهو ههلسایهوه.
- تَعَال: ومره ۵ (تعالی) بۆ میننه بهکار دههیندری ۵ (تعالیا) بۆ دووکهس ۵ (تعالوا) بۆ سئ کهس و زیاتر بهکاردههیندرین ۵ قورئان دهفهرموی: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾ ۵ یان دهفهرموی: (فَتَعَالَيْنَ أُمَيِّعَنَّ).
- تَعَلَّى الشَّيْءُ: شتهکه بهرز بووه.
- تَعَلَّتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نَفْسِهَا أَوْ مَرْضَاهَا: نافرمتهکه لهخوینی پاش مندالبون رزگاری بوو. یان له نهخوشیهکهی رزگاری بوو.
- تَعَلَّى الرَّجُلُ: پله بهپله پیامکه سمرکهوت بهرزبووه.
- تَعَلَّى عَنْهُ: خوی لهنهو بهبهرزترو خانهدانتر زانی.
- إِستَعْلَى النَّهَارَ: پوز بهرز بووه.

پيالو كونده ناوو نمو جوړه تفافه.
 علاوة الذهب: زيادبوونی نرخى زېر
 له نه اندازه خوى ۵ نمو زياده يه
 سالنه دهخريته سهر موجهى
 موجه خور كه له عيراقدا پيى
 دموگوتري: (العلاوة السنوية).

العليّة: ژورى سهربان، هوره بان.

العلي: بهرترين شوين و بهرترين
 پله وپايه ۵ دانيشتوانى بهرترين
 شوين ۵ خاوهنى بهرترين پله وپايه
 ۵ (ك: عليون).

العلو من كل شئ: له همر شتيك بى
 مهبست بهرزه كه يه ۵ دموگوتري:
 (قعدت علوه وفي علوه)
 له بهرترينى نمو شوينه دانيشتم.
 العلو: گه وره يى و شكومهندي ۵
 تمكه مورو خو بهرلزانين.

العليا: بهرز، بو ميينه (الاعلى)
 به كاردئ.

العليا: هر شتيك بهرز بى، وكموو
 لوتكه شاخو كي و شوينى بهرزه
 ناسمان ۵ پيزو شكومهندي و
 شهره ف.

العلي: بهرزو شكومهند ۵ رهق و توندو
 پتمو ۵ بهر پيزو شكومهند ۵ (ك:
 علي) ۵ دموگوتري: (هم علي القوم)
 نهوان پيزدارترين كه سانى قهومن.
 الملا: پيزو شهره ف ۵ (ك: العالي).

العلي: جهوتم تيرى قوماره.

العلي: نهو كه سهى دولكه ي پر له ناو
 بهرزه مكاته وه بو نه وهى ناو بو
 يه كيكي تر تى بكا.

علون الكتاب علونه: عينوان و
 ناو نيشانى بو كتيبكه دانا.

العنوان: (علوان الكتاب) به مانا
 عينوانى كتيب دئ.

على الشئ وعليه وفيه علياً وعلياً: چوو
 سهر شته كه ۵ پيدا چوو ه سهر.

علي الكتاب: عينوانى بو كتيبكه
 دانا.

على: حمرى جهره به مانا (فوق) دئ ۵
 قورنان دهمرموى: ﴿وَعَلَيْهَا وَعَلَى
 الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ﴾.

عمت فلان عمّا: به گوجان له فلانكه سى
 داو گوجانى وه شاندى، گويى نه دايه كى
 بهر ده كه وئ و كى بهرنا كه وئ.

عمت الصوف ونحوه: خورپه كه ي خرپه لدا
 كردى به گلوتله بو نه وهى بهر ده ست
 بيگري و بيرپسي.

عمت فلاناً: فلانكه سى ژير بار كرد.

عمت: بو موباله غه ي (عمت) دئ.

العميت: پياوى پياوانه و نازا، چاو ديرو
 زيره ك و زانا و ريا.

العميت: گلوتله بهن چ دريژ بى چ خپ
 بى.

فهرمانی دا بهجی بهجی گردنی.

إِنْعَمَدُ: بۆ موتاومعهی (عَمَدَةُ) دئ ۵

لهسەر کۆلهکهیهک راوهستا.

تَعَمَدُ الشَّيْءِ وَلَهُ: قهصدی شتهکهی کرد.

الْعِمَادُ: کۆلهکهی خیمه ۵ ههر شتیك

بخیرته ژیر شتیك و بهرزی بکاتهوه

۵ دمشگوترئ: (فلان رفیع العمداد)

واته: فلانکەس وهجاخزادمو

خانهدانه ۵ سهروکی عهسکه ۵

شتنی مندالی مهسیحی لهناوی

(العمدية)دا.

الْعِمَادَةُ: بیناو بالهخانهی بهرز ۵ پلهو

پایهی راگری کۆلیج لهزانکۆ.

الْعَمَدُ: نهغهست، دهگوترئ: (فعله

عَمَدًا) بهنهغهست نهو کارهی کرد.

الْقَتْلُ الْعَمْدُ: نهوهیه بکوژ بهنامیری

کوشتن بهنهغهست مَرُوفِيَّكَ

بکوژی.

الْعُمْدَةُ: نهوهی پشتی پی دهبهستری ۵

سهروکی سهرباز ۵ سهروکی گوندو

شار ۵ له زاراوهی نهحوپیاندا

بریتیه لهو وشانهی کۆلهکهی

کهلامن و نابئ حهزف بکرین.

الْعَمْرُدُ: گهوره و پیاو ماقول: که له راو

تهگیردا پشتی پی دهبهستری و

قهسهی ورمدهگیرئ ۵ پوناکایی

بهیانی که لهکهناری ناسمان

دمردهکهوئ ۵ برپراگهی پشت.

الْعَمِيدُ: راگر ۵ گهورمو پیاو ماقول و

راو تهگیر پی کراو ۵ گوئ لهقهسه

گیراو ۵ بهرپویهی کۆلیج لهزانکۆ ۵

نهخۆش که نهتوانئ دابنیشئ

مهگهر سههرین و شتی وا بخیرته

پائی ۵ پلهیهکی سهربازیه لهزورور

عهقیدموهو خوار لیواوه ۵ کهسیك

سۆزو عیشق چوبیته ناو پهردی

دئیوهو.

العموديّة: بهلای مهسیحیهکانهوه

نهوهیه قهشه مندالیک بخاته ناو

ئاوهموو ههندیك ئینجیلی بهسهردا

بخوینئ: که بریتیه لهنایهتی

(التنصیر)

عَمَرَ الرَّجُلُ عَمْرًا: پیاوهکه تهمهنی دریز

بوو زهمانیکی زۆر ژیا.

عَمَرَ الْمَالُ: مال و سامانهکه زۆر بوو.

عَمَرَ النِّزْلُ: مهنزلهکه ئاوهدان بوو،

خانووکه خهلکی تیدا نیشتهجئ بوو.

عَمَرَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا تهمهنی فلانکەسی

دریز کردو لهزیاندا زۆر مایهوه.

عَمَرَ فَلَانُ الدَّارَ: فلانکەس خانوی بنیات

نا.

عَمَرَ الْقَوْمُ الْمَكَانَ: قهومهکه لهشوینهکه

نیشتهجئ بوون و ئاوهدانیان کردموه.

عَمْرَ الْمَالِ عَمُوراً: جوان سهرپه رشتی مال و سامانه که ی کرد.

عَمْرَ الْمَالِ: به مانا (عَمَرَ) دئ.

أَعْمَرَ فَلَاناً: یارمه تی فلانکه سی دا بۆ به جیهینانی عومره.

أَعْمَرَ فَلَاناً داراً: خانووییکی دا به فلانکه س به دریزی ته مه نی ملک ی نه و بی، که مرد ملک به تی نه و خانوو به گهریته وه بۆ خوی.

أَعْمَرَ فَلَاناً الْمَكَانَ: وای کرد فلانکه س شوپنه که ئاومدان بکاته وه.

عَمَرَ اللَّهُ فَلَاناً: خودا ته مه نی فلانکه سی دریژ کرد.

عَمَرَ الْمَنْزِلَ: مه نزه که ی ئاومدان کرده وه خیزانی خوی یان که سانی دی تیدا نیشته جی کردن.

عَمَرَ اللَّهُ بَكَ مَنَزْلِكَ: خودا مه نزلت به خۆتو خیزانت ئاومدان بکاته وه.

عَمَرَ الْأَرْضَ: زهویه که ی ئاومدان کرده وه خانوی تیدا کرد.

عَمَرَ فَلَاناً داراً: خانووه که ی بۆ فلانکه س ئاومدان کرده وه.

إِعْتَمَرَ: میژمری له سه ری نا کلاوی له سه ر کرد ۵ نه رکی عومره ی به جی هینا.

إِعْتَمَرَ الْأَمْرَ: قه صدی کارمه که ی کرد.

إِسْتَعْمَرَهُ فِي الْمَكَانِ: دمستی کرد

به ئاومدان کردنه وه ی شوپنه که ۵ قورئان ده قه رموی: ﴿هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا﴾.

إِسْتَعْمَرَ الْأَرْضَ: که مرسته و هوکاری پیویستی بۆ زهویه که دا بینکرد بۆ نه وه ی ئاومدان بکریته وه.

إِسْتَعْمَرَتِ دَوْلَةً دَوْلَةً أُخْرَى: دموله تی ک فه رمان په وایی و ده سه لاتی خوی به سه ر دموله تی کی تر دا دا.

عَوَمَرَ الْقَوْمَ: خه لکه که تی که ل یه کتری بوون و ده ستیان کرد به هه را و هۆریا.

عَوَمَرَ النَّاسَ: خه لکه که ی کۆ کرده وه له شوپنیک به ندی کردن.

أَلْعَمَارُ: ریحانه یه ک بوو کاتی خوی موبارمکبایان پی له پاشا ده کردو

له گه ل پیشکه شکردنی ریحانه که دا پییان ده گوت: (عَمَرَكَ اللَّهُ) ۵ هه روا

ناوه بۆ نه و گول و ریحانه یه ی مه جلیسی پاشای پی

ده رازیترایه وه و په ر ده کردا که یه کی ک ده چوو و زوری پاشا

ریحانه که ی هه ل ده گرت و ساوی له پاشا ده کرد ۵ پینه یه که بۆ جوانی

له چه تر ده درئ ۵ هه رشتی ک به ریته سه ر سه ر، میژمر بی، کلاو

بی، گو تره و عه گال بی.

الْعَمَارَةُ: همر شتیک له سمر بنری
و مکوو میزمو کلاو و گوترمو
عه گال و شتی وا ۵ پینه به که بو
جوانی به جه تر دا دم دوری ۵ (ک:
عمائر و عمار).

الْعَمَارَةُ: کرئی و مستای دیوار.

الْعَمَارَةُ: ناو مدانی، ناو مدانکر نه وه ۵
پیچه وانه ی ویرانی و ویرانکردن ۵
دیوار ۵ همر شتیک بکریته پهرژین
بو پاراستنی شوینیک ۵ به شیک
له هوزو خیل ۵ بینایه کی گهوره و
بهرزو فراوان و قاتقات جهند
خیزان و دامو دمزگای تیدا بن.

فن العماره: شارمزیای دروستکردنی
بینای بهرزو فراوان دمست رهنگینی
نواندن له دیکوره کانیدا.

الْعَمَرُ: تهمهن، (ک: اعمار) ۵ ناپین ۵
گوشتی پوک ۵ دمرختی بهرز ۵
خورمای چاک ۵ همر شتیک بخریته
سمرگویی ۵ دمشگوتری: (عمرک الله
افعل کدا).

الْعَمَرُ: تهمهن ۵ (ک: اعمار) ۵ گوشتی
پوک ۵ (ک: عُمور).

عَمْرُ النصف: لهباری زانستی (الطبيعة) دا
نهو ماومیه به که تییدا ژماره ی
گهر دیله کانی عونصوره تیشکدار مکان
حمل دمبن و نیومیان دمیننه وه.
الْعَمَرُ: نهو پارچه قوماشه به

که مافرت سهری خوئی پی
دادمپوش ۵ ناپین.

الْعُمَران: ناوه بو نه بوبه کرو عومهر
(به شیوه ی ته غلیب).

الْعُمَرُ: ماوه ی ژبان ۵ (ک: اعمار).

الْعُمَران: خان و بهرمو باله حانه ۵

ههر شتیک بییته هؤکاری
ناو مدانکر نه وه ی و لات و خوش
گوزمرانی و مکو کشت و کال و
پیشه سازی و بازرگانی و ته ندروستی
سهرکه وتو و بهر پیومیردنی
کاروباری خه لک به شیوه ی راست و
دروست ۵ دمشگوتری: (استبحر
العمران) ناو مدانی بهره ی سه ندو
په ی هاویش.

الْعَمَرَةُ: همر شتیک له سمر بنری
و مکوو میزمو کلاو و سهرپوش و
گوتره و عه گال و چاروکه ۵ بوشایی
نیوان دنکه ته سبیج که
هؤنرابنه وه.

الْعَمَرَةُ: به جی هینانی ئهرکی عومره.

الْعُمَرَتان: دوو نیسقانی بچوکن له بنکی
زمان دان ۵ دوو شاخی گهوره.

الْعُمَری: نهو به خاومن ملک
به کابرایه کی تر بلئ نه م ملکم هی
توبیخ تاماوی: که مردی بوخوم یان
بو میراگر مکانم بگه ریته وه.

الْعُمَرِيُّ من الشجر: درمختی کونه سال

سهخت.

درمختی سیدر که تهمه‌نی

زۆربى.

الْعَمْرُسُ: گهنجی قه‌له‌وو چوارپهل

الْعَمَارُ: کهسیک نوێزو رۆزوی زۆربن.

قه‌وی ۵ به‌رخ ۵ (ک: عماریس).

الْعَمَارُ: جندۆکه‌ی ناوماڵ.

عَمَرُ الشَّيْ: شته‌که‌ی وەرگرت ۵ هه‌لی

المستعمرة: ثیقلمیک ولاتیک بیگانه

گرت.

قه‌رمانپرهمایی بکا، جا خۆی تییدا

العمرُوط: دزیک هه‌رجی دهستی بگاتی

نیشته‌جی بی یان له‌دوورمه‌وه

بی‌دزی و هیچ بو خاوه‌ن مال

له‌بواری ئابورییه‌وه یان

نه‌هیلتهموه.

سه‌ربازییه‌وه بو به‌رژمه‌ندی خۆی

عَمَسَ الكتابَ عَمَسًا: کتیبه‌که‌ سه‌راپه‌وه،

به‌کار بیئی.

کوژاپه‌وه.

المعماري: ته‌لارسازی ۵ نه‌وه که‌سه‌ی

عَمَسَ فلان الشَّيْ: فلانکه‌س شته‌که‌ی

پیشه‌ی نه‌وه‌یه‌ به‌اله‌خانه‌وه ته‌لار

شارده‌وه ۵ ده‌گوتری: (عَمَسَ عليهم

دروست بکا.

الخبر) هه‌واله‌که‌ی ئی شارده‌وه.

المعمرُ: مه‌نزل و خانوێک ناوو

عَمَسَ عليه الأمر: نیشه‌که‌ی ئی تیکه‌ل و

خواردنی باشی ئی بۆ و خیزانیشیان

پیکه‌ل کردن.

قه‌رمبالغ بن ۵ ده‌گوتری: (نزل فلان

عَمَسَ الكتابُ: به‌مانا (عَمَسَ) دئ.

في معمر صدق) فلانکه‌س له‌ مالتیک

عَمَسَ اليوم: پۆژه‌که‌ ناخۆش و تاریک بوو.

داب‌ه‌زی خواردن و خواردنه‌وه‌ی

عَمَسَ اليوم: پۆژه‌که‌ ناخۆش و تاریک بوو.

باشی لییه.

أعَمَسَ الشَّيْ: شته‌که‌ی شارده‌وه‌و

المعمورة: خانی دروستکراو ۵ خانوێک

ناشکرای نه‌کرد.

خیزانی تییدا بی ۵ چۆل نه‌بی ۵

عامسه: شارديه‌وه ناشکرای نه‌کرد.

زه‌وی ئاوه‌دان و به‌کارهاتوو بو

عَمَسَ عليه الأمر: نیشه‌که‌ی ئی

کشت و کال و شتی وا.

شارده‌وه.

العمرُد: درپژ له‌هه‌ر شتیک بی ۵

تعامس عن الشَّيْ: خۆی له‌ شته‌که‌ بی

شه‌رانی و ته‌بیات توند ۵ پیس و

ناگا کرد.

رپموزن و به‌لاو کارسات.

تعامس علي: خۆی ئی چه‌واشه‌ کردم و

العمرُس: پیاوی به‌هیزو چوار پهل

خستمیه‌ گومانه‌وه‌ دهرباره‌ی خۆی

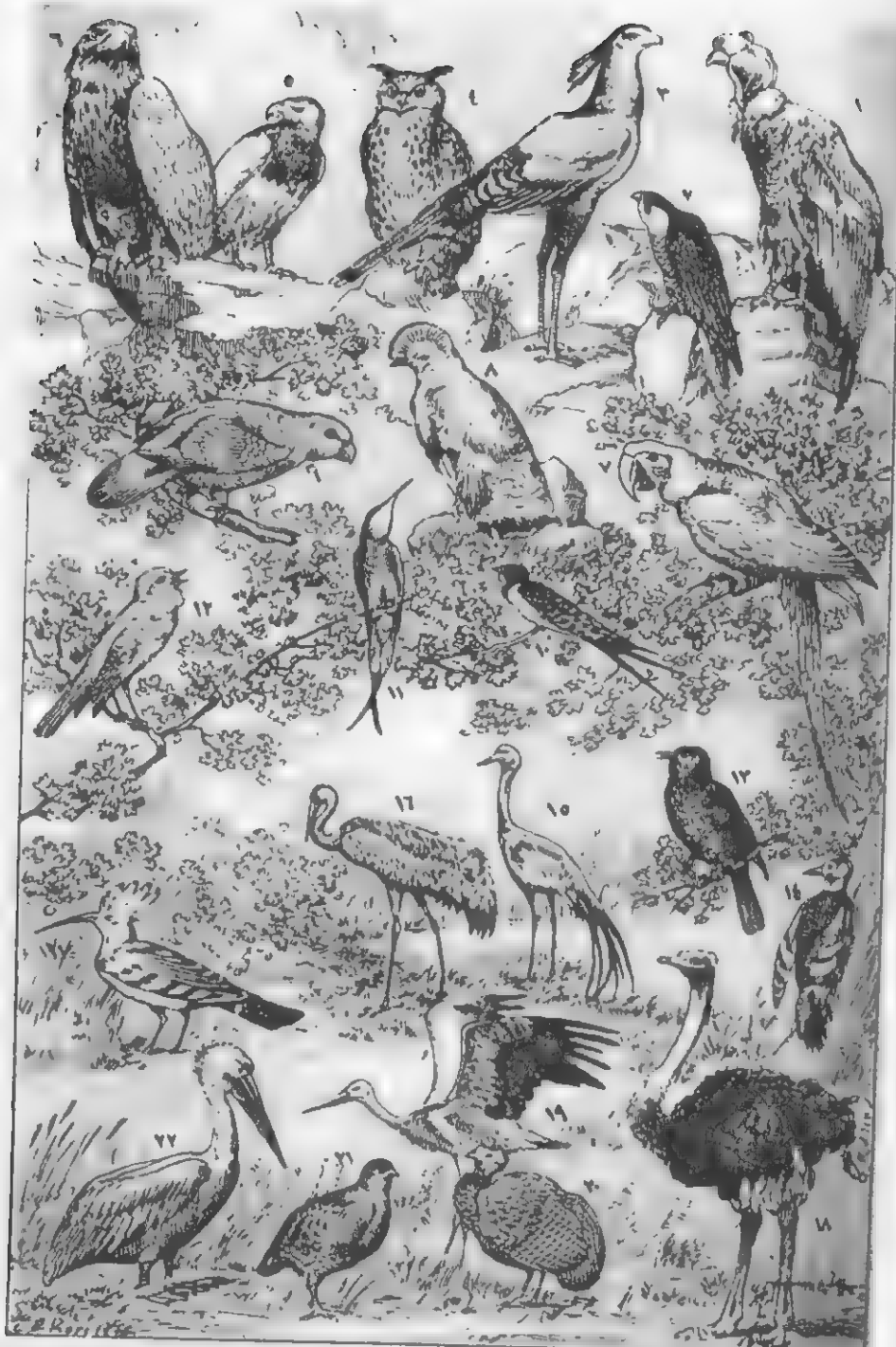
قه‌وی ۵ رپوشتنی خیرا ۵ رپۆزگاری

نهمزانی چیه و چ دمکاو چی دهوئ.
 الْعَمَّاسُ: همر کاروباریکی گران که
 نهزانی بهکی چارمه‌ری دهکری و
 له‌گوپیوه بوی بجی و شهرې قورس و
 دژوار.
 الْعَمَّوسُ: کهسیک نه‌زان و گیلانه کار
 بکا و کاری قورس و گران: که
 نه‌زاندري چۆن چارمه‌ری بکری و
 له‌گوپیوه بوی بجی و دهستی پی
 بکری و (ک: عُمَسْ).
 الْعَمِيسُ: شهرې دژوارو توندو تیز و
 کاری قورس که نه‌زاندري چۆن
 چارمه‌ری دهکری.
 عَمَشٌ فَلَانًا عَمَشًا: به‌گوچان له فلانکه‌سی
 دا به‌بی مهبه‌ست.
 عَمَشَ فُلَانٌ عَمَشًا: فلانکه‌س چاوی کزو
 کهم بینا بوون له‌گه‌ل ناو هاتنه
 خوارمه لییان زۆریه‌ی کات و (فهر
 اعمش وهي عمشاء) و هاته‌وه سهر
 حالی ناسایی خوئی.
 عَمَشَ فِيهِ الْكَلَامُ: قسه کاری تی کرد.
 عَمَشَ عَنِ الشَّيْءِ: خوئی له شته‌که غافل
 کرد.
 عَمَشَ فُلَانًا: چاوکزی فلانکه‌سی
 چارمه‌ر کرد.
 عَمَشَ اللهُ الْمَرِيضَ: خودا له‌شساغی
 پی‌شوی دایه‌وه به نه‌خوشه‌که و له‌و

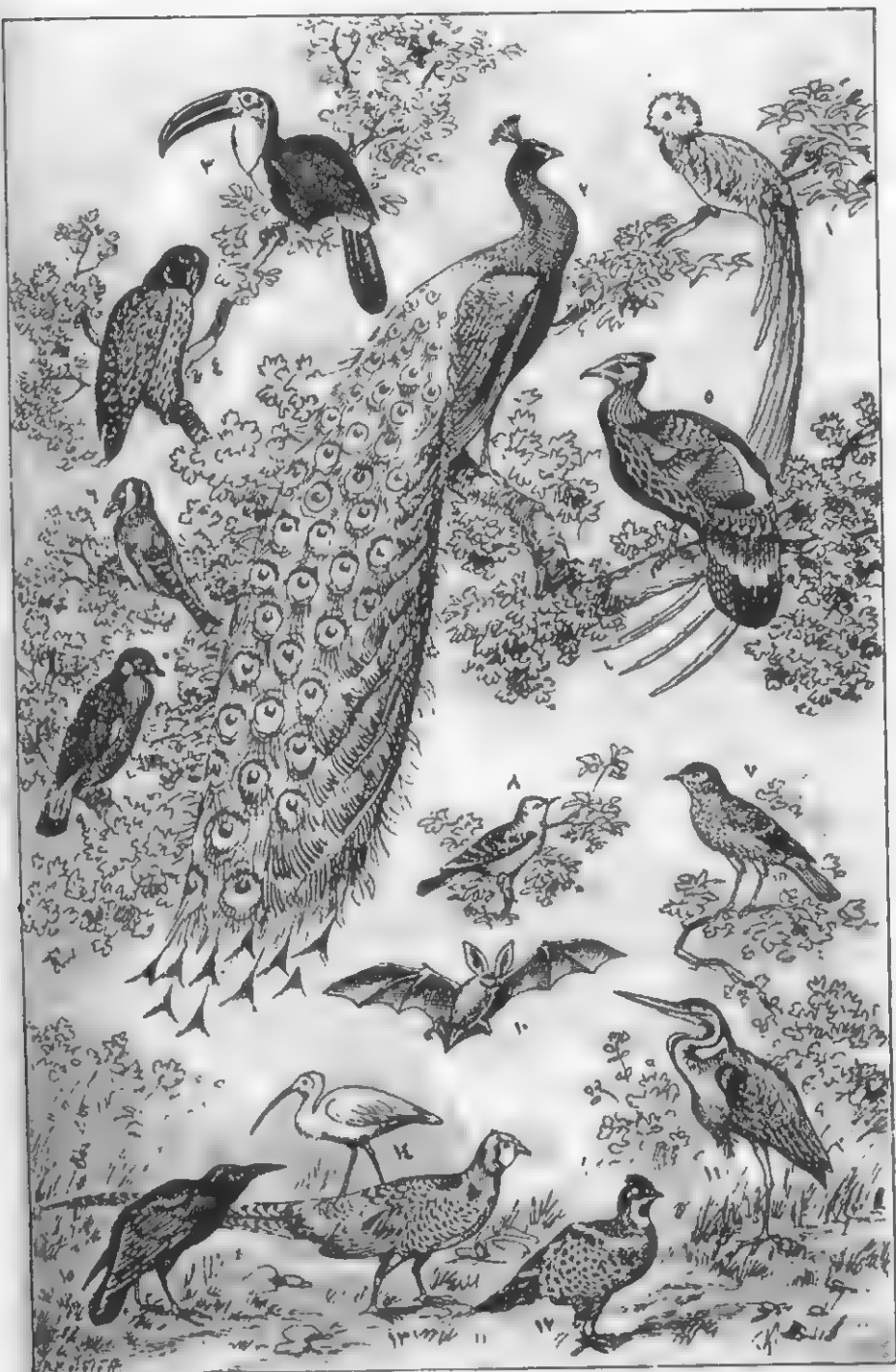
دمرده پزگاری کرد.
 اسْتَعْمَشَهُ: گیل و نه‌حمه‌قی کرد.
 الْعَمَشُ: نه‌وه‌ی ته‌ندروستی بیه‌خشی
 به‌ئاده‌میزادو له‌شساغی بکا و شتی
 گونجاو و ده‌گوتري: (هذا الطعام
 عَمَشٌ لَكَ) نه‌م خؤراکه بو‌تؤ
 گونجاوه.
 عَمَقَتِ الْبئرُ عَمَقًا وَعُمَقًا: بیرمه‌که
 قول بوو و ده‌شگوتري: (عمقت
 الفكرة) بیرو بو‌چوونی قول و ورد
 بوو، به‌باشی چوو به‌نج و بناوانی
 شته‌که و زانیویه‌تی.
 عَمَقَ الْمَكَانُ: شوینه‌که قول بوو یان دریژ
 بوو و (فهو عمیق وهي عميقة) و (ک:
 عُمُقٌ).
 عَمَقَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی قول کرد و
 ده‌گوتري: (عَمَقَ الْبئرُ) و عَمَقَ
 الفكرة)
 تَعَمَّقَ فِي الْأَمْرِ: کارمه‌کی ورد کردمه‌وه
 لی‌کۆلینه‌وه‌ی وردی تیدا نه‌نجام دا.
 الْعُمُقُ: قولی (دووری به‌ره‌خوار)
 دۆل و شیو و (ک: أعماق).
 أعماق الأرض: نه‌ملاو نه‌ولای زموی و
 نه‌مه‌سرو نه‌وسه‌ری دشت و سارا.
 الْعُمَقِيُّ: (رجل عُمَقِي الْكَلَامِ) پیاویکه
 قسه‌کانی قول و وردن.
 عَمِلَ عَمَلًا: به‌نه‌نقه‌ست کارمه‌کی کرد و

پیشه‌ی دؤزیموه که‌وته پیشه‌سازی.
 عَمِلَ فُلَانٌ عَلَى الصَّدَقَةِ: فلانکس کاری
 کۆکردنه‌وی زمکاتی خستۆته نه‌ستۆی
 خۆی و زمکاتی کۆکردموه.
 عَمِلَ لِلْسلطانِ عَلَى بَلَدٍ: بوو
 به‌فهرمان‌رئوای پاشا له‌سهر ولاتیک.
 اَعْمَلَهُ: کردی به‌ لیپرسراو عامیل.
 اَعْمَلَ فُلَانًا: کری‌ی دا به‌فلان.
 اَعْمَلَ آتَهُ أَوْ رَأِيَهُ: ئامیرمه‌ی خۆی
 به‌کار هینا ۵ به‌گوهری پاو
 بۆجوونی خۆی هه‌لس و که‌وتی کرد.
 اَعْمَلَ ذَهَنَهُ: زه‌ینی خۆی خهریک کردو
 بیرى له‌شته‌که کردموه.
 عَامَلَهُ: مامه‌له‌ی له‌گه‌ل دا کرد.
 عَمَلَهُ: کریه‌که‌ی دایه، کری‌ی
 نیشکردنه‌که‌ی پێدا.
 عَمَلَهُ عَلَى الْبَلَدِ: کردی به‌ عامیل و
 لیپرسراوی ولات.
 عَمَلَهُ عَلَى الْقَوْمِ: کردی به‌ والی و
 لیپرسراو به‌سهر خه‌لکه‌که‌وه.
 اِعْتَمَلَ فُلَانٌ: فلانکس ئیشی بۆخۆی
 کرد.
 تعاملًا: نه‌و دووه‌ پیکه‌وه مامه‌له‌یان
 کرد کالایان به‌یه‌کتر فروشت.
 تَعَمَّلَ فُلَانٌ لِكَذَا: فلانکس
 به‌ناخۆشی و هه‌ستکردن به‌ نهرک
 نیشه‌که‌ی کرد.

تَعَمَّلَ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ وَلَهُ: له‌بهر خاتری
 فلان گرنگی به‌ شته‌که‌داو کۆشی
 کرد.
 اِسْتَعْمَلَهُ: کردی به‌ عامیل و لیپرسراو.
 اِسْتَعْمَلَ فُلَانًا: داوی له‌ فلان کرد ئیشی
 بۆ بکا.
 اِسْتَعْمَلَ الثَّوبَ: قوماشه‌که‌ی به‌کاره‌ینا
 بۆ نه‌و شته‌ی گونجاوه.
 اِسْتَعْمَلَ رَأِيَهُ: به‌گوهری بیرو بۆجوونی
 خۆی کاری کرد.
 العاملُ: کریکار ۵ نه‌و که‌سه‌ی له‌کارو
 پیشه‌یه‌که‌دا کار ده‌کا ۵ نه‌و که‌سه‌ی
 سه‌روکاری ئیشی یه‌کیکی تر ده‌کا
 له‌مال و مۆلک و کرده‌وی دا ۵ نه‌و
 که‌سه‌ی زمکات له‌زمکات‌ده‌ران
 و مردم‌گری ۵ (ك: عمال و عملة) ۵
 هۆکار؛ نه‌و شته‌ی کار ده‌کاته‌ سه‌ر
 شتیکی تر ده‌گوتری: (كثرة الإنتاج
 من عوامل الرخاء).
 العاملة: نه‌و ئازهل و لاخه‌ی
 به‌کار ده‌هیندری بۆ جوت و گیره‌و
 ئاو هه‌لینجان و شتی وا.
 العمالة: کری‌ی کریکار ۵ پیشه‌ی
 کریکار.
 العمالة: به‌مانا (العمالة) دی.
 العملُ: کار و کرده‌وه ۵ (ك: أعمال).
 العملة: کرده‌وی خراب و مکوو دزی و
 خیانه‌ت.

١ • نعام ٢ • باز ٣ • صقر صائد الحيات ٤ • خنثى ٥ • لىر ٦ • لىر ٧ • بيشا ٨ • ديك اموري ٩ • بيشا •
 ١٠ • سنونو ١١ • كوليوري ١٢ • بيل ١٣ • شغردور ١٤ • خرفرفق ١٥ • زهر ١٦ • كوكي ١٧ • خذخذه ١٨ • نعام •
 ١٩ • لقلق ٢٠ • فزيرة ٢١ • خنثى ٢٢ • بيشا

١ كودكو (من طيور المكسيك) ٢ طاوس ٣ توكان (من طيور البرازيل) ٤ بوم صغير ٥ طائر الذهب
٦ نحشون ٧ شبال ٨ ليرة ٩ ديسان ١٠ طوطا ١١ مالك الحزين ١٢ فزاج ١٣ لوزج ١٤ ابو
شبل ١٥ كراب

الْعَمَلَةُ: کرڼی کریکار ۵ پارهو پول.

الْعَمَالُ: مروځی پر نیش: کهسیک زور

نیش بکا یان همیشه کار.

الْعَمُولُ: راهاتوو بهنیش ۵ کاسبو

نیشکهر.

الْعَمُولَةُ: نهو بره پارهی که بانق یان

نوسینگه وهری دمگرن لهجیاتی

نهنجامدانی مامه لهیهک.

الْعَمِيلُ: کهسیک مامه له لهگهل

یهکیکی تر بکا له یواریک له

یواریکانی نابوری، سیاسی

بازرگانی... هتد ۵ (ک: عملاء).

الْعَمَلِيَّةُ: کومه له کردموه و تیکه و

لیکویهکه شویندهستیکی تایبهتی

دمبی ۵ دهگوتری: (عملية جراحية) ۵

(عملية حربية) ۵ (عملية

إرهابية... هتد)

المستعمل: بهکارهیندراو.

المعاملات: خوگمی شهرعی دمربارهی

کپین و فروشتن و پههن و

بهکړندان و سهپانی و کرڼکاری و

نهو جوړه کارانهی پهیومندن به

کاروباری ژپانهوه.

الْعَمَلُ: کارگه ۵ شوینی بهکارهینانی

نامیرو دروستکردنی کهمرسه ۵

تافیگهیهک که تپیدا شت بهتافی

دمکړپتهوه.

المعمول من الشراب: شهرابیکه شیرو

ههنگوین و بهفزی تیکهل کرابج.

عَمَلَسَ فِي سِرِه: پهلهی کرد له

رؤیشتندا.

الْعَمَلَسُ: بهتوانا بوؤ رؤیشتنی خیرا ۵

سهگه خوږی و گورگه سیس و

پیس.

عَمَلَقَ الْمَاءُ: ناوکه کهم بوو، (عَمَلَقَ الْمَاءُ

في الخوض) ناوکه له جهوزمکهده

تیکه لاو به قوردهلیته بوو.

عَمَلَقَ: له قسهکانیدا قول بووه.

الْعِمَاقُ من الإنسان والشجر: نهومیه

له درنزی و بهرزیدا له پهگهزی

خوی زندهی ههبی ۵ دهگوتری:

(فلان عِمَاق في الأدب أو السياسة)

فلانکس بالآدمستی تهواوی ههیه

له یواری نهدهب یان پامیاریدا.

الْعَمَالِقَةُ: نهتهومیهک بوون بهرگهز

دهچنهوه سهر عیملاقی کوپی

لاوزی کوپی نیرهمی کوپی سامی

کوپی نوح.

هَمَّ الشَّيْءُ عَمُومًا: شتهکه گشتی بوو

همموو لایهکی گرتوهه.

هَمَّ النَّبَاتُ: پوهکهکه درنژ بوو.

هَمَّ الرَّجُلُ عُمُومًا: پیاوکهکه بوو بهمام.

هَمَّ الْقَوْمُ بِالْعُطِيَّةِ عَمُومًا: بهخشش و

پیاووتهیهکهی همموو نهتهوهکهی گرتوهه

۵ دمگوترئ: (عَمَّ المطر الأرض) بارانكه
 ههموو زموى ولاتى گرتهموه.
 هَمَّ رَأْسُهُ عَمَّا: سهرى خوى به میزمر پیچا.
 أَعَمَّ الرَّجُلُ: پیاومكه مامو پسمامه كانى
 پیزدارو زۆرن.
 هَمَّ النَّاسُ بَخْرَهُ وَمَعْرُوفَهُ: خیرو چاكه كانى
 ههموو كهسى گرتهموه.
 عَمَّمَ الْقَوْمُ فَلَانًا أَمْرَهُم: خه لكهكه
 كاروبارمكه كانى خوڤانیان خسته
 ئهستوى فلانكهس و بوو به پهناگه
 گشتى.
 عَمَّمَ الشَّيْءُ: شتهكهى گشتگیر كردو
 ههمووانى بوو ۵ پیچهوانه
 تابیمتمه نكردن.
 عَمَّمَ زَيْدًا: میزمرى خسته سهر سهرى
 فلانكهس ۵ (زمید).
 إَعَمَّمَ الرَّجُلُ: پیاومكه میزمرمكه
 بهدمورى سهریدا خپ هه لدا.
 إَعَمَّمَ الشَّابُّ: گهنجهكه پیگه یی و بالاى
 كرد.
 إَعَمَّمَ الْبَتُّ: رومكهكه دریزی تهواو بوو
 گولى كردو كامل بوو.
 تَعَمَّمَ الرَّجُلُ: پیاومكه میزمرى بهدمورى
 سهریدا خپ هه لدا.
 تَعَمَّمَ الْأَكَامُ بِالْبَتِّ: تهپولكهكان
 بهروهكو گياوگژ پازانهوه.
 تَعَمَّمَ فَلَانًا: به فلانكهسى گوت مامه.

الْأَعْمُ: كۆمهلى زۆرى ئادهمیزاد ۵
 پیچهوانه (الأخص).
 الْعَامُّ: گشتگیر ۵ پیچهوانه (الخاص).
 الْعَامَّةُ مِنَ النَّاسِ: پیچهوانه (الخاصة)
 ۵ (ك: عَوَام) ۵ دمگوترئ: (جاء القوم
 عَامَةً) خه لكهكه ههموو هاتن.
 الْعَامِيَّةُ: بالئراو بۆ گشتو ههمووانى.
 الْعَامِيَّةُ: زاراوهى عامى و پشه خه لك.
 الْعِمَامَةُ: میزمر كه له سهر دمنرى.
 أَلْعَمُّ: مام (برای باوك) ۵ (ك: أعمام،
 وعمومة) ۵ كۆمهلى زۆرى ئادهمیزاد
 ۵ گزوكياو پلو پوش.
 الْعَمَمُ: كۆبونهموهو زۆرى ۵ شتى تهواو
 كامل ۵ پیاوئك خیروبیئرى بۆ
 ههموو كهس بی ۵ دمگوترئ: (فلان
 عمم خیر).
 الْعُمَمُ: لهشساغى و گهنجى و
 دهمله مهندى.
 الْعَمَّةُ: پور (خوشكى باوك) ۵ (ك:
 عَمَّات)
 الْعِمَّةُ: میزمر شیوهى میزمر ۵
 دمگوترئ: (فلان حسن العمة).
 الْعُمُومَةُ: چاوگه ۵ دمگوترئ: (بینى
 و بین فلان عمومة).
 الْعَمِيمُ: همر شتیک كۆبیئتهوهو زۆر
 بی ۵ تهواو بهرزو بلند له همر
 شتیک بی.

هَمَنْ بِالْمَكَانِ عَمًا: له شوپنهكه مایهوه
(فهو عامن وعمون).

عُمَان: ئیقلمیکه له باکوری
خۆرهلانی ولاتی عهرمب لهسهر
دووړگهی عهرمبی و دهریای هیندی.
عَمَان: پایتهختی دملتهتی ئوردنه.

هَمَّةَ عَمَهَا وَعَمَهَا نًا و عَمَوًا: سهرسام بوو
کهوته حالتهتی پارایی و نهیزانی له
کوټوه برپاو کامهیه پښگای نهو.

هَمَّةَ فِي الْأَمْرِ: نهیزانی کام پښگایه حقو
پاسته.

هَمَّةَ عَمَهَا وَعَمَهَا نًا و عَمَوًا: سهری ئی
شیوا نازانی کامه پښگای حقو
پاسته.

عَمِيتَ الْأَرْضُ: ولاتیکی بی ناوونیشان و
نالا بوو.

عَمَّةٌ فِي ظَلَمَةٍ: ستهمی کرد بهبی
تاوانیکی ناشکرا.

الْعَمَّةُ: سهرسامی و پارایی بهجۆرنک
نهزانی چی بکاو چی نهکا و
لهیواری پزیشکیدا نهبوونی
مهلهکهی ههست و دمک کردن و
ومکو عاجزی له جیاوازی خستن
له نیوان شیوهی شتهکان و
کهسهکان و سروشتیان.

هَمِيَّ الْعَمَاءُ وَالْمَاءُ وَغَيْرُهُ عَمِيًا: رموان بوو.
هَمِيَّ الْمَرْجُ: شهپولهکه کهفو خشت و

خَالٌ وَجِيلَكَو چهوئلی فری دا، وهلای
نا.

هَمِيَّ الْبَعِيرُ بِلَعَابِهِ: حوشرمهکی لیکی چاند.
هَمِيَّ فُلَانٍ عَمِيًا: فلانکس کوټر بوو و
روناکایی لهههردوو چاوی پوټی و
فزهی ئی برپا.

هَمِيَّ الْقَلْبُ أَوْ الرَّجُلُ: دلکه بهصیرمت و
ناوړزی نهماو پښگای خیری
نه دوزیهوه و (فهو اعمی) و (هی عمیاء).

هَمِيَّ الْأَخْبَارِ وَالْأُمُورِ عَنْهُ وَعَلَيْهِ: ههوال و
روداو مکانی ئی نادیارو گوم بوو بوون
ناگای لییان نهبوو و هورنان
دمهرموی: هَمِيَّتَ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ
يَوْمَئِذٍ و دهگوتری: (عمی علیه طریقه)
پښگای ئی گوم بوو، نهیزانی کامه
پښازی راست و بهخته و مرییه.

هَمِيَّ فُلَانٍ عِمَايَةً: درټژهی به پښازی
بهتال و پوچی خوئی داو سوور بوو
لهسهر بهردموامبوون لهسهر نهو
پښازه ناشیرینه.

أَعْمَاءُ: کوټری کرد.
عَمَاءُ: کوټری کرد.

عَمِيَّ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: شتهکهی ئی چهواشه
کرد و لئی شاردموه و دهگوتری:
(عَمِيَّ مَعْنَى الْبَيْتِ وَالْكَلَامِ) مانای
شيعرمکه یان قسهکهی چهواشه
کرد.

عَمَى الْعَمَاءُ الْهَلَال: هه‌ور وای کرد
مانگ نه‌بیندري.

تعامي: وای خوڼيشاندا که کوڼره و
هیچ نابیني ځان که وده‌ن و گیله هیچ
نازانی.

الأعميان: لافاو و ناگر ه ده‌گوتري:
(أعوذ بالله من الأعميين) په‌نا به‌خودا
ده‌گرم له‌و دوو شته کوڼره بی
نامانه.

العامي: نه‌و که‌سه‌ی ږنگای خوڼی
نازانی و پڼوڼستی به‌شاره‌زایی
کردن هه‌یه ه پیاوی بالا به‌رزو
دریژ ه چوله‌وانی که نیشانه‌ی
ناوهدانی تیدا نه‌بی.

العماء: هه‌ور.

العماءة: گومړایی و ږوچوون له به‌تالو
خرابه‌کاریدا.

العمى: له‌غه‌زو گري کوڼره‌ی وشه
سازي ه (ك: مُعَمَّات).

عُتَبَ الْكُرْم: میوه‌که ترپی گرت.

العانب: خاوه‌ن تري.

العناب: کڼوی به‌رزو بلندو که‌وانه‌یی.

العنب: تري ه (ك: أعتاب).

هَنْبُ الذَّئْب: ږوه‌کیکی ده‌شته‌کییه له‌گه‌ل

دره‌خته‌لوکه و شتی وا دپروئ به‌ریکی
ږمشی هه‌یه وده‌کوو تري وایه تاله.

العنبأ: عنبه ه میوه‌و به‌روبووم ه

دره‌خته ږوه‌کیکه له پڼری
قه‌زوانییه ه میوه‌کی ده‌نکه و تامی
خوښه ده‌خوری ه ده‌گري به‌مرمبا ه
به‌کالی سرکه‌ی لی دروست ده‌گري ه
له دره‌خته‌کانی ولاتی گهرمه‌سیره ه
له میصر ږواندنی زورو بلاوه پڼی
ده‌گوتري (مه‌نجو) ځان (مه‌نجه)
وشه‌که هیندییه.

العناب: دره‌ختیکی چقاوپییه له
پڼری (السدرية) په به‌رزی ده‌گاته
شش مه‌تر هه‌روا (العناب)
به‌میوه‌که‌شی ده‌گوتري ه میوه‌که‌ی
سورو شیرین و به‌تامه له‌سمر
شیوه‌ی میوه‌ی دره‌ختی نه‌بقه.

العنبر: ماده‌یه‌کی ږمه‌ه تامی نیه،
بوڼی نییه مه‌گهر وردو هار بکري و
بکوتري ه ده‌لڼ شیاکه‌ی حه‌یوانی
ده‌ریاییه.

العنبر: گیانه‌به‌ریکه گوانداری
به‌حریه له پڼری (القيطسية) په
ماده‌ی عه‌نبر ده‌رده‌دا ه باله‌خانه‌و
خانویکی گه‌وره و پان و به‌رینه بو
شت تیدا هه‌لگرتن ځان بو کار تیدا
کردن ه ځان شوڼی حه‌وانه‌وه‌ی
سهریاز ځان نه‌خوښ ه وشه‌که کراوه
به عه‌ره‌بی نه‌گینا بوخوڼی (أنبر)
بووه ه (ك: غنابر).

هَنْتَ الشَّيْ عَنَّا: شتهکه خراب بوو
داوښا.

هَنْتَ فُلَان: فلانکس کهوته مهشهقهت و
ناخوشیه وه.

هَنْتَ الْعَظْمُ: نيسقانه که دوا
هه ليه ستنه وهی شکایه وه.

أَعْنَتُهُ: خستیه ناو مهشهقهت و
ناخوشیه وه.

أَعْنَتَ الْمَرِيضَ: زيانی به نه خوښه که
گه ياندو ته ندروستی تیکدا.

عَنْتُهُ: لیی توند کرد ه تهنگی پی
هه لچنی و کاری قورس و گرانی
خسته نه ستو.

أَعْنَتَ الْمَرِيضَ: زيانی به نه خوښه که
گه ياندو ته ندروستی تیکدا.

تَعْنَتُهُ: نه زيهت و ناخوشی پیگه ياند ه
داوای کرد نهو ملکه چو شه که تبار

بی هه ولی نه وهی دا نه حه سیته وه.
تَعْنَتَ الرَّجُلُ: داوای شتیکی لی کرد

به مه بهستی سهر لی شیواندن و زیان
پیگه ياندن.

الْعَنْتُ: هه له ه داوین پیسی ه قورشان
دهمرموی: ﴿ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنْتَ

مِنْكُمْ﴾ ه بهر بهر چدانه وهو
نیکنه بهری.

عَنْتَ اللَّذَابُ الْأَزْرَقُ: میشه شینه ویزه
ویزی کرد.

عَنْتَ فُلَان: فلانکس له شهر دا نازاو

وره بهرز بوو ه خوئی خسته
ناوکیشه و هه راوه.

عَنْتَ فُلَانًا: به شمشیر له فلانکس هی دا.
الْعَنْتُ: میشی شین، میشه گا.

عَنْجَ الشَّيْ عَنجًا: شته که هی کیش کرد رای
ته گاند ه دهگوتری: (عَنْجَ رَأْسَ الْبَعْرِ)

هه وساری حوشرمه که هی کیش کرد و
لغاوی گرت ه وه.

عَنْجَ الدَّلُو: دولچه که هی به هه وساری
حوشرمه که وه به ست.

أَعْنَجَ فُلَان: فلانکس پشتی ژانی کرد
ماسوله که گانی نیشو نازریان بوو ه

کاروباری خوئی توکمه و پیک و پیک
کرد.

أَعْنَجَ الْبَعْرِ: هه وساری حوشرمه که هی
بو لای خوئی کیش کرد جل ه وی

گرت ه وه.

الْعِنَاجُ: هه وساری حوشر ه حه بلیکه
یان سیرمه به که به ژیر دولچه وه

دمبه سترئی و هه ر دولای
دهیندرینه وه بو لای لیواره گانی و

به حه بله که یه وه شه ته که ددرئی،
بونه وهی نه گهر له کاتی کدا

قولفه گانی شی به چرین نهو سیرمه به
نه هیلی دولچه که بکه و یته بیرمه که وه

ه پشتی پیا و چومزگی ه شوینی
ستراتیجی کارو پیسه شته

سهرمکییه کانی ۵ دهشگوترئ: (هَذَا

قَوْلٌ لَا عِجَاجَ لَهُ) نَهْمُهُ قَسَمِيهْ كَه بِي

سهر و بهره بهههوانته گوتراوه.

عَنْجَدَ الْعَبْ: تَرِيهْ كَه بُوو بَه مِيوْزِي

خراب.

الْعَنْجَدُ: مِيوْزِي خراب.

الْمُنْجَهْ: گوخليْنكه، قَالُوْنَجَه.

الْعُنْجَهِي: كَه سِيْكَ تَه كَه بُوووَ خُوْ

بهزلزانی تيدا بِي.

الْعُنْجَهِيَّة: تَه كَه بُوووَ خُوْ بهزلزانی و

وَمَشْكَ تَه بِيَاتِي ۵ زَبْرِي ژِيَان و

خَوْرَاكِي بِي بِيخُوْوَو چهوری.

هَنْدَ عَنْهُ عَنْدَا وَغُنُوْدَا: دُوور كَه وَتَه وَه پَوِي

وهرگيْرا.

هَنْدَ النَّاقَة: حَوْشَرَه كَه لَه گَارَان تهره بُوو

بُوْخُوْی بهتهنيا لهومِرا.

عَنْدَ الْعِرْقُ أَوْ الْجَرْحُ: رَه گَه كَه يَان

برينه كَه خُوْیْنِي لِي رَه وَان بُوو

نه گيرسايه وه.

هَنْدَ فُلَان: فُلَانْ كَه س تَه كَه بُووِي نَوَانْد و

له سنور تِيْپَهْرِي و سهر بِيْچِي نَوَانْد ۵

بِيْچَه وَانَهِي حَه ق و راستي جَوْلَايه وه و

به نه نهقه ست نه و هه لَوِيْستَه ي نَوَانْد ۵

(فَهْر عَانْد وَغُنُوْد وَغِنِيْد).

أَعْنَدَ الْعِرْقُ أَوْ الْجَرْحُ: دَه مَارَه كَه يَان

برينه كَه خُوْیْنِي به رِبُوو

نه گيرسايه وه.

أَعْنَدَ فُلَان الْقِي: فُلَانْ كَه س به رِدْمُوَام

رْشايه وه.

عَانْدَ فُلَان مَعَانْدَة وَعِنَادَا: فُلَانْ كَه س

بِيْچَه وَانَهِي حَه ق و راستي

جَوْلَايه وه و دَه شِي زَانِي كَه

سهر بِيْچِي حَه ق دَه كَا.

عَانْدَ فُلَانَا: به رِبَه رْچِي فُلَانِي دايه وه و

دُزِي كِرْدَه مَه كَه ي بُوو.

تَعَانْدَ الْخَصْمَان: دُوو كِيْشَه كَار و به نِيْزَاع

هَاتُووَه كَان كَه وَتَه مَقْوَمَقُوْو بِيْ كِدَا

هه لَه گوتن.

إِسْتَعْنَدَ الْفَرَسُ وَالْبَعِيرُ: نَه سَبَه كَه يَان

حَوْشَرَه كَه به تِيَان نَه دَاو

نَه يَان هِيْشْت هه و سَار بَكْرِيْن.

إِسْتَعْنَدَ فُلَانَا مِنْ بَيْنِ الْقَوْمِ: لَه نَاو

خَه لَه كَه كَه قَه صَدِي فُلَانِي كِرْد.

إِسْتَعْنَدَ السَّيَّءُ: گُوزَه كَه ي لَار كِرْدَه مَه و

له دَه مِي گُوزَه كَه نَاوِي خَوَار دَه مَه.

إِسْتَعْنَدَ الْقِي أَوْ الدَّمُ فُلَانَا: رْشَانَه وه

يَان خُوْیْن به رِبُووون به سهر فُلَانْدَا

زَال بُوو، رْشَانَه وه و خُوْیْن به رِبُووون

تَه نَغِيَان به فُلَان هه لَچْنِي.

إِسْتَعْنَدَ عَصَاهُ: به گُوجَانَه كَه ي لَه فُلَانِي

دَا

الْعِنَادِيَّةُ: بِيْپَرِيْ كَن لَه

سَه وَفَه سَتَانِيْيه كَان و نِيْنَكَارِي

حَه قَانِيْقِي شَت دَه كَه ن و پِيْيَان وَايه

إِسْتَعْنَزَ: بهمانا (اعتنَز) دئ.

الْعَنْزُ: بزن ۵ بزنه ئاسك ۵ بهردی ناو

ئاو ۵ زموییهك: نهرمه گل و لبو

چمهوه لانی ههبن.

الْعَنْزَةُ: دارێكه له عهصا درێژترو له

رېمب گورتیه پیره میردو پهك

كهوته خۆی بهسهردا دمدات ۵

تیزایی پاچ، نووکه پاچ ۵ (ك: عَنَزَ و

عَنَزَات).

الْعَنْزِيُّ: پیاوێك لههۆزی عهنهزه، چوو

بۆ گزگلك و تال پنین و نهگهراپهوه،

لهم رووداوه هاتوووه كهدهلئ: (لا

أَفْعَلْ كَذَا حَتَّى يَأْرُوبَ الْقَارِطُ الْعَنْزِيُّ)

واته: ههرگیزاو ههرگیز نهو شته

ناكهه.

الْمُعْنَزُ: سهر بچكۆله ۵ دهموچاو

كرۆسك، دهموچاو رمهقهله ۵

كهسێك پېشی وهكوو پېشی

نیریهقههه وابئ.

عَنْسَتِ الْبِنْتُ الْبَكْرُ عَنَسًا وَعَنَسًا:

ئافهرتهكه زۆر لهمالی باوکی

مایهوهو قهیره بوو شوی بۆ نهكرا

۵ (فهي عانس) (ك: عُنَسَ و عوانس).

عُنَسَ الرَّجُلُ: پیاومكه كهوته سالهوهو

ژنی بۆ نههات ۵ (فهر عانس)

بهزۆری وشه (عانس) بۆ ئافهرمت

بهگاردئ.

ههموو شتێك وههمو خهپالهو

پووچه.

عَنْدَ: زمرفی مهكانه بۆ شتی حازرو

غانیبو دورو نزیک.

الْعِنْدِيَّةُ: پێرپێکن له سهوفهستانیهكان

پێیان وایه حهقانیقی شتهكان

بهگوتیهی بیروباومره ۵ تهناهت

نهگهر پهكێك برپوای وابوو مروؤ

بیگیانو بی ههسته نهوه

بهلایانهوه راستو دروسته.

الْعَنُودُ: سهر پهقو ملنهدهمر ۵

دهگوتری: (سحابة عنود) ههورپکی

بهبارانهو لهبارین ناوهستی.

عَنْدَلُ الْعَدْلِبِ: چۆلهكه (بولبوله

چولهكه) بانندهیهکی پچوکی فره

جموجۆله ۵ بهزۆر جۆر دهخوینیو

لهناو باخو گوول و گولزاردا

دمحهوئتهوه، له رۆژانی بههاردا

دمردمهکوهی ۵ (ك: عنادل).

عَنْزَ عَنْهُ عَنَزًا وَعَنَزًا: لێی دوورکهوتهوه.

عَنْزَ فَلَانًا عَنَزًا: به دارێك؛ كهله عهصا

درێژتیه، له فلانكهسی دا.

اعْتَزَهُ: خواری کردهوهو دووری

خستهوه.

إِعْتَنَزَ: دوورکهوتهوه ۵ دهگوتری:

(إِعْتَنَزَ عَنِ الشَّيْءِ).

تَعَنَزَ: بهمانا (اعتنَز) دئ.

عَنْسَ عَنَسًا: هه موو سه عاتیک سهیری
ناویننه دهکا.

اعنَس: بازرگانی کرد له ناویننه دا ۵
(اعنَس الشَّيْءُ) شته که ی گوږی ۵
دهگوترئ: (اعنست السن وجه فلان)
سال و پوژگار دهم و چاوی فلانکه سی
گوږی ۵ (اعنَس الشَّيْبُ رأسه) پیری
تیکه له به سهری بوو (سهری ماشو
برنج بوو).

عَنْسَتَ الْبَكْرُ: کچه که له مالی باوکیدا
زور مایه موو شوی بۆ نه کرا.
عَنْسَ الْبَنَتِ الْبَكْرَ أَهْلَهَا: کهس و کاری
کچه که نه یان هیشت کچه که شوبکا
تاته مهنی شوکردنی تیپه پری و پیر
بوو.

العِنَاسُ: ناویننه.

العَنَسُ: به ردی ناو ناو ۵ دالاش، داله
که رخوږه ۵ خوشتری به هیزو پته و.
اعنَصَ الرجلُ: پیاوکه هه ندی موی
به سهریه وه ماون ۵ تالتاله موی
به سهریه وه ماون.

العُنْصُرُ: بنه ماو حه سه بوو په گهز ۵
(فلان كريم العُنْصُر) فلانکهس
وه جاغزاده و په سه نه ۵ په گهز ۵
دهگوترئ: (فلان من العُنْصَرِ الآرَى أَوِ
السَّامِي) ۵ له یواری کیمیدا
مادهیه کی سهره تاییه ناتواندرئ شی

کردنه وه ی کیمیا ی تیدا بکری بۆ
مادهیه کی ساکارتر ۵ مادهیه کی
وه هایه کاریگه ری ههیه له
پیکهینانی فه بارمهیه کی تری و مکوو
هایدر و جین و نوکسجین که ده بنه
هوکاری پهیدا بوونی ناو.

العناصر الأربعة: به لای زانا کوئه
یونانیه کانه وه بریتیه له چوار
توخم: (ناگر، ههوا، ناو، گل).

العُنْصُرِيَّة: دهمارگری و تایه فه گه ری و
ناوچه گه ری.

العُنْصُلُ: پیازه و رچه، رومکی کی
به ته مه نو له پیږی (الزنبقية) په
که لاکه ی و مکوو که لای (کراث) وایه
نیږکه گولدارمکه ی دوا ی و مرزی
زستان له پینش دمرکه وتنی که لاکه ی
دهرده که وئ، رومکی کی ته پو تازهو
ناسکه، مه تریک بهرز ده بیته وه،
کو تایی سهرمه کی گوږکه په که پره
له گوئه سپی، بنکه که ی و مکوو
سه لکه پیاز وایه بۆ دهرمان
به کار دئ.

العِنْصَاة: هه موو شتی که م و جوی
جوی و بلاو له پوه ک و موو شتی تر
۵ پاشماوه ی همر شتیک که
زۆرینه ی نه مابن ۵ جه له به مهرو
بزن، گارانه خوشتر.

العُنْصُورَةُ: به مانا (العنصاة) دئ.

العُنْطَابُ: کولله زمردهی گهوره ه (ک):
عَنْطَبُ).

عَنْطَى به: گالتهی پی کرد، قسهی
ناخوشی پی گوت.

العُنْطَرَان: رومکیکی ترشه تامه، نه گهر
حوشتر زوری ئی بخوا توشی ژانه سک
دئ ه پیاوی شهرانی و جویین فروش.
عَنْعَنَ فُلَانٌ عَنْعَةً: فلانکس له
قسه کردندا له جیاتی پیتی (عین)

همه زمی به کار دهینا.

عَنْعَنَ الرَّاوي: حه دیس گیرمده له
پیاویه ته که پدا وتی: (روی فلان عن
فلان....).

عَنْفَ به وعلیه عَنْفًا و عَنَافَةً: به توندو
تیزی په خهی گرتو په لاماری دا ه
سهرزمنشتی کردو عهیبو عاری ئی
دۆزیه وه.

أَعْنَفَهُ: به مانا (عَنْفَهُ) دئ.

عَنْفَهُ: به مانا (أَعْنَفَهُ) دی.

اعْتَنَفَ الأمرُ: کارمهکی به توندو تیزی
ومرگرت ه دمستی به نیشه که کردو
چ زانیارییهکی له بابه ته که دا
نه بوو.

اعْتَنَفَ الشَّيْءُ: شته کهی ناخوش وپست

ه ده گوتری: (اعْتَنَفَ الطَّعَامُ)
خوراکه کهی به دل نه بوو پیی

ناخوش بوو.

اعْتَنَفَ فُلَانٌ الْجَلْسَ: فلانکس له
نه نجومه نه که گواستییه وه.

العَنْفَةُ: ئامیریکه ئاو لیی دما
به خوړمده و دپسورپنیتیه وه ه وه کوو

به ری ناشی ئاوی.

عَنْفَوَانُ الشَّيْءِ: سهره تای شت ه
ده گوتری: (هو لي عنفوان شابه) نهو

هیشتا له هه رمتی لاومتیدایه.

العَنْفَقُ: که می شتی ناو مال و سووکی و
بی کیشی.

العَنْفَقَةُ: چهند تاله موویه کی که من
له نیوان لیوی خوارمده و چه ناگه دا.

عَنْقَهُ عَنْقًا: له ملی دا، سهری پری.

عَنْقَ الْكَلْبُ: قلیتهی له ملی سه گه که کرد.

عَنْقَ عَنْقًا: ملی دریژ بوو، ملی نه ستوور

بوو ه (فهو أعنق وهي عنقاء) ه

دهشگوتری: (هضبة عنقاء) بانویکی

دریژو بهرز ه (عَنْقَ الْكَلْبُ) سه گه که

خالیکی سپی له ملی دا هه بوو.

أَعْنَقَ الرجلُ: پیاومکه ملی دریژ بوو ه

(اعنق الزرع) کشت وکاله که دریژ

بوو گوئی کرد ه (أعنقت الهضبة)

بانومکه دریژو بهرز بوو ه (فهو

مُعنق وهي مُعْنَقَة).

اعنقت الذابة: ولاغیه که تیز تی بهری

خیرا پوی ه (فهو معنق وهي مُعْنَقَة).

اعنقت الثريا: نهستيرهی سیومیل
ناوابوو، له شیعری فۆلکلۆردا هاتوو
دهلی:

﴿بالا به بهرزی قەد به باریکی

نهستیرهی سیومیل کهوته تاریکی﴾
اعنقت النجوم: نهستیرمکان بهرمو
ناوابووو پۆیشتن.

اعنق الکلب: قلیتهی له ملی سهگه که
کرد.

اعنق فلان فلاناً شیناً: فلانکهس شتیکی
له ملی فلانکهس کرد.

عائقة معانقة وعناقاً: ملی له ملی نزیک
کردموو سنجی بهسنگیهوه نا،
چاک و چۆنی و ماچ و مۆچیان کرد.
عنق الطلع النخل: لقو چرووی
دارخورماکه درێژ بوو.

عنق البسرة: بهرسيله خورماکه
خهریکه هه مووی بگاو ببیته
روتاب.

عنق فلاناً: ملی فلانکهسی گرت گۆشی
دهستی له بیینی نا.

اعتنق الرجالان: ههریه که لهو دوو
پیاوه چنگیان له نهستوی یهکتر
هیناو دهمته و یهخه یهکتر بوون و
کهوتنه شهرو ههراوه.

اعتنق الأمر: پابهندی کارکه بوو
خستهیه نهستوی خوی.

إعتنق دینا أو نخلة: باومری بهنایینیك
هیناو و مری گرت ۵ قبولی کردو
به دلسۆزی باومشی پێدا کرد.

تعانقا: له روی خۆشهویستییهوه نهو
دوو کهسه دهمتیان له ملی یهکتر
کرد.

تعنق اليربوع أو الأرنب: یه ربوعه که
یان کهرویشکه که چوووه
کونه گله که ی خۆیهوه.

العانقا: کونی که پهره له گله وردهی
نهرم، یه ربوع و کهرویشک که
ترسیکیان ئی پهیدا بوو ملی خۆیان
دهخه نه ناو نهو گله نهرمهوه.

العناق: کارو بهرخ، گیسک و کاو،

واته: بیچوی مهرو بز

لهساواپیهوه تا سائیک بهسهریاندا

تیده بهرئ ۵ (ك: اعنق و عنق

وعنق) ۵ گیانله بهرئ که له پێری

پشيله، له پشيله گهورمتره، پهنگی

سوره، له ژوور گوێچکه یهوه مووی

پهش هه ن ۵ (بروانه وشمی (ألتفة))

العنق: نهستو ۵ سهرمتای هه موو

شتیک ۵ دهمگوترئ: (ولد في عنق

الصيف) له سهرمتای هاویندا له دایک

بوو ۵ کۆمهلی ئادهمیزاد ۵

دهمگوترئ: (جاء الناس عنقاً عنقاً)

خه لکه که پێر پێر و تاقم تاقم

هاتن ۵ همروا دمگوترئ: (لفلان عنق
في الخير) فلانكهمس دمست پيشخمری
هميه بؤ خير و چاكه ۵ له همديسدا
هاتووه: (لا يزال الناس مختلفه
أعناقهم في طلب الدنيا) وشهی
(أعناق) ليرمدا بهمانا سهرؤك و
گهوره و پيش سپی ولات دئ.

العنق: گورگه لوغه، رويشتنی نه سپو
حوشتر به خيرایى.
العنقاء: بالندميهای خهياييه و
همبوونی نييه ۵ شيخ پرمزای
تالهبانی دهئ:

عنق نيسم همن بئ موسمما همروكوو ناوی بهما
تميری عنقا شاری جابولقا بلاوی خانها.

العنقی: دمست لهملکهر ۵ دمگوترئ:
(بات خیال طيفك لي عنقا).

العنقة: له زانستی رومکناسيدا نهو
گه لا رومکيه که دموروی قهدی
رومکهکه دمدا ومکوو رومکی
خهشخاش.

العناق: نهسپی مل قيتو جوان.
العنق: نهو تمباره زموييهی بهرزمو
دموران دموری دمشتايبه ۵ (ك:
معانق).

المعنة: ملوانکه ۵ (ك: معانق).
العنق: ماسيهکی رهنک زيوی
بريسکهداري بئ ددانه.
العنقود: بروانه مادمی (عقد).

العنق: بنکی رومک و قهغهزاو و بهرمدا
بههمهرجئ سپی بنو کومهلبن و
رهنکی ترهان نهگرتیب ۵ ناومروکی
دارخورما چونکه سپيه.
عنقش فلان: فلانکهمس خوئی
بهشتهکهوه ههلواسی.

تعنقش: خوئی خوارو پيچاوپيچ کرد
خوئی جهپاند.

العنقاش: بئ عهقلی بئ رموشت ۵
چهرجی نهو کهسهی بهگونددو
گهرهک و هوبدا دمگهرئ و شت
دمهرووش.

عنك الرمل عنكا وعنكا: لمبه لانهکه رهق
بوو بهرز بؤوه پيگای نهدا کهس پيا
بروا.

عنك اللبن: شيرکهکه بزپرکا.

عنكت المرأة على زوجها: نافرتهکه له
ميردمکهی ناجيزه بوو.

عنكت المرأة على أبيها: نافرتهکه له
باوکی ياخی بوو.

عنك: بهناو لمبی تمباره بهستوی
بهرزمومبوودا رويی ۵ خهريك بوو
تيذا بچئ.

عنك: بهتونددو تيزی رهمفتاری لهگهئدا
کردو خستيه نارهمهتی و
چورتمهوه.

إعنتك: بهمانا (عنك) دئ.

تَعَنَّكَ الرَّمْلُ: به مانا (عَنكَ) دئ.

أَلْعِنِكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: هه رشتيكَ گه وره بئ ۵ به شيكَ له شهو.

أَلْعَيْنِيكَ: لمبي ته باره به ستوي رهق بوو ۵ (ك: عَنكَ).

أَلْعَنَكَبُ: جالجالوكه ني ره ۵ يان ره گهزي جالجالوكه ۵ (ك: عناكب).

أَلْعَنَكِبَةُ: جالجالوكه ي مئ.

أَلْعَنَكِبُوت: ده عبايه كه له پله ي (العنكيات) چوار جووت قاجي هه ن، شتيكي زور ته نك ده چنئ و ده ميكا ته داو بو نيچير مكاني ۵ (ك: عنكبوتات و عناكب و عناكب).

عَنكَشَ الْعُشْبُ: گياو گزه كه راساو زور

بوو تي كهالا ۵ ده سگوتري: (عنكش

الشعر) قزمه كه پړو چړ بوو تي كهالا.

تَعَنَّكَشَ: به مانا (عَنكَشَ) دئ.

أَلْعَنَكَشُ: كه سيكه گوي ناداته خو پازاندنه وه خو نارايشت دان.

عَنَّمَ الْبَنانُ: قامكي به گول و بهري دره ختي عه نهم رهنك كرد.

أَلْعَنَّمُ: پوه كيكي سفت و هه ميشه

سه وزه لقو پړژه مكاني نوستوانين

كه لاكه ي له گه لاي زميتون ده چئ

وهئ له هي زميتون وردترو

سه ورتره، گوله كه ي قير ميزيه،

بوي هه پونگي ئي ده گيرئ ۵ هه روا

ناوه بو توله و ته رزمي مي و كه وهك و
پي و اس سبي ده گيرئ و ده خوري و
مزره.

الْعَنَمَةُ: قه نشتي ليوي ناده ميزاد.

عَنُّ لَه الشَّيْءُ عَنَّا وَ عَثُونَا: له به رده مي

د مر كه وت، كه وته بهر چاوي ۵

ده سگوتري: (لا افعله ما عَن نَجْم في

السماء).

عَنُّ عَنِ الشَّيْءِ: روي له شته كه و مر گيراو
پشتي ئي هه كدر.

عَنُّ الْفَرَسَ عَنَّا: لغاوي بو نه سپه كه كرد
نه سپه كه ي لغاو كرد.

عَنُّ الْكِتَابَ: ناو و نيشاني بو كتي به كه

دانا ۵ عيناوي بو نووسئ.

عَنُّ الرَّجُلُ غَنَةً: پياو كه له پياو هتي

كه وت، نه يتواني سه رجبي ناهرت بكا

۵ (فهو معنون وعين وعَيْن) ده سگوتري:

(إمرأة عينية) ناهرتي كه ههزي له پياو

نييه.

أَعْنَتِ السَّمَاءُ: ناسمان به رزايي
د مر كه وت.

أَعْنِ الْفَرَسَ أَوِ اللَّجَامَ: جل هوي

نه سپه كه ي به رز كرده وه (أَعْنِ

الكتاب لكذا) كتي به كه ي پانواند بو

فلان.

أَعْنِ الرَّجُلُ: پياو كه هينه كه ي له كار

كه وت.

عَائُهُ مُعَاثَةً وَعِنَانًا: بهرمهرگانی کرد.

عَنْنَ الْكِتَابَ: عینوانی کتیبه که ی نووسی.

عَنْتَ الْمَرَأَةَ شَعْرَهَا: نافرته که قزمگانی خوی هونینه وه.

عَنْنَ الْفَرَسَ أَوْ اللَّجَامَ: جلهموی بو نهسپه که یان بو لغاومکه دانا.

إِعْتَنَ لَهُ الشَّيْءُ: شته که ی بو دمرکه وت.

إِعْتَنَ لَهُ مَا عِنْدَ الْقُرْمِ: هموایی روداوی نهته وه که ی پی راگه یه نندرا.

تَعَنَّ الرَّجُلُ: پیاوومکه وازی له سهر

جیبی نافرته هیئا به بی نه وه ی له کار که وت بی.

الْأَعْنَانُ: نه م لاو نه ولای شت ه جواردموری درخت.

الْعَنَانُ: نه وه ی دیاره له بهر زایی ناسمان ه هور ه کن هموو شتیک.

الْعِنَانُ: چه رم یان بهن و دزبینی لغاو، هموسار ه نه وه ی و لاخی پی

دمبه سرپته وه دووچه بلی وه که دریزو هاوتا ه دهگوتری: (فلان

طویل العنان): فلانکهس و مجازاده و شهریف و رموشت بهرزه ه (فلان

قصیر العنان) فلانکهس که م خیرو بییره ه (فلان أبی العنان) فلانکهس

داکۆکیکار و ملنه دمه بو داواکاری ناپموا ه دمشگوتری: (ذلّ عنانه) ه

ملکه چو جلهمو نه رم بوو، (هما

یجریان فی عینان) نه وه دووه هاوتا و هاوشانن له گه وره یی و زانیاریدا ه

(أرخی من عینانه) که میک باری گرانی لی سووک کرد ه (بینهما شریکه

عینان) له نیوان نه واند ا هاوبه شی و یه کسان ی هیه ه له م روموه (العینان)

بریتییه له دوو چه بلی هاوتا و بهرام بهر بهیه ک.

الْعَنُ: ناحیه و لاو ناوچه ه (ک: أعنان).

الْعَنَنْ: به مانا (العنّ) دی ه (ک: أعنان).

الْعَنَانُ: بو زنده مانای (عان) دی ه پیشرک ی ه دهگوتری: (فلان عَنان

عن اخیر) فلانکهس سسته له کاری خیردا.

العُنَّةُ: له کار که وت و عیج زیکه توشی

پیاو دمی و توانای کاری سیکی نامینی ه خیمه و که پرک که له

لق و پرزی درخت دروست بکری ه (ک: عَنْنَ وَعِنان).

الْمَعْنُ: که سیک خو یخاته ناوشتیکه وه که په یومندی به وه وه نه بی و

له هه موو دیزمیه ک نه سکوی بی ه و تاربیزی زمان ره وان و به دهم و پل.

عَننَ الْكِتَابَ عُنُونًا: عینوانی کتیبه که ی نووسی.

العُنْوَانُ: نه وه ی دهگریته نیشانه بو شتی تر.

هنا غُتِرَ: ملکه چ بوو زهلیل بوو ۵
 دمگوترئ: (عنا فلان للحق) فلانکس
 گمردن که چی حهق و راستی بوو ۵
 قورشان دمه رموی: ﴿وَعَسَى الرَّجُلُ
 لِلْحَيِّ الْقِيَوْمِ﴾ ۵ بوو به نه سیر و دیل.
 هنا الدَّمُ او الماء: خوینده که رموان بوو
 ناوکه جاری بوو.

نارمحه تی بوو.
 هُنِيَ الرجلُ: بیاومکه به دیل گیرا، کهوته
 حالتی دیلیه تیه وه.
 عَنِ فلان بالأمر: فلانکس به کارمکه وه
 مه شغول بوو ۵ گرنگی پيدا.
 هُنِيَ بالأمر غنياً وعنايةً: گرنگی به کارمکه
 داو پییه وه مه شغول بوو.

هنا الأمر به: کارده خرایه سهری.
 هنا عليه الأمر: کارمکه له سمرشان قورس
 بوو.

هنا الأمرُ فلاناً: کارمکه فلانی گرته وه.
 هنا الشئُ غنوةً: شته که ی به زورو توپزی
 و مرگرت.

هُنِيَ به الأمرُ غنياً: کارمکه ی به سهردا درا،
 نیشه که ی خرایه نه ستو.

هُنِيَ الشئُ: شته که ی درخست و ناشکرای
 کرد.

هُنِيَ بالتَّوَلَّى كذا غنياً وعنايةً: به قسه کانی
 مه بهستی فلان بوو ۵ نهوی مه بهستی
 بوو.

هُنِيَ الأمرُ فلاناً غنياً وعنايةً: کارده فلانی
 گرته وه مه بهستی بهو نیشه فلان بوو
 ۵ له حه دیسدا هاتووه: (من حسن
 اسلام المرأ ترك مالا يعنيه) ۵ دمشگوترئ:
 (عنی بأمر فلان) گرنگی دا به کاری
 فلان.

هُنِيَ غناً و غناءً: ماندوو بوو، تووشی

أعنت الأرض الثبات: زمویمه که رومکی
 رواندو گیاو گزی دمرخست ۵
 دمگوترئ: (أعنى الثبات) باران
 رومکی رواند ۵ (ما أعنت الأرض
 شيئاً) زموی هیچی نه رواند.
 أعنى الرجلُ: بیاومکه ی ملکه چ کردو
 دیلی کرد.

أعنى الأمرُ فلاناً: کارمکه فلانی
 ماندو کرد ۵ بو فلانکس گرنگ
 بوو.

عانتاه: ناخوشی جهشت مملانی
 له گه ن چورته و کیشه دا کرد.

عانى فلاناً: شهره قسه و بهر بهر مکانی
 له گه ن فلان کرد ۵ له گه ن شه نکرد.

عانى المالُ: به جوانی سهرکاری
 ماله که ی کرد ۵ دمشگوترئ: (هم ما
 يعانون ماله) نهوانه باش سهرکاری
 مال و سامانی خو یان ناکمن.

عانى الممومُ فلاناً: خه مو خه قمت
 سواری شانی فلانکس بوو.

عَنَّا: نهرکی قورسی خسته سمرشان.

عَنَى الكتاب: عینوانی بؤ کتیبه که دانا.

إعتنى الأمر: کارمه که جهسپا جیگیر بوو.

إعتنى فلان بالأمر: فلانکس گرنگی دا به کارمه کی.

تعنى الرجل: پیاومه که ماندوو بوو و پیسای حوشتری بهرکه موت و

تووشی گووگیران بوو.

تَعَنَى في الأمر: مامانوفندی له کارمه که بهیرمو کرد.

تَعَنَى الأمر: کارمه کی بهنارچه تی له نه ستو گرت.

تَعَنَى الحمي فلاناً: لهرزوتا فیتری فلانکس بوو بهین بهین تووشی

دمبی.

الثعنية: میزو ریخی حوشتر تیکه لاو

دمکری و حوشتری گرویتی بی چهور

دمکری و قهیزی که نازاراویه

(ناوکوم) شرج دمیشتی و مروفه که

حهزی له گوگردن ههیه و بوی

ناکری و ناوکومی دهچوزیته وه و

توزتوز پیسای لی دیته دمر.

العاني: چهوساوه و زهلیل و بهدیل

گیراو کویله و لهجه ديسدا هاتوو:

(عردوا المرضی وفکوا العانی).

العانية: مینیهی (العانی)یه و (ک):

عَوَان) و لهجه ديسدا هاتوو: (أتقوا

الله في النساء فانهن عندكم عوان)

لهخودا بترسن دمریارهی ئافرمت

نهوان لای ئیوه کویله و یان ومکوو

کویله.

العنا: ناحیه و تهنیشت و (أعناء

السماء) لای ئاسمان.

ألينا: نهتموهیه که پیکهاتبی له جهند

هوزو تیره ی جیا جیا و (ک: أعناء) و

دمگوتری: (جاءنا أعناء من الناس)

کومه ئیک خه ئکی تیکه ل له تیره ی

جیا جیا مان هاتنه لا.

ألعناية: چاودیری و بهیرموبردنی

خودا بؤ شت.

العنو: به مانا (ألينا) دئ.

ألعني: مانا، (ک: معان).

المعاني: رهوشته جوانه کانی ئامیزاد و

دمگوتری: (فلان حسن المعاني) و

(علم المعاني) به شیکه له زانستی

به لاغوه مه بهست لی زانینی

چونییه تی کردنی قسه و وتاردانه

به گوپره ی داخوازی حال و مهقام.

مَعْنَاءُ الكلام: مانای کهلام.

ألمعني: بپچهوانه ی (المادی)یه یان هی

(الذاتي)یه.

عَهْدَ فُلَانٍ اِلَى فُلَانٍ عَهْدًا: فُلَانْکەس
 پەیمان و بە ئینییکی خستە ئەستۆی
 فُلَان و داوای ئی کرد بپارێزی.
 عَهْدَ الشَّيْءِ: شتەکە ی ناسی، زانی ە
 دەرگوتری: (الأمر كما عَهِدْتَ) کارەکە
 وەکۆ زانیوتە ئاو ھایە.
 عَهْدَ فُلَانًا: زوو زوو چوو بۆلای فُلَان
 پەیمانی تازە دەرگرمۆه.
 عَهْدَ فُلَانًا بِمَكَانٍ: لە شوێنیک تووشی
 فُلَانکەس بوو.
 عَهْدَ الْمَكَانِ: شوێنەکە بارانی پەلە ی ئی درا
 ە بارانی سالی تازە ی وئ کەوت.
 اَعْهَدَهُ: پەیمانی دایە ە دەرگوتری:
 (عَاهَدَ الذِّمِّيَّ) بە ئینی دا بە کابرای
 ناموسولمانی دالە دراو یان (ذمِّي).
 اِعْتَهَدَهُ: بە دواداووونی بۆ کرد لی
 گەرا، زوو زوو چوو بۆلای و بە ئینی
 تازە دەرگرمۆه.
 تعاھدا: سویند خۆری یەکتر بوون.
 تعاھدَ الشَّيْءِ: لە شتەکە گەراو لی
 کۆلیەوھ.
 تَعَهَّدَ بِالشَّيْءِ: بە شتەکەوھ پایەند بوو.
 تَعَهَّدَ الشَّيْءِ: لە شتەکە ی کۆلیەوھو
 پتوھە ی خەریک بوو.
 اِسْتَعْهَدَ مِنْ صَاحِبِهِ: بە ئینی لە
 ھاوھلەکە ی وەرگرت.
 الْعِھَادُ: بارانی سەرمتای سال.

العَھْدُ: عیلم و زانست ە دەرگوتری: (ھو
 قریب العہد بکذا) ئەو زانیاری
 تازە یەو شتی زۆری بە سەردا
 تینە پەرپوھ ە (عَھْدِي بِكَ مَسَاعِدًا
 للضعفاء) زانیاری مە دەرپارە ی تو
 ئەوھ یە کە بە پێزت یارمەتیدەری
 ھەزارو پینە وایانی ە ھەروا بە مانا
 ئامۆژگاری و مەسیەت دی قورئان
 دەرگرمۆی: ﴿وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا﴾:
 بە گۆپری ئامۆژگاریەکانی خودا
 ھەلەسو کەوت بکەن ە بە ئین نامەو
 پەیمان کە بۆ فەرمانپروا و پاشاکان
 دەرگوسری ە سویندو بە ئین:
 دەرگوتری: (علي عہد الله لأفعلن
 کذا) زەمان و پۆژگار ە دەرگوتری:
 (كان ذلك على عہد فلان) ئەوھ لە
 پۆژگاری فُلَانکەسدا بوو ە (ك:
 عہد و عہاد).

العہد القديم: ئەو ئەسفارو جزمانە ی
 کتیبی پیرۆزن کە لە پێش ھەزرەتی
 مەسیح دا نووسراوئەوھ.
 العہد الجديد: ئەو جزم و ئەسفارانە
 کە لە داوی ھەزرەتی مەسیح
 نووسراوئەوھ.
 ولي العہد: ئەو کەسە ی دەستنیشان
 دەرگری بۆئەوھە ی جینشینی
 فەرمانپروای پێش خۆی بی.

شوپنی خویندن و لیځوځلینه وه،

ومکوو: (معهد الدراسات العليا).

عَهْرُ الْمَرْأَةِ غَهْرًا: زینای له گهل ټافرمته که

کرد ٥ (فهر عاهر) ٥ (ك: غَهَارٌ) (وهي

عاهر وعاهرة) ٥ (ك: عاهرات و

عواهر).

عَاهَرَهَا: به مانا (عَهَرَهَا) دئ.

العَهْرُ: تاوان و بهد پوهوشی.

العِهْرُ: به مانا (أَلْعَهْرُ) دئ.

العاهِلُ: پاشای گهوره و فهرانپر هوای

ولاتان.

عَهَنَ الشَّيْءُ غَهْنًا: شته که بهردموام بوو و

چه سبا ٥ دمگوترئ: (مال عاهِنُ)

مالی کی بهردموامه، له ههموو

سهرده میځدا واریداتی هیه.

عَهَنَ: ناماده بوو ٥ دمگوترئ: (طعام

و شراب عاهِن).

عَهَنَ فِي الْعَمَلِ: دلسوزانه کاری کرد.

عَهَنَ بِالْمَكَانِ: لهو شوپنه مایه وه و جیگیر

بوو.

عَهَنَتِ النَخْلَةُ: درهخته خورماکه لقو

پېژمکانی وشك بوون.

عَهَنَ لَهُ مراده: مه بهسته که ی به په له

بو هینایه دی.

عَهَنَ الْقَضِيبُ غَهْنًا وَعَهْرَنًا: دارمکه دوولا

هاته وه شکایه وه به بی ټه وهی دولت

بی.

الْعَهْدُ: ټهو که سه ی به ټینی

ټه نجامدانی کار ددهاو ټیسه مگان

له نه ستو دمگړئ ٥ ټهو که سه ی

په ایمان و پله و پایه ی خوځو دپوین.

الْعَهْدَةُ: بارانی دواباران ٥ (ك: عهاد).

الْعَهْدَةُ: به ټین نامو قهواله ٥

به پرپساریه تی و تاوان ٥ دمگوترئ:

(على فلان عَهْدَةٌ لا خلاص منها)

فلانکس تاوانی کی له سهره

پرگار بوونی نیه ٥ له بواری مامه له دا

بریتیه له ضه مان و دروستی

مامه له که و بی عه بی فرور او که

٥ زامن بوونی راستی هه واله.

الْعَهْدُ: به ټین پیدراو په ایمان له گهل

به سترو ٥ قه دیم و کونه سال ٥

دمگوترئ: (قربة عهيدة) گوندی کی

کون و له میژینه یه، پوژگار ی کی

زوری به سهر دا تی پمړیوه.

الْعَهْدُ: پابه ند بوو به به ټین و واده ٥

که سیك کار یك له نه ستو دمگړئ و

خه ری کی ټه نجامدانیه تی.

الْعَاهِدَةُ: به ټین و گری به ستی که له نیوان

دووکس یان دوو تا قم دا ٥ له بواری

یاسای نیوده و له تی دا بریتیه له

رېکه و تن نامه له نیوان دوو دمو له ت

یان زیاتر دا بو رېکخستنی

په یوه نډیه کانی نیوانیان.

الْمَهْدُ: شوپنی کو بوونه وهی خه لك ٥

الْعَاهِنُ: ناماده ه (ك: عواهن) ه
دمگوترئ: (ألقى الكلام على عوايه)
قسهكانى به نامادمبوان راگه ياندو
به بئ نامادمكارى پئيش وهخت
وتارى بؤدان.

الْعِهْنُ: خورى رمنگ گراو به چهند
رمنگيك ه (عِهْنَة) تيسكه خورى ه
قورئان دمفهرموى: ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ
كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾: كيومهكان ومكوو
خورى به شسه گراويان ئى دئ ه
دمگوترئ: (فَلان عِهْنُ مال)
فلانكس باش مال و سامانى خوئ
سهر و كارى دمكا.

عائنه عن الأمر عوثا: لهكارمكه لايداو
ژيوانى كردموه، تاوانى ئى كرد
سهرسام و چهيران بوو.
عَوَّكُهُ عن الأمر: لهكارمكه لايداو
ژيوانى كردموه تا گهيانديه حالتهتى
سهرسام بوون.

تَعَوَّتْ: سهرسام و چهيران بوو.
الْعَاثُ: رېبازو مهزههب.
عاج عرجا: گهرايهوه.

عاج عن الأمر: لهكارمكه گهرايهوه و پشتى
ئى هه ئكرد ه دمگوترئ: (ما عاج بكلام
فلان) به قسهئى فلان له هه ئويستهمكهئى
نه گهرايهوه، چ گوئى به قسهكانى نه دا
ه (فلان ما يعرجُ عن الشيء) فلانكس

له شتمكه ناگه رپتهوه.

عاج بالمكان وفيه: لهو شوينه جيگر بوو
مايهوه.

عاج على المكان: گهرايهوه بؤ شوينهكه.
عاج الشيء عرجاً وعجاجاً: شتمكهئى دوولا
هينايهوه خوارى كرد ه دمگوترئ:
(عاج رأس البعير بالزمام) به هوئى
ههوسارو لغاوموه ملى حوشرتمكهئى
خوار كردموه.

عَوَجَ العرْضُ ونحوه عرجاً: دارمكه خوار بوو
چهمايهوه.

عَوَجَ الأرض: زمويهكه تهخت نه بوو.
عَوَجَ الطريق: رېنگاكه قورئو پئيج بوو.
عَوَجَ الإنسان عرجاً: ئادمميزادمكه
رپهوشتى ناشيرين بوو ه ناپينهكهئى
ناراست و دروست بوو ه دمشگوترئ:
(قول به عَوَج) قسهيهكه ئامانج
ناپيكي ه (قول غير ذي عَوَج)
قسهيهكى راست و دروسته بئ عهيب و
خهوشه ه قورئان دمفهرموى: ﴿قُرْآنَا
غَرِيْبٌ غَيْرَ ذِي عَوَجٍ﴾ ه (فهو اعرج وهي
عوجاء).

عَوَجَ العرْضُ: دارمكه چهماندموه.
عَوَجَ العصا ونحوها: مادهئى عاجى له
عصاكه شتمك دا.

عَوَجَ فلاناً عن الشيء: فلانكسهئى
له شتمكه ژيوان كردموه ه لايدا.

إِنْعَاجُ الشَّيْءِ: شتهکه چهمايه وه،

خوار بؤوه ۵ دمگوتری:

إِنْعَاجُ عَلَيْهِ: بهسهریا چهمايه وه.

تَعَوَّجَ الْعَرْدُ وَنَحْوَهُ: دارهکه چهمايه وه ۵

داهات و خوار بؤوه.

تَعَوَّجَ بِالْمَكَانِ وَعَلَيْهِ: بؤ شوینهکه

گهرايه وه، هاته وه شوینهکه.

إِعْوَجَ الشَّيْءُ: شتهکه چهمايه وه خوار

بؤوه.

الْأَعْوَجِيَّاتُ: جۆریکه لهئهسپی رهن

نیسهت دهرین بؤ ئهعهوج ناویک

۵ جۆره ئهسپیک هۆزی بهنی

هیلاله.

الْعَاجُ: دانی فیل.

الْعَرَّاجُ: فرۆشیاری عاج ۵ دروستکاری

عاج.

الْمَعَّاجُ: ئهو شوینهی بؤی

دهگه پێته وه و تێدا نیشته جی

دهمی.

عَادَ إِلَيْهِ وَلَهُ عَلَيْهِ عَرْدٌ وَعُرْدَةٌ: گهرايه وه،

ژێوان بؤوه.

عَادَ الرَّجُلُ أَوِ الْبَعِيرُ: پیاوهکه یان

حوشترمهکه پیر بوو، کهمیک هیزی

تێدا مابوو.

عَادَ فَلَانٌ شَيْخًا: فلانکهس بوو به پیره

میرد.

عَادَ الشَّيْءُ: جار دواجار هاته لای شتهکه.

عَادَ الشَّيْءُ فَلَانًا: شتهکه جار دواجار توشی

فلان بوو.

عَادَهُ الشَّقُّ أَوِ الْحَنِينُ: شهوق و ههزو

نارمزو بؤی گهرايه وه، سهر له نوێ

سۆزو خۆشه ویستی بؤ هاته وه.

عَادَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: پزیشکهکه چوو له لای

نه خۆشه که بۆ نهوهی چارهسهری بکا.

أَعَادَهُ: دووباره هاته وه بؤلای.

اعَادَ الشَّيْءُ إِلَى مَكَانِهِ: شتهکهی

گهرا نهوه بؤ شوینی خوی.

عَارِدَهُ مُعَادَةٌ وَعِرَادٌ: دوازی واز

لێهێنان و دمنگ لێ بپان گهرايه وه

بؤلای.

عَارِدَتَهُ الْحُمَى: لهرزو تاکه بؤی هاته وه.

عَارِدَهُ بِالسَّالَةِ: جار دواجار مهسه له کهی

لێ پرسیار کرده وه.

عَارِدَ الشَّيْءُ: شتهکهی بؤ پیاوه که

دووباره و سێ باره کرده وه تا بؤی

بوو به داب و نه ریت.

عَيَّدَ: نامادهی جهژن بوو ئاههنگی

جهژنی گیرا.

إِعْتَادَهُ: کردی به عادت و داب و نه ریتی

خوی.

تَعَوَّدَ الشَّيْءُ: به شتهکه راهات، کردی به

داب و نه ریتی خوی.

إِسْتَعَادَهُ: داوا لیکرد بگه پێته وه.

إِسْتَعَادَ فَلَانُ الشَّيْءَ: داوا لیکرد

جاریکی تر نهو شتهی بؤ دووباره
بکاتهوه.

الأعود: بهسودتر ۵ دمگوتری: (هذا
أعود لك).

العائد: نهو قازانچو سوودهی
دمگپرتهوه بؤ نهو کهسهی
هاوبهشه له جهمعیهی تهعاونی و
شتی وادا.

العائد: نهو بره پارهیهی نهنجومهنی
شارموانیهکان و فهمرانگهکانی باجو
دهرامت سالانه دهیخنه سهر
زموی و زارو خانو و بهره.

العائدة: یارمهتی و پیاومتی و چاکه
لهگهل خهک ۵ دمگوتری: (ما أكثر
عائدة فلان على قومه) ۵ (ك: عوائد).

العادة: دابونهریت: همر شتیك
نهونده دووباره بکریتهوه تا خوی
پیوه دمگپری و بهیئ ماندوو بوون و
وردبووننهوه نهمنجام دمدری ۵
حالمهت و مزعیك که بهك شیوه
دوباره دهپیتهوه ۵ و مگوو عادهی
مانگانهی نافرمهت.

العادي: کۆن و له میژ ۵ دمگوتری: (عبد
عادي) مهجدو رهسه نایه تییهکی
کۆن و له میژینهیه ۵ (بئر عادیه):
بیره ناویکی کۆنه دهئیی بیری
زهمانی گهل عاده ۵ کاروباریك

بووپیته عادمهت و خوی پیوه گیرایی.
عَوَاد: نیسمول فیعله مانای نهمر
دمگهیهنی.

العَوَاد: چاکه و پیاومتی کردن لهگهل
خهک ۵ دمگوتری: (عُد فان لك
عندنا عواداً حسناً) بگهپرتهوه
بۆللمان تۆ پیاومتیت بهسهرمانهوه
ههیه دهمانهوی چاکهت بدهینهوه.

العَوْد: دمگوتری: (رَجَعَ عَوْداً على بدء)
۵ (ورجع عوده على بدئه) واته: چوو
گهپایهوه لهوی نهو هستا ۵ ههروا
دمگوتری: (لك العود) بۆت ههیه
بگهپرتهوه لهکاره که پهشیمان
ببیتهوه ۵ دهسگوتری: (العود أحمد)
پهشیمان بوونهوه لهو کاره
لهکردنی باشتره ۵ ههروا وشه
(العود) ناوه بۆ خوشتر و مهپری پیرو
بهسال چوو؛ کهههندی گورو تینیان
تیدا مایی ۵ پیگای کۆنی ناسایی ۵

العَوْد: دار، باریک بی پان نهستور، تمپر
بی پان وشك ۵ جوړیکه لهبۆنی
خوش ۵ واته: (دار عود) ۵
نامیژکی موسیقایه ژبی پیدا
پایهل کاراون به پهنجه پان
بهریشهیهک لیی دمدری و دمنگی ئی
دئ ۵ (ك: أعود وعيدان).

العَوَاد: نهو کهسهی نامیر دروست

د مكا ۵ نهو كهسهى عود لى دمداء.

الْعِيَادَةُ: شوئنى تايپهتى پزىشك بؤ
پشكنينى نهخوش.

الْعِيدُ: خه مو خهفهتى گهراوه و تازه
بووه ۵ يان سؤزو عيشقى تازمبووه ۵
رؤزى جهژن ههر جهژنيك بى.

الْمَعَادُ: رؤزى هيامهت و گهراوه بؤلاى
خودا.

الْمَعَادَةُ: يادموهرى روداوئكى ناخوش و
تازيه بؤ گرتنى.

الْمَعَارِدَةُ: پهيدا بوونهوهى دياردهى
نهخوشى سهرله نوئ دواى نهوهى
كه ماوميهك ناسهوارى نه مابوو.

الْمُعِيدُ: ليزان و خاوهن نه زمون ۵ نهو
هوتاييه زيرمهكى سهر له نوئ
ددرس بؤ هاوه له كانى شى
دمكاتهوه و نهوى مامؤستاكه يان بؤى
شهرح كردوون و تئى نه گه يشتون
نهم بؤيان رون دمكاتهوه ۵ كه سيك
پله يهكى زانستى و فيركارى له زانكؤ
ومردمگرئ پيش نهوهى بييتنه
مامؤستاو ددرس بلئتهوه.

عَادَ بِهِ عَرْدًا و عِيَادًا: پهناى بؤ برد، خؤى
خسته پهناى بؤ نهوهى بپاريزئ ۵
ومكوو دملئين: (اعوذ بالله من الشيطان
الرجيم) پهنا دمگرم بهخودا له شهرو
نه گبهتى شهيتانى نهفزين لى كراو.
عَاذَتِ النَّاقَةُ: حوشترمهكه تازه بيچوى

بووه ۵ (ك: عَوْذٌ وَعُوْذَان).

أَعَاذَهُ اللَّهُ: خودا پاراستى، خودا
بيباريزئ.

عَوْدُهُ: بهمانا (اعاذه) دى ۵ نوشته و
دوعاى پيدا كرد.

تَعَاوُذُ الْقُرْمِ فِي الْحَرْبِ: خه كهكه له
شهردا خؤيان خسته پهناى
يهكترى و يهكترىان كرد به
پاريزمرى يهكترى.

تَعَوَّذَ بِهِ: پهناى بؤ برد ۵ دمگوترئ:
(تعوذ بالله).

إِسْتَعَاذَ بِهِ: بهمانا (تَعَوَّذَ) دئ ۵
دمگوترئ: (إِسْتَعَاذَ بِاللَّهِ).

الْعَوَائِدُ: چوار نهستيرهن به شيوهى
چوارگؤشه يهكى نارپك، له ناويان
نهستيرميهك ههيه پئى دمگوترئ:
(الرُّبْع).

الْعَوْدُ: پهناگا ۵ دمگوترئ: (فلان عرذ
لبنى فلان) ۵ دمشگوترئ: (عرذ بالله
منك) واته: پهنا دمگرم بهخودا
له شهري تؤ.

الْعُرْدَةُ: نوشته و دوعا ۵ كه به نهخوش و
مندالدا دمكترئ.

الْعُرْدُ: گزوكيا كه له مبنى دارى
چقلاويدا دمروئ ۵ يان له لاي
بنه درهختى تر دا دمروئ ۵ يان
له ژير بهردو شتى وادا دمروئ.

الْعِيَاذُ: په‌ناگه، په‌ناگرتن به‌هېژنک
له‌ترسی شتېکې تر ۵ وځو
دمگوترئ: (الْعِيَاذُ بِاللّٰهِ مِنْهُ)
په‌نادمگرم به‌خودا له‌شه‌رو
نه‌گېه‌تی نه‌و.

الْمَعَاذُ: دمگوترئ: (معاذ الله ومعاذ وجه
الله) واته: په‌نادمگرم به‌خودا.
الْمَعَاذَةُ: نوشتو جادو ۵ دمشگوترئ:
(معاذة الله).

الْمَعْرُوتَان: دوو سورمتی کوټایی څورنان.
عَاوَ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ عَوْرًا: نادمیزاد یان
حه‌یوانه‌کې کوټړکرد.
عَاوَ الشَّيْءِ: شته‌کې له‌ناو‌برد.

عَوْرَتُ عَيْنِهِ عَوْرًا: چاوی کوټړ بوون
چاوی له‌دمستدان ۵ بینایان نه‌ما ۵
دمگوترئ: (عَوْرَ الرَّجُلِ) پیاو‌مکه
چاوټکی له‌دمست دا ۵ (فهر أعور
وهي عوراء).

أَعَوَرَ الشَّيْءُ: شته‌که دمکه‌وت ۵
دمگوترئ: (أَعَوَرَ لَكَ الصَّيْدُ)
نیچیرمکه‌ت لی دمکه‌وت.
أَعَوَرَ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ: ژن و پیاو‌مکه
شمرمگیان دمکه‌وت.

أَعَوَرَ مَنْزِلُ فُلَانٍ: مه‌نزلئ فلانکه‌س
که‌لېنټیکې تېدا په‌یدا بوو ترسی
نه‌وه‌ی لی دمکړئ دوژمن لیوه‌ی بېته
ژووړ.

أَعَوَرَ الْفَارَسُ: جه‌نگاو‌مره سوارمکه
هه‌ل لی‌دانئ یو هه‌لکه‌وت.

أَعَوَرَ فُلَانًا: چاوټکی فلانکه‌سی
کوټړکرد.

أَعَارَهُ الشَّيْءُ أَعَارَةً: به‌نه‌مانمت
شته‌کې دایه.

عَاوَرَهُ الشَّيْءُ: به‌نه‌مانمت شته‌کې
پېدا.

عَاوَرَ فُلَانًا الشَّيْءُ: نه‌وه‌ی له‌گه‌ل کرد.
که له‌گه‌ل هه‌واله‌ی کردی.

عَاوَرَ الشَّمْسَ: چاو‌دېری څوړی کرد.
عَوْرَةً: کوټړی کرد.

عَوَرَ فُلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانکه‌سی
له‌کارمکه گټړپه‌وه.

عَوَرَ عَلَيْهِ أَمْرَةً: کارمکه‌ی له‌لا ناشیرین
کرد.

إِعْتَوَرُوا الشَّيْءَ: شته‌کېان له‌ناو
څوټاندا هېناو برد.

تَعَاوَرُوا الشَّيْءَ: به‌مانا (إِعْتَوَرَهُ) دی.
تعاورت الرياحُ رَسَمَ الدَّارِ: رمشه‌با
له‌هممو لایه‌که‌وه له‌خانومکې داو
هه‌رجاره له‌لایه‌که‌وه شتېکې لی
کردوټه‌وه.

تَعَوَّرَ الْكِتَابُ: کتیبه‌که پزی.
تَعَوَّرَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: خه‌لکه‌که له‌ناو

څوټاندا شته‌کېان هېناو برد ۵
هه‌رکه‌سه‌یان تاوټیک گرتیه‌ لای
څوټی.

تَعَوَّرَ فُلَانٌ الْعَارِيَةَ: فَلَانْكَهَس داوای
نه‌مانه‌ته‌که‌ی کردموه له‌و که‌سه‌ی
شته‌که‌ی به‌نه‌مانه‌ت و مرگرتبوو.

إِعَارَتِ الْعَيْنُ: چاو‌ه‌که کوپَر بوو و
ده‌ش‌گوت‌ری: (إِعَوَّرَ فُلَان).

إِسْتَعَارَ الشَّيْءَ مِنْهُ: داوای لیک‌رد
شته‌که‌ی به‌نه‌مانه‌ت به‌دات.

الِإِسْتَعَارَةُ: له بواری عیلمی (به‌یان) دا
به‌کاره‌یتانی وشه‌یه‌که له‌شوینی
وشه‌یه‌کی تر له‌بهر هه‌بوونی
په‌پوه‌ندی‌یه‌که له‌نی‌وانیاندا له‌گه‌ژ
هه‌بوونی قهرینه‌یه‌که که چۆنیه‌تی
به‌کاره‌یتانه‌که ده‌گه‌یه‌ن و و‌م‌کوو
به‌کاره‌یتانی وشه‌ی (الأسد) له
شوینی وشه‌ی (الشجاع)....ه‌تد و
هه‌روا وشه‌ی (الاستعارة) بریتیه له
خواستی کتیبیک له کتیب‌خانه
گشتیه‌کان و نه‌و و مره‌قه‌یه‌ی داوا‌کار
ناوی خو‌ی له‌سهر دهنوسی و واژوی
ده‌کا به‌و و مره‌قه‌یه‌ش ده‌گوت‌ری
(الاستعارة).

الاعْوَرُ: نه‌و که‌سه‌ی چاو‌یک‌ی کوپَر بی
و هه‌رش‌تیک خراپ بی و چاو‌ساغو
شاره‌زای خراپ و که‌سیک برای
باوکی و دایکی نه‌بی و کتیبی‌ری‌زو
و‌کوژ و قه‌له‌پ‌مش و به‌شی به‌که‌می
ری‌خۆله نه‌ستوو‌ره.

العَائِرُ: هه‌رش‌تیک چاو‌نازار بدا و

تیری لابه‌لاو بی مه‌به‌ست هاو‌یز‌راو
که هاو‌یز‌مره‌که‌ی نه‌زانج له‌کو‌ی
ده‌دری و ده‌گوت‌ری: (أصابه سهم
عائر) گولله‌ی ویل لێیدا و
هه‌نگاوتی.

العَائِرَةُ: زۆرو زمبه‌ند و ده‌گوت‌ری: (له
من المال عائرة عینین) مال و
سامانیکی زۆرو زمبه‌ندی هه‌یه و
نه‌وه‌نده زۆره چاو تیرو پ‌ر ده‌کا و
چاوی پ‌رو پوشاوی و (ك: عوائر).

العوائر من الجراد: کۆمه‌له‌ گولله‌ی
جیا‌جیا.

الْعَارَةُ: نه‌وه‌ی ده‌یده‌ی به‌که‌سانی تر
به‌مه‌رجی بی‌گ‌پ‌ر‌پ‌ته‌وه و ده‌گوت‌ری:
(كل عارة مسردة).

العَارِيَّةُ: به‌مانا (العارَة) دئ و (ك:
عوار).

العَارِيَّةُ: به‌مانا (العارَة) دئ و (ك:
عوار).

العَوَارُ: عه‌یب و خه‌وش و کون و در‌اوی
کراس.

العَوْرُ: عه‌یب و ناشیرین.

الْعَوْرُ: پ‌ا‌بردو پ‌یس و شتی بی
چاو‌د‌پ‌رو خراپ.

العَوْرَاءُ: خۆل و وشه‌ی ناشیرین کرداری
به‌د.

العَوْرَةُ: عه‌یب و خه‌له‌ل، کون و
که‌له‌به‌ری شت و هه‌ر خانو و

شَوَيْتِيكَ تَرَسَى نَهْوَهى لِي بَكْرِي
 دُوْزْمَن لِيْيهوه فرسَهت بِيْنِي ۵
 قورْئان دمَه رموي: ﴿يَقُولُونَ إِنَّ
 بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ
 إِلَّا فِرَارًا﴾ ۵ شهرمگای نادمیزاد ۵
 ههر شوینئیکی جهستهی نادمیزاد
 بیی ناخوش بی ببینری.

العُورُ: پوشکهو چقلو پرزو پال
 له چاودا ۵ زمعیفو ترسنووکو
 خورانهگر له مهیدانی شهردا ۵
 کهسیک شارمزی ریگا نه بی ۵ (ک:
 عواير).

المُعَارُ: نهسی قهد باریک.
 المعُورُ: شوینی ترسناک ۵ پیای پابردو
 بیس ۵ شتی فریدراو ویی خاوهن و
 چاودپر ۵ نهسیک موی کلکی
 هه لکه ندرابی.

عَاوَزَ الشَّيْءُ: شتهکهی پیویست بوو
 دهستی نهکهوت.
 عَوِزَ الشَّيْءُ عَوْرًا: شتهکه دهگمن بوو
 دهستی نهکهوت و زوریشی پیویست
 بوو.

عَوِزَ الرَّجُلُ: پیاوکه ناتاج بوو، کاروباری
 شیوا (فهو أعوز وهي عوزاء) ۵ (ک:
 عوز) ۵

عَوِزَ الْأَمْرُ: کارمه قورس و گران بوو
 کهوته حالهتی چورتم و تهنگانهوه.

أَعَوَزَ الشَّيْءُ: شتهکه ناوازه بوو دهست
 نهکهوت.

أَعَوَزَ الرَّجُلُ: پیاوکه ههزار کهوت.
 أَعَوَزَ الشَّيْءُ فَلَانًا: شتهکه لای فلان کهم
 بوو زوریشی پیویسته.
 أَعَوَزَ الدَّهْرُ فَلَانًا: رۆزگار فلانکهسی
 ههزارکرد.

أَعَوَزَ الْمَطْلُوبُ فَلَانًا: پیویستیاته
 گرنهگان فلانکسی له پهل و پو
 خست.
 إِعَوَزُ فَلَانًا: بهمانا (عَوَزَ دئ).
 الْعَوَزُ: بۆلهتری.

أَلْعَوَزُ: پیویستی گرنه که دابین
 نهکری.
 أَلْمِعْوَزُ: کراسی زیو ۵ پهرویهکه له
 مندالی ساواوه بهیچری ۵ (ک:
 مَعَاوِز).

أَلْمِعْوِزَةُ: بهمانا (أَلْمِعْوِزُ) دئ ۵ همر
 پۆشاکیک پۆشاکیک تری
 داپوشیبی ۵ (ک: مَعَاوِز و مَعَاوِزَة).
 عَاسٍ عَرَسًا و عَرَسَانًا: بهشهو سوراپهوه و
 پاریزگاری کرد ۵ (فهو عانس و عَوَاس).
 عَاسٍ عَلَى عِيَالِهِ عَرَسًا: ماندوو بوو
 تیگوشا بوو دهسته بهرگردنی
 پیداویستی مال و مندالهکانی.

عَاسٍ مَالَهُ عَرَسًا و عِيَاةً: بهرپک و پنیکی
 کاروباری مال و سامانی بهرپوه برد.

هَوَسٌ غَرَسًا: له کاتی پیکه نین و کاتی
تریشدا لاشه ویله ی چونه ناووه و (فهر
أعوس وهي غرساء).

العُورَاسَةُ: ماستاو یان شمربه تی میوه و
شتی تر.

العُورَسُجُ: پروانه (عَسَج).

عاصَ الأمرَ عَرَصًا: کارمه جهواشه بوو
خوارو خییج و گران و ناخوش بوو.

عاصَ الكلامَ: کهلامه که مانای نادیارو
جهواشه بوو و (فهر أعوص وهي
عوصاء).

أعوصَ بخصمه وعليه: کارمه کی له سهر
دزو پکابه رمه کی توندو تۆل کرد.

أعوصَ فلان في كلامه: فلانکس قسه ی
قول و پرمانای هیئان.

عوصَ فلانَ: فلانکس بهردهوام نه بوو
له سهر قسه و کرداری هدردهمه
قسه یه ک و همرکاته کاریکی بهلاوه
په سهند بوو و فلانکس وتاریکی
پرمانای دا، پسته ی مانا قول و پر
حیکمه تی ناراسته ی گوئگره مانی
کرد.

إعتاصَ عليه الأمرُ: به مانا (عاصَ) دئ.
إعتاصَ في الكلامَ: به مانا (عاصَ) دئ.
الكلام) دئ.

العوصاء: تهنکو جهله مه و ناخوشی و
ههزاری و دمگوترئ: (أصابتهم

العوصاء) ههزاری و چورتم توشیان
بوو و نارچه تی کردن و وشه ی
غهریب و نامۆ له زمانی عهرمبی دا.
عاصَه بكذا وعنه ومنه عرضًا: له حیاتی
نه وه ی له کیسی چوبوو بارتهمقای
پیدا و (فهر عائض).

اعاضَه منه: به مانا (عاضه منه) دئ.

عاضَه: به مانا (اعاضه) دئ و دمگوترئ:
(عَاوَضَ فلانًا بعوضٍ في البيع والآخذ
والعطاء).

عَوَضَه منه: به مانا (أعاضَه) دئ و
دمگوترئ: (عَوَضَه من هبته خیراً).

إعتاضَ منه: بارتهمقای ئ و مرگرت.

إعتاضَ فلانًا: داوای بارتهمقای له فلان
کرد.

تعاوَضَ القومُ: خه لکه که و مزعو حالیان
باش بوو دوا ی نه وه ی له وه و پیش
و مزعو حالیان خراب بوو.

تَعَوَضَ منه: بارتهمقای ئ و مرگرت.

تَعَوَضَ فلانًا: داوای بارتهمقای له فلان
کرد.

إستعاضَه ومنه: داوای بارتهمقای ئ کرد.
عَوَضَ: زهری زمانی داهاتوو.

ألعوضَ: بارتهمقاو جینشین (ك)
أعواض).

المُعَوَضَةُ: به مانا (العوض) دئ.

عاطت العنقَ عوطًا: ملی دریز بوو

به‌شیومیه‌کی زور رېځ ه دگوتري:
(عاطت المرأة والناقة) نافرته‌که يان
حوشتره‌که هرچه‌ند نه‌زوک نه‌بوو
به‌لام چه‌ند ساليك تېپمېړې ناوس
نه‌بوو ه (ك: عَطَّ وَعَوَّاطُ).

إعتاطت المرأة والناقة: نافرته‌که يان
حوشتره‌که به‌بې نه‌وه‌ی نه‌زوک بن
چه‌ند ساليك سكيان پېر نه‌بوو
بيچويان له‌زکی نه‌که‌وت.

عاف الطائر عَرفاً: بالندمکه به‌دموري
شته‌که‌دا سوراپه‌وه ويستی همل
بقوزيته‌وه په‌لاماری بدا ه دگوتري:
(عاف الذبابُ على القدر) مي‌شه‌که
به‌سمر پيساييه‌که‌دا سوراپه‌وه (فهر
عائف).

العُرافُ: نه‌وه‌ی ناده‌ميزاد يان چه‌يوان
به‌شمو فرسه‌تی لی دميينی و نيچيري
دمکا.

العُرافَةُ: به‌مانا (العُرافُ) دي.
العُرفُ: حال و چوڼيه‌تی ه دگوتري:
(نِعَمَ عَرفَه): حال و وه‌زی خو‌ش و
بي چورتم بوو.

عاقَه عن الشيء عَوقاً: مه‌نعي کرد
له‌شته‌که‌و نه‌په‌يشت دمستی بيگاتې
ه (فهو عائق) ه (ك: عَوَّقَ) بؤ عاقل
ه بؤ بي عمقل (ك: عوائق).

عوائق الدهر: روداو و مه‌شفه‌له‌تی
رؤزگار.

عَوَّقَه عن كذا: له‌و شته مه‌نعي کرد.
إعتاقَه: مه‌نعي کرد، مه‌شغولي کرد،
له‌يادی برده‌وه.

تَعَوَّقَ: ته‌مبه‌لی و قونگرانی کردو
نهرکی سهرشانی نه‌نجام نه‌دا.
تَعَوَّقَ فلاناً: فلانسی مه‌نح کردو
له‌مپمړی له‌مېرده‌م دانا.

عاق عاق: لاسایي کردنه‌وه‌ی دمنگی
هه‌له‌مېشه.

العائق: ههرشتيک بېيته له‌مپمړو
بهره‌ست له‌مېرده‌م بلاويوونه‌وه‌ی
تؤم و پمگو پېشالی روک و
دره‌خت و همل و پويان له‌پړی
هوکاره چه‌په‌وه‌ی و سروشته‌يگان ه
روکيکه له‌ پېړی (الشفقية) په
کوله‌گانی جوان و پنگاو و پنگن و
سپو و سورو شينن.

العُواقُ: دمنگيک که له‌گه‌ده‌ی ولاخ
ديته دمر له‌کاتی پويشتندا.

العَوَّقُ: له‌مپمړ ه کاری مه‌شغول‌کمر ه
ههرشتيک خيرو بيړی نه‌بي ه
ليزي و ته‌لانی شيو و دؤل ه (ك:
أعواق).

العَوِّقُ: به‌مانا (العائق) دي ه ترسنوک ه
که‌سيک يان شتيک هه‌ميشه
له‌مپمړ هه‌بي له‌مېرده‌م
پويويسته‌گانيان.

العَوِّقُ: به‌مانا (العَوِّق) دي.

الْعَوَقَةُ: نَمُو كَه سَهَى بَبَيْتَه لَه مِهَر
لَه بَه رَدَم خَيْرَو خَوْشَى نَادَه مِيزَاد.
الْعَوَقَةُ: بُو مَوْبَالَه غَه لَه مَانَاى
(العائق) دئ.

الْعَيَوقُ: نَه سَتِير مِه كى سَوُورَه رَوْنَاكى
هَه يَه لَه كَه نَارِيكى مَه جَه رَه (الأمين)
لَه دَوَا نَه سَتِير مِى سَيَوَه يَلَهو لِيى
پَيْش نَاكَه وئ ۵ پَيْش نَه سَتِير مِى
(جَه وَا) هَه ئدئ.

يَعْرِقُ: نَاوِى بَتِيكَه لَه سَه رَدَمِى
نَه زَانِيْدَا عَه رَمَبَه كَان دَمِيَان پَه رَسْت.
عَالُ الْمِيزَانُ: تَه رَا زَوُو مَكَه هَه رَدُو وِلَاى هَاوْتَا
نَه بُو وُن ۵ سَه نَگُو سُو كى هَه بُو و ۵
لَا يَه كى لَه لَا يَه كى بَه رَزْتَر بُو و.
عَالُ فُلَانٍ فِي الْمِيزَانِ: فَلَا نَكَه س تَه رَا زَو
بَا زى كَرْد، لَه كِيْشَانْدَا خِيَانَه تى كَرْد.
هَالُ السُّهُمِ: تَه رَمَكَه نِيْشَانَه ي نَه يِيْكََاو
لَا يَدَا

هَالُ الْحُكْمِ: دَا دُو مَه كَه سَتَه مِى كَرْد.

عَالُ أَمْرِ الْقُرْمِ: كَارِى گَه لَو نَه تَه وَه
نَه سَتَه م بُو و چَوْرْتَه و لَه مِهَرِى تِيْدَا
پَه يَدَا بُو وُن.

عَالَتِ الْأَنْصَبَاءُ: بَه شَه مِيرَاتِيَه كَان
عَه وِلِيَان تِيْدَا پَه يَدَا بُو و.

عَالُ الرَّجُلِ عِيَالَه: پِيَاوَه كَه پِيْدَا وِيَسْتِى
مَالَو مَنْدَالَه كَه ي دَابِيْن كَرْد.

عَالُ الْأَمْرِ فَلَانًا: كَارَمَكَه لَه سَه ر فَلَا نَكَه س

زَوْر قُورِس بُو و.

عِيَالُ صَبْرَه: نَارَامِى نَه مَا، نَارَامِى لِي
هَه نَگَرَا.

أَعَالُ الرَّجُلِ: پِيَاوَه كَه مَالَو مَنْدَالِي زَوْر

بُو و، بَارِى شَانِيَان گِرَان كَرْد ۵
دَه نَگِى گِرِيَانِي لِي بَه رَز بُو وُه ۵
هَاوَارِى لِي هَه نَسَا.

عَوَلُ الرَّجُلِ: پِيَاوَه كَه چَادِرِى هَه ئدَا
كَه پَرِى كَرْد ۵ دَه نَگِى گِرِيَان و
هَاوَارِى لِي بَه رَز بُو وُه.

عَوَلُ عَلَيْهِ: پَشْتِى پِيْ بَه سَت ۵ دَاوَا
پَارَمَه تى لِي كَرْد ۵

عَوَلُ عَلَى السُّفْرِ: خَوِى بُو سَه فَه ر كَرْدِن
رَاهِيْنَا ۵ وَاى كَرْد فَيْرِى سَه فَه ر كَرْدِن
بِيْ.

العَائِلُ: رَو مَكِيْكَه رَو مَكِيْكِى تَرِى
مَشَه خَوْرِى (طَوْفِيْل) بَزْئَوِى لِي
وَمَرْبَغَرِى ۵ و مَكُو رَو مَكِى (فَوْل) گَه
رَو مَكِى (هَالُو ك) لَه رَه كَه كَانِى بَزْئَوِى
وَمَرْد مَكْرِئ.

العائلة: خِيَزَان؛ كُوْمَه ئِيْكَ نَادَه مِيزَاد
كَه خَان و بَه رَمِيَه ك كُوْيَان بَكَا تَه وَه و
پِيْكَهَاتِيْج لَه دَا يِك و بَا و ك و كُوْپُو
كُج و خَزَم.

العائلة: شَتِيْكَه، كَه پَرِيْكَه و مَكُو چَادِر
وَا يَه لَه دَار دُرُوسْت دَمَكْرِئ بُو
خُوْپَارَسْتِن لَه بَارَان و شَتِى وَا.

(معاول).

عامَ في الماء غوماً: مهلهی کرد لهناو ئاودا

ه دهگوترئ: (عامت السفينة في البحر):

کهشتیهکه بهناو ئاودا رۆی.

عامت الإبل في البیداء: حوشر بهناو

سارادا رۆی.

عامت النجرم: ئهستیره بهناو ئاسماندا

رۆی.

عام الفرس: ئهسپهکه بههیاویشی رۆی

دهتگوت لهدمریادا مهله دهکا.

أعوم: سائیک بهسهردا تیپهری ه

کهوته سهرمتای سائهوه.

عامت النخلة: دارخورماکه سائیک

بهری گرتو سائیک بی بهر بوو.

عوم فلاناً معارمةً وغوماً: بهسان

مامهلهی کرد.

عوم الکرم: میوهکه سائیک بهری زور

بوو سائیکیش بهری کهم بوو.

عوم فلان: فلانکهس سواله دوراوهکانی

خسته سهر یهک و کردنی بهشاراو

گهئیشه.

عومت النخلة: دارخورماکه سائیک

بهری گرتو سائیک بی بهر بوو.

عوم السفينة: کهشتیهکهی خسته ناو

دهریاووه بهناو ئاودا لیی خوری.

العام: سان ه (ک: أعوام).

العامة: سواله دوراوهی گهنموجو که

العول: ئهو کهسهی داوای یارمهتی ئ

دهگوترئ (جوورو هوککاری

یارمهتیدانهکهی) ه بژئوی خاو

وخیزان ه بهرزکردنهوی دهنگی

گریان و هاوار ه لهبوار میراتدا

زیاد بوونی خاو من بهشهکان

لهبهشهکان ئهو کاته نرخی

بهشهکان کهم دهکریتهوهو ژمارهیان

زیاد دهگوترئ بۆئهووی بهسهر

میراتگرمکاندا بتوانرئ دابهش

بکری.

العول: پشت بهستن و داوای کومهکی ه

کۆئهکهو پشت و پهنا ه دهگوترئ:

(فلان عولي من الناس) فلانکهس

پشت و پهناو یارمهتیدرممه

لهخهئکی خراب دهمپاریژئ.

العولة: بهرزکردنهوی دهنگی هاوارو

گریان ه خواردنهوهی خهمو

خهفته و خوشهویستی بهبی هاوارو

دمنگ ههلبین ه (ک: عول).

العويل: بهمانا (العولة)دئ.

العيل: خاو و خیزانی مائیکو

پیاویک که پیاوهکه بهخپویان دهکا

ه (ک: عيال و عيائل) ه دهمگوترئ:

(هو عيال على غيره) ئهو باره

بهسهر خهئکهوهو بۆخوی

سهر بهخۆ نیه.

العول: هوئینگ، پاچی دووسهر ه (ک:

کۆدەگرینه و هو دەرینه سەر یەکو
دەبن بە شاراو گەئیشە ە پردو
مەعبەری پچوک بەسەر روباری
پچوک ە (ک: عام و عوّم).

العُومَة: خونسای پچکۆلە ی ناو ناو
کە مەلە دەکەن.

العَوَامُ: مەلەوان ە ئەسپێک لێ
رۆشتندا وابڕوا وەکوو مەلە بکا
وابێ.

العَوَامَة: خانووە دارینە یەک لەسەر ئاو
ە یان قەبارە یەکی مەعدەنی خرو
ناو کلۆر کە سەرناو دەکوێ.

عَوَمَر القوم: بڕوانە: (عمر).
عانت المرأة عَوْناً: نافرەتە کە تەمەنی
مام ناوێندێه.

عانت البقرة عَوْناً: مانگا کە تەمەنی
مام ناوێندێه.

اعائنه على الشيء: یارمەتی دا.

عاونه معاونة: یارمەتی دا.

عَوْنَت المرأة والبقرة: نافرەتە کە یان
مانگا کە تەمەنی مام ناوێندێ بوو.

عَوْن فلاناً: یارمەتی فلانکەسی دا.

تعاون القوم: هەندێ لێ خەلکە کە
یارمەتی هەندێکی تریان دا.

استعان فلان فلاناً: فلانکەس داوای
یارمەتی لێ فلانکەس کرد.

التعاون: لەبەواری نابوریدا پێبازیکی
نابورییە شیعارە کە ی ئەوێه: دەئێ

کۆمەلێ لەخزمەتی تاکدا بێ تاک لێ
خزمەتی کۆمەلدا بێ ە دیاردە کەشی
پێکەوه نانی جەمعیە ی هاوبەش بۆ
بەرژمۆه نادی ئەندامانی
جەمعیە کە و وەلانی ناوێندو
دەلێ.

العائنة: جەلەبە حەیان، یان ڕەوێ
کەرەکیوی ە تووکی بەر.

العوان: مام ناوێندێ لێ تەمەندا نەزۆر

گەنجو نەزۆر پیر ە بەزۆری بۆ
نافرمتو بۆ مانگا بەکار دەهێندرێ ە
دەشگوترێ: (حرب عوان) شەڕێک
بوو یەک لەدوای یەک خەلکی تێدا
کوژرا.

العون: یارمەتیدەر و پارێزەر لەهەموو
شتێک ە (ک: أعوان).

المعاونة: نافرمتی بەتەمەنی قەلەو ە
پیرە ژنی قەلەو.

المعانة: بەمانا (العون) دێ.

المعاون: یارمەتیدەر.

المعوان: کەسێک زۆر یارمەتی خەلک
بدا ە (ک: معاوي).

المعون: بەمانا (العون) دێ.

المعونة: بەمانا (العون) دێ ە یارمەتی ە
دەگوترێ: (لا تبخلوا بمعونتكم)

چروکی بە یارمەتی خۆتانمان لەگەڵ
مەکەن.

عَاةَ الزَّرْعِ وَالْمَاشِيَةِ عَرَهَا: كشت و کاله که
یان نازده لکه نه خویشی تیدا بلاو بووه
ه (فهر عاثة).

أَعَاةَ الزَّرْعِ وَالْمَاشِيَةِ: بهمانا (عَاة) دئ.
أَعَاةَ الرَّجُلِ: بیاو که نه خویشی کهوته
کشت و کاله که یان نازده لکه کانیهوه.

عَرَاهُ الزَّرْعِ وَالْمَاشِيَةِ: بهمانا (أَعَاة) دئ.
الْعَاةُ: نه خویشی و ثافات که توشی
کشت و کال و نازده لکه دمیج ه له
حه دیسدا هاتووه: (لا یوردن ذو
عَاةَ عَلٰی مَصْحٍ) با نازده لی نه خویش
نه بریتنه لای ساغ.

عَوَى الْكَلْبُ وَابْنُ آوَى وَالذَّنْبُ عَوَاءً:
سهگو و جهقه ل و گورگ لوتی
خوار کردموه و لورانندی.

عَوَى الْقَوْمُ: خه لکه که ی بانگیشی فیتنه و
ناشوب کرد.

عَوَى الشَّيْءُ: شته که ی خوار کردموه،
جهماندیهوه ه دمگوترئ: (عَوَى
الْجَبَلُ): حهبله که ی دوو لاکردموه
هه لئویزنی ه (عَوَى الشَّعْرُ): قزهمکانی
هه لئپچان ه (عَوَى الْكِمَانُ):
کهوانه که ی داهینا.

عَوَى مِنْ فُلَانٍ: داکوکی له فلان کردو
بوختان بو هه لئبه سته که ی به درو
خستهوه.

عَاوَاهُمْ: هه رای لی کردن، دمگی دان،
به سهرپاندا نه پانندی.

عَوَى عَنِ الرَّجُلِ: له حیاتی بیاوه
غه بیه تکراره که کابرای قسه
هه لئبهستی به درو خستهوه و رمی
دایهوه.

عَوَى الشَّيْءُ: شته که ی خوار کردموه و
جهمانندی.

إِعْتَوَى الْكَلْبُ وَغَرَهُ: سهگو و جهقه ل و
شتی و لوتیان له حهوا کردو
لورانندیان.

إِعْتَوَى الشَّيْءُ: شته که ی داهینا و
جهماندیهوه.

إِنْعَوَى الشَّيْءُ: شته که خوار بووه
جهمایهوه.

تَعَاوَتَ الْكِلَابُ: سهگه کان لورانندیان،
ومرین.

تَعَاوَى بَنُو فُلَانٍ عَلَى فُلَانٍ: خیللی فلان
گهله کوهمکیان له فلان کرد.

إِسْتَعْرَاهُمْ: داوای یارمهی و به هاناوه
هاتنی لی کردن ه بانگی کردن بو
نازاوه و فیتنه.

إِسْتَعْمَى الْكِلَابُ وَغَرَهُ: سهگه کانی
هه لئان بو لورانندن و ومرین.

إِسْتَعْمَى فُلَانًا: داوای له فلان کرد
حهبله که هه لئویزنی ه قزهمکان خرپ
هه لئاو لولیان بکا.

الْعَرَاءُ: مهنزلیکه له مهنزله کانی
مانگ.

الْعَوِي: گورگ.

الْعَرَّةُ: دمنگو و همر او هُوریا ۵ کهله که

بهردی بچوک دمخربنه سمر په ک

بُو نیشانه ی پَنگاو له نزيك پَنگای

کوپړه پَنی ناو دُوْل و که ژو سارا

دروست دمگرین بُو ئه وهی

پَنبوارمکان شارمزی نهو جوړه

پَنگاپانه بنو پَنیدا برُوَن.

الْمَاوِيَّةُ: دپَله سهگ که داوای گوته

سهگ بکا ۵ بِنچوه پَنوی ۵ توتله

سهگ.

عَابُ الشَّيْءِ عَيْباً وَعَاباً: شته که عه پیدار

بوو.

عَابُ الشَّيْءِ: شته که ی عه پیدار کرد.

عَابُ فُلَاناً: فُلَانْ که سی به عه پیدار و

عه پید خواز دانا.

عَيْبَةُ: عه پیداری کرد ۵ نیسبه تی

بُوْلای عه پید دا.

عَيْبَةُ الْعَيْبَةِ: قمر تالو سهوی و به چنه ی

دروست کرد.

تَعْيَبَةُ: عه پیداری کرد.

الْعَابُ: له که و خالی ناشیرین.

الْعِيَابُ: نامیری هه لاج که لُکوهو شتی

و اشی دمکاته وه.

الْعَيْبُ: له که ۵ (ك: عُيُوب).

الْعَيْبَةُ: به مانا (الْعَيْبُ) دئ ۵ قمر تالو،

پوشه خورما، صندوق که له لقی

دارخورما دروست دمگرین بُوئه وهی

میوه ی تیدا بگو یزرتیه وه بُو سمر

مشتاخ و خهرمان ۵ زمر فیکه له

پِیست دروست دمگرئ (هه مبانه)

شتی پندا و پستی سه فیری تی

دمگرئ.

عِيَابُ الرَّدِّ: سنگو دَل و دمروون ۵

دمگوترئ: (کادت عیاب الرد تصغرُ)

خهریک بوو دَل و دمروونی

خوشه و پستی تیدا نه مینی ۵

که سیك شوینی نهینی که سیکی

تری و نهینی لا دابنی ۵ دمگوترئ:

(فلان عيبة فلان) فُلَانْ که سی جیگای

نهینی فُلَانْه.

الْعَيْبَةُ: که سیك زور عه پید و ره خنه

له خه لکی بدو زرتیه وه.

الْعِيَابُ: به مانا (الْعَيْبَةُ) دئ.

الْمَعَابُ: عه پید و له که ۵ شوینی

عه پیدار ۵ (ك: معایب).

الْمَعَابَةُ: به مانا (الْعَيْبُ) دئ ۵ (ك:

معایب).

الْعَيْبُ: شوینی عه پیدار، رُوژگاری

عه پید پید بوون.

عَاتٌ عَيْشاً وَعَيْشاً: خرابی کرد

تیکي دا له که لکی خست ۵ دمگوترئ:

(عَاتٌ فِي مَالِهِ) مال و سامانه که ی به پیرو

دا ۵ له شوینی نه شیوا دا خهرجی کرد.

عَاتُ الذَّنْبِ فِي الْغَنَمِ: گورگ که و ته ناو

مهرمکانهوهو تاروماری کردن ه
شروبری کردن (فهر عِثان وهي عِشی)
(ك: عِثانی).

عِثَّ في الوعاء وغيره: دهمستی و مردابه
ناو همرده شته کهوه دهمستی تیگیرا
بوئهوهی شتیکی لی دمربینی به بی
ئهوهی چاوی لی بی.

عَثَّتِ الْإِبِلُ: حوشرمه که ناوی
خواردموه به لام تیری نه خواردموه.

الْعِثْمُ: برونه (عِثْم).

الْعِثْمُ: برونه (عِثْم).

الْعِثُوثُ: که سیك زور ویرانه کارو
خرابه کار بی.

الْعِثَاثُ: به مانا (الْعِثُوثُ) دی.

عَاجَ به عِجَا: پستی پی به ست ه گرنگی
پیدا ه به زوری له بواوی (نهفی) دا
به کارده هیئری ه دمگوتری: (ما عَاجَ
بقوله) ه (وما عَاجَ بالشئ) ه (شرب
الدواء فما عَاجَ به).

الْعِيَاذَةُ: برونه (عَوَذ).

العید: برونه (عود).

عَيَنْتِ النخلة: دارخورما که زور به مرز
بوو، بوو به (عهیدانه).

الْعِيدَانَةُ: دریزترین دارخورمایه ه (ك:
عیدان).

الْعِيدَةُ: که سیك که ملکه چی حه قو
راستی نه بی خووی به زلزانو

لوتبه رز بزانی ه ترو توب زلو
نهفس به رزو وشك ته بیات.
الْعِيدَةُ: به مانا (الْعِيدَةُ) دی.

عَارَ عِيراً وَغِیرَاناً: هاتو چوو به مردموام
بوو.

عَارَ الرَّجُلُ في الأرض: پیاو که به زمویدا
گهراو هاتو چوو.

عَارَتِ الْقَصِيدةُ: چامه شیعرمه که به ناو
خه لکدا بلاو بووهو خه لک
هؤستیانهوه.

عَار في القوم: ههولیدا ناشوبو فیتنه
بخاته نیو گه له کهوه.

عَارَ فُلَاناً: رهخنه ی له فلان گرت.

عَارَ الشَّيْءُ: شته که ی فهوتاند له ناوی برد.
أعاره: وای لی کرد بیو بجو و هه میسه

له هاتو چودا بی ه قه لهوی کرد.

أَعْيَرَ النَّصْلُ: تیره که ی والی کرد
به دریزی خه تیکی به دهموه بووی

له سه ربی واته: ته بار یکی هیل
ناسای له سه ربی.

عَايَرَ بَيْنَ الْمَكِيَالِينَ مَعَايِرَةً وَعِيَاراً: دوو
پیومره که ی تافیکردنهوه بوئهوهی

بزانی ناخو نه ندازمه کیان ته واه
یان نا.

عَيَّرُهُ: پالی دا به عیبو عارموهوه
کردموه کانی به له کهوه خراپه
له قه له دان، عه بیداری کرد ه

دمگوترئ: (عیره بالجهل) رهوشتی
 نهزانی پال دا بمنهزانی لهقهلم دا.
 تعایروا: همریه که یان نهوی تریانی
 عههیدار کردو کاری عههیب نامیزی
 پالدا.
 العائرة: مهریک له نیوان دوو میگه له
 مهردا نهزانی دوا کامیان بکهوئ.
 العار: همرشتیک به عههیب بزمیردرئ
 ه (ک: اعیار).

العیار: پیومر یان کیشهر، همرشتیک
 شتی تری پی مهزنده بکری چ
 پیوانه بی چ کیشانه بی ه همرشتیک
 دانرابی بو نهوی بهرامبه ری
 شتی تری پی بکری.
 عیار النقد: نه ندازه ی نهو بره
 مه عهده نه خالیصه ی له پاره که دا
 ههیه ه دمگوترئ: (زیپی هه زده
 عه یار).

العیار الناری: گولله ی دهمانچه و
 تفهنگ ه (ک: عیارات).

العیر: گویندریز ه نیوان بهیه ک
 گه یشتنی دوو قلینچی چاو به لای
 لوته وه ه یان قلینچی چاو به لای
 لاجانگه وه ه نهو ته باره هیل
 ناسایه ی به دریزایی تیره که
 دریزبوته وه ه نهو ده ماره ته باره
 به ستوه ی به ناو په لکی گه لادا

دریزبوته وه ه (ک: اعیار).

الأعیار: نهو نه ستیره زوهریه نه له
 دامینی رپه روی نه ستیره ی
 سیوه یلن.

العیر: نهو خوارده مهنیه ی به هوی
 قافله و کاروانه وه له ولاتی که وه
 ده یندرئ بو ولاتیکی تر.

العیار: کابرایه ک زور به ناو ولاتا بی و
 بجی ه (ته تهر).

المعار من الخیل: نه سپیک لاری بره و.
 المعایر: عههیبو عار.

المعايرة: مهزنده گردنی شت
 به ته حلیلی قیاسی وا هیزیان
 زاندرابی.

العیار: به مانا (العیار) دئ ه لهواری
 فه لسه فه دا (العیار) بریتیه له
 نمونه یه کی هه بووی بهرچاو یان به
 ته صه ور مهزنده کراو بو نه وه ی
 بکریته پیومرو ته رازی شت.

العلوم المعیاریه: عیلمی مه نتیق و عیلمی
 جه مال و عیلمی نه خلاق ه (ک:
 معایر).

اعیس الزرع: کشت وکاله که ته پایی
 تیدا نه ما ه ته پایی تیدا نه بوو.
 تعیست الإبل: حوشره که پهنکی سپی و
 سوری شله یی بوو.

الأعیس: حوشری پهنک سپی و سوری

شلەپى ۋە خوشترى رەسەن ۋە (ك):

(عيس).

الْعَيْسَاءُ: مېينەى (الْأَعْيَس) ۋە (ك):

(عيس).

هَاشِي عَيْشًا وَعَيْشَةً وَمَعَاشًا: ژيا، گيانى

تېدا بوو، كەوتە كاروانى ژيانەو.

أَعَاشَهُ: واى ئى كرد بىزى ۋە دىگوتى:

(أعاشه الله عيشة راضية).

عَايَشَهُ: لەگەئى ژيا.

عَيْشَهُ: واى لىكرد بىزى.

تعايشوا: بە خوشەويستى و پىك

پازىبوون ژيانىان بەسەر برد.

تَعَيَّشَ: ھۆكارى ژيانى گرتنە ئەستۆو

خەرىكى دابىنکردنى پىداويستى

ژيان بوو

المعاش: خاومنى ومزعى باشو

بارودۇخى لەبار.

العائشة: مېينەى (العاش).

الْعَيْشُ: ژيان، ئەو شتانەى ژيانىان

پىوھ پەيوەستە وەكوو خۆراكو

خواردنەو و پۆشاك و داھات ۋە نان،

دىگوتى: (عيش بني فلان اللبن)

ژيانى ھۆزى فلان شىرو ماستە واتە

ژيانىان لەسەر ئەو شتە دىپروا.

الْعَيْشَةُ: ھالەتى ئادەمىزاد لەژياندا ۋە

دىگوتى: (عاش فلان عيشة صدق

وعيشة سوء).

الْعَيْشَاشُ: بۆزىدە رۆيى لەماناى

(العاش) دى ۋە نانەوا، نان ھرۇش.

الْمَعْيَشُ: كەسپك ئەندازمىسەكى

پىداويستى ژيان بۇ دابىن بوو.

الْمَعَاشُ: ئەو شتەى ئادەمىزاد پىيان

دەزى ۋە لە خواردن و خواردنەو و

ئەو شتانە ۋە كاتو شوپنى و دەست

ھىنانى بىزىوى ۋە مۇجەى مۇجە

خۆرو خانەنشىن.

الْمَعْيَشَةُ: بەمانا (المعاش) دى.

العيشُ: شوپنى ئى روانىنى درەختى

باش ۋە درەختى پىر گەلاو چىرو

تېكچىرو ۋە بىنەماو ئەصل ۋە

دىگوتى: (فلان من عيش بني

هاشم).

المعياصُ: ھەرشتىك بەناخۆشىو

زەھمەت مىرازى خۆتى ئى حاصل

بەكى.

المعيصُ: جىگىتى ئى روانى درەختو

روھك.

عَاطَتِ الْعُنُقُ عَيْطًا: مىل درىژبوو

بەناپىكى.

عَاطَتِ الْمَرْأَةُ وَالنَّاقَةُ عَيْطًا وَعَيْطًا:

ئافرىتەكە پان خوشترەكە

نەزۇكىش نەبوون كەچى چەند

سائىك سكيان پىر نەبوو.

عَيْطٌ عَيْطًا: مىل درىژ بوو (فهر اعيط

وهي عطاء).

عَيْطٌ: جارىك ھاوارى كرد ۋە گرىا.

تَعَيَّطَتِ الْعُنُقُ: ملى به ناپښك و پيكي
دریژ ببوو.

تَعَيَّطَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که به بی نه وهی
نه زوك بڼی چهند سالتیک مندائی
نه بوو.

تَعَيَّطَتِ الْبَنَاتُ: رومکه که ی گوښی
شتيکي ومکوو صمغی لی هاته دمر
یان ناوی لی هات.

تَعَيَّطَتِ الرَّجُلُ: پیاوکه رقی هه لسا.

تَعَيَّطَتِ الْقَوْمُ: خه لکه که دمستیان کرد
به هات و هاوارو بگره و بهرده.

الْعَائِطُ: هاوارکمر، قیزه و ههراکمر.

الْعِيَّاطُ: ههراو هوریاو قیر و بگره و
بهرده ه گریان.

عَيْطٌ (مبنى على الكسرة): دنگی مندالو
زیکه و چریکه یان.

العَيْطُ: حوشتی رهنه و به بهر.

الْعِيَّاطُ: هاوارکمر، قیزه و ههراکمر.

العَيْطَلُ: پروانه (عَطَل).

عافت الطير عيافاً وعيْفَةً: بالنده که
دموری شته که ی داو ویستی له سمری

بنیشی.

هاف الطير عيافة: بالنده که ی هه لفراند

بۆنه وهی بزانی ناخو چۆن دمروا و
له کوی دمنیشیته وه تا بیکاته نیشانه ی

گهش بیی یان رهنه بیی.

هاف الطعام أو الشراب: خواردنه که یان

شهرابه که ی به لاهه ناخوښ بوو
خستیه نه و لاهه یان به جیی هیشت و
وازی لی هیئا، ههزی لی نه بوو.

أعاف القوم: خیله که نازده و
ولاخه کانیان ناومکه یان نه خواردنه و
به دلیان نه بوو.

إعتاف: تیښوی ناماده کرد بۆسه فمر ه
بالنده هه لفراندنی کرده پیشه ی
خوی به مه بهستی ره شبینی یان
گه شبینی.

إعتاف الشيء: شته که ی ههزی لی نه بوو
وازی لی هیئا.

تعيف: بالنده هه لفراندنی بۆ
ره شبین و گه شبینی کرده پیشه ی
خوی ه رهنه ی هاویشت و خوی به
غه یب زان نیشان دا.

العيافة: هه لفراندنی بالنده و
دمنگدانیته ی و چاودیری کردنیته ی
بۆنه وهی بزاندی چۆن دمروا و بۆ
کوی دهجی بیکاته نیشانه ی
ره شبینی یان گهش بیی ه گومان و
ههست.

العيفة: مالی چاک و باش.

العيوف: کهسیک زور خهریکی بالنده

فراندن بی بۆ مه بهستی رهنه بیی
یان گهش بیی ه حوشتیک تینوی
بی و بۆن به ناوه که وه بکا و
نه یخواته وه.

عاقَه عِقَا: مهنی کرد ۵ نهیهشت ۵
لهو شته لایدا.

عِیقُ فی صوتہ: هاواری کرد، دهنکی
بهرز بووه.

العِیقُ: بهشهناو، نوره ناو.

العِیقَةُ: دهشتایی و چوئهوانی ۵ کهنار
دهریا ۵ (ک: عِیقَات).

العِیرُ: برپوانه (عَوَق).

عَاكَ عِکَانَا: رۆی و شانی ههلهکاند.

عَالَ فُلَانٌ عِیْلًا: فلانکس ههزار کهوت ۵
خیزانی زور بوون.

عَالَ فِي الْأَرْضِ عِیْلًا: بهناو زمویدا رۆی و
سورپاهوه.

عَالَ فِي مَشِيهِ: له رۆیشتندا خۆی باداو
لهنجهو لاری کرد.

عَالَ الْمِيزَانُ: تهرازومه بهرزو نرمی کرد.
عَالَ فُلَانٌ: فلانکس ستهمی کرد.

عَالَ الشَّيْءُ فُلَانًا: شتهکه فلانکسی
دهسهوسان کرد ۵ برستی لی بری ۵
ئاتاجی کرد.

عَالَ الضَّالَّةَ عِیْلًا: شته ونبوومه
سهرسامی کرد نهیزانی چۆنی لی
بگهپری و له کوئی بوئی بجی و ههولی
بویدا.

عَالَ كَلَامُهُ: قسهکانی خۆی ئاراسته
کهسیك کردن که نهیدمویست بیان
بیسی.

اعال الرجل: پیاومه خیزانی زور بوو.
اعال الشَّيْءِ: شتهکهی داواکرد ۵ ههولی
بوذا ۵ بوئی گهپرا.

اعال الصائد: نیچیرموانهکه گهپرا بو
نیچیر و ههولی گرتنی دا.

أعِيلَ: خیزانی زور بوو ۵ (فهو مُعِيل).

عِيْلَ: خیزانی زور بوو.

عِيْلَ عِيَالُهُ: بزۆی بو خیزانهکهی
دابینکردو ئهرکی بهخیوکردنیانی
له نهستۆ گرتو نهفهقهی کیشان.

عِيْلَ الْقَرْمِ: قهومهکهی پاش گوئی
خست و بهخه میانهوه نهبوو.

تَعِيْلَ فِي مَشِيهِ: له رۆیشتندا خۆی
باداو لارو لهنجهی کرد.

العائلة: برپوانه (عَوَل).

العِيْلَةُ: ههزاری و پیداوستی ۵
دهگوتری: (طالت عیلتی یاک).

العِيْلُ (عِيْلُ الرَّجُل): خاو و خیزانی
پیاو؛ ئهوانهی ئهرکی
بهخیوکردنیان له نهستۆی دابی ۵
(ک: عیال).

المُعِيْلُ (رَجُلٌ مُعِيْلٌ): پیاویکی
خیزانداره ۵ پاشگوی خراوه.

عام الرجلُ عِيْمًا وَعِيْمَةً: پیاومه

حهزی له شیر بوو ۵ شیرمهکی گهم بوو
۵ تینوی بوو ۵ (فهو عِيْمَانٌ وَهِي عِيْمِي).